ÚJLIPÓTVÁROSI

KLUB - GALÉRIA

"CIC" – csoport
kiállítása

2000. február 16 - március 3-ig

1136 Bp., Tátra u. 20/b
hétfőtől péntekig 14-20 óráig

A
"CIC"- CSOPORT

Jahoda Maya - belsőépítész
Sárváry Katalin - textiles
Szyksznian Wanda - grafikus
Heinzelman Emma - grafikus
Ligeti Erika - szobrász
Koleszár Erzsébet - grafikus
Bán Mariann - keramikus
Bakos Ildikó - szobrász
Szilágyi Júlia - textiles

és az
Újlipótvárosi Klub-Galéria

meghívja
Önt és barátait
2000. február 16-án (szerda) 18 órára.

A
~ SZINKRONIZÁLT REZONANCI(C)A ~
című kiállítást

SZÉKELY ANDRÁS
művészettörténész
(macskás)

KÁDÁR JÁNOS MIKLÓS
festőművész
(kutyás)
nyitja meg.

megirva

Chyk Jakab

lignifaber

Brassó XVI. st.

l.

Baloghfatornyok

26. l.

a jegyzeben is.

ma és leánya **Magda** fájdalomtól megtört szívvel
, anyósa, sógornői, sógora és az egész kiterjedt
ndos atya, testvér, vő és rokon

bin̈y Béla

ászárezred ny. őrnagya

yó évi november hó 4-én, rövid szenvedés után

Chyk, Jacobus

lignifaber

l.

Balogh Erdélyi ven

157/2 l.

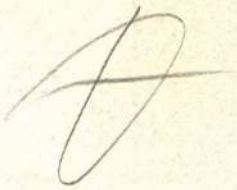

Chyky Márton

1527–1540 Lignifaber

Brassó
majos
rottere dolgozott.

Brassó XVI. sz.

l.

Baloghfatornyok

26. l.

a jegyzetben is

216.

en fent I. Rákóczy Ferenc díszkupája.

Chyffery József

festőművész

Budai Szépművészeti Társulat karácsonyi képkiállitása - Budai Klub Margit körúti helyiségében- képével szerepel.

Nemzeti Ujság
1931.XII.17.

Cichardt László MDK

Gyárrészlet, pasztell

Mücsarnok 1960. Képző- és Diszitőművészeti körök kiáll.

Cichegyi várhely

Désen

Kővári Erdéjeml.

62. l.

Tűzkő-szilánk, őskori / VII. 106.

Ciccione, Andrea

olasz nobrán

készítette Nápolyi

(IV. László magyar

király gotikus síremlélet

mely a nápolyi

S. Giovanni a Car-

bonara - templom-

ban van, s melyet

Johanna nályi király-

né, az elhunyt hugá

emeltetett 1414 után.

Ellenőrizni!

Supka Géza dr.: László magyar király

Nemzetek koronája. A nemes lemipart

évkönyve. 1931. Bp. 1930. 39-41. l. Kerpel.

Kiadatik Borbély József
min. főszámtanácsos úrnak
arral, hogy a tenti felhívás
alapján a m. kir. köz-
ponti statisztikai hiva-
talnak az 1939. évi
tiszti cím-és névtár elő-
fizetése címén a könyv-
tári javadalom terhére
13 Pengőt kifizetni
szíveskedjék.

Budapest, 1939 febr. 7

Hezeri
elnök

13. A korrektura ezidejűleg
expediáltatott.

11/17

Cicignati
festō

Gentnüeml
486.1

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
1030/913.

LÉKEK" példányai küldendők:

VII.Almássy-tér 15.

tag,festőmüvész stb.VI.Bajza-u 2.

egyetemi tanár stb.VII.Erzsébet-kör
ut 9.sz.

őnök-apát Zircz

rnok,biz,tag stb.XVárX I.Vár,Uri-utca 13

ti muz.XXXX igazgatóőr Bpest,IX.Üllői-ut
33.

afoki-ut 5.sz.

elenhegyi-ut 12.sz.

.Föld-u.61.sz

s Kismarton

emi adiunctus. I.Müegyetem

ár Pestujhely

nácsos,VII.Stefánia-ut,Földtani Intézet

udafoki-ut 3.sz.

,VIII.Főherceg Sándor-u 28.sz.

üépitséz,VII.Erzsébet-körut 19.sz.

megírva

Chytil (Chitil)

Ferencz

Korsókészítő

L-

Sendrey - Kentiványi

306. l.

CIACLAN Virgil mügyüjtő

Arad

MAJOROS Valéria: Tihanyi Lajos 1911-es aktjai. =
Uj Müvészet, I.évf. 2.sz.1990 47 - 48.p. ill.

CIACLAN Virgil műgyűjtő
90 2. 47-48

Új Művészet

CIANEMA, Giovanni. 1570-ben, mint pallér/? "poliere"X/ működött, t.i. mint honfitársainak csoportvezetője./K.A.W./

Maggiorotti, 432.

Cianthi Hugo

fiumei épitész

laid

3

Magyar Építőművészet

1909. 4. n. 32. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III.

MDK

Cianthi Hugó és Mathiasco Károly /Fiume/

a szombathelyi közvágóhid terveire hirdetett pályázaton 4oo koronás III. dijat nyerték

Magyar Épitőművészet 1909. 4. sz. 32.l.

CIATO VIKTOR festőművész, GERGELY ISTVÁN szobrászmüvész és PLUGOR SÁNDOR grafikáinak közös kiállitása Kolozsvárott, a Képzőművészeti Alap kiállitótermében./rövid hir./

Utunk, XXIX.évf. 32./1345/sz. 1974. aug. 9. 8.old.

Cibakházai 1848/49-es

honvédemlék

képe repr.

Schef Jász

XXIX. tábla

minas megmondva

ki csinálta

Cibakházai rk. templom

(Jásznagyum. - Szolnok vm)

Épült 1757-60.

Tornya 1840-ben épült

1880-ban nagyobbitottak

és kifestettek.

Chobotvai 345. l.

D. Ciber Ferenc
nobrázseged
6 elemi, cs. kir ipariskola
3 hónap. jeles eredm.
Tanár Vasadi Ferenc
Iparrajziskola 1896.

Aj 233 /a

Europa Film-Könyv-Lapterjesztő és Könyvkiadó R.T.

AJÁNLOTT

Budapest.

Visegrádi-utca 36.

K. 1.

Cibere Lánló

repr. Hortobágy
o. 53 x 69

Hortobágyi Alkotótábor
1992
Debrecen

Cibes, festő Fiuméban. 1893-ban ő festette azt a díszpolgári oklevelet, melyet Fiume városa Jókai Mórnak küldött.

Vas. Ujs. 1894. 59. l. (képpel).

Cibes,fiumei festöm.

Fiume is elküldte hódolata jelét Jókainak. Diszes kiállitásu emléklap méltatja olasz nyelven a nagy regényiró érdemeit.
Az irat müvészi ékitménye renaissance stylben szerkesztett portaelt amorettek játszi csoportja környezi. Közbül egy függöny mögül arany betükkel diszlik:Maurizio Jókai.
Alul Magyarorsz.és Fiume cimere, a jubileum évszáma:1893 láthatók.
Cibes müvészetét dicséri ez ékitmlnyes rajz.

Kacziány Ödön: A müvészek Jókainak.
Vas.Ujs. 1894, 59.l.

CIBIS s. ZIBISCH

CIBIS 1. ZIBISCH

Pr.Z.

ČIČÁTKA OTOKAR

1939-ben a kassai Kazinczy társaság

által körös kiállítása volt a Nemzeti Szalon-

ban.

Tomáš Štrauss: Anton Jasusch a zrod východoslovenskej

avantgardy dvadsiatych rokov. Bratislava, 1966. 108 l.

Cicéri - Chapuy

Könyvnatából részlet:

A Vízivárosi Szt. Anna templom 1850

Granasztói Pál bev. Pest-Budai városképek

Magyar Helikon 1969

31. kép

Chytil J.

farekas 1857

l. Šourek

78. l

kétszer

nőtt irtások mellett haladunk tova. Hegynek föl, hegynek le, csapjuk az ösvényt

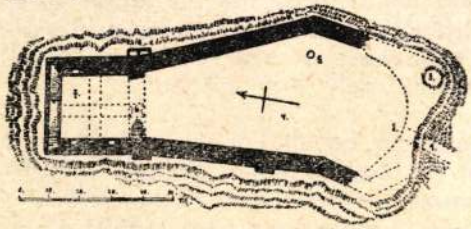

Rezi vár romjainak alaprajza.
1. Hajdani felvonóhíd helye. 2. Főkapu. 3. A főtorony helye. 4. Várudvar. 5. Vízgyüjtő ciszterna. 6. Bejárat a fő várba. 7. A palota.

A Nagyréti-pusztán túl, a térszín gyorsan emelkedik. Az erdő egyre sűrűbbé lesz. Mintha a kíváncsi szemek elől el akarná rejteni a magányban pusztuló R e z i v á r a t, mely egy hirtelen letörő réteges dolomitszikla gerincén, sorsát megadottan porladozik. Építési ideje és építője ismeretlen. Első okleveles nyoma Nagy Lajos király idejéből való. A vár ekkor Lackffy II.István horvát bánné, ki Nagy Lajos halála után, — noha Zsigmond király bizalmából nádori és főlovászmesteri méltóságot töltött be, — titokban a trónkövetelő Nápolyi László érdekében dolgozott. Az összeesküvést fölfedezték. Zsigmond a körös-krizenei gyülésen megjelent Lackffyt 1397-ben elfogatta, ott nyomban fejét véttette, holttestét pedig elrettentésül a palota ablakából hivei közé dobatta. A hűtlenségbe esett Lackffyak ezzel el is vesztették Rezit, mely előbb királyi birtokká, majd az Albi és Gersei Pethő családoké lett. Ez utóbbi több száz éven át bírta.

előbb említett Tátika,

mogiva

Chytil (Chitil)

József

kőrökészítő

L. Lendrey-kentiranyi

306. l.

CHYLINSKI György festő

Debrecen képes levelezőlapokon

Honismereti Híradó
Debrecen, 1973/4

Ma már talán nincsen az évnek egy olyan napja, amikor ezer és ezer színes, vagy fekete-fehér képes levelezőlap ne indulna az ország valamelyik tájáról üdvözlő szavakkal, vagy újévi, húsvéti, karácsonyi, névnapi, születésnapi stb. jókívánságokkal. És így van ez az egész világon.

Több mint száz éve tart már ez az áradat. Nálunk évente hetven millió lap kerül forgalomba, s az egész világon ki tudja hány milliárd.

De hogy is kezdődött és mikor?

A képes levelezőlap születésének pontos dátumát 1870. július 16-ában határozzák meg. Ezen a napon egy oldenburgi német könyvkereskedő: August Schwartz, feladott egy levelezőlapot apósáéknak. Ezt tulajdonképpen csak egy kis jóakarattal lehet a mai értelemben vett képes levelezőlapnak tekinteni, mert csupán az északnémet postakerület által forgalomba hozott levelezőlap (Norddeutsches Postgebiet. Correspondenz-Kartee.) bal felső sarkába nyomatott egy kis képecskét, melyen egy tüzér látható, s talán egy löveg, vagy valami egyéb hadieszköz, lévén akkor éppen háború Porosz- és Franciaország között. A képre, mely nem keltett különösebb feltűnést, a postahivatal stemplit is ütött, s az békésen megérkezett rendeltetési helyére, Magdeburgba.

August Schwartznak több mint öt év múlva, 1875 októberében támadt ismét hasonló ötlete. Ekkor egy lelkész barátjának. Kühtzenek, aki Pleisenhausenben volt pap, egy saját maga által előállított olyan kártyán írt, melyen a szövegrész féloldalára egy akkor közkedvelt dalnak az illusztrációját nyomatta, s a fennmaradó helyen tréfás hangú, latin nyelven írt sorokban tett neki szemrehányást hosszas hallgatásáért. Ennek már híre ment, s Kühtze-nek is annyira megtetszett a lap és az ötlet, hogy biztatására. A. Schwartz sorozatban kezdte a képes kártyákat kiadni, s ezeket mind a barátjának küldte meg.

Az első gyűjtő tehát maga az első címzett lett, s ekkor még nem is sejthette egyikük sem, hogy rövidesen, alig néhány év leforgása alatt, hihetetlen méretekben terjed el minden országban a képes levelezőlapok kiadása, s ugyanakkor gyűjtése is.

Az előbbit elsősorban nyilván a haszon, az üzletben rejlő profit növelésének a lehetősége és vágya sarkallta, az utóbbit pedig – az első időkben – az ember ősi gyűjtési szenvedélye. Ebbe persze belejátszott a divat, az érdekesség, az újdonság élménye is.

Ma már sokan bizonyos meghatározott céllal gyűjtenek, átgondolt irányelvek és szempontok szerint rendszerezik anyagukat. Ez már több a hobbinál, ami alatt általában egyszerű – néha egy kicsit hóbortos . . . – kedvtelést értünk, egy kis kikapcsolódási vágyat, jámbor passziózást. (Lenézni vagy lekicsinyelni persze ezt sem szabad, hiszen semmi sem haszontalan, aminek csak egy kis hasznos célja és eredménye van.)

Mert bizonyára nem a hobbi kategóriájába tartozik egy olyan világhírű gyűjtemény, mint a szovjet Nyikolaj Szpiridonovics Tagriné, vagy a magyar dr. Petrikovich Lászlóé, akik életük folyamán több százezer képes levelezőlapot gyűjtöttek össze. Ny. Sz. Tagrin félmilliót meghaladó gyűjteménye például államilag védett, anyagát a Nagy Szovjet Enciklopédia szerkesztősége rendszeresen igénybe veszi, a Nagy Honvédő Háború idején hadicélokra is tanulmányozták, a háború után pedig nem egy lebombázott vagy kiégett műemlék épületet állítottak helyre a különböző városképeket ábrázoló lapok alapján.

Dr. Petrikovich László négyszázezres gyűjteménye pedig a szerencsi helytörténeti és képes levelezőlap múzeumnak vetette meg az alapját.

A mi Déri Múzeumunk pár évvel ezelőtt vásárolta meg a Velényi Lászlóné tízezer darabból álló nagyszerű gyűjteményét, melynek debreceni vonatkozású darabjai már ki is voltak egy időre állítva.

E rövid és csak nagyon vázlatos történelmi áttekintés után szeretném ismertetni azt az igen szerény és még sok tekintetben fogyatékos gyűjtőmunkát, melyet én csupán néhány évvel ezelőtt kezdtem el, s amelynek a segítségével mégis sikerült már „beutazni" nemcsak hazánk szép tájait, városait és falvait, de szinte az egész világot is, ezen túlmenően pedig betekinteni idegen népek szokásaiba, híres múzeumok még híresebb kincsei közé, megfigyelni a századfordulótól napjainkig az építészet, a közlekedés, a kereskedelem és az ipar, a reklám, a közízlés, az öltözködés, a közvilágítás, vagy akár a vallási élet fejlődését és alakulását, a háborús propagandát, és sok más érdekességet.

De nemcsak a képek, az alkalmazott nyomdatechnika, a felhasznált papiros vagy egyéb anyag, hanem az írott szöveg: a címzés és az üdvözletek, a rövid kis tudósítások is sok mindenről árulkodnak. Beszél a múlt, apáink és nagyapáink kora, nyomon követhetjük a nyelv életét, az érintkezési, társadalmi szokásokat. Ma már esetleg mosolygunk ezeken, de azért tanulhatunk is belőlük.

Így és ezért vált egyik kedves időtöltésemmé a képes levelezőlapok gyűjtése, rendszerezése és az általuk közölt ismeretanyag feldolgozása, ezen belül is elsősorban a Debrecent ábrázoló, vagy a várossal valamilyen egyéb vonatkozásban kapcsolatban álló lapoké.

Jelenleg mintegy huszonötezer darabból álló gyűjteményemből közel négyszáz a Debrecen valamelyik részletét ábrázoló, vagy szorosan debreceni témájú. Egyelőre három csoportba soroltam őket: a századforduló éveitől az I. világháború végéig, a két világháború között, és az II. világháború után kiadott lapokra. – Az első csoportba közel hatvan lap tartozik. Ezek a legrégebbiek és a legérdekesebbek, őket szeretném egy kicsit közelebbről is bemutatni.

Pontos kiadási évét ezeknek a legnehezebb megállapítani. Erre vonatkozó adatot a kiadók, illetve a nyomdák nem tüntettek fel, így, ha megírt lapról van szó, akkor a postabélyegző és a szöveg keltezése ad támpontot, ha pedig „postatiszta" a lap, vagy a keltezés nem olvasható, leszedték róla a bélyeget stb., akkor a képen látható épületek, járművek, üzletfeliratok stb. dönthetik el a korát.

Gyűjteményem legrégibb darabját 1900. december 31-én adta postára egy Ilka nevű hölgy, s egy Esztáron lakó – „u. p. Pocsaj" – B. I. nevezetű kisasszonynak ezt írta rajta: „Boldog új évet kívánunk mindnyájan mindnyájatoknak." A lapon Csokonai szobra látható, melyet éppen a múlt évben, 1971-ben volt száz éve, hogy leleplezték, s amely a lap megjelenésekor tehát már harminc éve állott annak az akkor még igen tekintélyes nagyságú parknak a közepén, melynek ma már – sajnos – csak egy kis töredéke övezi Izsó Miklós nagyszerű alkotását. A kép a lap jobb felső részében

van elhelyezve. A lap szélén kék nefelejcskoszorú fut körbe, stilizált zöld levelekkel. A virágok és levelek kontúrja aranyozott, a mintát a kartonba belepréselték. Ez volt az ún. dombornyomás. A szöveg számára csupán a baloldali részen hagytak egy kis helyet és a kép alatt, míg a hátoldalt – mint az akkori képes levelezőlapoknál általában – teljesen a címzés foglalja el. Itt előnyomva csupán ennyi áll: Levelező-Lap. A küldeményt az eléggé közismert, s a magyar koronát egy felette lebegő turullal ábrázoló, 4 fillér értékű bélyeggel bérmentesítették. Ez a bélyeg egyébként a Magyarországon forgalomba hozott bélyegek közt ott időrendben a negyedik sorozat egy tagja, s 1900-tól 1918-ig volt használatban.

Kiadó, vagy más jelzés nem található a lapon. A kép felső részén, Csokonai fejétől jobbra, ez áll: Debreczen Csokonai szobor. A szobrot elölnézetben láthatjuk. A felvétel gyönyörű napfényes, nyári időben készült, s a szobor talapzatán még valószínűleg azok az aranyozott fémlapokból készült betűk vannak, melyeket később letördeltek, ellopdostak, végül is le kellett szedni őket. Egyébként a szobor körül a ma is meglevő alacsony kerítés fut körbe, a parkot a sétány szélén cövekek közé húzot dróttal védték. A fák mögött, a Péterfia utca irányában, csupán egy ház ablaka, s egynek az oromfala látszik. Az előbbi az egyik professzori ház, az utóbbi pedig a ref. főgimnáziummal szomszédos egyemeletes épület lehetett. Helyükön az Állami Építőipari Vállalat modern székháza áll.

Ma egy ilyen lapot giccsesnek neveznénk. Ma. De akkor szép volt és kedves, a „boldog békeidők" közízlésének hű kifejezője, s íme jó példa arra, hogy több mint hetven esztendő elmúltával is mi mindent árul el magáról és koráról egy ilyen egyszerű kis képes levelezőlap, melyet ugyan minden valószínűség szerint Bécsben, esetleg Drezdában vagy Lipcsében nyomtak, de a felvételt bizonyosan egy ma már ismeretlen debreceni fotós készítette és hívta elő „fényképészeti és festészeti műtermében", vagy ahogy még régebben nevezték: egy fényirodában, hogy aztán egy külországi nyomdában litografálják, vagyis kőre rajzolják, s így sokszorosítsák.

És most lássuk, hogy milyen városrészeket tartott még érdemesnek a korabeli fényképész a megörökítésre ezekben az években.

„Debreczen, Piacz utcza." A felvétel nagyszerűen érzékelteti a város főutcájának még alföldi viszonylatban is tekintélyes méreteit. Az akkor még hagymakupolás református kistemplom (1907-ben vitte le egy szélvihar a kupoláját, s ezután képezték ki a tornyot a mai alakjára) és a paloták sora – mert így neveztek akkor minden emeletes házat! – jó ismerőseink, ma is gyönyörködhetünk városképet meghatározó látványunkban. Az úttest szélén a kisvasút vágánya húzódik a Nagytemplom irányában, középen egy biciklista, egy talyiga és egy konflis, jobb oldalon a másik vágánypár. Itt az üzletek sora is nagyon jól látható, de ezeknek a házaknak egy része bizony a II. világháború áldozata lett, vagy még korábban lebontották őket. A lapot Telegdi K. Lajos utóda adta ki, a nyomda helye nem ismeretes.

„Kossuth-utcza – Kossuthstrasse." E félirat vegyes érzelmeket és gondolatokat kiváltó tragikomikuma akkor lenne teljes, ha ezt a lapot egyenesen Ausztriában nyomták volna, de hát Drezdában adta ki Römmler és Jonas.

A városi tanácsház sarkánál ácsorgó, sétálgató emberek, egy hirdetőoszlop, a sarkon Tóth Gyula vaskereskedésének cégfelirata, s a Piacz-utcza utcanévtábla. Az átelleni sarkon még nem a Debreceni Első Takarék palotája áll, hanem Tánczos-Kovács, János kétemeletes háza, mely persze akkoriban szintén a büszke és rangos „palota" nevet viselte. Ennek sarkán ifj. Pajer üveg és porcelán üzlete volt, „modern", gazdagon rakott kirakatokkal, melyet a korábbi Lichtenstein József-féle üzlet helyén alakított ki, portállal takarva a szép félköríves nyílású bejáratot és ablaknyílásokat.

A Tánczos-Kovács házat egyébként tíz év múlva bontották le, ekkor épült helyén a ma is álló bankpalota. Az utca hátterében a ref. templom 1886–87-ben épült neogótikus sziluettje látszik, a közbeeső többi épületet eltakarják a gömbfák lombjai.
Römmler és Jonas kiadásában készült egy másik Piacz-utczai részlet is, németül: Hauptstrasse. Ez az előbbieknél sokkal jobb, tisztább, élesebb felvétel. A Nagytemplom igen szépen zárja az enyhén hajló főutcát, melynek a baloldalán, a kép előterében, a volt Frohner Szálloda épületét láthatjuk, a mai Dimitrov u. 2. sz. bérház elődjét, majd az Apolló mozi s a többi ismert ház sorakozik. A kép legfőbb érdekessége az állomás felé tartó kisvonat, közkedvelt nevén a „kisfüstös". A felvétel idején is hatalmas, fehér gőzfelhővel (és nem füsttel . . .) bizonyította igyekezetét és fontosságát, szuszogva cipelve a két kis vagont. Még ma is sokan emlékeznek rá, gyerekkorukból. Hasznos munkát végzett, s nem volt olyan kényes, mint utódja, a villamos. Ő nem csak személyeket, hanem árut is szívesen szállított. Sesztina vasudvara és Tóth Gyula vaskereskedése előtt külön kitérője is volt, hogy ne álljon le az utasforgalom, amíg rakodik. Egyébként egészen a Nagyerdőig közlekedett, reggel negyed nyolctól este fél tizenegyig. Volt első és második kocsiosztálya, potom 15, illetve 10 krajcárért, a gyermekeknek pedig – persze csak ha az 1 m-t nem haladta meg a magasságuk – mindössze 5 krajcárt kellett fizetni. A mozdonyoknak nevük is volt: Debreczen, Nagyerdő, Csokonai és István malom. Azt sajnos nem lehet megállapítani, hogy a képen melyiket örökítették meg. A kisvonat egyébként 26 és félévet élt, 1884. október 2-től 1911. március 15-ig. Ekkor indult meg az első villamos.
Ismét egy Piacz utczai részlet, Csáthy Ferenc kiadásában. Ezen még a régi, egyemeletes Aranybika épületét látjuk, mely közel harminc évig állott. 1912-ben bontották le, hogy helyet adjon az első magyar olimpiai bajnok: Hajós Alfréd, és Villányi építészek által kivitelezett új Aranybikának. Mellette még egy kis barokk homlokzatú földszintes házacska, s egyemeletes, háromablakos épület is állt még akkor. És szemben a Csapó utca sarka? Bizony erre is nehéz ráismerni. Akkor egyemeletes házak zsúfolódtak ott rendezetlenül, helyükön ma a Körmendy Nándor által 1939-ben tervezett, és 1951-ben városképi jelentőségűvé nyilvánított „Alföldi palota", és Kisfaludi Strobl Zsigmond felszabadulási szobra állnak.
A következő lap is a Piacz-utczát mutatja, de télen. Még ez is valahol külföldön készült litográfia, mint az eddigiek is, de már feltünteti magát rajta a „szerző" is: „Kiss Ferencz eredeti fényképe után." A kiadás érdeme Pongrácz Gézáé. Ez már élethűen színes, nagyon ízléses, finom a színek összhatása. Elöl egy négylovas szekér, 1 + 3-as fogatolású, s a debreceniek által „Linóleum"-nak elkeresztelt épület, az Iparbank-palota látható, Fazekas Mihály egykori lakóháza helyén. Előtte egy gázlámpa árválkodik. A közvilágítás ekkor még bizony elég gyenge lábon állott, csak elvétve hunyorgott egy-egy ilyen éjszaka sötétjét alig-alig oszlató fényforrás. Ki hinné, hogy az utolsó 1962-ben oltották el a megyei tanácsháza előtt, amikor Posta János bácsi, az utolsó debreceni lámpagyújtogató, még egyszer felnyúlt a bura alján kiálló kallantyúhoz – kiszolgált rézkampós botjával –, elfordította, s a fehéren izzó, vagy inkább már csak sárgásan pislákoló harisnya lassan kihunyt, ahogy a becsületes, öreg szolgák szoktak . . .
Kiss Ferencz egy másik felvételén az „Izraelita új imaház"-at látjuk. Keleti stílusban fogant, impozáns, szép épület volt. A II. világháború után sajnos kiégett, s miután helyreállítására senki sem tudta a pénzügyi fedezetet biztosítani, le kellett bontani. Helyén egy hétemeletes bérház és a GELKA szerviz állnak.
Újabb lapok: Hungária kávéház; pályaudvar; Tóth András Szabadság szobrának

leleplezése 1902. augusztus 2-án az Emlékkertben; (fénykép, melyet levelezőlapként hoztak forgalomba. A szobor egyébként – elég szokatlan módon – megbukott, 1906-ban elszállították, és helyére Holló Barnabás budapesti Bocskai szobrának másolatát állították fel.) a színház, az előkertet és a jobbra eső részt lezáró vaskerítéssel; egy „Nagyerdő részlet kávéházzal"; a régi Aranybika épülete, fölötte a levegőben egy montázzsal odacsalt hatalmas fecske, hátán egy vidám hölggyel és úrral. És végre a Nagytemplom, Debrecen patinás, a szó szoros értelmében klasszikus szimbóluma. „Végre", mert az első képes levelezőlap, melyen ő az uralkodó, lenyűgöző tömegének nagyszerű egyszerűségében, méltóságos nyugalmában.

Ezt a lapot is Pongrácz Géza adta ki, felirata: „Debreczen, ev. ref, nagytemplom." Timpanonjának közepén még nincsen óra, hogy mérje az időket, s az 1914 tavaszán leleplezett gyönyörű Kossuth-szobor sem áll még a téren, ahol ekkoriban piac van, szénásszekerekel, és kétlovas bérkocsikkal, ún. landaurekkel, melyek levéltelen, fázós fák alatt ácsorognak. Elég sivár ez a kép még akkor is, ha nem gondolunk a mai virágpompás, szépen rendezett térre, amit annyira természetesnek veszünk ma, s mely végre méltó keretként övezi klasszicista építészetünknek ezt a remekét, Péchy Mihály alkotását. És ide kívánkozik annak a megemlítése is, hogy akkoriban még a tér fásításáért is elkeseredett harcot kellett folytatnia a tekintetes tanácsnak a vásározó, maradi polgárokkal.

Ehhez hasonló emlékeket ébreszt egy másik Piacz-utczai látkép: a háztetőkre szerelt telefonhuzal tartó oszlopok felállítása ellen még olyanok is szenvedélyesen tiltakoztak, akiket egyébként felvilágosult alakjaiként tartunk számon a századforduló városának.

Az 1906-ban feladott újabb Piac-utcai (már „cz" nélkül . . .) részletet ábrázoló lap már magasnyomással, és lehet, hogy Magyarországon készült.

Aztán egy Arany János utcai részlet a Csanak-házzal és a Hazai Biztosító Társaság palotájával, majd egy Széchenyi utcai, ugyancsak az utca elejéről. A Kistemplom sarkánál kerek hirdetőoszlop, a másik sarkon az 1820-as években épült ún. Podmaniczky-ház klasszicista tömbje előtt a fényképész gépének lencséjébe bámészkodó járó-kelők s egy „sarki rendőr". Jármű sehol, és természetesen zebra sincs. Ezek még valóban boldog békeidők voltak . . .

A Nagytemplom tornyából készült látképen a Csapó u. elejét is látjuk, mely akkor még egy vonalban volt az ugyancsak az 1820-as években épült Tisza-palota, a mai MÁV Igazgatóság épületével. Jól látható a Piac utca közepén húzódó kettős fasorpár vonala, középen és kétoldalt az úttest, s a Nagytemplom előtt a Nagyerdő felé elkanyarodó kisvasút vágánya. Tocsogós, hófoltos az utca, kopaszak a fák, alattuk itt is bérkocsik állanak a standon, fuvarra várva. A nem valami szívderítő kép, melyet 1907. szeptember 23-án küldtek Zalaegerszegre, egyéb bajokról és veszedelmekről is tudósít. Debrecenben tífuszjárvány „rémisztgette" a lakosokat, s a Dunántúlon úgy látszik feketehimlőtől lehetett tartani, mert a lap írója azt kérdezi, hogy nem félnek-e ott ettől. S egy kis orvostörténeti adalék ugyanerről a lapról: szembaj ellen jódot itattak egy beteggel „estve, reggel".

Ev. ref. collégium. Előtte sűrű park, nagy fákkal, magas vaskerítéssel, az elmaradhatatlan hirdetőoszlop, egy kis kétkerekű stráfkocsi, gázlámpa, s a Csokonai szobor körüli másik nagy park fái. Itt is magas vaskerítés, előtte, a kollégium felől, egy utcai pad. Békés, csendes koradélelőtt, az árnyékok kelet felől, hosszan vetődnek az úttestre.

Másik részlet innen: a kollégium balszárnya, előtérben a gályarabok emlékműve, hátrább a Bocskai-szobor.

Ismét egy színes lap a Nagytemplommal. A piactéren kofasátrak sora. A kép érdekessége, hogy kézifestéssel színezték. Meglehetősen gyengén sikerült, ügyetlen, felületes munka. A „művész" még arra se figyelt, hogy melyik évszakban készült a felvétel, és zöld lombokat pacsmagolt a fák koronájára, holott tél van, vagy legalábbis hűvös, koratavaszi idő: a fák még lombtalanok, s az emberek téli ujjasban vannak. Félreértések elkerülése okából: a színezés a nyomdában készült, nem utólag.

A Nagytemplomról egy jobban sikerült színes kép. Thaisz Arthur (előbb Pongrácz Géza) kiadása. Szépen látszik a mai Vörös Hadsereg útja 4., 6. és 8. számú, városképi jelentőségű épületsor Kálvin tér felé hajló szelíd íve, illetve a Kollégium hatalmas tömbje, s az 1912-ben épült egyházi bérpalota, a „Püspöki" helyén volt öreg házacska.

Vasúti indóház a következő képen, az indulásra kész kisvonattal. Thaisz Arthur sorozatának 9. darabja.

Aczél Henrik Modern Antiquariuma is adott ki képeslapokat. Egyiken, elég sikerült színes kép ez is, a Nagytemplom. A téren a kisvonat éppen a megállóban vesztegel, a piacon pedig csúcsforgalom van.

1909. október 1., Nagyhortobágy. Itt adták fel a Simonffy u. sarkán álló városi bérpalotákat ábrázoló igen szépen sikerült lapot.

„Lovag Chylinski György fényképészeti és festészeti műterem Debreczen Piacz 1824. Elvállal minden e szakmába vágó munkát a legszebb és legízlésesebb kivitelben." Így hirdette magát a nemes lovag egy századforduló idején kiadott debreceni leporellón. A nagyerdői vigadót ábrázoló felvételét Mihály Sámuel adta ki, de valószínűleg Zágrábban litografálták, bizonyságául annak, hogy akkor is volt már eredményes kooperáció.

És befejezésül valóban csak felsorolásszerűen még néhány lap: egy montázs 1910-ből, tizenkét – részben a már felsoroltakkal azonos – városképpen; városháza; indóház az akkori Petőfi térrel; Ref. Egyház bérpalota; Első Takarékpénztári palota: Kossuth-szobor, valószínűleg a leleplezéskor; Csónakázó-tó, a későbbi cserkész csónakázó; Telegdy Sósfürdő; Ferencz József út; ugyanez színesben, a vasúti levelezőlap-árusítás 1916. évi kiadása; D. M. K. E. Internátus; Ref. főgimnázium; Városi színház; Ferencz József út városi bérpalotákkal; Református Diakonissza-otthon; Áll. bábaképző intézet; Auguszta-szanatórium, gépház; M. kir. állami Fémipari szakiskola; Debreczen sz. kir. város ötös fogata; Ref. nagytemplom és a Püspöki palota. Végül két arckép-levelezőlap: Erdei Károly világjáró teológusról és Erőss Lajos püspökről.

Talán sikerült érzékeltetni azt – ha túlságos hosszan is, de mégis csak ízelítésképpen s csupán egy adott korra vonatkozóan –, hogy mit is jelent, illetve jelenthet a képes levelezőlapok gyűjtése. Lehet ez egy kedves, szép passzió – ha úgy tetszik: hobbi – érdekes, szórakoztató időtöltés, de lehet ugyanakkor a helytörténeti kutatásnak egy szerintem nem lebecsülendő, igen hasznos és tanulságos módja, sőt nem egyszer értékes művelődéstörténeti leletmentés.

DR. PETHŐ KÁROLY
a Honismereti bizottság tagja

Ø Cicognara, Leopoldo

l.

Kaposy jegyzetek

211. l.

~~Vecsési Közművelődési Kö~~

VI. 227

CIEHULSKY Péter

MIKLÓSI-SIKES Csaba: Adatok az erdélyi fényképezés történetéhez = Fotóművészet, XXXIII.évf. 3/4.sz. 1990

25 p

1980. IX. 4. Petőfi 12.55 (Vyé). Kapcsolás a győri körzeti stúdióba.

Cib Miklósné iparművész

- Létrejött a Zalaegerszegi Fazekasház, melynek elsődleges cél ja az volt, hogy a dunántúli fazekasok munkáit bemutassa. Sőt hát nemcsak a Dunántúlt, hanem az igazi értékes népmüvészeti hagyományokat, a legjobb fazekas alkotók munkásságát. Nos, a nyitáskor itt voltunk. Azóta tulajdonképpen alig változott valamit. Még egy eligazitó tábla sem vezet idáig. Itt ebben a házban dolgozik Cib Miklósné iparmüvész. Az volt a szándék, hogy necsak lássák a kész darabokat, hanem egy kicsit a mühelymunkába, a fazekas mesterségbe is bepillanthassanak a látogatók.

- A cél mindenképpen ez volt valamikor. Csak ezt eléggé nehéz megoldani, hisz csak azután a mennyiség után kapunk bért, amit ténylegesen leszállitunk a szövetkezetnek. És a kiállitó terembe látogatók vagy a mühelyben levő látogatók közben levő kieső időt mi csak plusz munkával, a délutánba és a késő esti órákba nyúló munkákkal tudjuk pótolni, hogy abból ténylegesen meg is tudjunk élni. Most pillanatnyilag ilyen különböző nagy edényeket készitünk, boros kancsók, bugyigák egy pár hasonló kancsó, mint a régi céhkorsók. Pillanatnyilag a tatabányai népmüvészeti vásárra készülő bányász kancsó és ehhez hasonló tárgyak. Valamint nagyon szivesen foglalkozunk a régi őrségi edényekkel a bográcsokkal, nagy fazekakkal, amik most már ugyan mint olyan edények, eredeti funkciójukat elvesztették, de akár, mint itt a kiállitó teremben is látható, egy száraz ággal szobadiszként egész télen és nyáron egy jó hangulatos foltot képez.

- Nemcsak használati tárgyak készültek azonban, hanem gyerekjátékok is.

- Egy-egy gyerek játékoknak készülnek a nagyobb edények egészen pici változatai, amellyel a gyerek főzöcskézhetett, játszhatott. Azon kivül különböző madársipok. Egyik ilyen sip az őrségi erdő egyik madarát, a kakukknak utazánozza a hangjával. Ime igy sz ól a kakukksip.

megvia

Ciemente

akit Balogh
önzekötett
Camica Chimen-
tivel,

s aki 1494.
halt meg
Esztergomban

lásd AÉ 1929
278.l.l

lásd Chiemente
alatt is

2033

Gyüjtem

A hely neve	A tárgy megnevezése
Eperjes,	gör. kath. nékes-egyház oltár-képe

Clemens, olasz intarziator és műasztalos.

Beatrix királyné Scheyder Péter kamarajószhaz intézett rendeletében, melyben 1486-91 évi számadásait helyben hagyja, a különböző kiadási tételek között szerepel: Magister Clementi 450 ducát.

~~Kérdés~~ Eddig eldöntetlen kérdés, hogy ez azonos e a Hippolyt féle számadásokban 1487 ben szereplő Clemens mensatorral, vagy Chimenti Camicioval. A nagy összeg, inkát ez utóbbi mellett szól.

Arch. Ért. 1823-26. 197 l.

Mon. Hung. Hist. I. XXXIX. l.

Thaly Kálmán II 182.

Clemente Chimenti, mester

Budinis 47, 154. l. XV. n.

nem azonos Camicia Chimentivel, azit alabbi szerzo általában Camicia Clemente néven emleget saki még 1505-ben ett. Fenti Esztergomban 1494-máre, 16-án halt meg. Erről a lexikális részben ezt írja: „Passò al servizio di Ippolito d'Este dopo la morte di Mattia Corvino, e morì Strigonia nel 1494. Non ci consta se sia il medesimo che Chimenti Camicia."

Egy előbbi Cédulán írt ama vélemenyem, hogy a Ecz Chimenti azonos, nagyértszik nem helyszáltt. [illegible]

U T A T Á S

viselőinek /:hivatalszolgájának:/ és c.

gositó igazolványai 1915.évre leendő k:

	vasuti igazolvány száma	Tisztviselő feleségének neve	gyermeke neve
	044492.	dr.Éber Lászlóné szül.Kiss Margit	Éber Kató 12 éves

Ciemente (Chimenti)

Camicia, Chimenti

(Clemente di Leonardo)

1431–1505.

firenza épitéz, szobrász, intag-
liator.

wed

Budinis

152, 153. l.

megirva

ut van.

A hivatalos má

Grabot

igazgató.

Camicia, Chimenti

Mátyás halála után
Estei Hippolit vol-
gálatában állott és
1494-ben Esztergom-
ban halt meg.

Budinis Chimenti

~~mint emelkedjenek.~~
Ennek alatt is Eörli,
Budapesten,
~~noha nyilvánvala, hogy~~
A min
~~azonos Camicia vol.~~

Budinis

154.l

mi

n 628.sz.a. kelt fölterjesztésében
ter tanárnak a f.iskolai évre való
megyei müemlékek jegyzékeinek elké-

ett tanárnak hat hónapra való ujabb
intézkedném, felhivom a bizottsá-
t arra nézve, hogy hat hónapi szabad —
erecze tanár szóban lévő munkáját.
szinünek látszanék, hogy Gerecze
lra hat hónapon tul is meghosszabbi-

Camicia Chimenti
(Clemente)
épitéo
Budinis
~~43, 46, 47, 152 l~~

Budinis C.: Gli artisti italiani in Ungheria. Roma 1936.

Teljes tisztelettel

Klein György és fiai

BUDAPESTEN

	a	KORONA	FILLÉR
entély helyreállitása:			
al. fénym. 5 példa = 1 m²	4·–	4	–
" " 5 " = 1 "	4·–	4	–
		8	–

a.

23

Chimenti *

XV. s. Passò al servizio di Ippolito d'Este dopo la morte di Mattia Corvino, e morì a Strigonia nel 1494. Non ci consta se sia il medesimo che Chimienti Camicia (ez a rezelér név) lásd s.H.

Ivod

47. l.

Budinis. 154. l.

* Vigyázz, nem azononos Camicia, Chimienti - vel!

Clemente Fiorentino MDK

olan mester mühelyével ezzett Ippolito d'Este udvarában dolgozott.

Balogh Jolán: A magyar renaissance építészet. 16. o.

M.D.K.

Maistro Ciemente (Chimente)

firenzei ácsmester

a modenai számadáskönyvek adatai szerint 1492. szept. 4-én kerdi meg szolgálatát Ippolito d'Este udvarában. Firetése évi 100 dukát, segédeié 60, fiáé pedig 10. Ezenkívül öt személyre ellátás. ~~1487~~. Meghalt 1494. márc. 16-án.

Balogh Kolán: A művészet Mátyás király udvarában
Bp.1966. Ak.kiad. 2.köt.

1. köt. 510 old.

Clemente, Lignarono Fiorentino
kő- és fafaragó MDK

műhelyével együtt 1492 szept. 4-től
1494 márc.16-ig Ippolito d'Este udvarában
dolgozott.

40.o.
Balogh Jolán : Bakócz kápolna.

MDK

Cierlich Anna,

Vaszary János tanár növendéke, rajzaival szerepelt a kiállitáson.

Az OMKK Főisk Növ.Munk.kiáll. 1923 márc.18-25. Kat.19.1.
Ernst Múz.

megíra

Ciezen János

ácsm.

Bé 1746

Tp. Gröngyös

Schneider

220. l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HIRLAP

1967 APR 11

Lantos Gábor

1021 Cifferszky Béla

Kiosztották az „Ezüst gerely" díjakat

Most már hagyományosan évről évre meghirdeti az *MTS Országos Tanácsa* az *„Ezüst gerely"* művészeti pályázatot, amely négy témakörben bírálja el *az év legjobb fotó-, képzőművészeti, könyv- és filmalkotásait.*

Ma délelőtt a *Magyar Újságírók Országos Szövetségének* székházában ünnepélyes keretek között került sor az 1967. évi pályázat eredményeinek kihirdetésére. A díjakat *Szatmári István*, az MTS elnökhelyettese adta át.

Az 1967. évi fotópályázat díjait, az év legjobb sportfotójáért járó *„Ezüst gerely"*-díjat és az MTS 1500 forintos tiszteletdíját

Farkas József Fortissimo című képe nyerte el.

Az év legjobb sport-riportfotója díjaként a kis Ezüst gerely-díjat *Hemző Károly Győzelmi könnyek* című fotója érdemelte ki, s ugyanebben a kategóriában oklevelet kapott *Kölcsényi Zoltán Kiszorító* című képe is.

Az év legjobban komponált fotója Almási László nevéhez fűződik, képének címe *Mini csatár*. Oklevéldíjat kapott ebben a kategóriában *Hemző Károly Davis Kupa* című fotója. *Almási László* egy másik fotója kis Ezüst gerely-díjat kapott, a *Lábcsók az Európa-bajnoknak* című kép. *Ágota Tibor* Szoros mezőnye és *Geleta Pál* Nem sikerült című képe oklevelet kapott. *Vásári János* Judó című képéért elnyerte a *Fotoművész Szövetség* külön tiszteletdíját.

Az 1968. évi mexikói olimpiai gomblyukjelvény tervezéséért — a képzőművészeti pályázat keretében — mint az év legjobb sportjelvényéért,

az Ezüst gerely-díjat és az MTS 2500 forintos tiszteletdíját Gál Gyulának adták át.

A legjobb sportkarikatúra *Cifferszky Béla Bajnoki hajrája*, amely kis Ezüst gerely-díjas lett. *Szepes Béla: A jó bíró mindent észrevesz*, valamint *Lengyel Gyula Magyar vándor* című munkája, oklevéljutalmazásban részesült.

Támadójáték a kézilabdában, az év legjobb sportmódszertani könyve,

Madarász István és *Szórádi Zoltán* műve, amely az Ezüst gerely-díj mellett *az MTS 2500 forintos tiszteletdíját is kiérdemelte. Takács László*, a könyv szerkesztője az MTS 1000 forintos tiszteletdíját és oklevelét kapta. A legjobb ismeretterjesztő könyv kategóriában *Pető Béláé* lett a kis Ezüst gerely-díj, a *Tenisz ABC* című könyvéért. *Székely Jánosné*, a könyv szerkesztője, oklevelet kapott. *Dr. Kereszti Alfonz Élettan, sportélettan* című műve a bíráló bizottság döntése alapján a kis Ezüst gerely-díjat kapta.

A torna mesterei című ismeretterjesztő film írója és rendezője,

Csőke József kapta az év legjobb sportfilmjéért járó Ezüst gerely-díjat

az MTS 2500 forintos tiszteletdíjával. Ez a film egyébként egy hónappal korábban *Cortina d'Ampezzóban* már nemzetközi sportfilmfesztivál-díjas is lett.

A legjobb oktatófilm címet az Ezüst gerely-díjjal együtt *Domokos Attila Kajakozás* című filmje vívta ki magának, s díjat kapott a film operatőre, *Schmöller Géza* is. A legjobb sportriportfilm alkotója kis Ezüst gerely-díjas lett Máhrer Emil személyében, a televízió *Mecsek Kupa* című filmjéért. E film operatőrei: *Bárány György* és *Várszegi Károly*, ugyancsak oklevél- és pénzjutalomban részesültek.

Ez alkalommal adták át *Kolonits Ilona* rendezőnek a *Hetenként ötször* című sportfilmért a grenoble-i téli olimpia alkalmával rendezett bemutató díját is. A díjkiosztás után sor került a két díjnyertes film levetítésére is.

M. L.

típusú városnéző autóbusza, lakított át, régi kocsiból.
(Bozsán felv.)

ban szovjet 1
küldöttség érkez
pestre. A k
amely tíz napig
nyozza majd
filmművészet fej
Jurij Rajzman,
vezeti.

szer-

eddi-
fo-
yem-
Szö-
nesak
elésé-
ertek
tik a
t.

„IMÁDOK VEZETNI"

Lopott teherautóval karambolozott

A teherautó mintegy 60 kilométeres sebességgel robogott a Nagytétényi úton. Csendes, borús idő volt, az út száraz. A kocsi megelőzött egy autóbuszt, s néhány másodperccel később hangos csattanással a MÁVAUT buszmegálló épületének rohant, majd beszakítva a sertéshízlalda betonkerítését, megállt. A vezetőfülkében hárman utaztak. Egyikük a kinyílt ajtón át az úttestre zuhant, s a másik két férfi is vérző fejjel támolygott ki a kocsiból. A teherautó vezetője — sérülten is — megpróbált kereket oldani, ám az összeütközésre odasereglett járókelők visszatartották. Igyekezete érthető volt: *a teherautót ugyanis lopta...*

A csaknem tragikus végű kocsikázás egy véletlen találkozással indult, két hónappal ezelőtt, a kora délutáni órákban. *Füstös Imre*, 27 éves, büntetett előéletű szállítómunkás — *legutóbb ugyancsak gépkocsilopásért három évet ült* —, betegállományban volt aznap. Az orvosi rendelőben régi ismerősével találkozott, s ennek örömére kölcsönösen megvendégelték egymást. A kora esti órákig tetemes mennyiségű italt fogyasztottak. Ekkor támadt Füstösnek az az ötlete, hogy látogassák meg érdi barátjukat. Füstös előre ment, s a közelben várakozó társa mellett csakhamar egy teherautóval fékezett. Útközben még megálltak egy italbolt előtt, s az újabb üveg sör elfogyasztása után elindultak Érd felé. Harmadik utitársukat a nagytétényi vasútállomás előtt vették fel: a férfi egy seprűvel integetve

álos balesetek

kocsi elé lépett, amely elütötte. Az idős nőt *súlyos* sérülésekkel kórházba szállították. A Soroksári úton, *Nagy Ferenc* 18 éves ipari tanuló figyelmetlenül és

BAUXITBETON. Eddig mintegy 500 budapesti és vidéki bauxitbetonos épületet vizsgáltak felül, hogy megállapítsák, a szerkezetek meggyengülése szerint, melyik sürgősségi kategóriába kerül az épület javítása. Késlelteti a munkát, hogy a magánkezelésben levő házak, öröklakások tulajdonosai nem rendelik meg a vizsgálatokat.

LOVASBEMUTATÓ. Debrecen, valamint a Hortobágy idegenforgalma jelentősen megnövekedett a téli és a koratavaszi hónapokban az elmúlt évekhez mérten. Az idegenforgalmi helyeken telt ház lesz húsvétkor is, 17 külföldi turistacsoportot várnak, s a vendégek kérésére a Hortobágyon lovasbemutatót rendeznek.

A MOM Szakasits Árpád Művelődési Házban április 11-én, csütörtökön du. 5 órakor. Nagy rendezők — nagy alkotások. Munkásakadémia filmművészeti tagozat. Bemutatásra kerül: Tízezer nap. Díjnyertes magyar film. Bevezetőt mond: Panrok Ferenc filmesztéta. Április 12-én, pénteken du fél 5-kor. Mit várunk a Hold megismerésétől? Előadó: Sas Elemér egy. adj. (x)

2x2 magánórán megtanulhat táncolni, Farkas Jenő, VIII., Gutenberg tér 3. Tel: 338—676. (x)

Húsvéti Autósbál! A Magyar Autóklub Touring osztálya április 14-én, vasárnap este 20 órai kezdettel a Béke Szállóban nemzetközi húsvéti bált rendez vacsorával és programmal. Asztalfoglalás korlátozott számban a 351—374 (3 mellék) telefonszámon. (x)

Admira 8 mm-es filmfelvevők érkeztek az OFOTÉRT 10. sz. boltjába, V., Váci u. 2. (x)

Ciffery ? festőművész

Nemzeti Szalon őszi tárlatán - képével vett részt
/olvasó női figurája/

8 órai Ujság 1931.IX.20.

Cifferry

szerepelt a Budai Szépművészeti Társaság

őszi tárlatán.

Vh 1933. XI. 19.

MDK

Ciffery

Résztvett a Budai Szépművészeti Tarsasag őszi csoportkiallitasan.

Cikk: Szépművészeti kiallitas a Budai Clubban.

Nemzeti Ujság, 1933.nov.19. 27.o.

MDK

Ciffery Géza

A Budai Szépmüvészeti Társulat kiáll. Képzőmüvészet 1932. 233.l.

Ciffery József

a legyjabb generációból – érdemes művel szerepel.

A magy. posztimpresszionisták II. kiáll. – a.

G. K. 931. X. (4°)

MDK

Ciffery József

Csendélet, paszt.

M. Akv. és Paszt.festők Egyes. 11. kiáll.
N.Szalá 1925. febr. 6 l.

M D K

Ciffery József
Nagyvárosi ucca, vizf. és tus
Társaság, vizf. és tus
Késő ősszel, vizf. és tus
Külvárosi ucca, vizf. és tus
Én, vizf. és tus
Siralom völgye, sz.kréta
Csendélet, vizf.
Dinamikus táj, olajf.
Károlyi-palotában rendezett képzőművészeti kiáll.
1927 febr. 6-7 l.

M D K

Ciffery József

Táncosok, olajf.
Körmenet, olajf.
Tanulmányfej, vizf.

Károlyi-palotában rendezett képzőművészeti kiáll.
1927 febr. 7 l.

Áffra Csaba (III. o.)

Alsó tagozatos rajzversenyt tartottak az Árpád úti iskolában, melynek negyedik helyezettje lett.

Pest Megyei Hírlap, 1971. dec. 28.

Cifka Anna
ipitesz

Az uj Szentendrei Muzeum tervező -
je Cifka Anna.

Horváth Béla: A Ferenczy Muzeum uj épülete és...
Müvészet, 1972.október-november - 33.oldal

Cifka Anna, építész [VÁTI].

4. Az óbudai Fő-tér felújított lakóházai (Sándyné Wolff Katalin, Cifka Anna és munkatársai, VÁTI). [rekt.]

Magyar Építőművészet, 1986. 1., 6-old.

Irodalmi performance

BűnRossz Versek Anthológiája

Amikor elolvastam a meghívót, amely csütörtök estére invitált bennünket a Fészek Klub kupolatermébe, a „BűnRossz Versek Anthológiája" című kötet bemutatójára, úgy véltem, a Kassák Kiadó, amely a karácsonyi könyvvásárra imponáló komoly kötetekkel (Az Érdekes Újság dekameronja, Halhatatlan szerelem,) vonult föl, a humor iránti fogékonyságát is megmutatja. De amint a kötet a kezembe került, kiderült, ennél sokkal többről van szó. *Vágó Zsuzsanna*, a Kassák Kiadó igazgatója és *Török Rita*, az antológia szerkesztője elmondta, hogy egy körlevelet küldtek mintegy háromszáz magyar írónak, s az Élet és Irodalomban is közzétettek egy fölhívást: kedves barátunk, kövesse el, ha még eddig nem követte volna el élete legrosszabb versét, s küldje el a kiadónak, hogy összeállíthassuk belőle az ezredvégi magyar irodalom pantheonját. S ha úgy gondolja, önvallomást is írjon hozzá.

Annyi pályamű érkezett, hogy még legalább két kötetet össze lehetett volna állítani a valamilyen okból kimaradtak, vagy az elkésettek műveiből. A magyar írók közül sokan megértették hát a kiadó burkolt üzenetét, valójában egy *Karinthy Frigyes*-szellemidéző csavart vár tőlük az ötletgazda, Vágó Zsuzsanna. Azt, hogy az abszolút önkisebbítés álarcában kövessenek el kitűnő önparódiákat, sőt, vallják be a sötétség leplébe burkolva magukról azt, amit a világosságban, a fényben valamilyen oknál fogva képtelenek volnának elmondani. Engem a kötet koncepciója emlékeztetett a Magvető Kiadó JAK sorozatában megjelent 1982-es VERS/Z/IÓK című avantgárd versantológiára. Annak a kötetnek a szerkesztői a formabontás ürügyén együtt szólaltattak meg negyvenöt, korábban háttérbe szorított, perifériára taszított, politikai értelemben szalonképtelennek ítélt költőt, írót húzónevekkel együtt, azaz „behúztak" jó pár embert az irodalomba. A BűnRossz Versek Anthológiája még jobb pantheonteremtő ötlet. Bohócjelmezbe öltöztetve késztette az alkotókat a fintorok fintorára. Arra a – szó tágabb értelmében – avantgárd magatartásra, hogy a dilettantizmus mindent akarását utánozva kövessenek el nagyon is jó verseket. A kötet nemzedéki szempontból igen nyitott, idősebb-fiatalabb írók, költők, örökifjú VERS/Z/IÓsok, irodalomtörténészek, kritikusok voltak hajlandóak BűnRossz Versekkel és öngúnynyal teli vallomásokkal szerepelni. *Tandori Dezső, Pók Lajos, Nemes Nagy Ágnes, Lengyel Balázs, Antal Barnabás, Koppány Zsolt, Sumonyi Papp Zoltán, Orbán Ottó, Pósa Zoltán, Simonffy András, Petőcz András, Bárány Tamás, Somlyó György, Kiss Irén, Iszlai Zoltán, Csiki László, Bíró József, Hatvani Dániel, Petz Károly* versei és önvallomásai olvashatóak a többi között a könyvben.

Az irodalmi preformance-on szereplő írók nagy élvezettel és önkarikírozó kedvvel olvasták föl bűnrossz verseiket. Az olvasók december 31-éig szavazhatnak úgy, hogy kivágják az antológia utolsó lapján található szavazócédulát, s állást foglalhatnak: a legrosszabbak közül ki a „legrosszabb-legjobb". A bűnrosszak királya 30 ezer forintos fődíjban részesül, a szavazók között a kiadó száz értékes könyvjutalmat sorsol ki. Az eredményhirdetés és a díjátadás január 8-án lesz, szintén a Fészek Klub kupolatermében. Aki kedvet kapott e zseniális játékhoz, az 1984. március 30-áig maximum három gépelt oldalnyi terjedelemben elküldheti esszéjét a Kassák Kiadóba a Róna köz 7. szám alá, „Mitől jó a bűnrossz vers" címmel. Sőt, a sorozat harmadik kötetéként május 15-éig lehet elkövetni a magyar íróknak az általuk legnagyobbra becsült író, költő, gondolkodó ars poeticáját „Mintha ő írta volna" címmel, hasonló terjedelemben.

Parcsami Gábor

Delacroix-tól Segantiniig

Igazi szenzáció a Szépművészetiben

Camille Corot: Margarétás hölgy

Karl Theodor von Piloty: Néró Róma üszkein

Igazi szenzációt utoljára talán tíz évvel ezelőtt találtak az újságírók a Szépművészeti Múzeum falai között. Pontosabban akkor a falakon kívülre került a szenzáció, hiszen azokról az elrabolt műkincsekről volt szó, amelyekről azután cikkek tucatjai, könyvek jelentek meg. Azután sokáig a csönd, kósza hírek a múzeum megkezdődött rekonstrukciójáról, amely úgy tűnt a kívülállók számára, meglehetősen vontatottan haladt. Rendeztek természetesen időszaki tárlatokat – a legutóbbiak közül elég talán csak a Henry Moore plasztikáit vagy Piranesi grafikáit bemutatóra emlékezni –, mégis az volt a látogató érzése, hogy alkalomról alkalomra kevesebb terembe teheti be a lábát, fontos gyűjteményrészekkel nem találkozhat.

Tavaly azután mintha megállt volna a „fogyás", átadták a múzeum föld alatti szintjén kiképzett tereket, s a Louvre-ot idéző üvegpiramist az udvaron. Igaz, sokkal kisebb, mint a párizsi – mondogattuk, viszont Pesten kettő van belőle. Nos, azóta Párizsban is átadtak egy új, mégpedig ezúttal fejjel lefelé álló piramist. Olyan ez a piramis, mint a múzeum maga: óriási. A Richelieu-szárny felavatásával, a Grande Louvre kialakításával a világ legnagyobb múzeumát hozták létre. Ami Pestet illeti: a Szajna-parti ünneplés után néhány héttel, pontosabban tegnap, átadták a múzeum rekonstruált épületszárnyában a XIX. századi gyűjteményt.

Örülhetnek tehát azok, akik szeretik az évfordulókat, az események össszecsengését, de azok is, akik egyszerűen a művészet, a múzeumok barátai. A Szépművészetiben, az Ión, a Pergamon csarnokban, a mellettük lévő termekben minden eddigi térnél tágasabb otthonra lelt a XIX. századi gyűjtemény. Eredetileg azt a megbízást kapta a múzeumot tervező *Schickedanz Albert*, hogy ez az öt termet magában foglaló rész legyen alkalmas szobrászattörténeti tanmúzeum, gipszmásolat-gyűjtemény létesítésére. Ugyanakkor a múzeum létrehozása, működésének első évtizedei idején a XIX. századi gyűjtemény természetszerűen kevesebb figyelmet – s ezzel bemutatási teret is – kapott, mint a régebbi korokat képviselő műtárgyak.

Miközben azonban a gipszmásolatok száma, didaktikai szerepe csökkent, egyre érdekesebbekké váltak az elmúlt évszázad festményei, plasztikái, növekedett az igény méltó bemutatásukra. Így került sor arra – fogalmazott *Mojzer Miklós* művészettörténész, a múzeum igazgatója –, hogy a kollekció megkapta a múzeum első felújított szárnyát, s ezzel végleges helyére került. Ezzel együtt, mondhatni, kortárs környezetbe. A kiállítást rendező *Czifka Brigitta* ugyanis nem a csarnokok antikvitásból átvett építészeti elemeit hangsúlyozza, hanem azt, hogy az építészeti környezet s a bemutatott művek azonos korszakot képviselnek.

Már ami az együttest záró darabokat illeti, persze. Mert a sor elején az osztrák biedermeier, a francia romantika mestereinek művei állnak, vagy éppen – jelezve a gyűjteménygyarapítás hiányosságait – e művek távollétét panaszolhatnánk föl. Három nagyméretű kompozíció szervezi maga köré az összeállítást: Johann Peter Krafft 1823-ban festette meg Ferenc császár magyar királlyá koronázását, *René Théodore Berthon* a pannóniai születésű Szent Márton életének egy jelenetét festette meg, *Carl Theodor Piloty* 1860-ban fejezte be Néró Róma üszkein című monumentális vásznát. E teremrészhez vagy a múzeum francia művészetet bemutató termei felől érkezhet a látogató, *Delacroix*, a realisták, az impresszionisták, posztimpresszionáisták művei felől, s akkor az osztrák, német művészet termését szemlélve folytatja útját, vagy eminnen jön, s *Leibl, Menzel, Böcklin* munkáit követve halad visszafelé az időben a századközép, a század első fele európai művészete felé.

Közel kétszáz mű kapott helyet itt ezerháromszáz négyzetméteren. Így sem lehet azonban teljes természetesen az a kép, amelyet a múzeumban őrzött műtárgyak segítségéről alkothatunk az egyetemes művészet történetéről. Azon túl viszont, hogy az új rendezésnek köszönhetően az értékek elfoglalhatják méltó helyüket, hogy sok, eddig a raktárak mélyén lapult alkotás a nézők elé kerül, abban is reménykedhetünk, hogy a gyűjteménygyarapítást tovább ösztönzik a mostani erdemények. Ha jövőre valóban megnyílik a huszadik századi művészetet bemutató, a most átadottal szomszédos termekben berendezett kiállítás, nyilván világossá válik: ugyan a régi művészet alkotásai jelentik a legnagyobb értéket a Szépművészeti Múzeumban, kortársaink, s a közelmúlt művészeinek alkotásai is igencsak méltóak a figyelemre.

P. Szabó Ernő

Ki kalauzol bennünket?

New Yorkiak Páskándi-vendégjátéka Budapesten

Abszurdnak, úgy tetszik, abszurd a sorsa. Legalábbis mifelénk, a volt „keleti blokkban". New Yorkból kellett jönnie egy elszánt művészszínháznak, hogy 26 évvel romániai publikálása után, Páskándi Géza két abszurdjának budapesti (mi több, európai) bemutatására sor kerülhessen. A Threshold Theatre Company (Küszöb Színház) a drámaköltő „erdélyi korszakából" eleddig tíz művet tűzött műsorára. A Kis magyar érdektelenség a szokványostól elütő hangnemben fogant...

Való igaz, a diktatúra (lett légyen „kemény" vagy „puha") igazán nem nézte jó szemmel saját abszurditásának leképzését. Ám a kevésbé gúzsba kötött magyar színházi életben sem talált otthonra a szerző egyetlen „abszurdoidja" sem. Pedig – valljuk be – Páskándi egyetemes érvénnyel ítélkezik. Nemcsak a társadalmi, hanem a börtönbéli, korántsem üdvös tapasztalatok fakasztotta sommás összegzéssel. Az író elmélkedő hajlamát színpadi megjelenítő erővel párosítja. A pattogó ritmusú, rövid párbeszédek iróniával és drámaisággal telítődnek. Holott a képzeletbeli vonat áll, csak a belső, magatartásbeli erők csatáznak. Annál érdekfeszítőbben.

A *Kalauz nélkül* szereplői egy vonat fülkéjében morzsolják az időt. Közhelyekkel tűzdelt fecsegésüket egy eladdig bóbiskoló, fölöttébb primitív utas *megfellebbezhetetlen* kijelentése zavarja meg. Pillanatnyi meghökkenésüket, tétova ellenvetéseiket lassacskán lelkes bólogatás váltja föl. A Csizmásból áradó, rejtélyesnek vélt, már-már istenineknek hitt erő (valójában a feketét fehérnek bizonygató erőszak) hamarosan térdre kényszeríti őket. Egymással versengve hajbókolnak előtte. A történet abszurd – a szatíra sugallata valóságos. Igencsak ismerős. Miként hátrál meg a konvenciókba ragadt átlagember, miként adja föl csekélyke meggyőződését (személyiségét föl sem adhatná, mert az nincs neki) a primitív hatalmi „teóriák" nyomására.

A népbutító, hazug „tételeknek" persze emberükre (azaz, tömegükre) is kell találniok. Ahhoz, hogy a diktatúrák hatalmukat gyakorolhassák. A befogadás számára meg éltető táptalaj a gyáva „mindig készenlét középszer", a meghunyászkodó, kispolgári gondolkodásmód. Innen kerül ki a kritikátlan, több mint lojális lelkendezők tábora. S ha a kör ragályossá lesz, végletes formájában a hitetlenkedők, tagadók fizikai megsemmisítésére tör. Amiként a *Kalauz nélkül* elvakultjai is készek a gyilkolásra.

Az Off-off-Broadway nonprofit színháza Amerikába szakadt hazánkfia, *Brogyányi Jenő* műfordító-díszlettervező jóvoltából „harapott rá" a Páskándi-darabokra (1983 óta). Közép-európai értékorientáltságuk okán bemutatták még *Vámos Miklós* komédiáját, felolvasóműhelyükben pedig *Sütő, Déry* és *Spíró* egyikmásik színjátékát. Ám az igazi áttörést (szakmai és közönségsikert), a New York-i nagy lapok szigorú ítészei szerint a *Kalauz nélkül* című háromfelvonásos torzkomédia hozta meg – nemcsak Páskándi, hanem a magyar drámairodalom számára is. Sikerült viharosan áttörnie a különböző kultúrák határolta *befogadási küszöböt*. Nem véletlenül. Jóllehet, a mi kis kelet-közép-európai szellemi-morális torzlétünkből sarjadt, a lélekdeformáció precíz folyamatának szatírája, s a fönt taglalt tematika univerzális érvényűvé emelte.

Az egymással szembehelyezett bőrülések szándékoltan sivár fülkehangulatát (Brogyányi díszlete) a remek színészek csiszolt karikírozási kultúrája ellenpontozza. A pantomim határát súroló, szuggesztív kifejezőkészség, a nyárspolgári szabványmagatartás agresszív „hittérítővé" torzulásának parodizálása a rendezőnő, *Pamela Billig* mértéktartását dicséri. Az önálló színészegyéniségek (köztük a Tony-díjas *Gabriel Barre*) összehangolt csapatjátéka lenyűgöző ritmust diktál. Billig asszony mesteri művelője a groteszk játékstílusnak. „Pszichokarikírozásai" sosem billennek át a bohózat szférájába, ami hát mifelénk, a magyar színjátszásban fehérholló-ritkaság számba megy. Márcsak ezért is, enyhén szólva, sajnálatos, hogy egy ilyen modern külhoni művésztársulat előadásán, a drámaírókollégákon kívül, józserével nem is képviselteti magát a szakma. (A színikritikusok céhéből másodmagammal jelentem meg.) Pedig lett volna mit tanulni-méltányolni: a stiláris tisztaságot, a játékfegyelmet, az olcsó vagy fölös gesztusok kerülését, az írói szándék tiszteletben tartását, a „páskándis" atmoszférakeltést.

A kötéltáncosok bravúros biztonságával és könnyedségével mozognak az abszurd s a mélylélektani megfigyelések mezsgyéjén a színészek: *Norman Rose* (az ellenkezést nem tűrő, bálványozott, majd áldozatul eső Csizmás), *Warren Kelley* (a gyakorlatias sportoló), *Gabriel Barre* (az ijedt újságíró), *Robert McFarland* (az idős egyetemi tanár), *Cornelia Mills* (a szűzies életével hivalkodó, megszállott fiatal nő), *Eleanor Ruth* (az áhítatos nyárspolgár).

Sötéten komorló abszurd egyfelvonásos *(Az árnyékban)* előzi meg a *Kalauz nélkül* tragikomédiáját. A hóhérkötél alatt meditáló két ismeretlen férfi (G. Barre és W. Kelley) a köznapiságtól jut el az akasztást követelő „kérvényezésig", lett légyen bárki az áldozat – csak ők ússzák meg.

A kérdésföltevés többértelmű. Talán a legfontosabb: miként deformálódik a meggyőződés, egyéniség nélküli átlagember – a mindent beárnyékoló terrorhangulat szorongatásában? Mindkét „abszurdoid" a lélekrombolás pontos kórképe (s történelmi kórképe). Engedhetünk-e még valaha a rettegés eluralkodásának? Az erkölcsi áldozatszedésnek? Emberi mivoltunkat, méltóságunkat adnánk föl vele.

Metz Katalin

KÁRPÓTLÁS

Termőföld-árverési hirdetmények

MÓDOSÍTÁS

A Vas Megyei Kárpótlási Hivatal közleménye

A Vas Megyei Kárrendezési Hivatal értesíti az érdekelteket, hogy a **gencsapáti Savaria Mgtsz** területeire 1993. december 15-ére és a **szombathelyi Pannónia Mgtsz** területeire 1993. december 20-ára meghirdetett termőföld-árverés – a rendkívüli időjárás okozta földhivatali bemérés hiányában – elmarad. Az árverés új időpontját később tesszük közzé.

Dr. Árvai György s. k. hivatalvezető

A Komárom-Esztergom megyei Kárrendezési Hivatal **Császár** községben, a **Rákóczi Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Császár** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Császár, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Császár		0116/7	3 ha 9857 nm	legelő	9,57	
		0116/8	15 ha 5807 nm	legelő	55,29	
		0343/D	3375 nm	erdő	1,28	
	Régidobsa	035/3AD	6 ha 9706 nm	szőlő	167,81	*
		0373AG	6 ha 1785 nm	szántó	77,58	
		0387/3BD	7 ha 1315 nm	gyep	84,30	
		0409AC	9 ha 8168 nm	gyep	149,09	
		0409D	3 ha 113 nm	legelő	7,23	
		1409G	1 ha 3791 nm	szántó	12,96	
		0448/2C	7 ha 2639 nm	szántó	53,31	
		087P	9 ha 4204 nm	erdő	35,80	

* 3205 Ft/ha melioráció.

A Komárom-Esztergom megyei Kárrendezési Hivatal **Császár** községben, a **Kossuth Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Ete** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Császár, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Császár		0131/11A	4 ha 1188 nm	szántó	38,72	

A Nógrád megyei Kárrendezési Hivatal **Jobbágyi** községben, a **Béke Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Szurdokpüspöki** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Jobbágyi, Faluház
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Jobbágyi	Fenekes	05/5/A	49 ha 6063 nm	szántó	1554,26	*
		05/5/B	1234 nm	szőlő	2,58	*
		05/5/C	4248 nm	gyep	3,23	*
	Vámpart	067/3	72 ha 2596 nm	szántó	2599,38	bányasz. jog, vill. vezeték
		073	21 ha 7456 nm	szántó	869,82-ből	709,82 Ak
	Tenk	074	1 ha 5570 nm	szántó	62,28	
	Szőlőkalja	011/14	1666 nm	szántó	3,62	
		011/41	1046 nm	szántó	2,27	
		011/42	1046 nm	szántó	2,27	
		011/55	1 ha 2603 nm	szántó	27,35	
		011/65	4 ha 1242 nm	szántó	89,50	
		011/70	2002 nm	szántó	4,34	
		011/71	1318 nm	szántó	2,86	
		011/72	1535 nm	szántó	3,33	
		011/73	8168 nm	szántó	17,72	
		011/75	1701 nm	szántó	3,69	
	Fenekes	06/4	4156 nm	szántó	13,01	
		06/38	2 ha 2782 nm	szántó	71,31	
		06/39	1 ha 0042 nm	szántó	31,43	
		06/46	3 ha 5830 nm	szántó	112,15	
		06/48	4894 nm	szántó	15,32	
		08/21	5 ha 9088 nm	szántó	184,95	
		08/24	1232 nm	szántó	3,86	
		08/26	6645 nm	szántó	20,80	
	Gyür	077/78	7 ha 2973 nm	szántó	190,46	
		078/A	2734 nm	szántó	7,14	bányasz. jog
		078/B	23 ha 4336 nm	gyep	667,16	
		080	8 ha 0291 nm	gyep	215,98	
		083/2	6857 nm	gyep	11,31	
		083/6	0705 nm	gyep	1,16	
		083/7	4439 nm	gyep	7,32	
		083/11	5 ha 8505 nm	gyep	155,56	
	Fenekes	07/2	4586 nm	szántó	7,98	
		07/7	1675 nm	szántó	2,91	
		07/12	1942 nm	szántó	3,38	
		07/15	4731 nm	szántó	8,23	
	Szurdokalja	015/13/A	8331 nm	szántó	18,08	
		015/13/B	1 ha 0599 nm	gyep	34,02	
	Ipartelep alatt	0195/1	2382 nm	szántó	6,22	

* Magasfeszültségű vezeték.

A Nógrád megyei Kárrendezési Hivatal **Herencsény** községben, a **Szabadság Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Cserhátsurány** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Herencsény, Kultúrház
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Herencsény	Móde	0116/1	8208 nm	szántó	12,15	
	Mellett	0116/2	0819 nm	gyep	0,16	
	Akol mell.	0109	2 ha 3205 nm	szántó	55,77	
	Kenderföld	0111/A	5 ha 1804 nm	szántó	135,21	
		0111/B	1 ha 0352 nm	gyep	1,97	
	Akol mellett	0115/1/A	6462 nm	szántó	12,34	
		0115/1/B	3064 nm	gyep	0,58	
		0115/1/C	0574 nm	erdő	0,06	
	Koela	0200	3 ha 8694 nm	szántó	36,33	
	Bükki lapos	0230/A	8 ha 8141 nm	szántó	204,65	
		0230/B	3441 nm	gyep	2,41	
	Káposztás	0164	1 ha 7060 nm	szántó	26,92	
	Csernek	0166	6618 nm	szántó	9,79	
		0167	1 ha 0537 nm	szántó	15,59	
		0168	9017 nm	szántó	6,31	
		0169	4 ha 5357 nm	gyep	8,62	
	Gádor	0226/A	3 ha 1348 nm	gyep	65,52	
	Csernek	0119/A	17 ha 6802 nm	szántó	118,78	
		0119/D	1 ha 1317 nm	gyep	3,96	
		0123/A	3 ha 4551 nm	szántó	16,59	
		0127/A	1 ha 7404 nm	szántó	7,31	
		0127/B	7 ha 6056 nm	gyep	14,45	
	Kigyós	0193	5697 nm	erdő	0,57	
		0194	1 ha 2663 nm	gyep	2,41	
	Rózsás lapos	0214	11 ha 3140 nm	szántó	135,27	
	Kis rét	0217/3	3159 nm	gyep	1,11	
		0217/5	12 ha 0439 nm	szántó	230,04	
	Várdomb	0219/A	12 ha 7848 nm	szántó	133,96	
		0219/B	1680 nm	erdő	0,40	
		0219/C	11 ha 6794 nm	gyep	25,39	
		0219/D	2417 nm	erdő	0,58	
		0219/F	16 ha 3376 nm	szántó	170,91	
		0219/G	1752 nm	erdő	0,42	
	Rózsás	0220/A	2 ha 7971 nm	erdő	6,71	
		0220/B	2647 nm	gyep	1,85	
		0220/C	2 ha 3703 nm	szántó	18,51	
		0224/1	1 ha 3969 nm	gyep	2,65	
		0224/2/A	3 ha 0370 nm	gyep	21,26	
		0224/2/B	1 ha 0981 nm	erdő	2,64	
	Kigyós	0228/A	9 ha 1352 nm	gyep	13,36	
		0228/B	3485 nm	erdő	0,84	
	Haraszti oldal	064	1 ha 4101 nm	gyep	22,00	

A Nógrád megyei Kárrendezési Hivatal **Jobbágyi** községben, a **Béke Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Szurdokpüspöki** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Jobbágyi, Faluház
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 11 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Apc		0190/1	2 ha 4757 nm	szántó	32,68	
		0190/1	7 ha 9128 nm	gyep	117,11	
		0190/2	3203 nm	szántó	4,23	

A Nógrád megyei Kárrendezési Hivatal **Jobbágyi** községben, a **Május 1. Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Palotás** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Jobbágyi, Faluház
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 12 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Jobbágyi	Vámpart alatt	065/33/B	9 ha 8164 nm	gyep	249,52	
		065/33/D	6579 nm	gyep	10,86	
	Gyür	081	1 ha 7922 nm	gyep	62,37	

A Nógrád megyei Kárrendezési Hivatal **Jobbágyi** községben, a **Mátraaljai Állami Gazdaság, Pásztó** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Jobbágyi, Faluház
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 13 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Jobbágyi bányasz. jog	Szilas	P61/3	134 ha 6637 nm	szántó	4398,15-ből 223 Ak	

A Somogy megyei Kárrendezési Hivatal **Csokonyavisonta** községben, a **Dél-Somogyi Mezőgazdasági Kombinát, Nagyatád** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Csokonyavisonta, Kastély
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Csokonya-visonta		0502/G	3 ha 478 nm	erdő	11,58	
		0536	15 ha 1384 nm	szántó	193,41	
		0544	7 ha 8224 nm	szántó	136,11	
		0558	3 ha 2834 nm	szántó	77,16	
		0565/1/A	83 ha 5884 nm	szántó	1484,54	
		0568/A	17 ha 3554 nm	szántó	215,95	
		0571/A	15 ha 7492 nm	szántó	205,93	
		0573	16 ha 5079 nm	szántó	236,57	

A Somogy megyei Kárrendezési Hivatal **Gige** községben, a **Bárdibükki Állami Gazdaság, Bárdudvarnok** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Gige, Mozihelyiség
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 10 óra. (Az árverésen részt venni szándékozókat a meghirdetett időpont előtt egy órával fogadjuk.)
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Gige		015/2/C-ből	9000 nm	erdő	1,89	
		0301	29 ha 3416 nm	szántó	484,14	
		0268	21 ha 9620 nm	szántó	359,47	

A Somogy megyei Kárrendezési Hivatal **Jákó** községben, a **Kutasi Állami Gazdaság, Bárdudvarnok** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Jákó, Faluház
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 10 óra. (Az árverésen részt venni szándékozókat a meghirdetett időpont előtt egy órával fogadjuk.)
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Jákó		063/2/C	26 ha 9692 nm	szántó	346,42	
		078/3	4 ha 2886 nm	szántó	44,60	

A Somogy megyei Kárrendezési Hivatal **Csokonyavisonta** községben, a **Rákóczi Mezőgazdasági Szövetkezet, Csokonyavisonta** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Csokonyavisonta, Kastély
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 11 óra. (Az árverésen részt venni szándékozókat a meghirdetett időpont előtt egy órával fogadjuk.)
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Csokonyavisonta		043/B	6 ha 1300 nm	szántó	106,73	
		0185/9	1 ha 360 nm	szántó	18,03	
		0188/1	10 ha 1246 nm	szántó	176,17	
		0189	9863 nm	erdő	0,89	
		0201/A	1 ha 1743 nm	legelő	10,57	
		0201/B	6567 nm	erdő	0,59	
		0203/A	11 ha 5240 nm	szántó	95,65	
		0203/C	7350 nm	legelő	4,12	
		0206/A	2631 nm	erdő	0,24	
		0206/B	18 ha 2271 nm	szántó	151,29	
		0208/A	2 ha 2273 nm	szántó	18,46	
		0208/B	3925 nm	erdő	0,35	
		032/2/C	1 ha 6956 nm	szántó	29,50	
		032/2/D	3498 nm	gyep	3,88	
		032/2/F	7 ha 765 nm	szántó	88,46	
		032/2/H	2 ha 194 nm	gyep	47,46	
		032/21	2 ha 1846 nm	gyep	60,73	
		032/4	18 ha 9435 nm	szántó	319,58	
		0321/A	109 ha 1063 nm	szántó	574,36	
		0321/F	3053 nm	erdő	0,27	
		0321/G	1 ha 37 nm	erdő	0,90	
		0321/J	1 ha 340 nm	erdő	0,93	
		0321/K	2120 nm	erdő	0,19	
		043/B	14 ha 1801 nm	szántó	246,73	
		043/C	7479 nm	legelő	8,30	
		0482/2/A	4 ha 3294 nm	szántó	54,12	
		0483/A	4 ha 74 nm	gyep	94,17	
		0483/B	1 ha 2659 nm	szántó	22,03	
		0487/A	1 ha 6739 nm	gyep	46,54	
		0492	4 ha 6122 nm	szántó	57,65	
		0493/A	1 ha 2460 nm	gyep	34,64	
		0493/B	7535 nm	erdő	2,86	
		0499/F	4 ha 3703 nm	szántó	76,04	
		0519/F	4 ha 7949 nm	szántó	59,94	
		055/A	1 ha 3955 nm	erdő	1,26	földm. jel
		06/C	3692 nm	szántó	6,42	
		06/D	1586 nm	gyep	4,41	
		087/B	8 ha 3212 nm	szántó	104,02	
		087/F	5 ha 3741 nm	szántó	67,18	
		088/3/A	26 ha 8498 nm	szántó	267,78	
		088/3/B	5976 nm	erdő	0,54	
		209	7021 nm	erdő	0,63	

A Somogy megyei Kárrendezési Hivatal **Gige** községben, a **Béke Mezőgazdasági Szövetkezet, Csököly** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Gige, Mozihelység
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 11 óra. (Az árverésen részt venni szándékozókat a meghirdetett időpont előtt egy órával fogadjuk.)
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Gige		086/2/A	95 ha 7000 nm	szántó	592,35	
		045-ből	20 ha 1366 nm	szántó	420,16	
		015/1	29 ha 8256 nm	szántó	346,57	
		086/9	2 ha 5873 nm	szántó	16,20	

A Somogy megyei Kárrendezési Hivatal **Jákó** községben, az **Aranykalász Mezőgazdasági Szövetkezet, Jákó** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Jákó, Faluház
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 11 óra. (Az árverésen részt venni szándékozókat a meghirdetett időpont előtt egy órával fogadjuk.)
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Jákó		010/25	2 ha 2862 nm	szántó	55,56	
		044/13	12 ha 7000 nm	szántó	148,40	
		036/9	1 ha 5037 nm	rét	30,08	
		036/1/B	13 ha 1400 nm	szántó	173,52	
		036/1/C	9238 nm	rét	18,48	
		036/1/F	1 ha 1100 nm	rét	36,24	
		070/A	3 ha 5600 nm	szántó	53,33	bányasz. jog
		075	9 ha 3800 nm	szántó	139,62	bányasz. jog
		038/A-ból	2560 nm	szántó	3,34	
		034/A	22 ha 3610 nm	szántó	250,85	földm. jel
		068/A	52 ha 1514 nm	szántó	731,69	bányasz. jog
		066	15 ha 2996 nm	szántó	159,12	bányasz. jog

A Somogy megyei Kárrendezési Hivatal **Csokonyavisonta** községben, a **Határőr Mezőgazdasági Szövetkezet, Babócsa** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Csokonyavisonta, Kastély
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 12 óra. (Az árverésen részt venni szándékozókat a meghirdetett időpont előtt egy órával fogadjuk.)
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Csokonyavisonta		0583/A	5 ha 4100 nm	szántó	94,35	

A Somogy megyei Kárrendezési Hivatal **Csokonyavisonta** községben, az **Aranyhomok Mezőgazdasági Szövetkezet, Homokszentgyörgy** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Csokonyavisonta, Kastély
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 13 óra. (Az árverésen részt venni szándékozókat a meghirdetett időpont előtt egy órával fogadjuk.)
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Csokonyavisonta		0364/C	5 ha	gyep	139,38	
		0366/F	8657 nm	gyep	20,34	
		0372/B	4 ha 45 nm	szántó	50,06	
		0374/A	2 ha 9771 nm	szántó	37,21	
		0377/B	20 ha 7015 nm	szántó	216,77	

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kárrendezési Hivatal **Jánkmajtis** községben, a **Dózsa Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Jánkmajtis** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Jánkmajtis, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Jánkmajtis		703-ból	5682 nm	szántó	13,33	
		040-ből	1 ha 4900 nm	szántó	14,48	191,62 Ft/Ak*
		0202-ből	9 ha 9000 nm	gyümölcsös	397,08	
		0117	10 ha 9926 nm	szántó	150,21	191,62 Ft/Ak*
		0119/1	3 ha 7765 nm	szántó	62,31	191,62 Ft/Ak*
		0119/2	8 ha 5119 nm	szántó	140,45	191,62 Ft/Ak*
		0119/3	4484 nm	szántó	7,40	191,62 Ft/Ak*
		0121	41 ha 4342 nm	szántó	480,91	191,62 Ft/Ak*
		0179	47 ha 2172 nm	szántó	511,21	191,62 Ft/Ak*
		0226	5 ha 8810 nm	szántó	57,05	
		0227	2 ha 9506 nm	szántó	28,62	
		0215/A	11 ha 1894 nm	szántó	108,54	

* Melioráció 191,62 Ft/Ak.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kárrendezési Hivatal **Nyírmada** községben, a **Béke Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Nyírmada** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Nyírmada, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Nyírmada	Patai	0197/A	31 ha 6653 nm	szántó	417,54	
		0197/B	2 ha 8207 nm	erdő	24,54	
	Kiskaszáló	051/A	54 ha 2809 nm	szántó	761,56	
		051/B	5 ha 5750 nm	kivett		
		051/C	9287 nm	kivett		
	Eperjesi	0112/A	17 ha 6958 nm	szántó	108,51	
		0112/B	1173 nm	erdő	0,69	
	Garda	08/1	12 ha 4359 nm	szántó	143,95	
	Durfos	0117/1/A-ból	1 ha 7589 nm	szántó	7,72	
		0117/1/C	4 ha 0752 nm	szántó	18,29	
	Kuczmohg f.	0116/1/B	1 ha 7946 nm	erdő	15,61	
		0116/1/C	5 ha 4584 nm	szántó	26,99	
	Kis Borbély	0119/1/A	1354 nm	erdő	1,18	
		0119/1/C	2 ha 1613 nm	szántó	12,11	
		0119/1/D	1304 nm	erdő	1,13	
		0119/1/F	4 ha 9700 nm	szántó	29,10	
		0119/1/G	0902 nm	erdő	0,79	
	Kovács kert	0122/4/A	1 ha 7642 nm	kivett		
		0122/4/B-ből	2 ha 5477 nm	szántó	6,55	
		0122/4/C-ből	1 ha 2628 nm	erdő	7,45	
		0122/4/D-ből	4 ha 1783 nm	gyümölcsös	105,31	
		0122/4/F	1674 nm	gyep	0,17	
		0122/4/G	1348 nm	udvar		
	Pusztai	021/A	1 ha 1985 nm	erdő	10,43	
	Nagyparlag	0211/1/C	24 ha 9260 nm	gyep	47,20	
		269/1/A	9708 nm	szántó	12,52	
		269/1/B	3255 nm	kivett		
		269/1/C	0845 nm	erdő	0,49	

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kárrendezési Hivatal **Tyukod** községben, a **Kossuth Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Tyukod** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Tyukod, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Tyukod	Nyilasok	017/2-ből	8 ha 9000 nm	gyep	88,16	
	Gyümölcs sarok	055/1	5 ha 7453 nm	gyep	51,71	
	Guszti rét	0449/A-ból	1 ha 3471 nm	szántó	18,86	
		0452-ből	8689 nm	szántó	12,60	
	Nagylegelő	035	2 ha 1612 nm	erdő	9,08	
	Királylanka	087/1-ből	6 ha	gyümölcsös	238,67	
	Káposztaföld	010	22 ha 5632 nm	szántó	305,87	
	Község-tábla	012	19 ha 8365 nm	szántó	264,11	
	Deák I	014/1	16 ha 2883 nm	szántó	217,65	
	Deák II	014/3	28 ha 6622 nm	szántó	538,09	
	Bodzásszer I	046/A	15 ha 0937 nm	szántó	239,26	
		046/C	16 ha 3320 nm	szántó	234,38	
		046/D	14 ha 9908 nm	szántó	286,81	
	Bodzásszer II	051/A	23 ha 3722 nm	szántó	263,85	

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kárrendezési Hivatal **Zajta** községben, a **Rákóczi Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Rozsály** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Zajta, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Zajta	Bulyáki tag	063	18 ha 9125 nm	szántó	181,02	
	Nagyrét-Kisrét	058/1/A	22 ha 3350 nm	szántó	342,85	
		058/1/B	8470 nm	árok		
		058/1/C-ből	3 ha 3501 nm	szántó	35,81	
	Treckert szántó	065/1	10 ha 7764 nm	szántó	104,53	
	Molaiter tag	067-ből	7 ha 8008 nm	szántó	73,04	
	Gyümölcsös	029/3/A-ból	9000 nm	gyümölcsös	20,40	
	Tibahát	070/2/C-ből	4 ha 4456 nm	szántó	77,68	
	Kenderáztató	076	7 ha 9317 nm	szántó	46,96	
		084/4	7 ha 3261 nm	szántó	107,28	
	Z. kistag	078/B-ből	25 ha 6047 nm	szántó	268,32	
	Tibahát	070/1	17 ha 5799 nm	szántó	265,95	
	Kistag	07	4 ha 0038 nm	szántó	60,62	
	Nagyrét	060/2	2 ha 3317 nm	szántó	22,62	
	Z. futballpálya	060/1	5 ha 6960 nm	szántó	32,79	
	Legelősarok	036/1/A	7664 nm	szántó	7,04	

A Vas megyei Kárrendezési Hivatal **Torony** községben, az **Aranypatak Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Torony** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Torony, Kultúrház
2. Az árverés ideje: 1994. január 18., 9 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Torony		0112	11 ha 7364 nm	szántó	254,68	
		0117/A	28 ha 7971 nm	szántó	1002,14	
		0139/2	1 ha 9269 nm	gyep	81,35	
		0147/1	2538 nm	gyümölcsös	11,90	
		0147/12	4934 nm	gyep	10,31	
		0147/16	4559 nm	gyep	9,53	
		0147/2	2678 nm	gyümölcsös	12,56	
		0147/27	4752 nm	gyep	9,93	
		0147/29	9409 nm	gyep	19,66	
		0147/33	2779 nm	gyep	5,81	
		0147/35	2691 nm	gyep	5,62	
		0147/39	1418 nm	erdő	0,89	
		0147/41	4846 nm	erdő	3,05	

Cifka Péter, művészettörténész
Ferenczy Károly terem.

Bakonyi Ingula festőművész kiállítása 1984. nov. 11-ig látható. — Cifka Péter bevezető előadásában a művész életrajzát és munkásságát.

Műcsarnok és Kamaraterme, 1984. november.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KISALFÖLD
Győr

Cifka Péter művészettörténész

1971 APR 25

om

1021

Művészi albumok

SCULPTURA HUNGARICA címmel több nyelvű albumot jelentetett meg a magyar szobrászatról a *Helikon Kiadó*. *Cifka Péter* neves művészettörténész írt gondolatgazdag bevezetőt *Kofján Károly* művészi fotóihoz, amelyek igaz képet adnak mai szobrászatunkról.

A majdnem száz mesteri reprodukció meggyőzően vall arról, hogy alkotóink az utóbbi tíz-tizenöt év alatt megteremtették a korszerű, magas szintű, mélyen humánus és szocialista eszmeiségű szobrászati formanyelvet. Sejtettük, tudtuk is néha, egy-egy kiemelkedő mű felavatásakor, de bizonyossággá most lett bennünk ez a tudás, hogy együtt láthatjuk a legújabb termés javát: *szobrászatunk fölzárkózott végre képi kultúránk többi ágához utolérte, sőt, lényeges vonatkozásokban meg is előzte, például, pikturánkat.* Amiben nyilván közrejátszott szorosabb kötődése a modern architektúrához.

Mai szobrászatunk formavilága örvendetesen változatos. *Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Páczay Pál* hagyományőrző stílusa és *Mikus Sándor* klasszicizáló mintázása, néhai *Ferenczy Béni és Vedres Márk* antik-reneszánsz harmóniái jelentik az egyik végletet, a másikat pedig az elvont plasztikai beszéd olyan mesterei, mint *Borsos Miklós, Vilt Tibor*, vagy *Laborcz Ferenc*. S e két pólus között mennyi szín és f nyalat! Mint például *Somogyi József* dunaújvárosi Martinásza és expresszív erejű hódmezővásárhelyi Szántó Kovács János-emlékműve, vagy *Schaár Erzsébet* modern térplasztikái.

RUZICSKAY GYÖRGY TESSEDIK-ALBUMA sajátos műfajú alkotás: rajz-regény. Hőse Tessedik Sámuel, az európai látókörű tudós, a nép javért heroikus küzdelmet vállaló prédikátor, tanító és a „mezei tudományok" úttörője, a 18. század egyik kiemelkedő alakja. Ő honosította meg a lucernát, ő volt az, aki megalapította hazánk első — alapelveiben ma is példamutató — gazdasági iskoláját, a lóherét, az akácfát, s jó néhány más növény- és gyümölcsfajtát; kikísérletezte a szikes talajok javítását. Mindezt állandó, s mindig szinte reménytelen harcban a tudatlansággal, meg nem értéssel és a haladásellenes erőkkel — amint ezt megírta megrendítő önéletírásában.

Ez az önvallomás inspirálta *Ruzicskay Györgyöt* a 70 lapból álló rajzsorozat megalkotására. A drámai hangvételű képeket — az Együgyűség, a Babona, a gyilkos Gúny és az ostoba Bizalmatlanság, az eszményi Merészség és a lélekölő Kétségbeesés jelképeit — néhány szavas szöveg, *Tessedik Önéletírásának hiteles szavai* kísérik-magyarázzák. A komor képeket lírai lapok váltják — bensőséges vallomások a művész és hőse szűkebb pátriájának, az Alföldnek természeti szépségeiről. Ruzicskay György mintegy összegezte e művében régebbi rajz-regényei, a lírai Szerelemkereső, a korunk vezető eszméit megragadó „Világosság felé" című sorozat művészi tapasztalatait.

A rajzalbum artisztikus kiállítása a kiadó — Szarvas Város Tanácsa, amely nagy szülötte, Tessedik Sámuel emlékére sem fukarkodott az áldozattal — és a gyulai nyomda dolgozóinak odaadó, gondos munkáját dicséri.

(Artner)

áray Júlia

: emberek lelki egészségéért

egészségvédelem a men-giénia szükségességé-

Sáray Júlia a TIT sop-klubjának *a legújabb élyiségvizsgáló módsze-ól* és a rajzos tesztek kö- Koch-féle „fa-teszttartott előadást.

1896-ban az USA-ban tonai alkalmassági vizs-ok voltak az első úgyne-t army-tesztek, majd a ák sokféle területét ösz-gó tesztológia alakult ki.

tesztek egyik csoportja-ismertette a projekciós ákat, a személyiség lel-lyamatainak kivetítését, li vagy rajzbeli formá-Rajzos próba a Koch-is, a személyiség meg-résének egyik legszenia-módja. Emil Junker, Pulver és Mucchielli ényeire támaszkodva dolgozta ki diagnoszti-terápiás célokra való azását. Kochnak kö-ő, hogy ma már szub-jektív érzékeléstől függetlenül jól használható eszköz a személyiség megismerésében a pszichológia tudománya.

A módszer illusztrálására az előadó bemutatta Csontváry Kosztka Tivadar Magányos cédrus című festményének reprodukcióját, és megrajzolta a rendkívüli tehetségű festőművész farajzából az alkotó személyiség fő vonásait. A faágak színei, alakjai változatos formáiból olvasta le dr. Sáray Júlia a festőművész menekülését a való világból az eszmék, az irrealitások világába.

A pszichológusnő csütörtökön a József Attila Gimnázium szülői munkaközösségének *a lelki egészségvédelemről*, pénteken délután pedig az egyetemi KISZ-szervezetnek *a szociális magatartási formák és a vezetéspszichológiai néhány kérdéséről* tartott nagy érdeklődéssel kísért előadásokat.

Udvardy Gyöngyi

övőn

t, 1969-ben már soproni járási feszrany oklevelet, taöt. Lövői szereplésproni járási KISZezer forinttal juEzüst oklevelet kapuvári és a kópzek és az oklevél övői tsz ajándékát. *soportok közül a a kópházi bizo-* 1968-ban alakult gi tánccsoport röal, de annál több el rendelkezik. Mehelyezést, soproni helyezést sorol si-, valamint a rábakon,. a kapuvári ti bemutatókon, ala megyében kasok-sok elismerő *pházi dombok alatt* cáért kapott arany hozzá a járási ttság 1000 forintos

oklevelet az idén k ki, bronzot a fercsoport kapott *Rácerbunk és apró ser-* táncukért. A lövői utalmat ajánlott fel esnek.

csoportok és tánc- első helyezettjei l a járási KISZ-biándorserlegét. **u.**

Be

„Az alvó herce tűzésével nemcsa hanem írót is b magyar közönség színház; Terence nek csaknem ötve közül egyet sem még hazánkban.

A hatvanéves diplomatacsaládb zik (édesapja a ké lágháború közt r ideig Nagy-Brita romániai követe). „Az alvó herceg" lekményének sz pontjából is érde A szerző jól me merhette az állam fiúi fogadó- és h szobákban zajló tet, s lehetett néh személyes tapaszt ta azokról a komi helyzetekről, a lyekbe a közéleti s replést és a mag emberi érzelme akarva-akaratlan összekeverő magat tás sodorhatia egyébként érdem politikusokat. Ra gan kritikák írásá kezdte színházi lyafutását, első rabját 1934-ben j szották, s azóta cs nem évente volt e egy bemutatója A liában vagy valan ország színpadán. herceg"-et 1953-ba film és musical is lőle.

Az „alvó herceg lyi felsége, Károly ceg, Carpathia ura cege", akit ebben let és valóság határ dó vidám történetb ja: mese felnőttek genham kisasszony értelemben életre genham kisasszony gé szalonképes abb kelő társaságban, színlap „szigorúan guk sorrendjében"

Le

A *Lenfonó- és S Vállalat kapuvári ban* a Textilipari K zet szakemberei kezdtek el egy kísér tot, amellyel a len gazdaságosabb ter nek körülményeit meghatározni. Kís állapítják meg a so és tőszám értékét ezek nagy hatással textilipari alapanya ségére.

Az Észak-dunántúli Textil és Felsőruházati Nagykereskedelmi Vállalat győri lerakata ügyviteli munkakörbe,

tcsinozett női munkaerőt

Aifka Peter

M.D.K.

A zebegényi szabadi skólaban a „Tér és szobor" amiel tartott előadást.

Végvári Lajos: Az ontévekeny képzőművészeti mozgalom
Művészet, 1969. junius – 35 lap.

Cifka Péter

„Például: egy óravázlat"
c. cikket lásd Svaby Lajosnál!

Mozgó Világ 1980. április
37-44. o.

Áfka Péter művészettörténésa

Nagytétényben megnyitotta Csontos László szobrászművésa kamaraki-állítását.

Magyar Hírlap, 1974. jún. 10.

Cifka Péter művészettörténész

Nov. 13.-án, a Műcsarnokban nyitja meg Rátonyi József szobrászművész kiállítását.

Meghívó,

1976. nov. 13.

1981. III. 23. Kossuth 19.15 /Vné/.
Csak arra vagyok kíváncsi...

Cifka Péter, művészettörténész

- Én azt hiszem, hogy mégsem volt véletlen, hogy a hasonlat a naiv művészekkel ha már tünődésekről beszéltünk, akkor biztos, hogy van mit tünődnie ebben a kérdésben is.

- Igen. Én korábban úgy érzetem, hogy a művész az saját gyönyörüségének, a környezetének gyönyörködtetésére, szórakoztatására készit különféle alkotásokat. Ahogy körülnézünk a mai kulturális életben, látjuk,hogy naiv művészek diszitik ugye a szállodákat, a posztereket, a táviratokon is az ő festményei találhatók. Ez itt alapvető kérdésem, hogy meddig naiv egy naiv müvész?

- Meghivtuk a stúdiónkba Cifka Pétert, a Képzőművészeti Főiskola müvészettörténet tanárát, hogy próbáljon meg válaszolni erre a kérdésre.

- Lehet, hogy valaki rájön arra, hogy neki mit nem szabad megtennie. Egyszer sikere lesz egy őszinte naiv munkával, és akkor ezeket a müveket el kezdik vásárolni, kap megrendeléseket is ilye müvekre, de van benne annyi nem naivitás, hogy tisztában van azzal, hogy neki meg kell maradnia egy bizonyos szinten, nert ha megpróbál professz ionista megoldásokat alkalmazni, azokat természetesen nem tudja csinálni. Akkor dilettánssá válik. És mindaz, ami eddig rokonszenves volt benne, az ... ellenszenvessé válik. Most persze azért az ilyes fajtatudatositott naivitás sem teljesen veszélytelen, mert óhatatlanul fenyeget a modorossá válás veszélye. H iszen ha valaki szánt szándékkal őrzi a mga naivitását, ... ellentmondás akkor lehet, hogy meg fog őrizni egy bizonyos stiláris egységet, de ez a stiláris egység v alószinüleg modoros lesz és csinált lesz. A Néprajzi lexikon naiv müvészet cimszavát hallhattam itt, amit Vajda Zsuzsa fogalmazott meg, ő ott azt hi-ú szem, nagyon találóan a naiv müvészet kritériumának tartja, hogy a naiv müvészeknek van egy kenyér kereső foglalkozása, amiből meg él. Emellett saját gyönyörüséségére festeget. Abban a pillanatban,amikor ez a festészet kenyérkereső foglalkozássá válik, ebben a pillanatban, el kezd álnaivitássá alakulni.

- Ugy érzem, hogy naiv müvészek, dik megbizásokat kapnak, helyettük én is elmondhatom, hogy bizonyára a hivatásos müvészek féltékenyek azért beszélnek igy a naiv müvészetről.

- Szó sincs róla. A hivatásos müvészek az igazi naiv müvészekre semmiképpen nem lehetnek féltékenyek, és nem is féltékenyek, sőt nagyon szeretik őket. Hiszen aligha lehet véletlen, hogy a naiv müvészeket annak idején a XIX. század második felében hivatásos müvészek fedezték fel, és a naiv müvészet legfőbb propagálói. A múlt század végén és a XX. század elején is hivatásos müvészek voltak, olyan például, mint Picasso... akivel szemben fenntartása vannak, nemcsak a hivatásos képzőmüvésznek, hanem minden jó izlésü embernek, ez az álnaivmüvész.

/Zene/

1021

1978.V.9. TV. 21.55 /Z.
Művészeti magazin
- - - - - - - - -

- ....a képzőművészeti főiskola munkájába a Magazin nézői is bepillantást nyerjenek. A műsorvezető Borenich Péter.
- Mai Művészeti Magazinunkkal a Képzőművészeti Főiskoláról jelentkezünk. Immár több,mint 100 éve festők, szobrászok,grafikusok ezrei kerülnek ki a Főiskoláról. Mi az intézmény feladata? Mire képezik ki itt a hallgatókat? Ezt kérdezem Czifka Péter művészettörténésztől, a Képzőművészeti Főiskola főtitkárától.
- Nos,a Képzőművészeti Főiskolán festők, szobrászok, grafikusok képzése folyik, ezek négy évi tanulmány után valamennyien rajztanári oklevelet is kapnak. Ezenkivül van egy majdnem teljesen önálló restaurátor intézetünk,azok táblaképre, falkép restaurálásra, és szobor restaurálásra, külön fa-szobor, és külön kőszobor restaurálásra képezik ki a növendékeinket.
- Sokan jelentkeznek évente,?
- Nagyon sokan jelentkeznek.
- Miért?
- Évek óta kb. durván 600-an.
- Ez a 18-20-szoros túljelentkezés.
- 18-szoros,20-szoros túljelentkezés, no most nézze,én természetesen minden porcikámmal elfogult vagyok a képzőművészet iránt, és nagyon örülök,hogy ilyen sok emberben él az érdeklődés eziránt a mesterség, vagyis ez iránt a hivatás iránt. Ezt a nagy túljelentkezést azért mégis csak elgondolkoztatónak tartom, azt hiszem mi visszük ezen a téren a pálmát.
- Miért? Miért van ennyi tuljelentkező?
- Hát biztosan nagyon sok ebben,aki hivatástudatot érez, de amint mondtam ez tényleg egy kicsit sok, azt hiszem, én erre nem is tudok pontosan válaszolni, majdnem az a véleményem,hogy szociológusoknak kéne foglalkozni ezzel.
- Divatos pálya a szobrász, a festő
- Divatos pálya, ebben talán szerepe lehet a szabad pálya vonzásának, lehet szerepe azoknak a legendáknak,amelyek könnyen kereshető legendás összegekről keringenek, és amelyek természetesen legendák. No most talán az elején kellett volna mondani, hogy az alap tanulmányi idő az 4 év. Ezek után valaki rajztanári diplomát kap, művész diplomát nem adunk.
- Egyátalán?
- Egyátalán nem adunk, ezzel folytak viták, folynak is még viták, tudtommal más művészeti főiskolák adnak, mi vitatkozunk rajta, és vitatkoztunk rajta, mert valójában a képzőművészeti pálya nincs, hogy ugy mondjam papirhoz kötve.Tehát valaki, valaki lehet kiállító művész,sőt nagyon elismert művész anélkül, hogy erről ne legyen igazolványa. Nem árulok el titkot, hogyha azt mondom,hogy a Képzőművészeti iskolának voltak nagyon jelentékeny tanárai, akiknek nem volt főiskolai diplomájuk.
- Más művészeti főiskolások hogyha befejezik a tanulmányaikat, elmennek szinházba ő vállalnak állást, vagy elmennek zeneiskolába tanitani. Zenekaroknál vállalnak állást. Itt,akik itt vé-

Czifka Péter művészettörténész

geznek a Képzőművészeti Főiskolán, rendszerint a szabad pályát választják, rendszerint valamennyien a művészetből akarnak megélni. Miért?

- Hát, nézze, nem szabad szétválasztani a Főiskolát a művészeti közélettől, és a tágabb értelemben vett társadalmi közélettől. Vannak problémák, amelyet a Főiskola egymagában megoldani nem tud, még akkor sem, hogyha ezek nagyon is sürgetően megoldandók lennének. Az, amit elmondott, azt hiszem az egyik legégetőbb kérdésre tapintott rá. Valójában pl.egy színész, vagy egy zenész, aki végez, vagy pl. egy építész, aki végez a Müegyetemen, az belekerül egy, ma ez a divatos kifejezés, egy alkotó timbe.Én inkább aztmondanám, egy alkotó műhelybe, és ott folytatja munkáját, és fejlődik ki lépésről, lépésre, a mi növendékeink pedig tényleg talán egy kicsit magukrahagyva lépnek ki a Főiskola küszöbén. Ez a jövendő sorsukat is nagymértékben befolyásolja. Na most nézze a művészet oktatással én ismerek szélsőséges, hál Istennek nem valóságos, csak keserüen gunyos, keserüen irónikus, irónikus véleményeket is, amelyek igy szólnak,hogy hát Istenem, a művészet életveszélyes szakma, annak érdekében,hogy évente, vagy két évente egy,vagy két tehetséges ember kikerüljön a Főiskoláról, annak érdekében ki kell képezni 3o-4o-5o olyan embert is,aki esetleg ki fog hullani a minőségi rostán. Na, én ezzel a felfogással nem tudok egyetérteni. Én nem tudom a művészképzést ugy szemlélni,mint zseniképzést, Mint az,amelyik eleve zseniképzést tüzi ki célul, én csak ugy tudom elképzdni, hogy na hát azzal,hogy valaki bekerül, azzal már eleve biztositva van,hogy bizonyos tehetséggel rendelkezik. Tehát,hogy mindenkiben kifejlesztik a benne lévő tehetséget. Biztositanak számára egy alapos szakmai felkészültséget, tehát ki kerül a Főiskoláról egy jól felkészült, tehetségéhez mérten teljes mértékben kifejlesztett jó törzsgárda. És ezekből természetesen módot kell adni,hogy ezekből kiemelkedjenek a mintegy szólisták. Tehát a jelentős alkotó-művészek,ezeknek a kibontakozásához természetesen mindenféle segitséget meg kell adni.De semmi-féleképpen sem szabad fölé a dolgot, tehát hogy az eleve kitüzendő cél az az évenkénti egy,vagy max.két kiemelkedő tehetség, a többi pedig az az áldozat,amit annak a két embernek a kinevelésén ~~kí/kéíí~~ meg kell hozni. Azt hiszem, jó lenne,hogyha mi olyan valami képpen mi is az embereinket egy ilyen alkotó közösségbe tudnánk továbbadni,ahogy pl.egy építész továbblép a tervező irodába,vagy egy színész egy szintársulatba, és igy tovább, no most,hogy ezt hogyan kellene csinálni,arra sajnos nem tudok választ adni,de az az érzésem,hogy össze kéne ~~t~~ dugni egy csomó okos embernek a fejét,és kitalálni valamit,nem hiszem,hogy bármelyik meglévő patent,vagy bármelyik meglévő rendszer gépiesen lemásolható lenne. De éppen az élet, éppen az épitészettel, a városterveződéssel való együttmüködés, az azt hiszem egyre inkább megkivánja az ilyes-fajta tim munkára való alkalmasságot és erre az alkalmasságra való ránevelését a hallgatóknak.

Na, hát, ha a diszlet és jelmeztervezés szak megindul, hát akkor azok, akik itt végeznek, mint diszlettervezők, természetesen eleve már egy alkotó közösségbe lépnek be, ha netán valaha idekerülne, a fotóképzésre, a fotós is természetesen valamiféle szerkesztőségbe, alkotómühelybe lép tovább. Persze mindig lesznek akik önállóan dolgoznak, vannak dolgok, amiket nem lehet közösségben csinálni, lirai verset nem lehet közösségben irni, bizonyos fajta táblaképeket nem lehet közösségben festeni, de próbálkozni, valamiféle alkotómühelybe való beszervezéssel, én azt hiszem, hogy ez, ez hasznos lennei, időszerü lenne, és szükséges lenne.

- /Zene/.

Czifka Péter, művészettörténész

Illés Gyula: „A magyar repülés emlékműve".
mészkő, bronz, M: 5 m, Budapest.

Bíráló bizottság: Czifka Péter, Hollósi Zsuzsanna,
Vigh Tamás.

Művészet, 1988. febr., hátsó borítón.

- Ciffka Péter művészettörténész járt lent Kiskőrösön és értékelte Csikós Nagy Mártonnak a szobrát. Milyennek tartotta?

- Két dologról lehet beszélni, külön a szoborról, és külön az elhelyezéséről. Maga ez a fába faragott irattekercs ugy vélem tizenkettőből egy tucat, ha máshol állna nem lenne ellene semmi különösebb kifogásom. Azonban ott, ahol van, ott hadd mondjam meg őszintén felháboritónak tartom. Ugyanis Kiskőrösön az emlék Petőfi szülőháza. És halálos bün a szülőház elé állitani valamit, ami annak konkurrencia, ami nagyobb, mint a ház, ami tulkiabálja a házat. Én egész biztos vagyok benne, hogy se az oroszok, se az angolok, se a németek nem követték el azt az izléstelenséget, hogy Tolsztoj vagy Shakespeare, vagy Goethe háza elé állitottak volna egy obeliszket, vagy bármi mást, ami 5 méterrel magasabb lenne, mint a ház.

- Egyébként nem áll ott a szobor, mert elvontatták onna, elvitték a Petőfi-ház elől.

- No, hála istennek.

- Ön ezt látta, életnagyságában?

- Láttam felállitva, igen.

- Ugy tudom, hogy le volt boritva.

- Fölállitva láttam leboritva, és láttam fényképeket, amikor még a földön feküdt. Aztán el tudom képzelni, hogy mi lehetett, illetve biztosan tudom, hogy mi volt a takaró alatt.

- Most ne haragudjon, de ez nem bizonyos fokig merészség, mert hát azért egy müről fénykép alapján itéletet mondani azért elég nehéz.

- A fényképek meglehetősenmegbizhatóak voltak, és ott állt a mü felállitva, a ponyva, ami rajta volt lényeges dolgokat nem rejthetett.

1981. I. 23. Kossuth 21.30 /Ané/.
Választóvonal.

És főleg egy dolgot nem rejthetett el, nem rejthette el a mü méretét. Nekem ugyanis az a véleményem, ha ez történetesen nem egy unalmas, téralakitás szempontjából meglehetősen szokványos forma, hanem mondjuk azt, hogy remekmü, akkor sem szabad oda állitani.

- Nem arról van szó, ez már eldöntött kérdés, hogy nem is állitották oda, meg rossz volt az ötlet, de ez nem a müvésznek az ötlete volt, hiszen abba ő nemigen szólhat bele, hogy mit hova állitanak. Az a tanács dolga. Hanem magáról a müről van most szó. Ha most azt mondanám, hogy egy másik müvészettörténész vagy pedig egy szakértőkből álló zsüri ujra megnézné ezt az emlékoszlopot, akkor kiderülhetne az, hogy mondana jókat. Elképzelhető ez?

- Nézze bizonyos fokig természetes, hogy elképzelhető, hát gondoljon csak arra, hogy hány könyv jelenik meg Magyarországon, hány vers jelenik meg a folyóiratokban és ezekről a müvekről X kritikusnak más a véleménye, és Y kritikusnak más a véleménye. Természetesen mondjuk bizonyos határok között, mert vannak mondjuk égbekiáltóan, bántóan rossz müvek és vannak vitathatatlan remekmüvek, ott nyilván ilyen véleménykülönbség nincs, de a közbeeső területeken bizonyos foku véleménykülönbség természetesen kialakulhat és azt hiszem nem is olyan tragikus, ha kialakul. Valószinüleg tökéletes zsürizést nem lehet elérni.

Cifka Péter művészettörténész,

Cifka Péter művészettörténész:

„Az újabb terv az előző változathoz képest visszalépést jelent. A rétegezett elemek, ha plasztikailag nem voltak is teljesen megoldottak, és nem biztosítottak is gazdag környezetet, félreérthetetlenül utaltak a Tiszapart egymásra rakódott lösz-rétegeire, és ily módon még némi helyi vonatkozásai is volt szimbólikus értelmüknek. Ezek most elmerevedtek, s nem utalnak más természeti képződményekre. Inkább rideg építménynek tűnnek. Nem tartom szerencsésnek azt sem, hogy valamenynyi dombormüvet egymás alá sorakoztassák, mert ezzel is csökkentik a környezet gazdagságát".

„Meggondolandónak tartom a legalsó dombormüsor elhelyezését szemmagasság alatt. Az alig térdmagasság felett levő ábrázolás nem kedvező hatású, ha a néző közvetlenül melléje megy. Helyes lenne talán valamiféle gyakorlati vagy vizuális elválasztó elemről gondoskodni a látogató és a mű között."

„A most bemutatott változat szerencsésebb a szolnoki zsűrin látottaknál. A ‚Tanúhegy' elvont térplasztika. Közelebb áll a természeti forma véletlenszerűségéhez. Amellett a négy főoldal között rézsútosan átívelő síkoldal körüljárásra is határozottabban csábít."

Részletek a Jubileumi emlékmű születésének történetéből.

Szolnok Megyei Hírlap, 1975. aug. 19.

Cifka Péter: művészettörténész
Ferenczy Károly Terem.

Bakányi Gyula festőművész kiállítása,
1984. okt. 12 – nov. 11.

Megnyitja: Cifka Péter

a kiállítás rendezője: Herczeg Ibolya.

Műcsarnok és kamaratermei, 1984. október.

1021

Ciszka Péterné
művészettörténén

1973. IX. 15. 19,00. Ka.

Esti krónika I.

- Nem tudom, hogy van-e már valamilyen programjuk holnapra. Szatmári Ilona mindenesetre azt tanácsolja, ha másoknak nem, hát a budapestieknek, a dallal szólva: "jöjjön ki Óbudára". Ha nem is túrós csuszára, bár biztos azt is kapni, de legalább a Kiscelli Múzeumba, ahol még látható a"régi, jó Buda" a ma megnyilt grafikai kiállitáson.

- Az 1600-as évek elejétől metszetek, ceruzarajzok és vizfest mények idézik elénk ennek az öreg városnak az emlékét.

A kiállitás rendezőjével, Ciszka Péterné művészettörténésszel egy több mint 350 éves metszetet nézünk most.

- Wilhelm Ding, német rézmetsző lapja 1600-ban jelment meg. Északról mutatja a várost, hatalmas középkori épületmaradványokkal. Ezek az épületek még sejtetik a középkori Óbudát, ahol jelentős egyházi intzéménsek, a XII-ik - XIII-ik század fordulóján királyi palota épült, ahol 1410-ben egyetem mükö dött.

Nagyon érdekes a következő tusrajz is. Kollár István óbudai plébános készitette 1812-ben. Falusias települést látunk. Egy-két ablakos, földszintes házak, tágas udvarokkal, benne gémeskút, rendkivül kedves, naiv ábrázolása Óbudának.

Több kép ábrázolja az Óbudai Hajógyárat is. Rudolf Alt vizfest ménye 1848-ban készült. Ezen a képen pedig az óbudai hajógyári hid felavatását látjuk 1858-ban.

M.D.K.

Cig Damadian

A "neves román grafikus"-/nak/ a Madách Szinház müvészeiről készült rajzait a kolozsvári Igazság c. lap közli: "A román sajtó - a Madách Szinház vendégjátékáról" c. riport keretében.

Rappaport Ottó: A román sajtó - a Madách Szinház vendégjátékáról c. riportja.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1960. szept. 16. IV. évf 38. sz. 16. l.

115 Cigánd (Szabolcsom)
Dombrádtól 3 Km
4727 Lakos
Zsidó-templom
XIX. sz
Ref. templom
Épült 1887
Érdekteleu

Nyirsègi utam 1938

GAZETTE DES BEAUX-ARTS, courrier européen de l'Art et de la Curiosité. 1889 márczius. Tartalom : Paul Mants, *Watteau.* II. Képekkel. R. Portalis, *La Gravures en couleurs.* III. Foureaud, *François Rude.* IV. Képekkel. G. Gruyer, *Les livres à Gravures sur bois publiés à Ferrare.* V. Képekkel. A. Darcel, *La Collection Odiot.* Képekkel. Képek a szövegen kívül : *Mezzetin.* Eau-forte de L. Müller, d'après le tableau de Watteau. *La Menuet de la mariée.* Dessin de Debucourt. *Victor Hugo.* Eau-forte de A. Rodin. — 1889 április. Tartalom : G. Lafenestre, *Alexandre Cabanel.* Képekkel. Duc de Rivoli, *Notes complémentaires sur quelques livres à figures vénétiens de la fin du XV-e siècle.* Képekkel. E. Humbert, *Jean-Élienne Liotard et ses ocuvres.* (Fin.) Képekkel. E. Molinier, *Le musée Poldi-Pezzoli à Milan.* R. Portalis, *La Gravure en couleurs.* G. Gruyer, *Les livres à Gravures sur bois publiés à Ferrare.* (Fin.) Képekkel. H. Hymans, *Correspondance de Bel-*

Cigányhavasi vár

vyomai

Szászlónánál-

Máskep: Dárius-
vára.

Kővári Erdépeml.

64.65. l.

Tardonai vándorkut. VII. 289

megirva

Cigl Jeromos

hangszerkészítő

ezüstkoszorus

l.

Ladányi II.

210. l.

Csalódások	Kisfaludy K	21.
A kérők	Kisfaludy K	24.
Rosmersholm	Ibsen	26.

Cigl Rezső

Cigl Rezső hangszerkészitő, VIII.
Népszinház-u. 25. 143-158

Cigl Jeromos
életrajzában
említve.

Bptávb 1940 szept.
r 1942. jan

Cigléry Ádám

Watkinson: Hogarth c. könyv
kötését terveste
Dinézetet kapott

A nép magyar könyv, 1962, 27 old.

Ciglényi Ádám, grafikus,

Az Apollo-17 blokkot terveste.

A blokk : Repr.

bélyeggyűjtés

– : Apollo-17 blokk 10.

Nérszabadság, Bp. 1973. jan. 20.

Cignarelli festő,

„Cato"
„Sokrates halála"
a Nemz. képcsarnokban.

Fejős J.: A Nemz. Képcsarnok Alapító Egy. története
Művészettörténeti Értesítő 1917 II évf. 1 sz.
42. l.

Cignaroli

és Esterházy (Miklós) nemékyes kapcsolatának említése.

Kampis Antal ismertetése Garas Klára: A velencei Settecento festészete c. könyvéről.
Művtört. Ért. 1963. 1. sz., p. 84.

CIGNAROLI, Giambettino festo

Tata, Capucinus templorum mellikaltis - Rep, 1760

Gatrai eml. 1996 208. s ill

351, 353, 370, 380, 391, 471, 520,

án 291
ó, nádor 157, 288, 291, 435, 453,

orda vm 215, 520
292, 520, 522; 5-6. kép

322, 386

Ó Cigler Pál

ótvös, Buda 1815.

Gyűjtőcsésze, óbudai
Chevra Kadisa-

lásd

Lay Brest iparmüvkiáll

17. l.

M.D.K.

CIGNORNIK Marc

1917-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya. ... Bp. 1954. 332.1.

Cikádori apátság

Dedek Crescens Lajos:
Békefi Remig: A cikádori apátság története. Századok 1894.
342. l.

Könyvism.

NST

CHEN

Cikádori apátság

Békefi Remig:

A cikádori apátság megalapítása és története.

Századok 1894. 261. l.

cm.

dt). Jelezve (Bez.): R. Hübner.

z von Vicenza). Jelezve (Bez.): R. Hübner.

után (nach seiner Zeichnung).

e). 2 drb rézmetszet pontozó modorban (2 Kupferstiche in

kivitelben (In zwei Ausführungen). *a)* B. Piléte, *b)* Edme
ngen von). 2 drb (2 St.).

uatinta (Vier kolorierte Farbenstiche in Aquatintamanier).

Krétarajz (Kreidezeichnung). 46×28 c

Hemessen, Jan van iránya (Richtung des),

200. KRISZTUS LEVÉTELE A KERESZ
Fa (Holz). 36×27 cm.

Henner, Jean Jacques, szül. (geb.) 1829.

201. KRISZTUS A KERESZTEN (Christus
Vászon (Leinwand). 43×28 cm.

Herbsthoffer, Karl (1822—1876).

202. PRIAMOS HALÁLA (Der Tod des Pria
Vászon (Leinwand). 77×101 cm.

Hollandi festő, 1600 k. **(Holländisch,** um 16

203. MINERVA AZ ALVILÁG KAPUJÁBA
Rézlemez (Auf Kupfer). 15×26 cm.

Hollandi festő, 1630 körül **(Holländisch,** um

204. GYERMEKARCKÉP (Kinderbildnis).
Vászon (Leinwand). 38×29 cm.

Hollandi festő, 1700 k. **(Holländisch,** um 17

205. A BARLANGBAN (In der Grotte). HE
Vászon (Leinwand). 84×79 cm.

Cikádori cüzt.
apátság

l.

Ger MRE
61. l.

erczegnő, a ki térdig, kissé
mbe nézve van ábrázolva.
aszkodik, leeresztett baljá-
fogja, a mely jobb vállára
öke szőke, szeme kék. Haj-,
gyfüzér. Öltözete : kivágott
szszel és a derekát szorító
ögötte a szabadba nyerünk
az égbolt könnyen felhőzött.
n. — Lelt. sz. 1387. — Értéke
ivatal adománya 1908 október
1908 október 23-án (1646–908).
1913 február 23-án (474–913).

megvan

Cikoria Miklós

laikus ferencrendi szerzetes 1740/41-ben vasbádoglból „csodáján kidolgozott" csillárt készített a budavizivárosi ferencrendi, utóbb erzsébeti apácák templomna részére, mely 1895 ig érdekessége volt a templomnak s egy darabja a kórus falára függesztve ma is meg van.

Pokorny Emánuel dr.

A hent Erzsébet-szerzet tehnitettel budapesti kolostorára, templomára és női kórházára

Bpest. 1935. 9 o. l.

1 118

Cikoria Miklós 24

Schoen Anna templ.

a budá-vörösvárosi
ferencrendiek tem-
plomának Mária
mennybemenetelé-
vel és a Szt. harom-
sagyal díszes csillár-
jat C. Ki. ferences
fráter szebelte
1741-ben

Cikória Miklós

vézanüves

Gentmüeml

14. l -

14793 4/916 szám.

I.

A Pannonhalmi Sze

a Bizottságnak , hivatal

Budapest,1916. no

A minister ren

1

Cikoria

ferencrendi nerretes

~~épitésy~~

XVIII. n.

l.

Schoen Buda és Óbuda

3. l.

Budapest IV. 193, 194,

CIKÓRIA MIKLÓS

Budapest

Szent Ferenc Sebei
templom
TKM 579

MDK

Cikória Miklós ferences páter

Szt.Erzsébet-apácák temploma és rendháza.Barok.
Csillár Cikória Miklós ferences pátertől 1741.

Genzák Bpest 20.1.

Cikoria Miklós
ferences páter
fémműves

MNK

A volt Szt Erzsébet apácák templomának /Fő utca 41-43/ Csillárja. 1741.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
26.1.

Cifrola Miklós vasműves

a vízivárosi ferences fpl. berendezésén

dolgozó mester

Budapest története III. Akad.kiadó Bp.1975 240.old.

~~Weber József~~

3

Cikopia Miklós

Ferences páter műve az I. Fő u. 41-43 sz. a. templom oltárja (1741).

Bezzola László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973. 133 54

30/1

Cikó

l. Mária szeplak

1387. *I. Ferencz neje.*

Mária Terézia pármai h
balrafordultan, állva és sze
Jobb kezével talapzatra tán
ban pedig palástjának alját
van vetve. Haja és szemöld
nyak- és kar-éke fehér gyön
fehér selyem ruha csipked
övön ékköves brochesal. M
kilátást, hol babér díszlik és

Vászon, méretei 92 : 72 cr
300 K. — A rózsahegyi adóh
15-én (1643–908). — Átvétetett
— Az adomány elfogadtatott

melk

Cillei Hermann

oktevele egyszerűingatlan ügyével kapcsolatban 1423-ból említi a „Kammerhofot" és hozzávetőleg határozza meg a helyét

Hujár Lajos. A Budai Pénzverés Története a Középkorban

Budapest 1958

19. l.

MERÉNYLETTÖRTÉNELEM

Guruló fejek

Cillei Ulrik
(1406– †1456. nov. 9., Nándorfehérvár) Horvát, dalmát és szlavón bán 1445–56

Még javában kongatták a nándorfehérvári diadalt köszöntő harangokat Európa-szerte, amikor először reppentek fel a győztes hadvezér, Hunyadi János betegségéről szóló hírek. A török nem bírt vele, de egy láthatatlan ellenség, a pestisbaktérium végül legyűrte erős szervezetét. A volt kormányzó váratlan halála elültette a viszály magvát a vér áztatta Magyarhonban, hiszen daliás fiait, Lászlót és Mátyást koránt sem kísérte osztatlan népszerűség az országnagyok köreiben. Ezek egyike, a német származású Cillei Ulrik – aki befolyását a Habsburgokhoz fűződő rokoni szálaknak köszönhette – rögtön lecsapott az örökségre. 1456 szeptemberében unokaöccse, a fiatal V. László király kinevezte őt országos főkapitánnyá, s ennélfogva bejelentette igényét az imént felszabadított fontos végvárra is.

Hunyadi László azonban átlátott a szitán. Tudta jól, hogy pozíciója elvesztése után élete sem lett volna többé biztonságban. Ezért a király és Cillei 4000 főnyi seregét a legnagyobb felháborodásuk ellenére sem engedték be Nándorfehérvárra, s csak lefegyverzett testőreik társaságában lovagolhatták át a felvonóhídon. Az ifjú király nem fogott gyanút, pedig szállásadója a háttérben ördögi tervet fontolgatott. Hű embere, Szilágyi Mihály nyíltan ösztönözte, hogy most kell megragadni a kitűnő alkalmat Cillei elveszelytésére. Vitéz János váradi püspök tiszteként fogva nyíltan ugyan nem támogathatta a gyilkosságot, de félreérthetetlenül kinyilvánította, hogy ha ez megtörténne, utólag senkit sem marasztalna el. Közben a törökverő fiának szolgái elfogták Cillei egyik levelét, melyben apósának, a szerb despotának azt ígérte, hamarosan két golyót küld neki ajándékba, mellyel kedvére játszadozhat. Ezeken persze a két Hunyadi fiú kobakjait értette. A felháborodott János ekkor végre elszánta magát a cselekvésre.

November 9-én, a Szent Márton-napi misén részt vevő király kíséretéből a beavatott magyar urak egy félreeső terembe hívták Cilleit, aki valamit megsejthetett, mert rövid habozás után páncélt öltött, s így indult a találkára. A szobában egyedül Hunyadi várta, mire a nagytestű gróf kissé megnyugodott, majd a kor szokásainak megfelelően kockázással kezdték a tárgyalást. A játék hevében – a megbeszélt jel szerint – László előhúzta az ominózus levelet, s magyarázatot követelve lobogtatta vetélytársa előtt. A paprikavörössé váló főkapitány erre gyávasággal vádolta Hunyadit, mert embereit nem engedték be a várba. Kardját hirtelen felkapva László feje felé sújtott, aki ösztönösen felemelte a kezét. Ezzel részben elhárította a csapás erejét, majd egy faasztalt pajzsként használva védte magát. A csetepaté zajára felfigyelő, az ajtó előtt várakozó magyarok betörték az ajtót, s Cilleire rontottak. A páncélos gróf keményen védekezett, de csupasz lábszárát sikerült egy lándzsával átdöfniük, s így hajánál fogva földre rántaniuk. Ezután már nem volt nehéz végezniük vele. Lenyisszantott kobakját elrettentésül kihajították az ablakon.

Hunyadi János később szó szerint fejével fizetett tettéért, öccse azonban I. Mátyás néven rövidesen elfoglalhatta a magyar trónt.

Hegedűs Péter–Szabó Zoltán

CILLEI ULRIK

Magyar 2002. Hirlap nov. 9.

KAT-ÉTER

A távolbalátó próféciája

Ki gondolná, majd hetvenesztendős a televíziózás. Londonban zajlott egy habkönnyű vígjáték, a Két csokor első elektronikus egyenes közvetítése 1936-ban. A nézők a Marconi rádiójából kifejlesztett Baird-féle készülékek előtt ámuldoztak. Igaz, a képek zavarosnak, „sejtelmesnek" tűntek, de akkortájt még működött az irodalmi olvasmányokon nevelkedett ősök reproduktív fantáziája, így el tudták képzelni azt is, amit jószerivel nem is láttak. Míg ma csupa olyan dolgot látunk kiváló műszaki és gyatra erkölcsi minőségben, amit elképzelni sem lehet. Az egykori nézők csupán azt fájlalták, hogy a zárójelenetben a szerelmesek érzéki csókjánál nemcsak szívük remegett, hanem a kép is. Most viszont nézhetjük a hideg, iparszerű csókokat.

Bálint György rosszat sejtett, mikor olvasta a távolbalátóról szóló hírt. De úgy beszél róla, akárcsak mi, akik évtizedek óta gubbasztunk a képernyő előtt, lelkünk hatalmas szemétgödör, amit naponta megtölt a vizuális szennycsatornák gyanús hordaléka. „Reménytelen ostobaság ez ellen az újabb fejlődés ellen védekezni, vagy akár csak tiltakozni – írja a szerző. – Be kell látni, nincs előle menekvés, mint ahogy a rádió ellen sem volt. Jöjjön, aminek jönnie kell, jöjjön a távolbahallással egybekötött távolbalátás." A későbbiekben a publicista kifejti, hogy ami kis nyugalmat a rádió meghagyott otthonunkban, azt a televízió végképp földúlja majd. De mit tehetnénk, jöjjenek házhoz az államférfiak, népesítsék be szerény lakunkat, tiszteljék meg díszszemléikkel, hajtóvadászataikkal, díszvacsoráikkal, okmányaláírásaikkal. Hadd lássuk tátongó szájukat, fenyegető öklüket. Persze őket is utolérheti a nép bosszúja, hisz egyetlen gombnyomással eltüntethetjük őket, ha már a közéletből nem, legalább a szobánkból.

Bár úgy tudom, televíziót Bálint György sosem nézhetett, mégis világosan látta, milyen hatással lesz a képernyőhöz láncolt tévéproletárokra, akik olcsó mozidarabokból vett falvédőszövegeket szajkóznak életbölcsesség gyanánt, együtt zokognak „a könnyek közt mosolygó filmsztárokkal", és észre sem veszik, hogy közben alattomosan beszivárognak agytekervényeik közé a manipulátorok destruktív üzenetei. Szánakozott is rajtunk, hogy csak azt tekintjük valóságosnak, ami csinált. Szentimentális jelenetek kavarják föl érzelmeinket, ám meglehet, rommá lőtt városokat, meglincselt négereket nézünk a fotelbe süppedve érzéketlenül vagy épp tehetetlen dühvel.

A szerző próféciája dermesztően pontos. Abban viszont tévedett, hogy hamarosan lesz a szagos televízió is, így mi sem érezhetjük Marlene Dietrich parfümjének illatát, Franco puskaporszagát. Azt viszont érezzük, hogy naponta lelkileg szitává lőnek bennünket, emberek véreznek el a szemünk előtt, hullahegyeket tolnak be asztalunkra vacsoraidőben. Önjelölt messiások igyekeznek – akaratunk ellenére – megváltani bennünket reggeltől estig oly fáradhatatlanul, hogy végül már magunk sem tudjuk, hogy mit akarunk. De nemcsak a tévé tudattorzító hatását jósolta meg az író, hanem azt is, hogy lesz interaktív televízió is, ahová „valamilyen ötletes eljárás segítségével" a demokrácia illúzióját keltve eljuttathatjuk hozzászólásainkat is, amit a moderátorok felhasználnak a maguk javára.

A televízió a világ minden részéről behozza otthonunkba a háborút, szenvedést, hazugságot. Bálint György abban reménykedett, hogy valaki egyszer megkonstruálja a távolbalátó fordítottját is, ami messzire röpít mindent irtózatot, amit a tévé eddig közel hozott. Sajnos ilyen találmánnyal hetven esztendő múltán sem állt elő senki. Pár ezer évet még várni kell.

Stark R. László

Cima, Luigi (1850 - ?)

„Női akt" O. fa hátoldalán turbános
ffi vázlata 38x20
J. f. jobbra: L. Cima.
k. ár: 8000 ft.

BÁV 41. Képaukció Budapest 1976 december

Johann Ignaz Cimbal

Zalaegerszegen, Sümegen a ferencesekné és mósutt dolgozott; székesfehérvári plébániatemplom mennyezetképét festette.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

671

MDK

Cimbal, Johann Iganz, festő

freskói a főuri kastélyokban találhatók.

A magyarországi müvészet története I.
Bpest, 1964. LL. kiadás. 455.l.

MDK

Cimbal, festőm.

a jezsuita kezdeményezésre épitett székesegyház falfestményei Szent István életét jelenitik meg.

Cimbal alkotásai.

Marosi Arnold: Székesfehérvár művészeti emlékei. Magyar Művészet. 1930. 428.l.

Cimbal D.

Osztrák származású festő.

A Székesfehérvári katedrális plafon-freskóit (három nagy freskó) és az oltárokat festette.

The Hungarian Quarterly, Vol. IV. No. 1. 1938
(Dercsényi Dezső: Székesfehérvár) 96 lap

Cimbal

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG

1960 MÁJ 15

— Restaurálták a martonvásári egykori Brunswick-kastélyhoz tartozó kápolnában megtalált, Cimbal osztrák festőtől származó értékes freskókat.

MDK

Cimbali János, osztrák festöm.

készitette az fehérvári székesegyház mellékoltárképeit. - 1937-ben dr.Szentiványi Gyula restaurátor fenséges szépségükbe visszaállitotta azokat.

?: A Székesegyház oltárképei.
Uj Fehérvár.Pol.napilap. 1937.jun.15. IV.évf. 132.sz

A SZENT KORONA SZEREPE ÉS A SZENTISTVÁNI GONDOLAT A SZENTISTVÁN-ÉVBEN

Báró Perényi Zsigmond koronaőr nyilatkozik a Nemzeti Ujságnak

Szent István király személye és uralkodása s a *Magyar Szent Korona* között olyan mélyen fekvő kapcsolatok vannak, hogy a nagy király emlékének szentelt ünnepségeket a Szent Korona bekapcsolása nélkül szinte elképzelni sem lehet s ezért

báró Perényi Zsigmond belső titkos tanácsoshoz

fordultunk, hogy nyilatkozzék a Szent István-évről és ezzel kapcsolatban a Szent Korona szerepéről.

— Excellenciád, *mint a Szent Korona őre*, legyen szives tájékoztatni a közvéleményt arról, hogy a Szent Koronának milyen szerepet szántak a jubileumi évben.

— Erre még nem tudok pontosan válaszolni. A magam részéről ugy gondolom, hogy erre alkalmas helyen, például a *Mátyás-templomban*, vagy másutt Budán *kiállitanók a Szent Koronát* és a többi országos ékességet, hogy a közönség is láthassa a magyar államot és az államhatalmat jelképező Szent István koronáját.

A Szent Korona története — törvénycikkekben

Miután a Szent Korona őrzésével kapcsolatban a magyar törvények egész sorozata intézkedik, a Szent Korona esetleges kiállitása *különleges intézkedéseket* von maga után. Érdekes ezzel kapcsolatban megemliteni, hogy az *1500. évi XXIII. törvénycikk* ugy rendelkezik, hogy a Szent Korona őrzésére a *főpapok és bárók*, meg a többi országlakosok két és nem több *„hü világi urat"* válasszanak meg. *1608-ban a IV. törvénycikk Pozsonyt* jelöli ki a Szent Korona „székhelyéül". *1608 XVI. t.-c. rendelkezik* a korona külön háziőrségéről. *1625-iki XXV. t.-c.* irja elő, hogy a koronaőri állásokra a király jelöli ki a két világi urat s az országgyülés választja meg őket. Az *1790. VI. t.-c* rendeli el, hogy a Szent Koronát *Budán* kell őrizni.

Érdeklődtünk báró *Perényi* Zsigmond koronaőrnél, hogy a kiállitás alkalmával a Szent Korona őrzése hogyan történnék.

— Az állandó koronaőrség mellett az egyik koronaőrnek is, tehát vagy gróf *Teleki* Tibornak, vagy nekem ott kell majd lennünk. Ezt a törvények igy rendelik. A kiállitás azonban nemcsak tőlünk függ, hanem a kormányzó urtól és a miniszterelnök urtól is.

— A Szent Korona ugyanis a hozzátartozó jelvényekkel együtt, az ugynevezett *„országos ékességekkel"* Budán a királyi várpalotának erre a célra rendelt *páncélkamrájában* fekszik a *„korona-ládában"*. A páncélkamra mellett állandóan őrködik a magyar királyi koronaőrség. Innen a Szent Koronát fenyegető veszély esetében az *országgyülés rendeletére*, halaszthatatlan esetben pedig *csak a törvényesen kinevezett miniszterelnök intézkedésére* szabad elvinni. Ilyen kivételes eseteken kivül csak a miniszterelnök és a koronaőrök tudtával és hozzájárulásával, valamint legalább az egyik koronaőr közremüködésével szabad a Szent Koronát és a többi koronázási ékszert az őrzési helyről kivenni. A vaspántokkal ellátott koronaládát *1608-ban készitették*. A láda kulcsát a *miniszterelnök őrzi*. A páncélkamrának viszont *három zárpántja van*, amelynek eredeti kulcsai közül a *felső zárpánt* kulcsai a *miniszterelnöknél*, a *középső* és *alsó* zárpántok kulcsai a hivatalunkba beiktatott *koronaőröknél van*. Abban az esetben tehát, ha a páncélkamrát ki akarnak nyitni, a *miniszterelnök és a két koronaőr közremüködése feltétlenül szükséges*. A páncélkamra másodpéldányu kulcsait ugyancsak *páncélládikában* a központi állampénztár páncéltermének *külön erre a célra épitett páncélszekrényében* tartják. Ennek a páncélszekrénynek egy-egy kulcsa és a kulcsoknak egy-egy másodpéldánya a miniszterelnököt és a két koronaőrt megosztottan illeti meg. A zárakat tehát itt is *csak együttesen lehet felnyitni*. A páncélládácska kulcsát, amelyben a koronaládát magában rejtő páncélkamrának a másodpéldányu kulcsai vannak, *egyedül a miniszterelnök* őrzi. A miniszterelnököt megillető összes kulcsok külön-külön lepecsételt boritékban a *miniszterelnökség házipénztárában* a páncélszekrény egyik külön páncélfiókjában van elhelyezve.

— Gyelmes uram, mint a *Magyar Nemzeti Szövetség* elnöke a jubileumi évre?

— A Szent István-év nemcsak vallási, hanem *nemzeti ünnep* is. Szeretném felhivni az illetékesek figyelmét, hogy ezt a jubileumi esztendőt fel kell használnunk arra is, hogy a külföldön élő magyar testvéreinkkel szorosabb kapcsolatba jussunk. Ezért a jubileumi évben meg kellene tartanunk a *magyarok második világkongresszusát* és az egész világ magyarságát meg kellene hivnunk erre az ünnepségre. Ebből az alkalomból meg lehetne alakitani azután a *Magyarság Világszövetségét* is. Nem kell magyaráznom ennek fontosságát, hiszen mindnyájan tudjuk, hogy milyen nagy jelentősége van *a külföldön élő magyarok támogatásának* a magyar igazság hirdetése szempontjából. Az első világkongresszust 1929-ben tartottuk és akkor *360* delegátus jelent meg *huszonhárom* ország képviseletében.

— Meg vagyok győződve róla — fejezte be nyilatkozatát báró *Perényi* Zsigmond —, hogy a jubileumi *évnek világraszóló sikere lesz* és nem marad hatás nélkül a magyar nemzetre. Szorosabbá füz majd bennünket a *Szent Korona*, amelynek minden magyar állampolgár tagja, tehát a legdemokratikusabb állami berendezkedés alapja.

B. J.

Meg kell irni a Szent Korona népszerü ismertetését!

— Nem tartaná-e helyesnek excellenciád, ha a Szent Korona történetét és a Szent Korona tanát a jubileumi évben *népszerü ismertetésként könyvalakban is kiadnák?* — kérdeztük tovább.

— Ez helyes gondolat. Erre az illetékes tényezők figyelmét fel is fogom hivni. *A könyvet célszerü volna több nyelven megirni.* A Szent Korona történetéhez én magam is több érdekes *családi vonatkozásu adatot* tudok majd adni, mert hiszen egyik ősöm, *Perényi* Péter koronázta meg, mint koronaőr, az első *Habsburgot*. De azért is szükséges volna egy ilyen uj, népszerü ismertetés, mert *Szent István* volt minden kétséget kizáróan a *legnagyobb magyar király*. Ő vetette meg a magyar állam alapját, amelyet ezer esztendő viharai sem tudtak megdönteni. Ezek az alapok *ma sem rosszak* Valóságos *vasbetonsziklák. Most is* erre kell épiteni. *A szentistváni állameszmétől ma sem térhetünk el*, a modern korban, változott viszonyok között. *Szent István* a keresztény vendégnépeket atyai szeretettel felkarolta és ezekkel erősitette meg a magyarságot. A magyar nép természetében rejlik, hogy az idegen népeket *testvérként fogadta, nyelvüket, szokásaikat meghagyta.* Egyforma jogokat adott nekik és a magyar környezet csodás hatása eredményezte azt, hogy az idegenek közül kerültek ki számosan a legjobb magyar honpolgárok, hüséges és vitéz katonák, vértanuk és nagy államférfiak. *Zrinyitől napjainkig* talán ennek az egészséges keveredésnek köszönhető népünk világraszóló nagyszerü tehetsége. Ma is ezt a szentistváni politikát kell követnünk.

— A Szent István-gondolat azt is magában foglalja — folytatta báró *Perényi* Zsigmond —, hogy korszerü reformok bevezetésénél a *régi elvektől és megszentelt hagyományoktól ne térjünk el.* Igaz az, hogy a nagy király hozott idegen eszméket és idegen intézményeket az országba. De az is igaz, hogy a régi szokásokból és régi intézményekből csak azt pusztitotta el, ami már korhadt volt, ami már nem szolgálta a nemzet érdekeit. A bevált ősi magyar intézményekkel és begyökeresedett jogi szokásokkal nem szállott szembe.

— Milyen programot tüzött maga elé, kegyelmes uram, mint a *Magyar Nemzeti Szövetség* elnöke a jubileumi évre?

Olcsó őszi ajánlat!

Női ruha	nem gyürődő kelméből, bájos, fess fazonok	9.80
Női ruha	sima, vagy mintás krepdesinből, uj fess fazon	9.80
Női ruha	finom gyapjukelméből elegáns fazonokban 25.—	20.—
Női kötött mellény	divatos galléros fazon sok szinben	5.90
Pongyola	téli matlasse trikóból	9.80
Pongyola	kitünő virágos flanelből	4.80
Pongyola	virágos flanelből, nagyobb méretekben 7.80,	6.80
Himzett pongyola	remek krepdesinből	13.80
Női bluz	jó krepdesinből	4.90
Szobaleány-ruha	kitünő minőség	3.90
Női kelme	kitünő gyüretlen minőség, sok szinben	1.98
Női kelme	kitünő félgyapju minőség, sok szinben	2.50
Női gyapjukelme	ruha és kosztümre	3.90
Őszi kosztümkelme	csodaszép divat efektusokkal, sok szinben	4.50
Kabátkelme	kitünő nehéz minőség, 140 széles	5.75
Téli kelme	angolos minták	1.75
Marokén	nehéz minőségben reklám ár 2.90	1.98
Flanel	szép ruha- és pongyolaminták	1.38
Düftin	elsőrendü Goldberger gyártmány pazar választék	2.98
Mosott gyolcs	kitünő minőség 1.65, 1.38, —.98,	—.88
Lepedő gyolcs	kitünő minőség 2.50, 1.95,	1.75
Baby kötöttruha	kezeslábas	2.50
Kötött játszóruha	reklám ár	1.25
Tipegő	csizmanadrág reklám ár	—.98
Berliner garnitura	kabát és sapka	3.90
Férfiing	kitünő freskóból 4.90, 3.80,	2.90
Nyakkendő	uj őszi minták pazar választék	1.45

Gólya Áruházak

VII., Rákóczi-út 38. VI., Király-utca 52.

Magyarország összes intézetei és középiskolái által előirt legszebb kivitelü **magyaros iskolai, intézeti forma- és diákruhák** mérték szerint is.

Nagy választék télikabátokban és intézeti kelengyékben.

GYERMEKRUHA OTTHON-BAN.

IV., Sütő-utca 2 ● VIII., Baross-utca 77 ● I., Mészáros-utca 2

Székesfehérvár nagy tervei az 1938-iki országgyülésre

Székesfehérvár, augusztus 29.

(*A Nemzeti Ujság kiküldött munkatársától.*)

Mintha minden megmozdult volna az ősi koronázó városban... Munka, munka ötlik a szemünkbe mindenütt, szinte nincsen egy utca, ahol ne épitkeznének, ahol ne történne valami! *A másfélhónapos kőmivessztrájk után* most ujult erővel csapott fel az alkotás láza: Székesfehérvárt ma az épitkezések városának lehetne nevezni, mindenütt nyüzsög, dolgozik, alkot a nép.

Magyarország kormányzójának egy héttel ezelőtti, ismeretes kézirata, *amely Székesfehérvárt is az 1938. évi Szent István jubileumi események egyik fontos szinhelyévé avatja*, uj lüktetést és lázat vitt a patinás, a történelmi fontosságu város vérkeringésébe. A lakosság nagy örömmel és lelkesedéssel fogadta a legfelsőbb kijelentést, amely *az országgyülésnek 1938 augusztus 21-re Székesfehérvárott történő összehivásáról intézkedik.* Most minden gondolat, terv és szándék ennek az egyetlen hatalmas célnak a szolgálatába állt: minél méltóbb, fenségesebb és a szentistváni gondolatnak legmegfelelőbb alkotásokkal készülni a nagy ünnepségekre, amelyek Magyarország

ŐSZI Lakberendezési és Háztartási VÁSÁR

RADIÓKIÁLLITÁS

September 3—13. IPARCSARNOK

Belépőjegyek elővételben

köztisztviselők, székesfővárosi tisztviselők, OTI és MABI tagok, valamint a magyar munkásság részére, a megnyitás után érvénybe lépő

1 pengő helyett 60 fillérért

már beszerezhetők

KULTURJEGYIRODÁNÁL

Központi iroda: Petőfi Sándor-u. 16. Telefon: 18—99—99. Fiókok: OTI, MABI székházakban, központi városházán

és a szociáldemokrata párt és keresztényszocialista párt szakszervezeti jegyirodánál. Ezenkivül a Köztisztviselők Szövetkezetének összes árudájánál.

Az elővételi jegyek csak szeptember 3-ig kerülnek forgalomba!

RÓZSA SZŰCSÁRUHÁZA átköltözött Párisi-utca 4.

felé fordítják a világ katolikusainak figyelmét és hódolnak a szent király emléke előtt.

Székesfehérvárott élt, kormányzott első királyunk, itt halt meg és itt temették el *abban a kis kápolnában, amelynek maradványait néhány nappal ezelőtt hozta napfényre a kutató csákány,* illő tehát, hogy az országos ünnepségek egyik legfontosabb színhelye legyen a város! Székesfehérvár érzi és tudja ezt s nemes méltósággal nemcsak külső fénnyel, lelkesedéssel, pompával, hanem maradandó alkotásokkal akarja örökre emlékezetessé tenni. Ez a vezérgondolat csendül ki

Csitáry G. Emil polgármester

minden szavából, akit felkerestünk, hogy *az elgondolásokról, tervekről a Nemzeti Ujságon keresztül tájékoztassa a közvéleményt.*

— Azt akarjuk — mondotta —, hogy a jubileum ne csak üres és elröppenő görögtüzet lobbantson lángra, hanem *maradandó művekben nyilvánuljon meg.* Az egész város munkássága, mozgalmai ennek a hatalmas gondolatnak a tengelyébe vannak beállítva. Célunk az, hogy 1938-ra megoldjuk összes *kulturális, szociális, közegészségügyi problémáinkat* és *Székesfehérvárt* olyan várossá fejlesszük, amely méltán kérjen és foglaljon helyet az első magyar városok sorában. *Hiszen Szent István korában is már a legelsők között volt.*

Szobrot Szent Istvánnak!

Azután csendesen megindult a beszélgetés, amelynek szavai kibontják azokat a monumentális terveket, amikkel az ősi koronázó város készül arra, hogy megülje a magyar nemzet *második, alkotmányos honalapításának* 900 éves emlékét...

— *Székesfehérvár már évek óta készül a nagy jubileumra* — mondja *Csitáry* polgármester —, amelynek méltó megemlékezése szempontjából tavaly *memorandumot* nyujtottunk át a kormánynak. Ebben különösen három kérelmet terjesztettünk elő: *1.* Hajtassék végre az 1892. évi országgyülés azon határozata, amely *már a millénium idejére szobrot akart állittatni városunkban Szent István királynak.* Szeretnők, ha ezt a még nem teljesült országgyülési határozatot 1938-ra méltó formában végrehajtanák s az országos ünnepségek során leleplezhetnők az emlékszobrot. *2.* Második kérésünk *az itt összehivandó országgyülésre vonatkozott,* amely immár teljesült. *3.* Végül azt kértük, hogy *az Aranybulla meghozatalának helyére,* ahol ma egy kis jelentőségü, egyszerü emlék van, megfelelő *monumentális emlékmü* kerüljön. Az *Andrássy-gyep* mellett, ahol az Aranybullát kihirdették, vonul el az *uj balatoni országut,* amelyen elhaladó külföldiek figyelmét egy *több nyelvü felirással ellátott, éjjel kivilágitható oszlopcsarnok* méltóképpen ráirányitaná az Aranybulla jelentőségére.

Az 1938-as országgyülés az Aranybulla kihirdetésének szinhelyén!

— *Hol tervezik a páratlan érdekességü országgyülés lebonyolitását?* — kérdezzük *Csitáry* polgármestert.

— Jelenleg két megoldás között gondolkozunk. Az egyik szerint *bent a városban, Szent István bazilikájának kiásott romjai közelében,* a leleplezett szobor körül folyna le, az u. n. „régi várudvarban" egy T alaku terület közepén, amelynek centrumában lejátszódó történelmi eseményt három irányból, a felállitott többemeletes tribünökről nézhetné az embersokaság. De kinálkozik egy kézenfekvő másik megoldás is: *az Aranybulla kihirdetésének szinhelye, az András-gyep,* amelynek mintegy 500 holdnyi területe ma *szántóföld.* Itt nagyobb tér állna rendelkezésre és a felállitandó emlékmü tövében különleges szint és fényt kaphatna a lejátszódó esemény.

Hóman Bálint vallás- és közoktatási miniszter, a város képviselője, akinek szivügye a Szent István-jubileum minél impozánsabb megrendezése, maga is az utóbbi megoldást véli helyesebbnek. A történettudós kultuszminiszter a történelmi jelentőségü *Andrásgyep földjén, középkori sátrakban, a hajdani szokásoknak szellemében szeretné az országgyülést lebonyolitani. Külön sátrakban foglalnának helyet a „főrendek" (mai főrendiház tagjai), a „rendek" (jelenlegi képviselőház) és az államfő,* akik Szent István korabeli öltözékben, illetve diszmagyarban asszisztálnának a csodálatos szinpompáju és jelentőségü aktuson, amikor az országgyülés kihirdetné Szent István örök emlékének törvénybe iktatását!

Öt év alatt hárommilliós beruházás — félmilliós adósságcsökkenés!

— *A fenti két emlék létesitését a nemzettől, illetve a kormánytól várjuk,* — folytatta a polgármester, — mint az egész ország megnyilvánulásának tanujelét, a többi alkotásokat azonban maga a város kivánja önerejéből elkészittetni. Eddig már felállitottuk *Szent Imre fehér kőből faragott szobrát, Lux* Elek kiváló müvét, *Fehérvár* történelmi multjának egyik nagy eseményét jelzi, *Varkocs* György, az *utolsó várkapitány* bronzba öntött alakja, *Erdey* Dezső szobrászmüvész alkotása. Rövidesen elhelyezzük a régi várfal tövében fekvő *Prohászka Ottokár-parkban városunk nagy krónikásának és székkapitányának, Vattaynak szobrát,* aki török rabságban halt meg. Felállitjuk *Nagy* Lajos királyunknak szobrát is, *akinek jelenleg sehol sincs csonka országunkban méltó emléke,* készül *Boldog Margit* emlékmüve is, valamint *Mátyás király* nagy diplomatájának, *Kálmáncsay* Domokos fejérvári nagyprépostnak szobra is.

— *Kálmáncsay* nagyprépost épittette föl a jelenlegi székesegyház mellett álló *Szent Anna kápolnát, amely egyetlen emléke Székesfehérvárnak a török hódoltság előtti időkből.* A csodálatosan szép kápolnát, amelynek a falfestéseiből és feliratairól a restaurálása során kiderült, hogy *a törökök eleinte lőporkamrának, majd mecsetnek használták,* a piarista rend gondozza s előtte fogják elhelyezni a nagyprépostnak *Ohmann* Béla által készitett háromméteres szobormüvét.

Mialatt *Csitáry* polgármester nagyvonalu és kiváló terveit hallgatjuk, a csendes szobába csákányok, ásók zaja hallatszik be: *most épitik át Kotsis Iván müegyetemi tanár tervei szerint a pazar szépségü, barokk városházát.* Ez a 315 ezer pengős munka a Müemlékek Országos Bizottságának hozzájárulásával folyik. Uj emelet, tágas, egészséges hivatali szobák készülnek a városi tisztviselők munkahelyéül, mert a mindinkább szaporodó dolog számára kicsinek bizonyult a régi épület. *Csitáry G. Emil közel öt éves polgármestersége alatt 3 millió pengőt forditott a város hasznos beruházásokra,* modern és szép iskolák, közintézmények épültek, sima aszfaltoskeramitos lett majdnem minden utca, amelyeken véges-végig virág, zöldelő fák és apró parkok bájolják el az idegent. És ugyanekkor, amidőn a város hallatlan erővel modernizálta magát, — *fél millióval csökkentek az adósságai is!* Nem kell többet mondani a helyes gazdálkodásról, csak annyit, hogy *a városháza épitésének megkezdése pillanatában már együtt volt a teljes összeg, amibe a hatalmas munka került!*

Márványba vésett törvények

— Az épület hatalmas udvarába két kapun lehet majd bemenni — világositfel a munkálatokról a polgármester —, amelyeknek bolthajtásos falain *márványba vésetten örökitjük meg mindazokat a fontosabb törvényeket, amelyeket Fehérvárott hoztak.* Igy szinte Magyarország alkotmányi fejlődésének táblázata tárul a szemlélő elé. A városháza hatalmas tanácstermében helyezzük el a *honalapitó Árpád fejedelem szobrát, aki Székesfehérvárt választotta települése helyéül,* azonkivül itt is felállitjuk *Szent István királyunk szobrát,* aki a legnagyobb kiváltságokkal ruházta fel kedvenc városát. Az u. n. *„fehérvári jogot"*, amely a városi jogok teljessége volt, *még maga Buda is csak sokkal később kapta meg, mint Székesfehérvár.* A szobrokat *Ohmann* Béla készíti el, mig a 8 méter hosszu és 2.5 méter széles hatalmas freskót, amely *az Aranybulla meghozatalát és II. Endre királyunknak a keresztes hadjáratban való tevékeny részvételét örökiti meg, Hóman* Bálint tanácsai alapján *Kontuly* Béla festőművész alkotja remekbe. Ezenkivül még *Magyarország kormányzójának* hatalmas olajfestménye lesz a terem ékessége.

Még egy jubileum . . .

— De nemcsak a Szent István jubileumot üli meg Székesfehérvár 1938-ban — folytatja a polgármester —, hanem *ekkor lesz Székesfehérvár török iga alóli felszabadulásának 250 éves évfordulója is. Az 1686 év e nevezetes eseményének emlékét Medgyessy* Ferenc szobrászmüvész hatalmas bronz-domborművön örökiti meg. Ezt a városháza falában helyezik el.

Egy pillanatra kitekintünk a napfényben fürdő városra. Néhány száz lépésre az ujjászülető városházától egy régi kor képe bontakozik ki: *Szent István bazilikájának a romjait tárja fel a kutató csákány.* A dr. *Lux* Kálmán müegyetemi magántanár vezetésével folyó ásatási munkának az a célja, hogy napfényre hozza a Szent Király *első márványtemplomának maradványait* és nemes kegyelettel restaurálja a sokszor megbolygatott és kirabolt emlékeket. Már most grandiózus mértékben bontakozik ki a hajdani gyönyörü alkotás, 1938-ra azonban az eddig még fel nem tárt részekkel és az esetleges nagyértékü leletekkel kiegészitve olyan emléke lesz Fehérvárnak, ahová csodálattal fognak zarándokolni a magyarok és a külföldiek.

— *Nagy irambaη folynak a Prohászka Ottokár Emléktemplom befejezésének munkálatai is* — mondja a polgármester — *és jövő év április 2-án, a nagy püspök halálának évfordulóján országos ünnepség keretei közt megtörténik a hamvak átszállitása is abba a szarkofágba,* amelyet csodálatos müvészettel és Prohászka nagyságát méltókép kifejezve, *Orbán* Dezső szobrászmüvész alkotott remekbe. Még mintegy 150 ezer pengőre van szükségünk, amelynek egy részét *országos gyüjtés utján akarjuk előteremteni.*

„Hősök albuma"

A székesegyház restaurálási munkálatai is lassankint befejeződnek. A 200 ezer pengős költséggel valósággal ujjáalkotott hatalmas templom müvészi freskóit éppen most javitja *Sándor* Béla festőművész, mig az oltárképek renoválásának munkáját *Szentiványi* Gyula akadémiai tanár végzi. Készen áll a székesegyház *altemplomának ókeresztény stilusban, katakomba-szerüen kiépitett része is,* ahol *Shvoy* Lajos megyéspüspök intenciói szerint *a világháboruban elesett székesfehérvári hősök lelkiüdvéért* mondanak majd szentmisét. *Egy hatalmas album minden egyes lapján egy hős nevét örökiti meg a kegyelet* s a naponta elforditott oldalon levő magyar katona emlékére mutatják be majd a szentmise áldozatot az altemplom egyszerü oltárán.

— Az elmondottakon kivül persze egyéb alkotásokkal is sietünk emlékezetessé tenni a nagy jubileumot — folytatja *Csitáry* polgármester. — A jövő évben épitjük meg a *Szent Istvánról elnevezett, 24 tantermes központi elemi iskolát* és a földmivelésügyi minisztérium támogatásával óhajtja megvetni a *középfoku gazdasági iskolánk alapjait.* A ciszterci rend apátja, dr. *Werner* Adolf a gimnáziumot, a kultuszkormány pedig valószinüleg a reáliskolát bővitteti ki, mert *két középfoku iskolánk ellenére is, 90—95 tanuló van az egyes osztályokban.*

A püspökség és a vármegye is ünnepel

Csitáry G. Emil nagyszabásu közlései után felkerestük

a székesfehérvári püspökségi irodát is,

ahol szintén hatalmas munkával készitik elő a Szent István jubileumi év egyházi eseményeit.

Shvoy Lajos megyéspüspök

örökre emlékezetessé akarja tenni *1938 augusztus 21-ét,* amikor minden eddigi arányu körmenetet felülmulva, rendezik meg a hagyományos Szent István-napi felvonulást, amelynek során *első királyunk ezüstbe foglalt koponyaereklyéjét* kiséri végig az utcákon a lakosság. Két év mulva, a hatalmas manifesztáció során felvonulnak *Árpádházi Szentjeink összes ereklyéi* a szentistváni város utcáin. A megyéspüspök egyik nagyszabásu gondolata is megvalósult: *rövidesen megnyilik az egyházmegyei muzeum,* amelynek hatalmas termeibe összegyüjtik fejéregyházmegye templomaiban, paróchiáin őrzött *mérhetetlen értékü egyházi kincseket, az Árpádházi királynéink által himzett miseruhákat és a tőlük kapott egyházi kegyszereket.* Székesfehérvárott tartják meg a jubileumi évben az *Országos Cecilia Egyesület grandiózus egyházi zene- és dalünnepélyét is,* amelyhez hasonló *Musica Sacra*-ünnepség még nem volt hazánkban.

A *Nemzeti Ujság* munkatársa beszélt

Havranek Józsezel,

Fejérmegye alispánjával is.

— Fejérmegye *Magyarország egyik legkatolikusabb megyéje* — mondotta az alispán. — *Cimere azt a jelenetet ábrázolja, amint Szent István a Szent Koronát és a magyar népet felajánlja a Boldogságos Szüznek.* A megyének különösebb tervei még nincsenek, mindenben a város elgondolásai szerint fogunk cselekedni.

Miként Székesfehérvár agilis polgármestere mondotta: *a munka már évekkel ezelőtt megindult.* Most mind jobban gyorsul és megvalósulás felé lendül az irama, hogy teljes pompájában, fényében bontakozzék ki két év mulva, amikor a hajdani Magyarország emléke parázslik fel majd csonka hazánk nagy városában, Székesfehérvárott. *Milliós alkotásokkal ünnepli meg az ősi koronázó város katolikus hazánk megalapitásának emlékét,* hogy az ünnepség méltó legyen Szent István azon cselekedetének emlékéhez, amely *itt tüzte ki először a keresztet és itt rakta le egy ország igazi alapjait.*

Kinizsi Andor.

Intézeti ágynemüek

3 részes matrac _ _ _ _ _ _ **15.80**
3 részes afrikmatrac _ _ _ _ _ **20.—26.—**
Klottpaplan jó vattával _ _ **14.50—18.50**
Gyapjutakaró teveszőr szinben **18.50—22.50**
Az összes intézetek **előirásos** minőséget raktáron tartjuk.

PLUMA PAPLANGYÁR Kammermayer Károly-u. 2. ut 16. Fiók: Horthy Miklós-ut 35.

Fájó lábak ápolása

ma minden embert érdekel. A lábfájdalmak, sőt sokszor a rheumatikus eredetünek hitt derékfájások stb. okozója is legtöbb esetben a lábboltozat elváltozásaiban, — bokasülyedésben, előlábsülyedésben, lúdtalpban — keresendő. Hányan szenvednek az előláb közepén képződött bőrkeményedéssel, talptyúkszemekkel, s azt hiszik, hogy a bőrkeményedés miatt fáj a lábuk, holott a bőrkeményedés stb. már csak egy következménye az előláb, — az úgynevezett haránt boltozat — lesülyedésének, amit ha egy jó betéttel helyesen feltámasztunk, a lábfájás is megszűnik s a bőrkeményedés is elmúlik. A gyorsan bekövetkező elfáradást a legtöbb ember vagy gyenge lábizmainak vagy korai öregedése jeleinek tartja, holott egy jó betéttel egyszeriben megszabadultunk a kellemetlen vendégtől.

Weszely István és Társa Utóda cég, Apponyi-tér 1. gyártja és forgalomba hozza a Dr. Lettermann-féle u. n. Euplán-betétet, amely minden statikai jellegü — tehát a lábboltozat elváltozásából eredő — fájdalmat garantáltan megszüntet. Az uj eljárás nem merev fémmel oldja meg a kérdést, amely betét nehezen viselhető, a lábra mesterségesen kényszerit rá egy helyzetet, amit a lábnak — helyes vagy nem helyes — türnie kell, ha birja s amellett pusztitja a cipőt, harisnyát; szóval használata, bizonytalan javitó hatása mellett, nagyon sok kellemetlenséggel jár, hanem egy szabadalmazott uj eljárással, egy különleges plasztikus anyagból készülő, szilárd, de hajlékony betéttel.

Az Euplan-betét még puha állapotban kerül a cipőbe s járás közben keményedik meg, tehát nem egy nyugalmi állapotban levő lábat mintáz és ezen minta után készülő betét akarja a test sulyával megterhelt, — tehát egészen más alaku — lábbal elfogadtatni, hanem azt a helyzetet rögziti, amilyen emelésre a lábnak járás közben van szüksége. Ezen eljárásnál a talp mozgató izmai és szalagjai, müködésük közben maguk alakitják a betétet, mi sem természetesebb tehát, hogy egy ilyen betét a lábra káros nyomást nem gyakorolhat. Hajlékonyságánál fogva pedig nem csak hogy kényelmesen viselhető, hanem az izmokat a feltámasztott helyzetben is müködni engedi, tehát megrőszíti, mig a fémbetét a merev — mankószerü alátámasztással elsorvasztja.

Hogy a cég módot nyujtson arra, hogy az uj eljárást mindenki anyagi károsodás nélkül kipróbálhassa, oly messzemenő garanciát vállalt, hogy minden olyan betétet, amely 14 napi viselés alatt a panaszokat nem szünteti meg, levonás nélkül visszaveszi.

GRAND HOTEL : WIEN I., KARNTNER-RING 9.

— **Kisdedek makacs székszorulásánál és nagyobb gyermekek gyomorbélhurutjánál reggel felkeléskor már egy negyedpohár természetes „Ferenc József" keserüvizet is kitünő sikerrel adhatunk.**

Cymbal János
festő

Erőd

Polgárdy Kékesf
28. l.

Polgárdy Géza.

BUDAPEST
44 XII

Cimbal, Johann

MAGYAR MUVESZET

1930. ~~416, 428, 450, 455~~
~~465~~

~~1931. 25.~~

Kaposszy J. A marszáji barok európai helyzete. MM. 1931. 25. l

Nagyváradi székesegyház négy mellékoltárkeje 1781.

Nagyság

Portf. száma

A megszerzés módja és ideje

Jegyzet

+ 1762

Cimbaltól:

Martonvásári templom menyezet képe
vesprémi püspöki palota házikápolnajának menyezetképe

P. 25112

Szám	A személy vagy tár

Cymbal, Johann

Jesto

Urá

z

Szmrecsányi Nova

36 l. 58 l.

~~Gyalogsági őrnagy~~

2971

32. Fr. Adam.

(Sz. Milanoban 1815. május 4-én. † Münchenben 1886. szeptember 30-án.)

Sétalovaglás előtt.

Az emeletes kastély udvarán, a tón inneni kőkerités sarkához támaszkodva, a vörösbarna szőrű kutyát czirógató lovászgyermek egy szürke, egy fekete és egy sötét pejlovat őriz [illegible]. Bal kezében czilindert és sétabotot tart, fehér nyakkendőjébe melltűt [illegible], egyelejű sötétkék kabátjának [illegible] gombolva, nadrágja fehér és csizmájának szára visszahajtott. Bal lábát keresztbe vetette. A falon alacsony kalap látszik. Az előtérben középütt jobbra fordult fekete kutya fekszik s a pázsit szélén gyík szalad. Hátul a tó közepén, a fakadó viz felett, Venusz ülőszobra képezi a díszt. Körülötte cserjék és bokrok virágoznak. A fák egyikén balról evetke ugrándozik és jobbról az elszáradt ág galyán pirók ül. A kastély egyes ablakainak függönyeit egészen leeresztették. Jelzése alól balra: »*Franz Adam 71.*«

CIMBAL, *Johann*, osztrák festő a XVIII. sz. második felében és a XIX. sz. elején Stammersdorfban élt s 1821 után halt meg. Kevéssé ismert munkásságának emlékei Ausztriában a neukircheni, probstdorfi, felsőlaai, zwettli falfestmények, a leopoldaui (Bécs, XXI. ker.) plébániatemplom mennyezetképei (1806). Magyarországon pedig a kerkaszentmiklósi (Zala m.) templom, valamint a székesfehérvári püspöki templom falképei, mely utóbbiakat a templom 1866-ban történt restaurációja alkalmával átfestették.

Fleischer.

Miklós Ödön.

Derékon alól, kisse
~~[illegible]~~ dugta, ~~[illegible]~~ baljat leeres
pisza ~~[illegible]~~ kipödrött. ~~[illegible]~~
kendőjébe ékköves mellt
vagott, kabátja kettős
a kép alatt öt sorban

Mik

MIKLÓS

államtitkár a földm
a koronás arany e
országgy.

a jobb karnál: „Giehsz A.
alól balra: „Kiadta özv. V
Középütt: „utánnyom
s jobbra: „Ny. Légrád
Könyomat, a
Kőrerajzolta: (

Cimbal, Johann Ignaz

4 1

MAGYAR MUVESZET

1933.93

Nagyváradon a nehez-
egyház nyolc oldalka-
lolna oltár képei
közül négy C.
mūve

1781

Annál megrongáltabb állapotban vannak s az 1866-ban történt erősen átfestő restaurálás nyomán annál kevésbbé érintetlenek, s majdnem mint nyirkos falon szennyesen

„architectus" azonban teljesen új név a kutatásban. Nyilván vendégmester, talán éppen Ausztriából jött, mint a festő, de eleddig ott sem akadtunk nyomára. Lehet építész s akkor minden valószínűség szerint ő a templom tervező mestere, mert egyszerű kivitelező vezető pallért aligha láttak volna asztaluknál feljegyzésre érdemes vendégként a jezsuiták a bécsi festővel egy társaságban. De a XVIII. századi szóhasználatból következtetve lehet Cimbal architekturafestője is. A kérdést a további kutatásokig nyiltan kell hagynunk.

A három nagy mennyezetkép mindenike magyar tárgyú, Székesfehérvárral közelebbi vonatkozású, mindenik Szent István életét vagy megdicsőülését tárja elénk. Amint a jezsuiták már idézett Historia Domusa 1768-ból följegyzi: *„Parochialis Ecclesia hoc anno eleganti penicillo Vienna mutuato, picta est. Prima Cupula exhibet S. Stephanum Hungariae Regem in gloria, altera fundantem in Hungaria Episcopatus, tertia filio suo Emerico monita dantem et Haeresim extirpantem."*

Mind a három mennyezetképet festett, mellvéd-szerű architektura fogja körül, amelyek közül az első és a harmadik formai megoldása szokatlan és feltűnő a XVIII. század osztrák mennyezetfestés emlékei között s koncepcióban és stílusban minden kétséget kizáróan egyenesen a bolognai architekturafestés, így pld. Marcantonio Colonna formakincséből merít, sőt még régebbre visszamenőleg, egyes részleteiben a római manieristák perspektivikus bravurjaira emlékeztet. A templom belső terét fölfelé látszatosan megnövesztő, perspektivikusan fölfelé összeszűkülő festett mellvédre páros konzolokon nyugvó, laposan mintázott, de többszörösen törtvonalú, vízszintes keretet fektet, amely az első tekintetre mint valóságos képkeret foglalja körül magát az ábrázolást. Ámde a keret lapos mezőjét a négy sarkon, a pendentifs-ek felett ovális nyílások törik át, a valóságnak tetszőt egyszerre az illuziók világába emelve. Mert e nyílásokon át messzi magasban kéklő ég egy darabja magának a keretbe foglalt ábrázolásnak, amelyet e formailag nem a legszerencsésebb, de hatásában megtévesztő perspektivikus mesterfogással túl a mennyezet síkján, égi magasságokba emel.

A szentély mennyezetképén a megdicsőült Szent István térdel gomolygó felhőkön, puttók és szárnyas kerubok között a Szentháromság előtt. Formailag megoldatlan, mintázásban élettelen bábszerű alakjában több a konvencionális, de tökéletlenül visszaadott póz, mint a belső elmélyedés vagy a megjelenés könnyedsége. A képmező nagy részét az ég egyenletesen síma, levegőtlen kékjében sötéten és szennyes-szürkén gomolygó felhőzet tölti ki, amelyben csak a főalak halvány kékeszöld atillája és mályvaszín palástja, valamint a balról lebegő kerub vörös leple s a Szentháromság fölött derengő sárgás fény ad egy-egy tisztább, de nem üdébb színfoltot.

A középső képen az alapvonalra komponált főábrázolásban Szent István ül trónján sötétzöld baldachin alatt, urak, apródok és főpapoktól körülvéve s az előtte térdelő violaszíntaláros főpaphoz előrehajolva átnyujtja az első püspökségek alapítólevelét. Fölötte gomolygó felhők közt, sugárzó dicsfénytől övezetten az új hit kupolás temploma. Ismét felhők és lebegő angyalok töltik ki az égi mezőt, míg a kép három másik oldalán, erős rövidülésben a festett mellvéd mögött magyarruhás urak csoportja látszik, köztük jobbfelől a templom alaprajzával Buffler jezsuita atya, akinek lángoló szónoklatai ösztönözték Székesfehérvár polgárságát az új templom építésére. A kép összetónusa kissé pléhszerűen merev, bágyadt rőtvörös; nehézkes színei, nyirkosan elkent foltjai részben nyilván a restaurátor kevésbbé kegyeletes ecsetének terhére írhatók.

De hogy az átfestés mögött sem kereshetünk Maulbertsch vagy akár Sambach, sőt még Dorfmeister mértékével sem mérhető mesterművet, hogy Cimbal művészete csupán a nehézkes kezű, korlátolt invenciójú és mesterségbeli tudásban, formakészségben egyaránt fogyatékos epigoné, annak meggyőző bizonysága e két freskó fenmaradt olajvázlata, amelyeket jelenleg a székesfehérvári városi múzeum őriz. Igen rongált állapotban vannak, de még így is felismerhetők a kompozíciónak ugyanoly kezdetlegessége, a bábszerű, élettelen mintázás fogyatékossága, az ecset- és színkezelés ugyanoly nehézkessége, a tónus egyenletes és kellemetlen rőtvöröse vagy festőileg meg nem oldott kontrasztjai, mint a kivitelezett meny-

Cimbal, Johann

MAULBERTSCH, ANTON: ESZTER
A Szent Szűz mennybevitele freskójának részlete

MAULBERTSCH, ANTON: JÁHEL
A Szent Szűz mennybevitele freskójának részlete

MAULBERTSCH, ANTON: A FÁRAÓ LEÁNYA
A Szent Szűz mennybevitele freskójának részlete

elkent színfoltok maradtak ránk a székesegyház két évtizeddel későbbi, 1768-ból való mennyezetfreskói.

A székesegyház akkor még plébániatemplom volt. Ilyennek is épült a régibb, még középkori templom helyén a városi polgárság áldozatkészségéből 1758—1768 között. Befejezésének s egyszersmint a freskódísz elkészültének dátumát felirat jelzi a kórus feletti kereszthevederen: *„Pietas Senatus populique Alb. Deo Optimo Maximo in honorem S. Stephani primi Hungar. Reg. et Apostoli a fundamentis erexit A. 1768."* Tervező mestere ma még ismeretlen, de sem külső felépítése, sem belsejének kissé nyomott és nehézkes egésze, sem meglepően elnagyolt és megoldatlan architektonikus részletei nem sejtetnek jelentősebb művészkezet. Csupán főoltára mérhető magasabb művészi mértékkel, amely 1774-ben épült Mária Terézia rendeletére *F. A. Hillebrandt* udvari főépítész tervei nyomán.[1] Teljesen sötétben tapogatódzva a mestermeghatározást ily kevéssé jellegzetes alkotásnál a stíluskritikai következtetés sem szolgálhatja, mert ahhoz meg hiányzik a biztos összehasonlító alap. Így csupán egy újabb, kutatásaink során felbukkant, mesternévre figyelhetünk fel abban a reményben, hogy talán nyomravezető lehet. A jezsuiták naplója jegyzi fel 1768. április 27-ről: *„Prandio ultimo excepti Pictor et Architectus D. Cimbal et D. Herling."*[2] Az előbbi név ismerős: *Johann Cimbal* bécsi festő, a mennyezetfreskók mestere. A társaságában lévő

[1] V. ö. Országos Levéltár, Kincstári osztály Aedificalia 1774. márc. No. 128. L. dr. Juhász Viktor vonatkozó adatait e füzet 588. lapján.

[2] *Diarium Residentiae Alba-Regalensis S. J. ab. A. 1768. usque 1773.* — Kéziratos kötet az Egyetemi Könyvtárban.

450 P.

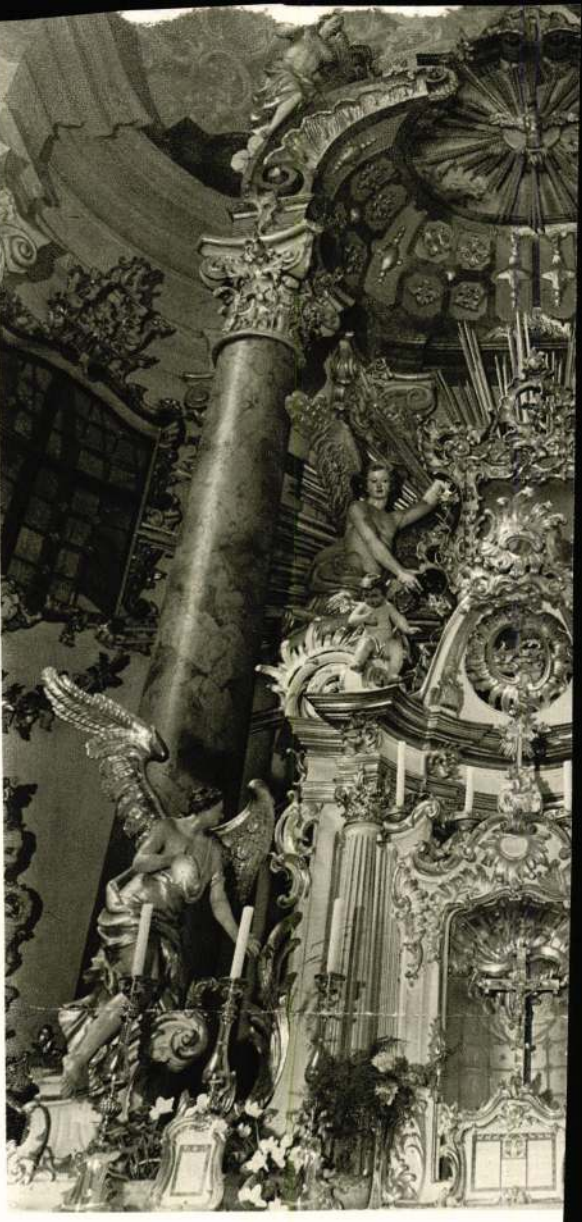

A SZEMINÁRIUMI

nyeit mielőbb restauráltassa, hogy az emlékekre vonatkozó levéltári anyagot gyüjtse meg rendezze, annak fontosabb okmányait napvilágra hozza, hogy műemlékeiről szakavatott ismertetéseket publikáljon. Mivel pedig 18. századi emlékei majdnem kivétel nélkül az osztrák összbirodalmi barokk művészet hajtásai s azok művészei is kevés kivétellel idegenek, égetően szükséges a külföldi érdeklődés kielégitése céljából is ez emlékek módszeres művészettörténeti földolgozása már most, amikor néhány év mulva Székesfehérvár a közérdeklődés homlokterébe lép majd szent István király halálának kilencszázados évfordulóján.

De tartozik Székesfehérvár szent István királynak, a város alapitója emlékének is azzal, hogy az ő tiszteletére emelt templomot régi fényébe helyezze, megújitsa, annak környékét rendezze, templomát pedig monográfiában ismertesse. A város 18. századi szent István kultuszába kapcsolódott bele az osztrák származású *Johann Ignatz Cimbal* festő művészete is, aki idegen létére bizonyosan a jezsuiták tartalmi tervezete alapján látta el a mai székesegyház kupoláit szent István király dícsőitésére szánt freskókkal 1768-ban. Cimbal székesfehérvári freskói és oltárképei valószínűleg legelső nyomai az ő magyarországi működésének, amelynek további gyümölcsei állitólag a zalamegyei Kerkaszentmiklós templomának falképei (1774), a nagyváradi székesegyháznak négy mellékoltárképe (1781), továbbá egyik zalaegerszegi oltárképfreskó és még egynehány freskó, amelyet a stíluskritikai vizsgálódás az ő munkájának igyekszik tulajdonítani. Életének és müködésének azonban a körülményeit még vázlatosan sem ismerjük és ezért fontos művészettörténetileg Cimbal székesfehérvári szereplésének minden legkisebb adaléka is, mert jellemző epizódja e város történetének. **Schoen Arnold.**

Az inas a céhvilágban.

(A Fejérvármegyei és Székesfehérvári Múzeumban levő céhlevelek alapján.)

A régi ipartestületek, az úgynevezett *céhek* kebelében mesterek, legények és inasok voltak. Ezeknek a céhtagoknak a felvétele *a céhgyűlésen* (bejáráson, Eingang) vagy a céhmester által meghivott öregmesterek (die Ältesten) összejövetele (Zusammenkunft) alkalmával *a nyitott céhláda előtt* történt.

Ha egy mester inast akart felfogadni, azt be kellett jelentenie a céhmesternek. Előbb 14 napi próbaidőre vette magához a fiút, hogy ezalatt megismerje a mesterséget. A pécsi és Baranya megyei vargamesternek (16. art.) csak akkor kellett bejelentenie a fiút a céhnek, amikor már előzőleg néhány hétig kipróbálta. A nagyszombati és székesfehérvári kovácsmesterek céhlevele (29. art.) azonban kimondja, hogy két hétnél tovább egy mester sem tarthat magánál inast szegődtetés nélkül.

Ha két hét eltelte után a fiú hajlandóságot mutatott a mesterség megtanulására, akkor a legközelebbi céhgyülés vagy, mint sokszor előfordult, a céhmester utasítására meghivott öregmesterek összejövetele alkalmával a fiú szülője vagy gyámja vagy leendő tanítómestere megjelent vele a céh előtt, hogy megkérje, vegye fel a fiút a céhbe. A székesfehérvári timároknál ezt a kérelmet maga a fiú adta elő. Mikor ugyanis az inasfelvételre került a sor, a teendőkre már előre kioktatott fiú a céhmester elé állt, tiszteletteljesen meghajolt és sápadtan, reszkető hangon igy szólt: „Felkérem a tekintetes (régen: tisztelt, geehrt) céhbeli mester urakat, ha engem, N. N-t, timár inasnak beszegődtetnének!"

Más céheknél e kérelmet a szülő vagy a gyám vagy, ami legtöbbször előfordult, az erre megkért legértelmesebb mester ezekkel az ékes szavakkal szokta tolmácsolni: „Tisztelt céhmester úr és becsületes (vagy nemes, a németeknél: löblich) céhünk tisztelt mesterei (vagy öregmesterei)! Jó a mai összejövetel alkalmával megemlékezni arról, hogy ennek a fiúnak, akinek kedve van a mesterséget megtanulni, a szülei nemrégen a szent házasságra léptek. Akkor buzgón kérték a mindenható Istent, áldja meg őket javakkal, nemcsak földiekkel, hanem égieikkel is. A mennybéli Atya figyelt könyörgésük szavára, meghallgatta imájukat és megajándékozta őket ezzel a fiúval. Ezt ők Isten félelmében nevelték fel, míg képes lett arra, hogy egy mesterség megtanulására inasnak beálljon. Ennélfogva tisztességes atyja (vagy gyámja) ma megjelent a céhmester úr és a mester urak (vagy a legidősebbek) előtt, azzal a kérelemmel, hogy vegyék fel fiát a céhbe inasnak!" (Egy öregmester közlése.)

A céhmester mindjárt a fiú vallása és törvényes származása iránt érdeklődött.

A XVIII. századig kiadott céhlevelek legnagyobb része ugyanis mindjárt az 1. artikulusban hangsúlyozza, hogy aki mester akar lenni, legyen róm. kath. vallású. Tehát ezen céheknél a céhmester különös súlyt fektetett arra, hogy a céhbe inasnak beállni akaró fiú róm. kath. legyen. A győri és székesfehérvári csizmadia mesterek céhlevelének 23. art. kimondja: „Ne legyen szabad 40 frt bírság alatt más vallásban levő embert a céhbe bevenni." A különböző vallású városokban azonban azt kívánták a céhlevelek, hogy a céh tagjai keresztények legyenek. Ezenkívül minden céh megkövetelte, hogy a tagok törvényes házasságból származottak legyenek.

Mesternek a fiától semmiféle okmányt nem kivánt a céhmester, idegennek azonban nemzetséglevéllel (keresztlevéllel) kellett igazolnia, hogy róm. kath., illetőleg keresztény vallású és hogy törvényes házasságból származott.

A szülö vagy gyám aztán lefizette a fiúért a céhszabályokban előírt felvételi díjat (Aufnahmsgeld), amely céhenként változott. A székesfehérvári csizmadiáknál (12. art.) valamint a budai és bicskei csizmadiáknál (8. art.) 25 pénzt kellett fizetni; a pozsonyi és székesfehérvári kőfaragóknál és kőműveseknél (7. art.) 3 frtot a céhládába, egyet pedig a mestereknek italra; a pozsonyi és Fejér megyei takácsoknál (9. art.) 1 frtot a céhládába, egy font viaszt a templom részére és egy kanna bort a mestereknek; ugyanannyit fizetett a mester is, aki felfogadta inasnak.

A szülőnek vagy gyámnak ezenkívül két megbízható kezesti s kellett állítania, akik bizonyos összegig — 4—32 frtig — jótálltak, hogy a fiú inaséveit — 3—4 évet, elhalt mesternek a fia 2 évet — teljesen, megszakítás nélkül, ki fogja tölteni (Székesfehérvári szűcsök céhl. 8. art. — Pozsonyi és Fejér megyei takácsok céhl. 9. art. — Pécsi és Baranya megyei vargák céhl. 16. art. — Csákvári takácsok céhl. 4. art.).

A XVII. században az is előfordult, hogy csak az atya kezeskedett 5 frt erejéig inas fiáért.

Ha ez a négy kellék megvolt, a céh semmiféle akadályt nem gördített a szülő óhajának teljesítése elé. A céhmester a fiút *a nyitott céhláda előtt* felvette a céhbe, azaz atyja vagy az illető mester részére inasnak.

Erre némelyik céhnél a céhmester felolvastatta és megmagyarázta a fiúnak azokat a szabályokat, amelyeket az inasnak meg kell tartania. Ezek előírták az inas napi rendjét, azután, hogyan viselkedjék [illegible] mesterével, mesternéjével és a legénnyel szemben; milyen magaviseletet tanúsítson a templomban és az utcán; mily tisztelettel tartozik a céhtagok, a városi előljárók és az idősebbek iránt.

Ahol ilyen szabályok nem voltak, ott a céhmesternek volt ilyenkor néhány jóakaratú, buzdító és intő szava a leendő inashoz.

Ezek után a céhmester beíratta a tanuló felvételét a céhkönyvbe.

A beírás minden céhnél bizonyos formula szerint történt. Ilyenformán: 1667. február 18-án N. N. mester a becsületes céh előtt, két kezes jelenlétében, felfogadta N. N-nek a fiát, N. N-t, 3 vagy 4 évre inasnak. A felvételi díjat lefizette.

Ha egy mester a saját fiát tanította a mesterségre, azt csak be kellett jelentenie a céhnek s amikor tetszett, felszabadíthatta. Mindennek csak a felét fizette (Pozsonyi és Fejér megyei takácsok céhl. 9. art.).

A nagyszombati és székesfehérvári kovácsoknál (29. art.) a mester a kipróbált inast két mester előtt szegődtethette. Erről természetesen a céhmestert értesíteni kellett.

A céhmester tudta nélkül egy mester sem fogadhatott fel inast s. egynél többet senki sem tarthatott (Székesfehérvári csizmadiamesterek céhl. 16. art.). Csak a budai és bicskei csizmadiamesterek céhlevele (7. art.) említi, hogy senkinek a mesterek közül ne legyen szabad két mesterlegénynél és két inasnál többet tartani.

Miután a 10—12 éves fiút ünnepélyesen felvették inasnak, nemcsak a céhnek, hanem a mester családjának is tagjává lett s attól a pillanattól fogva mindenben alá kellett magát vetnie úgy a céhszabályok, mint a házi rend követelményeinek. A céh legifjabb és a család új tagjára sok mindenféle kötelességet róttak a céhszabályok és a házi rend, amelyeket minden ellenvetés nélkül tartozott teljesíteni. Az inas élete nem volt más, mint a különféle kötelességeknek teljesítése.

Az inas kötelességei. Az inasnak a tanuló évek alatt illedelmesen kellett viselkednie, a mesternek, mesternének és a legénynek engedelmeskednie, parancsaikat teljesítenie és iránt tuk tisztelettel viseltetnie (Nyitra, Bars, Komárom, Esztergom, Fejér megye mészárosai céhlevelének 33. art. — Székesfehérvári kőfaragók és kőművesek céhl. 7. art. — Székesfehérvári molnár mesterek céhlevelében levő „Az molnár mester legénynek rendi"). Tartozott megtartani — természetesen tanító mesterének felügyelete alatt — a céhlevélben a céhtagok részére előírt vallásgyakorlatokat, t. i. vasár- és ünnepnapon szentmisét és prédikációt kellett hallgatnia, azután a céhmiséken és az Úrnapi körmeneten résztvennie (Pozsonyi és Fejér megyei takácsok céhl. 1., 2. art. — Csákvári takácsok céhl. 1., 3. art. — Váli csizmadiák céhl. 1. art. — Pécsi és Baranya megyei vargák céhl. 1., 2. art. — Az 5 megye mészárosai céhl. 2. art.). Tetszés szerinti ünnepnapokat nem csinálhatott magának (Az 5 megye mészárosai céhl. 33. art.). Továbbá erkölcsös életet kellett élnie. A székesfehérvári molnár mesterek céhlevele („Az molnár mester legénynek rendi") ugyanis megköveteli, „ha az inas valamí Isten ellen való vétekben találtatik, lopásban, lélekmondásban, paráznaságban vagy egyéb gonoszságban, a vele lakó legény tartozik azt mesterének, a mester pedig a céhmesternek megmondani és a céhmester az ő esküdteivel törvény szerint megbünteti." De viszont az inasnak is kötelességévé tették a céhszabályok, ha valami kevésbbé erkölcsös dolgot lát vagy tapasztal a céhtagoknál, azonnal jelentse mesterének, az pedig a céhnek, hogy az illetők méltókép megbünhődjenek. Ha nem tenné és a dolog kitudódik, a vétkessel egyforma büntetésben fog részesülni (U. ott. — Az 5 megye mészárosai céhl. 34. art.).

Mindenkor hűnek és megbízhatónak kellett lennie. A lopást rendkívül szigorúan büntették a céhek. Ha az inast lopáson érték, kizárták a céhből. A budai és bicskei csizm. mesterek céhl. 12, art. szerint „ha valamely inas lopásban találtatnék. az ő inastársai üssenek rá kettőt-kettőt s bocsássák békével." A székesfehérvári molnár mesterek céhlevele („A tanuló molnár inasnak rendi" 3. pont.) pedig azt mondja, ha az inas akkor követne el lopást vagy a tisztesség elleni vétséget, amikor ínas éveiből már csak egy hét volna hátra, „annak az ő inas esztendei semmivé lesznek."

A vevő és eladó közönséggel szemben ille-

II. évfolyam 1932. január—március hó. 1—3. szám.

SZÉKESFEHÉRVÁRI SZEMLE

A SZÉKESFEHÉRVÁRI NAPLÓ HAVI MELLÉKLETE
A Fejérvármegyei és Székesfehérvári
MUZEUMEGYESÜLET KÖZLÖNYE

FELELŐS SZERKESZTŐ: Marosi Arnold. SZERKESZTŐSÉG: Bognár-u. 3.

Gondolatok a püspökkert hársfasorában.

A történelmi Székesfehérvár lelke seholsem tükröződik vissza oly tisztán és gazdagon, mint a püspökkertben, annak hársfasorában. A fatörzsekhez támasztott kövek mitologikus alakjai, a sírkövek keltaruhás dombormüvei és klasszikus nyelvű feliratai a római pogányvilág itt maradt árnyékai. A köztük felállított román és gotikus emlékek a középkort, Székesfehérvár fénykorát juttatják eszünkbe. A hársfák gyökerei az őskoronázó templom alapfalaiból, királyok elporladt tetemeből szívják magukba a nedveket, hogy velük bimbót fakasszanak, lombot fejlesszenek, termést és virágot hozzanak.

E hársfák nedvkeringéséből tehát a történeti mult, illatukból Prohászkának az Istenért, nemzetért, természetért rajongó lelke árad felénk. Mint Isten templomának oszlopcsarnokában járt közöttük, hogy árnyékukban üdülést találjon és új gondolatokhoz kapjon inspirációt. A letünt idők romjai az újra építés vágyát ébresztették föl benne. A romok felett pompázó életben természetszeretete nyert kielégitést.

Úgy járt alattuk, mint Assisi szent Ferenc Perugia derűs olajfái, árnyas gesztenyései között. Prohászka nagyon szerette a természetet és mint Isten kertjében gyönyörködött benne. A fát, a virágot, a lepkét, a madarakat a Teremtő kedvencének nézte azzal a mélységgel, melyet a modern természettudományból merített. Felülemelkedve a világot alkotójától megfosztó anyagelvüségen és a természetet istenítő pantheismuson, a mindenségben a Végtelen müvét látta. Nem hozták zavarba Galilei felfedezése, Kopernikus rendszere, Kant—Laplace elmélete, a földtan és élettan legujabb tanulságai. Az égitestek matematikával kimért mozgásában, a tengerek és szárazföldek geológia hirdette kialakulásában, a földkéreg gyürődésével kapcsolatos hegyképződésben és világrészek elsülyedésében az erő fönségét csodálta.

A kövületekből elénk táruló életfejlődésben nem a biblia meghazudtolását, hanem Isten által a természetbe fektetett életcsiráknak kifeslését látta. A fülemülében, a virágokban, kedves hársfáiban nemcsak a hangok, a színek, a formák harmóniája illette meg. Eszményi lelke felülemelkedett az anyag határán, mint Isten gondolataiban gyönyörködött bennük és a Bölcsesség Könyvének szavaival fejezte ki hódolatát: „Ó mily jó és gyönyörűséges, Uram, a te lelked mindenben." M. A.

Cimbal székesfehérvári festményeinek aktái.

Székesfehérvár 18. századbeli freskó-festői közül a legkevésbbé ismert a belvárosi plebániatemplom, mai székesegyház festője: *Cimbal.* Az egyik adat, hogy Cimbal festette e templom falfestményeit, Pauer János latin nyelvű művéből ment át művészettörténeti irodalmunkba; a másik adat, amely szerint e templom mellékoltárképeit is Cimbal festette, e templombeli szent László király mellékoltárkép szignatúrájából való következtetésen alapszik. Pauer adata: „ipsam autem, superius descriptam Ecclesiae navim adornavit *Cymbal*", amelyet ő kánoni vizsgálat szövegéből meríthetett és amelynek hitelességét senki kétségbe nem vonta, mégsem bírt végleges perdöntő jelleggel; a mellékoltár mesterjegye: „Cimbal inv: et p." azonban minden kétségen felül álló bizonyság, amelynek hitelességéből kiindulva a székesegyház többi három mellékoltárképét (Jézus bemutatása a templomban, nepomuki szent János, szent Imre herceg) is stiluskritikai összehasonlítás alapján Cimbal sajátkezű műveinek tekintjük. Pauernek föltételezett hitelességü, a szent László-oltárképnek pedig föltétlen hitelü adatát és az abból levonhatott következtetést ezúttal Cimbalnak sajátkezű nyugtájával megerősíthetjük, amely nyugtának pontos szövege így szól:

„Ich Eendes geförtigter Beköne hiermit dass mir H. Kierchen Vater Franz Igalj vor meine veraccordirte Mahler Kunst bey der Löblichen Stulweissenburger Stad Pfaar Kürchen mit ein Tausendt Acht hundert gulden Rh. sage 1800 fl: Richtig und pahr v. d. Löbl: Stadt Pfaar Kürchl: Cassa bezahlet hat, ein solches bescheinet Meine Eigene untterförtigung datum Stulweissenburg d: 28. 9-ber A. 1768.

Johann Ignatz: Cimbal
(P. H.) *K: K: Academi: Mahler v. Wienn.*"

Ez a németnyelvű nyugta, amely a székesfehérvári városi levéltár anyagának barbár módon a városháza padlására vetett és romlásnak indult aktái közül került kezembe, egyrészt megmondja a székesegyház festőjének helyes és teljes nevét, másrészt bizonyitja Cimbal egyedüli szerzőségét, harmadsorban meghatározza e templom festési munkálatainak pontosan befejező határidejét, mert az 1800 rajnai forintnyi összeget Cimbal 1768 november 28.-án vette föl természetesen munkájának befejeztével; és végül még homályosabbá teszi azt a föltevést, amely e templom építését parochiális minőségben vezető jezsuitáknak egykorú naplófóljegyzéséből alakult amaz ismeretlen *Herling* architektusnak társ-szerzőségéről, aki Cimbal festővel együtt 1768 április 27.-én utoljára volt a székesfehérvári jezsuiták asztal-vendége. Ha Herling architektus munkatársa volt Cimbalnak e freskók látszat-architektúrájában, akkor az utolsó vendéglátás dátuma Herling architektúrafestési munkájának a befejező idejét jelentené, amely után Cimbal maga vagy eddig ismeretlen segédei közreműködésével kezdte, illetőleg folytatta e templom festési munkálatait az 1768. év késő őszi idejéig.

A nagyarányú, de ma már romlott freskók és a tekintélyes nagyságú, bár ma gondozatlan mellékoltárképek, amelyeknek tartalmi programmját a jezsuiták fogalmazták, nagy munkateljesítményről tanuskodnak, amelynek föltételeit pontosszövegű szerződés szabta meg. Csak ez a szerződés deríthetne végleges világosságot Cimbal munkájának kezdő fázisára, Herling kérdéses részletmunkájára s a többi homályos kérdésekre. E fontos szerződés azonban egyelőre még ott lappanghat a városi levéltár szétszórt anyagában, ha ugyan el nem kallódott. Cimbal e szerződésben vállalt munkáján kivül is készitett festményeket e templom számára még ugyanezen évben, amint azt a székesfehérvári városi tanácsnak alábbi utalványa igazolja, amelynek szószerinti szövege a következő:

„Hr. Stadt Camerer Georg Eylhardt hat Hn. Cimball Weillen solcher ausser Contract ein und andre gemälde in der allhiesigen Stadt Pfaar Kirchen verfertiget 12 Ducaten erfolgen zu lassen und seiner berechnung ein zubringen Stuhlweissenburg den 31. X br. 768. 50 fl. 40 d.

(P. H.) *N. N. Richter und Rath allda.*"

E tanácsi utalvány 1768. december 31-én az évi zárszámadások során kelt; a benne tartalmi megnevezés nélkül csak említett némely festmény pedig aligha megállapitható a székesegyház ismeretes festményanyagából. Bár e festmények kifejezetten szerződésen kívül készültek, mégis fölvilágositással csak Cimbalnak előbb említett, ismeretlen szerződése szolgálhatna, amely a szerződés természete szerint pontosan fölsorolja vagy legalább vázolja mindazokat a festési munkákat, amelyeket Cimbal 1800 forintnyi összegért vállalt. A Cimbal-féle nyugta s a tanácsi utalvány is egyik zsákutcából a másik zsákutcába szoritja még a legszorgosabb tudós kutatót is, mivel teljesen hiányzanak a megfelelő levéltári előmunkálatok a 18. századi akta-anyag egy részének teljes rendezetlensége következtében.

Székesfehérvár büszke és joggal büszke 18. századi művészeti kultúrájára, amelynek emlékei annyi idegent vonzanak kebelébe, akiknek egy része azonban csalódva távozik, nem kapván hiteles fölvilágositást az egyes emlékek történeti vonatkozásaira. Még riasztóbb e csalódás, ha a székesegyháznak tönkremenőben levő, tartalmilag alig fölismerhető freskóinak és elhomályosodott oltárképeinek élvezetébe óhajt merülni a jóhiszemű idegen. Ez a város tartozik multjának azzal, hogy emlékeit gondozza, főleg a székesegyház festmé-

Cimbal Johann

festő Ignátz

Schoen Arnold:

Cimbal székesfehér-
vári festmenyeinek
aktái.

Székesfehérvári Szemle

1932. 1-3. 4.

2-3. l.

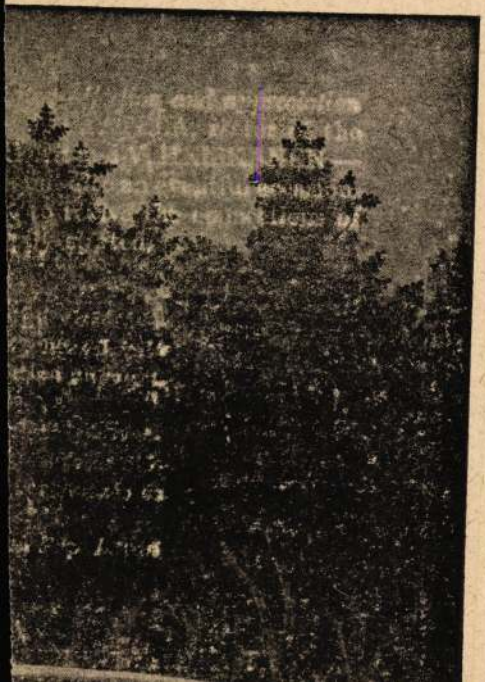

Cymbal Tanos

festō

irod

Péter II

72 l

a legegyszerűbb ember is megérti és
számára is tele van tanulsággal, meg
kában, föld felett és föld alatt annyif
életében *nélkülözhetetlen.*

A kiváló mű megrendelhető
egyházkerület könyvnyomda-vállalat

Ára 30 fillér. 50 drb rendelésnél 20%
nél 30% engedményt nyujtunk.

Városi nyo

Cimbal (18. sz. második fele – † 1820)

Magyarországon Székesfehérvait, Zalaegerszegen és kisebb helyeken tevékenykedett. Az 1948-as soproni barokk kiállításon egy részlemes két oldalára festett képpel szerepelt, az egyik oldalon az ítélet napja látható, pezsse Rubens hatásokon eldegél, ez nevével jelzett, a másik lapon egy sablonos Madonna jelentkezik.

Gatkai Endre: Barokk kiállítás Sopronban. Magyar Művészet. 1949. 16. évf. 2. sz. 76. l.

PAOLO CIMELINO, rézmetsző

Schöner nyomán megjelenik "Magna Hungaria" a francia Oron
tius Finé 1536-ban készült szív alakú térképén is, amely
Paolo Cimelino veronai művész rézmetszete közvetitésé
vel maradt az utókorra. Ez az ábrázolás igen tetszetős, de
kizárja a mértékek, arányok helyes érzékeltetését és
torzit. 28.old. 25.jegyz

TARDY LAJOS: Johannes Schöner és követőinek magyar
tárgyú térképei a 16. század első negyedében 27.old

FOLIA HISTORICA, 2. A M.N.M. évkönyve, Bp. 1976

Cimbal

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188—296, 188—307

1960 JUN 25

NÉPSZABADSÁG

— **A martonvásári** egykori Brunswick-kastélyhoz tartozó kápolnában megtalált, Cimbal osztrák festőtől származó értékes freskókat helyreállították.

Cimbal, J. I.

Immaculata-képét (~~Kf~~ Sékes-fehérvár, sékes-egyház) említi, ill. képét közli

Szilárdfy Zoltán: Egy barokk kori Imm. culata-típus ikonográfiájához. - Művtört. Ért. 197 c. 4. sz. 284-288. l.

286. l.

Cymbal
Cimbal Jakab, festő

MDG

A XVIII. sz.-ban a székesfehérvári bazilika freskóit készítette. [Bécsben élt.]

– : Hir

6.l.

ESTI HIRLAP, Bp. 1961. máj. 4.

Cymbal, festő

Osztrák, Nyugat-Magyarországon működött. 1963-ban a soproni Fabricius házban megnyílt kiállításon szerepelt egy mindkét oldalán használt festménnyel. Madonnáva. Mende Gusztáv, soproni festő tulajdona. Fekete repr. Adorján Attila felvétele. 275. old

A Múzeum Vezetősége: A soproni Liszt Ferenc Múzeum 1963-ban 271. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Cimbal (Cymbal, Zimbal) János (Ignácz), festő. A XVIII. század második felében és a XIX. század elején Bécsben dolgozott. 1821-ben még élt. C. festette 1774-ben a kerka-szent-miklósi (Zala m.) templom, továbbá a székesfehérvári püspöki templom falképeit. Az utóbbiakat a templom 1866-ban történt helyreállítása alkalmával átfestették.

Éber László dr.: XVIII. századbeli falfestmények Magyarországon. *Arch. Ért.* 1910. 203. l. — *Gerecze Péter dr.:* A műemlékek helyrajzi jegyzéke és irodalma. Budapest, 1906. 1031. h. — *Osztrák-magyar monarchia írásban és képben.* Magyarország IV. kötete. Budapest, 1896. 154, 155. l. — *Pasteiner Gyula:* XVIII. századbeli falfestmények Magyarországon. *Akadémiai Értesítő.* 1896. 200. l. — *Thieme—Becker:* Allg. Lexikon der bildenden Künstler. Leipzig, 1912. VI. 604. l.

52-52307

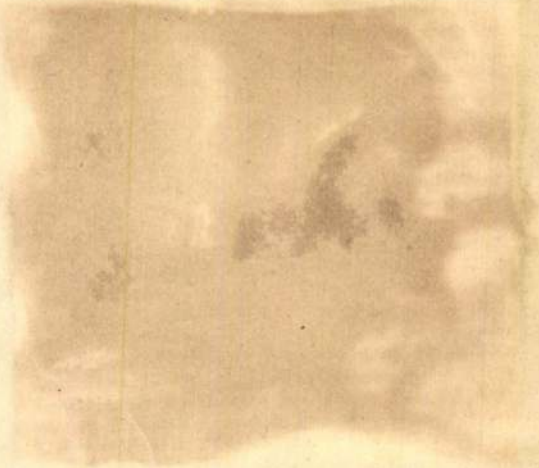

Cimber Béla

ipam

Ért 1928

Cymbal, festő

Osztrák, Nyugat-Magyarországon működött. 1963-ban a soproni Fabricius házban megnyilt kiallitáson szerepelt egy mindkét oldalán használt festménnyel. Madonnával. Mende Gusztáv, soproni festő tulajdona. 277. old

A Múzeum Vezetősége: A soproni Liszt Ferenc Múzeum 1964-ben 271. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

M.D.K.

Johann Cymbal,festő.XVIII.sz.

Külföldi müvész,nem települt le,de hosszabb időt töltött itt,és jelentős munkákat végzett.448.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film.Bpest.Minerva.1960

M.D.K.

Cimbal, festő

A második vonalba tartózó müvész, aki a Dunántúlon müködött, freskófestő volt, nem igen készitett portrékat. 225.o..

Galavics Géza: Az aroképfestő Dorffmeister István. 225.o.

Folia Archaeologica. XVII. 1965. Múzeumi Ismeretterjesztő Központ. Bp.

Cymbal

ontról ~~[illegible]~~ falló,
a martonvásári templom freskóját
festette. Kb. 1776-ban.

Lemezés Ferenc: Martonvásár története
Székesfehérvár 1965

26.

CIMBAL, Johann festő

JÁVOR Anna: Leicher, Tabota és Cimbal Martonvásáron. = Művészettörténeti Értesitő, 39, 1990, 3-4. 204 - 214.p. ill. G

Martonvásár, rk. plébániatemplom

Leicher, Felix Ivo festő
Tabota, Anton szobrász
Cimbal, Johann festő

egyik oltárképéhez (Pápa) készült vázlat, s feltehe
tően mindkettő Zirckler műve. (Garas Klára szíve
szóbeli közlése, 1961.) A ferences templom Szt Anna
oltárképét → Kiss Lajos festette át 1884-ben, majd
→ Ramold Lajos 1930 körül újra átfestette. (Voit
1958.) 1783-ban fejezi be tanítványa → Zirckler
egri festő Kracker János özvegye segédjeként a
hejcei püspöki kastély kápolnájában és szobáiban
a mester által felvállalt képeket, valamint a kápolna
Szt István oltárképét. (EÁL ÉrsGazd L 1783. é
71. sz. szd.)

Kracker utolsó, de már jelentéktelen műve a szer
viták refectoriumának falképe, amelyet Zachcsa
együtt festett. A szerviták 1779. augusztus 7-én
Krackert munkájáért 1 hordó borral honorálják.
November 17-én jelentik Kracker súlyos betegségét
(Szmrecsányi, 241. old.), december 1-én pedig halá
lát. Markhot Ferenc egri orvos panaszt emel orvos-
társa ellen és felelőssé teszi Kracker haláláért, mert
álmatlansága ellen ópiumot adott a művésznek,
pedig a súlyos alkoholizmusban szenvedő beteg
számára ez — a budai orvosi egyetem véleménye
szerint is — halálos veszélyt jelentett. (OL Htt I
Dep. San. 1785/86. fons. 67.) Síremlékét a XIX. szá-
zad közepén állították fel az egri Fájdalmas Szűz
temetőben. A térdelő nemtő alakját → Bauer György
egri szobrász → Casagrande egyik helyi tanítványa
faragta.

Kracker János Lukács fiatalkori munkásságát, kül
földi műveit és teljes oeuvre-jét a vele foglalkozó
szakirodalom bőven tárgyalja. (Garas, Kracker
Garas, 228. old. Sip—Koreczky, Wandmalereien des
Spätbarocks, Ein Werk Johann Lukas Krackers
Prag, 1958., végül a legújabb adatok Voit, Kracker
Egerben, M (1964) 12. sz. 1—7 old. és uő.: Az egri
festészet barokkellenes törekvései. Az egri Dobó
István Múzeum Évkönyve III. Eger 1965—68.)

KRAFT Ferenc 1868-ban elkészíti a pusztaszikszói
juhászlak tervrajzát. (EÁL ÉrsGazd L tvj. I
101.)

Cymbal

Lsáb. III 103

Bukarest muzeum I. 50.

Érkezett 1905 okt. 23.

930/1905 sz. (Sopron, 1905 okt. 21. 480 sz. a.)

dr. Jehesbauer Ottó, prépost-plébános a régi miseruondiruhákért és miniature arcképért felajánlott pételást elfogadja.

(Felterjesztés. XI. 8. c. i 713/905)

M.D.K.

J.J. Cymbal, festő

nevét a XVIII. sz.-ban Magyarországon – főleg a Dunántúlon – dolgozó barokk festők közül említik.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,
Akadémiai Kiadó, 1968. 906. old.

Johann Cymbal

vegyes technikával festette (secco-fresco) 1679-ben a zalaegerszegi plébánia-templom mennyezetét, oldalfalait, oltár-képmerőit. Jelezte.
Festett a sümegi püspöki nyaralókastélyban (1769-71) a székesfehérvári székesegyház kupolás mennyezetén, Veszprémben, Nagyváradon stöbb kisebb helyen. Olcsón dolgozott.

Kampis Antal: A magyar müvészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvek/

140. l.

CIMBAL, Johann Ignaz

Kostyál László: Johann Ignaz Cimbal Zala megyében. = Zalai Muzeum, 1. (1987) 179 - 189. p. ill.

58/204
ERDÉLYI Gyula: A magyarok hadművészete. Bp. 1933, Könyv- és Lapüzem ny. 306 p. 24 cm.

Egységár: 300.-Ft

59/237
ERDÉLYI István - OJTOZI Eszter - GENING, Wladimir: Das Gräberfeld von Newolino. ...; Bp. 1969, Akad. K. 93 p. táblák. 3 térk. 29 cm.

/Archeologia Hungarica. S.N. 46./

Egységár: 200.-Ft

60/25
ERDÉLYI János: Pályák és pál-

Johann Cymbal

bécsi festő, többször dolgozott, hosszabb időt töltött Magyarországon

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvtár/

139. h

Cimbal János

a peremartoni (Veszprém vm.) rk. plébánia templom falrajai szent László életéből vett kép jelenetekkel-fentiről valószínűleg 1760-ból.

Dor Bakony

146 l. ?

munaenkos nagy gonaos forauok.

gását és mielőtti látogátását kérve nagyok

teljes tisztelettel

Horváth László

hitelesítet

3.- as szám a

Pósta ál

4.- es szám a

pénztárh

Kérésem

Budapest

J. J. Cymbal

Zalaegerszegen, Székesfehérvárott, Veuprémben és több falusi templomban festett falképeket.

Artner Tivadar: A barokk művészete. Bp. 1968.
Móra k., 129 l., képes.

119. l.

Johann Ignatz Cimbal, festő

Talán Pécs gazdasági helyzete akadályozta meg a vásost abban, hogy e kor gyakráa foglalkoztatott osztrák és hazai festőegyéniségei, Mint Maulbertsch, Troger, Kracker, Sigtist, cimbal, Sambach és Schaller nem szerepelnel alkotásaikkal a pécsi müértékek siában. 271.old

Bosos László: Tanulmányok. Korffmaister Baranyaban
269.old

Möv. Tört. Ert. 1974. XXIII. 4.sz. Bp

Limbal, Johann Ignátz

A Szt. István ról elnevezett Templomban 1768-ban lénültet ~~Abrot.~~ festéneti munkái.* Abrotásainak zöme (a magyarországi) a vonprémi püspökség birülelése sik, s eher tartrott hetesfehérvár is.

* freskói, és a 4 mellékoltár

8. Fik 7 - Csánár L. - Papp J., Szétesfehérvár, Bp. 1966.

93

45 l.

Pótlás: Szendrey-Szentiványi Lexikon 307.
lapjához.

Cymbal

Freskósorozat a zalaegerszegi plébánia templomban
Sopronban Mende Gusztáv tanárnál jelzett Itélet napja c.kép,
hátlapján Madonna.

Cymbal

festő

d-

Csatkai

15.

József nádor 50 éves jubileumára 1846-ból

Ezüst

Av. Körirat, fenn: JOZSEF MAGYAR ORSZÁG NÁDORA ÉS FŐKAPITANYJA, lenn: VÁLASZTATOTT NOV. 2. 1796. Középen József nádor sombren, balra néző mellképe, alatta apró betűkkel: I. D. BOEHM F.

Rev. Tölgyés babérág közt: EMLÉKÜL – FÉLSZÁZADOS – ÉRDEMÉRT – 1846.

Átm 53 m/m. Suh: 70 gr

Cimbal János

c.

Kéll Sándor

Nagyvárad, Szent

László varosa

Bp. 1940. 18. c.

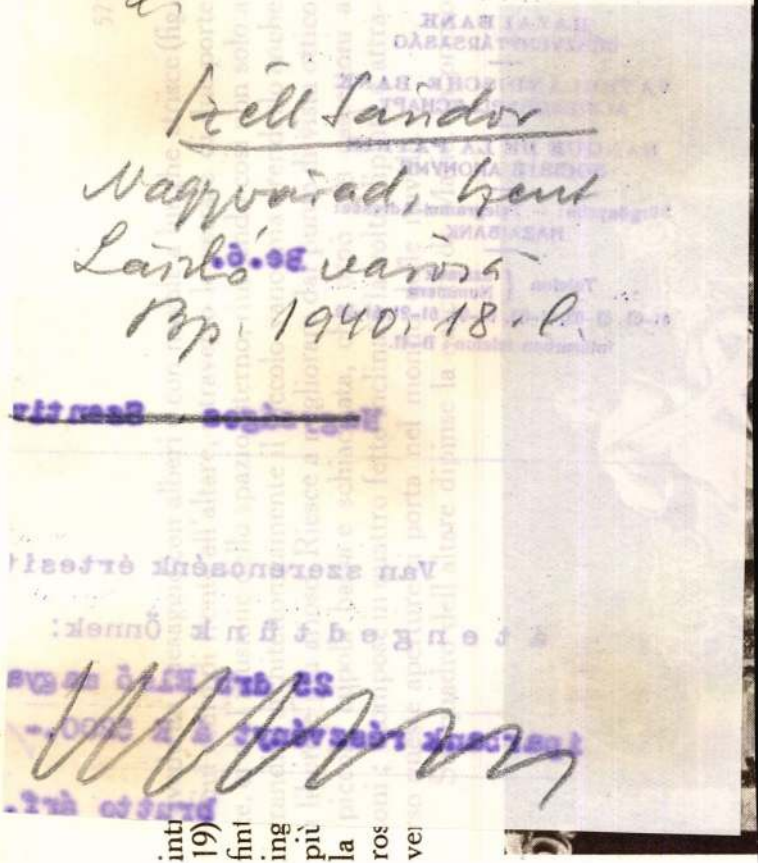

Madonna. La piccola Maria è quasi completamente nuda, come di solito veniva rappresentato Gesù Bambino, ma insolitamente intorno alla sua testa raggia una aureola. A prima vista si potrebbe credere che la donna seduta sia Maria, che tiene in grembo il piccolo Gesù ; in una parola, in un primo momento, se non si fa caso alle altre figure ed allo sfondo, la scena potrebbe rappresentare la nascita di Gesù (fig. 20).

Ombre profonde e forti modellano plasticamente le serene figure. I movimenti, il portamento, si adattano con disciplina al gruppo. Sono tutti dei veri tipi bolognesi. Dal naso corto di Anna, dal suo viso pieno e tondo, dai suoi grandi occhi, traspare il tipo di bellezza femminile del Pizzoli. Nelle figure

2) Cimbal, Johann Ignatz

Állítólag tőle valók a zalamegyei Kerkaszentmiklósi templom falképei (1774), a nagyváradi székesegyház négy mellékoltárképe (1781), továbbá egyik zalaegerszegi oltárkép freskó és még egynehány fesko, amelyet a stíluskritikai, vizsgálódás az ő munkájának igyekszik tulajdonítani.

Cimbal, Johann

Cymbal Joh. 171

Schoen Anna templ

Schoen A.: A budai
Szt. Anna-templom
Bp. 1930. 171.

1) Cimbal, Johann Ignatz

Schoen Arnold: Cimbal székesfehérvári festményeinek aktái. Székesfehérvári Szemle. 1932. 1–3. sz. 2–3. l.

Fenti festette a székesfehérvári székesegyház öszes falképeit és a négy (nagy és kicsi öszesen 8) mellékoltárképet. Szent László király képe szignálva: Cimbal inv: et p. Többi 3 nagy kép Jézus bemutatása a templomban, Nepomuki Szent János és Szent Imre herceg. E munkáért 1800 rajnai forintot kapott, a nyugta 1768. nov. 28-án kelt. 1768 dec. 31-én szerződésen kívül festett külön féle képekert 12 Ducatot vesz fel, ezek valószínűen azok a kis képek, melyek a négy mellékoltár menzáján állanak.

/.

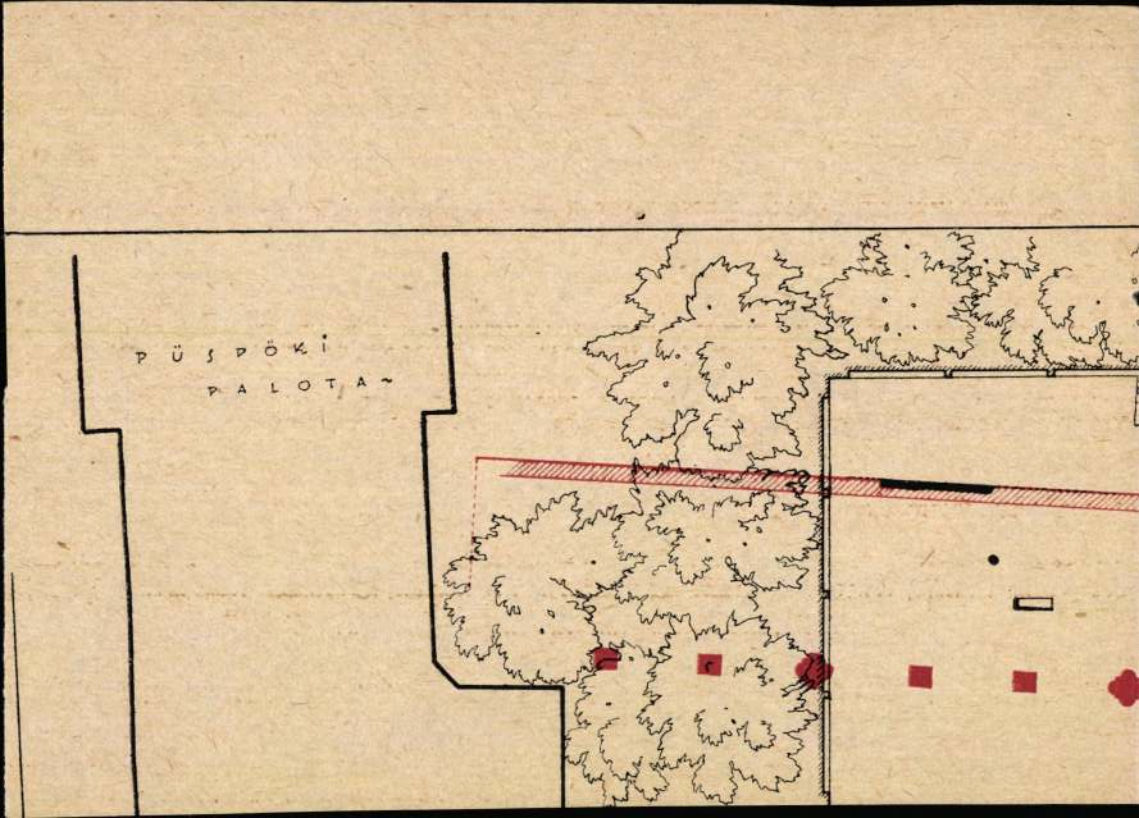
PÜSPÖKI
PALOTA

Cimbal, Johann

l. Say Géza: A barokk Székesfehérvár. Bp. 1938 Officina kéreskönyv 17. l.

Mépekkel

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Cimbal

a peremartoni rk.
templom nevtelenek
freskói fentiről
kés jelenet Heus tanló
életéből
Rómer Bakony

144. l.

Rómer F.: A Bakony, természetrajzi és régészeti vázlat. Győr, 1860. 144. l.

rok gyüjtésével foglalkozott. A kőszegi hegységben és a Mátrában nagyobbmennyiségű ősrovar- (Apterygota) anyagot gyüjtött össze. Az anyag egy részét feldolgozta a kőszegi múzeum közleményei számára. A mátrai anyag faunisztikai feldolgozása folyamatban van. A feldolgozatlan részt dr. Frenzel G. Apterygota-specialista vezetése alatt álló bellincheni biológiai állomáson óhajtja feldolgozni. November havában múzeumi gyakornokká neveztetett ki.

Dr. Voit Pál (1909, Szendrő, Borsod m., róm. kat.), múzeumi próbaszolgálatos tisztviselőjelölt, egyetemi művészettörténeti és keresztény régészeti intézeti mb. tanársegéd Budapestről (Gerevich professzor), műtörténeti tanulmányokra 400 P ösztöndíjban részesült. Folytatta a magyar iparművészet folyóirat-bibliografiájának készítését s ezenkívül bútortörténeti tanulmányokat végzett. Levéltári kutatásainak eredményeit összevetette a szakirodalommal és a föllelhető emlékanyaggal. Különösen Pest és Buda bútorművészetére vonatkozó problémakörrel foglalkozott, több száz mester nevét emelte ki a levéltárakból, többnek működését részleteiben is kidolgozta és műveiket felkutatta. Kutatásainak eredménye a Tanulmányok Budapest múltjából című kiadvány 1938-ik évi kötetében jelenik meg.

CIMBAL, Johann Ignaz festő

~~Barn~~

Berhida, Peremarton, r.k.templom

Veszprém, Püspöki palota.

KOPPÁNY Tibor: A Balaton környékének műemlékei. Bp. : OMvH, 1993 85.

115-116

CIMBAL, Johann festő

A templom freskóinak festője

HORNYÁK Mária: Adalékok a martonvásári templom és kastély 18. századi történetéhez. = Művészettörténeti Értesitő, 1990. 3-4. 198 - 203.p. ill.

nyékére esik. A Szmrecsányi által neki tulajdonított (Szmrecsányi, 199. old.) egri ferences templom főoltára a legújabb kutatás szerint nem az ő műve. (Voit, 1958.) Kracker „Dominus Joannes Pictor" Egerben 1764-ben a szervitáknál ebédel → Antonius nevű segédjével, → Schmidt Antal selmecbányai festő. (Vö. Voit, Kracker Egerben, M (1964) 12. sz. 1—7. old.) 1771-ben pedig → Zack Józseffel. (Szmrecsányi, 240. old.) 1764-ben megállapodik Eszterházyval a püspöki kápolna kifestésére, s ez év decemberében megkapja a palota terveit, amelynek cour d'honneur-jét vázlatai szerint alakítják ki. (Vö. Voit, Kracker Egerben i. h.) Tanácsokat ad ugyanekkor a székesegyház főoltárához. (Uo.) 1765. december 4-én Bécsben „ad manus Materialistae Babics (Fabsits ?) depositi sunt Joanni Kracker erga Quientantiam 400 Fr". (Szmrecsányi, 267. old.) 1765. december 4-én az érseki magánkápolna mennyezetképéért járó 400 forintos összeget nyugtázza. (Szmrecsányi, 267. old.) 1769-ben a minoritáknál ebédel, illetve vacsorázik január 15-én és március 13-án „Dominus Kracker pictor". (Szmrecsányi, 216—217. old.) 1769-ben festi még a papi szemináriumban (egykor a Foglár internátus kápolnájában levő) Szt József halála c. oltárképét (Voit, 1958.), és a püspöki palota szobáit díszíti. (Garas, 228. old.) 1770-ben festi még a minoriták templomának „Antal látomása" c. főoltárképét, amely egyik egri főművének tekinthető. (Szmrecsányi, 228. old.) 1769-ből való első német nyelvű számlája az egri jezsuita rector számára a templom festéséről (OL Kam. Hung. Ant. Atca Jes. irreg. f. 1—4.), majd 1770. március 12-től június 27-ig terjedő időközben összesen 700 forintot vesz fel erre a munkára. A freskók az 1801. évi nagy tűz-

Cimbal János ~~Jakab~~ Ignác

festő

l. Pehm 396. l.

Pehm J.: Padányi
Biró M. veszprémi
püspök élete és kora.
Zalaegerszeg, 1934.
396. l. —

Cimbal, Johann

festő XVIII. n.

l.

Papp Nagyvárad

58, 59. l.

Papp L.: Nagyvárad. Városismertetés. Nagyvárad, 1943. 58, 59. l.

iszter Ur !

emlékek Országos Bizottságának
zetét az alábbiakban részletez-
eni, azzal, hogy abban nem fog-
lyi palota és kápolna feltárására
zett összeg, valamint a nagytété-
lapidárium épitésének költsége,
egyes intézkedni.

feltárásának első részlete 50.000 P.

CIMBAL, Ignaz Jozef

GARAS Klára: 18. századi osztrák mesterek
művei Magyarországon. = MNG Évkönyve 1991 (1991)
195.p.

A nagyszombati Szent Imre szeminárium kuplaképeit
Jozef Hauzinger készitette s nem Cimbal v. Winterhaéter

Ernszt 1910

Ernszt M 1919

Esztergár 1905

Éber 1913

Éber–Gombosi 1935 I–II

ÉÉT

ÉKK

F. Arch

Fábián 1936

Felhő–Vörös 1961

CIMBAL, Johann Ignaz festő

Zalaegerszeg, plébániatemplom 1769

KOSTYÁL László: Adatok a Szent István-ikonográfiához néhány zalai ábrázolás alapján. = Zalai Múzeum 4 (1992) 196-197.p. és ill.

CIMBAL, Johann festő

JÁVOR Anna: Leicher, Tabota és Cimbal Martonvásáron. = Művészettörténeti Értesítő, 39, 1990, 3-4. 204 - 214.p. ill. G

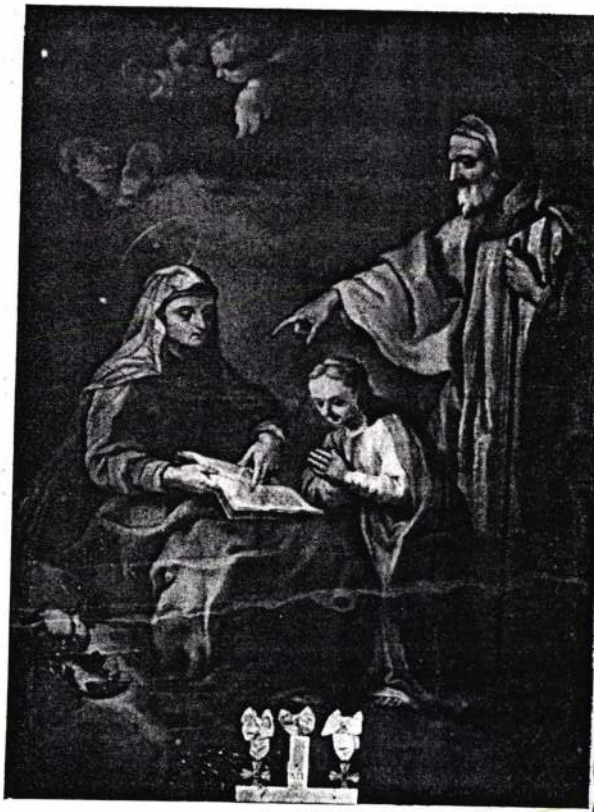

349. Kracker János Lukács: Szent Anna, Joachim és a gyermek Mária. Eger, exjezsuita templom

Kracker működése nagyrészt Egerre és Eger kör-

Cymbal Johann

rod

s

Pauer, Joannes

Historia dioecesis
Alba-Regalensis
ab erecta sedis epis-
copali 1777-1877.
Albae-Regiae 1877.
199. l.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

31 nap **MÁJUS** 22. hét

25 Vasárnap		Exaudi *Orbán*
26 Hétfő		Nérei Fülöp *Fülöp*
27 Kedd		Béda *Béda*
28 Szerda		Ágoston *Emil*
29 Csütörtök		Pazzi Magd. *Maxim*
30 Péntek		Árki Janka *Sándor*
31 Szombat		K. o. B. A. *Petronella*

Cymbal

festette a székesfehérvári
székesegyház freskóit
és (négy) mellékoltárképeit.
A középső ív boltozatának
egyik oldalán a fresko azt
a jelenetet tüntetifel, mi-
dőn szt István a fölállítandó
püspökségekről az egyházi és
világi förendekkel tanácskoz-
vár, az ezekről szóló oklevé-
let az illető főpapoknak át-
adja. Míg másik oldalról
Bieffler, Jezus szerzetbeli atya
tünik elő, mint a városi ta-
nácsal, az ujabb időkben emelt
székesegyház építéséről értekezik.

ired

Nefelejts a székesfehérvári
néhes- és plébánia-egyház-
nak százados ünnepére. 1768-
1868. Székesfehérvár, 1868.
44-45. l.

sitott~~e~~. Itt tehát, ugyanugy, mint Eh
reich Iconeseiben is, különböző kör
és mesterektől származó képekről v
szó, amelyeket nem lehet sem a neok
ci~~sm~~sta, a biedermeier, vagy a romant
jelzőjével illetni. Technikája ~~gyak~~
a rézmetszésére emlékeztet, ami ért
~~hiszen~~ mert korábban rézmetszéssel ~~fogl~~ vo
~~zott~~. Igy Vuchetich (törvénytudó) portréjának kem
pontozó modorban készitett semlege
háttere olyan, mintha rézlapról nyo
ták volna, de a haj~~ban~~, az arc~~ban~~ és
a ruha megmintázásában már ~~szinte~~
biedermeierre emlékeztető gondossá
s a kőrajz karakterének megfelelő
ság, festőiség észlelhető. II. Lajos
képe, amely 1820-ban készült vonala
kemény modorával első pillanatra

Cimbal János

A székesfehérvári
székesegyház szent István
életét megjelenítő
freskómüvei fentitól.
[Mellékoltárkepek (4 nagy
4 kicsi) ugyanusak fen-
titól.]

Marosi Arnold
Székesfehérvár müvé-
szeti emlékei Magyar
Müvészet. 1930. 428. l.

Címbal, Johann

festette a veszprémi püspöki palota freskóit
mikor?

Lukcsics Pál – Pfeiffer János
A veszprémi püspöki vár a Katolikus restauráció korában. Veszprém, 1933. 141, 142, 146–147. l.
Ism.:
Kampis Antal
Századok 1935. 97. l.

Cimbal János

festő

Cred

z

Marschall Székesf.

37. l.
38. l

A Székesegyház
freskói nagyszerűen
leírva. Esztleg kiad.

Marschall R.:
Székesfehérvári
kalauz. Székesfe-
hérvár, 1930. 37.
38. l.

BUDAPEST
XI. 24-B
69

Cimbal, Johann

Magyar Művészet

1934. 220. l.

Pigler A. Lukasics
– Pfeiffer kompiener
ism

A veszprémi püspöki
palota. házi kápolná-
janak mennyezetfreskó-
jat festett 1772.

Szerkesztőség !

ágos Bizottsága által rendezett
usitott jóindulatára támaszkodva,
n tisztelt Szerkesztőséget, hogy
kozó és idemellékelt rövid hirdc-
ában a közművelődési célravaló te-
tóztassék.
sém van megküldeni az előadásról
nosak azzal a kéréssel, hogy an-
bi számban helyet adni méltóztas-

tel

Cimbal János

pontosan leírva a szekes-
fehérvári szekesegyházban
levő olajkepei 4 nagy 4 kis
oltarkép

Kuthy István: Szent István
király tiszteletét őrző egyházi
műemlékeink Szekesfehérvárott
Szekesfeh. Szemle 1938. 21. l.
(57 – 60. l.

Cimbal Johann Ignaz

l.

Lyka emlékönyv

~~187. l.~~

~~186. l.~~

Hoffmann E. A.
felajánlás a Szt. István
-ábrázolásokon.
Lyka K. emlék-
könyv. ~~182. l.~~
Bp. 1944. 182
l.

6./Különböző költsége
Ide-tarbozn
távirat,iró
podgyász-di
7./Prizmálás
Idetarbozna
kiprizmálás

Az összesitésben a kü
kiadások természetesen nem részle
mellé csupán egy-egy főösszeg ire
"különböző költségek" alá eső kia
portó P -.48,vasutijegy P 7.10,ak
képeni elszámoláson részletesen f
összesitésben azonban csupán a kö
különböző kö

Az összesités végösszege önként é
lás végösszegével.

Selyp,193

Cimbal (Cymbal)

szekesfehérvári székes-
egyházi freskói rész-
letesen leírva

Károly János

Fejér vármegye
története. II. k.
Szekesfejérvár 1898
207. l. 208. l.

MOB Kt. 3613.

A mellékoltárok
képei ugyanattól

M. ~~KIR.~~ POSTATAKARÉKPÉNZTÁR

ÁRVERÉSI CSARNOK

NYOMTATVÁNY

47 III. -5 17

9

~~Nagyméltóságu~~
~~Méltóságos~~
~~Nagyságos~~ Dr Supka Géza

ur
urnő

Dutka

Hivatalból
díj átalányozva

Bpest

Rákóczy ut 54.

A. 4—57. 943 julius 30|m. Hny. 222

Cimbal Johann

festi

ired

Kap Ting Jahrb

53 l.

Kapossy J.

Stellung des ungarländischen Barock in der europäischen Kunstentwicklung. Ungarische Jahrbücher, (XI. 1931. 53 l

B.

Köszeghy Sándorné VIII. 28.

Cimbal, Johann

l.

Kapossy jegyzetek

207. l.

Kapossy János:

Jegyzetek és források

Szmrecsányi M.:

Eger művészetéről

c. művéhez. Kny.

Bp. 1937. 207 l

Vidóczy Asztrik, benczés főgimn. tanár

VI. 305.

IX

Cimbal János

Irod

~~Agzirciapáts 110 l.~~

~~Emlitve~~

Aggházy M.: A zirci apátság templomépitkezési a XVIII. sz.-ban

Veszprém, 1937.

110. l.

Mellkereszt, aranyozott bronz. Háromkarélyú szárvégek. Hátlapján öt tokban piros alapon ovális hegyikristályok. Német, XV. sz. Mag. 12 cm

Egyházművészeti kiállítás, 1930, 362. szám

Radisich: A Lipnor-Múzeum Művészi Ipar II – 1887, 222 l.

Cimbal, Johann

festő

irod
z
Hekler Antal:
Művészet és világ-
nézet. 1916–1940.
Bpest, 1943. 42. l.

28. HAZAFELÉ

15. Zsögödi utca	(50×60)	600 P
16. Előadás előtt	(50×60)	Magánt.
17. Csíki vásár	(50+60)	600 P
18. Vásári konyha	(50×60)	Magánt.
19. Olthíd	(60×70)	650 P
20. Vásárosok (Szolnok)	(60×70)	650 P
21. Borulat	(60×70)	650 P
22. Cirkusz	(60×70)	650 P
23. Gölöncsérek (Zsögöd)	(60×70)	650 P
24. Szolnoki nagyvásár	(60×70)	650 P
25. Kérődzés	(60×70)	650 P
26. Csángóknál	(60×70)	650 P
27. Zsögöd	(60×70)	650 P
28. Hazafelé	(60×70)	650 P

Cimbal, Johann

vród
2

Genthon Erdélymüv

26. l.

~~lásd Cymbal~~
~~alatt~~ i

Genthon J.: Erdély
müvészete. Kny a
Tört. Erdély-ből
Bp. 1936. 26. l.

magát. En például mint közgazdász nem tudtam előre, hogy jönni fog a betéteket és kontókat zároló Szende-féle rendelet, s ennélfogva szerény vagyonomat bankban őriztettem. Igaz, hogy a rendelet váratlan megjelenésének napján erőhatalommal mentettem ki pénzemet egy nagy fővárosi bank kecskemétiutcai fiókjából s igy a további zároló rendeletek már engem sem érdekeltek. Grossmann azonban már ab ovó eltalálta: ő egy pillanatig sem szolgáltatta ki magát Szende ur kommunizáló kedvének.

Most tehát a vagyonértékek már Bécsben voltak, az utazó közegek számomra is állandóan hoztak fel pénzt, elérkezett tehát az ideje annak, hogy családunk Bécsbe való felhozatása iránt komolyabb intézkedéseket tegyünk. Grossmann barátom családja utlevél nélkül megérkezett Lajtakátára, ott kiszálltak, hol már várta őket Eisler földbirtokos ur fogata, amelyen aztán akadálytalanul eljutottak a prellenkircheni kastélyba. Az eljárás az volt, hogy Eisler ur megnyerte a pályaudvaron levő vörösőrök

Cimbal, Johann Ignatz

festö

l.

Hekler M M Tört

194. l.

Hekler A, A m.
innvärt tört.
Bp. 1934. 194. l.

Cimbal (Cymbal)

János

falfestmenyei a kerkaszentmiklósi rk. pléb. templomban (Zala vm.) 1774.

irod

Fára Zal.

10. 32. l.

Fára József: Zalaegerszeg és Göcsej részletes kalauza. Bp. 1934. 10, 32. l.

EGYETEMI NYOMDA

JULIUS–AUGUSZTUS

31 nap — 31. hét

26 Vasárnap	
27 Hétfő	
28 Kedd	
29 Szerda	
30 Csütörtök	
31 Péntek	
1 Szombat	

Cymbal, Johann
Ignaz
festo

Gentmüeml.

198, 202, 469, 503.
573, 576, 579: l

Gr Kinnaradt

A "Verein für Siebenbürgerl. Landesku

Az "Erdélyi Muzeum-Egylet" tek. Igaz

A "Magyar Földrajzi Társaság" tek. El

Főpapok:

Főmagasságu és Főtisztelendő dr. Csernoc

" Mélt. és Főt. dr. Rott Nán " dr. báró

80 Nagymélt. és Főtiszt. dr. Szmrecsányi Lajos, érsek

Az érseki könyvtár főtisztelendő Ig Nagyméltó és Főt. dr. Várady

Nagyméltóságu és Főtisztelendő gróf

" " gróf

" " dr. gróf

" " dr. Mihály

" " [illegible]

" " dr. Radu Den

Méltóságos és Főtisztelendő dr. Papp

dr. Frent

Miklóssy

MÜEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA

megírva

Cimbal János

festő

a peremartoni pléb-
templom szentélyének
freskói.

Dor Bakony

44. l.

Dornyay B.: Bakony.
Thirring-Vigyázó:
Részletes m. utikalau-
zok. II. Dunántul. 5.
(1881/2009) Bp. 1927.
44. l.

1899. x. 14-én a 7663
muzeum Bialkiewicz (573)

tekintetét égfelé emelve gondolataiba mélyedt.

cony.

Szegényemberek" ~~cziklusaból~~ élete -be tartozó ~~a~~ kesergő"
oba közepén ~~tévő~~ széken ül~~ve~~ ~~[illegible]~~. Fejét
ezeit egymásra tévé és ujjait összekulcsolva
szegélyes kendő fekszik. Haja, szemöldöke
övid ujjú rékli, szokuya sötét kelméből, ugyan
látterben ~~kendővel~~ tert ~~[illegible]~~ almariom és jobb
bin ~~[illegible]~~ két palaczk és egy tarka ~~[illegible]~~
münkt. Jelzése alól balra: FÉNYES .99".

5 : 106·5 cm.
ájus 3-án kelt 31153 sz. leirattal (228/99)
elár elszámoltatott 1899. V. 18-án (250/99)
iásulvették 1899. VIII. 25-én 12993 szvsz.
+

ma 446/99.

Cimbal, Johann Ignaz

festő

lásd okr.

Bíró Nagyvárad

51, 52. l.

~~53. l.~~

Bíró J.: Nagyvárad barok és neoklasszikus művészeti emlékei. Bp. 1932.

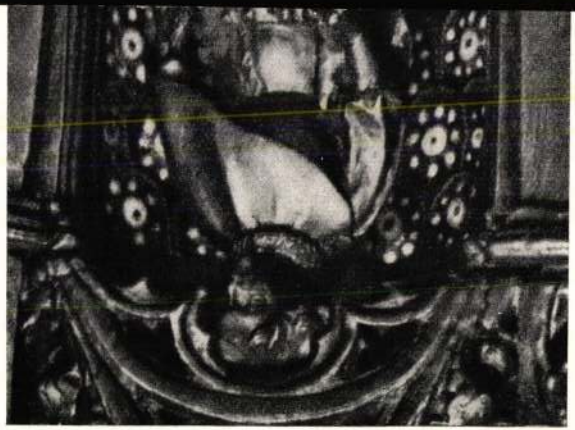

Cimbal Johann

magyvaradi nékes
csyhaz, Szent István
mellékoltárkép
1787

Jul

Szent János evange-
lista, mellékoltár-
kép.

u. o.

Nep. Szent János
mellékoltárkép

u. o

Cimbal János

nőkesfehérvári
nőkesegyház
falkepei

vid
Gerecze falkepek
495. h.

vid
Passeiner Gyula:
Akad. Ert. 1896. 200. l.

Cimbal

Kerkaszentmiklós

falfestmény 1774

Sertz + Istvánemlékk

III. 240 l.

R. D. U

CÓMBAL (!) fető

Veszprém Tolbuchin u. 12. Püspöki palota, nagyterem falképei

Gerő László. Magyar építészet holadó hagyományai Bp. 1957. 42. l.

Fedezzük fel!

Cimbal Zalában

A barokk stílust Magyarországon meghonosító festők eleinte olaszok, majd a 18. századtól inkább osztrákok voltak. Tevékenységük ugyan csak a jéghegy csúcsát jelenti, a fejlődés irányát azonban egyértelműen ők határozták meg. Ennek alátámasztására elég akárcsak az utóbbiak közül is néhánynak a nevét — P. Troger, F. A. Maulbertsch, J. L. Kracker, F. Sigrist — megemlíteni.

Közülük a század második felében az egyik legnépszerűbb Johann Ignaz Cimbal (1722—1795) volt. Hazánkban főleg a veszprémi egyházmegyében tevékenykedett, első munkái, a székesfehérvári plébániatemplom (ma székesegyház) menynyezetfreskói 1768-ban készültek. Egy évvel később készítette a zalaegerszegi plébániatemplom (1777-ig mind Székesfehérvár, mind Zalaegerszeg a veszprémi püspökséghez tartozott) falfestményeit. A sümegi és a veszprémi püspöki palota freskói után 1773-ban és 1774-ben az Eszterházy-család megbízásából két zalai falu plébániatemplomát díszítette falképekkel Pákán és Tornyiszentmiklóson. 1781-ben festette a nagyváradi székesegyház négy oltárképét, valamivel korábban (a pontos dátum nem ismert) a peremartoni plébániatemplom és a martonvásári Brunsvick-kápolna freskóit.

Három zalai munkája közül a legkorábbi és a legmonumentálisabb az egerszegi plébániatemplom kifestése volt. A freskókat megrendelő Koller Ignác veszprémi püspök az 1769. évi Rómába küldött jelentésében tudatja, hogy befejezték az elődje által elkezdett egerszegi templom építését és kifestéséhez Bécsből hívatott mestert. A főoltárkép a templom névadóját, a bűnbánó Mária Magdolnát ábrázolja jellegzetes attribútumaival. Érdekessége, hogy — a mellékoltároktól eltérően — nincs kerete, a falat illuzionisztikus módon megnyitja a szent vezeklésének színterére.

A hat mellékoltárkép bizonyos szempontból jól csoportosítható. Kettő — Kálvária és Győztes Immaculata — Krisztus és Mária életének jeleneteit mutatja, kettő — Szent István felajánlja a koronát Máriának és Árpádházi Szent Erzsébet alamizsnát oszt — magyar szenteket, az utolsó kettő — Loyolai Szent Ignác és Nepomuki Szent János — pedig jezsuita szenteket. A Mária-kultusz igen erős volt a 18. században, hasonlóan a magyar szentek, különösen Szent István tisztelete. A jezsuita szentek jelenléte a megrendelő Koller püspöknek a renddel való kapcsolatára utalhat. Az ikonográfiai program, vagyis az ábrázolások tematikájának kötöttsége eléggé erős volt a 18. században. E képek többségének konkrét kapcsolódása volt a hétköznapokhoz (pl. védőszentek), megváltoztatásuk így feltűnő is lett volna.

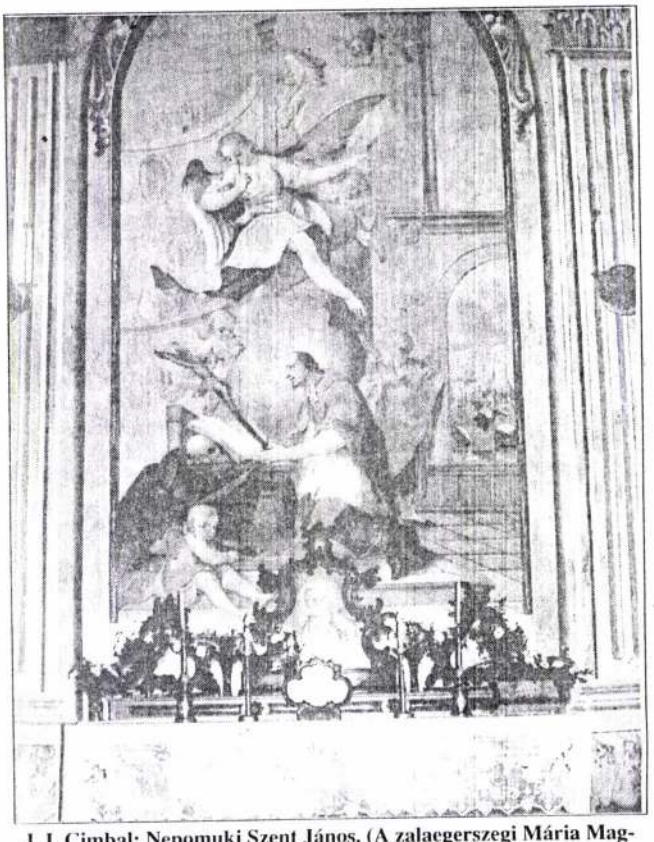

J. I. Cimbal: Nepomuki Szent János. (A zalaegerszegi Mária Magdolna plébániatemplom oltárképe, 1769.)

Az egerszegi mennyezetfreskók a boltozatot illuzionisztikusan áttörik, ezáltal a templom terét mintegy összekapcsolják a mennyországgal: a kornak a látszat szinte ugyanolyan fontos, mint a valóság.

A pákai templom főoltárképén Szent Péter és Szent Pál búcsúját láthatjuk vértanúságuk előtt, mintaképe J. M. Rottmayr négy évtizeddel korábbi kupolafreskója a wroclawi Mátyás-templomban. A jeles mesterek kompozíciójának részben vagy akár egészben való átvétele nem számított epigonizmusnak, sőt igen jellemző e korban. Pákán egyébként valamikor sokkal jelentősebb freskóciklus volt látható, a képek nagy részét azonban későbbi vakolat takarja.

Tornyiszentmiklóson Szent Miklós legendájának részleteit mutatják az oltárképek, a főoltáron a szent megajándékozza a szegény nemes leányait. A szentély freskói viszonylag jó állapotban maradtak ránk, a hajóban viszont már csak két kompozíció (Immaculata és Xaveri Szent Ferenc) ismerhető fel.

Cimbal művészetét értékelve szembetűnő színezésének visszafogottsága. Tompa színeket s kevés árnyalatot használ, sokszor a rajzosság dominál nála. Mindhárom zalai munkáján festett oltárarchitektúrával dolgozik, amit festett fülkékbe állított szoborimitációkkal fog közre (ez is a 18. század gyakori megoldása). Képeinek művészi színvonala nem egyenletes, feltételezhető segédeinek közreműködése. A vezető kortárs festőkkel szemben nem állja meg a helyét; szárazabb, nehézkesebb, vérszegényebb, részletezése több helyen esetlen, színezése fáradt, sokszor dekoratív, bár a falusi festők átlagából így is kiemelkedik. Jelentőségét abban láthatjuk, hogy közvetítő szerepet játszik a Magyarországon működő jeles bécsi mesterek és a hazai festők között, elhozva és az itteni igényekhez igazítva a 18. század derekának osztrák akadémikus irányzatát.

Kostyál László

(Folytatjuk)

Cimbal főoltárképe (1773) a pákai plébániatemplomban.
(Mazur Ildikó felvételei)

Az évszázad lelete:

Könyvekről, írókról

Mérce

„Klasszikusnak az a mű tekinthető, melyet az emberek dicsérnek, de sohasem olvasnak el."

Ernest Hemingway

Hasonlítanak

„A fordítások az asszonyokhoz hasonlíthatók. Ha szépek, nem hűek, és ha hűek, nem szépek."

Tahar Ben Jelloum

CIMBAL

Cimbal

zalaegerszegi plébánia
templom freskói.

Ser Szent István emlékle

III. 242-l.

Cimbal

a kerkaszentmik-
lósi rh. templombanl
falképei 1774-ből

Gerecsefalképek

541. h.

9 (Zala vm)

T. EUROPA RT.

Az Önök terjesztésében lévő kiadványokból részemre az alanti példányszámot kérem küldeni:

Collisban vagy Postán *(nem kívánt rész törlendő!)*

Magyar Nemzet		Film, Szinház, Irodalom	Független Magyaror.	Képes Sport	Rejtv. Ujság	Sztár			
köznap	vasárnap								
5	6	3	10	—	—	—			

Kelt Hatvan

HUSZÁR JÓZSEF HATVÁN
hírlapbizományos.

aláírás.

Cimbal

Laird Kutsky István
cikkét
Székesfehérvári Szemle
1938. 1–2. sz
21. l.

Ha ez a cikk
nem volna fel-
dolgozva, az
egész cikk okv.
feldolgozando.

Cimbal, Johann Ignatz

akadémiai festő Bécsben.

Először említi

Pauer János latin nyelvű művében (1877.) hogy a szekesfehérvári szekesegyház falképeit fenti festette.

A puszpöki egyházmegyéről írott

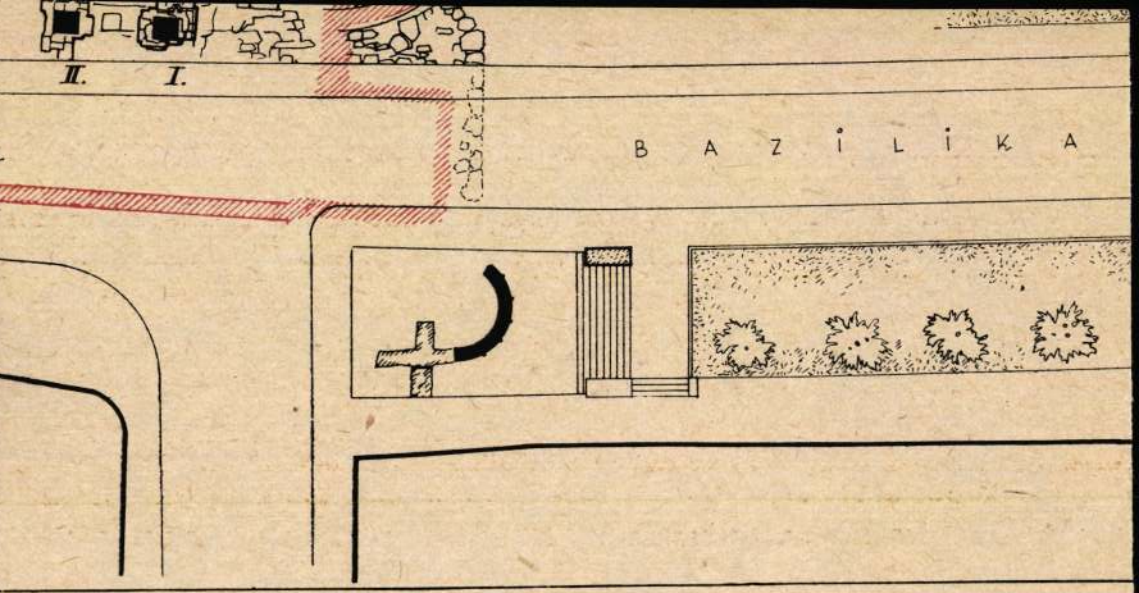

A székesfehérvári bazilika ma is meglévő falmaradványai. A bazilika feltételezett falai és

Cimbal János

bécsi festő

l.

Luveszprüspvár

141, 142, 146-147 l.

Cimbal Johanne

festō

L: Semrecsanyi M

Szm Egermův

207. l.

Közölve
Kapossy J.
alatt.

Ngs. ..... szám.

dr. Szentivá

tit

Hivatalból

műemléki ügyben.

Visszatérve a palásthoz: Kovács Éva szerint a miseruha ikonográfiai programja Krisztus életének és az emberiség történetének megidézésével, a még térítésre váró népek megjelenítésével éppen az adott, 1031-es évben félreérthetetlenül vonatkozik Szent István saját programjára, s így együtt a sematikus rajzú király-képpel, mint a legtökéletesebb önarcképet nézhetjük.

Székesfehérvár ennek az *önarcképnek* csak puszta befogadója volt, megfogalmazásában a helynek aligha volt szerepe. Mégis, a királyi adománnyal a város jelképesen és valóságosan is letéteményese, őrzője lett évszázadokon át Szent István képének, azaz a szentistváni hagyománynak.

Csábító feladat lenne a középkor századain végigkísérni a Szent István-kép tartalmi változásait, végigkövetni az arcvonások, a jelenetezés alakulását az érdekek és érzelmek történelmi egymásutánja szerint. Erre azonban nem vállalkozhatom. Nemcsak terjedelmi okok miatt, hanem mert felkészült sem vagyok erre a sokrétű és valószínűleg nagyon sok meglepetést és izgalmas tanulságot ígérő munkához. Ezért is választom a nagyobb lépések útját, s most a város, Székesfehérvár születésének kora után, a nagy újjászületés, a török alóli felszabadulást követő évszázad Székesfehérvárott is megfogalmazódott Szent István képére figyelnék.

Székesfehérvár két esztendővel Buda után, 1688-ban szabadult fel a török uralom alól. Ez a kétesztendős késés már önmagában is jelentéssel bírt: nyilvánvaló, hogy a haditanácsok döntéseiben, a felszabadító harcok általános irányának és az egymást követő céloknak a meghatározásában a puszta katonai szempontok mellett a politika is szerepet játszott. A XVII. század végére a történeti emlékezetben elhalványult annak a szerepnek az igazi súlya, amelyet Székesfehérvár egykor betöltött az ország közjogi életében. Így hát a felszabadult város lakóinak az első pillanattól kezdve nemcsak az üszkös romok eltakarításának és az újjáépítésnek a gondjával kellett szembenézniök, hanem meg kellett kísérelniök — saját jól felfogott érdekükben is — a város régi szerepének, régi jogainak felélesztését is.

A város vezetői és lakói a fenti okokból a legsürgetőbb feladatnak érezték Szent István kultuszának a felélesztését. Már a felszabadulást követően az ő emlékének szentelték a plébániatemplomot.[3]

Az 1758—1768 között barokk stílusában átépített szentegyház menynyezetét Johann Ignatz Cimbal, bécsi akadémiai művésszel festették ki. Schoen Arnold kutatásaiból tudjuk, hogy az 1768-ban elkészült freskók programját a városban a plébánosi teendőket is ellátó jezsuita atyák állították össze.[4] A hajóba belépve a boltozat első mezőjében azt a jelenetet látjuk megfestve, amikor Szent István király intelmeit magyarázza a mellette magyaros ruhában álló Szent Imre hercegnek. A köröttük levő allegorikus figurák a kereszténység diadalát fejezik ki a pogányok felett, ami nyilvánvaló összefüggésben van a törökök fölött csak néhány évtizede aratott diadallal is.

A középső boltszakaszon a festő a szentistváni püspökségek alapításának jelenetét idézte meg. A nagy eseményt a körbefutó, festett mellvéd mögül magyar ruhás alakok figyelik. Az egyikben Buffleur jezsuita atyára ismerhetünk, aki az egyik legfőbb szorgalmazója volt a templom

megújításának. Erre utal kezében a székesegyház tervrajza. — A kompozíció egésze azonban félreérthetetlen célzás arra, hogy a megváltozott viszonyok között Székesfehérvár számára igencsak kívánatos lett, hogy legalább püspöki székhellyé váljék. Nem kevésbé érdekes persze tartalmi szempontból az uralkodói érdek kifejezése, az éppen ekkor is sokak által vitatott főkegyúri jognak a történeti indoklása.

A szentély fölött Cimbal Szent István megdicsőülését festette meg. Ez bár nem kifejezetten történeti téma, bizonyos aktualitása mégis volt, amikor felidézte az uralkodó végső megjutalmazásának gondolatát.

Johann Ignatz Cimbal nem tartozott a korszak jelentős, de még csak ismert mesterei közé sem. Freskósorozata és a mellékoltárokra festett képek színvonala is messze elmarad a közeli, egykori karmelita templom Maulbertsch-műveitől, de még a jezsuiták templomának Franz Sambach által festett képeitől is. A főoltár azonban már minőségileg is a kor legjobb alkotásai közé tartozik. Építészeti részét Franz Anton Hillebrandt, a század egyik legjelentősebb osztrák építésze tervezte modern, korai klasszicizáló stílusban. A munka — egyébként Mária Terézia személyes jóváhagyásával — 1773 és 1775 között készült. Az előrehaladást nyomonkövethetjük Hillebrandtnak a városhoz írt és ugyancsak Schoen Arnold által publikált leveleiből.[5] Az építész egy 1774 május 14-én kelt levelében aziránt érdeklődött, hogy kivel szándékoznak megfesteni az oltárképet? — A téma maga valószínűleg egyértelműen adott volt. Galavics Géza mutatott rá, hogy ilyen nagyszabású, összefoglaló művészi programból a XVII. század első felétől, azaz II. Ferdinánd korától Mária Teréziáig egyszerűen nem hiányozhatott az a jelenet, amikor Szent István felajánlja országát és koronáját Máriának.[6]

A téma egyik legelső képzőművészeti megfogalmazását az esztergomi Porta Speciosa XII. századi kompozíciójáról, pontosabban ennek fennmaradt XVIII. századi táblakép-másolatáról ismerjük. Igazi elterjedése azonban az ellenreformációval és a jezsuita *Regnum Marianum* gondolatával függ össze. Az a szinte kizárólagos ábrázolási típus, amelyet például éppen Fejér vármegye címerképe is őriz, hogy a térdeplő király az ég felhőin trónoló Máriához fordul, csak viszonylag későn, a XVII. század végén jelent meg, Galavics Géza kutatásai szerint egészen pontosan 1692-ben a J. Schott rézmetszetével illusztrált hevenesi-féle „Ungaricae Sanctitatis Indicia" című műben.[7] Korábban Hoffmann Edit mutatta ki, hogy ez a motívum Tintoretto „A tiburi Szibilla" című kompozíciójához vezethető vissza, ahol a Szibilla Augustus császárnak mutatja meg az égben trónoló Szűz Máriát és a gyermek Jézust.[8]

A XVII—XVIII. század fordulójától kezdődően a korona felajánlásának jelenete szinte kizárólag ebben a formában terjedt el.[9]

A székesfehérvári magisztrátus Hillebrandt ajánlatára a bécsi akadémia egyik neves tanárának, Vincenz Fischernek a tervét fogadta el.[10] A művész — mint ezt a városhoz írt, 1775. április 25-én kelt leveléből tudjuk — hónapokon át igyekezett adatokat gyűjteni a témához a bécsi császári könyvtárban. A történeti hűség érdekében azonban megbízóihoz is számos kérdést intéz, illetve ötleteihez kéri azok egyetértését. Úgy gondolja, hogy hűségesebb lenne a valósághoz, ha Szent Istvánt nem öregen, hanem harminc-negyvenéves korában ábrázolná, dolmány-

CIMBAL, Johann Ignaz

Szent István emlékére
Székesfehérvárt 1989.
Kovács Péter tanulója

de. D. K.

CIMBAL, Johann Ignaz Isto

Veszprém, püspöki palota, dísz-
terem mennyezetfreskói: „Allegorie
der Jahreszeiten" Tévesen Maul-
bertsch tulajdonítva

Garas K.: Maulbertsch Bp. 1960. 238. l.

MDK

Cimpa Gyula
Tájkép

Ernst Muz. 138. kiáll. Munkácsy Céh V. kiáll.
1933. márc. 14 l.

M.D.V.

CIMBAL, Ignaz festő

Maulbertsch hatása műveiben

Oltárkeret: Veszprém, Martonvásár, Zala egerszeg.

Garas: Maulbertsch Bp. 1960. 169. l.
170 l

M.P.K

CIMBAL, Johann Ignaz Pestő

Martonvásár, plébánia B. Vol-
és mennyezetkérek (tévesen
Maulbertschnek tulajdonítva

Garas K.: Maulbertsch Bp. 1960.
237. l.

M. D. K.

CIMBAL, J. I. Jestő

Sümeg, nyári püspöki residencia diszterméneck falhépei (megsemmi-sült) tévesen Maulbertschnak tu-lajdonítva

Garas K.: Maulbertsch Bh. 1960. 238. l.

címerek mestere

1. Mátyás címere, faragott kő
2. II. Ulászló " " "

(repr.)
valószínűleg
kapcsolatot tartott fenn
Kassai Istvánnal

Gerevich L.: Tamás Budai.
Acta historiae artium. I. 1953-54. 15-70. old.
(emb. 18 old. repr. 47. old.)

Cy

Johann Cymbal festő M.D.K.

—

szt. László életéből vett jelenetekkel
freskó a peremartoni r. k. templom
szentélyében. Barhida.

Gentl. Müeml. 1959 I. 36.

címerek mesterei

MDK

1. Beatrice címere
2. Renaissance stílusú ablak, helyreállítva

Gerevics L.: Zamoly Budé

Acta Historiae artium. I. 1953-54. 15-70. old.
(eml. L. 18. Hd.)

Cimbal, Johann
Ignatz

festö

lásd

Hekler Ung

117. l.

...zet. Az üzletrész tulajdonjoga a ...
... előleges bejelentés után az igaz...
... az üzleti fölösleget a szövetkezet...
...n, az alapszabályok értelmében, ...

...ÉKI ÁLTALÁNOS
...SZÖVETKEZET.

Homor ...

...adurál

...I TAG

EL...

Cymbál ? festő.

Religio és Nevelés 1847 aug. 26
134-136 old.

Koller János: Boldogságos Szüz
Mária etd.

Ikonográfia, XIX.sz.

I.Ferenc József arcképe.

Divatcsarnok, 1853. azept.22.50.1006.

Iró- és müvészélet.

M. D. K.

CYMBALL (!) J. Jestő

Kalocsa (Veszprém m.) Rk. templom falképei

Magyar építészet. Bp. 1954. 80. l.

Cy

Johann Cymbal festő M.D.K.

Veszprém, püspöki palota, a kápolna
freskói, 1780 körül

Genth. Müeml. 1959 I. 419.

M. D. K.

CYMBAL J. festő

Székesfehérvár. Székesegyház falkipei

Magyar építészet. Bp. 1954. 71. l.

Johann Cymbal festő MDK

festette valószínüleg a Kapolcs-i r.k. templom freskóit.

Gebth.Müeml.1959 I. 147

M. D. U

CIMBAL, Johann Ignaz Pestó

Szeres fehérvár, Pléb. t. Palrepér

(1768)

Goras: Kanchertsch Bp. 1960 85. l.

M. D. K.

CYMBAL J.

Székesfehérvár, Székesegyház falképek

Magyar építészet. Bp. 1954. 48. l.

M. D. K.

CYMBALL J. Pestő

Zalaegerszeg. Rk. plébániatemp-
lom falfestményei, 1770 körül.

Magyar építészet. Bp. 1954. 81. l.

R. D. K.

CYMBAL J. festő

Veszprém. Püspöki palota Nagy „képes terem" és díszterem falképei

Magyar építészet. Bh. 1954. 89. l.

M.D.Y.

CYMBAL, Johann Ignác István

Eger, püspöki székesegyház
mennyezetképei

Rados Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961. 190. l.

Cymbal, Johann festő M.D.K.

1769. Zalaegerszeg, plébániatemplom mennyezete, oldalfali és oltárképmezői.

Gyorsan és olcsón dolgozott.

Sümeg, püspöki nyaraló /1769-71/ Székes ehérvár székesegyház kupolás mennyezetén dolgozott

Festett Veszprémben, Nagyvárad on stb.

Kampis Antal :A képzőművészetek története 658.1.

A Kultura Világa Bp. 1963.

Cy

Johann Cymbal festő M.D.K.

Martonvásár, r. k. templom,

freskók.

Genth Müeml. 1959 I. 192

Cy

Johann Cymbal festő M.D.A.

Zalaegerszeg, r.k. templom
falképei: signált

Gentili: Művek. 1959 I. 434.

Cymbal, festő 7/D4

Az osztrák festőművésznek a székesfehérvári püspöki templomban lévő freskóit restaurálták.
A templom hajójában két nagyméretű freskót hoztak rendbe. A szentély falfestményét is eredeti formájában állították helyre.

– : Röviden 6. l.

Népszabadság, bp. 1960. nov. 3.

01

Cy

Johann Cymbal festő M.O.K.

Tornyiszentmiklós – r. k. templom
főoltár, jelzett 1774. és a
tplom freskói, jelenetek ut.
Miklós életéből.

Genth. Müeml. 1959 I. 396

CYMBAL J :-

festőművész

a székesfehérvári püspöki székeskegyház oltárképei
1702- 1768.

POgány Frigyes: UTcák és terek művésze e. Bpest, 1954.
Építésügyi kiadó. 197. l

Johann Cymbal festő

M.D.K.

Székesfehérvár, püspöki szérzesegyház
menyezetfreskói 1768,
négy mellékoltár

Genth. Müeml. 1959. I. 350

C

Johann Ignaz Cymbal festő

M.D.K.

Szentgál, r.k. templom, nentélykupola freskó.

Genth. Kücml. 1959 I. 346

M. D. Li

CYMBAL J. festő

Zalaegerszeg Széchenyi tér R. K. pláb. templom falfestményei (1770 körül)

Gerő László: Magyar építészet kaladó hagyományai Bn. 1951. 42. l

MDK

Johann Cimbal épitén

A székesfehérvári bazilika egyik épi-
tője.

Andreas Angyal: Barock in Ungarn. Bp.–
Leipzig–Milano. é.n. 64.

Cimbal, Johann Ignatz MDK

festő

A Székesfehérvári plébánia templom freskóin dolgozott 1768-ban.

Még 12 képért 12. dukátról szóló elsimervénye.

Fitz, Székesfehérvár, 31-32.o.

Johann Ignaz Cimbal festő · M.D.K.

A székesfehérvári kézeseggbár freskói nak készítője (ut. István életéből vett jelenetek)

Fitz Jenő: Séta a régi Kézesfehérvárt. Kézesfehérvár 1956, 18

Johann Cymbal festő M.D.K.

Páka, v. k. templom szentélyének freskói. Jelzett, 1773

Genth. hüeml. 1959 I. 237

MDK

Cimball, Johann Ignaz

magyarországi müködése

Vigilia, 1947. jan. XII.évf. 1. 53.l.- Jajczay János: A magyarországi barokk és Maulbertsch. 52-55.l.

Cimbal, Johann Ignatz MDK

bécsi festő

1768-ban készitette a szfvári Szt István székesegyház 3 nagy mennyezetfreskóját.
a négy mellékoltárkép sikerültebb a freskóknál.

Fitz, Székesfehérvár, 55.o.

Festészet - Falképek

a Székesfehérvári székesegyház f.-i

Cimbal Johan

Magyar Művészet, 1930

444-465.o.

kapotty Fáma: A barok mennyezet-festés emlékei Székesfehérvárt.

Cimbal, Joh. Ignác

MDK

festő

több magyarországi, mint ausztriai

müvét ismerjük. Veszprémi püspüki palota
Zalaegerszegi, székesfehérvári/székesegyház/,
martonvásári, tornyiszentmiklósi, pákai,
peremártoni stb plébániatemplom freskói.

Magy. Müv. Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 394.o.

MDK

Johann Cimbal, festő,

müvészetének kapcsolatait kevésbbé látjuk világosan. A nagyváradi székesegyház négy mellékoltárképét festette, melyek közül kettő szignált és datált./1781./ Alkotásainak rövid sorát ismertnek valljuk.

Neki kell tulajdonitanunk az eddig Maulbertsch müvének tekintett: a martonvásári templom és a veszprémi püspöki kápolna /házi/ mennyezetképeket.

Kapossy János: A magyarországi barokk európai helyzete. - Magyar Művészet, 1931. 25.l.

Cimbal [Jakab], festő MDh

[Cymbal].

Restauráltak a martonvásári cykori Brunswick-kastélyhoz tartozó kápolnában megtalált, Cimbal osztrák festőtől származó értékes freskókat.

— :Hír

12. [illegible] l

Népszabadság. Bp. 1960. máj. 15. [Vidéki]

Johann Ignaz Cimbal

1768-1781 között főleg a Dunántúlon működött, mint freskó és oltárkép-festő.

Agyházy Mária: Magyarországi barokk művészet, Bp 1960., TIT József I. Szabadegyetemének előadásai 42.

Cimbal [Zakat], festő MDH

[Cymbal]

A maatvarászi Brunswick kastélyhoz tartozó kápolnában talált értékes freskókat — Cimbal ontrák festő műveit — helyreállították.

— hír

Népszabadság. Bp. 1960. jún. 25. 10.

Johann Cymbal festő M.D.K.

1769 zalaegerszegi tplom mennyezete, oldalfalai és oltárai

1769-71, sümegi püspöki nyaraló termei

1772, veszprémi püspöki palota nagyterme és kápolnája

1773 peremartoni és pákai tplomok

1774 Tormyiszentmiklósi tplom

1781 Nagyvárad. Szekesfehérvári nékesegyh. és a martonvásári tplom falképei és oltárai

Kampis, Nagy. müv. Bp. 1960 448.

MDK

Cimbali János, osztrák festőm.

készitette 1768-ban a mellékoltárképeket.

Elkészültek a székesegyház oltárképei.
Fejérmegyei Napló. 1937. jun.13. XLIV.évf.131.sz.

MDK

Cimbal, D.

ausztriai eredetű barokk freskó-festő.
A székesfehérvári katedrális mennyezetét 3 nap freskóval díszítette; szt István életéből vett jelenetekkel. Az oldal oltárok képeit is ő festette.

Dercsényi, Dezső: Székesfehérvár, St. Stephan's City, The Hungarian Quarterly, 1938 I. 96-o.

M.D.K.

Cimbal, Johann, festő

nevét a XVIII. században Magyarországon működő osztrák művészek közök emliti a szerző, akik végleg itt is maradtak haránkban

Allgemeine Kunstgeschichte, Leipz.Veb.Seemann.I.Aufl. 1966.Bd.V. Die Kunst des 17.und 18.Jahrhunderts, 864 o. Magy.fejezt: A.N.Tichomirov, 516. old.

M.D.K.

Cimer, csizmadiamester

Egy ónmázas csizmadia céhkantán neve szerepel 1833-ból Pozsony környéki habán telepen készült, valószinüleg északdunántúli helység céhe rendelte. A Népr. Múz. gyüjtése 1966-ban. Ltsz. 66.79.71. 295.o. 25. ábra.

Ifj. Kodolányi János: A Néprajzi Múzeum 1966. évi tárgygyüjtése. 277.o.

Néprajzi Értesitő. A Néprajzi Múz. Évkönyve. XLIX. 1967. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1967

Cimeriró PÁl

/Fejérvári Pál/

Rákoczi Zsigmondnak dolgozott a XVII. sz. elején.

PATAKY DÉNES : A magyar rajzművészet. Bp. 1960.

9.1.

Cimerivó Pál deák

festő

lásd

Fejérvári Pál

alatt.

tését, a püspöki zsinat kinevezte arhimandritává. Az ősz főpap püspökké választása előtt egyfolytában huszonöt évig müködött Aradon. Ugyancsak huszonöt évig töltötte be a püspöki méltóságot is.

Erdély megszállásával azután megvalósult Mangra Vazul álma is. Nagyváradon görögkeleti püspökséget állitottak fel és ő lett az első nagyváradi román püspök.

Egy aradi bankigazgató karriérje és bukása

Arad városának és a vármegyének egyik legtekintélyesebb vezető pénzintézete volt az 1869-ben alakult Aradi Ipar- és Népbank. A pénzintézet egymillió korona alaptőkét és 700.000 korona tartaléktőkét reprezentált és rendkivül jelentős szerepet töltött be a kereskedelem, ipar és mezőgazdaság hitelellátása körül. A Népbank élén már 1888 óta Böhm Adolf vezérigazgató állott, az egész környék egyik legnagyobb közgazdasági kapacitása, aki pénzügyekben valósággal orákulumnak számitott. A betegeskedő, tüdő- és szivbajos Böhm Adolf került a tőzsdei hi-

Ciupe Aurél grafikus

A 30-as évek fellendülő munkásmozgalma a polgári beállítottságú, de haladó gondolkodású művészekre is kihatott. A művésztől is ismerünk szociális tárgyú linómetszetet.

Borghida István: Harcos művészet. Igaz Szó, 1973 ... 7, 133. old.

M.D.K.

CINCURENCO Ales

1926-ban Nagybányán a szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya... 337.l.

Činčak, Velimir

festő l.

Csinčsák Elemér

A KIÁLLITOTT MŰTÁRGYAK JEGYZÉKE

D Cindal D

Pohár, vörösréz, dől a bethleni Bethlen család címerével, felette szallagon: Cindal D Fecit

Magyar munka XVIII. n.

Magassága 11 cm.

Báró Radvánszky Géza tul.

Csányi Károly: A budapesti amateur gyűjtemények kiállításának lajstroma. Bpest, 1907. 22. l.

A G Y A R
ÖNYVBARÁTOK
. M. EGYETEMI NYOMDA

U D A P E S T
KOSSUTH LAJOS-U. 18
TELEFON: 186-281

Levélcím:
apest 4. 242. postafiók

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos
Főtisztelendő

Dr. Szentiványi Gyula *úrnak*
Müemlékek Országos Bizottságának titkára *úrnőnek*

Budapest. XI.

Lágymányosi ut 16.

Címfalvi kastély

régi képe

repr.

Bubeller

50. l.

ottságának

Budapest

IX.Hőgyes Endre u.lo.

ovember hó 15-én Székesfehérvárott

yeivel kapcsolatos helyszini szem

megírva

Cinico, Giovanni Marco

László Könyvkiáll. emlék

76. l.

92. l.

Cinico, Giovanni Marco *(Joannes Marcus Cynicus)*, olasz könyvmásoló és miniator. 1467—1492-ig a nápolyi udvar szolgálatában állott. 1476 táján Mátyás királynak is dolgozott.

Magyar vonatkozású művei:

asztalos eredeti elszámolása
junk még 100 pengőt,de ezt a
nyugtád /asztalos és Farkas/

A sirkövek 4000
tudjuk fizetni a Miklósba be
szives tehát megjelölni,hogy
ezért és hogy kitől kapjuk a

Abban a reménybe
hetünk Kassán,fogadd kedves
tiszteletét és ragaszkodó sz

Kassa,1941.november 7.

Cinico

Fögel József:

A Corvina-Könyvtár katalogusa.

Bibliotheca Corvina-

Bp. 1927. 72, 73. l.

Berzeviczy Albert: Beatrix királyné. Budapest, 1908. 144, 285. l. — *Csánki Dezső:* Első Mátyás udvara. *Századok.* 1883. 567. l. — *Csontosi János:* Külföldi mozgalmak a Corvina irodalom terén. *Magyar Könyvszemle.* 1878. 218. l. — *U. az:* A pármai Corvin codex. *Magyar Könyvszemle.* 1878. 319—328. l. — *U. az:* Latin Corvin codexek bibliographiai jegyzéke. *Magyar Könyvszemle.* 1881. 145, 158, 166. l. — *U. az:* Mátyás és Beatrix arczképei Corvin codexekben. *Arch. Ért.* 1888. 102. l. — *U. az:* A Korvina. Előzményei, alapítása, pusztulása és az irodalomban való rekonstrukciója. *Pallas Nagy Lexikona.* Budapest, 1895. X. k. XVI. l. — *Czobor Béla dr. és Szalay Imre:* Magyarország történeti emlékei az ezredéves országos kiállításon. Budapest—Bécs, 1903. II. 221. l. — *Ilg, Albert:* Kunstgeschichtliche Charakterbilder aus Österreich-Ungarn. Wien, 1893. 136. l. — *Kalauz* az Orsz. Magy. Iparművészeti Múzeum részéről rendezett könyvkiállításhoz. Budapest, 1882. 75, 89—90. l.

Cinico, Joannes Marcus

1476

Gontosi jegyz-

többnöv is ez

övszám alatt

Gontosi szerint a
Valturiust nem ő
~~[illegible]~~ másolta.

Cynicus, Johannes
Marcus

1.

Myskerus

66.1.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

Nr. _____

SZÁMLA

Budapest VIII., Múzeum-körút 6. (Gólyavár.) // Tel.: 146-145.
Magyar Könyvbarátok, Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 18.
Telefon: 186-281. // Levélcím: Budapest 4, Postafiók 242.

A m. kir. pénzügyminisztérium 1879. évi augusztus 21-én 11.858. szám alatt kelt rendelete alapján bélyegmentes.

Mk. 16722/99
...zíveskedjék erre a számra hivatkozni.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos dr. Szentiványi Gyula *úrnak*
úrnőnek
a Müeml. Orsz. Biz. titkára
Bpest. XI., Rágymányosi-u 16

...ENY-...YISÉG	ESETLEGES FELSZÓLALÁSÁT 14 NAPON BELÜL KÉRJÜK JELEN SZÁMLA BEKÜLDÉSE MELLETT. FIZETENDŐ BUDAPESTEN.	P	f
	Magyarság Népraiza I.–IV. kötet ára 88 ...		

Cinico (Cynicus)

Giovan Marco

Hevesy Matthias

9. 64. 74. l

Hevesy A.: La bibliothèque du roi Matthias Corvin. Paris 1923.

Hoffmann E. Régi m. bibliofilek Bp. 1929.

102. l.

I. - 110. 4.

Bruxelles
Pollennis, Cambridge et Lefèbure
1868

Cinico, Giovan Marco

a nápolyi udvar kis
másolója XV. sz.

Laid okv

Mayer Erzsébet

Diomede Carafa.
(Nápolyi nemes mátyás
udvarában)
Pannonia-könyvek
22. sz.
Pécs 1936.
34 és kv. l.

MOB kvt. 2066. sz.

Cyrnicus, Johannes Marcus

irod

(Luk Mátyás. II. 243. l.

Fritz József: Mátyás
király, a könyvbarát.)

Telefedek
Budapest, VII., Grassalkovits-u. 20.
TELEFON: 332-050

T.

KESZPÉRZDÉL BERMENTESÍTVE
940 JUL -2

Műemlékek Országos Bizottsága

Tekintetes Házkezelőségének

Budapest

IV. B'k... 10

Cynicus Joh.
Marcus
Codex maidó

laid
=
Bibliotheca Corvina
67.73. l.

Erdei Lászlóné

Cynicus J. M.

kodexmásolo

lásd

Hoffmagyarból

100. l. 108, 109. l.

1704. JORDESZRAJZU SZŐNYEG
Jh. 133×205 cm.

1705. SIRÁSZ-SZŐNYEG, sötétkék
125×195 cm.

1706. MADARAS SZŐNYEG, vör
XX. Jh. 196×321 cm.

1707. KIRMÁNRAJZU SZŐNYEG
Kirmanmuster. E. XIX. Jh.

1708. KINAI SZŐNYEG, barnássá
scher Teppich. XX. Jh. 275

1709. PERZSARAJZU SZŐNYEG
persischem Muster. XX. Jh.

1710. SZUMÁK-SZŐNYEG, öt ké
XIX. Jh. 392×225 cm.

1711. SIRÁSZ-SZŐNYEG, kék ala

1712. SIRÁSZ-SZŐNYEG, sötétké
teppich. XIX—XX. Jh. 19

1713. AFGÁN-SZŐNYEG, öt sor k

1714. FUTÓSZŐNYEG, kék-vörös
XIX. Jh. 355×99 cm.

. sz. — Teppich mit siebenbürger Muster. XIX—

sz. — Teppich mit Biedermeiermuster. XIX. Jh

IX. sz. — Perserteppich. XIX. Jh. 117×197 cm.

oskék sarokkal. XIX. sz. — Anatolischer Teppich.

al és sarkokkal. XIX. sz. — Kirmanteppich.

ükörrel. XX. sz. — Kasakteppich. XX. Jh.

— Medaillonteppich. XIX—XX. Jh. 180×124 cm.

— Tierteppich. 176×123 cm.

Beludshistanteppich. XIX. Jh. 140×105 cm.

X—XX. sz. — Seidenteppich mit Jagdszene.

Teppich mit barockem Muster. XIX. Jh. 178×

Tierteppich. XIX. Jh. 185×129 cm.

autográfia

Cinka A

Ötvös

Eger 1840 Előtt

Kőszeghy Eleonóra

körlevele.

Cinka A.

ötv.

l.

Kömagyötvj.

613. 7.

A Szalonnai ref. lelkészi hivataltól.

9 /1937 szám.

a Műemlékek Országos Bizottsága
Műtörténeti előkészítő

utána IX Rákos utca 10 sz

Budapest

Hivatalból
yházi ügyben.

U. p. ~~VI. Állatkerti út 1~~

Cinkotai ág. ev. templom

(Pest om.)

lásd

Chobotvác 215. l

Cinkotai izr. templom

(Pestum.)

Emlitve

Chobotvác 215. l.

Cirkotai ref. templom

(Pest vm.)

Emlitve

Chobotvác 215. l.

Panfilo, Nuvolone (1608–61)
Olasz mester, XVIII. század: Mária Magdolna. 40 × 25 cm.

Jelezve lent jobbra: Panfilo Nuvolone.

Maszlagy II. 527. szám.

Cinkotai rk. templom

(Pest vm.)

Régi temploma a XV. sz.-ban épült; gótikus volt. A XVII. században lutheránusok foglalták el.

Bercsényi Tamás földesúr 1797-ben új templomot építtetett a katholikusoknak, melyet 1837-ben átépítettek.

Chobot Imre 215. l.

53, 473.)
Gróf Batthyány Gyula f. (Céhbeliek) Délibáb-utca 16.
03, 105.)
R. Bauer Erzsébet f. (Kupeczky) Margit-körút 64|b. (441,
47, 481.)
Bay Gabi f. (Képzőművésznők) Beregsurány. (677.)
Bánáti Sver (273, 292,
96.)
Bednár Jánc . (271, 436),
. KE.
Belányi Vikt ó. (687, 693,
95.)
Beck Schwa Margit-rak-
part 37. (614, 64
Benczur Bél
Benkhardt Á a 17. (285,
287, 289.)
Berán Lajos kert-bazár.
194, 197,) HV.
Berény Róbe 58, 159, 160.)
Berkes Antal 5.)
Berkes Ili f. 1,) KT. BK.
Bernát Aurél , 157.)
Betlen Gyula . (201.)
Biró József f tér 8. (698,
700, 702.)
Boldizsár Isi ök-utca 7.
503—506, 515—51
Bor Pál sz. (
Borcsiczky Z ttenbiller-
utcza 62. (624.)
Borosnyay S ba-utca 12.
629, 646.)

613 **A. Cinka**, ca 1830—1850. (Eddig levéltári adat nincs róla. — *Bisher urkundlich nicht nachgewiesen.*)

Nr. 600 *a)* Sótartó. — *Salzfaß.*
Baross János, Bp.

Nr. 600 *b)* Kókuszdióból készült cukortartó foglalata. — *Fassung einer Kokusnuß als Zuckerbehälter.*
Mus. Nat. Hung.

614 **AC** Ugyanaz. — *Derselbe.*

Nr. 600? Cukorcsiptető. — *Zuckerzange.*
Fekete Károlyné, Eger — *Erlau.*

Bory Jenő sz. (Egyesület) Andrássy-út 71. (228.) RSz KE., HI.

Bődy Kálmán sz. (Egyesület) Hidegkúti-út 84/a. (232, 233

Bruck Hermina f. (Képzőművésznók) Dőbrentei utca 1((670, 672.)

Brüll Aladár f. (Szövetség) Zoltán-utca 9. (323, 324, 327. HK. KE. HA.

Burghardt József f. (Egyesület) Rákosszentmihály (21, 422.)

Büttner Helén f. (Képzőművésznók) Anarcs, Szabolcs megye (593.)

Clauder Margit f. (Képzőművésznő) Csepel, Állomás-utca 3. (605.)

Czobel Béla f. (Kut) Páris (134.)

Conrád Gyula f. (Rézkarcolók) Margit-körút 5/a. (544—551.) G.

Csalány Béla f (Egyesület) Peterdy-utca 4. (382, 389.)

Csáky József sz. (Kut) (151.)

Walleshausen Zsigmond cselényi f. (Kut) Akadémia-utca 6. (116, 148.)

Cser Károly sz. (Kut) Százados-út Művésztelep. (135, 136, 143.)

Cserhalmi Jenő sz. (Egyesület) Horthy Miklós-út 56. (178.)

Cserna József f. (Kupeczky) Lövölde tér 2. (456.)

Csillag István sz. (Egyesület) Mária-utca 16. (208, 210.)

Csizik Gyula f. (Paál László) Nap-utca 36. (682, 684, 704.)

Csóka István (Rézkarcolók) Péterffy Sándor-u.41. (497—502, 507.)

Csorba Géza sz. (Kut) Bulyovszky-utca 38. (145.)

Czencz János f. (Egyesület) Peterdy-utca 39. (24, 34, 37.) HI. Rd. BK. T.

Czigány Dezső f. (Kut) Rökk Szilárd-utca 17. (121, 163, 165.) EK.

V. ÉVFOLYAM 257. SZÁM — ÁRA 16 FILLÉR — BUDAPEST, 1943 SZOMBAT, NOVEMBER 13

PEST

Otto von Heydebreck különjelentése a szovjetháború legnagyobb csatájáról s a kialakuló újabb helyzetről

Nem csökkenő hevességgel folyik az olasz arcvonalon az elhárító küzdelem

Megmozdult az egész arab világ Libanonért, ahol tovább tartanak a véres zavargások

Heydebreck teljes áttekintése a keleti hadszintér folyamatban lévő és várható harcairól

Berlin, november 13
(A Pest berlini szerkesztőségének telefonjelentése)

November 4-én jelentett elsőizben a véderőfőparancsnokság szovjet támadást Kievtől északra. November 6-án következett a jelentés a városból való kivonulásról. Most, egy hét elteltével még mindig folyik, közben erősen kibővült térségben,

az egész keleti háború eddig legnagyobb csatája.

Német tájékoztatások szerint a hét vége egyáltalán nem mutat különösebben kiemelkedő változásokat, illetékes magyarázók szerint a támadók és védők kezén lévő területekben is csak kevés a változás. Egész sora mutatkozik olyan jelenségeknek, amelyek különösen a Kievtől nyugatra terjedő nagy térségben kialakuló

újabb helyzetre

hívják fel már előre a figyelmet. Elsőízben kerül a jelentésbe

Zsitomir

város neve. Ez azért is jelentősnek látszik, mert míg általában egyéb pontok helyzetéről csak általánosságban tartott közléseket adnak, a Kievből Zsitomir felé vezető útról a katonai szakkörök úgy emlékeznek meg, mint ennek a harctérnek különösebb súlypontjáról. Az itt fennálló éles feszültségre eléggé jellemző, hogy újabban beavatkozó német hadosztályokról történik említés, amelyeket a Zsitomirnál megindult szovjet támadó előretörésekkel szemben vetettek harcba.

Jelentős fejlemények mutatkoznak a déli betörési térségben

kialakult hadműveletekben is. Itt Kievtől délnyugatra a szovjet igen erősnek mondott támadásokat indított több visszafoglalt helységért, míg a várostól délre, tehát a Dnyeper-ívből ezekkel szemben német kötelékek indultak ellentámadásra.

Magának ennek a szakasznak így vázolt helyzetéből érthető, hogy a berlini illetékes helyek most már teljesen eltérnek attól a korábbi megállapítástól, amely a harctéri helyzetnek bizonyos stabilizálódásáról tett említést. Több olyan újabb tényező merült fel, amelyek a várható harctéri helyzet megítélésére vonatkozó német megfontolásokra nyilvánvalóan befolyással vol-

tak. Több újabb jel tudniillik határozottan arra mutat, hogy

az igazi nagy események csak most vannak kialakulóban.

Ehhez elsősorban rámutatnak arra a mindenáron erőszakolt tempóra, amellyel a szovjet vezetés támadó erőit harcba veti és ezeknek a támadásoknak változatlanul nagy kiterjedésére.

Illetékes berlini magyarázók ezt éppen olyan jelentős körülménynek minősítik, mint azt, hogy a támadó hadműveletekre annyira kedvező eddigi időjárás megrosszabodása — bár tulajdonképpeni értelembe vett sáros időszakról egyáltalán nem lehet beszélni — a német hírszolgálat adatai szerint, úgylátszik, egyáltalán

semmi befolyással nem volt a szovjet hadműveleteire.

Ilyenre a legközelebbi időben sem lehet várni, annál kevésbé a jövő fejlemények szempontjából ilyesmit számításba venni. Sőt még idején figyelembe veszik, hogy az elmúlt ősz folyamán uralkodott rendkívüli időjárási viszonyok következtében a száraz őszre hirtelen eél fog következni.

A német vezetés mindenesetre az egész harctéri helyzetet az összes számbajövő tényezők figyelembevételével ítéli meg és mindezeknek ismeretében készül fel a szovjet hadseregnek küszöbön álló újabb célkitűzéseire és ezeknek megfelelő hadműveleteire.

Külön nyomatékkal emelik ki az illetékes magyarázók

Csernyigov

város nevét. Az első ellenséges támadások után bekövetkezett ellanyhulást csak átmenetinek tekintik. Erre mutat egyébként a véderő főparancsnokság napijelentésének idevonatkozó része is.

Krivojrog

térségében is újabb támadásokra számítanak, legalább is katonai szakkörök rámutattak, hogy itt újabb szovjet csapatösszevonások vannak folyamatban. Ezeknek mértéke azt a következtetést engedi meg, hogy itt egészen

nagyszabású áttörő kísérletekre készülnek.

A helyzetnek ebből a megítéléséből érthető, miért tulajdonít a német hadvezetés olyan nagy fontosságot annak, hogy

Kievtől délre a szovjet nyomás minden áron valami döntő eredményt akar kierőszakolni.

Ezzel kapcsolatban figyelnek a

Szmolenszktől

északnyugatra fekvő vidékre, mint újabb szovjet támadások valószínű súlypontjára.

Otto von Heydebreck

Tovább tartanak a zavargások, véres összetűzések Libanonban

Ankara, november 13. A brit befolyás alatt álló *iraki és egyiptomi* kormány hivatalos *iltakozását* jelentette be a libanoni események ellen és mindkét kormány részéről újabb támadások érik a degaullisták levantei főbiztosát, *Helleut. A zavargások tegnap is tartottak egész Libanonban.*

Beirutban, Tripoliszban és más városokban *véres összetűzések* támadtak tüntetők és szenegáli négerek között. Libanon államfője, *Khuri*, akit Helleu főbiztos megfosztott tisztségétől, letartóztatása alkalmával szembeszállt a kiküldött katonasággal és *meg ebesült.* Jelenlegi tartózkodási helye *ismeretlen.* Azt se tudják, hogy a többi letartóztatott libanoni politikust *hová vitték.*

Ankarai angolszász körökben bizonyosra veszik, hogy a végrehajtóhatalom gyakorlását Libanonban *rövidesen a brit-francia hatóságok veszik át.* A libanoni feszültség már régebbi keletű, de októberben súlyosbodott. A kormány ugyanis kijelentette, hogy meg akarja változtatni az alkotmányt azért, hogy Nagybritannia és Franciaország által 1941-ben megígért *függetlenségét* megvalósítsa. *Minden nem libanoni hatóságot el akartak távolítani.*

Berlini vélemény szerint a libanoni viszálynak az a háttere, hogy *Anglia meg akarja szüntetni a francia fennhatóságot Libanon fölött,* mivel már a mult világháború végén is igényt tartott Libanonra, de akkor nem tudta megvalósítani követelését.

Megmozdult az egész arab világ

Zürich, november 13. *(A Pest külön tudósítójától.)* A libanoni események pénteken *kritikus fordulatot* vettek és a Közel-Kelet arab lakosságának *általános megmozdulására* vezettek. A palesztinai arab kereskedelmi kamarák rendkívüli közgyűlést tartottak és ezen határozatot hoztak, hogy *az arab lakosságot sztrájkra szólítják fel.*

Pénteken este *lankok és páncélos csapatok vonultak fel Beirut utcáin.* A lakosság több helyen *felbori otta és felgyujtotta a páncélos kocsikat.* A tüntetések a késő esti órákban még fokozódtak, több helyen lövöldözések voltak, az utcai harcoknak *számos halottja és sebesül je van.*

Kairói jelentések szerint az angol hatóságok a közelkeleti brit katonai hatóságokat utasították, hogy legyenek készenlétben.

A *Neue Zürcher Zeitung* washingtoni jelentése szerint amerikai kormánykörökben *nagy felháborodást* keltett a felszabadítási bizottság eljárása. De Gaullet teszik felelőssé az erőszakos eljárás következményeiért és azt hangoztatják, hogy *a libanoni események után nem sok jót lehet várni arra az esetre, ha Franciaországban De Gaulle kerülne uralomra.*

Catroux Libanonba megy

Algir, november 13. Beavatott körökben úgy tudják, hogy Catroux tábornok Libanonba utazik, hogy *elsimítsa a konfliktust.* A tábornokot *legmesszebbmenő teljhatalommal* ruházták fel. MacMillan angol közelkeleti miniszter utasítást kapott kormányától, hogy az algiri bizottságnál lépjen közbe a libanoni zavargások ügyében. *(Bud. Tud.)*

A libanoniak brit közbelépést kérnek

Beirut, november 13. A keresztény és mohamedán szervezetek vezetői pénteken meglátogatták *Spears* tábornok brit követet és közbelépést kértek. A libanoni maroniták érseke kijelentette, hogy *teljes támogatásban részesítik az elmozdított kormányt* és mélységes sajnálkozásának adott kifejezést a francia felszabadítási bizottság intézkedései miatt. Csupán brit közbelépés akadályozhatja meg a felkelés kitörését.

A libanoni kormány elnökét tudvalevően *elmozdító ták* a francia csapatok. A parlament épületét *francia csapatok vették körül.* A parlament elnöke és a parlament több tagja *az épületben van és nem hajlandó eltávozni.* Megerősítést nyert, hogy a letartóztatottak között van a különösen népszerű közélelmezési miniszter is. A franciák az északlibanoni mohamedánok vezetőjét is őrizetbe vették. *(Bud. Tud.)*

Egyptom királyának állásfoglalása

Kairó, november 13. Az Exchange Telegraph különtudósítója jelenti:

Nahaz pasa miniszterelnök tiltakozása után *Faruk* király maga is közbelépett. Az elmúlt éjszaka *magához kérette Nagybritannia és az Egyesült Államok követét*, hogy megbeszélje velük az eseményeket.

Ugyanakkor a király táviratot intézett a libanoni köztársaság letartóztatott elnökéhez és sajnálkozásának adott kifejezést afelett, hogy *nincs abban a helyzetben, hogy küldöttséget menesszen Libanonba* annak bebizonyítása végett, hogy Libanon a veszély órájában mindenkor számíthat Egyiptom királyának és népének barátságára. A király egyúttal üdvözölte az elnököt megválasztása és az iránta való hizalom megnyilvánulása alkalmából. *(Bud. Tud.)*

A libanoni válság előzményei

London, november 13. Az *Exchange Telegraph* diplomáciai munkatársa beszámolt a libanoni válság *előzményeiről*.

A tudósításból kitűnik, hogy a feszültség már hosszabb idő óta állt fenn és kiéleződött október folyamán, amikor az augusztusi választásból győztesen kikerült kormány elsőizben közölte *hivatalosan*, hogy meg akarja változtatni az alkotmányt és *megvalósítja Libanon függetlenségét*, amit 1941-ben Nagybritannia és Franciaország megígért.

Ezzel kapcsolatosan a kormány az összes nem libanoni hatóságok eltávolítását határozta el. A libanoni kormány terve az volt, hogy az egész közigazgatást *szír-libanoni vegyes bizottság alá rendeli, a franciák kizárásával*. A köztársaság egyedüli hivatalos nyelvévé az *arab nyelvet* akarták kinyilvánítani és külföldön *saját diplomáciai* képviseleteket létesíteni.

Néhány nappal ezelőtt De Gaulle libanoni megbízottja Algírba utazott új utasításokért. Kedden visszatért Beirutba és *magával hozta De Gaulle utasítását*. Ugyanaz nap az algíri felszabadítási bizottság nyilatkozatot tett közzé, amely szerint *nem ismeri el a tervbevett alkotmányváltozás jogosultságát*.

A libanoni kormány azzal válaszolt, hogy *alig egy órával később elhatározta az alkotmány megváltoztatását* és közölte, hogy a törvényjavaslatot még a hét folyamán a parlament elé terjeszti jóváhagyás végett. Ettől a pillanattól kezdve gyors ütemben követték egymást az események.

A londoni francia körök azon az álláspontón vannak, hogy a libanoni francia madátum csak akkor szűnik meg, ha a Népszövetség formálisan megszünteti. Egyúttal azonban hozzáfűzik, hogy *a franciák hajlandók elfogadni minden észszerű kiutat a rendkívül bonyolult helyzetből*. *(Bud. Tud.)*

Omladozik Mária Terézia cinkotai vadászkastélya

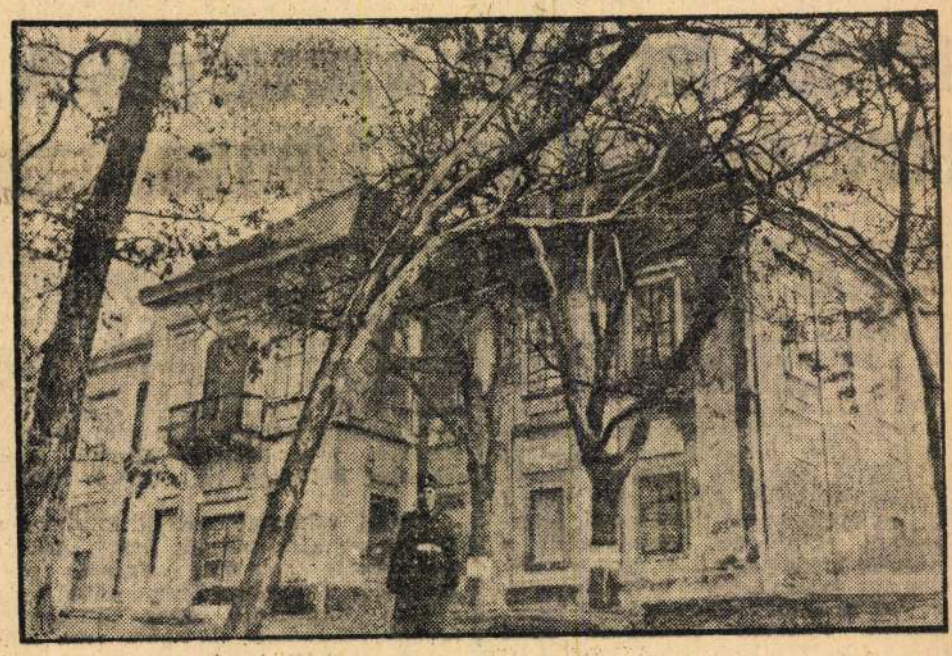

Pest határában, Cinkota-Nagyitce és Rákosfalva között áll kis domb tetején, százados fákkal körülvéve az az öreg kastély, amelybe annakidején Mária Terézia járt a magyar nemesekhez vadászatra. A kastály előtt óriás kiszáradt fa áll, tetején üres gólyafészek. A fától nem messzire húzódik a vasúti töltés, még ezen is túl — folyik a Rákos patak.

Az a terület, amely *Pestt-l Hatvanig* terül el és amelyen ma kisebb-nagyobb falvak virágzanak, valamikor *a nagy Grassalkovich-birtok egy része volt*, s vaddal teli erdőségek várták rajta főúri vadászokat. Mögötte van a nagyitcei kiserdő, amely még a régi nagyerdő maradványa. És itt áll a *Mátyás királyról* és *a cinkotai kántorról* híres vendéglő.

Öreg épületek között, régi idők emlékét hordozza a kései, bágyadt őszi napsütésben a szél.

A vadászszállást — még a *Grassalkovich-grófok* építették. *Grassalkovich* Antal kezde el építeni a budai várat is, a királynő parancsára.

Az épület alatt pince van, s állítólag alagút vezet innen *Gödöllőre*, de az alagút bejáratát eddig még nem találták meg. Hozzátartoznak még a cselédlakások és az istálló.

Ez az istálló valamikor kápolna lehetett. Idők folyamán azonban a tűzvész és az időjárás sokat pusztított rajta. Hosszú oszlopfolyosó húzódik a közepén végig, s a tetőzet az oszlopokra bolthajtásban támaszkodik. Fehér márványfalai voltak, de azt ép úgy, mint a kastély bútorzatát a kommunizmus idején összetörték, illetőleg elhurcolták. Ez az istálló a ház mostani lakói szerint eredetileg házi kápolna volt.

Innen, ha befelé megyünk, látjuk meg a kastély udvarát és az épület homlokzatát. Az udvar vörös téglákkal van kirakva, a téglákon a magyar címer, ennek két oldalán egy »A« és egy »M« betű van.

A homlokzaton ott van a Grassalkovich-címer. Az udvarra néző ablakokon még megvannak a zsalugáterek is, a többit eltüzelték, tudniillik a kommunizmus idejében ezekkel fűtöttek. Az épületben egy régi bútordarab sincs, csupán egy-két régi fehér kandalló áll még a szobák sarkában.

A kastély körüli földeket a főváros most parcellázza.

1940-ben a Kormányzóhelyettes egy gödöllői útján megtekintette az épületet és azóta foglalkoztak is az illetékesek az épület megvételével, de a zalkudozások közben megszakadtak... Eredetileg ide ligetet terveztek, s a kastélyt múzeummá akarták berendezni, de a terv, sajnos, csak terv maradt...

D. Zs.

KÉSZÜL

a könyvespolcok sztárja, a magyar hölgyközönség nélkülözhetetlen tanácsadója, az asszonyi tudnivalók páratlanul tökéletes enciklopédiája, az

Asszonyok aranykönyve

„Tündérujjak" kiadás

Villannyal fűtött házikabátok, új stílusú bútorok, óriási gépek és gramofonnagyságú varrógépek a lausannei vásár szenzációi

Lausanne, november 13. A svájciak még ma, a nagy világégés közepette is évente háromszor adhatnak egymásnak találkozót: az egyik a tavaszi bázeli Nemzetközi Vásár, a második a mi Őszi Lakberendezési Várárunknak megfelelő lausannei Comptoir Suisse, a harmadik pedig — a német és a francia rész után ezt az olasz Svájc rendezi — az októberi luganói mintavásár. A bázeli vásárnak nemcsak bevallott, hanem keresztül is vitt célja *az áruk kicserélése* és ott az adásvételt komolyan is veszik. A lausannei Comptoir *inkább kiállítás*, seregszemle Svájc ipari és kereskedelmi fejlődéséről, nagyszerű alkalom a Vaud, vagy németül Waadt-kantonbelieknek — ennek székhelye Lausanne —, hogy találkozzanak Svájc többi lakóival.

Ezen a koraőszön voltam a lausannei vásár megnyitásán. A latinok Rómája hét dombon épült, a római Lausanumból Lausanne-ná fejlődött festői város csak három dombon nyujtózkodik, amelyeket *hidak kötnek össze*. Furcsa érzés: az ember hatalmasan ívelő hídon megy keresztül s lenézve, *maga alatt ott látja a város kiterjedt negyedeit, de folyónak, vagy pataknak híre, hamva sincsen*. Úgy kell elképzelni, mintha a Gellérthegy és a Várhegy közelebb lenne egymáshoz és *híd kötné össze a kettőt*, alatta pedig már felépült volna a tabáni fürdőváros.

A vásár is dombra került. Az elgondolás ugyanaz, mint Pesten: zöldelő park közepén itt is hatalmas épület terpeszkedik, mint a pesti Iparcsarnok. Ezenkívül csuklós vasszerkezettel impozáns sátorcsarnokokat feszítettek ki s ezekben állítják ki az árukat.

Az állandó csarnokban találjuk a háztartási szereket, találmányokat, a textilneműeket, a bútorokat. *A közelgő tél itt is nagy gondot okoz*. Bármilyen hihetetlenül hangzik is, ennek a kis országnak egyáltalában nincsen szene, s fája is igen kevés, mert az erdők legnagyobb része tűlevelű, puha, tehát fűtésre alkalmatlan fákból áll. *A szén éppen ezért fantasztikusan drága s a meglévő mennyiséggel is nagyon takarékoskodnak*. A városokban a legtöbb házban központi fűtés van s a háziurak már most figyelmeztetik lakóikat, hogy *télen legfeljebb 12—13 fokra tudják felmelegíteni a lakásokat*. Akinek ez kevés, — és kinek lenne elegendő — az a Vásáron vehet magának villannyal fűtött házikabátot. Ez a pompás találmány finom drótezálakkal átszőtt szövetből készült, amit a fagyoskodó svájci magára boríthat. Másult elmés *fűtőgázosító készülékeket* árusítanak: fából mégis több van, mint a drága szénből s ezzel ugyancsak a kemény telet akarják elviselhetővé tenni.

Rengeteg csodálója van *a hordozható villamos varrógépnek. Az egész csak akkora, mint egy gramofon, s bárhol be lehet a villanyba kapcsolni*. Nagy üzleteket csinálnak vele. Jövője van!

Nagyon szép a bútorkiállítás is: a svájci asztalosipar szakított a merev, egyvonalú modern formákkal, s mindinkább visszahajlik bizonyos *nemes újklasszicizmushoz*. A nálunk annyira elterjedt »rekamié« itt ismeretlen fogalom, helyüket valami átmenet foglalja el az ágy és a hencser között.

Magyar hangok a lausannei vásáron

A bútorcsarnokban találkoztam az egyetlen magyar emlékkel. Furcsán is hangzik: svájci Nemzeti Vásár és *magyar emlék!* Pedig mégis volt. A hangszergyárak nagyon sok zongorát állítottak ki s melléjük művészeket is szerződtettek, akik pompás hangversennyel szórakoztatták a látogatókat s a zongorák kiváló hangját igazolva, vételre ösztökélik a jópénzű svájciakat. Amint így sétálok a zongoragyárosok során, *egyszerre csak felcsattan Liszt IX magyar rapszódiájának tüzes melódiája*. Percek alatt nagyszámú közönség vette körül a művészt s a gyönyörű mű elhangzása után lelkes tapssal köszönte meg a váratlan müélvezetet.

Sok helyet foglal el a *népművészet* is. Egész *parasztszobákat* mutatnak be. Ezek úgy, amint állnak, megvehetők. Mint hallottam, már az első néhány órában két ilyen parasztszoba találta meg a helyét egy-egy svájci nyaralóban. Rengeteg a *kézimunka;* egymással vetekszik a világhírű st. galleni fehérosipke, az olasz-svájci, tessini színes kézimunka, valamint a házivászonra feldolgozott bern varottas. A színes agyagtányérok a magyar parasztház agyagedényeire emlékeztetnek, de a szép pompás magyar motívumokat itt mások helyettesítik.

Megkapó a svájci gépipar fejlettsége. Az óriási IV. számú csarnokot *csak gépek* foglalják el. A kiállítók valamennyit zugva, zakatolva mutatják be. Az ámuló látogató hirtelen nem is tudja, hogy mit nézzen. Itt hatalmas gőzgép zihál, ott fürge fúrógép pattog, emitt dinamó mozgat egy munkagépet. Homérost kritikusai azért dícsérik, mert a térbeli leírást időbeli cselekménnyé tudta varázsolni: Achilles pajzsát előttünk készítteti el Hephaistosszal, a görög istenek kovácsával. A cselekvésben, az alkotásban rejlő szuggesztív erőt a svájciak megértették: ahelyett, hogy kiáltó reklámokkal dícsérnék árnikat, helyben mutatják be, hogy mit tud, vagy miként jön létre. Igy az egyik cég nem azt reklámozza, hogy az ő szegecselt hegesztése a legjobb, hanem *felállított egy kis színes ablakokkal ellátott forrasztó műhelyt s ott helyben heggeszt, forraszt és szegecsel*.

Láttam ékszerészt, aki ott a vásárban készített egy tündéri ezüsttálat, egy gelencsér helyben alkotta meg agyagvázáit, másutt két vak ember székülőkét font, míg a harmadik diktálás után furcsa írógépen írta a vakok domború írását. Odafigyeltem: Pierre *Loti* »A halászok« című regényét diktálták. Azóta ki tudja hány szegény világtalan élvezte végig a vásárban diktált műből ezt a szép, misztikus regényt.

Mindenki maga bélyegzi le a vasúti jegyét

A régi jó közmondás: minden út Rómába vezet, vásárokban úgy alakítható át, hogy *minden vásárnézés vége a vendéglő*. Miután végignéztem a művészi kiállítást, gyönyörködtem a remek virágerdőben, vettem a hatalmas sárga postaautobuszban a külön e célra kiadott bélyegekből, végül felkerestem az állandó épület földszintjén és alagsorában berendezett számos *ivószoba* egyikét. *Mindegyik más és más kanton nevét viseli s a megfelelő népviseletbe öltözött pincérnők rendelés nélkül is hozzák az illető kanton területén termelt bort*. Enni itt nem lehet, de csak egy ugrás az élelmiszersor, ahol *jegyek ellenében* olcsó áron igen jól lehet lakni.

Mint mindenütt, itt is hatalmas tömegek hullámzanak. Az első napon tizenhétezer, a másodikon, vasárnap huszonnyolcezer látogató volt kíváncsi a Comptoir Suisse-re. A kiállítás két hete alatt 300.000 emberre számítanak. Ez ebben a kis országban óriási szám. Érthető, ha Svájc legeldugottabb helyeiről is eljönnek: az ideszóló jeggyel ingyen vissza is utazhatnak, csak vásári bélyegzővel kell ellátni. Igen *ellátni* és nem *ellátttatni*. Itt mindenki *maga bélyegzi le az egyik csarnok oldalára szerelt gépen vásári jegyét*. Nincs hosszas igazolási eljárás, a svájci szinte el sem tudja képzelni, hogy valaki nem igaz úton akarna jogtalan előnyre szert tenni, úgy, hogy például beküldi mással a jegyét lebélyegeztetni.

Bizony, ez elgondolkoztató. Az olyan országnak, amelynek ilyen fiai vannak, nemcsak dicsőséges multja, nemcsak békés és viszonylag gondtalan jelene van, hanem bizonyosan reményteljes jövője is. Megérdemli!

Berczik Árpád

Cinkotai Beniczky-
kastély

Ép. XVIII. sz. vége

Bar Bpestbalp

58. l –

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Cinkotai ev. templom

(Pest vm.)

Ep. 1709.

Barbyertalp.

58. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Cinkotai rk. templom

(Pest vm)

Ep. 1757.

Bar Bpestbalp

58. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Cinkotai rk. templom

(Pest vm)

Ep. 1894.

Barbpesbalp

58-l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Patria" r.-t. Budapest — 435418

Cinkóczki Anna
Karton anyagterv, textilterv
" " "

Ernst Múzeum. I. Iparművészeti kiállítás. 1952.
13 l.

Terény /~~Tombor~~/ 1
Balassagyarmati járás.

Története: A középkorban
kal bir. 1506-ban Terjéni
lassa Zsigmond a földesura
jéhez, 1660-ban a divényi
Zichy István nyeri adomány
ban 12 magyar, 16 ~~tót~~ szlovák ház
első felétől ~~a gr. Zichy,~~
~~a hr. Esteházy-család birt~~
Bekötőut menti halma

R.kat.templom. /Szt.András
Története: Historia Domus
tatio emliti, hogy a temp
Szt.András főoltára, két
ban uj orgonát állitottak
procurata." Lehet, hogy a

MDK

Cinkotay Frigyes

Kiállitási hir

Szocialista müvészetért 1968 jun.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Cinkotai Frigyes

SOMOGY MEGYEI NÉPLAP

1964 NOV 7

1021

CINKOTAI FRIGYES: ŐSZI TÁJ TEHENEKKEL (OLAJ).

(Őszi tárlat)

vonultunk
végig a bányák mellett, senki
sem állított meg, s baj nélkül
beértünk Jekatyerinoszlávba.
Odaözönlöttek mindenfelől a
hadifoglyok. Ilyen nagy város-
ban könnyebb tájékozódni:
merre felé dől a világ sorja.

A jekatyerinoszlávi lágerben addig vártunk, vitatkoztunk, míg egyszer csak hallottuk, hogy sebesen nyomulnak előre a németek. Mi lesz velünk, ha itt érnek bennünket? Akadt, aki azt mondta, várjuk meg őket, hamarabb hazajutunk.

Hogyne, mondták mások, hogy megint kivigyenek valamelyik frontra.

Járt be hozzánk a táborba egy bolsevik agitátor. Nem állt fel az emelvényre, hanem leült közénk, szívta velünk a rossz mahorkát, s csöndesen elmagyarázta:

— Látjátok, mi nem tekintünk benneteket ellenségnek. Olyan emberek vagytok, mint mi, paraszok, munkások. Titeket a császár, minket a cár kergetett ki a frontra. Mi nem akarunk többet ellenetek har-

frontra sem, seho
csináljunk, mind
kunkon vannak a

— Adunk nekte
elmentek beljebb

Ha valami nagy
volna így velünk,
volna neki. De e
rű legény volt, é
a szavában, bíztunk benne.
Nem is hiába.

Kaptunk vonatokat. Aki maradt, maradt, nem tudom, mi lett velük, talán a németek hazavitték, s mehetett újra valamelyik frontra. Magam a legelső vonatra felkapaszkodtam.

Hanem ez az út nem volt öröm. Hamarosan tapasztaltuk, hogy nemcsak a németek vannak a vörösök ellen, hanem a fehérek is szervezkednek. Láttuk, hogy ebben az országban nagy seregek gyűrkőznek egymás ellen. S valószínű, hogy nem nagyon szeretik azt, aki sehova sem tartozik, csak a kenyeret fogyasztja.

Nem tudtuk, kik azok, akik Moszkva ellen zászlókat bontottak. Egyet azonban a magunk eszétől is megérthettünk.

volt az már a levegőben. Még ott a vonaton megalakítottuk mi, hadifoglyok a vörösezredet.

Nem sokat teketóriáztak velünk, elfogadtak a csillagos zászló alá. Kaptunk fegyvert, felszerelést. Amit nem adtak, azt szereztünk. Könnyebb volt akkor lóhoz jutni, mint nyereghez.

Hej, de más érzés volt megint katonának lenni! Katonának s mégis szabad embernek. Aki akkor abba belekóstolt, nem felejthette el, s nem mondhatott le róla egész életében.

— Nézzétek, én baka voltam, s mégis, hogy szót fogad alattam a ló!

Mérhetetlen nagy pusztaságok vannak arra, akkorákat kívánt az ember vágtatni raj-

Cinkotai Frigyes festő

Tizennégy somogyi művész tárlata nyílt meg a bjelovari városi múzeumban, melyen művei szerepeltek. Balatoni tájakat örökít meg művein.

Sábadi Károly: Somogyi képzőművészek. Magyar Szó, 1974. febr. 21.

M.D.K.

CINLEI C. Hortensia

1925-ben Nagybányán a szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.... 336.l.

m. BK.

Cinolter Károly

nyomdász

első díjjal kitüntetett munkája

Ábra a 235. lapon

Wankó Vilmos: Az évkönyv belső ciminlapjára kiírt pályázat

Grafikai Szemle 1929 évf 6-7 sz.: 227-232 l

CINOVSZKY JÓZSEF

később Ausztiába költözött felvidéki festőművész
/1800-1857/

Folia Archaeologica XIV. 1962 219. lap

CIUPE, Aurel festő

BORGHIDA István: Harcos müvészet. = Igaz Szó, 1973.7.sz. 133.p.

Ciupe Aureltől is ismerünk szociális tárgyú linómetszetet.

nc festőjének. Hirdetési díjaink-
y messze elmaradnak kiadónk má-
.

00 ESTEK gyakori látogatója, a lap
színházi rendező lesz a vendég
zni tőle, hogy továbbra is a vidéki
ogy gyűjt-e még bábukat, hogy
artani, s hogy azért törte-e el a
nak is eltörik.
y ülőhelyre ne számítsanak. S bár
- a népes vendégseregre tekintet-
kénytelenek felszolgálni.

TÖRÖK ANDRÁS

Cinpe Aurel

festő

M.D.K

Marosvásárhelyen lévő képzőművészeti festőiskola vezetője volt a két világháború között. Majd Keresztul vitte 1945 utáni, hogy a város művészeti középiskolat kapjon.

Haldovány Győző. Festőt a Szilágyfeldére Műnézet, [illegible] aug 21 lap

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Cinpe Aurel
festő

M.D.K.

Méltatás.

Solymosi István: Benczédi Sándor ...
Művészet, 1969. február - 39 lap.

Ciupe Aurél, festőművész

Kántor Antal sozem lett hűtlen az ecsethez, de mint kiállító művész lassan már csak emlékekben élt. Egy-egy pedagógustárlaton, sportkiállításokon jelentkezett. Egyszer engedett a szülőföld hívásának és ott állította ki főként régebbi munkáit, ahova az egykori festőtársak Mohy Sándor, Ciupe Aurél is örömmel jöttek üdvözölni az ifjúkori barátot: a Korunk Galériában.

K.L.: A festészet megtartó ereje.
Tükör, Budapest, 1984. júl. 10.- old.

Ciupe Aurel (Kolozsvár) festő

Huszonhét képzőművészt hívott meg az idén Hargita megye Művelődési és Szocialista Nevelési Bizottsága, a Képzőművészek Országos Szövetsége Csíkszeredai Fiókja Szárhegyre. A tábort négytagú bizottság vezette: Ciupe Aurel, Gáál András, Márton Árpád és Zöld Lajos.

Az aug. 28.- i záróünnepségen a művész is felszólalt, díszérve a Szárhegyen töltött időt, mely komoly munkával, kellemesen telt el.

S. Murszay Magda: Milyen volt a VII. képzőművészeti alkotótábor – Szárhegyen?

Utunk, 1980. szept 26. 7. old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 JAN 18
Utunk

Ciupéné Király Mária
1021

Merei Ferenc

KIÁLLÍTÁSI JEGYZETEK

1. Ciupéné Király Mária faliszőnyegeiről
2. Löwith Egon szobrairól

Mindössze néhány, viszonylag kis méretű faliszőnyeget szerepeltetett Ciupéné, született Király Mária, a bukaresti Apollo műcsarnokban nemrég megrendezett csoportkiállításon, amelyen rajta kívül még két kolozsvári művész, a szobrász Löwith Egon és a grafikus Florian Milan mutatkozott be a fővárosi közönségnek.

Valószínűleg a meglehetősen szűkös kiállítási felület miatt, Ciupe asszony lemondott a katalógusában feltüntetett, régebbi keletű batikolt munkáiról, s csupán haute lisse technikával szőtt, utóbbi években keletkezett munkái bemutatására szorítkozott. Mini-tárlata azonban így is reprezentatívnak hatott; műfajának választékos ízlésű, nagy tudású, minden ízében hivatásos művelőjeként vívta ki a közönség elismerését.

Ciupe asszony megengedheti — és meg is engedi magának a nemes egyszerűség fényűzését. A gyapjú természetes színéhez igen közel álló árnyalatokkal dolgozik, rendszerint kompozíciójának csupán egyetlen pontján parázslik fel, mintegy a hamu alól, egy-egy erősebb színfolt. Keresetlen egyszerűséggel vonja meg motívumainak kontúrjait s ugyanígy szervezi meg a kompozíció egész felületét. *Felszabadulás* című faliszőnyegétől eltekintve, melyen csillagkoszorús, homlokú nőalak allegorizálja a címben jelzett témát, az itt bemutatott faliszőnyegeken a természeti táj élménye tér vissza, átszűrten és mégis dúsan, életteljesen. Széltől fodrozott víztükrön látjuk olyannak az erdő fáit, az ágakon megülő vagy égbolton elsikló madarakat, ahogyan Ciupe asszony alakítja a tőlük inspirált motívumokat *Madár*, *Gótika*, *Nyírfák*, *Bagoly* és — az ebben a kontextusban különösen beszédes — *Tükrözés* című munkáin. Árnyalati átmenetekben gazdag, libbenő nyugtalan kontúrú, apró, irizáló foltok együtteséből rajzolódnak ki — hasonlóan képzett, csak nyilván sokkal világosabb háttéren — az egész kivágást uraló, stilizáltan is karakteres állatfigurák fácskák nyúlánk sziluettjei. S velük együtt áramlik át a kompozíció egész felületére — színekbe transzponálva természetesen — az ózondús erdei levegő íze, hangulata is.

Bármennyire közvetlenül a természeti látványból inspirálták Ciupe asszony falikárpitjai, mégsem tájképek. Sokkal inkább olyan hatást keltenek, mintha felnagyított részletek lennének egy hatalmas kompozícióból. Akárcsak az ilyen kinagyításokon, szembetűnően nyilatkozik meg rajtuk a „tiszta" artisztikum, feltárul valami abból a mikrokozmoszból, melyet egy-egy jellegzetes ecsetvonás rejt magában, közvetítődik valami abból az átlényegülésből, melynek során a holt anyag, a puszta színfolt élményfakasztó műalkotást hoz napvilágra.

Nem kevésbé tisztázott ezeknek a faliszőnyegeknek a rendeltetési helyen betöltendő szerepe is: Ciupe asszony általuk úgy tár ablakot a mai ember közvetlen környezetétől egyre távolodó, érintetlen, varázsos természeti tájra, hogy nem pusztán képi élménypótlékot ad, de ébreszteni igyekszik bennünk a vágyat e távolság áthidalására.

Ciupe Mária: Ikrek

STEFAN HEYM (NDK)

Margot nővér

főkötővel, a háttérben a ház
s a kapu melletti tábla világosan felismerhető volt. Az
egyik férfi szikár, keserű vonás a szája körül, szúrós szemével éppen a szemlélőre bámult; a másik arcán felismerhető volt az a mosoly, amelyet a polgármester leírt. Különösnek az tűnt, hogy a nő arcán is e mosoly visszfénye látszott; harmincéves lehetett, de az a típus, amelynek finom vonásai szinte lehetetlenné teszik életkora pontos

— S hagyjuk elvérezni az embereket? — Burre arcán az izgatottság nyoma látszott.

— Van fogalma, doktor úr, mennyit tart, amíg a körzeti kórház mentőkocsija S.-ből Rhingowba ér? S ha valamennyi mentőkocsi úton van?

Az autó reccsenve huppant bele egy különösen mély gödörbe. A volán kiugrott Burre kezéből; alig sikerült elkerülnöm, hogy beverjem a fejemet a kocsi tetejébe.

— Mindenesetre új huzatokat kellene szerezni az ülésekre — mondta Burre, miután az autót újra hatalmába kerítette. Könnyed fejmozdulattal a hátsó ülés felé intett.

— Már mindent kipróbáltam, mindenféle tisztítószert. Nem tudom, mi van ezzel a vérrel, hogy nem lehet ledörzsölni.

— Ki vérzett így?

— A feleségem.

A gyászszalag a karján.

— Őszinte részvétem, Burre úr — mondottam, s éreztem, hogy itt a szokásos szavaknál többet kellene mondani, ezért hozzátettem: — Különösen a gyermekek miatt. Ilyesmi a gyermekeknek a legborzasztóbb.

— Nem lett gyerekünk. Az én hibámból. Ezt kivizsgáltattam Wieczorek doktor úrral.

Szeme az előttünk felbukkanó gödrökre meredt, és megint azt a szúrós pillantást vettem észre. Jobbra és balra ritkult ágazatú lucfenyők imbolyogtak tova. Burre végül ismét felvette a beszélgetés fonalát, mintha valami arra ösztönözte volna, hogy könnyítsen a lelkén, talán a táj komorsága vagy ennek a napnak a hangulata.

— Nem tudom, hogyan is kezdett hirtelen ennyire folyni a vére. A kórházban sem

Burre tétovázott. — Nem volt alkalmam megkérdezni. Először túlságosan el volt foglalva azzal, hogy segítsen rajta. Aztán meg nem volt olyan állapotban, hogy megkérdezhettem volna.

Várt

— Azt hiszem, valami egyszerűen megpattanhatott szegénynek az altestében. Tudja, hogy mint van ez az asszonyoknál. Wieczorek doktor úr utánam küldte Pahlnét, a takarítónőt, siessen már, mondotta, valami történt a feleségével; s amikor hoztam a kocsit, Wieczorek doktor úr azt mondta, segítsek neki, s együtt vittük ki a feleségemet a házból; egészen belesápadt; különben a doktor úr is, és pálinkaszaga volt, biztosan felhajtott néhány pohárkával; Burre, szólt egyszer hozzám, nem bírom nézni az emberek szenvedését, ezért iszom. Az asszonyom mellett ült, ott a hátsó ülésen, az egész úton a kórházig, s tartotta a fejét, fogta a kezét és segíteni próbált rajta, hogy könnyebben elviselje. De a vérzés nem állt el, csak úgy ömlött belőle. Egy ideig nyögött a fájdalomtól s az átkozott út minden gödrénél felkiáltott. Aztán már erre sem futotta erejéből.

— Az autóban halt meg? — vetettem közbe, s azt kérdeztem magamban, hogyan képes Burre itt ülni s a kocsit vezetni; de az idevalósi emberek, hallottam már, lassú vérűek és nehezen hozhatók ki sodrukból.

— Nem — válaszolta a gúny árnyalatával hangjában. — Ez az egyetlen, ami ebben a kocsiban még nem fordult elő; senki sem halt meg benne. Gyorsan bevitték a sebészetre, aztán vért pumpáltak belé és megoperálták. Két napig élt. Én is láttam még egyszer; magánál volt; azt suttogta, fogjam meg a kezét, én megtettem, s észrevettem, hogy valamit mondani akar, de aztán valószínűleg meggondolta s lehunyta a szemét. Az orvosok kiküldtek.

— És Wieczorek doktor?

A mezei út kiszélesedett, a fenyősor eltűnt, néhány alacsony ház bukkant fel a láthatáron.

— Wieczorek doktor a szobájában ült, bezárt ajtók mögött — mondotta Burre. — Pahlné hazaküldte a pácienseket. A doktor tehát bezárkózott, és inni kezdett. Akkor sem nyitott ajtót, amikor odaérkeztem, s az ajtón át bekiáltottam, hogy most halt meg a feleségem.

Burre elhallgatott. Bizonyára megértette kimondatlan

dolo
a de
oldal
sé b
Az as
Kisz
zal az
el kezdtem fog-
lalkozni, aki a tetőről lezu-
hant. Visszanyerte eszmélе-
tét; a lába fájt, kificamította
a bokáját; ennyi volt az egész.

●

Margot, írta dr. Wieczorek, s aztán néhány, számomra olvashatatlan szó, majd **...ne kívánd meg a...**

Igyekeztem összeállítani szerelmük történetének mozaikjait azokból a kövekből, amelyekre az orvos jegyzeteiben, egyes leveleiben és fényképeiben rátaláltam. A bibliai parancsolat a látszat szerint alig néhány hétig riasztotta vissza dr. Wieczoreket. Februárban, egy hónap sem telt el munkahelyének elfoglalása óta, ezt jegyezte le: **...visszonozza érzelmeimet... érzem ujjbegyei érintésén, ha valamit átnyújt... s a mosolya, ez a valahogyan értő mosoly, amely fénybe borítja arcát...**

S a nő mintha mégis ellenállt volna egy ideig. Ott volt egy levél. **Margot** aláírással, amelyet bizonyára az asztalára tett, s amelyben közölte vele: **...teljesen lehetetlen, kedvesem... gondolom, kedvesemnek szólíthatlak, mert kimondhatatlanul kedves vagy nekem, összes hibáiddal és borzalmas szomorú múltaddal, amelyet meggyóntál nekem... Ha csak Rhingow valamivel nagyobb volna... Ha Burre nem bízna ilyen vakon bennem, nem függne mindenben ennyire tőlem... nem is mondana semmit, egyszerűen darabokra hullana... fel fogom mondani ezt az állást s elmegyek utadból. Csak egy okot kellene hogy találjunk a felmondásomra, olyan okot, amely nem kelt feltűnést az emberek között...**

De nem adta be felmondását. Dr. Wieczorek megérdeklődte a körzeti kórház igazgatójától, dr. Gerbertől, nem tudna-e neki onnan egy ápolónőt küldeni. Dr. Gerber ezt írta válaszában: **Örvendjen, doktor úr, hogy jó ápolónője van, és tegyen meg mindent, hogy megtarthassa.**

Tehát továbbra is együtt maradtak, nap mint nap. S itt volt ez a világvége-hangulat, a folyó a ház mögött, azon túl pedig Lengyelország. Persze, dolgozott, s a nőnek is volt elég munkája; de amikor csökkent a páciensek áradata, amikor megérkezett az

Ciupe Mária Sarolta

Az Ikrek, a Tükröződések és a számyalás c. textiljei említve.

A Hét, 1973. dec. 14. 4. evf. 50m. 9n.

Ciupe Mária Sarolta

1973-ban a bukaresti Apolló-terenben Löwith Egon szobrász-
művészel és Florian Milan grafikussal rendezett egyéni
kiállítása volt.

A Hét, 1973. dec. 14. 4. evf. 50 m. 9 p.

Ciupe Mónia Szabolcs

1969-ben férjével, Ciupe Rudollal közösen rendezett kiállítása volt a Kolozsvári Művészeti Múzeumban.

A Hét, 1973. dec. 14. 4. elf. 50 m. 9 p.

Ciupe Mária

Madár (fotó)

A Het, 1973. dec. 14. 4. erf. 50 n. 6p

Ciupe Mária Sarolta

Nyíres (vérlet)

A Hét, 1973. dec. 14. 4. ef. 50 r. 4 r.

Ciupe Mónia Sarolta

Fejedelemasszony (rémlet)

A Hét, 1973. dec. 14. 4. évf. 50. 5p.

Ciupe Mária

Szárszyalás (fotó)

A Hét, 1973. dec. 14. 4. ef. 50 sz. 9 p.

Ciupe Mária Sarolta

Középkor (fotó)

A Hét, 1973. dec. 14. 4. erf. 50 sz. 17 p.

Ciupe Mária Sarolta

Tükröződések (fotó)

A Két, 1973. dec. 14. 4. erf. 50 m. 14 p.

CIUPÉNÉ KIRÁLY Mária *54, 61*
Segesvár, 1909. november 6.
Szépm. Főisk. Kvár, grafikus és textilművész

Banner Erdély

tyres coronati/ is nevezték; a ha-
külť hivők neve "kijelöltek" /martyres
l, akiknek az egyházi közvélemény
szteletet, azok a "számontartottak"
vnek örvendeztek.
úsága, vagyis a keresztény aszkézis
yleges vértanúsághoz hasonlóan, szin-
gi koronára, következésképpen a nyil-
letszentség fogalma tehát kibővült.
nd keleten /Nagy Szent Vazul,
ly, Aranyszájú Szent János, Szent
gaton /Szent Ambrus, Szent Ágoston,
nt Gergely/ hamarosan szentként tisz-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 31
Telefon: 184-748, 340-726
1978 SEP - 2

MAGYAR PAPÍR

Ciobotaru Florin

1021

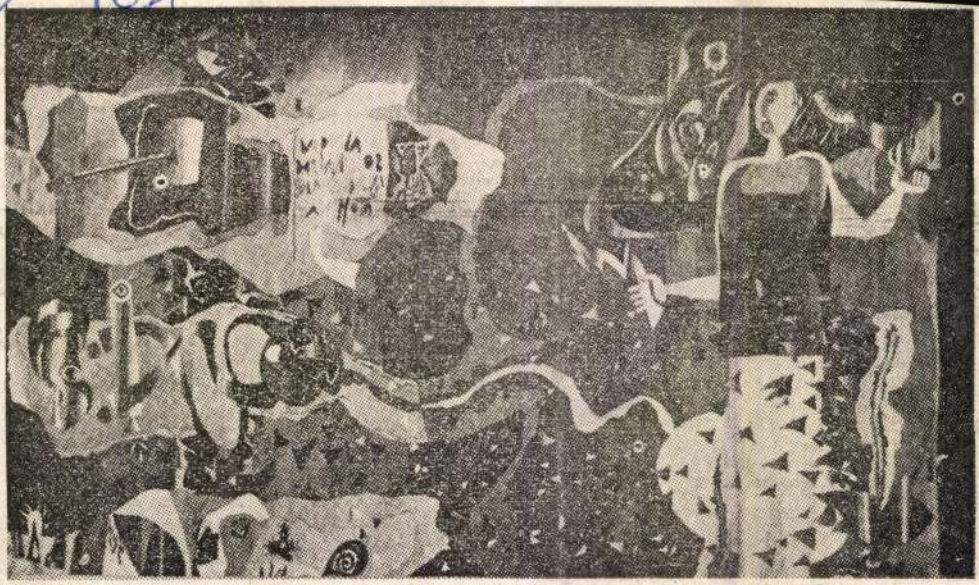

Ciobotaru Florin szőnyegkompozíciója: Az ember dicsérete

állomány kialakításáról és felkészítéséről beszélt. Az egyetemekhez és a főiskolákhoz benyújtott pályázati felhívásokkal és a Pályaválasztási Intézet közreműködésével több mint száz jelentkező közül választották ki a jelenlegi személyi állományt. A számítóközpont negyven százalékban felsőfokú, vagy speciális képzettséggel rendelkező szakemberekből áll. A szülési szabadságra távozók és a katonai szolgálatra behívottak miatt, a létszámban meglehetősen nagy a fluktuáció. A létszámhiányt ismételten új, kezdő dolgozókkal kénytelenek pótolni, s ez jelentősen gyengíti az előrehaladást. A speciális, számítógépes ismeretek elsajátítását állandó képzéssel biztosítják. A felkészülés üteme a számítógép indításához személyi oldalról kielégítő. Ugyancsak ezen a helyen kell megemlítenünk azt a tényt,

lult, összete
dására kép
meltetése é
gas kövei
maszt a szá
berekkel sz
feladat vár
gozóra, aki
kapcsolatba
szolgálása f
kakapcsolat

Már az alapadatoknak is pontosaknak kell lenniük, mert az azokra épített eredmények minősége az alapadatoktól függ. A gép hatékony működését a vállalati szemlélet átalakításával kell segíteni — foglalta össze gondolatait *Kamarás Alfréd*, s a gazdasági, társadalmi és politikai szervek összehangolt munkájára hívta fel a figyelmet.

A politikai területnek jelentős szerepe van az elektronikus rendszerszervezés gördülékennyé tételében. A számítástechnikai rendszerszervezés

Szállí
vasút

Vigyázz, ha jön a vonat! Ig
ha jön. De itt a probléma.
jön, akkor is kevés érkezik a
varára. Kész papírtekercsek t
szállításra fedett raktárhelyi
gyár udvarán. Esőben ázik, r
része tönkremegy. A szállítá

Andrea di Cione

szobrász

lásd: Verrochio, Andrea del

M. D. K.

CIOR Pierre Charles miniatürfestő
*1769

Esterházy Miklós hg. arcképe

Garas XVIII. Yf. 136, 212. l.

D Ciotti Gemma M.

1919

Ki tud róla?

CZILLÉR ANTAL

ÉPITŐMESTER

BUDAPEST, VII.,

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ-ÚTJA 45. SZ.

Telefon: József 96—26.

Folyószámla: Pesti Hazai Első Takarékpénztár Baross-téri fiók.

Postatakarékpénztári folyószámla: 4842.

Nagyságos F Ő E R M E R N

felsö ipar iskolai iga

Van szerencsém ti

templomhoz szükséges állv

Ez alkalommal bej

Liotti Gemma

1915/16 – 1918/19

Tanképzőintézet

72.c.

Cinovský J.

Rombauer-, Zmij-Miklušík-pí Bodá-
val kapesolatban említi nevét.

Ladislav Sančin: Výtvarné umenie na východnom
Slovensku 1918–1938. Košice 1964. 18.

Cipper, Giacomo Francesco 1705-1736

„Kárhyázó fiúk" O.v. 116 x 93 cm

(Sérült)

Védett. 15000 ft

BÁV 4o.Képaukció katalógus Bp.1976 szeptember

Cipps, Aug

Térkép. T. 1102.

E megkeletelt lapnak, a melyen CHARLOTENBURG, ENGELSBRUN, és SCHOENDORF térrajzát szemléljük, felirata fölül balra:

MAPPA
Repraesentans tria pagorum genera Coloniae Bannaticae, eorumque Situm et constructionem accurate denotans

[redacted]

alól jobbra: Aug. Cipps sculpsit.
és az EXPICATIO után: delineavit Ludovicus Reischl.

Rm., mér. a rl. 29.5 : 40 cm.

Cipps Augustinus

rézm -

1776

l.

Eperjessy 1929

8 · l. -

Cipriano da Zara, dalmát festő. A XIV. század első felében Velenczében működött.

Thieme—Becker: Allg. Lexikon der bildenden Künstler. Leipzig, 1912. VII. 10. l.

Cirák: templom

Erdő István: A cirák
körjegyzőség és plébá-
nia története.
Győr, 1943. 219 l.

Tom. Dr Kabady Béla:
Győri egyenle
1943. 189. l.

Ciráki Lajos festőművész

1021

1973. VIII.30. 16.45. /11/ V. Televizió

TÉKA

- Szeptember elsején, Győrben, a Képcsarnok kiállítótermében nyílik meg, Ciráki Lajos festőművész kiállítása. Ciráki Lajos egész élsőtt vidéken töltötte, de festészete egyáltalán nem provinciális vidéki. Idézünk a szerkesztőségünkhöz írt leveléből. : " Munkáimat szívesen elhatárolom, mindenféle divatostól, harsogóan modernitól. Az egyetemes mondanivalót is eltünő szimbolikus megoldásoktól nem idegenkedem, de a képeim mindig a valóságban nyernek indítást. A mindenet eléről kezdés örömeivel, fájdalmaival elakítottam ki, képi jelrendszeremet, illetve igyekezem tágítanie, a jelrendszer korlátait. " A kiállításon egyébként, 23 elajfestmény szerepel, részben régebbi, részben újabb alkotások.

Circignani, Niccolo

olan festö

l.

Szm Egerniw

105, 116. l.

A m. kir. Vallás- és közoktatásügyi min

11282 szám.

Műemlékek orsz. Bizottsága te

BUDAPE

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Díj átalányozva.

Rákos m

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

NYOMTATVÁNY

Budapest

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

1935. október hó 19-én (szombaton) délután fél 6 órakor a Magyar Nemzeti Múzeum Baross-utcai előadótermében (VIII., Baross-utca 13.) tartandó

SZÉKELY BERTALAN-EMLÉKÜLÉSÉRE.

TÁRGYSOROZAT:

Elnöki megnyitó.

Dr. Szentiványi Gyula: Székely Bertalan emlékezete. (Vetített képekkel.)

Utána választmányi ülés.

Gerevich Tibor
elnök.

Vendégeket a Társulat szívesen lát.

CIRISALLO,/Giovanni Bernardo Ceresola/, épitomester

1665-ben,jun.5.-én vették fel a lékai céhbe.-A legjelentosebb épitomester ekkor Szombathelyen./Johann Pernhard,Johanno Pernhardo,Cirisolan,Cirisallo,Cirisola, Zirisolla/. 443.old

HARALD PRICKLER: Giovanni Bernardo Ceresola,a szombathelyi Szt.Márton templom épitője 441.old

VASI SZEMLE, XXII.évf. 3.szám, 1968. Szombathely

CIRISOLA, /Giovanni Bernardo Cresola/, épitomester

1665. jun, 5.-én vették fel a lékai céhbe.-A legjelentősebb épitomester ekkor Szombathelyen. /Johann Pernhard, Johanno Pernhardo, Cirisolan, Cirisallo, Cirisola, Ziri-solla/. 443.old

HARALD PRICKLER: Giovanni Bernardo Ceresola, a szombathelyi Szt. Márton templom épitője 441.old

VASI SZEMLE, XXII.évf. 3.szám, 1968. Szombathely

BERNHARD CIRISOLA/Zirisola/,kőmüvesmester

1630-ban,mint tanu szerpel hazassagkötésnél Bécsben. Valószinüleg azonos azzal a Johann Bernhard Ceresola mesterrel,~~aki 1665-ben~~ aki 1665-75 között Szombathelyen dolgozott. Tehat 1665-ben legalabb 55 éves kellett,hogy legyen. Valószinüleg ott is halt meg ~~ke~~ 65 éves kora utan.Sajnos halotti levéllel nem lehet bizonyitani. 443.old

HARALD PRICKLER: Giovanni Bernardo Ceresola,a szombathelyi Szt.Márton templom épitője 441.old

VASI SZEMLE, XXII.évi. 3.szám,1968. Szombathely

Cinjek József.

Londonban, az Arts and Crafts Bureau-ban megnyílt képeimek kiállítása.

Ujság. 1928. Okt. 21.

2

MDK

ifj Cirner József

nyomdája

nagyenyedről küldött nyomtatvány

kollekciójának bírálata.

— ifj Cirner József.

Grafikai Szemle 1895 évf 8, 139 l.

MDK

Cirner J. József

nyomdász

Nagy-Enyeden nyomdát nyitott. „Jól van berendezve, és a tulajdonos jó zakember"

—: Ly nyomda Nagy-Enyeden

Grafikai Szemle 1894 évf. 3 z 39 l.

MDK.

274. Két darab utólag szinezett rézmetszet:
CIRO FERRI ÉS PIER LEONE GHEZZI ARCKÉPEI.

Magyar Nemzeti Reneszánsz Társaság V.akció.
Bp. 1923. 17.l.

MDK

Groh Sztván

Sparmův tik. tanára,

— a mesterzedők legjobb-jai és legkeresettebb-jei
2) leznek. Kár hogja nyomdáz ifjutág csak
kis zaunnal látogatja az esti rajzanfolyamot.

Borítéknik, lapdiznik és mellékleteink.

Grafikai Szemle 1908 3 z 49 old.

Civóka-hosszúmezői

rk. pléb. templom.

Szentélye gótikus

Emlkassaiegyházm

II 551:ci kv. U.

	Egyelőre	Összeg	Összesen
képpel ar.P.	12.-	240.-	
	3.-	60.-	
		45.-	
	3.-	27.-	
	-.50	217.-	
		589.-	
		1.-	
		ar.P. 590.-	

ngő.

Az 1 P. (számlabéjegy a 327 tétel alatt (F./1216 sz. számla) kompenzálva.

Demeter

M. T. I. rt. nyomdája 30626

Csókafalui gör. kath.
templom
Épült 1775-ben.
Magyarkath 42. l.

Ø Cisgono, Carlo

könnives

l.

Csat-Frey Öst Kunstt

XXIV. k

60. l.

Gyüjt

A hely neve	A tárgy megnevezése
Esztergom.	Anyagraklát

Cistachius Janos

Ötvös

1721–22.

Erzsébetvárós

Schuller Zwei

444, 445 l.

MDK

Ciszterciták építőműhely

Művük, amint a töredékekből sejtjük, - a pilisi és a zirci apátság.

A magyarországi művészet története I.
Bpest, 1961. II. kiadás. 73.1.

MDK

Ciszterci ta épitőmühely

A ránkmaradt emlékanyag hazánkban is feltételezi létezésüket.

A magyarországi müvészet története I. 7ol.
Boest.1961.LL.kiadás

Ciszterciła monostoraink

(származás Heiligenkreuz)
utóbb Franciaország

Cikádor (Báttaszék),
Egres (1174), Zirc (1182)
Pilisszentkereszt (1184), Pásztó
(1190), Szentgotthard (1184)

Divald 1927

35. l.

Ciszterciták templomait

egyenes vonalban záródó aszpszis nélküli szentély x a torony hiánya jellemzi.

Diváld 1927

36. l.

Az egyetlen ép állapotban ránk maradt apátfalvi (bélháromkuti) cisztercita templomnak kereszthájófa is van.

Budapesten 1905 o

Az I-III ker.kir.

Gépel te ~erendásy Alajos

Fgyeztette

Olvasta

Cisztercita-templomok

Cikádor (ma Bátaszék) 1146

Egres

Zirc XIII. n. elaje.

Pilis

Pásztó

Szentgotthárd

Kerc XIII. század

Apátfalva 1232 után

Ausztria közreműködésével
francia befolyás.

RÉGI RITKA KÖNYVEK ● EGÉSZ KÖNYVTÁRAK ● KÉZIRATOK
METSZETEK ● RAJZOK VÉTELE ÉS ELADÁSA
ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁS KÜLÖNTEREMBEN
CONSTANT EXPOSITION OF SECOND HAND AND RARE
BOOKS, AUTOGRAPHS, ● ENGRAVINGS ● EARLY PRINTS

UZEUM KÖRUT 3, FÉLEMELET

NZTÁRI CSEKKSZÁMLA 16.560

Budapest, 1943 IX. 20.

	Pengő	fill.	Pengő	fill.
	64.	60		
	6.	–		
	6.	–		
	76.	60		
	50.	–		
	26.	60		

Cittner Mihály

Asztalos. Az 1770-es összeírás idejen több legénnyel és inassal dolgozik.

B. Nagy Margit: Renesánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

2991.

M.D.K.

Bartolomeo del Cito,

firenzei ötvös

cca 1479. jul. 15-én kelt firenzei szerződés szerint Domenicus Dominici ötvössel együtt, cca évre Magyarországra indult.

Balogh Jolán: A művészet Mátyás király udvarában
Bp.1966. Ak.kiad. 2.köt.

1.köt. 483. old.
+ 496. u

Citroen Paul festőművész
György Péter: A Boldogok Szigete. Bauhaus-utópiák papíron. Magyar Nemzeti Galéria-ban bemutatott kiállítás.

Paul Citroen: Onarckép, 1923

Magyar Építőművészet, 1988, 4-5., 54-old.

MDK.

Ciucurencu Alexandru

Kiállitási ismertető

Utunk 1966 szept.16.

Alexandru Ciucurencu

M.D.K.

festő

Az Ernst Muzeumban tart kiállítást

Napló.

Magyar Nemzet, 1959. márc. 27.

4 l.

M.D.K

Alexandru Ciucurencu

festő

Az Ernst Múzeumban tart kiállítást

Kiállítások.

Magyar Nemzet, 1959. május 29. 4 l.

Alexandru Ciucurencen

festő

M.D.K.

Az Ernst Mureumba nyitja meg hi alkotásat

Napló

Magyar Nemzet, 1959. márc. 28.

7 l.

Alexandru Cincsenen M.D.K.

festő

Az Ernst Mureumb az lévőkiállítása az ünnepek alatt is nyitva lesz.

Az ünnepek alatt is nyitva tartanak. . . .

Magyar Nemzet, 1959. márc. 28.

4 b

Alexandru Cincurencu

festő

M.D.K.

Munkásságáról.

t.l.: Alexandru Cincurencu és Paul Erdős kiállítása.

Magyar Nemzet, 1959. apr. 2.

Yl.

A KULTÚRÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETE

ÉS A MŰCSARNOK

MEGHÍVJA ÖNT AZ

ALEXANDRU CIUCURENCU

ÉS

PAUL ERDŐS

ROMÁN FESTŐMŰVÉSZEK

KIÁLLÍTÁSÁNAK

MEGNYITÓJÁRA

MEGNYITÓ BESZÉDET MOND:

ARADI NÓRA,
a Képzőművészeti Önálló Osztály vezetője

1959 MÁRCIUS 28-ÁN DÉLI 12 ÓRAKOR

ERNST MÚZEUM, BUDAPEST, NAGYMEZŐ U. 8

Fk. Palástiné m 2247 Fővárosi Nyomdaip. Váll. 1. sz. telepe. Fv. Draschitz R.

CIUCURENCO Alexandru

M.D.K

1927-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya... Bp. 1954 338.1.

M D. K.

CIUCURENCO Alexandru

Nagbányán a Szépmüvészeti Iskola tagja

1928.

Réti: Nagybánya... Bp. 1954 339.l.

Cincurenca

M. D. K.

Alexander Cincurencu

festő

Az Ernst Múzeumban tart kiállítást.

Kiállítások.

Magyar Nemzet, 1959. ápr. 12.

4 l.

Cincurenco

Alexandrina Cincurencu

festő

M.D.K.

Kiállításai az Ernst Múzeumban stb.

Kiállítások.

Magyar Nemzet, 1959 április 1.

10 l.

Cincurenco ?

Alexandru Cincurenco

festő

M.D.K.

A Műcsarnok értesíti a közönséget, hogy Cincurenco kiállítása az Ernst Múzeumba lesz.

A Műcsarnok értesíti....

Magyar Nemzet, 1959. márc. 28.

6l.

CIUNGARIN Manese M.D.K.

1926-ban Nagybányán a szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya... 337.l.

Ciupe Auréll /Marosvásárhely/

Mosónő

Képzőművészet, 1932. 54.szám.

CIUPE Aurel

M.D.K.

1923-ban Nagybányán a Szabadiskola

hagja

Réti: Nagybánya . . . 335. l.

Ciupe Aurél (román), festő, ?

Pásztortűz, 1930, 25-26 sz.
608. l.
Kós Károly: Erdélyi Képzőművészek
Kiállítása

Cikkek?, festő, ?

Pásztortűz, 1929. 12. sz.
287. l.

R. Bende Mária: Marosvásárhelyi képkiállítások után.

MDK

Ciupe Aurél, festőm.

Figurák. /A művész kolozsvári kiállításáról.

Pásztortüz. 1929. dec. 22.

Aurel Ciupe
festő

A művész 19 éves korában Párizs-
ba ment, a Julian akadémiára.
Itt ismerkedett meg az új irányol-
hal.

urádin Jenő: Városok, évek.
Évészet, 1971.december - 33.oldal

Aurel Cinpe
festő-

Aurel Cinpe nagyapja az egyhori
lugosi szobócék mester hat ette uno-
káját Réti Ken alá Nagybányára.
Ekkor a művész 16 éves volt.

Murádin Jenő: Városok, évek.
Művészet, 1971.december - 33.oldal

Aurel Cuipe
festő

Párizsi utjáról visszatérve Erdélybe a kolozsvári főiskolára hevült tanarinak. Művészetére jellemző a ragyogó szinharmónia, az átélés élménye.

Murádin Jenő: Városok, évek.
Művészet, 1971.december - 33.oldal

Aurel Cuipe
festő.

A legutóbbi 10 év termésciből rendezett kiállítást nemzégen Aurel Cuipe Kolozsvárott. Kalotaszegi tájakat, csendéleleket, enteriőröket mutatott be.

Murádin Jenő: Városok, évek.

Művészet, 1971.december - 33.oldal

M.D.K.

CIUPE Aurél festő

1916-ban Nagybányán aSzabadiskola tagja

Réti: Nagybánya .... Bp. 1954. 332.l.

Ciupe Aurél

festő

Figurák, repr.

Pásztortűz 1929. dec.

22.

A művész kolozsvári

kiállításáról

közepén, a szociálpszichológia mai nívóján álló koncepcióval, „mint egy egészet" próbálta a „másfajta" embert megközelíteni. Ő már akkor a felengedő megértést — ahogy ma mondanók: a divinans-típusnak előlegezett bizalmat — tekintette annak a kiindulási alapnak, amelyhez egész nemes törekvését igazította. (Például: az úrvacsoránál nem adott bort az indiánoknak, akiket óvni akart az alkoholtól; elhallgatta a kenyérben való testetöltés tanát, mert félő volt a neofitáknál közelfekvő fetisisztikus meghamisítás veszedelme, stb.) Ámde ő is, mint az előretolt pionírok általában, legfeljebb némileg siettethette a maga tempójában zavartalanul érlelődő folyamatot. A korszellem (egy angol püspök személyében) a legnagyobb könnyűséggel tudta őt munkásságának az elhagyására kényszeríteni. Az európai kultúrának csak egy sokkal későbbi terminusra adatott beérnie és addig a színesek és fehérek közt szükségkép elkerülhetetlen volt eltérő fajiságaiknak a legélesebb antagonizmusa, a Duncan-féle esetek is csak ezt igazolhatják.

TELJES JOGGAL tehát magunkat sem okolhatjuk azokért a kíméletlen emberáldozatokért, amelyeknek sokszor nem egyéni hibák folytán, inkább mint egy magasabbrendű törvény feltartóztathatatlan érvényesüléseinek kellett bekövetkezniök. Mihelyt a sors a kétfajta emberiséget bizonyos érintkezések erejéig, fejlődéseik bizonyos fázisaiban,

Ciupe Aurél

Az ó-románián és az erdélyi képrőmiveszet.

Korunk ~~IV. évf~~ 1929, IV.

évf. 16, 99. l.

EPERJES

L. h. templom

Kéne VI 1865, 4 l.

Ciupe Aurél

festő, a maros-
vásárhelyi képtár
igazgatója 1931 óta
Azelőtt a kolozsvári
szépművészeti akadémia
tanára volt.

Bíró József. A
marosvásárhelyi
képtár - „

MAGYAR MUVESZET

1937. 169. l. 172 l

Ciupe Aurél

Lugoson született. Bukarestben, Jassyban, Párisban és Romában tanult. Francia's hatásokérződuek képeim. Ünnepi menet c. képe az alábbi képtárban.

Repr.

Biró József

A marosvásárhelyi képtár.

MAGYAR MUVESZET

1937. 184. l.

Irod.

Ciupe 1934

Ciupe Aurél

írod

Kós Károly:
Két képkiállítás.
Kolozsvárón –
Erdélyi Helikon

1930. jan. 87
88. l.

Ciupe Aurél

CIUPE AUREL:
Temespart (műmelléklet)

Erdélyi Helikon

1930. II. kötet

Budapest

IX. Ylöpper Endre u. 10.

Ciuppe Aurél

festő

l.

A Lengyűjtő

1930, 136 l.

BUDAPEST
938 APR. 15. 11.
LFh 4 V LFh
BUDAPEST
938 APR 15-8
Ea 6 V Ea

Cîmpe Aurel

festő

szül. 1900. máj. 16. Lugos.

Lásd:

Orvát Kálmán dr. Erdélyi Lexikon. Nagyvárad, 1928. 50 l.

szárad ból.

Pálffy János hagyom.
Pozsony 9.

VI: 112.

~~1490-1530 közt fejtette ki.~~

~~három~~ H az előtérben látható.

~~l és szent~~ ~~ekkel~~.

van ülve abrázolva

y himzett szegélyű zöld draperia előtt
~~na ki~~ Fejét kissé balra hajtja, jobb
nek Jézust karolja át, mig ~~jobb~~ jában két
zerzetes szenten innen, ~~a kinél kereszt~~
al~~jában~~ kezében kettős kulcscsal, balján pedig
kezeiben zöld kötésű és aranymetszésű
nek fejét dicskör ékesiti, mig a szőke
alakú sugarak fénylenek. Öltözete a Ma-
on megkötött piros ruha szük ujjakkal és
Péternek: köntös és a vállon átvetett
~~ámzsás~~ csuha és a hosszú szakállú öreg-
ű fekete pontos és köntös. Balról he-
ol erőd bontakozik ki.

. — Becsértéke ~~8000~~ 10000 K
~~mánya 1907. november 14-én (1429-908).~~
ban 11 és annak kivon atában

8

nt:
dem Kinde auf Holz gemalt, 69 hoch
penhaus, am Fusse der Treppe (No 5).

ag 15

± rechts

8.—

Cinpe Aurél

l.

Művészeti hetek

Kolozsvár 1942.

39. l.

< Ciupe Aurél >

< > Az ó-romániai és az erdélyi képzőművészet. I–II.
Korunk. (Kolozsvár)
1929. 16, 99. l.

lásd

~~Ismeretlen mester.~~
~~A..... száradból.~~

1343. Atilla érme.

Vállig, balrafor
~~nek vezérét, a ki~~ Csipk
haja, lelógó bajusza és
galléros palást. Felira
ATTILA REX. FLAGEL
Hátlapján jobbrafordult
kezével előremutat, job

Galvanoplasztikus b
3.5 cm.-- Lelt. sz. 1343.
mánybiztosának, Miklós
Értéke 3 K.-- Az adomán
(195-912).

Figliévi

Cinpe Aurél

Cinpe Aurél: Vázlat Lédához (tollrajz).

Erdélyi Helikon. 1929. II. évf. main.

Loránt Böske: La jouissance (ceruzarajz).

Ciupe Aurél

lárd
z
Művészet
1939. 23. sz.
9. l.

Cîrpe Aurel

l.

Pusztadroman

3, 21. l.

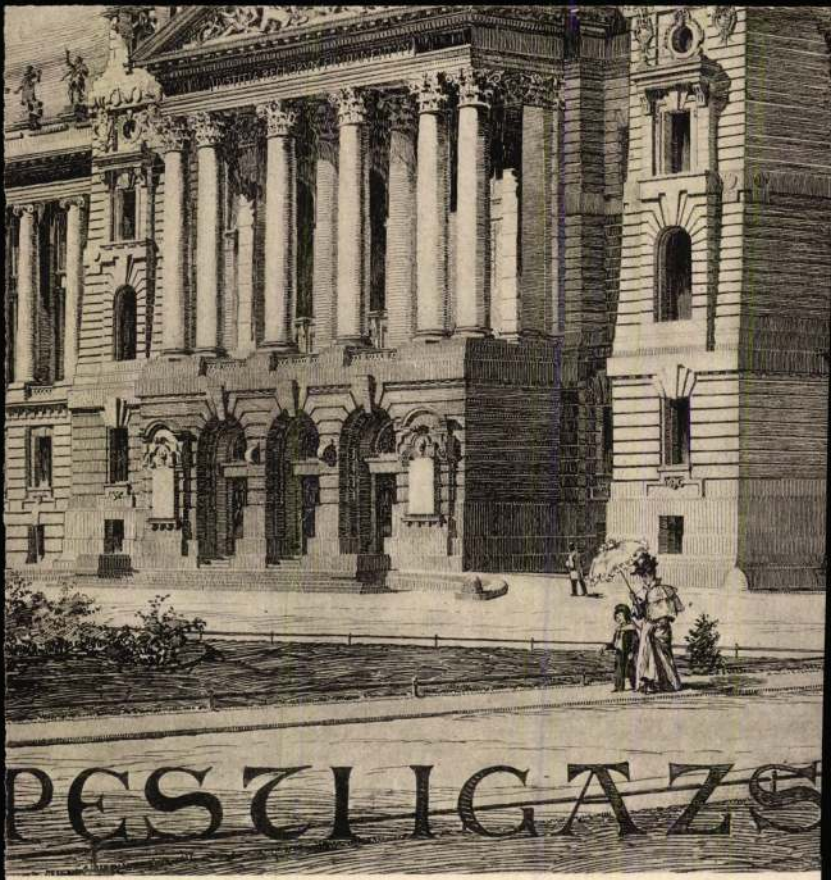

A budapesti

Tervezte: *Ha*

Cîrpe Aurel

Ömarcrep fiatal
hölggyel

Cîrpe Cat

~~Környei lelet VIII. 145~~

CIUPE AUREL f

Bukurestben, Jasyban, Párisban és Rómá
igazodásu, pintilista modoru, Renoir-i
képtár igazgatója volt, tanitott a kol
iskolán is. 1929-ben a marosvásárhelyi
litotta ki müveit, Marty, Demeter és H
tortüz XV.évf. 1929. 287. lap./. Bukur
tással volt a fiatal erdélyi müvészekr
1939-ben a kolozsvári román "Erdélyi k

Bartolozzi, Francesco, (1728—1
36. VENUSZ TOALETTJE (
Színes és szinezett rézme
Bartsch Adam von (1757 19

estő. Lugoson xxxxxx született,
ban tsnult. Müvészete franciás
emlékekkel. A marosvásárhelyi
ozsvári román képzőművészeti fő-
Ujságiró-klub helyiségében ál-
ajós festők társaságában. /Pász-
estben több dijat nyert. Nagy ha-
e. Egysorozat képével részvett
iállitásá-on.

Aurel Ciupe

festő sz.1900

Nagybánya
Baia-Mare-ban, Iasiban, Bucarestben, Párisban és Rómában tanult. A Periş- i /Mureş/ templom ikonosztázát festette és a Targu-Mures-i temmplom diszitésén dolgozott másokkal együtt. Főleg táj- és portréfestő. A kolozsvári képzőmüv. isk. régi tanára. Portréfestő

Petr. Trans. 1938
520-21 l.-26 l. 536 l.

CIUCA EUGEN szobrász. Bemutatkozó kiállitása 1938-ban volt a kolozsvári Vármegyeháza üvegtermében, ahol Fülöp Antyl festővel együtt szerepelt. Bár müvészete még kiforratlan, egyike az erdélyi román fiatalok legjobbjainak. /Pásztortüz XXIV. évf.1938.250 lap/.

BB

Bloemaert, Abraham iskolája,
61. LÁZÁR FELTÁMASZTÁS
Vászon (Leinwand). 71×96

Bloemen, Jan Frans van, (1662
62. a) S. GIORGIO IN VELAE
ÉS PIRAMIDE DI CAIO
2 db. Vászon. 41×62 cm.

Boel, Quirin, XVII. sz. (Jh.)
63. ZEBEDEUS FIAINAK E
festménye után (Nach eine
Rézmetszet (Kupferstich).

Boydán (Bogdani) Jakab, (1660
64. VIRÁGCSENDÉLET (Blu
Vászon (Leinwand). 81×47

: Benczur Gyula.

-Muzeumban lévő képhez. A hátoldalon Benczur
ung von J. Benczur).

eose des unbekannten Soldaten). Jelezve (Bez.):

Illusztr. XIX. tábl.

Bihari S.

e (Bez.): Bihari S.

röztetni és nem Bellával. De Bellának csak egy „keze" van, az is azonnal készen lesz.

Most Bellára nézett. — Bizonyára ambicióval csinálja — gondolta magában — nem úgy, mint egyes manikürlányok, akik finnyásan huzzák félre ajkaikat, ha olyan körmökkel kell bibelődniök, amelyekkel sok a munka. Bella szereti a mesterségét. Neki öröme telik abban, hogy szépen csináljon meg egy kezet, hogy a durva, elhanyagolt ujjakat elfogadhatóvá tegye és a teljesen civilizálatlan nyers anyagból kultúrteljesítményt fabrikáljon — így méltatta magában Bellát, mert a szerető szív mindíg talál mentséget és a gondviselés az érzelem mellé odacsusztatja az ecsetet is, hogy azzal szebbre kenje maga körül a világot.

— Hát igaz is — most megnézte a széles vállú, nagy csontú embert is Bella asztalkájánál, akinek ujjai a mármár befejezés történeti pillanatában tüntetőleg terpeszkednek szét a kopott bársony párnán — ha csak annyiban állana az egész, hogy az ember a rózsaszínü port a szarvasbőr kefével ügyesen szétdörzsölje rajtuk... De az ember nem lehet válogatós... És most még jobban szerette a szőke lányt, beárnyékolt félarcával, homlokán settenkedő selymes fürtjével.

A vállas felállott, fizetett a kasszánál — a nikkel számológép bekattogta a pénzt — majd visszament a kis asztalkához, némi aprót tett az ollók mellé, Bella biccentett a fejével, parányi gőggel, legalább is a fiatalember ennek minősítette mozdulatát. — Következik — nézett fel a leány, fölösleges pontossággal, hiszen úgy is tudta, hogy a fiatalember ül le az átmelegített helyre.

— Hogy van?

— Maga hogy van?

— Ezer éve nem láttam.

— Pedig itt mindíg megtalálhat.

Együgyű beszélgetés, dehát édes istenem, nem lehet azonnal Anatole France-szal kezdeni. Abba is hagyták. Bella figyelmesen maga felé, a szív irányába húzta az ujjakat.

— Töredezik a körme, tudja?

— Töredezik? — válaszolta a másik minden különösebb meggyőződés nélkül.

— Nem fogom lakkozni többet. Attól van, hogy lakkozom.

Édes kiszolgáltatottság. Hát nem fogja lakkozni többet...

— Siet? — már mozog is a kis olló a kezében.

— Ha maga pepecsel velem, maradhatnékom van.

Ez már vallomás. Bella azonban nem veszi tudomásul. Majd csak a huszadiknál.

— Azért, mert alaposan rendbe akarom hozni az ujjait. Hegyesre, vagy gömbölyüre?

— Ahogyan maga akarja.

— Ahogyan a vendég akarja.

— A vendég teljesen átengedi magát magának.

Kis szünet.

— Hogy maga nem únja — kezdi el a fiatalember. — Hány keze volt már ma?

— A magáéval együtt kilenc. De még ma felviszem tizenkettőig.

— Brávó! Képzelem, milyen boldog.

— Na. Tudnék találni különb passziókat is...

— Például.

— Például sétálni jobb, mint itt ülni, ebben a fülledt levegőben.

— Hát még?

— Szinházba járni is jobb. Moziba is jobb járni.

— Szóval szeret szinházba járni?

— Ki nem szeret? Na mondja...

— Mernék fogadni, hogy maga jobban szeret a moziba járni. Ott sötétség is van — évődött a fiatalember.

— Már amikor. Egy csinos fiatalember kedvéért nem mondom.

— Látja — kapta ki kezét a porcellán csészéből, de Bella visszadirigálta a rakoncátlan ujjakat. — Maga biztos, hogy nem is a *Korzóba* jár. Csak olyan kültelki mozikba, ahol mielőtt felsrófolnák a villanyt, csengetnek.

Bella megsértődött. Összehúzta a szemöldökét és egy pillanatra félbeszakította a munkáját.

—Ez nem igaz. Akkor nem ismer. Engem nem lehet csak úgy a moziba hurcolni.

A fiatalember elkomolyodott.

— Hiszen maga állította, hogy fiatalemberekkel jár a moziba.

— Egy szóval sem mondtam.

— Letagadja?

— Én csak azt mondottam — most belevágott a kis ollóval a körömhusba, hogy a másik felszisszent tőle. — Pardon... Én csak azt mondottam, hogy egy csinos fiatalember kedvéért, nem mondom. Ez egészen más, mint amit maga mond.

A fiatalember a megvérzett ujját nézte tanácstalanul.

— Gyönge a bőre, azért pattogzott ki. — Timsóval áltatja közben a vért. — Csíp?

A fiatalember hősiesen legyint szabad kezével.

— Nos, egyedül jár a moziba. Értem.

— Ugyan hagyja már annyiba, mert megharagszom.

A fiatalember kissé előrehajolt, úgy, hogy a hajuk összeért. Fekete haj a szőkével.

— Még duzzog? Hiszen jól tudja, hogy csak a maga kedvéért járok ide.

Bella nem válaszolt, élvezett.

— Mert maga tetszik nekem. És most már komolyan mondom magának: szeretném, ha találkozhatnánk egyszer az üzleten kívül is. Én azt hiszem, hogy jó pajtása tudnék lenni.

— Vigyázzon, mert megint elvágom — pattogott a kislány, de égő szeme, lüktető mellecskéi elárulták, hogy jól esik neki hallgatni a fiú fecsegését.

— Már harmadszor vagyok itt, Bellácska. Amikor először nyúzta a kezemet, még nem voltam tisztában az érzéseimmel. Amikor másodszor, akkor nem volt alkalmam, hogy kedvem szerint diskuráljak, mert mindíg lábatlankodtak maga körül. Tíz nap alatt háromszor manikűrözni egy kicsit sok egy olyan fiatalembernek, aki nem a körme szépségéből él.

— A maga kezére igazán ráférne, hogy minden három nap elővegyem — szólott, hogy mondjon valamit. — Otthon is gondozhatná. A körömhust naponta kell visszatolni és lemosni minden alkalommal egy kis hiperoxidos vattával...

— Maga milyen szakszerű... De most feleljen nyiltan a kérdésemre. Tetszem egy kicsit magának?

— Ó, még azt sem tudom, hogy hívják.

— Pereszlényi Gábor. Most már többet tud?

— Orvostanhallgató — szólt félszemével az ifjú egyetemi sapkájára sandítva a fogason.

— Nem, jogász.

— Gondolhattam volna. A jogászok ilyenek.

— Milyenek?

— Mint maga. Könnyelműek.

— Igaza van — az ifjú nevetett és húsos inye mögött nedvesen csillogtak elő a fogai. — Könnyelmű vagyok. Mert maga tetszik nekem.

Bella most ismét belevágott a körmébe.

— Pardon.

— Ha így tart, nekem lesz a legszebb pardon-gyűjteményem a városban.

Most kinyilott az üzlet ajtaja, egy fiatal társaságbeli hölgy lépett be rajta.

A kívülről hozott hideg áram megzavarta a benti levegőt.

— Né, Pereszlényi — tartott felé egyenesen a hölgy és otthonosan beszélgetni kezdett vele.

— Kezét csókolom — mormogta a fiatalember zavartan.

— Haragszom magára, Gábor... Maga kerül minket. Ne is mentegetődzék, kerül, nem szép magától.

— De Ibi kérem...

— Most azonban nem fog szabadulni tőlem. Ma este a születésnapom van, apa megigérte, hogy kimegyünk vacsorázni és maga is velünk tart.

A fiatalember nyugtalanul nézett Bellára. Bella azonban a kis asztalra szegezte a szemét, oly mereven, mintha most látná először. Majd dühösen beleszúrt a fiú hüvelykujjába. A fiatalember nem mert felszisszenni.

— Ma este fájdalom, el vagyok foglalva — tért ki a meghivás elől.

— Mivel van elfoglalva, hadd halljam? — odatolta a széket a harmadk és nem akart elmozdulni tőle.

— Holnap kollekválok. Két tárgyból is. Csak nem kívánja, hogy elbukjak maga miatt.

— Hát ezt nevezi maga örök hűségnek? És ha elbukik?... Ennyi áldozatot igazán elvárok magától...

Bella megint belevágott a kezébe. Ez már sok volt.

Szerencsére a szomszéd asztalkánál felállottak és a nevenapos hölgy odalibegett.

— Szóval várjuk a felvonásközben, az ötös páholyban.

Szünet, hosszú szünet. A fiatalember félénken sandított Bellára.

— Na készen van — szólott Bella, hideg, közömbös hangon és eltolta magától a feléje kivánkozó, enyhén bocsánatot esdeklő ujjakat.

A fiatalember a kezét nézte. Ujjai tele voltak a körömágy szélén megaludt vérpontocskákkal, apró blezűrökkel.

— Alapos munka volt — jegyezte meg és a világosság felé tartotta.

Bella gúnyosan nevetett.

— Most már látom, hogy maga is nevet. Ez a legszebb vallomás egy nő részéről. Engedje meg, hogy zárás után elkisérhessem. Mikor zárnak?

— Nyolc órakor — felelte Bella halkan..

— Itt fogom várni a bolt előtt.

— És mi lesz azzal a másik hölggyel?

— Álljon legközelebb rajta is bosszut. Hiszen maga nem is tudja, hogy milyen hatalom van a kezében.

Mind a ketten nevettek, jóleső, hangos, kiengesztelő, egymásra találó nevetéssel.

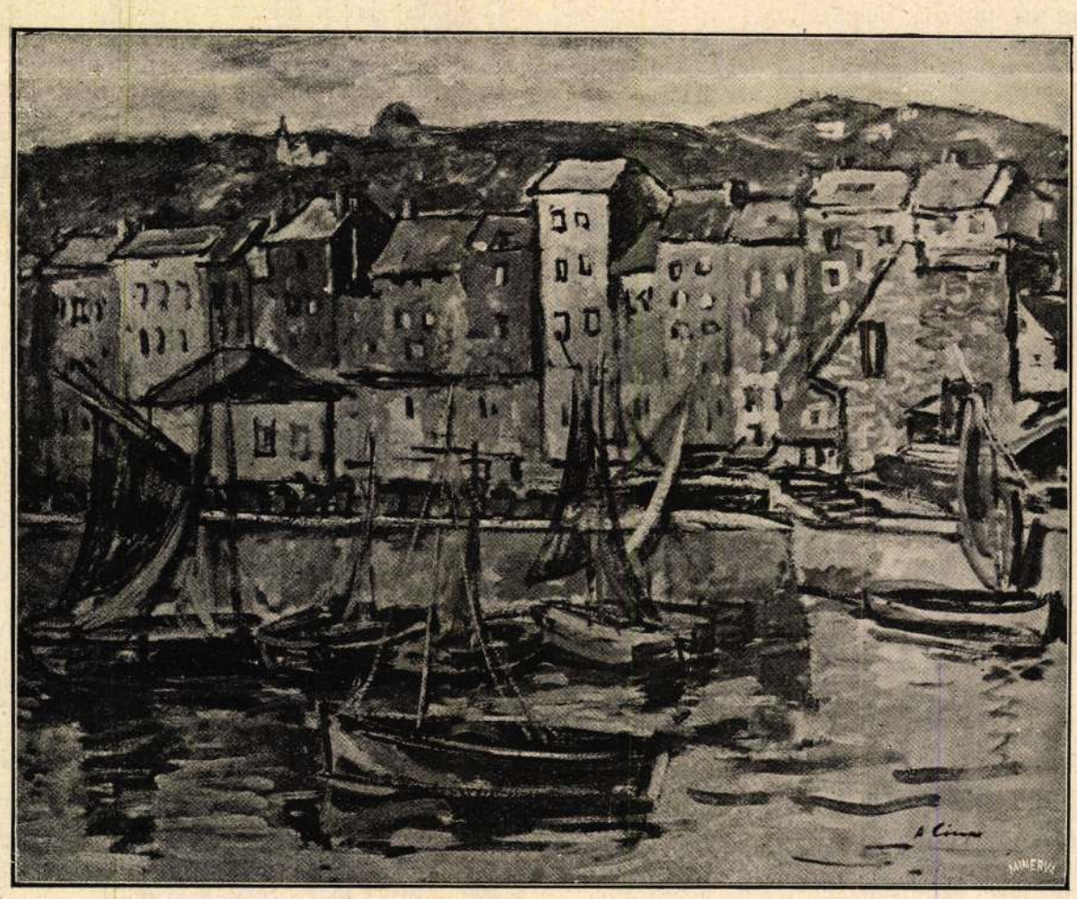

Ciupe Aurél: Halászkikötő.

(A művész kolozsvári kiállításáról.)

Pásztortűz 1929. dec. 22.

CIUPE, Aurel

Barabás István: Az iskolaalapító.
= ~~[illegible]~~ A hét - 1985. május 16. 16. ill.

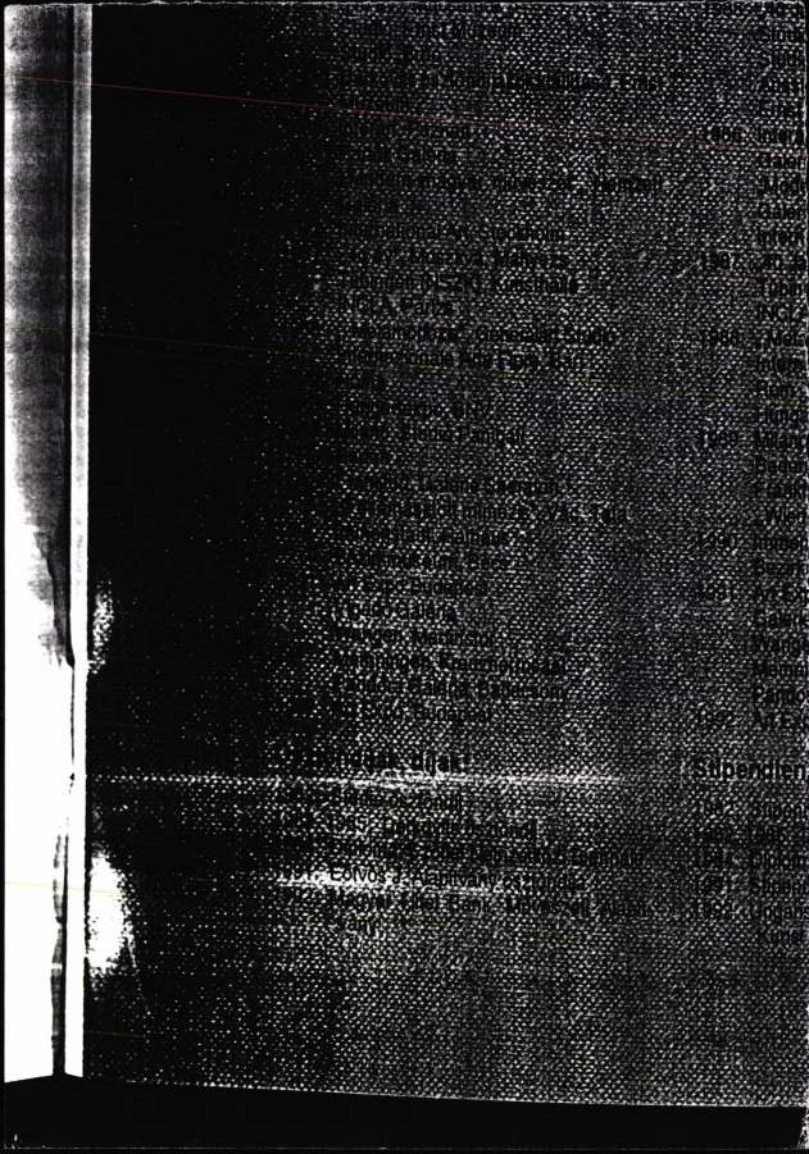

CIUPE, Aurel

Beke György: Az indulás örökrége
Aurel Ciupe 85 éves [intejú]
=Utunk, 1985 május 24. 2. p. ll

doch das Mittelschiff mehr als die doppe
weist? Warum wurde eine doppelte Säulenr
Warum ist das Mittelschiff länger als di
Zur Beantwortung dieser Fragen ist es no
über die Schauwand hinauszulenken.

37a Die Architektur setzt sich über dem Gebä
merkwürdiger Form fort. Über den vorderst
stellten Säulenpaar stehen Volutensteine,
eine Balustrade halbrund in die Tiefe lä
findet an den Längswänden in gerader Lini
wobei sie über jedem Volutenstein vorkrö
und die Mitte der Längswände sind betont,
deckplatte ein gebrochener Dreiecksgiebel
in dem in zwei einander schräg gegenüber
riesige Embleme des Aldobrandini-Papstes
angebracht sind, während in den übrigen G
Figuren sitzen oder stehen. Die Dreiecksg
verständlich gleichschenkelige Dreiecke,
den Raumecken zusammenfallen müßte und

Csipe Aurél
festő

„Őszi ég Sztánán", „Ennyi ör ésli fényben", „Csendélet gyümölcsel", „Tél a szomszéd udvarban", „Erhely az éjszakában" maradandó értékű művek.

Sztojka László: Egy évtized termése
Művészet, 1970. március - 38 kep.

Csipe Aurél
festő-

2 év mulva hiszul a fővárosban
kiállítást rendezni, a mostani
képek hiszulnek, da és amik meg
addig hiszulnek.

Sztojka László: Egyévtized termése. -
Művészet, 1970. március - 38 lap

Csipe Aurél
festő –

Szines grafikai a „Favágó",
a „Trnovoi balkonos ház", a
„Trnovoi utca", a „Tükör", a „Léda"
„A vaznai pazt", „Kiniai hapu"
külföldi bolyongásait örökíti meg.

sztojka László: Egyévtized termése. –
Művészet, 1970. március – 38 lap

Cuipe Aurél
festő

12 éve volt Cuipe Aurél Romána
Szocialista Köztársaság érdemes
mesterének utolsó tárlata kolozsvárott.

Sztojka László: Egy évtized termése . . .
Művészet, 1970. március - 38 lap.

Mipe Aurél

festő –

A „Vén diófa", „Kerti ház",
„Tél ablakon át", „Ikai a he-
gyekben", „Őszinte* szinek" ennü
művei szerepelnek a tárlaton.

Sztojka László: Egy évtized termése
Műveszet, 1970. március – 38 lap.

Ciupe Aurél
festő

40 évvel ezelőtt olasz és francia
tájakon töltött tanulmányévei
után tért haza a művész. Termé-
szet szeretet, kirai hang szerelete
jellemzi művészt

Sztojka László: Egy évtized kermére
Művészet, 1970. Marcius - 38 Cop

Cuipe Aurél
festő

„Hanák"
(repro)

Sztojka László: Egy évtized kronikse
Műrizsat, 1970. március - 38 lap

Czipe Aurél

festő

Uj tárlat, egy értized válogatott
termését adja, mintegy 100 fest-
mény és grafika vonul fel a ko-
lozsvári Művészeti Múzeumban

Sztojka László: Egy értized termése
Művészet, 1970. március – 38 kap.

Cinpe Mária
szőnyegtervező

Fényével Cinpe Ausel festővel közös kiállításon „Nyírfa" cimmi műve a legkiemelkedőbb. A „Fa" c. fali kárpit izléses.

Szbojka László: Egy évtized termése
Művészet, 1970. március - 38 lap

Cinpe Mária
szőnyegtervező

16 modern dekorativ falszőnyege
feje Cinpe Aurel kiállításán lett
bemutatva.

Sztojka László: Egy évtized termése
Műveszet, 1970. március - 38 kep

CIUPE, Mária (Király Mária Sarolta) (1909 –

Toca, Mircea: Festmények szönyegen.
= Utunk, 1985. febr. 22. 7. ill

45 után

Ciuta Laetitia

Munka előtt, szin. rajz
Scherzo, szin.rajz
Egy könyvcimlap terve, szin. rajz

Magy. képzőművésznők egyesülete VIII. kiáll. N.Szal.
1916. márc. 11 1.

Ø Ciuta Laetitia

1916. márc. MKE Kiáll.
N. Halon
Munka előtt, Ames rajz 50.-
Scherzo, Ames rajz 150.-
Egy könyvnilap terve,
Ames rajz -

Valach Janos, pedellus X. 86.

Cinta Laetitia.

1916 Magy.Képzőmüv-nők VIII.kiáll.
Munka előtt,szin.r.
Scherzó.rajz.
Egy könyveim lap terve,szin.r.

Nemzeti Szalon

O Cinta Lactitia

CIVITALE GIUSEPPE

olasz várépitő

dolgozott a veszprémi Tüztorony /régi nevén Vigyázó torony ujjáépitésén 1572-ben

Korompay György: Veszprém, Bpest, 1956 Müszaki kiadó 134. Lap.

K. D. K.

CIVITAL József kadimérnök

A XVI. sz. elején Várpalota várán dolgozott, tőle szarmazhatnak a rondella védőművek

Gerő: Magyarországi várerítészet Bp. 1955.
232.

K. D. K.

CIVITAL József építész

Tata építőmestere

1572, Veszprém várának erődítése

Lásd: Magyarországi várépítészet Bp. 1955.

150. l.

· Civitali József építési M.D.K.

XVI. n. végén dolgozott a Vácpalotai vár építésén.

Gerevich. Művtört. 1959 I. 405

CIVITAL JÓZSEF
HAdimérnök

A vesppprémi vár és Palota épitőmestere 1572 után.

Korompay György: Veszprém. Bpest. 1956. Müszaki kiadó 30. l

Ø Civital József

Gentmüeml

501.

Civital-József

1572. XV. várának
vár Palota
építőmestere, aki
l. Veszprém vadatis
erőditette,

Patakivarep

124 l.

Pataki Vidor

A XVI. századi vár-
építés Mornágon
Bécsi M. Tört. Int.
Evk. Bp. 1931.
124. l.

megírva

Civital József

mérnök

l.

A XVI. sz. végefelé palota várát újjá épitette fenti és veszprém várát is erőditette-

Luveszprpüspvár

10. ~~[illegible]~~. l.

Lukcsics Pál - Pfeiffer J.

A veszprémi püspöki vár a katolikus restauráció korában.

Veszprém, 1933. 10. l.

CIVITALI, Giuseppe. A XVI. század közepén megerősitette Palotát és Veszprémet /Pataki/

Maggiorotti, 432.

CIVITALE, Giuseppe építész

(1570-72)

KOPPÁNY Tibor: A Balaton környékének
műemlékei. Bp. : OMvH, 1993 39

Sitte, Willi 2613
Skreiner, Wilfried 1795, 1828
Skubiszewski, Piotr 1035
Slepcanová, Mária 526, 1095
Slivka, Michal 815, 859
Sniezznka-Stolat, Ewa 23
Sokolovsky, Leon 699
Soltész Albert 2614
Soltész György 2615
Soltész István 1261, 2056
Soltész Zoltánné 948, 955
Solymári Walkó László 2616
Solymossy László 790
Somfai Balázs 1146
Somlyói Tóth Tibor 973
Somogyi Ágnes W 1956
Somogyi Árpád 84, 533, 2717
Somogyi Győző 2143, 2618, 2761
Somogyi József 1935, 2619
Somorjai Sélysette 1059
Somos Gyula 96
Sonego, Nelio 2172
Sonkoly Károly 1478
Soós Imre 528, 1830, 1831, 2013, 2100, 2138, 2171, 2327, 2338, 2482, 2699
Soós Katalin 1450
Soós Magda 2175, 2585
Soós Tamás 1839, 1998, 2620
Sopko, Julius 946, 956
Soproni Sándor 522
Soproni Stöcker Károly 2621
Cs.Sós Ágnes 906
Sós László 1607, 2622
Sosztakovics, Dmitrij 529
Speidl Zoltán 2502

Clackhorn

l.

Schoen 1948

40.l.

Perecsenyi áll. el. iskola VI. 226.

Ø Claiborne Margaret

I. éves rendk. hallg.

Képzm. Főisk. Evk

1936/37. 72. l.

Ferképzomfoisk vk

HANS CLAIN, peldazo eönteö

Emlitve:-30.-1634. Pénzverőházi kifizetések: "Hans Clain peldazo Sit 36.f"-1636. "Hanz Claneönteö 13 heti fizetesse f. 26." 28.old.

SZÁSZ PÁL: Adatok a nagybányai pénzverő alkalmazottairól 1530-1660 25.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LVI-LVII.évf. 1957-1958 Akad.Kiadó.Bpest. 1958.

megma

Clair Alajos

nebrász

l

A MMMK évk

44. l.

Pogány Ö. G. A haladó és reakciós erők harcának tükrözése a 19. századi m. festészetben.
M. Művészettört-Munkaközösség Évk. 1957. Bp. 1952. 44. l.

L az adokvatalnál
kiutalt illetmények
élvezete mellett

teljes

Clair Alajos

(1826 – 1866

Lfáb I. 47, 107, 119

II. 5,

IV. 94, 149

Pogány Ö. G. M.

nebrassat a 19. sz.

első felében.

Bp. 1939.

54, 62, 95. l.

9961

diszes keretben, melyet fölül me-
elirata a kép alatt két sorban:

6 cm.

4-900.
00-7.

Clair Alajós

nobrás

l.

Pálinkás Casago

7 l.

Ø

Mův. 1. 1909, 339 l.

(C. Ignác)

F. J.

Clair,

l.

121, 483

LykaMagyműI300-50

~~41, 108, 121, 446,~~

483. l.

1.

Clair L.

archeipnokrás, Pesten

wiod

Kert. Ung. 115. l.

Rajna IV. 37.

Clair Alajos

nobrun

Kassáról, XIX. n

lása

Fleischer Béc 35. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Clair Alajos

szobrász és vivómester

Ennek fia volt Clair

Vilmos. ivó

Keresztény magyar

közéleti almanach.

1940.

Gulyás Magyar írók

IV. 483. h.

Budapest 5. Póstafiók 118.

53.117/1943. szám.

A Müemlékek Orsz.Bizottsága tek.Elnökségének

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Díj átalányozva

Budapest, IX., Hőgyes E.-u.10.

Clair Alajos, szobrász; szül. 1826-ban Clermontban, megh. 1866 jún. 8-án Pesten. Autodidakta művész volt, aki a pesti műegylet 1843. évi kiállításán Seneca és Ambrosius cz. szobrait, az 1844. évi kiállításán pedig egy márvány basreliefjét állította ki. Szerény viszonyok között élő atyja, *Clair Ignácz* (szül. 1794., † 1866.) pesti tornatanító és vívómester, aki maga is műkedvelő szobrász volt, 1844-ben a lapok útján keresett fiának pártfogót. A felhívás ~~aligha járt eredménnyel, mert~~ C.-ról, mint művészről a lapok többé nem tettek említést s ezután kiállításokon sem szerepelt. Az 1848—49-iki szabadságharczban mint honvédhadnagy vett részt. C. alapította a Budai Tornaegyletet, melynek első igazgatója volt.

Honderű. 1844. II. 115, 340. l. — *Kiáll. lasjtromok.* — *Művészet.* 1909. 339. l.

H St. Jean-de-Maurienben (Savoya)

T nemi eredménnyel járhatott, mert C. 1844-45. a bécsi képző művészeti akadémiában J. Kachsmann növendéke volt.

L többé

MDK

Alajos
Clair Jánns szobrász

Apja, Ignác is műkedvelő szobrász

Pogány Ö.Gábor: M. szobrászat a 19.sz. első felében.
Bp. 1939. 77 l.

MDK

Clair Alajos
(1826-1866)
szobrász

Pogány Ö. Gábor: A haladó és reakciós erők harcának tükrözése a XIX. századi magyar festészetben

MMM Évkönyve 1951. 44 l.

MDK

Clair Alajos

Pogány Ö.G.: M.szobrászat a 19-ik sz. első felében. Bp.1939.

Clair Alajos

Fiatal nobrász, Ferenczy J. után.

Popány Ö. Gábor: A magyar nemzeti képzőművészet kialakulása.
MTA. II. Tdn.-tört. Tud. Ont. Közl. XI. (1961.) 366. l.

MDK

Clair Alajos, szobrász

Canova mellszobrát, kit változatlanul mesternek tisztelt- mintázta meg.
Seneca.

Pogány Ö.G.: M. szobrászat a 19.sz. elsö felében.
Bp.1939. 54,55.l.

MDK

Clair Alajos szobrász

Pogány Ö.Gábor: M. szobrászat a 19.sz. első felében.
Bp. 1939. 77 l.

MDK

Clair Ignác

Pogány Ö.G.: M.szobrászat a 19-ik sz. első felében. Bp.1939.

Clair Ignácz, l. *Clair Alajos* életrajzában.

Az Ország Tükre. 1864. 266. l. (Viadortól életrajza és kőrajzú arczképe Marastoni Józseftől.)

Clair Ignácz

CLAIR IGNÁC neve a műtörténelemben inkább csak úgy fordul elő, mint aki a szobrászathoz értett. Érdemei tulajdonkép a sport meghonosítása körül nagyok.

Az „Ország Tükre" című képes hetilap 1864. augusztus 11-én megjelent III. évf. 23. száma szerint Milanóban született 1794. aug. 2-án, tehát abban az időben, mikor a lombard-tartományok az osztrák-tartományok közt foglaltak helyet. A „Pallas Lexicon" szerint 1792-ben Saint-Jean de Marien-ben született, bizonyára a Wurzbach Constantin „Biogr. Lexicon"-jának XXIII. kötetét vette irányadóul; nekünk a hazai forrás megbízhatóbbnak látszik.

Clair Ignác mint gárdatiszt vett részt a Napoleon ellen viselt hadjáratokban s még 1826-ban vándorolt Magyarországba, s mint a tornászat megalapítója 1830-ban telepedett le Pesten.

Vívó-iskolája a Síp-utca 344. szám alatt volt berendezve, híre nagy volt, s a harcmester — így hívták — lakása a Magyar-utcában volt 476. sz. alatt volt.

Mennyiben űzte a szobrászatot könnyen elképzelhetjük, hogy ha az 1834. évi „Honművész"-t olvassuk, mely szerint a ferde növésű egyéneket gyógyítgatta s a leányok számára a felesége felügyelete alatt külön órákban rendelt. Valamikor dr Batizfalvi Sámuelnek volt ilyen testegyenészeti intézete Pesten, a Király-utca és Rózsa-utca sarkán.

Fia Alajos már inkább hivatásszerűleg űzte a szobrászatot, mint atyja: a tornatanár.

Clair Alajos Clermontban született, ugyanazon évben, amelyben édesatyja hazánkba bevándorolt, s mint honvéd vett részt az 1848—49-iki szabadságharcban.

A budai tornaegyletet ő alapította, mely működésével mint az egylet első igazgatója jó hírnevet szerzett magának. Hogy minő sikerrel dolgozott, mint szobrász kitűnik onnan, hogy műve, amely Canovát ábrázolja, díjat nyert az első képzőművészeti kiállításon. A művet nem ismerem.

Meghalt Pesten 1866. június 8-án korábban, mint ahogy édesatyja sírba szállott, aki négy hó mulva okt. 4-én követte a fiát. F. I.

— Milyen vallású?

— Amilyen a falu.

A bíró haragos mozdulatára azonban, hirtelen mondja, de olyan engesztelő hangon, mintha ő maga is kicsinyelné azt a vallást, amiért a méltóságos bíró úr úgy meg akart haragudni:

— Pápista volnék.

— Van-e felesége?

Csodálkozva tekint az ügyvédre Csíki Gergő.

— Nékem?... 'Sze, istállom, éppeg hogy ű miatta...

— Van-e felesége, az volt a kérdés?

— Vagyon... E' piros asszony. Arra müfelénk, istállom, a szőkére aszondják — — —.

— Hát gyermeke!

— Nékem, e' sincs, istállom, aztán! felel határozottan Gergő, mintha ez a kérdés már becsületbe vágna. De van az asszonynak.

— Hány?

Gondolkozik a székely.

Körülbelül... hat. (És súgva, bizalmasan magyarázza.) Fiatal korában Pesten szolgált az asszony. Sok helyt szolgált. Nekem hatot vallott bé. Három otthun van belőle.

— Büntetve volt?

— Én, istállom? Én sóse! Én még a téglarészemet nem vettem ki.

— Van-e vagyona?

— Van istállom. A le- és feljáró út.

A bíró ekkor felszólítja: az igazsághoz hiven, — jól meggondolva, hogy vallomására esküt is kell tennie, — adja elő a tényállást.

Csíki Gergő fohászkodik egyet, az ügyvéd felé pislant, megvakargatja térdén a harisnyát, mintha szűk volna s kezdi áhitatosan:

— Tekéntetes törvénybíró úr... Mü...

Még egyet megpihen, szemét behúnyja, szusszan is egyet s már ezután mondja, hiba nélkül:

— Mü az erdőrül, az ökrökvel s ahajt, a komámval, haza. A kapunak neki. S hát nem!... No, e' baj! nagy baj... S mü essent neki. Essent s essent. S egyszer csak, zuhi! A kapu bé s mü az udvarra bé. S ott, a házajtónak neki! S hát nem!... Ez es baj! nagy baj!... S mű essent neki. S egyszer csak: zuhi! az ajtó bé s mü a házba bé... No!... Az asszonyt feibe s Dani Jóskát, a bíró eccsét az ágy alul kü. És

Clair Ignác

a tornaintézetek
meghonosítója harunk-
ban † 1866. okt. 4.

Nefelejts
1866. 495. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Clair Ignác

kértéz

ha Kell

Pesten

irod

z

Vargha Zoltán dr

Báró Podmaniczky

János (1786–1883)

életrajza. Bp. 1933.

107. l.

NÉMETH LÁSZLÓ

KOCSIK SZEPTEMBERBEN

A «Gyász» és a «Bűn» nagy irodalmi sikerét hozta meg Németh László új regénye is. Egy gyermekkor története ez a hatalmas regény, a falujából a városba, paraszti sorsából az iskola, a műveltség felé vágyódó gyermeké. A magyar falu élete elevenedik meg drámai hatással, a gyermeki emlékek elbűvölő erejével és idillikus szépségében.

Szerda
19
B. Margit

Csütörtök
20
Fábián, Seb.

Péntek
21
Ágnes sz. vt.

1h Millonvicini eml
Fő 5.

Szombat
22
Vince vt.

Az *a—h* alatt felsorolt műsorok magukban foglalják a darab rövid kritikáját, a szereposztást és szereplőváltozást.

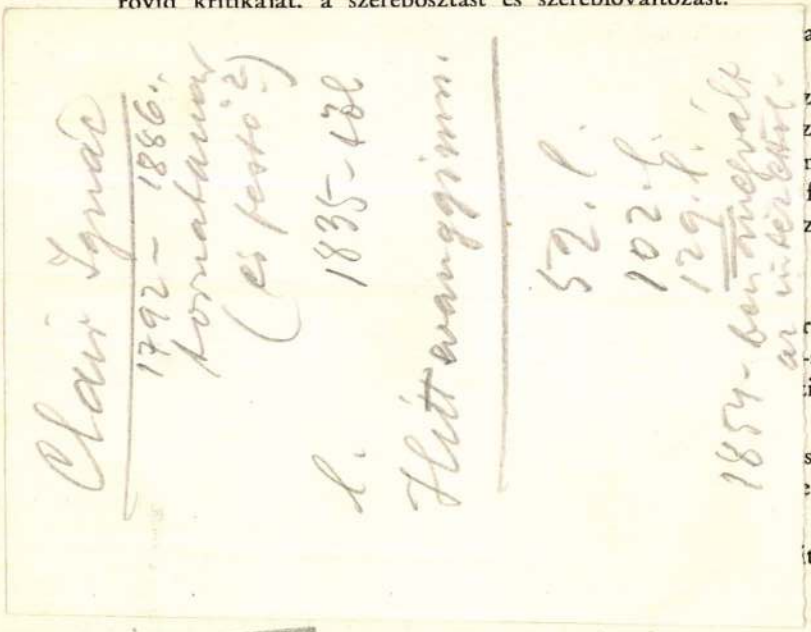

ai darab-

zei a szí-
záfogtam.
nek előz-
fektettem
zeállítani,
fellépett

r említett
-színészek
i adatait

színjátszó
e.

népszín-
itikájával.

Clair Ignác
1792 – 1886.
tornatanár
(és festő?)
l. 1835-ből
Flittevanggimn.

52. l.
102. l.
129. l.
1854-ben megvált
az intézettől.

Elektrajó n.o. 208. l.

Theater Almanach-ban felsorolt magyar előadások sem egyeznek egymással. Hogy melyik a helyes, azt megállapítani nem lehet, miért is mindkettőt felvettem a kötetbe.

4. A budai színjátszás műsorát 1833—1837-ig.

Ennek az időszaknak a műsorát az Országos Széchényi Könyvtárban levő Fáncsy-féle színlap-gyüjteményből állítottam össze. A műsorban felsoroltam a nevezetesebb szereplőket is. A kritikákat az egykorú lapokból szedtem ki, úgyszintén a színháztörténeti adatokat is. A kötet tárgymutatóval van ellátva, mégpedig szerzők, a darabok címe és a fordítók mutatójával.

5. Molnár György társulatának műsorát 1861—1864 és 1867—1870-ig.

A kötet a Budai Népszínház és a Budai Színkörben tartott előadások műsorát foglalja magában. A kötet tárgymutatóval van ellátva, mégpedig a szerzők és a darabok címe szerint. Az adatok az egykorú hírlapokból vannak kiszedve.

6. Miklóssy Gyula társulatának műsorát 1870—1873-ig.

Miklóssy Gyula társulata a Budai Népszínházban, a Budai Színkörben, az István-téri színházban és a Városligeti Színkörben játszott.

Aemtliche Anzeigen.

Wechsel=Amortisations=Edict.

(3)

3306. Von Seite des k. Pesther Wechselgerichtes wird auf Ansuchen des J. Samuel Magyar hiemit bekannt gemacht, daß ihm ein durch den Bittsteller in Pesth den 9. März 1813 über 2000 fl. C. M. auf Ordre eigene ausgestellter, durch S. Isak Putschin acceptirter und den 23 März l. J. in Pesth zahlbar gewesener;

2) Ein durch Stephan Karsány in Pesth den 10. Februar über 469 fl. 30 kr. C.M. auf Ordre des Bittstellers ausgestellter, durch Carl Kis acceptirter, am 10. Mai l. J. in Pesth zahlbarer;

3) Ein durch den Bittsteller in Pesth am 17. März 1843 über 800 fl C. M. auf Ordre eigene ausgestellter, durch Leopold Heim acceptirter, und den 17. April l. J. in Verschecz zahlbarer;

4) Ein durch den Bittsteller in Pesth den 6. März 1843 über 400 fl. C. M. auf Ordre eigene ausgestellter, durch Emanuel Schächter acceptirter, am 6. April l. J. in Temesvár zahlbarer;

5) Ein durch den Bittsteller in Pesth den 20. März 1843 über 400 fl. C. M. auf Ordre eigene ausgestellter, durch J. Sam. Moreno acceptirter, und am 3. April l. J. in Temesvár zahlbarer;

6) Ein durch J. S. Moreno in Pesth den 20. März 1843 über 278 fl. W. W. auf die Ordre des Anton Schmidt ausgestellter, durch J. Sam. Moreno acceptirter, am 20. April l. J. in Temesvár zahlbarer, und auf den Bittsteller girirter, schließlich:

7) Ein durch J. S. Moreno in Pesth den 20. März 1843 über 277 fl. W. W. auf die Ordre des Anton Schmidt ausgestellter, durch J. Sam. Moreno acceptirter, am Temesvarer Medardimarkt zahlbarer, und auf den Bittsteller girirter Wechsel durch Diebstahl in Verlust gerathen sei Dem zufolge werden die Inhaber obbeschriebener Wechsel hiemit aufgefordert, sich binnen 45 Tagen, und zwar den ersten Wechsel betreffend von heute an, in Hinsicht der andern aber von ihren Verfalltagen an gerechnet, bei diesem Wechselgerichte zu melden, da sonst diese Wechseln für amortisirt erklärt werden.

Gegeben zu Pesth aus der bei dem k. Wechselgerichte erster Instanz am 3. April 1843 abgehaltenen Rathssitzung.

Lizitation.

Zufolge wechselgerichtlichen Bescheides in Beschlag genommene acht Zugochsen und ein halbgedeckter Wagen werden in Baracska löbl. Weißenburger Comitats am 15. April l. J. gegen baare Bezahlung dem Meistbietenden lizitando verkauft.

Carl Hollosy,
Oberstuhlrichter des löbl. Weißenburger Comitats als Exequent.

Versicherung gegen Hagelschlag.

Der gefertigte Hauptagent für die ungarische Abtheilung des Mailänder wechselseitigen Hagel-Versicherungs-Vereins gibt sich hiemit die Ehre anzuzeigen, daß, in Erfüllung des, in der im Oktober v. J. vorausgegangenen Ankündigung, gegebenen Versprechens, die Grundprämien für ganz Ungarn

für Futterkräuter auf	½ %
„ alle gewöhnlichen Getreidearten, Oelsaaten, Schotten und Hülsenfrüchte auf	1 „
„ Gemüse- und Obstgärten, so wie Hanf und Flachs als Spinnstoffe auf	1½ „
„ Wein, Tabak, Hopfen und alle Handelsgewächse auf	2 „

festgestellt wurden, die dann, je nach der steigenden Gefährlichkeit wegen Hagelschlag, der zu versichernden Grundstücke erhöht werden, während dieselben in den früheren Jahren im Allgemeinen mehr als doppelt so hoch waren.

Bei dieser Gelegenheit erlaubt sich die gefertigte Hauptagentschaft die Bemerkung beizufügen, daß, da vorbesagter Hagel-Versicherungs-Verein seit zwei Jahren eine eigene Section für Ungarn bildet, und sonach die eingeflossenen Prämiengelder, nach Abzug der geringen Kosten bei Versicherungsaufnahmen und Schadenerhebungen nur zur Vertheilung an die Beschädigten in Ungarn verwendet werden, dieser Verein mit vollem Rechte als eine ungarisch vaterländische Anstalt angesehen werden kann, und überdies folgende Vortheile für die versicherten Partheien gegen jene, des in öffentlichen Blättern unlängst besprochenen projectirten ungarisch-wechselseitigen Hagel-Versicherungs-Vereins voraus hat.

a) Bedeutend billigere Prämien für jene Grundstücke, die, ihrer Lage nach, seltener als andere vom Hagel getroffen werden.

Jedem Billigdenkenden wird es einleuchten, daß ein, wenig gefährlicher Gegenstand mit Recht nicht so hoch besteuert werden könne, als der mehr und meist gefährliche.

b) Das System der Schaden-Liquidation:

Der Mailänder Verein geht bei Aufmachung eines Hagelschadens nicht in die unpractischen, und nur zu Streitigkeiten Anlaß gebenden Erörterungen über das Verhältniß der versicherten Summe zu jener des wirklichen Werthes ein, denn er wacht darüber, daß nicht überspannte Preise und unverhältnißmäßige Quantitäten angegeben werden, und läßt dann durch unpartheiische Sachkundige schätzen, ob der an den versicherten Erzeugnissen entstandene Schaden ganz oder theilweise, z. B. 15/16, 7/8, 3/4, 5/8, 1/2 u. s. w sei.

Diese ermittelte Quote bestimmt, der Versicherungs-Summe gegenüber, den Entschädigungs-Anspruch. Z. B. es waren 2000 Metzen à 3 fl. für 6000 fl. versichert, und der Hagelschaden wird auf 1/2 geschätzt, so hat der Beschädigte den Anspruch auf 3000 fl. Diese Bestimmungen des Mailänder Vereins sind dadurch sichtbar vortheilhafter für die Versicherten als jene des §. 15 der Statuten des ungarisch wechselseitigen Hagel-Versicherungs-Vereins, welche Letztere auf einen falschen Grundsatz basirt, aus folgenden Gründen in der Anwendung sich unpraktisch bewähren werden, nämlich:

a) Wie kann beim Eintreten eines Hagelschadens im Voraus beurtheilt werden, welchen Werth das versicherte Erzeugniß seiner Zeit haben wird.

b) Wie viele Erzeugnisse braucht der Landmann nicht zum eigenen Gebrauch, die ihm z. B. 3 fl. werth sind, mag der Verkaufspreis 1 oder 6 fl. sein?

Steigt der Preis, so bekömmt bei dem ungarisch wechselseitigen Verein der Versicherte nur eine theilweise Entschädigung, fällt der Preis, bekömmt er auch weniger als er zur Versicherung anmeldete.

c) Die Verwaltungskosten.

Der Mailänder Verein berechnet dem Versicherten zur Bestreitung derselben 15 kr. von jeden 100 Gulden, wogegen von den eingegangenen Prämiengeldern mit Ausnahme der wenigen Kosten für die Versicherungsaufnahme und Schadenerhebungen nicht die geringste Ausgabe irgend einer Art in Abzug gebracht wird.

Bei dem ungarisch wechselseitigen Versicherungs-Verein ist dies nicht so ganz der Fall, da das Honorar für den Director, die Provision für die Unteragenten und die sonstigen Regiespesen einen beträchtlichen Theil von der Prämien Einnahme verschlingen, und so dadurch die von den Beschädigten anzuhoffende Entschädigung bedeutend verkürzt

Die unter a, b, c geschilderten Verschiedenheiten sind die einzig bemerkenswerthen zwischen dem Mailänder und dem ungarischen Vereine, und heben die Vortheile des Ersteren für die Versicherten anschaulich hervor, die übrigen Bestimmungen des Letztern sind jenen des Mailänder beinahe wörtlich nachgeschrieben, und dadurch die Vorzüglichkeit des Mailänder Vereins anerkannt.

Indem sich also der Mailänder Verein erlaubt, zum Versicherungsbeitritt ergebenst einzuladen, glaubt er zur Empfehlung der Anstalt, abgesehen von den schon in den früheren Perioden geleisteten Entschädigungen, blos auf das günstige Ergebniß schon im verflossenen Jahre, als dem zweiten des Bestehens der ungarischen Abtheilung verweisen zu dürfen, und erbietet sich mit Vergnügen zu allen Erläuterungen und Aufklärungen, die auch bei allen Agenten in Ungarn der k. k. priv. Azienda Assicuratrice zu erhalten sind.

Pesth am 1. April 1843.

Die Haupt-Agentschaft für die ungarische Abtheilung des Mailänder wechselseitigen Hagel-Versicherungs-Vereins.

J. Geittner.

In solchen Orten, wo die k. k. priv. Azienda Assicuratrice keine Agenten hat, wollen sich geeignete Männer an die gefertigte General-Agentschaft wenden, und wenn gegen deren Character nichts einzuwenden ist, erhalten sie dann die doppelte Agentie der Azienda Assicuratrice und des Mailänder wechselseitigen Hagel-Versicherungs-Vereins.

J. Geittner,
General-Agent der k. k. priv. Azienda Assicuratrice in Triest, und Haupt-Agent des Mailänder wechselseitigen Hagel-Versicherungs-Vereins.

Champagner=Anzeige.

Das Commissionslager des berühmten Preßburger Champagners der Herren Fischer und Schönbauer, welcher durch die Bereitungsart und die Qualität ganz dem echt französischen gleichzustellen ist, und seit seinem Entstehen den Vorzug (zuerkannt in der Wiener und Pesther Gewerbsausstellung) vor allen inländischen schäumenden Weinen behauptet, befindet sich fortwährend bei Friedrich Török et Comp., Mondgasse, und ist dieser Wein sowohl unmittelbar von demselben, als auch durch Herrn M. Ebenführer, Spezereihändler am neuen Markplatz, zu 1 fl C. M. die Flasche zu beziehen.

Allein zu bewohnende Herrschaftswohnung,

Göttergasse, Nr. 185, bestehend aus 10 Zimmern im 1. Stock, 2 zu ebener Erde, 1 Hafer- und Heuboden, 1 große Küche, Speis, Holzlage, Keller, 2 Stallungen auf 7 Pferde, Wagenschupfen für 4 Wägen und Gartenbenutzung täglich zu beziehen. Nähere Auskunft ertheilt der Hausmeister allda. Auch kann das ganze Haus vermiethet werden. Die untern Räume sind: 2 große Keller auf 4000 Eimer Weine, 3 Magazine und 2 große auf die Gasse gehende Zimmer nebst noch einem Schüttboden.

Der Fiakermeister Martin Reberger

hat die Ehre einem pl. t. Publicum hiemit anzuzeigen, daß er seine zwei Wägen Nr. 147 und 148 in der Leopoldstadt, bei der Kirche aufgestellt hat, und empfiehlt sich achtungsvoll zu gefälligen Diensten.

Freiwillige Lizitation von Caffeehausgeräthschaften.

Mittwoch den 19. April werden im Kaffeehause „zur goldenen Krone", Waizner-gasse, sämmtliche Kaffeehauseinrichtungen, als: Billard, Lampen, Uhren, Spiegeln, Kupfergeschirr ꝛc. ꝛc. Ferner eine zinnerne Gefrornen-Einrichtung, bestehend aus zwei 25, zwei 20, zwei 15, zwei 10, zwei 6, zwei 4, und mehrere kleinere Gattungen sammt Holzgefäßen den Meistbietenden gegen gleich baare Bezahlung überlassen werden.

Die neueröffnete Conditorei „zur Europa,"

Dorotheagasse, empfiehlt zu den bevorstehenden Osterfeiertagen eine große Auswahl der

schönsten Ostereier und Osterconfecte.

Von nun an täglich **Gefrornes** von feinstem Geschmack in mehreren Sorten, verschiedene Torten in Stücken, diverse Gattungen **Kuchen**, **Butterteig** und viele andere **Stückbackereien** nebst den feinsten **Confecturen.**

Die neuesten Formen von Gefrornen, Torten und andern Conditoreien werden nach Bestellung jedem Wunsche entsprechend schnell und billigst verfertigt.

Hochachtungsvoll

J. Naisz.

Beilage: Fortsetzung der Nachrichten.

Pesther Tageblatt 1843.

— Ein Arzt, der seinem Kranken das Lesen des „Tageblattes" verbietet, betrachtet ihn bereits als todt. — Untersuchungsrichter wenden bei hartnäckigem Läugnen eines Gefangenen das Entziehen des „Tageblattes" als das wirksamste Mittel an, unumwundene Geständnisse zu erlangen. — Nur derjenige Leipziger ist in seiner Heimat ganz verloren, und als abtrünnig zu betrachten, der in der Fremde nicht mehr nach dem „Tageblatte" begehrt. — Nach einer ungefähren Berechnung erscheinen in Leipzig, außer dem „Tageblatte" noch etwa 90 bis 100 periodische Schriften. Sie könnten sämmtlich für eine Woche, einen Monat, ein Jahr verboten werden, ohne daß dieser Schritt nothwendig ein ernstes Ereigniß nach sich zöge. Erschiene aber das „Tageblatt" nur einmal anstatt früh 6 Uhr — erst des Mittags, die Folgen wären unermeßlich. — Zum Beweise obiger Behauptung Folgendes: Als vor einiger Zeit beim Graben eines Brunnens zwei Arbeiter verschüttet wurden, wovon der Eine todt gefunden, der Andere zwar unverletzt, aber erst nach siebenzehnstündiger gefahrvoller Anstrengung aus der Tiefe gebracht wurde, umringten eine Menge von Personen den Geretteten, und die angesehenste davon richtete die Frage an ihn, was er zunächst wünsche? Es ist erzählt worden, der Verschüttete habe vor Allem eine Prise gefordert. Augenzeugen wissen es besser: Er verlangte das „Tageblatt."

Länderkunde. Es gibt in den Vorstädten Londons Anstalten, welche Bespritzungshäuser (splashing houses) heißen. Ein fashionabler Mann, der weder Häuser noch Ländereien, weder Pferde noch Hunde besitzt, aber Credit bei seinem Schneider hat, zeigt seinen Bekannten an, er werde die Stadt auf einige Zeit verlassen, um zu jagen. Er verläßt darauf wirklich seine Wohnung und begibt sich in ein obscures Wirthshaus am andern Ende der Stadt, wo er sich vielleicht eine Woche lang aufhält. Ist der geeignete Augenblick gekommen, so zieht er einen vollständigen Jagdanzug nach der neuesten Mode an und fährt in einem Mietwagen in eine „Bespritzungsanstalt," wo er für die mäßige Summe von 2 Thlrn. von Kopfe bis zu den Füßen bespritzt wird. Diese Anstalten haben Schmuz aus allen Grafschaften, besonders aus denen, in welchen die Jagden meist gehalten werden, und überdies ein hölzernes Pferd. Ein Diener in der Anstalt fragte mit der größten Ernsthaftigkeit, ob der Herr aus Buckinghamshire, aus Staffordshire, aus Derbyshire ꝛc. zurückzukehren wünsche. Hat der Fashionable die Wahl getroffen, so besteigt er das hölzerne Pferd, welches durch einen sinnreichen Mechanismus die Füße so bewegt, daß der Reiter von oben bis unten mit dem gewünschte Schmuze bespritzt wird, und zwar gerade so, als wenn er in vollem Galopp über die Felder geritten wäre. Ist die Operation beendet, so geht der Herr, mit der Reitpeitsche in der Hand, durch die Straßen Londons bis zu seiner Wohnung, und Jedermann, der ihn sieht, glaubt, er kehre von einer prächtigen Jagdpartie zurück.

— Der Mufti bei den Osmanen titulirt sich: „Oberster Priester des Islams, Weisester, tiefforschender Weiser; Vortrefflichster im vortrefflichen Kreise; Aufdecker der Glaubensschwierigkeiten; Auflöser der Wahrheitsstreitigkeiten; Schlüssel der Feinheiten der Wahrheiten; Laterne des Erkenntnißschatzes voll Klarheit, geleitet durch die Leitung Gottes u. s. w."

Neuigkeiten. Die N. W. Z. enthält folgendes Schreiben. Wien, 27. März. Das Schreiben, welches Se. Durchlaucht der Fürst Metternich in der Eigenschaft als Kanzler des militärischen Maria-Theresien-Ordens im Namen und auf Befehl Sr. Maj. des Kaisers an den berühmten Feldherrn Erzherzog Karl, aus Anlaß des zu Ehren Sr. kaiserl. Hoheit stattfindenden Festes (am 5. April) gerichtet hat, spricht die glänzendste Anerkennung seines Genie's und seiner großen Verdienste um das Vaterland von Seite des Monarchen aus, die, wie es im Schreiben heißt, „auf eine für das Heer und die gesammte Bevölkerung eclatante Weise gefeiert werden müßten." Der Erzherzog wird darin „als der Stolz, die Zierde und Stütze des österreichischen Kaiserhauses" bezeichnet. Noch sind fünf, jetzt bei dem Cheveaurlegersregimente „Fürst Windischgrätz" dienende Veteranen aufgefunden worden, welche die Schlacht von Neerwinden am 18. März 1793, wo der Erzherzog sich den Theresienorden errang, als wallonische Cavalleristen mitgemacht haben, und man beschied sie aus Böhmen hierher, um Theilnehmer eines so seltenen Festes zu sein, welches um so mehr jeden Soldaten durchdringen und begeistern muß. Noch Ein Ordensritter lebt, welcher in derselben Schlacht sich diese Auszeichnung erworben hat: es ist der edelmüthige Fürst Dietrichstein, welcher jedoch später ganz in den Civilstand übergetreten ist, und nun als der Einzige diese Ordensdecoration ohne einen militärischen Charakter besitzt. — Zu der hiesigen Garnison wird auch eine Division von Erzherzog Karl Uhlanen und das diesen Namen führende Infanterieregiment stoßen. — Man spricht, daß der Fürst Colloredo von dem Posten eines ersten Oberhofmeisters Sr. Maj. des Kaisers abtreten und zum Nachfolger den regierenden Fürsten Schwarzenberg erhalten würde. — Den Ausgang der nächsten wichtigen Generalversammlung der Venedig-Mailänder Eisenbahn glaubt man hier voraus zu wissen, da sich die hiesigen Actionäre, den Frhrn. v. Eskeles an der Spitze, sehr thätig für den eigenen Fortbau unter der so günstigen Garantie von Seite der Staatsverwaltung erklärt haben. Dieser Banquier hat eine Art Wahlbureau für die Actionäre in diesem Sinne errichtet, und bereits Vollmachten, welche 9500 Actien repräsentiren, zusammengebracht, während die ganze Actienzahl 21,000 Stücke beträgt.

— (Traumbücher in England.) Nach Makkay Verfasser der interessanten „Memoirs of extraordinary popular dolusions" herrscht in England noch ein sehr starker Begehr nach Traumbüchern, und der Absatz davon ist folglich äußerst schwunghaft. Zwei darunter genießen vor allen einer außerordentlichen Volksbeliebtheit und haben binnen einem halben Jahrhundert zu London allein über 50 Auflagen erlebt, der andern großen Städten nicht zu gedenken. Das eine ist „Mutter Brigittens Traumbuch und Schicksalsorakel," das andere „der Norwood-Zigeuner." Es sollen davon im ganzen Lande Jahr aus Jahr ein mehr als 41,000 Exemplare, das Stück zu 2—6 Pence, abgesetzt werden.

— Victor Hugo in Paris hat als Honorar für seine „Burggrafen" vom Théatre français 5000 Francs erhalten, unbeschadet der Quote, welche ihm von jeder Vorstellung zukommt. Die Handschrift des Stückes ist für die Summe von 15,000 Fr. verkauft worden mit zehnjähriger Ausbeutung. (Das ist für ein mißlungenes Stück viel Geld. Wie viel mag er erst für ein gelungenes bekommen?) Das Werk über den Rhein hat Hrn. Hugo an 30,000 Fr. eingebracht, und nach zehn Jahren tritt er in sein Recht wieder ein. Bekanntlich hat der Dichter von einer Gesellschaft Capitalisten für seine bis 1842 erschienenen Werke 250,000 Fr. erhalten, nach 10 Jahren kann Hr. Hugo wieder darüber verfügen. Ein jeder neue Band wird mit 15,000 Fr. zu derselben zehnjährigen Bedingung angekauft. Kann Hr. Hugo mehr als 15,000 Fr für den Band erhalten, so steht es ihm frei. Das nennt man Honorar!

Halt, noch Etwas! (Spielgarten als Asyl für kleine Kinder.) Die mehrfach angeregte Idee: auch bei uns einen sogenannten Spiel- oder Kindergarten, das heißt, eine Anstalt zu errichten, die für noch nicht schulfähige, 2—5jährige Kinder ein Asyl oder Zufluchtsort sein soll, für die Gefahren des Müssigganges und der Verwilderung und in der durch Spiel und leichte Beschäftigung die geistigen und körperlichen Kräfte der Kleinen, der Schule vorgebildet werden sollen, hat bei den verehrlichen Bewohnern dieser Stadt so regen und allgemeinen Anklang gefunden, daß der Unterfertigte sich entschloß, im vorigen Jahre eine solche Anstalt zu gründen und zu eröffnen, und da diese Stadt an freien Plätzen so fühlbaren Mangel leidet, den Garten der gymnastischen Schule, mit freundlicher Erlaubniß der Direktoren derselben, zu diesem Zwecke zu benutzen. Indem ich also die verehrlichen Bewohner Pesths, zur Theilnahme an diesem Unternehmen, das sich als ein zu fühlbares Bedürfniß herausstellt, als daß ich dessen erwähnte Vorzüge und Vortheile noch ausführlicher zu erörtern brauchte, ehrerbietigst neuerdings einlade, füge ich in Kürze die Ansichten bei, die mich bei Errichtung dieser Anstalt leiteten, so wie die Bestimmungen, die in der Ausführung meines Planes eingehalten werden sollen. 1) Kleine Kinder vom zartesten Alter bis zum fünften Lebensjahre werden aufgenommen, um dieselben der Wohlthaten einer freien Luft, angemessener körperlichen Bewegung, theilhaftig zu machen, ferner um ihnen eine ihrem Alter und Neigung angemessene Beschäftigung zu gewähren, sie angenehm durch zweckmäßige Spiele zu unterhalten und zu erheitern; sie von Beschädigungen, von dem bei gewöhnlichen Spaziergängen kaum zu vermeidenden Nachtheile des Staubes, der Sonne, des Menschengedränges zu Fuß und zu Wagen, den bei der Unvorsichtigkeit der Dienstboten und Wärterinen leicht entstehenden Verletzungen u. s. w. zu bewahren. 2) Die aufgenommenen Kinder beiderlei Geschlechtes werden meiner persönlichen Aufsicht so wie der meiner Gattin, zweier Wärterinen nnd eines Dieners unterzogen sein. 3) Die Kleinen können von Früh bis zur Abendstunde des Unterrichts in der Gymnastik mit den größern Zöglingen in diesem Garten verweilen. 4) Sie sollen in diesem Aufenthalte alle die oben bereits erwähnten Vortheile genießen, auch soll neben der beabsichtigten Pflege geistiger Kräfte, vorzugsweise physische Ausbildung und Erziehung in's Auge gefaßt werden. 5) Kinder, die noch nicht gehen, müssen durch eigene Wärterinen gepflegt werden. 6) Der Spielgarten wird mit 18. Ap[illegible] eröffnet werden. — Die näheren Bedingnisse sind beim Gefertigten in der gymnastischen Anstalt zu erfahren. (Kerepesser Straße, im vormals Graf Beleznay'schen Garten.)

Ignatz Clair,
Professor der Gymnastik und Meister der Fechtkunst

Einundzwanzigstes Verzeichniß
der für die Armen im Erzgebirge Böhmens in der Expedition dieses Blattes eingegangenen Beiträge.

Uebertrag der Summa des 19. Verzeichnisses 22 Ducaten und . . .	2004 fl.	53 kr.	CM.
Elisabeth Takács	— „	20	„
Franz Gratzl, Gastgeber	6 „	—	„
Johann Lejtö	1 „	—	„
Von einer Tischgesellschaft im Hotel zum „Tiger" abgegeben durch Joh. Hayder, Gasthalter des Hotels: „zum Tiger"	23 „	50	„

und zwar: Hr. F. Dr. Burghardt 2 fl. J. v. Raics 2 fl., C v. Duhek 1 fl., A. v. Raics 1 fl. 20 kr., C. Flandorffer 1 fl., H. Steinaker 1 fl., R. Delhaes 5 fl., A. Walland 1 fl., J. Szypersky 1 fl., Tiger 1 fl, A. Mayer 20 kr., T. 1 fl., Mangel an Cassa 1 fl. 10 kr., v. Tenzer 2 fl., Joh. Hayder 2 fl., J. Sz. 1 fl.

Summa 2036 fl. 3 kr. CM.
und 22 Stück Ducaten.

Wiener Börsen-Course.

8. April 1843.

		Conv.-Mze.
Metaliques	à 5%	109 1/8
dto.	à 4%	100
dto.	à 3%	76
Anleihen vom Jahre 1839 . .		284
dto. dto. dto. 1834 . .		709
Bank-Actien das Stück . . .		1628
Esterházy-Los		53
Kaiserliche Ducaten		102 1/4

Lotto-Ziehung.

Kaschau am 1. April 1843.
44 65 13 57 46
Grätz am 1. April 1843.
42 63 70 33 27

Markt-Preise

der Körnerfrüchte in Pesth am 11. April

Pesther Metzen, Groschen W. W.

Weitzen	125	—	136
Halbfrucht	94	—	100
Roggen	86	—	88
Gerste	70	—	74
Hafer	50	—	58
Kukurutz	80	—	86

Früchten-Preise.

Der Preßburger Metzen, Groschen W. W.

	Miskolcz den 5. April			Wieselburg den 6. April		
	best.	mit.	ger.	best.	mit.	ger.
Weitzen . . .	75	70	68	115	100	85
Halbfrucht . .	55	53	50	78	74	70
Korn	50	48	45	75	72	68
Gerste . . .	35	33	30	66	56	52
Hafer . . .	25	23	20	44	40	37
Kukurutz . .	40	38	35	70	65	56
Hirse . . .	—	—	—	—	—	—

Bühnen-Repertoir.

Pesth, deutsches Theater.

Wasserstand der Donau:

in der Brunnmaschine zu Ofen am 12. April

Früh 8 Uhr 6′ 1″ 6‴ ober 0.

Meteorologische Beobachtungen an der Ofner königl. Sternwarte am 11. April.

Zeit der Beobachtung	Barometer auf 0° Reaumur reducirt: Pariser Maaß	Wiener Maaß	Thermometer Reaumur	Wind	Witterung
9 Uhr Morgens	27, Zoll 060	27 Zoll 98. 8P.	+ 3, 20	NW. Schwach	Trüb
12 Uhr Mittags	„ „ 095	10 2	+ 5, 94	N. Schwach	Trüb
3 Uhr Nachmittags	„ „ 108	10 3	+ 5, 53	SW. Schwach	Trüb
9 Uhr Abends	„ „ 200	11 5	+ 1, 04	W. Mittel	Trüb, Schnee

Pesther Tagoblatt 1842

stigt eingetaucht, und nach 1 bis 2 Minuten vollkommen vergoldet oder versilbert herausgezogen.

Zum Zeichen der Aechtheit ist jede Flasche an dem Korke mit dem Siegel des Comptoirs versehen.

Zur Erleichterung des Bezuges für Ungarn wird die Einleitung getroffen, daß diese Flüssigkeiten in Kürze auch in Pesth und Agram bei den dazu bestimmten Commissionären zu haben sein werden. — Diejenigen pl. t. Herren Handelsleute, welche zur Uebernahme solcher Commissionslager noch geneigt sind, belieben sich an das Comptoir des „innerösterr. Industrieblattes" zu wenden.

Theater-Chronik.

Pesth, Nationaltheater.

Donnerstag den 10. November zum Vortheile des Herrn **Lendvay**, zum ersten Male: „Othello." Trauerspiel in fünf Aufzügen von Shakespeare. Aus dem Englischen übersetzt von Peter Vajda.

Unter allen lobenden Tiraden, apotheosirenden Floskeln, die von den Kritikern aller Nationen dem brittischen Dichter in so reichlichem Maße gespendet wurden, ist wohl das Originellste was ein Engländer bei Gelegenheit einer Beschreibung Rom's von ihm sagt: Shakespeare's Dichtungen, sagt er, gleichen der Siebenhügelstadt; so wie man in Rom neben den gigantischesten Denkmälern der Baukunst, neben den erhabenen Ueberresten der Macht und Größe der einstigen Welteroberer, jeden Augenblick auf eine erbärmliche Hütte, auf Spuren des menschlichen Elends nud seiner Verworfenheit stößt; so findet man in den Werken Shakespeare's, neben den erhabensten Ergießungen des menschlichen Geistes, neben den großartigsten Gedanken eines unsterblichen Genies, die gemeinsten Zotten und die pöbelhaften Ausdrücke eines elenden Possenreissers. Nirgends wird dieses Urtheil mehr bestätigt als im Othello. Hier hat des großen Dichters Genie am freiesten gewaltet; es hat uns die gräßlichste aller Leidenschaften, die Eifersucht, in ihrer ganzen Schrecklichkeit dargestellt; es hat dieses grünäugige, menschenfressende Ungethüm in das, an der kochenden Sonne Afrika's glühendheiß gewordene Herz eines Mohren gesetzt; es hat uns in Jago einen Character gemalt, den der Teufel bereitwillig als seinen Ebenbürtigen anerkennen würde; er hat durch Desdemona die aufopfernde Hingebung der Liebe, den duldenden Gehorsam des Weibes personificirt; aber andererseits läßt er in diesem Stücke ein Freudenmädchen, wie originell auch dessen Character sein mag, eine Hauptrolle spielen; legt dem Othello und dem Jago Ausdrücke in den Mund, vor denen unser innerster Mensch erröthen muß; und läßt endlich die edle Desdemona so leicht und ungezwungen sich über ihre kindliche Pflicht gegen den Vater hinwegsetzen, als ob sie ein Paar beschmutzte Handschuhe weglegte. — — Ich weiß wohl, „Shakespeare ist König, nicht Unterthan der Regel;" er ist ein wilder Sohn der Natur, der die Dinge nimmt, wie sie sind, und nicht wählerisch Worte zu ihrer Bemäntlung klaubt; aber es ist die Frage, ob die ungeschminkte Redeweise des lustigen William's aus dem sechzehnten Jahrhunderte, noch vor den Ohren unsres heutigen Publicums taugt? Und der praktische Versuch auf der Nationalbühne hat diese Frage in entschiedener Weise verneinet. — Mitten in den tragischesten Scenen, wo das dramatische Talent des Dichters unsre Aufmerksamkeit mit ehernen Ketten gefesselt hielt, brach oft die Gallerie über einen unzüchtigen Ausdruck in lautes Gelächter aus, und störte so, auf höchst unangenehme Weise den erhabenen Eindruck, den die Kunst Shakespeares einen Augenblick früher auf uns gemacht hatte. Man wird freilich einwenden, der sonst so gewandte Uebersetzer, hätte sich manche Abänderungen erlauben, und überhaupt eine freiere Uebertragung liefern sollen; aber wahrscheinlich wollte Herr Vajda nicht ein Heiligthum, wie Shakespeare mit den profanen Händen eines heutigen freien Uebersetzers antasten; indessen glauben wir, nach unsrer geringen Ansicht, daß er in der übrigens sehr gelungenen Uebersetzung einige gar zu grelle Stellen hätte mildern können, und so z. B. statt „menjünk az ágyba," hätte sagen können: menjünk aludni, besonders da auch Schlegel diese Stelle mit: „gehen wir zu Bette!" übersetzt.

Die Darstellung war, trotz einigen Mißgriffen in der Rollenvertheilung, eine sehr gelungene zu nennen. Hr. **Lendvay** faßte den Charakter des Mohren mit großem Scharfsinn auf, und stellte ihn mit eben so vieler Kunst als Natürlichkeit dar. Besonders ausgezeichnet war er in der tragischen Scene, wo er Desdemona erwürgt. Gleich einem wilden Tiger der afrikanischen Wüste stürzte er auf seine Beute los, und horchte mit der unersättlichen Rachegier eines Dämons, ob sie schon den letzten Athemzug von sich gegeben. Hier scheint es, ist Hr. **Lendvay** in Etwas von dem Dichter abgewichen, der bei Othello gleich nach vollbrachter That Mitleiden blicken läßt; aber hierin wäre der Mohr den Kindern seines Landes sehr unähnlich, die einmal aufgereizt, mit der blinden Wuth und unerbittlichen Grausamkeit eines Wehrwolfes ihr Opfer vernichten. — Hr. **Fáncsy** gab den Jago. Vielleicht gibt es in ganz Deutschland nur zwei Schauspieler, die diese meisterhafte Rolle getreu wiedergeben können, und wir müssen daher hier um so mehr Nachsicht walten lassen, als Hr. Fáncsy, wie ersichtlich war, fleißiges Studium auf seine Partie verwendet hatte und im Verlaufe der Vorstellung mehrere Mal Vorzügliches leistete. — Mad. **Lendvay** stellte mit gewohnter Kunst die liebende Gattin und leidende Dulderin dar. — Mad. **Bartha** — halt! welcher verführerische Dämon zupft mich hier am Aermel? Doch, „Madame" — ich muß die Wahrheit sagen! also Mad. **Bartha** ist eine sehr hübsche Bühnenfigur; aber eine weniger als mittelmäßige Schauspielerin. — Herr **Szentpétery** (Brabantio) paßte diesmal gar nicht für seine Rolle. Er vermag nur gemüthliche, herzensgute; aber keine wuthentbrannte Alte zu spielen. H.

Kleine Stadtpost.

Pesth. Man hat in neuerer Zeit den Werth der Gymnastik, als bewährtestes Mittel zur Entwicklung physischer Kraft und Gewandtheit, anerkennen und schätzen gelernt. „Eine gesunde Seele," sagten die Alten, „kann nur im gesunden Körper wohnen," und sie hatten Recht. Man übe die Kräfte der Kinder, denn Gesundheit ist halbe Glückseligkeit. Gelegenheit hiezu biethet Herr Ignaz Clair, Professor der Gymnastik und Fechtkunst, indem derselbe geneigt ist, sowohl Mädchen als Knaben in deren eigenen Wohnungen Privat-Unterricht in der Gymnastik zu ertheilen, was um so leichter stattfinden kann, da die hierzu erforderlichen Apparate so einfach sind, daß sie unmittelbar nach ertheiltem Unterricht bequem aus dem Zimmer geschafft werden können. Derselbe erbietet sich auch, und zwar ohne die Anwendung von Bandagen, Binden und sonstigen Maschinen, das Schiefwachsen bei Mädchen zu verhüthen, oder, wenn solches bereits eingetreten, jedoch nicht zu sehr veraltet wäre, zu hemmen. Die Heilmethode selber ist durchaus gefahrlos und besteht bloß in gymnastischer Uebung und Anleitung zur Gymnastik. Für Anstand und Schicklichkeit wird allezeit Sorge getragen.

— Heute findet die Versammlung der Vereinsmitglieder des „Pesther Armen-Kinderspitals" Statt. — Die für diesen Tag anberaumte General-Versammlung des Kunst-Vereines ist auf acht Tage (Sonntag den 20.) verschoben.

— Mit Vergnügen melden wir, daß die ausgezeichnete Gesangskünstlerin, Dlle. Franc. Pixis für einen neuen Gastrollen-Cyclus gewonnen ist. Man nennt unter andern darzustellenden Opern auch den „Othello," in welcher Fr. Pixis den Titelpart singen wird.

Ofen. Die thätige Direction unsres Theaters bringt wieder ein neues Stück zur Aufführung. „Nacht und Morgen," nach Bulwer von Charl. Birchpfeiffer bearbeitet, wird nächster Tage auch bei uns gegeben werden. — Man muß gestehen, es bringen wenige Bühnen mit solcher Schnelle und in solcher Menge Novitäten zur Aufführung.

Berichtigung.

In dem vorgestrigen Blatte sind in dem Berichte über das Musik-Vereins Concert die Namen der Gesangslehrerin, Mad. Stielke-Sessi und ihrer Schülerin, Dlle. Hel. Pfeffer unrichtig angegeben, was wir hiemit berichtigen.

Wiener Börsen-Course.

10. November 1842

		Con. Mze.
Metaliques	à 5%	109
dto.	à 4%	100¼
dto.	à 3%	77
Anleihen vom Jahre 1839		276¾
dto dto dto 1834		709
Bank-Actien das Stück		1618
Eszterházy-Loos		50¼
Kaiserliche Ducaten		102%

Lotto-Ziehung.

Ofen am 29. October

66 44. 84. 26. 82.

Wien am 5 November.

22 72 67. 88. 26.

Markt-Preise

der Körnerfrüchte in Pesth am 11. Nov.

Pesther Metzen, Groschen W. W.

Waizen	150	bis	170
Halbfrucht	116		134
Roggen	100	—	113
Gerste	80		88
Hafer	56		66
Kukurutz	95		103

Früchten-Preise.

Der Preßburger Metzen, Groschen W. W.,

	Wieselburg den 10. Novemb. best.	mit.	ger	Baja den 5. Nov. best.	mit.	ger.
Weizen	133	126	115	84	80	70
Halbfrucht	94	90	88	64	62	59
Korn	90	88	86	57	—	—
Gerste	72	70	66	44	43	—
Hafer	55	53	52	33	32	—
Kukurutz	108	100	95	44	—	—
Hirse	—	—	—	—	—	—

Bühnen-Repertoir.

Pesth, deutsches Theater

Wasserstand der Donau

in der Brunnmaschine zu Ofen am 12. Nov.

Früh 8 Uhr 4′ 6″ 0‴ ober 0

Meteorologische Beobachtungen an der Ofner Sternwarte am 11. Nov.

Zeit der Beobachtung	Barometer auf 0° Reaumur reducirt, Pariser Maaß	Wiener Maaß	Thermometer Reaumur	Wind	Witterung
9 Uhr Vormittags	27 Zoll 325	28 Zoll 12 0p.	+ 2, 33	N. Schwach	Trüb, Nebel
3 Uhr Nachmittags	" " 194	27 11 4	+ 4. 96	SSW. Mitt.	Trüb, Nebel
9 Uhr Abends	" " 153	10 10	+ 5. 51	NO. Sanft	Trüb. Nebel

Nachrichten.

Ankunft **Abfahrt**

der Dampfboote in Pesth.

Ankunft von **Wien** Abends
Abfahrt nach **Wien** Früh 7 Uhr } **Täglich.**
Ankunft von **Orsova** Vormittag den 17., 21., 27. Nov.
Abfahrt nach **Orsova** bei Anbruch des Tages den 12., 18., 22., 26. Nov.

Der Remorqueur **Erös** fährt jede zweite Woche nach Semlin und Drenkova.

Gummi-Elastique-Galochen
für Damen und Herren
sind bei Paul Frankendorffer, Huthändler zum Leibhusaren in Pesth zu haben.

Zur Beachtung für Schwerhörige.

Von den, auch in diesen Blättern rühmlichst erwähnten akustischen Hörmaschinen des Hofmechanikers Amuel aus Berlin, sind zwei Exemplare zum Verkauf vorräthig. Von der Vortrefflichkeit, Nettigkeit und Brauchbarkeit dieses neuerfundenen Hülfhörapparats waren zu seiner Zeit mehrere Journale des Lobes voll; mögen sich nun schwerhörige Patienten davon persönlich überzeugen, und jenes Instrument, das nicht im mindesten genirt, käuflich an sich bringen. Näheres in der Expeditian dieses Blattes.

Neue Erfindung.

Wir empfehlen einem pl. t. Publicum eine neue Art Rasirmesser vom feinsten englischen Stahl mit Sperre, welche besonders zu empfehlen sind für Herren, welche beim Rasiren zittern, eben so für Anfänger, die das Selbstrasiren erst erlernen wollen. Dieselben Vortheile gewähren diese Messer allen übrigen Herren, die sich selbst rasiren und wird sich Jedermann mit derem Besitz freuen. — Preis pr. Stück 4 fl. C. M. paarweise 7½ fl. C. M.

Zugleich machen wir hiermit die ergebene Anzeige, daß wir von dem billigern, als auch andern Sorten unsers Fabrikates, welche durch den schnellen Absatz vergriffen waren, neue Sendung erhalten haben, und ersuchen wir hierauf Reflectirende uns bald möglichst mit ihrem Besuche zu beehren, da wir nur noch einige Tage den Verkauf dahier im Hotel zur Königin von England, Zimmer Nr. 18 halten werden.

Goldschmidt et Comp.,

Fabrikanten der k. k. ausschl. priv. chemisch-elastischen Streichriemien in Berlin, Straßburg und Wien.

Wechsel-Amortisirungs-Edict. (3)

8032. Von dem kön. Wechselgerichte zu Pesth wird auf Ansuchen des A. Deutsch hiemit bekannt gemacht: daß ein allhier im Jahre 1842 den 30. August ausgestellter, nach ddo. drei Monat zahlbarer pto. 651 fl. W W. von dem Bittsteller angenommener, ohne Aussteller und Remittent versehener Wechsel von Johann Bazelo entwendet worden ist; — in Folge dessen wird der Inhaber dieses Wechsels hiemit aufgefordert, sich binnen 45 Tagen vom 30 November an gerechnet, bei diesem Wechselgerichte zu melden, da sonst dieser Wechsel für amortisirt erklärt werden wird. — Gegeben aus der bei dem k. Wechselgerichte erster Instanz zu Pesth am 31. October 1842 abgehaltenen Rathssitzung.

Wechselgerichtliche Vorladung. (2)

8239. Daniel Kaszonyi, dessen Aufenthalt unbekannt ist, hat den 21. Dezember l. J. um 9 Uhr Vormittags zur Verhandlung der gegen ihn durch Carl Burghardt pto. 350 fl. C. M anhängig gemachten Wechselklage vor dem k Pesther Wechselgerichte erster Instanz zu erscheinen. Sollte derselbe zur angeordn ten Tagsatzung weder in Person noch durch einen gehörig ausgewiesenen Vertreter erscheinen, so wird ihm im Sinne des §. 214 II. Th. des W. G. B. ein Vertreter gerichtlich aufgestellt werden. — Gegeben zu Pesth am 7. November 1842 aus der bei dem k Wechselgerichte erster Instanz abgehaltenen Rathssitzung.

Bei **Gustav Heckenast** Buchhändler in Pesth, ist zu haben:

Allgemeines geprüftes

Pesther Kochbuch.

1200 Vorschriften für die bürgerliche Küche,

enthaltend

eine Anweisung zur Bereitung der schmackhaftesten und gesundesten Speisen Braten, Bäckereien, Torten, Geleen, Sulzen, Conserven, Salate, Compots, nebst einiger kalten und warmen Getränke.

Nebst einer Anweisung

zur geschmackvollen Garnirung und dem Anrichten der Speisen, so wie das kunstgerechte Vorschneiden und Zerlegen der Braten und anderer Gerichte, dann 100 Vorschriften für Küche, Keller und Vorrathskammer.

Vierte umgearbeitete, verbesserte und mit einem Anhange: Die Käse-Fabrikation im Großen und Kleinen vermehrte Auflage. gr. 8. Pesth 1841. geb. 2 fl. C. M.

Bei Joseph Wagner,

am Servitenplatz, im gräfl. Teleky'schen Hause ist neu erschienen:

Az éjidal, für eine Sopranstimme mit Begleitung des Pianoforte, nach Uhland ins Ungarische übersetzt von **Bajza,** in Musik gesetzt von **Szénly Gusztáv.** 15 kr.

A' vetélkedök, zwei Ungarische für das Pianoforte, componirt von Samuel und Gustav Szénly. 15 kr. C. M.

6/4 breite façonirte Wollthybet in allen Farben zu Einen Gulden C. M. pr. Elle verkaufen Fabricius u. Stiger zu den drei Grazien.

Bei Gustav Heckenast in Pesth, Waizner gasse Nr. 15, ist erschienen und zu haben:

Iris.

Taschenbuch für das Jahr 1843.

Herausgegeben von

Johann Grafen Majlath.

Vierter Jahrgang.

Mit sechs prachtvollen Stahlstichen. Gebunden in rother **Gros de Naples-Seide**

5 fl. Conv. Mze.

Inhalt: Bekenntnisse. Humoreske von Betti Paoli. — Am Nil Gedicht von Ritter v. Levitschnigg. — Isabella Zapolya. Histor. Erzählung von Johann Grafen Majláth. Mit 1 Stahlstich. — Das Zauberschwert. Gedicht von H. Landesmann. — Der Dudelsackpfeifer. Gedicht von J. G. Seidl, mit 1 Stahlstich. — Amor in Tricot. Novelette von W. Tesche — Gedichte von J. G. Seidl, mit 1 Stahlstich. — Gnomen von M. Enk. — Dichters Freundin. Gedicht von Phil. v. Körber. — Gedichte von C. E. Langer — Einst und Jetzt. Am letzten Dezember 1841, von Caroline O. — Zwei Duelle. Aus den Papieren eines verabschiedeten Lanzenknechtes — Der Sohn der Haide. Mit 1 Stahlst. — Der Blumenstrauß. Gedicht von Köffinger — Welke Rosen. Gedicht von Josephine v. Remekházy. — Die Narrenburg. Novelle von A. Stifter — Die Todesbotschaft. Gedicht von C. E Langer Mit 1 Stahlstich. — Lambas von Auria Gedicht von Ad. Bube. — Gedichte von J. N. Vogl. — Gedichte von L. G. Neumann. — Rakasch und ihr Sohn Amru Von Hammer-Purgstall. — Des Schiffers Liebchen. Gedicht von Camillo Hell. — Die beiden Sänger. Gedicht von J. N. Preyer.

Großes Fabrikslager

von

Schweizer - Vorhäng - Mousseline

weiß und färbig, gestickt, tambourirt, glatt und broschirt, wie auch alle Gattungen

Fransen, Borduren und Gardinenspangen

bei

F. S. Pichler.

Weißwaaren-Niederlage zur Fürstin Eszterházy. Waiznergasse, dem neuerbauten Graf Nakó'schen Hause gegenüber, neben dem großen Christoph, in Pesth.

Lizitation

In Folge des in der Klage des Carl Burgmann gegen Joseph Limberger stattgefundenen wechselgerichtlichen Bescheides wird die Lizitation am 16. November l J abgehalten.

Pesth, den 11 Novaember 1842.

Gelder.

60000 fl. sind entweder im Ganzen oder auch theilweise, jedoch nicht unter 20,000 fl, entweder auf Pesther Häuser oder aber auch auf adelige Güter zu landesüblichen 6procentigen Interessen und gegen auszuweisende Pupillar-Sicherheit auf mehrere Jahre auszuleihen. Die hierauf Reflectirenden belieben sich, mit den nöthigen Urkunden versehen, unmittelbar an den Herrn Landes- und Gerichts-Advocaten Ladislaus v. Bielek, wohnhaft in Ofen in der Raitzenstadt, Hauptgasse, der Apotheke zur heiligen Dreifaltigkeit gegenüber, Nr. 608 im 2. Stock, zu wenden. Unterhändlern und Sensalen wird kein Gehör gegeben.

Nicht zu übersehen!

Eine große **Auswahl** ausgezeichneter Gattungen von **Haarscheiteln** und **Locken** sind zu herabgesetzten Preisen zu bekommen bei

Z. Heller,

Coiffeur, Schiffgasse, im Hause zum großen Christoph.

Bei Gustav Heckenast ist erschienen und zu haben:

Eötvös Jos. Freiherr v.

Der Karthäuser.

Aus dem Ungarischen übersetzt

von

Hermann Klein.

2 Thle. mit dem Portraite des Verfassers und 2 Titelvignetten gr. 12 in Umschlag geheftet 4 fl. 40 kr. C. M.

Lizitation.

Von Seite d s k. Wechselgerichtes wird kund gegeben, daß Dienstag den 15. November und den folgenden Tagen in der drei Trommelgasse Nr. 380 verschiedene Meubeln, Zimmer- und Kücheneinrichtungen mittelst öffentlicher Lizitation gegen gleich baare Bezahlung veräußert werden.

Melirte Makintosh Herrenröcke,

jetzt die Neuesten, echt Englisch, nebst allen Herren-Mode-Artikeln und allen Gattungen Regenschirmen sind in der Handlung unter dem Schilde „zum Fischer" im gräfl. Almásy'schen Hause, Waiznergasse in Pesth, zu haben.

Die Niederlage von

Goldschmidt's Scharf-Apparaten

befindet sich wie früher bei

Ignaz Zograf,

zu den drei Pesther Mädchen, Waiznergasse in Pesth.

Bei **Gustav Heckenast** Buchhändler in Pesth, ist zu haben:

Jurende's vaterländischer Pilger für 1843

Beilage: Fortsetzung der Nachrichten.

M.D.K.

Claire

"Téli divat" cimmel a lap hozza a müvész három rajzát.

Szinház és Divat, Bp. 1918. jan. 2o. III. évf. 34. lap

M.D.K.

Claire

Három rajza "Téli divat" cimmel.
Repr.-ók.

Szinház és Divat, Bp. 1917. dec. 9. II. évf.
49. sz. 26. lap.

M.D.K.

Claire

Három divatrajza, női ruhák.

Három divatrajza, férfi ruhák

" " női ruhák.

Szinház és Divat, Bp. 1917. nov. 18. II. évf. 46. sz. 4,6,8. lapokon

---

CLAIRE Szilárd

Bódi Tót Elemér: Arcunk az időben: A fantasztikum realitása. = Palócföld, XXV. évf. 5. sz. 1991 485-486. p. ll

Salgótarján, Balassa B. M. Kvt. Liall, 1991

ÉTTEREM

54226. HALÁSZAT, Vadászat. = Va
1901. p. 4-5.
Fe.repr. 12x15, 11x21 cm. Kri
festményei az étteremben.
Ua. Művészet 1902. p. 166-167
Csányi /Károly/ - Birchbauer
Országház. Bp., 1902. t. 50.
12x16 cm. (Halászat.); Ney Bé
ságház, Steindl Imre alkotás
1906./ p. 24-25. Bf 725/114 1
2 db.; Zámborszky Ilona: A m.
Bp., 1937. p. 100-101. között
7x11 cm, 2 db.; Egry Margit -
dit: Az Országház. Bp., 1956.
B 725/391 10x15 cm. (Halászat

54227. KRENNER Viktor festményei
1902. p. 177, 179.
Fe.repr. 14x18 és 9x12 cm, 2 d
Aratás. Képek az étterem menny
Ua. Csányi /Károly/ - Birchbau
Az új Országház. Bp., 1902. t.
Bq 725/123 12x16 cm. (Szüret.)
A m. Országház, Steindl Imre a
Bp., /1905-1906./ t. 58. Bf 72
cm, 3 db.; Zámborszky Ilona: A
ház.Bp., 1937. p. 100-101. kö

J Clairin

francia festő

erőd

Birkás Francia utazók

192.9

csém tisztelettel értesiteni Méltó-
hi ev. ref. templom helyreállitására az
delettel utalv, de fel nem vett 1800
i elszámolást nem igénylő, az itteni
ett.

Budapest, 1908. szeptember 5-én

Schwartz Róbert
számv. igazg. áll.

Clairin, Georges

francia festő

szül. 1843

l.

Justh Zsigmond naplója. Sajtó alá rendezte Halasi Gábor

Bp. é. n. 280. l.

Pecsétek, - pozsonyi czéheké VIII. 163

Clairin és Robert-Fleury, Tony

tovább

francia festő

1885-augusztus havában tagjai voltak annak a 36 tagból álló francia társaságnak, amely viszonozta a Magyar Írók és Művészek Társaságának 1883-iki párizsi látogatását. A társaság állandó ünnepleséek közt 10 napot időzött hazánkban. Budapesten tervbe vették, hogy a látogatásban részt vett francia írók, hazánkról közösen egy alapos munkát írnak, melyet Robert-Fleury és Clairin hazánkban készült rajzai fognak díszíteni. Ez a munka azonban nem jelent meg.

Birkás Francia utazók 175.l

Clairin illusztrálta Pozzi francia orvosnak magyarom-ajról szóló, nyomtatásban = megjelent ismertetését (1886?) ás: u.o. 176.l.

. 8.

yá sáb'l:

ichtlej

s.

nak.

MDK

Georges Clairin francia festő 1885-ben legyezőt festett Márkus Emiliának, a müvésznő arcképével Az álarcos nő x. szerepében

Beszélgetés Márkus Emiliával... Pesti Hirlap, 1944. ápr. 9. 16 l.

MDK

Kézdi-Kovács: A Nemz.Szal.-ban. Uj Idők, 1895. I.
17.sz. 323 l.

MDK

Clairvin György

Hunnia Párisban. Allegorikus rajz a magyarok párisi fogadtatása alkalmából. Repr.

Vasárnapi Ujság 1883. 30. sz. 485.l.

London (Clark épilése a Lánchid hor szükséges láncok miatt oda utarik)

Pesti Divatlap, 1845. III.

1067.

Láncchid

Szt. István vértanú

Pansa község kat. templo-
mának oltásképe, XIX.² rd

Religio, 1871. I. félév. 16. h.

Egyházi Tudósítások. (126.o)

Budapest

Lánchid

Magyar Művészet, 1926

231-237. o.

Bierbauer Virgil: Tierney Clark es Adam Clark remekmüve a Széchenyi-Lánchid.

Clark Ádám épitész .

Divatcsarnok, 1855.46.számu,

boriték.

Vidéki hirek.

Clark Ádám épitész

Magyar Müvészet 1925. 2oo-2o6. o.
D ömötör István: A müpártoló Budapest.

Bory Jenő szobrász.

Népszava XXXVIII.1910.ápr.1.
77 sz. 5 lap.
A Műcsarnok tavaszi tárlata.

Clarot S.

Blaschke János három rézmetszete Clarot S. után. 1824.

Századok 1874, 26-44 o.

Nagy Iván: Magyarországi képzőművésze

CLARK Ádám

HÉGRÁTH László - GÁLFFY Erzsébet: A budai várala-
gut. = Müemlékvédelem, XXXIV. évf. 2/3. sz. 1990
97 - 106. p. ill.

Clark Ádám

tervei szerint készült el a budai Flagut.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970. 4631

98

MDK

Clark

Divald K.: A M.Tud.Akad. palotája és gyüjteményei. Bp.1917.

Clark MDK

Az alagut 100 éves. Clark mérnök és Széchényi müvel. mélt.

Esti Hirlap 100 sz. 1957. máj. 1 4 old.

MDG

Clark - festvérek

Említve: a lánchíd.

Dr. Wildner Ödön: Tavasz ébredése a pesti és budai városházán.

Városi Szemle, Bp. 1928. 399. l.

MDK

Clark Ádám

Épitő Ipar - Épitő Müvészet 1931. jul.1. 1o2.1.

M.D.K.

Clark, William Tierney; angol híd-építő mérnök

tervei szerint és Széchenyi István kezdeményezésére épült fel a Pest-Budát összekötő Lánc-híd, az első állandó dunai híd; mely a Reformkor jelképévé vált.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp. 1968. 912. old.

kép 911. "

Ádam, Clark és Tierney Clark M.D.K.

hidépítőmérnökök

a Lánchid tervezői és felépítői nagy művéről írt cikkében Ujházy György népszerű stílusban a Lánchid megvalósítása körüli bonyodalmakat, Széchényi vezérségeit a maradi polgársággal szembeni kürdelmében, míg 1842. május 12.-én megtörténhetett az alaphöletétel.

Amíg a Lánchid megépült.

ÉLET és TUDOMÁNY, Bp. 1965. XX. évf. aug. 20 sz.

1539-1543. old.

Clark Adám

A Lánchid épitőjének Alagut-terve, a szfőv. képzőm.-i gyüjteményének kiáll.-án a Műcsarnokban.

P.H.932.VI.19.

Clark Adám

A Lánchid építőjének Alagut-terve, a szfőv. képzőm.-i gyűjteményének kiáll.-án a Műcsarnok-ban.

P.H.932.VI.19.

MDK

Clark, Adam, angol mérnök

Alagut épitője

Tantó Pál: A mérnök és épitész együttmük. a bp.i dunahidak épitésében. Épitészet, 1942, 2.f.

46.1.

Clark Ádám, hídépítő

M.D.K.

születésének századik évfordulója alkalmából szerző rendkívül érdekes cikkben emlékezik meg a Lánchíd angol származású építőjéről, aki csak nevében volt a tervező W. Fr. Clarknak, és csak az építési munkák vezetésével volt megbízva. De ennek során sok értékes változtatási javaslatot tett, végleg itt telepedett le, magyar nőt vett feleségül. Szerző nem restellte a

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 251-260 old.

/ a cikk megj.: „Világ" 1911. júl. 9.

M.D.K.

Clark Ádám, hidépítő

... a fáradságot és felkereste Magyarországon élő egyetlen fiát, Clark Simont, ali Kisterenyén gyógyszerész. A vele folytatott beszélgetésből, a megmutatott családi iratokból rengeteg értékes adat bukkan elő úgy a Clark családról, mint a Lánchid történetéről.

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 251-260. old.

/a cikk megj.: „Világ", 1911, jul. 9.

Clark, Tierney William mérnök

Clark, Tierney William (1783--1852): angol mérnök, kiváló hidépitő. 1838-ban őt bizták meg a Pestet Budával összekötő Lánchid tervezésével. A nagy elfoglaltságu § névrokonát, Clark Ádámot kérte fel az épitkezés vezetésére, ő maga csak időnként látogatott Mo.-ra az épitkezést ellenőrizni. A Lánchiddal kapcsolatban megjelent munkája: On account with Illustrations of the suspension bridge, across the River Danube, uniting Pest with Buda and the adjacent Country. (London, 1852--53). -- Szi. Lengyel F.:Három hidépitő (Bp.,1960).

Sz

Clark Ádám mérnök

Magyar Életrajzi Lexikon

Clark Ádám (Skócia, Edinburgh, 1811.aug.14 -- Buda, 1866. jun.23.): angol mérnök. 1834-ben Széchenyi Istvánnal jött Mo.-ra a Duna szabályozásához szükséges gépek felállitása végett, majd visszatért hazájába. 1839-ben megbizást kapott névrokonától, Tierney William §től, a Lánchid tervező főmérnökétől a hid felépitésének vezetésére, amit 1842--49 között hajtott végre. Mo.-on telepedett le, Áldásy Irmát vette feleségül. 1847-ben az országos közlekedési bizottság tanácsadója, 1848-ban Széchenyi mellett a közmunkák min.-ának müszaki tanácsosa volt. A szabadságharc idején, mikor Hentzi ostromlók y helyzetében fel akarta robbantani a Lánchidat, § kinyittatta a Duna és a Lánchid lánckamrái közt levő zsilipeket, a szivatytyukat pedig összetörette. A lánckamrákhoz igy nem lehetett hozzáférni, ezért Hentzi a puskaporos hordókat magára a hidra rakatta. Máj. 21-én a hordókat felrobbantották, de a hidban nem sok kárt tudtak tenni, 1852-ben megtervezte a budai alagutat, s azt 1857-re elkészittette. Az Áldásy család viziárosi kriptájában temették el. -- M. Einige Worte über den Bau der Ofner-Pesther Kettenbrücke (Pest,1843).-- Irod. Lipthay S.: Gr.Széchenyi István müszaki alkotásai(Bp.,1896);Zelovich K.: Széchenyi mérnöki alkotásai. Monumenta Hungariae Technica 2. (Bp.,1921). -- Szi. Lengyel J.: Három hidépitő (Bp.,1960). -- A. Barabás lithografiája(1849.TKCs); Marastoni József litho-gráfiája.

SzM

y tábornok szorult

Clark Ádám

angol mérnök, a Lánchíd építésvezető-
je, az Alagút tervezője.
Született 1911. aug. 14-én

Pestmegyei Hírlap, 1966. aug. 14. vasárnap 6.o.

xClark Ádám

Clark M.D.K.

A Lánchid épitésének vezetője.

Csupán névrokona a tervező Thierney Clarknak.

Széchenyi 1834-ben hivja Pestre.

A "Vidra" nevü kotróhajó tervezője.

A Várhegy alatti Alagut épitőjeő

Dr. Radnai Lóránt: A Lánchid. Bp. 1961. 18.1.

. . .

J.J.

MDK

Clark Ádám

építén

építette a budai Alagutat a Lánchíd folytatásaként, 1853-tól.

ill.

101 rép. a régi Pest. Budaiól. (Rexa Derső.) Bp 1959

170.0

mdk

Clark Ádám

1837. évi terve alapján rézmetszet a Lánchíd tervéről

Bertalan V. A Kiscelli Múzeum
Bp. 1962

29. l.

CLARK ÁDÁM:

angol mérnök

•

a budapesti Lánchid felépitője

Andai pál: A mérnöki alkotás története, 1959. 251 sk. l

M. D. K.

CLARK Ádám

Hagyomány szerint a Buday László ut 10. számú kőtbon lakott

repr.

Budapest müemlékei II. Bp. 1963. 142. 192. l.

193. l.

Clark Ádám

MDK

Budai alagut

Műcsarnok 1932. Budapest közönségének képzőművészeti anyagából rendezett kiállítás

Adam Clark, mérnök

M.D.K.

nevét emliti, mint a „Láne" hid munkálatainak vezetőjéét és az Alagut tervezőjéét:

Ervin Scenger: A Town's History through Prints and Water Colours

BUDAPEST, 1968. Bp. VI. évf. ápr. kötet sz. 18-19. old.
aug. my.

-1-

M.D.K.

276-78

Clark Ádám, mérnök

Clark W. Tierney hívására jön Budapestre, mint egszerű gári munkás, de zseniálítása folytán a Lánchid és Alagut megépítésében, melynek tervei – szerző szerint – Tierney-től szarmaznak, már a legnagyobb és legfelelősségteljesebb szerepet játsza, ugyhogy e két jeles mérnöki remekművünk végül is csak az ő névével kerültek összefüggésbe. Végleg Magyarországon telepedett le, családjával együtt.

Darvas István. A budai alagut ismeretlen első tervezői és tervei. Városi Szemle, 32.évf. 1946. 276-78. old.

M.D.K.

Clark Ádám, mérnök

278

kizárólagos mérnöki tervét a budai alagúttal kapcsolatban, csak hosszasan fejtegetett fenntartással fogadja el és emlékeztet arra, hogy tervezendő volna Clark W. Tierney mellett társmérnöki tervezője, mint általában a két Clark közötti kapcsolat.

Darvas István: A budai alagút ismeretlen első tervezői és tervei. Városi Szemle, 32.évf. 1946. 278.old.

M.D.K.

Clark Ádám, hídépítő

204-207

munkatervét, az 1839-től 1875-ig, évekre felosztott szakaszonkint, a gyakorlati kivitelezés részletezésével és a Széchenyihez intézett kísérő levéllel együtt, közli:

Lestyán Sándor: A százéves Lánchíd.
Városi Szemle, 34.évf. 1948. 204-207.old.

Százéves a budai várhegyi alagút

Fővárosunk múltjának ismerői általában úgy tudják, hogy miként a Lánchíd, a budai alagút eszméjét is Széchenyinek köszönhetjük. Az alagút merész gondolatát az egykori országos építészeti főigazgatóság egyik mérnök-hivatalnoka, Novák Dániel vetette fel legelőször az Ismertető 1837. nov. 16-i számában, majd ezt követő s képi ábrázolásokkal is kísért több cikkében, míg az ő elgondolásai alapján 1841-ben Baczó József, Buda város mérnöke, már komolyabb műszaki terv elkészítéséig is jutott. Ezek az első áldozatos úttörők mégsem értek el gyakorlati eredményt, de mindenesetre az ő nyomukon haladva azután 1842-ben maga Széchenyi vette kezébe az általa is mindkét város fejlődésére nagy fontosságúnak felismert egészséges eszmét. Szokott energiájával összehozta a „Budai Tunnel Társaság"-ot, a részvénytársaság formájában alakítandó vállalkozás ideiglenes alapszabályait is elkészítették s az ő felkérésére a Lánchíd világhírű tervezője, a londoni Clark W. Tierney, már terveket is küldött egy egyaknás alagútra a híd tengelyének a folytatásában s annak a Duna felőli főhomlokzatára is. Azonban a Várhegynek akkor még erődítés jellege folytán a katonai hatóságoknak is szavuk volt a kérdésben, ezek pedig évekig elhúzták a döntést. Mikor Széchenyi 1848-ban közlekedési miniszter lett, az alagút építésének feladatát ügyesen felvette ugyan a tárcája költségvetésébe, ámde mint tudjuk, őt rövidesen Döblingbe vitték, azután pedig a szabadságharc viharaiban az egész ügy egyelőre természetesen szintén lekerült a napirendről.

A fonalat csak 1851-ben vehette fel újra a közgazdasági területen eredményesen tevékenykedő Ürményi József. Jó kapcsolatai lehettek Bécsben Baumgartner András kereskedelmi miniszternél, mert bár ideiglenes jellegel s egyelőre alapszabályok nélkül, de engedélyt kaptak a részvénytársaság megalakítására s majd a tulajdonképpeni építkezési munkálatok megindítására is. Lehetséges, hogy e célból most elővették az említett londoni terveket s megbízták a lánchídi építkezés volt helyszíni s ekkor már európai hírű legfőbb vezetőjét, Clark Ádámot, az alagúti munkálatoknak is a lefolytatásával. Valószínű, hogy e célból most *Clark Ádám* önálló új terveket készített s ezek szerint is épült meg azután a mai alagút.

Clark Ádám, az alagút alkotója.

A munkálatok 1853. február 10-én indultak meg, s csaknem négy és fél évig tartottak, s 1857. április 30-án délben, tehát most száz esztendeje adták át az alagutat a két főváros mindkét irányú s minden fajtájú közlekedésének.

Az alagút a Lánchíd tengelyének irányában töri át a Várhegyet. Hossza csaknem 350 méter, a tojásdad alakú akna a talpánál 9 és fél méter széles, míg a kijárati kapuk magassága mintegy 10 és fél méter, olyképpen, hogy az aknának a Duna felé való lejtése folytán a főhomlokzat itt majdnem 6 méterrel alacsonyabban fekszik a túloldali kijáratnál.

Maguk a munkálatok egy 2.50 méter keresztmetszetű, ún. próbaakna kitörésével kezdődtek, aminek az volt a célja, hogy így pontosan kiismerjék a hegy belsejének a rétegeződését s mineműségét. Hogy ezt mihamarabb elérhessék, úgy szervezték a munkamenetet, hogy amikor a függőleges aknával teljesen leértek a vízszintesnek a talpáig, onnan kifelé, s mindkét irányban is munkába álltak s így négyfelé is dolgoztak. Az összetalálkozás nagy napja 1853. október 25-én következett be. Tudnunk kell, hogy a budaiak is, a pestiek is erős bizalmatlansággal figyelték az alagút munkálatait s már az a hír járta, hogy a munkások úgyis hiába fogják egymást keresgélni, valahol a hegy gyomrában. Most kiderült, hogy Clark Ádám pontos számításai s az ő még pompásabb műszerei segítségével az egymás felé közeledő aknaészek úgy összetalálkoztak, mint két egyenes vonal!

Az aknának most már a teljes méretére való kiszélesítése ettől fogva a legnagyobb bizakodással folyt tovább.

Az alagúti aknát 1855 őszére már teljesen kivágták. Az első „próbakocsi" 1855. szeptember 21-én hajtott át az alagúton s benne Ürményi, Clark Ádám s a társaság titkára, Baumgarten József ült. 1856. március 6-tól kezdve már rendszeresen s 2 krajcár vám ellenében megengedték a mindkét irányú, de csak a gyalogos átjárást. Ekkor már erősen dolgoztak a Duna felőli főhomlokzatnak sóskúti kőből való megépítésén, s itt szeptember 10-én baj nélkül a helyére sikerült tenni a boltívnek nem kevesebb, mint 280 mázsa súlyú zárókövét is. Eredetileg egy túl díszes, egyiptomi stílusú főhomlokzat jött volna a dunai bejárathoz, amelyet Barabás Miklós, a festő tervezett meg de utóbb az egyszerűbb megoldás mellett döntöttek. Ennek a mai, dór stílben készült s a Lánchíd vonalaival is pompásan harmonizáló tervnek Clark Ádám, esetleg azonban Clark W. Tierney volt a szerzője. A Krisztina felőli teljesen sima homlokzatot csak már Clark Ádám halála után, 1868—69-ben tervezte s építette is meg Frey Lajos jónevű budai építész.

Clark Ádám alagútjának, az ő legnagyobb önálló munkájának egyetlen hibája mutatkozott meg az idők során, az, hogy a hegyből leszivárgó vizeket az akna falain alkalmazott, részsútos csatornák nem tudták a kocsiút alatt épített főcsatorna segítségével tökéletesen elvezetni. Ismételten kísérleteztek a vízteleníté problémájával, amit azután a legutóbbi évtized előtt sikerült is teljesen megoldani, s ekkor azután a falakat is a mai, ugyancsak véglegesen bevált műkőlapokkal burkolták be. A vámot az 1919-es proletárdiktatúra szüntette meg (a Lánchídon is), s ugyanekkor az 1862 óta használt gázvilágítást a villanyfény váltotta fel.

Reánk is maradt egy megoldandó kérdés, az alagút eltelt száz éve után, amit a nagyarányú fejlődés nyomán a gépre átalakult forgalom hozott magával, vagyis, hogy miként lehetne az alagút levegőjében összegyűlő gépolaj- stb. füstöt onnan kivezetni. Nem kétséges, hogy ehhez már nekünk nem lesz sok időre szükségünk.

Clark Ádám 1866. június 23-án halt meg; magyar földben nyugszik, a Kerepesi úti temetőben. Az évfordulón a magyar nép kegyelettel emlékezik az alagút alkotójára.

Darvas István

NÉPSZABADSÁG
1957 ÁPR 28.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, VIII., Blaha Lujza-tér 3.
Telefon: 139-292

Ausztria ápolni kívánja hagy a szomszéd ors

Az osztrák szövetségi kancellár a Szovjetunióval

Záróközlemény Mikojan bécsi látogatásáról

Bécs, április 27. (MTI)

Szombaton délben Bécsben A. I. Mikojan, a Szovjetunió Minisztertanácsának első elnökhelyettese, ausztriai hivatalos látogatásának befejezése alkalmából közös osztrák—szovjet közleményt adtak ki. A közlemény megállapítja:

A. I. Mikojannak, a Szovjetunió Minisztertanácsa első elnökhelyettesének ausztriai látogatása során alkalma volt több megbeszélést folytatni a szövetségi kormány tagjaival, továbbá az osztrák nemzetgyűlés, a szövetségi tanács és a tartományi kormányok tagjaival, a gazdasági, művészeti és tudományos élet képviselőivel.

A. I. Mikojan e megbeszéléseken tájékozódott az ausztriai viszonyokról. Tájékozódásának kiegészítésére beutazta Ausztria néhány tartományát. A. I. Mikojan a megbeszéléseken kijelentette, hogy a Szovjetunió, mint ismeretes, a világbéke fenntartását tekinti politikája legfőbb és legnemesebb feladatának. A minisztertanács első elnökhelyettese ismertette azokat a konkrét lépéseket, amelyeket a Szovjetunió e cél elérése végett a legutóbbi időben tett, mindenekelőtt az általános leszerelésre vonatkozó szovjet javaslatokat.

Raab szövetségi kancellár a maga részéről megállapította, hogy Ausztria politikája állandóan a béke biztosítására irányul.

Jóllehet a leszerelés kérdése elsősorban a nagyhatalmak ügye, Ausztria erejéhez mérten támogatni fog minden ilyen törekvést is a tartós béke megőrzésére.

Mindkét tárgyaló fél egyetértett abban, hogy *az osztrák államszerződés megkötése pozitív hozzájárulás volt a népek közötti megegyezés valóra váltásához, és Ausztria semlegessége igen jelentős béketényező.* Megállapították, hogy

a Szovjetunió Minisztertanácsa első elnökhelyettesének látogatása, és az ez alkalommal folytatott őszinte eszmecsere újra megerősítette az osztrák kormányküldöttség moszkvai látogatásakor kialakult baráti kapcsolatokat.

Osztrák részről a továbbiakban aláhúzták, hogy *Ausztria, hagyományaihoz híven, ápolni kívánja jó viszonyát valamennyi szomszéd országgal.* A tárgyaló felek egységesen megállapították, hogy Ausztria, jó együttműködésben az illetékes szovjet szervekkel, hiánytalanul és pontosan eleget tesz az államszerződésben előírt szállítási kötelezettségeinek. Egyöntetűen megállapították, hogy *a Szovjetunió és Ausztria kereskedelmi szerződése alapján folyó árucsere jelenlegi mértéke a szerződő felek egyikét sem elégíti ki teljesen, és hogy*

mindkét fél szükségesnek tartja az osztrák—szovjet kereskedelem méreteinek kibővítését.

A Szovjetunió és Ausztria illetékes képviselői meg is állapodtak abban, hogy legkésőbb *az év őszén tárgyalásokat kezdenek a végrehajtandó kibővítés mértékéről.* E tárgyalásokon megvizsgálják azt a kérdést is, hogy az újárulistákat egy évre vagy hosszabb időszakra állítják össze. A Szovjetunió Minisztertanácsának első elnökhelyettese végül *meghívta a szövetségi kancellárt, tegyen hivatalos látogatást a Szovjetunióban.* Meghívta a Szovjetunióba továbbá *dr. Schärf* alkancellárt, *Figl* külügyminisztert és *Kreisky* külügyi államtitkárt.

Az osztrák szövetségi kancellár megköszönte a meghívást és közölte, hogy annak a lehetőség szerint minél előbb eleget akar tenni.

*

A. I. Mikojan, a Szovjetunió Minisztertanácsának első elnökhelyettese, Ausztriában tett ötnapos hivatalos látogatása után szombaton délben kíséretével visszautazott Moszkvába.

A semleges Ausztria közvetítő szerepéről és Dulles beszédéről

nyilatkozott Mikojan elvtárs bécsi sajtóértekezletén

A. I. Mikojan, a Szovjetunió Minisztertanácsának első elnökhelyettese szombaton Bécsből való elutazása előtt a szovjet nagykövetség épületében sajtóértekezletet tartott, amelyen több mint 200 osztrák és külföldi újságíró vett részt.

A. I. Mikojan az újságírók kérdéseire válaszolva hangsúlyozta, hogy Ausztria területének és lakossága számának viszonylag kicsiny volta ellenére, földrajzi fekvésénél, történelmi hagyományainál és semlegességi helyzeténél fogva

igen nagy közvetítő szerepet játszhat, mert örökös semlegessége révén nyitva állnak előtte az ajtók Nyugaton és Keleten egyaránt.

Egy nyugatnémet újságíró kérdésére Mikojan azt felelte, hogy Európa ma olyan nehéz helyzetben van, amelyből nem egyszerű kilábalni. A NATO és a varsói egyezmény két tábora áll szemben egymással. *A Szovjetunió azt a kiutat javasolta, hogy a két csoport egyelőre maradjon meg egymás mellett, de a bennük tömörített államok kezdjenek fokozatosan közeledni egymáshoz, ellenőrizzék és azután csökkentsék a fegyverkezést, ezzel teremtsenek kellő légkört a megegyezéshez.*

A Szovjetunió Minisztertanácsának első elnökhelyettese élesen bírálta Dulles amerikai külügyminisztert, aki egyik legutóbbi beszédében azt mondotta, hogy az Amerikai Egyesült Államok a Szovjetunióval szemben támasztott bizonyos feltételek mellett hajlandó új négyhatalmi értekezletet szervezni és azon részt venni. Mikojan kijelentette:

„Dulles helyesen tenné, ha a jövőben óvakodnék attól, hogy egy legfelső szinten tartandó négyhatalmi értekezlettel kapcsolatban feltételeket szabjon a Szovjetuniónak.

A Szovjetunió sem szab előzetes feltételeket más hatalmaknak. Ami a két rendszer békés egymás mellett élését illeti, erre nemcsak a Szovjetuniónak és szövetségeseinek, hanem a kapitalista országoknak is szükségük van."

Mikojan érvelése és közvetlen beszédmodora láthatóan mély benyomást tett a sajtóértekezlet

Demokratákat gyilkolnak, asszonyokat kínoznak a portugál börtönökben

Két portugál demokratát, *Joaquim Lemos de Oliveirát* és *Manuel da Silvát* a portói börtönben, hosszú, súlyos kínzatás után, meggyilkolták. A portói bíróság előtt 52 fiatal békeharcos, ügye tárgyanyos előadás egész hallgatóságát tartóztatták le a közelmúltban.

A fasiszta terror politikai gyilkosságai áldozatainak száma egyre növekszik. A portugál kom-

Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG

1960 MÁJ 11

Clark Ádám

NÉPSZABADSÁG

117

A Népfront, a Tabán és a Halászbástya

Aligha van még egy olyan kerület a fővárosban, amelyet annyira szeretnének lakói, mint az I. kerületet. Igaz, a kerület nagy részének történelmi levegője, sok-sok emléke, viszontagságos sorsa ösztönzi is ezt a jó értelemben vett lokálpatriotizmust. A Hazafias Népfront itteni elnöksége ápolja munkájával azt a szép érzelmet, mely erős összekötő kapocs a lakosság különféle rétegei között.

A Tabán

Itt, a Duna, a Várhegy, a Gellérthegy és a Naphegy által határolt kis völgyben állt valaha az apró kalyibákból, zegzugos sikátorokból álló ősbudai városrész, a Tabán. Az idősebbek jól emlékeznek rá. Messziről nézve — a szó térbeli és időbeli értelmében is — gyönyörű, romantikus hely volt ez.

Közelről szörnyű volt ez a városrész. A XX. század elejének romantikus irodalma felruházta minden széppel és jóval, de hát a szenny, a közbiztonság hiánya, a nyomor, a patkányfészek, a bűz, az végül is csak bajjal járt. A romantika mögött a Tabánban is a tbc, a vérbetegség, a sorvadás bújt meg. Még az úri Budapest is úgy találta végül, hogy szégyenfolt ez a „Duna királynőjének" szép testén. A valóságos ok természetesen nem ez volt, hiszen voltak bőven ennél még nyomorúságosabb települések is a fővárosban. De az imperialista „kultúrfölény" jelszava nem bírta el ezt a város belterületén. Ezért a Tabán nagy részét lebontották és helyén elég szép, bár félbehagyott parkot létesítettek.

A városrész eltűnt tehát, de az emberek nem. Az egykori tabániak szétszéledtek a fővárosban. De a megszépítő messzeségből sokan közülük tovább figyelték régi városrészük sorsát. Még gyermekeiknek és unokáiknak is átadták tabáni öntudatukat.

A népfront-bizottságban is szép számmal akadnak a Tabán szerelmesei közül, s néha hosszú várostörténeti viták alakulnak ki. A kommunista pártmunkás és a katolikus pap lelkesen védi itt közös tervét, Virág Benedek egykori házának emléktáblával való megjelölését, s együtt kutat a lepergett évszázadokban, mit ragadjon ott meg, ami méltó az emlékezésre.

Tizenöt évvel ezelőtt már volt egy ilyen nagy, közös nekibuzdulás ezen a vidéken. A hitleristák végül a Várhegy pincéibe és barlangjaiba húzódtak a minden oldalról támadó szovjet csapatok elől és az elkeseredett harcokban a kerület a szó teljes értelmében romba dőlt. Aztán elhallgattak a fegyverek, a lakók előbújtak a pincékből és munkához láttak.

Mégis, másfél évtized telt el, amíg a Hazafias Népfront formát és otthont adott ennek a kerületszeretetnek. Most azonban már szép képzőművészeti kiállítást rendezett a Népfront Szilágyi Dezső téri klubházában. Ezen I. kerületi festők és szobrászok többségében tabáni, vagy más, kerületi tárgyú képei és szobrai kerültek közszemlére. Volt ez év április 23-án egy tabáni hangversenyük is, amelyen a kerületi népfront-bizottság tagja, Balassa Imre, az Operaház dramaturgja beszélt és az I. kerületben lakó, vagy odahúzó művészek, mint Antallfy Albert, Gerencsér Ferenc, Thibay Zoltán, Bálint Ágnes, Varga Pál adtak elő a zeneirodalom legszebb alkotásaiból.

Most állapodtak meg, hogy ezentúl minden ősszel, a városrész leégésének évfordulóján szüreti mulatsággal egybekötött tabáni hetet rendeznek. Ebből az alkalomból sok zenével, tánccal, kiállításokkal ápolják majd a városrész hagyományait. A Gellérthegy lankáján, a Hegyaljai úton készen áll már az új szabadtéri színpad, amelyen az ünnepségek egy részét le lehet bonyolítani. De sok más tervük is van még. Igénybe veszik ehhez mindazok segítségét, akik szeretik a Tabánt és örülnek, hogy a Várnegyed újjáépítésével párhuzamosan sok minden megvalósul a régi, meddő tervekből. S a népfront-bizottságban dolgozó kommunisták szívvel-lélekkel támogatják ezeket a terveket.

A Halászbástya

A budapesti 1944—45-ös hadműveletek idején a templom is, a Halászbástya is megsérült. A helyreállítás sok évig tart, hiszen jóval sürgetőbb feladatok is vannak ennél. Mégis, 1957. augusztus 20-án, az alkotmány ünnepének estéjén az ünnepi fényben ragyogó Halászbástyán a Hazafias Népfront I. kerületi szervezetének rendezésében felhangzott az első szabadtéri hangverseny. A siker igen nagy volt. A kerület lakói, a város távolabbi részeiből odagyűltek, de sok vidéki és külföldi látogató is tanácsolta, állandósítsa a Népfront ezeket a szép rendezvényeket.

A Hazafias Népfront azonban nem elégszik meg ennyivel. Dr. Fülöp György, a népfront-bizottság kulturális ügyekkel foglalkozó pártonkívüli tagja szerint, az építmény szépsége, festői fekvése, látogatottsága több lehetőséget nyújt. Arra gondolnak, hogy ha nem is egész operákat, de különösen vonzó részleteket kosztümösen is előadatnak majd itt. Azt szeretnék, hogy ünnepi alkalmakkor gyorsan összeszerelhető és szétszedhető tribünt építsenek a Halászbástya északi tornya elé. Ha a nézőtér és az elszállásolás problémája megoldódik, elhárulnak a legnagyobb akadályok a népfront-bizottság elképzelése elől, hogy a Halászbástyán évről évre zenei, balett- és prózai előadásokkal ünnepi játékokat rendezzenek.

Nagy segítségére lehet a népfront-bizottságnak kulturális munkájában a nemrégiben a kerületbe visszakerült Színháztörténeti Intézet. Az Áldássy-háznak, Clark Ádám egykori lakhelyének, az intézet székházának udvara is, alkalmas kisebb szabadtéri kamaraelőadásokra. Máris tervezik, hogyan lehetne itt elmúlt korok porosodó színműveit mai felfogásban felújítani. Ennél is többet jelent azonban majd a Várszínház megnyitása. Ez a gyönyörű épület, amelyben valaha Beethoven gyönyörködtette játékával a budapestieket, a Várpalota helyreállítása folyamán épül majd újjá.

A Várpalota helyreállítása és a tizenöt éves lakásépítési terv I. kerületi szakasza tovább formálja majd ennek a patinás városrésznek arcát. Sok fontos kulturális és tudományos intézmény költözik majd ide. Az új lakótömbökben a szocializmust építő dolgozók laknak majd. Sok minden megváltozik ezáltal is. A várkerület, a Krisztina, a Tabán sok olyan intézkedést igényel majd, amely túlnő egy kerület népfront-bizottságának hatáskörén. Mert ez a városrész nemcsak az itt lakó és dolgozó néhány tízezer ember szívügye, hanem az egész országé.

Máté György

ogatása Hanoiban

házakat. Az utcákon mindenütt feliratok hirdetik: *„Szeretettel üdvözöljük Csou En-laj miniszterelnököt! A vietnami és a kínai nép barátsága örök!"*

Csou En-laj miniszterelnök és *Csen Ji* külügyminiszter kedden *Pham Van Dong* vietnami miniszterelnök kíséretében Mai Dichben megkoszorúzta a hazájukért elesett vietnami hősök sírját.

Hanoiban kedden este fogadás volt *Csou En-laj* tiszteletére. A fogadáson *Csou En-laj* és *Pham Van Dong* beszédet mondott.

ek Dél-Koreában

lezajlott választások ellen irányuló tüntetések.

Dél-Korea tokiói nagykövete benyújtotta lemondását. Lemondásának oka, hogy azzal vádolják: *hivatalos minőségében nem kevesebb, mint 20 millió dollárt kitevő vagyont harácsolt össze*, egyebek között azzal, hogy a Dél-Koreának nyújtott amerikai pénzügyi segély egy részét gyapotspekulációkkal a maga javára kamatoztatta.

gel épített gyárat az EAK-ban

Szovjetunióval kötöttünk. *Hatvanötmilliós kölcsönt juttatott nekünk a Szovjetunió, hogy ezzel segítse iparosodásunkat.* Amikor ezt a gyárat felavatjuk, a szerződés első gyümölcsét szüreteljük le. E szerződés értelmében 40 millió font értékben létesülnek gyárak hazánkban. *Megragadom ezt az alkalmat, hogy megköszönjem a Szovjetuniónak hozzájárulását gazdaságunk fejlesztéséhez.*

*

Hétfőn Damaszkuszban befejeződtek a tárgyalások az ott tartózkodó szovjet gazdasági küldöttség és az EAK szíriai tartományának kormánya között. Előkészítették a jegyzőkönyvet, amely kiegészíti majd az 1957. évi gazdasági és technikai együttműködési egyezményt.

emzetközösségi

doni

A Szovjetunió ellen elkövetett amer — kísérlet a nemzetközi helyze

Nyilatkozatok és lapvélemények a kudarcot vall

A Szovjetunió ellen elkövetett amerikai légiprovokáció — s annak szégyenletes kudarca változatlanul a nemzetközi közvélemény érdeklődésének homlokterében áll. Az amerikai külpolitika irányítóinak cinikus beismerései csupán fokozták azt a felháborodást és aggodalmat, amelyet a csúcsértekezlet elé időzített amerikai provokációs kísérlet világszerte kiváltott.

Herter amerikai külügyminiszter hétfőn szigorúan zárt ülésen tájékoztatta az amerikai kongresszus vezetőit a Szovjetunió felett végrehajtott amerikai hírszerzőtevékenységről. A tájékoztatón *Allan Dulles* az amerikai kémszolgálat vezetője is jelen volt. Herter és Allan Dulles a tájékoztatón

azt állították, hogy még nem állapították meg, ki engedélyezte a hírszerző-berepüléseket a Szovjetunió fölé.

Az amerikai szenátusban vita folyt a kudarcot vallott berepülésről. *Robertson* demokrata szenátor hangoztatta, hogy az, aki utasítást adott a berepülésre, *nagyon tragikus baklövést* követett el. *Mannsfield* szenátor, a demokrata csoport vezetője a szenátusban elfogadta ugyan az amerikai külügyminisztérium nyilatkozatát, hogy Eisenhower nem tudott a repülőgép kiküldéséről, de kijelentette, hogy *a parancs „mégis csak valahonnan a kormánytól indult el..."* A szenátor kijelentette, hogy az ilyen és hasonló incidensek nemcsak az amerikai külpolitikának ártanak, hanem *egy véletlen alapján az atomháborút is kirobbanthatják.*

Washingtoni diplomáciai körökben feltűnést keltett, hogy

Paul Koht, Norvégia nagykövete az Egyesült Államokban hétfőn felkereste Herter amerikai külügyminisztert és magyarázatot kért tőle a május 1-i légiprovokációról.

A nagykövet a megbeszélés után azt állította, hogy „az amerikai gép nyilvánvalóan nem akart Norvégiába repülni, mert akkor az Egyesült Államok előzetesen engedélyt kért volna a leszállásra".

2-es típusú amerikai gépek és nem kétséges, hogy ezek is kémszolgálatot látnak el.

Az egyik képviselő megállapítot ta, hogy a legutóbbi incidens bi zonyítja: *„Az amerikaiak katona fényképeket készítenek a Szov jetunió és Kína területéről."*

A *Mainicsi* című lap cikk amelyet a tokiói rádió is felolva sott megállapítja, hogy az ame rikai lökhajtásos repülőgép amely kémadatokat gyűjtött szov jet területen *ugyanolyan gép*

Angol repülőgé a szocialista or

Londoni hírügynökségi jelenté sek szerint az angol fővárosba nagy feltűnést keltettek azok a közlemények, amelyek szerint an gol repülőgépek is részt vesznek a légikémkedésben. Londonban em lékeztetnek rá, hogy

Carnberra-típusú lökhajtásos bombázó repülőgépek többször is behatoltak a szocialis-

„Vonják felelőss

A TASZSZ jelentése arról szá mol be, hogy az amerikai katona klikk durva provokációját világ szerte elítéli a haladó közvélemény. Az *Anexartitosz Tiposz* című görög lap így ír: „Az egész világon tiltakozást keltenek az amerikai kormányköröknek azok a cselekedetei, amelyek *még egy háború kiprovokálásának kockázatát is kihíva a csúcsértekezlet meghiúsítását célozzák.*"

A belga lapok vastagbetűs címek alatt részletesen beszámolnak az amerikai repülőgép provokációs útjáról. A *La Cite* című lap ezt írja:

„Ha az Egyesült Államok po-

Az amerikai külügyminisztéri

Lincoln White, az amerikai külügyminisztérium szóvivője kedden sajtóértekezletet tartott. *White* rendkívül támadó, arrogáns hangú nyilatkozatot tett. Nem volt hajlandó azonban egyenes választ adni arra a kérdésre, vajon elismeri-e az Egyesült Államok, hogy

Clark Adam

Az Alagút tervezője a Vár alatt.
Angol.

Gerő László „Magyar Építészet"
THE NEW HUNGARIAN QUARTERLY, Vol. IV. No.10. 1963

165 l.

Clark Ádám M.D.K.

A budapesti Lánchid architekturáj nak épitője Thierney Clark terve alapján. repr.

"lagut hid felőli bejáratának kapukiképzése .

"egtelepdett "agyarországon.

Kampis Antal: A képzőművészetek története 682.1
A Kultura Világa Bp. 1963.

ld. D. K.

CLARK Adam

Alagút – 1857-ig épült

Preisich Gábor: Bp. városépítészének
története .... Bp. 1960. 55. l.

M. D. K

CLARK Á esitész

Pop. Alagút keleti bejárata (1853-1857)

Gerő László: Építészeti stilusok.

Bp. 1957. 104. l.

M.D.K.

CLARK Adám

A Ránchid építésének vezetője (1839-49) Terv. Tierney Clark Nilus

Bp. – Hagyó Uleti bejárati kapuzata (1853-57).

Gerő László: Magyar építészet haladó hagyományai Bp. 1957. 51. l.

M. D. K.

CLARK Ádám mérnök

Dohány utcai zsinagóga javítási munkái Wechselmann Ignáccal

Ybl Ervin: Ybl Miklós 133.,

M. D. K.

CLARK Ádám

Magát 1857.

Budán, vízvezeték

Preisich Gábor: Bp. városépítésének tör-
ténete .... Bp. 1960. 44. l.

Clark Ádám

MDK

Krisztina kőrut 57. Színháztörténeti Muzeum /Áldásy -ház/.
Klasszicista földszintes házra 1931-ben Jendrasik Alfréd tervei szerint épitettek egy emeletet és átalakitották.
Itt lakott Clark Ádám.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

33.1.

MDK

Clark Ádám építész

Budai alagut 1857

Rados J: A magyar klasszicista építészet hagyományai. Bp. 1953 22.

Clark Ádám MDK

Alagut / Clark Ádám tér/

Zs/ Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961. 15-16.l.

MDK

Clark Ádám építési

A budai alagút 1857 ben készült el tervei szerint

Rados J: A magyar klasszicista építészet hagyományai. Bp. 1952 12

Clark Ádám

MDK

Láncchid 1839-1849. közt.

Repr. 51. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

34.1.

Clark Ádám MDK

Tervezte és épitette a Fő utca 3. sz. mál lévő vizemelő szerkezetet, mely a Várszinház mellett lévő viztartályba a vizet felhajtotta.

1882-ig müködött.

Zakariás G. Sándor : Budapest. Bp. 1961.

24.1.

M.D.K.

Clark Ádám,épitész

Az angol Tierney Clark tervezte a Lánchidat és fivére Ádám Klark épitette.Az Alagút hidfelőli bejárata,Az aradi Viztorony,stb.470.l.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film.Bpest.Minerva.1960

Clark Ádám

és Clark W. Tierney

lásd okv. az egész

füzetenvégig

Darvas István dr.

A budai alagút

ismeretlen első ter-

veröi és tevei

Bp. 1946.

duplum

grafia

92 old.

korrigálva a nyomdába
küldtük IX/2

371 old

en kiánypik

334

Vasárnap

A MAGYAR CSALÁD HETILAPJA
Főszerkesztő: PARRAGI GYÖRGY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Bajcsy-Zsilinszky-út 34. — Telefon: 125—340*

Egyes példány ára ..... 1 Ft
Előfizetés ára: negyedévre ..... 12 Ft
egy hónapra ..... 4 Ft

Postatakarékpénztári számla száma 936.510

A — jellel ellátott közlemények fizetett hirdetések
A kéziratokat és rajzokat nem őrizzük meg és nem adjuk vissza

BUDAPEST, 1949. NOVEMBER 20.

Egy mai asszony

Ahogy ott ült előttem feketében, ami még csak jobban kiemelte arcának fehérségét és csak még jobban megnyujtotta lefogyott alakját és nagy önfegyelemmel visszatojtotta könnyeit, mert benne volt a jólneveltség szép emberi fegyelme s csak néhanéha ragyogott meg a szeme tüzesében a könnyfátyolon át; sohase fejtem el a mozdulatát, a lehajló és megcsukló fájdalmát ennek a pillanatnak. Ahogy odament a szekrényhez és kivett belőle egy kis papíroscsomagocskát. Kibontotta és áldó szelídséggel símogatott meg benne két-három koponyacsontdarabot, egy félmaréknyi hajat és néhány véres rögöt. „Ezt hoztam haza az uramból" — mondta csendesen és a szeme messze, nagyon messze nézett.

Még csak pár hónapos volt akkor a sebe és e sebén keresztül vérzett az élete, de már tudni akarta, hogy mit is akarhat.

Talán könnyebb lenne, így szólt, idegenben, ahol új minden, ahol nincs lelkük a dolgoknak, mint itt, ahol a multam és boldogságom oly sok hangja muzsikál és húz le.

Ő azonban asszony, aki közel van az élet titkához. Belőle lesz az élet. S ehhez az élethez ezer és ezer szállal, fohásszal, gondolattal, érzéssel fűzte hozzá nap mint nap a magáét. Olyan bizalommal, ami szinte megrendítette az embert.

Ő nem kér semmit sem az Istentől, mondta, csak erőt. Nem kéri, hogy kevesebb legyen a szenvedése, csak azt kéri, hogy legyen ereje elhordozni.

Asszony ő, akinek közelség kell, melegség kell, szeretet kell. Aki a mindennap ezer és ezer apróságából épít nagyot és halhatatlant. Akinek a lelke ezer apró gondoskodásban virágzik ki és aki a szíve vérét adja a kicsi dolgoknak.

Közel akar most is lenni az élethez, mondta. Szolgálni akarja. Neki nem kell a hivatal aktaszerű mozdulatlansága. Neki nem kell a hideg írógép mindennapi kattogása. Ő nem megy hivatalba, pedig egyszer ott már kitűnően megállta a helyét.

Neki egy kis élelmiszerbolt kell tavaszra. Egészen kicsi. Amiben van gyümölcs, van zöldségféle, de mindig van egy-két szál virág is. S ettől az egy-két szál kis virágtól szépséget kap a kis bolt is. A szépségtől szépséget kap a keze alatt a hasznos is.

És ez meg is lesz, érezte mellette az ember. Mert máris túljutott a tervezgetésen és megkezdte, hogy kicsiből nagyot csináljon. Egyszerűen, halkan, természetesen, feltűnés nélkül. Mint amilyen egyszerűen, halkan és természetesen pattan ki az élet titka a tavaszi ágból.

Fehér arca kipirult. Könnyében szivárvány ringott, bánatára rácsillant a fénye. Hangja símogtóan csengett, mintha az élet bölcsőjét ringatta volna máris. Mozdulatában erő feszült, bizalom a jövendő felé.

*

A minap arra jártam, a kis boltja felé. Mert ez csakugyan meglett. Nem ugyan az első tavaszra, de meglett a másodikra. És nem ment ugyan minden olyan egyszerűen és olyan símán, mint ahogyan a tervezgetésben látszott. De mégis meglett. És a könnyekből öröm lett és a fáradtságból derű. És most folyik ebben a kicsi boltban egy asszony élete, éppen olyan szépen, mint az asztalon nyíló egy-két szál szép kicsi virág és éppen olyan üdén, nemesen és tisztán, mint amilyen üde, nemes és tiszta az emberi munka.

Alföldi Pál

Atom-csoda A VOGUL MEZŐKÖN

Olvashattuk a lapokban, hogy az atomerő birtokában milyen páratlanul nagyszabású táj-átalakító terv végrehajtására határozta el magát a Szovjetúnió vezetősége. Az Ural mögött elterülő Szibériai Alföld és a Kirgiz-puszta akkora területét alakítják, roppant csatornák és erőművek építésével, termékenyebbé, hogy Franciaország nagyságának megfelelő földrészen teszik majd az életet virágzóbbá, gazdagabbá, örömteljesebbé.

Az itt olvasóinknak bemutatott térkép magyarázza, hogy a két nagy nyugat-szibériai folyam, az Ob és a Jenyiszei vizét hatalmas, mesterséges tavakba duzzasztják fel, aztán a két tavat egymással kötik össze, majd az Ob tavának vizét, a Kirgiz-puszta halmait átvágva, elvezetik az Aral-tóhoz, ez utóbbit pedig ugyancsak csatornával kötik a Káspi-tengerhez.

A duzzasztott tavak roppant gátjai mellett óriási villamos-erőműveket létesítenek, a mesterséges vízesések energiájának kihasználására, s ezek évenként 32 milliárd kilowatt áramot fognak szolgáltatni.

Nem kell nagy fantázia hozzá, hogy a csatornák adta *öntözési lehetőségek*, a *hajózás* feltételeinek megteremtése a Volgától Szibéria szívéig, a *mérhetetlen villamos energia*, milyen csodával határos módon alakítja majd át ezt az eddig is termékeny-talajú, de az időjárás mostohasága miatt termékenységében bizony harmadrangú tájat, hol eddig az ember, minden ereje, okossága, szorgalma megfeszítésével is csak silánka élelmét tudta nagy keservesen kicikarni a földből, a természettől.

Miért?

Azt már egykori, primitívebb földrajzkönyveinkből is tanulhattuk, hogy a Himalája jégcsúcsaitól, meg a roppant tibeti és altáji hegységektől északra elterülő szibériai lapály, szabadon ki van téve az Északi Jeges-tenger felől áramló, *száraz-hideg* fuvalmaknak. Van itt ugyan rövid — 3—4 hónapos — *roppant forró nyár is*, aminek insolációja oly intenzív, hogy alkalmas lehetne a legbőségesebb és legkitűnőbb minőségű termények érlelésére, a *talaj is gazdag, jóminőségű*, őserejű, de mit használt mindez, — életet tápláló *csapadék nélkül*.

A déli, meleg tengerek észak felé áramló dús páráit az említett déli peremhegyek roppant tömegei vonják-kötik magukhoz, irtózatos vonzásukkal. Az északi tenger pedig nem termel esőpárát, csak száraz fuvalmakat. Az Altáji- és Szajáni-hegységek tömegeitől levonzott felhőcsapadék ugyan erre a tájra folyik le, az Ob és Jeniszei igen jelentékeny víztömegeiben, de e folyók vizét eddig nem osztotta el termékenyítő áldásra, a szibériai alföld roppant területére, alkalmatos csatornahálózat. Az emberi tudás, akarat, most aztán a természet erőinek igába fogott másik csoportját indítja harcba a természet mostoha gazdálkodásával szemben. *Az atom energiája*, — amit a világ más táján a félelmítés fenyegető eszközének gyártanak, — *a Szovjetúnióban a természet mostoha erőinek megfékezésére szolgál majd.*

Olyan területen, hol eddig a *vogul, osztyák, kirgiz* népek fogytak-senyvedtek a természet mostoha erőivel való küzdelemben.

És itt emlékezteljük olvasóinkat, ennek a most oly szerencsés sorsfordulathoz jutott tájnak — *magyar vonatkozására*. Pontosan száz évvel ezelőtt, 1849-ben, tért vissza hazájába, ezekről a vogul és osztyák mezőkről, az a *Regulyi* Antal, aki ifjú élete fiatal tüzét emésztette el, tíz év csontfagyasztó kóborlásaiban, hogy megkeresse a magyarság népi rokonait, az *Ural mögött élő finn-ugor népeket*.

Mikor elindult nehéz és válságos küzdelmekben, számtalan veszedelemmel gazdag utazására, az akkori pétervári orosz Akadémiától is kapott megbízást, még pedig azt, hogy *készítse el ennek az északnyugatszibériai addig még alig ismert tájnak, lehetőleg pontos térképét.*

Nos, az akkor alig huszonötéves *Regulyi*, úgy tért vissza, hogy feladatát az akkori egész tudományos világ csodálatára, pontosan és lelkiismeretesen teljesítette, s *megrajzolta az Ural mögötti szibériai föld első, tudományos térképét*, mit aztán az ő 16 negyedrét ívnyi, hatalmas munkájából másoltak át az orosz hivatalos földabroszba.

Ezeket a térképeket — tudomásunk szerint —, *ma is őrzik a leningrádi Földrajzi Intézetben* és most egy éve, mikor a Szovjet-kultúrhónap alkalmából *több szovjet-tudós járt Budapesten, tisztelegve fel is keresték a tudomány magyar hősének sírját.*

Az sem lehetetlen, hogy most, amikor minden idők egyik legnagyobbszabású földmunkája indul meg a vogul és osztyák mezőkön, a földmérő mérnökök emlékezetébe is felidéződik, az első geodéziai tudós, aki megteremtette, ma már bizonyára sokkal tökéletesebb térképeik alapját.

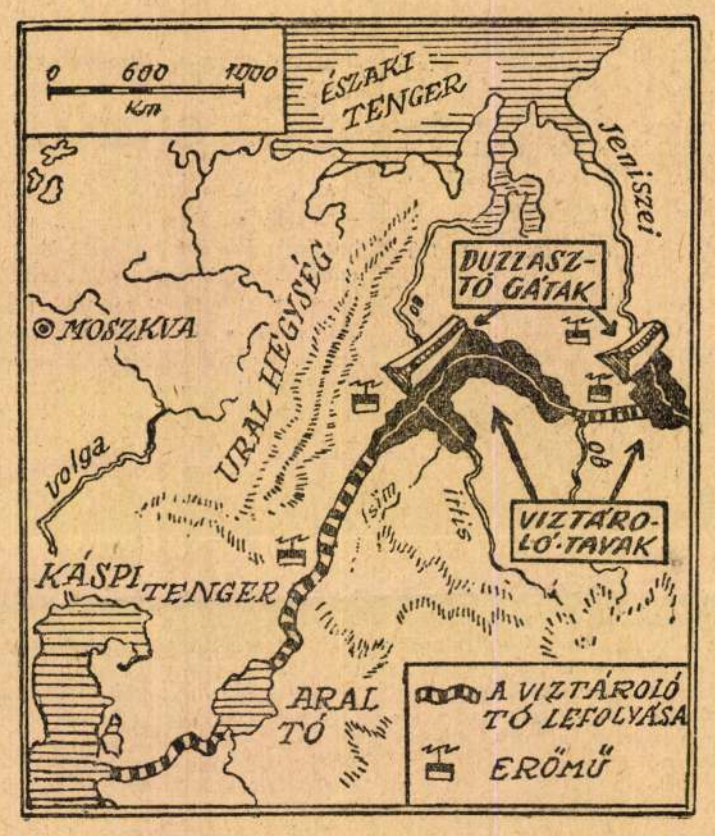

Csatkai E.

A feltámadt Lánchíd

Karcsú teste légiesen lebeg át újra Budára. Acélból épült hárfahúrjait sértetlenül tartja oda a heves dunai szeleknek. Zömök pillérei körül zúg a víz, oszlopai ormán csattognak a zászlók s ragyognak a hídfők, a hídavatás himnusza zeng, fiatalosan, fényesen és büszkén, mintha a Lánchíd nem is a legöregebb hídunk volna. Olyan szép, olyan üde és festői e híd, mintha időközben, mely első születése és mai feltámadása közt telt el, semmi se történt volna vele. Olyan ép és olyan tündöklő, mintha soha nem rogyott volna térdre és ívei soha nem hanyatlottak volna bele a Duna habjaiba.

És milyen kápráztatóan rövid idő alatt emelkedett fel poraiból!

Széchényi István kerek huszonnyolc évig foglalkozott vele és harcolt érte a száz év előtti lomha és feudális Magyarországon. 1832-ben megalakította a **Budapesti Hídegyletet,** hogy közvéleményt teremtsen a híd mellett. Mennyit agitál, szónokol és hány ellenzéki hangot hallgattat el, mikor Pest vármegye közgyülésén **kereszttülvereksi a hídvámot.** 1842-ben **hídtörvényt** fogadtatott el az országgyűléssel. Nehezen ment a pénz előteremtése is. Erre **részvénytársaságot alapított** a hídra s hogy a pénzemberekre megnyerje, olyan hihetetlen kedvezményeket is biztosított nekik, mint például azt, hogy egy-egy mértföldnyi távolságra új hídat évtizedekig nem szabad építeni, nehogy egy másik híd csökkentse a Lánchíd Rt. jövedelmeit. És végül maga **a hídépítés hét évig tartott.**

Ezzel szemben mi ma **nem is egészen egy év alatt** valósággal újra életre varázsoltuk a felrobbantott Lánchidat. Ime a kézzelfogható és **maradandó** bizonyíték arra, hogy a multtal szemben mi mennyivel több hittel, erővel és egészségesebb rendszerrel látunk hozzá a nagy feladatok megoldásához. Munkára emelkedő kezünket nem fogták le pénzügyi nehézségek, a hídfő környékét nem lepték el haszonleső szállítók, az építés tempóját nem zavarták meg, sem akadékoskodó viták, se szállítási akadályok. Egy minden ízében egészséges népi akarat elhatározta, hogy újraépíti „Európa remeké"-t és ezt az elhatározását könnyedén és vidáman már végre is hajtotta. Semmiféle bizottságban és érdektestületben nem kellett ölre menni érte. A munkások és műszaki értelmiségiek ellenállhatatlan lendülettel dolgoztak. Nem volt közöttük harc és meghasonlás, fukarság és rút haszonlesés, mint a multban. Egy élni akaró nemzet töretlen energiája hajtotta előre a munkát. A demokrácia nem ismer széthúzást és vihart, ha a célt maga elé tűzi. Az egyéves építés alatt az ezeréves Duna vidáman marsolt a roppant ívek alatt és dalával biztatta a népet, mely itt szegecselt, forrasztott és darúval beemelte a gigászi alkatrészeket.

Válasz volt ez a nagyszerű hídépítés a széthúzó múltnak is és a lelkesedő jelennek is. A dolgozó népünk gyönyörködik ebben a kecses műalkotásban, amelyre ezekben az ünnepi napokban egy csillogószemű nép néz fel az ezeréves Duna két örvendező partjáról.

Cs. F.

A régi Lánchíd első hetei

Annyi balszerencse közt és oly sok veszély után 1849. késő őszén úgy látszott, a Lánchidat meg lehet nyitni. Igaz alkotója elborult elmével Döblingben sinylődött, sokan, akik közreműködtek létesülésén, börtönben sinylődtek, vagy elmenekültek az országból. 1849-et írtak akkor, az elnyomatás első hónapjait nyögte a nemzet: az első örvendetes esemény, hogy a híd „Európa remekműve" készen áll.

A megnyitást november 20-ra tűzték ki. Addig is a félhivatalos magyar fővárosi lap, a **Szilágyi** Ferenc szerkesztette **Magyar Hirlap** közölte a rendszabályokat. Érdekes, hogy a **gyalogos egy krajcárt fizetett,** de ha vállán terhet hordott, már a **dupláját,** így emelkedett aztán a tarifa, amelynek soraiban mai szemnek szokatlan a „hatlovas hintó" kitétel. Más érdekesebb pont, hogy a hídon tilos volt dohányozni és előzni gyalogosnak se lehetett.

Mindenki örült, mindenki lelkesedett, csak a két testvérváros, Buda és Pest vezetősége nem. A korábbi hajóhíd ugyanis megszünt és annak hatalmas jövedelme elmaradt. Az ügyben számos tiltakozás hangzott el és éppen a megnyitás napján oszlott el siker nélkül a kármentesítés tárgyában összehívott bizottság.

Hídavatás a nép babonás hite szerint nem történt, azaz élőlényt nem áldoztak a romboló szellemeknek, mint ahogy a régi várak falába élő macskát, tyúkot volt szokásban befalazni. De a néphit asztfaltszagú változatának véljük a híres anekdótát az oroszlánok szobrászáról, **Marsalkóról,** aki e bájos mese szerint szégyenében, mikor rájöttek, hogy az oroszlánoknak nincs nyelve, a Dunába ölte magát. Ez az „emberáldozat" persze igen ártatlan volt, mert **Marsalkó** magas korban halt meg és ha szóbahozták előtte az oroszlánok nyelvét, vagy mosolygott, vagy annyit mondott csak: „Nem vagyok hentes, hogy nyelvekkel törődjem."

De Pest Pest volt már ekkor is és 8—10 nappal a megnyitás után már kerestek hibát a Lárchídon. Csúszósnak találták és sürgették, hogy hintsék be homokkal. És mivel ez nyilván nem történt meg, hamarosan közölték az első balesetet is, egy terhesasszony elcsúszott és korán szült.

Az első 40 nap alatt közel 700.000 ember kelt át a hídon, 1850. január 31-ig pedig 1,003.499 Az első 40 nap alatt 24.057 forint folyt be hídpénzből.

És bekövetkezvén az első tél, írta a hálás **Magyar Hirlap:** „A Dunán úszó jégtorlaszok homályosan emlékeztetik az átmenőt a multakra, midőn lélekvesztő sajkán révészek durva gorombaságai közt jégtorlaszokon át inogva szállíttattunk egyik partról a másikra". Hogy a változás ne essék nagyobb zökkenésekkel, a vállalat goromba „hidászokat" szerződtetett és a hídfők környékét emlékeztetve a régi hajóhíd élénk világára, ellepték a kis árusító bódék és az évtizedes frissítők mintájára 1850. tavaszán egy „ízletesen csinos fagylaldá" is megnyilt, hogy a „látás, hallás és ízlés érzékeinek hármas mámorában feledjen el multat, jelent és jövőt".

Nem volt boldog a magyar, hiába. És a megnyitásról szóló egyik nem hivatalos leírásban olvashatjuk, hogy némelyek aggódtak, a láncok nem elég erősek. Ez igazán felesleges aggodalom volt.

Csatkai Endre dr.

Az összes vidéki városokban

Háziasszony, mint ezermester

A jótanács mindig jól jön. A praktikus tanács pedig, ha éppen kapóra jön, valóságos áldás. Hány olyan probléma adódik a ház körül, amit hasznos, praktikus tanács segítségével pillanatok alatt megoldhatunk.

A TAKARÓ A GYERMEKKEL NŐ

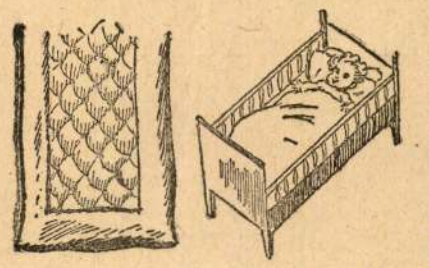

Amikor a kisbaba a kocsiból az ágyacskába kerül, ez azt jelenti, hogy már nem fér a kocsiba. Kinőtt belőle és vele együtt megrövidült a paplana is. Újat vegyünk helyette? Dehogy vegyünk. Egyszerűen megnagyobbítjuk. Erre a célra nagyszerű a jó, meleg flanell, amelyet 30—40 cm szélességben duplán varrunk a régi paplan négy oldalára.

A MEGBÍZHATÓ RUHAFOGAS

Hányszor fordult már velünk elő, hogy amikor a szoknyánkat a szekrényből kiemeltük, nem ismertünk rá. Lecsúszott az akasztóról és a féloldali lógás nem igen használt neki. A jó tanács ezen is segít. Feszítsünk az akasztó két vége közé zsinórt és csipeszekkel erősítsük rá szoknyánkat. Nem esik majd le és megtartja eredeti formáját.

LÁBZSÁMOLY — HÁZILAG

Lábzsámoly nélkül még meg lehet élni, de ha van, mégis jól esik rajta fáradt lábunkat pihentetni. Ehhez a kis kényelemhez bárki ingyen hozzájuthat, ha néhány ujjnyi — kívánt nagyság szerint — szorosan lekötött és bármilyen szövetmaradékkal bevont. Ha még fület is varr rá, kényelmesen vihetjük egyik helyről a másikra.

HARISNYÁBÓL TAKARÓ

A használhatatlan, régi harisnyák az állásban tovább szakadoznak. Vegyünk ollót és vágjunk belőlük kötőfonalat. Vastagság szerint 1.5—2.5 cm széles szalagokat vágunk minden darabból, mintha almát hámoznánk. Egy darabban maradjon! Az egyes szalagokat összeölljük, keveset meghúzzuk, ezáltal összesodródik és alkalmasabb lesz kötésre. A színösszeállítása nem is kell külön ügyelni, a barna, szürke, beige szín nagyon szépen mutat együtt. Takarónak, falvédőnek, télen az ablak elé hidegfogónak kiválóan alkalmas.

NŐI SZAKASZ

Ujra süthetünk kalácsokat

Az öregek — főként az asszonyok — bizony sokáig nélkülözték a kávéhoz legjobban illő kalácsot. Most már *szüret van fehér nullás lisztben is* és ezzel együtt megjött megint a foszlós kalács és a kalácstésztából sütlető egyéb finomságok ideje. Mert a kalácstésztából nem csupán kalácsot lehet sütni, *hanem sok egyéb jót is,* igaz, hogy a különböző sütemények *más és más keménységű,* de egyebekben *teljesen azonos* módon készült tésztát igényelnek.

A foszlós kalács

tésztája *valamivel keményebb legyen, mint a rétestésztáé.* Igazán foszlós és nagyon jóízű akkor lesz, ha így készítjük: egy bögrében, másfél deci *langyos tejben* olvasszunk fel 2 szem kockacukrot, majd morzsoljunk bele 3 deka élesztőt s kiskanállal kavarjuk addig, amíg *az élesztő* mind *felvetődik.* Kis fateknőbe vagy mély zománcos tálba (vájdlingba) öntsünk háromnegyed liternyi *jó langyos tejet,* tegyünk bele 20 deka fehér kristálycukrot, 10 deka vajat, csöppnyi sót és üssük bele 2 tojás sárgáját. Ezeket — az élesztős habarékkal együtt — gyúrkáljuk addig, amíg *minden és egyenlő esen feloldódott a tejben.* Most tegyünk hozzá egy jó kilónyi szitált fehér nullásliszt és jobbkezünkkel dagasszuk addig, amíg *a tészta teljesen sima és a rétestésztánál valamivel keményebb lesz.* Az így elkészült tésztát a dagasztóedényben *kelni hagyjuk — meleg konyhában 30—40 percig.* Ekkor gyúródeszkára emeljük ki a tésztát, kissé kisodorjuk, *kalácsalakúvá fonjuk* és egy vajjal vagy zsírral (jó a disznózsír, de jobb a kacsa- vagy a libazsír) *alaposan kikent* tepsibe feketetjük. A tepsiben addig álljon meleg konyhában a tészta, amíg a tepsi széleinél 1—2 ujjal magasabbra kél. Ha túlalacsony a tepsi széle, *akkor is kelni* hagyjuk még a belefektetett tésztát, *legalább 15 percig.* Verjünk fel most egy egész tojást és kenjük meg vele *a tészta tetejét* gondosan, egyenletesen, hogy szép fényes legyen tőle a kalács.

Meleg sütőbe tegyük ekkor a tepsit *és lassú tűznél* süssük meg a kalácsot. *Jó félóra alatt* sül így meg és akkor tökéletes, ha teteje szép, harsogóan kalácspiros színű. Az se baj, ha barnára, vagy kissé égett-színűre sül a teteje.

Csak nemesíti a kalács ízét, ha — dagasztáskor —, tésztájába kismaroknyi, meleg vízben megmosott és megtisztított *mazsolát,* vagy ehelyett töppedt, aszudó *szőlőszemeket* (amiket a télire eltett szőlőfürtökről könnyen szüretelhetünk) teszünk.

A köttes rétes

a falusiaknak ez a legkedveltebb ünnepi süteménye szintén *kalácstésztából* készül, de *nem szabad a rétestésztánál keményebbre dagasztani.* Félórai kelesztés után könnyen nyulik és bármilyen töltelékkel (alma, turó, mák, dió stb.) tölthető. A tepsiben is kelesztjük — sütés előtt —, 10—15 percig. Bizony kitűnő.

A kürtős kalács

meg éppen nagyünnepekre való különleges finomság. Tésztáját *a kalácsénál is keményebbre* (de korántsem túlkeményre!) dagasztjuk. Ha megkelt, a gyúródeszkán kis cipókat szaggatunk belőle s ezekből *középujjnyi vastag* hosszú kolbászalakokat sodrunk. A hosszú, gömbölyű tésztát *rácsavarjuk a sütőfára,* behintjük a tésztát köröskörül — egyenletesen és bőven —, *durván megtört kockacukor és apróra vágott mandula- vagy dióbél egyenlő keverékével* és folytonos forgatás közben, miközben tetejét *állandóan olvasztott vajjal* kevergetjük, *izzó parázs fölött* pirosra sütjük.

Ha a kürtőskalács megsült, a sütőfát merőlegesen a gyúródeszka felé tartjuk, felső végét odakoppantjuk s a kalács szépen lecsúszik róla.

Sütőfát bármelyik esztergályos készít keményfából. Ha a városi tűzhely lapját (plattniját) leemeljük s a tűz helyén *faszénből* csinálunk parázstengert, bármikor könnyen süthetünk kürtöskalácsot, persze csak nyitott ablakok mellett. A sütőfa méreteit tűzhelyünkhöz szabjuk.

A debreceni fonatos

a Hajdú-városok kedvelt különlegessége. Kalácstésztából készül, de ebbe csak 5—10 deka cukor és valamivel több só kell. A megkelt tésztából ujjnyi vastag kolbászokat sodrunk, azokból kisaraszná nem bosszabb darabokat fonunk egyszerű fonással s ezeket a darabokat *nagyon forró zsírban* úgy sütjük pirosra, akár a fánkot. Laktató, pompás ízű sütemény.

Dezső Ernő

TÜKÖRNÉL

Anyám fehér volt, mint a hó.
A szeme? Szeme tiszta tó,
A keze? Keze jaj, de jó,
Ó, nem... Nem volt közénk való...

Anyámnak Anna volt a neve.
Szívét a könny szentelte be.
Lelkét az ég küldötte le.
Fehér galambot tett bele.

Hogy szülhetett ilyen fiút?
Ilyen gonoszt, ilyen hiút?
S miféle furcsa szent titok
Hogy mégis Rá hasonlítok?

BABAY JÓZSEF

Figyeld a kutyádat és bölcs leszel

Ha Salamon király példaképül ajánlotta a hangyákat, akkor nekünk sem kell szégyenkeznünk, ha a kutyáktól akarunk tanulni.

Kutyád kényelmesen elnyúlva fekszik a vidáman lobogó tűz előtt. Kint jeges eső esik és fúj a szél. Nekel el kell menned, kutyád felugrik, követni akar. Nem engeded. Valahogyan mégis kiszökik a házból és az egyik sarkon vidáman csaholva utólér. Nem törődik a széllel, az esővel, boldog, hogy veled lehet. Hol találsz ilyen önzetlen társra az emberek között? Önzetlenséget, szeretetet, pajtásságot egy életen át tanulhatsz a kutyádtól.

A kutya csak akkor eszik, ha éhes akkor iszik, ha szomjas. Nem terheli túl a gyomrát, a legfinomabb falatot is otthagyja, ha úgy érzi, hogy jóllakott. Ha egyszer evett valamit, amit nem bírt el a gyomra, többé nem nyúl ahhoz az ételhez, nem úgy, mint az ember, aki újra és újra kísérletezik: hátha most nem árt meg neki.

A kutyának nem kell orvoshoz mennie, mert tudja, hogy ha elrontotta a gyomrát, egyetlen módon gyógyíthatja meg: ha egy-két napig könnyű ételt eszik. A kutya eléggé jellemes ahhoz, hogy ezt be is tudja tartani. Ha a kutyának valamit meg kell tennie, azt teljes hévvel és lelkesedéssel teszi meg. De ha semmi dolga sincsen, akkor lefekszik és pihen, nem pazarolja céltalanul az idegeit és energiáját, mint az ember. Hányszor fordul a feleség a bírósághoz azzal, hogy férje elverte. Arról azonban még nem hallottunk, hogy egy hím kutya megtámadott volna egy nőstényt. Még a legvadabb kutyában is olykor több a lovagiasság, mint a legcivilizáltabb emberben.

Arról sem hallottunk, hogy egy veszett eb megtámadta volna gazdáját. Ha egy kutya úgy érzi, hogy rájön a harapási düh, akkor minél messzebb szalad imádott gazdájától, nehogy véletlenül megharapja. Ugyanígy tesz, ha halála közeledik. Utolsó erejével arra igyekszik, hogy elbújjon azok elől, akiket szeret, nem akarja őket terhelni bajával. Nagy önzetlenségre vall ez és spártai jellemre: eltűnni szeretteink életéből, mikor már csak terhére lennénk nekik. Vajjon hány ember lenne erre képes?

A kutya feleannyi idő alatt tanul meg egyes dolgokat, mint a gyerekek és tovább emlékezik rájuk.

Természetesen a kutyák között is akadnak haszontalan lények. Ezek kivételek. A rendes környezetben élő átlag eb ragyogó példaképül szolgálhat alkalmazkodóképességben, fegyelemben, tiszta normális életmódban gazdájának, a embernek.

Rákos Edith

KIS HÁZI SZABÁSZ

Raglánruhák

A hideg téli napok legkedveltebb és igen divatos ruhaviselete a ragánszabású ruha lesz. Elsősorban azért, mert vastagabb, nehezebb szövetből készíthető és nagy hidegben bunda vagy télikabát alatt jól viselhető

Szabása leginkább harangos aljú, derékban rendszerint övvel összefogva.

146 rajzunk végig gombos, kockás vagy tarka szövetruha zárt és kissé emelt gallérral. Zsebei, gallérja és manzsettája a minta színével egyező sötét szövet, vagy bársony, hasonló színű övvel viseljük.

165. sz. rajzunk egészen sima, szintén zártnyakú, hosszúujjú, raglánszobású egyszínű szövetruha, vékony bőrövvel.

166. háromnegyedes újjú, nyitott gallérú, raglánszabású ruha, gombolásokkal díszítve. Selyemből vagy georgetéből készítve délutánra is megfelelő.

E heti 43. sz. K. H. SZ. borítékunk rajzon között mindhárom ruha elkészítéséhez megadja az eredeti nagyságú szabásmintát. Részletes szabási utasítással, sok ábrával és méretkiszámítással, melyek alapján otthon bárki könnyen kiszabhatja a ruhákat.

Z. B.

Felhívjuk olvasóink figyelmét, hogy a 8001. sz. csekkszámla még szeptember elején megszűnt, ezért ezen a csekkszámlán megrendeléseiket ne küldjék be. Aki ezen a csekken fizetett be és a borítékot nem kapta volna meg, reklamációját Állami Lapkiadó N. V., Andrássy-út 7. sz. alá küldje be a feladószelvénnyel együtt.

★

Kérjük kedves olvasóinkat, hogy akik akár a pénz, akár a bélyeg beküldésével rendelik meg a KHSz. borítékot, a 2.— forinton kívül még 20 fillér portóköltséget is küldjenek be.

A K. H. Sz.-boríték ára 4 forint, olvasóink azonban keddtől kezdve a lap fejléce mellett lévő szelvény ellenében 2 forintért megkaphatják Budapest, VI., Andrássy-út 7. sz. alatti fiókkiadóhivatalban, vagy postabefizetési lapon 936.510. sz. csekkszámlára, vagy postautalványon küldött összeg ellenében KHSZ megjelöléssel.

A régi számokból az 1, 2, 3, 4, 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11, 12, 16, 17; 19; 21; 23; 25. számú szabásminták kifogytak ezeket tehát nem tudjuk szállítani. Az elfogyott borítékok helyett, más számozással az újabb divatnak megfelelően jelennek meg hasonló szabásmintáink és ezeken a számokon lehet majd azokat megrendelni.

Ki mitől szép?

Nincs az a nő, aki szép ne szeretne lenni, éppen ezért kiirthatatlanul él mindegyikben a babonás hit, hogy a szépségnek titka van, amelyet csak el kell lesni, utána kell csinálni, hogy mi is szépek legyünk. Elhatároztuk hát, hogy utánajárunk a titoknak, nyomról-nyomra követjük és ha lehet, lelepleztezzük.

Nyomozás közben évszázadokon mentünk keresztül és rég elporladt asszonyok enyészetbe veszett szépségének titkain keresztül híres szép kortársnőink szépségreceptjeit tudakoltuk meg, de mint az alábbiakból látszik, felfedező utunk végén még értetlenebbül álltunk szemben azzal a megfoghatatlan valamivel, amit szépségnek nevezünk.

Kleopatra:

Állítólag harmatos rózsaleveleket dörzsölt szét arcán és a nedvességet a korareggeli napon szárította meg, miközben mozdulatlanul feküdt és valami kellemes dologra gondolt.

Messalina:

Mézet, tejet és pár csepp erős falernumi bort kevert össze és ezt kente arcára. A megszáradt keveréket rózsaolajjal illatosított tangyos vízzel mosta le és távoli keletről hozott pirosítót használt. Szemöldökét és szempilláját olajjal tette fényessé, hajját hennával festette.

Poppea (Nero felesége):

Mindennap szamártejben fürdött. Erre a célra a császári udvarban 24 szamarat tartottak.

Borgia Lukrécia:

Tejjel kevert citromlével tisztította az arcát.

Bonaparte Pauline (Napoleon húga):

Tejben fürdött. Éhgyomorra mézet és édes szőllőt evett.

Erzsébet királyné:

Az arcára éjszakára nyers húst rakott és rajtahagyta reggelig. Derekára vizes ruhát csavart és rugany nélküli ágyban aludt, nehogy elpuhuljon. Naponta átlagban 6 órát gyalogolt, mert félt a hízástól.

Ninon de Lenclos:

Jéghideg vízben fürdött. Mindig üres gyomorra feküdt le és 8 óránál kevesebbet sohasem aludt. (Állítólag még 80 éves korában is üde és vonzó volt.)

Egy híres filmszépség:

Bőséges alvás. Sok torna. Vízbenfőtt, vajjal leöntött főzelékek, nyers gyümölcsök és paradicsomlé. A gyümölcsöt késöleg is használja, a kettévágott idénygyümölcsökkel bedörzsöli bőrét és a levet száradásig hagyja rajta. Lemossa és zsíros krémmel bekeni utána.

Egy arcbőréről híres alföldi menyecske:

Hideg vízzel és kefével mosakszik, utána tejjel, olvasztott disznózsírral bekeni a bőrét és jó durva törülközővel letörli utána. Nyáron holdvilágnál megfürdik a patakban. Állítólag ezért nem szeplős. (?)

Mistinguette (az örökifjú francia táncosnő):

Torna, tánc és pihenés felváltva. Kiadós táplálkozás. Hetenként egy napot ágyban tölteni és akkor csak tejet és gyümölcsöt fogyasztani. A bőrt víz nélkül, finom olajjal tisztítani és vigyázni a kedélyre.

És mit mond a híres kozmetikusnő?

Látatlanban nem lehet tanácsot adni, mert ahány bőr, annyiféle kezelést igényel. Van azonban néhány szempont, amelyet a távolból is a figyelmébe ajánlhatunk mindenkinek, aki szép akar lenni:

1. Egészség nélkül nincs szépség.
2. Legalább 7 órai alvás naponta.
3. Jó emésztés.
4. Jó kedély.
5. Napi egy órai séta friss levegőn és legkevesebb 10 percnyi torna nyitott ablak mellett.
6. A bőr megtisztítása vízzel vagy olajjal lefekvés előtt és valami jó krémmel való bekenése éjszakára.
7. Éhgyomorra egy pohár víz, sok friss gyümölcs, kevés zsíros étel, kevés cigaretta és semmi alkohol

ÉRDEMES MEGHALLGATNI!

Szombaton, 19-én 15.40-kor Petőfin

Zichy-palota

közvetítés az Ifjúsági Színházból.

Pengő

890 **Budai Almanach.** (Budai nagy naptár) 1924. A Hollós Mátyás Társaság közreműködésével szerk. Viraág B. Illusztrálta Palóczy V. Buda, é. n. fzve. 8⁰ 2.—

891 **Budai krónika.** — Chronica hungarorum. Impressa Budae, 1473. Typis similibus reimpressa. — A legrégibb hazai nyomtatványnak a M. N. Muzeum könyvtárában levő példánya után készült lenyomata. Bevezető tanulmánnyal ellátta Fraknói V. Bpest, Ranschburg Gusztáv kiadása, 1900. fzve. Folio. 12.—

892 A m. k. közmunka és közlekedési minister jelentése a **Buda és Pest** között a Margitsziget csúcsánál építendő híd tárgyában. (Pest), 1872. 4.—

893 **Budapest** áramellátásának története. 1893—1933. Bpest, 1934. ered. vászonkts. 4⁰ Számos képpel, képmelléklettel és táblázattal. 8.—

894 **Budapest épület- és lakásviszonyai** az 1920. és 1925. években. 2 kötet. Bpest, 1927. fzve. Lex. 8⁰ 1 térképmelléklettel. — 75, 336 és 245 old. (Bpest szkfv. Statisztikai Hivatala.) 16.—

895 **Budapest** székesfőváros területének térképe. Lépték 1:5000. Kiadta a székes főváros tanácsa. Szerk. a székes fváros mérnöki hivatala. Budapest, 1908. ered. fbőrdoboz. Imp. Folio. — Címlap, 1 táblázat és 67 vászonravont imp. foliolapból összeállitható térkép. (55:43 cm.) 80.—

896 **Budapest** térképe a legújabb adatok alapján és a fővárosi közmunka tanács által megállapított új uccák kitüntetésével. Neuester Plan von Budapest. Bpest, Ráth M., 1873. ered. fvászon. k. 8⁰ 8 old. szöveg és 1 többször hajtogatott térkép. (44: 70 cm.) 12.—

897 **Budapesti Árvízkönyv.** Heckenast Gusztáv kiadó könyvárús úrnak baráti ajándékul írták Bajza, Balogh P., Czuczor, gr. Dessewffy A., Döbrentei G., Fáy, Jósika, Kazinczy G., Kisfaludy S., Kölcsey, Vörösmarty, B. Wesselényi M. stb. Szerk. b. Eötvös József. 5 kötet. Pest, Heckenast G., 1839—41. félvászonktsek. n. 8⁰ 36.—

Tart. többek között Eötvös Kathausijának első lenyomatát.

898 **Budapesti villamos városi vasút.** — Die Lösung der Bahnhofsfrage in Budapest nach dem Vorbilde der Berliner Stadtbahn. Handschrift. 17 S. und 2 maschinengeschiebene Briefe der Berliner Firma Siemens u. Halske. 1905. Lwdmappe. Folio. 10.—

899 **Budó Jusztin.** Budapest alpolgármesterei 1873-óta. Bpest, 1934. fzve. 8⁰ (K. ny.) 2.50

900 **Büttner, G.** Wanderungen durch einen Teil von Europa, Asien und Afrika i. d. Jahren 1835—1840. Bearb. v. L. Zeidler. Zerbst, 1841. alt. (etw. beschäd.) Hleder. gr. 8⁰ Mit Titelbild. 10.—

316. oldalon Pest leírása.

901 **Cassius.** Magyarország fővárosa. Budapest leírása, képekkel. Pest, 1866. fzve. 4⁰ (60 old.) 12.—

902 **Clark, Adam.** Einige Worte über den Bau der Ofner-Pesther Kettenbrücke mit Bezug auf die in öffentl. Blättern darüber ersch. Aufsätze. Aus d. englischen Manuscript übers. Pesth, Heckenast. 1843. br. (gr. 8⁰) (38 Ss.) Ritka. 12.—

903 **Devecis Ferenc.** A központi városház (volt Károly-laktanya) és környéke Budapesten. Városrendezési ügy. Tervmelléklettel. Bpest, 1901. fzve. n. 8ä (10 old.) 2.—

904 **Dietze, Christ. Jos.** Ideen zu Erhöhung der Wichtigkeit der kgl. Freistadt Pesth. Pesth, 1822. 8⁰ (47 SS.) Ritka. 12.—

A címlap és az előszó sérült. A mű szövege teljes.

905 **Donaufahrt, Pittoreske,** von Ulm bis Konstantinopel. E. romantisch-malerische Schilderung d. merkwürdigsten Ortschaften, schönsten Gegenden usw. nebst e. Übersicht d. Dampfschiffahrt a. demselben. Wien, 1838. (beschäd.) Hlwd. 8⁰ — Mit 1 Stromkarte auf 2 statt 3 Tafeln. 146—161 oldalán: Pest és Buda leírása. 15.—

906 **Dudumi, Demeter.** Pester Briefe über Literatur, Kunst, Theater und gesellschaftliches Leben. 2 Teile. Pest, 1856. br. 8⁰. 12.—

907 Átnézeti térkép, mely a Buda Pestnek árvíz elleni védelmére javaslatba hozott **Duna szabályozási tervet,** az azzal egybekapcsolt Pest városán átvonuló hajókázható csatornát s a soroksári Duna balpartjának valamint a Csepelszigetnek ármentesítését ábrázolja. Pest, 1865. (38:48 cm.) 6.—

BUDAPEST

története, gazdasági és kultúrális fejlődése, topografiája. Érdekes és ritka könyvek és műlapok

Pengő

877 gr. **Andrássy György és gr. Széchenyi István.** A budapesti híd-egyesülethez irányzott jelentése midőn külföldről visszatérnek. Pozsony, 1833. fvász. 8⁰ **10.—**

878 **Bálint Zoltán.** Az ezredéves kiállítás architekturája. Bécs, (1897.) ered. vászon. Folio — 48 old. szöveg 35 táblával és 59 a szöveg közé nyomott képpel. **20.—**

879 **A. Balogh L.** Eltóljuk-e vagy lebontsuk-e a belvárosi plébánia-templomot? Bpest, 1902. fzve. n. 8⁰ (16 old.) **1.50**

880 **Bartlett, W. H. und O. L. B. Wolff.** Die Donau und ihre Ufer. Mit 12 Stahlstichen und 63 Holzschnitten. Lpzg. 1847. Hleder d. Z. 4⁰. **30.—**
Buda és Pest, Bécs, Pozsony és más dunamelléki városok acélmetszetű képeivel.

881 **Benkert Ant.** Wuth des Elements u. Milde des Menschenherzens. Erinnerungsbuch an die verheerende Über schwemmung d. Städte Pest und Ofen im Monate März des Jahres 1838. Pesth, Landerer, 1838. egyk. bőrkötés 8⁰ 1 érdekes, az árvizet a Városház-téren ábrázoló kőnyomatú képpel. Ritka. **12.—**

882 **Björkman, Walther.** Ofen zur türkenzeit vornehmlich nach türkischen Quellen. Hamburg, 1920. br. gr. 8⁰ Mit 1 Orientierungsplan. **6.—**

883 **Buberlee, Ferenc.** Rede bei öffentlicher Lob- und Dankfeyer wegen erhaltenen Siegen über den Erbfeind, und Eroberung der Stadt u. Festung Belgrads. Vorgetragen **in Ofen** auf der Landstrasse, 1789. den. 25. Oct. Ofen, bey Katharine Landerinn, 1789. 8⁰ 30 S. **5.—**

884 — Feyerliche Rede bey dem allgemeinen Jubelfeste der ungarischen Krönung Leopolds II. usw. **in Ofen** auf der Landstrasse 1790. Ofen, bey Katharina Landerin, 1790. 8⁰ 29 S. **5.—**

Pengő

885 **Buda. — Diarium,** oder: kurtze und Warhaffte Erzehl- und Beschreibung alles dessen, was sich bey d. Belager- u. glücklicher emportir- u. Eroberung d. Haupt-Vestung Ofen täglich begeben u. zugetragen usw. o. O. u. Dr. 1686. Hlwd. kl. 4⁰ (32 Ss.) **28.—**
A címlapon jelzett metszet hiányzik. Sem Szabó, sem Apponyi nem ismeri.

886 **Buda. — Diarium** der harten und blutigen Belägerung der berühmten ungarischen Residenz- und Festung **Ofen.** Hamburg, bey Heinr. Heuss, 1684. kl. 4⁰ **32 S. Text, 2 Portraits. 1 defekter Grundriess** von Ofen u. **am Ende 1 querfolio Blatt:** „Politische überlegung d. Belagerung **Ofen** u. selbiger Aufhebung" Apponyi II. 1150. **36.—**

887 **Buda. — Schardius, Joh. et G. L. Goldnerus.** q. D. B. V. Ex benevolo ampliss. facult. Lipsiensis philos. indultu, **Budam, historico — mathematice delineatam,** doctorum censurae exhibens in maj. princip. colleg. VI. idus junii a. **1687.** Lipsiae, Chr. Gözii, é. n. (1687.) fzve. K. 4⁰ — 12 lev. **20.—**

888 **Buda** legrégibb ábrázolása. Fametszetű látkép **Schedel Hartmann** hírneves nürnbergi krónikájából az 1493. évből. Németnyelvű szöveggel. A híres régi, sokszor sokszorosított látkép eredeti lenyomata. Jó karbantartású példány. **50.—**

889 **Buda várának** visszavétele a törököktől 1686. V. Ferdinánd királynak ajánlott hatalmas méretű díszesen szinezett műlap. I. Osolsokie rajza után készítette E. Gurk udvari festő. Egykorú aranyozott keretben, üveg alatt. Megjelent Pesten, ((cca 1830.) Tomola Ferdinánd kiadásában (1 méter: 75 cm.) **120.—**

duplum

Pengő

722 **Clark, Adam.** Einige Worte über den Bau der Ofner-Pesther Kettenbrücke mit Bezug auf die in öffentl. Blättern darüber ersch. Aufsätze. Aus d. englischen Manuskript übers. Pesth, Heckenast, 1843. br. (gr. 8⁰) 38 Ss. Ritka. 12.—

723 **Codex** der neuen Gesetze, der vorzüglichsten diplomatischen Aktenstücke u. gesetzlichen Verordnungen, welche für das Kronland Ungarn erlassen worden sind. Bd. I—III. Pesth, 1850—1851. vász. 8⁰. Táblázatokkal és a rendjelek képeivel. 10.—

724 **Constitutiones** insignis ordinis equitum S. Stephani regis apostolici. Viennae, Kurzböck, 1764. (sérült) régi kkts. k. folio. 2 rézm. vignettával és 5 rézm. táblával. 8.—

725 **Cotta, Bernh.** v. Ungarische und siebenbürgische Bergorte. Ansichten nach Federzeichnungen von Heinr. v. Jossa. Lpzg., 1862. br. (orig. Umschlag bll.) 4⁰. — 48 Ss. Text u. 14. Holzschnitt-Tafeln (Ansichten.) 20.—

726 **Nagyajtai Cserei F.** Positiones ex jure patrio transsilvanico excerptae. h. n. 1780. 8⁰. 6.—

727 **Cserei Mihály** históriája. Kazinczy Gábor által. Pest, 1852. 4 füzetben 4⁰. (Ujabb Nemzeti Könyvtár.) 10.—

729 **Czövek István.** II-dik József császár élete és tettei. 2 kötet. Pest, Trattner, 1816. fzve. n. 8⁰. 2 rézm. címképpel. 12.—

730 **Decsy Sámuel.** A magyar szent koronának és az ahhoz tartozó tárgyaknak históriája. Béts, Alberti, 1792. régi bőrkts. n. 8⁰. Rézm. arcképpel és 39 színes rézm. képmelléklettel. 100.—

A színezett mellékletek a szent koronát, a koronázási jelvényeket, a megyei bandériumok képviselőinek képeit és 4 kihajtható nagy lapon a koronázás legfontosabb jeleneteit ábrázolják. Szép példány.

731 — — Pannóniai Féniksz avagy hamvából feltámadott magyar nyelv. Béts, 1790. régi fbőr. n. 8⁰. 8.—

732 — — *Magyar Almanak* 1794. esztendőre. Béts, 1794. fzve. n. 8⁰. 8.—

733 — — *Magyar Almanak* 1796-ik esztendőre. Béts, 1796. régi kkts. n. 8⁰. 10.—

734 **Dessewffy Aurél.** Néhány nevezetesebb darab hátrahagyott eredeti munkáiból és országgyülési beszédeiből. Összeszedtte Desseffy Emil. Pest, 1843. fzve. n. 8⁰. 5.—

735 — — X. Y. Z. könyv. Pest, 1841. ered. kkts. 8⁰. 6.—

736 **Desewffy Aurél, Marcel és Emil.** Néhány szó a közönséghez a Hitel, Taglalat, és Világ ügyében. Kassa, 1832. vász. 8⁰. (39 old.) Dessewffy Emil sk. ajánlásával. 5.—

737 **Dessewffy Emil.** Alföldi levelek (1839—40) és néhány toldalék (1841). Buda, 1842. kézzel festett pergament. n. 8⁰. 10.—

738 — — Fizessünk! Mennyit becsülettel elbírunk, magunknak, magunkért. Pest, 1847. fzve n. 8⁰. 6.—

739 **Dessewffy József** irodalmi hagyományai. (Bizodalmas levelezése Kazinczy Ferenccel.) 3 kötet. Pest, 1864. bordázott fbőrktsek sarkokkal. n. 8⁰. Arcképpel. 18.—

740 — — A „Hitel" czimű munka taglalatja. Kassa, 1831. fvász. (ered. borítékkal) 8⁰. 6.—

741 **gróf Dessewffy Miklós** barbár pénzei. Budapest, 1910. Csínos félbőrkötés 4⁰. 54 képmelléklettel. 25.—

742 **Dézsi Lajos.** Báró Jósika Miklós. 1794—1865. Bpest, 1916. fvászonkts. n. 8⁰. Számos képpel és melléklettel. (M. Tört. Életrajzok.) 6.—

743 **Domanovszky S.** Kézai Simon mester krónikája. Forrástanulmány. Bp, M. T. Akad., 1906. fzve. n. 8⁰. 5.—

744 **Dubraviczky S.** és **Szentkirályi M.** *Jelentése* Pest Pilis és Solt t. e. megyék 1839—40. évi országgyülési követeinek. Pest, 1840. n. 8⁰. 5.—

745 **Eckhart Ferenc.** A bécsi udvar gazdasági politikája Magyarországon Mária Terézia korában. Bpest, 1922. fvászon. n. 8⁰. Elfogyott. 20.—

746 **Egy tiszamelléki magyarnak** elmélkedései a hűségről. Veszprém, Számmer Klára, (1807). fvászon. k. 8⁰. (33 o.) 12.—

747 **Életrajzok.** — Magyar történeti életrajzok. A m. tud. akadémia és magyar tört. társulat megbízásából szerk. Szilágyi Sándor, Schönherr Gyula. Dézsi Lajos és mások I—XXXIV. évf. (58 életrajz) Budapest, 1885—1920. 35 eredeti félbőrkötésbe kötve. n. 8⁰. 450.—

A teljes sorozatnak igen díszes példánya, elejétől végig eredeti félbőrkötésekbe kötve. Ily szép állapotban ritkán található.

748 **Endrődi Sándor.** Századunk magyar irodalma képekben. Széchenyi föllé-

1940

tavasz

pésétől a kiegyezésig. Bpest, 1900. csínos fbőrkts sarokkal. n. 8°. Merített papírra nyomott díszkiadás. Szerző sk. ajánlásával. 8.—

749 **Eötvös József.** Vélemény a fogházjavítás ügyében, Borsod vármegye ebbeli küldöttségéhez. Pest, Heckenast, 1938. fzve. 8°. 5 könyomatú tervrajzzal. 8.—

750 **Evlia Cselebi** török világutazó magyarországi utazásai 1664—1666. Ford. és jegyzetekkel kísérte Karácson I. 2 kötet. Bpest, M. T. Akad., 1904—08. fzve. n. 8°. Ritka és keresett. 60.—

751 **Eszterház.** — Beschreibung des hochfürstlichen Schlosses Esterhász im Königreich Ungarn. Pressburg, 1784. kl. 4°. — 59 Ss. u. 8 gefalt. Kupfertafeln. Ritka. 50.—

752 **Ewald I. L.** A köznép megvilágosodásáról, ennek határairól és hasznairól. Béts, 1791. 8°. 1 táblázattal. 8.—

753 **Falk Miksa.** Széchenyi István gróf és kora. Pest, 1868. vász. n. 8°. 8.—

754 **Fáy András.** Terve a pest-megyei köznép számára felállítandó takarékpénztárnak. Budán a m. k. egyetem betűivel, 1839. fzve. n. 8°. Ritka és keresett. 30.—

755 — — Óra-mutató. Jóakaratú hitfeleinek. Pest, Trattner és Károlyi, 1842. fzve. n. 8°. 6.—

756 — — Hasznos házi jegyzetek. 1826. Pest, F. Landerer. fzve. (175 old.) 6.—

757 **(Fessler, I. A.)** Attila, vagy is: a régi magyarok első vezérének ditsőséges viselt dolgai. Ford. egy hazáját szerető magyar. Pest, Trattner, 1811. fzve. n. 8°. Rézm. címképpel. 6.—

758 — — Korvinus Mátyás magyar király. Fessler után készítette Mihálkovics J. 2 kötet. Pest, Trattner, 1813. régi kkts. 8°. 2 rézm. címképpel. 10.—

759 — — A három magyar nagy királyok viselt dolgainak rajzolatja. Pest, Trattner, 1815. Csínos piros félbőrkts. 8°. Rézm. címképpel. 7.50

760 **Fodor András.** Méhádia vagy a Hercules fürdők. És utazás Hunyadmegyén keresztül a mehádiai fürdőkre, onnan Drenkovára; a mehádiai fürdők tulajdonságai s hasznok némelly nevezetességeinek leírásával, s hozzáadásokkal kivonatban Schwarzott szerint. Kolozsvár, Tilsch, 1844. vászonkts. n. 8°. 4 táblázattal és 6 könyomatú képmellékkel. 12.—

761 **Fraknói Vilmos.** Mátyás király élete. Bpest, 1890. díszes ered. vászon plakettel. n. 8°. Számos képpel, hasonmással s egyéb mellékkel. Díszkiadás. 25.—

762 — — A hazai és külföldi iskolázás a XVI. században. Bpest, 1873. fzve. n. 8°. 15.—

763 — — A magyar nemzet műveltségi állásának vázlata az első fejedelmek korában és a kereszténység behozatalának története. Pest, 1861. fzve. n. 8°. 10.—

764 **Frankel, A.** Das Ofner Kaiserbad in historischer, technischer u. medizinischer Hinsicht. 2. verm. Aufl. Pest, 1853. br. 8°. 6.—

765 **Gegő E.** A moldvai magyar telepekről. Buda, 1838. n. 8°. 1 térképpel. 12.—

766 **Gohl Ödön.** Magyar robotjegyek. Budapest, 1913. K. ny. — A magyar bányapénzek K. ny. — A magyar királyok koronázási érmei. Budapest, 1917. K. ny. Csínos félbőrkötésben 4°. Ábrákkal 18.—

767 **Götffy Borbála, Mátisfalvi.** Néhai mátisfalvi Götffy László háznépének *Hóra pórhada* miatt esett romlása. Anyanyelven legelső segédkönyv Hóra pórhadának hisztóriája. Pest, Szubuly Gy., 1823. fzve. (ered. boritéklapokkal). 8°. Rézm. címképpel: Déva vára. (72 old.) Ritka. 12.—

768 **Grünwald Béla.** A régi Magyarország. 1711—1825. 3. kiadás. Bpest, 1910. ered. vászonkts. n. 8°. 12.—

769 — — Az új Magyarország. Bpest, 1890. fzve (ered. boritéklapokkal). 8°. Ritka. 24.—

770 — — A Felvidék. Politikai tanulmány. Bpest, 1878. fvászonkts. n. 8°. *Hozzákötve: Mudron Mihály.* A felvidék. Felelet Grünwald Béla hasonnevű politikai tanulmányára. Pozsony, 1878. n. 8°. 12.—

771 **Gyepkönyv.** — Jelentés a magyarországi állattenyésztő társaság munkálkodásairól. (Évi jelentés a pesti lovaregylet munkálódásairól.) Kiadta Andrásy György, Döbrentei Gábor, Bérczy K. és mások. 1830. 1831. 1833. — 1835. 1837. 1840. 1842. 1844. — 1846. 1861. 1872. — 1876. Pest. fzve. 8°. 50.—

772 **Győri Sándor.** A Buda s Pest közt építendő álló hidról. Pest, 1832.

< Clark Adam >

< > Einige Worte über den Bau der Ofner-Pesther Kettenbrücke. (Angolból németre ford. Mitis). Pest, 1843.

Gent (351)

Duplum

66. AMUSEMENTS, Nouveau recueil de tours divertissants. (Cca 1830.) 16r., vászonkts. Érdekes bűvészkönyv . . . . . 1.—

67. ANAKREONTOS, Thiou Méle. Anacreontis Odaria. Parmae, typogr. regia, (BODONI). 1784. 8r. Díszes bőrkts. Rendkívül szép nyomtatvány 10.—

68. ANDERSEN, H. C., Contes danois. Traduits par Grégoire & Moland. Paris, Garnier. 8r., félbőrkötés. Rengeteg pompás fametszettel . . . . 5.—

69. ANDORKÓ KÁLMÁN, Névjegyzék és tárgymutató a Természettudományi Társulat folyóiratához. 1841—1904. Budapest, 1905. 8r., fűzve . . . 1.—

70. ANDRÁSSY GYÖRGY GRÓF és SZÉCHENYI ISTVÁN GRÓFNAK a budapesti hid-egyesülethez irányzott jelentése midőn külföldről visszatérének. Pozsony, 1833. 8r., félbőrkötés. SZÉCHENYI s. k. ajánlásával KÁROLYI GYÖRGYHÖZ . . 10.—

71. ANDRÁSSY MANÓ GRÓF, Utazás Kelet-Indiákon. Pest, 1853. Nagy 8r., félbőrkötés. (Képek nélküli kiadás.) 6.—

72. ANDRYANE, A., Mémoires d'un prisonier d'état du Spielberg. Paris, 1838. 8r., 4 kötet, félbőrkötések . . . 10.—

73. —, Souvenirs de Genève d'un prisonnier d'état. Paris, 1839. 8r., 2 kötet, félbőrkötések . . . . . 2.—

74. ANEMONEN AUS DEM TAGEBUCH EINES ALTEN PILGERMANNES. Jena, 1845. 8r., 4 kötet, piros félbőrkötések . . . . . 8.—

75. ANNALEN DES WIENER MUSEUMS DER NATURGESCHICHTE. Wien, 1836. I. Bd. 4r., félbőrkötés. Sok táblával . . . . . 4.—

76. ANREGARN, J., Világtörténet a kath. ifjak' számára. Pest, 1846. 8r., rongált félvászonkötés . . . . . —.50

77. ANNONCES. Könyvismertetések, prospektusok az 1830-as évekből, csinos félbőrkötésbe kötve . . . . . 1.—

78. ANNUAIRE HISTORIQUE UNIVERSELLE pour 1829—1846. Par CH. LESUR et FOUQUIER. Paris, 1830—1847. 8r., 18 kötet, félbőrkötések —.50

79. ANNUAL OF THE CO-OPERATIVE WHOLESALE SOCIETIES LIMITED. 1908. 8r., vászonkötés . . —.50

80. ANTICHITA DI POZZUOLI, Puteolanae Antiquitates. (1768.) Imp. 4r. Szövege is rézbemetszve . . . . . 100.—

81. ANWEISUNG, wie man eine Baumschule . . . unterhalten solle. Halle, 1773. 8r., egykorú papírkötés. Csinos metszettel 1.50

82. A PESTI ELSŐ GYERMEKMENHELY ÉVKÖNYVE. 1873. 8r., fvkts —.50

119. AUDIN, Histoire de la Saint-Barthélémy. Paris, 1829. 8r., fbőrkts . 1.50
120. AUGER, H., Le Prince de Machiavel ou la Romagna en 1502. Paris, 1834. 8r., 2 kötet, fbőrktsek . . . . 4.—
121. AUGUSTINUS, S. AURELIUS, HIPPONENSIS. — Operum Tom. VIII. Lugduni (Lyon), 1560. K. 8r., félpergtkts . . . . . —.50
122. —, De civitate Dei. Lugduni, 1560. Kis 8r., félpergamentkötés . . . . 4.—
123. —, Opera. Editio monachorum Ord. S. Benedicti e congregatione S. Mauri. Venetiis, 1719—1733. 2r., 11 köt. fbőrktsek . . . . . 120.—
124. AUGUSTIN, SAINT, Les confessions. Traduction d'Arnauld D'Andilly. Paris, 1865. 8r. Díszes bőrkts, aranymetszéssel . . . . . 2.—
125. —, Les soliloques et meditations. Paris, 1752. 8r., fekete bőrkts, dús hátaranyozással . . . . . 3.—
126. AUS DEM TAGEBUCHE EINES IN GROSSBRITANNIEN REISENDEN UNGARN. (Von FR. PULSZKY.) Pesth, 1837. 8r., fbkts . . . 5.—
127. AUS MEINEM LEBEN. Reiseskizzen, Aphorismen, Gedichte. Leipzig, 1867. 8r., 7 rész 4 kötetben, fbktsek 3.—
128. AUSTRO-HUNGARIAN EMPIRE, AND THE POLICY OF COUNT BEUST. By an Englishman. London, 1870. 8r., vkts. Térképekkel . . 4.—
129. AUSWAHL DEUTSCHER LIEDER. Leipzig, 1850. 16r., pergtkötés. (RITKA!) . . . . . 6.—
130. A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT HÁZIKÖNYVTÁRA 29 füzete . . 2.—
131. AZ 1861-KI ÉVI MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉS. Pest, 1861. 8r., 3 kötet, fbőrktsek . . . . . 1.—
132. AZ 1861-KI ÉVI MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉS. Pest, 1861. 8r., 3 kötet, fbőrktsek . . . . . 1.—
133. AYESHA, THE MAID OF KARS. (By The Author of „Zohrab".) London, 1834. 8r., 3 kötet, fbőrktsek . . 2.—
134. D'AZEGLIO, MASSIMO, Ettore Fieramosca o la disfida di Barletta racconto. Milano, 1833. 8r., 2 kötet egybekötve, fbőrkts. Lithografiákkal 6.—
135. —, Niccolo de l'Api. Parigi, 1841. 8r., 2 kötet, fbőrktsek . . . . . 2.—
136. ÁRVÍZKÖNYV. Szeged javára. Kiadta a Kisfaludy-Társaság. Szerk.: SZÁSZ KÁROLY. Bpest, 1880. 8r., er. vkts . . . . . 1.—
137. BABBAGE, CHARLES, On the economy of machinery and manufactures. London, 1832. K. 8r., ered. vkts . . . . . 4.—

Kikiáltási ár pengőben

2243. BREZANÓCZY ADAMUS, Explanatio juris naturae. Pestini, 1824. 8r., 2 kötet, papírktsek . . 1.50

2244. BRICE, M., Description nouvelle de ce qu'il y a de plus remarquable dans la ville de Paris. Paris, 1687. 8r., bőrkts. Paris rendkívül becses, korai ismertetése . . . . . 4.—

2245. BRIEFE AUS WIEN ÜBER DEN HERZOG VON REICHSTADT. O. O. 1831. 8r., fve. A reichstadti herceg kőnyomatú képmásával. RITKA! . . . . . 2.—

2246. BRIEFE VON UND AN STEPHAN SZÉCHENYI. Erster und zweiter Brief. Leipzig, 1861. 8r., fve . . . . . 2.—

2247. BRIEFWECHSEL EINER PORTUGIESISCHEN NONNE MIT DEM RITTER VON CHAMILLY. Rotenburg an der Fulde, 1788. 8r., kötés nélkül 1.50

2248. BROOKE, General Atlas of modern geography. Containing 27 maps. London. (1840) 8r., er. vkts. (A 23. lapon Magyarország térképe) . . 3.—

2249. BROUGHAM LORD, Polen. Brüssel, 1831. 8r., fűzve 2.50

2250. BROUGHTON, THOMAS, Historisches Lexicon aller Religionen seit der Schöpfung der Welt. Dresden u. Leipzig, 1756. 8r., 2 kötet, csinos borjúbőrkötések 2.50

2251. BROUGHTON, A' religióról való históriai lexicona. Ford.: MINDSZENTI SÁMUEL. Komárom, 1792—93. 8r., 3 kötet, dús hátaranyozású félbőrkötések . . . . . 5.—

2252. BROUWERIUS, DANIEL, Het eerste boeck Mosis, genaemt Genesis. Graven-Hage, 1662. K. 4r., pergtkts . . . . . 3.—

2253. BROWN, JOHANN, Grundsätze der Arzneylehre. Ofen, 1798. 8r., fbőrkts 1.50

2254. BUCHOLGER, ABRAHAM, Index chronologicus. Monstrans annorum seriem a mundo condito usque ad annum 1580. Francofurti, 1612. 8r., egykorú préselt fatáblás pergktkts, kapcsokkal . . . . . 3.—

2255. BUDAPEST, Panorama von Ofen und Pesth, oder Charakter- und Sittengemälde der beiden Hauptstädte Ungarns. Leipzig, 1833. 8r., fve. Er. borítékban. RITKA! . . . . . 10.—

2256. BUDAPESTI ÁLLÓHÍD. Gróf Andrássy György és gróf Széchenyi Istvánnak a budapesti híd-egyesülethez irányzott jelentése, midőn külföldrül hazatérének. Pozsony, 1833. 8r.,

Kikiáltási ár pengőben

fve. Er. borítékban. Mellékelve: A' Buda s Pesti Híd tárgyába rendeltt és Sz. Kir. Poson Városába öszve-ülő Országos Ki-küldöttségnek jegyző-könyve. Pozsony, 1833. 2r., ... 6.—

2257. BUDAI ÉSAIÁS, Magyar Ország históriája. Debreczen, Csáthy. 1811—14. 8r., 3 kötet, félbőrkötések . . . . . 5.—

2258. —, Régi római vagy deák írók élete. Debreczen, Csáthy. 1814. 8r., papírkötés . . . . . 3.—

2259. BUDAI FERENTZ, Magyar Ország polgári históriájára való lexicon. Nagy-Várad, 1804—5. 8r., 3 kötet, félbőrktsek. I. KIADÁS! . . . 6.—

2260. —, Magyar Ország polgári históriájára való lexikon, a XVI. század végéig. Kiadta BUDAI ÉSAIÁS, Nagy-Várad, 1804—5. 8r., 3 kötet, félbőrkötések . . . . . 6.—

2261. BUDAY IMRE, Életirány vigasztalásul a szenvedőknek. Nagyvárad. Tichy A. 1845. 12r., fve. Er. borítékban . . . . . 1.—

2262. BURIUS, GUILIELMUS, Romanorum Ponficum brevis notitia. Venetiis, 1760. K. 8r., papírkötés 1.50

2263. BURKITT WILHELM, Jakab és Péter Szent Apostolok közönséges leveleiknek — világosítása. Magy ford.: SZALAI PÁL. Pest, Patzko. 1792. 8r., fbőrkts . . . . . 2.—

2264. BUONAPARTE UND LONDONDERRY. Ein Gespräch im Reiche der Todten. Pest, 1823. 8r., fűzve . . . . . 2.—

2265. BUXTORFIUS, JOHANNES. Thesaurus grammaticus linguae sanctae Hebreae. Basileae, 1663. 8r., bőrkts . . . . . 3.—

2266. —, Tiberias, sive commentarius Masorethicus triplex. Basileae, 1665. 2r., papírkts. (Csinos fametszetű címlapkerettel) . . . . . 4.—

2267. —, Lexicon Hebraicum et Chaldaicum. Basileae, 1735. 8r., bőrkts . . . . . 4.—

2268. BYRON, LORD, The complete works. Paris, 1837. N. 8r., er. fvkts . . . . . 6.—

2269. CAELIUS, LODOVICUS RHODOGINUSí Lectionum antiquarum libri XVI. Basileae, Froben, 1517. K. folio, (rongált) bőrkts. URS GRAF pompás fametszetű lapkereteivel és kezdőbetűivel 30.—

2270. CAESAR, C. JULIUS, Warhaffte eigentliche und kurtze Beschreibung. Frankfurt am Mayn, 1588. Folio, fbőrkts. (58—61-ig terjedő levelei hiányzanak!) Sok szövegközti fametszettel . 10.—

Clark Ádám

wód

[Bányai Elemér] A magyar Clark-ok.

Magyarország 1914 márc. 8.

duplum

II. JÓZSEF,
mellszobrocska.
Bécsi munka, XVIII. század.
Bronz, mag. 20 cm.

PUTTÓ,
lovon áll.
XVIII. század.
Bronz, mag. 11 cm.

GYERTYATARTÓ,
szára török alak.
XVIII. század.
Réz, mag. 12 cm.

KERESZT,
XVIII. század.
Bronz, mag. 5 cm.

KERESZT
Balkáni munka, XVIII. század.
Bronz, mag. 7·5 cm.

KRISZTUS-TEST,
XVIII. század.
Bronz, mag. 8·8 cm.

EREKLYETARTÓ,
keresztalakú, talpas, ovális középrészében ap
alakos Kálvária, vörös kövekkel.
XVIII. század.
Mag. 27 cm.

Clark Ádám

Irod
2

Budai (A) várhegyi alagút hidrogeologiai viszonyai. Bpest, 1908. 4. l.

duplum

A-betűnél megvan

Romantikus kastély tornya emelkedik ki a Marcibányi-tér fáinak jószagu lombjai közül, közel a Lövőház-utcához, amely erről az épületről kapta nevét. *A 250 éves jubileumát üneplő Budapesti Polgári Lövészegyesület otthonában vagyunk.* A kastély árnyas kertjében a kétszázötven év előtti Buda és Pest polgári lövészeinek mindkétnembeli utódai — *rőmiznek.*

A késői utódok nyugodtan tölthetik tréningközti pihenőjüket korunk divatos kártyajátékával, nem üzi őket a török, mint lövészelődeiket, akik még turbános bégekre és basákra vadásztak és nem a Jolly Jockerre.

A POLGÁRŐRÖK ŐSEI

A török hódoltságtól szenvedő hajdani Buda polgárai a törökök kiüzetése után egyesületbe tömörültek, hogy tüzhelyeiket megvédjék. 1696-ban alakitották meg a budai polgári lövészegyesületet. A török hódoltság után és a későbbi időkben *a lövészegylet tagjai adták a helyőrségi szolgálatot.* Ezek a derék polgárok voltak a világháboru alatt *„polgőrnek"* nevezett *polgárőrök ősei.*

1771-ben Pest polgársága is megalakitotta hasonló egyesületét *Pesti Lövészegylet* cimen. A Pesti Lövészegylet megalakitója és első *főlövészmestere* — ahogy a lövészek elnökeiket mai napig is hivják — *Orczy* Lőrincz báró volt.

«HAZÁDAT ÉS KIRÁLYODAT VÉDENI TANULD ITT»

A budai lövészegylet elnökei, illetve főlövészmesterei a régebbi időben többnyire *tekintélyes budai kereskedők* voltak. A mult század hetvenes éveiben *Érczhegyi* István volt a budai lövészek főlövészmestere. Érczhegyinek papirkereskedése volt fent a Várban. Ő volt a budai lövészek elnöke 1885-ben is, mikor a pesti és budai lövészegylet egyesült. Érczhegyi kezdeményezte 1871-ben az országos lövészszövetség megalakitását is.

Érczhegyi után *Szávozd* Zoltán lett a főlövészmester, majd *Márkus* József, Budapest akkori főpolgármestere. Sorba következtek azután *Járitz* András, *Neuschloss* Kornél, *Del Medico* Ágoston, *Kolár* Nándor akkori gázgyári igazgató, vitéz *Végh* Kálmán volt honvédelmi államtitkár. Jelenleg *dr. Kozma* Jenő az egyesület főlövészmestere, ügyvezető főlövészmestere pedig *Morvay* Zsigmond ny. főispán.

A 67-es kiegyezést követő években Deák Ferencet akarták megválasztani főlövészmesternek a lövészek. A haza bölcse azonban szerényen *kitért a tisztség elől,* megmaradt a lövészegylet egyszerü látogatójának.

A lövészek jelmondata: *„Hazádat és királyodat védeni tanuld itt."*

A közel *ezer tagot* számláló egyesületnek mintegy *ötven hölgytagja* is van.

SÁNDOR MÓRIC GRÓF A MESTERLOVAS ÉS MESTERLÖVÉSZ

A lövészegylet muzeumának beillő arcképcsarnokában nem egy kép *Barabás* Miklósnak, a szabadságharc előtti és utáni idők hires magyar arcképfestőjének müve. A volt lövészmesterek és hiresebb lövészek *Orczy* Lőrinc báró, *Széchenyi* Lajos gróf, *Márkus* József és a többiek sorakoznak a teremben, az egyetlen szobor: Ferenc József mellszobra körül. Az elnöki teremben nagyobb méretü festmény a Lövészegylet 200 éves jubileumán résztvevő Ferenc Józsefet ábrázolja *Fehérváry* Géza báró és a mult század katonai, politikai és fővárosi előkelőségeinek társaságában.

Érdekes lovaskép néz le a falról a szemlélőre. *Sándor* Móric grófot, a hajdani hires mesterlovast ábrázolja, aki nemcsak a lóval tudott mesterien bánni, hanem a fegyverrel is. *Sándor Móric gróf is tagja volt a budai lövészegyletnek,* ami, Metternich kancellár vejéről lévén szó, nagy dolog volt abban az időben. *Hires Lyon nevü lovát, amelyen annakidején őrdögi lovasbravurjait végezte, megfesttette a lövészegylet részére,* a kép ma is ott látható a többi kortörténelmi vászon és más relikvia között.

FERENC JÓZSEF A BUDAI KIRÁLYLÖVÉSZETEN

A lövészegylet minden év junius 29-én az egyesület megnyitása és a Marcibányi székház megnyitásának emlékére királylövészetett rendezett. *Ezt mindig az uralkodó nyitotta meg* és három lövést adott le a ma is látható céltáblára. Ferenc József mindig szivesen vett részt ezeken az ünnepélyes királylövészeteken.

1896-ban különösen fényes külsőségek között zajlott le a juniusi királylövészet. Ekkor ünnepelte a lövészegylet *200 éves fennállását* nagy nemzetközi verseny keretében. Hogy mennyire kedvelte Ferenc József a lövészegyletet, azt legjobban bizonyitja, hogy *az egyesület a királyi udvartartásból kapta az ólmot, puskaport és évente 2 ökröt, hozzá 4 akó bort,* mert anélkül nincs ökörsütés.

A katonai kincstár és a város is nagy támogatója volt a lövészegyletnek. Budapest városa egészen a háboru kitöréséig *évi száz dukát arannyal támogatta a* lövészegyletet. Érdekes az is, hogy 1867-ig *minden külföldi állampolgárnak, aki itt akart letelepedni, egy aranyat kellett a budai polgári lövészegyesületbe befizetni.*

A LÖVÖLDE-TÉRTŐL A LÖVŐHÁZ-UTCÁIG

A budai lövészegylet hajdani székháza és lövöldéje a régi Szent János kórház épületében volt a Menház-utcában. Legnagyobb lőtere 150 méteres volt, ezen puffogtatták akkori elöltöltő puskáikat a régi lövészek. A Menház-utca freskókkal diszitett épületéből elköltözve, a hüvösvölgyi hadapród iskola katonai lövöldéjében kaptak szállást a lövészek, mig mai székházukat és lőterüket 1885-ben megépitették.

A pesti polgári lövészek első lövöldéje a Bástya-utcában volt. Innen a régi Nemzeti Szinház helyére mentek a Hatvani kapuhoz, onnan pedig a Lövölde térre. *Innen kapta a tér nevét.* Amikor a Lövölde-térről kitelepitették őket, fuzionáltak a budai lövészekkel, igy kerültek a Lövölde-térről a Lövőház-utcánál levő Marcibányi-térre. Ebben az uj lövöldében 1885-től a háboru kitöréséig 400 méteres lőtéren puffogtatták puskáikat a lövészek, időközben azután a vidék erősen kiépült és a lőtávot 50 méterre kellett csökkenteni a környék lakóinak nyugalma miatt.

A Lövészegylet régi otthona

A lövészsport ősi hazájából: Svájcból is nagy számban jöttek el a Budapesti Polgári Lövészegyesület 250 éves jubileumával kapcsolatos nemzetközi ünnepségre. Tell Vilmosnak háromszáz utóda érkezett fővárosunkba a nagyszabásu lövésznnepre. Ami, hogy stilszerüek legyünk, idegenforgalmi szempontból is valóságos — *telitalálat.*

Hesz Ferenc

A taxi- és a BART-hatalmasság

A képviselőház nyilvánossága elé került a kék taxi és a szürke taxi dolga. Kun Béla, Hódmezővásárhely képviselője tette szóvá a kérdést, védelmezte a kék taxisokat, felsorakoztatott minden adatot, amely azt bizonyítja, hogy igazságtalan a kékek sorsa. Szépen, okosan és lelkesen érvelt, de beszédjébe minduntalan beleharsogott a közbeszóló Rajniss Ferenc hangja:

— Igaza van Béla bácsi, de rosszak a kék taxik!

Körülbelül ez ennek a kérdésnek a lényege. Szemben áll egymással a nagytőke és a kisember, a pénz mindent elsöprő ereje és a létbe kapaszkodó, magára hagyatott emberke. Hogy ki az erősebb, győztesebb, az nem lehet kérdés: persze, hogy a nagytőke. És mégis ez esetben valahogyan brutálisnak, igazságtalannak, kegyetlennek érezzük, hogy ez igy van.

A szürke taxi jobb. Ez kétségtelen. Nem jó, csupán jobb. Mert Budapesthez, a modern, haladó világvároshoz nem méltó a szürke taxi sem, amely csak valamivel különb, mint a kék. A mérleg másik serpenyőjében azonban ott fekszik a mindennél többet nyomó nagy suly: a szociális kérdés, amelyet nem ellensulyozhat a nagytőke prepotensen pöffeszkedő ereje.

A szürke taxi, mint ez a pénzügyi bizottság legutóbbi BART-vitája során is látható volt, nagyhatalom. Még a polgármester se birt vele. Akkora hatalom, hogy gumiabroncsai keresztülgázolnak a főváros üzemi érdekein is, hát még az olyan rozoga alkotmányokon, mint amilyenek a kék taxik! Góliát és Dávid harca ez, amelyben mindig a Góliát győz, mivel az a szociális kavics, amelyet a kis Dávid egyedül tehet a parittyájába, bizony nem elég erős a behemót ellenféllel szemben.

Közéletünkön végigvonul egy jelszó: «a kisember védelme». Mindenütt ezt halljuk. A parlamentben másról nem is beszélnek, a városháza falai is ettől a jelszótól visszhangzanak állandóan. Ezzel szemben áll a valóság: a kékek és szürkék harcának szomoru valósága. Vajjon igy kell-e ennek lennie? Bele kell-e nyugodni, hogy az erősebb boldogul, a gyengébbnek pedig az az örök sorsa, hogy elbukjék?

Nagyobb ez a kérdés és nehezebb a felelet, semhogy itt ezt megoldhatnók. De valahogyan mégse szabad ezt oly egyszerüen kezelni. A szürke taxi párnázott ajtaju fellegvárából szánakozó mosollyal nézik a kékek reménytelen harcát, de biztosak vagyunk benne, hogy a városháza vezetői nem fogják ily egykedvüséggel szemlélni sokszáz kisember tehetetlen vergődését, lassu pusztulását.

Az ujjáalakitott Alagutat

mutatja be ez a két kép. A Pesti Városháza első számában vetettük fel azt a gondolatot, hogy a teljesen leromlott Alagutat modernizálni kell. Azt ajánlottuk, hogy fehér csempével vonják be az Alagut falait. Olvasóink nyilván emlékeznek arra, hogy pontos költségvetést is közzétettünk: mibe kerülne az Alagutnak, mondjuk a trieszti alagut mintájára fehér lapokkal való burkolása? Ujabb sürgető cikkünkben lemondtunk arról a dicsőségről, hogy az idea felvetőjének, A Pesti Városházának emléket állitsanak az átalakitott Alagut falába. Kijelentettük: az egyéni

hiusággal szemben egyedül azt tartjuk fontosnak, hogy ez a rozzant átjáró végre világvárosi köntöst kapjon és akkor minden nekünk járó elismerést arra háritunk át, aki ezt az ötletet valóra váltotta. A mi gondolatunk öltött most testet, amikor az Alagut modernizálását végre befejezték. Ha a falakat nem is fehér csempe boritja, ami kétségtelenül szebb, derüsebb és világosabb volna, igy is jó. Ötven százalékos kiegyezés. uj burkolat legyen, de nem fehér, hanem valami kimondhatatlan szinü, amely a szürkének és a drappnak különös keveréke. Ezzel is sokkal különb az Alagut, mint régen volt! Célunkat elértük. Köszönet érte azoknak, akik megvalósitották.

Clark

ired

Andrássy György gróf és Gr. Széchenyi István a budapesti hid-egyesülethez irányzott jelentése, midőn külföldről vinzatérének. Pozsony. 1833.

esetleg lásd!

Duplum

lent Filfertár könyomatos mellékle-
tei.Ez az első folyóirat -mint már
emlitők- amely csupán kőrajzmellék-
leteket adott.

Sopronban Romwalternak,Szeg
den Grün Orbánnak,Aradon Réthy Lip
nak volt kőnyomdája.A 40-es évek v
a legjelentősebb vidéki litográfia
a Kassai ~~XXXXX~~ Werfer-féle tipográ
kőnyomdája.Ennek jelentőségét az a
meg,hogy itt jelent meg az első fo
irat/1848/ előbb "Ábrázolt folyóir
majd "Képes Ujság" cimen,amely nem
mellékleteket,hanem szöveg közé ny
litografált illusztrációkat közölt
Legtöbb rajza Fáy Mórtól származik
de több kép alatt találjuk a "Maje
~~XMajerXIstvánX;XPauerXXXX~~ "Pauer"/

Az ujjáépített Lánchíd, amely a Széchenyi-Lánchíd nevet kapta. November 27-én adták át a forgalomnak

Pillanatfelvételek

(Utánnyomás tilos.)

A föld. Nem rossz katona a szerb, nem gyáva és nem hamar összeroskadó. Állja a golyót és állja azt is, ami kegyetlenebb a golyónál: a fáradság, a szenvedés és a nélkülözés végtelenségét. Ellene feszül a legviharosabb rohamnak és birkózik ina szakadtáig. De abban a pillanatban, amint meglátja vagy megtudta, hogy a faluja, nyomoruságos viskója, silány, köves földecskéje már a diadalmasan előnyomuló ellenséges áradat hullámai alá került: abban a pillanatban erős karja erőtlenül lehull, a puska kiesik a kezéből és a további verekedésnek semmiféle értelmét nem érzi többé. Az a mottó, hogy a szerbek az utolsó emberig fognak verekedni, tévesen volt megfogalmazva. Helyesen így lett volna: az utolsó darab földig, az utolsó házig, az utolsó tehénkéig. És csak az, akinek ez a talpalatnyi földje, zsupfödeles háza, sovány kis üszője még megvan, hogy akár az utolsó csöpp vére hullásáig is megvédelmezze. Akié már nincs meg, vagy túl került az ellenséges front vonalán, az már úgy érzi, hogy innen a vonalon nincs se miért verekedni, se mit keresnie. Azt minden gondolata amoda huzta és minden érzése amoda kergeti. Egy hazája van a szerbnek, de ez az egy haza annyi részből áll, ahány parcellája van a szerb földnek és ahány parcella a hódító kezére került, annyi szerb vállról kivánkozik le a puska, mert nincs miért többé se ölni, se meghalni. A szerb paraszt hazafisága se nem gyöngébb, se nem rosszabb, mint a belga gyári munkásé. De a gyár minden földön terem a belga munkásnak kenyeret, a szerb parasztnak csak a szerb föld terem, amelyért szívesen meghal, de ha a földje meghalt, a szive is halott. Ha még oly zseniálisan rendezik is a szerb hadsereg visszavonulását, a szerb katona nem lesz katona sem Albániában, sem Egyiptomban. Csak idegenbe hajszolt szegény paraszt, akinek „otthon a földje" amely húzza, hívja lebirhatatlan erővel és nem puska neki a puskája már, ha azt a földet nem tudta vele megvédelmezni. Eldobja, ahol eldobhatja. Mert ezerszer inkább otthon nélküle, mint vele idegenben.

*

Verebes. A tanyán, a családházban nagy szenzáció. Öröm és banat vegyesen. Kis Nagy János, a polgári életben béres, aki öt hónapja semmiféle életjelt nem adott magáról, kártyát irt az asszonynak. Messziről jött a kurta irás: Szibériából. Az van benne, hogy Kis Nagy Jánost hetvened magával bekerítették a muszkák és most hadifogoly-sorban várja a szabadulás áldott napját. Az asszony zokog, a többi asszony pedig segit neki a könnyhullajtásban. Az öreg Verebes igáskocsis, nem helyesli ezt az érzékenységet.

— Nincs ezen mit bőgni! Nem olyan rossz élet az a fogolyi élet. Ezt én nagyon tudom, mert magam is próbáltam, még pedig nem is egy-két napig, hanem másfél esztendeig!

Az asszony ránéz:

— Kend? Hát hun vót kend fogoly?

— Hun vótam? Hát Egerben vótam. Másfél esztendeig.

Az asszony érzi a műfaji különbséget és bántja az összehasonlítás. Élesen mondja:

— Bolond szó ez! Kendet nem a háborúban fogták meg, hanem azért, mert rossz fát tett a tűzre! Az ilyenről jobb nem beszélni!

Öreg Verebes megütődik. Értetlenül és dühösen néz az asszonyra, megsodorja a bajuszát, azután keményen mondja:

— Jobb-é?... Hát az igaz, hogy akkor nem vót háború. De attul én nem tehetek. Hát osztán mit szé-

Uj Idők 1915. XXI. 50.

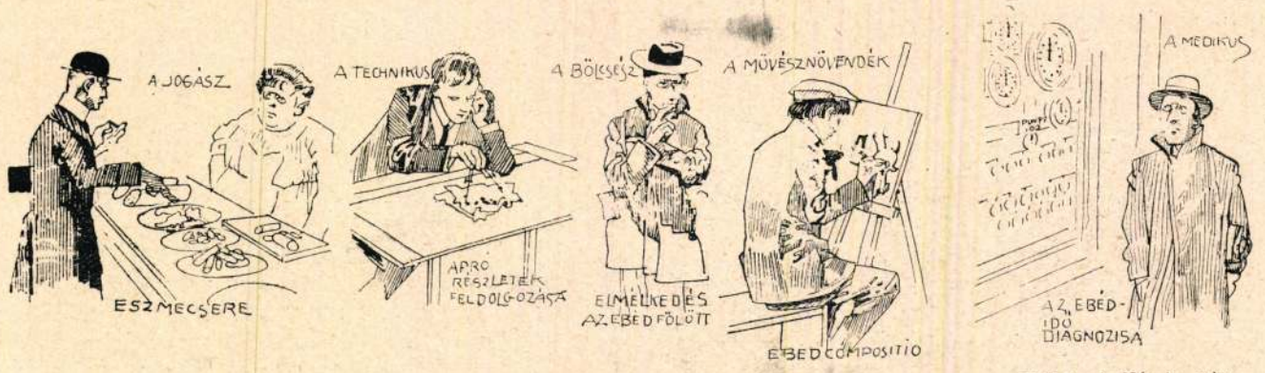

Diákebédek

Mühlbeck Károly rajza

ról, a tokaji borok tartósabbá tételéről szóló vizsgálatainak az eredményét. Ismeretes tulajdonsága a tokaji bornak, hogy palackokra fejtve erjedésbe megy át, zavaros lesz, s gyakran kellemetlen ízt is kap. Preysz hosszú kísérletezés után megtalálta a módját annak, hogyan lehet a bor utóerjedését megakadályozni. Ha ugyanis a bort zárt edényben 70—80°-ig hevítjük, vigyázva arra, hogy melegítés után a borhoz levegő ne férjen, többé erjedni nem fog.

Az, hogy ugyanazon eredményre, amelyet Preysz elért, Pasteur csak pár évvel később jutott, világosan kitűnik Pasteur egyik életírójának szavaiból. Azt a műveletet, melynek Preysz a feltalálója és első alkalmazója, pasztörözésnek nevezték el. Preysz csak magyar nyelven közölvén vizsgálatainak eredményét, az elsőbbséget számára kiküzdeni nem lehetett, jóllehet nagynevü chemikusok (Ilosvay Lajos, Wartha Vince) tettek később tanúságot a Preysz prioritását védők igazáról.

A fotográfia születését 1839-re teszik. Daguerre ezüstlapot jódgőzzel tett érzékennyé s higanygőzökkel hívta elő a homályos, elmosódott képet. Ennyiből állott a találmány. *Petzval József* pesti, később bécsi egyetemi tanárnak közreműködése nélkül alig fejlődött volna a fotográfia a mai tökéletességre.

Petzval előtt a fotográf-készülékek objektiveinek olyan csekély fényereje volt, hogy egy arckép felvételére félóránál hosszabb idő volt szükséges. Személyekről csak úgy lehetett felvételt készíteni, hogy azok megtámasztva, ülve vagy fekve, behunyt szemmel félóráig tartó megvilágításnak tétettek ki. Petzval nagy buzgósággal fogott hozzá, egy minden követelésnek megfelelő objektiv szerkesztéséhez. Hosszas fáradozása 3 achromatikus lencse-rendszert eredményezett, melyek két kettős objektivhez voltak csoportosíthatók; ezeknek egyik kombinációja volt az arcképobjektiv, a másik pedig tájképobjektiv. A Petzval-féle arcképobjektivnek 16-szor nagyobb volt a fényereje, mint az előbb használtaknak; ez az objektiv a civilizált világon mindenütt útat tört magának. Petzval dicsőségét hirdeti a fotográfusok bécsi palotájának falába illesztett emléktábla s a Bécsben nemrég felállított emlékszobor. Érdekes tudni, hogy ma a harcterek éjjeli megvilágítására használt fényszóró ideája is Petzval agyából pattant ki.

Az orosz frontról. Sniatyui-i utcarészlet. Az Est felvétele

A külföld jobbára ismeri azokat a munkásokat, akik a tudomány mezeit munkálják. A szepes-bélai születésü Petzvalt is jól ismeri; csak éppen azt nem tudja, hogy ez a munkás, ki munkájába beleadta agyának, talentumának erejét, magyar ember. Innen van az, hogy az emberiség kulturhistóriájában a magyar alkotó géniusz munkájáról olyan kevés szó esik.

A létért való küzdelemnek iszonyú tusái folynak le szemeink előtt. Ebben az egész világrészt átfogó küzdelemben a magyar katonának is alkalma volt érvényesíteni századok hagyományaiból fakadó erényeit. Nem mi mondjuk, szövetségeseink hirdetik, hogy ahol testi ügyesség és szívósság, vakmerőséggel határos bátorság kell, gyors megértés, kitünő megfigyelés és pillanatnyi elhatározás szükséges, ott a magyar volt a helyén.

Mindennél előbbre való, hogy minél szélesebb körben tudomást szerezzenek a magyarság erejéről, kiváltságos talentumáról, hogy belássák, hogy a négy folyó közén lakó nép szellemi munkájával is hasznára vált az emberiségnek, s érdemes minden jónak a rokonszenvére.

Hankó Vilmos dr.

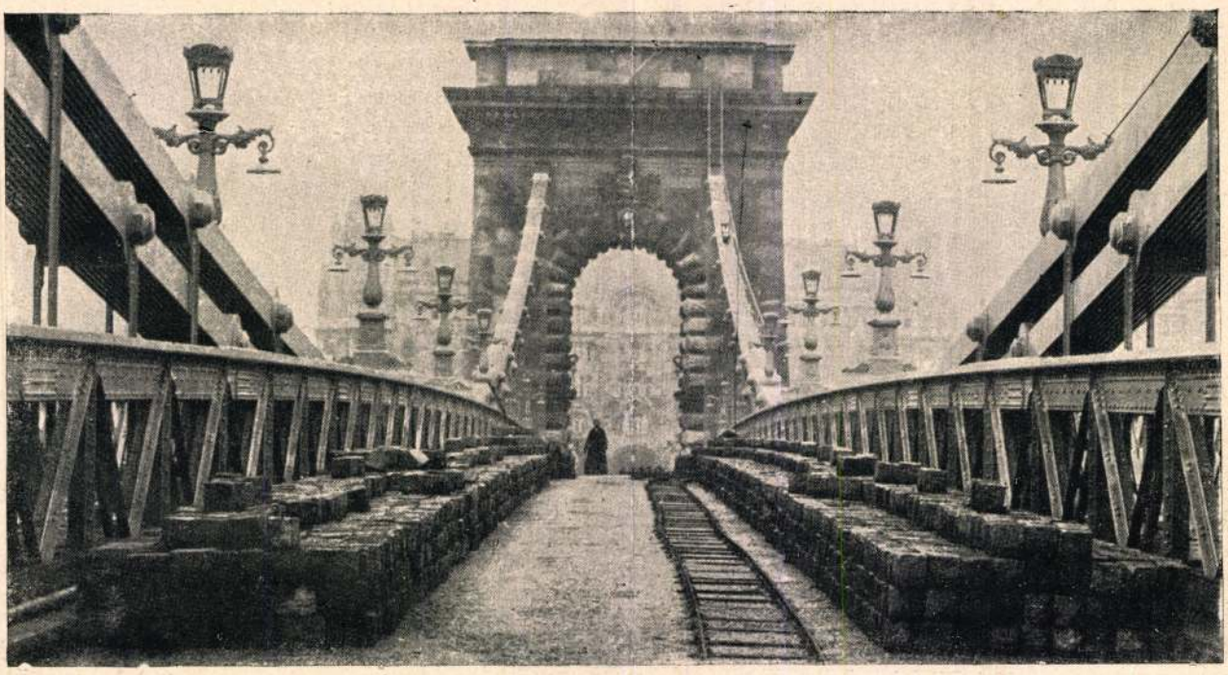

Az uj Lánchid teherpróbája. A középső nyilást 58.000 gránit-kockával terhelték meg, melyeknek súlya egyenként 17 kilogramm. Minden négyszögméterre 400 kilogramm terhelés jutott. A hid megterhelését okt. 25-én kezdték és november első felében fejezték be. Az Uj Idők fényképe

— Én elmegyek; Berlinbe vagy Norvégiába, — mondta Nóra. — Még nem tudom. És úgy búcsuzom, hogy sohasem jövök többé ide.

A férfi szemében föllobbant valami. Egy ősi örök láng, mit nem szabályoz sem ész, sem etikett, mely benne égett öröktől fogva minden férfi szemében, akinek két erős karja van, hogy megragadja vele erőszakosan az asszonyt, akit szeret és odaölelje a szívére, elrejtve őt a világ és a saját lelke elől is. Egy pillanatra összevillant a szemük. De a leányában több akarat volt és a férfi lehajtotta a fejét.

Becsukódott az ajtó s leány künn maradt egyedül a sötétben és akkor már tudta, hogy számára mindörökre becsukódott az az ajtó, mely a banális, köznapi boldogságot rejti. És el akarta hitetni magával, hogy nem fáj a szíve, hogy ő maga akarta így.

Bent, a hirtelen elcsendesedett szobában a kisfiú odamerészkedett az apja mellé s fölcsúszott a térdén.

— Apuska, — mesélte fontoskodva, — akkor reggel, mikor anyika elutazott, egy páva volt az udvaron. Szép, nagy — s a Dadi azt mondta, ez rosszat jelent. S ma, mikor hazajöttem, már elrepült innen. De apus — a kisfiú ráncigálni kezdte apja kabátját, — hisz te nem is hallod, amit beszélek!

A férfi fölemelte szép, fiatal, korán őszült fejét és kedvesen végigsimított a kisfiú haján.

— De hallom, kisfiam, — páva volt az udvaron és rosszat hozott.

Küldjük az Uj Időket a harctéren levő hozzátartozóinknak!

Ének

Csókos lázban ujjong a lelkem,
Repdes, mint tarka pillék szárnya! —
... És mégis ... itt kering felettem
Aki voltam s kit eltemettem:
Elszállt énem borongó árnya.

Itt, itt az én sötét naszádom,
Itt a bús dalok lobogója,
Itt mind a könny, a vér, az álom,
Mind a siralmak íze számon, —
Emlékek himbáló hajója!

Ujjongó szívem nem feledhet, —
Morajló mult zenéi vonják;
Csókok bibor sajkája renget, —
De egy az út, — s csak integetnek
Előttem a bánatvitorlák.

Velünk úszik halk-hömpölyögve
Együtt az ősegy éjszakába
Öröm habja, bánat göröngye,
A fájdalomfüzérek gyöngye
S a mámor elpergő virága ...

... Minden, aminek neve: élet.

ifj. Wlassics Gyula

Uj Idők 1915. XXI. 47. sz.

Fémet a hadseregnek! A rézközpont által beszerzett rézanyag egy része

a felesége sohse tudott lekötni. Kicsiny volt hozzá, de az ura elnéző volt, becsületes és jó.

Jött ő, az intelligenciájával, szövevényes, tartalmas lelki életével, melybe belepillantást nyert a férfi. Más világból való volt, mint a többi asszony, ha beszélt is, ha hallgatott is. És ő, ki híres emberekkel, egyéniségekkel érintkezett, barátkozott anélkül, hogy — röpke benyomásokon kívül — nagyobb érzelmet gyujtott volna benne egy is, — szerelmes lett, — szerelmes lett, mint a többi asszonyleány.

. . . A fiatalság megkésett, aranyrózsái nyiltak ki benne, szent és ihletett idő volt az, akkor írta azt a könyvét, a legszebbet, melyből kisírt a vágyakozás, a félig titkolt, követelőző, csodanagy szerelem.

Ó, hogy utálta most a szavakat, melyek, ha igazak voltak is, hazudtak, meghamisította őket a stílus, az ízlés csiszoló, válogató munkája. Hisz minden gondolat, mielőtt papirra kerül, átmegy ezen a desztilláló készüléken s ezáltal veszít őszinteségéből. Mert írásban nem az igazság a fő, hanem a szépség.

Ó, hogy gyűlölte most a saját szavait. Ezekért a szavakért meghalt valaki.

Miért is jött ő ide? Olyan idegen, ismeretlen világ ez neki. Olyan távolállónak, felülemelkedettnek érezte magát itt mindenkitől. A pesti dolgozószobája jutott eszébe. Az íróasztala, a könyvei, ujságjai. Mit keresett ő itt?

A hálószobából beszéd, kacagás hallatszik. A gyerek . . . Nórának ijedt vérhullám szaladt a szivére s arca megvonaglik a hirtelen feltörő sírástól. Most semmi más, csak egy meleg szivű, könnyesszemű asszony.

Megfordul és benyit a szobába, hol a gyerek már felöltözötten térdel egy széken és türelmetlenül dobol az ablaküvegen. Most megfordul és feléje siet.

— Nóra néni, — igaz, hogy a mama elutazott és hogy én hozzád megyek lakni?

— Igaz, kicsikém. Most azonnal szedelőzködtök és elmentek a Dadival az én lakásomra.

— Jaj, csak azt a madarat is el lehetne vinni, — nézd Nóra néni, ott lent van az udvaron. Dadi azt mondja, a szomszédból repült át. Be fogjuk zárni és az enyém lesz, úgy-e?

— Igen, majd holnap. Most eljössz énhozzám.

— Tehozzád megyek, Nóra néni . . . Nóra mama . . . Úgy-e, most te vagy az én mamám, amíg a mama hazajön, — gügyögött a kisfiú, átfogva a nénje nyakát.

Nóra sápadtan hallgatta! Nóra mama . . . Hát ilyen, egyszerű és természetes az ő szerepe?

*

Aztán két hosszú nap következett. A sok idegen emberre, jövés-menésre, rendezgetésre borzadva gondolt Nóra, mikor estére sötétedve riadtan menekült el a saját lakására. Az messze volt a sógora házától. Valamikor a csöndes fekvése miatt vette ki, hogy nyugodtan dolgozhasson benne. Most terhére volt a csönd, jó volt, hogy a gyereket ott találta, az megszabadította a magányosságától.

A férfi nem jött oda, esténkint sem s napközben is csak pillanatokra találkoztak, mások jelenlétében. Sárga rózsákat hozattak Pestről expressz, Marian kedvenc virágját s elborították a ravatalt. A férj gyöngéd volt és figyelmes intézkedéseiben és bocsánatkérően jó — a halott feleségéhez.

Mikor már a temetés is elmúlt s a rokonok és résztvevők mögött bezárult az ajtó, mikor magukra maradtak a bevilágított nagy ebédlőben, akkor emelte fejét először a lány felé a férfi: most mi lesz?

A kisfiút is hazahozták már; az ösztönszerűen csöndesebben gunnyasztott egy sarokban, csak egyszer kérdezte meg nénjét, hogy miért van fekete ruhában.

Nóra még kalapban, keztyűben állt az asztalnál s itthagyott apróságait csomagolta remegő kézzel, sietve. Arca fehéren, szoborszerűen vált el a fekete fátyolkerettől. A férfi nézte a mély szemeket, a finomrajzú arcot, melyre az intellektuális minden fáradtsága rá volt vésve. Már sokszor összehasonlította titokban a feleségével s Nóra egy bágyadt, exotikus virágnak tetszett e Marian üde bája mellett, — őt mindig a titkok vonzották s az az idegenszerű varázs megfogta. Most Nóra maga maradt és a férfi ijedten érezte, hogy mégis, mégis tévedett, — jobb volna, ha ez az exotikus virág feküdne letörve, az emlékét őrizhetné s boldogtalan volna miatta, — de ennek a göndörfejű gyermeknek volna anyja. Hisz így is boldogtalan lesz mindörökre, látja ezt a Nóra elhatározott, sötét szeméből.

Clark V. Tirney

rád

Tildy Zoltán és Gerő Ernő: A Lánchidnak fel kell támadni!

Bp. 1949.

O

fentiek beszedei-

ar 25 en 35 28 szám a
kifizetéséről az el
lékletével együtt, -
eszközlése végett, -
jesztem.

Ho

2. dtb
mell

Angol utazók a régi Budapesten

Clark Ádam

Trencsényi Imre:
British Travellers in old Budapest. Bp. 1936.

A könyv címét lefordítani és esetleg lárd is, hogy Clarkéhoz van-e nő bennem.

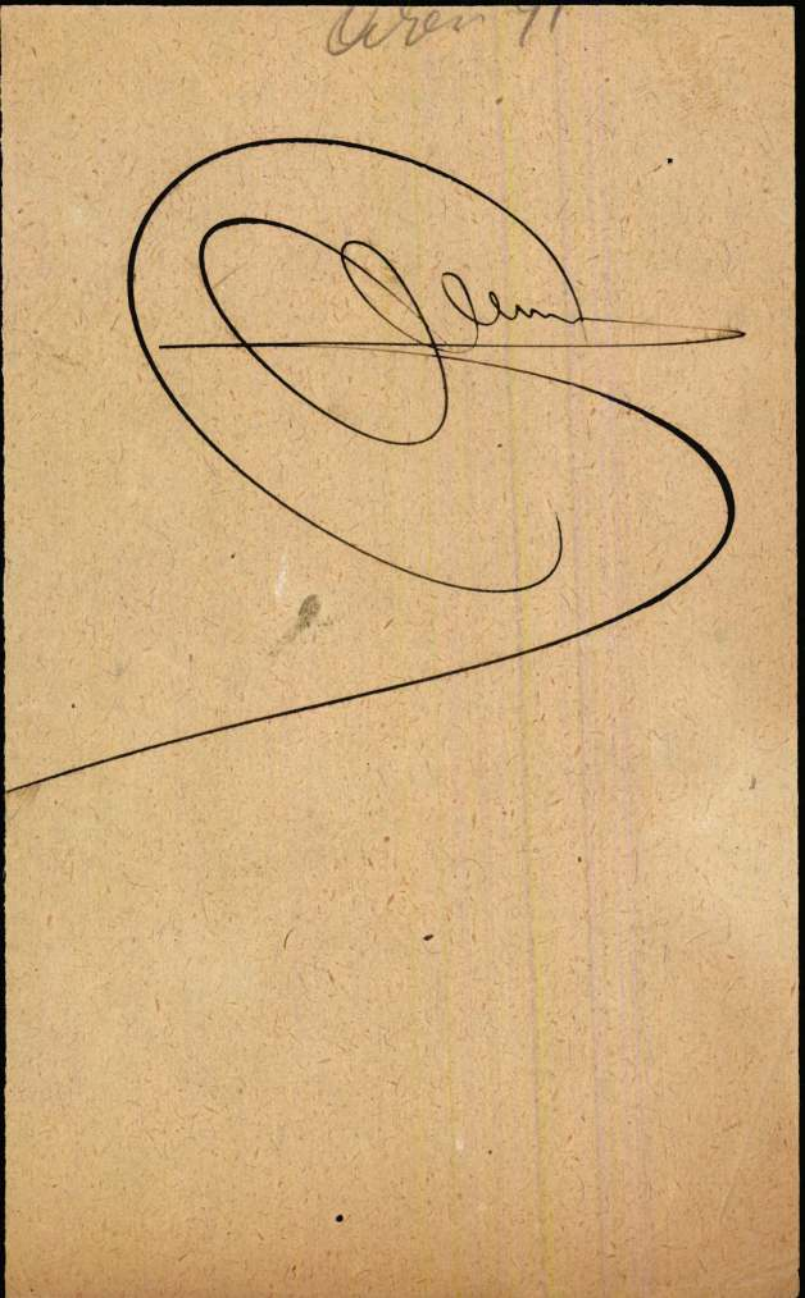

Clark, Tierney

wód

Tóth Béla: A magyar anekdotakincs. Bpest., 1935. 303. l.

Liptay Sándor: Széchenyi műszaki alkotásai.

Duplum

első felében a többi grafikai ágakat teljesen háttérbe szorította, aminek okát, amazoknak hanyatlása mellett a kor kispolgár-fecénásának megfelelő olcsóságában és gyors előállításában kell keresnünk. Nagy fellendülése a 30as évek elején induló francia romantikus festészettel kezdődik, aminek oka viszont már fönebb vázolt művészi hatásában rejlik. A litográfia alkalmas volt a kor festői törekvéseinek, lágy tónusainak és érzelgős szentimentalizmusának kifejezésére.

F me
F 20-as

Clark Adám

U. 2208

~~Apaclam h. m. VI. 257.~~

Clark Adam

U. 4233.41.l

Üveg karperec, római

VIII. 188.

Clark Ádám

Budai alagut.

Fm. Bp. 1932.

Clark Adam

nuvel a

Lanchid épité-

séről

Lásd okv

Schoen A. Fória-

vosnik 1800–1873

Kvirk. Bp. 1948

33 l.

Duplum

r.Bonn-Leipzig,1922.

telalters.Berlin-Neubebelsberg.Akad.
erlagsgesellsch.Athenaion /Die sechs
icher der Kunst/III.

nosról nev. régi Székesegyháza az egri
várban.Eger,1865.

n Deutschland.Kurt Schweder,Bonn-Leip-
zig,1923.Alaplelt. 51o5.

emälde Tirols,1928.Krystall-verlag,
Wien.

i,Bpest,Szt. István-Társ. 193o.

1931. Deutscher Kunstverlag.

rienwerder,Berlin,1931.Deutscher Kunst-
verlag.

ar.Regensburg,Pustet,1871.M.O.B.F.75

terliche Kunstdenkmäler als Geschichts-
quelle.Leipzig,Hiersemann Karl W. 191o.

en Kunst.Des Textes.I. Band,4. aufl.
Berlin u. Leipzig,193o.Walter de
Gruyter & Co.
t.Der Abbildungen.I. Band,Berlin u.
Leipzig,193o.Walter de Gruyter & Co.

rassburger Münster und seine Bildwerke.
1928. Deutscher Kunstverlag,Berlin
/4o.32 P/

Átmentem az új Lánchídon

A késő őszi nap bujócskát játszik a felhőkkel, mint áprilisban. Fény és árnyék önti el, vagy takargatja a szélben borzongó szürkészöld Dunát, nem festhet a természet erre a tájra mostanában pompázóbb képet, mint amilyent *az újjáépített Lánchíd* nyujt a dunaparti járókelőnek. Megújhódott pillérein, ezeken a művészi alkotásokon, megcsillan a déli napsugár. De világítanak akkor is, ha elborul. Egy nap mulva, az építőmunka utolsó fontos mozzanata zajlik le itt: *vasárnap megtartják a Lánchíd teherpróbáját*, autobuszokkal, teherautókkal. És tulajdonképpen ezzel *már el is készült a monumentális mű*. Ha költők írnak majd a Lánchíd újjáépítéséről, a műfaj csak hősi eposz lehet. Hiszen tudjuk, hogy nemrég mult egy esztendeje, amikor a vasalkatrészeket, az óriás «láncszemeket» készíteni kezdték nehézipari üzemeinkben. És még csak félévé, hogy a pilléreken megjelentek a hídépítő munkások, kőfaragók és kőművesek. Mennyi erőfeszítés, építőkezek szapora mozgása, mérnöki műszerek csodálatos egybehangolódása rejtőzik egy ilyen esztendőben, vagy félesztendőben, miatt éjjelt és nappalt munkában tölt a minisztériumi tervezőirodában, vagy itt a pillérek tájáu az örvény víz fölött néhányszáz ember. Erre kell gondolnom, amikor a Fő-utca vén házai mögül a jégveremutcai villamosmegállótól ide kanyarodom a Lánchídhoz, hogy *átsétáljak rajta Budáról Pestre*. Mert észrevétlenül már átruccanhat az ember a sok dolgát végző munkás és az irányító mérnökök forgatagában a nélkül, hogy ebben a kedvtelésben megzavarnák.

AZ ÚJ BUDAI HÍDFŐ

A Fő-utcába vezető gyalogjárót mindkét oldalán éppen most öntötték le csillogó, forró fekete aszfalttal. A forralókattan a jólismert vontatógéppel együtt az út szélén várakozik. Az Alagútból előkanyarodó 2-es autobuszok csak óvatos lassitással birnak eldöcögni mellette. Mert éppen újjáépítették a Fő-utcai bejárót is és a testes makadám kockákat szintén most öntik le a szurokkal, hogy álljék az időt s meg ne mozduljanak. *A hídfő már újjárendezve, közepén a pázsitos köralakú gyepágy szintén kész.* Tágas, szép térség lesz itt most Budán a Lánchíd újjáépülésének örömére. Valamikor, jól emlékszünk, szűk volt és közlekedésileg is sok fejtörést okozott a budai hídfő környéke. Kétoldalt lebontották a romházakat. A Lánchíd-kávéház hajdani helyén most egy öreg budai palota művészien épített fala maradt, s a hely szépen kiszélesedett. Másik oldalt, a volt Sikló felé a kiégett és szétbontott minisztériumi épület helye ugyancsak tér. És mielőtt rálépnék a Lánchíd kocsiútjára, az aszfaltozott kaviccsal lehengerelt útra, visszapillantok a tágas, új budai térre. Szemgyönyörködtető látvány így az Alagút bejárata és sötét torka. Nem birok szabadulni egy képtől s egy dátumtól: 1945. március 8 Akkor mentem el erre ostrom után először gyalog. Sírva fakadtam, mert a Lánchidat, gyönyörű íveit a Dunába merülve láttam s az Alagút most fénylő bejárata előtt óriási torlaszok voltak. A náci hordák torlaszolták ide magukat. Rájuk emlékeztetett ez a betemetett, homokzsákokkal, gerendákkal eltorlaszolt Alagút. És most rálépek a Lánchídra, amely őt év sűrített története is így a pompázó őszi képben.

LÁMPAÓRIÁS

Az Elektromos Művek óriási tehergépkocsijával találkozom először a hídon. Akkora lámpát emeltek le róla, mint egy kis sportautó. Ez az antik stílusban «épített» kovácsolt lámpa a fényben csillogó üvegablakaival, vastag nikkel láncon fog függeni és esténként megvilágítja majd a Lánchíd budai hídfőjét. Hatan emelik egyszerre s aztán toló létra emelkedik a magasba, hogy segítségével felszerelhessék. A láncokon még egy utolsót hegeszt egy munkás. A gyalogjárókon közben serény kopácsolás folyik. A munkások könnyedén és bátran járkálnak már rajta ide és oda, mert a kongó, döngő vaslapok már a járda alapjai. Erre a cement és az aszfalt jön Néhány napi munka még ez. A lámpák már büszkén, csillogó ablakokkal és olajzöldre festett karcsú testükkel helyükön állnak. Világítási próbájuk sikerült. Az ideiglenes vezetéket távolítják most el a szerelők és folvik az áram bekapcsolása a kábelekről. Pillanatig sincs itt tétlen kéz. Pest felől tempósan és nyugodtan, tízlépésenként meg-megállva, döcög az Elektromosok egy másik autója. Ez a pillérek villanykörtéinek foglalatait hozza. Két ember osztogatja a lent várakozóknak. A gyalogjáró oldalán hegesztővel políroznak, csiszolnak tenyérnyi darabot. Olajfestékkel jön két overálos munkás s ahol valami kis hibát lát a híd karfáin, utánafesti.

FÉNYLŐ PILLÉREK

A pilléreknél külön stációt kell tartanom. A homlokzaton már fönt ragyog fehéren népköztársaságunk új címere. Minden homlokzat kap egy magyar címert. Még a magasban függnek az állványok. A pillérek tetején az utolsó csiszolást végzi két-két munkás. Minden olyan pompázó, kedvre pezsdítő, szinte látom már a Lánchídat zászlóerdőben és este tündéri kivilágításban. A fény elborítja majd a pilléreket, amelyeket állandóan megvilágítanak különleges világító berendezéssel. Az Elektromos Müves harmadik kocsijáról éppen szerelik az alumínium fényfogókat. Ezek takarják a nagy égőket s így a fény nem vág majd a soffőrök szemébe, hanem e fényfogók mögül pazarul rávilágít a pillérekre. Még egy hét!

A kocsiút teljesen kész. Várja a vasárnapi teherpróbát. A pesti oroszlánok alatti kőfalra festik már az újjáépült Lánchíd tömör történetét. A szavak a náci pusztításról és *a népi demokrácia újjáépítési csodájáról már kőbe vésve.* Jövő héten aranyoznak, egyidőben a rengeteg munkaeszköz eltakarításával.

Dél van, de a munkások nem teszik le az ecsetet. Egy szó van még hátra, éppen *a Lánchíd felavatásának dátuma.* Ezt még gyorsan ráfestik.

Ideát Pesten a munkairam utolsó mozzanataival találkozom. A hídfeljáró már kész. Dübörögnek az aszfaltvágógépek, a katlanban itt is forr a szurok. A 2-es villamos az új aluljáró alatt vidáman zúg el s fékez az Akadémia «alatti» megállónál, ahol egy hét alatt az összetákolt faépcsők helyébe már elkészítették a biztos lejáratot köből. A közlekedésügyi minisztérium hídépítő osztályának mérnökei jönnek-mennek Pestről Budára és vissza, körüljárják a hídfőket. A főosztályvezető büszkén mondja:

— Jöhet a teherpróba.

Ebben a két szóban tulajdonképpen már benne is van az, amit egy év munkája takar: emberek, *kész a Lánchíd!*

Szabó József

BUDAPESTI és VIDÉKI
Ügyfeleink látogatására
azonnal megbízzuk!
Rövid próbaidő után kollektív szerződést nyujtunk.
Jelentkezés: Személyi okmányokkal, lakásbejelentőlappal, kettő fényképpel 8—1 óra között
V, VÉCSEY-UTCA 4.
utcai helyiségben.

KERESÜNK MEGVÉTELRE
Kőagyag-edényeket
250 LITEREN FELÜL.
Ajánlatokat „Vegyészet 30632" jeligére főkiadóba.

VENNÉNK 60—100 HP teljesítményű, használt, jó állapotban lévő, benzinüzemű
autóroport
Részletes ajánlatok „Kifogástalan" jeligére **Karczag hirdetőbe**, Podmaniczky-utca 13.

Reprezentatív kiállítás Sztálin életéről

A terven felül 300.000 méter lenszövet, 2 autobusz, 3·3 millió értékű munka és sok egyéb felajánlás Sztálin 70. születésnapjának méltó megünneplésére

Egymással versenyeznek az üzemek, a falvak, az intézmények, az ifjúság, hogy minél nagyszerűbb ünnepléssel fejezhessék ki hálájukat a Szovjetunió lángelméjének, Sztálinnak.

A győri Richards Fonomposztógyár 3.3 millió forint értékű munkafelajánlást tett. A Dunántúli Lenipari NV. vállalta, hogy a hároméves terven felül *300.000 méter lenszövetet gyárt.*

A MÁVAG autóműhelye két autobusz tervenfelüli elkészítését ajánlotta fel, *a III. számú Autójavító NV.* pedig 3 gépkocsiét. A *Magyar Bauxitbánya* december 21-ig 12.000 forint értékű félkészgyártmányt készít el, a segédanyag használatát 15, a selejtet 40 százalékkal csökkenti, ami *113.000 forint megtakarítást jelent.* Sokezer forint megtakarítást érnek el újításaik felajánlásával is.

Lelkesen csatlakoznak a mozgalomhoz a falu dolgozói is. A *debreceni* gépállomás versenyre hívta Hajdu megye többi gépállomásait. A verseny egyik legfontosabb pontja, hogy segítsenek a termelőszövetkezeti csoportoknak a téli oktatás megszervezésében. Valamennyi gépállomás csökkenti az üres járatokat, az üzemanyag felhasználását és gyorsítja a mélyszántás elvégzését.

A mezőnagymihályi állami gazdaság 10.000 facsemete elültetését vállalta. Ugyancsak ez a felajánlása Hajdu megye tanulóifjúságának is. „Szabadságfákkal" fásítják be a községi és tanyai iskolák udvarait, a kopár tereket és utcákat. Az ifjúság különben mindenütt aktívan veszi ki a részét a felajánlásból. *Az összes baranyamegyei bányászifjúsági brigádok befejezik Sztálin születésnapjára a hároméves tervet és lényegesen emelik teljesítményeiket.*

Az értelmiségi felajánlások között a művészek, írók, tudósok, technikusok mellett egyre nagyobb számban szerepelnek az iskolák, színházak felajánlásai is. A Pécs bányatelepi általános iskola nevelői például hetenkénti értekezleten tárgyalják meg és hasznosítják Makarenkó nevelési elveit. A debreceni Csokonai színház színészei december 21., 22., 23-án országos kultúrnapokat rendeznek, a győri állami színház az ország valamennyi színházát versenyre hívta a szakmai és ideológiai képzés realista alakítás tapasztalatcsere stb. kifejlesztésére.

A fentiek természetesen csak kiragadott példák a felajánlások óriási és egyre szaporodó tömegéből, amellyel hálájukat, szeretetüket és ragaszkodásukat fejezi ki népünk Sztálin iránt.

A parasztság felajánlása

Az ország kis- és középparasztsága nagy lelkesedéssel csatlakozott a Ganz-gyár munkásainak felhívásához és fokozott felajánlásokkal ünnepli *Sztálin* születésnapját. Újabban Hajdusámson, Hajduszovát, Etyek parasztjai vállalták határidő előtt a mélyszántás bevégzését.

Munkaversenyek Romániában

Románia üzemi dolgozói a Nagy Októberi Szocialista Forradalom megünneplésére rendezett munkaversenyek befejezése után hatalmas lendülettel vesznek részt a Sztálin születésnapjára rendezett szocialista versenyekben. Jobb munkaszervezéssel, a minőség fokozásával javítják eredményeiket.

A Magyar-Szovjet Társaság felhívása

A Magyar-Szovjet Társaság, mint a magyar-szovjet barátság ápolásának tömegszervezete, legmegtisztelőbb feladatának tartja, hogy a nagy Sztálin 70. születésnapja alkalmából reprezentatív kiállításon mutassa be Sztálin életét, kora ifjúságától napjainkig. *December elején, a Magyar Nemzeti Múzeumban nyitik meg a nagy kiállítás és december 31-ig lesz megtekinthető.*

Ebből az alkalomból a Társaság azzal a felhívással fordul valamennyi intézményhez (múzeum, könyvtár, iskola, stb.), tömegszervezetekhez és magánosokhoz, hogy a kiállítás számára bocsássák rendelkezésükre a birtokukban lévő, Sztálin elvtársat ábrázoló, vagy a Sztálin elvtárssal kapcsolatos képeket, szobrokat, emléktárgyakat, röplapokat, plakátokat, dokumentumokat, stb. *Különösen kérik erre mindazokat, akik az 1917. évi forradalmi, vagy a későbbi években, az intervenciós csapatok elleni harcokban, a Vörös Hadsereg oldalán küzdöttek és különböző emléktárgyakkal rendelkeznek.* Minden átadott tárgyért teljes felelősséget vállal a Társaság.

Bejelentéseket a Magyar-Szovjet Társaság Országos Központja titkárságához (Budapest, VII., Erzsébet-krt. 9—11) kérik.

Kinek mi a bogara?

Amilyen találó ez a népies kifejezés, annyira nem tartják be szinonimái az állatlani határokat. Mert hol az izeltlábúak közé tartozó „bogár", hol az egypatájúak derék képviselője, a paripa, mégpedig „vesszőparipa" alakjában emlegetik — modernebb műszóval élve pedig „rögeszme" a neve. Pesten mániának vagy bolondériának is nevezték, sőt nem riadtak vissza a vesszőparipa német fordításától, a „Steckenpferd"-től sem.

Szóval ne áltassuk magunkat: mindenkinek van ilyen bogara! Nemcsak az elmebetegeknek. Az emberek tele vannak babonákkal, rögeszmékkel, előítélettel. Mert a bogár végeredményben valami előítélet. „Nem bírom a nodorát!" — előítélet mással szemben, már bogár. És ha sikerül a saját előítéletünket átülteini másokba, akkor is csak egy speciális rovarhoz folyamodunk hasonlatért és azt mondjuk: „Bolhát ültettem a fülébe!" Míg gondolni is rossz erre a felette csiklandós élményre.

AZ «EPEBAJOSOK»

De ilyenek a rögeszmék. Addig csiklandozzák az embert, míg szerintük cselekszik, sajnos, gyakran inkább reájuk hallgatva, mint a tiszta értelemre, a logikára. Eltekintve bizonyos kóros állapotokat, a legtöbb rögeszme, *a pavlovi feltételes reflex eredménye*, ami annyit tesz, hogy egy élményünk kapcsán, összecserélve az okot az okozattal, megragadtunk téves ítéletünkben. Valaki egyszer elrontja a gyomrát. S valaki több-kevesebb meggyőződéssel kijelenti neki, hogy «baj van az epével». A beteg vélettenül képzelődő ideges. Örökre elültetlük az «epebajos»-ok közé, holott talán teljesen egészséges. Ismerem beteget, aki sokáig, meglett férfikoráig félt a megőrüléstől, mert anyja még zsenge korában azt találta neki mondani, hogy «te úgyis meg fogsz bolondulni».

HÁRSFAVIRÁG, MEG AZ ÁGY IRÁNYA

Mert a bogár más néven: kényszerképzet. Persze nem olyan erős és kínzó, mint az idegbetegek kényszerképzetei, hanem enyhébb és veszélytelenebb, noha a bogaras ember környezetét valósággal csípi, marja. A bogár ugyanis szeszély a legkomiszabb fajtából. «Kaprisz». Most is végigfut a hideg a hátamon, ha visszagondolok egy óbudai öreg hölgyre, aki beteg leányát vádolta előttem azzal, hogy az mi mindenre «kapricírozta» magát.

Ismerek nőt, aki csak északdéli irányban fekve tud aludni. Kétségtelenül bogár. Már nem a hölgy — ó nem —, hanem ez a rögeszme. Ugyanakkor egy volt osztálytársam csak keletnyugat irányba meri állítani ágyát. E szarvasbogarától nem bírtam megszabadítani. Egy rokonom naponta iszik kamillateát, mert azt hiszi, ettől egészségesebb lesz. A másik ugyanezt cselekszi a hársfavirággal. Ó, az egészségügyi bogarak végtelenek! És jaj annak az orvosnak, aki szentségtörő kézzel próbálja ezeket megingatni. Kézzel-lábbal védi az ember bogarait! Pedig a lélektani poloskaírtás nagyon elkelne sokaknál.

Egy fodrászmester hitt abban, hogy ha reggel éhgyomorra iszik vizet, attól hosszú életű lesz. Így hallottam valamikor, a dogma beleültetődött agyába és nincs hatalom, amely ezt a pszihológiai kullancsot eltávolítsa!

ÉDES BOGARAM!

Hogy kinek mi a bogara — ez lelki alkat kérdése. A gyáva ember bogarairól is megismerheted: esic többször utána néz az ajtózárnak, nem restell ismételten az ágyak alá kukkantani és villamoson csak az utolsó kocsiba száll. A félszeg ember bogara a köhintés és a cigaretta. Zavarát, lámpalázát leplezi ezekkel. Igen sokan csak mániából dohányoznak, valódi élvezet nélkül. A másik fejébe veszi, hogy regényt ír, holott semmi tehetsége nincs. Különösen sok a «feltaláló zseni», az unalmas, lélekölő foglalkozást űzők, a másolók és hivatalnokok, főleg a gépies számolásokkal bíbelődők között. Mert a bogár menekvést is jelenthet pályatévesztettek számára... Vannak «híres» bogarak is. Ilyen volt *Schilleré*, a költőé, aki rothadt almát szeretett szagolni írás közben vagy *Beethovené*, aki hatvan szem kávéból készítette feketéjét vagy *Balzacé*, aki barátcsuhában írta könyveit. Mindeme bogarak mögött finom, egyéni idegélmények, gyakran felületes ítélet és minden bajok kútforrása: a félelem húzódik meg. És még a szerelmes is elismeri, hogy előítélettel van a szíve hölgye iránt, hogy mániája, rögeszméje pont az az egy nő, amikor így szólítja: bogaram!

Dr. Weninger Antal

Lukács György beszámolója a Nemzetközi Békeiroda római üléséről

A «Megvédjük a békét» Mozgalom Országos Tanácsa szombaton délben ülést tartott. Az ülésen *Losonczy* Géza államtitkár megnyitó szavai után *Lukács* György beszámolt a Nemzetközi Békeiroda római üléséről.

Hangsúlyozta, hogy az értekezlet a békemozgalom nagy fellendülésének jegyében folyt le. *Fagyejev* beszámolójában kiemelte — mondotta Lukács György —, hogy a párizsi békekongresszus óta több olyan esemény történt, amely hatalmas mértékben hozzájárult a béke erőinek növekedéséhez. A Kínai Népköztársaság létrejötte azt jelenti, hogy egy ötszázmilliós nép állt szervezetten a békemozgalom mellett. A Demokratikus Német Köztársaság megalakulása és az atomdemagógia összeomlása mind a békemozgalom nagy megerősödését bizonyítja.

A békebizottság főtitkára, *Lafitte* referátumában kiemelte, hogy az első világháború vesztesége tízmillió ember és kétszázmilliárd dollár volt, a második világháború 50 millió embert pusztított el és ezermilliárd dollárba került. Elképzelhető, hogy milyen borzalmas méretű pusztítást jelentene egy harmadik világháború. Mi harcolunk a békéért, de nem félünk a provokációtól és nem ijedünk meg a fenyegetődzésektől.

A továbbiakban Lafitte rámutatott, hogy milyen hatalmas jelentősége van a franciaországi békeszavazásnak. Eddig már hétmillió ember szavazott le, ami körülbelül egyharmadát jelenti Franciaország felnőtt lakosságának.

— Lafitte beszámolt arról is — folytatta Lukács —, hogy 46 országban megalakult, kilenc országban pedig megalakulóban van a békevédelem nemzeti bizottsága. Az október 2-i Béke-Napot ötven országban tartották meg hatalmas sikerrel.

— A Nemzetközi Békeiroda ülése fontos határozatokat hozott. Megállapította, hogy mint propagandaszerv jól végezte munkáját, hiszen sokszázmilliós tömeg tartozik már a Béke Híveinek táborába. Most a konkrét feladatok megoldására kell áttérni. El kell érni, hogy minden egyes országban választott testület foglaljon állást a béke ügyében s — ha kell — tömegmozgalommal kell kikényszeríteni ezt az állásfoglalást.

Az értekezlet elhatározta hogy sorainkat meg kell tisztítani, ezért a belgrádi bizottságot kizárja, mert *Tito* háborús politikáját támogatja. Ugyanakkor helyet biztosít a béke őszinte jugoszláv híveinek a nemzetközi bizottságban. Az értekezlet ezzel kapcsolatban részletesen foglalkozott *Rajk* szerepével is és a per nemzetközi jelentőségével. A nemzetközi közvélemény tiszlában van azzal, hogy az imperialista ügynökök leleplezésével nagy szolgálatot tettünk a nemzetközi békemozgalomnak. Az értekezlet határozatot hozott, hogy a nemzetközi békemozgalom hatalmas fellendülése miatt a Békeirodának az eddigi egy titkára helyett öt állandó titkára lesz.

Lukács György befejezésül arról beszélt, hogy az értekezlet három, egyenként ötmillió frankos békedíj létesítését határozta el. A békedíjjal olyan könyvet, filmet és műalkotást jutalmaznak, amely hathatósan hozzájárul a népek közti békéhez.

SZÍNES FILM
a munkás-paraszt-értelmiség találkozásáról a kommunizmust építő társadalomban.
HÁROM TALÁLKOZÁS
Rendezték: PUDOVKIN PTUGRO
Főszereplők: MARAKOVA CSIRKOV KRJUCSKOV DJERZSAVIN
JÖN! JÖN!

Törtezüstöt
a legmagasabb napi áron
VESZÜNK
SCHEID G. A. nemesfémművek
VII. Holló-utca hat.

ORION
Rövid - közép - hosszúhullámon remekül hozza az állomásokat ez az ORION 320-as rádió.
Minden dolgozó könnyen hozzájuthat: ára 1000 Ft, és részletre is kapható
ORION 320

Asszony és divat

Három új modell

Fekete puha szövet szobakosztüm, fém- vagy strasszgombokkal

Fekete bársony délutáni és esti ruha

Robmantószerű bordó szövet vagy cordbársony ruha, fekete övvel és gyönggyel

Cardigan nélkül

el sem tudnánk már képzelni öltözködésünket. Komoly és kötelességtudó ruhadarab, melyre «építeni lehet» a divatban. Természetesen a divattervezők új és új változatokat keresnek e hálás téma körül. Az újabban feltűnt, egyenes, kissé a hálókabátra emlékeztető cardigan nem tudja elhomályosítani a «rendes» cardigan sikerét. Talán azért, mert a rendes valóban rendes, míg az újabb, valljuk be, «hanyag» külsőt kölcsönöz viselőjének. Új ötlet a galléros cardigan. A gallér szélét két vagy három széles, elütőszínű csík díszíti. (Például piros cardigan: sötétkék-fehér csík, fekete cardigan: szürke-rózsaszín csík, szürke cardigan: sárga-piros-fekete csík. A pulóvercardigan együttesnél ez a motívum a pulóver nyaka körül is szerepel. A gallérnélküli cardigant is élénkíti a nyakkörüli díszítés, akár csík, akár más, esetleg hímzett minta.

A hímzés

az idei divat fődíszítő eleme. Az egyszerű és egyszínű szövetblúz síma nyakát keretezi, a kiskosztüm reverjét, zsebét kiemeli, az alakítás nyomait gyengéden eltünteti. Fekete ruhán selyemhímzés, tressz és sujtásdíszen kívül a gyöngyhímzés is szép.

Szőrmepulóver

a közeledő téli sport új divatja, a sportkabátot helyettesíti. Lapos vattelinozott szőrméből készül, fekete (csikó, szil) és fehér (panofix) színben. A szőrme pulóver magas nyaka, kézelője és derékrésze kötött. Csukása: rejtett gombolás, vagy zippzár. Rövid bunda helyett, vastag szövetszoknyához utcai viseletnek is csinos és fiatalos.

Kordbársony spencer

meleg és szép kiegészítője a téli szoknya-blúz viseletnek. A kiskabát reveres és a deréknál két-három gombbal csukódik. Bordó, csau és homokszínben, majdnem mindenhez viselhető. Jól kihasználható, az élénk sottis flanell spencer is (egyszínű szoknyához és blúzhoz), meg az újból divatossá vált szövet-kötött lumberjack.

A kicsik,

a pólyások téli «pongyolája» puha flanell, hosszú és bő ingecske, alul mint egy párna begombolva. Ebben a lerúghatatlan öltözékben kényelmesen rosszalkodhat a gyerek.

Azok a nők,

akik elismerik, hogy húsz évvel ezelőtt már legalább is gyerekek voltak, mesélik, hogy az elől rövid, hátul hosszúszoknyás estiruha, akkoriban volt divatos. A párizsi Dior tehát csak feltámasztotta és nem feltalálta a hátul sarkig, elől jóval a bokán felül érő ruhát, melynek modelljét fehér tüllből készítette, gyönggyel hímzett selyem felsőrésszel. Éppen így nem új és nem is szép az új divatban egy másik párizsi ötlet, a térdig testhez simuló, onnan bővülő csipke estiruha sem, mely felül — egy vállpánt — csak annyi, mint egy kombiné. Ennél szebb és hordható egy másik modell: fekete szatin kétsoros robmantó, magasan csukva, széles kézelővel és az ismert, visszahajló óriás patnis «Dior zsebekkel». **(fb.)**

★

Az *„Asszony és divat"* rovatban közölt modellek szabásmintája megrendelhető: Andrássy-út 7. Fiókkiadóhivatal.

Dünn A. u. Dym női divatszalon IV., Aránykéz-u. 7. üzletét megszüntette és szalonját régi helyén IV., Váci-u. 9. II. 1. alatt folytatja. —

Vágó hölgyfodrász, leszállított árakon dolgozik. IV., Petőfi Sándor-utca 1. —

Gyönyörű ruhák, kabátok a Lady's Shop-tól. IV, Váci-u. 9. —

Mesterséges jégkészítés

Ennek a lényege a következő: vízzel telt bádogedényeket beállítanak sóoldatba, amelynek a közelében folyósított ammóniákgázt párologtatnak el. A hirtelen párolgás következtében a sóoldat erősen lehül és a beléje állított bádogedényekben a víz megfagy. Érdekes még megemlíteni, hogy a bádogedényekből magát a jeget viszont úgy szedik ki, hogy meleg vízbe mártják, ezáltal az edény fala körül a jégdarab megolvad és könnyen kivehető.

Fagyott bor

A fagy köztudomás szerint a borban nem szokott kárt okozni és nagyon ritka dolog, hogy a pincében megfagyjon, azonban szállítás közben nem egyszer megtörténik, hogy a hordóban vagy palackban tárolt bor mégis megfagy. Mármost ahogy a fagyás részint széttöri a palackot, részben pedig annyira megváltoztatja a bor összetételét, hogy az nem javítható, addig a hordóban megfagyott bor helyrehozható. Itt ugyanis az az érdekes jelenség lép fel, hogy a bor nem egész tömegében fagy át, hanem csak a víztartalmából képződnek benne jéglemezek, míg maga az alkoholréteg folyékony marad. A megfagyott bort — ez is érdekes — hűvös pincébe raktározzák el, ahol lassan felengednek a hordóban a jéglemezek, aminek következtében az első időben a bor megzavarodik, „törött lesz", azonban öt-hat hét mulva tisztulni kezd és visszanyeri eredeti állapotát. Kérdés, vajjon több lesz-e benne a fagyás, illetve felengedés után a víz, mint fagyás előtt?

FIGYELEM! **Krepp—Gumitalpu cipőjét** szakszerűen megjavítom, vidékre utánvéttel elküldöm. **KÖSZEGI CIPÉSZMESTER, Budapest, VIII., Déry-utca három.**

SPORT

Kispest-Újpest futballderby, bajnokságok tíz sportágban

November közepén tartunk, a *szabadtéri sportokat* a labdarúgás kivételével erősen háttérbe szorítják a *„fedett"* sportok.

A *futballban* folytatódnak az „FTC-nélküli derbyk", s ezúttal a *Kispest* fogadja az *Ujpest* csapatát Kispesten már délelőtt fél 11 órai kezdettel. Az Ujpesti játékosainak sorozatos sérülése folytán eddig nagy multjához méltatlanul szerepelt, mult héten azonban már biztató formát mutatott. Ha sérültjei közül *Szusza* vagy *Fejes* már játszhatna, akkor még Kispesten is megnehezítenék az NB I-ben vezető csapat győzelmét, amely egyébként nagy favorit.

Az Üllői-úton kettős mérkőzés lesz: 12 órakor a SZAC—ETO mérkőzése kerül sorra, amely döntetlennek látszik, míg 2 órakor a *Ferencvárosnak* biztosan kell legyőznie a nagykanizsai *Olajmunkásokat*. Az *MTK*-nak is biztosan kell győznie Újpesten a *Debrecen Lok.* ellen, feltéve, hogy a kék-fehérek nem folytatják gólképtelenségi sorozatukat.

A *vidéki mérkőzések* közül a Dorog győzelme várható a Soroksár ellen, míg a Szombathelyi Lok. otthon egy pont erejéig esélyes a salgótarjániak ellen.

Az *NB II. totomérkőzése* közül hármat játszanak Budapesten: MÁVAG—Miskolc Kőbányai-út, 2 óra, M. Textil—Szolnoki Lok. Gyömrői-út, 2 óra, III. ker.—Budafok Hévizi-út, 2 óra. Nagykanizsán ½2, Debrecenben 2 órakor kezdik a totomérkőzést.

A *kosárlabda totomérkőzések* színhelye a Sportcsarnok lesz, ahol reggel 9 órától a BSE—Műegyetem, KASE—MÁVAG, majd Budafoki MTE—Pécsi M. totomérkőzéseket játszák. Lesz még több férfi és női NB I. mérkőzés is.

Egyébként a labdarúgáson kívül még 10 sportágban kerülnek sorra bajnoki mérkőzések vagy versenyek. A legérdekesebb *a Tornaszövetség első gula csapatbajnoki versenye* a Testnevelési Főiskolán reggel 9-től. Az MTE, Vasasok, TF és a Postások férfi és női csapatai pályázhatnak az első bajnoki címekre. Ugyanakkor a negyven és ötven éven felüliek tornászbajnokságait is megrendezik több régi bajnok részvételével. A *kézilabdázók* a Tattersallban, Csepelen és a Nemzeti Torna-Csarnokban reggel 8-tól kezdve egész nap rendezik terembajnokságaik első fordulóját, míg este ¾9-kor a Tattersallban a férfiválogatott játszik próbát az ÉDOSZ-szal. Az utolsó *kerékpáros bajnoki verseny* — a háztömbkörüli bajnokság VI. befejező futama — Csepelen kerül sorra reggel 10 órától. Bajnok Hirsch vagy Kiss Ferenc lesz. A *súlyemelők* d. u. 6 órától egyéni bajnokságaikat bonyolítják le a Sportcsarnokban. *Röplabdában* legérdekesebb NB I. mérkőzések: Vasas—MTK, Pasaréti-út 10 ó., UTE—Ganz, Újpest 9 ó., Elektromos—Ganz Villany, Latorca-u. 11 ó., BRE—Csepel, Timár-u. 10 ó. *Úszásban* a Siketnémák folytatják bajnoki versenyüket a Sportuszodában este 7-től, amely után *két vízilabda Budapest bajnoki mérkőzést* játszanak a Vasas—Előre és MTK—MTE Gáti, illetve Laki vezetésével. *Vívásban* a Pasaréten junior párbajtőrverseny lesz, az Egyetemiek női junior versenyt rendeznek a Semmelweis-utcában reggel 9-től, az összes lőtereken *céllövő üzemi bajnokságokat* rendeznek reggel 8-tól és lesz több *ökölvívó, tekéző* és *motor* bajnoki mérkőzés és verseny is, főként vidéken.

Női törcsapat a csehszlovákok ellen: Elek Margit, Nyári M., Sákovics, Kiss K.

Kardcsapat a lengyelek ellen: Kovács P., Bercelly T., Rajcsányi, Versényi. Versényi Pesthy L. után a legjobb vidéki vívó.

Kardcsapat a csehszlovákok ellen: Kárpáthy, Pesthy L., L'aumé, Papp B.

Tőrcsapat a csehszlovákok ellen: Gerevich, Tilly E., Eszterhás, Dévényi. A lengyelek ellen nem vívunk törmérkőzést.

Párbajtőrcsapat a lengyelek ellen: Balthazár, Sákovics, Székely Z., Mészöly L., Székely és Mészöly a Főiskolai Világbajnokság során tűnt fel.

Párbajtőrcsapat a csehszlovákok ellen: Rerrich, Berzsenyi, Hennyey, Vajda E.

★

Az egyfordulós labdarúgóbajnokság 60.000 játékost mozgósított, a legtöbbet Borsod megye (4200).

Összeállították a vívóválogatott csapatokat

A Vívószövetség már összeállította a csehszlovák és lengyel válogatottak ellen november 18-án és 19-én kiálló válogatott csapatokat. A válogatásnál az az elv érvényesült, hogy egy versenyző több számban ne vegyen részt. Így Gerevichet kardban, Maszlayt és Palóczot tőrben, Dunayt párbajtőrben kihagyták a csapatból.

A csapatok összeállítása a következő:

Női törcsapat a lengyelek ellen: Elek Ilona, Horváth K., Zsabka M., Sályi A. A diósgyőri Sályi Anna már kétízben nyerte el a legjobb vidéki törvívónő címet.

Kezdődik a téli úszóidény

Este negyed hét. A novemberi szemerkélő esőben is van egy kis élénkség az alsó szigeten. A sportuszodában a medence körül óriási gyermeksereg. Pedig nem készülnek gyermek-tömegversenyre, ez „csak" egyesületi tréning. De hát ki gondolná, hogy a *Közlekedési Alkalmazottak Szakszervezetének* csapata, a *BSZKRT Előre* ilyen népes szakosztállyal rendelkezik? Lehetnek vagy kétszázötvenen a tréningen. Ma először a túlzsúfoltság miatt a nők tréningjét különválasztották és öt órától hatig tartották. Ezért *Temes* Jutka, a „párizsi győző" már le is úszta a maga hosszait. Egyébként a férfiaknál minden korosztály képviselve van. Túlsúlyban vannak a tíztizennyolc évesek. A gyermekúszótól a szeniorig itt van mindenki.

A tréning úgy folyik, hogy egyszerre négy mester veszi kézbe az ifjúságot: *Szecsey, Kánási, Kárpáti* és *Rajki* Béla. *Szecsey* a legfiatalabb korosztályt gyúrja. A fiúk az uszoda hosszának mentében a korlátba kapaszkodnak és a gyorsúszás lábtempóját gyakorolják. Nyilván az az elgondolás, hogy miután gyorsúszásnál a karok és lábak egymástól függetlenül dolgoznak. A láb és a kar munkáját csak akkor kapcsolják egybe, amikor a kar és láb tempóit *különkülön* már megtanulta a növendék.

De látunk itt olyanokat is, akiknek már nem kell a korlátba kapaszkodni. Itt vannak *Mitró, Gyöngyösi, Bánki, Nyéki, Temes* Jutka és *Németh* Sándor, aki Lukáccsal éppen időre úszik. Rajki rövid, erős hosszakat úszat, mert két nap mulva verseny van, kezdődik a téli úszóidény.

— *Mi a versenyúszó munkabeosztása a téli idényben?* — kérdezzük Rajkit.

— Temes Judit például hat napon át tréningben van, a hetedik napon versenyez. Nyári idényben reggel és este tart tréninget, télen csak este. De a Budapest bajnokság előtt reggel is úszik majd. Miután pedig egyetemre jár, a reggeli tréningre már hat órakor sor kerül. Az adag is tekintélyes. Ahhoz, hogy a versenyző a szükséges állóképességet megszerezze, sokat kell úszni. Reggel körülbelül 1000, este 1200 méter a penzum.

A gyorsasági tréning azonban ebben már „benne van" és kétszáz méternél egyszerre sose úszik többet s ugyancsak beleszámítottuk már a bemelegítő és levezető mozgásokat is.

Mitró György voltaképpen csak „fürdik", most fogja kezdeni az igazi versenytréninget. Jelenleg csak lazító és stílusgyakorlatokat végez.

Bánki, Nyéki és *Gyöngyösi* a vegyes úszóbajnokságra készülnek. Ez az egyetlen nyárról elmaradt bajnokság. 100 mell-, 100 hát- és 100 gyorsból áll, a versenyző egymaga úszik le 300 métert három különböző úszásnemben.

A medencében mindenki egyforma. Az élversenyzőnek éppen olyan szorgalommal kell dolgozni, mint a gyermekúszónak.

Ez az a műhely, ahol a nagy eredményeket előkészítik. Hosszas, szívós, fáradhatatlan, tervszerű munkára van szükség. Mert a nagy eredményeket nem adják ingyen.. **S. V.**

Ki hány gólt lő?

A Magyar Nemzet 5000 forintos sportpályázata

A nagy érdeklődés, amely sportpályázatunk I-ső fordulójánál jelentkezett, a II-dik fordulónál még jobban fokozódott. Ugyanakkor számtalan kérdés érkezett hozzánk azok részéről, akik eddig a versenyben nem vettek részt és az első, részletes ismertetésünket nem olvasták. Ma tehát, amikor a III-ik forduló indul, röviden megismételjük a tudnivalókat azok számára, akik most akarnak a versenybe belépni és az első, részletes ismertetésünket nem olvasták. Egyuttal felhívjuk olvasóink figyelmét arra is, hogy a versenybe bármelyik fordulónál be lehet lépni, mert — eltekintve attól, hogy mindegyik fordulónak megvan a maga külön, értékes díjazása — *egyetlen sikerülten kiállított szelvénnyel behozatja*, sőt el is hagyhatja azokat, akik a 6 fordulós, összesített pontversenyben eddig vezetnek.

Minden hét 12 totómérkőzéséből ötöt kiválasztunk s a pályázóknak azt kell eltalálniok, *melyik csapat hány gólt fog lőni.* A kiválasztott mérkőzéseket a lapunkban minden *vasárnap, kedden* és *szerdán* közölt szelvényeken találja meg az olvasó. A csapatok neve mögött számokat közlünk *nullától nyolcig.* Pályázni úgy kell, hogy a szelvényen

minden csapat neve után X jellel feltünően áthúzzuk azt a számot, ahány gólt szerintünk a csapat az ellenfelének lőni fog.

Minden szelvényen minden csapat után *csak egyetlen számot* jelölhetünk meg, ellenkező esetben a szelvény érvénytelenné válik.

A beérkező pályázatok elbírálásánál *különleges pontrendszert* alkalmazunk. Aki *az egyik vagy másik csapat által lőtt gólok számát eltalálja, 1 pontot* kap. Aki *telibetalálja a mérkőzés eredményét, 5 pontot szerez.* Ha valaki a szelvényen *egy oszlopban egymás alatt levő öt csapat góljainak a számát egyenként eltalálja, még külön 15 pont jutalomban részesül.* Aki a szelvényen *valamennyi csapat* góljainak számát eltalálja, *75 pontot szerez.*

A pályázat feltételei:

1. Pályázni *csakis a Magyar Nemzetből kivágott (borítékba zárt) szelvénnyel* lehet.

2. Minden pályázó több szelvénnyel is pályázhat, de a pályázaton csak *az a szelvény vesz részt, amelyeken a legnagyobb találatot érte el.*

3. Ha a szelvényen szereplő egyik vagy másik csapat *több mint 8 gólt* lőne, ebben az esetben a *8-as szám megjelölését fogadjuk el helyes találatnak.*

4. Ha a szelvényen szereplő öt mérkőzés közül valamelyik elmaradna, abban az esetben a megmaradt *négy mérkőzésen elért pontszámokat* vesszük figyelembe.

5. A szelvényeket tartalmazó felbélyegzett borítékra ezt a címet írja: *«A Magyar Nemzet III. Hány gólt lő? — sportpályázata, Budapest 62, postafiók 221."* A boriték hátára írja rá nevét, pontos címét és hogy *hány szelvényt* küldött be. *A postán küldött borítékot szabályos bélyeggel kell ellátni.* Főkiadónk (V., Bajcsy-Zsilinszky-út 34) és fiókkiadónk (Bajcsy-Zsilinszky-út 78. szám) külön e célból felállított szekrényébe bélyeg nélkül is bedobható a zárt boriték. Ugyancsak bélyeg nélkül adható le a boriték az Endresztér 2., Krisztina-körút 117. és a Bartók Béla-út 32. alatti fiókunkban péntek este 7 óráig.

6. A szelvényeknek *legkésőbb szombaton (november 19-én) déli 12 óráig* kell beérkezniök.

7. Ha több versenyzőnek van ugyanazon pontszáma, akkor a *jutalmakat arányosan megosztjuk.*

8. *A nyertesek nevét szombaton (november 26-án) közöljük.*

9. **Elveszett, elkallódott vagy elkésett szelvényekért semmiféle felelősséget nem vállalunk.**

Nyeremények

Pályázatunk *október 30-án kezdődött és december 4-éig tart.* A hetenkénti versenyt díjazása alkalmával *minden héten 100—100 toto-szelvényt* osztunk szét olyképpen, hogy a heti győztes 50 drb. toto-szelvényt, az utána következők pedig fejenként 10—10 darabot nyernek.

A december 4-i forduló után az eredményt összesítjük és az egész pályázat során *legnagyobb pontszámot* elért győzteseket magas készpénzjutalomban részesítjük. Részletes magyarázat az október 30-i számunkban.

A pályázat végső díjazása:

I. díj:	**1000 forint**
II. díj:	**500 forint**
III—IV. díj:	**200 forint**
V—XII. díj:	**100 forint**

Ki hány gólt lő? 3. hét

Magyarorsz.	0 1 2 3 4 5 6 7 8	Svédország	0 1 2 3 4 5 6 7 8
Goldberger	0 1 2 3 4 5 6 7 8	Gázgyár	0 1 2 3 4 5 6 7 8
Fások	0 1 2 3 4 5 6 7 8	Viscosa	0 1 2 3 4 5 6 7 8
Pécel	0 1 2 3 4 5 6 7 8	Budafok	0 1 2 3 4 5 6 7 8
Tokod	0 1 2 3 4 5 6 7 8	III. ker.	0 1 2 3 4 5 6 7 8

Beküldte: ----------

Lakás: ----------

Futó esők

A Meteorológiai Intézet jelenti: Az Atlanti-óceán felől egyre újabb léghullámok árasztják el szárazföldünk nyugati felét. Spanyolországba igen meleg szubtrópusi levegő érkezett. Az andaluziai síkságon 28 fokot is mértek. A Szovjetúnió északkeleti vidékein ezzel szemben egész napon át tartott a fagy.

Hazánkba pénteken enyhe tengeri levegő nyomult. A hőmérséklet állalában 9, 11, Baján 12 fokig emelkedett. Ezt követőleg néhány fokkal hűvösebb levegő tört be az országba és az északkeleti megyék kivételével sok helyen záporeső, Békéscsabán zivatar, sőt Győrött, Nagykőrösön és Szarvason a zivatarral jégeső is volt. A csapadékmennyiség Győrött 10, Mórott 7, Magyaróváron 6 mm-t tett ki. Ma hajnalban újból többfelé talajmenti fagy alakult ki.

Budapesten pénteken a hőmérséklet napi középértéke 1.0 fokkal magasabb, a légnyomás napi középértéke 5.7 mm-rel alacsonyabb volt, mint a sokévi átlag.

Budapesten szombaton 12 órakor a hőmérséklet 7 fok, a tengerszintre átszámított légnyomás 758 mm, mérsékelten süllyedő irányzatú.

Várható időjárás vasárnap estig: Mérsékelt, időnként élénkebb nyugati, északnyugati szél, változó felhőzet, többfelé futó eső. Reggel helyenként köd. A hőmérséklet alig változik.

A Fővárosi Autobusz Községi Vállalat közli, hogy november 13-án, vasárnap az UTE-stadionhoz a Nyugati pályaudvartól «M»-jelzéssel rendkívüli autobuszjáratot indít. A vonaljegy a Nyugati pályaudvar és az UTE-stadion között 1.80 forint, az átszállójegy 2.50 forint. Az első kocsi a Nyugati pályaudvartól 12.45-kor, az utolsó kocsi 13.50-kor indul.

KIS HÁZI SZABÁSZ

Értesítjük olvasóinkat, hogy a népszerű Kis Házi Szabász heti divatrajza és részletes divatleírása a «Magyar Nemzet» keddi számában jelenik meg, amikor egy általános szelvényt is adunk, melynek ellenében bármelyik régebbi K. H. Sz. is megvásárolható 2.— forintos kedvezményes áron (4.— forint helyett) az Andrássy-út 7. szám alatti fiókkiadóban vagy rendelhető meg a 936.510 sz. csekken.

Clark Ádám

b. Siklósy FKT tört

4.9.l.

Árvíz

Clark Adám

Clark William Tierney

irod

v

Rédeyné Hoffmann

Mária: Barabás Miklós a Lánchidról.

Magyar Művészet

1926. 241. l.

242. l.

Duplum

Kőcserép-kerék, 9 drb. Rajnai, XVI–XVII. sz.

Rédey né Hoffmann M:

Barabás Miklós a tánc-
hidról. M.M. 1926

241-42. l

Clark Adam

l.

Mary N.M. Scott

118. l.

ἀτίνοε

Pesther Tageblatt 1842

religiös; und deshalb ohne Prätension, ohne Prahlerei, ohne Champagner begeistert, gesättigt, überquellend ohne Braten und Compots. Daß ihr aber eure Dichter und Helden an Tische mit Eßwaaren und Weinflaschen setzt, euch drum herum, euch satt eßt und antrinkt und dann anfangt, um sie herumzutanzen mit Toasten, Reden und allerlei Firlefanz, ehrlich gesagt, das ist keine gesunde, wahrhafte Verehrung. Dieser Art von Verehrung liegt eure eigene Leere, Eitelkeit, Egoismus zu Grunde. Der Dichter der Held ist Mode, läßt er sich bei euch sehen, hallo! ihr müßt ja die Mode mitmachen. Ihr braucht ja einen Gegenstand, einen Grund zum gemeinschaftlichen Essen und Trinken. Wie ward der unglückliche Nikolaus Becker beinahe vier Wochen lang vergöttert! Ihr habt ihn bei Seite geworfen. Einmal war Thorwaldson in der Mode; seine Reise nach Rom glich einem Triumphzuge. Als er zurückkam, war er aus der Mode gekommen: Niemand nahm Notiz von ihm Jetzt dauert mich Herwegh, den man zum Tagesgotte erhoben hat. Er selbst ärgert sich wohl am Meisten über diese Abgötterei, die nicht aushalten wird. Freiligrath ward auch einmal als erster Dichtergenius umtanzt; jetzt ist er in der Wüste, unter Palmen und Löwem umgekommen. Wißt ihr, woher diese strohlodernde Begeisterung? Wir haben keine solide, feste Richtung und Gesinnung, wir sind kein Volk, sondern blos ein hyderartiges Publikum, das immer etwas zu verzehren haben will. — Man entschuldige sich hernach nicht damit, die politische Poesie sei blos für den Moment, sie sei Kind der Zeit, und der alte Saturn werde auch dieses Kind verschlingen; hernach sei es von Rechtswegen aus mit der Abgötterei, die man jetzt mit Hoffmann von Fallersleben und mit Herwegh treibt. Nein, „wer den Besten seiner Zeit genügt hat, der hat gelebt für alle Zeiten." Die politische Poesie ist nicht mehr ein Kind der Zeit als jede andere Form des Schönen. Jede poetische Schöpfung geht an dem Ideale der Zeit hervor, wenn sie wirkliche, lebendige Poesie ist. Ihr verehrt die Idee, das Princip, das Allgemeine in dem Subjekte der Idee? Gut, so vergöttert aber das Subjekt nicht, die vergängliche Erscheinung des Ideals, sondern beweist eure Begeisterung durch die That für die Idee. Die einzelne Person ist freilich wirklicher Brennpunkt, persönliche Erscheinung des Ideals, und somit verdichtet sich die Begeisterung ganz natürlich um diese Person. Doch, wie gesagt, dann zeigt sich die Begeisterung nicht in Essen und Trinken, sie ist göttlicher Natur, sie ist wirklich religiöser Art. Bei dieser gesunden Art der Verehrung unterscheidet man noch immer die zufällige Person von dem Ewigen, von der Idee, deren Träger und Subjekt sie ist, und dann kommt nie diese Art von Huldigung zum Vorschein, wie wir sie so oft beim deutschen Publikum bemerkt haben Kurz und kaltblütig herausgesagt: das deutsche Publikum ist ein vielköpfiges Ungeheuer, das Alles willkommen heißt, was ergötzlich ist, Liszt, Fanny Elßler, Thorwaldsen, N. Becker, Hoffmann von Fallersleben und auch Herwegh Herwegh's Verdienste um die heiligen Interessen der Zeit sind noch nicht so groß, daß sie seine extravagante Verehrung hinlänglich rechtfertigen. Das Publikum bekränzt nach dieser Ausschweifung noch den Tag nachher, zur Erholung, und wirft dann auch die wirklichen Verdienste mißlaunisch bei Seite."

Halt, noch Etwas! Eben angekommene Briefe melden: daß Hr. Franz Morelly aus Indien bereits in Wien angekommen, am 28. d. in Pesth eintreffen, und am 1. Jänner dahier schon die „Generalmusik-Probe" selbst dirigiren werde, mit welcher Nachricht wir uns hiemit das tanzlustige Publikum zu erfreuen beeilen.

— Nächster Woche wird auch im hiesigen deutschen Theater die in Wien so beliebte Posse: „Die Hammerschmiedin" zur Aufführung kommen. — Auf derselben Bühne soll das bekannte Püchler'sche Stück: „Die Brigittenau" vorbereitet werden, worin die hier anwesende Wolff'sche Kunstreitergesellschaft mitwirken wird. Bekanntlich ist das hiesige Theater seiner Größe wegen zu dergleichen Spectakel-Vorstellungen sehr gut geeignet. — Für künftiges Jahr sind wieder zwei sonderbare Zeitungen angekündigt. In Bremen soll eine „Zeitung für Tabakraucher", und in München eine „Fleischhauer Zeitung" erscheinen. — In Laibach wird auch ein illyrisches, eigentlich krainerisches Blatt für künftiges Jahr erscheinen, aber nur ökonomischen Inhaltes. — In Jerusalem wird aber eine religiöse Zeitschrift, und zwar: in englischer deutscher und hebräischer Sprache erscheinen, das der englische Bischof Alexander selbst redigiren wird. — Da wir von Zeitschriften sprechen, können wir nicht umhin, auch unter den alten eine zu erwähnen, die ihr besonderes Augenmerk immer auf Ungarn richtet; es ist dies das Innerösterreichische „Industrie- und Gewerbeblatt", welches durch den Buchhandel bezogen nur 6 fl. ganzjährig kostet, zweimal die Woche erscheint, und viele technische Aufsätze aus und über Ungarn unter ihrem reichhaltigen Rubriken enthält.

Nachrichten.

Heute ist große Vorstellung im
Circus Gymnasticus.

Eröffnung der Cassa 3 Uhr. — Anfang der Vorstellung 4 Uhr. — Ende 6 Uhr.

Nanette Ullmann,
Marchande des Modes in Pesth,

kleine Brückgasse, im v. Nemeshegyi'schen Hause, gegenüber der Einfahrt ins Gasthaus zur Königin von England, macht hiemit einem hohen Adel und hochgeehrten Publicum die ergebenste Anzeige, daß sie eine große Auswahl nach den Wiener und Pariser Journalen modernst angefertigten Damen-Kopfputzes vorräthig hat, und auch wöchentlich neue Sendungen aus Wien erhält, die sie zu äußerst billigen Preisen verkauft.

Anzeige vom
Russischen Dampfbad.

Um dem vielseitig ausgesprochenen Wunsche, so wie dem mehrseitigen Bedürfnisse auch in der eigenen Wohnung ein Dampfbad nehmen zu können, nachzukommen, hat unterthänigst Gefertigter einen hiezu zweckmäßigen Apparat verfertigen lassen, welchen derselbe einem hochzuverehrenden Publicum hiemit anzuempfehlen die Ehre hat. Unterthänigster

Joseph Scheibl.

Bestellungen beliebe man einige Stunden zuvor in der Alstergasse Nr. 30 im russischen Dampfbad zu machen

In der Kunsthandlung der **Ehrenreich & Neumann**, Pesth, Servitenplatz Nr. 444, wird Pränumeration angenommen auf die Zeitschrift:

Der Spiegel
für
Kunst, Eleganz und Mode.

Alle Anzeigen rc. für diese Zeitschrift werden für Pesth nur in obengenannter Handlung übernommen und schnellstens besorgt.

Ganz neue Schaustellung
interessanter Neujahrs-Geschenke für 1843.

(Conditorei „zur Hebe," Servitenplatz in Pesth.)

Gegenstände eben so neu als abwechselnd, für jeden Bedarf sind für dieses Jahr in besonders reicher Auswahl aufgestellt, auch der Galanterie ist ein Altar erbaut, eine Urne mit Glücksspenden nach Pariser Art ist eingerichtet.

Da der Gegenstand neu und überraschend sein soll, so gebe ich mir die Ehre ein hochgeehrtes pl. t. Publicum zur geneigten Theilnahme an der

Glücks-Vase

ergebenst einzuladen, welche von heute an aufgestellt ist.

Achtungsvoll

Peter Fischer,
Zuckerbäcker.

Heckenast Gusztávnál,
váczi-utczában, kapható:

A' Magyar Academia körül.
Gróf Széchenyi István.
1842.

Srét. Velin. füzve 40 kr. pp.

Lizitation.

Vom Grundbuchsamte der k. Freistadt Pesth wird hiemit bekannt gemacht, daß am 3. Jänner 1843 um 10 Uhr das zwischen der Ullöer- und Stationsgasse Nr. 3 und 60¾ befindliche, auf 58990 fl. W. W. geschätzte Franz Westermayer'sche Haus lizitando verkauft werden wird. Das gegen die Stationsgasse befindliche, auf einem Rost durchgehends vom soliden Materialien erbaute neue Haus besteht aus 22 Zimmern, 7 Küchen, 7 Speiskammern, Kellern und einem unterirdischen Magazin; das gegen die Ullöerstraße bestehende alte Gebäude aus 4 Zimmern, 2 Küchen, Werkstätte, Keller, Stall und großen Schoppen. Der Grund enthält 382 □Klafter. Da auf dem Hause 8360 fl. C. M. 2pct. Darleben und 989 fl. 8 kr. C. M. andere Schulden haften und belassen werden können, auch die Erben nur einen Theil des ihnen zukommenden Antheils verlangen, so müssen nur 4000 oder 5000 fl. C. M. baar erlegt werden.

Echter Liptauer Herbstkäse

ausgezeichnetster bester Qualität ist fortwährend in 2, 3, 5, 10, 15, 30 und 50 pfündigen Tösen und Schaffeln im Großen und Kleinen zu billigst festgesetzten Preisen zu haben in der Flachs-Niederlage im Wurmhof an der Donau in Pesth.

Nebst den vorzüglichsten Parfümeriewaaren, welche in der Handlung

„zum silbernen Leuchter"

in der Waiznergasse zu haben sind, ist besonders zu empfehlen

Oel der Berenice,

um unzweifelbar und in kurzer Zeit zu bewirken, daß die

Kopfhaare, Backen- und Schnurbärte nebst Augenbraunen

hervorstehen, wachsen, sich vervielfachen, verstärken und erhalten; dann

verwandelbares Fett,

die Kopf-, Backen- und Schnurbart-Haare nebst Augenbraunen unverlöschbar in jeder Abstufung der Farbe in kurzer Zeit und ohne mindester Ungelegenheit zu färben, und der

sehr berühmte neue Firniß,

die Schuhe und Stiefeln auf das Schönste zu glänzen und das Leder dauernder zu machen.

Bei **Gustav Heckenast** ist so eben erschienen und zu haben:

Einige Worte über den Bau der Ofner-Pesther
Kettenbrücke.

Mit Bezug auf die in öffentlichen Blättern darüber erschienenen Aufsätze.

Von

Adam Clark.

(Aus dem englischen Manuscript übersetzt.)

gr. 8. In Umschlag geheftet 24 kr. Conv. Mze.

Widerrufung und Ankündigung.

Die in der Ofner-Pesther Zeitung Nr. 97 ddo 4. Dezember l. J. widerrechtliche Ankündigung der Herren Chr. Fuchs et Comp. aus Pesth wird dahin berichtet, daß die Niederlage für ungarische Schnupftabake auch fernerhin, kraft meines von benannten Fabrikinhabern in Händen habenden unumstößlichen Tractats ddo. 17. März 1839 fortbestehen wird. Ich ersuche demnach meine verehrten Abnehmer sich durch derlei unrichtige Ankündigungen nicht irre führen zu lassen. — Nachdem aber die Herren Chr. Fuchs et Comp. in ihrer Fabrik keine Cigarren erzeugen, so beziehe ich meine ungarischen Cigarren aus der rühmlichst bekannten Fabrik des Herrn Joseph Medetz aus Pesth, wovon ich stets eine große Auswahl zu den billigsten Preisen am Lager habe. — So eben ist eine große Parthie von echten Havanna-Cigarren angelangt, die ich ihrer Güte und Billigkeit wegen bestens empfehle.

Preßburg, im Dezember 1842.

Johann Eckstein.

Taschenbücher für 1843,

Bei **Gustav Heckenast** in Pesth sind zu haben:

Cyanen für 1843. 3 fl. 12 kr., in Seide 6 fl.
Gedenke mein für 1843. 3 fl. 12 kr., in Seide 6 fl.
Immergrün für 1843. 4 fl.
Rosen und Vergißmeinnicht für 1843. 3 fl. 30 kr.
Vielliebchen für 1843. 3 fl. 30 kr.
Iris für 1843. 5 fl.

Bei **Gustav Heckenast** in Pesth ist zu haben:

Ueber Einiges

was uns

Ungarn dringend noth thut

von

Grafen Emil Desewffy.

(Aus dem Ungarischen.)

gr. 8. Pesth. eleg. Umschlag 20 kr. C. M.

Die folgenden Blätter bilden eine interessante Flugschrift, welche als Auszug der Einleitung des im Jahre 1842 erschienenen Werkes: „Alföldi levelek, irta Gróf Dezewffy Emil" zu betrachten sind. Der Verfasser theilt uns in dieser Schrift seine Ansichten über zeitgemäße politische und nationalökonomische Fragen mit, als: Die Ablösung der Frohnen; Creditanstalten; Communicationsmittel; Theilnahme des Adels an den Kosten der Comitats-Verwaltung u. s. w. Fragen, welche in der That unsre deutschen Mitbürger in gleichem Grade interessiren und anregen sollten, als das ungarische Publicum, welches solche Discussionen in Schrift und Wort mit der lebhaftesten Theilnahme verfolgt. Die Einleitung zu obiger Schrift, die hier im Auszuge gegeben wird, handelt zunächst von der allgemeinen Lage der Meinungen und Dinge, und erörtert die Vorbedingungen einer erfolgreichen Gesetzgebung in Ungarn.

Ich glaube noch bemerken zu müssen, daß die Uebersetzung unter Aufsicht des Herrn Verfassers zu Stande gekommen und daß in Bezug auf eine freiere Bearbeitung mancher Stellen auf den Standpunct der deutschen Leser besondere Rücksicht genommen worden ist. — Pesth, 22. November 1842.

Der Verleger.

Ein massiv goldener Siegelring

ist dieser Tage in der innern Stadt verloren worden. Der ehrliche Finder erhält bei Rückgabe desselben in der Expedition dieses Blattes 10 fl. C. M. Belohnung.

Bei **Landerer & Heckenast** ist erschienen und in allen Buchhandlungen zu haben:

Der Pesther
Stadt- und Landbote.

Ein

allgemeiner Volks- und Geschäfts-Kalender auf das Jahr 1843.

Preis: steif gebunden 40 kr. C. M.

So eben ist bei **Gustav Heckenast** erschienen und zu haben:

Wien und die Wiener
in Bildern aus dem Leben.

Lexic. 8. Pesth 1842. **13. u. 14.** (**Doppellieferung**) in Umschlag geh. 20 kr. C. M.

Inhalt dieser Doppellieferung:

Das Milchweib. — Die Streichmacher — Leben und Haushalt dreier Wiener Studenten.

Kupfer-Beilagen:

Die Obstlerin. — Der Beinelstierer.

Erscheint in 24 bis 30 Lieferungen mit eben so viel Zeichnungen.

Anzeige für Damen!

Ein überaus reichhaltiges Lager der neuesten und elegantesten

Ballkleider

von billigster bis zur reichsten Sorte, weiß und färbig, broschirt, gestickt und tambourirt von Moll, Organtin, Linon, Gypsy und Tarlatan, so wie eine große Auswahl von Moll-Stickereien, Valenc'en-, Zwirn-, Brüßler-, Tüll-, Seiden- und Blond-Spitzen, Entoilagen, alatte und façonirte Petiné, Filé, gestickten Moll- und echten Battist-Taschentüchern, Seiden-, Dünntuch-, Fenci- und echten Blond-Echarpes und allen andern Weißwaaren empfiehlt zu billigst festgestellten Preisen

F. S. Pichler,

Weißwaaren-Niederlage zur Fürstin Eszterházy, Waiznergasse, dem neuerbauten Graf Nakó'schen Hause (ehemals sieben Churfürsten) gegenüber, in Pesth.

Ungar. Champagner

bester Qualität, von einem sehr reinen Geschmack, starkem Mousseur, ist fortwährend in Bouteillen, so wie auch in größeren Parthien in meiner Spezereihandlung, Königsgasse, zur Stadt Triest zu beziehen. — Pesth, im Dezember 1342.

Georg Eder.

Anzeige für Reisende.

Die prv Landkutscher-Innung zu Preßburg macht hiemit die ergebenste Anzeige allen pl. t. Reisenden, nachdem durch die Jahreszeit für jetzt die Dampfschifffahrt beendigt ist, ihre sämmtlichen Kutscher in dem Gasthause zum goldenen Schiff in der Wasserstadt in Ofen einkehren, und auch daselbst einen eigenen Briefträger zur Aufnahme der pl. t. Reisenden ist wo man täglich nach Comorn, Raab, Preßburg und Wien, so wie auch in die untern Gegenden sehr billige Gelegenheit haben kann.

Champagner,

echt französischer, vorzüglicher Qualität ist zu 2 fl. 24 kr. die große, und zu 1 fl. 15 kr. C. M. die kleine Bouteille zu haben bei

Székujas et Pantazy,

Schiffgasse Nr 661.

Ein Praktikant

wird in eine hiesige Spezereihandlung aufzunehmen gesucht. Das Nähere hierüber in der Expedition dieses Blattes.

Anerbieten.

Ein junges wohlerzogenes Fräulein, eine Waise, der französischen und deutschen Sprache vollkommen mächtig, so wie auch ziemlich der ungarischen, wünscht als Gesellschafterin bei einer Dame oder auch als Gouvernante bei einem kleinen Fräulein placirt zu werden; sie sieht weniger auf große Bedingnisse, als auf eine anständige gütige Behandlung. — Näheres in der Expedition dieses Blattes.

Zu 24 kr. W. W. die Halbe

von dem vorzüglichsten

Carlowitzer Tropfwermuth

ist zu bekommen in der Spezereihandlung von

Liszka & Höffler,

Leopoldgasse, im Hause zum blechernen Hut in Pesth.

---

100 fl. C. M. Belohnung.

Eine kleine schmutzig grüne Brieftasche ist Montag Nacht in Verlust gerathen. Wer dieselbe nebst den darin enthaltenen 250 fl. C. M. in Bank-Note (zwei Stück zu 100 fl., beide auf der Rückseite mit Br. gezeichnet, und eine davon mitten durchrissen, und an dem Risse mit zwei Stückchen rother Oblate versehen) in der Expedition dieses Blattes abgibt, erhält obengenanntes Douceur.

Mit zierlichsten Miniatur-Confecten

gefüllte Almanachs

als sinnreiche Gegenstände zum neuen Jahr 1843 empfiehlt hochachtungsvoll

Georg R. Klenovits.

Zuckerbäcker am Seminärplatz in Pesth.

Echt türkischer Tabak

n Bochtsa von vorzüglichster Güte ist zu haben in der Schiffgasse Nr. 666 in der Handlung des

C. Muraty.

Die Leinwäsch-Niederlage

des löbl. Pesther Frauen-Vereins besteht fortwährend wohl assortirt bei F. B. Liedemann, zur schönen Ungarin, und wird der Aufmerksamkeit der geschätzten Abnehmer bestens empfohlen.

Die Buchhandlung von Gustav Heckenast in Pesth,

empfiehlt ihre vollständig eingerichtete

LEIH-BIBLIOTHEK,

welche den Abonnenten

9000 Bände

zur beliebigen Auswahl darbietet, und fortwährend durch die neuesten Erscheinungen in deutscher, ungarischer, französischer und englischer Sprache vermehrt wird.

Bedingnisse des Abonnements:

1. Jeder pl. t. Abonnent erlegt bei dem Eintritt in das Lese-Abonnement eine Caution von 2 fl. C. M. welcher Betrag bei dem Austritt aus dem Abonnement zurückerstattet wird.

2. Die voraus zu entrichtende Lesegebühr ist:

für 1 Jahr in ununterbrochener Zeitfolge	10 fl.	— kr.	C. M.
für 1 Monat	1 „	— „	„
für 14 Tage	— „	40 „	„

dafür hat jeder pl. t. Abonnent das Recht sich einen Band nach dem Cataloge der Leihbibliothek verabfolgen zu lassen, und damit nach Belieben zu wechseln.

Für pl. t. Leser auf dem Lande sind im Bezug auf Caution und Lesegebühr verhältnißmäßige Bedingnisse festgesetzt, die auf frankirte Briefe bereitwilligst ertheilt werden.

Das Verzeichniß der ungarischen und deutschen Werke zu 20 kr., das der französischen und englischen 10 kr., beide Verzeichnisse zusammen zu 24 kr. C. M. sind in der

Leihbibliothek,

Waiznergasse, dem Hotel Palatin gegenüber, rückwärts im Hofe zu haben.

Fremden-Anzeige.

Palatin. HH. Graf Lokodely. — Körny, Grundherr. — Murmann, Lieutenant. — Piperda, Hauptmann. — Mischovsky u. Walenstein, Kaufleute.

Gold Adler. HH. Pronay, Sandta u. Zmeskal, Grundherren.

Herausgeber und Verleger Gustav Heckenast.

und schütteten heraus: drei goldne Uhren, fünf artige Busennadeln und einen ganzen Haufen Ringe, Ohrenringe und andere Kleinigkeiten von Gold und Edelsteinen, benebst 30,000 Francs in klingender Münze. Mlle. Lecointre versichert, all diese schönen Sachen von einem alten Freund bekommen zu haben, wird aber, wenn besagter alter Freund sich nicht stellt, auf einige Jahre in's Zuchthaus wandern.

— In London ist man einem eigenen Diebshandel auf die Spur gekommen. Seit einiger Zeit wurden nämlich eine Menge der schönsten Hunde, zumal Schooßhündchen, vermißt, und man hat jetzt ermittelt, daß dieselben gestohlen und insgeheim an die Mannschaften der holländischen Dampfboote verkauft wurden, welche durch den Wiederverkauf in Holland ansehnlich gewannen. Auf einem Dampfschiffe, das gerade abfahren wollte, wurden siebzehn solcher Hunde weggenommen, und die Polizei wird fortan auf diesen Handelszweig ein wachsames Auge haben.

— Die Elephanten sollen, wenn sie in Heerden vereinigt und paarweise gehen, friedlich sein, ohne jemand zu beschädigen, wenn man ihnen nämlich aus dem Wege geht. Ist aber ein solches Thier allein und seines Weibchens beraubt, also aus seiner Kaste gleich einem Paria verstoßen (die Engländer nennen einen solchen „den ausgestoßenen Elephanten"), so erbittert ihn diese Erniedrigung, und dann ist er fürchterlich, zerbricht und zertritt mit den Füßen, was ihm in den Weg kommt, und sucht überall seine Wuth auszulassen. In diesem Fall ist er sehr gefährlich; denn so schwerfällig er aussieht, so ist sein Lauf doch sehr schnell, selbst in Vergleich mit der Geschwindigkeit eines Pferdes. Ein Reisender kam einst durch einen kleinen Flecken, Ampapur genannt, und traf da einen Indier noch krank von einem fünf Tage zuvor ausgestandenen Schrecken, weil er von einem Elephanten in der Nähe seiner Wohnung überrascht, kaum so viel Zeit hatte, auf einen hohen Baum zu klettern, von dem aus er die Trümmer seiner in einem Augenblick zerstörten Hütte betrachten konnte. (Ost u. West.)

Album für Neuigkeiten.

— Man schreibt aus Leipzig: Sonnabend den 27. v. M. hielt Saphir seine dritte Academie, und zwar, im Schauspielhause bei überaus besuchtem Hause. Schon um 3 Uhr Nachmittags war kein Billet mehr zu bekommen. Seine Vorlesung führte den Titel: „Heerschau deutscher Sprichwörter auf dem Schneckenberg zu Leipzig." Bei seinem Erscheinen wurde er jauchzend begrüßt, bei jeder einzelnen Phrase seiner humoristischen Vorlesung applaudirt und am Ende stürmisch gerufen Man hat ihm die freundlichsten Anerbietungen zu einer vierten Vorlesung gemacht, allein er mußte solche ablehnen, weil er mit Bestimmtheit Ende dieser Woche in Berlin erwartet wird. — Eine eigene Deputation ist von Halle herübergekommen, um ihn zu bitten, daselbst eine Vorlesung abzuhalten; er nahm die Einladung an, und lies't morgen daselbst. Am 29. v. M. ist Saphir abgereis't, mehrere seiner Freunde begleiteten ihn bis Halle. Wir erwarten ihn von Berlin wieder zurück, und wir hoffen, dahin zu wirken, daß er vor seiner Abreise nach seiner Heimath noch einen Kunstgenuß uns geben wird.

— Viel Aufsehen macht in diesem Augenblicke ein Mißgriff der Polizei in Paris, die, einer berüchtigten Diebin nachforschend, eine sehr achtungswerthe Dame, Madame de Brunetière, auf offener Straße verhaftete. Man warf sie in die Conciergerie, und erst hier gelang es ihr durch energische Declarationen, daß sie zu Herrn Allurd, dem Chef der Sicherheitspolizei geführt wurde, der sie zu seiner größten Bestürzung sogleich erkannte. Ihre Mutter ist die Prinzessin von Chimay, der Minister Teste mit ihr verwandt Derjenige, welcher sie arretirt und sehr hart behandelt hatte, warf sich ihr zu Füßen: „Um Gotteswillen, Madame!" schrie er, „machen Sie mich nicht unglücklich, ich habe eine Frau und vier Kinder!" Vergebens, Madame de Brunetière verlangt eine glänzende Genugthuung, und hat ihre Klage dem Justizminister übergeben.

— Man erfährt aus London, daß der Prinz von Joinville, der bekanntlich seit lange vermißt wurde, am 27. März im besten Wohlsein zu Rio Janeiro angekommen ist.

— In der in Stettin anwesenden Menagerie des Herrn Schreier ist das Rhinoceros gefallen. Die Haut dieses Thieres ist an das Berliner Museum für 1000 Thaler verkauft. Gleichzeitig aber wird solche von dem dort gen Scharfrichter reklamirt, dem gesetzlich der Cadaver und die Haut aller gefallenen Thiere zukommt.

Aemtliche Anzeigen.

Concurse.

19123. Gegen Andreas Groma, Schustermeister aus Balassa-Gyarmath, wird vom Neograder Comitate der Concurs auf den 28. August l. J. festgesetzt, und zum Masse-Curator Georg Hész, Ortsb wohner, zum Litis-Curator Stephan Bodnár, Advocat, ernannt.
Den 23. Mai 1843.

19124. Gegen die Masse des verstorbenen Johann Pokornyi wird vom Neograder Comitate der Concurs auf den 28 August l. J festgesetzt, und zum Masse-Curator Franz Szabó, Tafelbeisitzer, zum Litis-Curator Samuel Jeszenszky, Advocat, ernannt.
Den 23. Mai 1843.

19126. Gegen den Israeliten Anton Stein aus Várad-Várallya wird vom Biharer Comitate der Concurs auf den 21. August l. J anberaumt, und zum Masse-Curator Isak Kurländer, zum Litis-Curator Johann Kovács, Magistratual-Fiscal, ernannt.
Den 23. Mai 1843.

19127. Gegen den Kaufmann Joseph Rosenberger wird von der Fiumaner Districts-Behörde der Concurs auf den 3., 4. und 5. Juli l. J. anberaumt, und zum Litis-Curator Alois Brelich, zum Masse-Curator Joseph Palete ernannt. — Den 23. Mai 1843.

19128. Gegen den Schnittwaarenhändler Johann Mistelbauer wird vom Neusatzer Magistrate der Concurs auf den 17. Juli l. J. festgesetzt, und zum Masse-Curator Konstantin Nikolits, zum Litis-Curator Alexander Kosztits, hon. Vicenotär, ernannt. — Den 23. Mai 1843.

19332 Gegen Paul Dedek aus Kralócz wird vom Sohler Comitate der Concurs neuerdings auf den 22. August l. J festgesetzt. — Den 23 Mai 1843.

19333. Gegen den Apotheker Leopold Kapitanits aus Kis-Bér wird vom Comorner Comitate der Concurs auf den 6. Juli l. J. angeordnet, und zum Masse-Curator Alexander Csajaghy, Stuhlgeschworner, zum Litis-Curator Gabriel Oláh, Honorar-Vicefiscal, ernannt.
Den 23. Mai 1843.

15334. Gegen den Pächter Ignaz Sütz von Puszta-Hold wird vom Biharer Comitate der Concurs auf den 21. August l. J. anberaumt, und zum Masse-Curator Ladislaus Dantsházy, Composessor, zum Litis-Curator Ludwig Millye, Magistratual-Fiscal, ernannt.
Den 23. Mai 1843.

19913 Gegen Juliana Brelovits, Gattin des Stephan Szabó aus Réth, wird vom Preßburger Comitate der Concurs auf den 1. Juli l. J. anberaumt, und zum Masse-Curator Valentin Egyházy, Stuhlgeschworner, zum Litis-Curator Moritz Vermes, Vicefiscal, ernannt.
Den 30. Mai 1843.

19914. Gegen Ludwig Keller, Postmeister zu Nyergesújfalu, wird vom Graner Comitate der Concurs auf den 21., 22. und 23. August l. J angeordnet, und zum Masse Curator Mathias Visnyey. Rechnungsführer, zum Litis-Curator Carl Nedeczky, Magistratual Vicefiscal ernannt. — Den 30. Mai 1843.

19915. Gegen Elisabeth Schmutzer, Gattin des fallirten Franz Wagner aus Szigard, wird vom Tolnaer Comitate der Concurs auf den 3. Juli l J anberaumt, und zum Masse-Curator Johann Antal, Notär, zum Litis-Curator Stephan Tóth, Honorar-Vicefiscal, ernannt.
Den 30. Mai 1843.

19916. Gegen Demetrius Voics und seine Gattin Katharina Csandrit aus Tolna wird vom Tolnaer Comitate der Concurs auf den 21 Juli l. J anberaumt und zum Masse-Curator Anton Pantl, zum Litis-Curator Stephan Thót, Magistratual-Vicefiscal, ernannt.

19917. Gegen Johann Szalinai aus Tolna wird vom Tolnaer Comitate der Concurs auf den 24. Juli l. J. angeordnet, und zum Litis-Curator Stephan Thót, Magistratual-Vicefiscal, zum Masse Curator Anton Pantl ernannt. — Den 30. Mai 1843.

19918. Gegen den Israeliten Jakob Veltner aus Bácsonya wird vom Veßprimer Comitate der Concurs auf den 28. August l. J angeordnet, und zum Masse-Curator Johann Bognár, Gespan, zum Litis-Curator Franz Sólyomváry, Advocat, ernannt.
Den 30 Mai 1843.

20093. Gegen den Kaufmann Joseph Folk wird vom Raaber Magistrate der Concurs auf den 3. August l. J. anberaumt, und zu Masse-Curatoren Franz Kövessy und Alexander Karpf, Magistratsräthe, zum Litis-Curator Johann Lechner, Magistratual-Vicefiscal, ernannt.
Den 30. Mai 1843.

20094. Gegen den Kaufmann Carl Haagen den ältern wird vom Raaber Magistrate der Concurs auf den 3. August l. J. festgesetzt, und zu Masse-Curatoren Franz Tomentsek und August Beke, zum Litis-Curator Johann Gulik, Magistratual-Oberfiscal, ernannt.
Den 30. Mai 1843.

20095. Gegen Stephan Paul Tapai wird vom Szegediner Stadtmagistrate der Concurs auf den 4 Juli l. J. anberaumt, und zum Masse-Curator Johann Gabriel, Wahlbürger, zum Litis-Curator Adam Koib, Magistratual-Vicefiscal, ernannt.
Den 30. Mai 1843.

Obligations-Annullirungen.

18748 Auf Ansuchen des Michael Kapitány und seine Gattin Elisabeth Káló wird die vom Jahre 1817 am 1. Jänner über 800 fl. W. W. ausgestellte, die Bittsteller passiv, die Erlauer gr. n. un. Schulfondscasse aber activ betreffende, bereits ausgezahlte Obligation vom Heveser Comitate annullirt. — Den 23 Mai 1843.

19631. Auf Ansuchen des Samuel Csengery wird die durch den Bittsteller am 28. November 1833 über 600 fl. W. W zu Gunsten der Gerhard Józefné, ferner die durch Andreas Gyarmathy unter der Bürgschaft des Bittstellers am 1. März 1834 über 1715 fl. W. W. für wohlthätige Fundationen ausgestellte und bereits ausgezahlte, inzwischen aber verloren gegangene Obligation vom Kaschauer Magistrate annullirt.

20603. Auf Ansuchen der Caroline Balogh v. Ócsa, Witwe des Stephan Géezy von Garamszégh, und des Peter Géczy v. Garamszégh wird die vom 8. Jänner 1816 über 20000 fl. W. W. die Bittsteller passiv, die Witwe des Franz Eszterházy später durch Umschreibung die Gräfin Carolina Wolkenstein, geb. Eszterházy, activ betreffende, bisher bereits ausbezahlte, vor der Extabulation jedoch in Verlust gerathene Obligation vom Pesther Comitate annullirt.
Den 30. Mai 1843.

Wechsel-Amortisations-Edict.

5438. Von dem k. Pesther Wechselgerichte wird hiemit auf Ansuchen der B. Neustein et Comp. bekannt gemacht, es seien den Bittstellern zwei Wechsel folgenden Inhaltes: „Pesth den 4. Mai 1843 pr. fl. 3200 in Conv.-Münze. Am Pesther Johanni-Enthauptungs-Markt a. c. zahlen Sie gegen diesen Prima-Wechsel an die Ordre meiner Eigene die Summe von Gulden Drei Tausend Zwei Hundert in Conv.-Mze. den Werth erhalten, und stellen es auf Rechnung laut Bericht Herrn Joseph Schaudek in Pesth. B Neustein et Comp angenommen Joseph Schaudek m. p. — Pesth den 4 Mai 1843 pr. fl 5932 Vier Monat a dato zahlen Sie gegen diesen Prima-Wechsel an die Ordre unsere Eigene die Summe von Gulden Fünf Tausend Neun Hundert Dreißig Zwei in Conv.-Münze den Werth erhalten und stellen es auf Rechnung laut Bericht Herrn Ignaz Pertinger in Pesth. B. Neustein et Comp. angenommen Ignaz Pertinger, bürgl. Lederermeister" in Verlust gerathen. Dem zu Folge wird der Inhaber erwähnter Wechsel aufgefordert sich binnen 45 Tagen und zwar in Hinsicht des ersten Wechsels vom 30. August, des zweiten aber vom 4 September l. J. gerechnet, bei diesem Wechselgerichte zu melden da sonst obbeschriebene Wechsel für amortisirt erklärt werden würden. Gegeben zu Pesth aus der bei dem k. Wechselgerichte erster Instanz 1843 den 26. Mai abgehaltenen Rathssitzung.

648. Von dem k. Debrecziner Wechselgerichte wird hiemit auf Ansuchen der Pesther Großhändler Stern D's Erben bekannt gemacht, daß auf dem diesjährigen Debrecziner Antoni-Markt folgende acht Wechsel (sämmtlich von Ester Groß auf Ordre der Bittsteller ausgestellte, und von Israel Groß in Szoboszló acceptirt), namentlich: 1) der am 28. Mai l. J. verfallene pto 1235 fl. — 2) der am 30. September l. J. pto. 1085 fl. 28 kr. — 3) der am 31. Mai 1844 pto. 1164 fl. 30 kr. — 4) der am 30. September 1844 pto. 850 fl. 28 kr. — 5) der am 31. Mai 1845 pto. 1143 fl. — 6) der am 30. September 1845 pto. 785 fl. 24 kr. — 7) der am 31. Mai 1846 pto. 913 fl 24 kr. — 8) der am 30 September 1846 pto. 624 fl 24 kr. C. M. verfallender Wechsel am 22. Mai l. J gestohlen wurden. Dem zufolge wird der Inhaber erwähnter Wechsel aufgefordert, sich binnen 45 Tagen vom Verfallstage jedes Wechsels gerechnet, bei diesem Wechselgerichte zu melden, da sonst obenbeschriebene Wechsel für amortisirt erklärt werden würden. Gegeben zu Debrecz'n aus der bei dem k. Wechselgerichte erster Instanz den 23 Mai 1843 abgehaltenen Rathssitzung.

Wechselgerichtliche Vorladungen.

5481 David Friedmann, dessen Aufenthalt unbekannt ist, hat zur Verhandlung der gegen ihn durch Witwe Theresia Melly anhängig gemachten Umspruch-Prozesses den 12. Juli l. J Früh vor dem Pesther k. Wechselgerichte erster Instanz zu erscheinen.

Gegeben zu Pesth aus der bei dem k. Wechselgerichte erster Instanz am 29. Mai 1843 abgehaltenen Rathssitzung.

5536 Gustav v. Szabo, dessen Aufenthalt unbekannt ist, hat sich den 12. Juli l J. um 9½ Uhr Morgens zur Verhandlung der durch Paul v. Szabo gegen ihn anhängig gemachten Wechselklage pto. 702 fl. C. M. vor dem k Wechselgerichte erster Instanz einzufinden. Sollte derselbe zur angeordneten Tagsatzung weder in Person, noch durch einen gehörig ausgewiesenen Vertreter erscheinen, so wird ihm im Sinne des 214. §. II. Th. d. W. G. B. ein Vertreter gerichtlich aufgestellt werden.

Gegeben in der am 29. Mai l. J. abgehaltenen Rathssitzung des k. Wechselgerichtes erster Instanz zu Pesth.

Pesther Tageblatt 1843

Im von **Tákáts'**schen **Hause** in der **Mitte der Brückgasse**, der Limonade-Hütte gegenüber, befindet sich nur noch **2** Tage die wohlfeile

Modewaaren-Fabriksniederlage

zum

König von England und zum Fürst Eszterházy

aus Wien.

Morgen ist der letzte Verkaufstag zu außerordentlich billigen Preisen.

Durch den zahlreichen Zuspruch bin ich dankbar in den Stand gesetzt, jeden billigen Wunsch durch bedeutend **wohlfeile Preise** den geehrten Befehlen nachkommen zu können.

Indem ich für das mir gewordene Vertrauen stets die solide Handlungsweise zu erhalten suchen werde, empfehle mich zum Schluß eines zahlreiche Zuspruchs, indem die Preise gewiß überraschen werden bei

C. Harrer,

aus Wien, in Pesth in der Mitte der Brückgasse im von Tákáts'schen Hause.

Das Wachsfiguren-Cabinet

der Anna Katharina Hahn an der Donau nächst der Brücke in Pesth ist täglich von Früh 9 bis Abends 7 Uhr dem Besuche eines pl. t. Publicums geöffnet.

Oesterreicher Weine

(in Bouteillen)

von besten Jahrgängen, als Gumpoldskirchner, Mailberger, Retzer, Weidlinger und Vöslauer von Burgunder Trauben in reinster und guter Qualität, — ferner die auch neuerlich angelangten feinsten Rhein-, Mosel-, französische, spanische und portugisische Weine.

Die vorzüglichsten Sorten

französischer Champagner

zu 2 fl. 6 kr. bis 3 fl. C. M. die Bouteille; so auch

ungarischer Champagner

(weiß und rosé) aus der ältesten Fabrik Ungarn's der Herrn Fischer und Schönbauer in Preßburg, — und endlich die durchgehends beliebtesten Sorten inländischer Weine und Ausbrüche aus den Kellern der Herrn F. A. Jalics et Comp. empfiehlt zu den billigsten Preisen

Anton Koszgleba,

Theaterplatz, im Baron v. Sina'schen Hause Nr 152.

M. Daberger's Sohn

k. k. priv. Fein-Tuch- und Schafwollwaaren-Fabricant

in Brünn,

Niederlage, Waiznergasse, Graf Nákó'sches Haus,

in Pesth, empfiehlt die größte und geschmackvollste Auswahl in Sommerhosenstoffen zu folgenden Preisen die Elle

40 kr., 50 kr., 1 fl., 1 fl. 10 kr., 1 fl. 20 kr., 1 fl. 30 kr.,

allerfeinste Qualität die Elle

1 fl. 40 kr., 2 fl.,

Bordur-Eisenbahn-Hosenstoffe die Elle

1 fl. 20 kr., 1 fl. 30 kr., 1 fl. 40 kr.,

die neuesten Cotrington-Rockstoffe die Elle

4/4 breit 1 fl., 1 fl. 20 kr., 1 fl. 30 kr.,

8/4 breit 2 fl. 30 kr., 3 fl.,

Sattincloth's die Elle 48 kr.,

3/4 breite Peruviens die Elle 3 fl. — 8/4 breite Mousselintücher die Elle 3 fl. 30 kr., 4 fl.

Sämmtliche Waarengattungen sind vollkommen gut eingelassen und werden Stück- und Ellenweise zu obigen Original festgesetzten Fabrikspreisen verkauft.

Bei **Gustav Heckenast** in Pesth ist zu haben:

Einige Worte über den Bau

der

Ofner-Pesther Kettenbrücke,

mit

Bezug auf die in öffentlichen Blättern darüber erschienenen Aufsätze

von

Adam Clark.

Aus dem engl. Manuscript übersetzt. gr. 8. Pesth 1843. in Umschlag geh. 24 kr. CM.

Lager und Verkauf en gros

von echten

Havana-, Manila-, Portorico- und Java-Cigarren

so wie von andern Sorten echten Ausländer-Cigarren

von ausgezeichnet gutem Aroma zu äußerst billig festgesetzten Preisen

in Original-Packung zu 100, 125, 200, 250, 500 und 1000 Stück Cigarren pr. Kistchen bei

C. Enderes et Comp. in Pesth,

Wurmhof an der Donau.

Sturm,

Opticus und Mechanicus in Pesth,

wohnt gegenwärtig im Hülff'schen Hause Nr. 200, Eck der großen Brück- und Wiznergasse, 2. Stock, und empfiehlt sein optisch gut sortirtes Lager dem geneigten Zuspruche aller Kunstliebhaber. Insbesondere wird den Brillenbedürftigen die vollkommene Befriedigung ihrer Wünsche hinsichtlich der zweckdienlichsten Abhilfe ihrer Augenleiden durch gut construirte Augengläser zugesichert.

Speditions-Uebernahme.

Bei Gefertigtem werden Waaren und Effecten zur Versendung nach allen Gegenden übernommen, auf vorläufige Anzeige werden die Colli abgeholt, die Mauth-Expedition besorgt und auf das schnellste und billigste befördert.

Auch werden Verpackungen von Waaren besorgt, was besonders die Aufmerksamkeit jener Herren Kaufleute erheischen dürfte, welche auf hiesigen Märkten Einkäufe machen. Um geneigten Zuspruch bittet ergebenst

Ferdinand Nimmerfohl,

Spediteur in Pesth, nächst dem neuen Markt, zwei Adlergasse Nr. 257.

Anzeige.

Gefertigter macht hiemit bekannt, daß er alle Arten Schilder, Schriften, Signaturen Uhr- und Zifferblätter und Grabschilder verfertigt, alle Galanteriegegenstände, als: Tassen, Lampen, Leuchter, Stöcke, Reitpeitschen, Gewehrläufe, Stiegengitter, Pallaster u. s. w. **lackirt vergoldet** und **bronzirt**; Eisengußwaaren schwarz und färbig einschmilzt, Goldrahmen dauerhaft lackirt, damit sie gewaschen werden können, und alte oder beschädigte Bilder restaurirt und renovirt. Ferner erzeugt er alle Gattungen Adressen- und Alphabets-Patronen von Messing- und Kupferblech, bürgt zugleich für gute dauerhafte Arbeiten, verbindet mit solchen möglichst billige Preise und größte Pünctlichkeit für jeden an ihn gerichteten Auftrag.

L. Swoboda,

Maler und Kunstlackirmeister aus Wien, wohnt in der blechernen Hutgasse im Hause zum blechernen Hut in Pesth.

Alexander Molnár

empfiehlt zu billigen Preisen sein neuerrichtetes, mit guter Qualität und allen Gattungen versehenes Holzwaaren-Lager zu Tolnau.

Ein Engländer,

der auch französisch und deutsch spricht, wünscht in einigen noch freien Stunden sich mit dem Unterrichte in seiner Muttersprache zu beschäftigen. Adressen mit der Chiffre H beliebe man in der Expedition dieses Blattes abzugeben.

Echter Champagner,

in vorzüglichen Qualitäten, weiß und rosé ist frisch angekommen und bei Gefertigten sowohl in kleinen als großen Bouteillen billigst zu haben.

Eben daselbst ist das sogenannte

Alpenhaar

vorräthig, ein Gewächs, das gleich dem Roßhaar gesponnen, gesotten und hauptsächlich zu Matratzen, dann zum Polstern allerlei Gegenstände verwendet wird.

Dieses Roßhaar-Surrogat ist sehr elastisch, wohlthätig, kühlend für Kranke, fällt leicht ins Gewicht, duldet kein Ungeziefer, stellt sich nur auf ungefähr 1/3 im Preis gegen Roßhaare und läßt sich mit der Zeit eben so gut renoviren.

Carl Gross,

am Josephsplatz im Gros'schen Haus.

Local-Veränderung.

Um für die Ausübung der Kunstmalerei ein vollkommen geeignetes Licht zu haben, und sich hiedurch in den Stand zu setzen, den von dem kunstsinnigen Publicum dem Unterzeichneten und seiner Tochter Henriette so reichlich zu Theil werdenden Aufträgen in diesem Fache auf das Bestmöglichste zu genügen, bewogen denselben ein anderes entsprechendes Locale zu seinem Atelier zu wählen. Dasselbe befindet sich in der Leopoldstadt, Alstergasse Nr. 176 im Dr. v. Fabini'schen Hause, unweit vom Caffeehause zur Stadt Paris.

Kärgling, Portraitmaler.

Gesucht werden sachverständige Mädchen

zur feinen Kunstblumenarbeit gegen gute Bedingnisse. Das Nähere ertheilt Glatz et Eissler um Seidenwurm, Waiznergasse in Pesth

---

Ein Compagnon

wird zu einer Schnupf-, Rauchtabak- und Cigarren-Fabrik in der k. Freistadt Kaschau mit annehmbaren Bedingnissen gesucht. Hierauf Reflectirende wollen ihre Adressen in der Expedition dieses Blattes abgeben, worauf sogleich genügende Auskunft gegeben werden wird.

Gefunden wurde

den 6. Juni auf dem Johannesberg ein Riticule mit einem Trinkbecher von Herrngrund (vallis Dominorum). Der Eigenthümer hat sich darum im General-Seminär zu melden.

Ein in Pesth noch nicht gesehener, schön gezeichneter und 25 Centner schwerer

Schweizer Ochs

ist zu sehen im Gasthofe zur Stadt Waizen, Windgasse. — Entrée 6 kr.

Carl Reichel,

bürgl. Fleischhauermeister.

5000 und 6000 fl. C. M.

sind auf Ofner oder Pesther bürgerliche Gründe gegen Pupillarsicherheit zu verleihen. Auskunft hierüber ertheilt Herr Landes- und Wechselgerichts-Advocat Constantin v. Kútkutaky, obere Donauzeile, im Wieser'schen Hause 2. Stock.

Zu verkaufen oder zu vermiethen

über den Sommer ist ein großes, von weichem Holz gut gebautes zweijähriges Passauer Holzschiff im besten Zustande und mit allen dazu gehörigen Requisiten. — Nähere Auskunft in der Belagasse Nr. 37 im ersten Stock beim Agenten B. C. Maader.

Herausgeber und Verleger G. Heckenast. — Redacteur: Dr. S. Saphir.

Clark Ádám

MAGYAR MŰVÉSZET

1925. ~~201, 501~~ csak cu-litve

1926. Bierbauer 231-8 Rédeyné 241-2

1928. 399 Pacher

1929. ~~605~~ (alt lefest. lánchidat)

2664. ~~A. Fontana.~~
~~Jelenkori művész~~
Leda.

~~E szobormű~~ Kastor és Po
ülve van ábrázolja. ~~Tyndareos spár~~
totta; jobbjával a mellette á
baljával pedig támaszkodik. D
elválasztott hajának fürtjei
szott és nagykendője térdeit
szikladarab van. Jelzése hátu

Márványszobor, mag. 96.
Gillming Hermina ajándé

III 3

Pl.
Ajánd 1905

Sz. n. 1625 - 905

Dr. Szentiványi Gyula
Budp. Lágymányos utca 16 Hét.

Keresztrejtvényversenyünk harmadik fordulója

MAGYAR Vasárnap

II. évfolyam, 47. szám
1949. november 20

A MAGYAR CSALÁD HETILAPJA

Ára 1 forint

Kis Házi Szabász (K.H.Sz.) szelvény 43

Keresztrejtvények

Sakk

„Életem legboldogabb perce"

Bizonyára furcsának, különösnek tűnik majd fel az olvasó szemében, hogy egy lap szerkesztője megpályázza az általa kigondolt pályadíjat. Előre bocsátom, hogy a jutalomdíj nem csábít és átengedem másoknak. Mégis szükségesnek érzem elmondani a *Magyar Vasárnap* nagy családjának, hogy mennyi melegséggel, bensőséggel, dobogó szívvel olvassuk a hozzánk beérkező leveleket. A szerkesztő, aki gyakran csak a vezércikkek rideg pátoszában, logikusan rendezett mondataiban jelenik meg az olvasók előtt, most a maga igazi emberi valóságában szeretné megköszönni az olvasóknak azt a határtalan szeretetet és főleg azt a teljes bizalmat, amellyel kis és nagy ügyeiket ránk bízzák és amellyel lapunkat olvassák. A vezércikkíró ezúttal *Petőfi* „Bolond Istók"-jának meleg lelkületét szeretné magából kisugározni, aki tudvalevőleg zivataros, sarki hideg időben tudott teremteni szívének parazsával egy kis meleget egy elhagyott, reményvesztett magyar családnak. Petőfi halhatatlan optimizmusa, elpusztíthatatlan emberszeretete fénylik a szemünkben, amikor vele együtt azt mondjuk: *„Amíg az ember boldog nem volt, addig meg nem halhat."*

Nincs talán még annyira megfoghatatlan szó, mint ez: *„Boldogság."* Éreztem ennek a szónak szinte ábrázolhatatlan vonalait, elsuhanó távlatait, amikor egy szerkesztőségi konferencián azt javasoltam: „legközelebbi pályadíjunk tétele pedig ez legyen: *„Életem legboldogabb perce."* Éreztem azt, valami olyant akarunk e lap hasábjain megrögzíteni, ami fizikailag szinte annyira lerögzíthetetlen, mint a hóvirág kandikáló fehérsége, a gyöngyvirág illata, az elsőáldozáshoz járó kislány mirtuszkoszorúja, a nyári mezőkön kóborló hajnali pára, a téli hómezők verőfénye, az örömnek könnykristálya, a dobogó szívnek remegése.

És mégis ragaszkodtam ehhez a témához. És a téma győzött minden kételkedésen, szorongó várakozáson. Feltépte a magyar életnek olyan csodálatos mélységeit, bensőséges élményeit, megrendítő őszinteségeit, amelyekről álmodni sem mertünk, amikor ezt a pályázatot elindítottuk. Sajnáljuk azokat a jónevű írókat, akik arra hivatkoznak, hogy nincsenek témáik, nincsenek élményeik a mai magyar életből. Garmadaszám jönnek be hozzánk a témák, a realista regények, a szívdobogtató élmények, amelyeket leggyakrabban egyszerű kézírású betűkkel írnak meg és küldenek be hozzánk. A magyar élet széles horizontja tárul fel ezekben a levelekben. Nem az elhullott nagypolgári társadalomnak, kényesnek nevezett pszichoanalitikus vizsgálatot igénylő szexuális témák ezek, hanem dolgozó magyar emberek felragyogó örömei, boldogságai, emberi élményei.

Amikor a pályázatokat olvassuk, úgy érezzük, mintha a nagy vérözön, a pusztulás, a nyomorúság romjai fölött kialakuló, reménykeltő szivárványt látnánk. Ennek a szivárványnak a színei olvasóink hitéből, bizakodásából, reménységéből, munkakedvéből, hazaszeretetéből, optimizmusából, emberszeretetéből alakulnak.

A boldogság röpke pillanata átváltozik ezekben a levelekben derűlátó életfilozófiává, az élet céljában, kilátásában való hitté, az igazi emberszeretet hitvallásává, az élet nehézségeivel való harc bátorságává.

E megnyilatkozások nyomán érezzük igazán Romain Rollandnak, a nagy francia humanista és ami ezzel egyet jelent, szocialista írónak életkedvtől, optimizmustól duzzadó alakja: *„Colas Breugnon"* regénye elé írt jelszavának értelmét: *„Élünk tovább cimbora."*

Igenis élünk tovább, mert élni akarunk. Levetjük régi előítéleteinket, elfogultságainkat, hazugságainkat. Élnünk kell, mert a sok „boldog percből" alakul ki a magyarság örök élete. A hozzánk befutó „boldog perc" pályázatok mutatják meg leginkább a magyar nép legyűrhetetlen életerejét, a népdemokráciába való beilleszkedését, régi előítéleteitől való szabadulását. A boldogság megfoghatatlan tüneménye nem délibáb, hanem elérhető valóság ma már. Ezt bizonyítja minden hozzánk érkező levél, amely a lélek mélységét tárja fel előttünk.

Itt van például egy érettségizett diák levele, mai számunkban. Mennyire új megvilágításba helyezi ez a levél az ifjúság mai igazi problémáit. Mennyire észszerű megoldást sugall sok magyar család gondjára. Egy egyszerű volt diák jobban megoldja ezt a súlyos problémát, mint valamennyiünk fejtörése együttvéve.

És mennyire megtanít bennünket felnőtteket arra, hogy új szemszögből nézzük életünket, új látómezőben szemléljük gyermekeink jövőjét. *Bozzay* Lóránt érettségizett diákból tanonc lett a Weiss Manfréd-gyárban. Levele úgy hatott ránk, mint az a bizonyos villanyszikra, amely a múlt lomha ködét és a jelen hajnali páráját összeköti és megtisztítja a légkört, hogy világosan lássák azok, akik a múltból tovább akarnak menni a jövőbe, merre vezet egy tisztult atmoszférába az útjuk.

Az ifjúságnak ez az új lendülete magyar családok otthonában ma már mindenütt jelen van. Szembe kell nézniök egymással őszintén apáknak és fiúknak, anyáknak és leányoknak. A szem, a lélek, a szív könnyekben megtört sugaraiban, megrázó őszinteségében meg kell találniok az utat oda, ahova a Bozzay Lórándok és a többi fiatalok eltaláltak. És akkor apák és fiúk, anyák és leányok, ha nem is írják meg nekünk, de egymásnak elmondhatják, hogy megtalálták *„életük legboldogabb percét."*

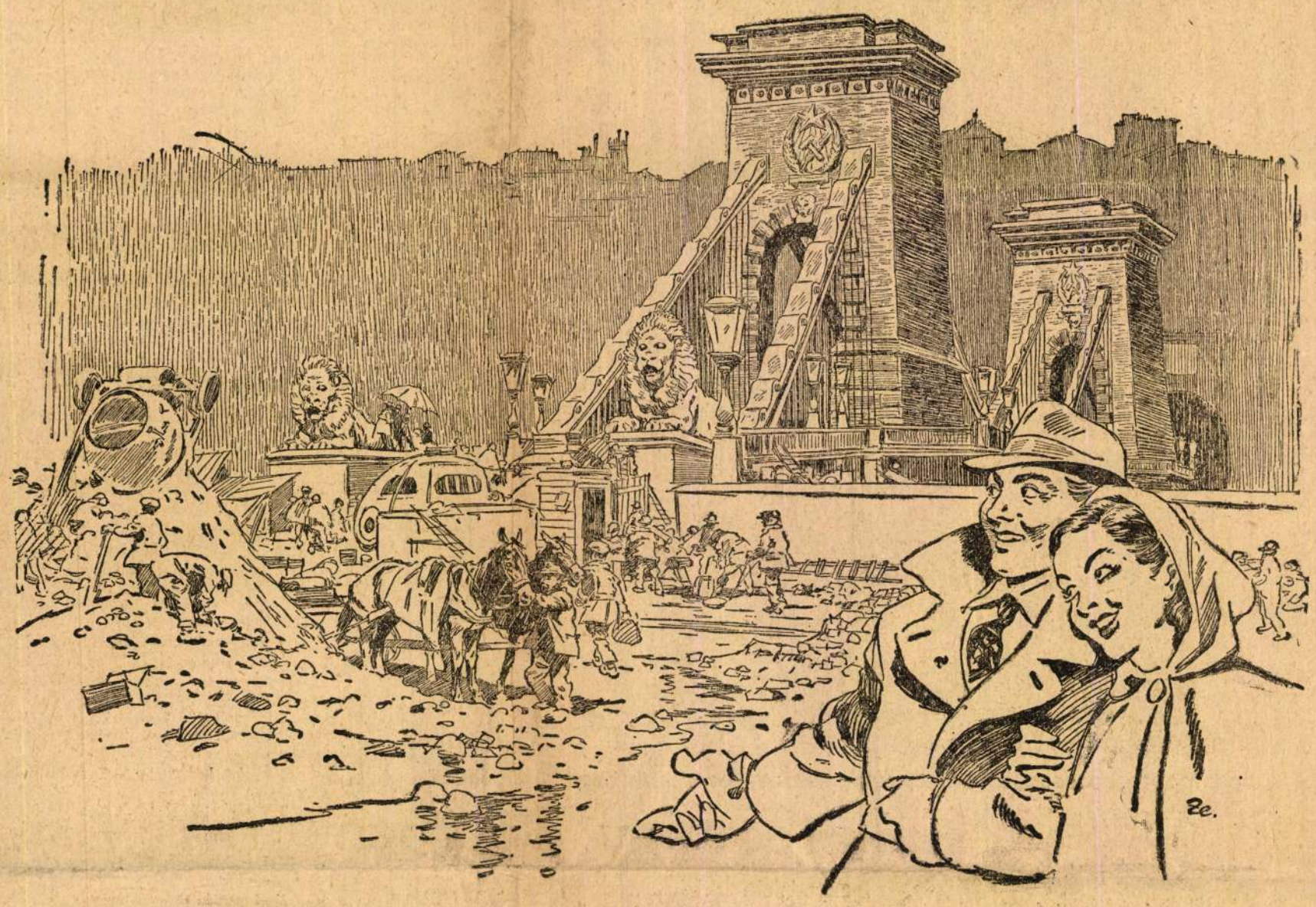

Hídavatás előtt

Emlékszel-e, szólott az asszony,
Követve tűnt idők nyomát,
Mikor úgy jöttél meg Budáról
A zajló jégtáblákon át,
Hogy csapzottan és kékre fagyva
Az élet lángját hozd nekem
S a Lánchíd ott feküdt előttünk,
Mint egy irdatlan holt-tetem ...

A téli szél még szétzilálta
Az üszkös romfalak szagát,
Rajtad egy szutykos hátizsák volt,
Madzaggal átkötött kabát.
Mellettünk futva és riadtan
Bús árnyak sora ment tova,
Lesz-e még Pest és lesz-e Lánchíd?
S egy tört hang így szólt rá: Soha!

S ma nézd: a múlt ezer bűnéért
E nép munkával áll bosszút.
Él nagy Széchenyink álma: Lánchíd,
Amott a Margithíd s Kossuth.
Dicsőségük az égig ível
És szebb jövő felé vezet,
Egy vén hídmunkás áll a parton,
Jöjj, csókoljunk néki kezet ...

KÁLMÁN JENŐ

Nemes fém

Irta Andai Ernő

— Ni, hogy csillog a hajad... Mint az ezüst...! — nézett a fiatalasszony játékos kedvességgel az ura fejére. Tekintete gyengéden simogatta végig a nyári vendéglő ívlámpájának fényében megcsillanó ősz hajszálakat.

A férfi csöndesen lehajtotta fejét. Részint bánatosan, mert e bóknak szánt kedvesség eszébe juttatta a kettőjük közötti korkülönbséget, de ugyanakkor némi igyekezettel is, hogy felesége annál jobban gyönyörködhessék ezüstös hajában.

Jókedvű, vídáman felcsendülő ékszó hallatszott ekkor a szomszéd asztal felől:

„Földön-égen zeng az új dal:
ifjúság... ifjúság... ifjúság!
Milliónyi szív dobogja
ritmusát... ritmusát... ritmusát„

A férfi szíve megdobbant. Nem annyira az ifjúság ritmusa, mint inkább a féltékenység dobbantotta meg. Fiatalemberek ültek a szomszédságukban, sugárzott róluk az életöröm, derűsek voltak és gondtalanok, kissé becsípve már, nem is a könnyű bortól, inkább saját mohó, boldog ifjúságuktól.

Lopva a feleségére pillantott.

Az asszony tekintete élénk csillogással éppen az egyik fiú bozontos, szőke tüstökén pihent, ami úgy fénylett a lámpafényben, mint az arany.

— Hát persze... Az arany inkább vonza, mint az ezüst... — gondolta fájdalmas mosollyal a férfi — nemesebb fém... és főleg fiatalabb!...

De egyszerre nagyon elszégyelte magát, amikor felesége odafordult hozzá:

— Látod azt a szőke fiút? Az édesanyja takarítóné nálunk az irodában. Mennyit küzködött érte, amíg felnevelte... Taníttatni persze nem tudta és 15 éves korában inas lett. Pedig mindenáron színész szeretett volna lenni. Aztán jött a felszabadulás, bekerült a Horváth Árpád Kollégiumba, most utolsó évét végzi az Akadémián... Hát nem gyönyörű ez a mi életünk, hogy mindenki eléri azt, amit igazán akar!

— De. Gyönyörű... — simogatta végig az asszony kezét. Most már ő is gyönyörködve nézett át a fiatalok asztalához. És arra gondolt, milyen igaza van a feleségének. Mennyivel több, gazdagabb, szebb most az élet, mint hajdan volt az ő küzdelmes fiatalságában. Milyen szép lenne most indulni neki... Most kezdeni az életet... Ugyanakkor rájött még valamire: ma már nem ezüst vagy arany az érték. Egyetlen, igazi nemesfém van: az ifjúság. Az pedig eleven erővel lobog mindaddig, amíg célt érez az ember, amiért élni és harcolni érdemes.

Már nem érezte a korkülönbséget, nem gondolt őszülő hajára. Kiegyenesedve székén, kifényesedett szemmel, nekipirultan, az újra megtalált fiatalság lüktetett végig ereiben, ahogy önfeledten együtt dúdolta a többiekkel a lendületes erővel feszárnyaló dal:

„Nincs oly erő, mely legyőzné,
ki a népért küzd
és dalolja a jövőnek himnuszát:
Ifjúság... Ifjúság...!"

A MŰCSARNOK MA
és 50 évvel ezelőtt

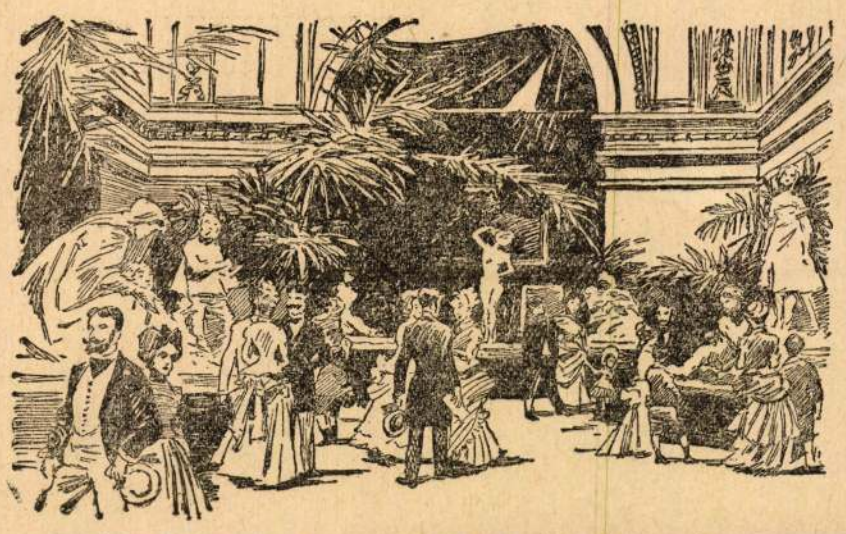

Az Újító Kiállítás alkalmára romjaiból feltámasztott Műcsarnok napjaink megfeszített újjáépítő munkájának és tervgazdálkodásának jelképe lett. Az az épület, amely hosszú évtizedeken át a legkonzervatívabb művészeti klikkek fellegvára volt, most ezernyi iparfejlesztő találmány nagyszabású seregszemléjének adott hajlékot.

Ebből az alkalomból érdemes szembeállítani a mostani kiállítás megnyitásának képét azzal a Dörre Tivadar rajzolta képpel, mely a századvég egyik műcsarnoki tárlatának megnyitóját ábrázolja: A modern, célszerű formák éles ellentétben állnak a pálmák, drapériák és márványszobrok hivalkodó és talmi káprázatával.

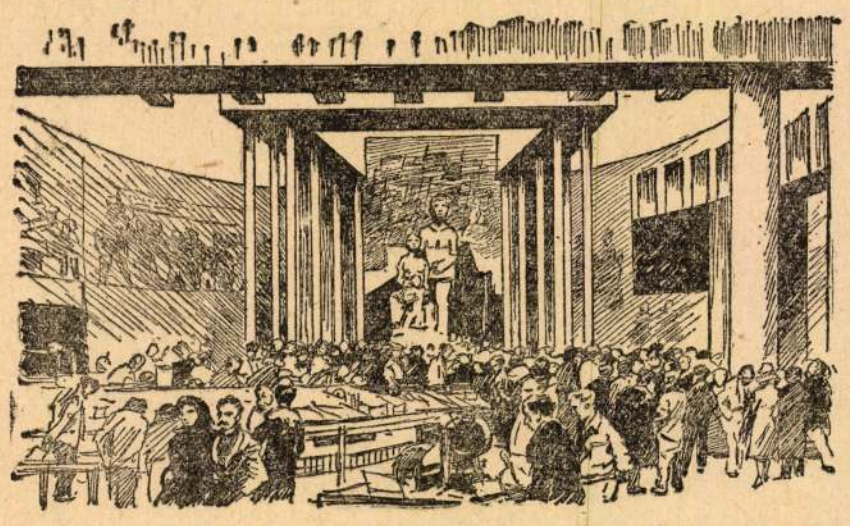

ÉLETEM LEGBOLDOGABB PERCE

A **Magyar Vasárnap** boldogság-pályázata a legnemesebb hangokat szólaltatja meg. A levelek százaiból árad felénk az öröm, a mosoly és a melegség. A bíráló bizottság ime ezen a héten is három derűs és szép esetet prezentál a **Magyar Vasárnap** hatalmas olvasótáborának. Ezek közül az egyik rendkívül tanulságos és biztató is azok felé, akik megszerezték az érettségi bizonyítványt, de már nem tudtak tovább menni az egyetemre. Meggyőzően tárja fel a pályázat írója, hogy e miatt senkinek se kell kétségbeesnie, mert minden munkaszerető ifjú előtt tárva-nyitva áll az élet és az érvenyesülés száz más kapuja. A **Magyar Vasárnap** a maga szerény pályadíjával is igyekszik megkönnyíteni a belépést ezen a kapun.

E hét nyertesei, akiknek az 50—50 forintot kiadóhivatalunk elküldi, a következők:

Egy tanoncszerződés

Verőfényes júniusvégi délután halkan bezárult mögöttem a keszthelyi gimnázium korhadt kapuja. Boldogan — legalább is akkor azt hittem, hogy boldogan — loboglattam kezemben nyolc esztendő gyümölcsét: az érettségi bizonyítványt.

Az egyetemi felvételem nem sikerült.

Nem kesereditem el. Fejemet se vertem a falba. *Jelentkeztem* az Üllői-úti *Munkaerőgazdálkodási Hivatal*nál *iparostanulónak*. Egy hét mulva megjött a várvavárt értesítés: azonnal menjek *Csepelre*, a Weiss Manfréd gyárba, képességi vizsgára. Szerencsésen sikerült Négy hét próbaidőre *szerszám- és géplakatos tanuló le tem*.

Mint a gyár összes üzeme, *gyönyörű, egészséges hely a műhely*, ahol dolgozom. Jókedvű és komoly szaktudású emberek közé kerültem, akiknek tanítása és szeretete örök megbecsülést és hálát váltottak ki belőlem. Ez a két nemes érzés egyre inkább fokozódott bennem, mikor az üzem művezetője magához hivatott és bejelentette, hogy jól végzett munkám jutalmául és a segédek egyöntetű véleménye alapján *megkö.jük a szerződést*. Menjek a Tanonc Ügyosztályra.

Egy fél óra múlva ünnepélyesen — bár kissé meghatottan — aláírtam a nevemet. „Fent nevezettet, mint szerszám- és géplakatos tanulót, *két évre szerződtetjük*. A szerződés értelmében..."

Boldogabban jöttem ki az új épületből, mint nem is olyan régen az iskolából. Felemelt két karom között a szerződést lobogtattam, repültem vissza munkahelyemre és ajkamról dal fakadt:

Dolgozó vagy,
Tiéd a holnap...

Most már többet jelent nekem ez a szerződés, mint egy érettségi bizonyítvány, vagy egy egyetemi index. Ők csak tervezzenek, én végre fogom hajtani tervüket. Velük együtt építem majd tovább a népi demokráciák szilárd fundamentumú bástyáját: a szocializmus felé haladó Magyarországot!

Bozzay Lóránt
XII. Böszörményi-út 13/15. II. e. 6.

Mosolygó anyai szem

Az édesanyám őszre egészen elvesztette látását. Szörnyű volt nézni, hogy üres tekintettel, lapozgatódzó kézzel meredt a semmibe. Az orvos azt mondta: vigyük be Pestre a szemklinikára, talán tudnak még rajta segíteni.

— Nem biztatom magukat semmi jóval — mondta —, de próbálják meg. Remény mindig van! Mivel nagyon szegények, váltsanak szegénységi bizonyítványt és az operáció így semmibe se kerül.

Anyám a hang felé fordította a fejét. Arcán a kétségbeesést bizakodás és reménység váltotta fel. Megfogtam a kezét és megígértem, hogy mindent megteszek, ami tőlem telik.

Akkor voltam 15 éves.

Egy szép őszi reggel Pesten leszálltunk a vonatról. Az utca még csendes volt. Villamosra nem mertem felszállni anyámmal, így gyalog indultunk útnak. Jó emberek igazították útba bennünket.

A klinikán a rendelést már megkezdték, mire odaértünk. Nagy, világos terembe vezettek. Szorongva ültem a padon, amíg anyámat vizsgálták. Ó, hogy féltem, hogy nincs remény! Délfelé az orvos végre kijelentette, hogy *a beteg itt marad*, meg fogják operálni.

— Tíz nap múlva jöhetsz érte — mondta, és *még azt, hogy derék gyerek vagy s megsímogatta az arcomat*.

A többi olyan volt, mint az álom. Mikor tíz nap múlva ott álltam a látogatóterem ajtajában, anyám a nevemen szólított. A hang felé fordultam. A délutáni nap besütött az ablakon, sugarai ferdén vetődtek a fehérre sikált kőre. A sugarakon túl anyám ült, csíkos kórházi köpenyben, felém mosolygott: *látott!*

Hát ez volt életem legboldogabb perce.

Tóth Teréz
Csepel, Völgy-u. 4.

Az eltörött orvosságos üveg

Kilencéves koromban történt, egy novembervégi vasárnapi napon, este 8 óra után. Hideg, viharos, havas időben a patikába kellett mennem, mert édesanyám nagyon rosszul volt és sürgősen kellett az orvosság. A felzörgetett patikuskisasszony nagyon barátságtalanul fogadott, mogorván szolgált ki és elzavart. Én nagy siettemben az úton *eltörtem az orvosságos üveget*. Sírva szaladtam vissza a patikába. Nem tűnt fel, hogy miért van kivilágítva a patika és a patikus kisasszony miért sír, 10 éves húga pedig kabátban áll mellette útrakészen. Könnyezve kértem, készítse el még egyszer az orvosságot, hogy az édesanyam meg ne haljon, mert eltörtem az üveget. Erre ők mind a ketten *zokogva borultak a nyakamba és összecsókoltak*.

Az történt ugyanis, hogy *a patikuskisasszony ha ős mérget kever az üvegbe*, amelyet én útközben véletlenül eltörtem és a legnagyobb félelmek közt imádkoztak, hogy a húga előbb érjen el hozzánk, mint ő édesanyám bevenné az orvosságot. Így lett duplán boldog a perc és bebizonyosodott, hogy történnek még csodák.

Toldi Kálmán
Nagykanizsa, Teleki-u. 19.

A MAGYAR VASÁRNAP
totókalauza a 47. fordulóra

Magyar Népköztársaság—Svédország: 16. alkalommal kerül össze Magyarország—Svédország válogatott labdarúgó csapata. 8 mérkőzés magyar győzelmet hozott, 4 döntetlenül végződött, háromszor pedig a svédek győztek. Gólarány 38:33 a javunkra. A magyar válogatott 1949-ben remekül szerepelt a nemzetközi mérkőzéseken. A svédek Dánia ellen legutóbb 2:3 arányban kikaptak, Irország ellen pedig most vasárnap 3:1 arányban győztek. A svédek legjobb csapatukkal jönnek Magyarországra, de szívesen kiegyeznénk döntetlenben is. Jóslatunk: 1.

Soproni VSE eddig csak egy győzelemmel dicsekedhet. A PBTC legutóbb három vereséget is szenvedett.

A Pécsi Lokomotiv esélyesebb mint a Kaposvári DSK. A hazai pálya előnye is a Lokomotiv mellett szól.

A Székesfehérvári Lokomotiv hat hét alatt a 14. helyről a 9-re jött fel. A Póstás idegenben nem tud játszani.

A Goldberger SE—Gázgyár mérkőzésre döntetlent tippelünk.

A hazai pálya *Pécelt* teszi esélyesebbé, de Budafok a III. ker. Textil ellen vasárnap is megérdemelt győzelmet aratott.

Viscosa esélyesebb mint a Fások.

Tokod otthon is csak hatalmas erőbedobással tud majd pontot hódítani a lelkes III. kerületiektől.

Pesterzsébeti Vasas—Magyar Acél mérkőzésen minden elképzelés lehetséges.

Miskolci Lokomotiv esélyesebb mint a Salg. Vasas.

Phőbus legutóbb 3:0-ra győzött. Csatárai különösen a kapu előtti játékban tűnnek ki, a Kecskeméti SZMTE viszont már sokszor okozott meglepetést a totoban.

K. Lombik otthon legjobb esetben is csak döntetlent remélhet a Szolnoki Lokomotiv ellen.

Tippjeink:

Első oszlop a Magyar Vasárnap, második oszlop pedig a meglepetések tippje.

Magyar Népköztár.—Svédország	1	2
Soproni SE—Pécsi BTC	2	x
P. Lokom.—Kaposvári DSK	1	2
SzFV. Lokom.—Póstás	1	2
Goldberger SE—Gázgyár	x	1
Fások—Viscosa	2	x
Pécel—Budafoki MTE	1	2
Tokod—III. ker. Textil	2	x
P. Vasas—M. Acél	x	2
Salg. Vasas—Misk. Lokom.	2	x
Phőbus—Kecsk. SzTE	1	2
K. Lombik—Szoln. Lokom.	2	x

Pótmérkőzések:

MTK—FTC (vízilabda)	2	x
KAOE—MTE (kosárlabda NB. I. férfi)	1	1
GSE—Békéscsabai SZSE (kézilabda NB. I. női)	1	2
Vasas—III. kerület (vízilabda)	1	x

Lehet Szappanozni!

Ez a borbélyok csatakiáltása a soron következő vendég megnyugtatásául, mikor az előtte lévőt kezdik beretválni. Ezelőtt ugyanis valamennyien ott beretválkoztunk, ahol a borbély „terem", mikor azonban feltalálták a biztonsági készüléket, akkor a férfiak tömegesen önállósították magukat és naponta belekontárkodtak az iparba. Ha csak szűken 10 percet fordítunk naponta erre a műveletre, az egy évben 60 órát tesz ki, vagyis annyit, hogyha egyfolytában kellene elvégezni, ehhez hétfőn reggeltől szerdán estig kellene a tükör előtt állni.

Férfitársaságok kedvenc témája (a nőügyeket nem számítva) a beretválkozás. Ez olyan, mint a kávéfőzés. Mindenki jobban tudja, mint a másik.

Egyik panaszkodik, hogy nem tudja simára lehúzni az arcát.

— Miért nem fened naponta? — Kérdi I. szakértő.

— Min fenjem?

— Allegrón, — poháron, — a tenyereden — szíjon — kiabálnak közbe a többiek.

— Előbb mosakodj, azután szappanozz — tanácsolja a II szakértő.

— Az nem jó — mondja a III. —, nálam nem vált be, megfordítva jobb.

— Ne az arcodra kend a szappant, hanem az ecsetre — így a IV.

— Szó sincs róla! — véli az V. — Úgy sok szappan kell és mégse jó.

— Este kell beretválkozni! — veti oda VI. —, akkor könnyen megy.

— Abszurdum! — csattan fel VII. — Reggel az arcbőr nyugodtabb.

— Én késsel beretválkozom, nem készülékkel, az mindig megbízható. (VIII.)

— Ugyan kérlek! A beretva ideje elmúlt. Reakciós dolog. Olyan, mint a bajuszkötő — mondja IX.

— Egy pengét csak háromszor tudok használni. — Ezt a legelső mondja.

— Persze, mert valami vacakot veszel — korholja I.

— Én? A legjobb Extra super luxus Niobe-t vettem.

— Csodálom — szólal meg az eddig hallgató X. —, én most egy éve vettem ugyanabból hármat és még van belőle kettő érintetlenül.

— Hát az hogy lehet?

— Úgy, hogy mikor megpróbáltam, csillagokat láttam, úgy húzott. Akkor egyet befogtam ceruzahegyezőnek és naponta a borbélyhoz járok.

Pyf

Kultúrbotrány Bécsben
Bonyodalom Lehár Ferenc öröksége körül

Sem épületesnek, sem izlésesnek nem mondható az a vad zenebona, amely az elmúlt hetekben kerekedett Bécsben, *Lehár* Ferencnek, a tavaly elhunyt világhírű zeneszerzőnek hagyatéka körül. A harcizaj alapmotivuma természetesen a kapitalista kapzsiság, amely — mihelyt soha meg nem szolgált vagyonról van szó —, egymás ellen uszítja a legközelebbi vérrokonokat is. Még szerencse, hogy az örökhagyó ravaszsága elejét vette minden nagyobb bonyodalomnak. A zeneszerző ugyanis záradékilag kikötötte, hogy aki pedig a boldog örökösök közül perrel támadná meg a végrendeletet, az elveszti jogát az örökségre.

Lehár, úgylátszik, jól ismerhette hozzátartozóit akik közül ketten szerepelnek, mint főörökösök: öccse, Lehár Antal nyugalmazott tábornok, volt fehérterrorista vezér és huga, egy *Papházy* nevű nyugatos felesége. Lehár tábornok örökölte elhunyt bátyjának „Schikaneder-kastély" néven ismert villáját, luxusautóját, a zeneszerző teljes ruhatárát, számos ékszerét, továbbá 6500 schilling havi járadékot és a külföldről még mindig dúsan özönlő szerzői jogdíjak egy részét. Ezzel szemben Papházyné kapta az örökség összehasonlíthatatlanul értékesebb részét, többek között a Schikaneder-kastély teljes berendezését is. Ez utóbbi miatt tört ki a harc az örökösök között.

Pár héttel ezelőtt a bécsi műkereskedők kirakataiban egyre sűrűbben szerepeltek a Schikaneder-kastély műkincsei és vagyont érő bútorai. Ezeket Papházyné bocsátotta áruba, a másik örökös nagy bosszúságára. A tábornok ügyvédhez fordult, ez viszont felhívta a dolgozra a műemlékekre felügyelő hatóságokat azzal, hogy Lehár áruba bocsátott műtárgyai elválaszthatatlan részei az osztrák zenekultúrának. Az ügyvéd természetesen óvakodott az ügyet bíróság elé vinni, mert ezzel saját ügyfelének végrendeleti igényei kerültek volna veszélybe. Papházyné viszont kijelentette, hogy ő már régebben egyességet ajánlott a tábornoknak a két örökrész arányossá tétele kedvéért és éppen azért adogatja el bátyja műkincseit, hogy a befolyt pénzből Lehár tábornok örökrészét kiegészíthesse.

Hozzátartozik még az ügy érdekességéhez, hogy a Schikaneder-kastély egyik lakosztályában jelenleg a fasiszta multja miatt nálunk örökre levitézlett Rökk Marika filmszínésznő lakik, aki Lehár hálószobabútorait szeretné olcsón megkaparintani. Erről azonban a bonyodalom békés elintézéséig szó sem lehet. Lehetséges, hogy az osztrák műemlék-bizottság csakugyan közbelép, mielőtt még a kólyavetyére bocsátott Lehár-műkincsek külföldre főleg Amerikába vándorolnának. De a bécsi kultúrbotrány még sokáig nem jut nyugvópontra, már csak azért sem, mert maga a Schikaneder-kastély is elválaszthatatlanul összeforrott Bécs több, mint két évszázados zenei kultúrájával.

*

Ha már Bécsről van szó, hadd mondjuk el egy füst alatt az osztrák főváros legújabb színházi eseményét: Paul *Hörbiger*, a magyarszármazású színész, búcsút vett diadalainak színhelyétől, mert új szerződése New-Yorkba szólítja, ahol Molnár Ferenc „Jó tündér" című darabjának főszerepét fogja játszani.

Hörbiger távozásával kapcsolatban a haladó szellemű bécsi sajtó heves támadást indított a kapitalista amerikai filmgyártás ellen, amely a legjobb európai színészek magához csábításával halálos sebet akar ejteni az osztrák filmgyártáson is, mint ahogy ezt már a francia és angol filmgyártással megtette.

Leg...

Hogy melyik volt életem legboldogabb napja, arra nem tudok felelni, mert tekintve, hogy állandóan nyakig úszom a boldogságban, nem volna igazságos dolog, ha egy napot kiemelnék belőle és azt mondanám: „No ez az!" Úgy gondolom azonban, hogy ez után az immár második „Leg"-gel kezdődő pályázat után, (az első: „Életem legérdekesebb embere.") még további Leg-pályázatok következnek majd a Magyar Vasárnap hasábjain. Éppen ezért engedjék meg, hogy már jóelőre egyszerre feleljek az összes elkövetkezendő körkérdésekre.

Melyik volt életem *leg*butább lépése?

Amikor nem léptem, hanem felléptem.

Melyik volt életem *leg*fájóbb pofonja?

Amit én adtam a helyett, hogy kaptam volna.

Melyik volt életem *leg*kellemetlenebb találkozása?

Amikor egy átdumolt éjszaka után először néztem a tükörbe.

Melyik volt életem *leg*szűkebb cipője?

Amelyet akkor kellett kifizetnem, amikor a cipő már régen nem volt meg.

Melyik volt életem *leg*nagyobb nyeresége?

Amikor megtaláltam a pénzt, amelyet elvesztettem.

Mi volt életem *leg*nagyobb szerencséje?

Az, hogy pontosan az ellenkezője történt, mint amit terveztem.

Melyik volt életem *leg*jobb falatja?

Amelyet más evett meg előlem.

Melyik volt életem *leg*józanabb pillanata?

Amikor rájöttem arra, hogy az V. emeletről lépcsőn is le lehet jutni a keramitos udvarra.

Mi lenne életem *leg*nagyobb kedvtelése?

A munka, — majd ha egyszer a sok dologtól hozzájutok.

Melyik volt életem *leg*nagyobb balléptése?

Nem mondom meg, mert megsértődik életem párja.

A
Magyar Nemzet
naponta folytatásokban közli
MÓRA FERENC
„bujdosásból" megkerült
Hannibál feltámasztása
című regényét.

LÁNCHÍD

A Lánchidat kilencven évvel ezelőtt, 1849 november 20-án adták át a nyilvános forgalomnak.

Mit érezhetett az első igazi magyar, aki kilencven évvel ezelőtt, 1849 november 20-án először haladt át mála léptekkel az új hídon Buda és Pest között s először tárult szeme elé, magasan a Duna fölött állva a város, a hegy, a víz diadalmas panorámája, a kép, mely szorgos emberi kezek ékítésével kilencven év után egyike lett a világ legszebb városképeinek? Mit érezhetett a lelkesen promenírozó svábok, fehérdolmányos császári tisztek, rác kereskedők és szláv munkáslányok között, akik önfeledten ünnepelték a technika csodáját és tízszer is végigmentek az őszi szélben láncait csörgető hídon és figyelték a kocsik dübörgését vagy a lengő szerkezet finom ingásait? Valahol a közelben Haynau székelt, a hírek alig érkeztek még meg Világosról, Aradról, a nemzet kiterítve feküdt az országban, idegenek sétáltak rajta, bizony nem volt sok remény. Kossuth számüzetésben, a híd alkotója elborult elmével nézett a sötét éjszakába, s azt hitte, hazája jövőjébe néz — az első igazi magyar, aki átment a hídon pontosan kilencven év előtt, a legszívesebben talán levetette volna magát a magasból, hogy feledjen életet, hazát, s a hidat, amelyen most idegenek andalogtak.

*

Lehetséges-e, hogy az első lánchidi magyar képzeletében fölrévedt mégis az, ami jönni fog? Megsejtette-e a panorámát, amit mi látunk ma a Lánchídról: a tizenkilencedik század második felét, a magyar építés legdúsabb korszakát? Remélte-e, hogy minden megváltozik, s e diadalmas, hódító svábok, rácok, tótok unokái egy máig megfoghatatlan csoda segítségével néhány évtized mulva s anélkül, hogy erőszak történt volna velük, színmagyarokként sétálnak végig döngő léptekkel a hídon és jaj volna annak, aki kétségbevonja magyarságukat? Gondolt-e arra, hogy a tizenkilencedik század Haynau és Világos ellenére mégis az újkori magyarság legnagyobb százada maradt, a legépítőbb, a legdinamikusabb, mert amikor jött, hárommillió fáradt, letört magyart talált, akikre Herder ráadta már az utolsó kenetet, s amikor ment, tízmillió víg és bízó magyar búcsúzott tőle a fölépített szabad nagyhazában? Látta-e a hídról a huszadik század első felének Budapestjét, amelynek szépségét egyformán csodálja innen angol, francia, német, olasz, cseh, szerb és román?

*

1913-ban átépítették a hidat, vonalait talán elvaskosították. Sebaj, így is Európa egyik legszebb hídja marad. Hidak mindenütt szimbolumok, s az európai utas sok híd-csodát látott utazásain. Kevés illeszkedik be szervesebben a tájba s ad annyira szebb összhangot környezetének, mint a magyar Lánchíd. A Tower hídja, a gót és barok kövek közt pompázó prágai Károly-híd, a Pont-Neufe, de az amerikai elektrodinamomágikus városiasság felhőket karcoló kilométeres hídjai, a Hudson hídjai, vagy az új szanfranciskói függő híd sem jellegzetesebbek egy-egy népre és egy-egy világra, mint Széchenyi hídja Budapestre. Az egyetlen talán, amit az angolok visszakövetelnek tőlünk: »a budapesti angol híd«, írják a Lánchídról és lelkesednek érte. Nem adjuk. Szívesen tanulunk a nyugati népektől, Széchenyi is ezt tette, amikor Clark Ádámra bízta a híd megépítését, de ez a híd annyira összeforrt a mi életünkkel, annyira vérzett, szenvedett, örült velünk s az évtizedek alatt annyira belenőtt a tájba, hogy ma elválaszthatatlan tőle és áthasonult, mint ahogy az élő ember idomul lassan-lassan környezetéhez. A svábok magyarok lettek, a híd kétszeresen az lett.

*

Világos, Haynau elmult, a híd megmaradt. Trianon is muladozik már, a híd tovább hirdeti, hogy a nagy, amit a nemzet egykor alkotott, túléli a rosszat és átmenti a jövőbe a nemzet értékeit. Különleg a magyarság legsötétebb éveiben készült, de hogy megépülhetett, azt bizonyítja, hogy a letörtségben is sok dinamizmus maradt még a népben: a nemzet be tudta fejezni, amit meghezdett. A Lánchíd megnyitásának kilencvenéves fordulóján ünnepeljük a magyar építés szellemét, Széchenyi géniuszát, aki tudta, hogy romantikus szilaj, lángoló nemzete akkor válik igazi európaivá, ha megtanul építeni, mint a nyugati civilizációt évszázados realizmussal csiszoló indogermánok, megtanul józanul látni, biztos és célszerű valóságérzettel alkotni, megszereti a téglát-téglára hordó apró-munka ízét és zamatját, leszáll a csillagok közül és rálép a földre. Úgy érezzük, amikor most átépítjük a nemzetet és ki akarjuk venni a gazdasági élet irányítását a pénz hatalmával visszaélők kezéből, hogy a saját rezsinkben kezeljük az ország javait, elsősorban erre a realizmusra, apró munkára van szükség az eredmény szempontjából. Nem elég az idegeneket kitessékelni, érteni is kell ahhoz, hogy jobban és becsületesebben elvégezzük a munkát, amit eddig mások végeztek. Széchenyi beszélt először ilyesfélékről a magyaroknak, először kísérelte meg, hogy bizonyságot tegyen a magyar realizmus mellett, — s ime, munkájának olyan emléke maradt, amelyet messze földről csodálni járnak Európa népei. A Lánchíd, a kilencvenéves csoda, Budapest ékessége, a város legmegnyugtatóbb szépsége, Pest és Buda első szilárd összekötője, az egység, az összhang hirdetője, a kiegyensúlyozott és a bölcs magyar realizmus szimbolumaként indul létének tizedik évtizedébe és arra vár, hogy a százéves jubileumkor két hídfőjén már olyan nemzetet találjon, amely megvalósította Széchenyi szellemének vágyait és kívánságait. (sp.)

Finnországba visszatér a békés élet

Berlin, november 21. A német sajtó *helsinki* és *stockholmi* értesülése szerint *Finnországban lassanként visszatér a rendes hétköznapi élet.* Az abói egyetemet és akadémiát *ismét megnyitották.* A színházak és mozik *újból játszanak* és a közönség mindenütt megtölti őket. A vendéglőkben *a zárórát éjfélig* tolták ki.

A Hohenzollernek és a müncheni merénylet

Berlin, november 21. *Agost Vilmos* herceg, *a Hohenzollern-család nevében* fogadta a Berlinben dolgozó külföldi ujságírókat, akik előtt igen érdekes nyilatkozatot tett.

— A müncheni elvetemedett merénylet után — mondotta *Agost Vilmos* — a volt császár és Hitler birodalmi vezér között *meleghangú táviratváltás* történt. Ez volt *az első érintkezés* Vilmos császár és a német birodalom mai államfője között.

Ezekután a herceg kijelentette, hogy a *Hohenzollern-család vala mennyi tagja a német birodalom léte ellen irányuló cselekménynek tart mindent,* ami Hitler kancellár *ellen* történik. A Hohenzollern-család *tíz tagja a harctéren* küzd.

— A Hohenzollern-család tagjai különben *beszüntették levelezésüket* külföldi barátaikkal, — fejezte be nyilatkozatát *Agost Vilmos.* — Csupán az *Egyesült Államokban* levő ismerőseinkkel tartunk fenn közvetlen érintkezést.

Csütörtökre várható a nagyfontosságú gazdasági minisztertanács

Tizennyolc interpelláció a Ház szerdai napirendjén

A külügyi tárca költségvetési vitáját rendkívüli érdeklődés kisérte. Gróf *Csáky* István külügyminiszter nagyszabású expozéját zsúfolt diplomatakarzat hallgatta végig és igen sok külföldi világlap tudósítója is megjelent a Ház keddi ülésén.

Szerdán a Ház a kultusztárca költségvetését tárgyalja, majd áttérnek az interpellációkra. A Ház interpellációs könyvébe eddig tizennyolc interpellációt jegyeztek be, amelyek közül tizenkettőt a nyilaskeresztes párt tagjai mondanak el. Az interpellációk jegyzékéből megállapítható, hogy szerda: *a sajtóinterpellációk napja,* mert a bejegyzett interpellációk jelentős része a sajtóval áll összefüggésben. Megállapítható továbbá az is, hogy a nyilaskeresztes párt interpellációs heve lényegesen csökkent. A tizennyolc interpelláció közül ugyanis több olyan akad, amelyet már a mult szerdáról halasztottak el.

Politikai körökben a legnagyobb érdeklődést pillanatnyilag a hét közepén összehívásra kerülő *gazdasági minisztertanács* kelti, amelyen mint a *Magyarország* jelentette, igen nagy fontosságú intézkedésekre készülnek. Most még nem lehet tudni, hogy a minisztertanácsot mikorra hívják össze. Valószínű, hogy szerdán az interpellációk miatt nem kerül sor a minisztertanácsra. Csütörtökön a Ház az igazságügyi tárca költségvetését tárgyalja és minthogy az igazságügyminiszter az úgynevezett gazdasági minisztertanácson nem vesz részt, valószínű, hogy ezen a napon kerül sor a nagy érdeklődéssel várt tanácskozásra.

A másik időszerű kérdés: a MÉP szervezésében beálló állítólagos »*változások*« kérdése, amit nyilas körökben már csak a balatonfüredi agitációk kedvéért is változatlan hévvel terjesztenek. Ezzel szemben a valóság az, amiről már hírt adtunk, hogy a Magyar Élet Pártja *kibővíteni készül a párt vezetőségét, anélkül azonban, hogy a régi vezetőség tagjai közül bárki is távoznék helyéről.* Szó van arról is, hogy a MÉP különböző albizottságait, amelyeknek működése az utóbbi időben háttérbe szorult, *ismét aktívvá teszik* és ezzel egyidejűleg még az eddiginél is tágabb lehetőségeket adnak arra, hogy a párt minden képviselője intenzív részt vehessen a párt ügyeinek intézésében.

A svájci tábori posta óriási forgalma

Bern, november 21. *(NST)* A svájci tábori posta októberben óriási forgalmat bonyolított le. *5,266.000 csomag,* 10,036.000 levél és levelezőlap, *89.102 pénzesutalvány* volt a svájci tábori posta *egyhavi* forgalma.

Mély fájdalommal jelentjük, hogy bankunk alelnöke

dr. báró Madarassy-Beck Gyula úr

a Ferenc József Rend középkeresztese a csillaggal, stb. stb., volt országgyűlési képviselő

e hó 20-án elhúnyt.

A Megboldogult a legbuzgóbb tevékenységgel vett részt intézetünk alapításában és azelőtt évtizedeken át elnöke volt az intézetünkbe felvett bankoknak. Fáradtságot nem ismerő igyekezettel fordította nagy szellemét, széles tudását és gazdag tapasztalatait bankunk érdekeinek előmozdítására. Felejthetetlen emlékét mindig a legmelegebb hálával és a legbensőbb kegyelettel fogjuk megőrizni.

Magyar-Olasz Bank Részvénytársaság

A Magyar Kereskedelmi Csarnok Nagykereskedők Országos Szövetségének elnöksége, választmánya és titkára fájdalmas gyásszal jelenti, hogy a szövetség több mint két évtizeden át volt elnöke

madarasi báró dr.

Madarassy-Beck Gyula

a Ferenc József-rend csillagos középkeresztje, a III. osztályú Vaskoronarend, a Signum Laudis, a fehérszalagos II. osztályú német Vaskereszt és több külföldi kitüntetésnek tulajdonosa, v. országgyűlési képviselő, a Magyar Jelzálog-Hitelbank ny. elnöke, a Magyar-Olasz Bank elnöke, a Magyar Forgalmi Bank elnöke, stb., stb.

1939 november 19-én meghalt.

Huszonkét esztendőn keresztül mély bölcsességgel és páratlan tudással, ékes szóval, ragyogó tollal és mindig tettrekész lelkesedéssel szolgálta a magyar közgazdaság és különösen a hazai nagykereskedelem érdekeit és határtalan szeretettel munkálkodott nemes élete utolsó pillanatáig a Magyar Kereskedelmi Csarnokért.

Nagy, munkás életének tanítása, lángoló honszerelmének példája örökké élni fog a magyar kereskedelemben és emlékét szeretettel, hódolattal és kegyelettel őrizzük.

Szövetségünk Nagy Halottját november hó 22-én, szerdán délután 1 órakor testületileg kísérjük utolsó útjára a Kerepesi temető halottasházából.

Budapest, 1939 november 20.

SZINHÁZ

PATAKY KÁLMÁN: „MOST JÖTTEM GIBRALTÁRBÓL"

Az *Opera* színpadán találkoztunk *Pataky* Kálmánnal, aki vasárnap este a »Sevillai borbély«-ban lépett fel a magyar közönség előtt. A »Traviata« egyik szomorú jelenetétől lépett a kulisszák mögé, szemében mégis ott fénylett *a hazaérkezettek öröme.*

— *Nem volt könnyű út* — mondotta — és ami több, bizonytalan. Az olasz hajójáratok most rendkívül bonyolultak és szinte bizonytalan, hogy melyik nap indulnak el. *Gibraltárban* például több napig kellett tartózkodnunk. Látom, itthon az egyik moziban éppen a »*Gibraltár*« megy. Dícsérik, de nem nézém meg, mert *Gibraltárt most eredetiben láttam és kémet is annyit, hogy elég egy életre.* Én legalább is mindenkiben kémet láttam, mintahogy a hatóságok előtt is *mindenki kémgyanus.*

— Nem tudom kimondani, milyen boldogsággal töltött el vasárnap este az a tüntető melegség, amellyel a főváros közönsége fogadott. A »Sevillai borbély«-ban tudvalevőleg nincs *tapsos belépésem*, szóval nem olyan körülmények között és formában lépek a színpadra, amelyben a tapsot már a megjelenésével is kiválthatja a művész s az előadás mégis percekre megszakadt. *Mélységes megindulással köszöntem meg* ezt a meleg szeretetet.

— Három hónapig maradok itthon. Még nem tudom, milyen ujdonságban lépek fel. Egyelőre a rendes repertoár betöltéséről van szó. Három hónap mulva *Olaszországba*, részint *Milanóba*, a *Scalához*, részint *Rómába* a *Teatro Reálhoz* szólít a szerződésem.

Operaciklus a Városi Színházban

A *Városi Színház* nagyszabású operaciklust tervez.

Az operaciklus keretében *hazahívja azokat a külföldi magyar művészeket*, akik a háborús bonyodalmak következtében nem tudnak eleget tenni különböző államokba szóló szerződésüknek s így pillanatnyilag *szabadon vannak.*

Ezek között a művészek között találjuk *Németh* Máriát és *Godin* Imrét. Értesülésünk szerint külföldi hírességek is fellépnek a *Városi Színház* színpadán, a többi között Tatjana *Menotti*, a milánói *Scala* tagja, akivel már meg is kezdték a szerződtetési tárgyalásokat.

Blaha-emlékünnepélyt rendeznek a rimaszombati színészek

Iván Sándor színtársulata vasárnap emlékünnepélyt rendez *Blaha* Lujza rimaszombati szülőházánál. A színészek megkoszorúzzák a »nemzet csalogánya« rimaszombati márványemléktábláját.

Furtwängler szerda este érkezik Budapestre

Furtwängler Vilmos főzeneigazgató szerda este 11 órakor érkezik a prágai gyorssal Budapestre, hogy fellépjen a *Filharmóniai Társaság* bérleti hangversenyén.

Karády Katalin helyett Szörényi Éva a rádióban

A rádió ma este 8 óra 10 perces kezdettel adja elő *Barsi* Ödön »Az ördög hegedűse« című hangjátékát, melynek főszerepét a szerző-rendező *Karády* Katalinra osztotta ki. Ma reggel arról értesült a rádió vezetősége, hogy *Karády* Katalint vakbélgyulladással az egyik szanatóriumba szállították. Szerepe eljátszására *Szörényi* Évát kérték fel, aki vállalta is a beugrást.

A hét filmbemutatói

Ezen a héten a nagy premiermozik a következő filmeket mutatják be:

Hat hét boldogság
Kék csillag
Nőtlen férj
Asszonyok szállodája

(*) Gazdag műsor az első Faluszínpad. Szombaton tartja bemutatóját az első magyar Faluszínpad, a *fóti Vörösmarty Kultúrházban.* Lelkes tanítók és jóigyekezetű gazdák népies eredetű játékokat, népi balladákat adnak elő, de szerepel műsorukon *Bartók, Kodály* egy-egy műve, *Ady* és *Petőfi* egy-egy verse is. A színpadavatáson a Faluszínpad-mozgalom kezdeményezője, *Muharay* Elemér mond bevezetőt.

Kétmillió frankot vesztett Marlene Dietrich a háború miatt

Marlene *Dietrich* minden ékszerével és garderobjának minden darabjával áthajózott a békésnek egyáltalában nem nevezhető Óceánon, minthogy Párizsban egy hatalmas film főszerepének eljátszására szerződtették.

A film címe »Bruges la morte« (»A halott Brügge«). Rendezésére Pierre *Chenal*-t szemelték ki.

Marlene *Ditrichet* azonban fájdalmas csalódás érte, mert a film forgatását *nem kezdték meg.* A film nagy gonddal összeválogatott férfiszereplőit időközben ugyanis bevonultatták.

Minthogy a szerződésnek egyik pontja a társaságot *vis major* esetén mentesítette a bánatpénz megfizetése alól, Marlene *Dietrich elvesztette kétmillió frankra szóló igényét.*

Itt említjük meg, hogy hasonló okok miatt a »Sebastopol« című film forgatásától is el kellett állni.

Tóth Árpád versei a rádióban

Az örök szépségnek, a tiszta, időtlen lírának hódolt tegnap, hétfőn este huszonöt percig a magyar rádió. *Tóth* Árpádnak, a tíz évvel ezelőtt meghalt, nagy modern költőnek a verseit röpítette szét az éter huilámain. Öröm volt hallani ezeket a csodálatos lírai alkotásokat, öröm volt ismét meggyőződni róla, hogy mennyire nem koptak meg, mennyire elevenen, maian hatnak. Mert akármennyire izgalmas kort élünk, napjainknak, óráinknak egy jelentős része mégiscsak a magánélet dolgaival, a lelki és szellemi élet egyéni tartalmával telítve válik bennünk multtá és emlékké: a vér és vas forró és csikorgó világát ma is szinte párhuzamosan éljük egy másik, örök emberi valósággal. Ezt a boldogító tapaszalatot erősitik és erősítették meg *Tóth* Árpád versei mindenütt, ahol olvassák a költő könyveit. mindenütt, ahol végighallgatták a tegnapesti rádióelőadást. *Babits* Mihály szép bevezetője után a zengő antológia keretében ismert kitűnő művészetével B. *Simonffy* Margot adta elő a költő hét versét.

(*) A német mozikban csak »biztonsági« filmeket forgatnak. A birodalmi munkaügyi miniszter rendelete értelmében a jövőben csak »biztonsági« filmeket szabad forgatni. A biztonsági filmanyag, melyet eddig *keskenyfilmek és Röntgen-filmek* gyártására használtak fel, rövidesen kiszorítja a régi, *tűzveszélyes* filmeket.

Keddi és szerdai rádióműsor

KEDD:

BUDAPEST I.: 17.00 Hírek szlovák és magyarorosz nyelven. 17.15 Barabás Lilia hegedül, zongorán kísér Rieger Tibor dr. 17.40 »Nem dohányzom többet.« Csurka Péter csevegése. 18.00 Világhírű zenekarok hanglemezei. 18.45 »Színészadomák.« Pataky József előadása. 19.15 Hírek. 18.25 Rácz Béla cigányzenekara. 20.10 »Az ördög hegedüse.« Hangjáték két részben. Irta és rendezi Barsi Ödön. Kb. 21.40 Hírek, időjárásjelentés, hírek szlovák és magyarorosz nyelven. 22.00 A Rádió Szalonzenekara. Vezényel Bertha István. 23.00 Hírek német, olasz, angol és francia nyelven. 23.20 Közvetítés a budai Kis Royal-étteremből. Pertis Jenő cigányzenekara muzsikál. 0.05 Hírek.

BUDAPEST II.: 18.00—18.30 A földmivelésügyi minisztérium mezőgazdasági félórája. 19.00 Magyarorosz hallgatóinknak 19.30 Francia nyelvoktatás. Garzó Miklós dr. előadása. 20.00 Hírek magyar, szlovák és magyarorosz nyelven. 20.20 Beethoven: V. szimfónia, c-moll, 67. mű. 21.00 »Amerikai furcsaságok.« Heigl László dr. előadása. 21.30 Közvetítés a Kakuk-étteremből. Lovászi Ferenc cigányzenekara muzsikál. 22.00 Időjárásjelentés.

KASSA: 18.00—18.30 A földmivelésügyi minisztérium mezőgazdasági előadásának átvétele Budapest II.-ről. Kb. 18.30—0.15 Azonos Budapest I. műsorával.

SZERDA:

BUDAPEST I.: 6.45 Torna. Hírek. Közlemények. Hanglemezek. Étrend. 10.00 Hírek. 10.45 Gyermekdélelőtt. »Ma Szegeden járunk kis pajtások.« 10.45 »Vendéglő az országút mellett.« Irta Ady Lajos. (Felolvasás.) 11.10 Nemzetközi vizjelzőszolgálat. 12.00 Harangszó. Himnusz. Időjárásjelentés. 12.10 Kisházyné Magyar Franciska énekel, kiséri Balázs Kálmán cigányzenekara. 12.40 Hírek. 13.20 Időjelzés, időjárásjelentés, vizállásjelentés. 13.30 Országos Postászenekar. 14.30 Hírek. 14.45 Műsorismertetés. 15.00 Árfolyamhirek, piaci árak, élelmiszerárak. 16.15 Diákfélóra. »Nálunk ünneplő szokásai.« Ortutay Gyula dr. előadása. 16.45 Időjelzés, időjárásjelentés hirek. 17.00 Hirek szlovák és magyarorosz nyelven. 17.15 Séta a honvédtisztjelöltek otthonában. Közvetítés a m. kir. I. Ludovika Akadémiáról. 18.00 Bura Sándor cigányzenekara. 18.45 »Gróf Tisza István a fronton.« — »Görgeynél Visegrádon.« Vécsey Miklós előadása. 19.15 Hirek. 19.25 Az Operaház előadásának ismertetése. 19.30 Az Operaház előadásának közvetítése. »Faust.« Müller Mária kamaraénekesnő vendégfelléptével. 20.30 Külügyi negyedóra. 21.40 Hirek, időjárásjelentés, hirek szlovák és magyarorosz nyelven. 22.40 A Rádió Szalonzenekara. Közben 23.00 Hírek német, olasz, angol és francia nyelven. 0.05 Hirek.

BUDAPEST II.: 19.00 Kárpáthy Sándor dr. gordonkázik, zongorán kisér Földes László. 19.30 Olasz nyelvoktatás. Gallerani Bonaventura előadása. 20.00 Hirek magyar, szlovák és magyarorosz nyelven. 20.20 Közvetítés a Szeiffert-kávéházból. Csorba Gyula cigányzenekara muzsikál. 21.00 »Európa legnyugatibb népe.« (Az irek). Szeky Pálma előadása. 21.30 Táncleimezek. 22.00 Időjárásjelentés.

KASSA 10.00—11.00 Azonos Budapest I. műsorával. (10-kor hirek.) 11.05 »A mosolygó magyar mult.« Hegyaljai Kiss Géza előadása. 11.20 Szórakoztató hangszerszólók hanglemezről. 11.40 Hirek magyar és szlovák nyelven, műsorismertetés. 12.00—0.15 Azonos Budapest I. műsorával.

Külföldi érdekességek

KEDD: Nyitányok (18.17) **Bukarest.** — Thomas-operákból (19.50) **Riga.** — Bach- és Beethoven-művek (20.15) **Bécs.** — Klasszikus zene (21.00) **Pozsony.** — Gitárszóló (22.00) **Firenze.**

KAMARA VARIETÉ
Teréz-körút 46
KICSUDA MAGA?
Csodálatos artista revüjével megnyitás november 22-én.
Jegyek egész nap válthatók.
Telefon: 119-363.
Naponta két előadás ½6 és ½9 órakor
Helyárak 80 fillértől 5 pengőig.
Délután mozi helyárak.

Színházak műsora

OPERAHÁZ: Traviata (A. bérlet, 7. sz., ½8). — **NEMZETI:** Papucshős (½8). — **KAMARA:** Feleség (8). — **VIG:** Kártyázó asszonyok (8). — **PESTI:** Szabad az út (8). — **VÁROSI:** Erzsébet (8). — **BELVÁROSI:** Végrendelet (8). — **ANDRÁSSY:** Klotild néni (8). — **FŐVÁROSI OPERETT:** Pozsonyi lakodalom (8). — **ROYAL:** Ki gyerek vagyok én? (½9). — **PODIUM:** Megnyitó műsor (9). — **DUNAPARTI:** Megnyitó műsor (9). — **KOMÉDIA:** Benősülés (½9). — **ERZSEBETVÁROSI:** Fehérvári huszárok (½6, ½9). — **JÓZSEFVÁROSI:** Zimberi-zombori szépasszony (½6, ½9). — **KISFALUDY:** Paprikáscsirke (½6, ½9).

Mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat. V ü = Vasárnap és ünnepnap. M = Matiné.

ADMIRÁL (353-707): **Broadway rózsája** (Alice Faye). (¼4 ½6 ⅛8 ½10; V ü ½2 órakor is.) Vas. d. e. ½10 és ½12-kor: **Dzsungelszerelem.** — **ALKOTÁS** (355-374): **Judit** (Bette Davis). (Előadások: ½4 ⅛6 ½8 ¼10; V ü ½2-kor is.) — **ANDRÁSSY** (124-127): **Kinai express** (Erich v. Stroheim). (¾4 ¾6 ¾8 ¾10; V ü ½2-kor is.) — **ÁTRIUM** (154-024, 143-034): **Áll a bál** (Szeleczky). (½6 ½8 ½10; Sz V ü ¼4-kor is.) — **BELVÁROSI** (384-563): **Mámoros báli éj** (Zarah Leander). (4 6 8 10; V ü jobbt. 2 4 6 8 10, balt. 3 5 7 9.) — **BODOGRAF** (149—510): **A 14-es futár** (Luise Rainer). (¼4 ½6 ½8 ½10; V ü ½2-kor is.) — **BROADWAY** (144-212): **Mámor** (Jean Gabin). (½4 ½6 ⅛8 ½10; Sz V ü ½2-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: **Rosalie** (Eddy Nelson). — **BUDAI APOLLO** (351-500): **Kinai express.** (Előadások: ½5 ½7 9; V ü ½2 ½4 ⅛6 ½8 ½10.) Vasárnap d. e. ½11-kor: **Sztrogoff Mihály.** — **CAPITOL** (134-337): Második hétre prolongálva! **Egy párizsi ház** (Gaby Morlay). (¼4 ½6 ½8 és ½10 órakor; V ü d. e. 11; d. u. ½2-kor is.) — **CASINO** (383-102): **Walt Disney új színes csodája.** (½6 ½8 ½10; Sz V ü ½2-kor is.) — **CITY** (111-140): Második hétre prolongálva! **Walt Disney: Hollywoodi képeskönyv.** Híradók. (½6 ½8 ½10; Sz V ü ¾4-kor is.) — **CORSO** (182-818): **Gibraltár** (Erich v. Stroheim). (½6 ⅛8 ½10; V ü ½2-kor is.) Vas. d. e. ½12-kor: **Bartók—Zathureczky matiné.** — **CORVIN** (139-584, 138-988): **A miniszter barátja** (Páger). (½4 ½6 ⅛8 ½10; V ü ½2 órakor is.) Vas. d. e. ½11: **Csin-Csin** (Shirley Temple). — **DAMJANICH** (134-803): **Mámoros báli éj** (Zarah Leander). (¼4 ⅛6 ½8 ½10; V ü 2 4 6 8 10.) — **DÉCSI** (121-343, 125-952): **Gibraltár** (Erich von Stroheim). (6 8 és 10 órakor; szomb., vas., ünn. 4 órakor is.) — **ELIT** (114-502): **A miniszter barátja** (Páger). (4 6 8 10; V ü 2-kor is.) — **FORUM** (189-707, 189-543, 188-528): Második hétre prolongálva! **Francia négyes** (Sacha Guitry). (½6 ½8 ½10; Sz V ü ¼4-kor is.) — **GLÓRIA** (144-800): **Mámoros báli éj** (Zarah Leander). (½5 ¾7 9; Sz ¼4 ⅛6 ½8 ½10; V ü ½2-kor is.) — **HOLLYWOOD** (142-455): **Asszony a tűzvonalban** (G. Fröhlich). (½4 ⅛6 ⅛8 ½10; V ü ½2-kor is.) Vas. d. e. ½11-kor: **A néma vár** (Annabella). — **HOMÉROS** (296-178): **Café de Paris** (Vera Korène). (½5 7 ¼10; V ü ½2-től folyt.) — **IPOLY** (292-626): **Riadó a Földközi tengeren** (Pierre Fresnay). (4 ½7 9; V ü 2 ½5 7 ½10.) — **JÓZSEFVÁROSI** (134-644): **Judith** (Bette Davis). (¼4 ⅛6 ½8 ½10; V ü ½2 órakor is.) Vas. d. e. ½10 és ½12-kor: **Nincs többé alvilág.** — **KAMARA** (144-027): Harmadik hétre prolongálva! **A szerelem tolvaja** (Elisabeth Bergner). (Mindennap: d. e. 11, d. u. 2 4 6 8 10.) — **KULTÚR** (386-193): **Café de Paris** (Vera Korène). (5 ½8 ½10; V ü ½2 ½4 ½6 ½8 ¾10.) — **LLOYD** (111-994): **A jó házasság titka** (Loretta Young). (4 6 8 10; V ü 2-kor is.) — **NYUGAT** (127-162): **Broadway rózsája** (Alice Faye). (½5 7 ½10; Sz 4 6 8 10; V ü 2-kor is.) — **ODEON** (130-263): **Mellékutca** (Iréne Dunne). (Folyt. előad.: ⅛5 ¾7 ½10; Sz ¼4 ½6 ⅛8 ½10; V ü ½2 órakor is.) — **OLYMPIA** (342-947): **Mámoros báli éj** (Zarah Leander). (Előadások kezdete mindennap: d. e. 11, d. u. 2 4 6 8 10.) — **OMNIA** (130-125): **Alexander Graham Bell** (Loretta Young. Don Ameche). Magyar híradó. (4 6 8 10; V ü 2-kor is.) — **ORIENT** (114-926): **Pénz áll a házhoz** (Kiss Manyi). (Folyt. előad.: ⅛5 ¾7 ½10; V ü ½2 ¼4 ⅛6 ½8 ½10.) — **OTTHON** (146-447): **A Broadway rózsája** (Alice Faye). (¼4 ½6 ⅛8 ½10; V ü ½2-kor is.) — **PALACE** (136-523): 3-ik hétre prolongálva! **A három testőr** (3 Ritz Brothers). (Mindennap: d. e. 11, d. u. 2 4 6 8 10.) — **PATRIA** (145-673): **Riadó Indiában** (Korda-film). (Előadások: 4 6 8 10; V ü 2-kor is.) — **PHÖNIX** (144-454): **Ember és gazember** (Willy Forst). (Folyt. előad.: d. e. 11, d. u. 1 3 5 ⅛8 ½10.) — **RADIUS** (122-098, 120-564): Ötödik hétre prolongálva! **Várlak** (Iréne Dunne). (½6 ¾8 ¾10; Sz V ü ¼4-kor is.) — **RIALTO** (139-497): **Mámoros báli éj** (Zarah Leander). (Mindennap: d. e. ½11, d. u. ½1 ½3 5 ⅛8 ½10; V ü d. e. 10 12, d. u. 2 4 6 8 10.) — **ROYAL APOLLO** (141-902, 342-946): Második hétre prolongálva! **Tánc a Föld körül** (Fred Astaire). (½6 ⅛8 ¾10; Sz V ü 4 6 8 10.) — **SAVOY** (146-040): **Riadó Indiában** (Korda-film). (½4 ½6 ⅛8 ½10; V ü ½2-kor is.) — **SCALA** (114-411): **Pygmalion** (Leslie Howard) (½6 ⅛8 ½10; Sz V ü 3-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: **Gyermek trükkfilmmatiné.** — **TIVOLI** (123-049): **Ember és gazember** (Willy Forst). (Folyt. előad.: ½5 7 ½10; Sz ½4 ¾6 ½8 ½10; V ü ½2-kor is.) — **TURÁN** (120-003): **Mámoros báli éj** (Zarah Leander). (4 6 8 10; V ü 2-kor is.) Vasárnap d. e. 9 és 11-kor: **Dzsungelszerelem.** — **URÁNIA** (146-046): Második hétre prolongálva! **Áll a bál** (Szeleczky). (5 ⅛8 ½10; Sz V ü ¾3-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: **Dr. Mezey István előadása: Mandzsukuó.** — **VESTA** (132-639): **Ember és gazember** (Willy Forst). (D. e. 11., d. u. ½2 ½4 ½6 ⅛8 ½10; V ü d. e. 11, d. u. 2 4 6 8 10.)

Clark Ádám

Clark Vilmos

wód

Zelovich Kornél

A budapesti Láncz-
hid. Bp. 1899

duplum

Bevétel Kiadás

korona fill. korona fill.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
Ó34-1908
számhoz

Folyó szám	Kelet hó	Kelet nap	Tárgy
			A bizottsági könyvt szakmunkák fejében 19 alatt kiszállt 343 ko Csorám
1.	1901. V.	30.	Kiszállatott 11344. sz
2.	X.	5.	Kifizettetett Wasmuth cégne
3.	1902. IV.	7.	" " "
4.	1903. III.	9.	" " "
5.	1904 III.	26.	" " "
6.	1905. IX.	19.	" " "
7.	1907. I.	7.	" " "

Clark Adam és
Tierney

l.

Zelovich Kornél:
A budapesti
Lauchid. Bp. 1899.

Ellenőrizni
Szimpeitől.

duplum

A Miserulékeny Orsz.
Biróttságához
Budapesten

Dr Gerecse Péter
bír. tag

Clark

Zelovich Kornél:
A budapesti Lánc-
híd. Budapest,
1899.

duplum

Vajay Ignác
Adalékok a
Budapest, 1
Vajda János
rajzai után
Pest, 1859.
Valkó Arisz
Pestvármegy
Kiskun várm
4 o, 56 K,
Vallery-Rad
Hongrie sou
des Etudes
1929.
Valló Istvá
terve. 8 o,
Vámos Feren
József nádo
Egylet Közl

Clark Ádám

wód
z

Zichy Szech

626. l.

ątowe

Clark Thierney

is Adams

wod

z

Zichy Szech

494 is kv M.

636 .l.

duplum

Clark Ádám

Zelovich Kornél:

Széchenyi mérnöki alkotásai.

Bp 1971.

Clark Ádám

Zelovich Kornél

A budapesti
Lánchíd.
Kny.
Bp 1899

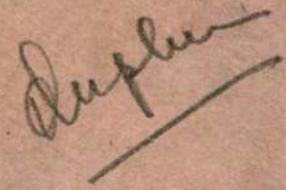

Clark William Tierney

lásd okr.

Zádor - Rados 404.l

látíros

~~Barabás Miklós~~

~~Benczur Gyula~~

Clark Adám

Fadrusz János

Ferenczy István

Henszlmann Imre

Izsó Miklós

Kolozsvári György és Márton

Kupeczky János, Lechner Ödön

Lotz Károly

Mányoki Adám

Munkácsy Mihály

Pollack Mihály

Schulek Frigyes, Strobl Alajos

Székely Bertalan

Szinyei Merse Pál

Ybl Miklós

Zichy Mihály

Szobrai a szegedi Emlékcsarnokban

Erdély magyar egyetemre.

Kolozsvár 1941. 347, 348 l.

Lovász tanul

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

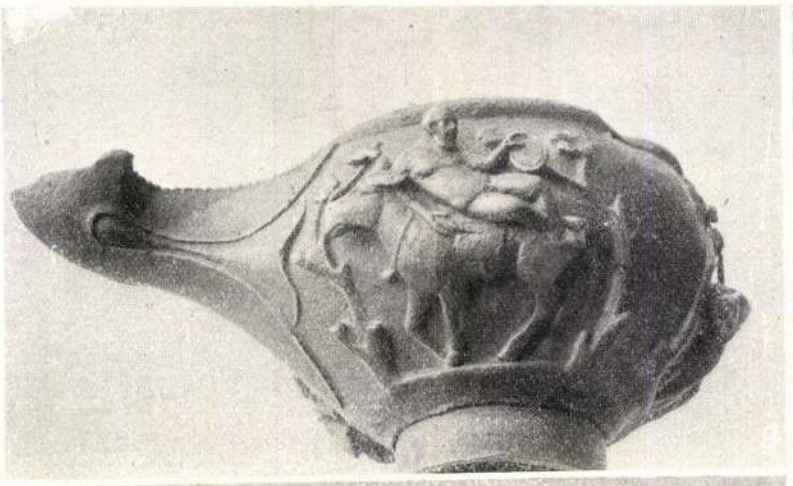

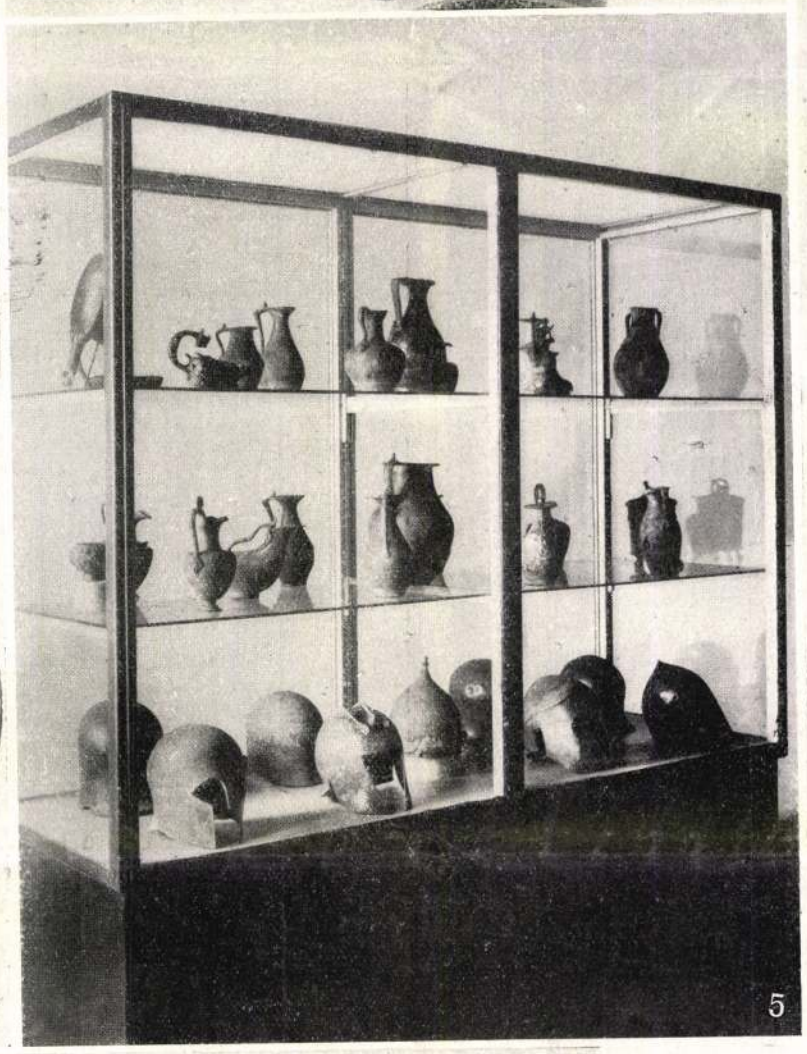

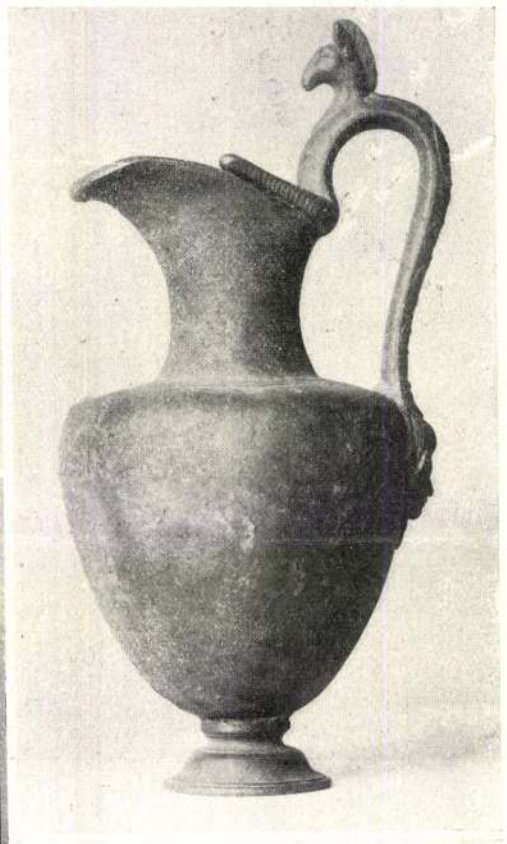

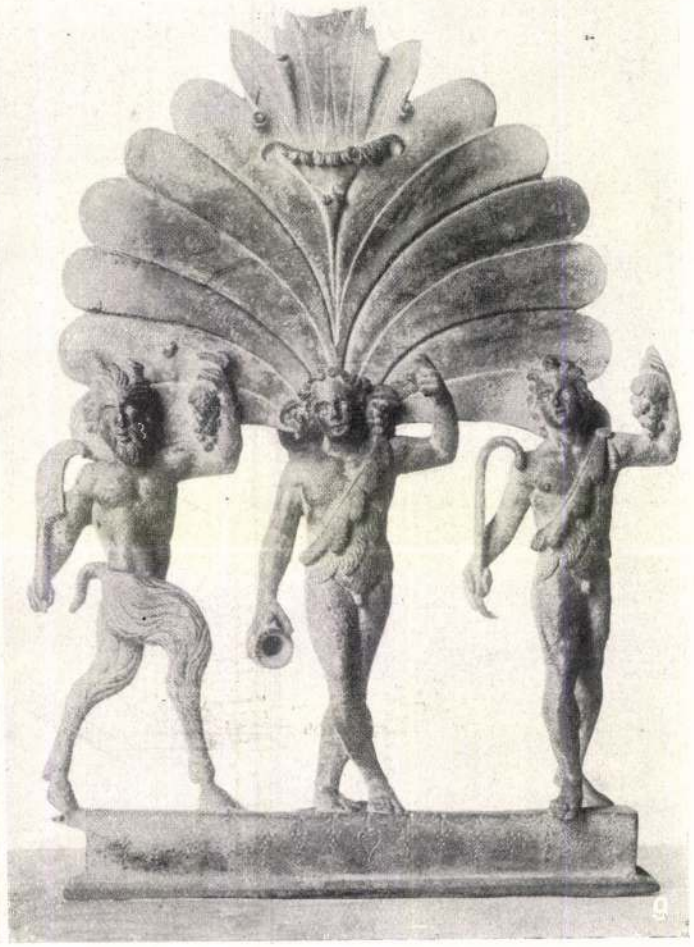

1. Szandáját megoldó Aphrodite. — 2. Domborműves bronzmécses (Szilén szamár hátán.). — 3. Bronzkancsó Pompéjiből. — 4. és 6. Pajzskeretes dionysikus mellképek. — 5. Ujonnan felállított és rendezett vasszekrény: alul görög és etruszk sisakok, fent római bronzedények. — 8. Bronzmécses Zeus és Helios mellképével. — 8. Haját bontó Aphrodite. (Nyakán ezüst torques.) — 9. Dionysikus bronzcsoport.

UJONNAN ELRENDEZETT RÓMAI EMLÉKEK A NEMZETI MÚZEUM RÉGISÉGTÁRÁBAN.

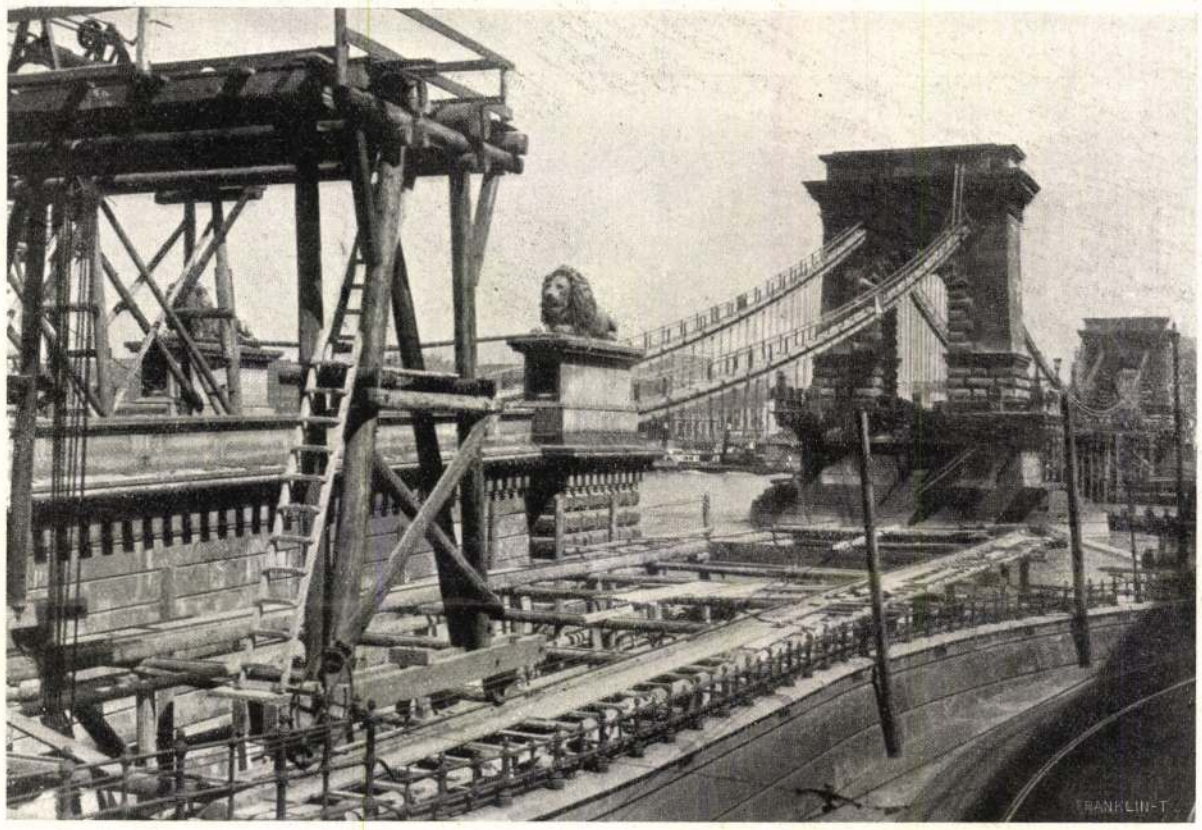

A HIDFŐ MEGERŐSÍTÉSÉNEK MUNKÁLATAI A BUDAI OLDALON.

A HID EGY RÉSZE A DUNÁRÓL

CZÖLÖPVERŐ GÉP.

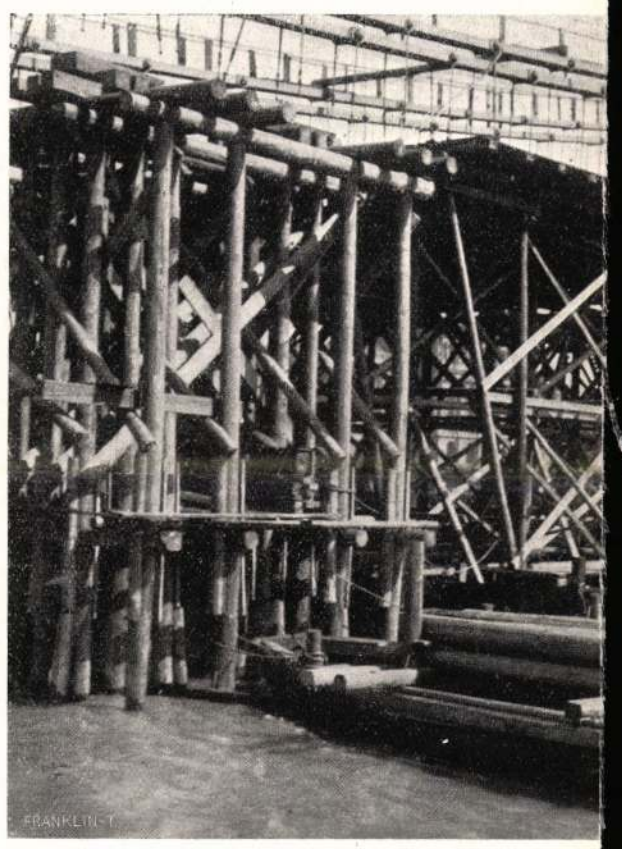

MEREV ÉS ÚSZÓ ÁLLVÁNYOKRÓL S

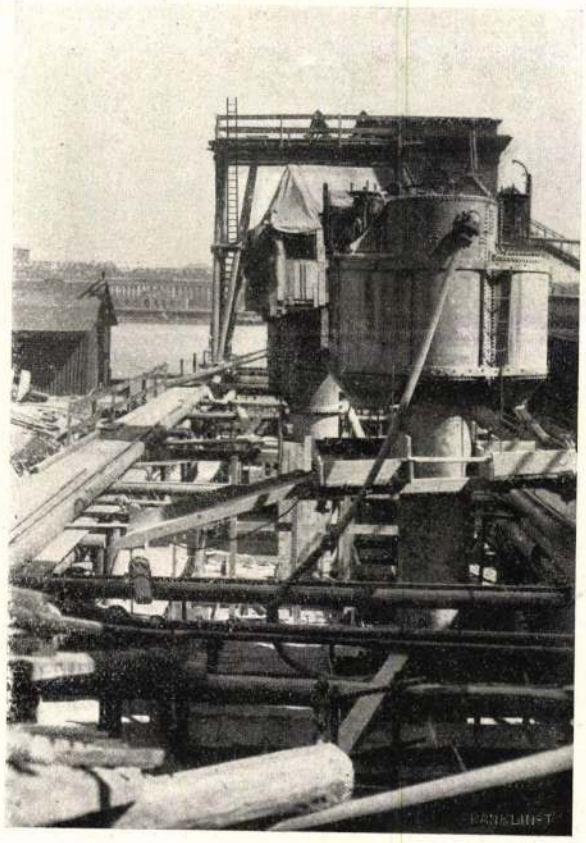

PNEUMATIKUS ALAPOZÁS A BUDAI HIDFŐNÉL.

A HIDFŐ MEGERŐSÍTÉSE.

CZÖLÖPÖZÉS GŐZGÉPPEL.

A LÁNCZHÍD ÁTÉPÍTÉ

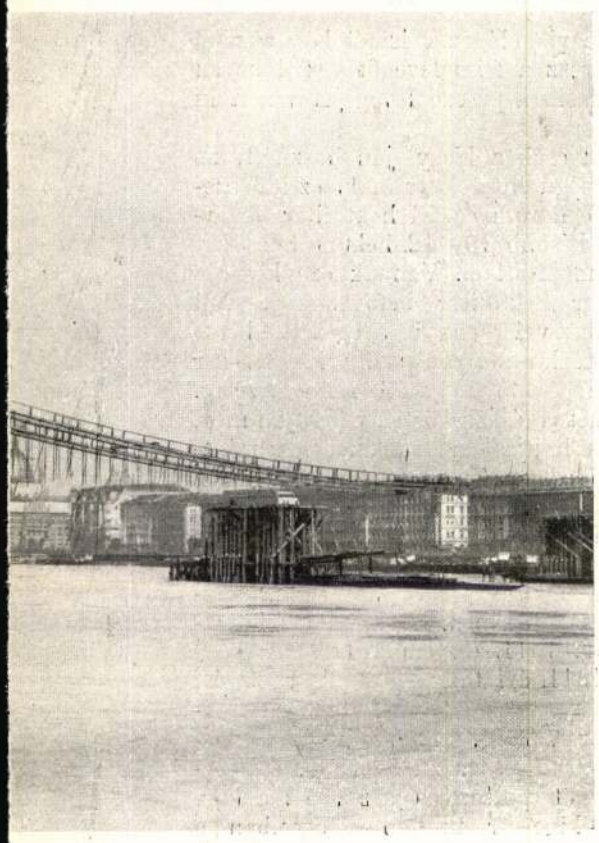

NÉZVE, MOSTANI ÁLLAPOTÁBAN.

GYALOGJÁRÓ A RÉGI LÁNCZSZERKEZETEN.

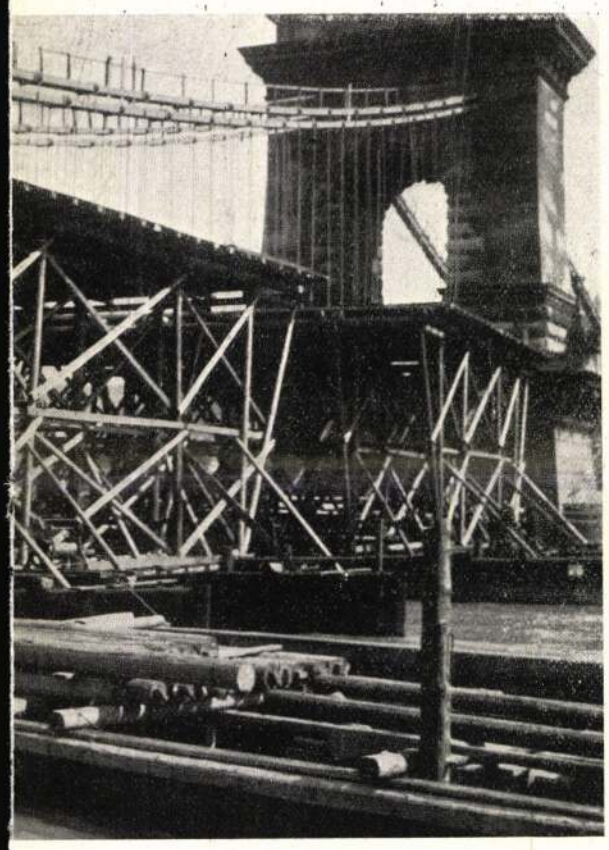

ZERELIK LE A RÉGI LÁNCZOKAT.

MEREV ÁLLVÁNY A RÉGI HID ALATT.

A HIDFŐ AZ OROSZLÁNNAL.

AZ ÚJ LÁNCZSZEMEK A PESTI OLDALON FÖLRAKTÁROZVA.

SE. — Balogh Rudolf fölvételei.

A PINCZE ÉPÜLETE.

BÁRÓ KAZY JÓZSEF ÁLLAMTITKÁR A MEGNYITÁSKOR.

A MEGNYITÁS A PINCZÉK BEJÁRATA ELŐTT.

A HEGYALJAI ÁLLAMI KÖZPINCZE.

Az állami borpinczék között, a milyenek most már az ország számos helyén vannak, ha méreteire nem a legnagyobb is, azonban kétségtelenül a legfontosabb czélt szolgálja az a közpincze, mely a Hegyalja szivében Sátoraljaújhelyen épült és a melyet díszes ünnepség keretében az elmúlt vasárnapon nyitott meg báró *Kazy* József, földmivelésügyi általamtitkár. Ez a pincze tizenötezer hektoliter bor befogadására alkalmas, a sátoraljaújhelyi pályaudvarral szemben épült, csinos külsejű, egyemeletes, tornyos épület, különleges berendezéseket alkalmaztak az építésénél, a mely félmillió koronájába került a kincstárnak.

A pincze a talaj emelkedésének megfelelően 2—4 méter feltöltésen épült. Hetven méter hosszú főágból jobbra és balra huszonkét mellékág vonul, mindegyik huszonöt méter hosszú és vasbetonból készült, a többi helyeken pedig boltozatos és vasbetonnal kombinált téglából van. Négy és fél méter szélesek a folyosók, a hordók mindkét oldalon vasbeton ászkokon nyugszanak és itt alkalmazták először a Superator elnevezésű szellőző készülékeket. Ezeknek a szellőzőknek a felső vége a szabadba nyúlik, a szemlélőre azt a benyomást teszi, mintha kémény volna, a pinczében valamennyinek alul és felül van beágazása úgy, hogy a téli és nyári időnek megfelelően lehet a pinczét vagy lehűteni, vagy meleg levegővel ellátni. Mindegyik elágazás ismét két részből áll, az egyik rész a friss levegőt vezeti be az épületbe, a másik a pincze levegőjét vezeti ki a szabadba.

A pinczében csak a Hegyalján használt, kis befogadóképességű hordók vannak, ez idő szerint leginkább három és fél hektoliter ürtartalommal, de később 10—12 hektos hordókat is helyeznek majd itt el. Vannak ezenkivül a pinczében ezer hektoliter befogadóképességű czementhordók, valamennyi üvegezett belső résszel, a palaczk-osztályon pedig kétszázezer palaczknak megfelelő hely áll rendelkezésre. Az egész pinczét villámos-körték világitják meg, villámos áram hajtja a szivattyúkat is, a minthogy a közpincze egész gépüzemét villamos erőre rendezték be.

Ez idő szerint hatszázezer korona becsértékű, illetve ilyen áron vásárolt, voltaképen azonban egy millió koronánál is magasabb értékű hegyaljai bor van a pinczében. Leginkább a következő fajtákból: 1911. esztendei termésű bodrogkisfaludi, 1911. évi termésű mádi, 1909. évi termésű zsadányi szomorodni, 1911. esztendőből való tolcsvai, 1911. esztendei termésű kistornyi négy puttonyos aszú és 1906. évi termésű tolcsvai öt puttonyos aszú. Ez a bormennyiség a kincstár tulajdona, azonban a közpincze megnyitásával beszüntették a borok vásárlását és ezentúl csak kezelésre fogadnak el bormennyiséget a gazdáktól. *p. j.*

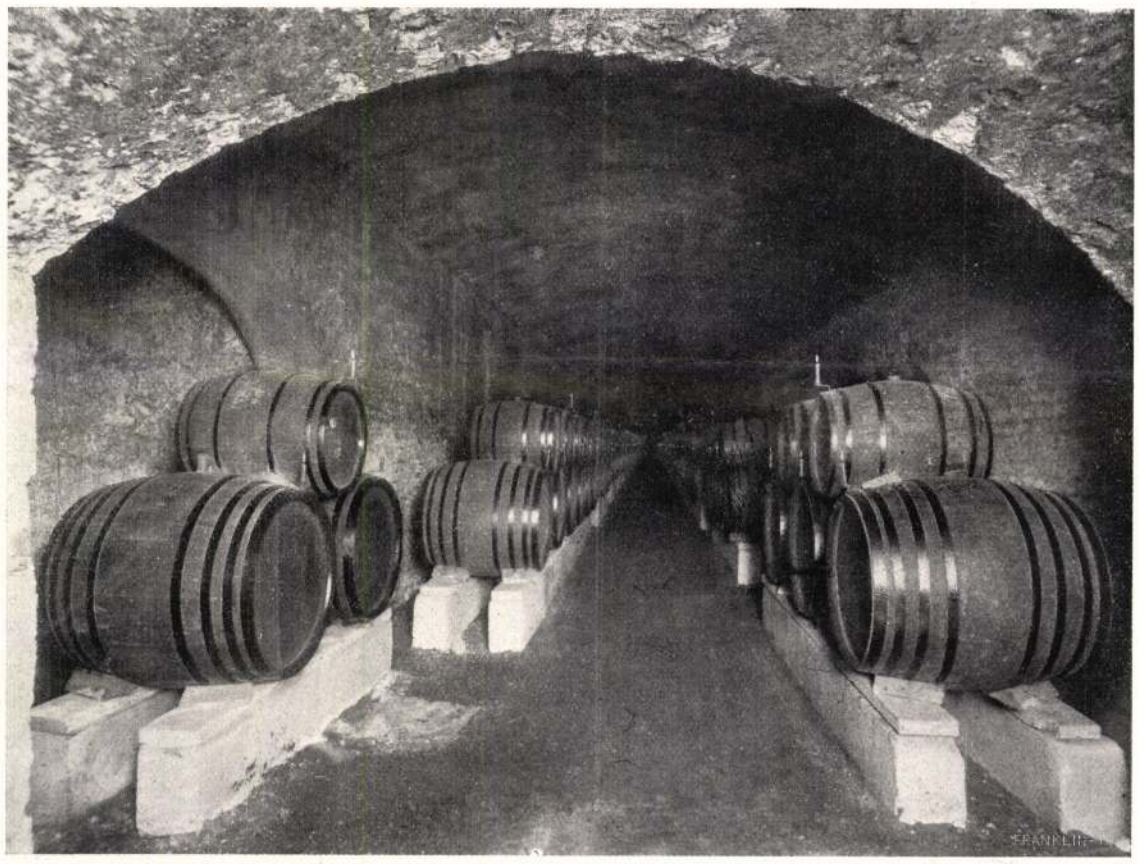

Jelfy Gyula fölvételei.

A PINCZE EGY MELLÉKÁGA.

Clark

Budapesti Hirlap

1913. máj. 18. (A Lavichid elrablása.)

NÉSZPERZÉLI BÉRMENTESÍTVE
940 MÁR. 28.
BUDAPEST 72

MAGYAR KÖNYVSZEMLE, BUDAPEST M. NEMZ. MUZEUM

Müemlékek Orsz. Bizottsága

NYOMTATVÁNY.

BUDAPEST
IX. Rákos u.

Clark W. Tierney és Adam

MAGYAR MŰVÉSZET
1926. 231.

Dr Bierbauer Virgil:
William Tierney Clark
és Adam Clark remek-
műve, a Széchenyi-
lánchíd.

Clark Ádám

Ivód

A budai várhegyi alagut hidrogeologiai viszonyai.

I. - V. rajz mellékletel. Bp. 1908.

Clark
nem
Vihrte
az anyagban
1936. január 12

IRODALMI NAPLÓ

Nemzetpolitika

tal nemzedék első vonalba állított réte-
lamelméleti és nemzetpolitikai elgondo-
szenek előttünk *Eszterhás* István most
t könyvében. Merész dolog fiatal fővel
lni a nemzetpolitika elméletéhez, *min-
ikai tudományok koronájához*, kritikára
ni és rendezkedni olyan rengetegben,
k *részparcellái* külön-külön is sok fej-
koznak korunk gondolkozóinak. Elrejtett
rmekkel van tele e terület, még azokat
t érheti rajta, akik félévszázados készü-
án indulnak benne kutató, rendezkedő,
ító, iránymutató útra. Szerzőnk bátran
Talán azért, hogy *nemzedékének széles-
ltságát bizonyítsa*, talán azért, hogy
jelét mutassa e generáció *vállalkozó
nak*, s bizonyosan azért is, hogy mun-
magyarázza elméleti alapjait, egy kor-
rendszernek, amely előttünk birkózik
tornyosodó nehézségekkel és egyik leg-
feladatának tekinti azoknak a fiatal tö-
a nemzeti termelés rendjébe való il-
akikért szerzőnk a legélesebb politikai
zótárából vett jelzők kíséretében halált
iberalizmusra. Az aktuális politika közel
könyvhöz, amit nem fogadhatunk el elő-
mszédságnak. Elméletek felépítéséhez
il szükségesek a *tapasztalatok*, a higgadt
dást nagyon megnehezítik, talán lehe-
is teszik *a jelszavak, amelyek nélkül
korlati politika*. Szerzőnk maga is érez
pró hibát, könyve utolsó fejezetében
a feltevés ellen, ami olvasóiban fel-
hogy addig olvasható fejtegetései csu-
dás akarnának lenni az individuál-libe-
ellen, s azt mondja, hogy célja nem a
hanem *az individuum védelme* volt. Ha
akkor *szerkezeti hibának* kell tekinte-
támadási elemek sokszoros túlsúlyát a
.

rző taglóval esik neki a liberalizmus-
g annyi engedményt sem tesz, hogy tu-
venné és tudomásul vétetné olvasóival:
*gati országokban még nem mondták el
szédet a liberalizmus eszméi felett*, leg-
nnyi történik, — ami természetes kö-
ye az emberiség fejlődésének és az
skedelmi »*szabadversenyt*« gátló kartelli-
, — hogy *korrektívumokat* végeznek a
a szoruló intézmények funkcióján, de
ndolatok megsemmisítése nélkül, főként
egyéni kiválóság érvényesülési szabad-
föltétlen tiszteletbentartásával. Semmi
n jutottak el odáig, ahol szerzőnk tart,
utolsó bekezdésében a következőket

badverseny erkölcstelen világszemléletének,
rany utáni hajsza rablóerkölcseinek, ame-
t a gyengéket a szabadság cégére alatt ha-
taposni, vége. Helyette a kötelességek ver-
etkezik, ahol *az erők és képességek előnyös
nem halmozhat fel magának újabb és újabb
hanem fokozott teljesítményekre kötelez az
ség (a nemzet) szolgálatában.*«

meghatározás kicsit nyugtalanító, mert
által jelzett állapot megvalósítása a
tes történelmi továbbfejlődés révén
vetkezményeket idézhet fel, amelyek kö-
nai lehetnek a polgári társadalom egyen-
letétől messze elhajló elvek érvényesü-

rők és képességek előnyös kategóriájá-
érbeszorítása szerezhet kenyeret és el-
got. bizonyos eddig el nem helyezkedett
azt azonban bizonyosan elismeri szer-
hogyha az egyéni képességek haszon-
hetőségeinek kulcsát leszállítjuk az átlag
ára, *a haszonkulcs csökkenésének meg-
nyatlás várható a teljesítményekben is*,
natikusan felszabaduló szellemi vagy
i munkaterületre bevonuló szürke tö-
edig még akkor sem remélhetjük a
ljes értékű pótlását, ha az értéköszzes-
mzet javára, mindenkitől *fokozott telje-
ket* követelünk. A teljesítményeket
semmi esetre sem lehet a teljesítésre kö-
egyén szellemi képességeinél vagy gaz-
rőinél *magasabb* nívóra fokozni.

erhás a következőképpen határozza meg
tet:

n élő, organikus értékösszesség, amelynek há-
ktermelő tényezője: a *faji-népi, kulturális* és
i, egymás interferenciájára van utalva. Minél
abb az interferencia, annál állandóbb érték-
et jelent a nemzet. És minél gazdagabb ez az
esség, annál több erővel tudja védeni az or-
ába tartozó értékeket.«

emzet államszervezetben él, az állam fel-
nemzet értékösszességének védelme, a há-
éktermelő tényező munkájának irányí-
egyensúly és az egészséges kölcsönhatá-
osításának elve alapján. Megvédelmezi az
a szabadverseny káros befolyásától, ki-
mélyből a szabadversenyben elsüllyedt
et és beállítja a nemzeti szolgálatba, *bi-
kedvezményezett kategóriát* állít fel, mi-
yengék segítségére siet, a kiválóságokat
lzárja az újabb és újabb előnyök szerzé-
sének lehetősége elől. Az egyén tehát bizonyos-
fokú állami gondnokság alatt áll, olyan követel-
ményekhez kénytelen igazodni, amelyeket »állami
érdeknek«, »a nemzet szolgálatának«, »a cselekvő
egyenlőség kereteibe való beilleszkedésnek« ne-
vez a szerzőnk, tehát sokfajta, *pontosan meg
nem határozható feltételhez* kell igazítania életét,
tevékenységét, mindig az államhatalomtól várva
a törvénymagyarázatot.

Az állam — mondja mégis a szerző — *nem
mindenható*. Vallja: *nem lehet abszolút*. Hirdeti:
megnyilatkozásainak formája nem örök. Tovább
olvashatjuk:

»A mai kornak és minden kornak csupán az a fel-
adata, hogy *teljessé tegye a nemzet akaratát a nemzet
uralmi szervezetének működésében és működtetésében*,
azokkal az időszerű segítségekkel reformálja meg a
kérdéses törvényeket, amelyek a három értéktermelő
tényező közül azt, amelynek fokozottabb munkáját
követelik a nemzet megváltozott életkörülményei, a
nemzet konstatálható igényeinek megfelelő értéktermeléshez *segítik* és ha kell — szemben az individuál-liberalizmussal s mindenkivel — *kényszerítik is.*«

Ez a fejezet ellentétben áll az állami minden-
hatóság tagadásával, hiszen szerzőnk a nem ab-
szolút és nem mindenható államnak — a nemzet
uralmi szervezetének — *a kényszerítés jogát* is
biztosítja.

Sajnáljuk, hogy *Eszterhás* a nemzeti meg-
nyilatkozás formájához érve, pusztán a *király-
kérdésnek* szentel néhány mondatot s mellőzi
arra való gondolatainak közlését: *hogyan történik az államhatalmi tényezőknek*, tehát *a nemzet
irányítóinak* kiválasztása, *s hogyan véli kiküszöbölhetőnek az irányító osztályból azt a dekadenciát, amelynek későbbi időpontban itt is törvényszerűen be kell következnie*, ha a kiemelkedőképességek kategóriáját kizárjuk az előnyök gyüjtésének lehetőségéből, amivel együtt fog járni az érdeklődés lanyhulása a közügyek iránt, a megsértett zseni visszavonulása énjének kolostorába.

Eszterhás István könyvében sok figyelemre-méltó gondolatot találtunk, egységes egészében azonban *hiányosságokat mutat*, bizonyos pontokon *újabb megfontolásokat* követel nemzetpolitikai elgondolása.

(dkl.)

RM.

☐ **A Széchenyi-híd története.** A Magyar Tudományos Akadémia egyik legsúlyosabb adóssága: a tudományos és művészi életrajz nagy alapítójáról, gróf Széchenyi Istvánról. *Hegedüs Lóránt* könyve már rámutatott e téma forrásaira, a nagy magyar Naplóira, *Szalay* Miklós már meg is írta ennek a beteg lángésznek regényét, de a Tudományos Akadémiának előbb az a gondja, hogy ahhoz az eljövendő tudós és régi művészi Széchenyi-műhöz az *anyagot* hordassa össze. Ezen dolgozik egy élet munkájával *Viszota* Gyula, az Akadémia rendes tagja, aki hangyaszorgalommal búvárolja Széchenyi kéziratait, levelezését s a Naplókat. Most, az 1836:XXVI. t.-c. megalkotásának századik évfordulója alkalmából megírta Viszota 144 lapon *a Lánchíd alapításának történetét*. Pragmatikus históriai mű ez, csak a tényei mögött izzik elmult korszakok sok lobogó lelkesedése, kicsinyes ármánykodása: egy most már csendesen és komolyan hallgató híd életének regénye. Viszota végigvezet bennünket a dunai híd gondolatának első felbukkanásától, a híd megalkotását véglegesítő törvény teljes szövegéig, Kr. u. 194-től 1836-ig. Mert az első dunai hidat Trajánusz római császár készíttette el a mondott évben Apallodoros Damasceros római építésszel. Gondolt hídépítésre Zsigmond király, talán Mátyás király, sőt József császár is. Széchenyi 1820 december második felében mint huszárkapitány a biharmegyei Diószeg községben tartózkodott, itt érte december 20-án atyja, gróf Széchenyi Ferenc halálának gyászhíre. Széchenyi azonnal indult, 29-én, dermesztő hidegben ért Pestre. A hajóhíd már szét volt szedve, még csónakok sem közlekedtek. Várni kellett, míg a befagyott Dunán el nem indul a jég. Az amúgy is ideges, türelmetlen ember rémséges napokat élhetett át. Ruhája sem volt ide megfelelő. Báró Brudern nevű barátjánál lakott s a várakozás hetedik napján, saját feljegyzése szerint, azt mondotta barátjának, báró Brudernnek, hogy »*egy évi jövedelmemet adnám, ha Buda és Pest közt (állandó) híd létesülne* és hogy én, bár valószínüleg sohasem fogok Pesten lakni, soha egy krajcár kamatot vagy éppen (pénzem) visszafizetését nem fogom kívánni. A gondolat, hogy hazámnak jelentékeny szolgálatot tettem, teljesen kártalanítani fog«. Ez történt, ezt írta a legnagyobb magyar 1821 január 4-én, megismételte 10 év mulva, 1830 január 30-án Nagy Pálhoz intézett levelében. De közben hányan próbálkoztak evvel a gondolattal. Viszota könyvében elmondja *Capmüller József, Baritz György, Szvoboda János, József nádor, Trattner Károly, gróf Sándor Móric, Malvieux József* sikertelen terveinek és javaslatainak históriáját. Széchenyi 1832-ben négy barátjával (*gróf Andrássy György, gróf Károlyi György, báró Wesselényi Miklós és gróf Stainlein Ede*), megalapítja a *Budapesti Hídegyesületet*, ennek ülésezései, felhívásai, kérvényei 1833-ban teszik meg azt az eredményt, melyről *Kossuth* Lajos írta: a híd építése »*a magános meszélet köréből országos üggyé lett*«. Az országgyűlés elvben magáévá teszi a dolgot, *országos küldöttséget* szervez, amely tárgyal a rendekkel, a két várossal, birkózik Reviczky kancellárral: s a háttérben mind e mozgalom mögött ott dolgozik, izzad, lótfut az ország egyik leggazdagabb mágnása, Széchenyi, aki könnytől homályos szemekkel olvassa az 1836:XXVI. törvénycikket, első nagy álma megvalósulását, »*egy állandó hídnak Buda és Pest közötti építéséről*«. Komoly, szinte komor mondatokban, adatközlésekben megírt gyönyörű regény ez a tudományos értekezés. *(Dr. R. M.)*

AM FELESÉGE

Irta: SZEDERKÉNYI ANNA

csolni is, símogatni is. Milyen érzés lehet az, amikor símogat?...

Ezt nem merte tovább gondolni, pedig belülről folyton arra ösztökélte a láthatatlan, hogy ezt és csakis ezt akarja megtudni... Kislánykorában is ilyen volt.

Szeretett a kályha elé ülni, estefelé a homályban keskeny papírszalagot bedugni a parázsra s lesni, mikor lobban fel hirtelen a láng. Egyszer valami borzasztó történt vele. Az édesapja, a hatalmas, hirtelenharagú ember összekötözte a két csuklóját szúrós szalmacsutakkal.

»Majd én megtanítalak a tűzzel játszani, — mondta félelmetes hangon — majd én megtanítalak... Meggyujtom a kezeden a szalmát. És akkor megtanulod egész életedre, hogy a tűz éget...«

A nagy ember szeme ijesztően lobogott. Vera csuklóján szoros volt a szalmagúzs. Reszketett a szíve, borzasztóan félt. A sarokban a nagy kályhában izzott a zsarátnok...

— Irigylésre méltó az a Koczka úr, — szólalt meg János a feszült csendben — persze, most is reá gondol...

— Miért gondolnék rá? És különben is, hogy kerül ide Koczka úr?

János nevetett, de ez a nevetés túlságosan hangos volt.

— Kedves, kicsi Vera. Remélem, nem gondolja, hogy én féltékeny vagyok Koczka úrra... En csak mint barátja, jóakarója, hogy úgy mondjam, gyámja, apja szeretném figyelmeztetni, hogy az emberek könnyen gondolhatnak furcsát, ha bizonyos szőke leányt gyakran látnak táncikálni a táncos teákon. Hírhordóim elmesélték, hogy maguk két délután egymásután voltak láthatók az Ezüst Papagájban...

Vera ingerülten vágott közbe:

— Csak nem gondolja...

— De igen, gondolom, — pattogott János — ha tudni akarja, gondolom és fogom is gondolni és mindent fogok gondolni arról a Czinege Tóbiásról, arról az aláirnokról...

— Kikérem magamnak... és szeretném tudni, hogy mer maga egyáltalán gondolni...

— Az nem tartozik ide — felelte János sötéten. Feleletet azonban nem kapott, mert Vera felugrott a padról, zsebkendőjét fitos arcához szorította és rohant végig a Városmajoron, a sebzett szívében a harag mérgezett tőrével.

A szeme villogott, mikor a szanatóriumban benyitott Boriskához. Szó nélkül roskadt le az ágy mellé — és sírt.

Boriska nem kérdezte, mi baja. Hagyta sírni, csak a kezét tette rá a Vera hajára.

— Kamillával mosod vagy festeted? — kérdezte váratlanul.

Vera felkapta fejét, levegő után kapkodott.

Ezt igazán nem lehet elviselni...

Ráadásul még ez az asszony is... még, hogy ő festeti.

Kirobbant belőle:

— Az a nyomorult... ez az aljas...

— Kicsoda?

— A férjed... Azt meri mondani, hogy én és a Koczka. Én... hogy én a Koczkával táncolni járok... Csak tudnám, ki mondta neki ezt a hazugságot?

— Én — felelte Boriska.

— Te?

— En.

— És... miért?

— Próbára akartam tenni irántad érzett szerelmét. Azt mondtam, hogy a segédorvos látott titeket... hogy összebujtatok a sarokban.

— Bori, — sikoltott Vera szörnyűködve — hiszen te beszámíthatatlan vagy.

— Szóval féltékeny... Nagyszerű... Nem vagy boldog?... Én az vagyok...

Pápaszemet

vásárolni bizalom dolga. — Bármely orvosi recept után is készít szemüveget **Mayer Sándor** speciál látszerész.

IV., Kossuth Lajos ucca 15, az udvarban.

Javításokat pontosan és olcsón készítek saját műhelyemben Postai megrendeléseket azonnal. — Telefon: 85-0-26.

— Szervusz — kiabált Vera és bevág maga mögött, tekintet nélkül a feketébe fehér táblára, amelyikre az volt nyom betegek érdekében csend és nyugalom ké

A folyosón egyenesen a János karjai Szerencse, hogy le nem sodorta magával lépcsőkön — a mélységbe.

János az álla alá nyúlt. A két uj emelte az arcát. Hiába, ez az ember má kott bizonyos mozdulatokat, belenézett szemekbe és mély hangon mondta:

— Most jövök a tanártól. Verácska, van a veszélyen.

— Szóval nem találkozunk többet — beszélt, Vera két lépést hátrált.

— De! Sőt! — János a betegszoba fe — Majd én megtanítalak téged végre fiam!

És visszacipelte Verát.

X. FEJEZET.

— Még reszket a lábam, János.

— Nem baj, fiam, — megsímogatta

— Vera üdvözletét küldi.

— Miért nem jött be?

— A bútorkiállításra ment, — felelte János.

— Bútorkiállításra.

— Igen, szívecském. Bútorokat nézni alább azt hiszem, hogy a bútorkiállítás szoktak nézni. De az is lehet, hogy másho

Boriska elbiggyesztette keskeny szá

»Nagyon jól tudod te azt, hová ment dolta, de mást mondott:

— Vera talán férjhezmenni készül, tort válogat.

— Vagy pedig az apja bútorait nézi szen, ha jól tudom, bútorgyáruk van.

Boriska elhallgatott. Körben sétáltak alatt, nézték az esőverte fákat.

— Látod, János, most megint »életké gyok, — sóhajtott Boriska és közelebb s urához.

— Hála Istennek! — nevetett János kissé sovánka, de életképes tündér.

— De, hiszen te nem is szereted, ha v gyon kövér. Három nap mulva hazameh

— Nagyon jó lesz, szívem. Vera már m hogy az első időben odaköltözik hozzánk, gítsen mindenben, amíg meg fogsz erősöd

— Szóval odaköltözik. — Boriska teki vedezve bámult a fákra, megakadt az urá

— Ez nagyon szép elhatározás Verá gondolod? — kérdezte János.

— Hogyne, gyönyörűszép — felelte Bo Nemes önfeláldozás. Vannak az életben határozások. Csak amikor kivitelre kerül kor derülnek ki, hogy nem is olyan szépek.

— Megtanultál bölcselkedni, szívem — János. — Ez nagyon hasznos az életben. H mondjam, döntő fontosságú. Vannak eset kor mindent megold a bölcsesség. Például papagáj, az mindig behúnyja a fél sze néha mindkettőt.

— És miért húnyja be?

— Mert nem akar mindent látni...

(Folytatása következik.)

A PATRICZIUS.

Regény. *(Folytatás.)*

Irta *John Galsworthy.* — Angolból *Kendeffy Katinka.*

Milton nem figyelt oda, de a gyermek rikácsolása megindította azt a szelet, mely onnan fúj, a hol emberek laknak, azt a gondtalan, csodás, rendetlen szelet, a mely szétfújta az ő szigorú, rendezett visióit. Hatalmas, nagy szél volt az, ott remegett benne minden férfi és nő megszámlálhatlan törekvése, óriási tömegek imája a szenzáczió, szerencse és változatosság isteneinek az oltára előtt. Vágyódás szállott szívtől a szívhez, ajktól az ajkhoz, miként tavaszszal a sovár levegő végig suhan az erdőn s megosztja minden fával, minden bokorral az új élet titkát, a szenvedélyes vágyat, lángoló elhatározást, hogy nagyra nőjjön, hogy *legyen* belőle valami — mindegy, hogy mi! Egy sóhaj, mely örök, mint az örök tenger susogása, melyet oly kevéssé lehet elhallgattatni, mely oly hirtelen képes zúgó viharrá nőni!

Milton lankadatlanul haladt tova a nagy sürgés-forgásban; nem nézte a mellette elhaladó ezrek mostani alakját, — a hit és bizalom szemével olyannak látta őket, a mint azt a lelke mélyén óhajtotta. A St. Paul templom mellett megállott egy régi könyvkereskedés előtt. A Milton komoly, sápadt csinos arcza ismerős volt a kereskedő William Rimal előtt, a ki azonnal kihozta legújabb szerzeményét: a More «Utopia»-ját. Biztosította róla Miltont, hogy ez a kiadás már megszerezhetetlen, ő maga még csak egyetlen példányt adott el s az oly rossz állapotban volt, hogy a szó-szoros értelmében szétmállott. Ez a példány még jobb. Oly régi, hogy szerinte alig fog még húsz évet tartani. Nagyszerű, eredeti könyv ez, pompás vásár! Most nem volt More annyira keresett, mint néhány évvel ezelőtt.

Milton kinyitotta a kötetet s egy kicsi könyvmoly mely a «Tranibore» szón aludt, lassan elindult a könyv közepe felé.

— Látom, hogy eredeti, — szólt Milton.

— Nem olvasni való könyv; mylord, — figyelmeztette a kicsi antiquárius; veszedelmes még lapozni is, — a mint mondtam, ebben az évben nem volt jobb darab a boltomban. Igazán nem.

— Éles eszű vén álmodó, — mormogta Milton; a szoczialisták még most sem tudták behálózni.

A kicsi ember pislogott, mintha bocsánatot kérne a Thomas More eszméiért.

— Bizony, azt hiszem ő is azok közül való volt. Elfelejtettem, mylord szigorú politikus?

Milton mosolygot.

— Szeretnék egy olyan Angliát látni, Rimal, a mely hasonlít a More álmához. De az én gépezetem más lesz. Én a fejénél fogom elkezdeni.

A kis ember bólintott.

— Úgy van, mylord, úgy van; remélem elérkezünk oda.

— El *kell* érkeznünk, Rimal, — és Milton lapozni kezdett a könyvben.

A kicsi ember arcza megrándult.

— Azt hiszem, ez a könyv igen gyenge az ön olvasni-vágyához, mylord. Nézze, itt van még egy nagyon érdekes könyvem a chinai templomokról. Ritka, de nem tulságosan régi olyan könyv, a melyből sokáig lehet táplálkozni, épen önnek való. Furcsán építették ezeket a dolgokat, — folytatta, a könyvet egy rajznál felnyitva; — rétegenként. Mi nem építünk úgy Angliában.

Milton élesen nézett fel; a kis ember arczán megértés tükrözött.

— Szerencsétlenségünkre, nem, Rimall; de így kellene és így *fogunk* építeni! Megveszem ezt a könyvet.

Ujját a pagoda rajzára téve, hozzáfűzte:

— Jó jel.

A kicsi könyvkereskedő szeme a pagoda rajzáról a könyv szélén levő titkos ár-jelzéshez vándorolt.

— Úgy van, mylord, — gondoltam, hogy tetszeni fog önnek, azért olcsóbban is adom, önnek csak huszonhét shilling és hat penny lesz az ára.

Milton magához vette a könyvet s folytatta az útját a Temple-felé. Ott a lakásán hagyta s újra lement a Thames partjára. A nap szenvedélyesen szerette azon a délutánon a folyót, forróvá, fényessé és káprázatos színűvé csókolta. És úgy tetszett, mintha minden, a mi a partján épült le egészen a Westminster tornyáig, — minden mosolyogna. Felséges látvány volt egy szerelmes szemének. És akkor egy másik tünemény üldözte Miltont. Látott egy bársonyos szemű, halk hangú asszonyt, a mint szeretettel hajlik a virágai fölé. Semmi, — semmi sem lesz tökéletes nekük; a munkának nem lesz gyümölcse; egyetlen tervnek sem lesz értelme.

Lord Valleys ebédnél jó barátsággal s halvány meglepetéssel fogadta a fiát.

— Egy napi pihenőre volt szükséged, — barátom? Vagy azért jöttél, hogy meghallgasd, mint köt belénk Brabrook? Kissé elkésett most az egyszer, — leráztuk magunkról azt a ballonkérdést; így aztán még sincs baj.

A mig beszélt, figyelmesen nézte Miltont, azzal a hüvös, egyenletes kiváncsi szürke tekintetével. Hát *miféle* madár lett ebből? — kérdezte az a szempár. Bizonyára nem az a fogoly, a melyre a születéséből következtetni lehetett volna.

— Azért jöttem, mert mondani akarok önnek valamit sir; — felelt Milton, mire az a szürke tekintet egy perczcel hosszasabban tapadt az arczához, mint azt az udvarias előkelőség megengedte.

Nem volna igaz, ha azt mondanók, hogy Lord Valleys félt a fiától. A félelem nem tartozott az ő emóciói közé, de olyan tisztelet-

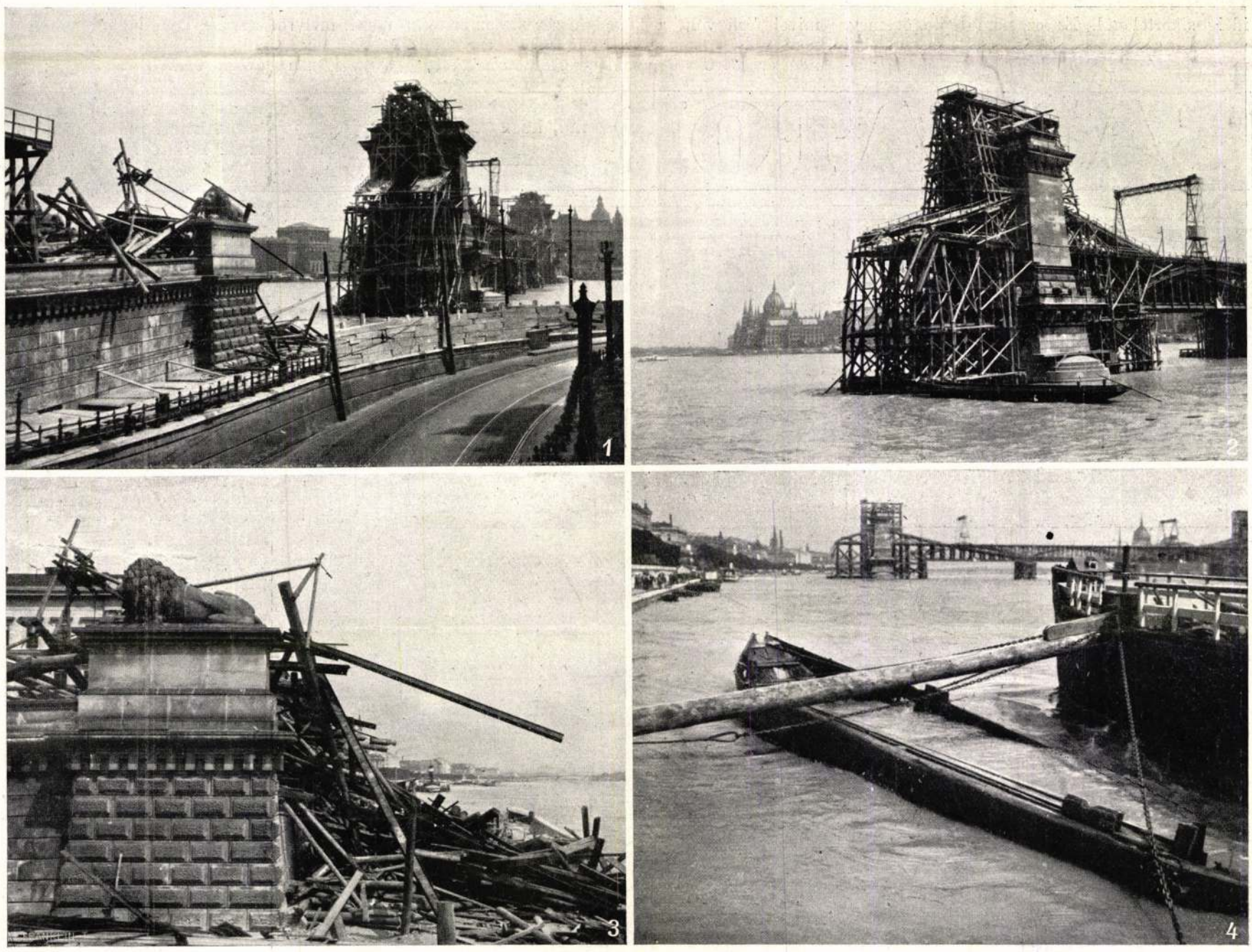

1. A hid megsérült része. — 2. A hid budai első pillére. — 3. A budai hidfő. — 4. A hid megsérült állapotában.

A MEGSÉRÜLT LÁNCZHID. — Egy elszabadult budai csónakházat neki sodort a viz az épülő hid állványainak s lerombolta a budai hidfő s az első pillér közti részt.

teljes kiváncsisággal nézte őt, a mely a nyugtalansággal volt határos. Milton eszének és politikai elvének oligarchikus hajlama megbotránkoztatta azt, a ki temperamentum és tapasztalat szerint is tudta, hogy kell az elsősorban várni. Sok alkalma volt ezzel a tanáccsal ellátni a lovászát, ha azt gondolta, hogy így elsőnek kerül be a lova. És most arra vágyott, hogy ezt az utasítást adhassa a fiának. Ő maga már ötven éven felül vár az első sorban és tudta, hogy ez a legpompásabb mód, mely legszebben biztosít arról, hogy sohasem lesz szüksége arra, hogy megváltoztassa ezt a kivánatos politikát. Mert a Lord Valleys jellemében azt súgta valami, hogy szükség esetén inkább képes volna a legsúlyosabb kényelmetlenségek elviselésére, minthogy valahol hátrább várjon. Egy olyan fiatal embert, mint Harbinger megértett. Az változó, alkalmazkodó természet volt, — a mint azt Lord Valleys bizalmasabb perczeiben megvallotta önmagának, — a ki megkóstolta az új bort (és ez a bor nagyon szédítő ital volt!) a szocziális reformok után való vágyat. Egy kicsit rá kell ütni majd a fejére, de nem fog nehézségeket okozni, nem fog kirúgni a hámból soha. Afféle könnyű, jó erkölcsű ló volt, mellyel csak az éles kanyarulatoknál kell megéreztetni a gyeplőt, örülni fog, ha beszélhet s beszélnek róla s megéreztetik vele, hogy valaki. Mindez nagyon helyes és egészen érthető. De Lord Valleys úgy érezte, (s ez az érzés nem volt puszta apai képzelődés), hogy Miltonnal mindez másként van. A fiának megvolt az a tulajdonsága, hogy a végletekig hajtott mindent, a mi sokszor nagy veszedelmet okozhat s a mi a nagyanyjára emlékeztette. Most még természetesen kicsi gyermek, kezdő volt a politikai életben, de ha egyszer talpraállott, mélységes meggyőződésével, poziciójával s igazi tehetségével — mely nem csak afféle csillogó külszín, mint a Harbingeré, — fékentartott, éles szónoki készségével egy csapásra az előtérbe kerül a mostani pártviszonyok mellett. De hát mi volt a Milton meggyőződése. Lord Valleys igyekezett őt megérteni, de mind ez ideig sikertelenül. És ez nem lepte őt meg, mert — a mint sokszor mondta, a politikai meggyőződések nem az okoskodásból származtak, a mint azt felületes megfigyelés után gondolni lehetne; egyszerűen csak a temperamentum megnyilvánulásai. És nem tudta megérteni, mert nem tudott rokonszenvet érezni valamely politikai magatartás iránt, a mely nem volt feltétlenül egyenlő színvonalon azokkal az egyszerű, józan tényezőkkel, melyekkel ő ítélt meg valamely helyzetet. Mindamellett igazságosan nem lehetett megalkuvónak nevezni, mert mélyen lent feltétlenül ott volt az a makacs, mélységes ragaszkodás egy olyan osztály tradicziói iránt, a mely a büszkeséget, heves indulatokat mindenek felett becsülte. Mégis úgy érezte, hogy Milton túlságosan megalkuvó arisztokrata, — alig jobb, mint valami szoczialista azzal az átkozott szokásával, hogy mindent apró darabokra szedve lásson; az eszméivel, melyek szerint legyűr az embernek a torkán minden reformot s vasmarokkal szorítja, a míg le nem nyelte. És hozzá még az elvei szerint élt! Ah! És elismerte, hogy az elvei szerint cselekszik. Ez a gondolat mindig disszonáns hangot ütött meg a Lord Valleys lelkében. Hiszen ez valósággal illetlen! Nem! Ennél is több: — nevetséges! A valóság az volt, hogy a jó fiú mélyebben gondolkozott, mint a hogy az a politikában szükséges; ez pedig nagyon veszedelmes dolog. A tapasztalat ugyan még segithet valamit rajta! És Valleys grófja, a saját nagy tapasztalati körében keresett egy olyan politikust, a ki a politikai gyakorlat után olyan volt, mint mikor elindult az útjára, — de — nem talált. Ebben azonban alig talált vigasztalást, s egy szál késői spárga felett, éles tekintete a fiáét kereste. Miért jött? Mit akart neki mondani?

De ez a mondat ominózus volt, mert nem jutott eszébe, hogy Milton valaha mondott volna néki valamit. Bár igazán kedves és elnéző apa volt, mint oly sok férfi, a ki közügyekkel s mások életével foglalkozik, — sohasem gondolt arra mikor a gyermekei külső és belső magatartását látta: vajjon az enyém ez? Négy gyermeke közül meggyőződéssel csak Barbarát követelte magáénak. Bámulta őt, s mivel férfi volt, a ki megfűszerezte az életet, nem tudott nagyon szeretni, a hol bámulatot nem érzett. Ő volt azonban a földön az utolsó ember, a ki valakit siettetett, vagy valakitől bizalmat követelt; türelmesen várt, a míg a fia elmondja azt, a miért jött s nem árult el nyugtalanságot.

Milton látszólag nem sietett. Leírta Courtier kalandját, mely nagyon érdekelte Lord Valleyst.

— Piros borssal végrehajtott Isten-itélet! Nem hittem volna, hogy erre képesek! — szólt nevetve; — így aztán ott van nálatok Moukland courtban. Harbinger is ott van még?

— Igen. Azt hiszem, Harbingerben nincs elég kitartás.

— Politikailag?

Milton bólintott.

— Kissé bánt, hogy a mi pártunkban van, nem hiszem, hogy sok hasznunk legyen belőle. Ugye látta azt a karrikaturát? Elég mélyen és élesen vág. Nem ismertem meg Atyámat a vénasszonyok között.

Lord Valleys úgy mosolygott, mintha nem is róla volna szó.

— Nagyon ügyes dolog volt! Apropos! Azt hiszem, megnyerem az Eclipset!

Ilyen szakadozottan folyt a társalgás, a mig az utolsó inas is elhagyta a szobát.

Ekkor Milton minden előkészület és bevezetés nélkül egyenesen az apja szemébe nézett s azt mondta:

— Feleségül akarom venni Mrs. Noelt; sir.

Lord Valleys ugyanazzal az arczkifejezéssel fogadta a bombát, a mellyel végignézte, hogy győzik le a lovát. Aztán az ajkához emelte a boros poharat s érintetlenül tette le újra. Ez volt az egyetlen jel, mellyel érdeklődésének vagy vereségének kifejezést adott.

— Nem igen hirtelen elhatározás ez?

Milton nyugodtan felelt:

— El akartam venni, attól a percztől fogva. a mikor először láttam.

Lord Valleys, a ki csaknem olyan helyesen tudott megitélni egy embert, mint egy lovat, vagy egy agarat, — hátradőlt a széken s halvány gúnnyal szólt:

— Nagyon szép tőled, kedves fiam, hogy ezt elmondtad nekem; bár őszintén szólva olyan ujság, melyről szivesen lemondtam volna.

Halvány pirosság égette végig a Milton arczát. Igen kevésre becsülte az apját; olyan

SALVATOR
a kiváló bór- és lithiumos gyógyforrás, vese- és hólyagbajoknál, köszvénynél, czukorbetegségnél, vörhenynél, emésztési és lélegzési szervek hurutjainál kitünő hatásu.
SCHULTES ÁGOST
Szinye-Lipóczi Salvatorforrás-vállalat Budapest. V. Rudolf-rakpart 8.

Ideggyenge férfiak!
Neuraszthéniában szenvedők
kérjenek gyengeségük azonnali megszüntetését tárgyaló ismertetőt 40 filléres postabélyeg csatolása mellett. Nem belsőleg beveendő gyógyszer. Cim:
«Nova Mechanika 130»
Budapest, Fiókbérlet 40. Főposta.

„Altvater"
Gessler
Budapest.

CZIMBALOM

Javitási műterem stb. Számos kitüntetés a jó munkáért. — Árjegyzék ingyen.
Legujabb szab. aczélszerkezettel részletre is. Csodaerős, tiszta gramofon beszélő-hangu gép 25 K s feljebb. — Hozzá: Fedák Sári, Király, Rózsa, Berczei, Bonci, Caruso-tól legszebb lemezek 2 korona 50 fillér.
Hegedük világhirü mesterek hü utánzatai uvolák, Tárogatók, cziterák, harmonikák, stb. — Hurok.
MOGYOROSSY GYULA
kir. szab. hangszergyár, Bpest, VII., Rákóczy-út 71.

Bőröndáruk és utazási czikkek.
Fényképező gépek és látcsövek.
:: Közrebocsátottuk uj nagy képes
FEGYVER ÁRJEGYZÉKÜNKET
:: legmodernebb tipusu
VADÁSZFEGYVEREK,
FLOBERTEK,
PISZTOLYOK stb.
:: kényelmes havi lefizetésre
Elek és Társa R.-T.
Budapest.
Iroda: V., Bálvány-utoza 18. sz.
Áruüzlet: VI., Andrássy-ut 1. sz.
Férfi- és női fehéremlék nagy választéka.
Minden osztály külön árjegyzéke ingyen és bérmentve.

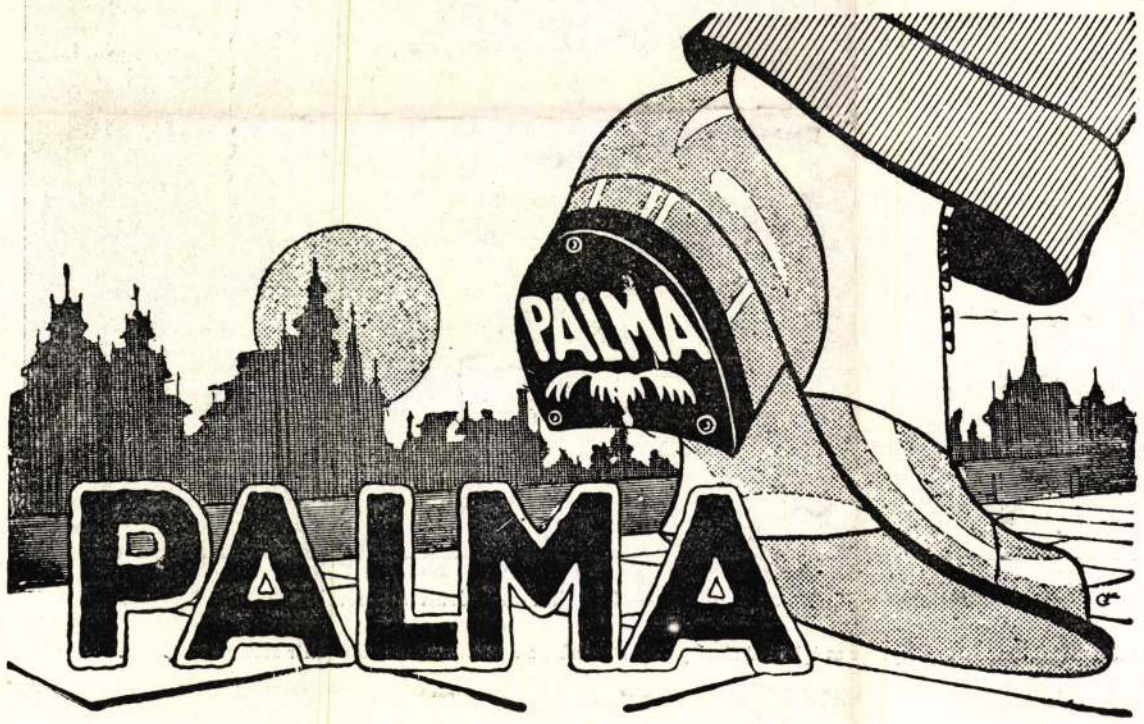

BETONÜRTÖMBGYÁRTÓ GÉPEK
czementfedőcserépgyártó gépek.
Formák:
csövek, lépcsőfokok, oszlopok stb. gyártására.
Kőaprító gépek, keverők, hydr. sajtolók.
Dr. Gaspary & Co. gépgyára, Markranstädt
Leipzig mellett.
Bemutatómühelyünkben vagy 50 gép üzemben.
Kérjük gyárunkat meglátogatni.
228. sz. brosüra ingyen.

Clark Ádám

Viszota Gyula: A Széchenyi-hid története. Bp. 1935

dupl

Clark Ádám

Clark Tiernay

Lásd

Virozsa Gyula = Gróf Széchenyi István élete és működése. Gróf Széchenyi István Naplónak V. kötete.

duplum

tud teremteni. Tágas, na
gosság, körülfogja az as
forgatja mégis érezzük,
deklődés, nyitott a küls
lig egy lépésre ül feles
ja el tőle. A szoba söté
szigetelik, éreztetve a
mely őt állandóan körülv
nye, mintha enyhitené ezt
taktust teremtene a "nag

Igen figyelemreme
készitett kis rézmetszet
dő szemeit a kifejezés
nyékba vonta a kalap söt
kapcsa, kifejező szája v
karfájára támasztja, más
egyszerü beállitás, a mé
li ki az árnyékokkal ka
ve vissza jellemét, szi

Clark Ádám

1.

Liber Bpest szobrai

167. l.
169. l.

átvíva

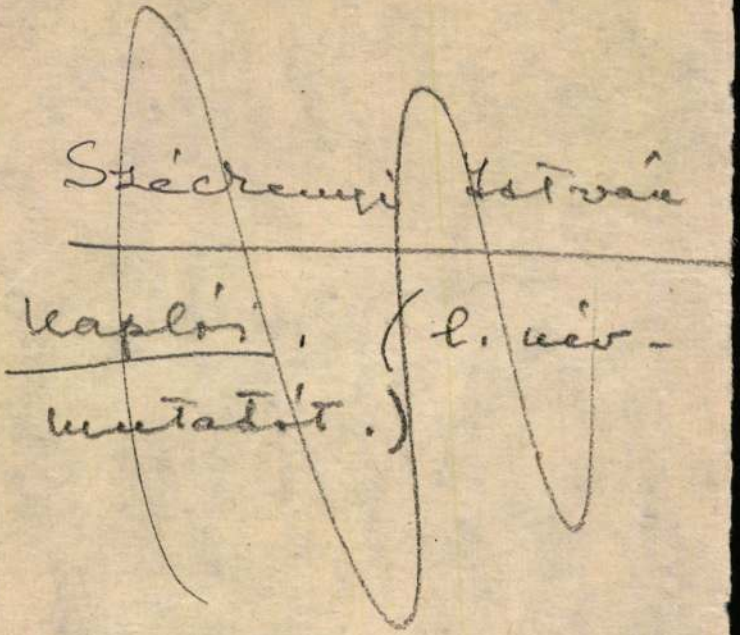

Széchenyi István

naplói. (l. név-
mutatót.)

Tart.: Pest-Buda a 40-es évek elején. – Hogyan szórakozott Pest-Buda. – Az első m. kiállítás. – 100 éves m. cégek. stb.

103 – **Tormay, K.:** Medizinische Topographie d. Stadt Pest, m. besond. Beziehung auf. d. meteorologisch-sanitätischen Verhältnisse d. Jahres 1853. Pest, 1854. 132 S. Lein. 12.–

104 – **Ujhelyi N.:** Tabán. Regény. Bpest, 1917. 141 l. Er. borítékkal. 5.–

105 – **Ujságírók Egyesülete,** – Bpi Almanachja. 1919. 479 l. 6.–

106 – **Vajda P.:** A százéves Lánchíd. Bpest, 1942. 63 l. 2.–

107 – **Vaszy G.:** Rendőri büntető bíráskodás (A) kézikönyve. Bpest, 1914. Er. vász. 975 l. 15.–

108 – **Vízművek.** – Szakértői vélemények Bp. Szfv. vízműveiről. Bpest, 1900. Fvász. 6.–

109 – – A fővárosi vízmű kiterjesztésére vonatkozó tárgyalási iratok. 4 füzet. Hozzá: A Bp. Főv. ált. csatornázására vonatk. tárgyalási iratok. Bpest, 1882–1885. Egybekötve, fvász. 12.–

110 – – A főváros balparti vízvezetékének kibővítése. 3 térképmellékletlettel. Bpest, 1882. 57 l. 4.–

111 **Bulgária. – Doreff, K.:** Bulgarien im südöstlichen Paktsystem. Dissertation Limburg, 1941. 88 S. 5.–

113 **Bürger, G. A.** (1747–1794): Ehestandgeschichte. (Berlin u. Leipzig, 1812) Neudruck. Berlin, Hleinen. 10.–
Gesucht u. selten! Berüchtigtes Werk, worin die Geschichte der höchst unglückseligen Ehe des Dichters angeprangert wird.

114 **Burián, St. Graf:** Drei Jahre aus der Zeit meiner Amtsführung im Kriege. Berlin 1923. Or. Umschlag, 334 S. 8.–

115 **Burns, Robert:** Works, with selected notes of A. Cunningham, a biographical and critical introduction, and a comparative etymological glossary to the poet, by A. Wagner. Complete in 1 volume. With portrait and 1 engraving on the title. gr. 8°. Leipsic, 1835. Cloth. 610 p. 26.–

116 **Busch. – Kohut, A.:** Das Ewig-Weibliche bei Wilhelm Busch. Leipzig, o. J. Orig. Umschlag, 162 S. 4.–

117 **Calendarium Tyrnaviense** in usum regni Hungariae, ac vicinarum provinciarum. Opera et studio cujusdam astrophili e. Soc. Jesu, in archiepiscop. univers. Tyrnaviensi in Hungaria, pro a. 1734, 1735 et 1750. – 4°. Tyrnaviae, typ. acad. Soc. Jesu. Szép nagyszombati bőrkötésekben. Egyenként: 30.–

119 **Ceglédi** református iskola (A) története. 1545–1936. Irta S. Szabó J. Cegléd, 1936. 213 l. 4.50

120 **Chassin,** Charles-Louis. Historien français de la Hongrie. Avec une étude historique et les lettres inédites. Par Ch. Molnár. Debrecen, 1938. 62 p. 2.80

121 **Crane, W.:** Die Forderung der decorativen Kunst. Ubers. v. O. Witich. Berlin, 1896. Lein. 214 S. 4.50

122 **Croce, B.:** Grundriss der Aestheik. 4 Vorlesungen. Ubers. v. Th. Poppe. Leipzig, 1913. Hlein. 85 S. 6.–

123 **Csóka L.:** Mária Terázia iskolareformja és Kollár Ádám. Pannonhalma, 1934. 328 l. 7.–

124 **Cucchetti, Gino:** L'Ungheria di fronte al problema slovacco. Palermo, 1939. 75 p. 2.40

125 **Dante:** La Divina Commedia. Emendata col comento del P. Pompeo Venturi. 3 tomi. Dante rézm. arcképével, a Pokol keresztmetszetével, a Purgatórium és a Paradicsom rézmetszeteivel. Firenze, 1821. Korabeli pompás fél bőrkötésekben. n. 8°. 422, 423 és 456 l. 60.–

126 **Darkó I.:** Magyar hegyek népe. Elbeszélések. Kassa, 1943. Félvász. 255 l. 8.–

76 – – Bpest Fővárosa az 1881. évben. A népleírás és népszámlálás eredményei. Csak 2-ik kötet. 7 grafikai táblával. Bpest, 1882. 232 l. 4.–

77 – – Bpest közoktatásügyi statisztikája az 1889–90 és 1894–95 iskolai évekről. Bpest, 1900. Er. vász. 89 l. 5.–

78 – **Közigazgatása** és közállapota Bpest szkfv-nak. 1902–1907, 1909–1912. 6 kötet, ered. vász. 36.–

79 – **Lakásviszonyok:**

a) Forbát I.: A lakáskérdés és Bp. jövője, 1906. Kötve 4.–

b) Gerlóczy K.: Előterjesztés a bpi lakásviszonyok rendezése tárgyában. 1893. 189 l. 3.–

c) Lakásbérleti szabályok, – Bpi. Irták: Berényi S. és Gráber K. 1909. Vászon 2.–

d) Tasner D.: Pesti lakás-reform. 4°. 1870. Fvász. 6.–

80 – **Laky D.:** Bpest Szfv. népességének fejlődése 1900-tól 1920-ig. Kül. tek. a fejlődés gazd. rugóira. 2 kötet. Bpest, 1927 és 1929. (Stat. Közlem.) 191 és 487 l. 8.–

81 – **Lechner J.:** Bpest városrendezési feladatairól. Bpest, 1937–38. 40 l. 3.–

85 – **Némethy K.:** Pest-Budai árvíz 1838-ban. 14 – részben szines – képpel. Bpest, 1938. 387 l. Uj példány. 9.60

86 – **Népszámlálás.** – Előleges jelentés az 1870. évi jan. 1-én történt pesti népszámi. eredményeiről. Szerk. Kőrösi J. 4 grafikonnal. Pest, 1871. 24 l. 3.–

87 – **Papnevelő Intézet,** – Adalékok a bpi Központi ... történetéhez. Tört. és stat. adatok. Közrebocs. Való S. Bpest, 1896. n. 4°. Er. vászon, aranymetszéssel. 10.–

Felsorolja az Intézetből kikerült kiválóságok neveit is.

88 – **Pásztor M.:** Buda és Pest a törökuralom után. 1 térkép- és 2 műmelléklettel. Bpest, é. n. 408 l. 5.–

89 – – Bpest zsebe. Bpest, 1926. Félvászon, Bp. szineiben. 6.–
Fűzve: 3.–

91 – **Pest.** – Egy tiszaháti magyar őszinte megjegyzései a hazafiság, utánzási kór és nevelés felett. k. 8°. Lipcse, 1846. Er. bor. 24 l. 6.–

92 – **Pesti Magyar Kereskedelmi Bank.** 1841–1941. 100 év emlékei. Előszó: Lamotte K. Sok képpel és facsimilével. Bp., 1941. 40.–

Préselt offset papíron, ered. Bodoni-betűkkel, foto-offset nyomással készült kiváló szépségű mű, amely nem került könyvárusi forgalomba.

93 – **Porzó (Ágai A.):** Utazás Pestről Budapestre. 1843–1907. Rajzok és emlékezések a m. főv. utolsó 65 esztendejéből. Bér, Garay, Homicskó és Mühlbeck rajzaival, Erdélyi fényképeivel. Bp., 1908. Fvász. 446 l. 16.–

95 – **Statisztikai Évkönyve,** – Bpest Szfv(nak). Szerk. Thirring G. I–IX. kötet. 1874–1906. Ered. vászonkötésekben. 54.–

96 – **Szávai Gy.:** A m. kamarai intézmény és a bpi Kamara története. Hiteles kutfőkből és a Kamara belső adataiból. 1850–1925. Sok képpel, táblázatokkal. n. 4°. Bpest, 1927. 648 l. 12.–

A régi Pest kulturhistóriai és gazdaságtörténeti adatai bőven szerepelnek a munkában.

97 – **Szendy K.:** Bpest története. Budapest az ókorban. Szendy K. szerkesztésében irták: Tompa F., Alföldi A., Nagy L. stb. 2 kötet. 43 képpel és 7 térképpel. Bpest, 1942. Félbőr, 867 l. Uj példány. 60.–

98 – **Szent Rókus** közkórházának évkönyve az 1874–1882. évről. n. 8°. Bpest, 1885. Félvász. 8.–

101 – **Toldy L.:** A bpesti Erzsébet-Leányárvaház tört. 1861-től 1886-ig. Képekkel és facsimilével. Bpest, 1888. 294 l. Névmutatóval. 6.–

102 – **Tonelli S.:** Száz év előtt. 1842. Az Orsz. Iparegyesület alapításának esztendeje. Képekkel, – köztük sok régi bpi kép reprodukciójával, – arcképpel, stb. Bpest, 1942. 4°. 94 l. 6.–

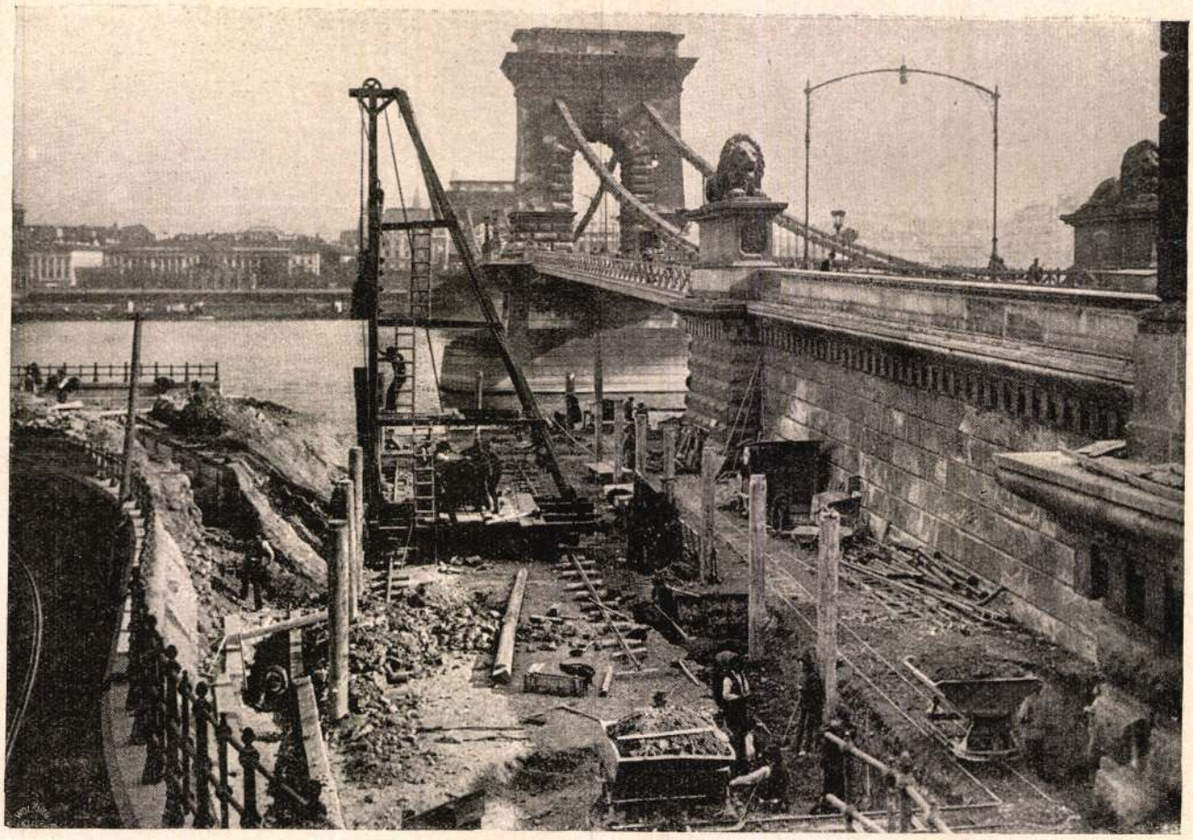

A Lánchíd átalakítása. Előmunkálatok a budai hídfőnél. Az Uj Idők számára fényképezte Müllner János

volt, tulajdonképpen egy bakfis-leány gyöngéd lelkét hordozta domború mellkasában.

Gyorsan összebarátkoztunk, együtt néztük a százféle látnivalót, ugyanazokba a hotelekbe szálltunk s csakhamar rájöttem, hogy a házastársakat nem egy anyagból alkotta a gondviselés. A menyecske afféle víg bohém-lélek volt, aki minden pillanatban készen volt arra, hogy jókedvű őrültségeket kövessen el, aki szívesen virrasztott akár hajnalig is, míg az ura álmos szemmel szimulálta a csöndesen mulató korhelyt. Ha reggel később ébredtem, mint ők, Ráhóyné, mikor az ajtóm előtt elmentek, hangosan megzörgette a kilincset.

— Föl, föl, maga álomszuszék! — kiáltotta pajkosan.

Az ebédlőterem kápolnaszerű csöndjében minden este fölhangzott az asszony hangos kacagása, mindig ő bontotta föl a pezsgőt, ő proponálta, hogy lefekvés előtt még nézzünk be valahová. A férj mosolyogva engedelmeskedett, látszott rajta, hogy feleségét bájosnak és ellenállhatatlannak találja.

Már vagy három hete kószálhattunk együtt, elválhatatlan barátokká lettünk, mikor egy este, valami előkelő étteremben, szokatlanul jókedvünk támadt. A jókedvnek az volt az oka, hogy a sors sárbogárdi Bogár Jóskával, a hírneves cigányprimással hozott össze bennünket. A közönség — köztük egy orosz nagyherceg, az amerikai elnök unokaöccse s valamelyik Rothschild — elismerőleg hallgatta a magyar cigányt, de a primás csak a szép asszonynak játszott, aki csillogó szemmel ült a helyén. Éjfél felé Ráhóyné becsípett kissé, az ura is fölmelegedett s így történt, hogy bizalmasan beavattak házasságuk történetébe.

— Akarja tudni, hogy Elemér miért vett feleségül? — kérdezte a menyecske kacérul. — Elmondhatom, bár én is csak nemrég tudtam meg, mikor az uram bűnbánó vallomást tett. Olyan jó barátunk előtt, mint maga, nincs okunk rá, hogy valamit eltitkoljunk.

Ráhóy elpirult, de tovább szivarozott, a szép asszony pedig elmesélte a történetet.

— Elemér nem volt mindig olyan gazdag, mint most; a szegénységből épp úgy kijutott a része, mint nekem vagy magának. A család a nyolcvanas években tönkrement s jóformán nem maradt többje annál a csekély évjáradéknál, melyből az uram nevelésének a költségei kikerültek. Elemért a jezsuiták konviktusában taníttatták s később, mikor az egyetemre került, a nagyapja régi jogtanácsosa vette magához. Jogászkorában aktákat másolt s a bíróságokhoz járt, szabad idejében pedig néhány megyéjebeli fiatal úrral vívott. A szülei akkor már a szent-ráhói családi sírboltban nyugodtak, egyetlen nagybátyja pedig, Ráhóy Antal, aki a világtól elvonult agglegény volt, s aki egész fiatal korát egy falusi kastélyban töltötte, a drága pénzen szerzett könyvei és ritkaságai között, tönkrejutása után, még a hetvenes években, kivándorolt Magyarországból. Mikor az Elemér öreg patrónusa meghalt, a szegény kis uram oly árván maradt, mint a kisujjam. Mit tehetett, mihez kezdhetett volna? Ismeri, hogy milyen élhetetlen; talán szó nélkül éhen tudna halni az utcasarkon, anélkül, hogy valakitől segítséget kérne. Valami külvárosi hónapos szobában lakott, ebédre néha csak este ivott egy csésze kávét, de sohase jutott az eszébe, hogy egyetlen húgának panaszkodjék. Mert elfelejtettem mondani, hogy a húga férjnél van Zemplénmegyében, valami gazdag birtokosnál, aki még a család fénykorában állított be kérőképp a ráhói kastélyba. Épp a jövő héten lesz hat esztendeje, hogy az urammal megismerkedtem. Nehogy azt gondolja, kedves barátom, hogy én valami nemesi kúriában pillantottam meg a napvilágot, hogy fejkötős dada vitt sétálni az évszázados park fái közé. Nem voltam ilyen előkelő perszóna; az apám folttisztító

Uj Idők 1913-14. XX. 7-7.

— Igérjem meg becsületszavamra?
— Hogy ősszel ... hogy ősszel még ... ősszel még élni fog.

Monostory bólintott, és szeliden és derülten mondta:

— Becsületszavamra igérem, hogy ősszel még élni fogok.

Loli fölállott. Kinyújtotta a kezét. Monostory megfogta. A keztyűs, kis kéz keményen rákapcsolódott az ő kezére.

— A becsületszavát adta, — mondta Loli lázasan.
— A becsületszavamat adtam.
— Viszontlátásra, ősszel.
— Viszontlátásra, ősszel.

Loli hosszan, lázas és rajongó szemmel nézett Monostoryra, szólni akart, de megint könnyek szöktek a szemébe, egy szótlan fejmozdulattal búcsút intett, még egyszer megszorította a Monostory kezét, azután elsietett. Az angol nő csodálkozva indult utána.

Folytatjuk

Dorka asszony, Borka asszony

Klára asszonyt Péter doktor
Szereti.
Jaj, dehogy is mondaná még
Meg neki.
Szereti szent félelemmel
Oh, a szegény naiv ember
Azt hiszi, hogy senki meg nem
Sejtheti.

Dorka asszony, Borka asszony
Összeül.
Szapora szó ajkaikról
Egyre dül.
Nyelv-kardjukat acélossá
Edzi száz csúf, kis gonoszság,
Dorka asszony, Borka asszony
Összeül.

Húsos öklét összecsapva
Dorka szól:
„No de ilyet nem hallottam
Még sehol."
„Mi az lelkem?" „Hát azt mondják,
Járja Klára a bolondját —
Találkoznak minden este
Valahol."

„És a Péter?" „Máris únja
Angyalom"
„És a Klára?" „Kapaszkodik
Jaj, nagyon."
„Özvegyasszony ... egész botrány."
„Nem türöm, hogy járjon hozzám,"
„Szűz ajtómig eljuthat a
Rágalom."

Száll a hír, a csacska, kósza
Röpke hír.
Dorka tolja, Borka toldja,
Klára sír.

Csak azt érzi, tudja, látja
Nincs a földön egy barátia —
— S Péter úr négy hosszú oldalt
Teleír.

Megírja, hogy özvegyasszony —
Egyedül —
Jól teszi, ha férfi mellé
Menekül,
Kifejti, hogy ez világos,
Hogy ... úgy is tele a város!
S Klára asszony Péter úrhoz
Menekül.

Dorka asszony, Borka asszony
Jó kövér —
Két nap óta mind a kettő
Ösztövér.
Nem kell ital, nem kell étel
„— Milyen bolond az a Péter!"
S Klára ajka, Péter ajka
Összeér.

Míg szerelem lesz a földön
S szép titok
S csókot födnek a virágos
Csalitok,
Amíg lesz egy szerelmes pár,
Az is akad, aki pletykál.
Dorka asszony, Borka asszony
Élni fog.

Farkas Imre.

A lovagias Ráhóy

Elbeszélés

Irta Szomaházy István

Hazafelé jöttem a francia Riviéráról s egyedül, cél nélkül kóboroltam egy darabig a vasuti állomások közt. Unalmas hotel-életet éltem, színházak, vendéglők, képtárak közt csatangoltam s a kéthónapos egyedüllét után már szinte betegesen vágyakoztam az ismerős arcok után, akik elől nyolc héttel ezelőtt ide menekültem.

Nem tudom már, vajjon Bolognában vagy Firenzében történt-e: a table d'hôte-nál valamelyik napon egy fiatal magyar házaspárral ismerkedtem össze, akik udvariasan megszólítottak, mikor látták, hogy magyar ujságot veszek ki a zsebemből. Dejeuner után együtt kávéztunk a szálloda vesztibüljében, pálmák közt, piros nádszékekben s ekkor kiderült, hogy névleg már régen ismerem a férjet: Ráhóy Elemér volt, a dúsgazdag földbirtokos, aki az utolsó képviselőválasztás óta a latifundiuma kerületét képviseli az országgyűlésen. Pompás termetű, pirospozsgás fiatalember volt, a férfiaknak abból a fajtájából, mely késő öregségéig megőrzi leányos szemérmét. Szinte csodálatos, hogy e raffinált korban ilyen romlatlan, majdnem naiv lelkek is élnek közöttünk, akik minden durva szóra elpirulnak s őszülő fejükkel is tizennyolcéves, álmadozó gyermekek maradnak. Ráhóy, az ötezer hold bánáti föld ura, a legjobb vívó, az ország egyik első nemesi családjának a tagja, aki azonfölül tartalékos huszártiszt és kamarás

— Hanem tudod mi kellene még, Pista? — szólt bele az édesapám. — Új csákó . . . Hát bizony nagy kiadás, de mit csináljunk. Mégsem tarthatsz ott egész éjszaka a kezedben ilyen csákót, amelyiken már esőcsepp is látszik . . . Na, majd kérek kölcsön holnap egypár forintot a titkártól . . . (— Köszönöm, édesapám.) Tudom én; én is voltam udvari bálon (mert Világos után besorozták osztrák katonának, s ott is hamarosan tiszt lett belőle). Hanem aztán, tudod, mielőtt eljöttök, hát el ne felejtsd legalább megtölteni az új csákót finom szaloncukorral. Tudod, a mamának, meg hát a gyerekeknek. (— Igen, édesapám.) Úgy szokták ezt a tisztek az udvari bálon.

Egy óra múlva már az egész ház tudta, hogy a szekerész-önkéntest meghívták az udvari bálra. Szegény jó édesanyám ujságolta el nagy örömében a szomszéd ügyvédnének, de a királyi tanácsosné zokolt meg érte legelsőnek fönt a második emeleten (harmadikon akkor még csak a mai souterrain-lakók laktak), mert hát — azt mondja, — hogy jut ő hozzá, hogy az ő urát nem hívják meg az udvarhoz, pedig az már öt év óta hű tanácsosa a királynak és a Juharos-fiút meghívják, holott az csak közönséges furvézer és az is még csak október óta. Ebből valami harag is támadt szegény mama meg a királyi tanácsosné közt, de hát mit bántuk azt most mink és mit az édesanyánk, amikor (hiszen ez az egész furvézerségért kárpótolt bennünket) a mi Pistánkat meghívták az udvari bálba!

Mire elérkezett a bál napja, már az egész ház érdeklődésének Pista volt a központja. A polgári bakfisok utána sandítottak ki az elfüggönyözött ablakok mögül, s a földszinti konyhákban egyszeriben elhallgatott a mosogatólányok méla danája, amíg ő végigcsörtetett az udvaron. Rövid két nap alatt a mi családunk lett a legirigyeltebb az egész bérházban, s ha a királyi tanácsosné most már tüntetőleg fordította is el a fejét, ha valamelyikünkkel történetesen szembejött, a házmesterpár viszont oly tisztességtudón köszöngetett felénk, ha megpillantott, mintha legalább is mindennap egy hatos kapupénzt kapott volna tőlünk.

Itt volt a nagy este. Pista vadonatúj csákóban, vadonatúj lakkcsizmában, eszményileg kivasalt barna waffenrockban, a kezén egy, a zsebében két pár fehér keztyűvel, szóval ragyogó díszben és ragyogó kedvvel (zsebében az édesapámtól kapott tíz pengővel, mert hát harmincat kölcsönzött a titkár), vidám kardcsörtetéssel lépett ki az előszobaajtónkon, hogy beszálljon a kapu előtt várakozó kétfogatú bérkocsiba.

Búcsúzásul még egyszer mindnyájan boldogan (s egyúttal óvatosan, hogy össze ne ziláljuk valahogy a ruháját vagy a bajszát) megcsókoltuk, s aztán az egész család ott maradt az előszobaajtóban állva, mindaddig, míg csak a fiakker el nem robogott Pistával. Föl a várba, az udvari bálra. Azaz, hogy előbb a tiszti kaszinóba, a meghivóért, amelyiknek Strömmel ezredes szerint most kellett este nyolc órára külön futárral megérkeznie.

Vacsora után apám néhány kedves apróságot beszélt el az ő katonatiszt éveiből az udvari életről, s közbe-közbe az órára pillantva, mindig jelezte nekünk, hogy:

— Na, most vonult be az udvar.

— Most megadta a jelt a király a táncra.

(— Hajhajj, ki tudja, milyen szép kontesszel táncol most az én fiam! — gondolkozott közben hangosan jó anyánk.)

— Most van az első négyes . . . keringő . . .

— Hogy mikor bosztonoznak? Azt már magam sem tudom, mert az én időmben még nem volt boszton.

Végre, miután egyértelmüleg megállapodtunk

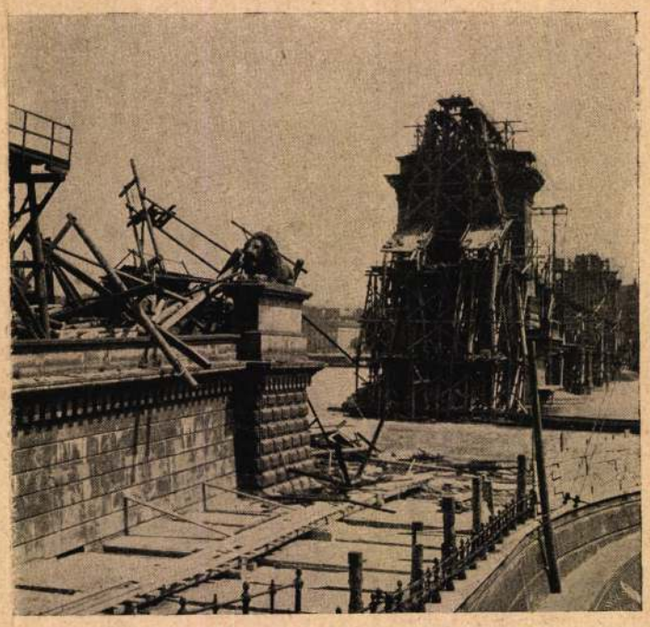

A Lánchid összeomlott budai íve. A tatarozás alatt álló Lánchid budai építőállványainak ivét az „Előre" csónakázó-egylet elszabadult csónakháza összerombolta

benne, hogy milyen nagyszerüen mulathat a főhercegkisasszonyok meg a generálisok közt a mi Pistánk, éjféltájt végre lefeküdtünk aludni.

— Most már az udvar is alkalmasint visszavonult, — okolta meg mintegy magunk előtt a lefekvésünket az édesapám, — meglássátok, most már sokkal fesztelenebbül folytatódik a bál.

Elaludtunk. Én éppen azt álmodtam, hogy a király leánya cukorral étet a tenyeréből, amikor egyszerre csak ijedt, halk suttogás ütötte meg a sötétben a fülemet. Anyám kérdezte, majdnem síri hangon susogva:

— És nem jött meg a kaszinóba a meghivód?

Pista hangja felelt, nagyon leverten:

— Nem. A train-nek nem küldtek.

Kínos szünet.

Aztán megint anyám:

— És . . . és hol voltál ilyen sokáig, fiam? Hiszen már hajnalodik . . .

— Kávéházban, mama. Hogy meg ne tudják a házban. Szaloncukrot is hoztam — most hirtelen neki is majdhogy sírásra nem csuklott a hangja — a csákómban, ahogy apa mondta. Ne tessék elárulni senkinek, édes mama, ezt a . . . ezt a . . . borzasztó szégyent.

Lassan, csöndesen belefúrtam a fejem a vánkosba. Hadd higyjék, hogy nem hallottam semmit.

Másnap pedig röstelkedve bár, de azért aránylag tiszteletreméltó mohósággal estem neki a szaloncukornak, amit a bátyám hozott az — udvari bálról, miközben majdhogy azon a kérdésen nem kezdtem el törni a buksi fejemet, vajjon az életben hány szegény furvézer indul még teljes díszben és ragyogó kedvvel valami udvari bálra, hogy azután hajnalban csalódottan, megszégyenülve, kimerülten kerüljön elő valami dísztelen éjjeli kávéházból?

MAGYAR LÁNYOK
A LEGJOBB KÉPES HETILAP
FIATAL LÁNYOK SZÁMÁRA

Uj Idők 1914. XX. 46. sz.

Az Én Ujságom, melyet *Pósa* Lajos alapított, az új szerkesztő, *Gaál* Mózes kezében avatott kézbe került. Változatos, kedves, mulattatva oktató tartalmával az e héten megjelent szám is szívesen látott vendége lesz a kis olvasók ezreinek. E heti számmal küldötték szét a kiadók az új ingyen jutalomkönyvet, Burnet híres elbeszélésének, a *Kis lord*-nak második részét. Pósa bácsi verseiből egy kedves mutatványt közöl ez a szám. *Gaal* Mózes folytatja finomsággal teljes történetét *Hámká*-ról, vigan folytatják útjukat a világ körül a Tányértalpú csemeték: Töhötöm és Bendegúz, *Szegedy* Lőrinc vidám históriát mond el a százpengős kutyákról. Új rovat nyilt meg *Adomák* címen, melyhez *Mühlbeck* mester rajzolja a mulattató képecskéket. *Az Én Ujságom* minden további száma tanuságot tesz a szerkesztőnek arról az igyekezetéről, hogy minél érdekesebb és értékesebb olvasmányt adjon a gyermekek kezébe.

A világ műremekei. A kamakurai óriási Buddha-szobor legendás történetét mondja el az a cikk, amely a Magyar Lányok új, népszerű rovatában a világ műremekeit ismerteti írásban és képben. Az eleven leányujság közli még *Vándor* Iván elbeszélését, *Farkas* Imre versét, *Sz. Szigethy* Vilmos regényét, *Dánielné Lengyel* Laura cikkét a francia forradalom alakjairól, *Zempléniné* kertészkedési cikkét, számos képet, stb. A lap előfizetési ára félévre 6 korona.

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

A „Forradalom és Császárság" (a francia forradalom és Napoleon) című rendkívül érdekfeszítő történeti munka negyedik kötetét, — Seress László „Bonaparte" című könyvének második részét, — mely a világhódító Napoleon ifjúkorát és diadalmas emelkedését mondja el páratlan érdekességgel, mai számunkhoz mellékelve küldjük el azoknak az előfizetőinknek, akik a bekötés és portódíjat már beküldötték. Akik a kötetenkint járó 80 filléreket még nem juttatták hozzánk, kérjük, küldjék be mielőbb a bekötés és portó díját, nehogy a szétküldésben fönnakadás álljon be.

B. I. *Koldusboldogság.* Kellemetlen téma, művészietlen megírásban. Nem közölhető.

A. E. *Csatadal.* Irodalmi értéke nincs. Nem használhatjuk.

Mária 1880. Nemesen érző poétaszív sugalta valamennyit, de aki írta, csak lélekben poéta és hiányzik belőle a formai készség. Ezért nem váltak be ezek sem.

Busuló. 1. A verseket nem vehetjük komolyan. 2. Zárva lesznek az iskolák. Hogy meddig: ezt ma nem tudhatjuk.

Filozopter. Egyet alkalomadtán közölni fogunk. A többi kevésbbé sikerült.

Lugoska. Aki tizennyolc esztendős, annak nincs oka ily vígasztalannak látni a jövőt. Egy nagy fegyver birtokában van, ami minden akadályt legyőzhet. E fegyver a fiatalsága. Épp ezért azt a vallomását, hogy ön nem látja az életének semmi célját: oly kijelentésnek tartjuk, amit csak ideges, meggondolatlan pillanatok szülhettek. Lehet, hogy az a környezet, ahol él, tényleg nagyon is egyhangú és kisszerű. De ha keres, okvetlenül fog találni olyasmit, ami lekösse és szórakoztassa. Egy-egy jó könyv olvasása nincs a városhoz kötve, ez „falun" is megtartja lélekvidámító erejét s a női kézimunkákkal való foglalkozás se városi monopólium. Egyébként ha valami pályát akar végezni, ehhez sajnos, de el kell mennie hazulról. Iratkozzék be valahol valamelyik kereskedelmi tanfolyamra vagy még rövidebb, ha megtanul gyorsés gépírást. Ez utóbbi olcsó is, s vele könnyen juthat aztán valami irodában alkalmaztatáshoz.

K. G. Tessék jelentkezni valamelyik sebészeti klinikán a betegápolónői tanfolyamra, amely kétheti kiképzést jelent. Azután, ha szükség lesz, hívni fogják.

B. I. *Budapest.* Nevét nem közölhetjük, csak azt tudjuk, hogy sorsolási főnyereménynek készítették.

D. F. H. A kérdezett bajnak lehet meghülés, testi és kedélyi rázkódás az előidéző oka, de lehet a baj valamilyen fertőző bajnak, például tifusznak az utókövetkezménye is. Az izmok megfeszülnek és remegő mozgásokat végeznek majdnem szünet nélkül. A remegés a kézen szokott kezdődni és lassankint kiterjed az egész testre. Az ujjak többnyire sajátságos mozgásokat végeznek, mintha fonnának, fonalat húzogatnának, kevernének, kenyérgalacsint gyúrnának. Kedélyizgalmak fokozzák a remegést. Nőknél ugyanolyanok a jelenségek, mint férfiaknál. Sokszor hosszú ideig a betegek nem remegnek, hanem abban nyilvánul a betegségük, hogy izmaik merevek lesznek. Hosszadalmas baj, de az életet nem veszélyezteti és mathuzsálemi kort érhet el az ilyen beteg. Ovni kell a beteget minden izgalomtól. Csillapító hatással vannak a langyos fürdők, a Priesnitz-borogatások. Jót tesz a masszázs is. Enyhe éghajlatú, csöndes, nyugodt helyen a betegek jól szokták magukat érezni. — Állandó orvosi kezelés szükséges ennél a bajnál és a másiknál is, melyet levelében említ.

H. K. A vízben már 10 méter mélységben a nyomás egy légköri nyomással egyenlő, tehát olyan nyomással, mint aminőt egy kilogram súly egy négyszögcentiméterre gyakorol. Minden 10 méterrel lejebb egy-egy atmoszférás nyomással nagyobb lesz a víz felső rétegeinek nyomása az alsókra. Negyvenöt méter mélységben a nyomás már olyan nagy — negyedfél atmoszférányi — hogy a legügyesebb búvár sem hatolhat mélyebbre. A legnagyobb mélységekben, tehát körülbelül 8 kilométer mélységben az emberi testre, ha felületét másfél négyszögméternek vesszük, közel 13 millió kilogram súly nehezednék. Ha ilyen óriási nyomás csak egy oldal felől érné az embert, a következő pillanatban papirvékonyságra lapítaná a rengeteg teher. Fadarabok, melyeket ilyen mélységre eresztettek le, felényire nyomattak össze. És mégis, ha ilyen mélységben nem is, de 5 kilométernyire a tenger színétől még vigan uszkálnak halak, rákok és a tengeri állatok egyéb fajtái. Ezek az állatok az óriási nyomást, mely alatt vannak, azért nem érzik, mert ez a nyomás minden oldalról egyaránt éri őket és mert belső szerveik is ugyanolyan nyomás alatt vannak, mint az, amely kívülről hat rajtuk.

M. M. *Lugos.* Egy bizonyos korig, nőknél a 20—22-ik életévig, a test magától is nő. Ezen ideig a lábszárcsontok gömbölyű végeikkel porcogókkal vannak összekötve, azért a csontok nőhetnek, hosszabbodhatnak. Ezt a növekedést siettetni, fokozni lehet testgyakorlatokkal, uszással, hegymászással és minden más olyan testmozgással, mely a vér áramlását a csontokat fedő hártyák felé elősegíti. Mert minél több vér áramlik keresztül a csonthártyák erein, annál jobban tápláltatnak ezek a hártyák és annál jobban nő az ezen hártyákból fejlődő csont. Mikor azonban azok a porcogók, melyek a lábszárcsontokat gömbölyű végeikkel összekötik, már el vannak csontosodva, a lábszárcsontok többé nem hosszabbodhatnak, akármit is tesz az ember. Azok a növesztő-pilulák akkor sem használnak, amikor a csontoknak még megvan a lehetőségük a hosszabbodásra, még kevésbbé használhatnak tehát akkor, mikor a csontok növekedése már be van fejezve. — A Ferenc József kereskedelmi kórház budapesti kereskedelmi betegápoló-egylet magánegyesületi betegsegélyző-pénztára VII., Bethlen-tér 1. sz. alatt van.

Nem közölhető versek: Fájdalom! — Embersors. — Virulj, virulj... Ha jönnél. — Üzenet.

TARTALOM:

Szöveg: *Szózat.* — *Virtus.* Irta Malonyay Dezső. — *Túri Balog János.* Irta Szabolcska Mihály. — *A kozákok.* Irta Spaits Sándor. — *Egy tanár jegyzetei.* Irta Farkas Pál. — *A mi hadseregünk.* — *A furvézer.* Irta Zsoldos László. — *Rovatok:* Mindenféle. A szerkesztő üzenetei. — Fordított regény: *Prospero barátom.* Irta Henry Harland.

Képeink: A trónörökös-pár megérkezése. — Katonalovak sorozása Budapesten. — Népfölkelők táborhelye az utcán. — Automobilok sorozása. — Bárczy polgármester elbúcsúztatja Terstyánszky hadtestparancsnokot. — Tábori konyha az utcán. — Hídverés a Száván. — Utászok a Dunán. — Szerb gyalogság tűzvonalban. — Belgrád. (Két kép.) — Az osztrák-magyar követség belgrádi palotája. — A mi katonáink. (Öt kép.) — A Lánchíd összeomlott budai íve.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Laptulajdonos: **Singer és Wolfner.**
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Andrássy-út 16. szám.

Az Uj Idők kliséit Wolfner M. cinkográfiai műintézete készíti, Budapest, VIII. ker., Hunyady-utca 32. szám. Telefon: „József 5—52."

A BULYOVSZKY-UTCAI LEÁNYNEVELŐ-INTÉZET
az ország egyetlen intézete, amely fiatal uri leányoknak tökéletes
TOVÁBBKÉPZÉST
nyujt. Idegen nyelvek, zene, festés, főzés, háztartás, tánc, tennisz és egyéb sportok stb., kizárólag ezen célra épült kertes villában. Hat hónapon át szabadban való tanitás. **Egész és félbentlakók.**
Prospektust kivánatra küld
Dr. Förstner Gyuláné igazgatónő
Budapest, VI., Bulyovszky-utca 10.
Telefon: 171—93. Telefon: 171—93

Az Egyetemes Regénytár új kötete:
A SFINX. Regény. Irta: Elinor Glyn.
Ára vászonkötésben 2 korona 40 fillér.

Most jelent meg!
A BIEDERMEIER
Irta Farkas Zoltán
Ára diszes fedélben, sok képmelléklettel 6 kor.

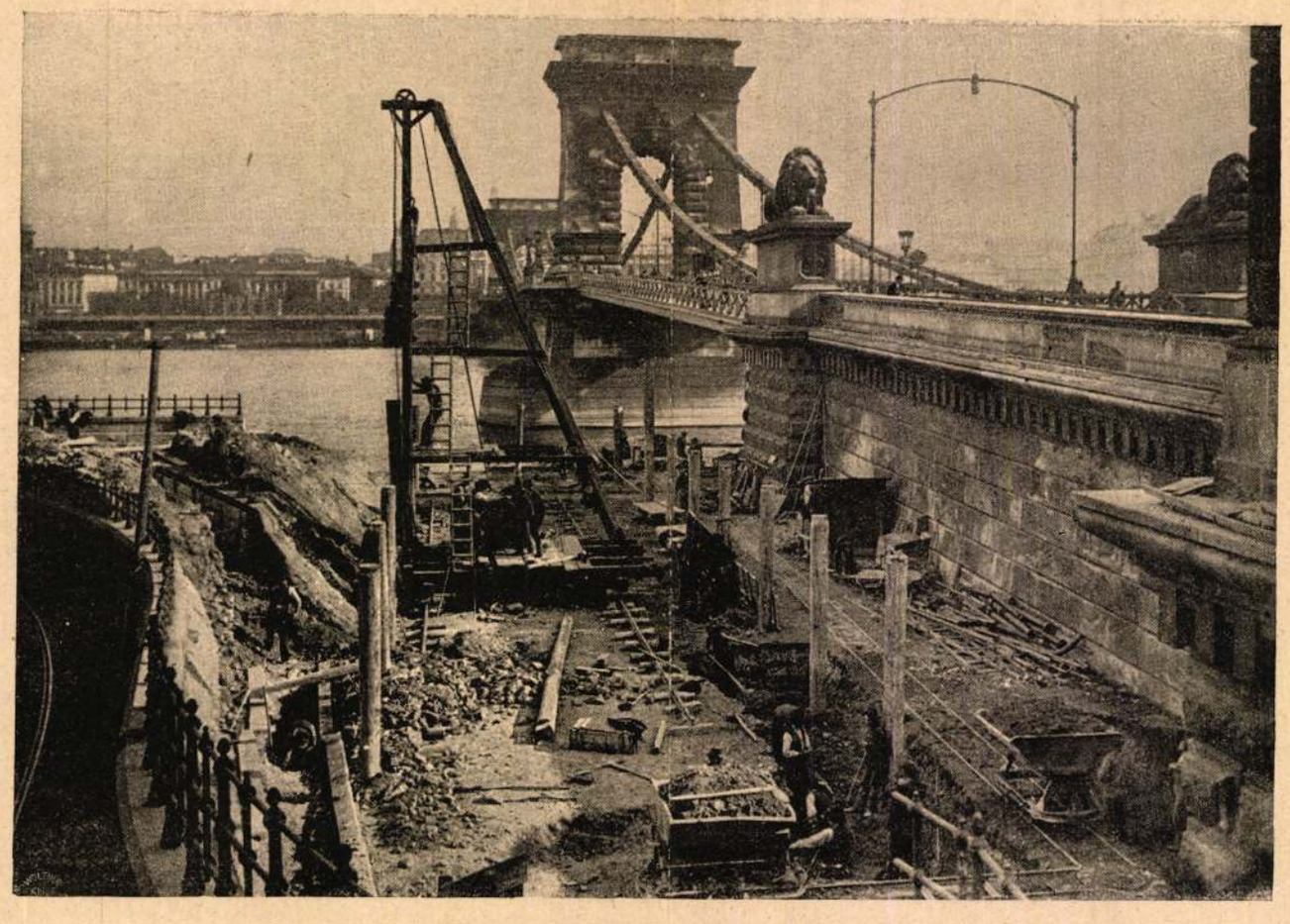

A Lánchíd átalakítása. Előmunkálatok a budai hídfőnél. Az Uj Idők számára fényképezte Müllner János

volt, tulajdonképpen egy bakfis-leány gyöngéd lelkét hordozta domború mellkasában.

Gyorsan összebarátkoztunk, együtt néztük a százféle látnivalót, ugyanazokba a hotelekbe szálltunk s csakhamar rájöttem, hogy a házastársakat nem egy anyagból alkotta a gondviselés. A menyecske afféle vig bohém-lélek volt, aki minden pillanatban készen volt arra, hogy jókedvű őrültségeket kövessen el, aki szivesen virrasztott akár hajnalig is, míg az ura álmos szemmel szimulálta a csöndesen mulató korhelyt. Ha reggel később ébredtem, mint ők, Ráhóyné, mikor az ajtóm előtt elmentek, hangosan megzörgette a kilincset.

— Föl, föl, maga álomszuszék! — kiáltotta pajkosan.

Az ebédlőterem kápolnaszerű csöndjében minden este fö'hangzott az asszony hangos kacagása, mindig ő bontotta föl a pezsgőt, ő proponálta, hogy lefekvés előtt még nézzünk be valahová. A férj mosolyogva engedelmeskedett, látszott rajta, hogy feleségét bájosnak és ellenállhatatlannak találja.

Már vagy három hete kószálhattunk együtt, elválhatatlan barátokká lettünk, mikor egy este, valami előkelő étteremben, szokatlanul jókedvünk támadt. A jókedvnek az volt az oka, hogy a sors sárbogárdi Bogár Jóskával, a hírneves cigányprimással hozott össze bennünket. A közönség — köztük egy orosz nagyherceg, az amerikai elnök unokaöccse s valamelyik Rothschild — elismerőleg hallgatta a magyar cigányt, de a primás csak a szép asszonynak játszott, aki csillogó szemmel ült a helvén. Éjfél felé Ráhóyné becsípett kissé, az ura is fölmelegedett s így történt, hogy bizalmasan beavattak házasságuk történetébe.

— Akarja tudni, hogy Elemér miért vett feleségül? — kérdezte a menyecske kacérul. — Elmondhatom, bár én is csak nemrég tudtam meg, mikor az uram bűnbánó vallomást tett. Olyan jó barátunk előtt, mint maga, nincs okunk rá, hogy valamit eltitkoljunk.

Ráhóy elpirult, de tovább szivarozott, a szép asszony pedig elmesélte a történetet.

— Elemér nem volt mindig olyan gazdag, mint most; a szegénységből épp úgy kijutott a része, mint nekem vagy magának. A család a nyolcvanas években tönkrement s jóformán nem maradt többje annál a csekély évjáradéknál, melyből az uram nevelésének a költségei kikerültek. Elemért a jezsuiták konviktusában taníttatták s később, mikor az egyetemre került, a nagyapja régi jogtanácsosa vette magához. Jogászkorában aktákat másolt s a bíróságokhoz járt, szabad idejében pedig néhány megyéjebeli fiatal úrral vívott. A szülei akkor már a szent-ráhói családi sírboltban nyugodtak, egyetlen nagybátyja pedig, Ráhóy Antal, aki a világtól elvonult agglegény volt, s aki egész fiatal korát egy falusi kastélyban töltötte, a drága pénzen szerzett könyvei és ritkaságai között, tönkrejutása után, még a hetvenes években, kivándorolt Magyarországból. Mikor az Elemér öreg patrónusa meghalt, a szegény kis uram oly árván maradt, mint a kisujjam. Mit tehetett, mihez kezdhetett volna? Ismeri, hogy milyen élhetetlen; talán szó nélkül éhen tudna halni az utcasarkon, anélkül, hogy valakitől segítséget kérne. Valami külvárosi hónapos szobában lakott, ebédre néha csak este ivott egy csésze kávét, de sohase jutott az eszébe, hogy egyetlen húgának panaszkodjék. Mert elfelejtettem mondani, hogy a húga férjnél van Zemplénmegyében, valami gazdag birtokosnál, aki még a család fénykorában állított be kérőképp a ráhói kastélyba. Épp a jövő héten lesz hat esztendeje, hogy az urammal megismerkedtem. Nehogy azt gondolja, kedves barátom, hogy én valami nemesi kúriában pillantottam meg a napvilágot, hogy fejkötős dada vitt sétálni az évszázados park fái közé. Nem voltam ilyen előkelő perszóna; az apám folttisztító

Uj Idők 1913. II.

— Igérjem meg becsületszavamra?

— Hogy ősszel ... hogy ősszel még ... ősszel még élni fog.

Monostory bólintott, és szeliden és derülten mondta:

— Becsületszavamra igérem, hogy ősszel még élni fogok.

Loli fölállott. Kinyújtotta a kezét. Monostory megfogta. A keztyűs, kis kéz keményen rákapcsolódott az ő kezére.

— A becsületszavát adta, — mondta Loli lázasan.

— A becsületszavamat adtam.

— Viszontlátásra, ősszel.

— Viszontlátásra, ősszel.

Loli hosszan, lázas és rajongó szemmel nézett Monostoryra, szólni akart, de megint könnyek szöktek a szemébe, egy szótlan fejmozdulattal búcsút intett, még egyszer megszorította a Monostory kezét, azután elsietett. Az angol nő csodálkozva indult utána.

Folytatjuk

Dorka asszony, Borka asszony

Klára asszonyt Péter doktor
Szereti.
Jaj, dehogy is mondaná még
Meg neki.
Szereti szent félelemmel
Oh, a szegény naiv ember
Azt hiszi, hogy senki meg nem
Sejtheti.

Dorka asszony, Borka asszony
Összeül.
Szapora szó ajkaikról
Egyre dül.
Nyelv-kardjukat acélossá
Edzi száz csúf, kis gonoszság,
Dorka asszony, Borka asszony
Összeül.

Húsos öklét összecsapva
Dorka szól:
„No de ilyet nem hallottam
Még sehol."
„Mi az lelkem?" „Hát azt mondják,
Járja Klára a bolondját —
Találkoznak minden este
Valahol."

„És a Péter?" „Máris únja
Angyalom"
„És a Klára?" „Kapaszkodik
Jaj, nagyon."
„Özvegyasszony ... egész botrány."
„Nem türöm, hogy járjon hozzám,"
„Szűz ajtómig eljuthat a
Rágalom."

Száll a hír, a csacska, kósza
Röpke hír.
Dorka tolja, Borka toldja,
Klára sír.

Csak azt érzi, tudja, látja
Nincs a földön egy barátia —
— S Péter úr négy hosszú oldalt
Teleír.

Megírja, hogy özvegyasszony —
Egyedül —
Jól teszi, ha férfi mellé
Menekül,
Kifejti, hogy ez világos,
Hogy ... úgy is tele a város!
S Klára asszony Péter úrhoz
Menekül.

Dorka asszony, Borka asszony
Jó kövér —
Két nap óta mind a kettő
Ösztövér.
Nem kell ital, nem kell étel
„— Milyen bolond az a Péter!"
S Klára ajka, Péter ajka
Összeér.

Míg szerelem lesz a földön
S szép titok
S csókot födnek a virágos
Csalitok,
Amíg lesz egy szerelmes pár,
Az is akad, aki pletykál.
Dorka asszony, Borka asszony
Élni fog.

Farkas Imre.

A lovagias Ráhóy

Elbeszélés

Irta Szomaházy István

Hazafelé jöttem a francia Riviéráról s egyedül, cél nélkül kóboroltam egy darabig a vasuti állomások közt. Unalmas hotel-életet éltem, színházak, vendéglők, képtárak közt csatangoltam s a kéthónapos egyedüllét után már szinte betegesen vágyakoztam az ismerős arcok után, akik elől nyolc héttel ezelőtt ide menekültem.

Nem tudom már, vajjon Bolognában vagy Firenzében történt-e: a table d'hôte-nál valamelyik napon egy fiatal magyar házaspárral ismerkedtem össze, akik udvariasan megszólítottak, mikor látták, hogy magyar ujságot veszek ki a zsebemből. Dejeuner után együtt kávéztunk a szálloda vesztibüljében, pálmák közt, piros nádszékekben s ekkor kiderült, hogy névleg már régen ismerem a férjet: Ráhóy Elemér volt, a dúsgazdag földbirtokos, aki az utolsó képviselőválasztás óta a latifundiuma kerületét képviseli az országgyülésen. Pompás termetű, pirospozsgás fiatalember volt, a férfiaknak abból a fajtájából, mely késő öregségéig megőrzi leányos szemérmét. Szinte csodálatos, hogy e raffinált korban ilyen romlatlan, majdnem naiv lelkek is élnek közöttünk, akik minden durva szóra elpirulnak s őszülő fejükkel is tizennyolcéves, álmadozó gyermekek maradnak. Ráhóy, az ötezer hold bánáti föld ura, a legjobb vívó, az ország egyik első nemesi családjának a tagja, aki azonfölül tartalékos huszártiszt és kamarás

A Lánchid átalakítása. A gyalogjáró vas- és faszerkezetének leszerelése

Az új láncok, amelyeket az átalakított hídra szerelnek majd föl

kívül más újságot nem olvasott. Aranymetszésű, lilaszínű pecsétes levél volt, külső országból jött, — a francia regényekben a grófnők leveleznek ily papiroson. Jeromos bezárkózott a kerti házba és alkonyatig csupán buldoggjával foglalkozott. Majd a pisztolyokat próbálta ki a nagy kert hátuljában, egy ártatlan pihenőre térő szarkát repülése közben széjjellőtt, nagy fehér kezével gondosan, tisztán visszahelyezte tokjukba a fegyvereket és könnyedén intett nekem, aki az őszi estét bámultam az üveges verandáról.

— Jöjjön hozzám teázni, öcsém! — mondta kimért udvariassággal. — Befűtjük az orosz katlant.

Ilyesmi nagy ünnepség volt, valódi muszka szamovárja volt Jeromosnak és midőn annak pöfögését hallgatta, véleménye szerint szép ifjúsága álomképei tünedeztek föl a kerti házban. Követségnél szolgál, expressz-vonatokon utazik és nagyvilági nők fehér válla mögött fénylik egyenruhája, a hölgyek hajszíne párisi, fodros, vöröses, szőke és finom, mint a sampányer színe, az illat a ruhájukban, kastélyok és előkelő estélyek különös illata, cipőjük csaknem gyöngédebb, mint keztyűjük és hímzett zsebkendőcskéjét mindig elejti valaki, midőn a teafőző zúgni kezd és az erkélyen elrejtett zenekar régi keringőt játszik.

— Elutazom innen! — mondta Jeromos hideg és eltökélt arccal, mintha veszedelmes párbajra indulna korán reggel.

Elnyújtózott a karosszékbe, csendesen szivarozott, olykor a füstbe bámult:

— Csak anyádat sajnálom! — mondta a szivarjának.

Kiöntötte a teát, a szemembe nézett, mint még sohasem.

— Hány esztendős vagy?

— Tizenhat.

Gondolkozott, a lakktopánja orrát szemlélte.

— Jó kor, — felelt foghegyről. — Én már javában férfi voltam akkor. Remélem, te is férfi vagy . . . Tehát én ma éjszaka elutazom innen . . .

Eddig lassan kimérten beszélt, mint az előkelő urak a színpadon, de rajta csípte magát s igyekezett természetes lenni.

— Nézd, kedves unokaöcsém, egy nőtől kaptam ma levelet. Azt írja, hogy már többé nem szeret, férjhez megy, küldjem vissza az emlékeket, amelyeket tőle kaptam, arcképét, imádságos könyvét . . . Bolondságot, harisnyakötőt. Egy falevelet. Egy hervadt virágot. Mindent, ami eddig vagyonomban volt. Én visszaküldöm.

Éppen olyan unottan bámultam, mint Jeromos bátyám szokott:

— Azt hiszem, néha előfordul ilyesmi.

— Előfordul, — felelt hirtelen keserűséggel Jeromos és a hangja megremegett. — Csakhogy nekem nincs elég erőm. Végezd el te helyettem.

Barna fadoboz állott az asztalon. Talán rózsafából készítették. Egy barna és semmitmondó női arckép került elsőnek a doboz fenekére. Az arcképre ennyi volt írva: „Mary. Karácsony." Később egy ezüstcsattos kis biblia, — a Jeromos párnája alól. Aztán egy kis velencei legyező a vasszekrényből. Selyem harisnyakötő.

Nagybátyám lehúnyta a szemét.

— Siess, vidd magad a városba, a postára.

Az arcán hirtelen könnyek futottak végig.

— A címet már fölírtam a ládácskára.

Jeromos az ablakhoz állott, amíg a kerti házból eltávoztam.

Éjjel pisztoly durrant az udvaron. Máskor is szokott nagybátyám lövöldözni, tehát a fal felé fordultunk álmunkban. Reggel azonban Jeromos nem ébredt föl többé. Pontosan a szíve közepébe lőtt.

Ujság 1914. XX. 25 sz.

Ünnepi játék

Szigligeti Ede születésének 100 éves évfordulója emlékére.

Irta Herczeg Ferenc

(Előadták a budapesti Nemzeti Színházban március 7., 8. és 9-én.)

SZEREPLŐK:

1. Zrinyi Ilona. (Tragédia)	P. Márkus Emilia
2. Blaha Lujza. (Népszínmű)	Blaha Lujza
3. A mama. (Komédia)	Csillag Teréz
4. Liliomfi. (Rendező)	Dezső József
5. Szellemfi. (Ügyelő)	Rózsahegyi Kálmán
6. Szilvay professor. (Kritikus)	Horváth Jenő
7. Mariska.	Váradi Aranka

Szigligeti színműveinek különböző alakjai. Színpadi munkások. Parasztok, cigányok, gyermekek.

(A háttér a régi Nemzeti Színház épületét ábrázolja. A színpadon Szigligeti szobra áll, virágok közt. Köröskörül zászlókkal és lombfüzérekkel diszített póznák. Liliomfi rendezői könyvvel a kezében a sugólyuk mellett áll, háttal a közönségnek fordulva. Szellemfi, mint ügyelő, a szobor mellett áll, ugyancsak háttal a közönségnek.)

ELSŐ JELENET.

Liliomfi, Szellemfi, később Szilvay.

Liliomfi: Ügyelő!

Szellemfi: Tessék, rendező úr!

Liliomfi: Kezdhetjük. Csöngessen az öltözőkbe.

A Lánchid hidfője alatt lévő egyik vizmentes kamra, amelyben a hidat tartó lánc meg van erősitve a horgony szerkezettel

Szellemfi: Már megcsöngettem.

Liliomfi (hátraszól): Eresszék le a hátteret!

Szellemfi (hátra): Na, siessünk, siessünk!

(A háttér egészen leereszkedik.)

Liliomfi: Napfényt kérek! Több napfényt a szoborra!

(A színpad egészen világos lesz. A szoborra erős fény esik. A távolból igen halk harangkongás és egy-két orgonaakkord hallatszik.)

Liliomfi: Szép. Egészen szép. (A háttérbe megy s a könyvébe mélyed.)

Szellemfi: Egészen jól fest.

Szilvay (jobbról kijön a függöny mellől, a hátteret nézi): Banális. Nagyon banális. (Szellemfihez:) Hallja, amice, miféle harangozás ez?

Szellemfi (titokzatosan): Instálom, magam sem tudom. A színpad egypár napja vasárnapi kedvében van. A zsinórpadláson láthatatlan harang kong, az öltözőkben ismeretlen sokaság gyülekezik, és a színfalak közt babérfák teremnek...

Szilvay (megdöbben): Ne mondja! Maguktól teremnek? Csak úgy maguktól?

Szellemfi (mint fent): Instálom az ilyesmi nem ritka eset nálunk. A színpad a hazugságok világa. Olykor tőrbe csalja és megtréfálja azokat is, akik benne élnek. Mi szolgái vagyunk a színpadnak, parancsolni nem tudunk neki.

(Munkások virágokat visznek a szoborhoz.)

Szellemfi: Virágot! Hozzanak még virágot! (Balra a függöny mellett kimegy.)

Liliomfi (előre jön, a munkásokhoz): Babért! Több babért! Sok babért!

Szilvay: De könnyen osztják itt a babért! (Mérgesen:) A babérral takarékoskodni kell, különben haszontalan zöldség lesz belőle.

Liliomfi (a munkásokhoz): Ejnye, ki az a kotnyeles ember? Senki sem ismeri? (Szilvayhoz lép.) Kérem, ez házi próba. Ilyenkor idegeneknek tilos a színpadra lépni!

Szilvay: Nem vagyok idegen, régebben itthon vagyok ebben a házban, mint az úr. Nem ismer? Nézzen meg jól, amice, gondolkozzék, emlékezzék. Álmatlan éjszakáin gyakran megjelentem már lidércnyomás képében. Ha rám gondol az úr, hideg verejték szokott gyöngyözni homlokán.

Liliomfi: Ha nem csalódom...

Szilvay: A teátristák kérkedő nyelvén szólva: én vagyok a fék, amely megfogja Thespis kordéját, mikor árkok és pocsolyák felé döcög. A jótékony vízsugár, amely lehűti az aktor túlfűtött fantáziáját.

Liliomfi: A mennykő, amely közbe csap, hogy égig ne nőjjenek a komédia-fák. Szóval: a kritikus.

Szilvay: Dixi.

Liliomfi (igen udvariasan): Isten hozta, nagy jó uram. Jól tetszett mondani: nagyságod itthon van ebben a házban. Becses munkatársa színésznek és rendezőnek. Oh, ha nem hallanók serkentő és korholó szavát, sokszor bizony eltévednénk a magunk festette színpadi erdőkben.

Szilvay (félvállról): Hízelgéssel nem lehet engem lekenyerezni. (A szobrot nézi.) Mi készül itt tulajdonképpen?

Liliomfi: Egy költő századik születésnapját üljük.

Szilvay: Költő? Sokan pusztítják a papirost, de költők kevesen vagynak. (Botjával a szobor felé bök.) Mikor halt meg az illető?

Liliomfi: Oh, hiszen nem halt meg! Halottakat mi egyáltalában nem ünnepelünk. Ez a ház az élet palotája. Aki elég

ügyetlen és meghal, annak sírján keresztül lépünk és holnapra már elfelejtjük a nevét.

Szilvay: Százesztendős költő? Ugyan nem nagy kor. Magam is hosszú életű családból származom.

Liliomfi (a szoborra mutat): Az ő száz éve viruló ifjúság. A ruhája ugyan már régimódi, elismerem, de a lelke csupa frisseség s erő.

Szilvay (okuláréval nézi a szobrot): Mi a neve az illetőnek?

Liliomfi: Szigligeti Ede.

(A távolból néhány harangkondulás.)

Szilvay: Szigligetit ünneplik? Ez ellen opponálok, protestálok és remonstrálok. Ő nem volt költő.

Liliomfi: Hát ugyan mi volt?

Szilvay: Vagy nem olvasta a kritikai cikkelyt, amit a minapában írtam a váradi „Hölgyderű"-be?

Liliomfi: A minapában? A „Hölgyderű" ötven esztendővel ezelőtt megszünt.

Szilvay (mérgesen): Mindegy! Az igazság nem szalonna, az nem avasodik meg. Ama cikkelyemben ellentmondást nem tűrő logikával kimutattam, hogy ő nem volt író, ha azonban mégis írónak lenni állíttatnék, akkor semmi körülmények között nem koncedálható, hogy költő, helyesebben mondva műköltér lett volna. Mert ahelyett, hogy saruit megoldaná, ő a kabátját veti le és ingujjban lép a múzsa tüzes csipkebokra elé. Képzelete alantjáró, izlése pórias, nyelvezete lapos és közönséges. Az ő úgynevezett hősei hétköznapi fickók, akár az úr, avagy én magam, és úgy diskurálnak a színpadon, mintha csak az utcán volnának.

Liliomfi: Ugyan spectábilis, ezt a pört már rég eldöntötte az utókor bírói széke.

Szilvay: Én az utókortól az örökkévalósághoz appellálok. Állítom, vitatom és bizonyítom, hogy nem volt költő!

(A szín mögött néhány női hang vidám kacagása hallatszik válaszképpen.)

Szilvay (megszeppenve): Mi az?

Liliomfi (vállat von): Hisz tudhatná: itt szellemek tanyáznak.

Szilvay: Furcsa visszhang! (Újabb próbát tesz.) Nem volt költő!...

(A szín mögött százhangú kacagás. Szilvay megijed.)

Liliomfi: Tudja, hogy kik a kacagó szellemek? Szigligeti mentő tanúi. Ön pörbe idézte őket és most jelentkeznek.

Szilvay: Ajá[illegible]n magamat! Nem állok szóba afféle izgága néppel. (M[illegible]ekülni akar.)

Liliomfi: Későn van! Nem menekülhet már előlük. A színpad ma Szigligeti népeié és a vidám had megszállott minden ajtót és ablakot. Jönnek!

MÁSODIK JELENET.

Voltak, Szellemfi és Szigligeti alakjai.

(A szín mögött halk fuvola- és gitárzene. Egyik Szigligeti-darabból ismert áriát játszik. Szellemfi vezetése alatt bevonúlnak Szigligeti társadalmi színműveinek ismertebb alakjai. Históriai hősök és népies figurák nincsenek a csoportban. Nemzeti színű szalaggal ékesített rózsakoszorút hoznak magukkal. A menetet a mai legújabb divat szerint öltözött férfiak és nők rekesztik be. Vidáman mosolyogva, mozgékonyan, széles sorokban összekapaszkodva jönnek, mintha majálisra készülnének. Szellemfi, mint ügyelő, rendben tartja őket.)

A Lánchid átalakítása. A híd középszerkezetének lebontása. Müllner János fényképe az Uj Idők számára

Mama (Szilvayhoz, aki föltürte a kabátja gallérját és meg akar ugrani): Hej, tekintetes uram, hová szökik?

Szilvay (a közönséghez): Di—i immortáles, megcsiptek!

Mama (Szilvayra mutat): Ő az én megboldogult Emerencia barátnőm özvegye.

Szilvay: Satis tarde quidem.

Szellemfi: A hét gráciára mondom, a váradi Szilvay professzor úr!

Mind (vidám zsongással): Professzor úr! Tekintetes úr! Szilvay úr!

Liliomfi (szigorúan): Ön Szilvay professzor?

Szilvay (szerényen): Nem tagadom, Szilvay Tódor vagyok, Szigligeti Ede jóvoltából.

Liliomfi (szigorúan): Egy Szigligeti-alak és még merte kritizálni mesterét?

Szilvay: A kritika, az igazi, régen letette tollát előtte és maga is publikummá lett. De bennem még él a zord harag a teátristákkal szemben, mivel elcsábították gézengúz öcsémet és egykor ötven forintokat csaltak ki tőlem Kolozsváron.

Szellemfi: Az nem tartozik ide.

Szilvay (a szoborra mutat): A haragot ő adta belém és mivel ő is teátrista, őt is sujtom. (Elmosolyodik.) Mi Szigligeti-hősök azonban nem vagyunk haragtartók. Egy mosoly, egy jó szó elég nekünk, hogy megenyhüljön szívünk. Az én szívemben ma, nem tagadom, ünnepi harangok zsonganak. (Liliomfihoz:) Jer ide, te gazkölyök. Azt hiszed, nem ismerlek? Ha száz alakban bujdosol is előlem, a játék végén mindig elcsíplek és szívemre zárlak. Te jól tudod, hogy nem vagyok kritikus, én pedig jól tudom, hogy nem vagy rendező. A te tested is eltéphetetlen papiros, ereidben Szigligeti nemes tentája folyik, a neved Liliomfi! Karjaimba, te rossz fiú!

Mind (vidám zsongással): Liliomfi, a kóbor színész — Szilvay Gyula... Az öreg Szilvay gyámfia... Mariska vőlegénye.

Mariska (kivált a tömegből és Liliomfi nyakába ugrik): Imádott vőlegényem!

Mama: Csend legyen! Ha beszélni kell, akkor enyém a szó, az első és az utolsó. (Liliomfihoz:) Mivel *vérbeli* atyánkfiai vagytok, álljatok az ünneplők sorába. Ti többiek pedig

A Szigligeti-ünnep a Nemzeti Színházban. Herczeg Ferenc „Ünnepi játéka.“ Nagy Ibolyka, Cs. Alszeghy Irma, Gerő Lina, Sz. Rozsos Gizella, Csillag Teréz (a Komédia), Blaha Lujza (a Népszínmű), Márkus Emilia (a Tragédia)

A Szigligeti-ünnep a Nemzeti Színházban „Fenn az ernyő, nincsen kas.“ Etelka (Nádayné, Tasnády), Várkövy báró (Lugosi), Gizella (Várady Aranka), Rejtei (Dezső József). Alexy fényképei az Uj Idők számára

hallgassatok tisztelettel, mert én vagyok a komédia. (Némi mozgás.) *Mi mind,* akik eljöttünk és száz más, aki közben *elkalandozott* az élet s az irodalom útvesztőjében, az ő mosolygó Múzsájának gyermekei vagyunk. (A modernekre mutat.) *Nézzétek* ezt az újmódi népet, ők azok, akik kiszökdöstek Szigligeti színpadjáról az utcára. A régi Pestről *áthurcolkodtak* az *új* Budapestre, *a sárga házikóból szecessziós* palotába, a Komlókertből tükrös kávéházba; *új* ruhát öltöttek, új nevet viselnek, *némelyikök* új komédiát is játszik, de *azért ők* is arcukon viselik Szigligeti múzsájának *kedves* családi vonásait. (A szobor felé:) *Száz gyermeke* nyüzsög körülötte és ma is születnek szellemi unokái, *akik mosolygó emberláncként* belekapcsolják a jó öreget a jövendőbe. Sorsunkat, kis emberek kicsi sorsát, a hétköznapok sekély vizeiből halásztad ki, te gyöngyhalász! Midőn először a lámpák elé vezettél minket, a város népe tükörbe nézett, magára ismert, édes könnyek harmatesője, *kacagás, virág* zápora hullott fejünkre s a tapsvihar orkánná nőtt. A hontalanul kóborló művészet hazát talált a főváros *forró* szívében és az *áttüzesedett* kövek közül, mint egykor Minerva Jupiter fejéből, egy új vidám istennő szökdelt elő: a pesti komédia Múzsája. (A szobor felé:) Köszöntsük őt az ifjú főváros nevében!

(A szín mögött közeledő cigányzene. A zene magyar népdalt játszik: „Vékony deszka kerítés . . .“)

Liliomfi: Pszt! Mi ez?

Mind (a zenére figyelnek).

Szilvay: Újabb ünneplő sokaság közeledik.

Szellemfi (rendezői könyvébe néz): A parasztok!

Liliomfi (kissé mámorosan): Magunk szabadítottuk ide ezt az áradást s most magunkat is elragad az ünnep sodra.

HARMADIK JELENET.

Voltak, Blaha Lujza, népszínmű-alakok, gyermekek, zenészek, kántor, lányok, stb.

(Szigligeti népszínmű-alakjai ünnepi menetben. A menetet Blaha Lujza vezeti. Mellette a tisztelendő és biró uram. Gyerekek is vannak a csoportban, akikre a kántor ügyel. Leányok buzakalászból font szalag nélkül koszorút hoznak. A fölvonulást muzsikáló cigányok rekesztik be. A parasztok — a legények is, — igen tisztességtudóan és némileg elfogódottan viselkednek.)

Blaha Lujza: Szerencsés jó estét.

Parasztok (kórusban): Szerencsés jó estét.

(A férfiak megemelik kalapjukat.)

Blaha Lujza: Ha meg nem sértenők az úri társaságot, magunk is egy kis helyet kérnénk itt. Szegény falusi nép vagyunk . . . én ugyan rimaszombati volnék . . . de vannak itt alföldi emberek is, az ott túladunai, az székelyföldi, az az meg éppenséggel, hogy faluvégi cigány . . . de azért mind tudjuk, kérem szépen, hogy mi a tisztesség. Úgy volt, hogy a főtisztelendő úr kiolvasta az ujságból, hogy Szigligeti-ünnep lesz Budapesten. No már oda elmegyünk, mondtam apjukomnak, mert hiszen mi is a Szigligeti uram népe vagyunk. Fölszedelőzködtünk és feljöttünk, ki szekéren, ki gőzvasuton, aki meg közel lakik, az gyalogosan. Ne tessék megijedni, kérem, mi tudjuk ám, hogy az ilyen finom városi nép nem igen kedveli a paraszti atyafiságot. Nem akarunk mi az uraktól semmit, kérem szépen, éppen csakhogy elhoztuk ezt a koszorút, amit a lányaink kötöttek aratáskor, aztán kántor uramék elfujnának egy nótát, aztán megint hazamennénk. Nem vagyunk mi itt egészen idegenek, jártunk mi már itt ezen a szent helyen, igaz, hogy jó régen volt. Akkor is nagy város volt már Pest, nem akkora csuda-nagy, mint most, de nagy volt, mondom, csakhogy az emberek, akik benne laktak, nagyobbrészt németek voltak, szegények. Jó emberek voltak, de németek voltak, ámbár ők arról nem igen tehettek. És néhanapján, ha az Alföld felől fújt a szél, a pesti emberek megérezték az akácvirág szagát és akkor a szivük megfájdult a magyarság után. Pest városa honvágyat érzett a magyarság után. És akkor idehozott minket Szigligeti uram, minket, a magyar népszínművet. De

+ (*Az országos Széchenyi-emlékre*) az emlékpénztár kezelője, Bertha Sándor legutolsó kimutatása szerint, eddig 75,000 ft. gyült össze. A kibocsátott aláirási ivek közül még 330 van künn, melyeknek mielőbbi beküldése annál kivánatosabb, mert egyedül e késedelemben fekszik annak oka, hogy az ügy oly lassan halad a czél felé. Legalább Tóth Lőrincz, ki e tárgyról a „P. Napló"-ban egy terjedelmes czikket közöl, ezt hozza fel egyedüli okul. Mi azonban azt hiszszük, hogy a kik daczára a mult évi jul. 1-én lejárt határidőnek, még most sem küldték be iveiket, azok valószinüleg nem is fogják már beküldeni, s azért nem is kellene rájok tovább várakozni. — A szobor ügyében alakult bizottmány élén az Akademia elnöke áll; résztvesznek abban :számos közhatóság s hazai egyesület, társulat, intézet, s végre többen gr. Széhenyi István tisztelői s közelebbi barátai közül, névszerint : gr. Károlyi György, gr. Andrássy György, b. Eötvös József, b. Vay Miklós, gr. Cziráky János, Deák Ferencz, Kubinyi Ágoston, Ipolyi Arnold, Barabás Miklós, Henszlmann Imre s Trefort Ágoston az Akademia [illegible]

vábbá Paulovics János, Wodianer Albert, Walheim János, Kochmeister Frigyes, Somssich Pál, Vecsey Sándor, Thán Mór, Skalniczky Antal, gr. Andrássy Gyula, Darányi Ignácz, Dessewffy János, Fráter P., Lónyay Albert és Menyhért s Rónay Lajos testületek, társulatok, egyletek, intézetek stb. részéről; végül mint magánegyének s működvelők : Clark Ádám, gr. Erdődy Sándor, hg. Eszterházy Pál, gr. Eszterházy Mihály, Hartleben Adolf, Heckenast Gusztáv, Hild József, Lonovics József érsek, gr. Mikó Imre, Rottenbiller Lipót, gr. Zichy Edmund és gr. Waldstein János. A gazdasági egyesület, a pesti nemzeti kaszinó, a lovarda-társulat s néhány tiszaszabályzó társulat választottainak nevei még nem közöltettek.

4./ Műemlék alatt ezut
letén (Nagymagyarország) álló, v
terek hazai ingó és ingatlan alk
festményeket, szobrokat és iparm
művészeti termékeket, érmeket és
ván korától kezdve körülbelül 18
előző korszakok együttes összefo
lágot.

5./ A munkában részt v
ötven kötet (nem mü) ilymódon va
a továbbiak folyamán, hasonló ha
kötetre. A számitások szerint a
1936. tavaszára készen állhat.

6./Az ügy érdekében vé
névszerint is meg fog emlékezni,

Clark Ádám

l

Magy NM Cent

87. l

118. l

M. Nemz. Muz.

1848-1948.

Centenáris kiáll.

(Ip. 1948)

Clark Ádám

archipe repr.

Magy Verecke

III. 193. l.

M. orszag tört. Verec-
kétöl napjainkig.
Bp. é. n.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 26-dik számához 1866.

** *(Balaton Füreden azon szobákat)* melyeket a császárné Ő Felsége számára rendeztek be, hir szerint a szász királyné fogja elfoglalni, ki a fürdőidényt Füreden tölteni szándékozik.

** *(A magyar főpapság tanácskozmánya Budán)* jun. 26-ikán délelőtt 10 órától déli 1 óráig tartott. A primás ő eminentiája elnöklete alatt jelenvolt a püspökök legnagyobb része, a káptalanok és a főbb szerzetes-rendek képviselői. Határozatba ment, hogy Ő Felségéhez a birodalmat jelenleg fenyegető veszélyek alkalmából a magyar kath. klerus hódolati s hűségi föliratot intéz s ugyancsak a magyar kath. főklerus a háboru alatt megsebesült harczosok sorsának enyhitésére *kétszázezer* forinttal járul. — E segélyösszeghez adakoztak: A primás ő em. 30,000 ft., az egri érsek 10,000 ft., a pécsi 4000 ft. és 600 ezüst huszast, a veszprémi 10,000 ft., a győri 10,000 ft., a n.-váradi g. e. 4000 ft., a szombathelyi 1500 ft., a váczi 4000 ft., a szamosujvári 500 ft., a nyitrai 10,000 ft. állampapirokban, a beszterczebányai 1550 ft., a kassai 4000 ft., a rozsnyói 1000 ft., a szepesi 1700 ft., a nagyváradi l. sz. 7050 ft., a csanádi 10,000 ft., az eperjesi 500 ft. az erdélyi 5000 ft., a czisterciek zirczi apátsága 10,000 ft., a jászói prépostság 2000 ft., a schottenek 600 ft., a nagyváradi prépost 1000 ft., a nagyváradi kis prépost 500 ft., a kapornoki apátság 250 ft., a lekéri apátság 100 ft., a csornai prépostság 1000 ft., a lugosi püspök 5000 ft. — *A káptalanok:* Az esztergomi 10,000 ft., a kalocsai 7000 ft., az egri 20,000 ft., a nyitrai 4000 ft., a beszterczebányai 150 ft., a váczi 1000 ft., a pozsonyi 550 ft., a pécsi 2050 ft., a veszprémi 6000 ft., a győri 3000 ft., a szombathelyi 500 ft., a kassai 700 ft., a szatmári 550 ft., a nyitrai n. prépost 300 ft., a csanádi 1000 ft, a nagyváradi 6000 ft., a csanádi g. e. 425 ft., a szamosujvári 450 ft., a szepesi 1000 ft., a temesvári 1000 ft., az eperjesi 200 ft. A fehérvári káptalannak nem volt meghatalmazott képviselője.

** *(Az első osztrák sebesültek)* a jelen harcz alatt gr. *Hunyady* kapitány és gr. *Stockau* alezredes voltak. Ez utóbbi csak könnyü sebet kapott; Hunyady pedig balkezén sebesült meg s karján köteléket visel.

** *(Az olasz csatatéren sebesültek számára)* Budán kórházat épitenek, mely 500 sebesültet fogad be.

** *(Furcsa utravaló.)* Egy pesti német lapban ezt olvastuk e napokban: „Az országgyülési képviselők nagy része már elhagyta Pestet. A *német* szinház ez által sok szorgalmas látogatóját veszti el.“ (Csak az a vigasztalás van a dologban, hogy a nemzeti szinházat illetőleg mi is tehetnénk ily megjegyzést.)

** *(A Reitter-féle duna-csatornaügyben)* felsőbb helyről utasitás érkezett a városi tanácshoz a végett, hogy a terv ujra megvizsgáltassék és jelentés tétessék. Az e tárgyban összegyült tanács szükségesnek látta, hogy ezen fontos ügyet egy e czélra megválasztott albizottmány elővizsgálatára bizza. Az albizottmány tagjai: Havas Ignácz, Lónyay Menyhért, Beliczay István, Sebastiani Fr., Fuchs Rudolf, Mórocz István, Staffenberger István, Preussner József és Zsigmondy Vilmos. A városi főmérnök és főkönyvvezető is részt vesznek a bizottmányi értekezletekben.

** *(Uj posta-kiadóság.)* Esztergommegye *Bajna* helységében jul. 1-től kezdve postakiadóság fog életbe lépni, mely a *nyerges-ujfalusi* postakiadóhivatallal napontai gyalog-küldöncz által lesz összeköttetésben. E postakiadóság kézbesitési köréhez tartoznak: Bajna, Epoly, Sári, Sáp, Nagy Sáp, Kirva, Gyermély, Gyarmat, Tarján, Héreg, Domonkos és Óri-Sáp helységek és puszták.

** *(Clark Ádám temetése Budán)* jun. 24-én délután ment végbe. A halottasháznál *Stehlo* lelkész tartott német gyászbeszédet, mely után a gyászmenet a lánczhid és alagut közötti térre indult, hol Budapest minden ragu közönsége összesereglett. Itt, a nagy halott két oly nevezetes müve közt, *Török* Pál superintendens mondott, emelkedett hangu beszédet magyar nyelven, melynek végeztével a hamvakat az alaguton keresztül a budai temetőbe vitték s Lang Mihály rövid gyászbeszéde mellett tették örök nyugalomra. — Clark ezelőtt 11 évvel Budán nősült meg; özvegye szül. Áldásy Irma asszony, s három árvát hagyott maga után. — Emlékére az alagutnak egyik bejáratánál, mellszobrát szándékoznak föllállitani.

** *(A felvidéki meteorkőnek,)* melyről a multkor szólottunk, ugy látszik, nyomában vannak. Egy unghi ügyvéd irja a „F.-k.“-nek, hogy a meteorkő szétpattanása *Knyahina* falu határán történt, mely Hrabóczczal észak-kelet felé egy vonalban van s alig 2 mérföld, sőt a hegyeken át s azok összefüggésénél fogva alig 1 mérföldnyi távolságban fekszik, s igy az erős pattanást a jó orosz-hrabócziak, csak ugy mint az unghvári, budaházi, szobránci stb. lakosok, helyben történni gondolták. — Folyó hó 9-dikén délután 3—4 óra közt a fellegtelen légben látott tüzes golyó nagy morajjal vonult el sok mérföldön át, míg végre, Knyahina felett — nagy ágyudurranáshoz hasonló módon elpattant; utána következett puska-ropogáshoz hasonló dörgés s ezután elenyészvén, kénkőszagu füst töltötte be a léget. Közvetlen a pattanás után a knyahinai patakon levő hegyimalmocskától kezdve a falun és mezőn keresztül egész a Scsinski hegyig mintegy 600 öl hosszaságban kövek hulltak a légből, melyek közül az illető tudósitó egyet magával is vitt. E kő sulya 3—4-szer nagyobb a vidéken találtató kövek sulyánál. Külseje mintha fekete fénymázzal volna bevonva, majd széttöretvén, belseje szürke gránitszinű, apró, alig ismerhető arany s ezüst csillogó részekkel keverve. E kő sulya 17 font, különben már több darab is van egyes intézeteknek biztositva.

Nemzeti szinház.

Péntek, jun, 22. „*Meghivom az örnagyot.*“ Vigj. 1 felv, Moser u. Sz. A. Ezt követte: „*Egy csésze thea.*“ Vigj. 1 felv. Francziából Feleki. Közben tánczok.

Szombat, jun. 23. „*Az afrikai nő.*“ Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Meyerbeer.

Vasárnap. jun. 24. „*Az égben.*“ Vigjáték 2 felvonásban. Irta Balázs Sándor. A darabot tánczmutatványok követték.

Hétfő, jun. 25. „*Don Caesar de Bazan*“ Franczia dráma 5 felv.

Kedd. jun. 26. „*Hunyadi László.*“ Eredeti opera 4 szakaszban. — Erzsébet szerepében a közönségtől *Kaiser Ernsztné* a. vett bucsút, ki ezután a szinpadtól végkép visszavonulni szándékozik.

Szerda, jun. 27. „*A csapodár.*“ Vigj. 3 felv. Irta Sardou Viktor.

Csütörtök, jun. 28. „*A sevillai borbély.*“ Vig opera 2 felv. Zenéjét szerzette Rossini.

A mai naptól kezdve a szinházi szünidő miatt aug. 1-ig nem lesz előadás.

Szerkesztői mondanivaló.

8306. **K. Czell.** T. A. A régibb rajz elkészült s közelebb meg fog jelenni. A folytatást köszönettel vettük. Az érdekes leirásnak kevésbbé felel meg a homályos fénykép. Meglátjuk, boldogulhatunk-e vele?

8307. **Vén T—szky.** Pompás gondolat volt a kép megküldése. Nagyon örvendünk, hogy most naponkint legeltethetjük szemeinket ezen jó izü, becsületes és jó indulatu gombócz-alakon. Ennél csak egyet szeretnénk szivesebben látni: a kép eredetijét. Majd csak meglesz az is.

8308. **Ringass, ringass.** Megérkezett. Köszönet érte.

8309. **H. Böszörmény.** S. M. Meg kell vallanunk, hogy a kivánat tárgyát nem értjük teljesen. S azért minapi nyilatkozatunkat ismételvén, az elsőséget most is a Gazd. lapoknak engedjük át. Különben pedig „a probléma praktikai megfejtésére készülendő közlését“ elvárjuk, s ha kell és lehet, közzé is fogjuk tenni.

8310. **Lég.** E. Farkas. Meghatva olvastuk a sorokat s ha tehetségünkben állana, egy ily régi hivünk ohajtását bizonyosan teljesitenők Sajnálva tudatjuk, hogy a kivánt félévi folyammal már nem szolgálhatunk. Csupán egyes számok kaphatók.

8311. **Tornallya.** T. J. Ily terjedelmü tanköltemények nem illenek lapunk keretébe. A másik szempontból szivesen közöljük az illető kiadóval, a ki elfogadás esetében azonnal tudósitani fogja önt.

8312. **Keresztes.** A közlemény inkább téli szakra való. Szinte roszul esik e forrásságban oly hevitő dolgokra gondolni.

8313. **T—s Pál.** A háborus események miatt Lipcséből lapokat s leveleket már két hét óta nem kapunk. A kérdésre tehát csak később válaszolhatunk. Holmi „eredeti tudósitásokkal“ a harcztérről (melyeket valamely bécsi irodában szerkesztenek), mi ugyan nem dicsekhetünk, de van egy pár jó tollu ismerősünk a hadsereg sorai között, kik megigérték, hogy egyes nevezetesb epizódokat, kalandokat, huszárcsinyeket s bakaadomákat stb. időszakonként közölnek lapunk számára. Meglássuk, ráérnek-e szavukat beváltani.

8314. **Debreczen.** F. G. A szives sorokért köszönet. A megbizást teljesitettük. A föltett kérdést kegyed igen helyesen fejtette meg, midőn azon képen a „támlás széken ülő“ egyéniséget fogta gyanu alá. Különben mondanunk sem kell, hogy a kép csak tökéletlen vázlat akar lenni. Hívebb másolattal szivesen szolgálunk, még pedig — ha szabad, — csere-bere utján.

8315. **Gondhoz.** *Szerelmes tudós* stb. Nem adhatók.

8316. **Kis-Bessenyőd.** L. M—r Á—n urnak. A V. U. és P. U.-ra deczember végeig eló van fizetve Z. E. ur számára Genfbe A lapok rendesen küldetnek. *(Kiadóhivatal).*

SAKKJÁTÉK.

339-dik sz. f. — Willmers Rudolf-tól.

Sötét.

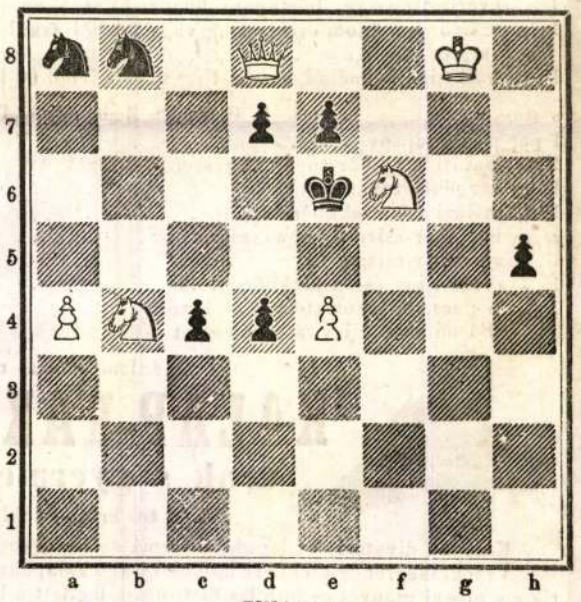

Világos.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 334-dik számu feladvány megfejtése.

(Gr. Pongrácz Arnoldtól, Nagy-Szombatban.)

Világos.	Sötét.
1. Ba1—a2	e5—d4:
2. Fb5—d7	Ke4—d3:
3. Fd7—f5†mat.	

Helyesen fejtették meg. *Veszprémben:* Fülöp József. — *Harasztiban:* Gr. Festetich Benno. — *Pozsonyban:* Csery Gábor. — *Debreczenben:* Z. I. és Z. L. — *Miskolczon:* Czenthe József. — *Eperjesen:* Brósz Károly. — *Vizesréthen:* Terray Pál. — *Jász-Kiséren:* Galambos István. — *Sárospatakon:* Czebe István. Farkas Bertalan. — *F.-Nyárádon:* Gérecz Károly. — *Pesten:* Rakovszky-Vagyon Judit

HETI-NAPTÁR.

Hónapi- és hetinap	Katholikus és Protestáns naptár		Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap hossza	Nap kél	Nap nyug.	Hold hossza	Hold kél	Hold nyug.
	Julius		Junius (ó)	Thamuz.	f. p.	ó. p.	ó. p.	f. p.	ó. p.	ó. p.
1	**Vasár**	**G 6** Theodorik	**G 5** Tibolt	**19 B 5** Judás	18 Szor. böjt	99 58	4 6	8 1	317 51	este	regg.
2	Hétfő	Sarlós Bol. Asz.	Otto, Ulrik	20 Methód	19 [törv tabl.	100 16	4 7	8 1	330 53	10 20	8 39
3	Kedd	Kornél	Heliodor	21 Julián	20	101 13	4 7	8 1	344 8	10 49	9 46
4	Szerd.	Ulrik pk., Berta	Udalrik	22 Özséb	21	102 10	4 8	8 1	357 36	11 19	10 56
5	Csöt.	Vilmos apát	Czirilla	23 Agrippa	22	103 7	4 8	8 0	11 19	11 49	este
6	Pént.	Izaiás próf.	Ezajzás	**24 János szül.**	23	104 4	4 9	8 0	25 18	regg.	1 18
7	Szomb.	Vilibald püsp	Eszter	25 Febronia	**24 42. Sab.**	105 2	4 10	7 59	39 33	0 23	2 33

Hold változásai. ☾ Utolsó negyed csütörtökön 5-kén, 3 óra 20 perczkor détánlu.

TARTALOM.

Székely Bertalan (arczkép). — A hazához. — Egy utazás a Missisippin. — Ágnes asszony (képpel). — Visszapillantás a gőzerő történetére. — Livingstone délafrikai utazásaiból (képpel). — A korondi fürdő Erdélyben. — A burgonya, mint élelmi szer. — A jóllét hanyatlása némely vidéken. — Egyveleg. — **Tárház**: Irodalom és müvészet. — Egyház és iskola. Közintézetek, egyletek. — Balesetek, elemi csapások. — Mi ujság? — Nemzeti szinház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő **Pákh Albert.** (Lak. magyar-utcza 1. sz.)

HIRDETÉSEK.

A harczterek földképei.

(50 kr. egy-egy földkép).

Heckenast Gusztáv kiadásában Pesten (egyetem-utcza 4. sz.) a következő megjelent földképek ajánltatnak megszerzésül azoknak, kik a **gyanithatólagos harcz-szinhelyéről szemlélő ismerethöz** jutni akarnak.

Európa földképe.
Lombardia és Velencze.
Olaszország és Dalmáczia.
(Németszövetség(Közép-Európa).
Poroszország és a hozzá kapcsolt tartományok.
Ausztriai birodalom.
Tirol- és Steierország és Illyria
Cseh- és Morvaország s az ausztriai Szilézia.

(Az egyes térképek magássága 17½ hüvelyk, szélessége 24 hüv.)

Figyelmeztetjük a t. cz. közönséget, hogy ezek az egyedüli kimerítő kiállitásu **magyar nyelveni** térképek.

Ára egy-egy térképnek 50 kr. Ha legalább 4 térkép rendeltetik meg egyszerre, a szállitás fagöngyön, bérmentve történik. — A pénzek beküldése bérmentve kéretik. 1666 (4—12)

TEMESVÁRY GUSZTÁV
kir. szabadalmazott

LÁBBELI GYÁRA

Pesten, háromkorona-utcza 7-dik sz. a., a lipotvárosi basilika közelében, ajánlja a legujabb magyar s franczia minta szerint készitett mindennemü kész női, férfi- és gyermek-lábbeliekkel gazdagon ellátott raktárát.

Hölgyek számára: 1638 (8—10)

1 pár kelme vagy bőr félczipő	1 ft.
1 „ everlasting vagy bőrtopány, fözőre	1 „ 80 kr.
1 „ everlasting vagy bőrtopány füzőre és sarokkal	2 „ — „
1 „ everlasting vagy bőrtopány huzóra és sarokkal	2 „ 40 „
1 „ szártopány finom everlasting vagy bőrből lakkboritékkal diszitve	3 „ 20 „
1 „ háziczipő kelméből, everlasting vagy bőrből 60 krtól	1 „ 80 krig.

Urak számára:

1 pár párisi topány	3 ft.
1 „ mainzi borjubőr-topány egyszerü talppal	3 „ 60 kr.
1 „ zergebőr-topány	3 „ 60 „
1 „ mainzi salon lakkbőr-topány	4 „ 60 „
1 „ borjubőr-csizma magas szárral	7 „ 50 „
1 „ zergebőr-csizma	7 „ — „
1 „ orosz vagy salon-lakkbőr-csizma	12 „ — „
1 „ papucs vagy komótczipő 50 krtól	1 „ 20 krig.

Bárminemü kijavitások olcsóért számittatnak, s gyorsan elkészittetnek.

Ajánlom ezuttal ujonnan nyitott

KALAP-RAKTÁRAMAT

urak s gyermekek számára

1 ft. 60 krtól—**4** ftig a legfinomabbak.

Kalapok divatositása legujabb forma szerint gyorsan s olcsóért eszközöltetnek. Vidéki megrendeléseknél a lábhosszaság s kalapoknál a fejmérték beküldése kéretik s a postai utánvét és jótállás biztositása mellett a legjobban teljesittetnek.

☛ A lábbeliek pakolásaért 10 kr., kalapoknál a skatuláért 25 kr. számittatik.

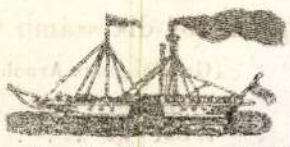

Az első cs. kir. szabad. Dunagözhajózási-társaság.

Alulirt főügyvivőség tisztelettel jelenti, hogy

a váczi országos vásár alkalmából

julius 1., 2. és 3-kán külön-gözhajó fog

Pest és Vácz között

és pedig következő rendben közlekedni.

Pestről Váczra: 9 órakor délelőtt.

Váczról Pestre: 5 órakor délután.

Pesten, junius 26-án 1866.

Az első cs. kir. dunagözhajózási-társaság

1714 (1) **főügyvivősége Magyarországon.**

Vásárlóim száma az osztrák tartományokban, idevértve Magyarországot is, már is 8500.

☛ Több kitüntetéseknek tulajdonosa. ☛ Szállit minden irányban.

☛ **A cs. kir. orsz. szab. vászon- és asztal-készületek gyári raktára:**

Bécs, Kärntnerstrasse Nr. 27, im Eck-Gewölbe.

☛ **Tessék mindent elolvasni!** ☚

A bel- s külföldön tetemes szállitásai végett ismeretes

„KÁROLY főherczeghez" czimzett

FOGL E.-féle vászon- s kész fehérnemüek gyári-raktára:

Bécs, Kärntnerstrasse Nr. 27., im Eckgewölbe der Himmelpfortgasse,

a t. cz. vidéki közönségnek rendkivüli alkalmat nyujt a legnehezebb gyári készitmények, hasonlithatlan s a szakértők előtt a bámulásig olcsó árakoni bevásárlására.

Levélbeli megkeresésre, a pénzösszeg beküldése, vasuti- vagy postai utánvét mellett a megrendelt tárgyak bárhová elküldetnek.

Jótállás mellett s legujabban ismét tetemesen leszállitott árakért kaphatók:

Rumburgi vászon férfi-ingek: (a nyakbőség megkivántatik) 1½, 2, 3, 4, 5 ftig a legfinomabbak.

Rumburgi vászon női-ingek: simák 1½—2 ft., himzettek, ránczmellel 3 ft., 2 ft. 50 kr., finomabbak s himzettek 3 ft. 50 kr., legfinomabbak gazdag himzéssel s valódi csipkebetétekkel 4, 5, 6 ftig.

Női korsettek finom perkálból 1½, 2, 2½, 3, 3½ ftig; batiz-perkálból, gazdag himzéssel 4—5 ftig.

Férfi gatyák 1 ft., 1 ft. 50 kr., 2 ft. 50 kr.—3 ftig a legfinomabbak (magyar, német s franczia szabásuak).

30 rőf szines ágynemü 7, 8, 9, 10, 12 ftig a legjobbak.

Nyak-gallérok urak számára, tuczatja 2, 2½, 3½, 4 f ig a legfinomabbak.

1 tuczat **czérna férfi-harisnya** a legfinomabbak s legjobb minőségüek 4, 5, 6, 8 ftig (f hér és szinesek).

12 db. **vászon zsebkendő** 1 ft. 50 kr., 2 ft.; nagyobbszerüek 2 ft. 50 kr.; szinesek, valamint fehér czérna batiz-zsebkendők 3 ft. 50 kr., 5, 7, 9 ftig a legfinomabbak.

12 db. **törülköző-** vagy **asztalkendő** 5, 6, 7 ft. 50 kr.—9 ftig a legfinomabb damasz.

30 rőf **kézi fonalvaszon** fehéritett vagy fehéritetlen kettős czérnavászon 7 ft. 50 kr., 9 ft. 50 kr., 11, 13, 15, 18 ftig a legszebbek.

40—42 rőf **kitünő vászon** (ágynemüre vagy 12 db. női ingre) 14, 15, 18, 22, 24 ftig a legszebbek.

50—54 rőf legjobbféle **rumburgi** vagy **hollandi vaszon** (kézi fonat ⅝ széle) 20, 25, 30, 35, 40, 50, 60 ftig.

Orosz vászon testgyakorlók számára vagy férfi nyári öltönyökre, rőfe 25, 30, 35, 40, 50, 60 krig.

Ingek, melyek a testhez nem jól állanak, visszavétetnek. 50 forintnyi bevásárlásnál 12 db. asztalkendő ingyért adatik.

A levelek ekép czimzendők: **An die Leinen- und Wäschefabrik Wien, Kärntnerstrasse Nr. 27, im Eckgewölbe der Himmelpfortgasse, „zum ERZHERZOG KARL."**

1610 (5—6)

ÜDITŐ-NEDV

(Restitutions-Fluid)

lovak számára

KWIZDA FERENCZ JÁNOSTOL

Korneuburgban.

Az ausztriai államok összes területeire nézveFerencz József császár Ő Felsége által, megelőzőleg annak gyakorlati alkalmazását, s a cs. kir. ausztriai egészségügyi hatóság által megpróbálva, kizárólagos szabadalommal láttatott el s a londoni éremmel tüntetett ki; ő felsége az angol királyné udvari istállóiban, valamint dr. Knauert, porosz király ő felsége összes udvari istállói fő-lóorvos hivatalos gyakorlatában a legjobb eredménynyel használtatik s különösen jónak bizonyult be idült bajokban, melyek az égetés és zsinórhuzásnál az erős bedörzsölést ki nem állják, u. m. szügy, csipő, kereszt- s vállbénaság, rokkantság, ivhúrbillentyü, csúz, ficzamodás, s a pata, korona- és csülök-csukló megrándulá a sat. eseteiben, s a lovat a legnagyobb megerőltetéssel járó munkában is a legmagasb korig kitartóvá teszi s vidámságban tartja.

Egy palaczk ára 1 ft. 40 kr.

Két palaczknál kevesebb nem küldhető, a pakolásért 30 kr. számittatik.

Valódi minőségben kapható:

PESTEN: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál, király-utcza 7. sz. a.

Továbbá:

B.-Gyarmaton Omaszta F., — **Breznóbányán** Göllner F.,, — **Debreczenben** Bignio J., **Dettán** Braunmüller J., — **Déva:** Lengye J., — **Eperjesen** Zsembery, — **Eszéken** Deszáti, — **Esztergomban** Bierbrauer J. C., — **Gyöngyösön** Koczianovich J., **Győrött:** Lehner F., — **Isperen:** Flamm J., — **Kassán:** Novelly A., — **Kaposvart** Kohn J., — **Késmárkon:** Genersich, — **Kolozsvártt:** Wolf J., — **Komáromban:** Ziegler A. és fia, — **Lugoson:** Kronetter F., — **Marczaliban:** Istl özv., — **Miskolczon:** Spuller J. A., — **Nagy-Becskereken:** Haidegger, — **Nagy-Kanizsan:** Fesselhoffer és Rosenfeld, — **Nagyszombatban:** Smekal és fia, — **N.-Varadon:** Jánky A., — **Pakson:** Flórián J., — **Pápan:** Beermüller W., — **Pozsonyban:** Schertz F. és Hackenberger testv., — **R.-Szombatban:** Hamaliar A., — **Rosnyón:** Poós J. J., — **Szabadkan:** Sztojkovits D., — **Szegszárdon:** Hutter A., — **Sziszeken:** Dietrich A., — **Szolnokon:** Scheftsik, Horánszky Istv., — **Székesfehérvártt:** Kovács P. és Légmann A., — **Sopronban:** Müller és Mezey, — **Trencsenben:** Weisz L. — **Tepliczen:** Weisz L., — **Varasdon:** Halter F., — **Veröczén:** Bész J. K., — **Zágrábban:** Mihics Gr., — **Zala-Egerszegen.** Hulinszky A. 1613 (6—10)

Clark Adam

němec

1811 – 1866.

rod z

Kníck. I. 165. l.

Schmid János Rudolf báró, törökországi követ

[redacted]. II. 215.

Clark Ádám

vöd

Jó Br Rá

249. l.

Jókai - Bródy - Rákosi:

Egernyolc száznegyvennyolc.
hy 1848/49-i m. szabadsýharc
Tört. képekben. Bp. 1898.

Törvényjavaslat

I.Fe

A műemlékekr

1.

/1/ A műemlékek

/2/ A törvény a
földben vagy a föld
épületrész/ és tarto
log, amely történeti

Clark Ádám
Vas. Ujs. 1862 58. l.

+ (*A pest-budai alagut-társulat*) jan 27-én tartá gr. *Károlyi* György elnöklete alatt évenkinti közgyülését, melynek kezdetén felolvastatott az évi jelentés, melyből átveszszük a következőket : A legutóbbi közgyülésben választatott bizotmány első ülésében *alelnöknek Wodianer* Albert urat, *igazgatótagoknak* Kochmeister Fr., Clark A., Herrich E., Riedle M. és Waldheim János lovag urakat választá meg *Clark* A. az *ügykezelö igazgató*. Az igazgatóság egyszersmind rajta volt, hogy a legutóbbi közgyülésben hozott határozatokat megvalósítsa. A pénzügyi jelentésekből kitünik, hogy az egylet évről-évre gyarapszik, s különösen a buda-kanizsai vasutvonal megnyitása a forgalmat nagyban előmozditá. Az 1861-iki jan. 27-től, dec. 31-kéig számitandó időköz bevételeit és kiadásait összehasonlitva, 27,018 frt. 82½ krnyi *fölösleg* maradt. Az igazgatóság azt inditványozza, hogy e fölöslegből 22050 frt. a 4200 részvény 5 % százalékainak megfizetésére, a fenmaradt 4968 frt. 82½ kr. összeg harmadrésze 1656 ft. 27½ kr. az alapszabályok 9. §-sa szerint tartaléktőke alapitására fordittassék, a többi pedig 162 frt. 55 kr., mint áttételt leszámitva, osztaléknak maradna, Ez ajánlat szerint a második szelvény 5 % százalékkal 6 frtért volna beváltandó. E jelentés, elolvastatása után, tárgyalás alá vétetett, s az igazgatói javaslat értelmében hozattak a határozatok. A krisztinavárosi alagut-portale a vár lejtőjén levő telkek leendő eladásából fog kiépittetni. Az alapszabályok értelmében kilépett 8 választmányi tag közől : gróf *Andrássy* Manó, *Clark* Ádám, *Lónyai* Menyhért, *Mannó* István, *Riedle* Miksa és *Sárváry* Antal ismét; *Rósa* Lajos és *Karlovszky* Zsigmond pedig ujra választattak. Gróf *Károlyi* György elnök, valamint az igazgatóság tagjainak a közgyülés a társulat nevében köszönetet szavazott. Ez ülés szép emberbaráti tettel fejeztetett be. Az alagut volt titkára hátrahagyott árváinak tutora ugyanis folyamodványt nyujtott be a társulathoz, hogy mondana le nagylelküen a titkár hivataloskodása alatt szenvedett károk megtéritéséről. Ámbár e kár 22.000 frtra rug, a társulat az árvák javára lemondott róla.

A kisdedóvás Aradon.

A V. U. 19. számában az *aradi* kisdedóvodáról négy sornyi említés tétetvén, e négy sorban nehány igen tetemes tévedés foglaltatik. Részint régibb hivatalos adataim, részint a most kezemhez érkezett hiteles tudósitás nyomán czélszerünek tartom e tévedéseket helyreigazitni; mert véleményem szerint, valamint közmüvelődésünket érdeklő minden ügyben, ugy ebben is, nem csüggesztőleg, hanem buzditólag hatni főkötelességünk.

Első tévedés: hogy Aradon „eddigelé kisdedóvoda nem volt.“ Már a kisdedóvó intézeteket Magyarországban terjesztő egyesületnek 1847-ki évkönyve 102 lapján olvasható: hogy Aradon akkor óvoda létezett, még pedig ugyanazon *Nagy* József ur vezetése alatt, ki azt jelenleg f. évi mártius 1-én *ujabban* életbeléptette. Fennállott ezen intézet 1844-től 1848-ig Bohus Szögyény Antonia ő ngának elnöklete alatt, továbbá a nőegylet gyámolitása mellett. Viszontagságos körülmények között ez intézet megszünt, de nem maga a kisdedóvás; azóta is többen kisérték meg szerencséjöket e pályán: de — sajátszerű okoknál fogva — kevesebb sikerrel; mig végre egészen eltünt az óvoda Arad emberiségi intézeteinek sorából. De 1856-ban keletkezett Eisler Márk vezetése alatt egy, kizárólag izraelita óvoda, mikép azt a V. U. azon évi 24. s 1857-ki 30. számában is érintettem.

Második tévedés, hogy a f. évi mártius 1-én megnyitott Nagy-féle óvodát „jelenleg (májusban) 27 gyermek“ látogatja. Sőt mindjárt a megnyitáskor 37 szülő hozta fel oda kisdedét, *jelenleg* pedig 75 van beirva.

A most nyitott intézet — mellyet Nagy ur az értelmi közönség legnagyobb részének közkivánatára alapitott ujabban — a nevezett kisdedóvó urnak magán vállalata; de miután a föntisztelt nőegyletnek a korábbi időkből 2000 pgő ftnyi tőkéje maradt, e tőke kamatai kizárólag a kisdedóvás gyámolitására szenteltetvén, szegényebb kisdedek dijmentes megóvására fordittatnak, s már is hat kisded részesül e jótékonyságban.

Ennyit kivántam ezuttal emliteni, hogy kitünjék: miszerint Aradnak nincs olly nagyon kevés gyermeke, mellyek közől csak 27 óvodai kisded kerülne ki. — Ujabb kisdedóvási lendületekről legközelebb. Pesten, május 13-án 1858. *Ney Ferencz*, k. o. képezdei igazgató.

Irodalom és müvészet.

— (*Vitéz Kakas Márton albumának 1-sö füzete)* már megjelent, szép piros boritékban, rózsápiros jó kedvvel, igen sikerült rajzokkal, a néhai jó emlékezetü „Nagy Tükör“ méltó utódja. Mindjárt az első lapon lóháton köszönt be a „felelősség nélküli“ vitéz szerkesztő, tentával pennával az oldalán, s kaczagó őrszellemeinek kiséretében. Következik azután mindenféle szomoru és vig historia, apró esemény, mulatságos történet, szivreható versezet, elmés ötlet, találó guny, megbukott kaland, asztrónomai „phölphedezés,“ minden nemzet számára kiválogatott népdalok, sőt még a rébusz-falókról is van gondoskodva egy rövid, de velős rébusznak általa. Részleteseben csak azért nem szólunk, mert mindent előre kibeszélve, az album olvasóinak meglepetését elrontani nem akarjuk. A mit olly nehezen vártak és olly türelmetlenül reklamáltak, itt van, megérkezett!

— (*Kezünkben van a* **„Hazánk“** *czimü folyóirat épen most megjelent II. és III. füzete).* Olvasóink tudják, hogy e diszesen kiállitott s aránylag igen jutányos közlemények a „nemzeti történet és honismeret“ köréből *Töröh* János szerkesztése alatt *Heckenast* Gusztáv kiadásában jelennek meg. Ismertettük annak idejében az I. füzet tartalmát, s ha már akkor örömmel üdvözöltük e szilárd alapon, komoly elhatározással megindult vállalatot, annál inkább kell örvendenünk a jelen kettős füzetnek, melly most már megerősit előre táplált reményeinkben. — Jól esik, e vállalat szerkesztésében bizonyos logikai rendet és egymásutánt, gyakorlati tapintatot és viszonyainkhoz alkalmazott ép észjárást feltalálnunk. Egymásután ki vannak szemelve azon tárgyak, miknek ismerete magyar emberre nézve, ki a mivelt névre igényt tart, mulhatlanul szükséges. Gond van forditva a komoly tanulmányok mellett könnyebb tartalmu olvasmányokra is. Ha a „Hazánk“ az eddig folytatott uton halad, remélhető, hogy igen tiszteletreméltó repertoriumává válik a specificus magyar tudnivalóknak és szükségeink sorozatának.

Fentebbi állitásunk s reményeink igazolására legyen elég ezuttal a jelen kettős füzet tartalmának jegyzékét ide iktatni: I. Magyar Pantheon. Gróf *Széchenyi István* emlékezete. Paget „Hungary and Transylvania“ czimü müvéből 1839. (Gr. *Széchenyi István* arczképével.) — II. A hazai történelem oklevéltára. 1. *Az arany bulla.* (Szerkesztő.) 2. A budapesti *láncz-hid* talpkövében foglaltató *oklevél* eredeti szövege. Közli *Tasner Antal.* 3. Adalékok a magyar történetvizsgáláshoz. *Szulejman* és *János Zsigmond* 1540-ben. *Szalay László.* — III. Magyar krónika. 1. A *horvát nemzet* legkorábbi viszonyai az Árpádokhoz. *Paúr Iván.* 2. A Telekiek. (Első közlés.) *Tóth Lőrincz.* — IV. Tanulmányok a nemzeti mivelődés történetéből. Adatok Erdély mivelődésének történetéhez, a mohácsi napig. (Folytatás.) Alkotmány, kormány, törvényhozás és törvénykezés. Kerékgyártó. — V. Mivelődési s jótékonysági intézetek. 1. A magyar nemzeti muzeum 1848 előtt. (Szerkesztő.) 2. A magyar gazdasági egyesület. Töredék nemzeti müvelődésünk történetéből. II. *Érkövy.* — VI. Magyar népélet. A szabadkai dalmata népszokások, rövid történeti ismertetéssel. *Antunovics József.* — VII. Nemzeti és népköltészet. 1. II. B. *Balassa Antal* legujabban felfedezett költeményei. Közli b. *Balassa Antal.* (Cantió. Ének.) 2. A nap lova. (Felső magyarországi népmese.) A nép szájából közli *Batizfalvi István.* — VIII. Magyar régiségek. Az *Ujlakiak* sirkövei. *Paúr Iván.* (Az Ujlakiak pecsétje, pénzeik és sirköveik ábráival.) — IX. A jelenkor mozzanatai. *A magyar akademia.* (Szerkesztő.) Gróf *Széchenyi* István kőnyomatu arczképe, melly e füzetet disziti, már csak azért is becses, hogy e kifejezésteljes férfias szép arczkép ujabb rajz után készült. — Igen sikerült két fametszet *Ujlaky* Miklós és *Ujlaky* Lőrincz két sirköve. — Végül értesitjük az olvasót, hogy a „Hazánk“ egész évi folyamának, vagyis összesen 40 ivből állandó 8 füzetnek előfizetési ára 5 pft.

— Megjelent a „*Sárospataki Füzetek*“ második folyamának I. füzete, szokott pontos gyorsasággal és becses tartalommal. A jelen füzet czikkei: Gróf Mikó Imre ő nagyméltóságának. *Erdélyi János.* — Népiskolai tervezet a tiszáninneni ref. egyházkerületben. *Árvay József.* — Adalék a szabad skót presbiteri egyházalkotmány ismertetéséhez. *Hegedüs László.* — A magyar ref. egyházi énekekről. *Ivánka Sámuel.* — Szentköltészeti mutatványok. *Baksay Dániel.* — Ének. *Erdélyi János.* — Magyar prot. egyháztörténeti kutfők. II. III. *Szilágyi Sándor.* — Szilasy János philosophiai tanulmányai. *T.* — Incze Dániel és Herepei Gergely. Bibliamagyarázat. *Á. S.* — Egyházkerületi közgyülés. — A sárospataki képezde ujabb fordulata. — Nevelési egyesülés. — Válasz Tomásek Pál ur levelére. — Protestans világkrónika.

△ Megjelent *Grinaeus* Alajos „*Népszerü alkalmi s rendkivüli oltár- és szerbeszédek, lelkipásztori szózatok s intelmek gyüjteményének*“ harmadik kötete, következő tartalommal: Szerbeszéd egyház-alapkő letételkor és szenteléskor. Keresztjárati szerbeszéd: a) oltárbeszéd oltári szentség kitételkor, s egész napi, vagy 40 órai imádáskor; b) oltárbeszéd ugyanakkor; c) oltárbeszéd ugyanakkor. Oltárbeszéd, czéh- vagy más társulati zászlószenteléskor. L. pásztori szózat sz. olvasó egylet napjain. Oltárbeszéd iskolai zászló szenteléskor. Lelkipásztori oktatás házasulandó jegyesek tanitása és vizsgálata alkalmával. Menyegzői oltárbeszéd. Avatáskori l. p. szózat. Hajószentelési szent beszéd. Anyaszentegyház szertartási imádsága. L. pásztori intelem törvényes eskütétel előtt. Szerbeszéd apácza szenteléskor. Komoly lelkészi szózat temetőben, egy szegény sorsu halott sirja felett. Imádság halott fölött temetőben mondandó. Immaculata. A szeplőtelenül fogantatott boldogságos szüz Máriának tizenkét csillagos koszoruja Kisasszony.

— (*Vas Gerebennek*) „Egy magyar alispán“ czimü regényéből megjelent a III. kötet is, s e szerint ez érdekes korrajz teljesen bevégezve van a közönség kezében. Mint halljuk, a munka nagyon kapós, s kilátás van, hogy az egész kiadás nehány hét mulva el fog kelni.

\+ (*Megjelent a „Magyar nyelvészet“*) III. évfolyamának V. füzete. — Tartalma: „A magyar igeidők használhatása,“ Hunfalvy Páltól. „A román nyelv ismertetése,“ Fekete Jánostól. „Az ember neve az árja nyelvekben,“ Imre Sándortól. „Iskolai tudósitványok“ IV., V. „Tájszók,“ Philofennustól.

\+ (*A pesti növendékpapság)* magyar egyh. irod. iskolájának ez évi tagjai a „*Munkálatok*“-ra az előfizetést a pesti Medárdvásárig meghosszabbitották azon okból, hogy abba sz. Ambrusnak az „egyháziak kötelességeiről“ szerzett munkáját, s Aranyszáju sz. Jánosnak „a papságról“ irt hat könyvét is befoglalhassák. A munka előfizetési ára 48 pkr.

\+ (*„Külföldi Kalauz“)* czim alatt Virág Alajostól Pfeiter könyvárus bizományában egy igen hasznos munka jelent meg, melly utmutatás és tájékozásul szolgál azoknak, kit Németországban, Belgium, Hollandia, Anglia, Svajcz és Francziaországban utaznak. A munkához az emlitett országok vasuthálózatának rajza van mellékelve. Föltalálható e jeles kézikönyvben a vaspályavonatok és gőzhajók meneteinek tabellás kimutatása és a különféle pénznemek ismertetése. Ára 2 pft.

\+ (*A „Huszárok könyve“)* megjelent, s a gyüjtemény összeállitója Szelestey László értesiti a közönséget, hogy az az előfizetőknek haladéktalanul szét fog küldetni A csinosan kiállitott, s 240 lapra terjedő gyüjtemény bolti ára 1 pft.

\+ (*Beküldetett szerkesztőségünkhöz*) „Czigány adomák.“ Közli Vig Dezső. Az igen csinos kiállitásu füzetke 60 lapra terjed, s a czigány életből meritett, és részben eddig nem ismert adomákat tartalmaz.

\+ (*Szigeti „Vén bakancsosát“)* mint tudva van, már forditásban több német szinpadon glédába állitották, s ugyancsak vitézül viselte magát mindenütt. Közelebb Grátzban is szinre hozták, s többszöri adatása után is olly nagy vonzerővel bir a közönségre, hogy a szinház mindig zsufolásig megtelik.

\+ (*Mozart „Figaro“ lakodalmát)*, e gyönyörü vig operát, hirszerint nemsokára elő fogják adni nemzeti szinpadunkon.

\+ (*Suck Róza.)* a fiatal gordonkamüvésznő, a merre jár, mindenütt kitünő elismerést vi ki gyönyörü játékával. Közelebb N.-Szebenben adott három hangversenyt, mellyek nagy számu közönség előtt mentek végbe. Az alig tizenöt éves müvésznő ritka lelkesedést, és sokszor megujuló tapsvihart idézett elő, s koszoru, virágeső hullott lábai elé. Egyik erdélyi lap azt irja róla, hogy „soha osztatlanabb tetszéssel még nem fogadtak senkit.“ Brassóban is nagy hatással játszott, és hasonló fogadtatásban részesült; most pedig Bukarestben mulat, hol kétségkivül szintén fog a közönség lelkesedni hangversenyein.

\+ (*Latabár szintársulata)* Kassán kitünő pártolásban részesül. Előadásait aprilhó 24-én kezdette meg fuladásig tömött szinházban, s azóta folyvást igen nagy közönség előtt játszik. „Tanulhatnak hazám városai, hogy kell pártolni a magyar színészetet!“ igy kiált föl a „Hf.“ tudósitója. Bizony, e tekintetben ráférne egy kis tanulás a fővárosi közönségre is!

\+ (*Pázmán Mihály szintársulata)* jelenleg Nagyszombatban olly szives fogadtatásnak örvend, hogy daczára a magyar ajku lakosság kisebb számának, minden este tele szinházban játszik. Az ország minden részéből kedvező hireket veszünk a vidéki szintársulatok pártolásáról, csupán mi pestiek kezdjük nagyban érezni a nyári üresség szakának beálltát.

\+ (*Hegedüsné)*, a vidék közkedvességü népszinmüvésznője hirszerint junius 6-án vendégszereplést fog megkezdeni nemzeti szinpadunkon. Hegedüsné olly kitünő hirben áll a vidéken, hogy vele, mint mondják, csak igen-

igen kevés népszinmüvésznő mérkőzhetik; azért csak örülnünk lehet, hogy az igazgatóság a pesti közönség óhajtásának, őt szinpadunkon látni, eleget tenni sietett.

+ *(Baján)* e mindinkább haladó városban közelebb dalárda-társulat alakult. Jelenleg pedig az ottani körökben élénken foglalkoznak egy szépirodalmi lap megindítása eszméjével.

+ *(Fiókműegylet.)* Temesvárott és Nagyváradon, a pesti műegylet ottani részvényesei hir szerint fiókműegyletet szándékoznak alapitani.

— *(Figyelmeztetés az eredeti szinmüvek szerzőihez.)* Miután a nemzeti szinház igazgatóságának ujabb rendelete szerint az eredeti szinmüvek szerzői az első előadásból jövedelmi részt kapnak, a szinmüvekhez szükségelt zenét, mint az előtt, ismét saját költségeiken köteleztetnek szerkesztetni, e végből tisztán irott partiturát adván be. Pesten, maj. 26. 1858. — *Szigligeti* titkár.

Mi ujság?

* * *Főherczeg Főkormányzó Ur Ő cs. Fensége* az ország délnyugoti részének magas beutazására e hó 23-án este innét Bécsen át elutazott.

+ *(Bickersteth Janka)* gróf Teleki Sándorné, mint a „Hölgyfutár" irja, junius hó első napjaiban körünkbe érkezik. A „Childe Harold" jeles magyar fordítóját, ki uj hazája s a magyar nyelv iránti hő vonzalmával sok tősgyökeres magyar hölgyön tultesz, tárt karokkal várjuk, s örömmel fogjuk üdvözölni hazánk fővárosában. A „Hf." azon reményét fejezé ki, hogy nemsokára a nemes grófné arczképével fogja meglephetni előfizetőit.

+ *(Több fővárosi hölgy)* hallomás szerint azon szép tervvel foglalkozik, hogy a sz. annai tűzkárvallottak fölsegelésére hangversenyt rendeznek, mellyben Bulyovszkyné asszony is közremüködendő lenne.

+ *(A pünkösdi ünnepeknek)* ez idén, szokás ellenére, gyönyörü idő kedvezett. De siettek is a két testvérváros lakói fölhasználni a kinálkozó alkalmat a zöldbemenésre. Számosan már hajnalban elindultak a Svábhegy és a Zugliget felé, vivén magukkal, a mint illik, tele csutorákat, kancsókat, valamint nem különben minden rendü és rangu eleséggel megrakott tarisznyákat. Sőt láttunk két jókedvű legényt, kik egy dorongon egész kis hordócska bort czipeltek magukkal ki a zöldbe. E jó emberek arcza, daczára a nem megvetendő tehernek, csakugy fénylett az örömtől. Csakugy hemzsegtek az emberek a Svábhegyen és a Zugligetben, mint a hangyák. Széles kedvökben sokan azt sem tudták, hogyan rakogassák lábaikat; némellyek plane annyira vitték, hogy két lábuk el sem birta a nagy örömet, s kénytelenek voltak kezökből is lábakat rögtönözni. Szóval, e két napban sok tele erszény kiürült, és sok üres fej megtelt. Hétfőn este végre az ég lassankint beborult, s kik éji 11 óra után jöttek haza, elénekelhették: „Esik eső szép csendesen." Másnap talán némellyek igy folytatták: „Sirhatok most keservesen!"

+ *(Munkácsi Flórának)* pápai vendégszerepléséről sok szép hirt hallunk. Május 12-én történt első föllépte, s a lelkes közönség azt sem tudta, hogy nyilvánitsa örömét s őszinte tiszteletét a jeles művésznő iránt. A szokott tapsok szokatlan viharban törtek ki, a sok virágcsokor, koszoru és költemény valóságos záporkint özönlött lábai elé. Többi föllépte is hasonló lelkesedésre ragadta a közönséget. A „Czigány" előadása után az ottani dalárda énekkel, a nemzeti zenebanda pedig válogatott nótákkal tisztelgett a kedvelt művésznő ablaka alatt, melly alkalommal egy ifju üdvözlő beszédet is tartott. — Ama gyengéd figyelemnek, mellylyel jeles művésznőnk iránt viseltettek, különös jelekép emlitjük meg azt, hogy szobaajtajától a szinház egyik ablakáig — minthogy ott a szinháznak külön bejárása nincs, és igy a szinészek csak a közönség közt juthatnak a szinpadra, — egy ideiglenes hidat rögtönöztek, mellyet Flóra hidjának neveztek el. Föllépései alatt a szinház mindig zsufolásig megtelt.

+ *(A budai szinházban)* egy előkelő vidéki szintársulat augusztus és september hónapokban hir szerint magyar drámai előadásokat fog tartani.

+ *(A muzeumi kertet,)* hova eddig főleg csak dajkák és gyermekek jártak, lassankint diszesebb közönség is kezdi látogatni. A pünkösdi ünnepelben föltünőleg sokan sétáltak e helyen; sétáltak, mondjuk, a szó legszorosb értelmében, mert leülni a legjobb szándék mellett sem igen lehetne (hacsak nem a lépcsőkre), minthogy egy pár kőpadon kivül egyéb nyugvó helynek hire hamva sincs. Reméljük, hogy majd *idővel* e bajon is segitve lesz. A kert elég csinosan van berendezve, de korán sem ugy, a hogy előre képzeltük magunknak. Az ültetvények szépen diszlenek, de még nagyon sokat lehetne tenni e tekintetben, ha volna, miből. A pénztár egy cseppig kiürült, mi annál nagyobb baj, mert csupán a park jelen állapotbani fönntartására évenkint 500—600 pft. szükséges. Ez összegnek a muzeum termében időnkint tartatni szokott hangversenyek s egyéb látványok (p. jelenleg a „természét titkai") felejövedelméből kell befolyni. Egygyel több indok arra, hogy dr. *Klug* Kandidus urnak érdekes mikroskopiai mutatványait minél nagyobb közönség látogassa. — Ez előadások elseje épen olly tanulságos, mint regényes volt (a mennyiben az egész közönség éjjeli sötétségben nézi végig az érdekes mutatványokat) s a terem mégis a botránkozásig üres volt. — Olly kevés részvét volna a pesti közönségben a természet titkai iránt?

* * *(A majus 22-én tartott bécsi lóverseny)* eredménye: I. A megnyitási 100 arany egyletdijt, gróf Henckel 3 éves *Sultana* kanczája; II. az első osztályu 1000 arany államdijt, gr. Henckel 4 éves *Giles* pej méne; III. az 50 arany pályaostor dijat gr. Zichy Alfred *Red Wlud and plue* kanczája; IV. a másodosztályu 600 arany államdijt, gróf Kinszky O. *Harlequin* méne; V. a Lichtenstein Alajos herczeg által ajánlott 500 ftos dijt, ifj. gróf Batthyányi István *Cornflower* pej kanczája nyerte.

+ *(Tietz György Párisból)* megérkezett fővárosunkba *géptani muzeumával*, melly a városligetben a polgári löveldével szemközt egy bódéban van felállitva, s reményteljesen várja a nagyszámu látogatókat. Láthatók itt mindenféle mozgó viaszalakok, közöttük legnagyobb betükkel van hirdetve „a nagy mogul diadalmenete elefánton, mellyet Tietz ur a géptan netovábbjának" nevez. A helyek különfélesége szerint 24, 12, vagy 6 krajczáért naponkint délutáni 3 órától 9-ig mindenki megtekintheti.

+ *(Balatonfölvidékről)* irják a „Hf."-nak, hogy a szőlősgazdáknak, ha az időjárás kedvező lesz, biztos reményök lehet a bő szürethez. A kifakadó szőlők olly sok fürtöt hoznak, mennyire csak kevesen emlékeznek. Csak az a baj most meg, hogy sok tőke elfagyott.

+ (*Egyik lapban*) közelebb azt olvastuk, hogy Mzizoviczon egy ház egyetlen egy forinton adatott el árverés utján a legtöbbet igérőnek. Aztán mondja valaki, hogy drága világ van!

+ *(A „Hölgyf." somogyi levelezője)* irja, hogy Kaposvárott közelebb egy fiatal lányka agyonlőtte magát. Okának kitalálását a tudósító arra bizza, „ki a veséket és szivek titkait vizsgálja."

+ *(A székelyek „áldomásserlege")* egyik erdélyi lap szerint Sándor János marosvásárhelyi földbirtokos birtokában van, ki azt a kolozsvári muzeumnak szánta.

+ *(Tiszafüreden)* a helybeli szegényintézet javára majus 17-én nappali mulatság, és este tánczvigalom rendeztetett. A nappali mulatság nagy halászatból állott a „hordó" nevü szigeten, melly alkalommal Bunkó egri bandája ugyancsak láb alá muzsikálta a szebbnél szebb csárdásokat. A jókedvű halásztársaság este a fogadó nagy termébe vonult, hol a melegvérű fiatalság világos reggelig nem fogyott ki a tánczból.

+ *(Pécsett)* e hóban két jótékonyczélu hangversenyt rendezett a katonai zenekar. A második hangverseny f. hó 14-én ment végbe a helybeli szegény árvák javára. A jótékonyczélu szép eszme, irják a „Hf."-nak, Svastics urtól eredt, ki egyszersmind a szinház fényes kivilágitása, s rendezése költségeit viselé. A szinház terme, hol a hangverseny tartatott, fuladásig tömve volt; valószinü tehát, hogy szép jövedelem folyt be az árvák számára.

* * *(Az egész buda-kanizsai vasutvonalon)* e hó 25-én volt elkezdendő müködését a kisajátitó választmány, mivel a tervrajzok s épitések költségvetését, már jövő juniushó közepéig a bécsi központi hivatalhoz be kell küldeni.

— *(Boka Károly arczképe ügyében.) Tóbik*, majus 18-án. A Vasárnapi Ujság 19-ik számában olvastam először, hogy Boka Károly arczképe valahára a nemzeti muzeumba betétetett. Minthogy aláirás utján történt az egész előállitás, és a kivitelre én voltam megbizva, egy kevés helyet kérek, hogy mind azon résztvevők neveit, kik áldozatukkal hozzájárultak, mind számadásomat a nyilvánosság előtt bemutathassam; fájdalom, hogy ezt csak másfél év mulva tehetem, de ennek nem én, hanem a kép késő elkészülése az oka. — *Aláirók nevei és ajánlatok*: P. J. 20 ft., B. J. 3 ft.. K. L. 5 ft., B. N. 3 ft., L. L. 5 ft., L. M. 5 ft., L. J. 5 ft., L. Gy, 5 ft., R. Gy. 10 ft., B. P. 5 ft., R. M. 5 ft., M. L. 1 ft., R. V. 2 ft., R. L. 2 ft., D. F. 2 ft., ifj. R. A. 4 ft., F. K. 10 ft., J. M. 10 ft., B. A. 5 ft., K. J. 3 ft., M. nn. 5 ft., Sz. E. 10 ft., H. B. 10 ft., B. J. 5 ft., H. J. 10 ft., H. Gy. 5 ft., L. J. 10 ft., M. L. 5 ft., J. D. 1 ft., O. A. 5 ft., P. S. 2 ft., M. N. 1 ft., Sz. P. E. 2 ft., Sz. G. 1 ft., H. J. 1 ft., S. T. 2 ft., F. K. 5 ft., B. M. 20 ft., F. J. 2 ft. 30 kr., F. J. 2 ft. 30 kr., Sz. E. 1 ft., P. S. 5 ft., H. Sz. K. 2 ft., St. B. 5 ft., M. F. 5 ft., S. J. 10 ft., özv. P. J. 5 ft., F. P. 5 ft., H. K. 10 ft. Összesen 261 pft. — Ezenkivül Sz. E. ur két részvényét a hevesi takarékpénztárnál, ugy H. B. ur ugyan egy részvényét ajánlották a derék müvésznek, mi eladatván, 180 pftért azt Boka Károly által is vette. — *Kiadások*: Egy olajba festett arczkép rámájával 230 pft., 500 példányban lithographirozott mellkép 75 pft. A metszéshez szükséges kő 8 pft. Összesen 313 pft. — Ezek szerint a kiadás 52 pfttal haladja a bevételt, de azért a kép elkészült, s elment illető helyére. *) Sajnálkozással kell megemlitenem, hogy a lithographirozott képekből 300-at Pesten hagytam eladás végett, több működvelőt felkérve, hogy igyekezzenek a szegény hangásznak egy pár forintot behajtani, s ki hinné, hogy Pesten, hol annyi iró, müvész, szinész, zenész lakik, még csak egy árva példány sem kelt el (kivéve a Bérczy Károly által megvettet.) **). Tiz példányt kivitt egy jó barátom a Cserhátra, s ott nagy nehezen elsütötte; a többit össze kellett szedetnem, és ugy lehozatván Debreczenbe szállitani. De bocsánatot kérek, nem jól számoltam; mégis maradt Pesten 70 példány a festő urnál, de nem mondom meg, hogy miért tartja áristomban. — *Retsky András.*

Vidéki hirek.

Maros-Illye (Erdély), aprilban. *(Régi s uj dolgok az egyházat illetőleg.)* A Vasárnapi Ujság 7-dik számában egy névtelen tudósító egy czikket közöl, mellyben a Maros-Illyén az egyház javára tartott tánczvigalom trombitáltatik. Legyen az abban résztvevőknek áldozataikért hálás köszönet!

Igaz ugyan, hogy Maros-Illye több év óta egyházi anomaliáknak tanyája, — azonban ohajtanám, ha álmából ébredne és tovább haladna.

Imaházról és toronyról agitál, mellyet én elég keserü észrevétellel kisérek, látván, hogy ősi templomunk küszöbeit más felekezetüek tapodják. — A dicső emlékü „Bethlen Gábor" fejedelem a reformatusok számára épitteté e templomot, és 102 évig bántódás nélkül hirdetettett is abban az Urnak szent igéje ref. lelkészek által, — 1640-ben, a fejedelem idejében, virágzott is az egyház, de elhunytával az ország kül- és belháborus viszonyai között az egyház is sokat szenvedett.

---

*) Éljen, a ki e hiányt pótolta, s a ki azzal dicsekedni nem akar. Szerk.

**) De hát miért is nem hirdetik és kinálják az effélét jobban! Nem tud itt e képről senki semmit! Csak ne szemérmeskedjünk olly nagyon még a mások javára szánt vállalatoknál is. Szerk.

Clark

Lánchid.

Irod

Gonda Béla: Vásár-helyi Pál élete és művei. Bpest 1896. 33. l.

A m. kir. vallás- és közo

12170 szám.

Műemlékek Országos

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Díj átalányozva.

Clark Ádám

Gentmüeml.

17.31.357.f

Mortág müemlékei,

Bp. 1951.

A munka ner

Tétel szám | Méretek és mennyiség

		Egységár		Összesen	
		kor.	fill.	kor.	fill.
nka					
asbádoggal		8.–		44.–	
kampókkal		7.–		70.–	
ö könyökkel		7.–		21.–	
mmka összege				135.–	
ka				434.50	
				1490.–	
				375.–	
				513.–	

Clark Ádám

1.

Szabad Művészet

1948. 3. sz. 71.l.

Fehér Zs:

A 48-as lajtó és
a m. képzőművészet.

Clark Ádám

író

Tükör. 1939. 11. l.
(Arcképe Barabás
M.-ról.) —

feladni mind a magyar nemzeti műve
egyházunk különleges érdekéből rendkív
lenne, . .

DEBRECENI EGYHÁZMEGY

Dr. Szász Imre esperes és dr. Szentpét
gondnok folyó évi augusztus hó 17-én meg
egyeki gyülekezetet, a debreceni egyház filiái
a hívek számára, az állami iskola egyik tante

em, hanem kizárólag a gyermekekért.
t tanulmányozni, mint a szobrásznak az
nak márványosztályok, bronz- és agyag-
ég ha két párhúzamos osztályban tanít
gészen más módszerrel, más eljárással
t alakítania az egyikben, mint a másik-
elég: boldog könnyű ujjal formálni,
vel, verejtékezve farag a nevelő, ismét
t lelke tüzében kell megolvasztania a
ert csupán az érhet el, aki csak az osz-
ik. A fölötteseknek is az felel meg, aki
em sandít már eleve arra, hogy vajjon
nekik. Az ilyen: sablonmunkát végez,
fáradozás eredményes. A hivatott nevelő
s úgy, amit és amint az osztályközösség
Az osztályban csalhatatlan életigény
i osztályt nevel, élő közösségben nevel:
z életre nevel.

közösség egyénekből áll, s a tanítói
van egy kellemetlen része, amelyik épp
ljesítményt veszi számba. Az osztályo-
csak az állandó ütközési felület: élet és
! A rangsorolás soha nem lehet pontos,
semmiféle emberi munka nem tökéletes.
ülmények, enyhítők, súlyosbítók, ame-
em jutnak el a tanárhoz. Pedig egy-egy
elég, ha olykor, rendesen osztályozás
agógus tudomására jut, hogy kétségbe-
n föl: Miért csak most? Miért nem hóna-
tt?

t valami, amit egyáltalán nem lehet
A bíróság két fellebbezési fórumot is

Clark Adam

Clark W. Tierney

irod

Budapest Aéresfőváros Történeti Muzeuma kiállításai. A Lánchidéi az Alagut. Bp. 1948. máj.–jun.

1 Zeitschrift f. Gesch d. Ar

1 Oesterr. Kunsttopogra

1 Gesetzsamlg 1881:

1 Die Kunstdenkmäler

Baden Bd.

Clark Ádám-tér. Az alagut keleti bejárata. Eklektikusan klasszicizáló 1853-57, Clark Ádám terve. Két-két nagy vájt dór oszloppal diszitett kiugró oldalrizalit között az alagutnyilás rusztikás kerettel. Fogas, nagy főpárkány.

18.f.

yemeletes, 4 kettős ablakkal, köztük
apu, átalakitott homlokzat. A kapualj
ben középkori falmaradványok. Romos.

etes, 1-7-1 ablakkal, oldalrizalitok-
li vak, a jobboldali fedett folyosó,
tt félkörivek. Hajdan Pilis vármegye
ségek közül kettő XV.századi, tégla
század. Udvar beépitett árkádos barok.
esi bán egykori háza. Rongált.

meletes, 2-1-2 ablakkal, ives kapu, jó
az udvar felé gótikus kőboltiv. Romos.

emeletes, 7 ablakos, az emeleti abla-
elette erős szemöldökpárkány. Zárókö-

században átalakitva, egyemeletes, 5
kapukeret, klasszicizáló folyosórács.
ongás kapualjban jobbra 3, balra 2 ülő-

etes, 8 ablakkal, lenn a kapu mellett
nyok több helyen a falakban, a föld-
csok. Helyreállitva 1947-ben.

emeletes, 7 ablakos, főpárkány hajlott
nt meander-szalaggal, lent keretekkel.
alj középkori.

Jahren in Paris stattgefunden haben. Sie verdankt ihn einem eigenthümlichen Ereignisse. Im Jahre 1750 nahm ein Mann von der Polizei einer Mutter das Kind weg, um sie auf diese Weise zu brandschatzen. Die Frau stürzte sogleich, wie wahnsinnig, mit aufgelösetem Haar auf die Straße, lief durch die Vorstadt St. Antoine in Paris und schrie: „man stiehlt die Kinder: Ihr Mütter, sperrt Eure Kinder ein und helft mir mein Kind suchen." Das ganze Stadtviertel kam sogleich in Aufruhr und es verbreitete sich das Gerücht, es wären bereits Tausende von Kindern geraubt worden; sie würden auf Anordnung gewisser Aerzte geschlachtet und große Herren, die sich durch Ausschweifungen geschwächt hätten, badeten sich, um neue Kräfte zu erhalten, in diesem reinsten Menschenblute. — Man nannte Ludwig XV. unter gräßlichen Verwünschungen einen neuen Herodes.

Das Volk, namentlich die Frauen, rotteten sich zusammen und nach wenigen Stunden hatte sich der Aufstand über ganz Paris verbreitet. Die Volkswuth richtete sich gegen die Diener der Polizei, von denen mehrere schwer verletzt, wohl gar ermordet wurden, und man mußte die bewaffnete Macht aufbieten, um die Ruhe wieder herzustellen. Einige Monate nachher kam die Zeit, in welcher der König jährlich seine Reise von Versailles nach Compiegne machte; der Hof zog bei dieser Gelegenheit durch Paris; Ludwig XV. aber grollte jetzt seiner Hauptstadt, da sie sich gegen ihn empört hatte, und ließ eilig eine Straße von dem Wege von Versailles nach St. Denis anlegen, so daß er sich nach Compiegne begeben konnte, ohne die Hauptstadt zu berühren. Dies ist der Weg, welchen man die „Aufruhrstraße" nannte, der noch jetzt so heißt und auf welchem der Herzog von Orleans so unerwartet seinen Tod fand.

— Man liest im „Nürnberger Correspondenten: Hier eine Nachricht, welche die Aufmerksamkeit auf sich zu ziehen verdient. Es handelt sich um die Zuckerbeleuchtung. Man schreibt aus Nantes: Im Augenblick, wo unsere Ackerbaukundigen und Seehäfen sich wegen der Zuckerfrage gegenseitig einen hitzigen Kampf liefern, werden sie ohne Zweifel die wichtige Entdeckung, die neulich gemacht worden und die, indem sie eine neue Industrie gründet, das Zuckerrohr und die Runkelrübe in vollkommener Eintracht vereinen soll, nicht ohne Vergnügen vernehmen. Früher habe ich ein Erfindungsbrevet für ein neues Beleuchtungssystem, das ich vermittelst einer Mischung von Zucker und andern geringern Substanzen erhalte, verlangt, und heute vernehme ich, daß mir dasselbe bewilligt ist. Das Licht, welches aus dieser Combination entsteht, ist eben so hell, als das Gaslicht, und kommt viel billiger zu stehen. Ich fühle mich glücklich, nach fünfjährigem Nachforschen und Beharrlichkeit zu einem ähnlichen Resultat gelangt zu sein. Unsere Colonisten und Runkelrübenzuckerfabrikanten dürften sich demnach gänzlich beruhigen! Die Zuckerconsumtion wird so beträchtlich werden, daß sie leicht einen Absatz für ihre Producte finden werden; und von heute an können sie sogar ihre Bemühungen verdoppeln, um uns deren in Fülle zu liefern. — Hesmart, Ackerbaukundiger."

Kleine Stadtpost.

Pesth. Durch die herrliche Witterung begünstigt, war diesmal das Stephani-Fest eines der heitersten und besuchtesten, welches je gefeiert wurde. Tausende und abermal Tausende strömten nach Ofen, entweder sich an der pompösen Procession anzuschließen, oder in der wunderschönen Gegend sich zu ergehen. Nachmittags spielten die vier Musikbanden der hier stationirenden Regimenter gewählte Musikstücke auf der Elipse, wobei sich ein so zahlreiches Publicum versammelte, daß von Pesth aus gesehen der Festungsberg von unten bis oben mit einer lebendigen Mauer umzäunt zu sein schien. Abends war Feuerwerk im Stadtwäldchen, welches keineswegs den Erwartungen, die man nach der Ankündigung und den hohen Eintrittspreisen hegte, entsprach. Im Hôtel zum „Tiger" war auch an demselben Abend eine glänzende Soirée, wobei der Saal herrlich mit den Nationalfarben drappirt war; aber viele eifrige Patrioten hätten etwas weniger Pracht und etwas bessere Bewirthung und promptere Bedienung gewünscht.

— Zur Ehre der Ankunft Se. k. k. Hoheit des Durchlauchtigsten Erzherzogs **Carl** war gestern die ganze Stadt auf das glänzendste illuminirt; man erwartete den hohen Gast erst spät in der Nacht, da das für Höchstdenselben zur Aufnahme bestimmte Dampfboot „Franz" bei der Hinreise nach Wien, wegen des niedrigen Wasserstandes aufgefahren war.

— Im Jahre 1792 beehrte der Hochselige Kaiser Franz gleich nach Seinem Regierungsantritte und verwickelt in einen furchtbaren, endlosen Krieg Seine getreue Stadt Pesth mit Allerhöchstseinem Besuche; fünfzig Jahre später begrüßen wir in eben diesen Mauern Höchstseinen erlauchten und ritterlichen Bruder, den ruhmgekrönten österreichischen Helden und den tapfern Besieger eines Moreau und Jordan, der in fünfzig Schlachten das Vaterland mit Seinem Leben vertheidigte und Sein Blut für dasselbe verspritzt hat; der ein eben so tapferer Soldat, als großer Feldherr den Ruhm der österreichischen Waffen mit unauslöschlichen Zügen in die Blätter der Geschichte eingetragen hat. Wer wird Ihn sehen, den großen Helden, ohne sein Herz höher schlagen zu hören? wer wird Ihn sehen, ohne seinen Kindern den Sieger von Aspern zu zeigen? — In Begleitung Seines Bruders, des erlauchten Erzherzogs werden wir auch den allgeliebten Prinzen Johann, den Sieger von Sacile sehen; Ihn den großherzigen Freund des Volkes, und Beschützer der Unglücklichen. Welche vortreffliche Gelegenheit bietet sich also den Einwohnern der beiden Nachbarstädte dar, ihre vielgerühmte Loyalität und bewährte Treue für unser erhabenes Herrscherhaus an den Tag zu legen? wir dürfen daher zahlreichen und glänzenden Festlichkeiten mit Gewißheit entgegensehen.

— Während des Marktes und auch ausser demselben, an Sonn- und Feiertägen steht zu Anfang der Königsgasse mitten in der Straße eine berittene Polizeiwache um jede Unordnung durch die vielen Wägen zu vermeiden, welche Anordnung der Polizei jedes Lob verdient. Aber sehr zu wünschen wäre es, wenn dieser tapfere Soldat seine Thätigkeit und Aufmerksamkeit etwas mehr ausdehnen würde, als darauf, mit der einen Hand den Säbel auf eine erschreckliche Weise zu schwingen, und mit der andern sich am Sattelknopfe fest zu halten, und es könnte nicht schaden, wenn er mehr darauf sehen würde, daß keine Verwirrung unter den im schnellsten Galopp fahrenden Wägen entstehe, und daß nicht wie z. B. erst Sonntag Nachmittags ein Fiaker unter seinen Augen in eine Equipage hineinfahre u. s. w.

— Der Besitzer des Eckhauses in der Badgasse (gegen die Donauzeile hin) wird ersucht, künftig nicht mehr seine großen Rosenstücke in großen hölzernen Zubern auf dem Rande seines Balkons zu stellen, da selbst der eifrigste Blumist sehr unangenehm berührt werden könnte, wenn er so, wie vorgestern ein Herr, der Gefahr ausgesetzt wäre, sich von solch einem ungeheurem Blumenwald die Hirnschale einschlagen zu lassen. ch.

Nachrichten.

Die Niederlage der neu englischen patentirten
Oeconomie-Caffee-Kochmaschinen,

deren vortreffliche Eigenschaften in der Wiener Zeitung schon öfter bekannt gegeben wurden, und die ihrer Zweckmäßigkeit, soliden Bauart und gefälligem Aeußern das Wiener Publicum bereits für sich gewonnen haben, was deren rascher Absatz daselbst beweist, befindet sich zu festgesetzten Preisen bei

Joseph Seefeldner, Schlangengasse in Pesth.

Ankunft Abfahrt

der Dampfboote in Pesth.

Ankunft von **Wien** Abends
Abfahrt nach **Wien** Früh 7 Uhr } **Täglich.**
Ankunft von **Orsova** Vormittag jeden Montag und Freitag.
Abfahrt nach **Orsova** Früh 4 Uhr jeden Sonntag und Donnerstag.

Außerdem fährt das Waarenschiff Árpád jeden Mittwoch früh 6 Uhr nach Preßburg und Wien. Auf diesem Boote zahlt eine Person bis Wien am ersten Platz nur 6 fl. 30 kr., am Verdecke 4 fl., bis Preßburg am ersten Platz 4 fl. 40 kr., am Verdeck 3 fl. C. M.

Der Remorqueur Erös fährt jede zweite Woche nach Semlin und Drenkova.

Theresia Weissenfels,
Marchande des Modes aus Wien,

hat die Ehre einem hohen Adel und dem geehrten Publicum auch diesen Markt ihre in einer reichen Auswahl der jetzigen Jahreszeit entsprechende, und im neuesten Geschmacke der Pariser und Wiener Moden bestehende Damenhüte, Putz- und Negligée-Häubchen, Chemisetten, Krägen, Blumen, Burnos, und alle in dieses Geschäft einschlagende Artikel um den möglichst billig gestellten Preisen gehorsamst anzuempfehlen.

Ihre Hütte befindet sich auf dem neuen Marktplatz, Frauenzasse, 1. Abtheilung.

Lerchenbaum-Pfosten-Verkauf.

300 Stück dreizöllige und 45 Stück zweizöllige, durch mehrere Jahre ausgetrocknete Lerchenbaum Pfosten 15 Schuh lang und 7 Zoll breit, hauptsächlich für Faßbinder und Maschinisten geeignet, sind im Quantum so wie auch in kleinern Parthien zu verkaufen; worüber nähere Auskunft in der Großhandlung des Herrn Sigmund Jonas, auf dem neuen Marktplatz ertheilt wird, ebendaselbst sind 100000 Stück bereits 10 Monat ausgetrocknete Cigarren zu verkaufen.

Post- Schreib-, Druck- und Packpapiere
werden zu
äußerst billigen Preisen
ausverkauft, am Anfange der zwei Adlergasse im Erc gräfl. Steinlein'schen Hause.

Das Schleifen der stumpfen Rasir- und Federmesser auf Steinen ist von nun an unnöthig durch die neueste Erfindung der k. k. ausschl. priv. Goldschmid'schen Scharf-Apparate.

Die Herren Goldschmidt et Comp in Berlin und Straßburg haben seit den 1 April d. J. in Wien eine Haupt Niederlage für die ganze österreichische Monarchie, von ihrem neuen von solcher Güte und Vollkommenheit noch nie vorhanden gewesenen Erzeugnissen etablirt, und zwar von Georgi am alten Fleischmarkt Nr. 692 im Baron Sina'schen Hause, 3. Stock, und in Pesth seit Monat März l. J. bei Herrn

Ignaz Zograf,
Waizнergasse, zu den drei Pesther Mädchen.

1842. aug.

Im weißen Schiffe in Pesth,

und am neuen Marktplatz, Herrengasse, vierte Bude rechts, werden in diesem Markte eine große Auswahl ganz

vorzüglicher Oel-Lampen,

nach den neuesten Prinzipien construirt zu den billigsten Preisen verkauft, indem die Fabrik mit diesem Lager aufräumt, auch ist eine schöne Auswahl lackirter und Messing-Blechwaaren zu billigen Preisen vorhanden. — Pesth, im August 1842.

Die neuesten Kleider und Mänteln

in Baumwolle, Schafwolle und Halbseide,

eine große Auswahl in Umhängtüchern

in jeder Größe, nebst einem verstärkten Lager

aller Gattungen gedruckten Percails

von den ordinärsten bis zu den feinsten Sorten, empfiehlt für den jetzigen Markt zu besonders billigen Preisen

Carl Ludwig Fest,
in der großen Brückgasse, gegenüber dem Durchhause „zum weisen Schiff" in Pesth.

Zur gefälligen Beachtung!

Die altbekannte k. k. Gyps-Fabrik des Johann Leitgeb bei Schottwien empfiehlt sich mit fortwährend frischen Waaren von reinem weißen Alabaster- und Stockator-Gyps zu den bedeutend herabgesetzten Preisen. Hat seine Niederlage hier in Pesth bei Johann Gruber, obere Donauzeile Nr. 44.

Auch sind daselbst alle Gattungen Bairischer Farberde, und frisch angekommene weiße sandfreie Bergkreide um die möglichst billigsten Preise zu bekommen.

Pesth, im August 1842.

Johann Ludwig Fischer

empfiehlt sich mit einem reichhaltigen Lager von aller Gattung Meubelstoffe, als:

Meubelstoffe in Ganzseide,
Meubelstoffe in Halbseide,
Meubelstoffe Manilla-Bast,
Meubelstoffe Schafwollen-Damast,
Meubelstoffe Garn-Damast,
Meubelstoffe gedruckte Wollenzeuge und Meubel-Cottone.

Derselbe hat auch allerdings gesorgt, um von ein und demselben Stoffe und Desin jedes beliebige Quantum vollführen zu können und die Preise auf das Billigste gestellt, und bittet daher um gütigen Zuspruch. Verkaufs-Gewölb, Wienergasse Nr. 199 gegen den neuen Marktplatz.

August M. Simonyi,

weiße Schiffgasse, Sziklai'schen, vormals Krachenfels'schen Hause, empfiehlt sein bedeutendes, neu sortirtes Lager schönster, im gothischen Geschmacke nach den neuesten Zeichnungen gearbeiteter

Fuß- und Wagen-Teppiche

in beliebiger Länge und Breite.

Siebenbürger Kerzen und Seife

in bekannter vorzüglicher Qualität sind eben daselbst während des Marktes in Kistchen pr 25 Pfund zu haben. — Pesth, im August 1842.

Gustav Heckenast, Buchhändler in Pesth,

Waiznergasse Nr. 15, erlaubt sich zu der bevorstehenden feierlichen Grundsteinlegung der stehenden Brücke zwischen Ofen und Pesth, auf die in seinem Verlage erschienene

Ansicht der stehenden Brücke
zwischen Ofen und Pesth,

nach dem von der hochlöbl. ungar. Reichs-Deputation genehmigten Plane, in Stahl gestochen von Carl Mahlknecht, aufmerksam zu machen.

Ausgabe Nr. 1	Imperial-Folio colorirt	. . .	8 fl.	C. M.
— — 1	— schwarz	. . .	3 „	„
— — 1	— auf chinesischen apie	.	4 „	„
— — 2	Klein Quer-Folio colorirt	. . .	2 „	„
— — 2	— — schwarz	. . .	1 „	„
— — 1	auf Leinwand gespannt und in Oel colorirt	.	12 „	„
— — 1	— — — — mit Goldrahm		15 „	„
— — 2	— — — —	.	5 „	„
— — 2	— — — — mit Goldrahm		7 „	„

Dieses Kunstblatt gibt mit der Ansicht des großartigen Brückenbaues zugleich ein schönes und richtig aufgenommenes Bild der beiden Donaustädte Pesth und Ofen, und ist, in Bezug auf die Ansicht der Kettenbrücke selbst die einzige rechtmäßige und getreue Abbildung, welche nach der Originalzeichnung des Hrn. Clark, mit Genehmigung der hochlöbl. Reichstag-Deputation ausgeführt ist.

Der Temesvarer Schnellfahrts-Verein

bringt zur allgemeinen Kenntniß, daß vom 21. d. M. angefangen, und in der Folge jeden Sonntag früh ein bequem eingerichteter Wagen von Temesvar über Szegedin nach Pesth abfährt, und jeden Mittwoch von Pesth dieselbe Route zurücknimmt. Der Platz für eine Person nebst 30 Pfd. Gepäck kostet von Pesth nach Temesvar 12 fl. C. M.
von Pesth nach Szegedin 9 „ „
von Szegedin nach Temesvar 6 „ „
Uebergewicht der Bagage wird nach dem Tarife billigst berechnet.
Aufnahme in Pest in der Schreibstube des

Anton Koszgleba,
Theaterplatz, im Baron Sina'schen Haus Nr. 152.
Für Temesvar bei
Anton Szüts,
Geschäftsvorsteher.

Für Studirende Kost und Wohnung.

Wie bisher bin ich auch für das nächste Schuljahr gesonnen Studirende in Kost und Quartier zu nehmen. Hierauf Reflectirende mache ich außer dem Umstande, daß meine Wohnung an das Gebäude der Schulen anstoßend ist, auch noch dahin aufmerksam: daß ich vermög meiner ämtlichen Stellung mit den HH. Professoren in Berührung stehend, von dem Verhalten der mir Anvertrauten stets genaue Kenntniß habe. Nähere Auskunft werde ich auf frankirte Briefe unter der Adresse G. K. in der Capitelgasse im Gebäude der k. pol. Stift-Casse mit Vergnügen ertheilen. — Preßburg, im August 1842.

Lizitations-Ankündigung.

Den 5. September l. J. werden bei der goldenen Flasche, Waiznergasse in Pesth, sämmtliche Wirthshaus-Geräthschaften, als Tische, Leder- und Strohsesseln, dann Tischzeug, Eßzeug, Teller, Lampen, Spiegeln, Gußeisenöfen sammt Röhren, Glasgeschirr, große Schankpudel, Glasstellagen, Kupfergeschirr, Kellerganten, Faßgeschirr, ein großer gemauerter Sparherd, ein großer kupferner Fleischkessel, 4 Kiebel sammt einem Krautstander gegen gleich baare Bezahlung hintangegeben.

Auch ist daselbst eine große Wiener Spieluhr mit 14 Walzen billig zu verkaufen. Auskunft beim Gastgeber im Hause. Auch kann man vor der Zeit mündliche Abschlüsse machen.

Neueröffnete Parfumeriehandlung.
Carl Zmály,
Parfumeriehändler „zur Braut,"
in Pesth, am Eck der kleinen Brückgasse, im Parkfriederschen Hause Nr. 43 und 44,

empfiehlt sein neu sortirtes Waarenlager von echt französischen und englischen Parfumerien, wie auch von allen in dieses Fach einschlagenden feinsten Toilette-Gegenständen; ferner Cartonages und Toilettes mit Parfümerien gefüllt, so auch die von ihm erfundene Eier-Oel-Pomade, welche die Wirkung hat, jedes graue Haar in seine früher gehabte Farbe zurück zu färben, ohne den geringsten chemischen Beisatz, daher ohne Zweifel eines der unschädlichsten und reinsten Toilette-Gegenständen, und so hoffe ich mit Recht behaupten zu können, mir sei in dieser Hinsicht fast das Unmögliche gelungen. Ferner empfehle ich eine Parthie neu angekommenes Lyoner Reispuder zu 1 fl., das kleine Paquet zu 30 kr. C. M. in Original-Verpackung, das von mir neu erfundene Pesther Kettenbrücken-Wasser nebst Gebrauchzettel, Dr. und Prof. Schmids Zahntinctur, das berühmte Chemical-Zahnpulver, und mehrere andere Sorten, eine Auswahl echter Windsor Soap, Hamburger Cocosnußöl-Soda-Seife von J. S. Douglas, eine Parthie frisches Prinzessenwasser, Cacao-Butter-Pomade, ferner ein echtes Lager von Havanna-Zigarren und Lose zu der am 3. September zur Ziehung kommenden Herrschaft Geyerau, wozu die Haupttreffer alle beim Gefertigten zu haben sind, und bittet um geneigten Zuspruch.

Nicht zu übersehen empfiehlt ferner der Gefertigte ein Mittel gegen die Sommersprossen welches untrüglich binnen vier Wochen jede Sommersprosse vertilgt.

Carl Zmály,
Parfumeur zur Braut.

K. k. ausschl. Privilegium.

Waldstein, Opticus,
Besitzer der optischen Institute
in München und Wien,

macht hiemit die ergebenste Anzeige, daß er vielseitigem Wunsche entgegen kommend, in seiner Wohnung,

im Gasthofe zum Jägerhorn Nr. 45, 2. Stock

eingetroffen, und sich während 14 Tagen hier aufhalten wird.

Die Vorzüglichkeit seiner Augengläser, so wie die eigenthümliche Bestimmung derselben, ist von der k. k. Gesellschaft der Aerzte in Wien und von berühmten Autoritäten des Auslandes für bewährt gefunden worden.

Optische Instrumente sind in allen Dimensionen vorhanden.

☞ Auch sind Apparate zur Verfertigung Daguer'scher Lichtbilder nach der neuesten Einrichtung des Prof. Petzwald vorhanden, und werden durch einen eigens dafür bestimmten Portraitisten Portraits sowohl einzelner Personen als ganze Gruppen abgebildet.

Ausverkauf.

Alle Gattungen von Fuß- und Bett-Teppichen, schöne und neue Muster, verschiedene Gattungen von Meubelstoffen, Tischgedecke, Bettdecken, Stoffe zu Pferddecken und Kotzen, werden unter den Fabrikspreisen ausverkauft in der Niederlage in der Waiznergasse, den sieben Churfürsten gegenüber.

Verlorne Lose.

Nr. 136333 als ein gewöhnliches ganzes Los und ein Fünftel Freilos-Antheil Nr. 79617 von der Herrschaft Geyerau zur Ziehung am 3. September d. J sind in Verlust gerathen, der redliche Finder wird ersucht, selbe gegen ein Honorar in Pesth, Servitenplatz, in der Handlung „zum weißen Hasen" abzugeben.

Pesth, August 1842.

Schweizerische Dienstboten

werden bei einer Schweizerfamilie gesucht. Das Nähere ist in der Expedition dieses Blattes zu erfahren.

Echte Makintosh-Röcke

zu 22 bis 26 fl. C. M. nebst Ef. Watterproof (wasserdichte Stoffe) sind neuerdings in großer Auswahl zu haben bei

Ignaz Weidenhoffer,
zur Königin von Ungarn Maria Anna Waiznergasse in Pesth.

Ein Clavierlehrer,

der kürzlich hier angekommen, und sich Pesth zu seinem Aufenthaltsort wählte, wünscht im Clavierspiel Unterricht zu ertheilen. Er schmeichelt sich, durch seine leichtfaßliche Methode in Hinsicht des Erfolgs die größte Zufriedenheit zu erlangen. Die Adresse ist in der Expedition dieses Blattes zu erfragen

2000 und 3000 fl. C. M.

sind gegen pupillarmäßige Sicherheit zu 6 Przt auf Ofner Häuser auszuleihen, und zu erfragen in Ofen, Fischerstadl Nr 97 Früh bis 8 Uhr.

Anton Prüller,

empfiehlt sich mit allen Gattungen Blas- und Streichinstrumenten nebst den billigsten Fabrikspreisen am neuen Marktplatz, in der Frauengasse Hütte Nr. 148.

Fremden-Anzeige.

Tiger. HH. Pfenigsdorfer. Doctor — Den, Dimmer, Görög, Gottlieb u. Hock, Kaufleute. — Wilfing, Magistratsrath.

König v. Ungarn. HH. Ciriovich, Negotiant — Sobota, Grenzkämmerer. — Leitner u. Szombathy, Kaufleute. — Hermann, Notair. — Pilaszaovits, Assessor. — Kell, Schauspieler. — Gubochy, Grundherr. — Uroschevits, u. Piatsek, Particuliere. — Hermann, Privatier. — Batky, Assessor.

☞ **Beilage: Fortsetzung der Nachrichten.**

Clark Ádám

írta

Nemethy ~~Károly dr~~

és Pacher: ~~Béla dr.~~

Előterjesztés a
Városfejlesztési
Bizottsághoz
Bp. 1939. 23. l.

?

1634-ben megjele
ő jelenléte mintha egye
kor az örökké küszködő
ének kettőssége,- mely
világban élő ember érzé
ra, ki sohasem találja
egymásba olvad, sőt idő
ba. Kedveli a pompát, r
veti magát ebbe az élet

Saskija első arc
mintha csak azért vonná
gásuk annál meglepőbb v
sok csak a lány fiatalo

Saskija másik po
molyságát mutatja. Prof
nyel világítja meg. Bár

2. Muther Richárd: A fe

Clark Ádám

Urod

Városgazdaság.

Idegenforgalom és 98. l.
fürdőügy.
Közművelődés.

Bp. 1942.

27.

Vegyes

Széchy

Károly

Gróf Gvadányi József

Clark Adam

l.

A.)

Schoen Pest-Buda

exesitése emlékére.

64. l.

I. 171.

Lantos rt. Ind.

antiquarium XXVII. sz.

1ca fébe

Bp. 1923.

2.

Museumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa

1905. május 13.

Fialka Károly, krassó-szörénymegyei alispánnak: távirati üdvözlet a vármegyei múzeum-egyesület alakuló közgyűlése alkalmából (412/1905.)

— No hát — mondta rekedten, — el is búcsúzhatunk. Adieu, mademoiselle...

Suzanne nevetett idegesen.

— Most maga haragszik. Ne haragudjon. Nézzen meg holnap... táncolni. Ezt meg, ezt a régi ötfrankost... visszaadom, emlékül.

... Solthy leért a Dunapartra. Szomorú, bóbiskoló rendőr álldogált a lámpának dűlve. Fehér jégtábladarabokat cipelt a folyam.

Nézte mereven a lámpafénynél az öt frankot... Napoleon III. Szép, kecskeszakálas férfifej. Mosolyog? Szomorú?...

— Nem ismerem a nőket... persze, nem, pas de tout. De ki ismeri? Suzanne? Hazudott? De hát mikor hazudott? Akkor, mikor a levelet írta? Vagy most? Attól félt, hogy elveszem? Hogy megalázna, ha elvennék egy táncoslányt? Beszennyezte magát készakarva, áldozatból? Vagy csakugyan — olyan?...

Ránézett a Napoleon-fejre. Mintha szomorúan bólongatna... persze-persze. „... le 9 juillet".

Megkapta erősen az ötfrankos pénzdarabot és beledobta a Dunába. Süvítve, nagy ívben repült, vágta a hideg téli estét, azután lehullott a töredezett jégtáblák közé, melyek nyugodtan sétáltak lefelé.

Clark Vilmos, a Lánchíd tervezője

Clark Ádám, a Lánchíd építője

A Lánchíd búcsuztatása

Szép ünnepélyek és nagyon szép szavak illettek volna ahhoz az alkalomhoz, mikor a hivatalos fórumok a napokban a Lánchíd elzáratásáról intézkedtek. Annak a Magyarországnak ugyanis, melyet a politikai históriában modernnek, újnak és ifjúnak szokás nevezni, a Lánchídnál szimbólikusabb, monumentálisabb és kifejezőbb művészi emléke egyetlen egy sem volt s egy sem is maradt. A Lánchíd a forradalmat jelentette már azzal a közönséges tényével, hogy a Pest és Buda között való összefüggés állandóságának szándékával tervezték s az épülése idejében is annak a gondolatnak és törekvésnek volt a jelképe, hogy e nagyszabású alkotás jegyében a *kiváltságok és privilégiumok* megszűnjenek. Másféle hídaknál vagy építészeti alkotásoknál, minők a világ különböző pontján szükségletek és célszerűségek szempontjából százával teremnek, alig jut eszébe bárkinek is többet keresni bennük, mint ami rendeltetésükből természetesen következik. A Széchenyi lánchídja azonban nem ilyen volt. Ezt az alkotást óriási agitáció és még ennél is óriásibb kulturális vágyakozások szülték. Szükségének és célszerűségének a szempontjaiban egyesült mindaz még, ami 1830-tól kezdve egy modern szellemű, fölvilágosodott és haladásra törekvő magyar embernek a lelkében ábrándszerű vágyakozással élt. Ennek az újfajta magyarnak legteljesebb és legmarkánsabb típusa Széchenyi Istvánban volt megtestesülve. Az ő szellemi alakjának monumentális vonalai és lokális jegyei a tömegvágyakozás ama feszítő erejével, mely minden hasznos alkotás irányában megnyilatkozik, oda vannak tapadva és bele vannak forrva e hatalmas munka köveibe, mert a Lánchíd eszméje 1830 után nemcsak társadalmi, hanem gazdasági és politikai szempontból is azt az európaiasságot jelentette, melynek szomja után az irodalom már évtizedekkel előbb áhítozott.

A Lánchíd jelképében világnézet, politikai hitvallás és társadalmi érdek vívta a csatáját a magyar szellemi forradalom múlt századbeli előidőiben. Az ó-konzervatívek *Cziráky* Antal gróf élén a *magyar alkotmány temetése napjának* nevezték azt a napot, mikor a Lánchídról szóló törvényjavaslatok apropójából a kötelező vámfizetés elve, mint a törvény előtti egyenlőség első kísérlete kifejezést nyert. *Pálffy* Fidél gróf kancellár pedig a rebellió kezdetét látta a Lánchídban, holott csak arról volt szó, hogy a két krajcárokat ne csak a paraszt és a polgár, hanem az arisztokrácia és a nemesség is megfizesse, mikor Pestről Budára átsétál. Igaz, hogy ezek a potom két krajcárok egy nagy elvnek a küzdelmét illusztrálták, mert azzal is körülbelül tisztában volt a hatalmi párt, hogy a kétkrajcáros vámadózás után következni fognak olyan reformok is, melyek a nemesség többi kétkrajcárjait is a közös teherviselés céljaira követelni fogják. 1842 augusztus 24-én, mikor a Lánchíd alapkövének elhelyezése megtörtént, Kossuth a Pesti Hirlapban konstatálta, hogy „a híd nem hipotézis többé... ma tették le a *legelső követ a polgári egyenlőségnek*". Van ugyan egy kis túlzás ebben a nyilatkozatban, mert a polgári egyenlőségtől a Lánchíd két krajcárjai még vajmi messze állottak, de az alkotást magát nem érhette a legkisebb csorba sem e szándékok eredménye vagy terjedelme miatt. A viszonyokat kell ismerni, hogy megértsük a jelentőségét azoknak a kétkrajcároknak, melyek még mielőtt előkerültek volna, máris az alkotmány megsemmisülésének veszkiáltásaival iparkodtak demonstrálni a tervezett ujítás ellen. Széchenyi zsenialitása és teremtő ereje e küzdelmekben megbirkózott minden akadállyal. Ahogy kimondta a jelszót, hogy „minden kivétel nélkül a hídon mindenkinek fizetni kell", társadalmi és politikai összeköttetéseit megmozgósította arra, hogy a király hozzájárulása a hídépítés megkezdéséhez biztosítva legyen. Alkotó művészt is talált a föladat megvalósítására *Clark* Vilmos személyében, aki a hammersmithi, shorchami és marlói világhírű lánchídakat építette s mikor Telford, Clark, Rennie, Plews és Slater angol mérnökök meghallgatása alapján megállapodott abban, hogy a Clark Vilmos által ajánlott tervet készítteti el, megtalálta e tervek végrehajtásához egy másik angol mérnök, *Clark* Ádám személyében azt a nagyképességű és zseniális embert, aki szakértelemmel és puritán becsületességgel egyesített munkával szolgálta Széchenyi gyönyörű ideájának megvalósítását. Clark Ádám egyízben már járt Magyarországon, 1834-ben, éppen a Széchenyi meghívása folytán, aki a Duna medrét tisztító „Vidra" hajógép szerkesztésével és a munkálatok vezetésével bízta őt meg. Némileg ismerős volt tehát a magyar viszonyokkal, de ez mind nem lett volna elég, ha nincs meg benne az a kiváló képesség,

A Lánchíd egykorú terve, 1838-ból

Mellette a levél: „Mon cher ami. Két hónap óta elköltözködtünk. Az édes apjának meg a barátjának igaza van, ők írtak nekem. Én nekem nincs jogom, hogy megakasszam az életét. Síró lánc lenne végre is az a szerelme, ami megköti... Köszönöm a jóságát. Adieu".

Solthy lehajtotta a fejét az öklére. Torkát vad marokkal lefogta düh. Hogy mertek belecsapni az ő életébe mások? A barátja, az apja?... Föláldozni a lányt az ő jövőjéért?... Képzeletben glóriát font Suzanne köré. És tehetetlen, összetört dühében majdnem sírva fakadt.

— Gazok, gazok! Megölték! Belelökték a sárba, a piszokba...

Hol keresse? Mi lesz ezután? Napok jönnek és évek... buta, céltalan fordulásai a taposó malomnak.

A diványra dobta magát.

— Keressem? Hol? Mi lesz?

A következő napokon csak tétova, álmatlan virrasztások voltak.

— Hát... karriért csinálok!

És nekiment az éjszakának. Az éjjeli mulatók kapusai, a pincérek mély tisztelettel hajlongtak előtte. A nappalt átaludta. És az egymásba csúszó hónapokban csak néha csapott rá egy-egy régi emlék. Mikor a fizetéskor — megtalálta újra tárcájában az öt frankot. Akkor egy-egy sétatéri rész, folyókanyarulat, ismerős lépcsőház képe vágódott el előtte gyorsan, mintha vonatablakból nézte volna.

Egy este valamelyik orfeumban ült. Hátul sörözők polgárok, bámuló, még nyugtalan mosolygású fiatalok, körülötte vén, rekedt nevetésü roué-k gukkerozták az új táncosnőt.

— Ah! Ez jó mozdulat!

— Csupa temperamentum a kicsike...

Solthy szeméhez vette a gukkert. A fejéből leszaladt a vér és őrült forgásba kapott a füstös, sikongó hangokkal teli terem.

Ez a feszülő trikó... kifestett szemhajlások.. bután, durván kigöndörített gesztenye haj, meg az a kis csókot hintő kéz...

Megjött, itt van, ez Suzanne!... És éppen ő neki dobálja a frivol csókjait.

Solthy fölállott, pisszegtek, rákiabáltak — kirohant. Odakünn az utcán nagy hópelyhek kanyarogtak. Megállt.

— És ezt én értem, én miattam!

Belemondta a csöndbe, mint azelőtt.

— Suzanne... Suzanne...

Bekóborolta az utcákat. Megállt egy szobor előtt, mintha nézné. A szobor vállaira ráült a hó s olyanná tette, mintha fáznék fölhúzott vállakkal. Visszaindult a mulató felé.

— Már vacsoráznak — gondolta.

A kis fülke előtt, honnan pohárcsengés, tányérok zörgése, nevetés szaladt ki, elfogott egy pincért.

— Vigye be ezt a névjegyet... Nem, ezt az ötfrankost Madeleine-nek... Mondja meg, hogy itt vagyok a szomszéd szeparéban. Várom.

Odabenn fölcsavarta a villanyt. A nyakkendőjét megigazgatta.

— Milyen öreg lettem azóta, — mondta aggodalmasan a tükörbe nézve.

Az ajtó kinyílt. Egy mosolygó női fej — azután belibbent finoman, könnyedén — Suzanne. Kezében volt az öt frank.

— Ah! C'est vous! Ön! — mondta. Mosolyogni próbált. Elhallgatott.

Künn izgató, lármás zene törtetett a páholyokba, az emberek lelkébe.

Solthy a torkára tette a kezét, valami elfullasztotta egy pillanatra. Száraz volt a torka. Suzanne újra mosolygott, föl-föl dobta a pénzdarabot.

— Erre a kedves emlékre csakugyan át kellett jönnöm... Ilyen régi, kedves ismerős, mint maga...

Solthy fölkapta a fejét. Ez a hang belevágott a lelkébe.

— Suzanne kérem, ne komédiázzunk! Én most újra megtaláltam. Két évvel ezelőtt azt mondtam, hogy elveszem... Akkor megkaptam a levelét, az ötfrankost... Hogy lemond rólam. Hogy megakasztaná a pályámat, amint az apám, a barátom írta magának... Szóval — elment, föláldozta magát. Most megtaláltam... most elviszem innen!

Suzanne elkomolyodott.

— Enfin... végre is találkozni kellett — mondta lassan, — maga, maga túl romantikus, barátom. Egy nyári kalandot egész tragédiának néz. Elkábultunk egy forró estén. Azt hitte, hogy hozzá megyek? Én már akkor ékszerekről, tapsról, nagy, pompás csokrokról álmodoztam. Ketrec volt az a kis város. Maga nem ismeri a nőket, mon pauvre ami. Még csak meg se csókolt. És szerelemnek nézett egy gyermekmosolygást...

Solthy nézett, mint aki az éjszakába keres egypár elbujó körvonalat.

— De hát... a levele? Az öt frank?

— A levelem? Eh bien! Az ember hiú... Azt írjam: Barátom, én a színpadra vágyom... Nekem csók kell és taps és nem a maga sápadt szerelme? Az ember meg akarja őrizni az illuziókat. Csak szép ruhába takartam az elválásunkat... A hiúságom diktálta.

Solthy kellemetlen, nehéz parfume-öt érzett, megszédítette. A zene kacagott szemtelenül. A hangok rákúsztak a falakra, a lámpára és visongva nevettek. Valamit akart mondani, de csak a gyűrött homlokát simogatta.

Uj Idők 1914. XX. 21. sz.

„Halál." Forduljon Singer és Wolfner könyvkiadóhivatalához, Budapest, VI., Andrássy-út 16.

Legenda. Fenti üzenet önnek is szól.

Nevermore. *Szabadka.* 1. Bátran megteheti. Természetes, hogy a pontos címzés egyáltalán nem fölösleges. 2. Ma már olyan divatos és általános szokás, hogy egész bátran megteheti. De egyébként is, ebben van intimség is, ami vonzóvá teszi a dolgot, csak semmiesetre sem szabad túlzásba vinni ezt a gyüjtést, mert könnyen kómikussá válhat. 3. Nem tudjuk, de ez egyébként is az illető legsajátosabb magánügye. De meg művészeknél nem is tanácsos a koruk iránt érdeklődni, éppen úgy, mint az asszonyoknál. 4. Egyszerű, jelentéktelen levelek. De az ilyen leveleknek nincs is egyéb céljuk, mint hogy az ember megértesse magát.

Baba. Ebben nagy a hiány és csakis véletlen útján juthat egy igazán megbízhatóhoz. A napilapok apróhirdetéseiben sokan szoktak ajánlkozni. Próbáljon talán szerencsét eggyel azok közül.

W. B. Győr, káptalan-dóm.

„Mici." 1. Bristol-szálló. 2. Túl van már a huszonötön.

S. M. 1. Kell egy úgynevezett garnitura: asztal, székek, pamlag, almárium (vagy nipp-szekrény). 2. Asztal, székek, tálaló, pamlag, dohányos-asztalka. 3. Ha sötétszínű butort választ, legyen azon, hogy a szoba falai ne legyenek nagyon világosak, mert különben a butorok nagyon keményen és ridegen hatnak. 4. Antilop is, glacé is.

J. Gy.-né. Az természetesen mellékes, hogy ki írja. Egyedül az a fontos, hogy jó legyen. De az, amit mutatóba küldött, olyan gyönge, hogy egyáltalán nem biztathatjuk.

V. B. *Óh, én szegény ember.* A megírásában van némi folyékonyság és rutin, de a téma jelentéktelen. Nem közölhető

B. Gábor. 1. Boulevard Itailens-en Berlitz nagy iskolájában. Természetesen csak az esetben, ha van magyar tanár is. Ha németül tud, akkor semmi akadálya sincsennek. 2. A legcélszerűbb volna a Baedeker. Van magyar nyelvü is, bár az kisebb terjedelmű. Beszerezheti Singer és Wolfner könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrássy-út 16. szám, ahová elegendő, ha egy levelezőlapon kérdést intéz. 3. Budapesten könnyüszerrel megtanulhat franciául, ha eddig nem is tud más nyelven, csak magyarul. 4. Az attól függ, hogy milyenek az igényei. Hét frankért már teljes penziót is kaphat. 5. A kiadóhivatal értesítése szerint 5 korona 60 fillér küldendő még be, hogy a hátralévő köteteket megkapja. A kötetek negyedévi időközökben jelennek meg.

Régi előfizető. A ráncok eltüntetésének legjobb módja az, hogy a ráncos bőrt masszirozzák és forró vizzel gőzölik. A gyúrás, kenegetés elősegíti a nedvek áramlását a bőr rétegeiben. A nedvek bővebb áramlása következtében a bőr szövete duzzadtabb, feszesebb lesz, a bőr mélyében fekvő és elpetyhüdt szövetrostok visszanyerik rugalmasságukat és a bőr egészében jobban táplálkozik. Mindennek pedig az az eredménye, hogy a ráncok szépen elsimulnak. Egy kis zsiradékkal be kell az ujjat kenni és végig kenegeti vele az ember a ráncos bőrt pár percen át. A zsiradék amellett, hogy megkönnyíti a masszázst, maga is segíti elsimítani a ráncokat. Ugyanígy, mint a zsiradék, hat a bőrre a meleg víz is. Ez is megduzzasztja a bőrt azáltal, hogy beivódik a bőr sejtjeibe. Másrészt elősegíti az izzadást, de egyúttal visszatartja a bőrben a verjtéket. A bőr mélyében fölhalmozódott verejték megduzzasztja a bőrt és kisimítja a ráncokat.

R. *Cleveland.* Sajnáljuk, de nem váltak be.

Tájékozatlan. *Pécs.* Ez a baj következménye lehet egy makacs gyomorhurutnak, föl szokott lépni olyanoknál is, akik sokat szeretnek enni-inni, de lehetséges az is, hogy az ember olyan gyomorral jön a világra, mely rendellenes helyzetet foglal el, olyan helyzetet, mely a gyomor kitágulását elősegíti, végül megeshetik az is, hogy az ember célszerűtlen életmódja következtében a gyomornak ez a rendellenes fekvése a későbbi életévekben áll be. Hosszadalmas betegség, melyet rendszeresen kezeltetni kell. Ha Budapestre akar jönni, akkor a legjobb lesz, ha elmegy a Poliklinikára.

T. M. *Tótvárad.* Frakk.

Calvin. Olyan református egyházközség, ahol az egyházi funkció nyelve román, Magyarországon nincsen. — Csak úgy boldogulhat, ha előbb tökéletesen elsajátítja a magyar nyelvet. Azután „Különbözeti vizsgát" is kell tennie. Erre vonatkozólag bővebb fölvilágosításért a lelkész úr a Protestáns Egyházi és Iskolai Laphoz (IX., Ráday-utca 28.) fordulhat; ott szívesen útbaigazítják.

G. J. A kérdezett címek a következők: H.A., Rákospalota, Villasor 10. K. K. Gy., Budapest, V., Sziget-utca 9. V. L., Budapest, Sándor-tér 4. Z. J., Budapest, V., Bálvány-utca 17. P. H., Budapest, VII., Damjanich-utca 12. G. O., Budapest, V., Rudolf-rakpart 8. B. K., Ujpest, Zrinyi-utca 5. K. J. és M. Ö. címét nem tudjuk. L. D., Budapest, X., Százados-út, Művésztelep.

Nem közölhető versek: Holnap meghalok én... Vágyam. Megyek, hív a halál. — Utoljára... — Csalódás. — A régi falúban. Levél. — Emlékezet. Első szerelmem. Egy leány emléke. Hűtlenhez. Böske halálára. Szökéhez. Miért verselek? — Könnyek. — Árnyékos kertemben. Gyermekéveim. — Téli interieur. Élet. — Uj otthon. — Szerettem egy aszszonyt. — Királyfi. — Noctürne. Fohászkodás. Télen. Farsangi ritmusok. — A levél. — Örökké... — Csüggedés. — Szeretsz? Késő.

TARTALOM:

Szöveg: *A hét sváb.* Irta Herczeg Ferenc. — *Bálkirálynő.* Irta Patyi István. — *Egy régi szindarabból.* Irta Krúdy Gyula. — *Kossuth Lajos és Teleki László ismeretlen levelei.* Irta Pásztor Árpád. — *Bús áldás.* Irta Somlyó Zoltán. — *Egy tanár jegyzetei.* Irta Farkas Pál. — *A föld kora és sorsa.* — *Öt frank története.* Irta Muraközy Gyula. — *Rovatok:* Mindenféle. — A szerkesztő üzenetei. — Fordított regény: *Ayesha visszatér.*

Képeink: A király szobra. — A bécsi Burg terme. — A kölcsönkért kastély. (Két kép.) — Méray-Horváth Opika. — Téli verőfény. — Ródliverseny Tátrafüreden. — Az új török levélbélyegek. — Mühlbeck Károly rajzai. (Öt kép.) — A piramisok repülőgépről nézve.) — A Lánchid. — Clark Ádám. — Clark Vilmos.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Laptulajdonos: **Singer és Wolfner.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., Andrássy-ut 16. szám.

Az Uj Idők kliséit Wolfner M. cinkográfiai műintézete készíti, Budapest, VIII. ker., Hunyady-utca 32. szám.

Telefon: „József 5—52."

Az első ránc az arcon az első komoly bánata a szép asszonynak. Adjuk meg a módját, hogy ezt elkerülje. Elégséges, ha a kitünő *Crème Simon*-t használja, amely az arcbőrnek visszaadván ruganyosságát, eltünteti ezt a ráncot, mely szomoru előfutárja a számtalan utána következőnek, ha idejekorán el nem üzzük. Egészítsük ki a szépségápolásnak ezt a módját a Simon-féle rizsporral, mely a legtisztább rizslisztből készül és felülmul minden más krétából készült poudert s így megőrizhetjük üdeségünket a legvégső korhatárig.

Dr. Miszné szabadalmazott halcsontnélküli fűzője páratlanul plasztikus alakot ad, s emellett kényelmes, egészséges, könnyed mozgást, hajlékonyságot biztosít. Egyszerűbb és legdíszesebb kivitelben egyaránt kizárólag mérték után készül. Ismertető árjegyzéket díjtalanul küld dr. Miszné fűzőterme, Budapest, IV., Váci-utca 7., I. em.

Tátrafüred télen. Tátrafüred csudálatos téli klimája jutott kifejezésre az utóbbi hetek páratlanul szép téli időjárásában. Míg az alföldi városokban kellemetlen, zord, hideg időjárás uralkodott, itt fenn a magasban oly pazar, napfényes az idő, hogy annak gyönyörüségét elképzelni csak az tudja, ki már élvezte a hómezőkön a téli napnak hihetetlenül perzselő hevét. Míg Budapesten és az egész alföldön még délben is mélyen fagypont alatt volt a hőmérő, addig a Tátrafüredi Grand Hotel déli oldalán 3 C. fok meleg napsugárban sütkéreznek a vendégek, mélyen lenn a völgyben pedig sürü ködtenger borítja a tájat. A téli idény Tátrafüreden tetőpontján áll és a vasárnapi nemzetközi rodliversenyek keretében döntésre kerülő magyar rodli-bajnokság igen sok külföldi neves sportembert is vonzott a Tátrába.

HERCZEG FERENC
UJ KÖNYVE:

AZ EZREDES

Vigjáték 3 felvonásban.

Ára 2 korona 50 fillér.

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA
Budapest, VI., Andrássy-út 16. szám.

AZ EGYETEMES REGÉNYTÁR
legujabb kötete AZ UTAS

Regény. Irta: Guy Chantepleure.
Ára kötve . . . . . 2.40 K

ami szükséges egy olyan nagyszabású munkálat vezetésére, ahol állandóan 8--900 ember dolgozik és az a másik képesség, mely a műszaki ismeretek tökéletes birásában nyilvánul, hogy ennek a révén az adott terv ezer nehézség és módosítás között megvalósulhasson. Clark Ádámnak a Lánchid építésében egyenrangú szerepe volt, sőt talán még fontosabb, a vele csupán névrokonságban levő Clark Vilmossal, alkotása aztán annyira a szívéhez nőtt, hogy a munkálatok befejezése után nem tudott megválni a fővárostól, s ahelyett, hogy visszament volna Angliába, itt maradt, lelkes magyar emberré vált s családot alapított, melynek egyenes leszármazói, mint tősgyökeres magyar emberek ma is élnek. Neje, született *Áldássy* Mária özvegysége után *Székely* Ferencnek, a volt igazságügyminiszternek, akkor koronaügyészhelyettesnek lett felesége, a házasságukból született gyermekek közül fia, *Clark* Simon gyógyszerész pedig Budapesten él.

A hetvenötéves alapitású Lánchid ez előzmények összefüggéseiben képviselte évtizedeken át azoknak a harcos törekvéseknek a szimbólumát, mellyel Széchenyi és mindazok, akik megértették az ő szándékait s európaiasságot akartak a magyar földön meggyökereztetni. E hatalmas és megható erőfeszítéseknek monumentális emlékjele ez immár régmúlt időkből a Lánchid, melyet búcsúszó, ünnepi emlékezés s minden különösebb megilletődés nélkül szakítottak meg pályafutásában, holott a Széchenyi lelke van rajta s a kegyeletes mementó is az ő szellemének járó köteles hódolatot illette volna. *Zuboly*

Az ezredes. Az idei szezon legnagyobb színházi sikerének ösmerte el a kritika *Herczeg* Ferenc mulatságos, finom és izléses vigjátékát „Az ezredes"-t, amely a Magyar Színház műsorát diszíti. Az elmés, jókedvü és mindvégig disztingvált vigjáték minden ötlet-rakétája, minden finomsága és kedves életfilozófiája olvasmány alakjában sem téveszti el hatását és most, hogy a kitünő színdarabot könyv formájában is élvezheti mindenki, Herczeg Ferenc vígjátékának irodalmi szépségeiben azok is gyönyörködhetnek, akik még nem látták „Az ezredes" előadását. „Az ezredes" mint olvasmány éppen olyan szórakoztató, mulatságos, kedves és ötletes, akárcsak színpadon. Az izléses kiállitásu könyv Singer és Wolfnernél jelent meg és ára 2 korona 50 fillér.

A gépmadár. A technika legnagyobb vívmányáról, a repülőgépről irt ilyen cimen érdekes regényt az ifjúságnak *Seress* Imre és ezt Az Én Ujságom közli hétről-hétre. A kitünő gyermekifjúsági lap közli még *Móra* Ferenc kacagtató regényét, amely Csalavári Csalavérről, ravaszdi róka komáról szól. *Dánielné Lengyel* Laura elbeszélése az ecetes hordóról, *Nógrádi Pap* Gyula története a drótostótról, *Pósa* Lajos verse, stb. tarkítja még az eleven gyerekujság e heti számát.

A Magyar Lányok. A jövendő kis háziasszonyainak kedvelt hetilapja, a Magyar Lányok számos szülőnek dolgát megkönnyiti, amikor csupa olyan olvasmányt közöl, amely a fogékony leánylélekre nemcsak hogy nincs káros hatással, de egyenest üdítő és tanulságos. A Magyar Lányok, *Tutsek* Anna kedves leányujságja hétről-hétre két fehér regényt is közöl: *Altai* Margit művészi regényét, melynek címe „A végzet útjai" és egy érdekfeszítő külföldi regényt, „A sárga veszedelem" címűt, melyet *Asbóthné-Ferenczi* Sári dolgozott át. Az e heti számból kiemeljük *Havas* István szép elbeszélését, *Mauks* Kornélia színes novelláját, cikket az amerikai Pompejiről, stb. A Magyar Lányok előfizetési ára félévre 6 korona.

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

A „Forradalom és Császárság" hatalmas, érdekes munkája első részének, a „Francia Forradalom"-nak második kötetét mai számunkhoz mellékelve küldjük el azoknak az előfizetőinknek, akik a bekötési díjat már beküldötték. Akik a kötetenkint járó 80 filléreket még nem juttatták hozzánk, kérjük, küldjék be mielőbb e bekötési díjat, nehogy a szétküldésben fönnakadás álljon be.

Pletyka. A pletykának az a különös természete van, hogy minél jobban akar valaki a nyomára jönni, annál jobban veszíti el a nyomot, úgy hogy végül tökéletesen belezavarodik nemcsak az alap, hogy úgy mondjuk, anyapletykába, hanem annak számos mellékhajtásaiba és gyermekeibe. Éppen ezért a pletykával szemben csak egyetlen egy védelem van, nem szabad tudomást venni róla. Ön azt mondja erre, hogy igen, igen, — de az emberek mégis beszélnek. Lehet, hogy beszélnek, sőt valószínű, hogy beszélnek, de higyje el, hogy minél többeket von ön felelősségre, annál többen és többet fognak beszélni. Szívesen elismerjük, hogy nem a legkellemesebb mulatság, ha egy kis városban az unatkozó hölgyek azt terjesztik valakiről, hogy kosarat kapott. Még furcsább, hogy ön alig ismeri azt a fiatal hölgyet, akitől állitólag kosarat kapott volna. De szolgáljon vigasztalására *az* a körülmény, hogy néha ugyanazt a pletykát terjesztik olyanokról, akik egyáltalában nem is ismerik a szóbanforgó leánykát. Ön most azt gyanítja, hogy a leány családja terjeszti ezt a hirt. Hát az lehet, hogy igy van, sokkal valószínűbb, hogy nincs igy, de egészen bizonyos, hogy bebizonyítható sohasem lesz. Éppen ezért kár utána járnia. Minél fölényesebben és izlésesebben nem vesz tudomást az egészről, annál inkább lesznek oldalán a jóizlésü emberek szimpátiái. És higyje meg, hogy még a kis városban is ez a legfontosabb.

„Mókus." *Kassa.* Atlag elég kényelmes a hivataluk és megnyugtathatjuk, hogy a társadalom nem tekinti őket kiközösitettjeinek. Legföljebb csak azokon szoktak élcelődni, akik léhaságukban nem törődnek egyébbel, mint azzal, hogy a nadrágjuk állandóan élesre legyen vasalva és manikürözött ujjaikat valahogyan be ne piszkitsák munkaközben. Ami pedig a fizetésüket illeti, ha nem is lesznek mindjárt direktorok, akiknek jövedelme ezrekre rúg, még akkor is tisztességesen megélhetnek és idejük is marad, hogy nősülés esetén, a családjukkal törődjenek. Ha tehát csak ez lenne az akadály, bár ezt nem kérdezte tőlünk, de: bátran kimondhatja a boldogító igent.

Kassai médi. Ön választ kér, de elfelejtette megírni, hogy mire kér választ. Mert levele csak tényeket konstatál, de kérdéseket nem tesz föl. Igy tehát mi sem mondhatunk véleményt.

Sz. P. *A zászlós.* Irodalmi értéke nincsen. Sőt másféle értéket sem találtunk benne. Tipikusan dilettáns munka, minden komolyabb kvalitás nélkül.

K. M. Utoljára. A perújitás — mint rendesen — nem vezetett eredményre. A dolgozat nem lett jobb, a hibák nem tüntek el, ellenkezőleg, a komprimálás folytán még rikitóbbak lettek. Éppen ezért most sem mondhatunk mást, mint a multkor.

Nelly. *A megmentő. A gyanú.* Ezek nem elbeszélések. Naiv, kicsinált kis históriák, szinte hihetetlen kezdetlegességgel megírva és ez úgy a stílusra, mint a jellemfestésre is vonatkozik. Komolyabb bírálatra számot sem tarthatnak.

K. M. *Küszöbön.* Túlságosan terjedelmes, vagy még inkább terjengő. A szép, egyszerű gondolatot elnyujtja és ezért hat verse zavarosan: egyes strófái, vagy sorai szépek, mások meg bombasztikusak. A vers legyen egyszerű és tömör, mint a trombitába szorított hang. Kevés szóval sokat fejezzen ki és sok érzést ébresszen föl az olvasóban. A második szakasza sikerült. A többi már nem, legföljebb még a negyedikben van egy-két szép sora. Fogja talán rövidebbre az egész verset és igy új, tömör formájában küldje be újra.

J. M. *Ma... Ha itt volna. Pihenő vulkánok. Kvarcitok.* Az elsők patetikusak és az, amit ön őszinteségnek szánt bennük, csak szavakkal való játék. Az utolsóban azonban kedves az alapgondolat és megérdemelné, hogy jobban kidolgozza, mert a megirása prózai. Próbálkozzék meg talán vele.

„Idegen rózsa." Sok bennük a kiforratlanság és ez egyáltalán nem az izlés javára mutatkozik. Közölhetetlenek.

R. L. *Igazgyöngyök.* Kezdetleges. Nem közölhető.

Lysistrata. Ügyesen versel, de hiányzik irásaiból az az igazi művészet, amely általános értéküvé tudná tenni költeményeit. Igy csak nemes időtöltés az egész, semmivel sem több.

B. P. *Olyan az... Távolból. Szeretem, stb.* Gyöngék. Tipikusan dilettáns szárnypróbálgatások. Közölhetetlenek.

N. A. *Ünnepi menet. Lom. Fuvola.* Ürreciőzködő játékok, finom sitlus-érzékkel, elég ügyes verseléssel. De lélek nélkül valók, mint minden ilyen atelier-játék. Nem váltak be.

„Szevera." *Őszi hangulat. A jégvirág és az ibolya.* Mind a kettő kezdetleges. Nem közölhetők.

Adria 25. Képesítésétől függ. Hajógépésznek is alkalmazhatják, ha a haditengerészetnél is az volt már. Egyébként legtanácsosabb, ha a titkári hivatalhoz fordul kérdésével, mert lehet, hogy most, amikor hajóparkjukat fejlesztik, szükségük lesz új emberekre.

Onkéntes. 1. Igen. 2. Csak a huszárságnál és az ulánusoknál nem. 3. Természetesen. 4. Aligha. 5. Mindegy. 6. Igen. 7. Ennek nincs u. n. piaca. 8. Ugyan, ugyan, mit nem gondol!

Clark Ádám
(1811–1866)

481. ELLENZŐ, diófa, két fekete oszl
482. KÉT OLTÁRGYERTYATARTÓ
483. KÉT OLTÁRGYERTYATARTÓ
484. ELLENZŐ, szines lakkfestésü je
485. ÁLLÓÓRA, Boulle-modoru, bron
486. FALI TÜKÖR, aranyozott fake
487. KÉT KANDELÁBER, aranyozo
488. KÉT MAGAS KANDELÁBER,
489. KÉT FALIKAR, bronz, kétkaru
490. KUPA FEDŐVEL, ón, vésettra
491. KUPA FEDŐVEL, ón, vésett l
492. KUPA FEDŐVEL, ón, hengeres
493. KIS ÜVEGSZEKRÉNY, arany
494. ÜLŐ TIGRIS, öntött bronz. Ki
495. KANDALLÓÓRA KÉT KAND
496. LÁDIKA, gyöngyházberakással

ben. XVIII. sz.	50.—
VIII. sz.	60.—
20 lánggal.	200.—
ajzu brokatell. XIX. sz.	600.—
piros barokk disszel. Francia, XVII—	400.—
Orosz, XIX. sz. e.	100.—
nce, XVIII. sz.	80.—
t. Velence, XVIII. sz. v.	80.—
Biedermeier.	40.—
. sz.	15.—
XVIII. sz. e.	20.—
e, XVIII. sz.	16.—
lasz, XVIII. sz.	25.—
III. sz.	16.—
XVIII. sz.	16.—

Clark Ádám

rovid

Jblképröm

320. l.

A képzőművészetek

M. országon.

Lukács G.: Magyarok a

kulturáért. Bp. 1929.

isztérium 1945 december 30.-án kelt 10.68

Clark Adam
és Thierney

irod
z
Viszota Gyula:
A Széchenyi-hid.

Ism.

G. P.
Erdélyi
Muzeum

1937. 199. l.

A két alpolgármester

Amikor a városháza krónikása kezébe veszi a tollat, hogy *Liber* Endre és *Lamotte* Károly alpolgármesteri választásának jelentőségét méltassa, akkor ez az egyszerű esemény megszinesedik, szárnyakat kap, mert az ujságiró ugy érzi, hogy kivételes dolog történik mindig, amikor a fővárosnak erről a két diszéről néhány sort irhat. Liber Endre és Lamotte Károly egyénisége, kiváló emberi mivolta megnemesit maga körül mindent s az ujságiró meghatottan, elfogódott szivvel jelenti az egyszerű hirt: „a főváros törvényhatósági bizottsága egyhangu lelkesedéssel ujból alpolgármesterekké választotta Liber Endrét meg Lamotte Károlyt."

Hogy kicsoda *Liber* Endre s kicsoda *Lamotte* Károly, azt itt nem kell elmondani. De nem is lehet. Hivatali müködésükről, városvezetői képességeikről irhatnánk akár köteteket is, mégse tudnánk kivetiteni azokat az érzéseket, amelyek tiszta lánggal lobbannak fel bennünk nevük említésére. Emberi mivoltuk szépségeinek egész tárházát viszik munkájukba és ezt a szintelen, fakó fogalmat „adminisztráció", megtöltik szinnel, élettel.

Liber Endrét ugy szokták jellemezni — és ez már szinte közhellyé vált — hogy ő *a városháza szive,* mig *Lamotte*-ot a város *pénzügyi és gazdasági őrének* szokták nevezni. Hiszen igazak ezek a megállapitások, de mégsem fedik a valóságot, mert *Liber* Endre több mint a sziv és *Lamotte* is sokkal több, mint a hideg ész.

Liber Endre speciális munkája soksokezer embert mentett meg és tett boldoggá. *Lamotte* tevékenységének nagyszerü gazdasági eredményei pedig üdvére szolgálnak a főváros minden lakójának. De ezzel nem merül ki ennek a két *embernek* jellemrajza.

Nem célunk, hogy analitikai próbálkozásokkal kisérelјük meg determinálni, vagy akár definiálni ennek a két nagyszerű városvezetőnek tisztviselői és emberi mivoltát. Csak örülni akarunk annak, hogy itt vannak, hogy dolgoznak, hogy látjuk őket és közelükben lehetünk. Szeretnők megmutatni nekik azt a mélységes tiszteletet és szeretetet, amellyel a városháza és az egész főváros körülveszi őket. Ki akarjuk fejezni megilletődött érzéseinket, amikor ujból ott látjuk őket munkahelyükön, azt a megnyugvást, amit Budapest érez, amikor tudja, hogy *Liber* Endre és *Lamotte* Károly alpolgármester zavartalanul folytathatja azt a nagyszabásu munkát, amelynek minden egyes üteméből jóság, erő, élet fakad, mint a Golf-áramból, mely a trópusok melegét viszi gazdag áramlásban messzi, hideg tájak felé, hogy ott életet fakasszon.

Ifj. Wolff Károly dr., az uj központi kórházigazgató

nyilatkozik nagyszabásu terveiről, elgondolásairól

Harminchat esztendős ifjabb dr. *Wolff* Károly. Magas, izmos, kisportolt férfi, akiből sugárzik az energia. Fiatalon csinált karriert, az kétségtelen, viszont olyan pozicióban, ahol tehetség és rátermettség, erős kéz és széles látókör előfeltételek, a fiatalság nem lehet akadály, sőt ellenkezőleg.

Beszélgetésünkből azt a benyomást meritettem, hogy ifjabb Wolff Károly orvosvoltán kivül elsőrendü organizátor és ami talán mindennél több, kiválóan müvelt, koncepciózus ember. Bizonyos, hogy mostani helyén beváltja azokat a várakozásokat, amelyeket megbizatásához minden oldalról füznek.

A fővárosi kórházak uj igazgató-főorvosától elsősorban azt kérdeztük meg, hogy mely feladatok végrehajtását tartja legfontosabbnak.

— *Természetesen — hangzott a válasz —, csak az adott anyagi keretek között hajthatom végre elgondolásaimat. A budapesti kórházak szinvonala általában jó, a beteggyógyitás statisztikája rendkivül kedvező és a felszerelés is európai nivón áll. Mindenesetre, a rendelkezésre álló összeg egy részét a felszerelés további fejlesztésére fogom felhasználni. Egyidejüen három kórház átalakitási problémáját akarom megoldani, a Rókusét, a Szt László kórházét és a Bakács-téri női klinikáét. Az utóbbiból tudvalevően az uj rádium-kórházat épitjük ki. Mindhárom feladat fontos és a lehetőség szerint gyors tempóban hajtjuk végre megoldásukat.*

Nem szabad lebontani a Rókust!

— Igazgató ur a Rókus-kórház reorganizálásáról beszél. Engedje meg, hogy feltegyem a régóta hangoztatott kérdést: elvben nem volna-e helyesebb és célszerübb uj épületet emelni valahol a város egészséges perifériáján, mint az évszázados épületet nagy költséggel restaurálni?

— *Magyarországon az a nézet uralkodik, hogy minden régi épületet sürgősen le kell bontani és ujjal pótolni. Angliában közvetlenül a királyi palota mellett két rendkivül öreg, sőt ódon kórház fekszik, anélkül, hogy bárki megütköznék ezen, vagy az épületek lebontását követelné. Az angolok büszkék a tradiciókra, mi viszont, fájdalom, semmi sulyt nem fektetünk arra, hogy a Rókus-kórházat, ezt a körülbelül kétszázesztendős intézményt, mint igazi kulturdokumentumot épségben megőrizzük. Kétszáz esztendeje rendelkezik a főváros és Magyarország ezzel az európai viszonylatban is nagyszerü gyógyitó intézménnyel, amely az idők folyamán berendezésében és felszerelésében egyre tökéletesebb lett. Napjainkban különben az egész világon eltértek attól a husz-huszonöt év előtt divatos áramlattól, hogy a fontos szerepet betöltő kórházakat a város külső területein helyezzék el. Tekintettel arra, hogy a szerencsétlenségek, balesetek, a gyors segitséget, beavatkozást, mütétet követelő esetek a város centrumában játszódnak le, minden metropolisnak rendelkeznie kell egy központi fekvésü kórházzal, amely a betegek gyors, néha életmentően fontos ellátását lehetővé teszi. Ilyen szerepet tölt be Budapesten a Rókus-kórház, amelyet semmi körülmények között kihelyezni nem szabad. Mindentől eltekintve: egy uj épület emelésének költsége háromszor-négyszer nagyobb, mint az az összeg, — körülbelül két és fél millió pengő — amelyet a Rókus-kórház átépitésére kivánunk forditani. Ezért tehát nagyon meggondolandók a régi Rókus lebontását célzó akciók.*

A modernizált régi Rókus

— Mikor aktuális a Rókus-kórház ügyének végleges rendezése?

— *Egyelőre évente két osztályt reorganizálunk. Ez azonban független a két és fél milliós összeg felhasználásától, amelyet a teljes nagyvonalu átépitésre szánunk. Szendy Károly polgármester ur még tanácsjegyző korában készitett egy nagyszerü tervet, amelynek jegyében az átépités a költségvetésbe való beállitása percében meg fog történni. Eszerint a Rákóczi-uti frontot lebontjuk; ez amugyis az eredeti épülethez hozzátoldott rész. Igy a Rákóczi-ut szélesebb lesz, a mostani front helyén parkot és közvetlenül az épület előtt árkádokat helyezhetünk el. A Stáhly-utcában pedig kettős frontot kivánunk kiépiteni, vagyis megnagyobbitjuk a kórházat olyanformán, hogy az utca másik oldalán is a Rókushoz tartozó épületrészek emelkedjenek A központi épületet és ezeket az uj épületrészeket alagutak és két «sóhajok hidja» kötné össze, amelyek zavartalan kapcsolatot biztositanak. Ilyenformán módunkban áll a központi épület*

lebontása nélkül hatalmas, uj pavillonokhoz jutni és a fejlődő város igényeit kielégiteni.

Marseille példája

— Nem gondolja-e Igazgató ur, hogy a város emelkedő forgalma, az utcáról beszürődő zaj és por egy későbbi időpontban mégis alkalmatlanná teszi a kórházat feladatának kifogástalan ellátására?

— Minden más szempont jelentéktelenné válik, ha figyelembe vesszük, hogy a város legfontosabb kórházának igenis, centrális helyen, a Cityben kell feküdnie. Mindentől eltekintve az utcai zajt rendkivül könnyü letompitani, illetőleg teljesen megszüntetni. Marseilleben most épitettek egy kórházat, amelynek ablakait nem lehet kinyitni és igy a kórtermekben abszolut csönd van. A betegszobák levegője mindamellett egy klimatikus fürdőhelyével hasonlitható össze, amennyiben szürő- és szivóberendezések segitségével a legideálisabb összetételü levegőt juttatják a betegekhez. Szabályozni képesek a «klima» nedvtartalmát, hőmérsékletét. A port száz százalékosan kizárják. Látnivaló, hogy a mai tudományos és technikai ismeretek felhasználása mellett még egy centrális fekvésü, sőt, akár a város egészségtelen helyén emelkedő kórház is olyan pihenő- és gyógyitó-helyet biztosithat a betegek számára, mint amilyent az ideálisan jó orvos pácienseinek előir. Egyebekben ne higyje, hogy én kizáróan tradicionális elgondolások alapján ragaszkodom a Rókus-kórház mai helyéhez és az épület magvához. Egyszerüen anyagi meggondolások késztetnek arra, hogy az adott helyzetből a legkedvezőbb lehetőséget teremtsem meg.

Számüzik a villamost a Rókus tájékáról

— Kétségkivül nagy hiba volt, hogy az infláció alatt elmulasztották a legfontosabb épitkezések filléres árakon való végrehajtását. Sőt, ezek az épitkezések akkor sem történtek meg, amikor néhány esztendővel a háboru után olcsó pénzen külföldi kölcsönhöz juthattunk volna... — mondottuk.

— Ebben tökéletesen igaza van. Egyszer édesapám volt az, aki annakidején minden energiájával harcolt a közgyülésen, hogy épitkezzünk, mert soha vissza nem térő alkalmunk van óriási-arányu reformokat végrehajtani. A közgyülés el is fogadta édesapám elgondolását, de az akkori kormány megakadályozta az épitkezést. Fájdalom, azt a szempontot képviselték, hogy inflációs időkben minden fillérrel takarékoskodni kell. Ausztria és Németország az infláció alatt épitette ki óriási arányban középületeit, intézményeit és igy kórházait is. Igaz viszont, hogy az inflációt nem ismerő államok soha nem épitkeztek és nem épitkeznek ilyen könnyedén. Stockholmban a hires Radiumhemmet-et, a világ legkülönb rákgyógyitó kórházát iskolából alakitották át és Franciaországban, még hozzá Párisban az egyik legkitünőbb kórház régebben fegyház volt. Az épületek külső formájával nem kell mindig törődni, — főleg akkor nem, ha amugy sem változtathatunk rajta lényegesen. A Rókus-kórház belső berendezése pedig elsőrendü és még inkább az lesz a teljes reorganizálás után. Még meg akarom jegyezni, hogy a Gyulai Pál-utcából és a Stáhly-utcából számüzni akarom a villamosvonalat, illetőleg minden igyekezetemmel megkisérlem, hogy az ott kanyargó 2-es számu kocsi sinjeit, valamint a Corvin-áruház előtti és a Rókus-kórház betegeit zavaró kőbányai villamos végállomását máshová helyeztessem át. Nagyon könnyen található olyan megoldás, amely minimális költségek mellett a kórház betegeinek érdekeit szolgálja.

Rákgyógyitó központ

— Tudomásunk szerint igazgató ur egyik leglelkesebb hive a főváros ujonnan megszervezendő rádiumkórházának? Milyen stádiumban vannak az előkészitő munkálatok?

— A rádiumkórházat a mostani Bakács-téri női klinika épületében helyezzük el bizonyos alakitások után. Az épület kiválóan alkalmas gyors és olcsó restaurálásra, tekintve, hogy vastag közfal kevés van, annál több a gyorsan lebontható rabitzfal. Manninger Vilmos egyetemi tanárral együtt európai körutra indulunk, hogy a nagy rádium-, azaz rákgyógyitó kórházat a helyszinen tanulmányozhassuk. Stockholmba, Kopenhágába, Oslóba, Párisba és Londonba megyünk. Velünk tart dr Czunft Vilmos főorvos is, a sugárterápia kitünő magyar speciálistája, aki a budapesti rádiumkórháznak Manninger professzor mellett egyik erőssége lesz. Igyekszünk a legmodernebb épitési módszereket alkalmazni és a berendezésben a nagy európai rákgyógyitó kórházak tapasztalatait felhasználni. A rádiumot egy nagy francia—belga cégtől vásároljuk és ezzel Budapestet Közép-, Kelet-Európa és a Balkán legfontosabb rákgyógyitó központjává tesszük. Nagyon valószinü, hogy külföldről rengeteg beteget fogunk kapni, akik jelentősen hozzájárulnak a rákgyógyitó kórház alapitási költségeinek amortizálásához. A rákbetegeken kivül sugárterápiával gyógyitjuk rádiumkórházunkban a Basedow-betegséget, a fehérvérüséget és sok más bajt. A rádiumkórház korszakot fog jelenteni a magyar orvoslás történetében.

Rádium készpénzért és kölcsönbe

— Milyen értéket képviselő a budapesti rádiumkórház beszerzendő rádium-anyaga?

— Harmincötezer dollárt, azaz másfélmillió pengőt forditunk a szükséges öt gramm rádium megvásárlására. Ez rendkivül előnyös vételnek mondható, tekintettel arra, hogy a rádium világpiaci ára lényegesen nagyobb. A fizetési feltételek is nagyon kedvezők. Mindössze másfél gramm rádiumot kell készpénzzel kifizetnünk, a további három és fél grammot «kölcsön» kapjuk, azaz hosszu törlesztés utján fizetjük. A francia—belga vállalat ingyen szállitja a szükséges felszerelést és minden vonatkozásban elősegiti, hogy a budapesti rádiumkórház a világ egyik legelső rákgyógyitó intézménye legyen.

A fertőző-kórházak kibővitése

— Milyen további elgondolásai vannak igazgató urnak uj megbizatásával kapcsolatosan?

— A főváros fertőzőbeteg-kórházában vannak még olyan hiányosságok, amelyek pótlásra szorulnak. Például kevés a megfigyelés alatt álló betegek számára fenntartott hely. Ma az a helyzet a Szent László-kórházban, hogy a kezdeti stádiumban lévő, tehát még kétesdiagnozisu fertőző-betegek részére nem rendelkezünk megfelelőszámu izolált betegszobával. Itt tehát sürgős reformra van szükség. A főváros kórházaiban egyébként általános a panasz, hogy az anyagi keretek nem engedik meg megfelelő számu orvos alkalmazását. Igyekezni fogok ezen a helyzeten is segiteni, mert kétségkivül nem ideális, hogy körülbelül száz betegre jusson egy orvos. Ismétlem azonban, hogy ezért a helyzetért senki nem felelős. Az anyagiak hiánya akadályozza meg a viszonyok megjavitását.

Csak a képzettség számit az orvosi kinevezéseknél

— Kinevezések várhatók a kórházakban a közeljövőben?

— Néhány főorvosi állás került és kerül betöltésre. Nagyon természetesen mindenütt keresztülviszem azt az elvet, hogy a legmegfelelőbb, legrátermettebb, legtehetségesebb orvosok kapják meg a vezető pozíciókat. Hangsulyozni akarom, hogy ugy most, mint a jövőben az orvosok megválogatásánál kizáróan a kvalitás szempontja vezet, mindenféle más nézőpontot az orvosi állások betöltésénél mellékesnek tartok. Mindenütt a világon az állam vállalja azokat a horribilis költségeket, amelyeket Magyarországon, nagyhirü orvosi intézményeink fenntartásával Budapest székesfőváros közönsége teremt elő. Ezeket az elsőrendü intézményeket nem szabad és nem fogjuk elhanyagolni. A legjobb magyar orvosok szerződtetése és a legkorszerübben felszerelt kórházak: ez az ambicióm és kizárólagos programmom uj megbizatásomban.

Ifjabb Wolff Károly rokonszenves, tárgyilagos, hozzáértést elárulo elgondolásait bizakodással fogadjuk.

BEREND PÁL.

Csempefal az Alagutban

Bornemisza Géza kereskedelmi miniszter elhatározta, hogy tataroztatja és kicsempézteti az Alagutat. Őszinte örömünkre szolgál a miniszter döntése, ami végre egy évtizedek óta huzódó problémát oldana meg. Az öreg és lerongyolt Alagutra valóban ráfér ez a *fiatalitó eljárás*, mert mai állapotában cseppet sem tartozik a világvárosi attrakciók közé.

Különös öröme *A Pesti Városházának*, hogy Bornemisza miniszter elhatározását regisztrálhatja, mert *lapunk 1933. december 15-iki első számában vetettük fel* azt az ötletet, aminek megvalósulásáért azóta is kardoskodtunk, hogy *külföldi nagyvárosok alagutátjárójának mintájára, a mi szegényes, de romantikus Alagutunk falát is fehér csempelapokkal rakják ki.*

A lap szerkesztője annakidején, amikor az Alagut csempével való burkolásának ötletét felvetette, megjegyezte, hogy róla, mint inditványozóról nyugodtan megfeledkezhetnek, de az, aki a tervet megvalósitja, *emléktáblát* érdemel. Inditványunkat változatlanul fenntartjuk azzal megtoldva, hogy az emléktáblára, amennyiben ezt az évtizedes mulasztást csakugyan helyrehozza, *Bornemisza* Géza ne vét vessék fel!

Széchenyi az alkotó magyar

Irta: vitéz Kátay József

„Amikor a politika terére léptem — írja egyik könyvében Széchenyi István — Magyarország sírkerthez hasonlított, ahol minden alszik és ahol a kormány a magyar alkotmány és a magyar nemzetiség utolsó szikráját is sírba temeti". Széchenyinek ez a megrázó vallomása világítja meg önvallomásának ezt a másik mondatát: „Dolgozom szorgalmasan s dolgozom önérzettel; lenyesik szárnyaimat, lábaimon járok, levágják lábaimat, kezeimen fogok járni s ha ezeket is kiszakítják, hason fogok mászni, csak használhassak". Valóban ilyen hatalmas, szinte emberfeletti hit, erő, önbizalom és elhatározás kellett ahhoz, hogy valaki megkísérelje a XIX. század elején Magyarország temetői nyugalomban s mozdulatlanságban alvó népét felébreszteni, hogy virágzó termőföldde változtassa a sivár, az elhanyagolt, a műveletlenség ősállapotában lévő nagy magyar parlagot.

Széchenyi tizenhét esztendeig tartó katonáskodása alatt, szolgálatban és szolgálaton kívül tett sok belföldi és külföldi útja közben reális képet alakított ki magának hazájáról és Európáról. Ez a végtelenül őszinte s a hazai viszonyokat illetően sokszor talán túlzottan is pesszimista kép indította Széchenyi nyugtalan zsenijét munkára, szűntelen cselekvésre. Széles látóköre felölelte az akkori magyarságnak és Európának teljes szellemi és gazdasági állapotát s ez tette őt a reformkornak, a XIX. század első felének egyetlen vérbeli forradalmárává. Sajátos szemléletével, gazdag tudásával, törhetetlen akaratával és óriási tehetségével úgy áll magyar kortársai között, mint a tokaji hegy a homokbuckák s vakondtúrások közt, olyan magasan és olyan egyedül.

Ebből a szédítő szellemi magasságból mindenkinél tisztábban, világosabban s kínzó élességgel látta, hogy Magyarország nem maradhat továbbra is sírkert és parlag. Itt is meg kell mozdulnia egyszer az életnek, az országot szellemileg és anyagilag fel kell emelni, közelebb kell hozni Európához. Mindenkinél jobban érezte és tudta, hogy ezt az óriási erőfeszítést magának a magyarságnak kell megtennie, mert ha idegen hatalmak kényszerítenék rá, akkor abból nem lesz semmi hasznunk, nemzetiségünk, magyarságunk, önálló népi életünk, nemzeti létünk értelme feltétlenül áldozatul esik az idegen beavatkozásnak.

A nemzethalál kétségbeejtően sötét viziója s a nemzeti boldogulás, haladás, fejlődés fénylő ideája közt hányódott Széchenyi egész életében. A pusztulás réme ott kísértett minden gondolata mögött, ezért akarta és hirdette mir-

Uj Magyarság Evkönyve 1942

dénáron az életet. Nemcsak prófétája volt az új magyar életnek. A tettet többre becsülte a szónál, alkotó, cselekvő ember volt. Nem várt mások segítségére, biztatására, maga fogott hozzá a feladatok megoldásához, mert nagyon jól tudta, hogy csak az valósul meg, amit ő maga indít és végez el. Csodálatos, páratlan termő élet volt. Magyar földön nem volt és talán nem is lesz senki, aki népének és országának annyi mindent adott volna, mint ő. Alkotásainak csak a puszta felsorolásával, csak a címeivel megtelnék jó néhány oldal. A terveknek azt a roppant tömegét, ami benne megszületett és munkáiban világot látott, egy évszázad sem tudta mind megvalósítani. Ez a mai Magyarország modern közgazdasági, közlekedési, technikai berendezésével, fejlett mezőgazdaságával, iparával, rendezett pénzügyi problémáival, egyesületeivel, társadalmi életével, kultúrájával és civilizációjával az ő álma volt.

*

Természetesnek tartjuk, hogy Széchenyit, mint huszártisztet s mint földbirtokost közelről érintették a mezőgazdasági kérdések. Első cikkét 1818-ban egy bécsi lapban, német nyelven a lovakról írta. Néhány év mulva hosszabb külföldi utat tett Németországban, Franciaországban, Angliában Wesselényivel s a gazdasági viszonyokat tanulmányozta. A lóverseny felsőbb körökben nem talált erős visszhangra, mert ez akkor még Ausztriában is ismeretlen intézmény volt. Neki kellett tovább vinnie a kezdeményezést. 1826-ban Pozsonyban, 1827-ben pedig Pesten lóversenyt rendezett. Ezekről maga írta a tudósításokat, hogy az eszmét minél szélesebb körben elterjessze. 1830-ban megalapította a Magyarországi Állattenyésztő Egyesületet. Ebből fejlődött ki később a Magyar Gazdasági Egyesület, a mai OMGE őse és a Lovaregylet is. Valóban úgy történt, amint azt a „Lovakról" szóló 1828-ban magyar és német nyelven megjelent művének jeligéje jósolta, a kisded magból idővel termő tölgyfa lett.

1821 januárjában, katona volt még akkor, a Tiszántúlra kellett utaznia. Amikor Budára ért, a Duna be volt fagyva, de a jég már erősen mozgolódott, úgy, hogy a révészek csak sok rábeszélésre s jó borsos áron, 25 forintért vitték át kocsiját a jégen. Még el sem hagyta a pesti partot, beállt a jégzajlás. Ekkor jutott eszébe először, hogy állóhidat kellene építeni a folyón. Kijelentette, hogy egyévi jövedelmét hajlandó volna rááldozni az állóhídra. Egyelőre azonban feledésbe merült az ügy. 1828-ban elevenítette fel előtte Sándor Móric gróf Angliából küldött levele. Sándor gróf angliai tartózkodása idején egy Brunel nevű hídépítő mérnökkel tárgyalgatott s a tervek elkészítéséhez szükséges adatokért fordult Széchenyihez levelével. Széchenyi készséggel állt rendelkezésére, József nádortól hamarosan megszerezte a szükséges adatokat és eljuttatta barátjának Angliába s ettől kezdve maga vette kézbe a hídügyet. Az első vázlatos terveket júniusban kapta meg Angliából és azokat rögtön bemutatta a nádornak. A Hitel megírásával, utazgatásokkal, politikai harcokkal telik el a következő néhány esztendő, de Széchenyi a gondolatot most már nem hagyta elaludni. 1832-ben megalakította a hídegyesületet: „mindazon nehézségek kinyomozására és meggyőzésére, amelyek eddig fővárosaink szoros egybekapcsolását hátrálák".

A két fővárosnak, Pestnek és Budának akkoriban körülbelül 100.000 lakosa volt. A hajóhidat

Mária Terézia ajándékozta a városoknak. Ez az átkelőforgalmat valahogy lebonyolította, de hajók érkezésekor mindig meg kellett nyitni, télen szét kellett szedni. Ilyenkor csónakok, kompok álltak a közlekedés szolgálatában. Ha a jég elég vastagra fagyott, azon közlekedtek, de jégzajlás esetén, ami hetekig, hónapokig is eltartott, teljesen megszakadt az összeköttetés. A két országrész forgalma és a posta is itt kelt át a Dunán. A főváros, de az egész ország fejlődése érdekében, a személyforgalom és a kereskedelem zavartalanságának biztosítására egyaránt szükség volt az állóhídra.

Széchenyi a hídegyesület megalakítása után Andrássy György gróffal Angliába utazott a hídépítés tanulmányozására. Megismerkedett Tierney Clark-kel, a legkitűnőbb angol hídépítővel. Mikor hazaérkezett, terjedelmes jelentésben számolt be útjuk eredményéről a hídegyesületnek. A híd — olvassuk többek közt ebben a jelentésben — „egy olyan varázslatos példa lesz, amely ellenállhatatlanul ébreszti fel azon nemzetdicsőítő közszomjat, mely Dunánkat s többi folyóinkat regulázni s azokat a tengerrel összeszekötni vágyna; Ludovika útjára vasutat rakna; mocsarainkat szárítaná, egész hazánkat vízcsatornákkal kapcsolná össze; minden folyóra hídakat vonna; Pestbül kikötőhelyet bűbájolna, hová csak egyetlen Tiszábul jövő csatornaásás után, kikeletkor legolcsóbb s legjobb úton, mellyel a Teremtő megálda, Tokajbul, Aradrul, Zimonybul, Eszékrül, Sziszekrül, Bécsbül, sőt még Konstantinnápolybul is bátran jöhetne a most annyira kifejtett gőzhajó". A terveknek egész halmazát öleli fel ez az egyetlen mondat. Benne van nagyjából az egész Széchenyi-féle technikai programm, a közmunkáknak szinte végtelen láncolata. Mindezek elindítását a híd példájától várta Széchenyi. Ezért foglalkozott annyira kitartóan, türelemmel és szeretettel vele.

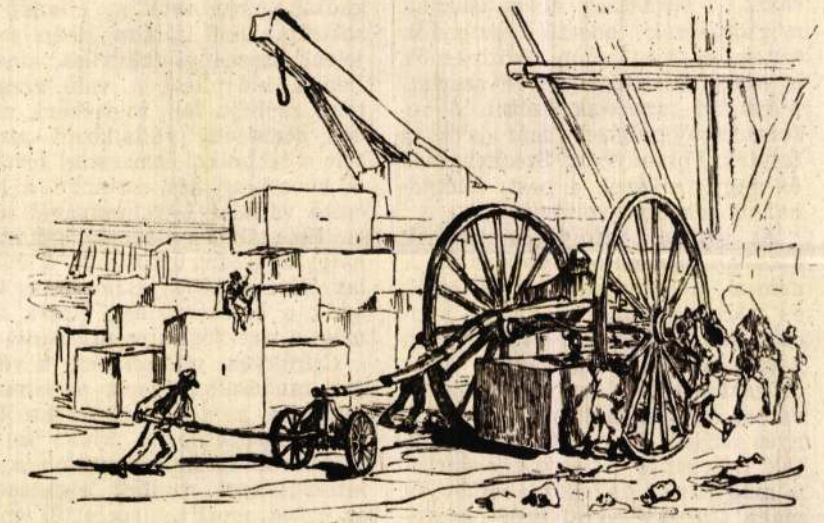

A Lánchíd építése

Mi késői nemzedék, ha átsétálunk a Lánchídon, vagy megál-

lunk a Dunaparton, megbámuljuk a híd szép, klasszikus vonalait, nem is sejtjük, hogy Széchenyinek mennyi munkájába került, amíg megépült. Az adózás, az állami költségvetés akkor még ismeretlen volt Magyarországon. Széchenyinek a hídépítéshez szükséges tőkét külföldi megánbankházak segítségével, részvénytársaság útján kellett összehordani. A mérnököket, a terveket, az alkatrészeket külföldről, főleg Angliából kellett beszerezni. De a technikai rész még aránylag könnyebb munka.

A legnehezebb feladat megoldásával, a nemesség ellenállásának megtörésével, hosszú esztendők teltek el. A hídon közlekedők ugyanis, Széchenyi terve szerint, hídvámot tartoztak fizetni. A reformországgyűlések már javában folytak Pozsonyban, Széchenyinek és nagy tervének a pesti állóhídnak is sok híve volt már.

Az igazán befolyásos elemek azonban másként gondolkoztak. A nemesi adómentességet féltették és védték halálig a híddal kapcsolatban. „Inkább várok három napig Pesten, vagy jeget törve csónakázom Budára, hogysem én vámot fizessek a hídon, habár fényes acélból lenne is" mondogatták Széchenyi feljegyzése szerint a magyarok. Az ellentábor élén maga Cziráky Antal gróf országbíró állott. Minden követ megmozgattak, hogy az országgyűlés fel ne függessze a híddal kapcsolatban a vámmentességet, mert hitük szerint, amelyik napon ezt megteszik, az a nap „az ősi magyar alkotmány temetése napja" lesz. A két várost azzal ingerelték s lázították a híd ellen, hogy ha az megépül, a hajóhíd feleslegessé válik s elesnek az ebből származó jövedelemtől. Riasztgatták a polgárokat, hogy nem tudnak a Dunában olyan hídoszlopokat emelni, hogy azokat a víz alá ne moshassa s jég el ne hordhassa; ha pedig mégis sikerül, akkor az oszlopokon megakad a jég, összetorlódik s árvíz önti el a várost. Széchenyinek meg kellett győznie, fel kellett világosítania a két város tanácsában ülő polgárokat, az országgyűlés alsó- és felsőházának tagjait szinte egyenként s csak így érhette el, hogy az 1836-i pozsonyi diétán megszavazták a híddal kapcsolatos vámmentességre vonatkozó XXVI. törvénycikket.

Miután a felsőházi tárgyalást nem sikerült Czirákyéknak a következő diétára halasztani és a törvénycikket a főrendek is elfogadták, megalakult az állandó bizottság. 1836 június 10-én megjelent Széchenyi felhívása, amelyben a hídépítésben való részvételre szólítja fel „földtekénk minden pénzeseit, vállalkozni szeretőit s technikai ismerettel bíróit". A következő két esztendő a hídépítő vállalat létrehozásával telik el. Sina György bécsi bankár és magyar földbirtokos állt a vállalat élére s 1838 július 17-én aláírták a hídszerződést. Hátra volt még a szerződés szentesítése.

Czirákyék, miután sem a városok tanácsaiban, sem az országgyűlésen, sem a konkurrens Ullmann pénzcsoport újabb és olcsóbb, de hasznavehetetlen ajánlataival nem tudták elgáncsolni az ügyet, most azt szerették volna elérni, hogy a király ne szentesítse a szerződést és így a technikai kivitelre soha sor ne kerülhessen. A legfelsőbb bécsi körökben kezdtek izgatni és nem eredménytelenül. Pálffy Fidél gróf, az akkori kancellár például Czirákyék felvilágosító munkája után napokig szinte magánkívül volt amiatt, hogy a hídépítés kezdeményezése nem a kormánytól, hanem a nemzettől indult ki s magát Metternichet akarta rábírni, hasson úgy az uralkodóra, hogy az tagadja meg a szerződéstől az aláírást. Pesten s a megyékben Czirákyék

a hopponmaradt konkurrens vállalkozók segítségével hintik a konkolyt, Széchenyi személyét sem kímélik. A hídépítéssel kapcsolatban nyerészkedéssel vádolják. Két vármegye, Nógrád és Zemplén, már tiltakozik s a törvény visszavonását követeli. Széchenyi naplójában 1838 március 14-én az árvíz előtti napon így panaszkodik: „Ó szegény híd, vagy inkább szegény elve az egyenlő fizetésnek, mily nehezen tudsz te megszületni!"

Végre 1939 májusában a király mégis jóváhagyta a szerződést s megkezdhették a műszaki munkálatokat. Széchenyi ezekből is kivette a részét. Segített a vasanyag beszerzésénél, a tölgyfacölöpök szállításánál, a kisajátított telkek kártalanításánál. Lakást bérelt a dunaparti Ullmann házban, néhány lépésre az építkezés színhelyétől, hogy állandóan a közelben lehessen, hogy naponta láthassa miként válik valóra legkedvesebb gondolata. A budai pillér alapkövét nagy ünnepség közben 1842 augusztus 24-én helyezte el József nádor, a pesti pillér alapkövét 1845-ben. A láncok felvonását 1848 márciusában kezdték meg. Az első lánc felvonása után Adam Clark, Tierney Clark öccse, aki a munkálatokat vezette, átsétált a láncon a túlsó partra. Széchenyi, aki véletlenül meglátta, megrótta a neves mérnököt, hogy miért veszélyezteti az életét. Néhány nap mulva azonban ő sem tudott ellenállni a vágynak, megkockáztatta a veszélyes utat az egyetlen láncon a két part között, sőt magával vitte Béla fiát is. Az utolsó lánc felvonását 1848 nyarán mint közlekedésügyi miniszter nézte végig Széchenyi egy csónakról. A súlyos lánc, amikor már nagy magasságban függött a víz fölött, hirtelen visszazuhant és felborította az alatta álldogáló csónakokat. Széchenyi maga is beleesett a Dunába, de nem vesztette el lélekjelenlétét, minden segítség nélkül szerencsésen kiúszott a partra.

Pesti hengermalom

A hidat 1849 őszén adták át a forgalomnak. Igy teljesen kész és használható állapotában Széchenyi sohasem látta, egyszer sem ment át rajta, de reményei, amiket hozzáfűzött, mind valóra váltak. A hídépítéssel megkezdődött Budapest világvárossá való fejlődése és az egész ország közlekedésének korszerűsítése.

Az első Dunagőzhajózási részvénytársaságot 1829-ben alakították meg Andrews és Pritchard angliai hajóépítők. Egy év mulva már ott van a társaság tagjai közt Széchenyi és munkához lát, hogy a Dunát alkalmassá tegyék a hajózásra, hogy megnyissák a kereskedelem számára egész a Fekete-tengerig. Pesten összetákolt hajóján Waldstein gróf és Beszédes magyar vízimérnök társaságában végigutazta a Dunát egész a torkolatáig. Az út során Széchenyi megbetegedett, közel érezte magát az elmúláshoz és végrendeletet készített. Ebben a végrendeletben is hangsúlyozta: „Magyarország felemelésére csak három út van: nemzetiség, közlekedés és végre más nemzetekkel való kereskedelmi összekapcsolás. Ezeket kötöm szívetekre; emeljétek az el-

sőt tehetségtek szerint fel, díszítsétek igaz nemesség által; fejtsétek ki a másodikat Buda-Pesti fővárosunkban. Tegyetek mindent, hogy Buda-Pest megszűnjék egy vak zsák lenni; s ennek elérése végett a Duna vizét hajózásnak és kereskedésnek kinyitni kell." Ezen az úton ismerkedett meg Széchenyi a dunai hajózás nehézségeivel és legnagyobb akadályával, az Orsovánál kezdődő sziklapadokkal, amelyek a Dunát alacsony vízállás esetén nagyobb hajók számára járhatatlanná tették. Tapasztalatairól még útközben jelentést küldött József nádornak, felajánlotta szolgálatait a „Duna végig hajózhatóvá tételére" vonatkozó javaslat elkészítésére.

A Bécs melletti, florisdorfi Dunaparton még ugyanebben az évben hozzáfognak Széchenyi és barátai költségén az első dunai gőzhajó megépítéséhez. 1830 őszén bocsátották vízre a hajót, amely *I. Ferenc király nevét viselte.* A következő év tavaszán tette meg első útját Pestre. 1932-ben két újabb hajó készült el. Mikor 1833-ban a bécsi kormány Széchenyit királyi biztosi minőségben megbízta az aldunai szabályozási munkálatok vezetésével, már gőzhajón indult újabb tanulmányútra az Aldunára. Vele utazott akkor Vásárhelyi Pál, a reformkor leghíresebb magyar mérnöke, a helytartótanács mérnöki osztályának vezetője is. Vásárhelyinek első dolga volt, hogy elkészítse a pontos hely- és vízrajzi felvételeket, mert a folyónak ez az igen veszedelmes szakasza, bár a katonai határőrvidék területére esett, annyira kívül volt az érdeklődés terén, hogy még használható térkép sem készült róla. Azután megkezdődik a nagy munka: Traján császár hadiútjával párhuzamosan sziklákba vájják azt a műutat, amit később Széchenyi nevéről neveznek el. Abban az időben nem volt még olyan képzett munkásgárda, amelyik értett volna a sziklarepesztéshez, a robbantásokhoz. Ezt a mesterséget itt, az aldunai sziklaút elkészítésénél kellett megtanulnia annak az ezerfőnyi munkásnak, akik Vásárhelyi irányításával 1833 júniusában hozzáfogtak a Dunameder szikláinak eltávolításához.

Széchenyi fanatikus kitartással vett részt ebben a munkában is. Nem sajnálta a fáradtságot, hogy Angliába utazzék s ott tanulmányozza a hasonló munkálatokat. Útközben a württembergi és a bajor királyt beszervezte a dunai gőzhajózási részvénytársaság tagjai közé s ezzel a dunai ügyeknek nemzetközi jelleget adott, nemzetközi érdeklődést ébresztett irántuk. Angliában személyesen tanulmányozta a vízalatti munkákat. Búvárharanggal leszállt s megnézte a sziklarepesztést, megtanulta azután a cement és a beton készítésének mesterségét is. Tíz évig foglalkozott egyéb más alkotásai mellett a dunai ügyekkel lankadatlan szorgalommal és kitartással. Nemcsak a technikai akadályokat kellett legyűrnie. Meg kellett birkóznia a határőrvidék katonáival, akik féltékenyen nézték a területükön folyó nagyszabású munkákat s folyton áskálódtak ellene Bécsben. Meg kellett nyernie az érdekelt idegen hatalmakat, a szerbeket, a románokat és főleg a törököket, akiknek akadékoskodása késleltette a munkát. Külön fejezete ennek az érdekes diplomáciai tevékenységnek Ada Kaleh sziget akkori török basa ura ellenállásának megtörése s a mai Turnu Severin nevű ismert román város megalapítása. Széchenyi vasakarata legyőzött minden ellenállást. 1834-ben háromszori átszállással el lehetett jutni gőzhajón a Fekete tengerig.

1836-ban pedig Galac és Konstantinápoly között megindítják az első magyar tengerjáró hajót, amely *Ferdinánd király* nevét viselte. A határvidék katonai köreinek szüntelen áskálódása folytán később a bécsi kormányférfiakban bizalmatlanság támadt Széchenyi iránt. A munkálatokra egyre nagyobb erőfeszítések árán sikerült csak pénzt szereznie s egyre kevesebbet, úgy, hogy egyszer a sajátjából kellett adnia 10 ezer forintot, hogy a munkásokat kifizethessék. Tíz év alatt mindössze 500.000 forintot költött Széchenyi a dunai munkálatokra. Ezzel az aránylag csekély összeggel egy félévszázadra megoldotta a gőzhajózás életbevágó problémáját.

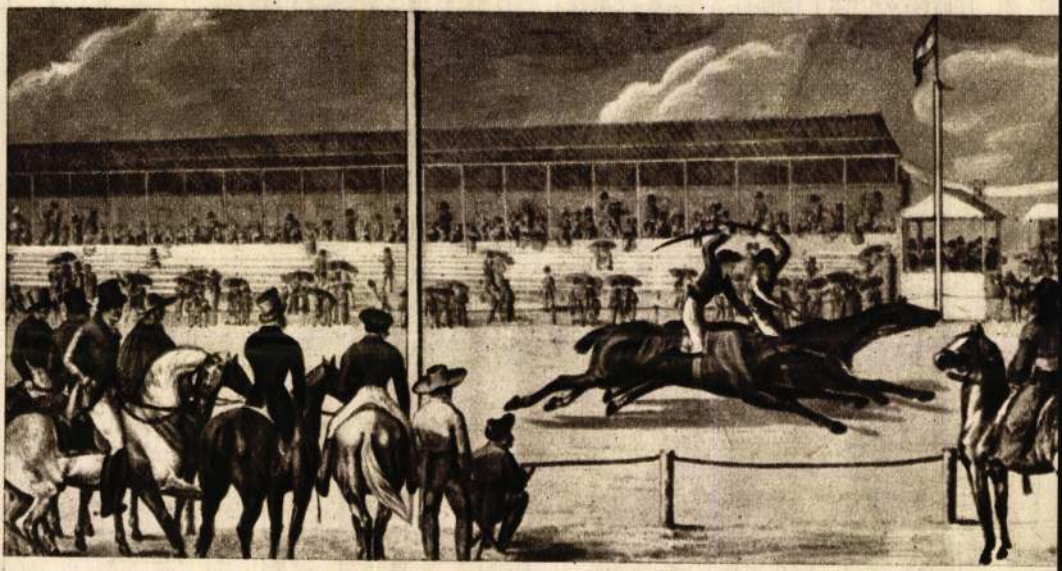

Régi kép a lóversenyről

A Duna ma 1717 kilométer hosszú mesterséges gát között hömpölyög végig hazánkon. A Dunaparton világvárossá kifejlődött Budapest, a többi nagyváros, a hajógyárak és a kikötők százai Széchenyi kezdeményező munkájának gazdag termése. A Duna hullámait szelő ezer és ezer hajó, köztük az egyre szaporodó tengerjáró hajók, Széchenyi nagyságát hirdetik mindenütt, amerre a Duna folyik és a tengereken is.

Széchenyi, mint tudjuk, 1845-ben átvette a helytartótanácsban a közlekedési bizottság vezetését. Tudta, hogy ezzel a lépésével mennyit veszít népszerűségéből, hiszen az ország színe-java és nagyobbik fele nem támogatta a kormányt, s megvetéssel sujtotta azokat, akik állami megbízatást vállaltak. De a közvéleménnyel szemben többre becsülte azt a lehetőséget, amit a közlekedési bizottság vezetése jelentett számára, ezt választotta hát, nem a népszerűséget. Hogy milyen nagy, tiszta szándék vezette, mutatja, hogy hivatali munkájáért pénzt nem fogadott el. Bizonyíték rá főképpen az, hogy nyomban hivatalbalépése után egy újabb óriási, nemzetépítő munkát indított el, megkezdte a Tisza szabályozását.

Mögötte volt ekkor már az aldunai munkálatok sok értékes tapasztalata. Tudta, hogy a bécsi kormány milyen szűkmarkú, ha magyarországi közmunkákról van szó. Az állam Bécsben kezelte a magyar pénzügyeket, az ország nem adózott, a magyar helytartó tanács csaknem koldusszegény volt. Évi jövedelme, amire egész költségvetése támaszkodhatott, mindössze 100—200.000 forintból állott, ami a só árából folyt be. Széchenyi éppen ezért, még hivatalbalépése előtt, kölcsön útján egy hatalmas országos alapot akart létrehozni, amely a közmunkákat finanszirozta volna, függetlenül a bécsi udvartól és a pesti helytartó tanácstól. Több, mint harminc cikket írt az általános telekadóról. Ezek szerint egy-két garast szedtek volna évenként minden telek után az ország szellemi és anyagi kifejtésére. Ezek a javaslatok nem tudtak zöldágra vergődni hivatalbalépése idejéig, de Széchenyi nem hátrált meg. A Tiszántúlra utazott és hosszas agitáció után megnyerte a Tisza-szabályozás gondolatának, Szabolcs kivételével, az összes érdekelt megyéket. 1846-ban egymásután alakulnak meg a Tiszavölgy rendezését vállaló egyesületek.

A szabályozást illetőleg két terv volt. Az egyik a Vásárhelyi Pálé, a másik egy Paleocapa nevű olasz mérnöké, aki a Pó szabályozásánál jelentős szerepet vitt. Vásárhelyi Pál éppen a Tisza szabályozásának tanulmányozása közben fedezte fel a később róla elnevezett hidrológiai törvényt, amelyet azután minden középszakaszjellegű folyó szabályozásánál alkalmaztak, e törvény alapján szabályozták többek között a Mississippit is. A Tiszára vonatkozóan Vásárhelyi kiszámította, hogy az árvízgátaknak általában 750 méter távolságra kell épülniök egymástól, mert ez biztosítja az árvíz gyors lefolyását s azt, hogy a meder nem töltődik fel, a gátakat tehát nem kell évről-évre magasabbra emelni.

A Paleocapa-féle terv a Vásárhelyi által javasolt 101 átvágás helyett csak 1 átvágást tartott szükségesnek. A gátakat sokkal távolabbra akarta építeni egymástól, mert attól félt, hogy az árvíz máskép nem fér meg köztük. Paleocapa nem ismerte a Tiszát, nem számolt a folyó sajátos természetével, ajánlata olcsóbb volt és így tetszetősebb is. Az érdekelteket, sőt magát a közlekedési bizottságot is két pártra szakította a két terv. Az ellentéteket politikai pártok propagandára használták ki, Kossuthék például a Paleocapa-féle tervet támogatták. A közlekedési bizottságban 1846 áprilisában került döntésre az ügy. A Vásárhelyi-féle tervet Vásárhelyi jelenlétében leszavazták. Az érzékeny lelkületű, zseniális magyar mérnök, Széchenyi méltó és hű munkatársa, nem tudta elviselni élete legnagyobb felfedezésének, tervének bukását. Mikor a szavazás eredményéről értesült, összeesett és nyomban meghalt.

A tragikus pillanatokban Széchenyinek sikerült rábírni a bizottság tagjait, hogy a döntést megváltoztassák. Így aztán a két tervet valahogy összeegyeztetve fogadták el. Vásárhelyit később tökéletesen igazolta az idő, mert a tapasztalat megmutatta, hogy a Tiszát tökéletesen szabályozni csak az ő terve szerint lehetett. Lassan korrigálták a hibákat, a további munkálatokat eszerint a zseniális terv szerint végezték el, így lett a Tisza valóban egyetlen tökéletesen szabályozott folyó. Ezért nincs ma, még rendkívül áradások idején is, semmi gond vele.

Széchenyinek a szabályozási terv elfogadása után először a

pénzt kellett előteremteni. Megmozgatta az összes nagy bécsi bankházakat, összeállította és benyujtotta a költségvetést. A kormány azonban kevés megértést tanusított az ügy iránt, nem adott elég pénzt a munkára. Ez volt az addig mindig kormánytámogató és királyhü Széchenyi első óriási csalódása. Ez azonban nem törte le. Szerényebb keretek között 1846 augusztus 27-én megkezdték az első átvágást Tiszadob és Szederkény között. Több, mint egy félszázadig tartó közmunkákat indított el ez a kezdeményezés. Ezek hatalmas arányairól mindennél ékesebben beszél annak a 140 kanyarnak az átvágása, amivel a hajózó-zsilip. A nyár folyamán kezdték meg a hódmezővásárhelyi szivattyútelep és a tiszai nagy öntözőrendszer építési munkálatait. A Tiszától Berettyóújfaluig húzódó, kereken 100 kilométer hosszú öntöző-főcsatornán ezertonnás hajók is járhatnak majd. A hortobágyi főcsatorna torkolatánál épül az árvízkapu, amely ezt a csatornát is hajózhatóvá teszi. A Tiszántúl több községének határában és a Hortobágyon már elkezdődött az öntözéses gazdálkodás. Megkezdték egy idegen növény, a rizs termelését, amit Széchenyi egyik munkájában még a lehetetlenségek között emlegetett. Az öntözéses gazdálkodás

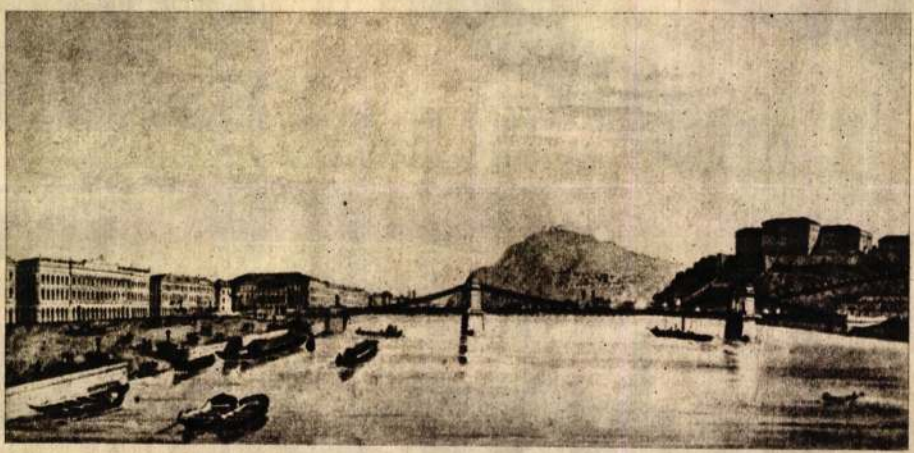

A Lánchíd Széchenyi korában

Tisza hosszát 1214 kilométerről 761 kilométerre csökkentették, s az a 3555 kilométer hosszú gát, amit két partján az árvizek ellen emeltek.

Széchenyi e hatalmas kezdeményezésének folytatása és tökéletesítése az a nagyarányú munka, amit az öntözésügyi hivatal napjainkban végeztet a Tiszántúl. Eddig már elkészült a tiszafüredi szivattyútelep, a tiszalöki és a békésszentandrási duzzasztómű és éppen olyan hatalmas változást idéz elő, éppen annyira új képet ad ma a Tiszántúlnak, mint amilyen nagy változást hozott ennek az igen értékes országrésznek az életébe Széchenyi messze kiható kezdeményezése, a Tiszaszabályozás.

E nagy vonalakban ismertetett főbb alkotásokon kívül mit csinált még Széchenyi alig 25 évre terjedő közéleti szereplése alatt? Volt ideje, ereje még másra is? Igen!

A Lánchíd, háttérben az Akadémia

Széchenyi István gróf

Az Alagút
a Lánchíddal
szemben.

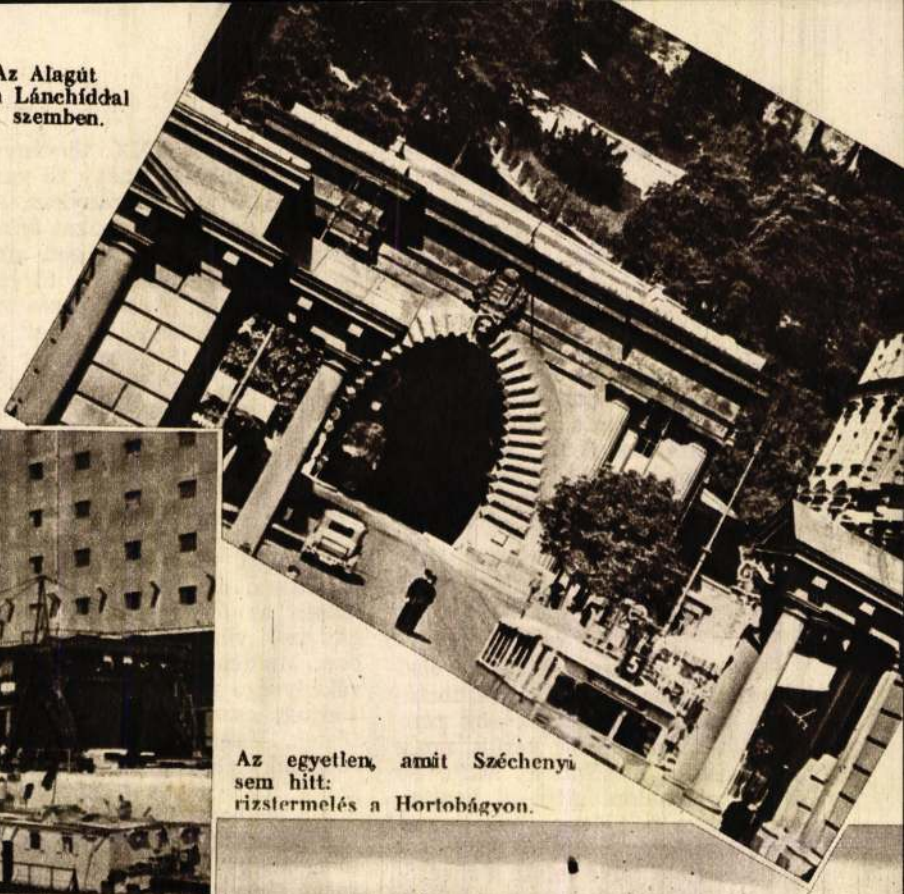

Az egyetlen, amit Széchenyi
sem hitt:
rizstermelés a Hortobágyon.

Robosztus tehetségéből sok minden egyéb maradandó alkotás eredt még. Meg se tudjuk említeni mindet. Csak a legjelentősebbekről jegyzünk fel egyetmást.

Széchenyi terve, eszméje volt a Duna—Tisza-csatorna, a budai Várhegy alatt az alagút, a pesti Műegyetem a sétakert a Dunaparton; ő szervezte meg a mai közmunkatanács ősét, a városszépítő bizottságot. Mozgalmat indított a szederfatenyésztés és a selyemtermelés érdekében, létrehozta a tiszai és a balatoni gőzhajózási társulatokat, megalapította a Magyar Tudományos Akadémiát, a Nemzeti Kaszinót.

Külön izgalmas regény az első hengermalom felállításának története. Széchenyinek igen sok pénzébe és fáradozásába került, amíg létrehozta. A fővárost addig 80 dunai vízimalom látta el liszttel. Ezeknek a tulajdonosaival a várható konkurrencia miatt, a várossal a malom telke miatt s a sütőcéhvel is kimondhatatlan sok baja volt. Molnárokat, mérnököket, gépeket külföldről kellett hozatni a terv megvalósítására. Mégis megvalósította!

Az óbudai hajógyár és kikötő az ő alkotása, a gépgyár, a cukorgyár és az ujpesti kikötő az ő gondolata volt.

A vasútépítés gondolata ott szerepel 1825-től, Széchenyi politikai fellépésétől kezdve minden reformországgyűlés témái között. Széchenyi a magántársaságok rendszertelen vasútépítő munkálatai helyett az állami vasútépítés híve volt. Amikor 1848-ban kinevezik az első felelős magyar kormányt és elvállalja a kereskedelmi és közmunkaügyi minisztérium vezetését, nagyszabású vasútépítő programot dolgoztatott ki s ennek alapján alkotta meg az országgyűlés 1848-ban a XXX. törvénycikket. Magyarország négy fő vasúti útvonala abban az irányban, azokat a tájakat és városokat érintve szeli át ma is az országot, amint azt Széchenyi terve és törvénycikke javasolta. Az építkezés megkezdésére Széchenyinek már nem volt ideje, 1848 szeptember 1-én mondta el utolsó beszédét az országgyűlésen, szeptember 5-én már útban volt Döbling felé...

Szándékosan nem beszéltünk itt bővebben Széchenyinek irodalmi és politikai munkásságáról és nemzetnevelő tevékenységéről. Széchenyit elsősorban gyakorlati alkotásain át akartuk bemutatni, hiszen az ő egyedülálló nagyságát ezek világítják meg a legjobban. Minden gyakorlati alkotó tevékenysége mögött azonban, mint tudjuk, eszmei célkitűzések rejtőztek. Maga írta erről egyik barátjának: „Remélem, nem gondolkodol felőlem olyan felületesen, hogy elhihesd, miképpen én életem legszebb éveit arra pazarlom, hogy végre néhány lovat futni lássak, vagy hogy egy pipázó-klubbot berendezzek. Midőn a kaszinókat, a lóversenyeket és más efféléket tervezem, korántsem az a célom, hogy társasági kellemeteiket neveljem... — hanem az a főcélom, hogy hazánk erői összpontosuljanak... A nemzet legnagyobb kincse a kiképzett, előítélet nélküli értelem mindig növekedjék, s kellő helyére emeltessék, hogy felébredjen a közlélek és így erősebb legyen a haza".

1941 szeptemberében, születésének 150. évfordulóján az erősebb magyar haza hajtotta meg az elismerés és a hódolat zászlóit Széchenyi előtt, a sirkertből virágoskertté változott magyar föld népe emlékezett meg a legnagyobb alkotó magyar páratlanul szép és áldozatos életéről, munkásságáról és századokra szóló nagyszerű alkotásairól.

Clark Ádám

Budai alagut

1932 főv új szerzem.kiáll Műcsarnok

csahollása, a kipirult lovasok és a vágtató lovak vig élete ma is szép reminiszcenciaként tünik fel a multból. Felejthetetlen volt a gácsi vár a maga pazarul berendezett termeivel, ahol a vadásztársaságot mindig igaz magyar vendégszeretettel fogadta az akkori gazda, gróf *Wenckheim* Ferenc és *Mary* leánya, özv. *Dobrozsenszky* grófné.

Balassagyarmat

1910-ben, *mint aljegyző, Balassagyarmatra* kerültem, ahol egy kis villában laktunk. Ebben az évben született *Vera* leányunk.

Balassagyarmaton kedves, vig életet éltünk, s tekintve a vidék kiterjedt uri társadalmát, szép napokat töltöttünk ott el. Kis könnyü kocsimon, vagy feleségemmel együtt lóháton mindenhova eljártunk és alig volt nap, hogy valakit fel ne kerestünk volna.

Kedves alispánom, néhai *Nagy* Mihály kiváló közigazgatási tudásával és emberismeretével olyan irányba terelt, amelynek később közigazgatási pályámon nagy hasznát vettem.

A nyarat rendszerint apósom uj-tátrafüredi villájában töltöttük el. *Akkoriban a megyei életnek még csodálatos patinája volt, olyan levegője, amit ma hiába keresünk,* hiszen

A harctéren mint főhadnagy.

nemcsak ezek a kiváló férfiak haltak el azóta, hanem eltüntek Nógrád vármegye életéből azok a nemes családok is, akik ott évszázadokon át nagy szerepet játszottak.

(Folytatása a jövő számban.)

Lamotte Károly: Budapest pénzügyminiszterének lenni...

Nem könnyü manapság egy kis magánháztartást se vezetni. Egy kis család eltartásáról gondoskodni. Milyen sulyos feladat lehet az akkora háztartás anyagi szükségletét ellátni, mint amekkora a milliós főváros. *Lamotte* Károly dr. kipróbált személye áll Budapest pénzügyi osztályának élén. Hozzá intéztük azt a kérdést: *mit jelent az ma a főváros pénzügyminiszterének lenni?* Örökké őrködni afelett, hogy az „egyensuly" fel ne billenjen, hogy a város kasszájában mindig terminusra ott legyen az életet jelentő pénz, pénz, pénz...

Vonatot vezetni...

A főváros háztartása — felelte Lamotte tanácsnok — semmiben sem különbözik bármely magánember háztartásától. Itt is *a bevételeknek fedezni kell a kiadásokat.* Ha véletlenül a kiadások valamivel meghaladják a bevételeket, ezt csak *kölcsönből lehet fedezni,* ha pedig valami nagyobbarányu beruházást akarunk csinálni, azokat rendszerint hosszulejáratu kölcsönökkel fedezzük. Amilyen egyszerü az elv, annyira komplikált azonban a végrehajtás.

— Bizonyára mindenki tudja, hogy mi hajt egy lokomotivot. A gőz feszitőereje kilöki a dugattyut, s ezzel a gép mozgásban van. *Komplikáltabb dolog azonban felülni a lokomotivra és megpróbálni a vonatot vezetni.* Hát bizony a főváros pénzügyi háztartásában is igen sok fogaskerék könyvből, hanem csak a gyakorlatban megtanulni.

— A költségvetés nálunk meglehetősen *kötött szabály,* mert ettől csak rendkivül ritkán, s csak nagyon indokolt esetben szoktunk eltérni. Ezért fontos az, hogy a *költségvetések reálisak legyenek,* vagyis minden bevétel csak olyan mértékben legyen előirányozva, amint az valószinüleg be is van, még pedig olyan, amelyeknek a müködését nem lehet folyik; viszont fordítva: a lehetőség szerint minden előrelátható kiadás bennfoglaltassék a költségvtésben. *Ha a költségvetések igy készülnek, akkor az év folyamán a gazdálkodás során az ember nincs meglepetésnek kitéve.* Természetesen könnyebb az elvet mghatározni, mint azt a gyakorlatba átvinni. Különösen sulyos a feladat a kritikus időkben, amikor még a legóvatosabb ember sem tudja pontosan előrelátni a bevételeit, de még talán a kiadásait sem.

— A közületi háztartásoknak is van egy speciális nehézsége, s ez *hasonlit a közismert agrárollóhoz. Amikor ugyanis rossz gazdasági viszonyok között csökken a közület bevétele, ugyanakkor hirtelen megszaporodnak a szociális kiadásai.* Itt aztán nehéz megtalálni a helyes középutat, ameddik el kell, de amelyen tul nem szabad menni.

— Megneheziti a közületi háztartásokban a tisztánlátást az üzemek gazdálkodása. A főváros ugynevezett községi háztartása 1934-re mindössze *156 millió kiadást* irányzott elő, mig az üzemek költségvetése ezt *több mint 10 millióval meghaladva,* 166 milliót teszi ki. Maguknak az üzemeknek a müködése a községi háztartástól teljesen elkünönitetten történik, s igy *a központi irányitásnak részben kevesebb módja van az üzemek konjunkturális helyzetét megitélni, részben pedig később is jut az a tudomására,* mert hiszen nem közvetlen tapasztalatokra, hanem csak a beérkezett jelentésekre kénytelen támaszkodni.

— A községi háztartás gazdálkodása nagyrészt centralizálva van, s az a pénzügyi osztály és a számvevőség ellenőrzése mellett történik. Amint a fenti számadatokból látható, *a főváros közigazgatásának havi pénzszükséglete körülbelül 13 millió pengő,* ami természetesen nem egyenlően oszlik el az év különböző hónapjaiban. A magunk részéről igyekeztünk mindent elkövetni, hogy ugy a bevételekben, ment a kiadásokban a nagyobb hullámzásokat elkerüljük. Bizonyos határig ez sikerült is. Ezen tul menni sajnos már nem lehet, mert *hiába akarjuk a vizfogyasztást egyenletessé tenni az egész esztendőben, nyáron mégis csak több vizet fogyasztanak, mint télen,* vagy hiába akarjuk az Elektromosmüvek bevételeit hónapokra egyenlően elosztani, télen több villanyt használnak, mint nyáron. Ehhez jönnek azután a törvényes rendelkezések következtében előálló *hullámzások az adónegyedekben.* Speciális feladat a bevételi és kiadási hullámzásokat azután kiegyensulyozni, s a pénzdiszpoziciót helyesen irányitani, nehogy ebben a nagyüzemben fennakadás álljon elő. *Nagy segitségére van ebben a fővárosnak a Községi Takarékpénztár* amely az átmenetileg szükséges forgótőkéket bocsátja a főváros rendelkezésére.

A hitelnyilvántartó

— A kiadások ellenőrzésére *rendkivül értékes müszer* áll rendelkezésre, amit *Sebő* Béla főszámvevő ur mintegy öt

A Balatonfüredi Szanatóriumban

kedvezményes pausálár mellett **üdülhet, gyógyulhat. Szoba meleg-, hidegvízzel, fütéssel, négyszeri étkezéssel, orvosi kezelés. Rádiumos szénsavas fürdők, gyógydij és borravalók teljes gyógyellátás**

napi 15 P-től.

Üdülőknek 3 napos karácsonyi weekend 30 P

Felvilágositás: **Balatonfüreden és Budapesten, VI., ker., Eötvös-utca 20**

év előtt léptetett életbe; *a hitelnyilvántartó*. A hitelnyilvántartóban kartotéklapokon szerepel az egész költségvetés, s minden utalványozás, vagy megterhelés előbb a hitelnyilvántartóba kerül. A folyósitás csak akkor történik meg, ha a megfelelő költségvetési hitel rendelkezésre áll. Ez a legjobb biztositék arra, hogy tulkiadások elkerülhetők legyenek.

— Amig normálisak a gazdasági viszonyok, s a bevételek többé-kevésbé a *költségvetés szerint be is folynak*, addig ez a gépezet automatikusan müködik. Akkor természetesen, amikor nehéz gazdasági viszonyok között a bevételekben erős hullámzás van, *nem elég, hogy a kiadások büdzsé keretein belül maradjanak*, hanem szükséges, hogy ezenfelül még az esetleg csökkenő bevételekhez is alkalmazkodjanak. Az már természetesen *rendkivül nehéz feladat*, hogy a megállapitott költségvetés keretein belül még további takarékoskodással igyekezzünk esetleg a megcsökkent bevételekhez alkalmazkodni.

— Ezek azok a szempontok, amelyek szerint a főváros gazdálkodása halad, s *ez volt az a módszer, amellyel a főváros gazdálkodását a nagyobb zökkenésektől mentesiteni tudtuk*.

Csempével burkoltatom az Alagutat!

Visszatérő kedvenc témám az *Alagut*. Az, amelyik a budai dunapartot a Krisztinával összeköti. Amelyiken keresztül rohanunk, ha utazni készülünk a Délivasuton. Az, ahol nyári estéken andalogva jövünk át a Budai Szinkörből Pestre. Az az Alagut, amelyik *olyan piszokszürke, sötét, dohos, bánatos*, hogy az ember özvegynek érzi magát, amikor belép ebbe az oduba. Jó, jó, igaz, hogy ma már valamivel rendezettebb, mint volt a háboru előtt, amikor a bazaltkövezet vad csattogása helyett *porfelhő* töltötte be az alagutat, mert még utburkolat se volt. Igaz, hogy ma már *valamelyest* világitanak is, — de még mindig csak olyan sápadtfényü lámpácskák rebegnek, mint a vidéki söntésekben. «Ecet ég a lámpákban».

Mindez miért? Mert az Alagutnak *nincs gazdája*. Azaz, hogy van, de még sincs, mert nem található. Vagy még pontosabban: *két gazdája* is van és ez a kettő sohase tud összetalálkozni. Ha az egyik már «hajlandó», akkor a másik éppen nem ér reá «nyilatkozni». Vagy forditva. És igy megy ez már évek óta. Az alagut *az államé*. A háziur pedig nem akar reá költeni. Azt mondja, nem az ő dolga. Budapesti emberek menetelnek át rajta, a főváros polgárai használják, hozza rendbe a főváros. A város pedig csak a *házmester* szerepét tölti be. Tisztántartatja, seperteti az alagutat. A házfelügyelő költsön a jómodu háziur vagyonára? Azt már nem! Igy aztán marad az alagut *kietlen, sivár, mint a téli, ködös reggel*. Ezzel szemben mondjuk *Triesztben* (de külföldön sok helyen másutt is) *vakitó fehéren ragyog, mosolyogva ébred és derüsen fekszik napnap után az alagut*. Fehér csempék adják ezt a világosság- és tisztaságérzetet, amelyeknek fénylő lapjairól ezerszeres erővel verődik vissza a sokszáz gyertyafényü villanylámpák sugara. *Élvezet végigmenni ezen az alaguton!* Mintha szanatoriumban járkálnánk! A dohszagnak és a pincelevegőnek nyoma sincs!

Mint fentebb mondottam: kedvenc témám a pest-budai alagut. Az is lesz mindaddig, amig az ilyen problémák iránt

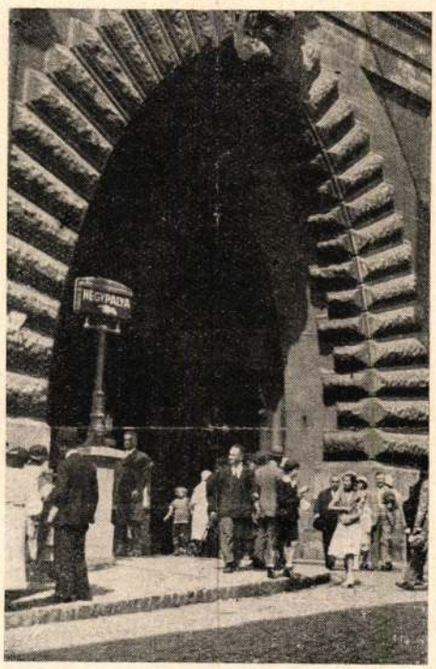

fogékony városatya magáévá nem teszi és addig-addig üti, kalapálja, addig interpellál, inditványoz, felszólal, válaszol és viszonválaszol, *amig a mi alagutunk is olyan nem lesz, mint a trieszti*. Fehér, csempés, ragyogóvilágitásu, — amelyben transzparensek vakitanak és neonbetük tüzkigyói szikráznak. (Lehet, hogy a főváros *illetékes* müszaki osztálya — nem tudom megállapitani, hogy melyik «illetékes» — önmagától megindítja a kezdeményezést?)

Mindazoknak a jótét-lelkeknek, akik valamit akarnak tenni a *budai* alagut rendbehozatala érdekében (talán éppen a *budai* bizottsági tagok!?) megkönnyitettem a munkáját. Hogy ne kerüljön sok fáradságukba, *előre beszereztem kalkulációt arról: mibe is kerülne ez a csempézési munka?*

Egy fal- és padlóburkoló vállalat annakrendje módja szerint megvizsgálta az alagutat és a következő *árajánlatot* adta be hozzám: (Nem kell megijedni: nem *én* akarom vállalni a költségeket.)

Nagyságos

GYÖRGY ENDRE hirlapiró urnak

BUDAPEST

Szives felszólitására felmértük az Alagutat.

A rend kedvéért költségvetés formájában adjuk meg annak csempeburkolásával felmerülhető költségeket:

1. cca 12.580 m² fehér fayence falburkolat készitése, fagyálló homlokzatburkoló, letompitott élü lapokból, portl. cementhabarcsba rakva, a fugák angol márványcementtel kitöltve, minden anyag, munka, szállitás és állványzattal együtt, teljesen készen m²-ként ar. P 23.50 = ar. P 295.630.—

Azon reményben, hogy a fenti költségvetés közlésével eleget tettünk b. kivánságának, de bármire vonakozólag felvilágositásra volna Önnek szüksége, készséggel állunk szolgálatára, maradtunk

teljes tisztelettel

BALOG FERENC és TÁRSA

Lepjük meg, mondjuk *jövő karácsonyra* ezzel a szép ajándékkal Budapestet.

Aki megcsinálja *emléktáblát* kap az alagut falában.

Rólam, mint inditványozóról nyugodtan megfeledkezhetnek.

ALAPITTATOTT 1904

TOCH MANÓ

ÉKSZER-, ARANY- ÉS EZÜSTMÜVES

BUDAPEST IV. KER., VÁROSHÁZ-UTCA 16.

Pestvármegye árvaszékének hites szakértője. Javitások, átalakitások, drágakőfoglalások pontosan eszközöltetnek.

Saját mühely. TELEFON; AUT. 892-52. Postatakarékpénztári csekksz. 3848.

DÖRRE TIVADAR 1924.

BUDAPEST Budai alagút
Tunnel in Buda.
Le tunnel à Buda.
Tunnel in Buda.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA.
Landeskommission der Baudenkmäler. — Commission des monuments historiques. – Commission of artistic monuments.

Hornyánszky Viktor R.-T., Budapest.

LEVELEZŐLAP

kezeügyében. Ne olvassa el egy nekifutással, hanem este, munkája végeztével vegye kezébe s mindennap olvasson el belőle egy-két darabot. Küzdelmes és aggodó napjai szebbek lesznek ettől a varázslattól, a háborús világ gondjai néhány percre elcsitulnak lelkében. Karjaira veszi az áldott költészet s megindul vele Tamási szivárványhidján, mely ég és föld, mese és magyar mindennap között lebeg látóhatárunkon. S mikor a magyar „Ezeregyéjszakát" behajtja s a kötetet a polcra teszi: önkéntelenül a Csokonai-versek mellé kerül, legrokonabb előde és méltó társa mellé irodalmunk multjából.

HARASZTHY GYULA

Vághidi Ferenc: *Wellington.* (Cserépfalvi.)

A napoleoni korszak, a rajta végigvonuló különböző szövetségi rendszerek és háborúk révén igen bonyolult kérdések komplexuma nem csupán annak, aki történelmileg feldolgozza, de annak is, aki olvasmány révén kíván róla tiszta, beható képet nyerni. Így felfokozott érdeklődést érdemel ez a hatalmas életrajz, amelyben a szerző Anglia egyik vezető katonai egyénisége, Sir Arthur Wellesley, a későbbi Wellington herceg és tábornagy, Napoleon legyőzőjének alakja körül építi fel az egész korszak sokrétű eseményeit. Az olvasó az angol világbirodalomra jellemző karrierral ismerkedik meg Wellesley pályafutásának első évei kapcsán. Családja előkelő származása és kapcsolatai révén először Írország alkirályának szárnysegédje lesz, majd India főkormányzójává kinevezett fivére az ottani hadseregben egyengeti érvényesülése útját. Az egymás ellen háborúskodó maharadzsák pacifikálásával itt figyelnek rá fel először, aminek eredménye gyanánt megkapja az első tábornoki csillagot.

Alig látta meg az olvasó Wellesley nyomonkísérésével az akkori Britbirodalom indiai hatalmi viszonyait — rajzuk különösen jelenleg rendkívül aktuális vonatkozású —, máris Bonaparte egyiptomi hadjáratának kellős közepén találja magát. A földközitengeri uralmában veszélyeztetett Anglia összes problémái tárulnak fel azoknak a megkapó vonásokkal érzékeltetett londoni tanácskozásoknak a során, amelyeken sorra megismerjük a mult századeleji Britbirodalom összes vezető fejeit. Pitt külügyminiszter és Lord Castlereagh miniszterelnök eszmecseréi, az európai kontinens helyzetéről vígasztalan jelentésekkel megérkező angol követek egy hatalmas történelmi freskó erejével érzékeltetik Napóleon minden európai viszonylatot felforgató előnyomulását a régi világ teljes átalakítására. Ennek az élethalálharcra kész franciaellenes megmozdulásnak az élére kerül Wellesley generális, első ízben akkor, amikor leteszi Írország államtitkári méltóságát, hogy a francia erőktől megszállt Dánia blokádjára felvonuló angol flottával tartson. A tilsiti békével teljesen francia befolyás alá került Európa sorsfordulóját jelenti 1808 nyara, amikor Wellesley végleges döntésre készülve Napóleonnal szemben, hatalmas hajóhad kíséretében partraszáll Portugáliában hadseregével. A világtörténelem egyik legválságosabb korszaka az, aminek hol az egyik, hol a másik oldalon lezuhogó pőrölycsapásait követi végig az olvasó, megdöbbentő plaszticitással rohanó fejezetek során. A waterlooi csata és a bécsi kongresszus eseményei élénk, találó szembeállításban érzékeltetik a katonai és a diplomáciai háború egyaránt veszélyes és bizonytalan eshetőségeit. Ugyanilyen jellegzetes ellentétek szembeállítását látjuk annak az angol társadalomnak a rajzában, amely a Napóleon korszakát követő időben körülfogja a Britbirodalom egyik leghatalmasabb főura gyanánt 83 évet megérő Wellington herceg marsallt. Ennek a társadalomnak fényt és árnyat egyaránt bőven érzékeltető tükörképében váratlan intimitások tárulnak fel a királyi palota életéből is, IV. György király feslett élete és feleségének állítólagos házasságtörése kapcsán. A korszak ismerője számára a legmeglepőbb az, hogy a szerzőnek a hatalmas eseményanyag feletti uralmát mindvégig sikerült megtartania. Leírásainak friss, könnyed fordulatos volta feledteti az olvasóval, hogy a majdnem négy és félszáz oldalas regényes életrajz elolvasása révén — szinte észrevétlenül — a modern világ kialakulásának olyan problémáival és eredő eseményeivel ismerkedett meg, amelyeket egyébként számtalan történelmi szakmunka fárasztó áttanulmányozása után sem látott volna ilyen tiszta távlatokban. Vághidi Ferencnek ez a kitűnően sikerült alkotása legidőállóbb bizonyítéka annak, mennyire sikerült a világháborút követő irodalomnak megközelítenie a „száraz" tudományok közé sorolt történelem írásainak határát. Mert az irodalom mezején kalászba szökött életrajzregények esztétikai értékükön túlmenően kitűnően szolgálják az olvasó általános műveltségét és tudásvágyát egyaránt.

(Szende Zoltán.)

Végh György: *Auguste Corbeille csudálatos kalandjai.* (Antiqua, 1942.)

Miután kéziratban is szerencsénk volt olvasni Auguste Corbeille kalandjait, némi zavarral igyekszünk távolodni a nyomtatott példánytól, hogy eljuthassunk pártatlanságban, megvesztegethetetlenségben és szigorúságban oda, ahova a kritikának minden esetben emelkednie kellene, vagy legalább olyan távolságba, ahol a részletek emléke halványodni kezd s már nem zavar abban, hogy a kritika műszereit — Végh György alighanem csipeszt, nagyítót, taglót, hüvelykszorítót emlegetne, — szabadon használhas-

számos tényt sorakoztat fel annak az érvelésének az alátámasztására, hogy a fokozott öntözés és tervszerű vízrendészet milyen beláthatatlan eredményekkel kecsegtet egy új gazdasági honfoglalás számára.
(Szende Zoltán.)

Szászy Istvánné: *Számum kerekedik.* (Singer és Wolfner.)

Ebben a könyvben nem csupán az aktualitás a vonzó, amely a Közelkelet eseményeinek legutóbbi alakulása révén mindenképen meg is illeti, hanem az egyéni meglátások közvetlensége és sokrétűsége. Egy magyar úriasszonnyal megyünk le Egyiptomba, akinek férjét a Nemzetközi Vegyes Bíróság tagjává nevezték ki, s aki csak hivatalos magyar kormányintézkedés révén tért haza. Ez a modern Egyiptom, amelynek belső problémáit, köz- és magánéletét, színes, ragyogó szellemességű csevegések formájában szinte észrevétlenül ismeri meg teljes mélységében az olvasó, Kelet és Nyugat forrongó, kavargó szintézise gyanánt jelenik meg a szerző meglátásaiban. Még Wawell tábornokot is megismerjük egy ragyogó fogadóestély nemzetközi vendégseregében. De a ragyogás, a gazdag egyiptomi felsőréteg mellett a kisember problémái sem kerülik el a szerző éles tekintetét. Teljes megvilágításban látjuk az egyiptomi kisember életét és a ma is a Korán elvein nyugvó nőkérdés jelenlegi állapotát. Minden érdekes vonatkozásánál izgalmasabb részlet gyanánt azonban egy háborús utazással ismerkedünk meg a Közelkeleten, Egyiptom és Magyarország között, amely jellemzően mutatja, mennyire más és más vetületekben nyilvánul meg a mostani háború kihatása a különböző országokban, menynyire kilendítette mindegyiket régi életéből.
(Szende Zoltán.)

Vajda Pál R.: *A százéves Lánchíd.* (Orsz. Közművelődési Szövetség.)

A Széchenyi-centenárium kapcsán időszerűséget nyert a legnagyobb magyar egyik legnagyobb alkotása, a Lánchíd eszméjének és megvalósulásának ismertetése. A szerző nem csupán azt a folyamatot követi végig a vonatkozó szakirodalom gondos feldolgozásával, amely a híd elgondolásától a vonatkozó törvény megszavazásáig terjed, hanem a Pest és Buda között építendő hídra vonatkozó régebbi tervezgetéseket is, amelyek már Zsigmond király idején 1437-ben felbukkantak. A főhangsúlyt persze Széchenyi eszméjére és annak végleges megvalósulására helyezi, aminek fejezetei kapcsán izgalmas, fordulatos leírásban éljük végig hazánk első állandó hídja megszületésének számtalan bonyodalmát s az állandóan belejátszó politikai eseményeket. A szerző a felhasznált irodalom mellett négyoldalas felsorolást szentel a Lánchíd kronológiai történetének Zsigmond király 1436-i tervétől 1918 novemberéig, amikor eltörölték a Lánchídon a hídpénzt.
(Szende Zoltán.)

TAMÁSI ÁRON NOVELLÁI.

Hatalmas kötetben fekszik az olvasó előtt Tamási elbeszéléseinek gyűjteménye. Ismert darabok mind, az író fejlődésének számontartott állomásai, így együtt mégis meglepő gazdag ajándéka Tamási költői géniuszának. Mert a költőiség az, ami elbájol bennünket Tamási novelláiban. Az erdélyi népi gondolkodás és képzelet gazdag bőségben tör fel írásaiban, üde, naiv frisseség és keleti képgazdagság kápráztat el bennünket. Mese és valóság, álom és élet, népi misztika és evilági tréfás gondolkodás, varázslat és mindennapiság hangulata ragadja az olvasót egy tündéri világba, ahol földön járunk, de a tájak, emberek, gondolatok és cselekvések lebegni látszanak túl a földön, de innen a ködös ábrándon. Költészete szivárványhoz hasonló, nemcsak színei miatt, hanem szerkezetében is: íve e valóságos földi és erdélyi világot láthatóan, de mégis súlytalan lebegéssel köti össze a mesék és hiedelmek népi világával. Mélyről jövő ízek érződnek írásain, nyelvi leleménye a gyökerekig ér: stílusa egyéni kifejezése a székely népi gondolkodás gazdagságának. Nem lehet azt várni, hogy minden elbeszélése egyforma értékű. Mint minden nagy író, ő sem természeti jelenség, van fejlődése, vannak rejtőző színei, melyek később bomlanak ki teljes gazdagságukban s vannak pályájának állomásai, melyeket idő multán háta mögött hagy. Voltak, akik féltették őt a regionalizmus kényelmétől: következő írásai egy országhoz szóltak s a nép sorsát példázták és emberségre mutattak; voltak, akik realizmust emlegettek egy-egy novellájával kapcsolatban: Tamási nemsokára megcáfolta őket tündéri világba szökő képzeletének mesébe illő lebegésével; mások viszont a népi romantika irracionalizmusát és alaktalanságát vélték föltűnni: az író szinte márványból véste ki következő elbeszélését s varázsa éppen éles színeiben rejlett. Anekdótikus elbeszélő formát róttunk fel neki egy-egy novellája nyomán? hamarosan el kellett ismernünk, hogy ez a hagyományos magyar poharazgató hang csak tarkaságnak volt jó a játékos népi mesélőkedv szerkesztő és színező gazdagságában. Időtlen népi sors és az időponthoz kötött magyar kisebbségi élet, keletről hozott gondolkodásformák és az elnyomással szembeforduló egészséges népi védekező-ösztön, tragédiába omló életek és a sors nyomása alól önmagát játékos örömmel kiszabadító emberség: nemzeti, népi és emberi sorsunk minden mozdulata ott lebeg írásaiban költői képpé formálva. Természet és embervilág, az erő komolysága és a tréfa könnyű lebbenése, a test földi állapota s a lélek más világba lendülő külön élete, vaskosság és bűbáj: mindeme vonások költészetté érnek elbeszéléseiben. Az olvasónak azt ajánljuk, tudjuk, gazdagabbá teszi napjait: Tamásinak ezt a hatalmas kötetét tartsa

Diárium 1942 - sept.

Clark Tierny William

1783–1852

Lieut. U.S. Navy.

68

rázata annak, miért nem foglalkozik épp itten mindkét . Következménye ennek pedig, hogy a nők szépérzéke láttam a munkák közül, melyeket az asszonyok muto- éltóan szép volt elrendezésben úgy mint kivitelben és s harmóniája ömlött el a vonalnak. Szín és forma harmóniája, mindkettő öntudatlanul lopódzik a munkába; bizonyítéka ennek a sárközíréti viselet, mely tarka és mégis harmónikus és amelyek a komplementer színek megérzéséről és ügyes alkalmazásáról fényesen tanuskodnak.

Mi volna tehát meglepő azon, hogy a kis leányok öröklik anyjuktól azok érzékét finomságok és szín és forma harmóniája iránt. Minden, amit a nő visel, díszes és így természetes, hogy igen korán felébred érzékük díszítő rajz iránt és a rajz elrendezésében határozott stílusérzék mutatkozik. A tarka ruha is kedves a gyermeknek és már korán hozzászoktatja ahhoz, hogy élénk színeket is ízlésesen hozzanak össze. Innét van az, hogy a kis leányok, akik mindig a tarka ruhát látják, inkább vonzódnak a figurális rajz felé, valamint stilizált és megkötött formákhoz és nem törődnek a természettel magával, melyre semmi sem hívja fel különösen figyelmüket. És hadd említsem itt fel mindjárt, hogy az itt reprodukált rajzok mind 6—9 éves leánykák munkái, lelküknek talán öntudatlan kife-

Clark William
Tierny

kézivatom átnéz-
és végett elküldendő
Dr Darvas István
urnak
Rökk Szilárd utca
5. 17. sz.

Clark és Laue-
hid-szakértő

BUDAPEST
48 VIII 28 13

Clark Adam

1811—1866

Lab TF. 149

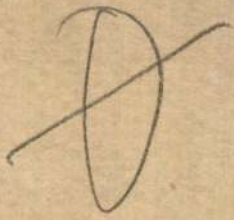

Clark

Ltáb IV. 73

Clark Ádám

stb.

Vajda Pál R.:

A százéves Lánchid

Az Országos Közművelődési Tanács kiadásában most jelent meg *Vajda* Pál R. alapos munkája: „*A százéves Lánchíd*" címmel. Munkája a Lánchíd építésének előzményeit és történetét tárgyalja. Szimbólumot lát Széchenyi Lánchídjában, amely nemcsak mint építészeti remekmű fontos Magyarország történetében, de fontos azért is, mert a reformkorszak első látható emléke. Összekötötte hazánkkal a Nyugat társadalmi és politikai eszméit. A szerző a történelembúvár szemüvegével vizsgálja azt a kort, amelyben a Lánchíd megépítésének eszméje fogant s megállapítja, hogy „a Lánchíd eleven tiltakozás volt a maradiság eszméje ellen, mert itt minden átjárónak osztálykülönbség nélkül le kellett adnia obulusát. Olyan rést ütött a feudalizmus hatalmas és megingathatatlan bástyáján, amelyet idővel tágítani lehetett".

Esti Kurir 1942 aug 12.

Lechner Öd
lesz. Kis
Leffler Bé
/Kny. Arch
Budapest,
Leffler, B
Archeologi
1916.
Leffler, B
Stockholm,
Lehel Fere
dején. 4 o
Lehel Fere
Budapest,
Lehel Fere
43 K, 72 L,
Lehel Fere
2 o, 70 K,

Freystädtler Flóra elmondja:

Hogyan vertem el a vagyonomat?

Egy békebeli zsidó milliomosnő fénykora és elszegényedése

A VI. kerület egyik csendes utcájában ismerősnek látszó alak tünik elénk. Egyik kirakat előtt áll és tétován nézegeti a kirakatban látható apróságokat. Szemügyre vesszük az illetőt és felismerjük benne a régi békeidők egyik dúsgazdag leányát. Neve még ma is emlékezetében van az akkori idők embereinek: *Freystädtler* Flóra, többszörös háztulajdonos és nagybirtokos, aki annakidején, békebeli összegekben is multimilliomos hírében állott. Freystädtler Flóra vagyonáról legendák keringtek, pénzének és értéktárgyainak mennyiségét ő maga sem tudta megmondani. Bejárta az egész világot és a legelőkelőbb körökben fordult meg, amihez nagy vagyona adta meg a korlátlan lehetőséget. Neki voltak a legdrágább ruhái, legszebb ékszerei, legpompásabb lovai, legpazarabb palotái és mindene, ami egy embert boldoggá és híressé tehet. És ez a dúsgazdag asszony most itt áll mellettem, rajta az elszegényedettség minden jelével, az egyszerűnél is egyszerűbb ruhában, igénytelenség teljes csendességében, arcán a nincstelenség nyomasztó kifejezésével.

Követem útján és a Rózsa-utca egyik házába érünk. Freystädtler Flóra ebben a házban lakik a legegyszerűbb szobában. Egy ágy, egy szekrény ,egy kisebb asztalka és egy mosdótál; egyéb semmi.

Megkérem, beszéljen el egyet-mást multjáról, különösen életének legutóbbi tizenöt-húsz esztendejéről. Tudom, hogy dúsgazdag zsidó családból származik, s érdekel, hogy a zsidó élelmesség, vagyonszerzési düh és boldogulniakarás *milyen felrugása árán került ebbe a helyzetbe*, amelyben meg kell elégednie a napi két-három pengős kegydíjak felhasználásával. Freystädtler Flóra beszélni kezd. Beszéde közvetlen, drámai gyorsasággal perdül, de mélységesen szomorú és kétségbeejtő lanthordozású.

Többezres mulf a szemeteskocsiban

— *Szüleim dusgazdagok voltak.* Apám Kaposvár környékén volt *nagybirtokos*, aki *többezer holdon* gazdálkodott. Vagyonát ketten örököltük: én és Jenő bátyám, aki — mint köztudomásu — a török állam magyarországi pasája (így!) és konzulja volt.

— Szüleim tizenkétéves koromban vittek el először színházba, ahol az *Ember tragédiáját* játszották. Ebben a darabban *Gyenes* is szerepelt, akibe ott *stande pede* fülig beleszerettem. Végigsírtam az egész darabot, az előadás végén pedig bejelentettem szüleimnek, hogy *én a Gyenes felesége leszek.* Szüleim *néhány pofonnal* intézték el a kérdést, majd *kárpótlásul, hogy Gyenest feledtessék, megengedték, hogy Budapest legdrágább szőrmemuffját megvásárolhassam.* Az én gyermeklány-fejemnek tetszett ez a megoldás. Társalkodónőm kíséretében el is mentem a Belvárosba, ahol többezer *koronáért egy hermelinmuffot* vásároltam. Megbékülve indultunk hazafelé, de útközben ráeszméltem arra, hogy ez a *hermelin mégsem* pótolja az én Gyenesemet. Valami megmagyarázhatatlan őrjöngés vett rajtam erőt. *A muffot ott az utcán a sárba tapostam, majd egy szemeteskocsiba dobtam.* Az értékes cikk tönkrement. Azt többé nem használhattam. Hogy aztán otthon mit kaptam: arról jobb nem beszélni ...

— Szüleim a későbbi években sem birtak velem. Erre *férjhezadtak.* Tizenhét éves koromban *Földváry-Schmiedt* Károly huszárhadnagy felesége lettem, csekély hárommillió korona hozománnyal. Férjem mindössze husz éves volt, kedves, jóravaló gyerek. Csak éppen velem nem tudott velem kijönni, miért is csakhamar beadta a válópert, amelynek eredményeképpen én visszakaptam a szabadságomat, ő pedig fájdalomdíjul megtartotta a — hárommillió-koronás hozományt.

„Tizenhét palotám volt"

— Abban az időben *tizenhét palotám volt Budapesten.* Köztük az Akadémia-utca 11. számú palota is, amelynek egyik, fejedelmileg berendezett, nyolc-szobás lakásában hosszabb ideig laktam. Pénzem milliónyi és milliónyi, mind a Budapesti Leszámitoló Banknál volt elhelyezve. Nem ismertem a pénz értékét. *Költekeztem úgy, ahogy csak tudtam.* Nagy estélyeket adtam ,pompás estélyeken vettem részt a legelőkelőbb táncos-éttermekben. Közben Párisba utaztam, ahol évekig tartózkodtam *a legmagasabb* körökben. Innen Madridba vezetett az utam. Spanyolország egyik leggazdagabb bányatulajdonosa nagyon *belémszeretett*, meghivott egy kis spanyolországi utazásra és én elmentem vele. Körutazásomon találkoztam az egyiptomi alkirállyal, *Abbas Hilmivel*, aki ugyancsak *belémszeretett.* Kaptam is tőle egy remek ékszert; értéke mesészerü volt. De ismeretségünk *csak rövid* ideig tartott. Az alkirály ugyanis egyszer a madridi bányatulajdonos társaságában látott, mire úgy otthagyott, mint Pál az oláhokat.

— Személyes jóbarátom volt *Guise* herceg, a világszerte ismert *Frizzo Fregoli* átváltozóművész, akinél kedvesebb embert elképzelni is nehéz; aztán sokszor találkoztam *Carusoval* is, a világ leghíresebb tenoristájával. Ismeretségi körőm folytonosan bővült, s közben megtanultam törökül, olaszul, franciául, angolul és spanyolul.

— *Puskás* Tivadarnak, az Amerikában dolgozó magyar feltalálónak, *Edison* neves munkatársának egyik mostohalánya szintén jóbarátnőm volt. Őt később egyik egyiptomi alkirály vette el feleségül, akivel az én társaságomban ismerkedett meg. Nekem ugyanakkor az *orleansi herceg* udvarolt, akivel egyik kirándulásomon, Karlsbadban ismerkedtem meg. Pár nappal később azonban Németországban egyik *dúsgazdag gyáros szerelmesedett belém*, mindjárt feleségül is kért és az ügy komolyságának dokumentálására egy brilliáns-garniturával kedveskedett. Sajnos: ezt sem tudom megmutatni, mert — mit mondjak magának? — azt is, mint minden értéktárgyamat, lassankint felfalta a rámnehezedő nélkülözés.

Tobzódás, pazarlás, gondnokság

— Abban az időben Budapesten is volt három vőlegényem: *Festetich* Pál, *Meraviglia* olasz gróf és *Szapáry László* gróf. Két kézzel szórtam a pénzt, mignem szüleim megelégelték ezt az őrültséget és *gondnokság alá helyeztettek.* Én nem tudtam eltürni a gondnokságot, felkerestem az akkori idők leghíresebb kriminálistáját, dr. *Visontai* Somát és az ő segítségével sikerült megmenekülnöm a gondnokság alól. Kár volt, nagyon kár volt ezt az ügyvédi segítséget igénybe vennem! Visontai ezért a munkáért *50.000 koronát kapott tőlem, én viszont a gondnoki kezek alól való kiszabadulásom után csakhamar nyakára hágtam az egész vagyonomnak.* A pénzköltésben nem ismertem határt. Az emberek tömege állott körülöttem, akik különféle cimeken ezreket vágtak zsebre az én vagyonomból, — köztük a Franciaországból hozott társalkodónőm is, aki ma is él mindenhol, ahol megjelenik, feltünést kelt azokkal a brilliáns ékszerekkel, amelyeket valaha tőlem kapott hűséges szolgálatai jutalmáiul.

— Amikor külföldi utamról hazatértem, gyakran belátogattam a *Ritzbe is.* Itt mindig ünnepélyesen fogadtak, sőt kipuhatolták legközelebbi látogatásom idejét, azt közölték a közönségükkel, amely ilyenkor zsufolásig megtöltötte az éttermet. Ugy látszik: látványosság volt az a hölgy, aki milliókkal rendelkezik és ezreket költ egy-egy éjszakán.

— A nemrég elhunyt XXXVI. *Rácz* Lacit különösen szerettem. Ez a nagyszerü hegedüs sokáig büszkén mutogatta a tőlem ajándékul kapott brilliánsokkal kirakott cigarettatárcáját, amelytől csak élete utolsó éveiben vált meg. Eladta, mert tönkrement, mint jómagam is.

Elúszott a zsidóvagyon

— Amikor tönkrementem, itthagytam Budapestet és egykori szerepléseimnek szinhelyén, Párisban telepedtem le. Ott éldegéltem szerényen és csendesen, egykori nagyuri életemnek helyei közelében, de már csupán fillérekből. Éltem, ahogy tudtam, *árultam én még virágot is*, de *kocsis nem voltam soha.* Ezt azért tartom szükségesnek megemlíteni, mert pesti ismerőseim arról beszéltek és arról irkáltak a lapokban is, hogy kocsibakra ültem, hajtom a lovat és éjszakánkint hazaszállítgatom a lumpokat, akik jópénzzel fizetik meg azt a kis mulatságot, hogy egy egykori többszörös-milliomos kocsijába ülhetnek.

— Ma senki sem érdeklődik irántam. Sem a régi jóbarátaim, sem rokonaim. Visszavonultam éldegélek abból a havi 75 pengő kegydíjból, amit egyik *unokaöcsém* ad. Lakásom cselédszobaszerü, ellátásom?... hát milyen lehet az ellátás havi 75 pengő jövedelemből?!

— Mint mondottam: hat nyelven beszélek tökéletes kiejtéssel, de az emberek — nem tudni: miért, — úgy félnek tőlem, hogy *még csak nyelvtanárnői minőségben* sem akarnak velem szóbaállani. Tizenhét palota ... többmilliós vagyon ... ékszerek ... Páris ... Karlsbad ... London ... Madrid ... Hamburg ... Berlin ... és most 75 pengő a havi jövedelmem, amelyből meg kell élnem!

Ezeket mondotta Freystädter Flóra és itt elhallgatott. Pontosan leírtuk minden szavát, s elválásunkkor mindössze egyetlen kérdésünk volt hozzá:

— És hogyan tudja elviselni ezt a nincstelenséget?

Az egykori milliomos két szóval és két kézzel válaszolt:

— Rettenetesen nehezen!

Elhittük neki. Hiszen a *magyarok* között is sokan vannak, akik a mai sorsukat rettenes nehezen tudják elviselni, pedig abba *akaratukon kivül* kerültek, *nem úgy, mint Freystädtler Flóra.* És eszünkbe jut az elmondottak után: de furcsák is voltak azok a „boldog békeévek", amikor egyik oldalon a zsidó Freystädtler vagyona duzzadhatott, a másikon meg hajók szállitották a nincstelen magyarokat Amerikába ...

(omega)

BÖRZSÖNYLIGETEN

telkek □-ölenként **9–20 P-ig**

Ifj. Gálhegyi parc. vállalatánál,

V. Kresz Géza-u. 11. Tel: 329-280

Ahol soha sincs uborkaszezon...

Fél óra egy pesti zálogház tarka életéből

Nem is lehetne eltéveszteni az utat. Karjukra akasztott felöltővel, összegöngyölt szőnyegekkel, kisebb- nagyobb csomagokkal és koferokkal sietnek ide az emberek. Van akinek szemérmes félénkség ül az arcán s szeretne láthatatlanná válni. Akadnak olyanok is, akik ismernek már errefelé minden utat és minden termet.

Az utolsó pénzforrás

Nézzünk körül egy kicsit az egymásután érkezők között. A rézvörös orrú, meggörbülthátú öreg hordár például álmában sem tévesztené el ezt az utat. Ötszázszor is megjárta már életében, ismer minden becsüst, előre meg tudja mondani megbizójának, hogy mire mennyit kap. Most például egy frakkot lóbál a karján s mikor a becsüs felemeli a levegőbe, úgy cikázik, mint egy nagy fecske. Fiatal muzsikus küldte be, akinek ez volt az utolsó pénzforrása. Felöltőjét, cigarettatárcáját, óráját már régen bekozta az öreg hordár. Az öreg megbizói, általában húsz éven aluli ifjak, Akadnak olyanok is, akik maguk jönnek el. Egy csinos fiatalember, megszokott mozdulattal veszi ki zsebéből ezüst cigarettatárcáját és ismerős mosollyal nyujtja át a becsüsnek.

— Ismét vesztettem a lóversenyen — mondja kicsit keserűen s a becsüs már kivülről tudja mennyi „kölcsön" jár a tárcáért.

Fiatal hölgy könnyed mozdulattal veti le kék róka boáját, ez is a pillanatnyi pénzzavart van hivatva kisegíteni ...

Minden értékre adnak itt hosszabb és rövidebblejáratú kölcsönt, csak talán férfikalapra nem. Egy öreg bácsi pedig úgy könyörgött, hogy majdnem sirva fakadt, egyetlen nélkülözhető holmija, ócska szürke kalap, ebből szeretne „pénzt csinálni".

— Valódi nyulszőr, legalább öt pengőt tessék adni reá", — esdekel a becsüsnek.

— Dehát kalapot nem vehetünk be! — tiltakozik kicsit ellágyultan a becsüs és mikor az öreg azt mondja, hogy kenyérre kell a pénz mégis csak enged. Kicsit nyugtalanul tekingetnek körül, ki tudja honnan szerezték? A nagyszámú gyülekezetben legérdekesebb egy matyó asszony, aki peckesen tartja feje tetején a nagy piaci kosarat. Mikor sor kerül reá büszkeséggel teregeti ki a sziványszínben tündöklő himzéseket. Zálogba hozta. A másik asztalnál, gyönyörű butonok, nagykövű brilliánsgyürük csillognak a déli napfényben, őszhajú, előkelő külsejű nő ékszertokjából kerültek elő. Háromezer pengőt kér reá, bár a becsüs többet is adna, Ezt is elég lesz kifizetni a kiváltásnál — mondja finom mosollyal és szomorúan búcsúzik a gyönyörű ékszerektől. Ki tudja, mikor látja ismét?

Amiket megóvásra hoznak

Akadnak, akik elutazásuk miatt itt tárolják értékesebb holmijaikat. Itt sem a molytól, sem a betörőktől nem kell féltemiök. Egy úr, inasával hozza be értékes perzsaszőnyegeit, egy mama leánya bálibelépőjét adta át megőrzésre. Mert csak úgy tessék-lássék kérnek reá egy bizonyos összeget, ellentétben azokkal, akik szegényes kis holmijaikra többet szeretnének kapni, mint amennyit lehet. Egy fejkendős öreg nénike ócska piaci kosarából szedegeti elő a frissen mosott s keményített, de már elkopott lenedőket. — Tizenöt pengő! — vet rá a becsüs futó pillantást.

— Tessék szives lenni már huszat adni — esdekel a nénike, — ennyire lenne pont szükségem.

Sokan vannak, akiknek csak nagysokára kerül annyi pénzük, hogy kiválthassák elzálogosított tárgyaikat. Ezek, hónapról-hónapra, sőt évről-évre pontosan jönnek hosszabbítani. Sok ismerős alakja van már a zálogháznak, akik évek óta ide járnak. Legismertebb közöttük a nyugdíjas öreg színész, aki a hatodik éve hosszabbítja már egyetlen értékét: arany tulaóráját. Többször tanácsolták neki, hogy adje el, hisz így sincs több haszna belőle, de hallani sem akart róla.

Olvasd a MAGYARSÁG minden számát!

— Ugy elmegy a pénz és se óra se pénz — feleli.

Ő legalább pontosan hosszabbít, de nagyon sok zálogtárgy van, amit még csak nem is hosszabbítanak. Ezeket, lejáratuk után elárverezik. Nemrégen egy tizezer pengős ékszert árvereztek így el, s az ékszer volt tulajdonosa most irt külföldről, hogy nem tud értejönni, tegyék félre számára a pénzt.

Alig félóra alatt ennyit láttunk egy pesti zálogház életéből, ahol talán soha nincs „uborkaszezon".

Veszedelmes bünözőt fogott el a pécsi rendőrség

Singer Pálné pécsi lakos bejelentést tett a rendőrségen, hogy ismeretlen tettes kifosztotta lakását és onnan 15.000 pengő értékü ágyneműt és fehérneműt vitt el. A pécsi rendőrség már pénteken délben elfogta a tettest Csurmann Tivadar 19 éves pécsi lakos, állítólagos festőművész személyében. Kihallgatása során több büncselekményt is beismert. Igy többek között azt, hogy Fischer Ilona nevü 21 éves foglalkozásnélküli zsidólánnyal együtt, — akinek udvarolt — megtévesztette Márkus Adolf pécsi szabómestert és tőle 8200 pengőt csalt ki. Hogy ezt az összeget visszafizethesse, az elsötétítés alatt betört több pincérleány lakásába, s különböző összegü ruhanemüt és készpénzt vitt el. A rendőrség Csurmannt és Fischer Ilonát átszállitotta az ügyészség fogházába. Az ügy valószinüleg rögtönitélő bíróság elé kerül.

Gerhát Gyula

hangszerkészitő, orgona- és zongora-javitó és hangoló mester

Komárom,

Citrom-u. 1.

műhelyét korszerüen kibővítette

és igy módjában áll minden szakbavágó munkát elvállalni. Templomi orgonák javitásában elismert szakember.

MI UJSÁG VIDÉKEN?

Mosonmagyaróváron megnyílt a népfőiskolai tanfolyam, amely a Széchenyi Közművelődési Egyesület 10.000 pengős támogatásával kelt életre. A kéthónapos tanfolyamot Timaffy László dr. főiskolai tanársegéd nyitotta meg. Vázolta a tanfolyam törekvéseit és célját.

A tanfolyam tárgyai felölelik a közismeretet, a tájtörténetet, a tájföldrajzot, gazdasági közigazgatási ismeretbővítést és a leventeképzést, vagyis mindazt, amire az életben szükségük lehet olyanoknak, akinek hivatása, hogy példájukkal haladjanak községeik élén.

Kőhalmi László polgármester helyettes a Népfőiskolát, mintegy olyan újabb bástyáját üdvözölte a magyar léleknek, amelyből jövőt építő és védő fegyvereivel indul meg a legnemesebb küzdelmek egyike. Fülöp Sándor a Széchenyi Szövetség nevében köszöntötte a Népfőiskolát, mint az általános magyar művelődés előretolt őrhelyét. A megnyitó ünnepség után megkezdődött a Népfőiskola tervszerű munkája.

✲

A marosvásárhelyi híres Teleki Téka gondnoka arra kérte a város tanácsát, hogy a könyvtár részére évi négyezer pengő segélyt utaljon ki. A kérelemben előadta, hogy Teleki Sámuel gróf, a kancellár, a könyvtár alapítója annakidején a könyvtárral 55 hold belsőséget is adott, az alapítólevélet azonban 1913-ban a magyar kormány megváltoztatta és 500 aranykoronát utalt ki. Minthogy a könyvtárhoz csatlakozó épület évi bére csak párszáz pengőt tesz ki és az akkori 500 korona jelenlegi értéke közel 80.000 pengő, a könyvtár igazgatósága nincs abban a helyzetben, hogy a könyvtárba segédmunkaerőt szerződtessen. Pedig

a könyvtárnak idegenforgalmi szempontból is nagy a jelentősége, hiszen évenként 3—4000 idegen látogatja.

Ilyenformán indokolt, hogy a város is támogassa a könyvtárt. A város legutóbbi közgyűlése a kért segélyt meg is szavazta.

✲

A vidéki lapok mostanában egymás után közlik a városok multévi anyakönyvi kimutatásait. Megállapíthatjuk, hogy a természetes szaporodás, mint ezekből a számokból kitűnik, bizony nem valami kielégítő. Szombathely természetes szaporodása például az elmult évben 155 fő, Körmend szaporodása pedig 42 fő volt. *Kevés, kevés.*

✲

A vidékről két helyről is hallunk kiütéses tifuszról. Nagyváradon fordult elő ilyen eset és Baranya megyében. Mint a Dunántúl írja, a baranyai cigánytelepeken fordult elő hat kiütéses tifuszmegbetegedés. Emiatt három hétre lezárták a baranyai cigánytelepeket és három hónapra kitiltották a vásárokról az összes cigányokat. Ezen kívül is

igen szigorú intézkedéseket tettek a kiütéses tifusz elhurcolásának megakadályozására.

A cigánytelepek és a tömeglakások lakói fertőtlenítőben kerülnek. A baranyai hatóságok mindent megtesznek a kiütéses tífusz terjedésének megakadályozására. Egyébként a betegek egy része már gyógyultan elhagyta a pécsi klinikát. A fertőzést Baranyába valószínűleg Horvátországból hurcolták be.

✲

Az ismert gyümölcstermelő vidékről, Jánoshalmáról a téli hónapokban is tovább folyt a gyümölcs Budapestre és Németországba való szállítása. A Felső-Bácska című lap megírja, hogy

közel 1800 vagont tesz ki Jánoshalma 1943 évi gyümölcskivitele.

Olyan mennyiség ez, amilyenre még nem volt példa Jánoshalma gyümölcspiacának eddigi forgalmában. Eddig a vasúton kívül sok teherautó rakomány gyümölcsöt is elvittek. Rámutat a lap arra, hogy 1921-ben 1300 vagon gyümölcsöt szállítottak el Jánoshalmáról és azóta öt olyan év volt, amikor még 1000 vagonon felül volt a gyümölcskivitel. A rekordot azonban a korábbit messze túlhaladva a mult év tartja az 1800 vagonos kivitellel.

A kolozsvári kereskedelmi kamara, mint a Keleti Ujság írja, a kereskedők továbbképzése érdekében különböző lépéseket tett. Erdélyben a megszállás idején keveset törődtek a korszerű kereskedői ismeretterjesztéssel. Ennek a fogyatékosságnak leküzdését fontosnak tartja a kolozsvári kamara és ez vezette arra, hogy

az ipari tanfolyamok országos vezetőségével karöltve legalább 2 kereskedői utánképző tanfolyam megalakítását szorgalmazza a kamara körletébe tartozó ipartestületi székhelyek területén.

Az ipari tanfolyamok országos vezetősége magáévá tette a kamarai állásfoglalást, amelynek következtében a kolozsvári kamara megtehette előkészületeit, mind az önálló kereskedő, mind a később önállósuló kereskedő részére általános kereskedői utánképző tanfolyam és különleges kereskedői tanfolyam párhuzamos megrendezésére.

Ismeretes, hogy a kormánynak az a világítási anyaggal való takarékoskodás érdekében kiadott rendelkezése, amely az üzletek záróráját délután 4 órában állapította meg, ezúttal kötelezővé tette, hogy szombaton este 7 óráig nyitva kell tartani az üzleteket.

Annak ellenére, hogy a rendelet határozottan kimondja a szombati nyitvatartást, a miskolci zsidó kereskedők épp úgy, mint azelőtt, továbbra is bezárták szombaton üzletüket.

Mintegy száz kereskedő bejelentette levelében az elsőfokú iparhatóságnál, hogy üzleteiket be fogják zárni. A rendelet azonban nem ad módot ahhoz, hogy bármilyen okból, tehát vallási okokból is, zárva lehessen tartani az üzleteket, ezért az iparhatóság nem is adhatott felmentést a nyitvatartási kötelezettség alól. Ennek ellenére is a zsidó üzlettulajdonosok mégis bezárták üzleteiket. A miskolci lapok megírják, hogy a renitens zsidó kereskedők ellen, aki ka rendelet ellenére szombaton üzleteiket zárva tartották, az iparhatóság kihágási eljárást indít.

RÉGI HÁZAK - A RÉGI PESTEN

A nagyvárosok külseje szinte egyik évről a másikra olyan nagyot változik, hogy gyakran alig ismerünk rá azokra a területekre, amelyeket azelőtt láttunk. Képzeljük csak el, hogyan szédelegne a mult század pesti polgára, ha meglátná az öreg családi ház, vagy a kis barokk palota helyén, — ahol valamikor ő élt, — a mai márványportálos, öt, hatemeletes épületet, melynek pazar fénye, luxusa, kényelme ismeretlen volt mai formájában a mult embere előtt. Hogy talán boldogabbak voltak az emberek a bolthajtásos szobákban, az esti gyertyavilág, vagy lámpafény mellett, az más kérdés. Mindenesetre a világgal együtt az épületek és az építkezések formái is hihetetlen változáson mentek át s úgy véljük, nem lesz érdektelen pár percre visszatérni a multba, hogy rövid sétát tegyünk a régi Pest régi házai között...

Statisztika a lakósokról

A város lakósainak első összeírása 1437-ben történt, amikor Zsigmond király székhelyét a magyar fővárosba kívánta áthelyezni, de az összeírás ekkor még csak Budára vonatkozott. Tudjuk, hogy pl. 1686-ban már 56.000 lakósa volt Budának az ostrom idején, 1780-ban 21.665, 1844-ben 30.788, 1869-ben pedig 70.000 s ez a szám 1900-ban már 115.637-re szökött fel, hogy 1936-ben elérje a 249.052 számot.

Pest adataiból megtudjuk, hogy 1687-ben mindössze 34 háza volt és 204 lakósa, 1696-ban 244 ház és 1524 lakós, 1706-ban 379 ház 2653 lakós, 1716-ban 395 ház, 2765 lakóssal. Ezek a számok is bizonyítják, hogy a régi Pest Buda mellett tulajdonképpen jelentéktelen település-féle volt s mégis: fejlődés tekintetében mennyire túlnőtte.

A XVIII. században az egyházi építkezéseken kívül (ekkoriban épült ugyanis több kápolna, templom, rendház) megindultak a világi építkezések is. A mult buvárai, mint a régi Pest egyik legszebb épületét említik meg *Grassalkovich* Antal Hatvani-utcai palotáját, mely a barokk építészet egyik legszebb alkotása volt. 1735-ben készült el a palota s bizony sok főurat ösztönzött követésre. A példán felbuzdulva sorra építettek palotákat. Hogy a Hatvani-utcai Grassalkovich palota lebontásra került: nagy veszteség az utókornak.

Barok emlékek

Pest városának *Mayerhoffer* András volt az a nagy építőművésze, akinek a barokk kor legszebb alkotásait köszönhették. Ő építette át *Barkóczy* Ferenc gróf palotáját is, mely azoban csak 20 évig állott s ekkor új tulajdonosa, gróf *Károlyi* Antal ismét átépítette. (Ez a palota falai között nem csupán magyar főurakat, az udvar hírességeit, prímásokat, érsekeket, főhercegeket, hanem magát *Mária Teréziát* is vendégül látta. 1928-ban a főváros vásárolta meg képtár céljaira az épületet.)

A Galamb-utca és a Piarista-utca sarkán még ma is áll egy épület, mely egyetlen emlék Pest barokk építkezéséből. Alapköveit ennek a palotának is még Mayerhoffer András rakta le, de mai formája már nem eredeti, hanem átalakított. Az átalakítás alkalmával több okirat, levél került napvilágra s ezek az emlékek elárulnak egyet-mást a palota történetéről. Ezek szerint a török felszabadulás után egy polgári kereskedő háza állott ezen a helyen, akitől Péterfy János vásárolta meg, majd lebontatta s palotát építtetett helyébe. Halála után a palotát özvegye örökölte, 1800-ban pedig *Mazinea* Konstantin görög kereskedő a tulajdonos, kinek özvegye férjhez ment egy *Grabovszky* nevű kereskedőhöz s a palotában így 1845-ig a Grabovszky család lakott, 1888-ban pedig *Kriszt* Ferenc vendéglős vásárolta meg. A palota átalakításánál egy mészréteg alatt falfestmény-részletre bukkantak, mely még az 1800-as évek elején készülhetett. Ma söröző van a Kriszt-házban s a pesti polgár, amint betér délben egy pohár habzó italra e régi palotába, elmélázhat a multon, melynek egyik emlékeként a palota Piarista-utcai oldalán egy felírás az 1838-iki nagy árvízről beszél...

Pest városa tehát — mely az 1700-as években olyan szegény volt, hogy a krónika szerint az utcai világítással olyanformán takarékoskodtak, miszerint megtiltották a polgároknak az esti harangszó után az utcán való kószálást; mondván: ha nincs senki az utcán, minek a világítás? — a XVIII. század végén és a XIX. század elején rohamos fejlődésnek indult. A központi városház megszületése is a barokk-évtizedre esik. A házépítkezéseken kívül felépülnek az első gyárak, megnyílnak a kávéházak, 1852-ben 40 kávéház, 1855-ben 50 kávéház van már Pesten s egy városrész, mely ennyi kávéházzal rendelkezik, máris kezd igazi város jelleget kapni.

Királyi szépítő bizottság

Az 1800-as évek kezdetén a palatinus elnökletével *királyi szépítő bizottság* lép működésbe és célja: „Verschönerung der Stadt Pest soll anfangen werden". A tanácsban művészek, mérnökök, városi tanácsnokok, tehetősebb polgárok foglalnak helyet, valamint *Hild* János építőművész, aki városszépítési terveiben utcaszabályozást, csatornázást, a Dunapart befásítását, a parti épületek egyvonalba helyezését, új templomot és sétateret vázolt fel s ezzel alapjaiban készítette el a mai Pest vázlatát. Halála után fia lépett atyja örökébe s folytatta munkáját, az ő idejében épült ki mind rohamosabb tempóban a Nádor-utca, Sas-utca, Bálvány-utca. De Pest városának empire emlékeiből igen kevés maradt ránk és nagyon sok épület — így 1900-ban a régi városháza is — eltűnt a Dunapartról.

Egy régi pesti kalauz az 1855—1860-as években sétára viszi a városban az olvasót és megemlékezést találunk benne a régi híres *Orczy*-házról is, mely „a Király-utca szegletén áll 29 ablakkal egysorban a Király-utcára s ugyanannyival az Országútra néz, udvarainak egyikében van az izraeliták temploma, a Király-utcában pedig, mely emberektől folytonosan el van özönölve, feltünő a kávé-, sör- és borházak száma."

A krónikás ma nagyot bámulna, ha meglátná az Orczy-ház helyére épült palotát s csodálkozhatna azon, hogy a Király-utca még ma is „el van özönölve..."

Az 1851. évi összeírás szerint Pestnek már 106.379 lakósa van és 5450 háza, sok szállodája. Igy a Belvárosban található az Angol Királyné, a Vadászkürt, a Fehér Hajó, az Arany Sas; a Lipótvárosban pedig 4 szálló áll a vendégek rendelkezésére; de a Kerepesi-úton, a József- és Ferencvárosban is mindinkább szaporodik a fogadók száma.

Pesti séta

A pesti kalauz ezután sétáját folytatva megemlíti a görög templom keleti fényű belsejét, a Kegyesrendiek kollégiumát, a városházát, melynek tornyáról látható az egész város, megemlékezik a Párisi-utca kapuzatáról, a ferencrendi szerzetesek templomáról, majd az egyetemi könyvtárról s arról a húszablakos homlokzatú, emeletes házról, amelyben hajdan a m. kir. Kúria székelt.

„A pesti séta során, említést érdemel még a Redeute-kávéház, melynek Duna felőli részében azelőtt a gyönyörű reduteterem, a piac felőliben pedig a nagy Német Színház volt, de ez 1847 február elején lángok martalékává lőn", — mondja a kalauz.

Nem érdektelen megemlékezni a középületekről sem, így az Akadémia építkezéséről, amely 1862-ben kezdődött egy millió és kétszázezer forintos költségvetéssel. Két esztendeig tartott az épület befejezése és 1864-ben került leleplezésre Széchenyi 12 méter magas szobra, 1894-ben pedig *Holló* Barnabás domborművét helyezték el az Akadémia falában, amely azt a jelenetet örökíti meg, amikor Széchenyi felajánlja a 60.00 forintot az Akadémiára.

1862-ben adta be *Reitter* Ferenc mérnök a helytartótanácshoz csatorna-tervét, mely azután hosszú évek huza-vonája után lehetővé tette a Nagykörút megépítését. *1872-ben épült fel a Nagykörúton az első öt új ház*, 1895 végén már a Nagykörút vonalán 221 ház állott és 1896-ban a milleneum idejében adta át a Közmunkatanács a Nagykörutat a városnak.

A XIX. századra — 1885. esztendőre esik az Országház építése is, illetve ekkor történt meg az ünnepélyes „kapavágás". Tudjuk, hogy a rendek 1848-ig Pozsonyban tartották üléseiket, majd Pestre költözve a Sándor-utcában találtak hajlékot, míg végül 1880-ban iktatták be azt a törvénycikket, mely elrendelte az országgyülés mindkét házát befogadó palota építését. Az Országház új-gótikus stilusban épült fel s a tervek magyarázata szerint a „palota külsején is kifejezésre jut az alapvető gondolat: a törvényhozás két háza egységes a nagy munkában".

A Lánchíd elkészülte után — az építés 1839-től 1849-ig tartott — megnyilt 1855-ben az Alagút is, melynek keresztülvitelére *Széchenyi* István gróf már 1845-ben létrehozott egy társaságot, azonban a kivitelezésre csak 1853-ban kerülhetett sor, amikoris megalakult az Alagútépítő Társaság. *Clark* Ádámot, a Lánchíd építőjét bízták meg a munkával, aki az Alagutat a Lánchíd egyenes folytatásaként tervezte. Két oldalon kezdték meg egyszerre a fúrást és 1854 márciusában találkoztak a munkások. Éjjel-nappal 200 munkás dolgozott, az építkezési költségek tetemes összegre rugtak s hogy valamit e nagy összegből megtakarítsanak, úgy vélték elérni, hogy az Alagút két vége felé enyhén alacsonyodik. A pénz azonban így sem volt elég s bár a két nyilás építészeti kiképzésénél faragott, egyiptomi oszlopfőket kívántak elhelyezni, kénytelenek voltak megelégedni a síma dor-oszlopokkal.

A régi Pest műemlékeiről, házairól, palotáiról rövid ismertetés keretében lehetetlen volna beszámolni, s kis pesti séta mindenesetre felelevenít bennünk olyan adatokat és emlékeket, melyekről a hálátlan utókor kezd nagyon is megfeledkezni.

(—verbói—)

Angol hajózási vállalatok légijáratot akarnak létesiteni

A Délamerikával légijáratokat létesíteni és fenntartani kívánó öt brit hajózási vállalat újonnan alakított csoportjának elnöke, J. Booth, kijelentette, hogy ezek a *vállalatok semmit sem tehetnek addig, amíg a kormány terveit nem hozza nyilvánosságra.* Kezdetben úgy gondolták, hogy a légiforgalmi útvonalakat csak a háború után helyezik üzembe, azonban az öt *társaság kész arra, hogy terveit már a háború befejezése előtt megvalósítsa, sőt súlyt helyez arra, hogy ezt már most megtehesse.* Mivel ma nincsen közvetlen légiösszeköttetés Nagy Britannia és Dél-Amerika között, *minden légipóstai szállítmányt az USA-n keresztül kell lebonyolitani. Ezáltal a szállítás elhúzódik.*

Clark Ádám, angol mérnök, [1811-1866].
Zwickl András a szegedi Dóm tér.

Ohmann Béla
szobrászművész alkotása: „Clark Ádám," bronz,
135 x 135 cm, 1930. [terv.].

Művészet, 1988. április, 61-old.

CLARK Ádám

RÖHEGYI Mihály: Toka megye szerepe a Lánchíd létrehozásában. = Dunatáj, XIV. évf. 1. sz. 1991 5-10. p.

budai stílus körébe utalható.[131] A két teljesen különböző elem együttes előfordulása a budai királyi kápolna számára készült szerkönyvben megmagyarázható azzal, hogy ott az éneklés „flamand módra", flamand énekesek részvételével folyt.[132] Velük együtt flamand illuminátor is jöhetett Budára.

A CORVINA TARTALMA ÉS JELENTŐSÉGE

A könyvtár fejlődésében nemcsak a fokozott külső pompára való törekvés tapasztalható, hanem Mátyás könyvtárának tartalmában is valami rendkívülit, valami szokatlanul nagyot, a legnagyszerűbb könyvtárt akarta létrehozni. Bartolommeo della Fonte alig fél évvel a király halála előtt, 1489. szeptember 16-án Firenzéből azt írta, hogy „a királynak az a szándéka, hogy amint minden más dologban, ebben a könyvtárban is felülmúlja a többi uralkodót" és véleménye szerint „fölül is fogja múlni őket".[133]

Miben állt volna ez a felülmúlás? Nem pusztán külsőségekben, hanem *teljességben* is. A humanista könyvtár ugyanis nem a mai értelemben vett tudomá-

CLARK Ádám

KÖHEGYI MIHÁLY: Csapó Dániel és a Lánchíd. = Dunatáj, XIV. évf. 4. sz. 1991

5–14. p.

n – fény – angyal

(Kiss Péter festő fotográfiái)

képezés technikai (fény)

itágítás kísérletei közé so-
szobrai, domborművei is.
íkszerűsége kidagad a tér-
den érdekessége mellett is
öb, mint a művészeti ága-
ba rojtosodása. Ám, ha a
sértékei alapján plasztikus
rműre, egy embrió ultra-
an „exponálva", relatívvá
; bent fogalma. A művész
ghat mindkét helyen egy-
t", ha a quantumfizikának
magát a helyet, a tér ob-
elativizálja el. (Bronz ult-

kíváncsiskodót. Ennek bemutatását ez év őszére tervezi. Előzményének tekinthető az „Egy év repülés" című fluxusa. Bambuszból megépítette méretarányosan egy II. világháborús Messerschmitt vadász típusát. Ezt kikötötte a szabadba, a fák lombjai közé. Egy éven keresztül fotózta a természeti erők okozta változások nyomait. Majd több tucat galambbal töltötte meg a háló borítású géptestet. Számomra döbbenetes volt a repülőgép, a repülés „fogságában szenvedő" madarak látványa. A hálón keresztül bonyolult elrejtettségben kapu nyílt az égre. Ezt kellett megtalálni a szabadulni vágyó szárnyasoknak. (Szabadságvágy – a struktúra börtöne.) A kiüresedő gép

MDK

Clark Ádám

~~Épitkezés~~ Épitő Ipar Épitő Művészet, 1931, jun. 15. ~~95~~-96 l.

àszintes, kapu + 4 ablak, befelé
yedésekkel, kis ablakok. Copfstilusu,
l.

M. D. A.

CLARK Adam

Bp. I. Clark Ádám. lér. Az Alagút bejárati kamrája, 1853-57.

Lánchíd. 1839-49. Tervező Clark Ádám-mal

Magyar épületszet. Bp. 1954. 91. l.

MDK

Clark Ádám

Wechselmann Ignáccal hivitelezi

az israelita templom boltozathelyreállítását

Pesten. Dohány-u.

1864. Metszet, vastuták fenve, tetőnyeszet.

(Perv: W. I.-tól)

MDK-A-II-1/1609.

K. D. K.

CLARK Ádám.

Pilisszántó (Pest m.) Jerkovich-kúria ?
1826.

Magyar építészet, Bp. 1954. 99. l.

Clark Ádám MDK

Repr.: Alagut

7.o. I. kép.

Szőllősi Ernő /szerk/: Budapest - /X/ Guide illustré.

Bp. é.n.

Clark Ádám

Budai alagut.

225.o.

Székely László /szerk/: Budapesti szobkalauz.

Bp. 1969.

Clark Ádám

MDK

Lánchid

62.o.

150.o.

Székely László /szerk./: Budapesti zsebkalauz.
Bp.1959.

Clark Ádám épiteti M.D.K.

a hagyomány szerint a pilisszántói Jurkovich-kuriát épitette. 1826. (ekkor 15 éves volt)

Genth. Müeml. 1959 I. 269

Clark Ádám

M.D.K.

Az alagút 1857-ben nyílt meg, kapuarchitektúráját a Lánchíd tervezőjének fivére készítette.

Dr. Lechner Jenő: Budapest Műemlékei

Dr. Lechner Jenő: Budapest műemlékei József nádor korától a Főváros egyesítéséig. 194 l.

Bp. 1924.

Clark Ádám épített

M.D.M.

építette a Lánchidat, tervezte az Alagutat, az aradi Virtornyot.

Kampis, Magy. műv. Bpp. 1960 470.

Clark Adam

MDK

1839-ben W.Th . Clark tervei szerint
Adam Clark épiette a lánchidat.

Repr : 155.156. / 248. kép.

94.o.

Borsos - Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1959.

Clark Adam

Lánchid. 1839 - 1849.

Alagut. 1853-57

Az alagut lánchid felőli bejárata.

242.o.

Borsos - Sódor - Zádor: Budapest. Bp. 1950.

Clark Ádám MDK

Lánchid.

168.o.
Repr.: A lánchid a budai dunapartról /Fénykép/
163.o. 155. kép.
X Budát és Pestet összekapcsoló Lánchid
a Várlejtőről.
164.o. 156. kép.
Borsos - Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1959.

Clark Ádám

C.

Liber E.: Budapest
Nobrai 74. C.
Képpel

Dupl

talapzatra helyezett tojásdadmedaillon-
a melyet fölül s oldalt virágfűzérek
s a jobbról látható hajékeu az első sorban
armadikban két gyöngy lóg; kerek gallérja
kkel gazdagon van kivarrva. Kebléu ékkövek
on három sorban:
gratia Imperatrix semper Augusta
miae Regina, Austriae Archidux,
c"

cud. Cum Priuil Sa Cae M. I. Louÿs Sculpsit."

alkeretet véve 39.9: 26.9 c/m.

Magyarság
1942. aug. 2.

B. Zs.

A SZÁZESZTENDŐS LÁNCHID

Könyvismertetés (Vajda)

Néhány hét mulva, augusztus 24-én lesz kereken száz esztendeje, hogy ünnepélyes keretek között megtörtént a Lánchid alapkőletétele. Száz évvel ezelőtt dördültek meg Buda bástyáin az ágyúk, hirdetve, hogy az országos jelentőségü építkezés oroszlánrésze kész, nem hevenyészett hajóhíd köti többé össze Budát Pesttel, hanem egy maradandó alkotás, amelyet egy lánglelkű főur, *Széchenyi* István gróf lángesze hívott életre. Nem kell már télidőben istenkisértő vállalkozással átdereglyézni a jégtáblák között egyik partról a másikra s nem adódhatik elő az a helyzet, mint 1800-ban, József nádor és Alexandra Pavlovna nagyhercegnő lakodalma után, amikor a díszmagyarba öltözött városi magisztrátus és az egész ünneplő közönség úgy ahogy volt, *hazatérőben a lakodalomról ott rekedt a budai parton*, mert időközben megindult a folyón a jég. Végre megvalósult a régi terv: nem márványból való híd áll a Duna zöld teste felett, mint ahogy azt Mátyás király tervezte, de acélból és gránitkőből való, amely dacolni fog az idők viszontagságaival. Mint minden örök, nagy magyar alkotást ezt is a gáncsoskodóknak, a kicsinyhitüeknek vitája késleltette a megvalósulásban. Kemény harc, sok munka és fáradság gyümölcse ez a híd. *„Óh, szegény híd, vagy inkább szegény elve az egyenlő fizetésnek, milyen nehezen tudsz megszületni!"* — sóhajtott fel Széchenyi 1838 március 13-án, amikor a jégtorlasz által megduzzasztott Duna vize elöntötte a fővárost. A legnagyobb magyarnak micsoda energiára, mekkora erőfeszítésre volt szüksége, hogy a híd nemes íve átnyuljon egyik partról a másikra, mint egy ölelő kar, amely szorosabbra füzi egymáshoz a két városrészt! De végre *1842 augusztus 24-én* délután öt órakor megdördültek az ágyúk, jelezve, hogy Károly főherceg, a király képviselője és a nádor *megindultak az alapkő letételének ünnepségére.* Velük jöttek a királyi család tagjai, az ország és a főváros nemes urai s élükön, az építőmesterek kis csoportjával Széchenyi István gróf, a híd megteremtője. *Most a százéves évfordulón az ő nagy emlékét hirdeti patinás, büszke hidunk: a Lánchid.*

"A Lánchid matematikai egyenlet vasból"

Az Országos Közművelődési Szövetség — Országos Közművelődési Tanács kiadásában Szilágyi Sándor szerkesztésében most jelent meg a *Százéves Lánchid* című munka, amely a maga nemében egyedül álló tanulmány. A szerző *Vajda Pál* R. adatokkal, történeti dokumentumokkal és műszaki ismereteinek gazdag tárházával mondja el a Lánchid százéves regényét. Nagyon érdekes a könyv bevezetője részében az a részlet, ahol a Lánchidról mint a reformkor szimbolumáról emlékszik meg a szerző: *Széchenyi Lánchidja nemcsak mint híd, nemcsak mint építészeti remekmű fontos Magyarország történetében, hanem mint a magyar reformkorszak maradandó szimbóluma. Összekötötte a nyugat társadalmi és politikai eszméit hazánkkal.* A haladás kerékkötői a kiváltságosak, akiknek minden adó és vám alól mentességük volt, kerékkötői voltak a Lánchid megépítésének. *Száz esztendővel ezelőtt, 1842. augusztus 24-én mégis megtörtént a Lánchid alapkő letétele.* A Híd hatalmas pilléreivel és karcsu láncaival eleven tiltakozás a maradiság eszméje ellen, mert itt minden átjárónak osztálykülönbség nélkül le kellett adni obulusait. Olyan rést ütött a feudalizmus hatalmas és megingathatatlan bástyáján, amelyet idővel még tágitottak. A konzervativizmus fel is horkant a friss uralom érkeztekor és amikor megszavazták a hidpénzt, vezérük gróf *Cziráky* Antal országbíró ezt a napot *„Magyarország végső romlásának"* nevezte.

A megkapó bevezetés után a könyv végigvezet azon az uton, mig *Széchenyi* álmából, a gyönyörű tervből valóság, törvény lett. A Lánchid történetének naptárából a legrégibb adat 1436. Ugyanis Zsigmond király ebben az évben vette tervbe azt, hogy Budát és Pestet állandó uttal köti össze. Mátyás király 1480 körül a trójai hid mintájára márványhidat akart építeni Buda és Pest között, ez is csak terv maradt. 1703-ban I. Lipót császár vámszedési jogot ad Buda és Pest városának. 1784-ben II. József császár is tervbevette, hogy a két várost kőhiddal köti össze.

1841. január havában Széchenyi csúf időben, jégzajlás közepette átkelt a Dunán Már ekkor gondolt arra, hogy itt állandó hidat kellene építeni. 1828-ban *Sándor Móric gróf* Angliában egy építendő Lánchidra és költségeire készíttetett terveket. 1832 februárjában megalakult a Budapesti Hidegyesület, 1832 augusztusában indul Széchenyi István és Andrássy György tanulmányutra Angliába. 1836 május 2-án a király szentesíti az 1836. évi XXVI. törvénycikkelyt: több érdekes évszám és adat tarkítja még a Lánchid történetének naptárát, míg végre 1849 november 20-án megtörténik a Lánchid megnyitása. Fontos dátum, még 1918 novembere, ugyanis a budapesti dunahidakon *ekkor törlik el a hidvámot.* A kőoroszlánok ismert legendájáról új adatokat mond el a szerző: A Lánchidat 1849 november 20-án délben 12 órakor nyitották meg a négy hatalmas kőoroszlán ekkor még nem állott a Lánchíd bejáratánál. Ezt csak 1850 január végén készítette el *Marsalkó János* lőcsei szobrász. Az oroszlánokról tudvalevően azt tartja a legenda, hogy hiányzik a nyelvük, még pedig azért, mert a feledékeny szobrász azt nem csinálta meg. A „hiányt" sokáig nem vette észre senki, míg egyszer csak egy suszterinas elkiáltotta magát: „Ni-ni az oroszlának nincs nyelve!" Természetesen mindenki mulatott a szórakozott művészen, mindenütt kigúnyolták őt, aki erre szégyenében a *Lánchidról beugrott a Dunába.* Ebből a legendából annyi igaz, hogy Marsalkót tényleg sokan csúfolták az oroszlánok hiányzó nyelve miatt, de nem ugrott a Dunába. És bebizonyította, hogy mikor az élő oroszlán úgy tartja a száját, mint az ő kőoroszlánja, *nem is látszhat a nyelve,* olyan mélyen benn van a szájában. Szóval az oroszlánoknak igenis van nyelvük, — csakhogy az alulról nem látható.

Szép teljesítmény az „Országos Közművelődési Szövetség"-től, hogy a „Közművelődés Könyvei" sorozatában kihozta e nagyon tanulságos és időszerü munkát, *amely világos, egyszerü, alaposságra törekvő és kecses, mint maga a híd.* Elvezeti a magyar közönséget e remekmívü alkotás megértéséhez, megbecsüléséhez, megünnepléséhez.

(B. Zs. dr.)

NYÉKHEGYI ISTVÁN:

A TÁRSADALOM ÉS A ZSIDÓSÁG

Tartalom: A zsidóság szerepe a világégések felidézésében. Szovjetpokol — zsidóparadicsom. A sajtó a zsidóság hatalmában. A Trianont előkészítő hazaárulások leleplezése. A Népszava bűnei. Nem felejtünk! Feliratban követelték a liberális lapok betiltását. Magyar kézbe, magyar lapot! A zsidó közalkalmazottak elbocsájtása nem tűr halasztást. A hivatalnok miniszteri állás. Zsidó spekulációnak tudható be a lakáskérdés megoldatlansága. A leánykereskedelem és a zsidóság. A régi szabadkőműves zsidó szellem érvenyesül ma is a közigazgatás választási rendszerében. A magyar politika sorsdöntő kérdései. Gyógyitsák már a magyar sebeket, mert elvérzünk!

ÁRA 2.60 P.

Kapható a „Magyarság" Könyvosztályában: Budapest, II., Hunyadi J.-út 2. Postán a könyv árának előzetes beküldése esetén bérmentve szállítjuk.

Magya

Ne éljünk vissza!...

Régi „vicclaptéma" a bevásárlást végző határozatlan és kötekedő nő, aki minden cipődobozt sorba lehozat a szerencsétlen árusítóval a legmagasabb polcokról is, vagy annyi ruhaszövetet rakat a pultra, hogy az eladónak a feje sem látszik belőle ki, — végül pedig elmegy, anélkül, hogy vett volna valamit. Hát még a kalapvásárlás!... Mindenféle formát, szint és anyagot odahoznak neki, két három embert ugráltat órákig s végül otthagyja viharvert öreg filcét s lealkudja három pengőre az alakítást!... Ha pedig mégis vett valami újat, harmadnap visszahozza s kezdődik elölről az egész kutyakomédia.

Mondom, vicctémának kifogyhatatlan az ilyen határozatlan és fontoskodó ember, de az igazságnak tartozunk azzal a megállapítással, hogy ilyen „nehéz pasas" legalább ugyanannyi van férfiak közt, mint közöttünk, nők közt, csak a folyton változó ruha és kalapdivattal kapcsolatban a nőket könnyebben lehet kifigurázni.

Az ilyen kötekedő, fontoskodó emberek, önmaguk és saját apró problémáik mértéken felül való értékelésében valószínűleg megelégedettek és boldogok, de általános emberi szempontból nézve súlyos tehertételei az emberiségnek és önző kicsinyességükkel inkább megvetendők, mint kómikusak. Ezek azok a lelkek, akik abban az ideológiában élnek, hogy az ő személyükkel kapcsolatos dolgok minden másnál fontosabbak s akikből úgy anyagi mint eszmei haszna sem a társadalomnak, sem egyeseknek alig van, — önmagukon kívül! Mert az ilyen emberek önzésük mellett kicsinyesek és rendszerint fösvények is, sőt nagyképűek, türelmetlenek és gorombák, amint nálunk társadalmilag lejjebb álló, vagy velük függő viszonyban álló személylyel állnak szemben.

A *magasabbrendű* embert mindig a művelt lélek szerénysége, a modorában rejlő egyszerűség jellemzi s az, hogy látszólag mindennek, és mindenkinek több figyelmet szentel, mint amit saját személyével saját problémáit kezeli. *Az igazán emelkedett felfogás és szociális érintkezés alapja a szerénység és mások, valamint mások teljesítményének munkájának elismerése és megbecsülése.* Röviden összefoglalva, *mindenkivel úgy kell viselkednünk, mint ahogyan mi szeretnők, ha velünk bánna az illető, ha történetesen ő volna a mi helyünkben s mi az övében!...*

A nemzetiszocialista eszmény, a testvériség átérzése pedig még fokozottabban megkívánja, hogy annál megértőbbek és annál *kíméletesebbek* legyünk másokkal tanusított modorunkban, minél lejjebb áll nálunk az illető akár tanultság dolgában akár társadalmi ranglétrán, akár anyagi javak tekintetében.

Ezzel a viselkedéssel egyrészt jó példát mutatunk nekik is a megfelelő viselkedésre, másrészt kiegyensúlyozni igyekezünk velük szemben azt, ha nekünk az élet esetleg könnyebb sorsot, jobb módot juttatott. Ha nem élünk vissza jogainkkal — azaz *képzelt* jogainkkal — s úgy háztartási alkalmazottunknak, mint a minket kiszolgáló pincérnek, boltosinasnak, manikürös lánynak, vagy villamoskalauznak, ez a jobb érzésű és finomabb lelkű kis embereknek növeli önbecsülésüket, tehát örömet okoz, *az irigységre és elégedetlenségre hajlamosakat pedig lefegyverezi, lefékezi és elhallgattatja.*

Főként pedig senkit ne hajszoljunk

Mire vigyázzunk a n

Ahhoz, hogy közérzetünk jó legyen és egészségünket is óvjuk, hozzájárul a gondosság, amellyel ruházkodásunkat az évszakokhoz alkalmazzuk. A kellő ruházkodással holminkat is kíméljük. Mert ne higyje valaki, hogy takarékoskodik vele, ha télen-nyáron egy ruhát cipőt visel, anynyira „igénytelen." Egyrészt anyakban sem felel meg a téli ruha nyárára, vagy megfordítva, de még csak nem is takarékoskodunk így, mert a ruha sokkal tovább tart és jobban formában marad, ha nem nyúzzuk egyfolytában, hanem mindig hagyunk neki időt, hogy akasztón „kilógja magát" s a cipő a sámfán jól kihüljön. Olcsó és mutatós mosóanyagból készült nyáriruhában, színes fatalpú szandálban nem csak üdék és csinosak vagyunk, de megkíméljük jobb ruhánkat és bőrcipőnket is.

Nyáron csak mosóruhát hordjunk, a szappanhiány miatt ezidén inkább tarka műselyem holmit, mint a sok mosást igénylő és hamar piszkolódó vásznat, bár az a legszebb és a leghűvösebb. Vékony alaknak kitünő viselet a színes parasztszoknya fehér bluzokkal, a bluzokat könnyebb kimosni. Fehér bluzaink kivételével minden ruhánkba s bluzunkba varrjunk ízlapot, mert az izzadásra nem hajlamos emberrel is megesik nyáron, hogy megizzad s az ilyen látvány nem is szép, de nagyon árt is a ruhának, mert a kiizzadt rostok sokkal hamarább szétmennek.

Melegben fölösleges füzőt, vagy széles csipőszorítót hordani. erős nők is — akiknek szükséges a szorító — szedjék le róla a harisnyakötőket s térdharisnyát, vagy zoknit hordjanak, ha nincsenek „nagy" toalettben. Ma azonban annyira leegyszerűsödött a divat, hogy nyári színházi előadásokra parasztszoknyában és zokniban mennek, a divatos valódi vagy művirágcsokor hajukban.

Ne kövessük azt az értelmetlen divatot, hogy kesztyűt nem huzunk, de bőrkeztyűnket egész nap szorongatjuk kezünkben, ha valahová megyünk, mert állítólag így elegáns! A kesztyű arra való, hogy megvédje kezünket a szennytől, — különösen Budapesten, ahol villamos fogantyúkat stb. fogunk vele. Hagyjuk ezt a nevetséges, kesztyűhordozó divatot és ha melegnek találjuk a bőrkeztyűt, — mint ahogy meleg is — huzunk cérnakeztyűt, vagy színes horgoltkeztyűt, ami külföldön már olyan nagy

UJ BÁNYÁSZATI SZAKKÖNYVEK

TELEGDI ROTH: feladatok az állami bányászat terén — — — — — — — — 1.—
VENDL M.: A nagybányai ércbányászat telepiana — — — — — — — — — — 1.—
ESZTÓ: A bányabecslés — — — — — — 1.50
TILESCH: Bányaüzemek légoltalmi szervezése — — — — — — — — — — — 1.—
HERCZEGH: A hazai bányászat sorsdöntő kérdései — — — — — — — — — — 1.50
BÁN: Szociálpolitikánk új útjai — — — 1.—
LESKÓ: Tatabányai frontfejtési módszerek 2.—
ESZTÓ: Fejtésmódok kialakulásának újabb irányzata — — — — — — — — 1.50
NAGY: Bányafalazás — — — — — — — — 1.—
MOHI: bányaművelés mélységbeli majd külszíni kihatása — — — — — — — — 1.—
SCHMIDT E. R.: A magyar só geológiája, bányászata — — — — — — — — 1.50
DINDA: Rotary-fúrásoknál alkalmazott vízzárások — — — — — — — — — — 1.50
NYUL: Az ásványolaj feldolgozása — — 2.—
ROMWALTER: Tapasztalatok a hazai szénlepárlás terén — — — — — — — — 1.—

Megrendelhetők a „Magyarság" Könyvosztályában: Budapest, II., Hunyadi J.-út 2. Postán a könyv árának és 12 f. portónak előzetes beküldése esetén bérmetve szállítjuk.

Clark Thierry W.

wrot.
z
Hekler Budapest
90 l.

dupl.

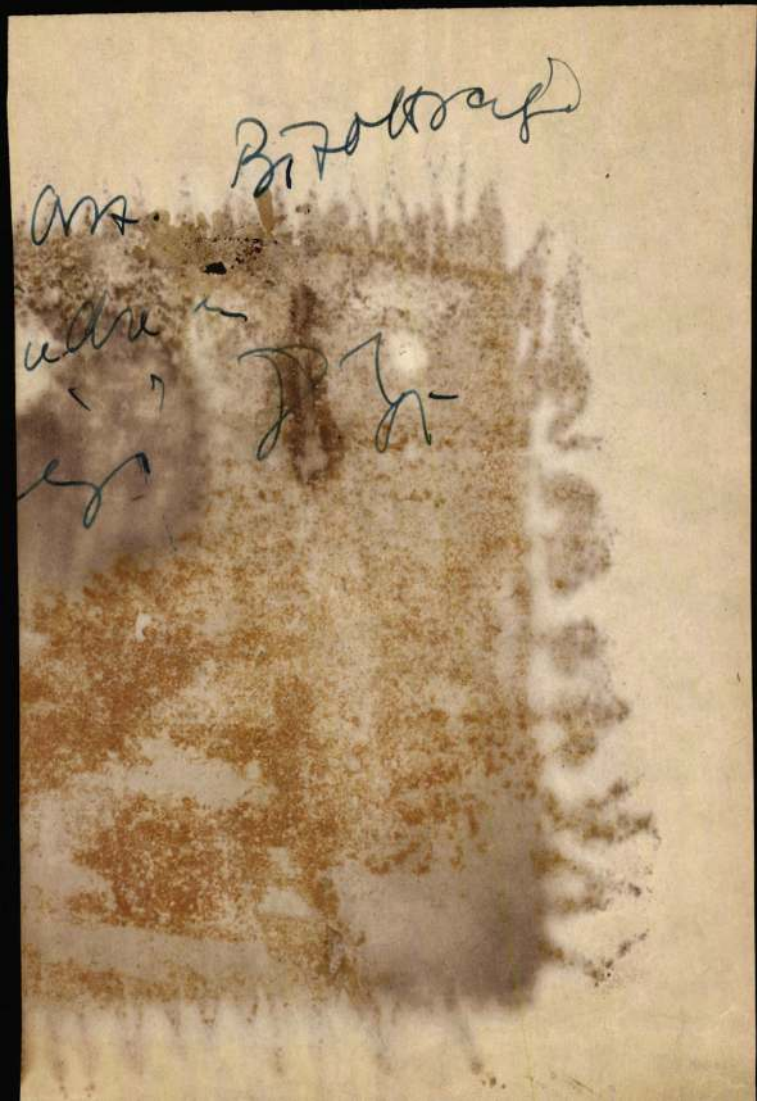

Clark Ádám

Gentmüeml

17. 31. 357. l.

Duplum

Clark Adam

Mod
2

Genth. Budapest

154.l.

dupl

Clark

A Lánchíd, Irta Elek Artur, Kéve könyve, V. kötet.

Duplum

és a felső balsaroltban a lerest

Rézmetszet, méretei 10:

Ctn. 14158.

Szall. 86-914

570-914-26.

~~11679~~. 11674

ordultan és papiruhában réteges
kezében csukott imakönyv van.

Wol_ Ehrwürdigen vnd
n
S. gewesten Pfarrers
gspůrg, vnd Hernach
erij zů Pressburg inn
toris der Evang. Kirchen
lben Comitatu, ů.
spůrg Aº 1604 d. 11 Jañuar.
Aº 1640. d. 14. Septemb.

Clark Ádám

l.

Edvi Bp

372. l.

373. l.

duplum

Kossuth és a függetlenség

Kossuth Lajos születésének 146-ik évfordulóját ünnepli ma, a centenárium évében a magyar nép, a magyar népi demokrácia. *Jogunk* van ünnepelni: mi lettünk őrzői és végrehajtói a szabadságharc, Kossuth Lajos örökségének, mi mentünk tovább a forradalom 100 évvel ezelőtt megkezdett útján. De nemcsak jogunk — *okunk* is van Kossuth Lajost ünnepelni. Miért kell ezt hangsúlyozni? A magyar népi demokrácia a munkásosztály, a kommunisták vezetésével már *túllépett* a polgári demokratikus átalakuláson és a szocializmus felé halad. Kossuth a polgári demokratikus átalakulásért folyó harc vezére volt. *De politikai örökségének lényegét mégis, ma is vállaljuk.*

★

Mi Kossuth örökségének a lényege? *A nemzeti függetlenség mindenek felett.* Ez az a kérdés, amelyben Kossuth nem ismert alkut — mi sem ismerünk. Helyzetünk persze ebből a szempontból is hasonlíthatatlanul kedvezőbb ma, mint 100 esztendővel ezelőtt volt. Kedvezőbb, mert erősebbek vagyunk, mert népünk szabadabb, mert a belső felszabadulásnak és a függetlenség védelmének vezető ereje a munkásosztály. Kedvezőbb a helyzetünk, mert kedvezőbb a béke és a haladás erőinek a világpolitikai helyzete, mert ezek az erők, élükön a Szovjetunióval hatalmasabbak, mint az imperializmus, a nemzetközi reakció erői. De ez nem jelenti azt, hogy az amerikai imperializmus nem hatalmas. A nemzetközi reakció erőivel szemben a nemzeti függetlenséget védeni — ez elsőrendű feladata a magyar népi demokráciának.

★

De Kossuth politikai örökségének lényegéhez az is hozzátartozik, hogy *a nemzeti függetlenség védelme csak a nép kezében van jó helyen.* Kossuth, a nemesi-szabadelvű politikus a függetlenség védelmében vitte balra a magyar forradalmat 100 esztendővel ezelőtt. Amikor a nagybirtokosok és nagytőkések egyik európai országban a másik után kötöttek egymással szövetséget, erősítették meg uralkodó helyzetüket és juttatták diadalra az ellenforradalmat, Magyarországon másképp történt. Nálunk is bekövetkezett ugyan a jobbratolódás 1848 március 15 után, de szeptemberben élesen *balra fordult* a magyar forradalom iránya. Ez a fordulat egyrészt a pesti nép, a pesti ifjúság, a munkások érdeme, a szabadságharc legkövetkezetesebben népi demokratikus vezérének, Petőfinek érdeme —, *de érdeme Kossuthnak is, aki a szeptemberi válság napjaiban a népre támaszkodott, a nép képviselőjeként szervezte meg a szabadságharc valóban forradalmi kormányát, a Honvédelmi Bizottmányt.* Kossuth és a pesti nép együttműködése, a szeptemberi válságnak ez a megoldása emelte a magyar szabadságharcot a többi 48-as forradalom fölé, ez a „második forradalom" tette lehetővé azt, hogy hazánk még akkor is a szabadságszerető népek reménye legyen, amikor Európa már újra csendes volt. Kossuth szeptemberi szerepe tette őt azzá a politikussá, akiben a munkásmozgalom vezérei, Marx és Engels a forradalmi évek *legnagyobb államférfiát,* Magyarország Dantonját és Carnotját látták egyszemélyben.

★

Hogy Magyarország 100 esztendővel ezelőtt viszonylag hosszú időn át győzelmesen tudott harcolni a nemzetközi reakció ellen, ez annak köszönhető, hogy Kossuth a népre támaszkodott. Hogy függetlenségünket végül *mégis* elvesztettük, az — más tényezők mellett — első sorban azzal függ össze, hogy *a népre való támaszkodás nem volt elég következetes.*

Kossuth nem tudott teljesen szakítani osztályával, a nemességgel, amely a szabadságharcot nem egész erővel, félszívvel támogatta és elzárkózott a tömegek, a jobbágyság kívánságainak kielégítésétől. Mi ebből is tanulhatunk. Függetlenségünk védelmét Kossuthnál még következetesebben, határozottabban, szilárdabban a népre, — elsősorban a munkásosztályra bízzuk.

★

Meglátszik ez a *hadsereg szervezésében* is — ami elválaszthatatlan Kossuth politikai örökségének lényegétől, a nemzeti függetlenség biztosításától. Kossuth nagyságának nem legkisebb része, hogy a szeptemberi napok után elindult az országban, fegyverbe szólítani a népet, hadsereget teremteni a semmiből. *„Lelkemben fel vagyok indulva azon gondolattól* — mondotta az országgyűlésen, — *hogy 40—50.000 potom ember bejön az országba, úgyszólván karvágás nélkül foglalja el az országot... Megyek s megkezdem Ceglédnél felhívni a népet, hogy tömegestül fegyverbe szálljon...*" Akkor a lét vagy nemlét kérdéséről volt szó, — ma az erős, demokratikus hadsereg a veszély *elhárításának* is fontos eszköze. Kossuth hadserege néphadsereg volt — paraszthadsereg, — de nagyrészben nemesek vezették. Kossuth nyomában járunk abban, hogy a mi hadseregünk, amely a Honvéd Hét ünnepségeivel éppen azt hangsúlyozza ki, hogy Kossuth honvédségének utóda — ugyancsak néphadsereg. Ma, amikor tagadhatatlanul a munkásosztály a nemzet vezetőereje, *ez munkás-paraszt hadsereget jelent, meghozzá olyat, amelynek vezetői, tisztjei és tábornokai is munkások és parasztok.*

★

De a nemzeti függetlenséget nemcsak a felkelt nép, a hadsereg védelmezi, hanem a demokratikus külpolitika is. Vállalhatjuk-e ezen a téren Kossuth örökségét? A lényeget, a főgondolatokat vállalhatjuk. Persze az emigrációban élő Kossuth külpolitikájának voltak eltévelyedései, — Kossuth nem szocialista, hanem nemesi-polgári politikus. De ma is időszerű, hogy Magyarország függetlenségének ellenségét *a nemzetközi reakcióban* látta s az ellen keresett szövetségeseket nemzetünk számára. Időszerű, hogy a magyar szabadság ügyét *elválaszthatatlannak tudta az európai haladás ügyétől s,* hogy szövetségeseinket a haladó erőkben és a szomszéd kis népekben találta meg. Mit jelent ez a mai politika nyelvére lefordítva? A népek szabadságának legveszedelmesebb ellensége az amerikai imperializmus, — de számunkra, a népi demokráciák számára változatlanul fenyegetést jelent a német támadó erő is, amelynek felélesztése egyik főcélja az amerikai imperialistáknak, a Marshall-tervnek. Védelmet ezzel szemben hol találhatunk? *A haladó erők békefrontjában.* A legalapvetőbb külpolitikai változás Kossuth ideje óta az, hogy a cári Oroszország helyét a szocialista Szovjetunió foglalta el, az a hatalom, amely a fasizmus legyőzésével valamennyi európai nép felszabadulásának lehetőségét teremtette meg, amely ma vezeti a küzdelmet az imperializmus ellen, védi a népek függetlenségét és szuverénitását. A kossuthi külpolitika célja: a nemzetközi reakció hatalmi befolyásának kiküszöbölése Délkelet-Európából. A mai út, a mi utunk ugyanennek a célnak az eléréséhez: szövetség a Szovjetunióval, szövetség a népi demokráciákkal, helytállás a Szovjetunió, a népi demokráciák, a békéért küzdő dolgozó tömegek békefrontjában.

Gimes Miklós

SÍREMLÉKEK
BOROS JÓZSEF, Dob-utca 2.

TÖKÉLETES
belső világítás = NEONFÉNY
Eredményes hirdetés = NEONFÉNY
Vonzó kirakat = NEONFÉNY
MEGBIZHATÓ NEONFÉNY—AIOMFÉNY
Urai Oszkár ATOMFÉNY vállalata.
VI., Szív-u. 48. T.: 42-43-40, 12-44-65.

»Emeld fel karodat, Lánchíd«

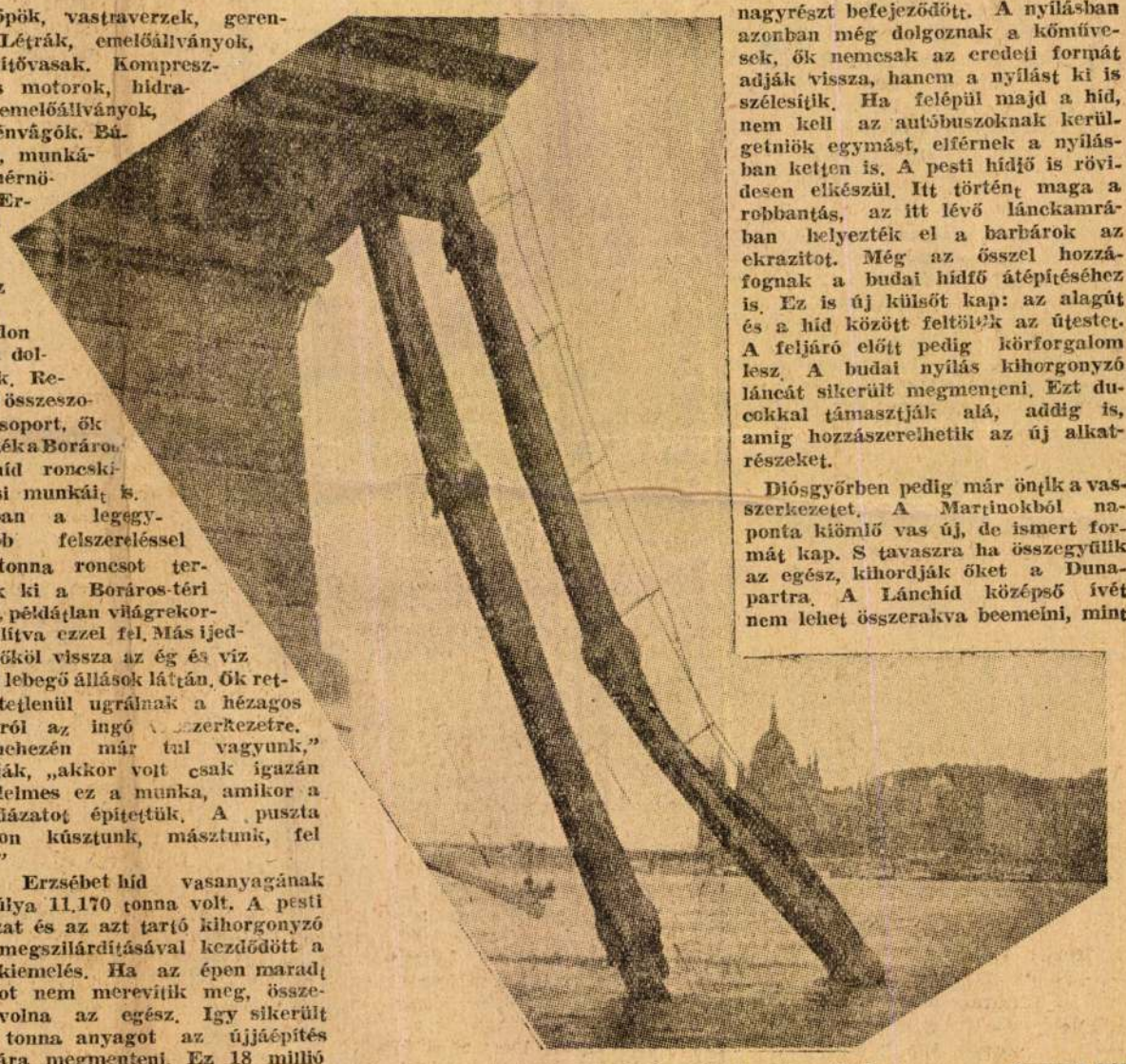

Cölöpök, vastraverzek, gerendák. Létrák, emelőállványok, merevítővasak. Kompresszoros motorok, hidraulikus emelőállványok, autogénvágók. Búvárok, munkások, mérnökök. Erzsébet híd, Lánc híd. Az Erzsébet-hídon 250-en dolgoznak. Remekül összeszokott csoport, ők végezték a Boráros téri híd roncskiemelési munkáit is. 1946-ban a legegyszerűbb felszereléssel 2500 tonna roncsot termeltek ki a Boráros-téri hídból, példátlan világrekordot állítva ezzel fel. Más ijedten hőköl vissza az ég és víz között lebegő állások láttán. Ők rettenthetetlenül ugrálnak a hézagos pallókról az ingó szerkezetre. „A nehezén már túl vagyunk," mondják, „akkor volt csak igazán veszedelmes ez a munka, amikor a gerendázatot építettük. A puszta vasakon kúsztunk, másztunk, fel és le."

Az Erzsébet híd vasanyagának összsúlya 11.170 tonna volt. A pesti kapuzat és az azt tartó kihorgonyzó lánc megszilárdításával kezdődött a roncskiemelés. Ha az épen maradt tornyot nem merevítik meg, összedőlt volna az egész. Így sikerült 2400 tonna anyagot az újjáépítés számára megmenteni. Ez 18 millió forintot jelent.

Miután a torony biztosítása sikerült, sor kerülhetett a Dunába lógó és a vízbehullott anyag kiemelésére. A tartószerkezet láncait egy újfajta eljárással egyenként „szúrják le", ami azt jelenti, hogy még 1000 tonna alkatrész épségben megmarad.

A többit viszont miután a hidraulikus emelővel a felszínre hozzák, autogénnel szabdalják szét és valahol Diósgyőrben, vagy a pesti MAVAG-gyárban beolvasztják.

1947 augusztusától folyik a roncskiemelése és eltart 1949 végéig. Akkor majd egyszerű szavakkal jelentik, hogy a munka kész. Nem lesz ünnepség, lobogók, zeneszó. „A mi munkánk is van olyan nehéz, mint a hídépítőké. De sokkal hálátlanabb."

★

1949 november 20-án lesz 100 éves a Lánchíd. Addigra az összeroncsolt pillérek között kecsesen fognak feszülni az újjáépített ívek s vízbe lógó karjait örömmel emeli ismét a magasba. A pillérek újjáépítése már nagyrészt befejeződött. A nyílásban azonban még dolgoznak a kőművesek, ők nemcsak az eredeti formát adják vissza, hanem a nyílást ki is szélesítik. Ha felépül majd a híd, nem kell az autóbuszoknak kerülgetniök egymást, elférnek a nyílásban kétfelől is. A pesti hídfő is rövidesen elkészül. Itt történt maga a robbantás, az itt lévő lánckamrában helyezték el a barbárok az ekrazitot. Még az ősszel hozzáfognak a budai hídfő átépítéséhez is. Ez is új külsőt kap: az alagút és a híd között feltöltik az útfelet. A feljáró előtt pedig körforgalom lesz. A budai nyílás kihorgonyzó láncát sikerült megmenteni. Ezt ducokkal támasztják alá, addig is, amig hozzászerelhetik az új alkatrészeket.

Diósgyőrben pedig már öntik a vasszerkezetet. A Martinokból naponta kiömlő vas új, de ismert formát kap. S tavaszra ha összegyűlik az egész, kihordják őket a Dunapartra. A Lánchíd középső ívét nem lehet összerakva beemelni, mint a Margithíd, vagy a Kossuth-híd íveit lehetett. Ha elült a jégzajlás a Dunán, cölöpállványok nőnek majd ki a vízből s azokon rakják össze az újjáépült hidat.

Ötszázan dolgoznak rajta jelenleg. Szélben, napban és esőben faragják a követ, robbantják a roncsot s gyűjtögetik a halott híd végtagjait. De a híd nem halott, csak alszik. Ötszáz pár munkáskar ígéri: nemsokára felébred.

(láng)

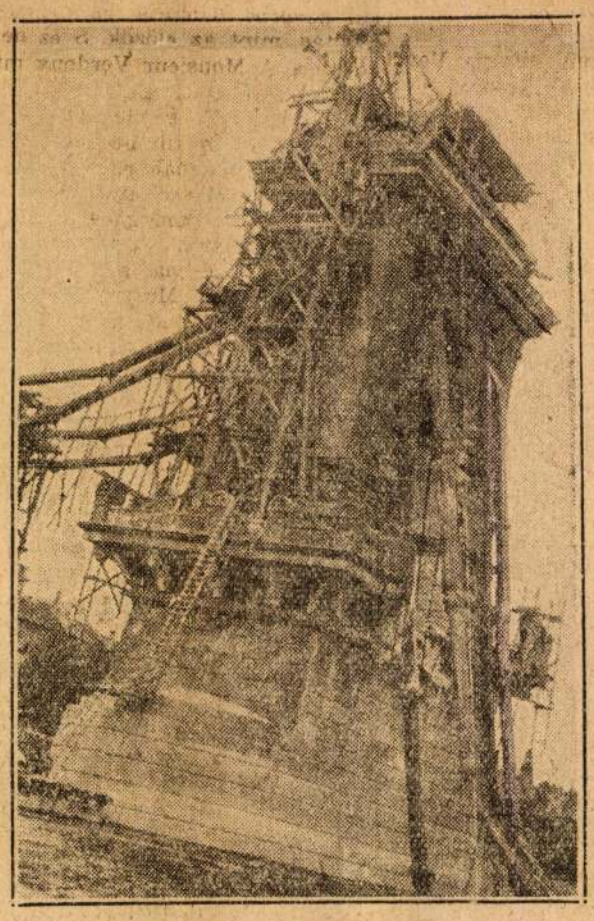

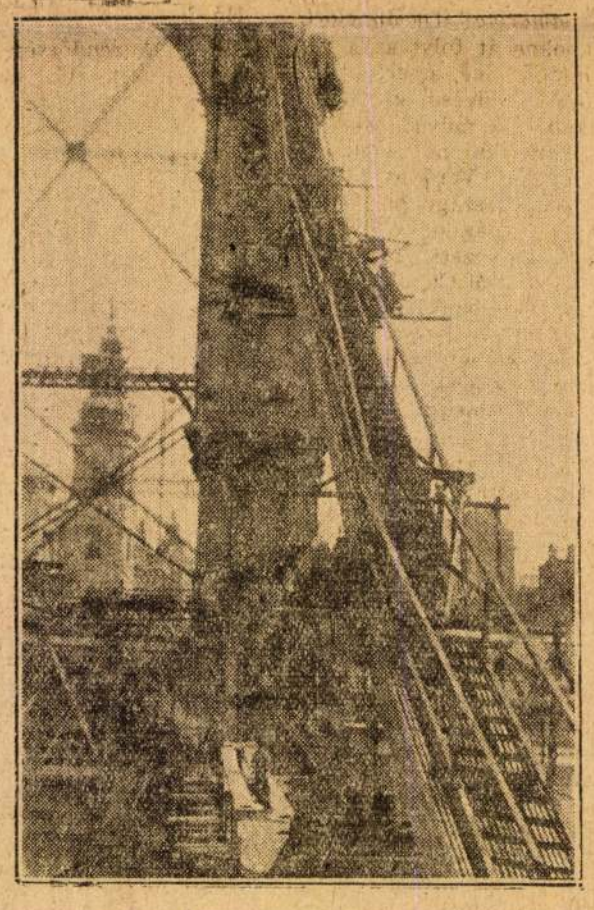

December 31-én nem lesz *deficites állami vállalat*

„Jelentjük, hogy a Mauthner Testvérek és Társai R. T. államosított börgyár — amely az államosítás előtt 1948 január 1-től március 31-ig havi 514.526 forintos ráfizetéssel dolgozott — a mellékelt üzemi eredmény elszámolása szerint augusztusban, az államosítás ötödik hónapjában

216.435 forint 82 fillér nyereséggel zárta augusztus havi gyártási mérlegét.

Deficites vállalkozásból tehát hasznothajtó vállalkozássá vált".

Így közölte az iparügyi minisztériummal a Mauthner Börgyár az örömhírt. Szombat délután a gyár munkássága megünnepelte a jó eredményt.

Porgányi Péter vállalatvezető és *Vándor* Béla, az MDP újpesti titkára megnyitó szavai után *Karczag* Imre elvtárs, iparügyi államtitkár üdvözölte a gyár dolgozóit:

— A Mauthner-börgyárban elért eredmények példaképül szolgálnak az ország többi vállalatának is. *Az államosított vállalatoknak belül egyharmad részét úgy vettük át, hogy a tőkésgazdálkodás eredményeként súlyos veszteséggel dolgoztak.* A deficites vállalatoknak több mint fele néhány hónap alatt nyereségesen gazdálkodó vállalattá lépett elő. Ez év végéig hasznothajtóvá tesszük a ma még deficites vállalatokat is és

december 31-én már nem lesz ráfizetéses állami vállalat.

— A Mauthner-börgyár azért érte el ezt a jó eredményt, mert a termelési-költség tényezőket egyenként megvizsgálták és törték a fejüket, hogyan lehet azokat csökkenteni.

Karczag elvtárs ezután elismerő oklevelet és pénzjutalmat osztott ki az érdemeket szerzett dolgozók között.

A MARSHALLIZÁLT ORSZÁGOK ÚTJA — LEFELÉ

A MARSHALL-TERV NEGYEDÉVE nem „terv" már, hanem... hanem micsoda is? Hivatalos amerikai neve *E. R. P.* (European Recovery Program), európai újjáépítési program. A „program" szóval Marshallék, nyilván akaratlanul, ráhibáztak a megfelelő kifejezésre: Európa újjáépítése valóban „program" marad, ha a Marshall-tervre bízzák. Ez az első negyedév rendkívül tanulságos. Utólagosan bebizonyítja mindazoknak az igazát, akik tavaly, a terv nyilvánosságrahozatalakor bírálták, ellenezték, elutasították.

Emlékezetes, hogy tavaly július végén az USA összehívta Párisba a másik három nagyhatalom külügyminiszterét. Itt vették fel hivatalosan az amerikai segélytervet. Még mielőtt egyáltalán kifejtették volna, mit is akar adni Amerika, Bevin és Bidault egy európai kormányzó bizottság *(steering committee)* megalapítását javasolták s ennek messzemenő jogokat akartak adni. Erre mondotta Molotov 1947 július 1-én: *„Az amerikai segítségről még semmit sem tudunk, de annyit már látunk, hogy ez a brit és francia kormánynak alkalmat nyújtana arra, hogy olyan új szervezetet alapítsanak, amely az európai országok felett áll, beleavatkozik azok belső ügyeibe és kezébe kerül a döntés minden fontos gazdasági kérdésben, például abban hogy egyes ipari ágakat fejlesszenek-e vagy elsorvasszanak, kiépítsenek-e vagy korlátozzanak."*

Akkoriban a nyugati sajtó kénkövet fujt erre a megállapításra. Rémképekről és rosszindulatú túlzásokról, ferdítésekről, belemagyarázásokról írtak. Nos, éppen egy esztendővel később Paul *Hoffmann*, az ERP legfőbb feje, „adminisztrátora" imigyen nyilatkozott a *Daily Mail*-nek: *„Elvárom, hogy az amerikai dollárokat a brit gazdasági élet a jó és egészséges gazdasági elveknek, tehát az amerikai gazdasági elveknek megfelelően használja fel. Elvárom továbbá, hogy Nagybritannia vezetői az ERP sikeréről és Anglia újjáépítéséről nekem rendszeres jelentéseket tegyenek."* Itt azután, ahogy Festen mondják: „nincs mese"... Ilyen nyelven még Hitler gazdasági helytartói, a hírhedt dr. Claudius és társai sem beszéltek a megszállott országokkal.

HOFFMANN NYILATKOZATÁT úgy tekinthetjük, mint az európai program — programbeszédét. A megvalósítás hűséges maradt ehhez a fennhéjázó szellemhez és hétről hétre félreérthetetlenebbül leplezi le a Marshall-segély valódi célját, értelmét. Az egyik legfőbb célt tavaly ősszel így jelölte meg *Varga* Jenő: *„A Marshall-terv célja elsősorban a német nehézipar feltámasztása amerikai tőke segítségével, azoknak az európai államoknak rovására, amelyek a hitleri támadás áldozatai voltak."* Hogy ezt a célt Marshallék már az első negyedévben milyen sikeresen elérték, mult héten bizonyítottam be ugyanezen a helyen: az eddig kiosztott Marshall-dollároknak éppen a felét Nyugat-Németország kapta.

A másik főcélnak két ága van: ugyanakkor, amikor államilag hitelekkel exportálják árucikkeiket és így megkísérlik elkerülni az USA-t fenyegető gazdasági válságot, az „önzetlen" segítség ürügyén behatolnak minden nyugateurópai ország legbelsőbb ügyeibe, megszüntetik gazdaságát, majd politikai függetlenségüket és saját céljaik érdekében süllyesztik a dolgozók életszínvonalát. Marshallnak ez az igazi „terve" és *ezt* az első hónap alatt hiánytalanul meg is valósította. A *menetrend* ez: *csökkenteni az ipari termelést; amerikai érdekek szerint irányítani a kivitelt: búza és konzerv bevitellel válságot előidézni a mezőgazdaságban; munkanélküliséget teremteni.* Az életszínvonal csökkentése ezekután már jön „magától". A *módszer* nagyjából az, hogy a valódi újjáépítés helyett (s hogy ez mi, azt Magyarországon nem kell bővebben magyarázni!) készárukat, ipari cikkeket adnak a segély keretében és közben lehetőség szerint egyenetlenséget szítanak az európai államok között. Ez utóbbit nem csak azért cselekszik, mert minden imperializmus aranyszabálya az „oszd meg és uralkodj!", hanem egy nagyon megfontolt előrelátó okból is. Hadd mutassak erre rá a cikk végén.

VEGYÜNK PÉLDÁNAK egy kisebb európai országot, *Hollandiát*. A holland nagykereskedők lapja, a *Nieuwe Rotterdamse Courant* számol be arról, hogy súlyos csapás érte a németalföldi *hajóépítő ipart*. Hosszú évszázadokon keresztül a világ legjobb hajóit Rotterdamban építették, de természetesen a nyersanyagot, akár gályákról volt szó, akár modern turbinás hajókról, külországból kellett behozni. A Marshall-terv nem engedélyez Hollandiának hajóépítéshez nyersanyagokat. Miért? Mert Amerika tele van Liberty-típusú hajókkal, ezeket el kell adnia, másodszor pedig saját hajóparkját akarja foglalkoztatni. Azokban a kétoldalu szerződésekben, amelyeket a résztvevő államokkal aláírattak, kikötötték, hogy a *Marshall-szállítmányokat 50 százalékban kizárólag amerikai hajók szállítsák.* Igy azután a holland hajóépítő dokkokban *szóval állnak a nyersanyaghiány miatt félkész hajók* s ugyanakkor a holland kormány egyrészt amerikai hajókon kénytelen szállíttatni, másrészt — a washingtoni Nemzetközi Bank július 16-i kimutatása szerint — *40.2 millió dollár összegben vásárolt hajókat az Egyesült Államokban.*

A nyersanyaghiány más németalföldi iparágakat is sujt, úgyhogy a gyárak állandóan kénytelenek munkásaikat elbocsátani. *A munkanélküliek száma 1947 januárja óta 80 százalékkal emelkedett.* Ugyanekkor az amerikai tőke új meg új gyárakat épít Hollandiában. Az *United States News* számol be arról, hogy Eyndhovenben gumiabroncs-gyárat építettek. Rotterdamban pedig a Kaiser-Frazer autógyár épít fióküzemet. Amerikai tőkések az utóbbi hónapokban vásároltak egy acélöntödét, egy kábelgyárat, egy panírgyárat és a híres Miller & Co. hajóépítő vállalat részvénytöbbségét.

Hollandia a Marshall-segély keretén belül *műtrágyát* szeretett volna kapni, mert belterjes mezőgazdaságának erre van a legnagyobb szüksége. Hoffmann, az „adminisztrátor" ehhez nem járult hozzá, de engedélyezett *28 ezer tonna dohányt* egy évre. Ez Hollandia *teljes háromévi szükségletét*, amit eddig Törökország és Egyiptomból szerzett be... Ugyancsak köteles átvenni jelentős mennyiségű *amerikai zsírt* és tejport, holott a *zsír és a tej Hollandiának magának* is egyik legfontosabb kiviteli cikke.

AMIKOR A SZOVJETUNIÓ és a népi demokráciák elutasították a Marshall-tervet azzal, hogy semmiféle „segély" kedvéért nem adják fel gazdasági függetlenségüket, nyugati részről ezt az aggodalmat „nevetségesnek" minősítették. A *De Waarheid* című holland lap beszámol arról, hogy *az amerikai követ körlevelet küldött szét több holland gyárnak* és sürgős írásbeli felvilágosítást kért a következő kérdésekre: Mit gyárt? Kivel van üzleti összeköttetésben? Milyen országból kap nyersanyagot? Mennyi az alaptőkéje és a tartalékja? Hány munkást foglalkoztat? — Szóval körülbelül kiírta az adóvallomási ív kérdéseit.

A holland példa befejezéséül hadd idézem mégegyszer a *De Waarheid*-et: *„Az amerikai segély következményei legélesebben a munkásság életszínvonalának csökkenésében jelentkeznek. Míg 1946-ban a heti fejadag 2400 gramm kenyér, 500 gramm cukor, 300 gramm hús, 125 gramm olaj volt, addig ezidén, 1948-ban a kenyér 1600 grammra, a cukor 333 grammra, a hús 150 grammra, az olaj 62.5 grammra csökkent."* Meg kell jegyezni, hogy szabad piac Hollandiában *nincs*.

Hollandia nem elszigetelt jelenség a marshallizált államok sorában. Ugyanez a helyzet lényegében Belgiumban is. De nincs másként a nagy országokban: Franciaországban és Angliában sem.

Franciaország, amelynek egész politikai élete legkeservesebben nyögi az amerikai uralmat, csöppet sem jár jobban, mint a többi állam. Sőt, éppen Németországot részesíti előnyben a Marshall-terv. *„Franciaország remélte, hogy Európa legnagyobb acéltermelő és exportáló országává válik"* — írja a londoni *Times*. — *„Az amerikaiak azonban Bizóniának szánták ezt a szerepet."* A *Times* arra is rámutat, hogy *„az amerikai nyomás máris rákényszerítette Franciaországot, hogy exportját főképpen mezőgazdasági termékek kivitelére állítsa be"*. A tényen kívül az is figyelemreméltó ebben a mondatban, hogy az angol lap röstelkedés nélkül ír *„amerikai nyomásról"*. A francia népet egyébként nemcsak azzal alázza meg a dollár-terv, hogy Németország mögé helyezi hanem például azzal is, hogy egyszerűen figyelembe sem veszi a francia gyarmatbirodalmat, a Francia Uniót. Az *Humanité*-ben olvassuk: *„Franciaország a közeli hónapokban, a Marshall-segély keretében több mint 220 ezer dollár értékű nikkelt kénytelen vásárolni Norvégiától. Washingtoni rendeletek irányítják tehát a francia külkereskedelmet és olyan nyersanyagokat kell dollárért külföldön vásárolnunk, amelyek a Francia Unióban. Uj-Kaledóniában is fellelhetők. Ha ezt összevetjük azzal a ténnyel — folytatja a Humanité —, hogy Franciaország dollárral kénytelen fizetni a német szénért, láthatjuk hogyan kell vélekedni az amerikai segítségről"*.

A FRANCIA PROBLÉMÁK átvezetnek *Anglia* marshallizálásának kérdéséhez. Az amerikai politika ugyanis a Nyugati Uniót hirdeti, de közben nem röstell gazdasági ellentéteket felidézni a két legnagyobb nyugateurópai állam között. Például a franciákkal törölették angol mezőgazdasági géprendeléseiket és arra kötelezték a franciákat, hogy a gépeket az USA-ban szerezzék be. Kézenfekvő dolog, hogy az amerikai nagyiparnak egyáltalán nem érdeke a háborúban leromlott angol nehézipar újjáépítése. Ezért tiltakoztak például a brit hajóépítési program ellen. Az angol acélipar ellen irányul az az amerikai lépés, hogy 440 ezer tonna német acélhulladékot az USA-ba szállíttanak feldolgozásra. De ezek a közvetett iparlefojtási módszerek, úgylátszik, nem váltak be elég hatásosan, mert Paul Hoffmann (fentebb idézett *„elvárom"* kezdetű nyilatkozat szerzője) megállapodott Cripps angol pénzügyminiszterrel, hogy *közös angol-amerikai tanácsadó bizottságot alakítanak „az angol ipar termelékenységének fokozása céljából"*. Hoffmann így könnyűszerrel végrehajtja ellenőrzési tervét. Amerikai bombázórajok angol földön — ipari tanácsadó bizottság amerikai óhajra: ezek adnak nekünk újra meg újra leckét függetlenségből?

A Marshall-terv egyik *célja*, de ugyanakkor a terv végrehajtásának egyik *következménye* is az európai országok kereskedelmi állapotának megbolygatása, a normális kereskedelem megszüntetése. Erre már néhány példát felhoztunk. Van azonban ennek az egész látszólag foldoti-foldoti tervnek egy nagyon is jól átgondolt távolabbi célja is. Erre utaltunk már e cikk bevezetésében. Az ERP csak 1952-ig érvényes. (Ha ugyan évenkint addig is újra meg újra megszavazza a kongresszus). *De mi lesz 1952 után, ha elapadnak a dollárok?*

HALLGASSUK MEG, mit felel erre a *New Statesman and Nation*, ez a hajadónak mondott angol hetilap, amely egy éven át, fenntartásokkal ugyan, de támogatta a Marshall-tervet. Szeptember elsején tette közzé „Kelet és Nyugat kereskedelme Európában" című tanulmányi jelentését. A testes kötet arra a végső megállapításra jut, hogy *Nyugat-Európa csak akkor nem omlik össze gazdaságilag 1952 után, ha Kelet-Európával való kereskedelmi forgalmát ötszörösére emeli.* A jelentés pontról pontra, árucikkről árucikkre, iparról iparra bebizonyítja azt az egyébként kézenfekvő tényt, hogy Nyugat- és Kelet-Európa gazdasága milyen hatásosan egészíti ki egymást. Ezért az UNO-nek e bizottsága, melyben egyaránt résztvesz az USA és a Szovjetunió, azt ajánlja, hogy az 1947-es 175 millió font helyett Nyugat-Európa importáljon Kelet-Európától 750 millió font értékben. Ez a fejlődés elkerülhetetlen, mert Nyugat-Európa nem tud annyi dollárt szerezni, hogy Amerikától vásárolja meg élelmiszer- és nyersanyagszükségletét, viszont Kelet gazdasági erőforrásai elegendők a szükségletek kielégítésére.

Ha az a bizonyos Marslakó, akit 18. századbeli írók oly szívesen idéztek meg fejtetőre állított helyzetek kicsúfolására, ma érkezne le Földünkre, nyilván holla napjaig nem értené meg, mit kell azt külön magyarázni bizonygatni, hogy Nyugat-Európa legegészségesebben Kelet-Európával kereskedhetik? Az angol, a francia, a holland, a belga nép szívesen is kereskednék a Szovjetunióval, velünk, a többi demokráciával. Kormányaik azonban nem a saját népük óhajait és érdekeit, hanem az amerikai terjeszkedés politikáját követik. A Marshall-segély első negyedéve világosan megmutatja, *hová vezet ez az út.* És minden adat csak megerősíti *saját utunk helyességébe* vetett hitünket.

Boldizsár Iván

Az MDP Politikai Bizottságának határozata a NÉKOSz helyzetéről

A népi kollégiumi mozgalom, mely azzal a céllal indult, hogy a dolgozó osztályok, elsősorban a munkásság és parasztság gyermekeinek közép- és felsőfokú oktatását lehetővé tegye és segítsen megszüntetni a régi vagyonos osztályok műveltségi monopóliumát, komoly eredményeket ért el. A Nékosz kötelékében 1946-tól több, mint százhatvan kollégium alakult, csaknem 10.000 diákkal. Ezt a nagyjelentőségű mozgalmat a Párt kezdettől fogva minden erővel támogatta és védelmezte a reakciós támadásokkal szemben. A Nékosz egészséges fejlődését az egész demokrácia a maga ügyének tekintette, épp ezért joggal elvárta a Nékosz felelős vezetőitől a demokrácia és annak vezető osztálya, a munkásosztály ügyének hű szolgálatát. Éppen ezért szemlélte a Párt fokozódó aggodalommal a Nékosz vezetőinek sorában fellépő beteges jelenségeket, melyeknek elterjedése immár szükségessé teszi a nyílt bírálatot.

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy a Nékosz, különösen a Györffy Kollégium kommunista vezetői, élükön Kardos László elvtárssal, súlyos hibákat követtek el.

1. Megfeledkeztek arról a döntő szerepről, amelyet a munkásosztály és a Párt a Nékosz-mozgalom életrehívásában és megerősítésében játszott. A kollégiumi nevelésben nem a munkásosztály és annak vezető pártja iránti hűség szempontjait domborították ki, sőt egyenesen elítélték Pártunk szerepét a magyar nép felszabadításában, a demokrácia megteremtésében, a Nékosz életrehívásában. A Nékosz kommunista diákjait ideológiailag és szervezetileg elszigetelték a Párttól. Marxista-leninista nevelés helyett zavaros, antileninista ideológiát terjesztettek, valamiféle önálló „Nékosz-öntudatra" neveltek. Kivonták magukat a Párt irányítása és ellenőrzése alól.

2. A Nékosz kommunista vezetői megengedhetetlen liberalizmust és türelmességet tanusítottak a marxizmus-leninizmussal élesen szembenálló parasztimádó ideológiával szemben, nem vették fel a harcot a népi romantika, a paraszti elkülönülés, a faji ideológia megnyilvánulásaival és képviselőivel szemben, nem világosították fel a Nékosz parasztsorból származó diákjait arról, hogy ez az ideológia káros magára a parasztságra.

3. Elzárkóztak a Párt vezetése alatt dolgozó ifjúsági mozgalomtól és diákszervezetektől, a népi kollégistákat nem az egész demokratikus diákmozgalommal való szolidaritásra, a közös munkában való részvételre, a hibák kiküszöbölésénél való segítségre nevelték, hanem gőgös elzárkózásra, a demokratikus ifjúsági szervezetekben való munka lenézésére és lebecsülésére.

4. A Nékosz kommunista vezetői a lelkiismeretes szakmai képzés érdekeit is elhanyagolták. A kollégiumokban olyan szellemet növeltek naggyá, amelynek következtében a diákok fölényesen elfordultak az egyetemi tanulástól és elmaradtak tanulmányeredményeikben.

5. Mindezekhez a hibákhoz a Nékosz egyes vezetőinél a kommunista erkölcs súlyos megsértése, magánéletük megengedhetetlen felbomlása is járult.

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy az elkövetett hibákért a felelősség egy része azokat a pártszerveket is terheli, amelyek nem figyeltek fel a Nékosz vezetésében mutatkozó egészségtelen jelenségekre és egyesek pártellenes tevékenységére, nem jelezték idejében a veszélyt Pártunk vezetőségének.

A Politikai Bizottság felelősnek érezve magát a nagyjelentőségű és komoly érdemeket szerzett népi kollégiumi mozgalom jövőjéért a kollégiumi mozgalom egészséges fejlődése érdekében a következőket határozza el:

a) Visszahívja és más munkára osztja be a népi kollégiumi mozgalomnak azokat a kommunista vezetőit, akik az elkövetett hibákért elsősorban felelősek.

b) A Nékosz új vezetősége kommunista tagjainak kötelességévé teszi, hogy a népi kollégiumokban lényegesen emeljék a munkásszármazású diákok számát, akiket a régi vezetőség úgyszólván távol tartott a kollégiumoktól.

c) A Nékosz vezetőségében dolgozó kommunisták kötelessége megszüntetni a népi kollégiumok diákjainak eddigi elkülönülését a középiskolai és főiskolai demokratikus diákmozgalomtól és szervezetektől. A demokratikus öntudatnak általában magasabb fokát elért népi kollégiumi diákoknak egyenesen kötelessége, hogy segítsenek és élen járjanak az elmaradottabb középiskolai és főiskolai diákság demokratikus nevelésében, szervezeteik megerősítésében.

d) a Nékosz vezetőségében dolgozó kommunisták kötelessége komoly eszmei felvilágosítással leküzdeni az eddigi zavaros, pártellenes ideológiát: fel kell világosítaniok a kollégiumi diákokat a Párt vezető szerepéről, a munkásosztály ideológiájával szembenálló „népi" romantika reakciós jellegéről. Ugyanakkor komoly és lelkiismeretes szakmai képzést kell biztosítani a kollégiumokban és arra kell törekedni, hogy a rendszeres és fegyelmezett iskolai tanulás elhanyagolásának hangulatait véglegesen felszámolják. A népi kollégiumoknak ki kell tünniök abban, hogy az átlagosnál jobb nevelést nyujtanak diákjaiknak, nemcsak politikai, hanem szakmai szempontból is.

A Politikai Bizottság meg van győződve arról, hogy a Nékosz eddigi kommunista vezetőinek hibáit gyorsan és eredményesen ki lehet javítani és a károkat, melyeket a kollégiumi mozgalomban okoztak, gyorsan jóvá lehet tenni. A Nékosz alapjában véve egészséges mozgalom, melynek egészséges káderei vannak és így a Párt segítségével és irányításával mellett gyorsan le fogja küzdeni egyes vezetők eltévelyedéseinek káros hatásait.

A Politikai Bizottság felhívja a népi kollégiumok diákjait, kommunistákat és nem kommunistákat, hogy egyesült erővel tegyék jóvá az elkövetett hibáikat, szüntessék meg a Nékosz elzárkózását a munkásosztály vezető pártjától, segítsék a Magyar Dolgozók Pártját a kultúra, a közép- és főiskola meghódítására irányuló törekvéseiben a magyar dolgozó nép gyermekei számára.

MOGÜRT
ÜZEM ÉS SERVICE
MEGNYÍLT
VÁCI-UT 45. TELEFON 200-925
(volt FORD-telep)
SZEMÉLY- ÉS TEHERAUTÓK
JAVITASA
SERVICE ÉJJEL-NAPPAL!

Clark Adam

wód

Les Pbreg

163. l. 164. l.

ątwa

HELYSÉG

KOMÁROM

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

Sir

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

András templom.Kripta.

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

Clary Adalbert gr. sirköve.

LEÍRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DÍSZÍTÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Fekete márvány, fémből való h

FÉNYKÉP, RAJZ

Clark T. W

irod

Zelovich K. A budapesti Lánchid. A MM ÉE Közl. Heti Értesitője 1899. 247 és kv. ll.

~~[illegible]~~.

Müv.

XCV

1 Rôt. folio

Gélis-Didot

P.

et H. Laffillée

La peinture décorative en France

du XIe au XVIe siècle

I. XIII ll 60 dépes

Clark Ádam és
a hid tervezője

Zelovich Kornél: A
budapesti lánchid.
Bp 1899. 8-r 40 l.

BUDAPEST
42 II 17 14

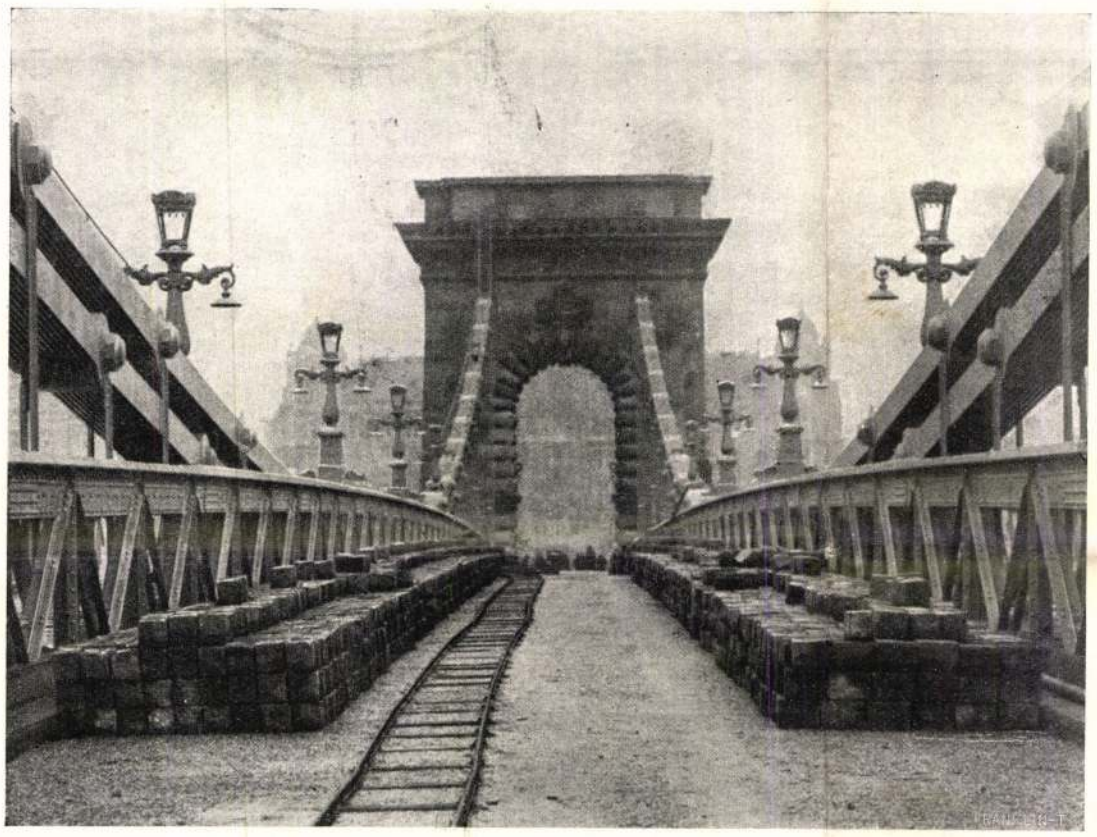

AZ ÁTÉPITETT LÁNCZHID TEHERPRÓBÁJA KOCZKA-KÖVEKKEL.

lealázó megbizást, sem elmenni nem mertem. De most mindjárt felállok, meghajtom magam, és megyek. Gondoljanak, a mit akarnak. Nem fog bekapni? Nem fogja elrabolni lelkemet, gondolataimat, öntudatomat? Menjek?» S megint érezte, hogy szivének verése megáll, hogy elsápad belső izgatottságában, hogy boszankodik önmagán és nagyon is tudja, hogy nem fogja megtenni.

Esteledett már, mire a kávét hozták. Vörös, rézsutos napsugarak törtek át az ablakon és világos, rézfényü szinfoltokban játszottak a sötét fali-kárpitokon, az abroszon, a poharakon és az asztalnál ülők arczán. Mind elhallgattak és szomoruságos bűvölet egy neme szállt lelkükre az alkonyat órájában.

— Zászlós koromban, — szólalt meg hirtelen Sulgovics — Fozanov tábornok volt a brigadérosunk. Kedves, jó öreg és vitéz tiszt volt, csak éppen hogy nem volt modern katona. Emlékszem még, hogy egyszer szemle közben, odament a doboshoz — borzasztóan szerette a dobszót — és azt mondta neki: «No, most valami szomorút, barátom.» Igen. Ez a tábornok, ha vendégei voltak, pontban tizenegy órakor mindig lefeküdt. Olyankor megesett, hogy a vendégeihez fordult és azt mondotta: «Most pedig, uraim, egyenek, igyanak és mulassanak jól, én megyek Neptun karjai közé.» Mondották neki: «Talán Morpheusnak, excellenciád?» «Hát nekem az mindegy, uraim: egy mineralógia.» — Olyanformán vagyok én magam is, uraim. — Sulgovics felállt és a szék támlájára tette az asztalkendőjét. — Én is Neptun karjai közé megyek. Az urak szabadok.

A tisztek felkeltek az asztal mellől és feszesen álltak. «Gúnyos, keserü mosoly játszadozott ajkai körül,» gondolta magában Romasov, de ugyanakkor arra is gondolt, hogy az arcza miért oly nyomoruságos, oly sápadt és nem szépen megalázkodó ebben a pillanatban?

Romasov hazament s megint úgy érezte magát, mint a ki társtalanul, bánattal teljesen, és egészen elhagyottan áll egy idegen, sötét, ellenséges tájon. Nyugaton megint rőt és borostyánszerü alkonyati pir égett a nehéz, kék felhőgomolyagban, és Romasovnak megint úgy tünt fel, mintha messze a sötét szemhatár mögött, a házak és mezőségek mögött szép, délibábos város volna, melyben elragadó boldogsággal és fenséges művészettel teljes élet lakozik.

Az utczákon hamar besötétedett. Az országuton sikoltozó zsidógyermekek futkároztak. Az utmelléki kavicshalmok egyikénél, egy kis kapuból, finom női kaczaj hallatszott, megszakitás nélkül való és izgalomba ejtő, forrón élénken, vidáman rezgő kaczaj, a mint csakis tavaszkor szoktak kaczagni a leányok. És Romasov lelkében, az elomló merengő bánattal egyidőben sajátszerü borus emlékek ébredtek, sajnálkozás valami soha át nem élt boldogság, még sokkalta szebb tavaszi napok elmultán, és szivében megmozdult az eljövendő szerelem bizonytalan, édes sejtelme ...

Mikor hazaérkezett, Hainánt a Puskin-szobor előtt látta sötét kamrájában. A nagy költő egészen be volt mázolva festékkel s egy előtte égő gyertya fényes foltot vetett az orrára, a duzzadt ajkaira és izmos nyakára. Hainán pedig törökösen ült azon a három szál deszkán, mely az ágyat jelképezte neki, hajlongott előre és hátra és éneklő hangon zümmögött valami egyhangu, hosszan elnyujtott danát.

— Hainán! — kiáltott reá Romasov.

A fiu megrémült, felszökött az ágyról és feszesen állt meg Romasov előtt. Arczán ijedelem és zavar tükröződött.

— Allah? — kérdezte Romasov barátságosan.

A cseremisz bajusztalan gyermekajka széles mosolyra huzódott szét s a gyertya fényében megvillantak pompás fehér fogai.

— Allah, hadnagy úr!

— No, no, no ... csak ülj le. — Romasov nyájasan megsimogatta a fiu vállát. — Nem baj, Hainán, neked is megvan a te Allahod, nekem is megvan az enyém; elvégre minden embernek van valami Allahja.

«Pompás fiu ez a Hainán,» gondolta magában a hadnagy, mikor a szobájába ment, «én pedig még csak meg sem merem szorítani a kezét. Ugy van az, nem tehetem, nem merem. Oh, az ördögbe, ezentúl magamnak kell öltözködnöm, vetkőznöm; disznóság, idegent kényszeríteni arra a szolgálatra!»

Ez este nem ment a kaszinóba, hanem elővett a ruhásfiókból egy vonalzott vastag füzetet, mely szabálytalan, apró vonásokkal volt félig teleirva és késő éjszakáig irt. Ez a füzet Romasov harmadik elbeszélő munkája volt, ezzel a czímmel: «A sors harmadik bemutatkozója.» A hadnagy szégyelte irodalmi foglalkozását s a világ semmi kincséért sem árulta volna el bárki előtt.

(Folytatása következik.)

A HÁBORÚ NAPJAI.

November 4. Strypa-harczvonalunk ellen Visniovczykánál és Barkanovkánál orosz támadások akadályaink előtt omlottak össze. Siemkovcze faluban Bieniavától északra változatlanul hevesen folyik a harcz, csaknem teljesen elfoglaltuk a falut, 3000 oroszt elfogtunk. A Styr alsó folyásánál is számos előretörést utasítottunk vissza. A Czartorijszktől nyugatra tegnapelőtt lezajlott harczokban 1117 oroszt elfogtunk és 11 gépfegyvert zsákmányoltunk. Hindenburg hadcsoportja Dünaburg előtt tovább harczol, az orosz támadásokat mindenütt visszaverték, különösen Garbunovkánál, a hol jelentékeny haderők nagy veszteségeket szenvedtek. A nyugati harcztéren a németek egy 800 méter kiterjedésü árkot foglaltak el Massigesnél. Az olasz harcztéren még tartanak a görzi hidfő és a szomszédos szakaszok elleni támadások. A Zagora—Podgora-magaslatok és a Monte San Michele ellen voltak a leghevesebb rohamok. Mindenütt visszavertük őket. A Podgora-magaslaton egyes árkok birtokáért még folyik a harcz. A délkeleti harcztéren Trebinjétől keletre támadásunk a montenegrói hadállások ellen folyamatban van. Bileczától keletre és Aftovácztól délre az ellenség előretöréseit visszavertük. A Bobija-hegyen kézigránátharcz. Kragujevácz vidékén és Jagodinánál megtörtük a szerbek ellenállását, az ellenség visszavonult. Kövess tábornok csapatai Pozsegán keresztül nyomultak elő. Uzsicze és a Visegrádtól keletre küzdő csoport között létrejött az összeköttetés. Csacsaktól délnyugatra visszavertük az ellenséget a völgy felett uralkodó magaslatokról. Más hadoszlopaink elfoglalták a Stolicza és Lipnicza—Glavicza magaslatokat és a szerbeket a dobrnyei hegyhátra szorítják vissza. Német csapatok bevonultak Jagodinába. A bolgárok egy hadoszlopa Boljeváczig nyomult elő, Zajecsártól nyugatra. Egy másik elfoglalta a Nistől északkeletre fekvő Lipniczahegyet. A bolgárok támadásai Pirottól délnyugatra tért nyernek.

November 5. A Siemkovcze körüli harczok azzal végződtek, hogy az ellenséget a községből és a Strypa nyugati partjáról teljesen elűztük, 2000 oroszt elfogtunk. Összes állásaink visszahódításában legkivalóbb resze volt az erdélyrészi honvédhadosztálynak, mely négy nap és éjjel szakadatlanul harczolt. A Styr alsó folyásánál Komarovtól északra néhány lövészárkot foglaltunk el. Rafalovkától nyugatra az állásainkba betört ellenséget visszavetettük. Északkeleten a harczvonal számos pontján az orosz tüzérség fokozott tevékenységet fejt ki. Hindenburg hadcsoportja előtt a Sventen és Ilsen tavak közt, valamint különösen Galeninél az orosz támadások összeomlottak. A nyugati harcztéren Le Mesniltől északra a németek megtisztítottak a francziáktól egy kis árkot, melyet még megszállva tartottak. Massigestől északra visszaverték a francziák támadását a németek által elfoglalt árok ellen. Az olasz harcztéren a tegnapi nap a görzi szakaszon is csendesebben telt el. A görzi hidfő egyes szakaszai és a doberdói fensik északi része ellen heves tüzérségi tüz. Az olaszok egyes előretörései tüzünkben összeomlottak. A Zagora ellen hat éjjeli támadást vertünk vissza. A délkeleti harcztéren az Orjel-szakaszon küzdő csapataink tegnap átkaroló támadással rohammal elfoglalták a Grahovótól nyugatra emelkedő Miczi Maticza-hegyet, szétugrasztották a montenegrói védőcsapatot s nagy részét elfogták. Trebinjétől keletre több határszéli magaslatot foglaltunk el. Aftovácztól délre előretolt osztagaink túlerőben lévő ellenség elől néhány ellenséges földön lévő hadállásból kivonultak. Kövess tábornok hadserege a szerbeket Ariljénél és Csacsaktól délre a hegységbe szorítja vissza. E hadsereg német csapatai Kraljevóhoz közelednek. A Gruza-völgytől keletre fekvő magaslatokon előnyomuló osztrák-magyar csapatok visszavetették az ellenség utóvédjeit. Gallwitz tábornok hadserege bevonult Paracsinba. A bolgár I. hadsereg előnyomulása is halad.

November 6. Visniovczyktól délkeletre Strypa arczvonalunk elleni két erős orosz támadás összeomlott. Az oroszok itt, Burkanovtól és Bieniavától keletre főállásaikba vonultak vissza. A Siemkovcze körüli harczokban 6000 oroszt fogtunk el. A Styr alsó folyásánál támadásaink lépésről-lépésre tért nyernek. Hindenburg hadcsoportja ellen Dünaburg mellett az oroszok eredménytelenül ismételték meg áttörési kisérleteit. A nyugati harcztéren Massigestől északra a németek kézigránátharczczal kiverték az uj árkokba behatolt francziákat. Az olasz harcztéren nagyjában csend uralkodott, egyes pontokon visszavertük az olaszok támadásait. A délkeleti harcztéren a montenegrói határon küzdő osztrák-magyar csapatok tegnap rohammal vették be Trebinjétől keletre az Ilino Brdót és ezzel áttörték a montenegróiak főhadállását. Tegnap az ellenséget a Klobuk-romnál visszavertük. Kövess tábornok hadseregének egy osztrák-magyar hadoszlopa a Klisura-völgyszorost Ariljétől délre elfoglalta, egy másik a Jeliczán túl és Csacsaktól délkeletre szorította vissza az ellenséget. Kraljevót német csapatok megszállták. Odébb délkeletre német és osztrák-magyar osztagok átkeltek a nyugati Moraván. Gallwitz tábornagy hadserege közeledik a Krusevácztól északra fekvő völgyszoroshoz. A szerbek hadászatilag legfontosabb városa, Nis, a bolgárok birtokában van. A bolgárok Szokobanját és a Lukovótól nyugatra fekvő magaslatokat is elfoglalták. Mindenütt sok polgári ruhába öltözött szerb katonaszökevény kerül kézre.

November 7. Wisniowczyktől délkeletre a Strypa mentén és Budnótól északnyugatra csapataink erős

Aztán, mintha álmodnék, s meg sem igen értve, látta, hogy Sulgovics szemében előbb csodálkozás, majd félelem, nyugtalanság, részvét tükröződik.

A képtelen, ellenállhatatlan inger, mely oly fenyegetően és oly elemi erővel töltötte el Romasov belsejét, egyszerre engedett, elmult, megszünt. Romasov mélyet és nagyot sóhajtott, mint a ki álmából ébred. Egyszerre minden egyszerüvé, mindennapivá vált a szemében. Sulgovics zavartan mutatott egy székre és nem várt, durván-barátságos hangon igy szólt:

— Szégyen, gyalázat ... micsoda érzékenykedés ... No, üljön le, az ördögbe is! Hát ilyenek vagytok, ti fiuk. Ugy néztek rám, mint egy fenevadra. Ha a vénember olykor ok és értelem nélkül lármáz, no, vigye el az ördög. De én azt mondom magának — a hangján egyszerre meleg felindulás rezdült végig — azt mondom magának, a jó Isten a tanum, hogy úgy szeretem mindnyájukat, mintha a gyermekeim volnának. Azt hiszi talán, hogy nekem nincs mit türnöm magukért? Hogy én nem szenvedek? Oh, emberek, emberek, hiszen maguk nem értenek meg engem! No, de mindegy, ha egyszer tűzbe is jöttem, ha csakugyan tul is lőttem a czélon — lehet azért megharagudni ily öreg emberre? Oh — fiatalság, fiatalság! Hát — legyen béke. Végeztünk. Kezet ide. Jöjjön az ebédre.

Romasov szótlanul hajolt meg és megszoritotta az odanyujtott nagy, puha, hideg kezet. A megbántottság érzése elmult, de a lelke nem könnyebbült meg. A mai reggel nagy, büszke gondolatai után úgy érezte most magát, mint egy nyomoruságos, sápadt kis diák, mint egy barátságtalan, félénk, kitaszított fiu — s ez az átmenet fájt. Ellenben aközben, hogy az ezredes mögött az ebédlőbe tartott, így gondolkozott magáról, szokása szerint harmadik személyben:

«Sötét gondolatok vontak barázdát homlokára.»

Sulgovicsnak nem voltak gyermekei. Az asztalhoz ült mindenekelőtt a felesége, egy kövér, megtermett, hallgatag hölgy, a kinek nyaka nem volt, ellenben volt sok részre osztott tokája. Ámbár csiptetőt viselt s a pillantása gőgös volt, arcza együgyű volt és azt a benyomást keltette, mintha tésztából sütötték volna hirtelen és mazsolaszölőt sütöttek volna a szeme helyére. Mögötte az ezredes öreg édesanyja csoszogott be nehézkesen. Kicsiny, siket, de még vállalkozó kedvü, kigyónyelvü és szóvivő öreg. Élesen és feszélyezettség nélkül méregette Romanovot tetőtől-talpig a pápaszemén át s egyenesen az ajkához lökte csókra a szegény, sötétbőrű, egészen ránczos, múmiaszerü kezét. Aztán az ezredeshez fordult s oly hangon, mintha rajtuk kettőjükön kivül senki sem volna a szobában, azt kérdezte tőle:

— Ki ez? Nem ismerem ezt.

HADSEREGÜNK SZÁMÁRA ÖSSZEVÁSÁROLT RÉZEDÉNYEK A FÉMKÖZPONT GYŰJTŐHELYÉN.

Sulgovics tölcsérszerüen szájához tette a két kezét és közvetlenül a fülébe kiáltotta az öregasszonynak:

— Romasov alhadnagy, mamuskám. Szép tiszt ... Sorkatona és derék gyerek ... A kadéttestületből való. Az ám! — jutott az eszébe hirtelen — mondja csak, hadnagy, úgy-e, maga is Penzából való, mint mi?

— Parancsára, ezredes úr, Penzából.

— Hát persze, persze ... most már emlékszem reá. Hiszen földiek vagyunk. Úgy-e, hogy narovcsati?

— Igen is, narovcsati.

— No persze ... Hogyan is felejthettem el, Narovcsatból, közvetlenül egymás mellől. Mi inzarszkiak vagyunk. Mamuskám! — trombitálta megint anyjának fülébe. — Romasov alhadnagy Penzából való földink! ... Narovcsati! ...

— Á-á! — az öregasszony sokatmondóan mozgatta a szemöldökét. — Úgy, úgy, úgy ... Azt hiszem ... Úgy értsem hát, hogy Siskin Petrovics Szergej fia?

— Mamuskám! Téved! Az alhadnagyot nem Siskinnek, hanem Romasovnak hivják! ...

— Igen, igen, igen ... Én ist azt mondom ... Petrovics Szergejt nem ismertem ... Csak hirből. De Petrovics Péterrel igen sokszor találkoztam is. Azt hiszem, birtokos-szomszédok voltunk. Nagyon, nagyon örülök, fiatalember ... nagyon dicséretes öntől.

— Kezd már csikorogni, az öreg motolla, — mondotta az ezredes félhangosan, goromba kedélyességgel. — Üljön le, hadnagy ... Feodorovszki hadnagy! — Kiáltotta az ajtó felé. — Végezzen már és jöjjön vutkit inni! ...

A segédtiszt gyorsan belépett az ebédlőbe. Sok ezrednél bevett szokás szerint állandóan a parancsnoknál étkezett. Halk, gyakorlott sarkantyúpengéssel lépett egy oldalt álló, hideg falatokkal megrakott majolikaasztalhoz, töltött magának vutkit s elhamarkodás nélkül evett és ivott. Romasov irigységgel és nevetséges tisztelettel nézte.

— Tetszik vutki? — kérdezte Sulgovics. — Mert úgy-e, iszik?

— Köszönöm szépen, nem kérek. Nem akarnék, — felelte Romasov rekedten és köhécselt.

— No hát, az szép dolog. Az a leghelyesebb. Kivánom, hogy úgy is maradjon.

Az ebéd tápláló és ízletes volt. A gyermektelen ezredesnek és az ezredesné asszonynak nyilvánvalóan csak egy, igazi kedvtelése volt: a jó táplálkozás. Volt zamatos fiatal zöldségleves és főzelék, ropogósra sült keszeg pohánka-kásával, szépen hizlalt házi kacsa és spárga. Az asztalon barna palaczk állt — fehérbor, vörösbor és Madeira — igaz, hogy már meg voltak kezdve és ezüstdugó volt bennök, de drága, jó, külföldi márka mind a három. Az ezredes — mintha dühének iménti kitörése csak előmozditotta volna étvágyát — különös élvezettel és oly szépen evett, hogy öröm volt nézni. Az egész idő alatt kedvesen gorombáskodva tréfálkozott. Mikor feladták a spárgát, mélyebben tűzte litevkájának gallérjába a ragyogóan fehér, erősen keményített asztalkendőt és boldogan mondotta:

— Ha czár volnék, mindig spárgát enném!

De megelőzőleg, a halnál, nem állhatta meg, hogy vezénylő hangon reá ne kiáltson Romasovra:

— Alhadnagy! Kérem, tegye félre a kést. Halat és vagdalt pecsenyét csakis villával szokás enni. Nem szép! A tiszt tudjon enni. Minden tiszt kaphat meghivót az udvari ebédre. Jegyezze meg magának.

Romasov kényelmetlenül és feszélyezetten ült az asztalnál; nem tudta, hova tegye a kezét; jobbára az asztal alatt tartotta és apró tinceseket font az abrosz rojtjaiból. Rég elszokott már a tisztességes családi környezettől, nem ismerte már a kényelmes és jóleső otthoniasságot és a fehér asztal rendtartását. Egész idő alatt folyton csak ez az egy gondolat gyötörte: «Mégis kellemetlen s nagy gyöngeség és gyávaság tőlem, hogy sem nem tudtam visszautasitani ezt a

FÉMET A HADSEREGNEK! — CSERKÉSZFIÚ GYŰJTI ÖSSZE A FÉMEDÉNYEKET.

Clark Ádám

és

Clark William

wód

és

Porzó (Ágai Adolf)

Utarás Pestről —

Budapestre. 1843 —

1907. III. kiadás.

Bp. 1912. 18. l.

~~Idézendő~~

~~Széchenyi István~~

~~naplói~~ —

Clark Ádám

l.

J.:M.

Radoskastélyok. XI

26. l.

M. orsz. mův. emlékei

IV. k. Bp 1939

Bezeichnet): Lotz K.

ktstudie). Jelezve (Bezeichnet): Lotz K.

l). Jelezve (Bezeichnet): Lotz.

on Wölfen überfallen). Jelezve (Bezeichnet): K. L.

llandschaft mit Kühen).

ÉZMETSZET (Vier Kupferstiche mytologischen Inhaltes)

sz. (Jh).
(Bildnis der).
ális.

Clark Ádám és

Clark T. William

rod

Rideyné Hoffmann

Mária. Barabás

Miklós a Lánc-

hídról. Magyar

Művészet. 1926.

241 — 242. l.

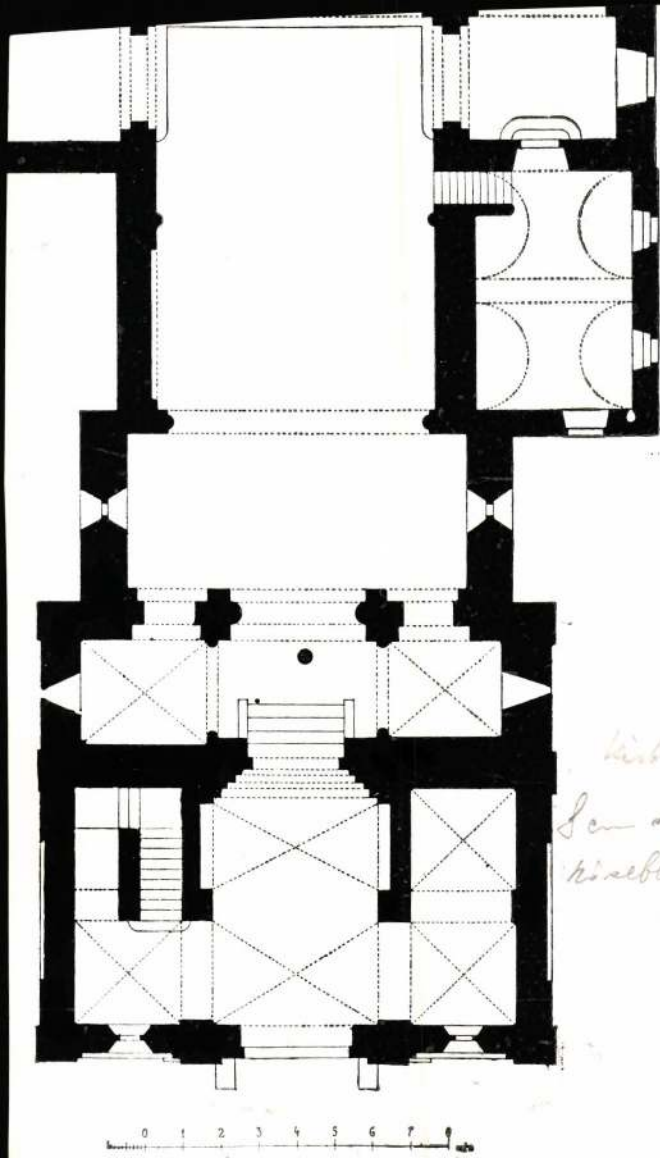
0 1 2 3 4 5 6 7 8

Clark Ádám

ivod

Roh Hunf

I. 78. l 80. l.
81. l.

NYOMTATVÁNY.

Rohbock-Hünfalvy:

Morság és Erdély credeti
Kéjelben, I. k.
Darmstadt 1860

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Clark Adam

Lanchid

Repr

Rückwardt, H.:

Architektonische
Studienblätter aus
Kpest. Berlin, 1849

(Heppel)

(?)

MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK
BUDAPEST

Clark Ádám

l.

Schoen A. 1948

28 - 36. l

44. l. 45. l

Fővárosunk 1800-1873

Között. Bp. Szfo. Tört. Mus.

Kiáll. Bp. 1948

ál látható kintornás előtt, áll a rendjeleit
al kezével zsebébe nyulta és az alábbi ~~olvas~~-
i, mire a csoportban álló nyolcz orosz
zt dobnak a földon levő kalapba. Felirata

ich in Sibirien"

au:

t: O! mei lieber Augustin! Alles ist hin!
I wollt zů All'n nix sag'n,
Könnt i's Portefeuille wieder hab'n
O! mei lieber Augustin, Alles ist hin!"
...."

Walzel".

t, méretei a vonalkeretnek 18.2:27.9 c/m.

Ltsza 8768.

107/95 N° 163.

Van-e orvoshiány?

Az alábbi sorokat kaptuk:

A legutóbbi időben nem a *Magyarság*, hanem az ugynevezett „mérvadó" hivatali tekintélyek is kezdik hangoztatni: „orvoshiány mutatkozik". Mi, állástalan orvosok a legnagyobb megdöbbenéssel halljuk ezeket a megállapitásokat és nem tudjuk még csak el sem képzelni e kijelentések komolyságát akkor, amikor csak azon a klinikán, ahol magam is 12 évi klinikai multtal a hátam mögött, mint *fizetéstelen*, vagy ha jobban esik, mint *dijtalan gyakornok* ingyen dolgozom, *42 orvos közül 32-nek semmiféle állása nincs;* egy meghirdetett havi 150 pengős állásra ma is 10—15-en adják be a pályázatukat és annak elnyerése érdekében a „legmagasabb körök" protekcióját is igénybe veszik, mert ha ez nem áll rendelkezésükre, akkor ugy járhatnak, mint én és sok más sorsosztályosom, hogy évek folyamán tizenhat izben részesültem elutasitásban és, mint *37 éves „fiatalok"* a családalapitásról, mint elérhetetlen boldogságról álmodozva szárnyszegett, koravén és deresedő „lézengő ritterek" módjára járják a klinikákat. Ha ez *orvoshiány*, akkor ezen az alapon zsidóhiányról is beszélhetnénk és bátran mondhatnánk, hogy nincsenek már Magyarországon megoldatlan szociális problémák. Mert azt az örvendetes körülményt, hogy az orvosok ma már nem kapkodnak az 50 és 80 pengős gyakornoki, valamint a kórházi segédorvosi „állások (?)" után, ahol a főorvosok részéről nem kollégának és munkatársnak, hanem valósággal alacsonyabbrendü lénynek tekintetnek, azonkivül a nösüléstől kezdve a beteg által önként felajánlott „tiszteletdij(?)"-ig mindent, még talán a lélegzetvételt is eltiltják és *„indokolás nélkül azonnal elbocsáthatják"* — még igazán nem nevezhetjük „orvoshiány"-nak. Aki ezt tudatosan, a körülményeket ismerve állitja, olyan lelkiismeretlen kutmérgezést követ el, mely mással nem magyarázható, csak azzal, hogy bizonyos körök jóelőre ezzel akarják indokolni azt a szándékukat, mely szerint sem az OTI-nál, sem a MABI-nál, de még a községeknél sem akarják a zsidótörvény rendelkezéseit az orvosok között végrehajtani.

Soraim szives közléséért maradok szerkesztő urnak igaz hive: *H. E.* dr. orvos.

Rendelet a lenolaj előállitásáról

A minisztérium a gazdasági és hitelélet rendjének, továbbá az államháztartás egyensulyának biztositásáról szóló 1931:XXVI. t.-c. 2. és 3. §-ában foglalt és legutóbb az 1938:XV. t.-c. 9. §-ával meghosszabbitott felhatalmazás alapján a következőket rendeli.

1. §. Lenolaj előállitásával 1939 szeptember 1. napjától 1940 augusztus 31. napjáig bezáróan csak az foglalkozhatik, akinek arra az iparügyi miniszter a földmivelésügyi miniszterrel egyetértően engedélyt ad.

Lenolaj előállitására engedélyt csak az kaphat, aki 1933 julius 1. napjától a jelen rendelet hatálybalépéséig terjedő időszakon belül lenolaj előállitásával foglalkozott és kötelezi magát, hogy megtartja azokat a feltételeket, illetve korlátozásokat, amelyeket a lenolaj előállitásához szükséges lenmag beszerzése, valamint az előállitható lenolaj mennyisége és forgalombahozatala tekintetében az iparügyi miniszter a földmivelésügyi miniszterrel egyetértően megállapit.

2. §. A jelen rendelet hatálybalépésétől 1940. évi augusztus 31. napjáig lenolaj előállitására szóló iparjogositványt kiadni és lenolaj előállitására üzemet berendezni nem szabad.

3. §. Amennyiben a cselekmény sulyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és két hónapig terjedhető elzárással büntetendő az, aki az 1. §. rendelkezése ellenére lenolajat engedély nélkül állit elő; vagy a megállapitott feltételeknek vagy azok egyikének nem tesz eleget.

A pénzbüntetésre az 1928. évi X. törvénycikk rendelkezései irányadók. A pénzbüntetés legmagasabb mértéke az 1931:XXVI. t.-c. 3. §-ának (1) bekezdése értelmében nyolcezer pengő. A pénzbüntetés átváltoztatására és a kihágás elévülésére az 1931:XXVI. t.-c. 3. §-ának (3), illetőleg (4) bekezdésében foglalt rendelkezések nyernek alkalmazást. Az olyan lenmagkészlet tekintetében, amelyre nézve a kihágást elkövették, elkobzásnak van helye.

A kihágás miatt az eljárás a közigazgatási hatóság mint rendőri büntetőbiróság hatáskörébe tartozik.

Az 1929:XXX. t.-c. 59. §-ának (1) bekezdése 3. pontjában meghatározott rendelkezés alkalmazása szempontjából az iparügyi minisztert kell szakminiszternek tekinteni.

4. §. A rendelet az iparügyi miniszter a földmivelésügyi miniszterrel egyetértően hajtja végre.

Ez a rendelet 1939 szeptember 1. napján lép hatályba.

Csütörtök reggel felakasztottak egy kémet

A budapesti honvédtörvényszék 1938 május első napjaiban *Varga* Emil budapesti lakost egy idegen állam javára elkövetett *kémkedés*, illetőleg *hütlenség* büntette miatt kötéláltali halálra itélte. *Az itéletet csütörtökön reggel végrehajtották.*

Százéves a Lánchid

Most éppen kerek száz esztendejét jubilálhatjuk annak, hogy a Pest és Buda között tervezett első állandó dunai hid gondolata elérkezett a megvalósitás első kapavágásához. 1839 augusztus 24-én kezdték meg a hid épitését. Utána pedig tiz egész esztendő kellett ahhoz, hogy a két nagy partvárost összekötő *Lánchid* épitését teljesen befejezhessék.

Csodálatos fordulása és változása az időknek. Mire ránkvirradt a legelső dunai állandó hid megépitésének jubileumi esztendeje, már az óbudai és ujpesti part között a *hetedik* állandó pestbudai hid épitését kezdték meg.

A százéves jubileuma elé érkezett öreg Lánchid megépitésének elsárgult aktái, sőt a tényleges épitési munkálatokat jóval megelőző jegyzőkönyvek és más hivatalos iratok, melyek *Pozsonyban* keltek és *Dubraviczky* Simon pestvármegyei követ aláirásait viselik, sokat tudnak beszélni az akkori viszontagságos időkről.

Az 1835., majd pedig az 1839. években keltezett jegyzőkönyvekben egy helyen már *Széchenyi* István gróf nevét is megtaláljuk és ebben az aktában először találkozunk a Lánchid megépitésének gondolatával, mely szerint: *„Pest és Buda között épitendő, nemcsak célirányos, hanem e két város diszére is szolgáló állóhidnak felállitását egy részvényes társaság vállalhassa magára."*

Ezt megelőzően egy 1835-ik esztendőről keltezett okmány részletesen megszabja, rendszeres paragrafusokba foglalja, hogy a Dunán fennálló mozgó hajóhidon, a mostani Lánchid elődjén, kik és milyen *hidvámot* kötelesek fizetni. Az első rész arról rendelkezik, hogy *kik* és *mik* azok a személyek, amelyek *kivétetnek a vámfizetésnek minden kötelezettsége alól.*

Kik élvezték a hidvámot

Ilyenek bizony nagy számmal voltak abban a furcsa, kiváltságos világban és pedig: az egyházi renden levők, szerzetesek, apácák, az ország nagyjai, nemesek, hadirendben levő személyek, sőt ezeknek jobbágyai (szolgái, szolgálói, más egyéb bérelt cselédei is) valahányszor az urak dolgában járnak, továbbá szabadok a hidvám fizetése alól a prókátorok, orvosok, diákok, koldusok, őrletők, akár életet vigyenek a malomba, akár lisztet hozzanak vissza, hasonlóan Mátyás király 6-ik dekrétumának 36-ik cikkelye szerint mindennemü személyek, midőn menyegzőt tartanak és feleségeiket hazaviszik, a nászneppel és egyéb kisérőikkel együtt. Nem fizettek hidpénzt továbbá a mindkét királyi városoknak (Pestnek és Budának) birái, polgármesterei, szenátorai, nagyobb és kisebb tisztviselői, iródeákjai, azoknak özvegyei és feleségei, atyai hatalom alatt levő gyermekeivel és cselédeivel együtt, a választott polgárok és azok özvegyei, gyermekei, ugyszintén tulajdon szekerei, a városok közönséges szolgái, amig a város szolgálatait viselik. Ezeken kivül minden más közönséges halandó köteles hidvámot fizetni és pedig *1 krajcártól egészen 1½ krajcárig.*

Nevezetes történelmi esemény volt a pest-budai hidvám történetében az a pillanat, amikor a kiváltságokat élvező nemesek minden külső befolyástól mentesen ünnepélyesen kinyilatkoztatták, hogy a *„hidvámfizetésbeli tartozásnak magukat egy alkotandó törvény által számosabb esztendőkre alávetni szándékoznak"* Ezt a történelmi jelentőségü kinyilatkoztatást egy, 1835 augusztus 14-ik napján kelt jegyzőkönyvben olvassuk. Ezek után csakugyan helyreállt az egyenlőség a dunai hidon, vagyis *mindenki fizetett, aki átalment rajta*

Kötelezteték Sina báró...

Egy későbbi aktában érdekes szerződést találunk, amelyet *József* nádorispán kötött báró madosi és kizdai *Sina* Györggyel, a legelső pest-budai állandó hid létrehozásának *anyagi megalapozásáról.* Az elsárgult fólián sok a görög származásu, de itt lelkes magyarrá vált Sina György báró nevének örök emléket állitottak a Pestet Budával összekötő Lánchid megépitésének történetében. Sina báró, aki dusgazdag és jótékonyság hirében álló ember volt, Széchenyi István felhivására mintegy *két és félmillió forint alaptőkével* részvénytársaságot hozott össze a Lánchid felépitésére. Az épités költségét Sina báró nagyrészt a saját vagyonából fedezte, mert bizony abban az időben hidépitésre nálunk magántőke nem igen mert vállalkozni, az állam pedig nagyon szegény volt és ilyen nagy közmüvek épitésére más természetü közpénzek sem álltak rendelkezésre.

A Sina báróval kötött szerződés tervezetének első passzusa az akkori régi fogalmazásban igy szólt: *„Kötelezteték a vállalkozó (Sina báró) egy a saját vezérlete alatt alkotandó részvényes társasággal Buda és Pest városok közt, az országos Küldöttség által megállapitott két oszlopu, minden célra és teherre alkalmas lánchidat és ugyancsak az emlitett Küldöttség által kijelölt vonalon W. T. Clarc által készitett rajznak utmutatása szerint, tulajdon költségén felépitent s lehető legrövidebb idő alatt a közönség számára megnyitni."*

Clark és Széchenyi tanácskozása

A régi okmányok között található egy eddig nyilvánosságra nem került levél, amelyet angol nyelven *W. T. Clark* mérnök, a Lánchid nagynevü tervezője irt *Széchenyi* István grófnak. A levélből az tünik ki, hogy Clark és Széchenyi között előzőleg hosszabb vita folyhatott a Lánchid tulajdonképpeni helyéről, amiben sokáig nem tudtak megegyezni. Clarc levele igy hangzik: „Uram! Bővebb fontolóra vévén, melyik lenne legalkalmasabb hely a javasolt hid épitésére, a Casino előtti téren, vajjon a Mázsa-utcának vagy a Nákó-háznak irányában-e? Azt hiszem, hogy noha mind a két helyzeten, melyeknek egyike veres, másika irónvonallal van az ide mellékelt terven megjegyezve, megtörténhetik a hidépités. Mindazonáltal, midőn a tulparton a házak megszervezve lesznek és a viz sodrának iránya még pontosabban tudatni fog, oly körülmények mutatkozhatnak, melyek szerint az egyik vonalán kedvezőbb leend a másiknál s ennek okáért bátorkodom kérni, hogy a választás a hidhelyzet szoros meghatározására nézve szabadon és előleges megkötés nélkül rám hagyassék. Maradok alázatos szolgája W. T. Clark."

Egy helyen a Lánchid-részvénytársaságot megalakitó *Sina* báró arról a lesujtó országos csapásról tesz jelentést a küldöttségnek, amely az *1838. év tavaszán történt nagy áradás* következtében érte Pest városát. Már-már ugy volt, hogy *Sina* báró a részvénytársasággal emiatt az elháritathatlannak látszó nagy csapás miatt teljesen visszavonul és a Lánchid felépitésének tervei hosszu időre eltolódnak. Egyik jelentésében igy ir *Sina* báró: „Első nyilatkozásom után a két várost iszonyu áradási gyász érte, mely valósággal méltán olyan gondolatot ébreszthetne bennem, vajjon nem hagynék-e fel a vállalattal, mely mind technikai, mind pénzügyi tekintetben a részvénytársaság érdekében csak annyiban mutatkozott megegyeztethetőnek, amennyiben az általam kért engedmények egész terjedelmükben fognának megadatni. Ha e gyászeset, mely után az épitésre megkivántató költségek tetemesen nagyobbulának, nem történik vala, tán könnyebben járulhatnék a tek. Országos Küldöttség által kivánt 10 évnyi lerováshoz. Amiként azonban a dolgok azon idő óta állanak, kénytelenittem a vezérletem alatt álló részvényes társaság érdekét folyvást szem előtt tartván, a már ezelőtt kifejtett okoknál fogva a 100 kiváltsági év kéréséhez ragaszkodni."

Nyolcvanhét „kiváltságos év"

Efölött azután nagyon hosszu vita és tanácskozás indult meg. *Széchenyi* a részvénytársaság által követelt *100 kiváltságos esztendőt tulhosszunak és az ország érdekében fölötte terhesnek találta*, mert hiszen többek között törvényben kellett volna biztositani a részvénytársaság abbeli jogát, hogy a *kiváltságos időn* belül *a Duna mindkét partján egy-egy mérföldnyire a Lánchidtól más senki sem épithet hidat.*

Végre azután a részvénytársaság nevében eljáró *Sina* báró a 100 kiváltsági esztendőhöz kötött követeléseit *leszállitotta 87 esztendőre*, vagyis a Lánchidat felépitő részvénytársaság az ország közönségével kötött és törvénybe iktatott végleges szerződés szerint az épitéstől megkezdett 87 év után volt köteles a hidat tehermentesen az állam tulajdonául átadni. Ez a szerződésben kikötött átadási idő 1926-ban következett volna be, azonban már 1870-ben az akkori kormány időszerünek és közérdekünek látta a Lánchidat a Sina-féle részvénytársaságtól *14 millió aranykoronának megfelelő mintegy 7 millió forint ellenében megváltani.* Ettől kezdve a Lánchid kizárólagosan a magyar állam tulajdona és a dolog természeténél fogva a hidvám szedésének jogát is minden korlátozás nélküli gyakorolja, vagy gyakorolhatná, ha annak éppen szükségét látná.

Signatura

Pénteken délben érkeznek a Hitler-ifjak Budapestre

A westfáliai Hitler-ifjuság 341 tagja pénteken délben a fővárosba érkezik. A német ifjak 25 evezős csónakkal, 6 motoros és 7 óceánjáró és csatahajó kicsinyitett másává alakitott csónakkal érkeznek. A csónakegységeket egy személyszállitó gőzös kiséri.

A fővárosba érkezéskor *hivatalos fogadás várja* a vendégeket, amelyen megjelennek a *honvédfőparancsnokság*, a kultuszminisztérium, a székesfőváros és az OTT képviselői.

Negyvennyolc órára hét pengő munkabért fizet egy zsidó vállalat

Megjelent a második zsidótörvény végrehajtási utasitása és mégis a közgazdasági élet labirintusaiban azt látjuk, nem tisztul minden ponton a helyzet. Mint az alábbi eset mutatja, vannak még zsidó vállalkozók, akik addig akarnak, ugy látszik, fölháborító eseteket produkálni, amig csak egészen a körmükre nem ég a dolog. Itt van például *a Váci-ut 43. szám alatt levő Selfactor Papircsévegyárt kft.*, amely a munkások és munkásnők lehetetlen fizetésével egész különleges példát mutat fel. Ezt a vállalatot *Molnár* István, a Budapesti Központi Általános Tejcsarnok nyugalmazott zsidó vezérigazgatója létesitette. Jobb keze unokaöccse, *Molnár* István nevü zsidó, aki mérnöknek tituláltatja magát mindenkivel, holott a mérnöki tudományokról a leghalványabb fogalma sincs. Nemcsak, hogy mérnöki oklevele nem volt sohasem, de a müegyetemhez sem volt soha semmi köze. A vállalat igazgatója szintén zsidó, *Grünberger* Aladár. Zsidó még az egyetlen tisztviselő is, egy bizonyos *Róth* ur. Egyetlen beosztott tisztviselőnő keresztény a dicső kft.-nél. *A fütőknek, akik más üzemeknél legalább 80 fillér órabért kapnak, itt 25—30 fillérjük van óránként.* A vállalatnál 43 nő és 15 férfi munkás dolgozik. Szinte hihetetlen a kivülállók számára, hogy azok a *három-négy gyermekes családanyák, akik napi nyolc órát dolgoznak egyfolytában, szigoruan ellenőrzött, sürgetett tempóban 16—17 fillért kapnak egy órára* a kezeink közt levő munkabérkimutatás szerint és igy 40 fillér levonásával 7 pengő 76 fillért keresnek egy héten. Egy-két munkásnő van csak, aki 26—29 fillér órabért kap. Azonban ez még nem elég. A retteget zsidó *Molnár* István „mérnök", ha valakivel valamilyen oknál fogva nincs megelégedve, még büntetéseket is von le ezekből a kis fizetésekből. S ezek a büntetések elérhetik a heti kereset 15 százalékát. Ehhez hozzájárul még az a körülmény, hogy a *munkások és munkásnők ebben a papircsévegyárban nagy büzben kénytelenek dolgozni.* A folyékony lakk nagyon kellemetlen szagot áraszt, azért más gyárakban a lakkspriccelést egy külön elzárt helyiségben végzik és az ezzel foglalkozó munkások *gázálarcot viselnek.*

A Selfactor kft.-nél mindez *hiányzik.* Amikor ilyen szükséges intézkedéseket nem tesznek meg és a munkásságot ilyen nyomoruságosan fizetik, akkor felébred természetszerüleg az emberben a kiváncsiság, hogy a kft. tulajdonosai vajjon micsoda osztalékot vágnak zsebre. Azonban erről még a gyár alkalmazottai sem, még véletlenül sem szerezhetnek tudomást. Munkásnők, üzemyezetők nem tudhatják meg azt, hogy mennyi a vezető zsidó tisztviselőknek a fizetése. Lehetetlen mégis ez az állapot, hogy amikor nehéz, sorsdöntő napokat élünk át és a törvényes intézkedések is igyekeznek a rikitó méltánytalanságokat megszüntetni, legyenek ilyen a köztudat előtt rejtve dolgozó zsidó vállalatok, amelyek a fent kimutatott antiszociális rendszert tartják fenn az üzletvezetésben.

Megkezdte a törvényszék a 200.000 pengős valuta bünügy tárgyalását

Csütörtökön délelőtt kezdte meg a budapesti büntetőtörvényszék *Vályi* Nagy István dr. törvényszéki biró elnöklete mellett annak a nagy valutaügynek tárgyalását, amelyben körülbelül egy év leforgása alatt kétszázezer pengő értékü bankjegyet csempésztek ki az országból. Vádat emelt az ügyészség *Sonnenfeld* György, *Uhlirz* Margit és a *Párisban* lévő *Sonnenfeld* István ellen, akik *egyszerü levelekben csempészték ki a valutát.* De megvádolta az ügyészség *Litvay* Olivérnét és elvált férjét is, hogy az 1935—36. években közremüködtek *Sonnenfeld* István és *Katona* Gyula magántisztviselők által pengőkiajánlás utján külföldön megszerzett tizenötezer pengő értékü értékpapiroknak *Bécsből Magyarországba* való csempészésével, továbbá, hogy *egy kilogramm aranyat együtt és közösen Budapestről Prágába vittek.* A további vád szerint Litvayék *Bécsben* élő anyjának, illetve anyósának járó havi *150—200 schilling* tartásdijat pengőkiajánlás utján utaltattak át, illetve a Nemzeti Bank megtévesztésével szerzett valutával fizették ki. A nagyszabásu valutabünpör főtárgyalása előrelátható lag napokig fog tartani és valószinüleg csak itt a birószágon derül majd fény ennek a bünszövetkezetnek egy esztendőn át folytatott aljas müködésére. Uhlirz Margitot, aki a *Svájcban* tartózkodó Sonnenfeld István menyasszonya, német tolmáccsal hallgatják ki. A vádlottak egy része beismeri bünösségét, de a többiek szokás szerint jóhiszeműségükkel védekeznek. A birószág a késő délutáni órákban a tárgyalás folytatását péntekre halasztotta és csak akkor kerülhet sor a vádlottak nagy részének kihallgatására.

HÍREK

Emlékezzünk!

Augusztus 25

1914

A katonai erények egész sorozatát fellelhetjük *Bokor* András volt brassói 24. honvédgyalogezredbeli tartalékos hadapród 1914. évi harctéri szolgálatában. Mint egyéves önkéntes az augusztus 25-én a keletgaliciai Monaszterziskánál vivott ütközetben vitézül küzdve roham közben megsebesült. Alig, hogy felépült, azonnal önmaga kérte a harctérre való küldését. A zord kárpáti tél harcaiban december 15-én a galiciai *Tarnov* környéki Tuchovnál, midőn támadás közben századparancsnoka megsebesült, átvette a parancsnokságot és személyes példaadásával a leghevesebb gyalogsági és tüzérségi tüzben előrevitte századát. Négy nappal később pedig egy sikertelen roham alkalmával, midőn észrevette, hogy zászlóaljparancsnokát az oroszok körülzárják, hátráló embereibe lelkesítő szavakkal friss erőt öntve ujabb rohamra vitte őket előre és elöljáróját az ellenség gyürüjéből kiszabaditotta. A néki adományozott arany vitézségi érem arra igen méltó katonaember mellére került.

— **Lippert dr. berlini főpolgármester megtekintette a budapesti gyógyfürdőket.** *Lippert* dr. berlini főpolgármester csütörtökön a kora délelőtti órákban a budapesti gyógyfürdők megtekintésére indult. Kiséretében feleségén kivül és *Rummert* igazgatón kivül ott volt *Szendy* Károlyné, továbbá *Szviczsényi* Zoltán miniszteri tanácsos és *Chatel* Andor dr., a Szent Gellért-gyógyfürdő főorvos-helyettese. A fürdők tanulmányozása után több hivatalos látogatást tett a főpolgármester, majd részt vett a német követség ebédjén. *Lippert* dr. és társasága este a *Gyöngyösbokréta* városi-színházi előadásán vett részt.

— **Orvosi kinevezés.** *Karafiáth* Jenő főpolgármester *Baja* József közkórházi alorvost és *Stowasser* József közkórházi segédorvost ez év szeptember hó 1-től számitott további egy évre a fővárosi közkórházakhoz ujra kinevezte.

— **Aba-Novák festette meg a székesfehérvári mauzoleum falfestményeit.** *Székesfehérvárról* jelentik: A város *Aba-Novák* Vilmos budapesti festőművészt bizta meg azzal a feladattal, hogy a Szent István király bazilikájának helyén épült mauzoleum falait diszitse fel a magyar történelemből vett falfestményekkel. A művész a feladatot *Stepán* Henrik és *Hincz* Gyula budapesti, valamint *Horváth* Géza és *Abonyi* Béla székesfehérvári festőművészek segitségével végezte el. Három falon csodálatosan dus elevenséggel tárul fel a történelem *Szent Istvántól Horthy* Miklósig. A képeket a nyers falra alkalmazott füstvékony aluminiumlapokra festették, ami mozaikszerü hatást kelt és fényelőalapjával soha nem látott fényhatásokat idéz elő különösen mesterséges megvilágitásban. Az óriási képmezőt a magyar vármegyék cimereinek lánca füzi össze. A képeket az összel mutatják be a nyilvánosságnak.

— **Ezredtalálkozó.** A volt cs. és kir. 26. gyalogezred kötelékében szolgált bajtársak idei bajtársi összejövetelüket szeptember 3-án, vasárnap délelőtt 10 órakor *Esztergomban* tartják meg. A visszacsatolt Felvidéken élő bajtársakat és azok családtagjait, akik 25 éve készültek a viszontlátásra, Esztergom városa külön ünnepélyességgel fogadja. A közös ebéden való részvételt *Bauer* Imre bajtársnál (Esztergom) kell bejelenteni.

— **Kiirták az uj városháza tervpályázatát.** Budapest székesfőváros polgármestere nyilvános, névaláirásos tervpályázatot hirdet a IV., Központi városháza ujjáépitésének eszme- és az üzemi székházak tervvázlataira. A pályázaton résztvehet minden magyarhonos épitészmérnök, aki a mérnöki kamara tagja, vagy aki a József-müegyetemen, illetve a József nádor müszaki és gazdaságtudományi egyetemen oklevelet szerzett. A pályázatra vonatkozó tudnivalókat a polgármester XIII. ügyosztálya közli. A pályázat határideje 1940. évi január 12-én déli 12 óra. A tervpályázatokra összesen 19 dij van kitüzve, összesen 154.000 pengő értékben: 2 drb első dij egyenként 18.000 pengő, két darab második dij, egyenként 14.000 pengő, három drb harmadik dij, egyenként 10.000 pengő és végül, amennyiben a birálóbizottság érdemes terveket hoz javaslatba, akkor 12 darabot a főváros egyenként 5000 pengő értékben fog megvenni.

Bazalt

A hajdani vulkán emléke fekete.
Oszlop, amely szilárd. A bazalt áll, kevélyen,
Tul minden hajnalon és tul az örök éjen
villámokkal dacol a hegyek teteje.

A pásztor sipja, a vadászok kürtjele —
könnyedén leng tova a völgyekben, a mélyben.
Hogy a tünő zene e köben folyton éljen,
bár barátságtalan, barátkozz vele te.

A szivárványszemü, a balatoni tájon,
e meredt tömb körül valósul minden álom.
Zengik foszlányait a simuló vizek.

Te vagy a fényes tó, az örök tó, amelyben
legyőzve az idők szeszélyeit, hiszek.
Ős-tüzem árnyékát tükrödbe beleejtem.

Marconnay Tibor

— **Meghalt Colonna herceg, Róma kormányzója.** *Rómából* jelentik: *Colonna* herceg, Róma kormányzója, csütörtökön délelőtt 10 órakor 58 éves korában meghalt. A kormányzó egy idő óta betegeskedett. Az elhunyt Colonna herceg ősi olasz nemesi családból származik és elődei közül számosan foglaltak el előkelő helyet az olasz történelemben. Colonna herceg résztvett a világháboruban, ahol többizben is kitüntette magát. A fasizmushoz még a mozgalom kezdetén csatlakozott. 1936 óta volt Róma kormányzója és sokat tett az Örök Város szépitése érdekében.

— **Nagy nemzetközi sakkverseny lesz Pécsett.** A *Pécsi Krasznay Sakkör* belekapcsolódva a magyar sakkozás centennáris ünnepségeibe, a Magyar Sakkszövetség megbizásából nemzetközi sakkmesterversenyt rendez szeptember 3—17-ig terjedő időközben. Már szeptember 1-én *Euwe* volt világbajnok előadásával veszi kezdetét az ünnepségsorozat. Megérkezik Pécsre, hogy mérkőzzék, ezenkivül *Bogoljubow, Pirc, Widmar* és *Neudorf* s a magyarok közül *Szabó, Füster, Barca, G. Rétl, Szili, Tipari* és *Balogh*. A nemzetközi sakkversennyel egyidejüleg lesznek Pécsett a dunántuli kerület egyéni sakkbajnokságáért folyó küzdelmek, amelyekre augusztus 28-ig lehet benevezni. A minisztérium a pécsi nemzetközi mesterversenyre való tekintettel, szeptember 1-től 18-ig terjedő időre 50%-os vasuti kedvezményt engedélyezett minden Pécsre és onnan vissza történő utazás alkalmával.

HÁZASSÁG

Balla Éva (Budapest) és *László* Károly András (Beregszász) augusztus 25-én Budapesten házasságot kötnek.

Felhivás a sajtókamara tagjaihoz

Az Országos Magyar Sajtókamara értesiti mindazokat a tagjait, akik ez év junius 30. napja előtt vétettek fel a kamara tagjai sorába, hogy a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról szóló 1939:IV. t.-c. végrehajtása tárgyában kibocsátott 7720/1939. M. E. számu rendelet 12. §-ában előirt adatszolgáltatási kötelezettségüknek ez év október 15. napjáig az Országos Sajtókamara titkári hivatalánál (Budapest, VI., Andrássy-ut 43.) 10 fillérért kapható ürlapok felhasználásával tegyenek eleget. A bejelentőlapot két azonos példányban kell benyujtani. A sajtókamara figyelmezteti a t. tagokat, hogy e bejelentési kötelezettségüknek annál is inkább pontosan tegyenek eleget, mert a bejelentés elmulasztása a hivatkozott rendeletben előirt büntetőjogi következményeken kivül a sajtókamara tagjai sorából való törlést vonja maga után.

A hercegprimás püspökké szentelte Madarász Istvánt

Madarász István pápai prelátust, a kultuszminisztérium I. ügyosztályának éveken át volt vezetőjét csütörtökön szentelte püspökké a Bazilikában *Serédi* Jusztinián biboros hercegprimás *Breyer* István és *Kriston* Endre püspökök közremüködésével.

A szentélyben foglaltak helyet *József* és *Albrecht* főhercegek, *Jaross* Andor tárcanélküli felvidéki miniszter, a főváros, mint kegyur képviseletében *Szendy* Károly polgármester és még számos előkelőség. A pápai bulla felolvasása után megkezdődött a mise. A lépcsőimát közösen mondották a főoltárnál, majd a felszentelendő saját oltárához vonult és ott most már felvéve a püspöki ruhákat, folytatta a misét. Az evangélium előtt kezdődött meg a tulajdonképpeni felszentelés. A mise végén feladták az uj püspökre a mitrát és a püspöki kesztyüket is és most már teljes főpapi diszben a segédkező püspökök kiséretében a Te Deum hangjai mellett végigvonult a templomon és megáldotta a szentelés közönségét. Délután a Szent Gellért-szállóban szükebbkörü ebédet adott az uj püspök.

— **Magyarország felé menekülnek a német—orosz szerződés hirétől megrémült keletszlovákiai zsidók.** *Pozsonyból* jelentik: Egyes pozsonyi lapok szerint a német—orosz szerződés hirére a keletszlovákiai zsidóság körében pánik ütött ki. A zsidók sorra elmenekülnek. Egy részük Magyarország felé igyekszik átjutni a határon.

Szépség-bár Párisban

Párisban megnyilt, amint hallom,
A napokban a szépség bárja,
A bár-kedvelő zsidók szerint
E szépség-bárnak nincsen párja.

Pedig a hebron hölgy és ifju
A csodát ott hiába várja,
Nincs is ama szépséghibára,
Ha valaki zsidó s nem árja.

(Hunniai)

— **Sötét mühely világitása tükörrel.** Fénytechnikusok szerint *a világosság egyszerüen pénzkérdés*, hiszen világvárosok sütkéreznek éjszaka a mesterséges fény pénzért mért, jótékony sugaraiban. De éppen, mert először zsebbe kell nyulni a fényért, városi emberek nem szivesen égetik nappal a villanyt. Pedig napsütéses időben sem tud a fény az agyonzsufolt háztömbök közé befurakodni, a házak alsóbb szintjein méla félhomályba merül a városi élet, talán örök emlékeztetésül az őskori ember lakásviszonyaira a földbevájt odukban vagy hüs barlangokban *Ötletes ember az a mester, aki földszinti mühelyének ablakaira fémkarokon nagy tükörlapokat szereltetett, hogy a megtört fényt helyiségeibe parancsolja.* És a fény engedelmeskedik neki, kerekedhetnek sürü felhők az égen, amiből alig látszik valami az udvarról, az ő mühelyében nappal világosság derüli kedvre a munkásokat és az egész — a befektetésen kivül — *nem kerül neki semmibe.* Az időszakonkénti napállás változásaira is gondolt a mester, a tükrök elfordithatók, szögállásuk szabályozható. *A sok amerikai technikai csoda mellett igy akadt Pesten is egy ember, aki a napsugár erejét világitási célokra használja fel — ingyen.*

TALÁLKOZÓ

Az ötös vártájérek és keltes magyar népfelkelők, akik „Bocche di Cattaro"-ban szolgáltak az 1912—13-as mozgósitáskor és 1914—15-ben, augusztus 31-én, csütörtökön este 8 órakor a Gundel ligeti éttermében bajtársi vacsorára ülnek össze.

A FORMARUHÁS DIPLOMATÁK ÉS AZ ESTI KURIR

Nem lehet szó nélkül elmenni az *Esti Kurir*nak a magatartása mellett, amellyel *A mi feladatunk* cimü cikkében az eseményeket kommentálja. Hatalmas, kéthasábos cikkben a legélesebb hangon foglalkozik az eseményekkel, tiltakozik a német—orosz egyezmény megkötése, a magyar külpolitika állásfoglalása és főleg a tengelydiplomácia cselekedetei ellen. Nem gondolják, hogy tul sok van már a rovásán az Esti Kurirnak ahhoz, semhogy megengedhesse magának az ilyen kilengéseket? Az ország eminens külpolitikai érdekeinek ez a feltünő negligálása szembentünően bizonyitja, hogy a magyar baloldal számára nem szentek a mi eszményeink és az élére állitott helyzet közepén önálló sötét kis pártkülpolitikai elképzeléseivel próbálja zavarni a nemzet magatartásának egységességét. Ezt olyan kiáltó nagyképüséggel és felháborító hipokrizissel teszi, *amely már sajtórendészeti megtorlás után kiált.* „A civilizáció, a kultura és a polgári társadalom" nevében tiltakozik a német—orosz megnemtámadási egyezmény ellen. Vajjon csakugyan olyan roszszul állna a mi nemzeti civilizációnk, kulturánk és polgári társadalmunk, annyira szegény lenne, hogy az Esti Kurir képviseletére szorul? Ki hatalmazta fel őket, hogy beleüssék az orrukat olyanba, amihez elsősorban nem értenek, mert a csupán hivatásos külpolitikusok számára rendelkezésre álló megbizható hiranyag és áttekintés hijján nem is érthetnek, másodszor, amihez semmi, de semmi közük nincs. Különösen pedig erkölcstelen a Szovjetoroszországgal szembeni német semlegesség ellen kiabálni, mikor — hisz jól emlékszünk rá — abban az időben, midőn még a szovjet az ellentétes politikai csoportosuláshoz látszott tartozni, *arról a legnagyobb szimpátia hangján irt.* A spanyol polgárháboru folyamán ujjongva ünnepelte még az Esti Kurir azokat a hireket, melyek szerint a szovjet az Esti Kurirék lelkéhez közelálló spanyol vörösök megsegitését hadianyaggal és katonai erővel szorgalmazta. Egyszerre olyan fekete lett számára az a szovjet ördög, amelyet nemrég még letagadhatatlan szimpátiával szemlélt? Hát hogyne lett volna fekete, ha Németország és a magyar érdekeket is képviselő tengelyhatalmakkal szemben semlegességet jelentett be.

Az Esti Kurir cikkének az a része a legfelháborítóbb, midőn „a totális államok formaruhás diplomatái" ellen okádja gyülöletét. Mintha nem ezek a formaruhás diplomaták lettek volna azok, akik *előbb* kiragadták szerencsétlen, megcsonkitott hazánkat a külpolitikai magárahagyottság rettenetes elszigeteltségi helyzetéből, *később* pedig lehetővé tették a Felvidéknek és Kárpátaljának az anyaországhoz való visszatérését. Becsületes magyar ember csak hálával és elismeréssel gondolhat ezekre a *„formaruhás diplomatákra"*, akik a diplomácia történelmében páratlanul álló sikersorozattal nemzetüket vér nélkül, aránytalan áldozatok nélkül *Európa élére emelték.*

Elkészült a vádirat a soroksári gyilkosság gyanusitottjai ellen

Megirta annakidején a *Magyarság*, hogy *Soroksáron* a *Németh*-féle vendéglő udvarának kutjában holtan találták meg özvegy *Pilcz* Henrikné jómódu asszonyt. A 63 éves asszony évekkel előbb vendéglős volt, majd kocsmáját ráiratta *Németh* Boldizsárra és feleségére, de a vendéglő haszonélvezeti jogának egy részét magának tartotta fenn azzal, hogy Némethék haláláig gondozzák és majd tisztességesen temessék el. A gyilkosságot követő széleskörü nyomozás olyan adatokat produkált, amelyekből a hatóságok azt a következtetést vonták le, hogy a gyilkosságot Németh Boldizsár és felesége, született *Ludvig* Róza követhették el. A vádlottakat a gyanuokok alapján *letartóztatták.* Németh Boldizsár jó ideig tagadta bünösségét, a *kihallgatások folyamán azonban összeomlott és beismerte, hogy előre megfontolt szándékkal ő gyilkolta meg az idős és magával tehetetlen özvegy Pilcz Henriknét.* A pestvidéki ügyészségen *Karácsonyi* Bálint dr. ügyész most készitette el a vádiratot ebben a bünügyben és ugy Németh Boldizsár vendéglőst, mint feleségét gyilkosság büntettével vádolta meg. A bünügy tárgyalására néhány hét mulva kerül sor.

— **Betöltendő állások Szatmár vármegyénél.** Szatmár vármegyénél egy irodasegédtiszti és dijnoki állás kerül betöltésre. Az 1931. évi III. t. c. alapján igazolvánnyal ellátott pályázóknak, valamint vitézeknek, frontharcosoknak és hadirokkantaknak elsőbbségi joguk van. A részletes feltételek a *Budapesti Közlöny*-ben olvashatók.

A vidék közönsége az Őszi Vásáron

Életbelépett a vásár féláru utazási kedvezménye

Budapest életén máris látszik a közelgő *Őszi Vásár*. Nemcsak azáltal, hogy a városligeti Iparcsarnok felé megindultak a társzekerek épitőanyaggal, kiállitásra váró áruval. Érzik a vásár közeledtét már az idegenforgalmi iparok is, mert a hét eleje óta erőteljesen megindult a külföldi vásárlátogatók érkezése.

Hatalmas méretet az Őszi Vásár idegenforgalma a mai naptól kezdve fog venni, mivel *péntektől, augusztus 25-ének hajnalától kezdve életbelépett már a Lakberendezési Vásárral kapcsolatban a belföldi közönség részére engedélyezett 50 százalékos menetdijkedvezmény is.*

Belföldiek részére a vásár utazási igazolványa menetlérti jegy váltására ad jogot olyanformán, hogy a közönség teljes áru jegyet vált a Budapestre történő utazásra és ezzel a jeggyel ingyen utazik vissza az eredeti indulási állomásra.

A kedvezmény igénybevételéhez szükséges egyben dijtalan vásári belépőjegyül is szolgáló belföldi utazási igazolványokat az országban közel 700 helyen árusitják. Foglalkozik ezzel elsősorban az *IBUSz* nagyszámu vidéki fiók- és kirendeltségi hálózata. De beszerezhetők az igazolványok az iparkamaráknál, az ipartestületeknél, a kereskedelmi egyesületeknél, számos vidéki pénzintézet és nagykereskedő cég, valamint sokhelyütt a községi előljáróságok és jegyzői hivatalok utján is.

Az idei Őszi Vásár iránt — amelynek keretében ez évben már közel 700 kiállító és nyolc külön csoport mutatkozik be —, a tavalyit lényegesen meghaladó érdeklődés mutatkozik ugy a külföldi, mint a belföldi részről. Jellemző, hogy a különböző utazási irodák és vásári képviseletek *napokkal az utazási kedvezmény életbelépése előtt máris kiigényelték a vásár alkalmára engedélyezett összes utazási igazolványokat*, ugy, hogy a vásár rendezősége — annak ellenére, hogy a kormány ez évben már amugyis husz százalékkal több igazolványt engedélyezett — kénytelen volt sürgős kérvényt benyujtani, hogy a máris forgalomba hozott 46.000 külföldi és belföldi igazolványon tul, a szükségesnek mutatkozó mennyiségben, további utazási igazolványokat is hozhasson forgalomba. *A beavatás kedvező elintézése esetén biztositható lesz, hogy a vásár befejezéséig mindenki igénybe vehesse az Őszi Vásár alkalmából engedélyezett féláru utazási kedvezményt.*

Clark Ádám

l.

Siklóssy L. FKT tört

35 (l.
49)

A Föv. közm. Tan. Tört.
Hogan épült Bp ?
(1870-1930) Bp. 1931.

Anonym, a XVII sz.

T. Mátyás.

Mellig, kissé balra fordult
tojásdad medaillonban van
M: CORVINVS
fölül: The Life of Matthias Cor
a lap hátán pedig nyomta

Rézmetszet, mére

Ltn. 1430
Szakl. 233-
510-914-

Clark Ádám

U. 2208

vod

Svachulay György:
A Nemzeti uszoda
utolsó napjai -
Pesti Hirlap
1917 júl. 5.

az igazságot, hogy a felkészi beavatkozás lehető-
a leventemunkába nem kegy, nem jóindulatú
ásos buzgóság következménye, hanem törvény-
előírt kötelesség, melyet teljesíteni minden

Hatvankettedik évfolyam. '18

DEBRECENI PROTES

EG

SZERKESZTŐSÉG: Debrecen, Révész-tér 2. szám. (Kistemplom.)
KIADÓHIVATAL: Debrecen, Kálvin-tér 17. szám. (Püspöki hivatal.)

Meg
Po

FŐSZERKESZTŐ: D. Dr. RÉVÉSZ IM

Kiáltó szó

hangzott el a Debreceni Protestáns Lap multkori
mában a népies vallásos irodalom fellendítése érd
ben. „*Most vagy soha*", mondotta a cikk írója : i
tizenkettedik óra, amikor a kormány készül kiir
a ponyvairodalom rettenetes mételyét. Helyébe
kell plántálnunk, a mi nemes és tiszta, népies vall
irodalmunkat, melyből igen sok példány, kellő
portázs híjján, most is ládákban hever ; — de
íróink megszervezése által frissebb, üdébb, időszer
népies vallásos iratok százait hívhatnók életre. Ha

Clark Ádám

l.

Sörtihanyiapáts

497. l

Sörös P: A tihanyi apátság tört. II. A pannonhalmi szt. Benedek. rend tört. XI. k. Bp. 1911.

A mester sz. Möml

2531. H. Memling utánzója
~~a XVI. sz. végéről~~

Krisztus vi

és kőfalakkal megerősített

E képen a keresztre fe
Jeruzsálem városából kijövő men
renei Simon ~~már~~ a keresztet s
ra haladó menet élén három lova
ló a hátrakötött kezü Dismast és
a saját ruhájába öltöztetett és a
ban ~~viselő~~ a Centurió következik
~~menetet~~ kiváncsiak nézik és köve
sarat és vizes-korsót hozó asszo
emelkedő Golgota tetején, a hová
letet a tevén ülő gyakorolja,
hogy a keresztet felállithassá
hegyes vidék folyóval és épület
lönösen a három szélmalóm tájéká

a megváltó ~~menetet~~ mig

már felvitt egyptomi

Fa, méretei 98: 130·5 cm

Vétetett 1904: VI. 30-
Ignácz gyüjtemégyéből (447-904

8000·00 Kán

49474-904

Sz - Sz 307-8.e

(korábbi bibliogr.)

Clark Ádám

l.

Szendy K. Bpest
nekrof. közig. ösk.
1942. Bp. 1943. 98. l.

... országos bizottságának

Budapesten.

...ijus hó 22 én.

...ncsém az ide zárt „Grosz
...les archio No 1541" vizsgáni áti-
...n okból átszármaztatni, hogy

Szücs Nándor riportja:

Ismeretlen részletek Bem tábornok erdélyi téli hadjáratából

Budapesten van Czetz János tábornok, Bem apó vezérkari főnökének emlékirata Szemtanuja volt a sanmartinói, solferinói és villafrancai eseményeknek

1940 karácsony napján — tehát éppen negyven esztendővel ezelőtt — szomoru gyülekezetre seregletlek egybe a Buenos Ayresben élő magyarok. Meghalt az egyik legrégebben kivándorolt magyar, aki egyben seniora is volt az argentinai magyarságnak: *Czetz János, negyvennyolcas tábornok. A legendáshirű és hősi emlékezetű Bem apónak a magyar hadsereg fővezérének hadsegéde, későbbi vezérkari főnöke.*

Hetvennyolc esztendős korában tért meg a „Hadak utjá"-ra az örmény származású, de teljesen elmagyarosodott tábornok, aki néhány hónappal halála előtt *tollba mondta visszaemlékezéseit* a legendás 48-as magyar időkről. A naplószerű feljegyzések eredetije ma is ott hever a tábornók hátramaradottainál Buenos Ayresben, *hiteles másolatát pedig az ottani magyar követség őrzi.*

Az agg tábornok szemevilágát vesztetten diktálta emlékezéseit, még pedig a vakokkal jellemző pontossággal úgy, hogy életének minden apró részletéről megemlékezik. Az életrajz egyik eredetinek tekinthető, spanyol nyelven diktált példánya elkerült Budapestre is, — szinte *olyan kalandos körülmények között, mint ahogyan Czetz János tábornok egész élete lefolyt.*

Hogyan került az „Emlékirat" Budapestre?

A tábornok unokája *Celia Caranza*, egy bueros-ayresi orvos felesége, 1938-ban áthajózott Európába, hogy Magyarországon lakó rokonait meglátogassa. Kegyeletes ajándékképen az agg tábornok több ereklyéjét magával hozta és ezeket a magyar államnak ajándékozta. De legértékesebb volt poggyászában: *„Czetz János tábornok emlékiratai"*. Ez utóbbi eljutott Bikafalvy *Máthé Dénes budapesti egyetemi professzorhoz*, a stomatológiai klinika tudós igazgatójához is, aki anyai ágon rokonságban volt a tábornokkal. A professzornak kollégája és jó barátja *Salamon Henrik tanár, aki — mint köztudomásu — ugyancsak a fogászat terén folytat tudományos buvárkodást és arról is ismeretes egyetemi körökben, hogy több európai nyelvet szinte tökéletesen bir, de különösen alapos ismerője a spanyolok nyelvének.*

Máthé tanár Carranza urnővel együtt felkereste az itt élő *Léderer* Imre dr. ügyvédet, aki szintén atyafiságban áll a Czetz családdal és most már hárman arra kérték fel Salamon professzort, hogy olvassa el a tábornok emlékiratait és amennyiben azokat érdekesnek és értékesnek találja, vállalkozzék reá, hogy *leforditja magyarra, illetve rendezze saitó alá.*

— A fordtásra — mondja Salamon professzor —, egyrészt hazafiságból vállalkoztam, másrészt mert véleményem szerint a mü értékes is. Kellő katona-irodalmi tanulmányokat folytattam hónapokon át, azután *leforditottam a könyvet kötelezendei munkával. Ma már készen áll és csak kiadóra vár ...*

Gyermekkortól — haláláig ...

A könyv tartalmilag három részre tagozódik: *a)* a tábornok gyermekkorára, a közös hadseregben eltöltött szolgálati idejére és a negyvennyolcnegyvenkilences szabadságharc ugynevezett erdélyi téli hadjáratára, egészen a világosi fegyverletételig, *b)* buidosására a fegyverletétel után egyrészt Magyarországon, majd külföldön, Hamburgon keresztül Párisig és innen Anglián át Olaszországig, majd tizévi keserves családás után az Argentinába való kivándorlásra, *c)* az uj honfoglalás négyévtizedes rettenetes munkájára.

A három fejezet közül a legérdekesebb az 1848-49-i szabadságharc. Erről az időszakról ugyan talán már senki sem mondhat ujat, hiszen tényeit hadtörténelmileg is hiánytalanul feldolgozták, de *Czetz tábornok, aki tervező és intéző egyénisége volt ennek a hadjáratnak, a tapasztaltakat a saját szemével látta és igy az, amit előad, egyéni izü. És ami uj: feltárja a döntő elhatározások legbensőbb rugóit is.*

Semmiféle kalandos regény nem lehet olvan érdekes, mint a tábornok életrajzának az a szakasza, amely *bujdosásáról szól: paraszti gúnyában a világosi fegyverletétel után.* Az osztrák kopók Pest megyében nyomára akadnak. Hajón menekül Bécsbe, ahol komornyik lesz. Innen mint egy nagykereskedő utazója, hamis útlevéllel Hamburgba menekül. Érdekes, hogy a tábornok *Hamburgban német nyelven könyvet irt az erdélyi téli hadjáratról.*

Itt találkozott *Bethlen* Gergely gróffal, a legendáshirű *Asztalos* ezredessel és *Pongrácz* gróffal, akikkel megalapitották a *Hontalanok Első Körét.* Alig félévvel később az osztrákok megindulnak Hamburg katonai megszállására és a hontalanok *tovább menekülnek Párisba.* Itt *Teleki* László gróf, *Irányi* Dániel, *Gorove* István és *Almásy* Pál *„Emigránsok Bizottsága"* néven járnak össze tanácskozni, de csak rövid ideig, mert Genfből *Kossuth Angliába megy és Czetzék vele mennek.*

Az emlékirat részletesen elbeszéli az *1854-ben történt Orsini-féle merényletet, a magyar légió szervezését,* a krimi hadjáratot, *a tárgyalást Cavourral,* a villafrancai békét, majd *Czetz bucsuját Kossuthtól, Klapkától, Türrtől, Teleki től és Pulszkytól.*

Az uj haza, az uj honalapitás, a tábornok életének négy évtizedét öleli fel. Emlékiratából tudja majd meg a világ, hogy *ő mérte fel először Argentina határait és ő rajzolt ott először megbizható térképet. Kiderül, hogy Argentina neki köszönheti a jelenlegi hadseregét.* Mindezt szinesen, érdekesen és regényes epizódokkal tarkitva mondja el a tábornok emlékiratában.

„Születtem Gidófalván ..."

Szines tollára és kitünő emlékezőtehetségére a legfényesebb bizonyiték néhány alábbi szemelvény az emlékiratokból:

„Születtem 1822 junius 8-án — kezdi emlékiratait a vak tábornok, közvetlen halála előtt — Gidófalván, Háromszék megyében. Tizenöt-husz kilométernyire Sepsiszentgyörgytől és mintegy nyolcvan kilométernyire Brassótól, az Olt folyó szük völgyében. A faluvégen a folyó balpartján állott szüleim háza, a hozzátartozó épületekkel és valamennyire elkülönitve ezektől *tiz huszárnak való kisebb szállással.* Az épület uraságinak festett, mint ahogy az illett is apámhoz, *a székely huszárok első svadronjának a parancsnokához.* Itt élt családom husz évnél is tovább, jó barátságot tartva ugyszólván valamennyi háromszéki székely családdal és a brassói szászokkal. Négy éves sem voltam, amikor apám megtanitott tájékozódni, annak az iránytünek a segitségével, *amit 1814-ben szerzett Dijonban, miután 1795 óta végigharcolta az összes napoleoni háborukat"*

„Ötéves sem voltam, amikor 1827-ben apám meghalt. Szegény édesanyám úgyszólván fillér nélkül három leánnyal és két fiúval jutott özvegységre: valamennyien apró emberek voltunk még. Apám halálának hire a katonai elemi intézetben ért és anyám kérésére szánkóval egy őrmestert küldtek értem, hogy vigyen haza. Bundákba jól begyömöszölve indultunk útnak és a szánkó repült a sima fagyos havon, napokon keresztül. Egy kis erdő széle mellett farkasesorda támadott meg bennünket. Tudtuk, ha közelkerülnek hozzánk, lovastól felfalnak. Szerencsére az őrmester nem ijedt meg, előkapta karabélyát és egyre csiholta a szikrákat, mert tudta, hogy a farkasok félnek a tüztől. Igy szerencsésen megmenekültünk és egyik este el is értünk anyám házához."

Tizenkilenc éves és főhadnagy

„1834 szeptemberéig, tizenkétéves koromig maradtam a katonai elemi iskolában. Akkor megürült számomra egy alapitványi hely a bécsujhelyi katonai akadémián és oda kellett bevonulnom. Átviharzottak rajtam a sóhajok és könynyek, amelyekbe anyámnak, öcsémnek és hugocskáimnak ez az elválás került. Ennek az elválásnak, a szabályok értelmében, *nyolc hosszú évig kellett tartania.* Hiába! Ettől függött az én jövőm és az egész családé. *1842-ig maradtam ott, amikor tizenkilenc éves koromban, mint főhadnagy az osztrák hadseregbe léptem."*

„Hálátlanság volna tőlem meg nem vallani, hogy serdülő és ifjúkoromnak ez a *nyolc éve volt egész életem legkellemesebb és legboldogabb ideje.* 1842 szeptemberében érkezett le az akadémiára a császári dekrétum, amely nyolcvanöt tanulótársamat alhadnagygyá léptette elő, engem pedig negyedmagammal, *különös kitüntetésképen főhadnaggyá.* Megmondhatom, hogy derekasan megérdemeltem ezt a kitüntetést, mert nyolc esztendőn keresztül minden vizsgán első tanulója voltam osztályomnak. Ez pedig az akadémia alapitásától számitva, tehát *kilencvenöt esztendő alatt csak másodszor esett meg.* A vizsga után a tanárok és diákok egymás keblére borulva elbucsuztunk és elszéledtünk a monarchia minden irányába. Én az akkori brassói 72. gyalogezredet választottam, mert édesanyám ide költözött és már nagyon vágytam őt nyolc évi távollét után átölelni."

A tábornok naplójának rendkivül érdekes részlete egy olyan eseménynek a leirása, amely akkoriban az egész világot megrenditette: *a lánchidi szerencsétlenség.*

Leszakad a lánchid — tizennégy halott

„Éppen befejezéséhez közeledett a Budát Pesttel összekötő Lánchid épitése. Az egyik acéllánc zárószemét akarták összeilleszteni. Hatalmas uszódaru emelte helvére a láncszemet, amikor *hirtelen a daru egyik lánca elszakadt és az egész függőszerkezet a vizbe zuhant.* A Duna hullámai mint a tenger bősz furiái csaptak fel, a munkánál segédkező harminc kisebb hajó darabokra tört. *A hajók legénysége a halál martaléka lett és mi, akik a folyam partjairól voltunk tanui a borzalmas eseménynek, megdermedve a rémülettől, hamarjában azt sem tudtuk, mit csináljunk.* A rémület azonban elült és *Széchenyi* István gróf, *Vay* báró és sok más képviselő azonnal kezébe vette a mentés iránvitását. Két óra sem telt bele, mikor *tizennégy halottat és negyven sebesültet huztak ki a vizből.* Azok, akik a vizbeesettek megmentésén igyekeztek, a kimerültségig dolgoztak úgy, hogy *sikerült mintegy kilencven embert megmenteni.* Sajnos, a mentők közül is többen ott lelték halálukat.

A városban ambulanciákat állitottak fel a sebesültek ellátására. A nemes gróf elnökletével segélybizottságok alakultak, hogy a sebesülteket és az elhaltak rokonait ruhával és pénzzel támogassák. *Bámulatos megmozdulás volt ez, amelyben résztvett mindenki: szegény és gazdag, nemes és polgár. Különösen kitüntek a főnemesek és a nagykereskedelem asszonyai, hogy egyrészt előteremtsék* a legrövidebb idő alatt a *Clark* mérnök kivánta pénzt a hid kijavitására, másrészt pedig, hogy az arraszorulókat támogatni lehessen. *Olyan esemény volt ez, amit soha életében nem felejthet el senki, aki tanuja volt."*

Rendkivül érdekes, különösen most, hogy a magyar honvédség diadalmenetben vonult végig a visszakapott erdélyi területeken, a tábornok naplójának az a része, amely *a honvédség kolozsvári és szamosujvári bevonulásáról emlékezik.*

Virágok a honvédek lábainál

„Bem olyan gyorsan haladt Kolozsvár felé, hogy a legénységnek alig maradt ideje ebédfőzésre. Bár 1848 november 22-ének hajnalán indultam útnak csapatommal és éjjel-nappal meneteltünk, csak Kolozsvár előtt tudtam utolérni. Hogy milyen örömmel fogadott bennünket az erdélyi magyarság, felemlitem, hogy bár a középhad előttünk haladt, mégis *mindenütt meleg szoba, teritett asztal és bor várta a legénységet, szóval mindaz, amelyre csak a tizenöt-husz fokos hidegben kimerült harcosok szive vágyódott."*

„Szamosujvárott az emberek fáklyákkal várták katonáinkat és *az estélyi ruhába öltözött hölgyek virágokat szórtak az utcára és az egész környéket visszhangzó „Éljen" köszöntötte Bemet, a szabaditót, aki Magyarországot a zsarnok katonauralom igájából felszabaditotta."*

„December 25-én — vasárnap volt — ismét utolértem Bemet, éppen akkor, amikor az ellenséget készült megtámadni. Heves küzdelmet vártunk, de az ellenséget anyira meglepte Bem váratlan megjelenése és erőteljes támadása, hogy *sokszáz fogoly hátrahagyásával Torda felé menekült.* Mátyáshuszárjaink irgalmatlanul üldözték őket, *több zászlóalj pénztárát, rengeteg fegyvert és lőszert zsákmányoltak Bem karácsonyra bevonult hadai élén Kolozsvárra, ahol soha el nem felejthető mámorral ünnepelték."*

„A császáriak, már Bem nevének puszta hallatára is, rettegni kezdtek, mert nála jobban senki nem tudott győzelmet kihasználni. *Ha Magyarországnak még egy Bemje lett volna, a szabadságharcnak is más vége lett volna, hiába avatkozott ügyünkbe az orosz."*

A villafrancai békéről Cavour nem tudott előre

Igen érdekes részletet közöl a tábornok a *bujdosás korszakából.* Olyan részleteket tár fel, amelyeket *idáig senki nem irt meg:*

„Elérkezett *Sanmartino* és Solferino nagy napja, mely mindkét hadsereg leghősiesebb harca után *az osztrák császár leveretésével végződött,* aki, mint Napoleon és Viktor Emánuel, szintén hadainak az élén harcolt. A győzelem azt a reményünket táplálta, hogy Napoleon herceg, mint igérte, 30.000 franciával és az ott összeszervezett magyar légiókkal Ravennából *elindul Trieszt és Fiume megháditására.* Örömtől mámoros szivvel elérkezettnek hittük az órát, hogy *hazánk függetlenségéért most már a teljes siker reményében hadbaszállhatunk.* Milyen hamar szétfoszlott ez a mamor! Milyen érthetetlen és váratlan események döntenek a népek sorsáról! A diadalok részegitő hireivel egy időben érkezett a reánk nézve szomoru hir: *Napoleon Villafrancában békét kötött az osztrák császárral. Maga Cavour gróf is megdöbbent e hirre, mert sem az ő, sem pedig uralkodójának tanácsát nem kérték ki."*

„Kegyetlen csapás volt ez Ca-

ÉLŐ MULT

A liberalizmus és Szabadgondolkozás

Irta: **GRÓF TISZTA ISTVÁN**

A liberalizmus szónak ötven és óta nagy varázsa van minálunk. Nemzetünk erős jellemének egész hevével lépett a reformok terére, hogy kipotolja századok mulasztásait s a szabadelvü eszmékkel és törekvésekkel csaknem az egész nemzet identifikálta magát. És bár a kontinens többi államaiban uj erőre kapott reakcionárius áramlatnak átcsaptak is hozzánk egyes hullámai s bár ez áramlattal meg kell még küzdenünk, maga azon erős bizalmatlanság, mellyel az találkozott, az erélyes tiltakozás, amellyel fogadtatott, megnyugtathatnak az iránt, hogy nemzetünk fulnyomó többsége szabadelvü ma is s diadalra fogja vinni a szabadelvüség ügyét a jövőben.

Ha van valaki, aki szive mélyéből örül ez állapotnak, ki lelke egész hevével hive a szabadelvü haladásnak, ugy e sorok irója bizonyára az. De a szabadelvüség nem szolgai dogmatizmusból, nem az egyszer kiadott jelszók vak követéséből, nem a frázis uralmából áll.

Ne azt nézzük, benne van-e valamely eszme azon népszerü katekizmusban, mely a francia szabadelvü iskola sarktételeit foglalja magában s a francia szabadelvü mozgalmak tépett zászlaja, hanem azt, előmozditja-e az a nemzet fejlődését a valódi és tartós egyéni és politikai szabadság felé.

Álljunk itt meg egy pillanatra. Szabadgondolkozás! Elérhetetlennek látszó sóvárgása volt ez hosszu évezredeken át a nyers erőre támaszkodó tekintély által lenyügözött emberi léleknek. Utána sóvárgott minden magasabb röptü emberi elme s az emberiség legjobbjai érte szenvedtek, érte véreztek el. Ez a küzdelem ma már a történelemé. A mi napjainkban a gondolkodás szabadságát nem a hatalmon levő tekintély zsarnoksága tiporja el. Ami veszély még erről az oldalról fenyeget, azzal játszva bánik el a XX. század pezsgő szellemi élete. A mai nemzedék gondolatszabadságát egészen más veszély fenyegeti. A hypermodern jelszavakból táplálkozó félmüveltség terrorizmusa ez, amelynek vásári lármája betölti a modern kultura egész épületét (hiszen az értelmi világban is annál kongóbb hangot ad minden tárgy, mentől üresebb) s a félmüveltség egész türelmetlenségével és elbizakodottságával hurrog le minden ellenvéleményt.

Nekünk a gondolkodás szabadságát a „szabadgondolkodók" ellen kell megvédenünk.

Az egész európai kulturának nagy erőpróbája ez: fenn tudjuk-e tartani a gondolkodás valódi szabadságát? Megyünk-e, korlátot nem ismerő, becsületes, őszinte törekvéssel az igazság, a dolgok mélye felé? Tudjuk-e azokat a nagy elméket követni, akik a maguk egész mélységében tárják fel a lét problémáit s az emberi lélek minden kincsét, minden erőforrását segitségül hivják ott, ahol azok felfogásához az értelem önmagában elégtelen? Bele tudjuk-e az ember egész lelkét, a gondolat, az érzés és az akarat egész világát olyan világnézletbe olvasztani, amely az egyes lelki erejének, összhangjának és békéjének biztos alapja s egyuttal egyedüli forrása az emberiség valódi szabadságát, igazi jólétét munkáló nemzeti nagyságnak? Vagy pedig azok a dekadens áramlatok hatalmasodnak el felettünk, melyek olyan facies hipocratica-val vonják be modern gondolkodóink fiatalra festett ábrázatát s annak bizonyulnak, aminek oly gyakran látszunk: megujhodásra képtelen, kiélt nemzedéknek?

Nagy kérdőjel előtt áll az egész emberiség, de a kérdőjel senkire nézve sem lehet félelmetesebb, mint reánk, a mi kulturánkra, a mi nemzeti létünkre nézve. Töredelmesen bevalljuk: mi nemzeti alapon állunk. A hypermodernek szerint nacionalisták vagyunk. Hiszen ők ma már nem beszélnek nemzeti szempontokról csak nacionalista előitéletekről. Ezek az előitéletek szaturálnak bennünket, édes-keveset bánjuk az egész emberiség boldogulását, ha az a magyar nemzet haladásával, virágzásával, nagyságával nincs egybekötve. Márpedig a magyar nemzet sorsát az biztositotta egy viszontagságos évezreden át, hogy szerves kapcsolatban tudott maradni a nyugattal, hogy elsajátitotta a nyugati kultura összes vivmányait, de annak csak egészséges hajtásait ültette át a nemzeti élet talajába és reá tudta azokra nyomni nemzeti egyéniségének, specifikus viszonyainak, érdekeinek és felfogásának bélyegét.

Tisza müveinek akadémiai kiadásából. — I. kötet. — Franklin-Társulat.

ÉLŐ MULT

SZEPTEMBER VÉGÉN

Irta: PETŐFI SÁNDOR

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takará el a bérczi tetőt.
Még ifjú szívemben a lángsugarú nyár,
S még benne virít az egész kikelet;
De íme, sötét hajam őszbe vegyül már,
S a tél dere már megüté fejemet.

Elhull a virág, eliramlik az élet...
Ülj, hitvesem, ülj az ölembe ide!
Mi most fejedet kebelemre tevéd le,
Holnap nem omolsz-e sírom fölibe?
Oh mondd: ha előbb halok el, tetemimre
Könnyezve borítasz-e szemfödelet?
S rá bírhat-e majdan egy ifjú szerelme,
Hogy elhagyod érte az én nevemet?

Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt,
Fejfámra sötét lobogóul akaszd,
Én feljövök érte a síri világból
Az éj közepén, s oda leviszem azt,
Letörleni véle könnyűmet érted,
Ki könnyedén elfeledéd hivedet,
S e szív sebeit bekötözni, ki téged
Még akkor is, ott is örökre szeret!

KISS JÓZSEFHEZ

Irta: GYÓNI GÉZA

A csúcson, melyre már fölértél, vátesz,
De szép lehet a napfényes világ.
A vad zsivajból ott halk suttogás lesz
És nem kínoznak diszharmóniák.
Káromlás, átok oda el nem érhet
S te nem látod már csak az örök szépet.

Vihar nem jár ott. Hajad nem zilálja,
Békén szürcsölöd a Léthe vizét.
Fölötted leng az istenség szakálla
S amit a szem lát, mind isteni szép.
Szépség vetése úgy nőtt ki magától
S amit arattál: egy marék virágból.

Boldog vagy-e? S a csúcsról ha lenézel
A völgybe, hol a mult folyója fut,
Látod-e még barnafürtös fejével
Látod-e még a kis zsidófiút,
Ki — hátán háza, keblén kenyere —
A völgyből indult föl a csúcs fele.

A csúcs felé, amelynek meredekje
Kálváriánál is kálváriább.
Mert kő hullott a kis zsidógyerekre,
Mikor zengte az első áriát,
Az áriát, mely szép volt és magyar volt
S nem volt mögötte félezer magyar hold.

Nem volt mögötte csak egy bús zsidónak
Gyönyörű érző és vérző szive.
Költőnek, jósnak, búsnak, újítónak
Hétszer kell itten vezekelnie.
Barna hajad a gyászokban fehér lett,
Hanem a csúcsot — mégis csak elérted.

A csúcson, melyre már fölértél, költő,
De szép lehet a megbékélt világ.
Titkát kitárta már két emberöltő
S kincsüket is a mesés indiák.
Bölcs szemed látja már az élet titkát
S a szomszédban vár jó Reb Mayer Litvák.

A szomszédban: a Halhatatlanságban,
Melynek ágyát te vetetted neki,
Nagyapád mellett még egy csöndes ágy van,
Párnáját most ő rendezgeti,
Hogy jó puhán és melegen találja,
Ha megtér hozzá majd az unokája.

vour terveire és vágyaira, de menynyivel fájdalmasabb a mi reményeinkre! Most már végre meggyőződtem, hogy nincs mit várnunk idegen kormányoktól és le kell mondanunk minden reményről. Elérkezettnek láttam az órát, hogy örökre bucsut mondjak hazámnak, hogy igy független helyzetet teremtsek magam és családom részére. 1860-ban Dél-Amerika felé vitorláztam."

Argentinában töltött idejéről és ottani munkájáról bő részletességgel emlékezik meg Czetz tábornok. Szinesen ir ottani életéről.

Honfoglalás Argentinában

„Néhány napi pihenő után *Bories* ezredes kiséretében *Sauce Corto* irányában két-három erődvonalat huztam meg és *Julio Campos* ezredest futára utján felkértem, hogy folytassa utját. Az ezredes azonban azt üzente, hogy a parancsnoksága alatti *tüzérezredben lázadás tört ki*, tehát nem mozdulhat. Ilyen körülmények között *csekély kiséretemmel tovább mentem*. Átvergődtem a pampán, olyan mennyköves viharokon, amelyekben a folyton cikázó villámok és a patakokban ömlő eső félelmes látványa és veszélyessége megdobogtatja még a legbátrabb szivét is. Nagynehezen érkeztem el *Pillahuinco*-ba, ahol támaszpontot akartunk épiteni."

„Elvégeztem a feladatot, amit a *kormány reám bizott*. Junius havától decemberig tartó idő alatt bejártam a pampa nagy félkörét, mindenütt csak gyenge kisérettel és szükében az élelmiszernek. Igy raktam le azt *a nagy védőövet, amelyet később Roca tábornok használt fel a pampa nagyszabásu visszahóditásának az előkészitésénél és végrehajtásánál*."

A magyar géniusz

A hely kevés arra, hogy bővebben foglalkozhassunk az érdekesnél érdekesebb délamerikai utirészletekkel. Nagyjából és kivonatosan ez a tartalma Czetz tábornok emlékiratának, *amelyről a magyar közönség eddig mit sem tudott*. Kár lenne ezeknek elkallódni, *hiszen a magyar géniusz alkotóerejét és a minden viszontagságon át is kitörő képességeit tárják elénk*.

Salamon Henrik professzor lelkesen mondja, hogy a mű kétségtelenül megérdemelné, hogy napvilágra kerüljön, már csak azért is, hogy a magyar honvédség tisztikara és általában a magyar honvéd, ilyen eleven irásban olvashassa *a vitéz és példás életet élő Czetz tábornok életét*. De jó például szolgálna ez a könyv az Erdéllyel visszakerült nemzetiségeink részére is, hiszen a tábornok *örmény származása létére a legjobb magyarokkal teljesen egyenrangu hazafinak bizonyult és ma is büszkesége az itt élő örménységnek*.

Végül nagy érdeklődéssel olvasná az emlékiratot a magyar közönség is és ebből merithetne hitet, hogy *szenvedni és küzdeni a hazáért a legnagyobb dicsőség, ami magyarnak csak adódhat*.

CLEMENTIS ERVIN dr.

Egy magyar iró emlékei

A közvéleményformáló Pósa-asztal — Jókai kedvenc ételei — Kétszáz üvegpohár szomoru sorsra jut — A nyolcvanéves Lőrinczy Györgyöt ünnepli a Kisfaludy Társaság

Karácsony második napján ünnepli nyolcvanadik születésnapját *Lőrinczy* György a *Petőfi-* és *Kisfaludy Társaság* tagja.

A *Kisfaludy Társaság* tisztelgő küldöttséget állitott össze, hogy felköszöntse legidősebb tagját. Az ujságiró azonban megelőzte a diszes küldöttséget s felkereste lakásán a nyolcvanéves irót, aki Budán él s karosszékéből a Dunát nézi naphosszat; a Dunát, mely ott hömpölyög ablakai alatt hidegen és sötéten a két behavazott part között s fekete tükrén téli ködbe vesző hajók homályos konturjai vonulnak el, északról délnek, délről északnak, szünet nélkül, mint örök processzió . . .

Nyolcvan esztendő emlékeiről kérdem az irót, aki plédek és meleg takarók közé bujik, pedig a zöldcsempés, hatalmas cserépkályha ugyancsak ontja a meleget a szép, régi holmikkal zsufolt lakás kényelmes dolgozószobájában.

— *A Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület titkára* voltam Nyitrán, majd 1899-ben állami szolgálatba léptem. *Jókai* hivására, mint tanfelügyelő jutottam Komáromba. Barátságunk nem mélyülhetett el, hiszen fiatal voltam hozzá, de jól emlékszem közvetlen modorára és előzékenységére. Szelid ember volt Jókai, nyiltszivü és kedves; ha nem is lett volna az, akkor is annak tartottuk volna, mert mindnyájunk fölött állónak tudtuk és éreztük. Én inkább *Feszty* Árpáddal barátkoztam, aki a komárommegyei Ógyallára való volt s igy gyakran vadászgathattunk együtt. Társaságunkhoz tartozott *Malonyay* Dezső, *Kemechey* Jenő, *Bársony* István és *Konkoly-Thege* Miklós, a világhirü ógyallai földmágnességi intézet és csillagvizsgáló megalapitója is. Mit mondjak ezekről a nevekről? Hiszen ha régiek is, csengésük még mindig friss és eleven. Különösen Fesztyé, akit a martosi parasztok ugy szerettek és tiszteltek, hogy fejedelemnek nevezték maguk közt. Valami csodálatos varázslat lengte körül ezt a nagy művészt s e varázslat hatása alól nem tudott az ember szabadulni . . .

1899-től 1911-ig tartott ez a zajos, vidám komáromi élet, amely irodalmi szempontból a legszebb éveket s a legnagyobb sikereket jelentette számomra. Száz kötet könyvet s körülbelül ezer cikket irtam életemben; ezeknek legnagyobb része ebben az időben született; regények, novellás kötetek, ifjusági irások, tanulmányok, ujságcikkek. Ekkoriban ünnepeltem harmincéves irói jubileumomat s a Petőfi Társaság is tagjai közé választott.

Foltin Nepomuk Keresztély adagjai . . .

— A komáromi évek jelentették számomra *Pósa* Lajos barátságát is. Komáromból jártam fel a budapesti *Pósa-asztalhoz* — folytatja emlékezéseit Lőrinczy György. — A Pósa-asztal tulajdonképpen vendéglői asztaltársaság volt, mégis vagy másfél évtizeden keresztül a magyar irodalom és müvészet egyik legjelentősebb tényezőjének számitott. Szinészek, festők, irók, ujságirók gyülekeztek a Rákóczi-uti *Orient-szálló* éttermének fenntartott asztalánál. Az elnök Pósa bácsi volt. Az asztal nagyjai között talán nyomban utána következett az Orient-étterem vendéglőse, *Foltin* Nepomuk Keresztély, a csámpás morva, aki holta napjáig se tudta megtanulni s következetesen *„Bósa"* bácsinak hivta a költőt. Foltin keskeny homlokán, mikor Pósa bácsi vacsorát rendelt, vagy kapott, örökösen sötétlett a gond aggodalmas redője: vajjon meg lesz-e elégedve *Bósa bácsi* a rostélyossal, vagy malacsülttel. De ha Pósa kifogásolt valamit, rögtön kész volt az elmés mentséggel:

— *Kérem, Bósa bácsi, az étlapon csak adagokról van szó, nem mázsákról . . .*

Tiz-tizenöt éves életéből a Pósa-asztal fénykora körülbelül öt évig, 1895-től 1900-ig tartott. Milyen nevekre emlékszik a költő?

— Munkácsy *Honfoglalás*-a, Feszty nagyszerü körképe, a *Magyarok bejövetele*, Vágó Pál grandiózus *Szegedi árvíz*-e, Csók *Báthory Erzsébet*-e, Benczur *Budavár bevétele*, Zala budai hovédszobra, mind ebben az időben termett. Sipulusz *Aranylakodalom* cimü forró magyar szindarabja, *Az elnémult harangok*, a *Korkadt fakeresztek* megrázták a lelkeket. Gárdonyi *Göre-nótáin* az egész ország mulatott. Rákosi Jenő *Budapesti Hirlapja* a *„harmincmillió magyar"* jelszavával és imperialista szellemével s *Kossuth* és pártja *Bartha* Miklóssal együtt pihenés nélkül tüzelte, követelte és sarkantyuzta az egész magyar közéletet s azt a magyar nemzeti szellem tüzkohójává fütötte. Nem mondom, hogy mindez ott keletkezett, de *biztos, hogy a Pósa-asztalnak mindebben sok része volt . . .*

— Eljárt közénk *Rákosi* Viktor, *Bársony* István, *Ambrus* Zoltán, *Sas* Ede, *Kiss* József, *Herczeg* Ferenc, *Endrődy* Sándor, *Csajthay* Ferenc, *Berczik* Árpád, *Rákosi* Jenő, aztán *Makay* Emil, *Porzsolt* Kálmán, *Szávay* Gyula, a két *Móra*, *Barna* Dóri, *Gracza* János, *Lampérth* Géza, *Clair* Vilmos, a „szögedi" irók, *Tömörkényi*, *Békefi*, *Kulinyi*. *Feszty* Árpád itt mulatta ki magát; ő hozta közénk *Vágó* Pált is . . . A festőművészek közül még *Magyar-Mannheimerre*, *Katonára*, *Márk* Lajosra, *Nógrády* Antalra, *Linek* Lajosra emlékszem. Aztán a szobrászokra: *Fadruszra*, *Zalára* és *Rónára*, akiket egyszerüen kőfaragóknak hivtunk. A szinészek közül *Kassai* Vidor és *Szirmai* Imre volt mindennapos . . .

— Minden irodalmi és müvészi eseményt szövátettünk. Minden közéleti fonákságot kicsúfoltunk. A politikából irodalmat, a dalból politikát, a pikturából szobrot, a szoborból esztétikát csináltunk. Nem volt közöttünk semmi elválasztófal, semmi különbség. Nem volt fizetési- és rangosztály, se cim, se jelleg. Barátok voltunk és szerettük egymást. Ha valaki közülünk elfáradt, elkedvetlenedett munkájában, vagy a csüggedés környékezte, megpihenni, felüdülni, akaraterejét feltüzelni mindig odasietett a Pósa-asztal lángoló kazánjához.

Ünnepi vacsorák és Jókai kedvenc ételei

— Ünnep volt a Pósa-asztalnál mindig — folytatja emlékezéseit az iró — mikor olyan látogató vagy vendég érkezett, aki méltó volt arra, hogy tisztelet és megkülönböztetett szeretet sugározza körül. Megünnepeltük például *Blahánét*, amikor a Nemzeti Szinház örökös tagjává kinevezték. Ezen az estén az Orientben volt Budapest szellemi életének úgyszólván valamennyi nevezetessége.

— De felejthetetlen volt *Jókai* ünneplése is. A költő kimaradt a képviselőházból s ezt nagyon zokon vette. Szinte fájt neki, hiszen megszokta a képviselőház folyosóját, meg a klub — tarokkasztalát. De mi örültünk, hogy visszakaptuk őt a Muzsának. Ezen a vacsorán minden müvészi és stilszerü volt, még az étlap is müvészmunka, *Kunossy* Frigyes allegorikus rajzaival. Az egyik oldalon Jókai ölelte a mese muzsáját, aki lantot nyujtott a költő felé. A másik oldalon a Politika, kacéran öltözött könnyüvérü nőcske, bosszusan és irigyen nézte ezt a hütlen ölelkezést. Az étlap felirata *gazdag szegények* az — *Aranyembergazdag szegények* — *Aranyembernek*". *Ételsor: Bableves disznókörmivel, malacpörkölt, ruca vöröskáposztával, kapros túróslepény, tőpörtyűspogácsa, uj bor csutorában.* Mind Jókai legválogatottabb, legkedvesebb ételei! A jó falatok mellé az Asztal *házi-cigánybandája* muzsikált: *Bársony* Istvánra, *Szép* Aladárra, *Dankó* Pistára, *Lányi* Gézára és *Zsinkó* Pistára emlékszem közülük. Asztalbontás után körülfogtuk Jókait, s együtt dudoltuk vele kedvenc nótáit . . .

— De multak az évek s az asztal lassan néptelenedni kezdett. Lassan eltüntek mellőle az irók, költők, festők, szobrászok. Elmult, mint ahogyan minden elmulik. Egyszer, egy lucskos, őszi estén — jó sok esztendővel ezelőtt — betértem az Orientbe. Az ajtóval szemközt ott állt az Asztal, de egyetlen ember sem ült mellette. *Foltin* Nepomuk Jánost kérdeztem a pikkolótól. Az csak bámult rám, de nem tudta, ki az, akit keresek. Aztán a Pósa-asztal iránt érdeklődtem. Csakhamar előkerült egy öreg pincér, aki intett nekem, hogy kövessem.

— Valaha, a megalakulás első idejében *Foltin* Nepomuk János Keresztély *„Bósa bácsi"* részére saját aláirásával ellátott diszesen csiszolt üvegpoharat ajándékozott. Később Sipulusz, Bársony, Ambrus és Endrődy is kapott ilyet. Végre mindenkinek külön pohara lett az asztalnál. Valami *kétszáz pohár* gyült igy össze, változatos formáival és érdekes, jelentős neveivel maga is igazi kocsmai muzeum. Külön pohárszéket is csináltattak neki, az étterem egyik falmélyedésében. A pohárszék ott állott most is és rajta szép sorjában a tömérdek gazdátlan, üres pohár. És a sok híres és a sok elfelejtett név. A főur udvariasan rájukmutatott:

— *Itt van kérem a Pósa-asztal.*

— A poharak úgy álltak előttem, mintha nem is állanának, hanem feküdnének. Halványan, csöndben, elhagyatottan. Kétszáz koporsó. Üvegkoporsók üvegkriptában. A Pósa-asztal elmult. Volt. Nincs.

Tizenkétnapos gyalogséta és bucsuzó

Az iró pályafutásáról beszélgetünk tovább.

— A társadalom, a közélet szelleme telítve volt akkoriban erős nacionalizmussal. Talán ezt szerették legjobban az irásaimban is. Ez a nacionalizmus akkor — hogy ugy mondjam — *magától jött*. Igy éltünk akkor becsületesen, vigan és megelégedetten. Mint tanfelügyelő kerültem fel később Budapestre. Ekkor választottak be a Kisfaludy-társaságba, ami egyik legnagyobb öröme volt életemnek.

— A huszas évek elején mentem nyugdijba, de ez nem jelentett pihenést számomra, sőt fokozottabb munkát, mert egymás után jöttek most is a verseskönyveim, novelláim, cikkeim . . .

— Most mivel tölti napjait? — kérdem.

— *Lopom!* Öreg vagyok, mit csináljak? Ujságokat olvasok, jegyzeteimet rendezgetem; még két kötetre való munkám várja a kiadást, *„A toll villámai"* hirlapirói emlékeimből a másik egy novellaskötet. Nagyot változott a világ körülöttem . . . már kicsit messze vagyok a dolgoktól . . . az olvasást is redukáltam, mert nemcsak az irásban lehet elfáradni, hanem az olvasásban is. Járkálni is alig tudok, nem ugy, mint fiatal koromban amikor mint késmárki diák *Krakkóig gyalogoltam*, hogy ottani ismeröseimet meglátogassam. *Tizenkét napig tartott ez a kis séta oda és vissza*, de megérte, mert a lengyelek sok szeretettel fogadtak s ennek az útnak lett eredménye a *„Bujdosók"* cimü regényem is.

— A korszellem nem szereti az öreg embereket. Talán igaza is van. Az irodalomnak is frissnek, pezsgőnek kell lenni, *jöjjenek hát az uj irók, akik uj szemmel nézik az uj kort s uj érzésekkel kisérik megnyilvánulásait* . . . Amit tudtam, megtettem. Elvégeztem hivatásomat, pályámat befejeztem. *„Adveniunt novi, veteres migrate coloni"*... Jönnek az uj emberek, régi lakosok takarodjatok . . .

És fázósan összébbhúzza magán a gyapjukendőt.

FERENCJÓZSEF KESERŰVIZ

TEA
különlegességek,
finom minőségek,
SCHULHOF V., Hollán-u. 4

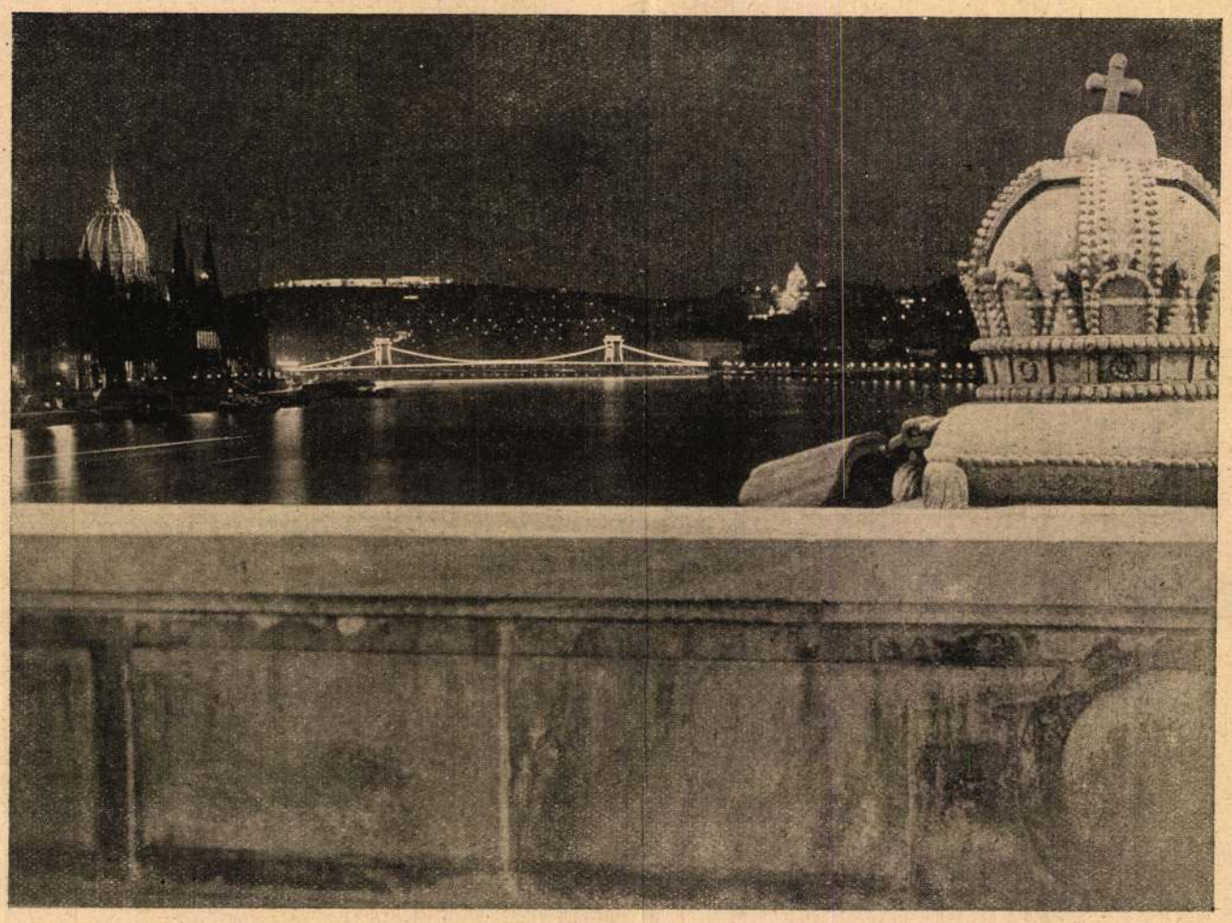

Szent István napján. Rötzer Henrik fényképe.

A százéves Lánchíd

Írta: **Szerb Antal**

Amióta nem lehet külföldre utaznom, játékokkal igyekszem a bennem élő utazási ösztönt lecsillapítani és elaltatni: azt játszom, hogy úgy járok-kelek Budapest utcáin, mintha idegen volnék és először csodálkoznék el a város szépségén. Újra felfedezem a Hősök terének tágas, szellős arányait, a Batthyány-téri Szent Anna-templom máriateréziás, nagyasszonyos nyugalmát, a sokat bántott és mégis oly világvárosias Széll-Kálmán-téri „síntér" hídján elszórakozom a villamosok igyekezetén és enyhe, de őszinte elragadtatás fog el, ha akár a Dunáról, akár a másik oldalról, a hegyek felől, meglátom a Várhegy páratlanul szép vonulatát. Szinte sajnálom, hogy itt születtem, irígylem az igazi idegent friss élményeiért. És újra és újra rájövök, hogy az egész gyönyörű városban a legszebb a Lánchíd.

Nem akarom leszólni többi tiszteletreméltó hídunkat, de a Lánchíd szépségét akkor érezzük legjobban, ha velük összehasonlítjuk. Mennyi nemesség van a Lánchídban, milyen előkelő hallgatagság, gőgös szerénység, bájos könnyüség és ódon mélabú! Valahogy végérvényes, mint minden nagy alkotás; az ember úgy érzi: igen, ez az, egy hídnak ilyennek kell lennie! A Margithídban nincs elég méltóság; az Erzsébethíd pedig először is sárga, ami egyáltalán nem hídhoz illő, másodszor is nagyon is hangosan mutogatja vaskonstrukcióját, túlságosan büszke arra, hogy modern, éppen ezért ma már kissé elavultnak hat, olyan, mint az Eiffel-torony. A Lánchíd nem avul el soha, a Lánchíd klasszikus; olyan, mint Arany János.

A multkor a 18-as villamossal utaztam a budai Duna-parton és egyszerre csak ott álltunk közvetlenül a Lánchídnál. Olyan hirtelen és meglepően állt előttem, mint valamikor Veronában a Castel Vecchio hídja; kiszálltam a villamosból, ezt meg kell nézni, gondoltam, az ember nem mehet csak úgy el egy ilyen híd mellett.

És most rajongásomhoz bizonyos ünnepélyes érzés is járul: kezembe került Vajda Pál R. kitűnő tanulmánya, amelyet a Közművelődési Tanács adott ki és ebből megtudtam, hogy a Lánchíd most lesz száz éves. *1842 augusztus 24-én tették le alapkövét.*

A tanulmányból sok minden más érdekes dolgot is megtudtam a híd történetéből. Az előzmények közé tartozik, hogy már Zsigmond király és Mátyás király is gondolt arra, hogy Pest és Buda közt hidat építsen; Mátyás renaissance grandezzával márványból akarta a hidat felépíteni. 1767 óta hajóhíd kötötte össze a két várost. A hidat a téli hónapokban szét kellett bontani, ilyenkor megszűnt a közlekedés a két város között, egészen addig, amíg a Duna keményre nem fagyott. Jégzajlás idején azután lehetetlenség volt az egyik partról a másikra átjutni. 1800-ban Pest város lakossága, élén a magisztrátussal, átment Budára József nádor lakodalmára; közben megindult a jég és az egész város a túlsó parton rekedt. A hajóhíd a mai Vigadó előtt állt; a Deák Ferenc-utcát azért hívták régen Nagyhíd-utcának.

Érdekes tartozéka volt a régi Hajóhídnak a *hídvám*, amely évente átlag 12.000 forintott jövedelmezett a híd tulajdonosának, a két városnak. A nemesség, papság és a két szabad királyi város polgársága mentes volt a hídvám fizetése alól. Kik fizették tehát a tizenkétezer forintot? Nyilván azok, akiknek nem volt pénzük. Kivéve a cigányokat, nekik ismeretlen okoknál fogva szintén nem kellett hídvámot fizetniük.

Nemrég olvastam az angol Paget Magyarországról szóló útleírásában, milyen sajátos módszerrel állapították meg a vámőrök, hogy ki köteles adót fizetni és ki

Ujdonk 1942.34.27

nem. Ha jólöltözött úriember jött, azt szó nélkül keresztülengedték; ha népi viseletű ember érkezett, azt mindenképen megállították. A jobbágy ilyenkor búsan, de szó nélkül fizetett; aki káromkodott és tiltakozott, arról a vámőrök tudták, hogy nemesember és minden további származási okmány nélkül átengedték.

Az állandó híd terve már Széchenyi előtt is többször felmerült, így Sándor Móricz gróf, a híres lovas, Metternich veje, 1820-ban félévi jövedelmét hajlandó lett volna feláldozni az állóhíd céljaira, tárgyalt is már angol szakértőkkel. De a nehézségeket csak akkor lehetett leküzdeni, amikor Széchenyi István állt a mozgalom élére, teljes tekintélyével és szellemi nagyságával.

1832-ben kezdték meg a tárgyalásokat, ekkor alakult a Budapesti Hídegyesület. Széchenyi és Andrássy György gróf nemsokára Angliába utazott, hogy szakértők véleményét kérdezze meg, vajjon lehet-e a Dunán olyan hidat építeni, amelyet nem sodor el a Duna jege, és ha lehet, nem fogják-e megakasztani a híd pillérei a Duna jegét, nem fog-e áradás keletkezni? Az angol szakértők megerősítették Széchenyi elgondolását: a Dunán Lánc-hidat kell építeni, akkor a két egymástól távolálló pillér között nem fog megakadni a jég.

De alig hogy eloszoltak a technikai aggályok, felléptek a sokkal súlyosabb politikaiak. Széchenyi ugyanis úgy tervezte, hogy a híd költségeit a hídvámból kell megtéríteni, ezt pedig egyformán fizeti majd nemes és nem-nemes. Ez lett volna az „első rés a nemesi kiváltságok falán". Az országgyűlés konzervatív része hevesen tiltakozott és amikor mégis elfogadták a törvényjavaslatot, gróf Cziráky Antal országbíró kijelentette, hogy „ez a nap Magyarország végső romlásának napja". De az ország annyi más csapás után az egyenlő hídvámot is elviselte.

A Lánchíd felépítése a köztudatban Clark nevével forrt össze. De csak kevesen tudják, hogy tulajdonképen *két Clark* munkálkodott a híd körül. Az egyik: Tierney William Clark angol mérnök készítette a híd terveit; a másik: Adam Clark nem is volt mérnök, hanem ezermester-féle, abból a bátor és leleményes emberfajtából, amely az angol ipart akkoriban az egész világon diadalra vitte. Széchenyi bizalmas embere volt, már előzőleg vele építtetett a gróf jachtot magának és most őt bízta meg a Lánchíd körüli munkálatok vezetésével. *A két Clark semmiféle rokonságban nem állt egymással*, tiszta véletlen, hogy mind a kettőt Clarknak hívták.

Száz évvel ezelőtt, 1842 augusztus 24-én, ünnepélyes keretek közt lerakták a híd alapkövét. Részt vett ebben Károly főherceg és József nádor; az ünnepélyes aktusról oklevelet állítottak ki. Az egykorú tudósítás szerint „ez oklevél, melly még több főrangú személy által is aláiratott, egy e végre készült tokba rejteték, és a hozzá adott arany- és ezüst pénzdarabokkal együtt Clark úr által az alapkőben hagyott üregbe tételték, melly azonnal egy 130 mázsás kővel takartatott be. Ekkor őfenségök egy Londonban ezüstből készült, 200 font sterlinget érő elefántcsontnyelű ragaszhányókanállal a kőre ragaszt vetének és egy e célra készült diófakalapáccsal hármat-hármat ütének a kőre; ugyanazt tevék a prímás, országbíró, tárnok, báró Sina György, gr. Széchenyi István és Clark urak, mind annyiszor a jelenlévők „éljen"-eivel és az építés körül foglalkozó angolok „hurrah"-aival kísértetvén. Ez ünnepélyt hasonlag ágyúdörgések hirdeték a két fővárosnak. Ekkor a fenséges főhercegek és a főhercegnők, úgyszinte a jelen volt főszemélyek a katonai hangászkar által játszott népzene közt eltávozának, és az ünnepélynek hetedfél órakor vége lőn."

Hogy Széchenyi István számára mit jelentett a Lánchíd, tudjuk Herczeg Ferenc nagy drámájából. *A híd*ból: nemcsak közlekedési eszközt, nemcsak „rést a nemesi kiváltságok falán", hanem jelképesen is hidat, *hidat Magyarország és a magasabb emberség, az eszményi Európa között.* Széchenyi lázasan figyelte a híd épülését, beköltözött a pesti parton álló Ullmann-féle házba, hogy mindig a közelben lehessen; úgy érezte, ha a híd elkészül, küzdelmes és belső válságokkal gyötört élete sem mult el értelmetlenül. És minél tovább épült a híd, annál nagyobbak lettek aggodalmai; a politikai látóhatáron Negyvennyolc zivatarfelhői kezdtek felvonulni.

Az emberek akkor sem voltak különbek, mint most, örömmel kezdtek ki mindent, ami nagynak és szépnek épült; a pestiek kedvenc pletykatárgya lett a Lánchíd. Azt beszélték, hogy Clark 600.000 forinttal megszökött és a híd abbamarad. De 1848 március 28-án felhúzták az első hídtartó láncot. Clark Ádám büszkén sétált végig rajta többízben is Pest és Buda közt. Amikor Széchenyi ezt meghallotta, súlyos szemrehányásokkal illette Clarkot, hogy minek teszi ki életét felesleges veszélynek, azután pedig ő is végigsétált rajta, sőt még Béla fiát is magával vitte.

A forradalmi légkör a híd körül is érezhetővé vált. Munkáslázadás tört ki, a pesti munkások azt követelték, bocsássák el az idegen szakmunkásokat. A lázadókat Széchenyi fellépése csendesítette le.

Széchenyit egyre sötétebb előérzetek gyötörték és egy pillanatig úgy látszott, igaza lesz: miután tizenegy láncot szerencsésen felhúztak, a tizenkettedik leszakadt és magával ragadta azt az emelvényt is, amelyen Széchenyi éppen állt. De Széchenyi kitűnő úszó lévén, kiúszott a partra.

— Így fog ez velünk is menni, — mondta. — Tizenegy óráig fényesen fog sikerülni minden, s midőn elbizakodásunk nagyra nőtt, a tizenkettedik órában törik össze minden.

A háború kitört és Széchenyit elborult elmével vitték a Dunán, kedves folyóján, külföldi gyógyintézet felé.

De a híd mégis-mégis felépült. 1848-ban, bár még nem volt egészen kész, megindult rajta a forgalom. Nemcsak polgárok jártak át rajta: átvonultak a magyar honvédek is, majd később Windischgrätz herceg osztrák serege, hetvenezer katona és 270 ágyú.

A szabadságharc alatt többször fenyegette pusztulás a még el sem készült hidat. Hentzi osztrák generális felszedette egy részét, hogy a honvédek ne használhassák és lőporos hordókat helyezett el mellette. Ezeket a lőporos hordókat egy Alnoch von Edelstadt nevű osztrák ezredes szivarját beledobva felrobbantotta; de a híd megmenekült, míg merénylőjét széttépte a robbanás. Később a magyar seregek parancsnoka, Dembinsky akarta felrobbantani a hidat, amelyet csak Clark Ádám érvelése mentett meg. Dembinsky leszedette az útpályát és a kereszttartókat, úgy hogy a hídon megint nem lehetett járni.

A hídépítés munkálatait csak a szabadságharc összeomlása után fejezték be. 1849 augusztus 20-án adták át ünnepélyesen a forgalomnak. A sors kegyetlen tréfája, hogy *az első ember, aki a végérvényesen elkészült hídon végigment, Haynau volt, a hóhér.*

Széchenyi István ekkor már döblingi magányában viaskodott sorsának fúriáival. A legnagyobb magyar a legtragikusabb magyar volt; minden sikerült, amit akart, de minden egészen másképen, mint ahogy ő akarta: hídján a terrorista zsarnok vonult keresztül, a nemzetet felébresztette, de a felébredt nemzet a forradalom katasztrófájába rohant.

Az idő mégis neki dolgozott. Nagy alkotása, a Lánchíd, ma is áll, összeköti egységes fővárossá a két partot és jelképesen is Széchenyi győzött vele: a híd nemes szépsége továbbra is mutatja az utat Széchenyi eszményei, a magasabb humánum, a belső harmónia felé.

Clark Adám

után

Kilányi Sándor:

Vasy-Budapest.

Pest, 1927. 33. l.

6

T. 4894.

kissé odább az Atyaisten ül Menyhárt király lépében és
totta fejét. Középütt Éva teszi ke-
z ördög lépked, ki mögött egy szol-

snak 8.9 : 17.8 cm.

5.

Clark Ádám

Szögyi Elemér: Emlék

Budavárából. Bpest,

e.n. 6.l. 7.l. 8.l.

láttérrel, melynek mérési 14.9.7.8 m.

Hungarisch-Polnisch-Türkische Kriep-

87 pag 184.

Hatos lap.

Ezen a lapon bojásdad
vannak:

1. III. Amurath: Vállon alól
ditott lófark diszíti s bajuszt
Körirata: „Amurath III. Imp.

2. III. Mahomed. Vállig, he
lefelé fordított lófark díszít, baj
felett brokát palástos hord. Köri

3. T. Achmet. Vállon alól négy
bajusza kipödrött s állán igen kis
Körirata: „Achmet T. Imp. Turc.

4. Mustapha: Vállon alól, he
vannak s szakála s bajusza h
rata: „Mustapha Imp. Tur

5. II. Osman: Vállon alól,
lófark díszíti, bajusza kicsiny
magas. Körirata: „Osmanu

6. IV. Amurath: Vállon alo
szíti s bajusza s szakála hosszu
irata: „Amurath IIII. Imp. Tur

A lap felső jobb sarkán „

Clark Ádám

irod

Tóth Béla: A magyar anekdotakincs, Bpest, 1935, 303, 305, l.

Liptay Sándor: Széchenyi műszaki alkotásai

t Szerkesztőség !

ságos Bizottsága által rendezett
anusitott jóindulatára támaszkodva,
yon tisztelt Szerkesztőséget, hogy
atkozó és idemellékelt rövid hirdc-
ámában a közművelődési célravaló te-
éltóztassék.
ncsém van megküldeni az előadásról
vancsak azzal a kéréssel, hogy an-
ebbi számban helyet adni méltóztas-

ettel

Clark Ádám

Clark W. Tierney

forást
3

Vajda Pál R.:

A nőreves Lánchid.

Bp. 1942.

a Mozgyvet láttam
és feldolgoz-
tam.

MŰEMLÉKEK OBSZ. BIZOTTSÁGA
575-1908
cik. VIII/18.

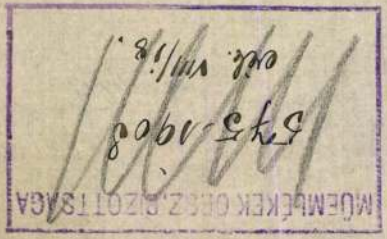

Folyó sz. .....

KITÜNTETVE:
WIEN 1881.
PARIS 1878.
BUDAPEST 1885.
TRIEST 1882.

Klösz Gyö

udv. fényképészeti, térképés

Sürgönycím: Klösz müintézet Budapest.
Telefon 579.
M. k. postatakarékpénztári clearing forgalom 15.198.

Tekintetes

MÜEMLÉK

Mellékelte

Clark

ród

Váradi Antal: Az
első vashid. Az Újság
1914. 56. sz.

Król a bpesti lánc-
hidról.

Clark Ádám

Clark J. V.

Irod

Váradi Antal =

A régi Pest emlé-
keiből. Bp. 1921 -
200 l.

zásának idején, meg kevés-
ban, aminek okát éppen az antik örökségben lát-
juk. Az ókori szellem, az antik művészet Itáliában,
főkép Rómában, tovább él az egész középkoron át.
A népvándorlás egymást követő hullámai ezt az
örökséget néha elhalványítják, rövidebb hosszabb
időre háttérbe szorítják, sőt alakítják is, de telje-
sen eltörölni nem tudják. Sőt a népvándorlás út-
ján Itáliába származott népek előbb-utóbb, kisebb
vagy nagyobb mértékben romanizálódnak. Az a
csodálatos erő, mely századokon keresztül roma-
nizálni tudta a provinciák barbárait, a limes össze-
omlása után sem szűnt meg. Mindig beljebb szo-
rult a szív köré, Róma köré, s ez a szív nem szűnt
meg lüktetni a középkorban sem. A provinciák
romanizált lakossága lassan felszívódhatott a nép-
vándorlás embertömegébe, de az antik világ romjai
ott maradtak és hatásuk századok mulva is ki-
mutatható, mint azt alább látni fogjuk. Mennyi-
vel erősebb lehetett hatása a római művészet em-
lékeinek Itáliában, különösképp Rómában, ahol a

Clark

ivod

Vásárhelyi Pál: A budapesti állóhid tárgyában. Athenaeum 1838. évf. E cikk lenyomata: Gonda Béla. Vásárhelyi Pál élete és munkái. Bpest 1896. 216–257. l.

Clark neve emlitve nincsen, de utalás van arra, hogy a hazai szakemberek adatai nélkül nem boldogulhat.

mester Ur !

m, hogy ~~néhai~~ fivérem, néhai
gyminiszteri tanácsos-~~axfarl~~
diszsirhelyére a mellékelt tervek
ek felállitását engedélyezni méltóz-

előirt szabványok szemelőtt
kereszt vizszintes szára 20 cm-
lapszélessége.
kiváló
d tiszteletem őszinte nyilvánitását

9.

⊙ (*Ne engedjünk gyufát gyermek kezébe jutni.*) Galsán mult hó 22-én egy ház hátuljában több gyermek együtt játszván, egy köztük levő 2 éves gyermeket az ott hevert üres ládába beletettek s alája szalmát dugván, azt gyufával meggyujtották, minek következtében a ládában volt gyermek annyira összeégett, hogy nehány óra mulva meg is halt. Ha a füstöt még jókor észre nem veszik, a ház is meggyuladt volna. Vajjon hány ezredik lehet már ez azon esetek közt, melyekből a szülők megtanulhatták volna, hogy gyermekek elől a gyufát el kell rejteni?

Mi ujság?

△ (*Névváltozások.*) Legfelsőbb engedelemmel Bohácsy Antal, trencsénmegyei irnok „*Dusfi*"-ra, Heidelberger Antal, pestmegyei főpénztárnok „*Afonyi*"-ra, Mlaker Antal, egri lakos „*Tavasi*"-ra, s Berger Vilmos „*Ormodi*"-ra változtatták vezetékneveiket.

+ (*A pesti vizvezetés ügyében*) a tanácskozmányok mindaddig felfüggesztettek, mig a Hollán Ernő, Clark Ádám, Pollák József és Szumrák Pál urakból alakult bizottmány be nem végzi az egész vállalat akkénti birálatát, hogy ne csak a város szépészeti és egészségügyi igényeinek feleljen meg, hanem a tőkepénzeseknek is biztositékot nyujtson. Preysz, a vizvezetési előmunkálatok szervezője, ennek ügyében közelebb tesz utazást Német-, Franczia- és Angolországban.

⊙ (*A dunapart szabályozása.*) Pest város tanácsa elhatározta, a dunapart szabályozását lefelé a görög templomig folytatni. Itt is még egy sor házat akarnak épiteni, mint a feldunasoron történik.

+ (*Szerdahelyi Kálmán*), ki jelenleg Párisban mulat, aug. közepe táján érkezik vissza Pestre.

⊙ (*Zenész-összeesküvés.*) E napokban Bakos pesti vendéglőjében valami 136 czigány zenész gyült egybe, s ott azon határozatot hozták, hogy közülük többé senki a „Komlókert"-ben zenélni nem fog. E határozatot, melyre a „Komlókert" uj bérlőjének némely, a zenészeket illető ujitásai adtak okot, — az összes zenész-kongresszus czigány nyelven mondott esküjével pecsételé meg. A „Komlókert"-ben most csupán Bunkóék játszanak, kiket hogy a „Bakos"-ban tartott kongresszus kiátkozott kebeléből, könnyen gyanithatjuk.

△ (*Platow természettani s népismei gyüjteménye*) nehány nap óta látható a Beleznay-kertben. Érdekes megtekinteni. Belépti dij személyenkint 30 kr; a ki 1 ftot fizet, állandó jegyet kap, melylyel folyvást bejárhat, mig a gyüjtemény Pesten lesz.

+ (*Szekrényessy József a Rudas-fürdő kis sétányát*) igen kellemes mulatóhelylyé tudta átvarázsolni. Minden szerdán tartatnak itt zártkörü tánczestélyek, melyeken nagy számmal szoktak megjelenni a testvérfővárosok bájos hölgyei s tüzvérü ifjai, hogy, a mit a mult farsangon, a viszonyoknak hódolva (!), elmulasztottak, azt most némileg helyreüssék. Ugyanitt holnap Flóra-bált rendeznek, mely hogy fényesen ütend ki, arról nem is lehet kételkedni. Mostanában, ha az ember Pesten mulatni akar, Budára kell átvándorolnia. — Egyuttal meg kell emlitenünk az uj bérlőnek a fentebbinél nagyobb érdemét, azon emberbaráti szivességét, melyet fürdőjének egyes szegényebb sorsu vendégei iránt tanusit. A mult hetekben történt, hogy egy baranyamegyei beteges népiskola-tanitó, gyógyulást keresve, Pestre jött fel s mint lapunknak egyik régi vidéki hive, minket is meglátogatott. A beteg embert Szekrényessy Józsefnek ajánlottuk, s bizalmunkban nem is csalatkoztunk. Szekrényessy nemcsak fürdőt, hanem a fürdés utáni pihenésre szükséges külön szobát is rendelt a beteg tanitónak, ki e napokban teljesen felüdülve utazott vissza hazájába, áldva derék jótevőjét. Örömmel jegyezzük ide e szép tettet.

△ (*Fizetések leszállitása.*) A helytartótanács rendelete folytán, Pestváros hatóságánál jelentékeny fizetésleszállitások történtek; még a szegény hivatalszolgák és darabontok évdijából is lehuztak 50 ftot, több hivatalszolgát pedig végkép elbocsátottak. A városi tanács e dijleszállitási rendelet ellen az udv. kanczelláriához fordult. A „P. Lloyd" szerint a jegyzői hivatalt végkép elakarják törölni, s a Bach-rendszer alatt divatozott módot életbe léptetni, hogy t. i. tanácsosok referáljanak.

+ (*Kellemetlen meglepetés.*) Az „Arader Ztg." e napokban kapta az első irásbeli megintést, a hivatalos közlemény szerint azon irányért, melylyel a kiegyenlitési törekvéseknek elleneszegül, s mely főleg ez évi 166, 171, 183, 186, 187 stb. számaiban nyilvánul.

+ (*Halesö.*) Egy sz.-pétervári ujság jelenti, hogy apr. 23-án az erivániai kerületben nagy *haleső* volt. A hóval és esővel vegyesen nagy menynyiségben esett halak 2—3 hüvelyk hosszuak volt. Most már csak azt várjuk, hogy mikor jelentik, hogy valahol aranyeső esett.

+ (*Nyelvügy Erdélyben.*) A „Korunk" ugy hallja, hogy az erdélyi k. főkormányszék ezután nemcsak német, hanem román szövegü válaszokat is adand, a beadványok minősége szerint.

⊙ (*Leszállitott büntetés.*) Tudva van, hogy *Falk Miksa*, mint a bécsi „Wanderer" munkatársa, a bécsi cs. k. törvényszék által czikkeiért 6 hónapi börtönre, bőjttel sulyosbiitva, s tudori rangja elvesztésére lőn elitélve. Miután ez itéletet a főtörvényszék is helybenhagyta, Falk védője dr. Wiedenfeld a legfőbb törvényszékhez, rendkivüli fölülvizsgálatért folyamodott. A harmadbiróság ennek folytán azt határozta, hogy érdemleges revisiora nincsen ok, de az enyhitő körülmények tulnyomósága mellett, a hat hónapi börtönt három hónapira szállitja alá, s a bőjtöt elengedi, a tudori rang elvesztése azonban fentartatik. Ennek következtében Falk rabságát aug. 1-én megkezdé. A „Wanderer" szerkesztője, *Grasz* felülvizsgálati kérvénye fölött még nem hozatott határozat.

△ (*Kolumbáczi legyek kiirtása.*) Truben József, volt főhadnagy, a kolumbáczi mérges legyek kiirtására vállalkozván, a helyeszinére ment, s most Orsováról azon érdekes, s ha valósul, fontos jelentést teszi, hogy a kérdéses legyek fészkét s egyszersmind kiirtási módját is feltalálta.

⊙ (*„Sokat akar a szarka."*) Zágrábból irják a „Lloyd"-nak, hogy a horvát megyegyülésen néhol Ausztriának külföldhözi viszonyait is kezdik tárgyalgatni. Igy közelebb a körösmegyei közgyülésen Zuzel lelkész inditványára a Montenegróban és Herczegovinában folyó véres harczra vonatkozólag elhatároztatott, ő Felségéhez azonnal küldöttséget inditni azon kérelemmel, hogy a cs. kormány Keleten jövőre oly politikát kövessen, mely az ottani keresztyéneknek üdvöt és békét, az ausztriai monarchiára pedig dicsőséget hozzon. E czél elérésére a nevezett megyegyülés azon utat látja legegyenesebbnek, melyet Ausztria előbbi kormányai, jelesen I Lipót alatt, a török irányában követ. — Nagy fába vágta fejszéjét a körösi megyegyülés.

⊙ (*Bünperbeli itélet.*) A temesvári városi törvényszék a Schüssmann házastársak bünperében közelebb hoztak itéletet. Bünök, mint tudva van, az volt, hogy két kis gyermeköket téli időben fütetlen, butortalan szobában, ugyszólván moslékon, hónapokig tisztitatlanul tespedni hagyták. Az anyát 2 évi, az apát ½ évi börtönre itélték. Mindketten fölebbezték ügyöket.

△ (*A „Pontus" gőzös elégéséről*) a lapok a következő részleteket közlik: A nevezett hajó lemenő félben volt, s folyó hó 22-én éjjelre Mohács alatt horgonyt vetvén, legénysége mély álomba merült. A lángokat csak 12½ órakor vették észre, midőn már a fedélzetre csapkodtak. Az óriás gőzösnek minden éghető anyagból készült része elégett s csak a vasburok és a gép maradt épen. A személyzetből senki sem veszett oda. A gyuladás okát még nem tudni. Mióta a dunagőzhajózási társaság hajói a Duna hullámait szeldelik, ez az első hajóégés hazánkban.

— (*Nyilatkozat.*) A V. U. 20. számában az „Egyveleg" rovat alatt „*Egy tulbuzgó halotti beszéd töredéke*" ezzel az öltözettel bocsáttatik az olvasó közönség elébe: „melyet egy falusi tanitó tartott" stb. Bárki küldte is be, ezen elmaradottságról, s ha szabad mondanunk, kissé vastag együgyüségnél roszabbról nem tanuskodó (Ezt tartjuk mi is. *Szerk.*) halottibeszéd-töredéket: annyit biztosan állithatunk, hogy nem igazat mondott, a mennyiben azt tanitó tartotta volna, mivel ha valakinek tetszenék, bizonyitványnyal is szolgálhatnánk arra nézve, hogy azt január 28-án 1862. O . . . . helységben K. J. nevü fiatal ember felett a falu lelkésze tartotta, hogy épen azon szavakkal-e, arról tanuskodjanak az illetők. Ezt helyreigazitásul kérjük közölni. — *Nagy Lajos, Nagy Ferencz, Kántor László, Bakk János*, a n.-szalontai egyházmegyében müködő tanitók.

— **(Adakozások).** A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez mult héten beküldetett:

Az irói segélypénztár számára: Egy emberbarát Komáromból 70 ft.

(A küldeményt a jótékony egylet nevében köszönettel vettük s csak azt sajnáljuk, hogy a derék beküldőnek saját kivánata folytán, nevét nem tehetjük közzé.)

— (*Átvételi nyugta.*) Mult héten a következő levelet vettük: „Ujvidék, julius ¹³/₂₅. 1862. Tekintetes szerkesztő ur! A budai magyar népszinház igazgatója, Molnár György urtól, uraságod szives közbejárása által, a szerb nemzeti szinház pénzalapjára átküldött 59 ftot 70 krt és egy ezüsttallért pontosan átvettem és a szinház alappénztárába átjuttattam.

Tisztelt uraságodat kivánatához képest erről tudósitván, egyuttal szivesen kérem fel, méltóztassék az átküldő Molnár György igazgató urat is ezen átvételről tudósitani, kinek addig is, mig az itteni szinházi igazgató választmány saját részéről ebbeli kötelességének meg nem felel, a testvéri szeretet ezen bizonyitékáért honfitársaim nevében szives köszönetet mondok.

Megkülönböztetett tisztelettel alázatos szolgája, *Gjorgjevic János*, a „Srb. Dnevnik" szerkesztője és a szinh. választmány alelnöke.

Nemzeti szinházi napló.

Péntek, jul. 25. *Beck János* utolsó föllépteül: „*Ernani.*" Opera 4 felv. *Verditől.*

Szombat, jul. 26. „*A felolvasónő.*" Szinmü 2 felv. A mai előadásból csupán Felekiné és Egressy emelendők ki, a többi szereplő játékán igen is feltünt, hogy nagyon melegök van. A publikum is megrovásra méltó, már t. i. az a legnagyobb rész, mely otthon felejtette magát.

Vasárnap, jul. 27. „*Sarolta.*" Opera 3 felv. *Erkel Ferenctől.* A mai előadásban Institoris Kálmán is föllépett, s szép sikerrel énekelt. A távozandó Hollósy Kornélia iránt szünni nem akaró tapsviharral tanusitá osztatlan rokonszenvét a nagyszámu közönség.

Hétfő, jul. 28. Uj szereposztással, először: „*Báró és bankár.*" Szomorujáték, 3 felv. *Hugo Károlytól.* Először is örömünket fejezzük ki a felett, hogy eredeti drámáink egyik legjobbika, a „Báró és bankár," oly hosszu pihenés után ujolag szinre hozatott. E darabban csupán három személy szerepel: a báró, a bankár és neje; mindahárom szerep igen jelesen volt képviselve Lendvai, Egressy és Felekiné által. Egressy a bankár szerepét kitünőleg s némely jeleneteiben megdöbbentő hatással adta. Lendvainak a báró szerepében sok szép jelenete volt, játékán mindvégig müvészi nyugalom ömlött el, a mi annál nagyobb dicséret ránézve, mert sok szerepében kissé elhagyja magát ragadtatni tulbuzgalma által. Csak szerelmi ömlen-

Vas. Ujs. 1862.

géseiben kivántunk volna tőle több férfias komolyságot. Felekiné „Adél"-ja semmi kivánni valót nem hagyott fenn. Mind végig teljes művészi öntudattal, igaz bensőséggel játszott. Csakis igy lehet szinpadi illusiót előidézni. A mai előadást, melyhez hasonlóan sikerültet rég nem láttunk, a hőség daczára is élvezettel néztük végig.

Kedd, jul. 29. „*Bánk bán.*" Opera 3 felv. *Erkel Ferencztől.* Ma lépett föl utolszor Hollósy Kornélia Egyik legjobb szerepében, „Melindá"-ban, bucsuzott el a roppant számmal megjelent közönségtől, mely őt ezuttal minden kigondolható kitüntetéssel halmozá el. Egész a könyezésig elérzékenyült mind a művésznő, mind a közönség akkor, midőn a 3-ik felvonás első jelenete után a függöny felgördült, s a gyászba öltözött tagtársai közt megjelent művésznő elé a fővárosi közönség részéről egy küldöttség lépett, élén Reményi Edével, ki az ünnepelt művésznőnek nagyértékü karpereczet s koszorut nyujtott át bucsuemlékül, rövid beszéd kiséretében. De minderről lapunk jövő számában fogunk bővebben szólni, midőn a felejthetlen művésznő arczképét is adandjuk.

Szerda, jul. 30. „*Egy gyürü.*" Szinmü 5 felv.

Csütörtök, jul. 31. Először : „*Dénis ur és neje.*" Operette 1 felvonásban „*Fortunio dala.*" Operette 1 felv.

Budai népszinház.

Jul. 25. Dijmentes népelőadásul : „*Párbaj sötétben.*" Vigjáték.
Jul. 26. „*Falusiak.*" Vigjáték 3 felv. *Szigetitől.*
Jul. 27. „*Az elátkozott herczeg.*" Vigjáték.
Jul- 28. „*Becsületszó.*" *Szigeti* József vigjátéka. „*A lepecsételt polgármester.*" Bohózat 2 felv. Elszomorodtunk, midőn a szinházba beléptünk. A zenekar már javában munkálkodott, s az egész nézőtéren csak bajjal tudtunk valami tiz embert fölfedezni. Az előadás mindamellett megtartatott, de biz abban nem igen volt köszönet. Parténynak egy jó tanácscsal szolgálunk. Hagyja el azt a, nem tudjuk, minek nevezendő rosz szokását, hogy eredeti akarván lenni, minden rövid szótagot irgalmatlanul megnyujt. Parténi a mily jó huszár, ép oly rosz „Lámpa," ily beszédmód mellett még *mécses* sem válnék jó belőle.

Jul. 29. „*Mátyás napja Soroksáron.*" Vigjáték.
Jul. 30. „*A falusiak.*" Vigjáték 3 felv. *Szigetitől.*
Jul. 31. „*Párbaj sötétben.*" Vigjáték.

Nyilt tér. *)

— **(Kérelem és felhivás.)** *Czapkai Imre* és *József* testvérek, az első 1848 előtt kamarai hivatalnok, ez utóbbi gyógyszerész, 1849-ben a hazából kivándoroltak. Azóta a szállongó hir szerint csak annyi jutott tudomásra felőlük, hogy Cz. József Amerikában telepedett meg, Cz. Imre pedig Olaszországban láttatott volna — különben itthoni rokonaik s ismerőseik teljesen nyomukat vesztették. A kik a nevezett testvérek hollétéről biztos tudomással birnak, ezennel tisztelettel kéretnek, az illetőket figyelmeztetni, hogy alulirottnál a Czapkay testvéreket (különösen Imrét) illető családi okiratok, és irományok s ezek között néhai édesatyjuk arczképe is, már régóta le vannak téve, s minden pillanatban átvehetők. Pesten, jul. 30. 1862. — *Zolnay Sándor* h. ügyvéd, (szinháztér, Likaház).

Szerkesztői mondanivaló.

6132. **Eszeny**, u. posta Mándok. Ifj Szabó József lelkész urnak Ismételve kijelentjük, hogy az árvizkárosultak számára küldött 7 ft. annak idejében megérkezett, a V. U. f. é. 16-ik számában megemlittetett, s a többi összegekkel együtt már régen át lőn adva a m. kir. helytartó-tanács elnökségének. Mit tegyünk még, hogy önt megnyugtassuk? Sajnáljuk, hogy sem az első közlést, sem első felszólalása után irt „mondanivalónkat" még eddig nem vette észre lapunkban

6133. **Egyiptom. Alexandria.** E. J. Az igazitás még elég jókor jött s ohajtása teljesült. A kérdezett tárgyra nézve már korábbi évfolyamainkban olvasható egy eléggé kimeritő czikk. Némi részleteket szivesen vennénk, de a tárgy érdemleges vitatását a mi viszonyaink között alárendeltebb érdekünek tartjuk. Az eddig oly szép sikerrel megkezdett pályán szeretnénk mi önnel gyakrabban találkozni. Szives üdvözletünket!

6134. **Bécs.** D. I. Köszönettel vettük az ujabb küldeményt, s egy kis szünet mulva ennek közzétételéhez is hozzáfoghatunk. Az igért tárgyat várjuk, a többinek felosztását, kidolgozását egészen saját bölcs belátására bizzuk.

6135. **Győr.** Dr. S. J. A czikk nálunk levő részletét szivesen közölnők adandó alkalommal; a terv szerinti egésznek adására nem kötelezhetjük magunkat — csupán térgazdálkodási szempontból.

6136. **Az öreg tanító.** Költői kedélynek teljes hiánya.

6137. **Lant van kezemben . . . .** Nekünk meg az a bajunk, hogy igen sok vers van a kezünkben, melyek között válogatni nem csekély feladat. Innen van az, hogy sokára kerül még a kiválogatottakra is a sor.

6138. **A dalnok átka.** Bágyadt forditás.

6139. **Dugoszelló.** K. S. Egyik ohajtása mai számunkban teljesül, a másikat későbbre kell halasztanunk.

6140. **K.-Sz.-Miklós.** B. K. A derék czikket köszönettel vettük.

6141. **Egy üveg bor mellett.** Putri csárda, — Laczi betyár — fokos — czigány — bor — rosz kedv — délibáb — nagyot iszik — felpattan — a csárdás szép lánya — angyal — — **népdal** — táncz — szerelem — három pandur.

„S a mint e szó hangzott : Laczi add meg magad!"

„Rögtön bus szivébe mártotta a vasat." (Béke hamvaira!) — — Ember kell oda, a ki ezen letarolt betyár-költészetből egy élvezetes virágot tudjon még szakitani.

6142. **Hanva.** Itt van! — Hát a többi szükséges tudnivalók hol maradtak?

*) E rovatban közlött czikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a Szerk.

SAKKJÁTÉK.

136-ik sz. feladvány. — B. Meszéna Istvántól (Nagy-Váradon)

Sötét.

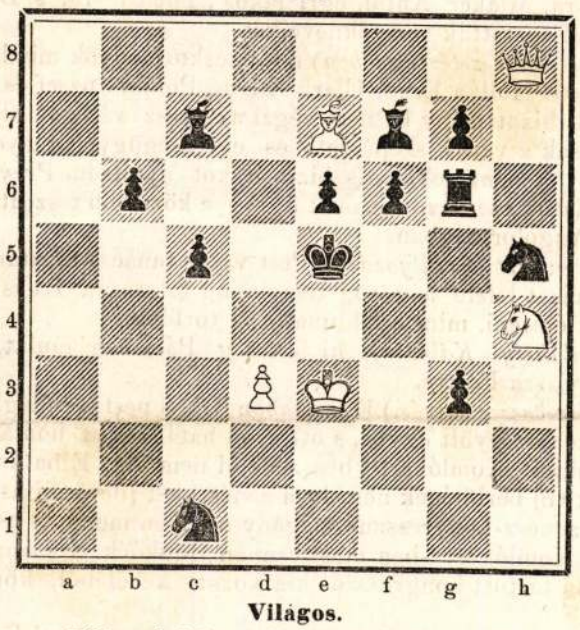

Világos.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 131-ik számu feladvány megfejtése.

(Szalay Sándortól Sz.-Mihályon.)

Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1) F b 4 — a 5	H c 4 — b 6 A)	A)	
2) B a 3 — g 3	F e 4 — f 3	2)	g 4 — h 3 :
3) F a 5 — c 2 †	e 5 — e 4	3) H g 5 — e 6	F e 4 — b 1
4) H g 5 — f 3 :	tetszés szerint.	4) H e 6 — c 5	tetszés szerint.
5) B — vagy gy. — ‡		5) B g 3 — g 5 ‡	

Helyesen fejtették meg. *Veszprémben* : Fülöp József. — *Parabutyban* : Rothfeld József. — *Nagyváradon* : báró Meszéna István. — *Lökön* : Hamvai Ede. — *Török-Szent-Miklóson* : Frankl A. — *Gyepesen* : Kun Sándor. — *Kun-Szent-Miklóson* : Bankos Károly — *B.-Ujvároson* : Kovács Lajos.

Helyesen fejtették meg : *Nagy-Várad* : B. M. I. Elintéztük Magánlevelünk uton van. Becses közreműködését továbbra is kérjük. — *Gyepes* : K S. Minden beküldött megfejtés helyes. Örvendünk, hogy vászlóaljunk ismét egy tapasztalt harczossal szaporodott. — *Parabuty* : R. J. A szerző Bayer Konrád. Figyelmeztetését köszönettel vettük. — *Komárom* : Apor. Ön a 130-ik feladványnak megfejtését helyesen küldötte be. — *Gyula-Fehérvár* : H. L. A játszma lassan halad. Folytatását várjuk. — *B.-Ujváros* : K. L. Ön ujabb és sokat igérő feladványát, egymástól eltérőleg foljegyezve, egyszerre két levélben kaptuk. Alkalmilag, a megfejtéssel együtt szives beküldését még egyszer kérjük.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár		Gör.-orosz naptár		Izrael. napt.	☉ Nap- kelet		☉ Nap- nyug		☾ Hold- kelet		☾ Hold- nyug	
	Augusztus		Julius (ó)		A. Ro	ó.	p.	ó.	p.	ó.	p.	ó.	p.
3	Vasár.	E 8 Istv. fel.	E 7	Lidia	22 G 8	Már. 7	Lid.	4	41	7	30	1	31	10	40
4	Hétfő	Domok. rem.	Domok.		23	Trophin	8 Do.	4	42	7	29	2	45	11	26
5	Kedd	Havi B. A.	Ozvald		24	Krisztink.	**9 N.b**	4	44	7	27	3	53	*	*
6	Szer.	Ur szine v.	Villámk.		25	Anna	10 Vil.	4	45	7	26	4	52	12	23
7	Csüt.	Kajtán, Don.	Donát		26	Hermolan	11 Don	4	46	7	24	5	40	1	31
8	Pént.	Czirjék vért	Smaragd		27	Panteleon	12 Sma	4	48	7	23	6	19	2	47
9	Szomb.	Emid., Rom.	Emőd		28	Prokus	**13 49 S**	4	49	7	21	6	50	4	6

☽ Első negyed 3-án, 6 óra 12 percz reggel.

TARTALOM.

Liedemann Frigyes Sámuel (arczkép). — Hütlen szerető. *Bonyhai Benjámin.* — Magyar bokréta. *Szakál Lajos.* — Tollrajzok a tengeri életből (folytatás). — A magyar puszta (képpel). — Látogatás az akademiai palota telkén (képpel). — Henszlmann Imre jelentése a székesfehérvári régiségekről (vége). — A repczetér. *Czirfusz Ferencz.* — Egyveleg. — **Tarház** : A Hortobágy és Richard abbé. L. G. — Régi magyar szakácskönyv (folytatás). — Irodalom és müvészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi ujság? — Nemzeti szinházi napló. — Budai népszinház. — Nyilt tér. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő **Pákh Albert** (lak. : magyar-utcza 1. sz.)

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomtatja **Landerer** és **Heckenast**, egyetem-utcza 4. szám alatt. Pesten 1862.

Clark Ádám

Irod

Vas. Ujs. 1904. 160-l.
(A Lánchid.)

Flórián-téri oltár

145

3

E tiszteletlen válaszért haragosan mordult rá a kapitány:

— Ő Felsége magas tisztviselői előtt ünneplő ruhában illenék megjelenni.

— Felöltözném én, de mikor a muszkák feldúlták kuriámat, minden ruhámat elrabolta az ellenség.

— Még ellenségnek nevezi a császári sereg segítségét! — kiáltott a kapitány.

— A segítség, Nagyságos Kapitány Úr, a segítség fosztott ki mindenemből, — igazította helyre szavait Daczó gúnyos alázatossággal.

Daczó e párbeszédért megkapta a leczkéztetést, de népszerű lett megyéjében.

Az évek multak, a föld termett, 1854-ben nagy volt a gabona ára, az úrbéri kárpótlásokat is folyósították, a vagyoni jóllét tetemesen emelkedett, a bécsi ipar hasznára, mert az lefoglalt minden piaczot, iparosainknak mind roszabbul ment a dolguk, csak is az országos vásárra dolgozhattak olcsó durva munkát, megrendelést nem kaptak. A régi gondos, szép munkát mindinkább elhanyagolták, el is felejtették talán s évről-évre több iparosunk ment Romániába jobb kereset után.

A kereskedelem teljesen Bécs szolgálatában állott, tudomást se vett Pestről s a mind jobban hanyatló magyar iparról. Az erdélyi közönségnél általános lett a meggyőződés, hogy csakis az szép és jó, a mi bécsi — s fájdalom, még most is megvan az, épen a vagyonos osztálynál.

A hatvanas években a nemzeti ébredés korszakában volt a második kisérlet a magyar ruha és ipar pártolására, de ugyanazon az úton indulva, mint az első, ép oly kevés sikeres eredménnyel, még hamarabb letünt a honmentő eszmék köréből.

Most foly a harmadik mozgalom a háziipar felvirágoztatására. Adja Isten, hogy több szerencsét hozzon a szegény erdélyi részeknek is, mint az előbbiek.

AZ ÖTVEN ÉVES ALAGÚT.

Olvasva az ötven év előtti ujságokat, ámúl és csodálkozik a mai ujságiró. Azt hinné, legalább is hasábos tudósítást lát bennük arról a nagy eseményről, melynek most érünk a félszázados fordulójához. Pedig szó sincs róla. Sem a cs. kir. főkormányzó rendeleteit napról-napra közlő hivatalos lap, sem a többiek egy szóval sem emlékeznek meg róla, hogy megnyilt Pest és Buda közt az alagút. Nincs zárókő-ünnep, nincsenek *jelenvoltak*, dikcziók, senki sem emlékezik meg a mű alkotójáról, a derék Clark Ádámról.

Pedig nagy esemény volt ez abban az időben. Ha nem is akkora, mint fél századév múltával az országokat összekötő Gotthard- és Szimplon-alagút megnyitása, de az akkori viszonyok közt bizony közel járt hozzá.

Csakhogy a magyarnak más gondolatok foglalták el akkor a lelkét és az elméjét. Budaváron Albrecht főherczeg volt az úr s az egész nemzet csak politizált — befelé. Mindenki azt leste, mi történik külföldön és kedveznek-e az európai konstellácziók a magyar szabadságnak.

A gyalogjárás számára már fél évvel a formális megnyitás előtt, 1856-ban szabaddá lett a közlekedés a még állványokkal borított alagútban. De akkor is ki beszélt arról? Ki jegyezte fel a nevét azoknak, kik először keltek át az új közlekedési úton a Krisztinavárosba, ki törődött azzal, hogyan növekszik napról-napra az alagút forgalma? Az ujságok a külpolitika eseményeit tárgyalták s azokkal foglalkozott az egész közvélemény. A belső politika dolgairól beszélni magyar szempontból úgy sem volt szabad.

Aztán, 1857 április 17-ikén, megkapta az alagút-társulat a magyarországi cs. kir. főkormánytól a vámengedélyi oklevelet. Az ujságok csak a hivatalos lap rövid közleményét nyomtatták le, melyből kitűnt, hogy ötven év múlva, 1907 április 17-ikén az engedély határideje lejár. De ki gondolt akkor 1907-re? Nagy sötétség takarta még a jövő képeit.

És történt még valami, a mi tökéletesen elterelte a figyelmet Széchenyi alkotásáról. Megjött a hire, hogy a császár rövid idő múlva Budavárába érkezik s hosszabb időt tölt a fővárosban és körútra indul az országban. Vérmes reménységek keltek a szivekben. A császár nem jön egyedül. Magával hozza fiatal hitvesét és a császári ház két gyönge hajtását, Zsófiát

«Az orosz népzene» czimű czikkünkhöz.

ÉNEKLŐ KOLDUS ÉS BALALAJKÁS.

és Gizellát. A nemzet őstromszerű bizalommal fordult a fiatal és szép császárné személye felé. Ő a *hon anyja*. Ekkor nevezik őt először így.

Végre megtörténik a nagy esemény. A császári udvar megérkezik Bécsből, az *Adler* nevű udvari hajón. A kettős főváros örömmámorban úszik. Nagy udvari ünnepségek zajlanak le Budán. A hivatalos lap lelkes tudósításokat ir róluk s a többi ujság ezeket a tudósításokat nyomtatja le. A «saját tudósítók» csak mérsékelten jutnak szóhoz, mert kiismerhetetlenek a czenzura szeszélyei és kimondhatatlanúl nagy úr a czenzor Budán. Csak Gyulai Pál irhatja nyugodt lélekkel az ő magvas szinházi kritikáit, Hunfalvy Pál az ő tudós czikkeit, Brassai Sámuel (a hivatalos lapban) a zenei tárczáit s egy tudós csillagász a czikksorozatát arról, hogy az üstökös csillagnak a földdel való összeütközésétől félni — a mit junius havára jósoltak egynémelyek, — tisztára botorság. A tárczában Jókai legújabb regénye folyik: «*Az elátkozott család.*»

A budai várkastélyban e közben országraszóló események történnek. Az ifjú császár elárasztja kegyeivel és jóakaratának sugaraival a magyar nemzetet. A politikai vétségek miatt rabságban szenvedők amnesztiát kapnak, az elkobzott birtokokat a rajtuk levő terméssel együtt visszaadják régi tulajdonosaiknak, a nép sanyarú helyzetét is adóterhek leirásával könnyíti az uralkodó. Aztán lezajlik az a páratlan fényű udvari bál, melynek hétszáz vendége közt először jelenik meg a magyar nagyasszonyok díszében, fején gyémántba foglalt rubintkődiadémmal és ezreket érő csipkés köténnyben a szépség és az ifjúság kettős igézetességében fénylő császárné, s a magyar úri hölgyeket ugyancsak magyar díszbe öltözötten vezeti a szine elé Albrecht főherczegnek utóbb tragikus halállal elhalt leánya, Henrietta főherczegnő.

Az uralkodó pár érdeklődik minden iránt, a mi a nemzeté. Sorra látogatja a főváros közhasznú intézeteit; hajót bocsátanak előtte vizre az ó-budai hajógyárban; felkeresik az árvaházakat, vigasztalják a kórházak betegeit, megtekintenek minden megtekinthetőt, csak épen a főváros akkor megnyiló legnagyobb nevezetességére, a budai alagútra nem hivja fel a fejedelmi pár figyelmét senki. Lehet, hogy későbbi időre tartogatták ezt a programm-pontot, a mikor az uralkodó pár, Bécsből visszatérve, igérete szerint, ismételve meglátogatja magyar székvárosát, mielőtt országos körútjára indul. De egy gyászos esemény nagyot változtat a már jóváhagyott terveken. Épen, a mikor az udvar készült visszatérni Bécsbe, hirtelen megbetegedett a kis Gizella főherczegnő. Az uralkodó pár meghosszabbította budai tartózkodását és nem távozott el gyermekének betegágya mellől, míg el nem múlt a veszély. De ekkor meg a kis Zsófia főherczegnő esett ugyanabba a veszedelmes betegségbe. Szülei most már nem halaszthatták tovább a bécsi utazást s a Hofburgban érte őket a hir, hogy kis leányuk meghalt. A nemzet jó érzése a részvét őszinte megnyilatkozásával kapcsolta magához az uralkodó hálája s talán ekkor esett termőföldbe a mag, mely tiz évvel később megtermette a béke gyümölcsét.

Ily történelmi események közben múlt el majdnem észrevétlenül az a jelentőségteljes nap, melyen megnyilt a budai alagút, s megteremtette az örök és végleges kapcsolatot az ország kettős fővárosa közt.

Ne csodálkozzék rajta senki, hogy e régi napokban csak kevesen vették észre, hogy bármily nagy haladást jelent e technikai csoda létrejötte, maradiság is kullog a nyomán: az, hogy a város közepén épült közlekedési úton vámot kellett fizetni a polgároknak. A negyvennyolcz előtti korszakba illő korlátozás volt ez, tehát: bizonyos mértékben visszalépés.

És szedték a vámot ötven éven át. Az első négy évtized alatt évről-évre fokozódó, tiz év

AZ 1849-IKI DEBRECZENI ORSZÁGGYŰLÉS EMLEKTÁBLÁJA.

óta pedig csökkenő jövedelemmel. Ezelőtt tiz évvel még száznyolczvannyolczezer korona volt az alagút évi bevétele, a legutóbbi évben körülbelül már csak százezer. A mi abban leli a magyarázatát, hogy a Krisztinaváros forgalmának nagy részét most már nem az alagút bonyolítja le, hanem a villamos vasút.

Április 17-ikén lejárt az alagúttársaság privilégiuma és Széchenyi műve az állam birtokába került. És rövid időn örök időkre megszabadul a főváros népe egy igazságtalan megadóztatástól: az alagút-pénztől. Meg kell szabadulnia tőle, nem csak azért, mert az állam igéretet tett reá, hanem főképen azért, mert ezt követeli a főváros érdeke és becsülete.

És ekkor eltűnik egy darab középkor az ország fővárosából. Csak az állami hidakon marad meg továbbra is — a középkor fele. Mert ott még azután is szedni fogják a régi négykrajczáros hídvám felerészét. *B. M.*

A DEBRECZENI ORSZÁGGYŰLÉS.

A tizenkilenczedik század magyar históriájának és politikájának legnagyobb eseményei függenek össze azokkal a mozgalmakkal, melyeket 1848 márczius 15-ike inspirált. A másfél évig tartó küzdelemben külön fejezet korszakos jellegű működésével az országgyűlésnek amaz öt hónapja, melyet 1849 január 5-től 1849 május 31-ikéig Debreczenben töltött s melynek emlékét Debreczen város közönsége most azzal ünnepli, hogy emléktáblával jelöli meg a nevezetes helyet, hol a forradalom legválságosabb idejének tanácskozásai végbementek. A debreczeni református kollegium nagyterme ez, hol 1849 január 9-ikén ült össze a Windischgrätz bevonulása folytán menekült pesti országgyűlés s május hó 31-ikéig tanácskozott egyfolytában benne, olyan körülmények között, mikor a harcz országszerte a leghevesebb volt. Az alsóház öt hónap alatt összesen *nyolczvannégy* rendes ülést, két vegyest és a felsőház huszonhatot tartott a református kollegiumban az április 14-iki detronizáczió kivételével, melynek színhelyéül a református templomot választották. Kossuth indítványára itt mondták ki az Ausztriától való elválást és a Habsburg-dinasztia trónvesztését, de már az április 19-iki ülésben, rendes tárgyalás során, a kollegium tanácskozótermében fogadta el a képviselőház a kiküldött bizottság által bemutatott függetlenségi nyilatkozatot, mely Magyarországot politikailag abba a helyzetbe juttatta, mint Rákóczi alatt az ónodi országgyűlés.

Kétségtelen, hogy a debreczeni tanácskozásoknak az április 14-iki határozat volt legnagyobb eseménye, de hogy ide fejlődött a dolog, azt ismét ennek az országgyűlésnek előzményeiből érthetjük meg legjobban. A január 9-iki és 13-iki első tanácskozás, melyet az elnökök távolléte folytán *Palóczy* László korelnöklésével kezdettek, már alternatívák elé került a Windischgrätz abszolutista magatartása miatt. A császári sereg ekkor foglalta el Pestet, midőn az 1848 deczember 13-iki pesti országgyűlés utasítására a képviselőház öttagú bizottsága, Majláth György, Lonovics József, Majláth Antal, Deák Ferencz és gróf Batthyány Lajos tagokkal a bicskei főhadiszálláson megjelent az egyezkedések megkisérlésére. A hadi szerencse ebben a pillanatban a császári fegyvereknek kedvezett, Windischgrätz tehát a politikáról adott definicziót a hadviselésre is vonatkoztatta, azzal az értelmezéssel, hogy az adott helyzetben való rideg visszautasítás szintén az exigenciák jól felfogott logikájából következik. A kiküldöttek beszámoltak az országgyűlésnek sikertelen eljárásukról s ezzel az országgyűlés már az első tanácskozásnál arra volt kényszerítve, hogy hasonló egyértelmű és határozott feleletet adjon. Vagy megadja magát minden fentartás nélkül, vagy folytatja az önvédelmi harczot a hadjárat eldőltéig. Kossuth tolmácsolta a törvényhozás álláspontját s ő jelölte meg ekkor a nemzet számára azt a kötelességet, hogy a béke, a törvényes rend és az alkotmány érdekében fegyverrel kell helyt állani mindaddig, míg az uralkodó be nem látja tévedését s módot nem nyújt a megbántott nemzet kiengesztelésére. A szervezési és ellenállási munkálatok természetesen nagyobb erővel folytak Windischgrätz visszautasítása után, mint valaha. A január 9-iki gyűlés felhatalmazta Kossuthot 30 és 15 krajczáros bankjegyek forgalomba hozására, később pedig határozatokat és törvényeket hoztak az igazolatlanúl távollevő képviselők, a tábort elhagyó katonák és a szervezés haladását akadályozó bűnösök megfenyítésére. A képviselőház január 13-iki ülésében egyhangúlag kimondotta még, hogy a legnagyobb veszélyek között is együtt marad, a desertans katonákkal szemben a legszigorúbb eszközökhöz nyúl, a hadsereg köteles a népet kímélni, a nép által tett szolgálatokat az állam rögtön megtéríti s végül, hogy a képviselőház az osztrák csapatok fegyveres beavatkozására fegyveres ellenállással felel.

Másfél hónap alig telt el és az osztrák császár márczius 4-iki és 6-iki manifesztumaiban Magyarországot minden jogaitól, önállóságától és szabadságától megfosztottnak hirdette és a fegyveres ellenállást olyan pártütésnek bélyegezte, melyért minden résztvevőre a haza- és felségárulás kárhozata vár. Olyan időben jött ez a nyilatkozat, mikor Bem seregei Erdélyből kiverték az osztrák csapatokat és a nagysarlói csata után a magyarországi hadseregek ügye is a legkedvezőbb körülmények között állt. A debreczeni országgyűlés tanácskozásain külső jelekből is megállapítható az ellenállás fokozatos erősödése. Minden tromfra hasonló tromfot adott az országgyűlés április 14-ikéig, mikor egyszerre leszámolt az osztrák uralkodóházzal. Az öthónapos parlamenti működésnek ennél nagyobb és kardinálisabb tette már nem lehetett, az előző és későbbi határozatok és tanácskozások másod-harmadlagos jelentőséggel birnak tehát a detronizáczió kimondásához mérve. De azért a nyolczvannégy ülésszakra terjedő tárgyalásoknak volt mégis számos nagyérdekű és komoly jelentőségű mozzanata. A pénzügyek rendezését, az orosz interventio fogadását, az általános fegyverfogást a debreczeni országgyűlésen rendezték s itt kerültek tárgyalás alá a hadsereg ama válságai, melyek majdnem szakadásra vitték egyidőben az ügyet a Görgei-Dembinszky s más kellemetlen személyi villongások elfajulásával. Érdekes pontok még a debreczeni országgyűlés műsorán az 1849 február 10-iki vita a Jókai-féle hirlapi czikkek ügyében, a márczius 24-iki határozat a 10 forintos bankjegyek kibocsátására, az április 2-iki nagy sajtóvita, az április 20-iki tárgyalás az ú. n. gyémánt-pör, vagyis gróf Zichy Ödön eltűnt ékszereinek vizsgálata ügyében stb., melyek némelykor égiháború módjára zúgtak át az öthónapos parlament égboltján. Ámde az is bizonyos, hogy ennek a viharos parlamenti cziklusnak nincs olyan epizódja, mely meg nem győzné a história buvárát arról, hogy minden, a mi történik ebben az életben, a mi volt, vagy a mi kitörni készül, mind egy főalak körül csoportosúl és vele van vonatkozásban. Kossuth ennek a viharos időnek és ennek a nevezetes országgyűlésnek a főhőse, a ki lelki szemeink előtt úgy jelenik meg az események alakulásának változó fázisában, mint a szindarabok hőse, kinek jelenlétén fordul meg minden s válik diadallá vagy tragédiává az ügy, mely az ő személyével van összenőve. A nagy események egy kiválóan nagy ember reprezentácziójában a debreczeni református kollégium tanácskozótermében így áramlottak tova Magyarország demokratikus törekvéseinek megindítására. Hogy az eredmény mi lett s hogy a nagy küzdelmek évtizedek múltával mit eredményeztek, mellékes, de megörökíteni emlékeztetőül az ilyen törekvéseket, nemcsak kegyeletes, hanem szép és erkölcsileg hasznos iparkodás. *Zuboly.*

A DEBRECZENI KOLLEGIUM ORATORIUMA, A HOL 1849-BEN AZ ORSZÁGGYŰLÉS ÜLÉSEZETT.

Clark Ádám

cvdl

Világ 1843. jul. 22.

A nemzeti Duna
uszoda vizbe
sülyeszthető és emel-
hető kosara fenti
talalmánya.

A m.kir. vall. és közok

049238/908 szám.

A m.kir. pénzüg

rezni arról, hogy a főiskolai

kon alkalmazott állami tisztvi

főiskolai/ egyetemi, müegyetem

állatorvosi főiskolai, gazdaság

államszolgálatba való belépés/

állásra való kinevezetés/ elő

hogy

Clark Ádám és Tierney

lásd

Viszota Gyula =

Széchenyi István gróf naplói. I–VI. Köt. Bp. 1925–1939.

MÜEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
290 /1927 szám
Érk.: 1927 év augusztus hó 4. n.

29. Jahrgangs „Minerva“, Jahrbuch der gelehrten Welt,

s:

e:

Clark Tierney

Széchenyi 1832 óta
ismeri

l.

Viszota Lánchíd

46, ~~47, 48~~ l.

~~49. l.~~ 50. l.

58 l.

59. l.

Viszota Gy: A Széchenyi-
lánd tört. az 1836: XXVI.
t.c. meghosztaláig.

Bp. 1935

Második példány

l

lszázötven Forinnál
nátravezetéj s. Katl. temp.
gattra Szamró Alajos-
gyon bevételeztem.

5 julius 31-én

Nagyrady l. s. k.

Clark

Knod

Wiesenfeld: Einige Notizen über die in Bau begriffene Pester Kettenbrücke. Der Ungar 1842. I. Heft. (142. n. 141.)

Clark Adam

l.

Zádor – Rados:

280, 355. l.

~~Ivice~~ A klasszicizmus építészete Magyarországon

Bp. 1943

Clark Ádám

Clark Vilmos

iród

Zelovich Kornél:

Széchenyi mérnöki alkotásai. Bp. 1921

7 – 11. l.

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. K

1907. évi 20495. számv. sz.

III. c. ügyosztály.

A válaszban a megkeresés számának és évének pontos feljegyzése kéretik.

Méltóságos

báró

a müemlékek ors

Mult évi októb

van szerencsém Méltóságod

vajdahunyadi várhoz tarto

Clark

wied.

Zichy A. Szech

I. 341, 401, 494-496, 18,

636. l

gr. Széchenyi István
életrajza. I. k.
Bp. 1896

Delhaes I.

8 - ban. F. Velencében 1588 április 19-én.

kles és figyelve néz az Evenos folyó túlsó
zi a sikoltozó Dejanirát. Homloka kopasz; ha-
kálla barna; testét állati bőr fedi. Jobbke-
aljában pedig nyilat tart. A szőke Dejanira
rózsaszínű. A háttér hegyes vidék
zött.

cm.

465-901.) (340-902-45)

Magyarországon maradt, s 55 éves korában Budán halt meg. Az Áldásy családnak a vizivárosi temetőben levő sírboltjába temették.

Az Ország Tükre. 1862. 17. sz. (Clarknak Marastoni József által rajzolt könyamatú arczképével). — *B. A.:* A pestbudai alagút. *Vas. Ujs.* 1856. 17. sz. (arczképpel és képekkel). — *Bgy:* A Lánczhíd építője. (Clark Ádám jubileuma előtt. Látogatás a fiánál Kisterenyén. A magyarrá vált Clark-család. A Lánczhíd felrobbantása. Legendák, ereklyék.) *Világ.* 1911 júl. 9. — *B. M.:* Az ötvenéves alagút. *Vas. Ujs.* 1907. 355. l. — *Budapest Székesfővárosi Múzeum katalogusa.* Budapest, 1907. 51. l. — *Buday József dr.:* Budapest székesfőváros közterein álló szobroknak és emlékműveknek törzskönyve. Széchenyi István gróf szobrának leírása és története. Budapest, 1895. 10, 15, 21, 22, 34. l. — *Clark, Adam:* Einige Worte über

den Bau der Ofner-Pesther Kettenbrücke. Pest, 1843. — *Clark Ádám* okmányai és naplója fia, Clark Simon birtokában, Kisterenyén (Nógrádmegye). — *Életképek.* 1846. I. 572. l. — *Építő Ipar.* 1909. 338. l. (A budai várhegyi alagút.) — *Goth, Ernst:* Abschied von der Kettenbrücke. *Pester Lloyd.* 1914 jan. 31. — *Honderü.* 1843. I. 504. l. — II. 27. l. — 1845. I. 308, 504. l. — II. 133. l. — 1846. I. 415. l. — *Leonardo:* Clark. *Világ.* 1911 jún. 16. — *Magyarország és a Nagyvilág..* 1866. 27. sz. (arczképpel). — *Majláth Béla:* A Lánczhíd története. *Budapesti Szemle.* 1882. 32-ik kötet. 321—342. l. — *Országh Sándor dr.:* Budapest középítkezései. 1868—1882. Budapest, 1884. 205. l. — *Osztrák-magyar monarchia írásban és képben.* Magyarország III-ik kötete. Budapest, 1893. 110. l. — *Paál Jób:* A mikor a Lánczhíd megszületett. *Vas. Ujs.* 1914. 88. l. (arczképpel). — *Pesti Divatlap.* 1845. II. 1067. l. — *Porzó:* Budapesti hídak. *Az Ujság.* 1914 febr. 10. — *Regélő.* 1842. 730. l. — *Révai Nagy Lexikona.* IV. 547. l. — *Székely Ödön:* Egy szemtanú a Lánczhíd építéséről 1843-ban. *Vas. Ujs.* 1908. 419. l. — *Szinnyei József:* Magyar írók. II. 78. h. — *Vasárnapi Ujság.* 1854. 73, 82. l. — 1861. 370. l. — 1862. 58. l. — 1866. 317. l. — 1890. 245. l. — 1899. 720. l. (arczképpel), 782. l. — *Vértes József:* A pest-budai hajóhíd és állóhíd. *Pesti Hírlap.* 1914 febr. 15. — *Viharos:* A Lánczhíd. *Az Ujság.* 1914 jan. 31. — *Zelovich Kornél:* A budapesti Lánczhíd. Budapest, 1899. 8.-r. 40 l. Egy rajzlappal. (Különlenyomat a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönyének 1899 nov. 19-iki számából.) — *Arczképei* Barabás Miklóstól a család és a Budapest Székesfővárosi Múzeum tulajdonában. Vízfestésű, valamint könyomatú arczképei felsorolva Barabás művei között.

73. l. (képpel)

Pest, május 7-kén 1854.

A „Vasárnapi Ujság" hetenként egyszer egy nagy negyedrétü iven jelenik meg. — **Előfizetési dij helyben**: márczius, aprilis, május és junius hónapokra, azaz: *négy hónapra* **40 pkr.** (Házhoz küldve 1 pft.) — Márcziustól fogva utolsó decemberig, azaz: *tiz hónapra* **1 ft. 40 kr. pp.** (Házhoz küldve 2 ft. 24 kr. pp.)

☞ **Postán elküldve** minden egyéb költség nélkül: márczius, aprilis, május és junius hónapokra, azaz: *négy hónapra* **1 pft.** — Márcziustól fogva utolsó decemberig, azaz: *tiz hónapra* **2 ft. 24 kr. pp.** — Az előfizetési dij az alulirt kiadókhoz bérmentve utasitandó. — **Landerer** és **Heckenast**, kiadók (Egyetem-utcza 4 szám alatt).

A buda várhegyi alagut.

Az alábbi igen sikerült metszvény mutatja tisztelt olvasóinknak a nemzeti vállalkozási szellem két legnagyobbszerü emlékét, a lánczhidat és az alagutat.

Mindkét vállalat a feledhetlen gróf Széchenyi István eszméje volt, ez utóbbit akkor, midön ama nagy férfiu a vállára nehezült teher alatt összeroskadt, Ürményi József, derék hazánkfia karolta ujra fel, s a mü, melly tavaly nyáron kezdetett meg, egy év alatt befejeztetéséhez áll közel.

Evállalat sikerét, és a kiviteléhez tartozó adatokat lapjaink legközelebbi számában fogjuk megismertetni.

Clark Ádám

Attila élete.

SZABÓ KÁROLY-tól.

III.

Attila hadjáratai a keleti birodalomban. — II. Theodosius császár összeesküvése Attila élete ellen. — Attila nemes boszuja.

Attila még nagybátyjáról Rofról viszálkodást öröklött a keleti vagy görög császársággal. A görög követek, kik Kr. u. 435. Roffal egyezkedni akartak, öt már nem találták életben; az egyezséget tehát, mellyet a gyenge keleti császár II. Theodosius igen ohajtott, Attilával és Budával kellett megkötniök, még pedig terhes föltételek alatt. A császárnak le kellett mondani minden szövetségről a kunok ellenségeivel, ki kellett adni minden hozzá menekült kun pártütőket és megszökött foglyokat, végre a 350 font arany adó, mellyet a császár eddig évenként Rofnak fizetett, most két annyira, azaz 700 fontra emeltetett. E kemény föltételeket a követek elfogadták, mert Attila ellenkező esetre háboruval fenyegetözött, mihez az elpuhult görög udvarnak se kedve se ereje nem volt. A béke megkötése Margus városa mellett, a mai Szendrő táján Szerviában, szabad ég alatt, lóháton történt; minthogy a kun küldöttek lovaikról leszállva alkudozni nem akartak, s igy a görög követek is illönek látták lóháton jelenni meg. A békét mindkét fél nemzeti szokásai és vallásos szertartásai szerint, ünnepélyes esküvel erösitette meg.

Theodosius, ki szorultságában maga kereste e békét, ugy látszik, később nem igen örömest s nem eléggé lelkiismeretesen teljesitette annak föltételeit. A kötelezett adót, mellyet a görög udvar, Attilát tábornoki czimmel ruházván fel, zsoldnak keresztelt, rendetlenül és hiányosan fizette, s a szökevény kun pártütők birodalmában folyvást titkos menedéket találtak. Attila, ki örömest ragadta meg az alkalmat hatalmának sulyát e gyáva s lelkiismeretlen udvarral éreztetni, fegyvert ragadt. A gazdag Szirmiumot, Alsó-Pannonia régi fővárosát, melly a Szerémségen Mitrovicz mezőváros táján a Száva mellett feküdt, bevette, ezután a Dunán átkelvén, Singidunumot, a mai Belgrád táján, lerombolta s az Al-Duna déli vidékét seregeivel öt napi járó földre földulatta. Kr. u. 441-ben.

Nehány év mulva, mialatt Attila hatalmának bent az országban s a szomszéd népek fölötti megerösitésén dolgozott, a háborunak hamu alatt lappangó szikrája ujra lángra lobbant. Attila roppant erövel rontott a keleti birodalomba; seregei egyik tengertől a másikig száguldoztak, hetven várost dultak fel, egymás után a császár két hadseregét törték össze, s a birodalom szivéig hatottak. Attila már a főváros Konstantinápoly közelébe nyomult, s az eldöntő ütközetet attól alig egy pár napi távolságra vivta és nyerte meg. Ekkor a kétségbeeséssel küzdő császárnak békét ajánl, természetesen igen kemény föltételek alatt. Theodosius, hogy magát és birodalmát megmentse, kénytelen volt ezeket is elfogadni. Attilának hadi költségei kárpótlásául egyszerre fizetendő 6000 font aranyat, ezen fölül évenként 2000 font arany adót kötelezett s birodalmát tartozott a kun szökevények előtt örökre zárva tartani. Ez történt Kr. u. 447-ben.

E rendkivül nagy összeget a most nagy részben megpusztult birodalom rendes adózás utján nem volt képes előteremteni. Attila pedig csak rövid haladékot engedett, s midön ez is eltelt, fővezérének öcscsét Csátot Konstantinápolyba küldte az adó behajtását, ha szükség, fenyegetéssel is eszközölni. A büszke kun követ parancsoló jelenléte mondhatatlanul megalázó volt Theodosiusra nézve; szégyen és boszuvágy szorongatta ennek szivét, de erötlenségének érzetében csak átkozódni tudott, midön hatalmas ellenfelére, most már ugy szólván urára, Attilára csak rá gondolt is. Azonban a kénytelenségnek engedni kellett. A zavarban levő kormány igazságot s törvényt nem tekintve, onnan vette a pénzt, hol rögtön találhatott; az előkelő s vagyonos családokat vérig sarczolta, s a gazdagokat koldusbotra juttatta.

Alig telt egy év a keleti birodalom e nagy romlása után, s Attila Kr. u. 449-ben tavasz felé ujra követeket küldött Konstantinápolyba, egy Edek nevezetü előkelő hunt és egyik kedvelt irnokát, a pannoniai eredetü Orestest. Követelései igen terhelök voltak. Kivánta, hogy a határt országa s a görög birodalom közt barátságosan Naissus (ma Nissza) városához helyezzék, melly az Al-Dunától öt napi járásra esett, s hogy a kunok és görögök országos vásáraikat ezentul e városban, s ne a Duna partján tartsák; kivánta, hogy hozzá legmagasb hivatalokat viselt előkelő férfiakat küldjenek követekül; végre hogy a császár adjon ki minden birodalmában lappangó kun szökevényt, s a görög alattvalók az ő fegyverrel szerzett földjét ne merjék többé mivelni, különben háborut fog inditani. Az erről szóló levelet a követek a császárnak átadták, s ez őket értekezés és a válasz megtudása végett testörsége főnökéhez, a herélt Chrysaphiushoz utasitotta, ki az uralkodni képtelen Theodosius helyett a kormányt vezette. Ezen Chrysaphius egyike volt a legravaszabb, legerkölcstelenebb hatalombitorlóknak, kik gaz czéljaik végett semmi büntől, semmi istentelenségtől nem irtóztak.

A mint Edek a császár palotájából egy Vigil nevezetü tolmács kiséretében Chrysaphius szállására ment, számos márványból és porphyrból épült, aranytól csillogó termeken és folyosókon kellett átjutnia, mellyeknek tündéri fénye, ugy szólván, szeme világát elvette. A pusztákon sátor alatt és nyeregben növekedett és élt gazdag kunnak fogalma sem volt illy pompás lakokról, illy óriási fényüzésről, millyet Konstantinápoly palotáiban talált, s nem győzte azokat a tolmács előtt magasztalni. A ravasz Vigil ezt mindjárt tudtára adta a herélt ministernek, kinek lelkén rögtön egy ördögi gondolat villant át, az elámult követet ura, Attila meggyilkolására megvesztegetni. Mondá azért neki, hogy ő is illy fény közt, illy gyönyörü palotákban élhetne, ha vad hazáját s nemzetét elhagyva, hozzájok költöznék. Edek élénken felelé, hogy urát engedelem nélkül elhagyni bün volna. Most Chrysaphius a követ rangjáról és befolyásáról tudakozódott Attila udvarában, s midön hallá, hogy Edek Attilának egyik testörnagya, gonosz szivét titkos öröm fogta el. „Jó“ mond „ha tudsz hallgatni, roppant kincshez juttatlak; de erről nyugodtan kell beszélgetnünk. Jelenj meg azért nálam estebédre egyedül.“

Edek estve pontosan megjelent, Vigil a tolmács már ott volt. Most a herélt megesketé a követet, hogy beszélgetéseikről a világon senkinek nem fog szólani; azután minden himezés nélkül fölszólitotta öt Attila meggyilkolására. Edek, ki ugy látszik, a gaz udvarnok tervén tul látott, rövid gondolkozás után ajánlotta magát, de a kivitelre, hogy a testöröket megvesztegethesse, pénzt kért, nem sokat, csak 50 font aranyat. A herélt örömest s rögtön akart fizetni, de Edek visszatartóztatta. „Ennyi pénzt — ugymond — társaim és Attila elől, ki hazajövet bennünket sorra vizsgáltat, el nem rejthetnék, s lehetetlen lenne gyanuba nem jönnöm, hanem legjobb lesz, ha Vigilt valami szin alatt velem külditek; én majd vele bővebben értekezem, s ha a tett ideje megjő, ő tudósitni fog, miként juttassátok az aranyat kezemhez.“ Ebben közösen megegyeztek.

Chrysaphius sietett e gaztervet hozzá hasonló társával az udvarmesterrel s magával a császárral is közölni. Azok nem győzték eléggé helyeselni ügyes eljárását, s a kivitel módja fölött egész éjszaka tanakodtak. Végre abban állapodtak meg, hogy Attilához követet küldjenek, ki a császár válaszát átvigye, s e végre a legbecsületesebb embert válaszszák, hogy akár sikerül akár nem a gyilkosság, a követ világszerte ismert becsületessége a császárról a részvételnek minden gyanuját elháritsa. E követ mellé a titokba mélyen avatott Vigilt mint tolmácsot csatolták. Olly annyira biztak e gonoszság diadalába, hogy Attila követeléseire a császári választ tagadólag és visszautasitólag merték szerkeszteni.

Azonban ravasz számitásukban csalatkoztak, s titkos örömük, mellyel a pulyák hatalmas ellenségök halálának hirét lesték, nem sokára meghiusult. Mihelyt ugyanis Edek Maximinus és követtársa Priscus társaságában, kik meg sem gondolták, hogy kiséretökben orvgyilkossal utaznak, a Dunán át hazájába ért, bizonyos ürügy alatt a görög követektől elvált, Attilához sietett, ki nagyszerü vadászatra készülve a közel vidéken mulatott, s előtte mindent fölfedezett.

Attila, bár mennyire fölindult is ez aljas bérgyilkosság hallására, örült az alkalomnak, hogy Theodosiust tettén ragadva, a világ szine előtt egész aljasságában mutathassa be, s méltó boszuval torolhassa meg. Azonban Edek vallomásánál világosabb, tagadhatatlan bizonyságokat akart, mellyekkel elleneit

Pest, május 14-kén 1854.

A ‚Vasárnapi Ujság' hetenként egyszer egy nagy negyedrétü iven jelenik meg. — **Előfizetési dij helyben**: márczius, aprilis, május és junius hónapokra, azaz: *négy hónapra* **40 pkr.** (Házhoz küldve 1 pft.) — Márcziustól fogva utolsó decemberig, azaz: *tiz hónapra* **1 ft. 40 kr. pp.** (Házhoz küldve 2 ft. 24 kr. pp.)

☞ **Postán elküldve** minden egyéb költség nélkül: márczius, aprilis, május és junius hónapokra, azaz: *négy hónapra* **1 pft.** — Márcziustól fogva utolsó decemberig, azaz: *tiz hónapra* **2 ft. 24 kr. pp.** — Az előfizetési dij az alulirt kiadókhoz bérmentve utasitandó. — **Landerer** és **Heckenast**, kiadók (Egyetem-utcza 4. szám alatt).

Angol katonák.

Alábbi képünk a Törökország segélyére küldött angol katonaságot mutatja fel teljes egyenruhájában. Mint látjuk, az sokat hasonlit az osztrák katonai viselethez, csupán szinezve volna észrevehető a különbség, minthogy az angol katonaság egyenruhája skarlát piros. Könnyen kérdezhetné valaki, hogy miért választák e piros szint egyenruhául, miután erre legkönnyebben lehet a csatában czélozni; ez csupán azon okból van, hogy a nemzeti ipar ágát, a piros festék termelést elömozditsák. E képen két huszáros öltözetet is látunk. Mint tudva van, a huszárok fegyvernemét, mellyet Mátyás királyunk alapitott meg, azóta minden nemzet elsajátitotta, s a csatarendben a hadvezérek nélkülözhetlennek találják.

A buda-várhegyi alagut.

Lapjaink mult számában közlők az alagut rajzát, a millyen az teljes bevégeztetésekor fog lenni, leirásával kénytelenek voltunk addig késni, mig az alapos adatokat megszerezhettük. Azon legelső eszme, miszerint a lánczhidról egyenesen a Krisztinavárosba lehessen jutni a várhegyen keresztül, a hazára nézve olly jótékony emlékü gróf Széchényi Istvánnál keletkezett, kinek inditványára épült maga a lánczhid is, bátran számitható a világ nyolczadik csudájának, mert illy széles és mély vizen keresztül olly roppant müvet nem mutathat fel sem az ó, sem az uj világ.

A közbejött évek zivatarai háttérbe szoriták az alagut eszméjét, Széchenyi letünt a tettek mezejéről, mig 1852-ben cs. k. kamarás, Ürményi József ur fáradatlan buzgalma s hazafiui törekvéseinek sikerült a vállalatot életbe léptetni, s egy részvényes társulatot alakitani az alagut létrehozására. Elnökeül az inditványozó fõur választatott meg, a roppant mü gyakorlati kivitelével pedig, a lánczhid épitéséről magasztalva ismert derék épitészünk, Clark Ádám bizatott meg, kinek remek terve szerint történt az eddigi müködés, s az ő buzgó müvezetése mellett folynak a további munkálatok.

Az alagut iránya tökéletesen megfelel a lánczhidénak, ugy hogy ha Pesten a Nákóház előtt megállunk, a lánczhidon és az alaguton keresztül egyenesen a budai Horvátkertbe fogunk láthatni, söt ha a Horváthkert derék tulajdonosa, a szándéklott átjárást létesitendi, akkor e látvány végpontját épen a Krisztinavárosi füstfaragó-kápolna fogja képezni.

Hossza e münek lesz 180 öl, tehát csak 20 öllel kevesebb, mint a lánczhid; széle 5 öl, magassága a bejáratoknál öt és fél öl, melly mindig kissebbedve, középett csak négy ölet képez, melly azonban igy is templomszerü magasság marad. Ez alagut tehát, ha hosszuságára nem is, de aránylagos kiterjedésére nézve ritkitja párját Európában.

A munkálatok 1853. február 10-kén kezdödtek meg, egyszerre három oldalról, ugymint Pest és Buda felöl, és felülről, a budai Györgytérről egy 27 ölnyire lefelé vágott akna által.

A Pest felöl folyó munkálat az aknából visszafelé haladóval még azon év augustus 17-kén találkozott, a Krisztinaváros felöli pedig october 25-én, melly áttörés nagy ünnepélylyel ment végbe. Az egész keresztülfurás hét és fél hónap alatt történt meg.

Az átfurt hegy kevés kivétellel, kemény agyagköböl áll, mellyet általában löporral kellett szaggatni, melly löport, mintegy 800 mázsát Ő cs. k. Felsége legmagasabb kegyelméből a vállalkozók számára ingyen parancsolt kiszolgáltatni.

Ez átvágás még csak olly széles, hogy négy ember haladhat el egymás mellett. Az egész magasság kivágásából ez ideig 24 öl van készen, és faállványokkal ellátva, mikre jö a bolthajtás; az egész alagut végig a legjobbnemü téglákból készült boltozattal levén biztositva örök tartóssága felöl.

Az épitéshez szükségelt vizépitészi meszet magában a hegyben találták az átvágáskor, s ez által a társulat nagy összeget takaritott meg.

Az átjárat két gyalog járdára, s középett egy 20 láb széles kocsiutra lesz felosztva, melly vállalat, mint remélhető, jövő 1855. évi öszig elkészülend.

Addig is folyvást kaphatók részvények, miknek megszerezhetése rendkivül meg van könnyitve az által, hogy a száz forintnyi összeget tiz részletben kell befizetni. Az eddigi munkálatokra még csak most fizettetik be a negyedik részlet.

Ajánljuk a legforóbban e vállalatot hazánkfiai figyelmébe. Hány gazdag község van hazánkban, melly egy-egy részvényt szerezhetne magának, s vagyonosabb polgártársaink meg sem éreznék a megosztott terhet, melly pedig már egy év mulva böven fizetendi a beléfektetett összeg kamatját.

Hogy mire szükséges pedig nekünk ez alagut, megmondom, nem csupán arra, hogy nemzeti lételünknek egy ujabb maradandó emléke legyen abban, nem csak az, hogy Budapest ezáltal szépül, összeköttetése által első rangu várossá emelkedik; hanem egyenesen hazai népünk anyagi haszna végett.

Budapest piacza *egyszerre* kétakkora lesz, mihelyt e két város a lánczhid és alagut által egybeforrott, s mentül nagyobb üzlet forgalom, vásár, kereskedés van Budapesten, annál nagyobb a jóllét az egész környékben, mert a vagyoni fölösleg nem szivárog más vidékekre. Ezért Budapest jólléte által emlekedik az egész környék jólléte, s minden olly intézvény, melly e testvérvárost boldogitja, egyenesen a közjóllétet mozditja elö. Ezért még egyszer ismételjük, hogy vagyonos községeink ne mulasszák el az alkalmat résztvenni e kitünö sikerrel haladó hazai vállalatban is.

Bágyi menyegzö *).

BALLADA.

Más volt Erdély hajdanában! — — —
Nyolczszáz hosszú év előtt,
Ékesebben koronázta
*Bágyi*vár a hegytetőt;
Hol jelenleg a romok közt
Rút bagoly üt laktanyát —
Hajdanában büszke vár-lak
Mint erős sasfészek állt.

Hol a mohos omladék még
A felhőtől is remeg —
S mint a széthullt csontvázak, az
Enyészettel küzdenek:
Több hatalmas hóditókat
Fékeztek meg hajdanán —
Sok dacz, még az égvillám is
Lepattana ércz falán.

Történt egykor, mikoron még
Aranykorát élvezé,
Késő éjjel nagysietve
Vágtat egy lovag felé;
Öltözéke egyszerü, de
Választékony, izletes,
Gyöngéd arcza szép vonásin
Látszik hogy ur, hogy nemes.

S mi e korban ritkaság volt,
Kardja nincsen oldalán —
Mint kalandor titokteljes
Légyottakra megy talán?
Nem. A bágyi várban fényes
Menyegzőnek napja van,
És a vendég oda vágyik
Észrevétlen, titkosan.

Sok vendég közt egy vidéki,
Nem szúr olly könnyen szemet —
S a nélkül, hogy észre vennék
A lakomán részt vehet.
Még az őr is tivornyázik
A várkapu nyitva áll —
Ki vendégi jogra vágyik
Ide jöjjön, itt talál!

Szépen süt a hold sugára
A sötét vidék felett;
De a várból szétözönlő
Világitás fényesebb — — —
Kellemes az esti szellő
Melly a fákat lengeti,
S összeolvad a zenével
Melly a várból szálla ki.

Bent a várban — — de mint fessem
A pompát, a fényözönt,
Hol a szemek káprázának
Az arany, a fény között.
Sándor István a vidéken
Leghatalmasb ur vala —
Nincs Erdélyben, a ki véle
Versenyzésre szállana.

S egyetlen egy leányának
Menyegzője tartatik —
Igy tehát a kedv s mulatság
Meg sem állhat holnapig.
A sok szép lány tánczra perdül
A mig csak szól a zene —
S az ifjaknak, hol leány van
Vajjon még mi kellene?

Az asszonyok elcsevegnek,
Mi hogy történt hajdanán?
Minő fény van Magyarhonban
László király udvarán?
Nincs előttök thea, kávé,
Nincs előttök csemege —
Mégis vigan elidőzik
Ifja, véne, örege.

De másképen áll egészen
Az urak közt a dolog,
Hol a beszéd szőnyegén a
Legujabb törvény forog,
Melly Rákoson hozatott a
Leányfiuság felett,
De a mellyben megegyezni
Nem tudtak a székelyek.

A merre huz az önérdek,
Arra vonzott mindenik,
A vita is elkezdett már
Komolyabb szint ölteni;
Nem egy volt, ki borhevülten
Fenyegetve felkiált,
Sértegetve káromolni
A törvényt és a királyt.

Sándor István zavarában
Nem tudja hogy mit tegyen,
Vendégétől önlakában
Sértve a hon s fejdelem.
Vagy szivélyes házi gazda
Legyen, vagy hü hazafi?
Türje-é e túlcsapongást,
Vagy ellent kell állani?

Kér, eseng, de mind hiába! —
Nincs szavának sikere,
Háziuri tekintélylyel
Szinte nem megy semmire;
Féktelenség mámorában
Kiki azt tesz, mit akar —
S a czéltvesztett társaságban
Szörnyü nagy lesz a zavar.

Vége lett a nászzenének,
Üres lőn a tánczterem,
Ifja, véne, egytől egyig,
A vitázók közt terem.
És van lárma — egy vendég a
Másikával összevesz — —
Sándor István aggodalma
Perczről perczre nőni kezd.

---

*) A fiatal reménydus költönek „Romvirágok" czim alatt megjelenendő gyüjteményéből.

Szerk.

17. szám.

Vasárnapi Ujság

Pest, aprilis 27-én 1856.

A „Vasárnapi Ujság“ hetenként egyszer egy nagy negyedrétü iven jelenik meg. — **Előfizetési dij** január—juniusig azaz: 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy **postai uton a „Politikai ujdonságokkal“** együtt **csupán csak 3 ft. pp.** Az előfizetési dij a „Vasárnapi Ujság“ kiadó-hivatalához (egyetemutcza 4. sz.) bérmentve utasitandó.

A pestbudai alagút.

Igaz ugyan, hogy a testvér-főváros lakói élvezik leginkább az alagút kellemét s kényelmét: de ugy hiszszük minden magyar embernek kedves dolgot cselekszünk, ha azzal megismertetjük, miután ez hazánk tulajdona s dísze, épen ugy mint a páratlan nagyszerüségü lánczhid. — Hogy vidéki olvasónk is tökéletes fogalmat nyerjen ezen csuda müről, egy kis helyismertetést bocsátandók előre. A budai várhegy gerincze a pesti oldalra menetelesen lejtősödik, annyira hogy csak egy sorház fér el alatta a Dunaparton; tulról völgy veszi körül, mellyben Budának egy része fekszik. A ki a testvérvárost összekötő pontból, jelesül a lánczhidról kiindulva Budának emlitett völgyi részébe, s a völgyön tuli hegyekre akara jutni, legalább is félórai kellemetlen kerülő útra kelle magát elszánnia.

Ezen érezhető kellemetlenségre gondolt a nemes gr. Széchenyi István, azon feledhetlen hazafi, ki annyi nemes münek vala hazánkban kezdője, inditványozója s teremtője; midőn az alagút eszméjét legelső megpenditette, s szavára már 1845-ben társulat alakult az eszme megtestesitésére. A legközelebb lefolyt események meggátolták a terv megkezdését, s talán örökre el is alszik, ha közhasznu vállalatairól ismeretes hazánkfia Ürményi József ur az eszmét 1852-ben ujra fel nem eleveniti, s oda nem érleli, hogy egy részvénytársulat alakult, melly legfelsőbb helybenhagyás után 1850. aug. 24. legelső közgyülését meg is tartotta. A közgyülés tagjaiból 24 személyből álló választmány bizatott meg a nemes alapitó elnöklete alatt a munkálatok vezetésével; épitése pedig azon férfiura, ki tervét készitette, a világhires Clark Ádámra bizatott, ki a lánczhid hasonnevü teremtője halála után ezen dicső, bámulatos müvét tökélyre vitte. Megemlítendő, hogy ő Felsége 800 mázsa löport ajándékozott a hegy szétszóratására, miért is a cs. kir. katonaságnak szabad átjárás határoztatott.

Clark Ádám, a budapesti lánczhid s a buda-várhegyi alagút épitőmestere.

Ha látta valaki azon roppant sziklatömegeket, azt gondolta talán év tized kell azok téglávali kibéllelésére, s ime a roppant mü már kész, a testvér-város lakosai élvezhetik annak jótékonyságát. Csak az képes felfogni ezen mü nagyszerüségét, ki az első szikla szétvettetése óta az utolsó tégla beleillesztéseig figyelemmel kisérhette annak készitését.

A lánczhidon áthaladva alig nehány lépésnyire a hegy tövében ott tátong az alagút féltojás alaku öble. Az öböl szájához lépve egy hosszu lámpasorzat tünik fel, melly a kijárásnál csak szikraként csillog, mig az egész fénytengert áraszt a roppant boltozat alatt. Midőn az öböl szájából elindulva Buda felé haladunk, lassanként eltünnek Pest házsorai, s a nyilásnál felbukkanó emberek csak törpéknek látszanak, s egyszer csak Budán a Horváth-kertben találjuk magunkat.

Igy vándorol az ember a hegy, várfalak, királyi palota, várépületek alatt, s öt percz lefolyása mulva Buda völgyi részén van, mire ez előtt jó időben is fél óra kivántatott.

Az alagút hossza 180, szélessége 5 öl, a lánczhid hossza 200 öl, képzeljen magának most mindenki 180 öles föld alatti utat. Legnagyobb magassága 5 öl, 3 láb, 7 hüvelyk; közepén 4 öl 1 láb, 2 hüvelyk.

Kettős kocsi- és gyalogut van benne. Gyalog átmenő dija 1, lóé 3 kr. Megnyitása 65 első napján 5698 ft. 44 kr. hozott be, tehát egy napra 87 ftot.

A középponttól tiz ölnyire egy öböl nyulik föl, melly a vár főpiaczára vezet föl, mellynek magassága 28 öl.

Ha az alagút s kikötő elkészül a hidfő két oldalán, méltóságos tekintetet nyerend a testvérváros közép vonala. — A gyönyörü házsor, szabad tér, kikötő, a nyüsgő életü, gőzösök, vontató hajók, csónakokkal hemzsegő országos folyam, a lánczhíd, alagút olly tünemények, minőket a birodalom egy fővárosa sem képes felmutatni.

B.

Clark Ádám

Szücs Pál gazda.

(Genre.)

„Szép jó estét lelki atyám.“
És fogadj Isten-évei kész
Visszonozni Szücs Pál gazdát
A munkás, a szelid lelkész.

„Ki tudná a mi sorunkat
Ollyan Isten-igazába'
Miként lelki atyám — mond Pál
Alázatos képet vágva —

Egy jó szóért fordultam be
Hogy a szót ne szaporitsam,
És tiszteletes uramat
Itt sokáig ne busitsam.“

„Oh örömest Pali szomszéd
— Mond a lelkész — kelmed baját,
Ha ugy mint én, de különben
Talán senki se látja át.

A nyomornak mázsás terhe
Nem akar hullni válláról,
A szegénység könyököl ki
Két lantornás ablakából;

De engedjen meg Pál szomszéd,
S fogadja el jó tanácsom',
Ennyi bajnak, ennyi rosznak
Fő okát én kedbe' látom;

Gazdasága nincsen rendén,
Földét lepi parlag gyomja
Estéit a korcsmán tölti,
S naphosszant az álom nyomja.

Bizon bizon nem viseli
Magát aként a mint illik,
Ugyan mondja meg csak, hogy a
Templomajtó merre nyilik?

Ha mezgésen *) haza megyen
Felesége bús napot lát,
A semmiből mért nem főzött
Jó ebédet, jó vacsorát.

Ekéjénél felesége
Be sokkal többször kap pántot,
S jajjához éhes gyermeki
Fujnak szomoru discantot.

Mig meg nem tér, és azt hiszi
Szomszéd, hogy élnie igy jó,
Szegénysége mind kiséri,
Mint egy sarkát maró kigyó.

Legyen csak józan életü
Isten-félő szelid, munkás,
Gyarapodni, lépesedni,
És boldogulni fog mint más.“

„Pontos szavak—monda Szücs Pál—
De most nem azért jöttem én,
A papbérből lelki atyám
Mit enged csak el az idén?“

„Örömest segitek szomszéd,
Hogy ha javulását látom,
Ugy harmincz pengő krajczárral
A papbért alább bocsátom.“

— Mond a lelkész — és Pál gazda
Igen szépen meg köszönte,
És haza megy gyors léptekkel,
Azaz a csapszékbe szinte.

„Ide Áron, ki lelked van,
Az italod közepéből,
Mert különben a falad ki-
Aztán hat záp fogad bédől

Torony-magas kedvem vagyon,
A lelki kakasnál voltam,
S a papbérből harmincz krajczárt
Igen szépen meg spóroltam;

Hiszen ez tiszta nyereség,
— Mond — hadd iszom meg előre.“
Még a róka sehol sincsen
S be van iva már a bőre.

S ugy lesz holnap mint tegnap volt,
És Áronhoz addig jára,
A mig minden kis vagyonát
Fel-felhordá garadjára.

Egy párral kevesebb fujja
Már a szomorú discantot
Mert kettőt gyermeki közől
Az éhség a sirba rántott.

Szegény neje se huzza már
Sokáig az élet terhét,
Elcsigázva sirba viszi
Ma holnap kinos keresztjét.

Zálogban van Pál gazdának
Feje felett háza is már,
Mit bánja? ő rá a megye
Bólthajtásos szállása vár.

Hory Farkas.

*) Tájszó = ittas.

Álló csizmadia-müasztal.

Tekintetes szerkesztő ur! — A tekintetes ur soraim következtében szives vala a „Vasárnapi ujság“ 12-ik számának „Szerkesztői mondanivalók“ rovatában engem felhivni arra, hogy az általam feltalált czipész- (Schuster) gépet rajzoltatnám le és a tekintetes urnak ezen rajzot küldeném meg.

Ezen becses és engem egyszerü szegény mesterembert igen megtisztelő felhivásnak annyival inkább készséggel a következőkben megfelelni kivánok; mivel a tekintetes ur becses felhivása által felbátoritva, gépemet, az eddig itten városunkban is ismeretlent, több értelmes uraknak és orvosoknak bemutattam, kik mindnyájan találmányom iránt igen nagy meglepetésüket nyilvániták, különösen pedig az orvos urak ezt a csizmadia- és vargamesteremberekre nézve nagyon hasznosnak s az egészség fentartására nagyon üdvösnek találták; sőt némellyek az érdemes urak közül arra is felbátorítottak engem, hogy ezen gépemnek modellját a magas cs. kir. kereskedelmi és iparminiszteriumhoz küldeném fel. — Én illy bátoritások után gépemet sajátkezüleg faragva 8 hüvelyknyi nagyságban elkészítettem, mellyet az érintett magas helyre elküldeni kivánok; ezen kis modellről rajzolá le az engem bátoritó jó urak egyike gépemet, mint itten következik **).

Hogy gépem szerkezete, — mellyet én örömmel bocsátok a világ elébe, — könnyebben felfogható lehessen; szükségesnek találtam annak egyes részeit elébb lerajzolni, s azután közleményemnek végén azt egészben előadni.

Itten *A* alatt látható az ülőpad, mellynek magassága a szokott ülőszékek magasságával egyenlő, s igy jóval magasabb az eddigi gyakorlatban létező kerek schuszterszéknél: minek az az előnye van, hogy a lábak az alacsony ülés miatt nem kuporodnak annyira, mint az eddigi kerek székeknél, s igy az ülés sokkal kényelmesebb s az inakat nem összezsugorító. Az *A* alatti ülőpadnak *a* nyilásába helyheztetik a *B* és *C* alatti géprész, a *b* nyilásba pedig a *D* alatti rész. *A c* alatti lábfőhöz *d* sróf van alkalmazva, melly kapcsolatban tartja azt az ülőpaddal, ugy azonban, hogy az szabadon járjon, s igy bármelly egyenetlen szoba földezetén is az ülőpad mindig tökéletes virányosságban létezik. Az *e* ékecske a *B* és *C* géprészeket az ülőpadhoz erösíti.

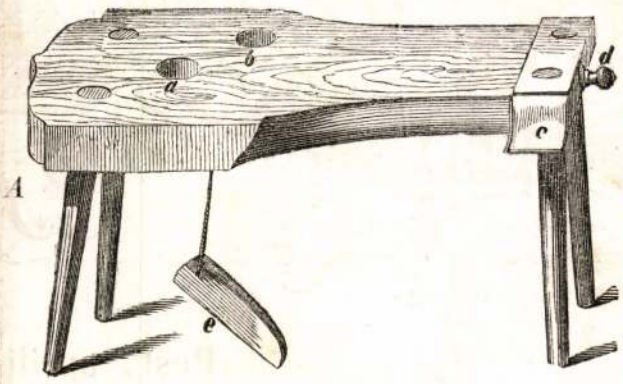

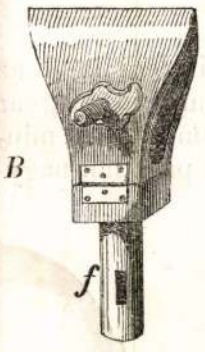

A *B* alatti géprész közönségesen klemának neveztetik, mellyen a csizma szárának minden munkája elvégezhető, ugy mindennemü tüzések, tóldások stb. Ennek azon előnye van, hogy vonalt adván a varráshoz, tüzéshez, igy az egy hónapos inas is, kinek a mesterséghez hajlama van, a legszabatosabban varrhat. E *B* alatti rész az ülőpad *a* nyilásába tétetik az *f* csapnál fogva, és az *e* ékkel a padhoz erösittetik.

A *C* alatt látható rész a csizmafejének összeállitására használtatik, mellynek *g*, *h* és *i* alatti oszlopaira alkalmaztatik a csizmafő a kaptárai foglalás után, — a lefoglalt csizmafő a *k* alatti sróf s srófháznál fogva az ezekhez kapcsolt csatos szíjjal annyira szorittatik, mig a fogantyus oszlop tetején mozdulatlan állást vészen. — Az *l* alatti sróf segitségével az *i* oszlop kiebb vagy belebb mozditható a készitendö mü nagyságához képest: ugyszinte a *g* oszlop *m* pontjával átellenben szinte sróf van, melly a *g* oszlopot felnyithatóva teszi a mü minőségéhez képest. A *h* oszlop, mint közép gyámol, a müdarabot lejebb vagy felebb emeli ahhoz képest, a mint az *n* szerint több, vagy kevesebb börkarikácskák tétetnek alá. — A *C* alatti rész az *f* csapnál fogva az ülőpad *a* nyilásába tétetik és az *é* ékecskével leszorittatik. A *g*, *h* és *i* oszlopok végei megbörözve s szörrel kitömve vannak, hogy a mü alatt lévö anyagot szoritás közben meg ne sértsék.

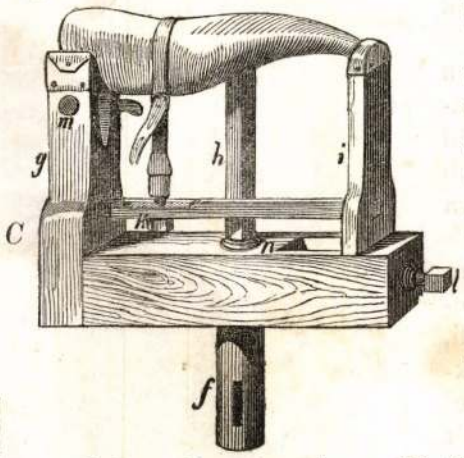

A *D* alatti rész az *o* alatti csapnál fogva az ülőpad *b* nyilásába alkalmaztatik, s annak a tetején a talp- és sarkbörök kiveretnek, mellyek eddigelé a térden egy bombadarabon verettek ki, s ez a testnek igen kellemetlen rángatást okozott. A *p* egy lapos homoru vas, mellynek füle a *q* vasékkel megerösitetik.

Az *E* alatti rész a téli bagaria-csizmák szárának varrására használtatik, melly a *C* géprészbe a kaptafa helyett alkalmaztatik, s a *k* alatti strófháznál fogva a csatos szíjjal leszorittatik.

A rajz kétségtelenül kimutatja, hogy ezen gépnél a lábbelik

**) Nagyra becsüljük tisztelt kézmüves hazánkfiának azon szives készségét, melylyel e találmányát velünk közölni sietett. Ha felveszszük, hány ezer meg ezer ember nyomorodik el egészségrontó görnyedés miatt azon igen becsülendő kézmüves osztályból, mellynek munkáját ur és szegény egyaránt használja, ez öket felmentó találmányt szivesen kell üdvözölnünk; külföldön hasonló állva dolgozó csizmadia-asztal feltalálásával nagy zajt ütöttek nem rég, csakhogy az sok költségbe kerül, nem szegény embernek való, mig ez egyszerü olcsón és akárki által kiállítható. Szerk.

Vas. Ujs. 1856. 22

viseltetnek, miszerint a legkisebb beirt papirdarabkát becses drágaság gyanánt megőrzik; mindazáltal azon anyag iránt, mellyből e fontos gyártmány készül, meglehetősen homályos és zavart fogalmak uralkodnak.

Köztudomásu dolog, hogy elviselt fehérnemüek foszló rongyai képezik a papir legközönségesebb s egyszersmind legalkalmasabb anyagát, mit, kis és nagy várasok szemétdombjain s falvakban szerteszét a rongyszedő fiúk összegyüjtvén, a nagyban rongygyal üzérkedő kalmároknak drága pénzen eladnak, kik az illy rongyhalmazokat viszont a papirgyárakba, papirmalmokba szállitják.

A rongyok legnagyobbrészt a növények elhasznált fonható rostszálaiból származnak, mindazáltal a nyers rostszálakat jóságra s papirgyártásrai alkalmazhatóságra több oknál fogva tetemesen felülmúlják. A rongyban találtató rostok minden tisztátalanságtól mentek, mitől a nyers növényrostot csak bonyolódott átdolgozás tek, gyártmánya alig lenne olcsóbb azon szövetnél, mellyből a rongy származott. — Már ha veszszük, miszerint egy röf szélességü papirosnak röfe legfeljebb nehány krajczárba kerül, mig a középfinomságu vászon röfének ára 24—30 krajczárra söt többre is rug, könynyen megfogható, hogy ha a papirgyárnok elhasznált rongyok helyett nyers rostokból akarná készíteni papirosát, ez olly drága lenne, ára olly magasra rúgna, miszerint csak a gazdagok fényüzési czikkét képezné, s igy a könyvek, hirlapok ára szertelen emelkedvén, a nép alsóbb osztályai a tudatlanság lelki homályából nem csak ki nem bontakoznának, söt miveltségben s erkölcsiségben mind mélyebbre sülyednének. Sokat lehetne e tárgyról még mondani, de ebből is eléggé láthatni, miszerint a papirgyártás egyedül ott üzethetik sikeresen, hol sürü s nagy népesség nagymennyiségü rongyot állit elö.

A papirgyártás ügye mindazáltal nem igen jól állana, ha kizá-

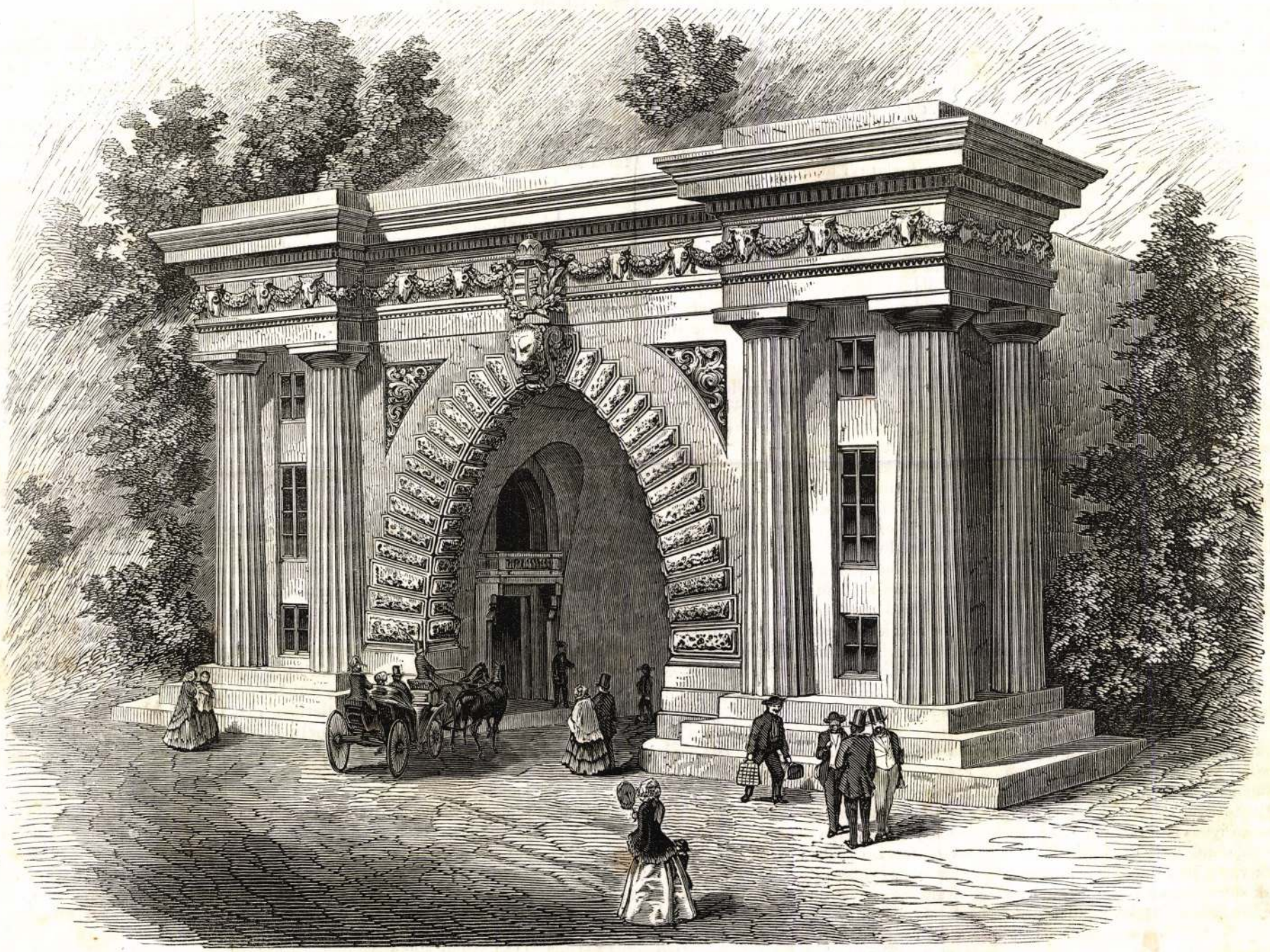

Budapesti alagút kapuzata.

folytán lehet s kellene megszabadítani; a rongynál ezen tisztitási eljárás költségeit a ruhagyártás viselte, s a papirgyártó már olly anyaggal dolgozik, melly mások által minden kitelhető módon töretvén, hajtogattatván s dörzsöltetvén, ép ez által reá nézve a legkeresettebb s legalkalmasb anyaggá vált. Ezen szemétre vetett s lábbal tiprott hulladéknak kellő feldolgozásával s értékesitésével ünnepelheti csak az ujkor miveltségi korányának hasadását Emeli a rongy becsét azon körülmény is, miszerint minden ember a papirgyártónak ingyen dolgozik, testén hordván s ez által elökészitvén a leendő papir anyagát, mi által, tekintve az emberiség millióit, a papirgyárnok évente roppant összegeket gazdál meg. — Végre a rongyban talált rostszálak olly nemes eredetüek, miszerint, ha a papirgyárnok papirjának készitéséhez olly finom kendert, lent vagy pamutot venne, mint a millyet egykor a rongygyá lett vászon készitéséhez vetrólag a rongyra, mint a len és kender hulladékaira, szorulna; söt talán ép olly roszul, mint az időben, midön az egyiptusi *papyrus* növényből vett tekercsek, s az állatok kikészitett böréből gyártott *pergamen*-levelek, az emberi ész számtalan terményeinek felvételére elégtelenekké váltak. Számos régi remekiró munkája az irásanyag drágasága és szüke miatt veszett el. A középkor setét korszakaiban, főleg annak első századaiban ugyanis a régi költök verseivel beirt hártyákról, gazdálkodásból, a régi irást lecsiszolták, s uj mézga- s krétaréteggel bevonván, az igy nyert uj lapra, uj dolgokat irtak. Régi legendák, krónikák és számolási könyvekben nem egy remekmunka létezik eltemetve. De korunk tudósai több régi remekiró munkáját támaszták fel ujra, lemosván a második réteget s az ismét feltünő eredeti vonások nyomaiból kibetüzvén az egész munkát.

(Vége következik.)

TÁRHÁZ.

Gazdákat érdeklö rovat.

Házi-orvos. — Szőlő-gyógymód jalappa-szőlővel. — Olly egyéneknek ajánlható, kik vértorlódásokban, hasdugulásokban, arany eres s szivbajokban, rásztkórban (hypochondria), szédelgésben, megrögzött bőrkiütésekben, görvélyben (scrophula), köszvényben szenvednek továbbá az ülő helyzetet követő, és elmét foglalkodtató egyéneknél.

A beteg az egész orvoslási idő alatt, melly 14 napig tart, sok szőlőn és kevés fehér kenyéren kivül egyebet ne egyék.

Jalappa szőlőt a közönséges fehér szőlőből kell késziteni, még pedig a következő módon u. m.:

Az e czélra megválasztott szőlőtőkének gyökere s töve földmentesitetik, s ennek környékére 4 evő kanálnyi jalappa-gyökérpor hintetik, mellyre az elkapart föld az előbbi mód szerint visszakapáltatik, s jól letipratik.

Ezt akkor kell tenni minden évben, midőn a szőlőtőke levelet hoz.

A jalappát nagyobbszerü füszeres boltokban vásárolhatni, gyógyszertárból orvos rendelete mellett kaphatni.

A melly szőlőtőke jalappát kap, annak fürtjei sajátszerü olvasztó, oszlató, vércsillapitó, ritkitó, s nedvjavitó, anyagváltoztató, székeltető erőt nyernek, melly sokkal czélirányosabban hat az egyszerü szőlőnél és jalappánál.

Készitése nem nagy munkába és költségbe is kevesebbe kerül, mint mennyit az egészséges jólét, s maga az élet ér.

E kezelési eljárás mellett a válalkozó reményeiben csalódni nem fog, azért halálosan vétkezik mind az, ki egészséges élete fentartásáért e kis áldozatot is unatkozik megtenni, ha csak egy talpalatnyi földnek is birtokosa.

Én ezt már megkisérlettem, ugyan azért bátorkodtam is nyilvánosságra hozni, mert hozzá határtalanná lett bizalmam. *Tersanczky*, orvos.

Irodalom.

△ Vannak könyvek, mellyekhöz körülbelől ollyan az ember viszonya, mint a jó baráthoz, — nélkülözhetlenek; folyvást körünkben ohajtjuk tartani, sőt állandóul birni akarjuk, mert minduntalan jó tanácsára szorulunk. A mindennapi életben kalauzul, utmutatóul szolgáló kézikönyveket sorolhatjuk ide. Illyenek:

1. *Farkas Elek* által szerkesztett: *Legujabb népszerü magyar levelező és házi ügyvéd*, vagyis mindennemü viszonyokban előforduló levelek, bármiféle iratok és oklevelek szerkesztésére vezérlő segéd kézikönyv. Számos példákkal felvilágositva, *7-ik javitott és a mostani törvények és viszonyokhoz alkalmazott kiadás*. Pest, 1855. Heckenast Gusztáv tulajdona. 374 lap. Ára csinos boritékba füzve 48 kr. — Szerzőt két tekintet birta jelen munkájának ujbóli átdolgozására; u. m. a külföldi irodalomnak időközbeni előhaladása, mellynek mezejéről, mi szép és jeles volt, hazánk viszonyaihoz alkalmazva átültetni, czélszerünek találta; továbbá a jogéletünkben történt gyökeres átalakitás, mi az előbbi kiadások lényeges módositását tette szükségessé. S hogy e tekintetek a mű szerkesztésekor kellőkép méltányoltattak, azt a nyájas olvasó a munka átlapozásakor bőven tapasztalandja. Idejárult a kiadó Heckenast ur ohajtása, e művet minél olcsóbbá tenni és igy a kevesbé tehetőseknek is módot nyujtani e közhasznu munka megszerzésére, mi az olly czikkeknek, mellyek más helyre illenek inkább, mint a levelezőbe, kihagyásával eszközöltetett, s ez által az olvasó most e munkához ivét 2 krjával számitva, juthat hozzá, minél nagyobb olcsóságot, tekintve a munkának a közéletbeni haszonvehetőségét, képzelnünk sem lehet.

2. *Utmutatás arra nézve, hogy mikép kelljen azon feleknek, kiknek a magyar-, horvát- és tótországi, a szerbvajdasági s a temesi bánsági földtehermentesitési pénzalapban igényeik vannak, ezen igényeket érvényesiteniök.* Magyar és német szöveggel. Pest, 1855. Heckenast Gusztáv tulajdona. — A megváltozott jogviszonyok következtében számos családnak van hazánkban olyatén igénye, mellynek érvényesitésére a jelen munka szükséges utmutató és kalauzul szolgál, és minthogy a jogok fentartása időhöz és formaszerüséghöz van kötve, mellyek elmulasztásával a legnagyobb értékek is koczkáztatnak sőt veszendőségbe mennek: azért e mű megszerzését, mellynek ára különben is csak 24 kr. minden érdekeltnek ajánlhatjuk.

3. *Az 1855 augusztus 18-ki ausztriai concordatum fölvilágositása.* Németből forditva és a concordatum deák és magyar hivatalos szövegével. Pest, 1856. Kiadja Heckenast Gusztáv. Ára boritékba füzve 1 pft. — A jelen munkában közlött concordatum az egyházi hatalomnak mind az állam mind a hivek irányában és ezeknek egymás közti viszonyát némiekben tetemesen módositandja. A cs. k. magas miniszterium a birodalom érsekeit s püspökeit húsvétutáni másod vasárnapra hivta egybe tanácskozni a concordatumnak minél előbb öszhangzatos életbeléptetése iránt. A kikre tehát az érintett ujabb egyházi rendszabályok ki fognak terjedni, és jövőben maguk mihöz tartása végett, a corcordatum minden pontjai iránt felvilágositást nyerni kivánnak, azoknak kellő szolgálatot teend ezen kézikönyv, melly az egyházi egyezmény pontjait bőven magyarázza és felvilágositó jegyzetekkel látja el. A lelkészeket, birákat és ügyvédeket elég csak figyelmeztetnünk is, a nekik olly annyira szükséges munkára.

Mi ujság?

⸗ Ő császári kir. fensége Hildegarde főherczegnő védelme alatt álló jótékony nőegylet 1855. april 1-től 1856. márt. 31-iki kiadása 10,473 f. Szép szám, de azért nem minden szüköllködőn lehet vele segiteni, azért nyissák meg erszényüket, kiket Isten megáldott.

⸗ Fehérmegyében Sár-Bogárd vásárszabadalmat kapott, s mint halljuk, biberunt magnum áldomás. A kinek semmi vásárolni valója nincs is Sár-Bogárdon, meglátogassa, mert Sár-Bogárdon sok jó ember lakik.

⸗ Mistofalun tűz ütött ki, még pedig a szülei gondviselés nélkül otthon hagyott gyermekek miatt, kik tüzet raktak a szobában, s csaknem ben égtek. Gondolkozott-e már valamelly helység a kebelében felállitandó kisdedovóról. Hej pedig de hasznos, és szükséges intézet lenne ez mind a gyermekek, mind a szülékre nézve.

⸗ Ungvárott egy olvasó társaság van alakulóban 20 p. forint részvénydijjal. Örömmel üdvözöljük ezen társaságot, csak azt nem tudjuk helyeselni, hogy a bevásárlott könyveket évenként dobra ütik; mert ez által a könyv sok kézbe megy, pedig az lenne ohajtandó, hogy könyvtár-szegény hazánkban különösen magyar könyvtárak alakuljanak. Oda czélzott a lapunkban megjelent „Községi könyvtárakról“ irt czikk, hova Ungvár törekszik; és ezt minden nagyobb község megteheti, a hol nem jut 20 p. f., elég lesz 20 p. kr. is, csak lendítsünk valamit.

⸗ Emlitve volt lapunkban hogy báró Kemény József pompás könyvtárát, Erdély leendő muzeumának hagyományozta, s mi már akkor kijelentettük, hogy addig a magyar nemzeti muzeumban tétethetnék le őrizés végett: örömmel tudatjuk, hogy Kubinyi Ágoston, muzeumunk igazgatója felszólitatott említett könytár átvételére.

⸗ Báró Podmaniczky Frigyes „Tessék ibolyát venni“ czimü öt kötetes regényt fejezett be. Szabad legyen őt mint bárót megkérni, hogy olcsón árultassa regényét, hogy az szegényebbekhez is bejuthasson.

⸗ Csak ne dicsekednék aztán sok ország olly nagyon azzal a civilisatióval! Virginiában a charlottevillei egyetem tanulói Stove Harriet a „Tamás bátya kunyhója“ szerzőjének arczképét nyilvánosan megégették, hogy mert irni a rabszolgaság ellen. Már én azt mondom, hogy az illyen mivelt fraterekből vagy rabszolga, vagy rabszolgakereskedő válhatik csak; s mi annyival állunk Virginia fölött, hogy tanulóink elevenen azt égetnék meg, ki a rabszolgaság mellett irna.

⸗ April 16 árol irják Aradról, hogy egy tartós jó eső felüdítette lankadt vidéküket, s ollyan aratást várnak hogy jobbat kivánni sem lehet. Adja Isten, szivemből kivánom a derék aradiaknak.

⸗ „Megvetésem és utálatomnak
Hitvány tárgya ember a neved“

talán ollyan forma történetet olvasott Petőfi, midőn ezen költeményét irta, mint mellyet most adandok elő: Birminghámban a rendőrség arról értesitetett hogy Kennedy nevü szinházi diszitő 14 év óta házában elzárva tartja leányát, s őrültség ürügye alatt az emberi társaságból kizárja. A rendőrhivatalnokok erővel utat törtek a megnevezett helyhez, s egy napvilágtól gondosan elzárt szobában egy mezitelen, szurtos, kegyetlenül elcsigázott, hosszu körmü, egész testén megszőrösödött alig emberi lényhez hasonlitó leányt találtak csupasz szalmán kuczorogva. Orvosi vizsgálat után sem tünt ki a szerencsétlenen őrültség nyoma. És ezt apa tette saját gyermekével. Lehet-e Petőfiként nagyobb szörnyeteget találni az embernél?

⸗ Örömmel tudatjuk, hogy lapunk 10 és 11 számában megjelent czikk a „Községi könyvtárak“ról viszhangra talált, nemcsak Ungvárott, Zilahon is üdvösnek látják ennek létesitését. Csak rajta uraim! menjetek elől példával, s ezeren fognak követni, de a dicsősség tietek lesz.

⸗ Nem régiben a marcali kerületben tűz ütött ki egy faluban, melly azt csaknem egészen elhamvasztá: a helység volt földes ura ingyen szolgáltatott fát, és fele árért téglát. Csak azt sajnáljuk, hogy nevét nem tudjuk ezen nemes emberbarátnak.

⸗ Van nemzeti, képes, nagy, kis, humoristikus, gazdasági, hölgy naptárunk, lesz szini is, mellyet Bolnai, Dobsa Lajos, Tóth Kálmán szerkeztendnek.

⸗ Székes Fehérvárott mint halljuk a városi előljáróság nem állhatja tovább a borzasztó hegyes kövezetet, s e végből 95,000 forintot határozott járdák csinálására. Ezt a csekélységet csizmakimélésen is kinyerik.

⸗ Mult csötörtökön ment végbe a pesti műegylet ez évi sorsolása. Több nyertesek e következő számú részvényesek: 1201,19, 9019, 1013, 3755, 3647, 1904, 4154, 1330, 6359, 10,993, 10,174. Tudom várják többen is hogy számuk következni fog, de biz ott nem nyertünk.

⸗ A nemzet muzeum teremeit, mellyek eddig zárva voltak a jövő hóban megnyitják.

⸗ Pénznek szerelme, léleknek gyötrelme, megmondták azt régen édes apáink. Wiener-Neustadtban egy fiatal hölgy délelőtti 11 órakor meglátogatott egy özvegy tisztviselőnét, s rázárván az ajtót, borotvával nyakának rohant, s tetemesen megsebesitette: de az nem vesztvén el lélekjelenlétét a borotvát kicsikarta a gyilkos kezéből, és segitségért kiabált, melly is az ajtót rájuk törvén a véres hölgyeket folytonos küzdelemben találta. S mi vitte gyilkost-e borzasztó tettre? hogy az özvegy nehány forintocskáját elsajátithassa. Kaparj kurta, s neked is lesz.

⸗ Sajátságos lóhiba. Egy uri ember potom árért vett a szegszárdi vásárban egy csinos, derék lovat. Midőn az alku megtörtént, s a ló árát kifizette, „barátom! — mondá az eladónak — valld meg igazán mi baja e lónak hogy olly olcsón adtad? — Semmi más . . . . . ezen csekélységet . . . . . fogadá

TÁRHÁZ.

Gazdákat érdeklö rovat.

Házi-orvos. — Szölö-gyógymód jalappa-szölövel. — Olly egyéneknek ajánlható, kik vértorlódásokban, hasdugulásokban, arany eres s szivbajokban, rásztkórban (hypochondria), szédelgésben, megrögzött bőrkiütésekben, görvélyben (scrophula), köszvényben szenvednek továbbá az ülő helyzetet követő, és elmét foglalkodtató egyéneknél.

A beteg az egész orvoslási idő alatt, melly 14 napig tart, sok szőlőn és kevés fehér kenyéren kivül egyebet ne egyék.

Jalappa szőlőt a közönséges fehér szőlőből kell késziteni, még pedig a következő módon u. m. :

Az e czélra megválasztott szőlőtőkének gyökere s töve földmentesitetik, s ennek környékére 4 evő kanálnyi jalappa-gyökérpor hintetik, mellyre az elkapart föld az előbbi mód szerint visszakapáltatik, s jól letipratik.

Ezt akkor kell tenni minden évben, midőn a szőlőtőke levelet hoz.

A jalappát nagyobbszerü füszeres boltokban vásárolhatni, gyógyszertárból orvos rendelete mellett kaphatni.

A melly szőlőtőke jalappát kap, annak fürtjei sajátszerü olvasztó, oszlató, vércsillapitó, ritkitó, s nedvjavitó, anyagváltoztató, székeltető erőt nyernek, melly sokkal czélirányosabban hat az egyszerü szőlőnél és jalappánál.

Készitése nem nagy munkába és költségbe is kevesebbe kerül, mint mennyit az egészséges jólét, s maga az élet ér.

E kezelési eljárás mellett a vállalkozó reményeiben csalódni nem fog, azért halálosan vétkezik mind az, ki egészséges élete fentartásáért e kis áldozatot is unatkozik megtenni, ha csak egy talpalatnyi földnek is birtokosa.

Én ezt már megkisérlettem, ugyan azért bátorkodtam is nyilvánosságra hozni, mert hozzá határtalanná lett bizalmam. *Tersanczky*, orvos.

Irodalom.

△ Vannak könyvek, mellyekhöz körülbelől ollyan az ember viszonya, mint a jó baráthoz, — nélkülözhetlenek; folyvást körünkben ohajtjuk tartani, sőt állandóul birni akarjuk, mert minduntalan jó tanácsára szorulunk. A mindennapi életben kalauzul, utmutatóul szolgáló kézikönyveket sorolhatjuk ide. Illyenek :

1. *Farkas Elek* által szerkesztett : *Legujabb népszerü magyar levelező és házi ügyvéd*, vagyis mindennemü viszonyokban előforduló levelek, bármiféle iratok és oklevelek szerkesztésére vezérlő segéd kézikönyv. Számos példákkal felvilágositva, *7-ik javitott és a mostani törvények és viszonyokhoz alkalmazott kiadás.* Pest, 1855. Heckenast Gusztáv tulajdona. 374 lap. Ára csinos boritékba füzve 48 kr. — Szerzőt két tekintet birta jelen munkájának ujbóli átdolgozására; u. m. a külföldi irodalomnak időközbeni előhaladása, mellynek mezejéről, mi szép és jeles volt, hazánk viszonyaihoz alkalmazva átültetni, czélszerünek találta; továbbá a jogéletünkben történt gyökeres átalakitás, mi az előbbi kiadások lényeges módositását tette szükségessé. S hogy e tekintetek a mű szerkesztésekor kellőkép méltányoltattak, azt a nyájas olvasó a munka átlapozásakor bőven tapasztalandja. Idejárult a kiadó Heckenast ur ohajtása, e művet minél olcsóbbá tenni és igy a kevesbé tehetőseknek is módot nyujtani e közhasznu munka megszerzésére, mi az olly czikkeknek, mellyek más helyre illenek inkább, mint a levelezőbe, kihagyásával eszközöltetett, s ez által az olvasó most e munkához ivét 2 krjával számitva, juthat hozzá, minél nagyobb olcsóságot, tekintve a munkának a közéletbeni haszonvehetőségét, képzelnünk sem lehet.

2. *Utmutatás arra nézve, hogy mikép kelljen azon feleknek, kiknek a magyar-, horvát- és tótországi, a szerbvajdasági s a temesi bánsági földtehermentesitési pénzalapban igényeik vannak, ezen igényeket érvényesiteniök.* Magyar és német szöveggel. Pest, 1855. Heckenast Gusztáv tulajdona. — A megváltozott jogviszonyok következtében számos családnak van hazánkban olyatén igénye, mellynek érvényesitésére a jelen munka szükséges utmutató és kalauzul szolgál, és minthogy a jogok fentartása időhöz és formaszerüséghöz van kötve, mellyek elmulasztásával a legnagyobb értékek is koczkáztatnak sőt veszendőségbe mennek: azért e mű megszerzését, mellynek ára különben is csak 24 kr. minden érdekeltnek ajánlhatjuk.

3. *Az 1855 augusztus 18-ki ausztriai concordatum fölvilágositása.* Németből forditva és a concordatum deák és magyar hivatalos szövegével. Pest, 1856. Kiadja Heckenast Gusztáv. Ára boritékba füzve 1 pft. — A jelen munkában közlött concordatum az egyházi hatalomnak mind az állam mind a hivek irányában és ezeknek egymás közti viszonyát némiekben tetemesen módositandja. A cs. k. magas miniszterium a birodalom érsekeit s püspökeit húsvétutáni másod vasárnapra hivta egybe tanácskozni a concordatumnak minél előbb öszhangzatos életbeléptetése iránt. A kikre tehát az érintett ujabb egyházi rendszabályok ki fognak terjedni, és jövőben maguk mihöz tartása végett, a corcordatum minden pontjai iránt felvilágositást nyerni kivánnak, azoknak kellő szolgálatot teend ezen kézikönyv, melly az egyházi egyezmény pontjait bőven magyarázza és felvilágositó jegyzetekkel látja el. A lelkészeket, birákat és ügyvédeket elég csak figyelmeztetnünk is, a nekik olly annyira szükséges munkára.

Mi ujság?

⁄ Ö császári kir. fensége Hildegarde főherczegnő védelme alatt álló jótékony nőegylet 1855. april 1-től 1856. márt. 31-iki kiadása 10,473 f. Szép szám, de azért nem minden szükölködőn lehet vele segiteni, azért nyissák meg erszényüket, kiket Isten megáldott.

⁄ Fehérmegyében Sár-Bogárd vásárszabadalmat kapott, s mint halljuk, biberunt magnum áldomás. A kinek semmi vásárolni valója nincs is Sár-Bogárdon, meglátogassa, mert Sár-Bogárdon sok jó ember lakik.

⁄ Mistofalun tűz ütött ki, még pedig a szülei gondviselés nélkül otthon hagyott gyermekek miatt, kik tüzet raktak a szobában, s csaknem benégtek. Gondolkozott-e már valamelly helység a kebelében felállitandó kisdedovóról. Hej pedig de hasznos, és szükséges intézet lenne ez mind a gyermekek, mind a szülékre nézve.

⁄ Ungvárott egy olvasó társaság van alakulóban 20 p. forint részvénydijjal. Örömmel üdvözöljük ezen társaságot, csak azt nem tudjuk helyeselni, hogy a bevásárlott könyveket évenként dobra ütik ; mert ez által a könyv sok kézbe megy, pedig az lenne ohajtandó, hogy könyvtár-szegény hazánkban különösen magyar könyvtárak alakuljanak. Oda czélzott a lapunkban megjelent „Községi könyvtárakról" irt czikk, hova Ungvár törekszik; és ezt minden nagyobb község megteheti, a hol nem jut 20 p. f., elég lesz 20 p. kr. is, csak lendítsünk valamit.

⁄ Emlitve volt lapunkban hogy báró Kemény József pompás könyvtárát, Erdély leendő muzeumának hagyományozta, s mi már akkor kijelentettük, hogy addig a magyar nemzeti muzeumban tétethetnék le őrizés végett : örömmel tudatjuk, hogy Kubinyi Ágoston, muzeumunk igazgatója felszólitatott említett könytár átvételére.

⁄ Báró Podmaniczky Frigyes „Tessék ibolyát venni" czimü öt kötetes regényt fejezett be. Szabad legyen őt mint bárót megkérni, hogy olcsón árultassa regényét, hogy az szegényebbekhez is bejuthasson.

⁄ Csak ne diesekednék aztán sok ország olly nagyon azzal a civilisatióval! Virginiában a charlottevielleі egyetem tanulói Stove Harriet a „Tamás bátya kunyhója" szerzőjének arczképét nyilvánosan megégették, hogy mert irni a rabszolgaság ellen. Már én azt mondom, hogy az illyen mivelt fraterekből vagy rabszolga, vagy rabszolgakereskedő válhatik csak; s mi annyival állunk Virginia fölött, hogy tanulóink elevenen azt égetnék meg, ki a rabszolgaság mellett irna.

⁄ April 16 árol irják Aradról, hogy egy tartós jó eső felüdítette lankadt vidéküket, s ollyan aratást várnak hogy jobbat kivánni sem lehet. Adja Isten, szivemből kivánom a derék aradiaknak.

⁄ „Megvetésem és utálatomnak
Hitvány tárgya ember a neved"

talán ollyan forma történetet olvasott Petőfi, midőn ezen költeményét irta, mint mellyet most adandok elő : Birminghámban a rendőrség arról értesitetett hogy Kennedy nevü szinházi diszitő 14 év óta házában elzárva tartja leányát, s őrültség ürügye alatt az emberi társaságból kizárja. A rendőrhivatalnokok erővel utat törtek a megnevezett helyhez, s egy napvilágtól gondosan elzárt szobában egy mezitelen, szurtos, kegyetlenül elcsigázott, hosszu körmü, egész testén megszőrösödött alig emberi lényhez hasonlitó leányt találtak csupasz szalmán kuczorogva. Orvosi vizsgálat után sem tünt ki a szerencsétlenen őrültség nyoma. És ezt apa tette saját gyermekével. Lehet-e Petőfiként nagyobb szörnyeteget találni az embernél?

⁄ Örömmel tudatjuk, hogy lapunk 10 és 11 számában megjelent czikk a „Községi könyvtárak"ról viszhangra talált, nemcsak Ungvárott, Zilahon is üdvösnek látják ennek létesitését. Csak rajta uraim! menjetek elől példával, s ezeren fognak követni, de a dicsősség tietek lesz.

⁄ Nem régiben a marcali kerületben tűz ütött ki egy faluban, melly azt csaknem egészen elhamvasztá : a helység volt földes ura ingyen szolgáltatott fát, és fele árért téglát. Csak azt sajnáljuk, hogy nevét nem tudjuk ezen nemes emberbarátnak.

⁄ Van nemzeti, képes, nagy, kis, humoristikus, gazdasági, hölgy naptárunk, lesz szini is, mellyet Bolnai, Dobsa Lajos, Tóth Kálmán szerkeztendnek.

⁄ Székes Fehérvárott mint halljuk a városi előljáróság nem állhatja tovább a borzasztó hegyes kövezetet, s e végből 95,000 forintot határozott járdák csinálására. Ezt a csekélységet csizmakimélésen is kinyerik.

⁄ Mult csötörtökön ment végbe a pesti műegylet ez évi sorsolása. Több nyertesek e következő számú részvényesek: 1201, 19, 9019, 1013, 3755, 3647, 1904, 4154, 1330, 6359, 10,993, 10,174. Tudom várják többen is hogy számuk következni fog, de biz ott nem nyertünk.

⁄ A nemzet muzeum teremeit, mellyek eddig zárva voltak a jövő hóban megnyitják.

⁄ Pénznek szerelme, léleknek gyötrelme, megmondták azt régen édes apáink. Wiener-Neustadtban egy fiatal hölgy délelőtti 11 órakor meglátogatott egy özvegy tisztviselőnét, s rázárván az ajtót, borotvával nyakának rohant, s tetemesen megsebesitette : de az nem vesztvén el lélekjelenlétét a borotvát kicsikarta a gyilkos kezéből, és segitségért kiabált, melly is az ajtót rájuk törvén a véres hölgyeket folytonos küzdelemben találta. S mi vitte gyilkost-e borzasztó tettre? hogy az özvegy nehány forintocskáját elsajátithassa. Kaparj kurta, s neked is lesz.

⁄ Sajátságos lóhiba. Egy uri ember potom árért vett a szegszárdi vásárban egy csinos, derék lovat. Midőn az alku megtörtént, s a ló árát kifizette, „barátom! — mondá az eladónak — valld meg igazán mi baja e lónak, hogy olly olcsón adtad? — Semmi más — felelé az eladó, mint hogy a k . . . . i korcsma istállójába nem lehet bevezetni. A vevő semmiben vette ezen csekélységet, gondolván hogy talán soha sem fog a k . . . . i vendégfogadóba szállni. Azonban utja egykor K . . . . felé vitte, s eszébe jutván a

Vas. Ujs. 1856. 22

viseltetnek, miszerint a legkisebb beirt papirdarabkát becses drágaság gyanánt megörzik; mindazáltal azon anyag iránt, mellyből e fontos gyártmány készül, meglehetösen homályos és zavart fogalmak uralkodnak.

Köztudomásu dolog, hogy elviselt fehérnemüek foszló rongyai képezik a papir legközönségesebb s egyszersmind legalkalmasabb anyagát, mit, kis és nagy várasok szemétdombjain s falvakban szerteszét a rongyszedő fiúk összegyüjtvén, a nagyban rongygyal üzérkedő kalmároknak drága pénzen eladnak, kik az illy rongyhalmazokat viszont a papirgyárakba, papirmalmokba szállitják.

A rongyok legnagyobbrészt a növények elhasznált fonható rostszálaiból származnak, mindazáltal a nyers rostszálakat jóságra s papirgyártásrai alkalmazhatóságra több oknál fogva tetemesen felülmúlják. A rongyban találtató rostok minden tisztátalanságtól mentek, mitöl a nyers növényrostot csak bonyolódott átdolgozás tek, gyártmánya alig lenne olcsóbb azon szövetnél, mellyből a rongy származott. — Már ha veszszük, miszerint egy röf szélességü papirosnak röfe legfeljebb nehány krajczárba kerül, mig a középfinomságu vászon röfének ára 24—30 krajczárra söt többre is rug, könynyen megfogható, hogy ha a papirgyárnok elhasznált rongyok helyett nyers rostokból akarná készíteni papirosát, ez olly drága lenne, ára olly magasra rúgna, miszerint csak a gazdagok fényüzési czikkét képezné, s igy a könyvek, hirlapok ára szertelen emelkedvén, a nép alsóbb osztályai a tudatlanság lelki homályából nem csak ki nem bontakoznának, söt miveltségben s erkölcsiségben mind mélyebbre sülyednének. Sokat lehetne e tárgyról még mondani, de ebből is eléggé láthatni, miszerint a papirgyártás egyedül ott üzethetik sikeresen, hol sürü s nagy népesség nagymennyiségü rongyot állit elő.

A papirgyártás ügye mindazáltal nem igen jól állana, ha kizá-

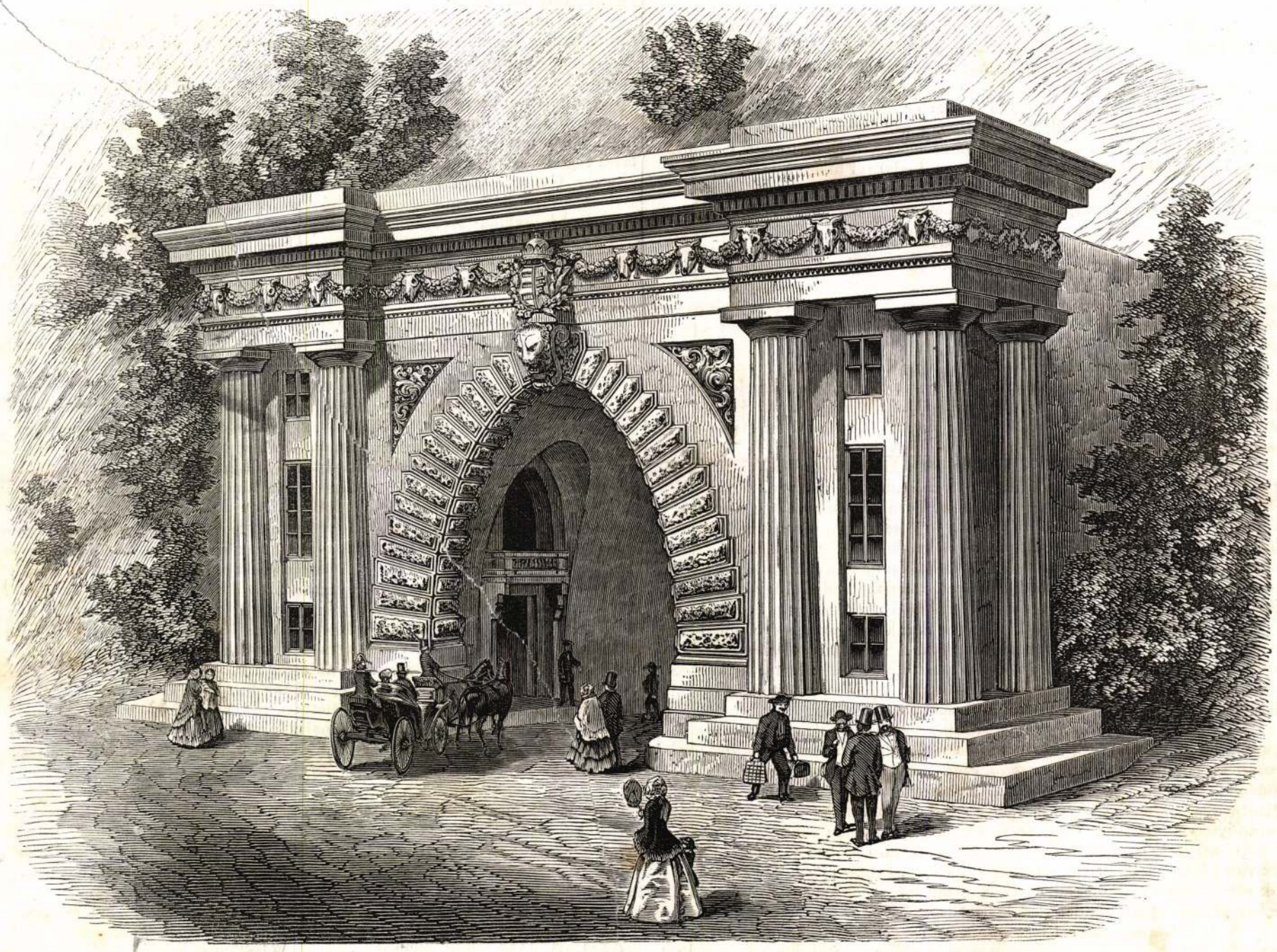

Budapesti alagút kapuzata.

folytán lehet-s kellene megszabadítani; a rongynál ezen tisztitási eljárás költségeit a ruhagyártás viselte, s a papirgyártó már olly anyaggal dolgozik, melly mások által minden kitelhető módon töretvén, hajtogattatván s dörzsöltetvén, ép ez által reá nézve a legkeresettebb s legalkalmasb anyaggá vált. Ezen szemétre vetett s lábbal tiprott hulladéknak kellő feldolgozásával s értékesitésével ünnepelheti csak az ujkor miveltségi korányának hasadását Emeli a rongy becsét azon körülmény is, miszerint minden ember a papirgyártónak ingyen dolgozik, testén hordván s ez által előkészítvén a leendő papir anyagát, mi által, tekintve az emberiség millióit, a papirgyárnok évente roppant összegeket gazdál meg. — Végre a rongyban talált rostszálak olly nemes eredetüek, miszerint, ha a papirgyárnok papirjának készitéséhez olly finom kendert, lent vagy pamutot venne, mint a millyet egykor a rongygyá lett vászon készitéséhez vetrólag a rongyra, mint a len és kender hulladékaira, szorulna; söt talán ép olly roszul, mint az időben, midőn az egyiptusi *papyrus* növényből vett tekercsek, s az állatok kikészitett böréből gyártott *pergamen*-levelek, az emberi ész számtalan terményeinek felvételére elégtelenekké váltak. Számos régi remekiró munkája az irásanyag drágasága és szüke miatt veszett el. A középkor setét korszakaiban, főleg annak első századaiban ugyanis a régi költők verseivel beirt hártyákról, gazdálkodásból, a régi irást lecsiszolták, s uj mézga- s krétaréteggel bevonván, az igy nyert uj lapra, uj dolgokat irtak. Régi legendák, krónikák és számolási könyvekben nem egy remekmunka létezik eltemetve. De korunk tudósai több régi remekiró munkáját támaszták fel ujra, lemosván a második réteget s az ismét feltünő eredeti vonások nyomaiból kibetüzvén az egész munkát.

(Vége következik.)

Clark

A Lánchíd. Irta Viharos. Az Ujság, január 31.

1914.

~~[illegible]~~, 11670

-templomban történik, hol a főoltár
g primása teszi fejére a koronát. Köze-
ház tagjai, a hirnökök és a záslóvivők
ze az előtérben, másik része pedig a choru-

Preßburg In St: Martins Kirchen.
vnk. 17·2 : 31·7 cm.

14
9.

10 Ka

Darvas J.:

Az első pesti
lánchíd
Búvár 1943

XI. (archívval)

Clark Tierney

a lanchid tervezoje

Bpnüsz. 426-430. l.

átirva

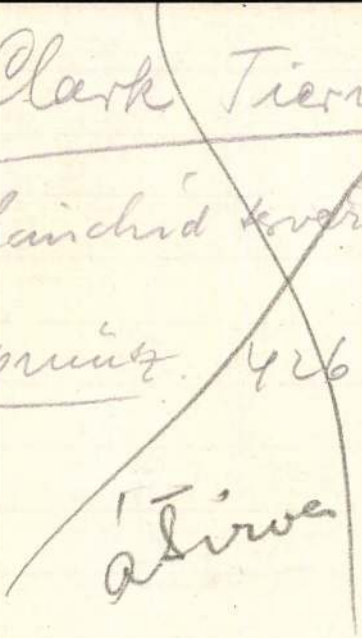

Darvas J:

Clark Ádám emlé-
kezete. Rádióelőadás
1946 jun. 22.

U.a.: A lánchíd építő-
ic. C.A. életének re-
génye. UJ. 1946.
Sept. 7.

Clark Á

149 — **Andrássy Gy. és Sz. I.* a budapesti híd-egyesülethez irányzott jelentése midőn külföldről visszatérének Pozson: Landerer 1833. 8°. 114 l, 1 kék papírszelet mindkét er. barna borítéklappal.** 1. kiad. Sz. sajátkezű ajánlásával b. Eötvös Ignácnak. Páratlanul ritka. Szép példány. Megvan a rendszerint hiányzó a könyv megjelenését indokoló kék papírszelet is.

* Gyf. Szécsényi Zsován

Lantos XIII. aukciója – Bpest 1934.

Clark Ádám

lásd

Darvas István:

A budai alagút ismerelen első tervezői és tervei.

Városi Szemle

1946. 264–280. l.

1 tábla

Clark W. Tierney

l.

Darvas István dr

Az első pesti függő-
hid ~~Bp. 1948~~
~~[illegible]~~

Városi Szemle

1948. 5-6. sz., 1 t.
kny. is. 11 l.

[illegible] meg a fenti öss pa[illegible]

5.) Ha a Müemlékek Orsz[illegible] fent hivatkozott képpel hol, kin[illegible] várárolható meg a fenti öss [illegible]

6.) Ugyanezen 1–5. pont[illegible]

Ugyanis a fenti öss a „Se[illegible] volna süngören süngség a fenti [illegible] legénységben az ősi tradíciót ne[illegible] az a hatsna kiegy várnak az é[illegible] neti multiját, és a képnek nagy [illegible] emlékezik arra.

2 db - melléklet.

Darvas I.

A Lánchíd régi emléktáblái

Rohamosan halad a Lánchíd újjáépítése s a pesti oldalon helyükre kerültek már e napokban az oroszlánok is. Itt van tehát az alkalom ahhoz, hogy felhívjam az illetékesek figyelmét az ezeket tartó piedestálokon a híd alapítóinak nevét megörökítő emlékoszlopok szövegében előfordult hibás adatokra.

Nem felel meg a történeti tényeknek már a bevezető sorok azon állítása, hogy Széchenyi volt a Lánchíd gondolatának első felvetője. Konkrét tervekről tudunk már II. József idejéből s csak legutóbb figyeltem fel magam is a Hofmann és Maderspech ruszkabányai vasgyáros cégnek Pest város tanácsához még 1825 decemberében, vasból való lánchídra tett javaslatára. Az igazság éppen az, hogy Széchenyi váltotta valóra és pedig emberfeletti nehézségek között, elődeinek a tervét, amikor néhány barátjával 1832 február 10-én «az eszmét hazafias lelkesedéssel megpendítették» s ez azután 1849-ben, Európa akkor s talán azóta is legművészibb hatású hídjában valóra vált. Ezt kell tehát az emléksorokban kifejezésre juttatnunk.

Úgy emlékszem, hogy a vállalat alapítói egyikének, Rothschildnak nevéből hiányzik a szövegben az első h betű.

A hidat tervező mérnök nevét egyenesen csúnyán elferdítették s így írták: tierney Clark Vilmos, holott ő Clark V. Tierney-nek írta mindig alá magát.

Mindkét Clarkot mérnök-nek mondja a szöveg. Helyesen ezt a címet tulajdonképpen csak a tervező mérnök nevénél használhatjuk, de Clark Ádámnál aligha. Igaz, hogy legújabb tudományos kutatásaim során kétségtelenül megállapítottam, hogy a tervező Clark sem végzett a mai értelemben vett magasabb iskolákat s míg Ádám vasgyári, ő malomgyári munkásként kezdte el pályáját. Kétszer is elkerülve hozzánk, igazi gyakorlati nagy vizsgáját az életnek igazában még csak a Lánchíd munkálatainak helyszíni legfőbb vezetésében teszi le. Ezért későbbi években kezdi csak használni a mérnök címzést a neve mellett, de irígyei s Széchenyi ellenesei «multját» még 1848-ban is erős hangon vetik szemére a sajtóban. Mindezt figyelembe véve, az volna helyes, ha nála ezt a kérdést a szövegben úgy hidaljuk át, hogy az ő «helyszíni munkavezető» jellegét emeljük ki.

Ugyancsak vastag hiba a szövegben, hogy a híd hivatalos megnyitásának a napját a helyes 1849 november 20-a helyett november 21-ével jelöli meg. Onnan eredt a tévedés, hogy a megnyitás napján ingyen mehetett még át a közönség a hídon s így az üzleti számításokat csak a következő nappal kezdték el.

Egyébként nincs különös okunk ahhoz, hogy az eredeti emléksorokhoz ragaszkodjunk, hiszen ezek csak 1861-ből valók, amikor már Széchenyi régen Döbling lakója volt, nem éltek már Sina, Rothschild, Wodianer és Ullmann sem, elhalt végül Clark V. Tierney s a vállalat titkára és tollforgatója Tasner Antal is. Eredetileg még 1851-ben határozta el a vállalat emléktáblák állítását, de a terv csak tíz év mulva valósult meg.

Az elkövetett hibákon ne csodálkozzunk, inkább értsük meg az időket, legyünk elnézőek s főleg tegyük azokat most már jóvá, megadván mindenkinek a magáét!

Dr Darvas István

Magyar Nemzet
1949 Febr 9

Időközben a világ békeszerető népei változatlanul és sorozatosan kifejezést adnak annak a meggyőződésüknek, hogy a Sztálin által ajánlott út a béke biztosítására alkalmas lenne. Legutóbb a bolgár hazafias arcvonal üdvözölte a Sztálin-nyilatkozatot és kifejtette, hogy *a békepolitikát az egész bolgár nép egységesen és szilárdan támogatja.*

Németország szovjet megszállási övezete Keresztény Demokrata Szövetségének elnöke, Otto *Nuschke*, Truman elutasító magatartásával kapcsolatban kijelentette, hogy *ez a lépés nagy csalódást okozott a világ haladó erőinek körében.* A visszautasítás Truman választói ígéreteinek szégyenletes semmibevevése.

Végül ide tartozik az a jelentés, amely szerint Brian *McMahon* szenátor az amerikai szenátusban kijelentette: a demo-

havazás, havaseső, eső, többfelé köd, keletenként még erős éjszakai fagyok. A nappali hőmérséklet alig változik.

a Szovjetunió három kiváló jogtudósa. A szovjet jogtudósok a jogászszervezetekben több előadást tartanak.

Közel 4 millió ember fordult meg a budapesti fürdőkben egy év alatt

A budapesti fürdők forgalma igen érdekesen alakult az elmult esztendőben. Most készült el az erre vonatkozó részletes adatösszeállítás. Eszerint a *gyógyfürdőkben* a vendégek száma az elmult évben 2,426.000 volt, 175.000-rel kevesebb, mint az előző esztendőben. A tiszlaságí fürdőket 494.000 személy látogatta, 49.000-rel több, mint 1947-ben.

Üzembe helyezték az első vonat-menetirányító központot

Bebrics Lajos közlekedésügyi államtitkár kedden délben Székesfehérváron adta át rendeltetésének az első magyar vasúti menetirányító berendezést. A vonat-menetirányítás lényege, hogy egy irányítási központból, egy vasúti tisztviselő többszázkilométeres vasútvonalon tudja a mozgó vasúti járműveket irányítani. Az irányító tisztviselő előtt mikrofon és térkép van. A mikrofonon tájékoztatja az állomásokat, míg egy hangszórón az állomások őt tájékoztatják a vonatok helyzetéről. Az irányító mindent jegyez az előtte fekvő alulról világító grafikonon, és máris mondja tovább a különböző állomásoknak, hogy melyik vonal, hol keresztezi szembejövő járművel, vagy hol tér ki utánajövő gyorsabb járatú vonat elől. Az első menetirányító berendezés Budapest—Székesfehérvár, Székesfehérvár—Nagykanizsa — Murakeresztur között működik.

Elveszett

szombaton este 5 után 10-es villamoson barna csomagolópapírban két üzleti könyv. Megtalálóra értéktelen. MAGAS JUTALOMÉRT kérem adja le Királyutca nyolcvanhét, cipőüzletben.

Magyar Nemzet, 1949. febr. 9.

Clark Ádám

cred

Dinald Akad. palotája

11. l.

A M. Tud. Akad. palotája
és egyéjtemények

Bp. 1917.

Clark Ádám

arckéje Barabástól
1840.

Repr.:

Domanovszky Sándor

Magyar művelődéstört.
V. k. Bp. é. n. 436. l.

Clark Ádám

Buda város tanácsa 1855-ben elrendelte a budai Duna-víznünek teljes átépítését, kibővítését, szűrőberendezés felszerelését és szivattyuzásának gőzüzemre való átalakítását. Az átalakítást Clark Ádám terverte s az építést is ő vezette. A kezdetleges tömítések és a vezeték egyéb hibái miatt azonban a termelt vizuek csaknem fele felhasználatlanul elfolyott

D'ouvenou Roland:
A Székesfővárosi Víznünek 75 éve
MMÉEKözl
1944. 55. l.

Közgazdasági Szemle

1940. jul-aug (7-8. sz.)

440-41. l.

Éber A:

Széchenyi és a magyar ipar.

Széchenyi István kora ifjúságától kezdve különös érzéket és érdeklődést tanusított műszaki kérdések iránt. Gyermekkorában és korai ifjúságában nagyon fogyatékos oktatásban volt része. Ő maga az „Önismeret"-ben így írja le ifjúsági nevelését: „Lelki tehetségeim igen lassan fejlődtek, igen későn érlelődtek, felette nehezen és keveset tanultam... Ámde azért minden examen után, melyen mindig szerencsésen átestem, stereotyp ezen *nagy igazság,* vagyis *óriási hazugság* ragyogott tanodai bizonyítványaim lapjain: „calculum eminentiae meruit... Úgy bántak velem, mint púposhátúval, kinek púpját szemére lobbantani nem gyengéd, nem lovagias." Azután 17 éves korában katonai pályára ment és végigküzdötte a Napoleon elleni harcokat. Ha ezeket figyelembe vesszük, alig érthető a műszaki kérdések iránti érdeklődése. Ez az érdeklődés elsősorban őt magát lepte meg. 1815-ben Londonban járt és ott állandóan a gázfejlesztő gépek szerkezetét tanulmányozta. Arra gondolt, hogy angol mintára odahaza is gázgyárat kellene létesíteni. Mikor 1815. december 15.-én utrakel Calais felé, — 24 éves korában — ezt írja naplójába: „Különös az is, hogy egy huszárkapitány minden nap három óra hosszáig elméleti és gyakorlati leckéket vesz nemcsak gépészektől, hanem ezeknek a munkásaitól is."

Később is egész közéleti pályáját átszövi, annak irányát lényegesen befolyásolja a műszaki kérdések, közművek és gyárak létesítése iránti beható érdeklődés és ezeknek a kérdéseknek állandó tanulmányozása. De az érdeklődésének körébe vont vállalkozásoknak nemcsak műszaki, hanem közgazdasági és pénzügyi oldalaira is kiterjesztette gondos figyelmét. Elmélyedt a tervbevett vállalat közgazdasági alapjainak tanulmányozásába, a legnagyobb körültekintéssel dolgozott a tőkebeszerzés lehetőségeinek megteremtésén, megfontolta a vállalat politikai kihatásait, a kormányzat érdeklődését igyekezett felkelteni és ébrentartani, majd az építkezés ideje alatt állandóan számontartotta a műszakilag helyes és gazdaságosság szempontjából előnyös kiviteli módozatokat.

Azt a szerepkört, amelyet a közgazdaságtan a *„vállalkozó"*-nak tulajdonít, teljes egészében töltötte be. Találóan jel-

*

lemzi tevékenységét *Grünwald* Béla az „Uj Magyarország"-ban: „Vajjon ki jutott kortársai közül arra a gondolatra, hogy Angliában gépészettel foglalkozzék, hogy Magyarországon gyárakat alapítson, a Duna medrében levő sziklákat repessze, a Dunán gőzhajókat járasson s Magyarországot Kelettel összekösse; Budát és Pestet az ország nagy központjává tegye, egyesületeket szervezzen a közszellem ébresztésére, folyókat szabályozzon s vajjon kinek volt kitartása és képessége a Magyarországon új és ismeretlen, számítást s üzleti szellemet követelő problémák megoldására?" És hozzátehetjük: ki volt képes és ki vállalkozott arra, hogy a szükséges tőkét magánosoktól és a bécsi kormánytól megszerezze, ki iránt volt az a bizalom, hogy az ő tőkejegyzésétől tették a nagy pénzcsoportok függővé saját részesedésük vállalását és kinek volt, mint neki, mindig mobil tőkéje ahhoz is, hogy tőkejegyzéssel is elől járjon, mint ahogy a Lánchíd és a gyáripari vállalatok létesítésénél tette?

Igaza van *Walko* Lajosnak, aki a Nemzeti Kaszinóban tartott serlegbeszédében Széchenyit *„a nagy gyakorlati államférfiú"*-nak nevezte, akinek „egyik legnagyobb képessége annak kigondolásánál mutatkozott, hogy az egyes kérdések az adott viszonyok között *gyakorlati módon* hogyan közelíthetők meg." Ő maga is a gyakorlatiasságra helyezte a fősúlyt. 1825-ben Metternichhez intézett emlékiratában kifejti életelveit. Ezek között első helyen áll a *gyakorlatias bölcseség* („die praktische Weisheit"). 1846. november 17.-ikén Pestmegye gyűlésén tartott beszédéről a jegyzőkönyv így számol be: „Szóló gróf annak okát, hogy a haza boldogulása folyvást oly nehéz probléma, *a sok eszes, de kevés okos főben találja s ő az okos szót a praktikussal is összeköti.*" Sokan azt hitték, hogy közgazdasági vállalkozásainak sikerét szerencsés körülmények okozták. Amit kezébe vett, annak a sikere eleve biztosítva volt. Sikerült a Lánchíd, a hengermalom, a vasöntőde, a fegyvergyár, a Tiszaszabályozás, az alagút előkészítése. — Szinte minden közgazdasági vállalkozása eredményes volt. *Kemény* Zsigmond feljegyzi, hogy anyagi vállalkozásai *„csodálatosan szerencsések"*, *Deák* Ferenc egyszer úgy nyilatkozik, hogy *„oly szerencsés keze van"*, *Fáy* András szerényen mondja: *„Csak szatócsok vagyunk, ő a nagykereskedő köztünk."*

Ha azonban életpályáját gondos figyelemmel kísérjük, látjuk, hogy ezekben a gazdasági, üzleti sikereiben a szerencsének nagyon kevés része volt. Szinte csalhatatlanul éles ítélőképessége és kemény, nehéz, küzdelmes, hozzáértő, fáradhatatlan tevékenysége voltak vállalkozásai sikerének szilárd tényezői. Először a leggondosabb mérlegelés alá vonta a tervbevett vállalkozás közgazdasági, politikai és pénzügyi alapjait. Időt és fáradságot nem kímélve, vizsgálta meg ezeket az alapokat.

Az persze lángeszének gyümölcse volt, hogy — legodaadóbb, leghívebb közgazdasági munkatársa, *Kovács* Lajos feljegyzése szerint — „*alaptételeiben nem tévedett soha*". Az alaptételek meghatározásával távolról sem érte be. Következett a kivitel, a részletek megállapítása és végrehajtása. Ezen a téren is a legnagyobb előrelátással és körültekintéssel járt el. „Tanulmányozta az embereket és tanulmányozta a dolgokat — írja Kovács Lajos — mielőtt valamihez fogott... *Semmibe sem szeretett hirtelen belemenni.* Minden elhatározásra időt kívánt és közben nem kímélt semmi fáradságot arra, hogy tisztán lásson, mielőtt valamire elszánta magát."

Aki ezzel a körültekintéssel dolgozik, annak sikereit vállalkozásainál nem a szerencse irányítja. Példátadó szorgalmára jellemző, hogy komornyikja kötelessége volt urát nap-nap után reggel $^1/_2$ 4-kor kelteni. Már 4 órakor íróasztalánál ült. Senki által nem zavartatva tanult és dolgozott. Mire mások felkeltek, már régen elvégezte egy szellemi munkás egész napi feladatát. Mint vállalkozó, mint gyáralapító, mint üzletember két tulajdonságot egyesített magában. *Gyakorlatiasan okos és páratlanul szorgos volt.* Adjuk ehhez hozzá Magyarország közgazdasági és társadalmi helyzetének és a külföldi országoknak alapos ismeretét. Adjuk hozzá — minden megnyilatkozását és cselekedetét bearanyozó — lángeszét. Így válik előttünk világossá, miért kellett gyakorlati gazdasági tevékenységének minden téren átható sikerrel járnia.

De nem érjük be azzal, hogy Széchenyinek mint gazdaságpolitikusnak és gyakorlati közgazdának különleges jellemrajzát megfessük. Célunk, hogy az ipar terén kifejtett gazdasági tevékenységét és az iparral összefüggő gazdaságpolitikai felfogásait ismertessük. Ezeknek az ismerete meggyőződésünk szerint ma, egy évszázad elmulása után is, megbecsülhetetlen értékű tanulságot nyujthat azoknak, akik ipari politikánkat irányítják és azoknak is, akik gyakorlatilag foglaloznak ipari kérdések megoldásával.

A „*Nemzeti Iparunk*" c. statisztikai munkálat, amelyet *Erdélyi* János írt, és Erdélyi halála után 1843-ban saját jegyzeteivel kiegészítve *Fényes* Elek adott ki, iparunk elmaradottságát a következő jellegzetes számadatokkal teszi szemlélhetővé. Összesen 453 gyár van Magyarországon, míg ugyanakkor az ausztriai német, cseh és olasz tartományokban 11.915 gyár létezik. Nálunk egyetlen egy, míg Csehországban 25, Morvaországban 30, az orosz birodalomban 204 posztógyár működik. De nemcsak gyáriparunk maradt el teljesen, a kisiparosság munkája is kisebb értékű, mert hiszen nyersanyagát úgyszólván egészen külföldről hozza. Hogy gyáraink mily kis üzemet folytathattak, kitűnik abból, hogy 453 gyár, Fényes becslése szerint, összesen 19.000 munkást foglalkoztatott, vagyis egy-

egy gyárra átlag 40 munkásnál csak valamivel több esett. Ha a gyári munkásokhoz a kézműves iparosságot is hozzávesszük, akkor azt látjuk, hogy összesen 144.000 ember élt az iparból 13 milliónyi összlakosság mellett. Ha átlagot vonunk, kiderül, hogy nálunk 78 lélekre, míg Lombardiában 8, Ausztriában 15 lélekre esik egy kézműves, illetve munkás. Becher német statisztikus szerint kereskedelmi mérlegünk Ausztriával szemben 38 millió frttal volt passzív, mert 100 milliónyi értékű behozatallal csak 62 milliónyi kivitelt voltunk képesek szembeállítani. Becher szerint 15.8 millió frt értékű posztót hoztunk be külföldről. Ennek az ipari elmaradottságnak természetesen mélyenfekvő és a történelemből jól ismert szomorú okai voltak. A török hódoltság pusztasággá változtatta az ország nagy kiterjedésű termékeny és azelőtt elég sűrűn lakott vidékeit. A lakosság és a nemzeti vagyon pusztulásával karöltve járt az ipari tevékenység teljes megszűnése. Ahol azonban kisebb is a török pusztítás, a lakosság vásárlóerejének csekélysége általános siralmas jelenség. A lakosság zöme a jobbágyság. Ezt pedig a földesúr olyan sorban tartotta és a jobbágy-rendszer a mezőgazdaság jövedelmezőségét oly mértékben csökkentette, hogy a jobbágyoknak jövedelméből ipari cikkek vásárlására alig jutott.

Ezeken az okokon kívül az ipar elmaradottságát nagymértékben elősegítette az a hideg tartózkodás, amellyel az uralkodó társadalmi osztály a kereskedelem és az ipar iránt viseltetett. Amikor Széchenyi a nemesség anyagi elgyengülésének okait kutatja, a következő eredményre jut: „Az sújtja és sújtá le a tekintélyes családokat, hogy ahelyett, mikép természetes úton, szorgalom, takarékosság s dologhoz értés által iparkodnának gyarapodni... e helyett... pipázva és most szivarozva, vagy a corpus jurisban vagy a holdban vagy újabb időkben státuslexiconok és efféle országi szakácskönyvekben keressük gyarapodásunk s egyáltaljában nemzeti üdvünk recipéjét."

A gyáralapító társaságról 1845-ben közzétett cikksorozatában pedig gúnyos éllel támadja a nemesség kereskedelem- és iparellenes beállítottságát: „...Kevéssel ezelőtt — írja — alig volt köztünk *„telivér magyarok"* közt bárki is, és ha volt, egyenesen a kivételek közé sorozandó, ki a kereskedői s ezzel oly szorosan egybekapcsolt *gyáros*osztályra képzelt sokkal magasb állásrul nem nézett vala némileg olly hangulattal le, mintha kereskedési és *gyári* ügy nem csak nem érdemlené meg a lóra és katonának született magyar nemes ember tettlegi részvétét, de egyenesen ollyas foglalatoskodás volna, mivel neki bibelődni nem illenék. És olly általános s olly magasra potencirozott volt köztünk ezen tatár, hogy ne mondjam ezen antediluvianus nézet, mihez képest nem egy semmit sem tanult hazai növény,

tán „két huszassal zsebében" általján, „*Pudelramer*" gúnyczímmel illeté az érintett osztályok még azon előbbkelőit is, kikben néha több értelem és pénztehetség pontosul össze, mint a menynyivel efféle provisiókat tekintve el volna látva még ma is némi derekabb Árpád származatú mezőváros in toto complexu s kik nem ritkán annyi szorgalomnak és ettül elválhatlan jóllétnek kifejtői és ápolói, hogy valóban kérdés: milly emberi lény, egyet sem véve ki, érdemlene halántéki körül polgári repkényt inkább, mint becsületes kereskedő vagy *talpra esett gyáros.*"

Hogy Széchenyi felfogása már fiatal korában mennyire eltért ezektől a nézetektől, arra jellemző a következő:

Fiatal korában 1825. augusztus 18-án Velencében ezt írja naplójába: „Mit kell mindenek előtt figyelembe venni, ha az ember Bécsből Triestbe csatornát vagy vasútat akar építeni? Hogy milyen magasak a kiviteli cikkek árai Bécsben és környékén, milyen áruk van ezeknek a cikkeknek Triestben, mily mennyiségben lehet ezeket eladni és végül, hogy a vasúti és egyéb szállítási költségek mily magasak. Ha az ember ezt a 3 pontot tisztázza, akkor a nyereséget, vagy veszteséget hamar kiszámíthatja." Augusztus 30-án érkezik Triestbe. Ezt írja naplójába: „30-án reggel 11 órás kocsi ut után Triestbe érkeztem. *Megérkezésem után a tőzsdére mentem...*"

Széchenyi az ipar jelentőségével teljesen tisztában volt. Tudta, hogy iparunk minőség és mennyiség tekintetében egyaránt el van maradva. Világosan látta azokat a fontos nemzeti érdekeket, amelyek az ipar fejlesztéséhez fűződnek. Csakhogy egész egyénisége távoltartotta a túlzásoktól, az egyoldalú hirtelen elhatározásoktól. A gyáripar fejlesztésének nagy előnyeivel szemben mérlegelte azokat a hátrányokat és nehézségeket is, amelyek egyoldalú ipari politika érvényesítésével járhatnak. Ezeket két irányban is látta. *Közgazdasági és politikai irányban.*

Közgazdasági alapismereteit Smith Ádám klasszikus munkájából merítette. Jól tudta, hogy mit jelent *a nemzetközi munkamegosztás.* Felfogta és belátta ennek óriási előnyeit, felfogta és belátta, hogy ennek az elvnek a mellőzése, egyes termelési ágak fejlesztésének egyoldalú erőltetése súlyos gazdasági bajokat idéz elő. Már 1818-ban ezt írja: „Nevetséges az angol, ha bort és gabonát termel, de még nevetségesebb a magyar, ha angol aczélt akar előállítani." A nemzetközi munkamegosztás jelentőségének ez az átérzése irányítja gondolkozását. Ez vezeti arra, hogy a gyáripar fejlesztésének kérdésében is a középút politikáját kövesse. 1845-ben megjelent egyik ujságcikkében ezt a következőképen domborítja ki: „*A magyar hon földmívelő ország.* Legalább még most kár lenne a benne rejlő kiállítási erőt gyárakra fordítni. Igy szólnak az *antigyáristák,*

midőn a *gyáristák* viszont: mindent kivétel nélkül és rögtön, Magyarország határai közt kívánnának készíttetni és kiállíttatni. *A való itt is mint szinte minden egyébben nem a túlságokban, de a középen fekszik;* úgy hogy valóban éppen oly nevetséges az első állítás, miszerint a magyar hon gyárakra még nem volna megérve, mint egyenesen émelygős: mostani félig-meddig még pásztori s ekkép annyira függő létünkben, gyári önállásrul ábrándkodnunk...". Azt hisszük, nem lehet tökéletesebben a nemzetközi munkamegosztás elvének, egyidejűleg pedig oly méretű és oly jellegű nemzeti iparnak közgazdasági jelentőségét előtérbe helyezni, amely nem ütközik a nemzetközi munkamegosztás elvébe.

Még inkább befolyásolta a politikai szempont. Magyarországnak az osztrák örökös tartományokkal való kapcsolatát nemcsak a pragmatica sanctióból folyó közjogi kötelezettségnek, hanem Magyarország létérdekének is tartotta. Emellett pedig erős politikai és gazdasági érzéke, de felelősségérzete is arra indították, hogy számoljon a fennálló erőviszonyokkal. Ezek figyelembevételével pedig arra a meggyőződésre jutott, hogy olyan eszközökhöz, amelyek az udvar és a bécsi kormány köreiben bizalmatlanságot kelthetne, nem szabad nyulnunk. Az ipar gyors fejlesztését nem tartotta oly jelentős nemzeti érdeknek, hogy annak érvényesítéseért az Ausztriával való szakítás veszélyét felidézze. Nagyon jól tudta, hogy egy nemzeti ipar létesítésének csillogtatásával könnyű a nagy tömeg előtt népszerűséget kivívni. Tudta, hogy az ellenkező álláspont képviselőjét ellenfelei könnyen fogják Bécs hatalma előtt való nemzetietlen meghódolónak feltüntetni.

Elhatározásait a következő főbb szempontok vezették. Az egyik az a megfigyelése, hogy 1825—30 óta a nemzet közjogainak elismerése és érvényesítése és a nemzeti nyelv uralomra juttatása terén határozott haladás volt észlelhető. Tisztában volt azzal, hogy ezen a téren még igen sok jogos magyar követelés teljesítése elől elzárkózott a bécsi hatalom. De Magyarországot gazdaságilag legyengültnek látta. Ily állapotban Ausztriával élesebb küzdelembe bocsátkozni veszélyes, sőt reménytelen vállalkozás lenne.

Ezért kívánta azt a sorrendet követni, hogy *igyekezzünk mindenekelőtt az országot gazdaságilag megerősíteni, mert csak így lesz képes nemzeti jogait hatályosabban érvényesíteni.* Viszont az országnak sem tőke, sem hitel nem állott rendelkezésére. Gazdasági élete fejlesztéséhez tőkéhez is, hitelhez is csak a kormány segítségével juthatott. Nem volt szabad tehát oly fegyverekhez nyulni, amelyek a kormány bizalmatlanságát kihívták, jóindulatát letompították volna. Már pedig látta, hogy a magyar ipar fejlesztésére irányuló minden erőszakos kísérlet ezzel az eredménnyel járhat. Ezért nem csatlakozott

Kossuth kezdeményezéseihez. Ezeknek irányzata nemcsak tervezőjük szenvedélyes beszédeit és tüzes agitációját, de a tervek lényegét tekintve is, nyilván Ausztria érdekei ellen csúcsosodott ki.

Vonatkozott ez elsősorban és legfőképen a Védegylet tervére. Ezért, nem pedig személyes ellenszenvből vette fel Széchenyi a harcot Kossuthnak annyira népszerű fellépésével szemben. Ha Kossuthtal szemben Széchenyi részéről később személyes ellenszenv is mutatkozik, ezt főleg az okozhatta, hogy amikor az 1840. évi országgyűlés után a viszony az osztrák hatalom és a magyar alkotmányos törekvések közt lényegesen megjavult és eljött az ideje annak, hogy a bécsi kormány segítségével az ország gazdasági megerősítéséhez hozzá lehet látni, ekkor indította meg az ellenzék a legszenvedélyesebb rohamot Bécs ellen. Széchenyi jól tudta, hogy ez nehezíti majd törekvését a gazdasági reformokhoz szükséges pénzeszközök előteremtésében. Jól tudta, hogy a forradalmi hangulatú Magyarországnak nemcsak a bécsi kormány, hanem a bécsi bankárok sem fognak tőkéket rendelkezésére bocsátani. Sőt tudta azt is, hogy az angol pénzpiac is elzárkóznék ilyen hitelműveletektől, ha Angliát bécsi követe úgy informálná, hogy a magyar célokat szolgáló hitelek nyujtása rossz hatást váltana ki az osztrák külügyi hivatalban.

Pedig egy lényeges pontban, a vámkérdésben, nem is állt oly távol Kossuth felfogása a Széchenyiétől. Teljesen megegyeztek abban, hogy az osztrák vámrendszer gyilkos hatással van Magyarország közgazdaságára. Abban is, hogy a vámrendszert nem lehet minden gazdasági bajért felelőssé tenni. Ezt Széchenyi is, Kossuth is egyetértőleg vallották. Mind a ketten elismerik, hogy Ausztriának van bizonyos jogcíme a vámkérdésben kompenzációt keresni azért, mert az osztrák földbirtok terhes adót fizet, míg a magyar birtokos nemesi jogánál fogva adómentes. Épen ezért pártolta is Kossuth Széchenyi telekdíj-tervét, amely a nemesi birtoknak földadóval való megterhelését jelentette volna.

II. József megkísérelte a Magyarországra sérelmes vámrendszer méltányos megváltoztatását. Felajánlotta a közbenső vámvonal eltörlését annak ellenében, ha a nemesség lemond adómentességi kiváltságáról. Amikor ezt az indítványt a nemesség elutasította, akkor léptette II. József életbe vámreformját. Ennek lényege, hogy a magyar iparcikkek, ha Ausztriába vitetnek, 10%, ellenkező irányban az osztrák cikkek alig 3% vámot fizetnek. Később az 1829. évi osztrák vámtörvény világosan kifejezte, hogy a magyar földbirtok adómentességeért kell az ú. n. *állandó kárpótlási összeget* a magyar mezőgazdasági termékek Ausztriába való importjánál behozni. Ez búzánál a rendes vámnak kb. $^1/_3$-át, bornál a vám-

nak kb. négyszeresét tette ki. Széchenyi a „Hitel"-ben azt a méltányos megoldást ajánlotta, hogy amíg nálunk a közteherviselés, illetve a telekdíj nem léphet életbe, legalább a külföldre irányuló exportunk — akár közvetlenül a magyar kikötőkből, akár tranzitó Ausztrián át megy ki — legyen vámmentes, vagy essék legalább alacsony és állandó vám alá. És ne legyen időről-időre módosítható, úgy, hogy számolni lehessen vele, mert a folytonos változtatás a mezőgazdaságot és az ipart is megöli. Már az 1829. regnikoláris bizottság is a közbenső vámok teljes eltörlését, vagy legalább is mérsékelt és állandó közbenső vámot követelt.

Széchenyi nagy közgazdasági érzékével azt is észlelte, hogy a vámkérdés távolról sem bír annyi jelentőséggel, mint amennyit annak a politikai agitátorok tulajdonítanak. Észrevette, hogy a vámkérdésnek — mint az ország gazdasági elmaradottsága egyedül döntő tényezőjének — kiélezése politikai okokból történik. Ezért a vámkérdésnek főleg a külső országokkal való viszonylatban leendő megoldását sürgette erélyesen. A közbenső vámvonal eltörlésére egyelőre nem helyezett oly nagy súlyt, ennek sürgetésével nem akarta a bécsi kormánnyal szerencsésen megjavult viszonyunkat újból elrontani.

Nagy bölcseséggel és éleslátással állította fel tehát azt a tételt, hogy a belső fogyasztás emelése és ennek speciális gazdasági intézményekkel való elősegítése sokkal fontosabb, mint a vámkérdés. Ezt pedig magunk erejéből megoldhatjuk anélkül, hogy Ausztriával újabb viszályba keveredjünk.

A „Hitel"-ben utal arra, hogy az angol gyáriparnak a belső jólét sokkal inkább támasza, mint a kivitel, mert az angol gyáripar termékeinek háromnegyedét otthon fogyasztják el és csak egynegyedét viszik ki külföldre.[1] Vonjuk le ebből a tanulságot: „Mennél több marhahust eszik, mennél több bort iszik, mennél több posztóruhát visel s. a. t. a nép, annál jobb lábra kap a termesztő s nincs mit rettegnie a vásár változásai, külföldi tilalmak, banquerotte s lankadó kereskedés miatt — mert minden terméke szinte már mezein kél el; s mennél számosb házi butort, csinosb konyha s ebédszereket s egyéb élet alkalmat s. a. t. szerez magának a sokaság, annál jobban emelkedik a mesterember s kalmár s mennyivel több a belső termesztés s nagyobb a kivánat külföldi javakkal is élni, annál jobban díszlik a kereskedés. És így a serényebb földművelést, nagyobb industriát, virágzóbb kereskedést, szóval: a jobban birást s gazdagabb lételt megelőzi s ezen talpigazságon áll a földbirtokosnak, ha ugy szabad mondani, kincstára..."

A nagy néptömeg fogyasztásának emeléséhez pedig két reformot kell megvalósítani. *A közteherviselést*, mert a ne-

[1] Nálunk ezidőszerint is a jószágtermelésnek kb. $^3/_4$—$^4/_5$ része belső fogyasztás útján használódik fel és kb. $^1/_4$—$^1/_5$ része értékesül a külföldön.

mesi adómentesség, az adóknak kizárólag a jobbágyságra való hárítása ezt az osztályt minden fogyasztási lehetőség elől elzárja. A másik *a jobbágyság felszabadítása*, mert a szabad birtok fel fogja a termelést és a nép fogyasztóképességét lendíteni. Igy hozta Széchenyi a két nagy szociális reformot szoros kapcsolatba a belső fogyasztás emelésének és ezen keresztül az ipar fellendítésének nagy kérdésével.

Az iparfejlesztés kérdése körüli véleményeltérés részben okozója, részben következménye volt a bizalmatlanságnak, amelyet Széchenyi Kossuth iránt érzett. Ez a bizalmatlanság kétségkívül Széchenyitől indult ki. Kossuth 1840. június 9.-iki beszédében így emlékezik meg későbbi nagy ellenfeléről: „...*kinél nagyobb magyart* nemzetem évkönyveiben nem ismerek...“ Majd Pest megye közgyűlésének 3. napján, 1840. november 19.-ikén tartott beszédében nevezi „*a legnagyobb hazafinak*“ vagy „*legnagyobb magyarnak*“. Széchenyi ezen a napon feljegyzi naplójában: „Kossuth megragadja az alkalmat, hogy engem a legnagyobb magyarnak nevezzen.“ Mindez nem képes Kossuth iránti érzésein változtatni. 1840. november 21.-iki naplójába ezt írja: „Klauzál Gábor nálam... Kossuthról okosan beszélünk. *Én nem bízok az emberben*“.

Kossuth érezte ezt a bizalmatlanságot. Ennek ellenére Széchenyihez fordul, amikor 3 évig tartó fogságából kiszabadulván, megfogamzik benne a magyar ipar fejlesztésének gondolata. Emlékirataiban leírja, hogy fogsága magányában eszmélt rá a magyar ipar fejlesztésének szükségességére. A magyar mezőgazdaságnak is a virágzó hazai ipar a „legbiztosabb piaca, legjótékonyabb szövetségese.“ „Nincs az a külpiac, — írja — a világon, mely az élénk belpiac hiányából eredő veszteségeket kipótolhatná; ezt a piacot pedig a hazai földmivelésnek csak a hazai ipar adhatja meg.“

Első gondolata az volt, hogy *polytechnicumot* kellene alapítani a magyar ipar fejlesztésének érdekében. Ebben az ügyben felkereste Széchenyit, előadta tervét és kérte, hogy álljon ennek a mozgalomnak az élére. Felajánlotta, hogy azt a 4—5.000 frtot, amely a fogsága alatt családja fenntartására összegyüjtött pénzből fennmaradt, ennek a célnak szentelné. Széchenyi — Kossuth emlékiratai szerint — udvariasan végighallgatta, de kérése teljesítését kereken megtagadta azzal a megokolással, hogy a „*vegyes házassági*“ viszonynál fogva, melyben Ausztriával állunk, az eszmét kényesnek találja és az nem illik bele az ő helyzetébe. Kossuth azonban nem adta fel azt a gondolatot, hogy a magyar ipar fejlesztése érdekében társadalmi úton kell tenni valamit.

Kapóra jött, hogy Dr. Almási Balogh Pál 1841-ben „*hasznos ismereteket terjesztő társaság*“ megalakítására tett javaslatot. Balogh előtt egy angol vállalat példája lebegett, amely

természettani kísérleteket és ipari találmányokat mutatott be szakértő magyarázatokkal. Kossuth ezt a tervezetet úgy dolgozta át, hogy a magyar társaság tisztán Iparegyesület legyen és egyenesen az iparfejlesztést tűzze céljául. Ennek szolgálatában adjon ki iparismereteket terjesztő folyóiratot, állítson mesterinasiskolákat, az iparosok számára létesítsen könyvtárakat és szaktanfolyamokat, rendezzen ipari kiállításokat, segélyezzen arra érdemes kezdő iparosokat, közvetítse új vállalatok létesítését stb.

Az iparegyesületi mozgalomhoz Kossuth megnyerte *Eötvös* József báró támogatását, majd elnökül *Batthyány* Lajos grófot kérték fel, aki azt el is vállalta. Széchenyit már nem is hívták meg a résztvételre. Nyilván, mert ismerték Kossuth iparpártoló tervei iránti ellenszenvét. Az iparegyesület 1841. január 30-án megalakult és nagy visszhangra is talált. Ebben a vezetők nagy népszerűsége mellett bizonyára része lehetett még annak is, hogy a tagsági díjat csak évi 2 frt-ban szabták meg. Az egyesület működésének fénypontja az 1842—43—46. évi három ipari kiállítás volt. Ezeket, mint az egyesület igazgatója, maga Kossuth vezette.

A magyar ipar létesítése, illetve fellendítése körüli politikai és gazdasági harc azonban teljesen a *Védegylet* kérdésében bontakozott ki. Ez a harc nyujtott alkalmat a nagy ellenfeleknek arra, hogy álláspontjukat politikai és közgazdasági érveléssel alátámasszák. Ezért kívánunk a Védegylet mozgalom ismertetésével részletesebben foglalkozni.

A védegyleti mozgalmat megelőzte a *Magyar Kereskedelmi Társaság* alapítása. Ez *Szabó* Pál fiumei kereskedő kezdeményezésére létesült mint részvénytársaság 1843-ban 61.100 frt tőke-befizetéssel. Elnök *Batthyány* Lajos gróf lett, igazgatóvá Szabó Pált, az öttagú igazgató választmány egyik tagjává Kossuthot választották. A társaság 1844-ben kezdte meg működését, de igen hamar szomorú véget ért. Alig 2 évi fennállás után kiderült, hogy 84.000 frt veszteség merült fel, Szabó Pál ellen vizsgálat indult, Szabó a vizsgálat alatt megszökött. A társaság működéséből csak annyi ismeretes, hogy nyomatékosan állást foglalt a Vukovár—Fiumei vasút megépítése mellett. Ez a vasút is Kossuth égisze alatt létesült volna. Széchenyi a Kereskedelmi Társaságban való közreműködést Batthyány felszólítása ellenére visszautasította, a Vukovár—Fiumei vasút tervével pedig erélyesen szembeszegült. A Kereskedelmi Társaság csúfos bukása sokat ártott Kossuthnak, de csudálatos politikai ügyessége hamar kiköszörülte ezt a csorbát.

Az 1844. november 14.-iki pestmegyei közgyűlésen megjelent Kossuth *List* Frigyessel és egy órás beszédben szállt síkra a Védegylet mellett: „Az ország lassan szegényedik — mondotta — *s ezen sem a szabadkereskedelem, sem a védvám*

nem segít." Azért felhívta a rendeket a honi ipar pártolására s a védegyletet a nyilvánosság és törvényesség pajzsa alá helyezte. Az alsó és felső tábla ellenzékének lelkes támogatásával így a Védegylet meg is alakult.

Az egylet tagjai becsületszóval kötelezték magukat, hogy 6 évig csak hazai posztót és iparcikket vásárolnak és csak hazai iparossal dolgoztatnak. Az alakuló közgyűlésen elnökké gróf *Batthyány* Kázmért, igazgatóvá Kossuth Lajost választották. Széchenyi ettől az alakulástól is távoltartotta magát. Annak ellenére, hogy a rendek oly határozatot hoztak, amellyel a Védegyletet a nemzet oltalma alá helyezték, Széchenyi — alapos megfontolás és nagy lelki küzdelem után — nyiltan szembeszegült a Védegylet eszméjével.

Ennek az elhatározásának az okai legjobban abból a cikksorozatából derülnek ki, amellyel *Deák* Ferenc híresse vált szentgróti beszédére válaszolt. Ez a beszéd a szentgróti fiókvédegylet alakulásakor hangzott el, Kossuth számolt be róla a Pesti Hirlap 1845. február 9.-iki számában.

Deák Ferenc érvei a Védegylet eszméje mellett kivonatosan a következőkben foglalhatók össze:

1. „1802-ben Ausztria gyárokat állított, a magyar pedig könnyelműleg pazar-fényűzésnek adván át magát a pénz nagy mennyiségben vándorlott át a haza határain, sokkal nagyobban, mint kebelébe vissza. Csak pamutszövetekért évenként 17 millió szivárgott ki és így több, mint amennyi minden fő áruczikkeinkért visszajöhetett... *Mely gazdaság évenként többet kiád, mint bevesz, annak előbb utóbb tönkre kell mennie — épen így áll a nemzetek sorsa.*"

2. „Egy elhanyagolt gazdaságot restaurálni két mód van: t. i. vagy a jövedelmet kell szaporítani, vagy pedig a kiadást fogyasztani... *nincs tehát egyéb hátra, hanem a lehetőségig fogyasztani a kiadást*... A fényűzés minden más országnak áldás, csak a magyarnak átok — átok azért, mert csak ismét szívja külkezekbe a pénzt, míg más országokban a gazdagok jövedelmöknek fölöslegét iparűző honfiaik kezébe rakják.. Ezen nemzeti átok elhárítása végett alakult a Védegylet, mellyben minden egyes tag becsületszavával köti le magát, hogy honunkban is kapható kelméket kivülről nem vesz, nem visel, nem használ..."

3. „Panaszkodunk ügyetlen kézműveseink ellen, *miért dolgoztatunk külföldön? mert nincsenek honi ügyes kézműveseink — s miért nincsenek? mert külföldön dolgoztatunk.*"

4. „*Védegylet nélkül Magyarországban jelenleg gyárok magukat fön nem tarthatják, törvények pedig pénzt nem teremtenek.* A külgyárak a befektetett alaptőkét már rég bevették... tegyük tehát, hogy véd egylet nélkül gyárokat alapítunk, kivülről tudni fogják, mit kelljen cselekedniök, hogy ben-

nünket megbuktassanak: leszállítják veszteségre kelméik árát mit ők annyi nyereség után gyáraik veszélyeztetése nélkül tehetnek, de mit mi kezdők nem tehetünk és így magukévá téve minden piaczot, a mi gyáraink rendre dülni fognak. Ekkor a külföld ismét egyedül állván a műipari mezőn, hogy kárát nekünk megfizettesse, tetszése szerint emelendi gyártmányai becsét..."

Széchenyi „a szentgróti levél elemzése" cím alatt 14 cikkből álló cikksorozatban felelt a „Jelenkor" 1845. május 18. és augusztus 17. között megjelent számaiban. Közgazdasági tudásának és gazdasági érzékének nagyszerű bizonyítéka ez a cikksorozat. Feltár minden szempontot, amely a nemzetközi munkamegosztás előnyeit megvilágítja. Kidomborítja azokat a hátrányokat, amelyek az árucsere szabad lebonyolításának megakadályozásával és a nemzeti termelés erőszakos irányításával egybe vannak kötve. Óva int azoktól a súlyos veszélyektől, amelyeket az osztrák iparral szemben való támadó fellépés politikai téren felidézhet. Népszerűségét tudva dobja oda, amikor Deák Ferenc óriási tekintélye ellenére a Védegylettel szemben határozottan és élesen foglal állást.

Első tétele az, hogy *a védrendszer nem egyeztethető össze az ország külkereskedelmének fejlesztésére irányuló törekvésekkel.* A tengerparthoz vezető vasútat építeni azért, hogy külső országokkal kedvező kereskedelmi összeköttetést létesíthessünk, egyidejűleg pedig külföldi iparcikkektől izgatással elzárkózni: ez elfogadhatatlan gazdasági politika. Nem lehet csak exportálni, nem lehet import nélkül egyedül kivitelre építeni.

„Magyarország beteg állapotjára nézve egyik vagy másik gyógyszernek a szabad kereskedési vagy a védrendszernek alkalmasint van helye, midőn mindkettőt egyszerre alkalmazva a bekövetkező eredmény vagy „semmi" ha t. i. a nemzeti test az egymással hajbakapó medicinák működését kiállja, vagy „ollyféle baj", melly ellentétes gyógyszerek okozatja szokott lenni...

Kivinni akarni és ott kész pénzért eladni valamit, bevinni viszont semmit... az olly szép ideál, melly fájdalom csak költői vagy gyermeki velőben létezik, gyakorlati élet mezején azonban képtelenség...

Határon-tuli kereskedés és védrendszer két olly annyira különböző valami, mint hideg és meleg, fehér és fekete, világ és sötétség, miket kölcsönös megsemmisítés nélkül egybeilleszteni nem lehet".

A nemzet természetadta termelési rendjébe nem szabad mesterségesen beavatkozni. Elsősorban azokat a termelési ágakat kell fejleszteni, amelyek az ország természeti adottságaiban gyökereznek. Amíg legtermészetesebb iparunk, a mezőgazdaság, megfelelő tőke és munka hiányában el van hanyagolva,

addig ne forgácsoljuk el csekély tőke- és munkakészletünket. Ne fordítsuk tehát tetszetős jelszavak kedvéért mesterkélt módszerekkel ipar megteremtése felé tevékenységünket.

„*Ipar és szorgalom csupán akkor virágzik és erősít hazákat, mikor természeti vágásában mozog*, mikor t. i. olly productivitásra összesül a köz erő, melly a honnak minden körülményeihez illik."

„A helyett hogy mindazon pénz és időtehetséget, melly honunkban úgy sem sok, lehető legnagyobb energiával, például mocsaraink szárítására, roppant árvizeink gátlására, vagy közlekedéseink helyreállítására, pontosítnók egy lélekkel egy testtel össze, e helyett már tökéletesen megnyugosztalva érzi hazafiúi magyar lélekismeretét igen sok, t. i. legtöbb védegyleti, és már babérain hever, ha például nadrágot brünni posztó helyett gácsi posztóbul visel, mellyet nota bene, valamint a nadrágot sem, alkalmasint éppen olly kevéssé készite magyar születés mint a brünni posztót..."

Majd szembeszáll a merkantilista iskolának azzal a tévtanával, mintha valamely ország gazdasági jólétét pusztán kereskedelmi mérlegének úgynevezett megjavításával, vagyis az importot meghaladó exporttal, a kiviteli fölösleg fejében befolyó pénzzel lehetne előmozdítani.

...„Az mint valami átok tüntetik a gondolkozni ritkán szokott nagy közönség képzeletében, ha kimegy az országbul a pénz; mint boldogság akméja viszont, ha belül marad a határokon a pénz, mely fallációnál én alig ismerek a statusgazdaságra nézve veszélyesbet, mert tán egy csaleszme sem szolgál, kivált bizonyos osztálynál, nem tanulási s nem tevési ürügyül annyira, mint az imént felhozott."

„*Nincs e világon rászedőbb mód, valami országnak gyarapodás vagy hanyatlás felé indultát mérlegelni, mint a mütételt ki- és beviteli tabellák sarkalatára állítani*"...

Okfejtésébe beállítja a *belső fogyasztás* kimagasló jelentőségét. Szembeszegül Deák Ferencnek azzal a felfogásával, mintha a közönség kiadásainak korlátozása lenne a végső cél. Sohasem mulasztott el egy alkalmat sem arra, hogy honfitársait takarékosságra buzdítsa. Minden rendszeres gazdálkodás előfeltételéül tekintette, hogy a kiadások alatta maradjanak a bevételeknek. De az ország érdekében állónak azt tekintette, ha a sok és jól megszervezett nemzeti munka révén emeljük a nemzeti jövedelmet és lakosságunk életszínvonalát, fokozzuk fogyasztását és ezzel természetes úton előmozdítjuk a nemzeti ipar fejlődését is. A fogyasztás csökkentését azonban önmagában programm gyanánt nem ismeri el.

„A magyarnak általján véve, nem csak nem igen lehet kiadási lajstromábul kitörleni sokat, de éppen ellenkezőleg sokat belé kell még írnia...

„...*azon negatív műtétel t. i. a nem költés, melly a szentgróti levélben ajánltatik, korántsem olly nehéz és nemes és erényes és különösen hasznos valami, mint azt sokan hinni látszanak*..., nem abban áll tehát a bölcseség, hogy ne sokat költsünk, hanem hogy eszesen költsünk..."

„Sokat szerezni és becsületes fáradalom után, a hazafiság és családi kötelességek legszigorúbb teljesítése alapján, a földteke minden éldeleteiben — mellyek tudni való, az emberi méltósággal egybeférők — lehető legbővebben részesülni... ez azon szellem, melly életet és erőt önt a népekbe és nem a karthausi megtagadás..."

Végül pedig nagy gyakorlati érzékkel utal azokra a visszaélésekre, amelyekre a védegyleti mozgalomnak szükségképen vezetnie kell: „Alig lehetett volna valami hatályosabbat bizonyos osztály tökéletes demoralisatiójára kigondolni, mint a Védegyletet; minthogy általa számtalan kisebb kereskedő, szatócs, kézműves sat. egyenesen azon dilemmába sülyedt, hogy vagy csaljon, azaz honit írjon külkelmére, vagy bukjék, azaz ne fizethesse hitelezőit." „*Arra kényszerít, mikép a rosszabb drágábban fizettessék.* Mi, meg kell vallani, a financiális gyógyszerek egy olly különös faja, hogy az legfeljebb oda illik, hol előlegezésre van tehetség, van pénz..."

Széchenyinek ebben is tökéletesen igaza lett. A visszaélések, amelyeket megjósolt, tömegesen fordultak elő. Hamarosan nyilvánvalóvá is váltak és aláásták azt az alapzatot, amelyre a lelkesedés a Védegyletet fel akarta emelni. A kereskedők a bécsi árút a védegylet oltalma alatt mint magyar árút jobban tudják eladni, így Debrecenben a vásáron olyan kelméket árusítottak, amelyeknek egyik felén „Wien", másik felén „Pozsony" volt olvasható. Az egész mozgalom elaludt, a két utolsó évben a bevétel már együtt sem volt 20.000 frt. Keserű emlékek, a csalódás fájó érzése maradt hátra a nagy megmozdulás után.

A Védegylettel szinte párhuzamosan folyt egy másik ipari szervezetnek, a „*Gyár alapító társaság*"-nak, létesítése. Széchenyit nem vonták be az alapítást előkészítő tárgyalásokba. Csak 1844. december 14.-ikén szólították fel a belépésre, amikor a részletek már meg voltak állapítva. Hogy ennek ellenére résztvett a társaság létesítésében, az teljes tárgyilagosságának bizonyítéka. Némelyek azzal igyekeztek a belépésre rábeszélni, hogy a gyáralapító társaság ellenlábasa a Védegyletnek, tehát ennek árt, ha amabba belép. Széchenyi határozottan tiltakozott ilyen beállítás ellen. Azért volt más a felfogása a Védegylet és a Gyáralapító társaság tekintetében, mert a Védegylet erőszakos eszközökkel, izgatással, Ausztria elleni ellenséges érzések szitásával, a gazdasági életbe való mesterséges beavatkozással akart a magyar iparnak szolgálni, míg a Gyáralapító társaság a magyar társaság egybefogásával, tőkék összegyüjtésével, ész-

szerű üzleti politika folytatásával volt hívatva a magyar iparnak segítségére lenni. Kifejezésre juttatta, hogy *az ipar fellendítése neki is szívügye*, csakhogy ezt politikai izgatás és egyoldalú kedvezések helyett gazdasági eszközökkel kell biztosítani.

Az iparpártolás kérdésében elfoglalt álláspontját világosan meg lehet határozni. Egészséges, életképes ipar létesítését és fejlesztését az ország fontos érdekének tartotta. De csak azt az iparpártolást tartotta indokoltnak, amely két szemponttal számol. Az egyik a nemzetközi munkamegosztás. Ez azt kívánja, hogy ne vonjunk el tőkét és szellemi erőt a mezőgazdasági termeléstől, mert ez a termelés ijesztően el van maradva. Holott ez a termelés az, amely földrajzi és természeti adottságunknál fogva elsősorban fejleszthető. Ugyancsak a nemzetközi munkamegosztás törvénye kívánja meg azt is, hogy árukat behozzunk a külföldről. Ezért hangsúlyozta, hogy nincs kivitel behozatal nélkül. Ha tehát akár gazdaságpolitikai rendszabályokkal, akár szervezett izgatással iparcikkek behozatalát mesterségesen megakadályozzuk, ezáltal egyfelől azt idézzük elő, hogy jó külföldi iparcikkek helyett rosszabb vagy drágább hazai iparcikkeket kell fogyasztanunk, amit az ország fogyasztóinak érdeke valóban nem kívánhat meg, másfelől pedig — a kivitel és behozatal szervi összefüggésénél fogva — elzárjuk a külföldi piacokat saját mezőgazdasági kivitelünk elől. A másik szempont, amellyel állandóan számolni kell, az a nagy politikai érdek, hogy az osztrák örökös tartományokkal való kapcsolatainkat ne lazítsuk, gazdasági elzárkózásunkkal a bécsi kormány jóindulatát hazánk iránt ne kockáztassuk.

Ebből a meggondolt álláspontjából következett, hogy kívánatosnak tartotta a hazai ipar fejlesztését, kívánatosnak tartotta, hogy a nemesség forduljon az ipari és kereskedői pálya felé, hogy a kereskedői és ipari foglalkozást társadalmilag is tegyük egyenrangúvá a tisztviselői, katonai, vagy mezőgazdasági foglalkozással, hogy az igazságtalan vámrendszer eltörlése által vessünk véget a magyar gazdasági érdekek elnyomásának, sőt azt is kívánatosnak tartotta, hogy csekély nemzeti tőkénk egy részét összefogás és tőketársulás útján fordítsuk iparvállalatok létesítésére. Ellenben élesen szembeszegült minden olyan iparpolitikával, amely izgatás és ellenségeskedés útján mesterséges eszmei vámsorompót állít a külföldi, főleg az ausztriai iparcikkekkel szemben és ezzel elmérgesíti a viszonyt azzal a hatalommal, amellyel való barátságos együttműködésre rá vagyunk utalva.

Ez az elvi álláspont vitte Széchenyit arra, hogy elmenjen a Gyáralapító társaság alakuló közgyűlésére. A társaság tőkéjére is jegyzett 5000 frtot és vállalta az alelnöki tisztet, amellyel megkínálták. Közreműködése azonban nem tartott soká.

A szakításra a következő eset adott okot. Széchenyi a választmány egyik ülésén üzleti tervet mutatott be egy vasöntőde létesítéséről. Az irányítása alatt álló hengermalommal kapcsolatban 150.000 frt alaptőkével akarták ezt az új vállalatot életrehozni és Széchenyi úgy tervezte, hogy a „Gyáralapító r. t." a tőke $^1/_3$-ával, 50.000 frttal vegyen részt ebben az alapításban. A választmányban azonban a tervet hidegen fogadták, sőt egy körlevélben szinte meggyanúsították Széchenyit, mintha egyéni érdekből tette volna meg ajánlatát. Erre Széchenyi az egész javaslatot visszavonta, lemondott az alelnöki tisztről és kilépett a Gyáralapító társaságból.

Az imént említett hengermalom létesítése érdekében Széchenyi már jóval a védegyleti izgatás és a gyáralapító társaság eszméjének felvetése előtt, 1838-ban indított mozgalmat. Szerencsés ösztönnel és elvi álláspontjához híven oly iparvállalatot akart létesíteni, amely a magyar búza felőrlése révén a mezőgazdasági termelés javára szolgál, ipari munkát és vállalkozást biztosít és semmiképen sem sérti sem a nemzetközi munkamegosztás elvét, sem Ausztriához való jó viszonyunkat. Kiegyenlítésre hajló természete általában kedvezett az olyan iparok felkarolásának, amelyek a mezőgazdasági termelésre támaszkodnak. Ezért írja egy helyen a következőket: „...Termesszünk idehaza többet, gondoskodjunk azzal, hogy szállítása a tengerig olcsóbb legyen, vigyünk legjobb s így legdrágább minőségbül a külvásárokra vagy *váltsuk becsesbre portékáinkat mint p. o. gabonát lisztté, gyapjút posztóvá* stb. s csak azt ne mondjuk, hogy más nemzetekkel a concurrentiát nem állhatjuk ki, hanem hogy több s jobb termékek kitermesztése, könnyebb communicatio s *a portékák becsesbre változása* végett legkisebbet se teszünk s csak azt várjuk, hogy a galamb sülve repüljön szánkba."

A „Pesti Hengermalom Társaság" 1839-ben megalakult. Mai fogalmaink szerint elgondolhatatlan, mennyi nehézséget kellett leküzdeni, míg az alakulás végbement. Száz és száz megbeszélés, meggyőzés, közbenjárás, tanácskozás a nádornál, a bécsi kormánynál, a városi hatóságoknál, a választó polgároknál, a molnár-céhnél, nem is beszélve a műszaki és pénzügyi tárgyalások sorozatáról. Mindezt Széchenyi vezette, irányította, végezte csodálatos türelemmel és buzgalommal. A tőkéből 21.500 frtot jegyzett. A malmot „József hengermalom"-nak nevezték el. Az őrlést 1841-ben indították meg. Kezdetben az üzlet nem volt jövedelmező és a vállalat adósságai 1844. végén majdnem 50.000 frtra szaporodtak. A vállalaton csakis az adósságoknak rendezése útján lehetett segíteni. Elfogadható feltételek mellett viszont a malom bankhitelt csak Széchenyi egyéni jótállása mellett kaphatott. Ez nagyon nehéz elhatározás volt, mert Széchenyi anyagi ügyeit mindig a legnagyobb óvatosság-

gal és szigorú rendben kezelte. Aggódott, hogy részvénybirtoka és szavatossága együtt már több, mint 70.000 frtnyi érdekeltséget jelent. De érezte az erkölcsi felelősséget azokkal szemben, akik a vállalatban az ő rábeszélésére és benne bízva vettek részt és erre való tekintettel, bár nehéz szívvel, vállalta a szavatosságot.

A következő évben már bekövetkezett a kedvező fordulat. 1845-re már osztalékot fizethettek, az osztalék 1846-ra már 12%, 1847-ben pedig a nyereség már 25%-ra emelkedik. Ezekben az években alakul ki Széchenyiben az az elhatározás, hogy vasöntődét kellene létesíteni a malommal kapcsolatban. Az a gondolat vezette, hogy a malom fenntartásához és a Lánchíd építéséhez szükséges vas-alkatrészeket így itthon lehetne előállítani. Ezért tette meg a „Gyáralapító Társaság"-nak a fent már említett ajánlatot. A „Gyáralapító" elutasító állásfoglalása azonban nem riasztotta el a terv megvalósításától és 1847-ben 118.000 frt alaptőkével megalakul a második iparvállalat Széchenyi legfőbb irányítása mellett: a „Pesti Gépgyár és Vasöntőde részvénytársaság."

Ennek a társaságnak a szabadságharc előkészítése körül már a következő évben fontos szerep jutott. Amikor a Batthyány-kormány megalakult és a délszláv mozgalom fegyveres közbelépés veszélyét idézte fel, kiderült, hogy a kormánynak még annyi fegyver sem áll rendelkezésére, amennyi a nemzetőrség felfegyverzéséhez szükséges. Széchenyi ír Fehrnek, a malom és vasöntőde igazgatójának és felveti a kérdést, nem lehetne-e a vasöntődét sürgősen fegyvergyárrá átalakítani. Azt a választ kapja, hogy legfeljebb 50.000 frt befektetéssel pár hét alatt elkészülhet a vasöntődében a fegyvergyár. A dolog égetően sürgős, alkotmányos tárgyalásokra nincs idő. Széchenyi lángesze gyors elhatározással megtalálja a megoldást. Azonnal — 1848. április 7.-ikén — ír a Tiszaszabályozás ügyeit intéző bizalmas munkatársának, Kovács Lajosnak, hogy a rendelkezésére álló pénzekből rögtön bocsásson 50.000 frtot — az ő (Széchenyi) teljes személyi és vagyoni kezessége mellett — a vasöntőde rendelkezésére a fegyvergyárrá való sürgős átépítés érdekében. Igy létesült az első magyar fegyvergyár. Ezt később a kormány átvette és a gyár a szabadságharc ügyének nagy szolgálatokat tett.

Még egy gyári vállalat létrehozása érdekében fáradozott 1845-ben. Ekkor egy pénzcsoport alakult azzal a programmal, hogy Pest városában *cukorgyárat* létesítenek. A várostól annyi támogatást kértek, hogy ez engedje át a gyárépítés céljaira a városi, azelőtt Vay-féle telket 30 évi bérletre. A város ezt az ajánlatot csodálatosképen elutasította. Széchenyi Batthyány Lajos útján 1845. január 25.-ikén különvéleményt intéz a városhoz. Kifejti, hogy „teljes meggyőződése szerint

semmi nem fogná Pest városának növekedését és kivált a közép és alsóbb osztály keresetmódját annyira növelni, mint éppen *okszerinti gyáraknak a város körébeni életbeléptetése.*" A telekbérlet engedélyezését ajánlja „azon buzgó hazafiakbul álló társaság nevére, kik ezen uton is sóvárognak előmozdítni a közhaza javát s kik ehez képest, midőn olly szép példával járnak elé, nemhogy akadálytételt, de lehető leghathatósabb pártolást érdemlenek e nemes város részérül." Széchenyinek ez a közbelépése eredménytelen maradt. Lemondó hangon jegyzi fel naplójába: „Beadványom megbukott."

Széchenyi a gazdasági téren a teljes szabadság elvének érvényesülését kívánta. Ennek megfelelően ipari téren is állandóan harcolt a *céhrendszer* és a *monopoliumok* ellen. „Rég elismert axioma — írja — hogy minden, ami egyeseknek kedvez s a concurrentiát kizárja, a közönségnek káros." Természetesen tudta, hogy a gazdasági szabadság visszaéléseket, a szabadság által adott lehetőségek káros kihasználását is felidézheti. Ezt azonban kisebb bajnak tartotta, mint a korlátozások által okozott elferdüléseket. „Jók és célirányosak bizonyos helyeken — írja a „Hitel"-ben — az ügyetlenek és részegek kedvéért a kerítések, sorompók, de az egész országot olyanokkal nem korlátozhatni."

A céhek működésében főleg a mesterséges árképzést helytelenítette: „A céhek örökké hátráltatják a termesztmények és mesterművek (értsd: iparcikkek) árainak egymásközti rendes arányát." A céhek működésének tulajdonította az agrárolló kialakulását. A mezőgazdasági termények ára leszáll, de az iparosok — a céhek árpolitikája segítségével — megakadályozzák az iparcikkek árának arányos mérséklését: „A búzának köble felmegy 20 forintra — volt eset — s vele a csizma ára is, — és ime leesik búzánk megint 5 forintra, de a csizma mind fenlebeg s csak lassan lassan ereszkedik le s tán éppen annak legnagyobb kárával, ki a czéhek mellett leghevesebben kel ki." De épen ennyire elhibázottan tartja az u. n. *árlimitációkat,* amikor a hatóság a fogyasztók védelmére, az árdrágítás elkerülése céljából, megállapítja a legmagasabb árakat: „A jó hus nem drágább, mint a rossz s így mért törekedne a gazda jobb hust állítni?... *Nincs-e abban valami természetlenség, hogy valamelly portéka jó és rossz minémüségben egyenlő árú legyen?*"

Az árlimitációk sok helyütt arra vezettek, hogy a mészárosok kénytelenek voltak a vágást abbahagyni és egyes városok hús nélkül maradtak. Ekkor egyes helyeken a városok maguk vették kezükbe a hús vágatását. Ennek az lett a vége, hogy a városok nagy összegeket vesztettek ezeken a közüzemeken és kénytelenek voltak mégis csak az iparosságot igénybevenni. Máshol a hatóság úgy segített a fogyasztókon, hogy teljesen

szabaddá tette a vágatást. Széchenyi szabadságszeretetének ez felelt meg legjobban: „1811. és 1816. esztendei szűk időkben — írja — midőn a mészáros czéhek teljességgel húst vagy nem vághattak vagy vágni nem akartak, éppen csak azzal segíthettek számos megyék magokon, hogy mindenkinek megengedték a húsárulást. *Mért nem látjuk ezt minden időben így?*"

A gazdasági szabadság elvéhez való törhetetlen ragaszkodása vezette, amikor a „Stadium"-ban a következő törvénynek az életrehívását javasolta: „Monopoliumok, czéhek, limitatiók s egyéb illyes a közszorgalmat és concurrentiát akadályozó intézetek örökre eltörültetnek." A hatóságok gazdasági beavatkozásától való idegenkedését legjobban egy napló-jegyzete mutatja. Amikor 1845-ben a helytartótanács elrendelte, hogy Borsod, Pest és Gömör megyében nem szabad burgonyából szeszt égetni, ezt írja naplójába: „*Ne kormányozzunk tul sokat*" („Nicht zuviel regieren!").

Széchenyi tevékenysége azonban nemcsak elvi állásfoglalásai súlyánál fogva érdemel ipari szempontból különös figyelmet. Azok a tanulságok, amelyeket gazdasági működése és írásai egyaránt bőségesen nyujtanak, ma is élő valóságként jelentkeznek és az okos, gyakorlati, időszerű igazságok megbecsülhetetlen értékével bírnak.

Egész élete során mindig a legnagyobb súlyt helyezte arra, hogy mindenki *pontos számadásokat* vezessen. Berzsenyi Dánielnek írja: „óhajtásom pedig az: *Földieimet jobb Calculistákká nevelnem.*" „A lelkesedés csak bázisa lehet mindennek — mondja egyik ministeri beszédében — de a kivitel leginkább a számítástól függ." Mily időszerű tanítás ez ma is, amikor épen kezdünk komoly lépéseket tenni abban az irányban, hogy legalább az iparosok és kereskedők legyenek kénytelenek könyvvitelre berendezkedni. Ma is áll: jobb calculistákra lenne szükségünk. Különösen áll ez a kézműiparosságra. A helyes árvetés ennek a népes, értékes, hazafias polgári osztálynak valóságos létérdeke.

Széchenyit ez a kérdés élete végéig foglalkoztatja. Döblingből írja egyszer hűséges titkárának, Tasner Antalnak: „*Szeretem a tiszta, preciz elszámolásokat.*" De külön fejezetet szentel ennek a tárgynak a Béla fiához 1857. november 6.-ikán intézett hosszú, tartalmas, szinte klasszikus levelében. Nemcsak rábeszéli fiát a pontos számvitelre, de részletesen meg is magyarázza, hogy milyen előnyöket jelent a számadások rendes vezetése: „Rendes könyvet számadásaidról!... *Miért vezet az ember tulajdonképen számadásokat?* Először, hogy készpénzével tisztában legyen és hogy az ember önmagát ellenőrizze! Nem igaz? És hogy ez által lassanként *jobban és okosabban gazdálkodjék*, ami félig meddig okos embernél bizonyára be fog következni... Vigyázz a pennykre és a fon-

tok majd vigyáznak önmagukra: mondja az angol közmondás... Sokszor mondtad nekem, hogy a magyaroknak most egyik legfőbb feladatuk az, hogy vagyonosodjanak. Teljesen helyes vélemény! Mert a vagyonosság a leginkább kizáró körülmények között is bizonyos fokig függetlenné tesz és a függetlenség megbecsülhetetlen érték... *Aki rendetlenül gazdálkodik, nemcsak nem lehet független, hanem a szó szoros értelmében mindenben megbénul — végül valóságos rabszolgává válik.*"

Ugyanebben a nagyszerű levélben inti fiát meggyőző szavakkal *a takarékosságra:* „Csak egyetlen egy krajcárt sem haszontalanul a Dunába dobni!" Ez egyike alapelveinek, amelyeket szinte minden egyes munkájában súlyos érveléssel hangsúlyoz. „Kiki ha practicus jó gazda nevét méltán akarja viselni — írja a „Hitel"-ben — *jövedelménél kevesebbet költsön.* Illyen elavult recipére az olvasó nem volt elkészülve, ugy-e? s valamely új angol methodust várt tőlem, de én megvallom, hogy jobbat még eddig sehol se lelhettem." *Jókai* Mór beszélte el, hogy amikor Széchenyi a Nemzeti Színház céljaira küldött Döblingből pénzt, levelében ezt teszi hozzá: *„Barátom ,minden ember tegye azt, hogy ne adjon ki többet, mint amennyit bevesz.* Ez az egy mondás egy olyan aranymező, hogy ha azt kellő bányamívelés alá vennék hazánkban, ebből az egyből ki lehetne heverni a magunk baját, az országét is."

Tasnert is még Döblingből oktatja: „Pénz dolgában a fődolog az, *egy garast, egy pénzt se adni ki hasztalan;* mert így ezrek maradnak haszonra, gyönyörre".

Ezek általános jellegű tanításai. Ellenben szorosan az ipari vállalkozások területén mozog, amikor ismételten figyelmeztet arra, hogy *vállalkozás alapja csak a nyereségre való kilátás lehet.* Épen ő, aki oly mélységes szociális érzéssel intézte nemcsak a közügyeket, de magánügyeit is, kötelességének érezte honfitársait állandóan oktatni arra, hogy vállalkozáshoz a közönség pénzbeli hozzájárulását, anyagi érdekeltségét megnyerni csak akkor lehet, ha megfelelő nyereség helyezhető a tőke részére kilátásba. Az ország jóléte szempontjából kívánatosnak tartotta az ipar fejlesztését. Ehhez tőkére volt szükség, a tőkét pedig csak a nyereség reménye állítja az ipari vállalkozás szolgálatába. Termelő vállalatokat, ipart, nem lehet hazafias szólamokkal teremteni: „Félre azért — írja — minden pompás és fényes ajánlással, melly enthusiasmust gerjeszt s feneke nincs, s azért éppen olly sebesen lobban fel, mint a szalmatűz, de tovább se tart; s előre inkább a hidegvérű s józan számlálással, mert *gazdálkodásban, kereskedésben csak haszon vagy nyereség reménye mozdít.*" Ezért a józan felfogásáért vádolták sokan, hogy túlzottan anyagias gondolkozású. Pedig valóságban világos határvonalat írt elő az anyagiasság és a szükséges

józan számítás fogalma között. „Lássátok barátaim — írja a „Politikai programmtöredékek"-ben — a pénzt kiki szereti, csakhogy az individuális jellem árnyéklatai szerint ezt az egyik egyenesen bevallja, másik a furfangosabb pedig ezt nem teszi... *én azok közé tartozom, kik nem titkolják, hogy szeretik a pénzt, de becsületes úton, fáradság és a haza java után.*"

1845. március 30.-ikán a „Gyáralapító társaság"-ról írt cikkében is hangsúlyozza, hogy egy vállalat alapításánál gondoskodni kell a szükséges nyereség biztosításáról. Kifejti, hogy őt, mint alelnököt egy „regens" idea vezérlette, az t. i., hogy a részvényesek necsak a vállalatba fektetett pénzeiket ne veszítsék el, de minél előbb minél több osztalékot huzzanak. *„Mit kapunk, mennyi a dividend? ez a résztvevők kérdése.*"

Nagy felelősséget érzett magában azokkal szemben, akiket valamely vállalkozásában való résztvételre buzdított. Sőt olyan esetben is, ha nem buzdította az egyes részvényjegyzőket kifejezetten részesedés vállalására, de feltételezhette, hogy csak azért vásárolják egyes vállalatok részvényeit, mert tudják, hogy ő irányítja az illető társaságot és ebben a komoly, megfontolt, korrekt ügyvitel biztosítékát látják. Ez a felelősségérzet vitte arra, hogy — mint fent láttuk — a malom nehéz időszakában és a fegyvergyár létesítésekor is saját személyében vállalt szavatosságot 50—50 ezer frt erejéig, holott egyébként rendkívül óvatos volt kötelezettségek, adósságok elvállalásában.

De ez a felelősségérzet volt annak is a rugója, hogy nagy komolysággal mélyedt el minden üzleti kérdés mérlegelésébe, mielőtt valamely végleges elhatározásra jutott. Teljes joggal hivatkozhatott is erre, amikor fiához intézett, fent már idézett nagyszerű levelében, tanulságul mindenkinek, aki vállalkozásba fog, ezeket írja: „Majdnem minden, amit megkezdtem, fennáll és él még! És miért? Véletlenségből vagy jó szerencséből? Nem, nem azért; hanem azért, *mert az összes körülményeket mélyen átgondoltam, minden lehetséges akadályt megfontoltam, átszámítottam, vagy eltávolítottam vagy legyőztem és semmit sem felejtettem el, ami a sikerhez szükséges volt.*"

Ez nem hivalkodás. Hiszen ez a levél nem arra volt szánva, hogy nyilvánosságra kerüljön. Ez bölcs oktatás, amelyet mindenkinek meg kell szívlelnie, aki üzleti, ipari vállalkozásba bocsátkozik. De Széchenyi nemcsak megfontolta tervbevett vállalatai esélyeit, hanem páratlan körültekintéssel, szorgalommal, buzgalommal *utána is járt* annak, amit meg akart valósítani. A mai nemzedék nem is bírja elképzelni, micsoda utánjárás volt szükséges száz évvel ezelőtt például ahhoz, hogy a Lánchíd létesüljön. Először ki kellett Bécsben a koncessziót küzdeni, a nemesség előjogaival szemben kiharcolni a vármegyei utasításokon keresztül a rendektől, majd a főrendi tábla-

tól a vámszedés jogát, mert hiszen ez a jövedelem volt az alapja a Lánchíd megépítéséhez szükséges tőkének. A két érdekelt város, Buda és Pest, vezetőségével hónapokig tartó, sokszor kicsinyes, idegromboló tárgyalásokat kellett folytatnia, hogy a vámszedés mértékét, a háramlási jogot és százféle részletkérdést tisztázzanak. Azután megfelelő vállalkozót keres, aki a finanszirozást is vállalja. Ezt báró Sina személyében meg is találja és benne erős, megértő pénzügyi támogatót nyer. Pénzt kell szereznie a saját részvényjegyzéséhez, mert Sina ehhez kötötte a saját résztvételét. Meg kell küzdenie azzal a gyanúsítással, mintha egész működése csak részvényei haszna érdekében történt volna. Közben kimegy Angliába, ott legkisebb részletekig megtanulja a hídépítés műszaki részét. A híd építéséhez megszerzi a kitűnő Clark Ádámot.

Az építkezés alatt egy napot sem mulaszt el, még az 1848. évi nehéz időkben sem, hogy a hídépítést meg ne szemlélné. Mint a Batthyány-kormány tagja, lelkileg és idegileg naprólnapra jobban roppan össze a felelősség súlya alatt. Ennek ellenére végigjárja a Lánchídra felhúzott láncrészeket, egyszer, amikor az utolsó láncszakasz felhúzását tekinti meg, az lezuhan és a Dunába rántja, ahonnan csak nehezen bír a partra úszni. Ilyen megfeszített, idegekre menő, súlyos és sokoldalú munkával, ilyen páratlanul szívós és fáradhatatlan utánjárással biztosította vállalkozásai sikerét. *Minden eshetőség előzetes megfontolása és alapos meggondolása mellett ez a szorgos utánjárás az, amit ipari téren is elért sikerei fontos tényezőjéül értékelhetünk.* Megtanulhatjuk példaadásából, hogy a gazdasági sikerekhez nem elég egy jó gondolat, nem elég egy lángeszű terv, hanem ezenfelül szükséges az eszmének, a tervnek gondos keresztülvitele, a részletek végrehajtásának lelkiismeretes ellenőrzése is.

Ehhez tartozik elsősorban azoknak a *személyeknek gondos kiszemelése*, akikre az új vállalat vezetését bízni akarjuk. Voltak Széchenyi kortársai közül olyanok, akik azt állították, hogy gazdasági sikereinek egyik titka munkatársainak szerencsés kiválogatása. Ez teljesen téves beállítás. A szerencsének ebben vajmi kevés része volt. Ha mezőgazdasága vezetését olyan egész emberre tudta bízni, mint Liebenberg (Lunkányi), ha személyi ügyeit oly páratlanul odaadó és lelkes titkár vezette, mint Tasner, ha a Tiszaszabályozás ügyéhez megnyerhette Kovács Lajosnak — aki tulajdonképen erdőmérnök volt — kiváló értékű közreműködését, ha a gőzmalom és vasöntőde vezetését oly kifogástalan jellemű pompás szakemberre bízhatta, mint Fehr, ha a Lánchíd építésére a legkitűnőbb angol mérnökök egyikét, Clark Ádámot nyerhette meg, ha ezeknek az embereknek soha egyikében sem csalódott, működésükben mindig csak öröme telt és előnye volt: úgy ebben nem a sze-

rencse, hanem a gondosság, a megfontoltság és a nagy ember- és tárgyismeret voltak a döntő tényezők.

Ha vezetőt kellett választania, segítségére volt, hogy teljesen ismerte azt a tárgykört, amelyre vezetőt keresett. Tisztán látta, hogy milyen tudást, milyen képességet kell attól megkívánnia, akire az ügyet bízza. Nem takarékoskodott az idővel. Ismételt beszélgetésekkel — amelyekről az érdekelt sokszor nem is tudta, hogy mi a céljuk — tisztázta, vajjon megvan-e jelöltjében az a tudás és képesség, amelyet az állás megkíván. Ha igen, akkor előbb gondosan tájékozódott az illető személyi és családi viszonyairól. Külön gondot fordított annak megállapítására, vajjon az illető jó gyermeke volt-e szüleinek, vajjon boldog-e a családi élete? Csak olyant szeretett alkalmazni, aki jó volt szüleihez, feleségéhez és gyermekeihez. Azt tartotta, hogy csak az ilyen emberben lehet teljesen megbízni. Csak az ilyen embernek van meg az a lelki egyensúlya, az a nyugodt erkölcsi életfelfogása, amely egy vállalat sikeres vezetéséhez szükséges.

Másfelől rendkívüli módon megbecsülte munkatársait. Igy igen sokat tartott Fehr-ről, a gőzmalom és vasöntőde vezető igazgatójáról. 1845. januárjában Fehr súlyosan megbetegedett. Ekkor ezt írja naplójába: „Ha Fehr meghal, akkor vagy én fizetek vagy elvesztek 72.000 frtot." Látjuk, mily nélkülözhetetlennek tartotta az igazgató tevékenységét a vállalat szempontjából. 1847 őszén üzleti bonyodalmak mutatkoztak. Ekkor ezt írja Naplójába: „Ülés malom és gépgyár — végtelenül komplikált. Minden Fehrtől függ." („Es haengt an Fehr.") Ez a megbecsülés azonban nemcsak a naplófeljegyzésekben jelentkezett. Amikor a gőzmalom először fizet osztalékot, akkor Széchenyi előterjeszti azt a javaslatot, hogy Fehr fizetését emeljék fel és a tiszta nyereségből 5% tantiémet biztosítsanak részére.

Ez megegyezik avval, ahogy *Kovács* Lajos jellemzi Széchenyi felfogását munkatársai javadalmazásáról: „Mindig mondotta nekem, hogy *hivatalnokainktól nem kívánhatjuk, miszerint teljes lélekkel szolgálják az ügyet és dolgozzanak, ha anyagi gondok nyomják és erejöket zsibbasztják.* Azért gondoskodjunk tisztességes ellátásuknak megfelelő fizetésekről. Elve volt: *„semmi jutalom munka nélkül, de egyszersmind semmi munka jutalom nélkül."* Ezt a jutalmi rendszert például a két Clarkkal — a tervezővel és az építő mérnökkel — szemben 1845-ben így valósította meg. Ha a híd — így szólt a kikötés — 1849. szeptemberig elkészül, akkor az egyik 3000, a másik 2000 font jutalomban részesül. Ha ellenben már 1849. márciusáig kész, akkor ez a külön jutalom 5000, illetve 3000 fontra emelkedik. Elképzelhető, hogy igazgatói és munkatársai ilyen bánásmód, ilyen méltányosság láttára mily buzgalommal és odaadással szolgálták vállalatuk érdekeit.

Ugyanily *megértést és méltányosságot tanusított munkásaival szemben.* Jószágigazgatójának állandóan azt az utasítást adta, hogy az egyes földrészletek kijelölésénél mindig elsősorban a jobbágyok érdekeit tartsa szem előtt. A jobbágykérdés országos tárgyalásánál ismételten meggyőzően fejtette ki, hogy a jól fizetett munkás munkája sokkal nagyobb értékű, mint a gondokkal és megélhetési nehézségekkel küszködő munkásé. Amikor eljárt a Lánchíd építési munkájának haladását ellenőrizni, mindig talált időt arra, hogy a munkásokkal is elszórakozzék. Egy ízben a „Széchenyi" nevű gőzhajóban kazánrobbanás történt és a gépész súlyosan megsebesült. Széchenyi maga megy el Stahlyhoz, a híres orvoshoz és elviszi a sebesült gépészhez, hogy annak a legjobb gyógykezelést biztosítsa. Ez a valódi, nemcsak emberbarátságon, de a munka megbecsülésén alapuló szociális érzés természetesen jótékony hatást gyakorolt ipari vállalkozásai sikerére.

A munka és a vállalkozás jelentőségének teljes átérzése vezette Széchenyit rövid miniszteri működése alatt is. Tudjuk, hogy az 1848-as kormány tanácskozásait szenvedélyes politikai harcok és a bekövetkezendő tragikus események hangulata irányították. Ezek a küzdelmes, gondterhes idők roppantották össze a „legnagyobb magyar" idegzetét, lelki egyensúlyát. Folyton fokozódó izgalomban, állandó álmatlanságtól elgyötörve élte át előre a magyarság elkövetkezendő rettenetes sorsát. De mindenek ellenére a saját hatáskörében rendkívüli éleslátással és körültekintéssel megtette, amit csak tehetett a helyzet javítása érdekében. Előtte az a cél lebegett, hogy a népet le kell csillapítani, a szenvedélyek mezejéről a munka mezejére kell átterelni.

Amikor mint miniszter 1848. április havának közepén először jön Pestre, legfőbb gondja, hogy *a munkanélküliségen segítsen,* mert nem szabad tétlenül nézni, hogy az izgatás iránt annyira fogékony tömeg munka nélkül nyugtalankodjék az utcán. Ezért értekezletre hívja össze bizalmas híveit, Clark Ádámot, a hajógyár, a fegyvergyár és a hengermalom igazgatóit. A megbeszélés alapján rögtön munkatervet készít.

Először a maga részére keresi ki a fellendítés lehetőségeit. Tervet készíttet, hogy a saját dunaparti telkén palotát építtessen. Körüljárja a pesti gazdag embereket és ezeket is rábírja magánépítkezések megindítására. Ebben az az elgondolás vezeti, hogy nemcsak a munkanélküliségen segít, hanem a nép előtt fel akarja tárni, hogy a vagyonos osztály bízik az ország jövőjében és nyugalmában, mindenki lásson tehát hozzá a saját hatáskörében a nyugodt nemzeti munka megindításához.

Közmunkák elrendelésére unszolja a kormányt és a várost. Elrendeli, hogy a Tiszaszabályozás munkáit azonnal indítsák meg minél több munkaerő beállításával. Utasítást ad

a Budapest—Fiumei vasútvonal és a budai alagút előmunkálataira. Nagy éleslátással tesz megkülönböztetést legutolsó, 1848. szeptember 1.-én tartott beszédében produktív és nem produktív közmunkák között. A Tiszaszabályozás folytatásához 500.000 frt megszavazását kérte az országgyűléstől. Ugyanakkor egyesek a pesti Dunapart kiépítését kívánták. Kifejtette, hogy ez az utóbbi közmunka is hasznos és bizonyára előmozdítja az ország előmenetelét. De a Tiszaszabályozás által az ország 2,700.000 hold földet fog nyerni. Ez tehát produktív kiadás. Amit a vasútak építésére fordítunk — mondotta — produktív, mert a vasútak 4, 5, sőt talán 6%-ot is fognak hozni. Beszéde nagy tetszést keltett. Hatása alatt Madarász képviselő felszólal és a miniszter által kért 500.000 frt helyett 1 millió frtot ajánl meg. Széchenyi takarékosságára, a közpénzekkel való gondos számolására, minden túlzástól tartózkodó óvatosságára jellemző, hogy Madarász ajánlatára így válaszol: „Minek többet ajánlani, ha nem kérek."

Látjuk, hogy — közvetlenül szellemi összeomlása előtt is — az élesenlátó és felelősségét mélyen átérző közgazdasági államférfiú helyes és gyakorlatiasan okos programmját fekteti le. Nem izgatással és beszéddel, hanem munkával, iparral, vállalkozással akart segíteni. Legutolsó közéleti beszédei egyike erre a tételre van felépítve:

„Fődolog, hogy legyen munka s legyen mit enni." Ez a mondás értékes hagyaték, amelyet örökre meg kell őriznünk. Hazánk nehéz pillanataiban soha se tévesszük szem elől.

Éber Antal

Háborús pénzpolitika és pénzügy 1914—15-ben és 1939—40-ben.[1]

Tartalom: 1. Német és angol-szász neomerkantilizmus. 2. Valutapolitika és árszabályozás. 3. Pénzszaporítás. 4. Adók és kölcsönök a felfegyverkezési gazdaságban. 5. Adók és kölcsönök a hadigazdaságban. 6. Befejezés.

1. Az 1914—18-as világháború utáni korszakot a neomerkantilizmus korának nevezték el. Ha a külkereskedelem kötöttségét és az autarchiás gazdasági irányzat megerősödését nézzük, kétségtelenül jogosultnak látszik ez a megállapítás, különösen az 1919—24. évi világháború utáni valutáris káoszra és az irányított pénz korára, amely 1931 őszétől napjainkig tart. Igaz, hogy közbeékelődött a háború utáni aranypénzrendszer rövid korszaka, amely Anglia akkori gazdasági és politikai túlsúlyának megfelelően az angol fontnak az aranyalapra való visszatérésétől az aranyalapról való letéréséig, vagyis 1925 áprilistól 1931 szeptember haváig terjedt. Az aranyvaluta helyreállítása pedig bizonyos fokig az 1914 előtti szabadabb külkereskedelempolitikai módszerek felujítását vonta maga után. Mindazonáltal a protekcionizmus mérve a rendezett valutáris viszonyok éveiben is annyira meghaladta az 1914 előtti szintet, hogy ebből a szempontból a világháború utáni gazdaságpolitikára teljes egészében jellemző a merkantilista szellem. De hangsúlyoznunk kell, hogy csakis ebből a szempontból, mert ha a merkantilizmus lényeges vonásának tekintjük azt a felfogást, hogy végső fokon a pénzbőség éspedig a nemesfém-pénzbőség a nemzeti vagyonosodás fokmérője, akkor már másként alakul a helyzet. A vezető merkantilista államférfiak nem kényelmes mammonimádók, hanem a legtevékenyebb államférfiak: iparfejlesztők, flottaépítők, gyarmatosítók voltak. És ma már tisztázva van az is, hogy úgyszólván minden nevezetesebb merkantilista író is tudatában volt annak, hogy a pénz mögött a javak világa áll; de az is tagadhatatlan, hogy a pénzfátyolt elméleti írói nem lebbentették eléggé félre. A nemesfémvaluta

[1] Jelen dolgozat ez év június havában, Olaszországnak a háborúba való belépésekor záratott le és így a Német Birodalom, Nagybritannia és Franciaország pénzpolitikája és pénzügyei között von párhuzamot.

CLARK 1. *Ádám*, angol mérnök, * Edinburgh 1811 aug. 14. † Buda 1866 jún. 23. Lodonban végezte tanulmányait. Széchenyi István gróf hívására 1839. Pestre jött s átvette a budapesti Lánchíd építésének vezetését. A hídépítés befejezése után (1849) C. visszatért Londonba, de 1852. ismét Pesten volt s az Alagút részvénytársulat megbízásából tervezte a budai alagútat, melynek építését a munka teljes befejezéséig (1857) szintén személyesen vezette. C. ezután megtelepedett Magyarországon, s néhány évvel utóbb itt is halt el.

C., 2. *Tierney William*, angol vízépítő, a bpesti Lánchíd tervezője, * Bristol 1783. † London 1852. A Themze és a Medway csatornák építésével 1819. tette nevét általánosan ismertté. Gróf Széchenyi István megbízásából 1838. tervezte a bpesti Lánchidat, de az építés vezetését nem vállalhatta. A Lánchíd évtizedekig a világ legnagyobb függőhídja volt, de monumentális és nemes architekturája miatt ma is a világ egyik legszebb hídjai. C. tervezte és építette a hammersmithi Themze-hidat, a New-Shorchan melletti norfoki hidat, stb.

E. Gy. I. 1981

a néz. Balfelől elválasztott hajat
beretvált álla körül szakáltás legyet
álló, kettős csokorra kötött nyakken-
van gombolva, vállra vetett men-
a kép alatt:

SY ALADÁR"
Pollák Testvérek. Pesten 1865."

lak nagysága 13 c/m.

mágnások életrajzi s arcképcsarno-
yomatott Kertész József 1866.

40
(chin. pap.) 72/94 № 1

Clark Ádám és Tierney

Budai alagut tervezője

1852–1857

Edvi-Illés A.:

Bpmüsza-372/A. 426-430

ki útmutatója /373

Bp. 1896

Clark Ádám

cvod

3

Elek Artur:

A Lánchid.

A Kévé könyvt.

1913. ~~V. K.~~

~~Lásd~~

Clark Ádám

1848

l.

Ember Levéltkörl

356. l.

358. l.

Ember Gy:

A m. országi építészeti igazgatóság tört. vázlata (1788-1867) Levéltári Közlemények. 1942-1945.

XXI-XXIII. k.

Az értekezlet egyhangua
vetkező elvi megállapodásra jutot
pola feltétlenül külső

Clark

A Lánchíd. Irta Ezrey. Vállalkozók Lapja, dec. 1

1915

Clark Ádám

Lásd

Fest Sándor: Angolok Magyarországon a reformkorszakban 1825–48.
Bp. 1918.

üemlékek tekintetes
ságának

Budapest.

Városliget.

ktatásügyi ministérium, illetve
terhén Vajdahunyad város-
mi adóhátrálék tartatik nyil-
tálék másfél évi előírásnak

ir. pénzügyigazgatóság, hogy

Clark Ádám

vid
s

Gárdonyi Albert:
Széchenyi István szerepe
Budapest fővárossá
fejlesztésében.
Tanulmányok Bp.
multjából. IX. k.
26 – 27. l.

UJ FOLYAM. ⋆ XXVII. KÖTET.

1919. ÉVFOLYAM.

BUDAPEST

KIADJA A M. N. MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA.

1919.

Clark Ádám

völl

Görög Sándor:

A budai alagút.

MMIE Közl

1935. 240-241. l.

Clark Ádam

vrod

Gyacza (Gy.) IV. 377. l.

Az 1848-49-iki m. szabadsághare Tört. IV. k. Bp. é. n.

akciója a Lánchid felrobbantásának megakadályozása érdekében

ismertető jegyeket s az összefoglalásnál az egyes hallgatók fejtettek meg alaprajzokat minden esetben megokolva föltevéseiket. De mindezt betetőzte a gazdag irodalom, melyet az előadások keretében nyujtott. A hallgatóság abban a kellemes helyzetben volt, hogy minden egyes idézett forrásmunkát kezébe vehetett, annak czimét, kiadási évét és helyét följegyezhette, ezenkívül a munkák a tanfolyam végéig az előadási teremben mindenkinek rendelkezésére állottak.

A lakóház tárgyalását nyomon követte a római fürdők különböző tipusainak ismertetése. Amint a lakóház ismertetése is a provinciális építkezésből indult ki és végén érintette az itáliai paloták gazdag és pazar építkezési modorát is, úgy a fürdők ismertetése is azok főalkotórészei fölsorolásával és rendeltetése pontos magyarázatával kezdődött.

Ezek az alkotórészek: az apoditerium, vetkező, mely össze lehet kötve a frigidariummal, a hidegvíz helyiségével, de ez külön is állhatott. A vetkező után a tepidarium, langyos fürdő következett, amelyből a caldariumba, a forró fürdőbe jutottak. Ha ennek vannak mellékhelyiségei, egyik végén találjuk

Clark Ádám

lásd

Gulyás Magyar írók

IV. k. 484. h.

Clark Adam

Clark William

Tierny

ivód

J. W.

Haeufler 1854

I. 263. l.

Historisch-topographische Skizzen von Ofen u. Pest u. deren Umgebungen. Pest, 1854. 263. l.

apró rozettás díszekkel. Feketealapú belső
külső szegélyében virágrozetták sorakoznak. Sá
alapú keretében kampós medaillonok.
Mérete [illegible] × 160 cm.
Kaukázus, XVIII. század vége.

SIRVÁN SZŐNYEG
Piros tükrében nagy stilizált virágtő, valar
leveles rozetták és állatalakos díszek. Törtir
pirosvirágos, kékalapú belső és külső szeg
között fehéralapú leveles indás, ú. n. mad
dísszel.
Mérete 131 × 108 cm.
Kaukázus (Moghan vidéke), XVIII. század.

KORASZÁN SZŐNYEG
Kékalapú nagy tükrében tizenhárom sor
ciprusok sorakoznak egymás mellé. Piros kere

EGYÉB

TEXTIL-MINTAGYŰJTEMÉNY,
480 darab, 44 táblán. A textilművesség fejlődé
mutatja be az alexandriai és frigiai korai em
kektől kölni szöveteken, olasz brokátokon
bársonyokon keresztül a rokokó emléke
A kölni Schnütgen-gyűjteményből Simor prín
vásárolta, 1884.

Keresztény Múzeum Esztergomban. Eg
házművészeti Lap, V., 1884., 364. l.
Radisich: A Simor-Múzeum. Művészi Ip

Clark Ádám

rod
z

Hazánk. 1858. I. cif.
520 – 526. l. képmellék-
lettel. (A budai
alagut.)

1. – 285. ll.
19 képes tábla

Budapest
Franklin Társulat
1908

Clark Adam

wód

Prof. A.:)

Hehler Budapest

90. l.

Bpest als Kunststadt;

Küssnacht am Rigi (Schweiz)

1933

Clark Ádám

Dr Baross Endre orszg. képviselő, jelenlegi tulajdonos pilisszántói kastélyát Clark Ádám, a Lanchid alkotója épitette. Földszintes, kuriaszerű épület, elől és a kert felől 4-4 hasábpilleren álló, háromszögormos portikussal.

Historia. 1929. 4-5. sz. 15. l.

Clark Ádám

írá

Horváth Elemér:

Tanulmányok a régi
Pest-Budáról. A Duna
és hídjai. (Budapest, 1932.)

m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztér

2205 szám.

A Műemlékek Orsz. Bizottsága tekintetes Elnö

Hivatalból.
szolgálati ügyben.
ji átalányozva

BUDAPEST.

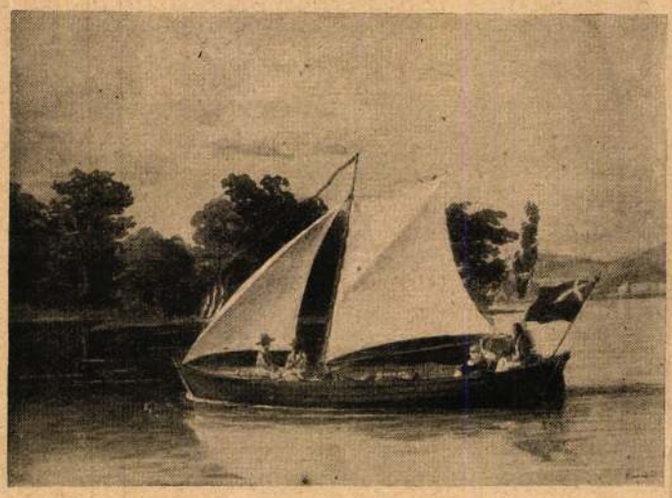

Clark Ádám vitorlás csónakja a Dunán. Barabás Miklós festménye

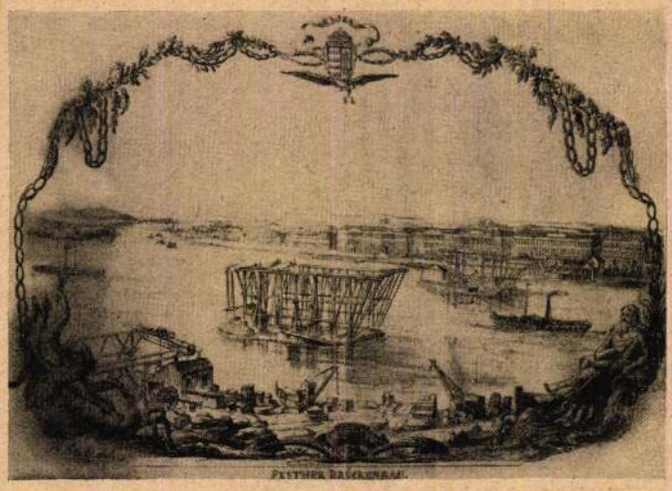

A Lánchid pilléreinek épitése a Dunán a budai oldalról nézve. Egykoru metszet Glatz Tivadar rajza nyomán

A hullámzó búzaföldeken zizegő, suttogó hangok keltek, amitől Topáz Ibolyka fölijedt.

Bárd kinevette:

— Ejha, maga a bátor lány . . . mitől fél?

— Nem tudom . . . Eddig sohasem féltem.

— Tudom . . . persze . . . — mondta rá Bárd mosolyogva.

— Maga gúnyolódik, miért? . . . Maga mindig úgy beszél velem, mintha én semmi sem volnék magának, pedig . . .

A faluban — hogy-hogy nem, — híre kelt, hogy tényleg lesz valami a dologból. Már az eljegyzést is meg fogják tartani, mielőtt a pesti fiú elutazik.

— Hogy a pestiek se különbek a többinél! — Hogy azok is süketek, vakok! . . .

Bárd József bankhivatalnok forró déli órákban elsötétítette a „Margit Nagy Szálló"-beli szobáját, ingujjra vetkőzve cigarettázott és gondolkozott . . .

Valahányszor rágyujtott egy-egy cigarettára, mindig mosolygott. Hogyne! Idáig nem sokba van neki a dohányzás. A kis lány dobozszámra hordja neki a királycigarettát.

Haha! . . . Topáz Ibolyka! . . . Mindenesetre érdekes kislány . . . de jó, hogy már vége lesz a dolognak. A jámbor falusiak megházasítanák vele, az ő híres, irigyelt, szidott Topáz Ibolykájukkal . . .

Aztán mikor a pesti fiú tényleg elutazott, — Ibolyka kikísérte az állomásra, — megtorpantak a falu lányai . . .

— Hát — hogy — mint? . . . Hát nem volt eljegyzés? Visszajön még? Vagy nem jön vissza? Hát ezúttal sem sikerült Ibolykának? . . .

És lesték Topáz Ibolykát, jár-e a postára a poste restante levelekért. Járt bizony mindennap, de levelet nem láttak nála. Máskor az utcán szokta olvasni, hogy lássák, hogy irígykedjenek. Most nem volt levél.

— Érdekes . . . Hm . . . Hogy kell ezt érteni? Mi a magyarázata? . . . Csak nem? . . . Nem lehet még kiokoskodni belőle . . .

Egy hónap, két hónap, három hónap . . . Ibolyka egyre járja a postát, de nincs nála levél.

Valaki aztán kiszalasztotta:

— Hoppon maradt az Ibolyka.

— Jé! — csapódtak össze a tenyerek.

Összebújtak, összesúgtak, nevetgéltek gúnyolódva, ha látták . . .

Megvolt a nagy szenzáció. Ibolykát nem lehetett az utcán látni jó darabig. De a boltajtóban sem.

Topáz Salamon első fölgerjedésében nekiment a lányának, hogy agyonüti, szerencse, hogy Topázné közbevetette magát.

Aztán nem akarta látni, be se ment hozzá, az ágyához, csak egyetlen egyszer. Akkor is szidta.

— Pest kellett neked? Megkaptad. El se kellett szöknöd. Idejött hozzád . . . Te . . .

A Clark Ádám vitorlása

— A függőhíd. —

Kecses formájú vitorlásán — angol hajóács kezemunkája volt — mindennap, már a reggeli órákban ott járt a pesti part közelében vagy a budai Várkert alatt, a hajóhíd táján indult el fölfelé, a sziget irányában. Onnét visszakanyarodott a pesti oldal felé — a reggeli szél most már egészen a vitorla alá bujt, — megállott a zárgát körül s a gazdája, az angol indzsellér egy szempillantás alatt úgy eltünt a sok vas-, meg faalkotmány között, mintha csak a Dunába veszett volna. A rác kormányos, aki vele volt, estig is elvárhatta néha a vitorlás gazdáját, amikor piszkosan, olajosan előkerült az egymást támasztó, összetartó sok vas-, meg köpillér közül . . .

Beszélni nem igen beszélhetett vele, mert az indzsellér még nem tanult meg magyarul (pedig a rác nagyon bízott benne), ő meg rác létére nem tudott a budaiak nyelvén: németül. Egy kicsit tanítgatta is a gazdáját — különösen, ha a szél végezett el minden munkát s nem kellett a vitorlával vesződni.

„Szél" — mondta a rác; „vitorla" — s az ujjával a vászon felé bökött . . . „Magyar ember", — mondotta nagy büszkén s verte a mellét . . .

Az angol hajós csak mosolygott a rác kormányos erőlködésein, akinek sehogy sem ment a fejébe, hogy mit méri folyton a tekintetével alulról fölfelé, jobbról-balra azt a hatalmas sziklahegyet, amely csaknem egészen a Dunába ereszkedett a lábával! Mit akarhat ezzel a heggyel! Csak nem akarja keresztülfúrni! A „függőhidat" (a Lánchíd elnevezése) még csak beleáshatja a Duna medrébe, de, hogy a szemközti hegybe *tunelt* is fúrjon s azon emberek is járjanak át, ezen már igazán nevetett a rác!

Az angol indzsellér: Clark Ádám pedig tíz esztendő mulva azt is megcsinálta!

Ebben az esztendőben pedig 1842-őt írtak.

*

Hogy a „közszükséglet" adta nekünk ezt a gyönyörű hidat — elzárják-e egészen, vagy csak részben: erről vitatkoznak most hónapok óta, — tagadhatatlan, de két olyan grandiózus elmének kellett összetalálkozni, mint Széchenyi István grófnak és Clark Ádámnak, hogy ebből a közszükségletből — a világ egyik legszebb hídja legyen. Hogy az „eszmei tervet", a másik, a William Clark készítette, nem von le semmit a Clark Ádám óriási érdemeiből.

Széchenyi István gróf hozta Pestre a Themse-parti metropólisból. Címet is adtak neki: „a függőhíd építésének művezető mérnöke". Amikor Széchenyi 1848-ban közmunkaminiszter lett, őt nevezték ki a minisztérium műszaki tanácsosává.

A Lánchíd fölépítésének a terve Széchenyi Istváné volt s az 1836. évi XXVI. törvénycikk határozta el az építését. 1838-ban kezdtek hozzá s 1849-ben adták át a közforgalomnak. E száraz s eléggé ismert adatok mellé sorolhatjuk még azt is: egy 1840-ben hozott törvény azt a jogot biztosította a majd elkészülő hídnak, hogy 1946-ig — még harminchárom évig — tőle sem jobbra, sem balra egy-egy mérföld távolságban semmiféle más hidat nem szabad építeni.

A híd egyébként tíz millió koronába került s a Budapesti Hidegyesülettől tizennégy millió koronáért váltotta meg a kormány 1870-ben.

*

„A híd nem hypotesis többé", — ezt zengték a krónikások 1842 augusztus 24-én, a híd ünnepélyes alapkőletételénél, amely a legnevezetesebb dátum és esemény a Lánchíd történetében.

„Annyi vágy és remény hát még sem dagasztá hasztalan a hazafi kebelt", — így örvendezett e nagy napon egy másik krónikás. Egész Pest-Buda kivonult a nagy ünnepséghez. Ferdinánd király Károly főherceget, meg József nádort küldte el, hogy felséges személyét képviseljék a nép előtt.

A tömegfegyelem, úgylátszik, már akkoriban sem tartozott a pesti lakók erényei közé, mert a rendezőség jónak látta, hogy a lapokban kioktassa a közönséget: „magát mindenki a szabott rendhez pontosan tartani köteles, mert tolás, zúgás, taszigálás a bemenetelnél betű szerint irgalmatlanul tiltva van."

A körülzárt „építőudvar"-ban, a pesti oldalon folyt le az ünnepség. Az oszlop egy üregében tokba zárva helyezték el a híd építéséről szóló okmányt, az akkori évek arany- és ezüstpénzdarabjaiból egyet-egyet hozzátettek, azután több száz mázsás követ tettek az üreg fölébe.

A Londonból hozott drága ezüstkanálból a „fenségéik ragaszt vetének", kalapáccsal háromszor ráütének a kőre. Sorra utánuk a primás, az országbíró, a tárnokmester, Sina báró, Széchenyi István gróf és legvégül maga Clark Ádám.

A híd nem volt már hypotisis többé, de hét évig kellett még várni, amíg járni-kelni lehetett rajta.

Három évre rá pedig a Clark Ádám rác kormányosa már a tunelen is átmehetett, ha arrafelé akart a Rácvárosba hazamenni.

Iván Ede

Napoleon-karrikaturák

Se szeri, se száma azoknak a legtöbb esetben finom vonásokkal megrajzolt karrikatúráknak, melyekkel a múlt század első évtizedének legkiválóbb angol rajzolói a nagy Napoleon kis alakját humoruk célpontjává tették. Múltkori közleményünkben már ismertettünk néhányat közülök, — lássunk ezúttal is egypárat a javából a megjelenés időrendje szerint.

Az angol társadalmi és politikai élet akkori szereplőinek nagy kedve telt annak idején a jeles Woodward mester ama karrikaturájában, mely 1802 dec. 20-án látott napvilágot. A címe: *„Kandikálás az oroszlánra."* A rajzból kivehetően aféle vásári mutatványos-bódé előtt tolong a publikum, amilyenekben még ma is a világnak sok csodálatos dolga látható. A bódénak félig födetlen ajtaján át egy kényelmesen elnyujtózó termetes oroszlánt pillanthatunk meg, mely nyilvánvalóan alszik, ámde csak az egyik szemét hunyta le, a másik szeme teljesen nyitott. A vásári lárma azonban a legkevésbbé sem nyugtalanítja.

A mutatványos-sátor előtti emelvényen — a rajz szerint — a híres William *Pitt* a „kikiáltó". Ő igyekszik becsalogatni mézes-mázos szavakkal a kíváncsiságtól szájukat tátó halandókat. A sokaság Európa népét ábrázolja, kikhez Pitt emígyen szónokol:

— Sétáljanak be csak Hölgyeim és Uraim s tekintsék meg a hírneves oroszlánt. Bár nekem is van hozzá valamelyes közöm, — azért éppenséggel nem érdekem az, hogy őt mutogassam, — biztosíthatom önöket, nem én vagyok ennek a gazdája; az az oroszlán, melyet én szoktam volt mutogatni, nagyon dühös, — ez azonban egészen csöndes és jámbor állat!

Ezenközben pedig Napoleon simogatja odabenn nagy merészen az alvó oroszlán sörényét. Bizonyos kicsinyléssel becézgeti s ez az észrevétele hozzá:

— Szegény pára, szegény pára! Milyen szép állat — és milyen mélyen alszik!

De a lordkancellár: Eldon, jónak látja figyelmeztetni a szunnyadozó állat-óriással pajtáskodó Napoleont:

— Jobban tennéd, uram, ha nem bánnál vele olyan fesztelenül. Könnyen megeshetik a baj. Ő most egy szemmel alszik ugyan, de felébred ám a másikkal!...

Miként ez a rajz, úgy *Ansell*-nek 1803 február 10-én közzétett karrikatúrája is Franciaországnak a Napoleon dicsőségeire akkorában ugyanám féltékeny Angliához való viszonyára vetít egy-két fénysugárt a humor jegyében. Sokat nevettek ezen az Ansell-rajzon is, melynek *„Vetélkedő kertészek"* a címe. Egyik legjellegzetesebb mesterműve az Ansell rajzoló-tehetségének. Két szomszédos kertet ábrázol, melyet a csatorna (Calais) választ el egymástól. A túlsó kertben, mely Angliát jelenti, III. György, — az innensőben pedig maga Napoleon kertészkedik. És természetesen mindkettő rémmódon büszke a portékájára s ezt igyekszik is éreztetni a másikkal. Különösen Napoleon hetykélkedik. Egy virág-csoport áll a kertjében, pompás, kifejlett virágain ezekkel a fölirásokkal: „Katonai Mákfejek." De Napoleon főképpen a kertje legékesebb növénye körül foglalatoskodik, amelynek a virágja hervadtan hanyatlik alá és lankadtan lógnak a levelei. Nem is hallgatja el szomszédja előtt a csodálkozását.

— Az ördög tudja, mi leli ezt a virágot! A mákjaim, — azok pompásan virítanak, — de ez a *Corona Imperialis* csudamódon fínnyás egy növény, temérdek gondot okoz nekem a fölnevelése.

III. György pedig az ő átellenes kertjében — a brit félszigeten — nagy büszkeséggel mutat rá a magasba emelkedő, terebélyes *Brit Tölgy*-re (British bak). Színültig meg van rakva ez a nemes faóriás virággal, a lombjai felett egy királyi korona ékeskedik. És az örvendező kertész (III. György) így felel a Napoleon sopánkodásaira:

— Hát bizony, kertész komám, bár csak egy *árok* választja el a földjeinket, mégis csak ez az én földem kedvez az igazi kertészkedésnek, — lásd: a *Corona Britannica*, meg itt a *Brit Tölgy* virágzani fognak e világnak végezetéig!...

Ugyanez a rajzoló művész, *Ansell* egy másik érdekes karrikaturát tett közzé 1803 május 3-ikán. A címe: „Hold-vizsgálások." Szintén az akkori angol-francia „barátság"-ra vonatkozik.

Napoleon egy ménkü nagy teleszkópon át szemlélgeti az éppen teliben lévő holdat. És ezenközben imígyen morfondíroz:

— Csodálom, hogy ez a gondolat még idáig sohasem jutott az eszembe! Hiszen ezt a helyet (a holdat) micsoda könnyen el tudnám én foglalni! — és bizonyára meg is érdemelné a fáradságot. Meg aztán, meg is tehetnének ott engem császárnak, — s akkor mily gyönyörűen is hangzanék a címem: „A Tele-Hold császárja!" — Oh, mily boldogság! Tüstént el is küldök *Garner*-ért és léghajóiért s a tervemet azonnal keresztül is viszem.

Tudnunk kell, hogy az itt szóban forgó *Garner* nem más, mint *Garnerin*, a Napoleon idejében oly hírneves aeronauta.

A termetes John *Bull*, a büszke angol, aki nem messzire áll tőle, gúnyos mosollyal hallgatja a kis Napoleon ömlengéseit, végül falrengető kacagásba tör ki s miközben hájtól duzzadó kövér oldalait tartja a két kezével, így inti le az elbizakodott franciát:

— Mit, Bonny, te a holdban akarsz háborúságot csinálni?! Nem is olyan rossz, — de hát pajtás, te az imént még

— Onnan, kérem. A szép és zajos Pestről. Az az én hazám. Ott is születtem — és ahogy Petőfi mondia — ott domborodjék a sír is fölöttem.

— Annyira tetszik önnek Pest?

— Hogyne kérem, nagyon. De hiszen az gyönyörü város. Kegyed volt már Pesten?

— Nem, soha . . .

— Ah, — csodálkozott a fiatalember, — pedig istenemre, elkelne ott egy ilyen kedves kis lány.

Ibolyka újra harsányan nevet.

— Ön jól ért a bókoláshoz. Hiszen — úgy hallom, — a pesti nők mind igen szépek.

— Na, igen, azaz nem éppen mind, de azért kár kegyedért, hogy még nem látta Pestet. Nem is szándékszik, nem is vágyik? . . .

— No erről még lehet csevegni, — felelte mindig mosolygón Ibolyka. — Ha szabad kérdeznem, sokáig marad itt nálunk?

— Nálunk . . . óh, milyen kedves! Sajnos, nem nagyon sokáig. Egypár hétig, vagy egy hónapig. Attól függ, mennyi dolgom lesz. Egyébként engedje meg, hogy bemutatkozzam. Bárd József bankhivatalnok vagyok . . .

— Topáz Ibolyka . . .

— Ah, Topáz Ibolyka! Nagyon örvendek, rendkívül örvendek. Milyen finom, gyönyörü neve van kegyednek, Ibolyka kisasszony. Engem a bankom küldött le az itteni bankhoz, amelyik a mi ügyfelünk. Remélem, lesz alkalmunk ezalatt barátságot kötni és azután is — továbbra — föntartani. Én igen boldog volnék . . .

— Hogyne, hogyne. Hiszen nem olyan nagy ez a város, megtaláljuk egymást. És ön most már tudja, hogy én hol szoktam lenni.

— Óh, persze. Nagyon kedves. Viszontlátásra, édes Ibolyka kisasszony . . .

— Viszontlátásra . . .

— Csókolom a kezét . . .

Bárd József pesti bankhivatalnok befelé ment a faluba. Mindenfelé méltó feltünést keltett, mindenki megbámulta. Falusi, jámbor kisasszonykák összedugták a fejüket!

— Milyen hercig fiatalember! Fogadjunk, hogy Topáz Ibolykát már ismeri . . .

Bárd József mosolygott és Ibolykáról ezt gondolta:

— Kedves kis falusi fruska. Jó lesz vele elszórakozni, ebben a — bizonyára unalmas — fészekben.

Egyenesen a bankba ment. Bemutatkozott, elvégezte, ami dolga volt mára, aztán — útbaigazítás után — elment a „Margit Nagy Szállodá"-ba, ahol szobát bérelt. Megmosakodott, átöltözködött sötétkék ruhába és sétára indult, hogy körülnézzen egy kicsit a faluban . . .

Kellemes nyárestei idő volt. És ez a pompás, falusi levegő, ez a csend, ez a szokatlan zajtalanság jól esett neki. Telitőgyü tehenek jöttek haza a csordából és kettesével-hármasával fordultak be a nyitott kapukon, ahol a gazda, vagy a cselédlány már várt rájuk s hizelkedő kedveskedéssel beszélt hozzájuk:

— Gyertek, gyertek tehénkék. Ne Rózsi, ne Bimbó, még tovább akartok menni, bolondok? . . .

Dologból hazatért emberek kiültek a kapu elé s tereferélve pipázgattak:

— Jó estét, adjon Isten, — köszöntötték szívesen az elegáns idegent.

Bárd József mindannyiszor tisztességgel leemelte a kalapját.

— Jó estét kívánok, — mondván.

„Így mulat a szegény ember magába." Kováts Antal amatőr-fényképe

Az egyik utcasarkon szembejött vele Topáz Ibolyka.

— Á, — örvendezett, — jó estét, Ibolyka nagyságod, lássa máris találkozunk.

Ibolykánál egy tejes köcsög volt, amit mindenképpen szeretett volna a köténye alá rejteni.

— Lássa, milyen falusi kis lány vagyok én. Mégis csak falusi. Tejért megyek. Tudja, a lányt nem küldhetjük, mert ő ilyenkor a vacsorát készíti . . .

— Ha megengedi, elkísérem, úgyse láttam még tehénfejést.

— Ha más dolga nincs, kísérjen.

— Sétára indultam, de így sokkal kellemesebb . . .

— Akkor forduljon vissza, mert én erre megyek . . .

Egymás mellett elindultak.

— Na, hogy tetszik magának ez a hely?

— Kitünően. Nagyon kedves hely. Meg vagyok győződve, hogy nagyszerűen fogom érezni magam, különösen ha minden este együtt megyünk tejért.

Ibolyka megint harsányan nevetett. A fiú vele.

A szomszéd ház ablakából ugyanis három kisasszony nézte őket csodálkozva, kihívó, gúnyos és irígy pillantásokkal.

— Na nézd, na nézd, — súgtak össze, — már jóba vannak, már együtt mennek tejért. Hogy nem szégyeli magát ez a lány! . . .

Topáz Ibolyka meg azért is egyre kacagott, pajzánkodott — és persze Bárd úr is segített neki, — hadd lássák, hogy ő milyen jól találja magát ezzel a pesti fiúval . . .

Másnap persze tudta már mindenki, hogy az a fiú pesti fiú és hogy bankhivatalnok. Más lányok is, — többen — megismerkedtek vele és elismerték, hogy nagyon barátságos, kedves fiú, de kár, hogy ő is legtöbbet és legszívesebben Topáz Ibolykával van. Biz-

A Lánchid ünnepélyes alapkőletétele 1842 augusztus 24-ikén. A helyszinén festette Barabás Miklós

tosan már ő is belehabarodott. Hát jól van az neki, majd elbánik vele is Ibolyka, mint a többivel! . . .

Azt az egyet mégis furcsállották, mikor észrevették, hogy Ibolyka egy kicsit megszelidült, másokkal most nem kezd ki. Pedig ez a fiú nem is jár annyira kedvében. Még szerenádot sem adott neki, smukkot sem, legföljebb néhány szál virágot. Ellenben — hírlik, — hogy Ibolyka finom, piros selyemzsebkendővel ajándékozta meg, amibe belehimezte a nevét.

A második héten már fejcsóválva néztek utánuk az utcán és nem tudtak eligazodni rajtuk.

— Nini, csak nem lesz belőle valami komolyabb dolog?

Az egész falu kíváncsian leste, várta, hová fejlődik?

A lányok egyébről sem beszéltek és csodálatosképpen tartózkodtak most a kritikától, nem tudták még, gúnyolódjanak, vagy irígykedjenek?

Voltak, akik aggódva fogadkoztak:

— Majd meglátjátok, még elveszi . . .

— És Ibolyka hozzá is menne . . .

— De még mennyire . . .

— Ez nem olyan, mint a többi . . Ez pesti . . .

— Még pesti asszony lesz . . .

— Látjátok, nem érdemes jónak lenni. Csak az ilyennek van szerencséje . . .

Meg kell adni, vakmerő lány volt Topáz Ibolyka, nem titkolta, milyen jóba vannak. Sőt, kérkedett vele. Együtt jártak a határban, a búzaföldeken leheveredtek a fűbe. Topáz Ibolyka unszolta a fiút, hogy Pestről beszéljen. A kávéházakról, színházakról, a nőkről, főleg a nőkről . . .

Pajkosan, merészen meg is kérdezte tőle:

— Ugy-e, van magának ott ideálja? Különben, na, ne is feleljen erre, úgyis letagadja. Én nagyon szeretnék Pesten élni . . .

Bárd egy kicsit gúnyosan mosolygott és azt mondta rá:

— Bovaryné . . .

— Ki az a Bovaryné? — kérdezte Ibolyka.

— Nem olvas maga regényeket?

— De igen. Ez is egy regény?

— Igen . . . Maga is olyanforma . . .

— Mondja el, milyen volt ez a Bovaryné?

— Egy falusi asszony, aki Párisba vágyott.

— Na, és?

— Na és . . . hát nem jó vége lett . . . megölte magát . . .

— Ah, értem . . . értem . . . elég bolond volt. Én nem tenném . . .

— Kár volna.

— Ugy-e, kár? — incselkedett Ibolyka.

A fiú erősen magához ragadta és viharosan megcsókolta.

— Persze, hogy kár ilyen kedves kis lányért . . .

Topáz Ibolykának láng csapott az arcába. Próbált kiszabadulni a fiú erős szorításából, aztán reszketve meglapult, mint egy foglyul ejtett puha, melegtestü kis madár. Ideges, félős nevetgetéssel védekezett a fiú zuhatagos csókjai ellen:

— Na, Bárd úr, elég már . . .

Uj Idők 1913. II. 120-122. l. képpel

Clark Ádám

míg Clark Tierney

led

Jánosy Ferenc: A budapesti lánchid. Hazánk. 1858. I. évf. 42-53. l.

VIII. rötetiböl

1.–98. M.
Budapest
1894
Athenaeum

2 péld.

Clark Ádám

cród

Javaslat a budai vár alatti alagut falazatának vizmentesítése és helyreállítása, illetőleg gyökeres javítása tárgyában. Bp. 1909.
Műszaki rajzokkal.

A szabadság és függetlenség gondolata Magyarország történetében

Irta Balla Antal

A „Pester Lloyd" cikksorozatban ismerteti egy neves magyar államférfi közelmúltját, mely arról szól, mennyi küzdelmet folytatott és mennyi véráldozatot hozott a magyarság ezer esztendőn keresztül nemzeti létének fenntartásáért. Hazánk politikai történetét ebből a szempontból már megírta ifj. gróf Andrássy Gyula, akinek politikájával sokan nem értünk egyet, de el kell róla ismernünk, hogy tanultságban, ítélőképességben — főleg mikor a múltat megítéléséről van szó, — kiemelkedett kortársai közül. Gróf Andrássy Gyula rámutat a honalapító hősök nagy politikai érzékére, ismerteti Árpádházi királyaink szinte páratlan politikai művészetét s finom elmeéllel s nagy intucióval mutat rá arra, hogyan őrizte meg a magyar nemzet alkotmányos szabadságát és függetlenségét. Annál különösebbek azok a megállapitások, melyeket a magyar államférfi szóbanlevő könyvében, illetőleg a belőle közölt szemelvényben olvasunk. Azt az érthetetlen és minden magyar emlert megbotránkoztató állitást kockáztatja meg, hogy kár volt ragaszkodni állami függetlenségünkhöz, jobb lett volna a hűbéri vagy vazallusi, szóval, valamilyen alárendeltségi viszonyba kerülnünk a Német- vagy a Törökbirodalommal.

Szó szerit ezt irja:

„Ha a kivérzett magyarság egyik vagy másik hatalomnak alkotó része lett volna, e védelem alatt jól rosszul magához tért volna és az idő változását éppen ugy kivárhatta volna, mint a balkáni népek. De ugy, ahogy történt, a magyarság 160 esztendőn keresztül két malomkő között őrlődött, tépődött szét és rongyolódott.

Misztikus csoda, hogy e szenvedés mélységéből ismét megtalálta azt az utat, amely a nemzeti és állami életnek teljességéhez vezette."

Vágtassunk át a képzelet szárnyán tizévszázados történetünkön és lássuk, mi annak eszmei lényege?

A lovas-nomád magyarság fölényes katonai szervezetével meghóditotta ezt a földet a IX. század utolsó évtizedeiben. Az ezredik év küszöbén egy hatalmas szervező zseni támadt soraiból — Szent István király —, aki bekapcsolja népét a nyugati kulturába. Szerencsés szintézisben egyesitett két elvet: népét egyrészt odakapcsolta a katolikus Nyugat-Európához, másrészt megtartotta magyarnak; a nyugateurópai államrendnek csak külsőségeit vette át, az ősi magánjogi rendszert teljes épségben fenntartotta. Műve nemcsak hazánk, hanem Európa történelmében is korszakos. Itt Közép-Európában, ezen a folyékony területen, amely különböző népelemeknek az országutja a legrégibb időktől kezdve, tartós államalakulatot teremtett. Államát rendkivüli éleslátásra valló külpolitikával megszilárditotta. Ez a kor már a középkor fénykora. Az a felfogás uralkodik, hogy a katolikus Európa világi feje a németrómai császár, egyházi feje, lelki vezére a pápa. A császár felsőbbségét azonban már Szent István nem ismerte el. De nem ismerték el Angolország és Franciaország sem; csak Csehország, Lengyelország, a gyenge szláv államok kerültek vazallusi viszonyba a Németbirodalommal. Első királyunk Pozsony és Marchegg táján hatalmas csapást mért a legnagyobb német császárok egyikére, Konrád császárra, aki ki akarta terjeszteni Magyarországra is a birodalom hűbéri jogait. III. Henrik császárt, akinek Péter, Szent István utóda felajánlotta Magyarországot mint hűbérbirtokot (amiért később életével lakolt) Béla herceg a Dunántulon tönkreverte annyira, hogy a német császárok az egész középkoron keresztül nem gondoltak arra, hogy Magyarországot hűbérbirtokukká tegyék, még a hatalmas Barbarossa-uralkodók sem.

Magyarország III. Béla királyunktól kezdve egész a világtörténeti ujkor kezdetéig nagyhatalom, s mint kiegyensulyozó hatalom itt Európa közepén nagyszerü szerepet töltött be. Határai legtöbbször túl értek a szentistvánkorabeli határokon, de a magyarság senkit el nem nyomott: a Magyarbirodalom békés lakóháza volt az itt élő népeknek. Már középkori történetünkből kiolvashatjuk a nemzeti küldetés és hivatás tudatát. Kitünik ez IV. Bélának, a Magyarbirodalom második megszervezőjének, a pápához intézett leveléből, melyben panaszolja, hogy a kereszténység védelmében a nyugati népek mily rútul cserbenhagyták Magyarországot. A rendkivül nagyvonalu, tudatos, az ország ősi függetlenségét fenntartó politikai művészet nyilvánul meg Mátyás király tetteiben, akivel a dicső korszak befejeződik. Mi lett volna Magyarországgal, ha nem őrzi meg függetlenségét az Ottók, a Henrikek és a Barbarossa császárokkal szemben? Ezt nem nehéz kitalálni. Másodrangu nemzetté süllyedtünk volna, melynek hivatástudata elsorvadt volna és később, amikor a nagy történeti csapások ránkszakadtak, nem tudtuk volna megőrizni nemzeti létünket.

Moháccsal nemzeti történetünk folyamatossága megszünt. A magyar államférfinak az az állitása, hogy ha Magyarország akkor nem önálló, hanem szerves része a Németbirodalomnak, megőrizheti a hatalmas ozmán birodalommal szemben a függetlenséget, mindennemű történeti alap nélkül való. Mi történt Mohács után? A magyarság egyrésze megkoronázza Ferdinándot, a hatalmas V. Károly császár testvérét, aki azal az igérettel tette fejére Szent István koronáját, hogy az egész Spanyolország és a Németbirodalom fegyveres erejét hozza az oznán hatalom elleni védelemre. Az igéretből egy árva szó sem teljesült. V. Károly élethalál harcot vivott I. Ferenc francia királlyal és zsoldosai, akiket a török ellen kellett volna vinni, kirabolták és felégették Rómát, a kereszténység fejének városát. Szinte naivság kell annak elképzelésére, hogy a császár megvédett volna bennünket, ha a birodalom vazallusai vagyunk. A birodalmat különben is a reformáció szétszaggatta és mint nagyhatalom sokáig nem számit.

A magyarság a délről és nyugatról ható romboló erők malomkövei között egy pillanatra sem mondott le soha nemzeti függetlenségéről. Ezekben a szomoru véres századokban ezt védte karddal, tollal és törvénykönyvvel. A függetlenség és a magyar hatalmi gondolat ott ragyog Báthori István lengyel király elgondolásában a nagy Zrinyi Miklós a költő eposzában és politikai, meg hadtudományi müveiben. Bocskaitól kezdve a Rákócziakon keresztül Kossuthig a magyar nemzet töméntelen vért áldozott függetlenségéért és szabadságáért. Történetünknek második felében, mely a mohácsi gyásztól máig terjed, a függetlenség tudatát és akaratát mutatják a magyar történet lapjai. Nagy tévedés azt hinni, hogy azok, akik megalkudtak néha-néha Bécsel, lemondtak a nemzeti függetlenségről; nem mondott le róla sem Esterházy Miklós, a nagy nádor, sem Deák Ferenc. Csak ők más eszközökkel akarták fenntartani. Ezekben a függetlenségünkért folytatott harcokban a legmagasabb fokra fejlődtek a magyar népnek azok a harcias és férfias erényei, melyeket a lovas-nomád korban mutatott. Egész ezeresztendős létünk Árpádházi királyainktól kezdve egész a legujabb időkig kettős hivatásnak: Nyugat védelmének és a nemzeti önfenntartásnak az éposza. Nemzeti hivatásunk továbbra is változatlan és nem lehet más, mint amit józanon, nyitott szemmel, minden elfogultság nélkül levonhatunk tiz évszázados viszontagságteljes történetünkből: itt állni továbbra is őrhelyünkön rendületlenül s ha kell védenünk a Nyugatot, ugyanakkor megvédeni sajátmagunkat és ősi birtokállományunkat. Az a nép, amely függetlenségét és a saját létének céljáról és értelméről való meggyőződését feladta, pusztulásra van kárhoztatva.

A kitünő magyar államférfiut végül arra kérjük, hogy állitását vegye revizió alá s alaposabban vegye szemügyre nemzeti történetünket. Annál is inkább kell erre kérnünk őt, mert az itt ismertetett álláspontja félreértésekre adhat alkalmat s jogossá teszi azt a föltevést, hogy ha igy nézte Magyarország szerepét a multban, igy nézi a jelenben is. Ez pedig nagyon sajnálatos volna.

Budapest, a szép hidak városa

Ha idegen, vagy vidéki keresi fel Magyarország fővárosát, Budapestet és áttekintő képet akar kapni a gyönyörü metropolisról, felmegy a Gellérthegy kilátó magaslatára. Innen felejthetetlen kép tárul a szemlélő elé. A széles Duna folyam jobbpartján kisebb-nagyobb dombok és hegyek változatos körképe ragadja meg, a balparti síkságon a messzeség ködébe vesző kőrengetegből templomtornyok, kupolák, középületek és felhőkarcolók nyúlnak a magasba.

A káprázatos kép szemlélése közben a széles folyam fölött nemesen ivelt hidak tünnek fel, amelyek a főváros két oldalát kötik össze egymással.

A hidakon elevenen lüktett a város vérkeringése. Kora reggeltől késő estig állandóan nagy a forgalom a Duna felett átvezető útvonalakon. Szünet nélkül robognak rajtuk a gépkocsik, autóbuszok, villamosok és teherkocsik. A két oldali gyalogjárókon feketén hullámzik a tömeg.

A második világháború negyedik évében a forgalom talán még élénkebb, mint békében volt. Az egyre fejlődő város hullámzó élete az utcai közlekedést még csak megnövelte és ma már a meglevő hidak is kevésnek bizonyulnak.

Budapestnek két vasúti és öt nagy közúti hídja van. A hatodik híd most van épülőben. Minden egyes híd nemcsak épitészeti remekmű, hanem egy-egy történelmi kor kőben és vasban kifejezett emléke is egyúttal.

Hajóhid 100 évvel ezelőtt

Egy évszázaddal ezelőtt a fejlődésnek indult Pest és Buda különálló városok között a nyári hónapokban csak egy hajóhidon közlekedhettek a „nagy folyamon" keresztül a városi polgárok. A téli időszakban, ha jégmentes volt a Duna, csónakokon lehetett csak az egyik partról a másikat megközelíteni. Ha beállt a Duna, a folyó jegén jártak át néha, folytonos életveszedelem között. És ebben az időben, amikor a nemzet élete mindjobban kibontakozott, akadt egy magyar államférfi, aki fölvetette az első állandó kőhíd megépítésének gondolatát.

Gróf *Széchenyi István*, a felvilágosult, korszerűen gondolkodó fiatal politikus — külföldi tanulmányútjáról hazatérve — elsőnek látta meg, hogy az akkor még különálló két város terjeszkedésének alapfeltétele a télen és nyáron egyaránt állandóan használható kőhíd megépítése. Az elgondolást tett követte és gróf *Széchenyi István* fáradhatatlan buzgalmának eredményeképpen 1839-ben megkezdődött a *Lánchíd* épitkezése. A Lánchíd, amely nevét a későbbi időkben is megtartotta, ma nem csak Budapest legregibb hídja, hanem a magyar főváros egyik legszebb és legbecsesebb müemléke is. A tiz évig tartó épitkezés a magyarság történetének egyik legváltozatosabb korszakában folyt le. A Habsburg-Monarchia alatt a nemzeti függetlenség kivívásának, az első felelős magyar minisztérium felállításának és az osztrák elnyomatás ellen küzdő szabadságharcnak éveit élte a nemzet.

A híd *Clark Ádám*, a híres mérnök tervei szerint készült 6,250.000 forint költséggel. A 380 méter hosszú és 14.83 méter széles híd szerkezete két támaszú rácsos gerendával merevített, alsó pályán függő vasszerkezet. A láncok a pilléreken mozgó sarukra fekszenek fel. A hidat 1913—1915 között 6.2 millió korona költséggel átépitették és a kor követelményei szerint újjáalakitották. A száz évvel ezelőtt készült Lánchíd vasszerkezete 2150 tonna volt, az új szerkezeté 5200 tonna.

A főváros második hídja

Buda és Pest egységesítése után a magyar főváros rohamléptékkel bontakozott ki nagyvárossá. Mindkét oldalán újabb és újabb területek épültek be. A Duna balpartján a város északi részén egymásután keletkeztek a kisebb-nagyobb gyártelepek. *A gyorsan növekedő városnak a Dunán keresztül újabb összekötő utakra volt szüksége.* A fejlődő gyáripar érdekében határozták el a főváros akkori vezetői, hogy az abban az időben még Budapest határának számító *Margitsziget* alsó vége alatt épitik meg a második közúti hidat. A nederhíd formájú szerkezet első munkálatai 1872-ben kezdődtek és az épitkezést végző francia társaság a *Société de Construction des Batignoles* cég bámulatosan rövid idő alatt, három évnél hamarabb, 1875-ben már be is fejezte. A nyolc nyílású, 572 méter hosszú és 22.28 méter széles simavonalú híd nyílásait kétcsuklós felsőpályás ívek hidalják át. A híd legnagyobb fesztávolsága 100 méter.

Az új hidat az attól északra fekvő Margitszigetről, *Margithídnak* nevezték el és 1899—1900 között 70 méter hosszú szárnyhidat vezettek róla a szigetre. A Margithíd, amelynek épitési költsége 5 millió forint volt, Budapestnek ma is legforgalmasabb kőhídja. Az északon fekvő városrészek gyártelepei között az egyetlen összekötő kapocs, ezért a nap minden órájában jelentős teherforgalom bonyolódik itt le. A megnövekedett közlekedés tette szükségessé, hogy a hidat kiszélesitsék és a hídon a villamosvágányokat a középre helyezzék. A kiszélesítés és megerősítés munkálatai két évig tartottak (1936—1937). A *vasszerkezet kicserélése és a kiszélesítés, illetve az átépítés alatt a forgalom a hídon zavartalanul bonyolódott le*, igy méltán keltette fel külföldi szakértők érdeklődését, akik többször a helyszínen tanulmányozták a maga nemében páratlán munkálatokat. Külön érdekessége a Margithídnak, hogy a két part között nem egyenes irányban vezet át, hanem a középen mintegy 150 fokos szögben megtörik.

A millenáris év hídja

Budapest harmadik hídja a déli városrészek közti összeköttetést szolgálja. A magyar nemzet ezer éves fennállásának ünnepére készült. A millenáris esztendő előkészületei között határozta el az országgyülés, hogy az ezeréves Magyarország mind nagyobb arányokban kiterjedő fővárosát új híddal gazdagítja és azt az uralkodóról, *Ferenc József* királyról nevezi el. 1894-től 1896-ig épült 5 millió korona költséggel a 334 méter hosszú és 20.1 méter széles karcsú pilléreken nyugvó híd, amely stilusosan illeszkedik be a Gellérthegy szklái által alkotott vadregényes képbe. A híd kéttámaszú, konzolos, középen csuklósan befüggesztett, tartós, alsópályás 6100 tonnás vasszerkezet. A pilléroszlopok tetején széttárt szárnyakkal repülésre készen áll a Turul madár, a magyarság életakaratának és történelmi sikerekben gazdag multjának kifejező jelképe.

Alig adták át a forgalomnak az új hidat, a városrendezők máris megállapitották, hogy a főváros központjában a Belváros és a budai részek között még egy új útvonal szükséges. Igy kezdődött 1898-ban a negyedik közúti híd épitési munkája. Az új híd a Duna jobb és bal partját alsó támasztás nélkül köti össze és igy a *XX. század elején Európa leghosszabb nyilású alsópályás függő vasszerkezetű hídja lett.* A 374 méter hosszú és 18 méter széles híd 5 évi munka után 1903-ban készült el. A remekvonalú híd 12.4 millió koronába került és a maga nemében egyike a legszebb müszaki alkotásoknak.

A nemzet, a megboldogult *Erzsébet* királyné iránti kegyeletéből a főváros legujabb alkotását *Erzsébet-hídnak* nevezte el.

Budapest a XX. század első évtizedében tovább fejlődött, nagyobbodott és szépült. A gépjárművek ezrei és tizezrei jelentek meg a főváros utcáin. Az első világháború és utána az országra erőszakolt szerencsétlen békekötés következtében előállott elszegényedés azonban újabb hidak épitését sokáig lehetetlenné tette. Harminc évnek kellett eltelni, amig 1933-ban elkezdtek Budapest legdélibb részén egy újabb híd épitését. A dr. *Álgyay Pál* által tervezett új híd a legkorszerübb irányelvek szerint épült. A hatalmas munka négy esztendeig tartott. A 10.5 millió pengős költséggel megépült híd háromnyílású, felső pályás 8000 tonna súlyú vasszerkezet, parabolikus rácsos megoldással készült. A híd hossza — feljárók nélkül — 378 méter, szélessége 22.7 méter. Az új hidat Magyarország kormányzójáról *Horthy Miklós-hídnak* nevezték el és északi oldalán áll a világháború hős magyar tengerészeinek emlékét megörökítő finomvonalú allegorikus szobor.

Az öt hatalmas közúti híd azonban még mindig kevésnek bizonyult az egyre nagyobb arányokban kibontakozó forgalom lebonyolitására. Igy kezdődött meg 1939-ban a főváros északi részén az *Árpád fejedelem* nevéről elnevezett újabb híd épitkezése. A második világháború kitörése, a Margitsziget felső végén megindult közmunkát nem tudta megakadályozni az épitkezés zavartalan folytatásában. A magyar mérnökök által tervezett és magyar munkás kezek által végzett hatalmas munka a háborús nehézségek ellenére is tervszerűen folyik és ha váratlan akadályok nem jönnek közbe, az előirt időre, 1945-ben be is fejeződik. Az Árpád-hídról leágazást terveznek majd a Margitsziget északi csúcsára, hogy igy a gyönyörü sziget most már kétfelől is megközelíthető legyen.

Ez a most épülő finomvonalú híd lesz Budapest hatodik közforgalmú hídja. Ezeken kívül van még, északon és délen egy-egy vasúti-híd. Gyalogosok ezeken a hidakon is járhatnak.

Tervbe van véve még a Duna partján fekvő gyönyörü országház közelében egy hetedik híd is, a Margithíd és a Lánchíd között. Ennek a megépítése természetesen csak a mostani világháború befejezése után valósulhat meg.

A merész tervezők már most foglalkoznak egy, vagy két Duna alatti alagút építésének gondolatával is. Ez még azonban a messze jövő kérdése.

A magyar főváros nyolc hídja a legszebb müszaki alkotások közé tartozik. A Lánchíd kivételével, mindegyiken villamosvágányok, illetőleg vasúti sínek vezetnek keresztül. A budapestiek büszkék is hídjaikra. Kecses vonalaikkal és változatos alakjukkal nagy mértékben járulnak hozzá, hogy városunk szépségét emeljék és Budapestet Európa egyik legszebb fővárosává avassák. Igaza van tehát mindazoknak, akik azt hangoztatják, hogy: Budapest a szép hidak városa.

Kelemen Lajos.

Sem Anglia, sem Amerika nem tudná kiszoritani Európából a Szovjetet — mondják a Wilhelmstrassén

Berlin, febr. 17. (TP) Számos amerikai lap foglalkozik ujabban a támaszpontok megszerzésének kérdésével és Portugáliára is utalnak. A Wilhelmstrasse illetékes szóvivője szerint az a tény, hogy egyidejüleg számos sajtóorgánum veti fel ugyanezt a témát, nagyon is valószinüvé teszi, hogy hivatalos washingtoni helyen adták ki a jelszót, miszerint közlekedéstechnikai és hasonló érvekkel készitsék elő az amerikaiak európai akcióját. A legtöbb cikk nagyvonalu légi közlekedési rendszer és hajóvonalhálózat megteremtését követeli, amelynek nemzetközi jellege lenne, s ennek irányitását csak az USA-hoz hasonló hatalom volna képes ellátni. Önként felvetődik a kérdés — mondotta a Wilhelmstrasse szóvivője —, hogy Roosevelt világuralmi tervének eme uj megvilágitása a jelen pillanatban nem azt a szándékot rejtegeti-e, hogy Európa kis népeit az USA fokozott érdeklődéséről győzze meg és azt a látszatot keltse, hogy Amerika az esetleges bolsevista törekvésekkel szemben is megvédené az európai népeket. Amennyiben valóban ez a szándék rejtőzik a most megindult sajtóhadjárat mögött, ugy utalni lehetne arra, hogy az amerikaiak éppoly kevéssé tudnák megvédeni Európát a Szovjet rohamával szemben, mint az angolok és még kevésbbé tudnák a bolsevistákat visszaszoritani, ha már egyszer megvetették lábukat Európában. Az egyetlen hatalom, amely Európát a Szovjet rohamaival szemben megvédheti, csupán Németország és szövetségesei.

Schmidt követ nyilatkozott délkeleteurópai utjáról

Berlin, febr. 17. Illetékes német részről közlik tájékoztatásul: dr. Schmidt követ, a külügyi hivatal sajtóosztályának vezetője délkeleteurópai utazásáról visszatérve benyomásait abban foglalta össze, hogy az általa bejárt országokban sem merülhet fel semmiféle kétség az összetartás és a győzelem elszánt akarása tekintetében. Sőt meg kell állapitani, hogy a tengellyel szövetséges valamennyi nép körében ma, tekintettel a bolsevistaveszély nagyságára és sulyosságára, különösen világosan észlelhető a megalkuvás nélküli harcra való hajlandóság.

Schmidt követ azt a meggyőződést meritette, hogy tekintettel az általános európai erőkifejtésre, a győzelem semmiképpen sem vitatható el Európától. A hadiszerencse valamely hadjáratban — hangsulyozta Schmidt követ — másodrendü jelentőségü kérdés. Döntő marad továbbra is a semmitől meg nem ingatható harci és a győzelmi elszántság, amelyet utja során tapasztalt.

Külpolitikai hirek

A Führer báró Richthofen vezérezredest, egy légi flotta főnökét, vezértábornaggyá léptette elő. Lovag Greim és Lörzer repülőtábornokokat a Führer vezérezredesekké léptette elő.

A Tenno a császári palota oltáránál gazdag termésért, Japán belső békéjéért és a háboru győzelmes befejezéséért imádkozott. A Tennóval együtt az egész nép imádkozott és megfogadta, hogy a haza érdekében a termelést még jobban növelni fogja.

Ryti, az ujra megválasztott finn elnök és Mannerheim, Finnország tábornagya között szivélyeshangu táviratváltás történt az ujraválasztás alkalmából.

Papen ankarai német nagykövet — amint a Wilhelmstrassen egy kérdésre válaszolva megállapitották — az eddigi értesülések szerint egyelőre nem utazik Berlinbe.

Az Egyesült Államok földmivelésügyi minisztere közölte, hogy 1943-ban az előző évi élelmiszeradagokat leszállitják. A miniszter szerint megtettek ugyan minden szükséges lépést az élelmiszertermelés fokozására, a polgári lakosság szükségleteire azonban mégis kevesebb élelmiszer jut majd, mert fokozni kell a hadseregnek juttatott ellátmányt és a bérlet- és kölcsöntörvény keretében is több élelmiszert kell külföldre szállitani, mint az előző évben. Ezeket az utóbbi szolgáltatásokat az előző évi 12 százalékról az egész termelés 25 százalékára szándékoznak fölemelni.

Az amerikai szenátus külügyi bizottsága elutasitotta Roosevelt követelését, amellyel a mezőgazdaság és a termelés számára százmillió dollár hitel elfogadását kérte. A bizottság szerint a termelés növelését legjobban a mezőgazdasági termények magasabb árának az elfogadása mozditja elő.

Yuzuru Hiraga, a tokiói császári egyetem rektora, 65 éves korában elhunyt. Hiraga ellentengernagyi rangban volt és a japán hajóépités egyik vezéralakjának számitott. Döntő része volt a japán hadiflotta kiépitésében és az ő nevéhez fűződik a legujabb mintáju csatahajók és cirkálók épitése.

Hévvel a szabadba

Kettős hévvel. Az egyikre, a HÉV-re, most kapaszkodott fel a két jókedvű férfiu, a másikra, a hévre, nyilván valamelyik vendéglőben tettek szert.

Bejönnek a másodosztályu kocsiba, leülnek mellém. Az idősebb révetegen körülnéz, meglátja az ajtón a kocsiosztály számát.

— Hopp! — nyikkan vidáman. — Másodikba szálltunk.

— Most mi lesz? — dünnyög a fiatalabb, közömbösen.

— Mi lenne? Ráfizetünk. Ne sajnáld azt a rongyos husz fillért.

— Ugy van, ez a beszéd! — szólal meg a szomszéd ülésen egy bőrkabátos ur, otthoniasan. A Beszkárt embere. Jó házigazda módjára azonnal hozzákedélyesedik a felszállókhoz.

A fiatalabb megnyugodva billent az idősebb felé. Egy-egy csomag van a kezükben. A bundás ur melegen érdeklődik:

— No, urak, mit visznek haza? Mi van a csomagban?

— Egy kis cukor — emeli apró csomagját az idősebb sunyitva.

— Ebben kalap a feleségemnek. Most vettem! — dicsekszik a fiatalabb a nagy tasakkal.

— Kalap...? Ejha!

A cukros a tapasztalat fölényével int:

— Ugy kell neked. Mindig mondtam, hogy ne házasodj meg.

— De már azt megnézzük — hajol közelebb a bundás ur. — Mutassa.

A női kalap előkerül a papirtasakból. Acélkék, piros szalaggal, fácánollal.

— Nagyszerü! — lelkesedik a bundás elismerően. — Kitünő velur kalap. Ez igen. Hogy vette?

— Harminchat.

— Olcsó. Igazán megéri. Uram, ön jól vásárolt. És maga vette? Egyedül?

— Egyedül hát. Tudom én az asszony izlését.

— No, de mégis. Fel kellett volna próbálni. Hátha nem áll jól?

— Jól áll. En felpróbáltam. A fejbőség a fontos, a többi nem számit.

— Egyforma fejük van?

— Egyforma. Csak az enyém okosabb.

A kocsiban itt-ott kuncognak. A bundás ur forgatja, nézegeti a kalapot.

— Mondhatom nagyszerü kalap. Igazán pompás. Tiszta, finom velur. Jól vette, uram, harminckettőér.

— Harminchatér.

— No, harminchat az sok. De harminckettőt nagyon megér. Ajánlom, mondjon csak harminckettőt a kedves feleségének.

— De nem ajándékba vettem. Ő fizeti!

— Hát ráfizetsz négy pengőt, ne sajnáld! — korholja a cukros. — Ha már megházasodtál.

— Jól van no, — legyint a kalapos gavallérosan. — Ráfizetek.

A bundás ur nem tud betelni a kalappal:

— Ez a fácántoll! Ez teszi! Vigyázzon rá, nehogy eltörjön a tasakban!

— A toll nem számit.

— De nagyon is számit.

— Ha eltörik, eltörik. Mit csinálják? Nem fontos.

— Értse meg, ez a legfontosabb. Ne okozzon bánatot a feleségének.

— Jó, de hogy vigyázzak rá? Mátyásföldön leszállok, ott muzsikálok hatkor. Csak este viszem haza.

— Zongorázik?

— Hegedülök.

— Ne szállj le, gyere haza, — akadékoskodik megint a cukros. — Jót mondok, gyere haza.

— Nem megyek, dolgom van. Délután hittalak, nem akartál. Hát most már nem megyek.

— Csak el ne törje a fácántollat — aggódik a bundás.

— Jó, hát nem teszem a tasakba, — bólint a kalapos, kiveszi a megcsodált holmit a bundás ur kezéből és könnyedén a saját fejére lenditi. Büszkén néz körül. A kocsiban nő a kuncogás. A bundás odavan:

— Á! Remek! Remekül áll!

A sarokban eddig némán derült egy kisfiu, a bundás ur fia. Most csengőn felkacag és megszólal:

— Igy fog a bácsi muzsikálni?

— Igy! — biccent önérzettel a kalapos. Az apa megint átveszi a szót:

— Nagy sikere lesz. Gratulálok. Ha látná milyen jól áll magának!

— Ez mindenkinek jól áll. Az urnak is. Olyan kalap.

— Nekem is? No lássuk.

A kalap átkerül a bundás ur fejére. Most már a két csomagos gratulál. A kisfiu tapsol és kacag.

— Valóságos tiroli — áradozik a cukros.

— Maga se maradjon ki — nyujtja neki a bundás a kalapot. De a gazdája tiltakozik:

— Neki nagy a feje. Kitágitja.

— Majd csak a bubjára teszem.

Egy-két percig a kalap a cukros fején honol, aztán visszakerül a gazdája fejére. Ott végre megpihen a körutazás után. Utközben hölgyek szállnak fel, csodálkozva nézik a piros szalag és fácántoll alatt ünnepélyes nemtörődömséggel ülő fiatal embert. Mátyásföld közeledik, a kalapos mozdul.

— Ne szállj le, — próbálkozik még egyszer a cukros. — Gyere haza.

De az oda se hederit, megemeli a kalapot a bundás előtt, aki még utolsót lelkesedik:

— Hogy fog örülni a nagyságos asszony!

— Különösen, ha megtudja, hogy mindenki felpróbálta — veti oda a cukros.

— Gyere! — szól neki hátra a fiatal a perronajtóból. S ez szó nélkül felkászolódik, megy utána.

Amig a villamos áll, látszik, hogy libeg a fácántoll az esti ködben a szomszédos, kivilágitott vendéglő felé.

A bundás ur édesdeden nevet utána.

(mcb.)

Beatrice

Róma, *(a Pesti Hirlap tudósitójától.)* Az ősi Quirinus-halmon levő olasz királyi palota, a Palazzo Reale del Quirinale főbejáratánál, a hatalmas kapu homlokzatának vasrácsozatán odatűzött, két ágban lengő fehér selyemszalagot fodrozfat a tenger felől jövő puha szél . . . Fehér selyemszalag az olasz királyi palotán, nemcsak képletesen, hanem valóságban is. A már sugárzó pompával Gyertyaszentelőre megérkezett római koratavasz legszebb és legfrissebb rózsabimbója: *Beatrice* olasz királyi hercegnő, az olasz királyi és császári pár tizennegyedik unokája . . .

Fehér selyemszalag a sok történelmi eseményt látott királyi palotán... A szépre, művészetre hajló olasz lélek, amely mindenben költészetet keres s veleszületett ösztönös megérzéssel talál is, ilyen utólérhetetlenül kedves és bájos módon fejezi ki és adja hirül mindenkinek az egyik legnagyobb emberi misztérium: a születés feletti örömét. Itáliában a gyermek születését a kitűzött fehér szalaggal tudatják ismerősökkel, szomszédokkal, utcabeliekkel és idegenekkel. Az „Örök Város" utcáin, piazzáin sétálgatva, nagyon sok helyütt szemembe tünik a fehér szalag. Ott lengedezik a szegény munkáslakások bejáratánál éppen úgy, mint a Trastevere zeg-zúgos vicoloiban, a rozzant kapu fölött, vagy valamelyik külső ablakrácsra reáerősitve, a módon polgárok appartamentoin kivül, akárcsak a rangos palazzók frontján, sőt magán a királyi palotáén is! Iratlan, lélek mélyéből eredő szép szokás ez, mely alól senki se vonja ki olasz földön magát. S ez a fehér selyemszalag — akik hosszabb ideje élnek már itt, azok előtt nem ismeretlen — nemcsak a születést jelentő örömhirt közli az arra elhaladóval, hanem, a szalag kötésének a módjával, azt is elárulja rögtön, hogy leánnyka-e, vagy fiucska az ujszülött?

Az olasz királyi család — a királyi és császári s a trónörököspár — nagy népszerűségéről sokat beszélnek, és — igazsággal. Bizonyitották ezt III. Vittorio Emanuele király és császár közelmult szicilliai útjának egyes eseményei, a szeretetnek és a hódolatnak az a megnyilvánulása, amellyel körülfogta őt a nép. S tanusitja a kis Beatrice királyi hercegnő születése alkalmából Róma lakóinak annyi módon megnyilvánuló ovációja.

A kis hercegnő születését természetesen zászlódisz köszöntötte az olasz fővárosban; méltó és impozáns, nem erről akarok azonban most megemlékezni. Másról. Igy arról, hogy a rómaiak közül, hányan sétáltak el seregestől a Quirinale felé, hogy a fehér szalaggal ékesitett kapu előtt mintegy tiszteletüknek kifejezést adjanak. Nem felejtem el, amikor egyszerű olasz asszonyok, férfiak a „római polgár"-hoz illő büszkeséggel mondogatták nekem: „La Principessa è romana!" Vagyis: „A hercegnő — római!"

Érthető is ez a nagy büszkeség és öröm, mert az olasz trónörököspárnak, a piemonti hercegéknek első három gyermeke — Beatrice a negyedik — Nápolyban született. Mégpedig Mária Pia 1934 szeptember 24-én, Vittorio Emanuele 1937 február 12-én és Mária Gabriella 1940 február 21-én.

Tehát az első hirre már özönlöttek a rómaiak a Quirinale felé. De ez az öröm másként is megmutatkozott. Aznap, mikor a kis hercegnő világra jött, több mint harminc leánygyermek született a római klinikákon, s a Róma körletéhez tartozó Fiumicino tengerparti halászfaluban a derék Camillo Brunatti felesége hármas ikreknek — mind a három leány — adott életet.

Valamennyit a hagyományos, kedves, régi népszokás szerint az újszülött hercegnő nevére: Beatrice-nak keresztelték! Beatrice kedvelt, költői patináju olasz név, otthonos az olasz királyi családban, nem ismeretlen a magyar történelemben se és — „boldog"-ot jelent . . .

Mihály László.

Hulladék-zsiradékért mosószappant kap a közönség

A lugkő szabad beszerzési lehetőségének megszünése folytán szappant házilag előállitani csak a forgalomban levő szappanfőző-szerekkel lehetséges. A szappanfőző-szerekkel való szappanfőzés azonban főleg nagy hozzáértést és rendkivül gondos munkát igényel. Az ilymódon megkisérelt szappanfőzés nem minden esetben sikerül és ezért a hosszu időn át gondosan összegyüjtött zsiradék, illetve a zsiradékból főzött szappan nem használható ki gazdaságosan.

Zsiradékbeváltó helyeket állitottak fel

A már erre a célra összegyüjtött zsiradék szappanná való szakszerü feldolgozása céljából, valamint a háziasszonyoknak a szappanfőzéstől való mentesitése érdekében *Szendy Károly* polgármester *a kerületi előljáróságokon zsiradékbeváltó helyeket létesitett.* A beváltó helyeken már 10 dk. sulyu és az alábbi módon elkészitett zsiradékot is be lehet váltani, ugyhogy aki a zsiradékot beszolgáltatja, nyomban olyan sulyu egységes mosószappant kap érte, anélkül, hogy ezért bármit is fizetnie vagy szelvényt kellene beszolgáltatnia.

A szappanfőzésre alkalmas zsiradék beszolgáltatása révén kapott szappan tehát nem érinti a kéthavonként vásárolható szappanadagokat, amelyeket a szappanárusitásra kijelölt kereskedők üzletében jegyre vásárolni lehet.

Mit kell tenni az összegyüjtött zsiros hulladékkal?

A szappan főzésére alkalmas zsiradék nyerése céljából a polgármester felhivja a székesfőváros közönségét, hogy *gyüjtsön mindenki mindenféle zsiros hulladékot,* le kell szedni még a kihült mosogatóviz felszinén összegyült zsirt is. Az ilymódon gyüjtött zsiradékot szappanfőzés céljára alkalmassá kell tenni, illetve elő kell készinteni, még pedig ugy, hogy *a zsiradékot mégegyszer olyan mennyiségü vizben főzzük ki egy órán keresztül, mint amilyen mennyiségü zsiradékhulladékunk van.* Főzés előtt a vizbe hulladékzsiradék-kilogrammonkint öt dg konyhasót kell tenni. Főzés után ki kell hagyni hülni a felfőzött zsirt és a vizet, a felül összegyült zsirt szedjük le, amelyet azután a kerületi előljáróságokon működő zsiradékbeváltók az előbb ismertetett módon egységes mosószappanra váltanak be.

Forditók és forditások

„Traduttore — traditore" (A forditás: árulás), — tartja egy szellemes olasz mondás. Másutt pedig azt olvassuk, hogy „a legszebb műforditás is csak olyan, mint egy szép nő — hoitan". Bizonyos mértékben mindkét állitásnak igaza van. Nem szabad azonban azt hinnünk, hogy ezek az elmés mondások csupán rosszaló értelmet fejeznek ki. Inkább arra világitanak rá, hogy valamely nyelv sajátos kifejezéseit legtöbbször nem is lehet hiánytalanul és tökéletesen más nyelvre átültetni, sem értelmükben, sem hangulatukban.

Az olaszok hiressé vált mondása azonban kétféle „árulást" sejtet. Az egyik teljesen megbocsátható és inkább csak jelképesen van köze az áruláshoz. A forditás hűségesen fedi az eredeti szöveg értelmét, lényegét és velejét, s csak a forditó egyéni izlésének és nyelvtudásának, nem utolsó sorban pedig az illető nyelv követelményeinek tesz bizonyos engedményt. Tulajdonképpen ez az igazi forditói tudomány és művészet. Olykor igazi remeklés.

A forditás hasson eredetinek

Amióta ránk szakadt a trianoni végzet, Magyarországnak igen sok. szinte állandó dolga volt a külföldiekkel: ránk hárult a feladat, hogy felvilágositsuk a pártatlan nemzeteket, meggyőzzük a nagyhatalmakat hazánk igazáról és megcáfoljuk a rosszindulatu ellenséges hirterjesztés állitásait. Ne higgyük azonban, hogy ennek a felvilágositó, meggyőző és védekező szellemű irodalmi működésnek az új nagy háború immár véget vetett. Az igazság széleskörű hirdetésére mindig szükségünk lesz s tegyük hozzá, hogy a magyarság csak a becsületes, helytálló, tiszta igazság fegyverével küzdhet. Felvilágositó propagandára még a tengelyhatalmak is sokat áldoznak. Mennyivel inkább helyénvaló ez a tisztes propaganda Magyarország esetében. S ha már lépten-nyomon felbukkan annak szüksége, hogy különböző nyelveken megszólaljunk, a forditó nagyon ügyeljen arra, hogy tolmácsolása az illető nyelven közérthető legyen, eredetinek hasson, azaz ne érezzék ki belőle a „forditás". Mindig a fogalom a fontos és sohasem a szavakon való nyargalás.

Igaz, hogy itt az irók szerepe is tisztázásra szorul. Mert például a mi helyi jelentőségü dolgaink aligha érdekelhetik a külföldi olvasót. Tehát: ha valamely idegen nyelvre forditandó tanulmány előzetesen magyarul jelent meg, az irónak kötelessége a magyar szöveget még a leforditás előtt külföldi szemszögből felülvizsgálni és módositani. Ez többnyire törlést fog eredményezni, ritkábban pedig némi magyarázattal való megtoldást.

A külföldinek másképpen irjunk!

A különlegesen magyar történelmi helyzetek, mint: a tatárjárás, a mohácsi vész; nagy neveink, mint: Rákóczi, Kossuth, Deák, Széchenyi, stb. egyszerű odavetése bizony sokszor nem lesz elegendő, ezek mibenlétét vagy kilétét valamiképpen érthetővé kell tenni. Természetesen kivétel, ha pl. a keresztes-hadjáratról szólunk, amit a külföldi olvasó magyarázat nélkül is megért. A hosszadalmasság pedig eleve olvasatlanságra kárhoztatja még a legmeggyőzőbb érvelésü irást is. Azt sem kényszerithetjük a külföldre, hogy magától eligazodjék az ilyen cimek tulajdonképpeni értelmén és jelentőségén: „A Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi-könyvtára". Ennek mindenütt másutt „Nemzeti Könyvtár" az egyértékese (Nationalbibliothek, National Library, Bibliothèque Nationale). A forditás nem válik ferditéssé, ha egyszerűen csak igy nevezzük mi is az idegen szövegben. A lényeg érintetlen maradt és a forditás mégis többet mond, mint az intézmény eredeti magyar cime.

Mindaz, amit elmondtunk, visszafelé is igazság. Mostanában gyakran esik szó az „átlagember"-ről. Ezt a jóértelmü kifejezésünket némelyek külföldi példák nyomán (l'homme de la rue, the man of the street) tévesen az „utca emberének" keresztelték el. Felületes forditásaink közé tartozik pl. s valóságos baklövés volt, amikor azt irta valaki, hogy „Wilson elnököt Párisban Murat herceg *szállodájában* helyezték el" (a „forditó" itt arról feledkezett meg, hogy az „hôtel" palotát is jelent).

A nyelv különös tulajdonságai közé tartozik, hogy a forditást gyakran nem is lehet megmereviteni. Gondoljunk a mi „egyke" és egyse" szavunkra. Talán nincs a világnak még egy olyan nyelve, amely ilyen tömören és mégis értelmesen tudná kifejezni ezt a két fogalmat. Más nyelven meg kell magyarázni az értelmüket. „Egygyermekes házasság" és „gyermektelen házasság" — mondja a francia s igy kell körülirnunk nekünk is, ha a franciákhoz szólunk. S ha „egykés vidék"-et akarunk franciául érthetően kifejezni, hangsulyoznunk kell az akarat közrejátszását: „az a vidék, ahol az egygyermek-rendszer uralkodik". Kellő érzékeltetéséhez a franciában ötször annyi szóra van szükség, mint a magyarban. „Einkindersystem", forditja a német. Egy olasz tudós meg eként nevezi a rendszert cikkében „Un solo *(egyke)*, o nessun *(egyse)* figliuolo".

Miért lesz nálunk a „Paquebot Tenacity"-ből egyszerüen „Kitartás", az „Importance of Being Earnest"-ből „Bunbury" (a szinmű „hősének" neve), a „Boken om Lillebror"-ból „Öcsike"? S miért nem lehet más nyelven pontos értelmi hűséggel visszaadni az „Egy az Isten" könyvcimet, a „hétszilvafás nemes", a „levente", a „vitéz" megjelöléseket? A „Bel-Ami", a „Rossum's Universal Robot (RUR) értelme miért lefordithatatlan? Különösen sikerült és hű cimvisszaadások a következők: A botcsinálta doktor (Le médecin malgré lui), Szókimondó asszonyság (Madame Sans-gêne), Csákó és kalap (Feldherrnhügel), Szőkék előnyben (Gentlemen prefer Blonds). Szöges ellentéte ennek az ilyen cim: A kivájt tü (L'aiguille creuse), mert Leblanc regényében inkább „üreges sziklacsucs"-ról van szó.

Vannak esetek, amikor valamely költői sor szinte szebben hangzik forditásban, mint eredeti alakjában: „A gárda meghal, de magát meg nem adja!" (La garde meurt, mais ne se rend pas!) Vagy:

Ezek a gascognei legények
És Castel-Jaloux, a kapitány.
(Ce sont les cadets de Gascogne
De Carbon de Castel-Jaloux).

Az idegen nevek irásmódja

Szóljunk valamit az idegen nevek helyes használatáról is, amit mindenkor a forditó visz át a köztudatba. A magyaros szórendnek engedelmeskednek pl. a következő személynevek: Bonaparte Napoleon, Strauss Richárd, Zola Emil, Sauer Emil, Huberman Broniszláv, Livingstone Dávid. Merészebb Goethe nevének ilyetén leforditása és megforditása: Goethe Farkas. Nem forditható meg Bret Harte neve sem, mert Bret nem keresztneve ennek az irónak. Ugyszintén nem volna szabad Mark Twaint Twain Márknak nevezni, mert ebben az irói névben a Mark nem keresztnév, még kevésbbé Márkus. Ugyanugy megfordithatatlan az Abraham a Santa Clara név. Ennek a 17. századbeli egyházi szónoknak a neve ugyanis Ulrich Megerle volt. A kettőnél több szavas nevek különben is nem igen fordithatók meg. Csak zavart keltenének az ilyen névtorzitások: von Berlichingen Götz. Da Vinci Leonardo, Da Gama Vasco.

Szükségünk lenne egy jól képzett, alapos tudásu forditói gárdára, hogy politikai, gazdasági és müveltségi harcunkat sikeresen vivjuk meg idehaza és a külföldön egyaránt.

Rochlitz Gyula.

Képes Vasárnap
legujabb számából:
Tunisz részletes egészoldalas térképe
Honvédeink harcai. Képriport a finn frontról. Megszünik az idegenlégió. Tengeralattjáró és repülő együttmüködése. Mussolini szülőföldjén. Élet-halálharc 30.000 évvel ezelőtt. Növényi apró-művészet. Tangi Harald cikke a különböző izekről. Képek a hét eseményeiről. Szépirodalom. Epizódok nagy emberek életéből, rejtvények, tréfák, stb.
ÁRA 20 FILL.

Gyömbéréhség Európában és . . . Amerika felfedezése

Az ókortól kezdve egészen a középkorig Európa élete tulnyomóan a Földközi-tenger medencéjében játszódott le. A Földközi-tenger partján feküztek a legfőbb kereskedelmi kikötők, vezető szerepet játszó kereskedőállamok és ezeknek gazdagsága a Kelettel folytatott kereskedelemből fakadt. Ez a kereskedelem Konstantinápolyon és a bizánci birodalomhoz tartozó kikötőkön, a Földközi-tenger keleti partján át és onnan, karavánok révén, Arábia és Perzsia homokos vidékein át bonyolódott le a végtelen karavánutakon, amelyek mindmáig fennmaradtak. Ezeken az utakon épültek azok az óriási szállások is — a karavánszerájok —, amelyek egész karavánokat magukba fogadhattak éjszakára. Ezekről gunyolják még ma is karavánszerájoknak a nemzetközi szállodaóriásokat.

Mindezek az utak az Indiai-óceán kikötői felé vonultak, különösképpen azonban a Perzsa-öböl kikötői felé, ahol az árukat ujból berakták és most már vizi uton szállitották Indiába és Kinába. Csak ritkán és vonakodva használták a sokkal hosszabb és kevésbbé biztos utat, a Jóreménységfoka körül. A karavánutakon európai termékeket szállitottak Távol-Keletre és a Távol-Kelet termékeit Európába. Ezek között a selyemszövetek és más szövött holmik játszották a főszerepet, továbbá — amiről manapság már többnyire megfeledkeznek — fűszeráruk, különösképpen a gyömbér, amelyből ma már szinte elképzelhetetlen mennyiséget fogyasztott Európa, ahol enélkül jó konyha és jó étel valósággal elképzelhetetlen volt.

A török hóditások kezdetén a keleti birodalom ázsiai felében ez a kereskedelem hamarosan megakad, majd ujra megindul, amikor átvonulási szerződések jöttek létre a hóditókkal. A kapcsolatok azonban ujra kiélesednek és amidőn Konstantinápoly 1453-ban elesett, kiderült, hogy az eddigi utakat blokád alá helyezték, ezek tehát használhatatlanokká váltak. A régi karavánutakon a gyömbérrel megrakott tevék helyett rabszolgává tett keresztény foglyok haladtak és a Távol-Kelettel addig fennállott kereskedelmi kapcsolatok lebonyolitására az eddigi utakon gondolni sem lehetett. Az egész középtengeri kereskedelem és ezzel egész Európa kereskedelme halálra itéltetett. A gyömbér behozatala megszünt, a még meglevő készletek valósággal elképzelhetetlen árakat értek el s Európát gazdasági katasztrófa fenyegette. Nem lehetett időt veszteni, tehát uj utakat kellett keresni India és Kina felé.

Lázas erőfeszitéssel keresték az uj utakat. Erre nézve igen kedvező volt az a felfedezés, hogy a Föld gömbölyü és hogy ilyenformán Indiába el lehet jutni a másik oldalról is. Többek közt Columbus is ennek az utnak keresésére indult és felfedezte 1492-ben — tehát pontosan negyven évvel Konstantinápoly eleste után, amikor tehát ennek az uj utnak szükségessége felmerült — Amerikát, amelyet ő India keleti partjának vélt és ezért Nyugat-Indiának nevezett. Tévedése ugyan hamarosan kiviláglott, de felfedezése az európai kereskedelem előtt uj utakat és lehetőségeket nyitott meg, melyek Európa kereskedelmét teljesen kárpótolták a Távol-Kelet piacának elvesztéséért. A Földközi-tenger kereskedelme ismét felvirágzott. Idővel hozzá kellett ugyan szoknia Európának, hogy nélkülözze a gyömbért, ennek ellenében azonban megismerték a burgonyát és mint élvezeti cikket, a dohányt, amely lassanként segitett elfeledtetni a gyömbért. Ez az egykor oly nélkülözhetetlen fűszer azóta nem egyéb, kellemes, de nem nélkülözhetetlen háztartási cikknél.

Nagy okok — kis okozatok. A törökök megszállták Konstantinápolyt, az európaiaknak tehát le kellett szokniok a gyömbérről. Az ok, amely miatt Columbus Indiát kereste, nem az volt, amit általában tudni vélnek: a hajós kalandos kiváncsisága, hanem céltudatos kisérlet, hogy a törököktől elpusztitott indiai és kinai utvonalakat uj utvonallal pótolja.

Így született meg a Lánchíd

AZ ALAPKŐ LETÉTELÉTŐL A SZENT KORONA KALANDOS ÚTJAIG

Újra áll Széchenyi Lánchídja, négy és fél év után ismét átmehetett valaki — az újjáépülő híd egy derék munkása — a befejezéshez közeledő szerkezeten Pestről Budára. Újra áll a Lánchíd, amelyet indokolatlanul és bűnös rombolási vágyból zúzott össze a bukása szélére érkezett nácizmus hatalmi tébolya — és Budapest nagy eseményének fényénél most rendre megvilágosodnak a Lánchíd életének kisebb-nagyobb epizódjai, valamint az az első galád merényleté, amelyet pontosan száz esztendővel ezelőtt terveltek ki ugyanolyan ostobán, de szerencsére lényegesen kevesebb eredménnyel.

... Hét évig tartó nehéz munkával sikerült a híd tervét Széchenyi Istvánnak a minden újítástól idegenkedő közvéleménynyel elfogadtatnia és az 1832-ben megalakult *Híd-Egyesület* nyilvános pályázat alapján Tierney W. *Clark* angol hídépítőnek megbízást adhatott a függőhíd kivitelezésére. Az építkezést a tervező névrokona, Adam *Clark* vezette és az alapkövet 1842. augusztus 24-én helyezték el.

A híd azután valóban «nagy idők tanujává» vált. A szabadságharc végighullámzott az országon és a történelmi események sodrában a Lánchíd sűrün leadta a maga névjegyét. Lapozgatunk az egykorú újságokban, sűrűn bukkanunk nevére az elsárgult hasábokon.

Amire nyolc év óta várunk...

... Megkezdték felhúzni a Lánchíd két középső oszlopa között is a láncokat és így néhány nap mulva már össze lesz kötve a két város, mire már nyolc év óta várunk. A híd azonban csak a még hátralevő munkák befejeztével, körülbelül 1849. István-napján adatik át a közlekedésnek. A budai alagutat, melynek munkábavétele végett többszáz aláírású folyamodást szándékoznak a budaiak a közlekedési miniszterhez benyujtani, hír szerint a legközelebbi összeg kezdik ásni, hogy egyrészt a szegénysorsu néposztálynak télen át kereset biztosíttassék, másrészt, hogy a híd elkészültéig a tunnel is készen álljon — írja 1848. július 13-i számában a *Budapesti Hírlap*.

Halálos szerencsétlenség

Két nappal később olvassuk az *Ungar*-ban:

Az épülő Lánchídról egy munkásember a Dunába esett. A többi munkások segítségére siettek ugyan, de már későn, mert a szerencsétlen ember a víz alá merült. Csodálatos, hogy a holttestet a víz majdnem ugyanazon a helyen dobta föl, ahol a szerencsétlenség történt.

Katasztrófa a Lánchídon: leszakadt az emelőlánc

Ma nagy katasztrófa történt Budapesten — kezdi tudósítását július 18-án a *Kossuth Hirlapja*. Este ugyanis a Lánchíd negyedik és utolsó láncát vonták fel. A vége már a budai oszlopon feküdt. Számos nép részint az oszlopokról, részint a két oszlop között és a híd láncai alatt a munka végett készült hajóhídon nézte a nagyszerű munkát, amikor az a lánc, amellyel az 5000 mázsánál sokkal nehezebb hídlánc az oszlopra húzalék, leszakadt és közel tíz ölnyi magasból irtózatos erővel zuhanván le, az említett hajóhidat egy perc alatt ezer darabra zúzta.

A mostani áradása miatt ragadó sebességű Duna borzasztó látványnak lőn színhelye. A csapás súlya miatt csónakok és szálfák emelkedének egész hosszuságukban az ég felé és zuhantak vissza a zajgó hullámokba. Szerencsére a víz rakásokba sodrá ezeket és így talán 40—50 embernek menhelyül szolgálva úsztak segélykiáltások közt a rendes hajóhíd felé. A rájuk menekülteket a hirtelen ott termő csónakok hordták partra, így az iszonyú csapás alig került többe 5—6 ember életénél. A szerencsétlenség helyén gróf Széchenyi István is jelen volt mindkét fiával, de szerencsésen megmenekültek.

Ebből a szerencsétlenségből — teszi hozzá a *Kossuth Hirlapja* — egyáltalán nem lehet a függő híd veszélyességére következtetni. A már megfeszített három lánc oly szilárdan és ingatlanul nyúlik át a Dunán, hogy a szédítő magasban a munkások naponként egész kényelemmel sétálnak rajtok át.

„E híd jelképe hazánk sorsának"

A hónapok múltak, küszöbön a tél. Az *Ungarische Allgemeine Zeitung* panaszkodik: „Félünk, hogy a két testvérváros között való közlekedés megszűnik. De azzal vigasztalódunk, hogy ez még csak az idén tart s a jövő télre már fitymálva járunk a hídegben és szélviharban a lánchídon át Budára és vissza." A *Budapesti Divatlap* pedig így biztat: „E híd valódi jelképe hazánk sorsának. Még egy tél s jövő tavasszal tökéletesen szabad, független lesz Magyarország és diadalma hídján fog átmenni az önálló, nagy nemzetek sorába."

De hogy az árnyoldal is szóhoz jusson, idézzük a *Kossuth Hirlapja* november 29-i számát:

„A Lánchíd-bizottság Budát is felszólította, hogy mivel a híd már a jövő évi március végére készen lesz, gondoskodjék a hozzá vezető út felemeléséről és kikövezéséről. De bíz a budaiak kijelentették, hogy követ adnak ugyan az út elkészítéséhez, hanem tessék magának az igazgatóságnak megcsinálnia..."

„Endbontó tettek" és nemzetőrség a Lánchídon

A tél beköszönt, a hajóhidat szájjelbontják, a közlekedés csónakon bonyolódik le. December 22-én a honvédelmi bizottmány rendelete jelenik meg a házfalakon. Arról szól, hogy a Lánchídon, mely még nem készült el teljesen, kivételképen csak azok mehetnek át, akik „kormányi kiküldetésükben sietősen járnak el". Mások számára azonban szigorúan tilos az áthaladás.

A rendelet nem vezet célra, egy héttel később tehát erélyesebben megismétlik. Az első felhívás ellenére — mondja ez a második plakát december 29-én — „egyesek azon rendbontó tettre vetemedtek, hogy esti sötétkor az őröket megrohanva, százanként tódultak által rajta". Ezért a város hatósága utasítást kapott, hogy „holnap nemzetőri elegendő erőt alkalmazván a hídnak mindkét bejárásához, az ezentúl vétkezők ellen rögtön és erélyesen járjon el. Honfiak, a haza tőletek a honfiúság kötelességeinek teljesítését várja» — fejeződik be a falragasz, amely ezúttal már nem maradt hatástalan.

Huszonnégy gránátos között áthalad a Szent Korona...

A Lánchíd történetének következő epizódját *Ipolyi* Arnold mondja el a Szent Koronáról szóló munkájában.

1848. december 30-án a honvédelmi bizottmány meghagyásából annak elnöke, *Kossuth* Lajos rendeletet küldött *Bónis* Sámuel képviselőhöz és őt országos biztosként kirendelte azzal a céllal, szólítsa fel *Ürményi* Ferenc koronaőrt a koronának és a többi koronázási jelvénynek egyelőre Debrecenbe való szállítására. Bónis a megbízásnak eleget tett azonban a megvalósításnak akadályai voltak: a Lánchídon még csak ideiglenesen helyezték el a pallókat, a híd két végén pedig „ki nem egyenlített, mély üreg" tátongott.

Azonnal kiadatott a rendelet az üreg betöltésére — írja Ipolyi — és Bónis saját üveges hintójába fogatott, hogy a koronát rajta áthozzák. Azalatt Bónis a koronát átvéve, a koronaőrség 24 gránátosát kíséröként feleskette. A hintón azonban a korona ládája csak úgy fért el, hogy az üvegek levétettek és az őrség a ládát két oldalról támogatta. Ekkép Szent István koronája mintegy elsőként szállíttatott át a hídon, kikísértetett a vasúti pályafőig, ahonnan külön vonat vitte tovább Debrecenbe, Kossuthhoz.

Ezzel a kalandos utazással végződött a Lánchíd regényének első nagy fejezete.

Kemény István

A Magyar Nemzet előfizetőinek kedvezményes hévízfürdői szociális üdülése

A *Magyar Nemzet* mindenkor szem előtt tartotta előfizetőinek szociális szempontjait. Ez vezette arra az elhatározásra, hogy ebben az évben szociális üdültetést tegyen lehetővé számukra. Az anyagi kérdés megkönnyítését kívánják szolgálni azok a megállapodások, amelyeket a páratlan gyógyhatású *Hévízfürdő* egyik legnagyobb szállodacsoportjával létesítettünk. *Így jelentékenyen olcsóbban tudnak előfizetőink egy 7 napos üdülést igénybe venni.*

Az akcióban résztvevők teljesen modern, folyóvízzel, villannyal felszerelt 2 *ágyas szobákban* nyernek elhelyezést. Ha a kétágyas szobában *pótággyat* óhajtanak igénybe venni, a harmadik személy további 10% engedményt élvez az alanti árakból. *Egyágyas szobánál* némi felár járul a költséghez.

Tekintettel arra, hogy nem állnak korlátlanul helyek rendelkezésre, kívánatos, hogy *előfizetőink minél előbb jelentkezzenek* igényükkel és intézzék el vonatkozó előjegyzésüket.

Ismételjük, ez az akció szociális célt szolgál és így indokolhatjuk az alanti árakat:

I. turnus	V. 14.—V. 21.	Ft	152.46
II. „	V. 21.—V 28.	Ft	163.24
III. „	V. 25.—VI. 1.	Ft	177.10
IV. „	V. 28.—VI. 4.	Ft	184.80
V. „	VI. 4.—VI. 11.	Ft	188.65
VI. „	VI. 11.—VI. 18.	Ft	189.80
VII. „	VI. 18.—VI. 25.	Ft	196.35

Az árakhoz kiszolgálási díj 10%, adó 11%, gyógydíj 50 fillér, zenedíj 35 fillér és 3 forint bejelentési díj járul személyenként és naponként. *Más semmiféle költség nem számítható fel.* Szükség esetén kedvezményes orvosi kezelést is igénybe vehet az üdülő vendég.

A hét napig, vagy annál tovább Hévízfürdőn tartózkodók részére *vasúti kedvezmény is jár.*

Jelentkezni lehet: személyesen vagy írásban kizárólag a *Magyar Nemzet* főkiadóhivatalában (Budapest, V., Bajcsy Zsilinszky-út 34). Jelentkezésnél minden személy után 50 forintot kell előlegként lefizetni, mely összeget azonban Hévizen az ellátási díjból levonják.

A kiadóhivatal az 50 forint előleg lefizetése után a beosztásokat a jelentkezés sorrendjében intézi el.

Étkezés: bőséges reggeli, 3 fogásos ebéd körettel és 2 fogásos vacsora körettel.

Jó ember esete az orgonanyílással

Ki a virágot szereti, rossz ember nem lehet! A mult szombaton hivatal után vettem egy nagy csokor orgonát, hadd lássa a világ, milyen jó ember vagyok. Feleségem nyitott ajtót, a bukétára kedvesen ránevetett:

— Jé, maga is hozott? — kérdezte.

— Mi az, hogy én is, talán valaki megelőzött? — kérdeztem éles hangon, mert olvastam valahol, hogy az asszonyok szeretik, ha az ember olykor lappangó féltékenységének adja tanujelét.

— Igen — felelte ő és mutatta a nagy vázát.

Kiderült, hogy feleségem, aki szintén jó ember azt akarta, hogy orgonaillat fogadja kislakunkban a májust és ugyancsak vett egy csokrot, de rögtön megnyugodtam, mert az volt a kisebb.

Este Károlyék érkeztek és két csokrot hoztak, mert ők szintén jó emberek. Egyenként nagyobbak voltak, mint a mienk együtt és minden váza tele lett.

Vasárnap Irma néni rákosligeti házikójában pihentük ki a májusi örömünnep fáradalmait és Irma néni, aki nagyon jó ember, búcsúzóul akkora csokor orgonát adott, hogy nem akartak bennünket felengedni a villamosra. Otthon a házfelügyelő már várt bennünket egy üzenettel Lajoséktól, akik Budatétényről jártak bent és nagyon sajnálták, hogy nem találtak otthon, mert a tétényi kert legszebb orgonáit hozták. Régi jó emberek és akkora halom orgonát hagytak a házfelügyelőnél, hogy külön liftjáratot kellett igénybe vennünk. S miután a vázák már tele voltak, orgona került az üvegkancsóba, a cserépkancsóba, a zománcos kancsóba, a söröskriglibe és a bőlés tálba. Ami kimaradt, annak a konyhában levettük a kék vájlingot.

Hogy az orgonadömping nyomását kissé enyhítsem, hétfőn reggel óriási csokrot bevittem a hivatalba, nem árt elvégre, ha ott is látják, hogy jó ember vagyok, ámde kiderült, hogy ott csupa jó ember van, mindenki nagyobb csokorral jelent meg, mint én. S a főnök úr, aki szintén jó ember, elrendelte, hogy mindenki vigyen haza az orgonából akkora csokorral, amekkorát elbír. Ilyenformán este hazavittem egy kétakkorát, mint amilyet reggel behoztam. Igen ám, de ekkorra otthon már valóságos orgiát ültek a jó emberek orgonacsokrai. Amikor ajtót nyitottam, másfélmázsa orgona dőlt rám az előszobából, földtől plafonig ért az orgona és kezet mosni már nem lehetett, mert a fürdőszobában a kád és a kagyló is színültig volt. Miután az afrik úgy is hjányos, orgonával tömtem ki az öreg szekrényt és párna helyett egy csokor orgonát teszek esténként a fejem alá.

Ez a helyzet pillanatnyilag az orgonafronton és most reménykedve várom a nótabeli jóembert, aki szeretne május éjszakáján elopni minden orgonát. Jöjjön, barátom és vigye, mert én jó ember vagyok.

Kisjó Sándor

Magyar Textil Festőgyár R. T.
Szentendrei-út 135 keres
gyapjúszövet kivarró nőket
(műstoppolókat).
Jelentkezés május 9-től reggel 7 órától a gyártelepen.

A BAUXIT REGÉNYE

I.

AZ ÚJ KINCS NYOMÁN

Megkezdjük új cikksorozatunk első cikkét a bauxit regényéről. Felhívjuk külön e helyen olvasóink figyelmét erre a nem mindennapi cikksorozatra, amely a kilenceszázas évek első és második tizedének egyik legnagyobb magyar felfedezéséről, a gánti bauxit feltárásáról és annak regényes körülményeiről ad beszámolót.

Minden regénynél izgalmasabb témát ölel fel ez a cikksorozat, amint erről olvasóink már az első közlésből is meggyőződhetnek. El kell olvasni a cikksorozat minden sorát, mert nem csupán érdekes, de izgalmas és tanulságos. Valóságos élmény megismerni azt a korszakot, amelynek közgazdasági keretében zajlik a cselekmény.

★

A háború utolsó évében, amikor már az infláció nyomai a pesti tőzsdén is mutatkoztak, egy éllesebb tőzsdeügynök, aki eleganciájáról és monoklijáról volt nevezetes, elkiáltotta magát:

— Veszek Aluminiumércet!

Azután folytonosan ismételgette és mindennap megjelent az úgynevezett exóták tájékán, ahol a nem jegyzett papírokat árulták és kiabált ismételten és állandóan: — Veszek Aluminiumércet!

A bécsi származású ügynök, aki Magyarországról került a császárvárosba bankárnak, majd azután a budapesti tőzsdére, napról-napra konokul kiabálta ezt a két szót: — Veszek Aluminiumércet!

Senki sem kérdezte tőle, hogy tulajdonképen miféle papírról van szó? Végül egy kíváncsi újságíró kockáztatta meg a kérdést:

— Mondja kedves Garabonciás úr, mi az az Aluminiumérc, amit maga kiabál és miért akarja venni, amikor senkinek nincsen?

A monoklis bankár azt felelte:

— Majd megtudják, hogy mi az. Ajánlom, hogy kísérje figyelemmel.

Az újságíró, aki valóban csak annyit tudott akkor az egészből, hogy az aluminiumérc az nem is érc, hanem egy agyagos földterméknek a kivegyített fémje, amiből sok mindenféle cikk készül, azt felelte:

— Azért mégis szeretném tudni, hogy miért veszi azt az Aluminiumérc-papirost?

— Mert megbízásom van — felelte dühösen.

Később számokat is kiabált a bankár, aki napról-napra megjelent az exóta piacon és propagálta az Aluminiumércet. Egy közgazdász végül megkérdezte az Aluminiumérc propagálóját, hogy árulja el, miről van itt szó.

— Ja, azt nem lehet csak úgy pár szóval elmondani. Ein ganzer Roman.

És valóban elindult a valóságos regény, a bauxit magyar regénye. Ennek a regénynek, bár az életből meríti minden adatát, egyaránt akadnak regényhősei, romantikus szereplői.

Azelőtt Magyarországon nem sokat tudtak az aluminium tulajdonképeni alapanyagáról, holott a föld kérgét alkotó kőségek leggyakrabban előforduló része és nem is kevés akad belőle, hanem sok, csak meg kellett találni és meg kellett fejteni kiaknázásának rejtélyét. Mert az aluminium, amint ezt minden értelmes ember tudja, nem mint fém fordul elő a földben, hanem egy agyagos külsejű, vörös színű kőzet formájában és ez a kőzet agyagföldből, vasoxydból és vízből áll. Kevés kovasav is szennyezi. Így magyarázzák a geológusok és kémikusok. Ennek a földterméknek a neve: bauxit. Rejtelmes név, de a lexikonból is megtudhatja mindenki, hogy honnan kapta nevét. Baux községtől (a francia Arles mellett), ahol nagy mennyiségben találták meg. Persze nem mindjárt lett belőle világkincs, ehhez sok időnek kellett eltelnie. Nem volt egyszerű a kifermelése a kőzetből, amit legjobban bizonyít, hogy még 1854-ben egy kiló aluminiumért ezer francia frankot fizettek. Ezer francia frank óriási pénz volt akkoriját, kis családi házat lehetett rajta venni Párizs környékén is. De azután a vegyészek és más tudósok egyre olcsóbbá tudták tenni termelését. Kidolgoztak egyre újabb eljárásokat és kiderítették, hogyha nem megy veszendőbe a bauxitból semmi, igen jelentékeny fémmennyiség kerül ki belőle, ami annál megbecsülendőbb, mert az új fém, amely a bauxitból született, a legkönnyebb fémje a világnak. Könnyebbet még nem találtak és aligha is fognak találni.

1900-ban ez az aluminium, amelynek kilója mintegy ötven évvel azelőtt ezer frankba került, már két-három frankért volt előállítható. Ez igen nagy dolog volt és nem csoda, ha világszerte mohón és szenvedélyesen kutatták a geológusok bauxitföld után. Kincs volt ez már abban az időben is, legfeljebb nálunk nem tudtak még róla sokat. Az egyik első szakember magyarhonban, aki bővebben kezdett foglalkozni a bauxittal, Szadeczky Gyula dr. volt, aki a Bihar hegység bauxitjára hívta fel a figyelmet, de már akkor jelezte, hogy a magyarországi bauxitokra nagy jövő vár. Azt mondta, hogy ott a telephelyén, a Drágán és a Jád vize számottevő energiát képvisel, tehát a gyártás főfeltétele, az olcsó vízierő, amiből kiválasztó elektromos energiát termelhetnek, adva volna.

De úgy látszik a bihari előfordulás nem tudott érdeklődést kelteni, talán mert nem volt elég jelentékeny, vagy nem volt olyan egyszerű a kiaknázása. Mert nem minden bauxitot könnyű kitermelni. Ha az előfordulás geológiailag nem megfelelő, már a jövedelmezőség miatt sem megy az értékesítés.

A magyar bauxit ügye tehát lekerült a napirendről és évekig alig foglalkoztak vele a szakemberek. Legalábbis nemigen írtak róla. Így volt ez mindaddig, amíg a magyar bauxitnak nem akadt egy új hőse, aki az ismeretlenségből tünt elő, harcolt, verekedett, könyörgött, hogy hallgassák meg, mert egy új csodáról tud, ami az ország gazdagságát rendkívüli mértékben tudná felfokozni.

De térjünk csak vissza a tőzsdére. A tőzsde az a hely volt mindig, ahol sok vesztő és kevés nyerő akadt. Az Aluminiumérc részvénye körül is a kezdő jóhiszeműek, lehet mondani, nagyjában elvesztették a pénzüket. Később is, amikor már nem az Aluminiumérc nevű papírt árulták titokban, hanem hivatalosan jegyzett Bauxit részvényeket, ugyancsak sokan veszítettek, bár akadtak akik még többet nyertek, sőt akik gazdagodtak, nagyon meggazdagodtak. Csak egy emberről tudok, aki nem gazdagodott meg az Aluminiumérc részvényen meg a bauxiton, a magyar bauxit hőse, akiről a következőkben fogok mesélni.

Következő folytatásunk:
Elindul a regény hőse.

SZŐRMEBUNDA MEGÓVÁSÁT
molykár ellen, tűzbiztosítással **vállalom.**
SCHMIDEG szűcs — IV., Párisi-utca 3.

FIAT SIMCA (francia FIAT)
1949. ÉVI TIPUSU 1100-AS AUTÓT raktárról szállít
MOGÜRT
FIAT vezérképviselete
XIII, Dózsa GY.-út 61. Tel.: 202-265*

Beszélgetés Ortutay Gyula kultuszminiszterrel

Ortutay Gyula, vallás- és közoktatásügyi miniszter, legfiatalabb miniszterünk, rendkívüli munkabírású ember. Mialatt a minisztérium munkáiról beszélgetünk vele, a mondatok között is egy-egy gyors mozdulattal aktákat intéz, leveleket ír alá. Elsősorban kultúrpolitikánk egyik leglényegesebb kérdéséről, a nevelés és oktatás problémáiról, a tanulási lehetőségek kibővítéséről beszélgetünk.

— Kultuszkormányzatunk soha nem látott mértékben bővíti azoknak a körét, akik művelődni, tanulni akarnak — kezdte nyilatkozatát a miniszter. Azok az intézkedések, amelyeknek céljuk az iskolák szociális összetételének megjavítása, nem azt jelentik, mintha bárkit, aki tehetséges és szorgalmas, el akarnánk zárni a tudás forrásától. Ezek az intézkedések csupán meg akarják változtatni azt az aránytalanságot, amely a magyar iskolastatisztikákban eddig a különböző társadalmi osztályokból származó tanulók közt mutatkozott. A tehetséges gyermekek továbbtanulásának biztosítása érdekében mindent megteszünk, úgyhogy az, aki valóban tanulni akar és megfelelő képességekkel rendelkezik, származására való tekintet nélkül előre fog jutni.

Ezután arra kérjük Ortutay Gyulát, hogy a Tudományos Tanács tulajdonképeni feladatairól mondjon néhány szót.

— A Tudományos Tanács túl azon, hogy az ötéves terv előkészítésén dolgozik, feladatának tekinti a tudomány és a gyakorlati élet tervszerű együttműködésének biztosítását. Vigyáz arra, hogy kitűnő találmányok ne sikkadjanak el úgy, mint a multban — csupán azért, mert nem szolgálják valamilyen üzlet érdekeit. Új tudományos intézeteket is életrehív a Tudományos Tanács, amelyekben széleskörű kutatómunka folyik. A nemzetközi tudományos kapcsolatok fejlesztésére is ez az intézmény tesz javaslatot. Gerő Ernő személye biztosíték, hogy a Tudományos Tanács egyik legfontosabb intézményünkké válik. A tudományos státus már ezt meg is mutatta.

A hivatásán kívül eső dolgokról, az elfoglalt miniszter szórakozási köréről kérdezzük végül Ortutay Gyulát.

— Legnagyobb szenvedélyem a könyvgyűjtés. Közel 10.000 kötetes könyvtáram van, amelyet negyedik gimnazista korom óta szedtem össze. Sokat és szívesen vásárolok árveréseken, de magam soha nem megyek el, mert félek, hogy az árverezés játéka elragad és sokkal drágábban vennék meg ott könyveket, mint amennyiért antikváriumban megkaphatom. Azt úgy hiszem mondanom sem kell, hogy a betűhöz mindig közel álltam. Tizennégy könyvem jelent meg eddig, az első kettő 22 éves koromban.

— Igen kedves szórakozásom közé tartozik a sportmérkőzések látogatása. Sőt, legújabban magam is «birkózom», «ellenfeleim» három- és négyéves gyerekeim.

V. Zs.

Háromnapos választási szesztilalom

A polgármester hirdetmény útján közli Budapest közönségével, hogy május 14-én, szombat 0 órától május 16-án, hétfőn éjjel 24 óráig a választásokra való tekintettel bármilyenemű szeszesitalt árusítani, kiosztani, vagy forgalombahozni tilos. A rendőrség a szesztilalom betartását a legszigorúbban ellenőrzi.

Díszjelvényt kapnak a legjobb horgászok

Sok horgászt látni manapság. Úgy lóg a vállukon tokban az összerakott botkötegg, mintha puska volna, a hátizsák szélén ott kalimpál az aluminium halat tartó és kikandikál az emelő háló. Arcukon mosoly és vidámság: a reménybeli jó fogás izgalma ott izzik már jóelőre. Mert ilyenek a horgászok: hívők, fanatikusok, rajongók — a természet, a hal, a horgászbot és a buktató rajongói!

Mindég többet és többet látni e lelkes társaságból. A sógor a komát, a koma a sógort, a barát a barátot, a kartárs a kartárst hódítja meg új tagnak, uj rajongónak. Mert veszedelmes dolog ám a horgászbot! Aki egyszer úgy fogja a kezébe ott a csepeli Duna horgászbirodalmában vagy a Balaton valamelyik kőmólóján, a Velencei tó nádasaiban ringó csónakon, hogy a botra fűzött zsineg megfeszül és a horgon ott kalimpál a hal — az az ember elveszett! Attól kezdve rabja ennek a nemes, lelket és testet üdítő sportágnak... A népi demokrácia pedig olyan kedvezéseket nyújt a horgászoknak, amilyenek a multban ismeretlenek voltak! Ezért is sok a horgász, sőt, több mint valaha...

A *Magyar Országos Horgász Szövetség* az elmúlt napokban mutatott szép példát a horgászközösségre. A szövetség 62 darab horgászfelszerelést osztott ki akciója keretében 31 egyesület között, azzal a kikötéssel, hogy a készségeket azok kapják, akik arra legjobban rászorulnak. A felszerelés áll egy kétrészes bothól, egy fékező orsóból, három darab pergőcsalis villantóból és 24 darab horogból. Tehát valóban komoly ajándék az, amit a MOHOSZ az egyesületekhez eljuttatott!

— Akciónkkal az volt a célunk — mondotta a MOHOSZ vezetőség egyik tagja —, hogy bebizonyítsuk: a horgászok igazi bajtársak és segítenek azokon, akik anyagi okokból nem juthatnak a nemes sport üzéséhez szükséges felszereléshez. De a horgászközösség érdekében további tervünket is megvalósítjuk. Így például *húsz számozott díszjelvényt* osztunk szét azok között, akik kimagasló munkát végeztek a horgászat terén.

— Az új tilalmi idővel megelégedettek a horgászok? — kérdeztük.

— Itt a legnagyobb elismerés illeti a kormányzatot — hangzott a válasz. Az új tilalmi idő korszerű és egyformán képviseli a horgász érdekeit és az állomány védelmét! Így például a tilalmi idő *május 31-éig* tart, de a mentesített részek oly nagyok, hogy a horgászok, szemben a multtal, megtalálják most szórakozásukat. Mert nincs tilalom a horgászegyesületek vizein, így a *csepeli Dunaág* több szakaszán, az *újpesti hídtól* a *Csepelszigetig* északi részéig a Dunán! A megkötés csak az, ami igen helyes és a védelem érdekében nélkülözhetetlen, hogy június 15-éig egy kilón aluli és két kilón felüli halat vissza kell bocsátani a vízbe!

— És aki nem bocsátja vissza?

Mosolyogva mondott, de erélyesen hangzó választ kaptunk:

— Az lehetetlen! *Öntudatos horgász nem követ el halorzást!* Ha ilyen mégis akadna, az majd lássa tette következményét. De az egyesület etikai munkája olyan magas fokon áll, hogy ilyentől nem kell tartani. Ma már minden horgász tudja, hogy amit ma az állatállomány érdekében védelemnek hívnak, az az ő érdeke is! Hogy mennyi szervezett horgász van? *Tizenhatezer!* Óriási szám, de nem végleges. Minden nappal több a horgász!

(d.)

Sztrájk miatt szünetel a légiforgalom Franciaországban

Párisból jelentik: Az *Air France* személyzete sztrájkba lépett. A munkabeszüntetés péntek éjféltől hétfő éjfélig tart. A kormány mozgósítási rendeletet adott ki és így az Air France személyzete kénytelen biztosítani a nemzetközi légi forgalmat. A személyzet tiltakozott e kényszerintézkedés alkalmazása ellen és az esetleges szerencsétlenségekért a felelősséget a hatóságokra hárítja.

A Földrajzi Társaságban előkelő közönség előtt igen értékes felolvasást tartott az 5 éves tervvel kapcsolatban *Farkasfalvy* Kornél tiszteletbeli tag: Milyen befolyással van az ipar és a kereskedelem egy város fejlődésére? — címen.

Házasság. *Rosenberger* Magda és dr. *Gáti* József orvos f. hó 6-án házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

România ünnepe

A román népköztársaság, a dolgozó román nép május 9-én két történelmi évfordulót ünnepel. Megemlékezik 1877. május 9-éről, a nemzeti függetlenség napjának kivívásáról, amit a nép szabadságharca és Oroszország segítsége tett lehetővé és ünnepli 1945 május 9-ét, a fasiszta Németország feletti győzelem napját.

A nép harcaival és áldozataival kivívott függetlenség azonban nem hozta meg az ország igazi függetlenségét, a nép szabadságjogainak kivívását. Az ország megszabadult ugyan a török elnyomástól, de ugyanakkor a nyugati nagytőke kizsákmányolása elé került.

A fasiszta Németország legyőzésének napja, 1945. május 9-e, jelenti a román nép igazi függetlenségének kivívását. A Szovjetúnió baráti kezét nyujtotta s a szovjet hadsereg oldalán a román hadsereg tevékenyen résztvett a békéért, a népek szabadságáért és függetlenségéért vívott küzdelemben.

A magyar népet 1945-ben ugyanaz az erő — a szovjet hadsereg — szabadította fel a német megszállás és a belső rabság alól. 1945. május 9-én a fasizmus legyőzetésének napján a magyar népi demokrácia a román néppel együtt ünnepel. A két nép uralkodó osztálya hosszú időn át gyűlöletet szított magyar és román között. A népi demokrácia megteremtésével, a reakció szétzúzásával mindkét országban eltüntek az ellentétek. Magyarország népe örömmel köszönti a román népköztársaság ünnepét és testvéri üdvözletét küldik a román népnek.

Itt az igazolási amnesztia

A hivatalos lap szombati száma kormányrendeletet közöl, amely az igazolóeljárás során megállapított egyes joghátrányok megszüntetésére vonatkozik.

Az új kormányrendelet szerint az igazoló eljárás során *feddést, áthelyezést, előléptetésből kizárást, vagy vezetőállásra alkalmatlanságot* kimondó intézkedések hatálya a rendelet kihirdetésének napjával *megszűnik*.

Ehhez képest az említett *intézkedések* a rendelet hatálybalépésétől kezdve *nem hajthatók végre*, illetve végrehajtásuk nem folytatható. Azok a további *hátrányos jogkövetkezmények*, amelyeket akár az igazoló eljárásra vonatkozó, akár egyéb jogszabályok az említett intézkedésekhez fűznek, a rendelet hatálybalépésétől kezdve *nem alkalmazhatók*. Az említett intézkedésekre vonatkozó *bejegyzés* az igazoló eljárás alá vont személy adataira vonatkozó *hivatalos nyilvántartásból* (személyi táblázat, kamarai lajstrom stb.) hivatalból *törölni kell* és azt a nyilvántartástól kiadott másolatban (kivonatban) *feltüntetni nem szabad*.

Végül az intézkedéssel sujtott személy az igazoló eljárás eredménye szempontjából a rendelet hatálybalépésétől kezdve az *intézkedés ellenére is joghátrány nélkül «igazoltnak» kell tekinteni*.

Az új rendelet rendelkezései a korábbi szolgálati helyre, vagy szolgálati beosztásba való visszahelyezésre nem adnak igényt.

A rendelet rendelkezései nem terjednek ki a honvédség és a rendőrség tagjaival szemben ily minőségben lefolytatott igazoló eljárás során kimondott intézkedésekre.

A rendelet szombaton életbe lépett.

★

A kormánynak ez a rendelete, amelynek értelmében az igazolási eljárás során feddést, áthelyezést, előléptetésből való kizárást vagy vezető állásra alkalmatlanságot kimondó intézkedés hatálya megszűnik: — a magyar demokrácia hatalmas megerősödésének újabb tanujele.

A rádió műsora

VASÁRNAP

KOSSUTH RÁDIÓ

7: Reggeli zene. **8:** H. **8.20:** Szív küldi. **9:** Delius hanglemezek. **9.30:** Református vallásos félóra. **10:** Evangélikus vallásos félóra. **10.30:** Hanglemezek. **10.45:** E. **11:** A Rádiózenekar. **12:** H. **12.15:** Anyáknapi köszöntés. **13:** Hegedű. **13.15:** Hangos Ujság. **14:** H. **14.15:** Hanglemezek. **15:** Nóta is, humor is. **16:** Vasárnap délután. **17:** H. **17.10:** Tánczene. **17.50:** H oroszul. **18:** Falurádió. **18.30:** Sport. **19.30:** Hangképek. **20.35:** H szerbül. **20.50:** Szív küldi. **22:** H. **22.40:** Missa Solemnis. **24:** H. **0.10:** H franciául, angolul és eszperantóul.

PETŐFI RÁDIÓ

8: Hanglemezek. **9:** Orgona. **9.30:** Jazz-dalok. **10:** Fejtörő séta. **11.15:** E. **11.30:** Nem mehet ki a szobából **12:** Művészegyüttes. **13:** Örök realizmus. **13.30:** Jazz-együttes. **14:** Szalonzene. **15:** E. **15.20:** Négykezes. **15.45:** E. **16:** Eseményjáték. **17:** Falusi muzsikusok. **17.30:** Sport. **18.20:** Studióopera. **20:** Szív küldi. **20.45:** Hanglemez. **21:** H. **21.15:** Sport. **21.30:** Toto. **21.40:** Zenei híradó. **22:** Színes szöttes

HÉTFŐ

KOSSUTH RÁDIÓ

6: Falurádió. **6.30:** Hanglemezek. **7:** H. **7.30:** Hanglemezek. **7.45:** E. **8:** Orosz muzsika. **11.30:** Prokofjev hanglemez. **11.45:** E. **12:** H. **12.15:** A házi együttes. **13:** Asztali muzsika. **13.45:** H németül. **14:** H. **14.15:** Ének. **15:** E. **15.30:** Harmonika **16:** Rádióiskola **16.40:** E. **16.55:** Müsorism. **17:** H. **17.10:** E. **17.20:** Séta a rádióban. **17.35:** Termelési Híradó. **17.50:** H oroszul és szerbül. **18.15:** Daloló velünk. **18.30:** Berlintől — Berlinig. Eseményjáték. **19.30:** Falurádió. **20:** H. **20.20:** H németül és szerbül. **20.50** Fuvószenekar. **21.35:** Szív küldi. **22:** H. **23:** Magyar muzsika. **24:** H. **0.10:** H franciául, angolul és eszperantóul.

PETŐFI RÁDIÓ

5.30: Hanglemezek. **6.45:** Torna. **7:** Reggeli zene. **7.20:** E. **7.30:** Csárdások **8:** H. **8.10:** Hanglemezek. **9:** Orosz muzsika. **10:** H. **10.15:** Ének. **10.50:** Rádióiskola. **14.30:** Élő antológia. **15:** Zongora. **15.30:** Hangos H. **16:** Rossini hanglemez. **16.15:** Kettősök. **17:** Tánczene. **18:** Zenekari művek. **18.30:** Ének. **19:** Népiskola. **19.30:** Énekkar. **20.30:** E. **20.45:** E. **21:** H. **21.15:** Sport **21.35:** E. **21.50:** Kíváncsi mikrofon. **22.05:** Te Deum.

Mozik műsora

ÁTRIUM (160-955): Ifjú gárda (½4, ½8) **CORSO** 182-818): Égő város (4, ½7, 9) **CORVIN** (339-933): Botcsinálta sikkasztó (Előadások kezdete: 4, 6, 8) **DÉCSI** 121-343): Égő város (4, ½7, 9) **FORUM** (189-707): Botcsinálta sikkasztó (5, 7, 9, vas. ünn. 3-kor is) **KÖRÚTI HÍRADÓ** (222-499): A diadalmas május 1. Uj élet születik. A nép jelöltjei. Romok helyén virágzó élet. A Szovjetúnió hírei. Hároméves terv két és félév alatt (9 órától 23 óráig) **LLOYD** (123-043): Ifjú gárda (3, 7) **OMNIA** (139-693): Égő város (4, ½7.9) **ROYAL APOLLO** (222-656): Ifjú gárda (Előadások mindennap: ½4, ½8-kor) **SCALA** (120-150): Botcsinálta sikkasztó (Előadások: 5, 7, 9, vas., ünn. 3 is) **URÁNIA** (136-888): Ifjú gárda (4, 8) **ALFA** (Kőbánya): Ifjú gárda (½4, ½8) **ADRIA** (Plörinc): Ifjú gárda (½3, ½7) **KORZÓ** (Ujpest): Ifjú gárda (½3, ½7) **ROYAL** (Kispest): Ifjú gárda (3, 7) **TÁNCSICS** (Csepel): Ifjú gárda (3, 7) **TÁTRA** (Perzsébet): Ifjú gárda (½4 ½8)

MÁSODHETES MOZIK:

ADY: Díszmagyar (½5, ½7, ½9, v. ½3) **BELVÁROSI:** Hősök élén (4, 6, 8, bal: csűt. 5, 7, vasárnap 3, 5, 7-kor) **CAPITOL:** Díszmagyar (11 1 3 5 7 9) **CITY:** Találkozás az Elbán (4, 6, 8) **ELIT:** Csárdáskirálynő (½5 ½7 ½9 v. ünn. ½3) **GLÓRIA:** Elsőosztályosok (½5, ½7, ½9) **HOMÉROS:** Fény hull az útra, Híradó (½4, ½6, ½8) **HUNNIA:** Utolsó állomás (4, 6, 8, v. 2) **KAMARA** Denevér (½5, ½7, ½9, v. ½3) **KOSSUTH:** Díszmagyar Híradó (½5, ½7, ½9, vas., ünn. ½3-kor is) **KRISZTINA:** 15 éves kapitány (4, 6, 8) **KULTÚR:** Szverdlov (½5, ½7, ½9) **PALACE:** Találkozás az Elbán (Előadások 11, 1, 3, 5, 7, 9 órakor) **PÁTRIA:** Kár a benzinért (4, 6, 8) **PETŐFI:** Szverdlov (4, 6, 8, v. ü. 2) **PHÖNIX:** Uborka, a reptér gyöngye (Előadások kezdete: 11 1, 3, 5, 7, 9) **SAVOY:** Találkozás az Elbán, Híradó (½5, ½7, ½9, vas., ünn. ½3-kor is) **STUDIÓ:** Csárdáskirálynő (2, 4, 6, 8) **SZABADSÁG:** Találkozás az Elbán (5 7 9) **TINÓDI:** Hősök élén (4, 6, 8) **TERV:** Professzor úr válasszon (½5, ½7, ½9, vas., ünn. ½3-kor is) **UGOCSA:** 15 éves kapitány (½4, ½6, ½8) —

HETI SZÍNHÁZI MÜSOR

Opera (121-513): V.: Mária ifj. (3) Rigoletto (½8) H.: Nincs előadás. K.: A sevillai borbély (½8) Sz.: Lohengrin B. I., OK. II. (7) Cs.: Márta C. II., OM. VIII. (½8) P.: Pique Dame D. II., OK. X. (7) Szo.: A nürnbergi mesterdalnokok E. I., OK. V. (6) V. A varázsfuvola (Jegy nem váltható) (11) Turandot F., OK VI. (½8)

Városi (137-540): H.: Filharmónia VI. bérlet Fitelberg (8) . K.: Bohémélet A. I., OK. I. (½8) Sz.: Székesfőv. Zenekar (½8) Cs.: Majális. Divertimentó, stb. B. II., OM. VII. ½8 Szo.: Székesfőv. Zenekar Mesterbérlet Anne Neveu (½8)

Nemzeti (424-338): Minden este: Vássza Zseleznova (½8) Bérletek: H., O, Kedd: S. Sze.: N. Cs.: Laboralvy. P.: Szigety. Szombat: Jászai.

Magyar (424-161): Minden este: Az ifjú gárda (½7) Bérletek: H. és Cs.: bérletszünet. K.: OK. XVIII.. Sze.: OK 19/4. P.: OK. IV., Szo.: OK. 22/4.

Madách (423-330): Minden este: A kertész kutyája (½8)

Belvárosi (187-794): Minden este: Idézés bűnügyben (½8)

Vig (121-811): Minden este: Két férfi az ágy alatt (½8) Vas. ½4-kor is.

Művész (226 067): Minden este: Cander-család (½8)

Kamara (222-208): Péntekig nincs előadás. Szo., V.: Eszményi férj (½8)

Pesti (152-945): H., K., Sze., Cs.: Ellenségek (½8) P., Szo., Vas.: A szabin nők elrablása (½8) V. ½4 is.

Fővárosi Operett (120-535): Minden este: Rip van Winkle (½8)

Modern (Medgyaszay) (125-812): Minden este: Mamám, a kisasszony (½8)

Pódium (121-172): Minden este: A szombatesti hölgy (8)

Kamara Varieté (120-430): Minden este: Mese nagyoknak (8) V. ½5 is.

Royal (223-883): Minden este: Hétszínvirág (½8)

Állami Bábszínház (Meseházlang): Minden délután: Macskalak. Répa. Egérút (3, 5) Vas. ½3. 5.

Fővárosi Nagycirkusz: Világvárosi műsor (4, ½8)

A népi demokrácia biztosítja az élsportolók jövőjét

Az Országos Sporthivatalban *Hegyi* Gyula sportállamtitkár vezetésével értekezleten beszélték meg az élsportolók helyzetét.

Hegyi Gyula megnyitó beszédében kijelentette, hogy népi demokráciánk az MDP kezdeményezésére feladatául tüzte ki, hogy azok az élsportolók, akik dicsőséget szereztek hazánknak, olyan körülmények közé jussanak, hogy *a mindennapi megélhetési gondoktól mentesen* készülhessenek versenyeikre. Beszéde végén még kifejtette, hogy az élsportolók elbírálásánál nem sémaszerűen fognak eljárni.

Rekordzápor az úszóversenyen

Szombaton rendezte *a MUSZ rekordkísérleti versenyét* a Sportuszodában mintegy négyezer néző előtt. Jól bevált a fürdőzők forintos pótjegye. De bevált a MUSZ elgondolása is, hogy úszóink jó formában több távon megjavíthatják a rekordot. *Három női és egy férfi rekordot* adtak át a multnak.

500 m: 1. Nyéki 6:11.6 p. 2. Csordás 6:12.4 p. 3. Mitró 6:23 p. 400 m női mellúszás: 1. Novák Éva 6:9.2 p rekord. Közben Novák 300 m-en is új rekordot úszott 4:33.2 p-cel. 100 m gyors: 1 Kádas 58.8 mp, 2. Szilárd 59.4 mp. 3. Tumpek 1:1.2 p. 300 m mell: 1. Végvári 4:24.6 p, rekord. 2. Bánky 4:31.4 p. 400 m női hát: 1. Temes 6:0.4 p, rekord. 2. Novák Ilonka 6:6.4 p. A nap meglepetése. 200 m hát: 1. Gyöngyösi és Valent holtversenyben 2:37.6 p. 3. Bolváry 2:44.6 p. 300 m női gyors: 1. Székely 4:2 p. 2. Gyenge 4:15.2 p.

A verseny végén megtartott *tömegstaféták* színes látványt nyujtottak. A női 15×50 m-es stafétát az FTC nyerte 9:19,6 p alatt, a Lokomotiv és az UTE előtt, a 30×50 m férfi stafétát pedig az Előre, nagy küzdelem után 15:6.2 p-cel az FTC előtt, amelynek ideje 15:6.8 p volt. A nagy vízipoló válogatott 0:0 félidő után 3:2 arányban legyőzte a főiskolai válogatottat.

A többi sportág eseményei közül kiemelkedik a magyar női tőrvívó csapatbajnokság, az Eötvös-utcában d. e. 9 és d. u. 5 órakor a magyar-cseh-szlovák gyephoki mérkőzés visszavágója, a Láng-gépgyár Rozsnyói-úti sporttelepén d. e. 11 órakor a Vasasok nemzetközi motorversenye a Városligetben d. e. 10 órától, az MKSZ nemzetközi kerékpárversenyének második napja a Millenárison este 7 órától és a Budapest—Prága városok közötti ökölvívó mérkőzés a Sportcsarnokban este fél kilenctől. Az atléták és teniszezők Diósgyőrött, a válogatott céllövők Pécsett vendégszerepelnek. Lesznek még a fővárosban és a vidéken kosárlabda-, valamint asztalitenisz NB-mérkőzések.

Megváltozott az osztrák labdarugó válogatott összeállítása, mert Decker nem jött Budapestre, helyette Kominek lesz a jobbösszekötő. Az osztrák csapattal dr. Schwarz, Kolisch, Nausch. Frühwirth vezetők érkeztek. Az osztrákok a Britanniában laknak. Nausch bízik csapatában.

A magyar gyephoki válogatott legyőzte Csehszlovákiát a Középeurópai Kupa-mérkőzésen, amelyet a Láng-gépgyár sporttelepén ezer néző előtt játszottak 2:0 (1:0) arányban.

Súlyos motorkerékpáros szerencsétlenség történt a Millenáris pályán pénteken este megtartott tréningen, amikor Gatscha József, a legkiválóbb motorvezető olyan szerencsétlenül bukott, hogy a mentőknek kellett őt a Koltói Anna-kórházba szállítani, ahol szombatra virradó éjjel meghalt. Gatscha kiváló sportember és élmunkás volt. Az MKSZ saját halottjának tekinti.

A 91. magyar-osztrák labdarúgó mérkőzés

A cím már maga jellemzi a *magyar-osztrák labdarúgómérkőzést:* nincs a magyar sportéletben még egy olyan sportesemény, amelyet *kilencvenszer* ismételtek volna meg.

A kilencven mérkőzés közül eddig Magyarország nyert többször, szóval a mérleg ránknézve kedvezőbb. Mi többször győztünk Bécsben is mint az osztrákok Budapesten. Körülbelül azt lehet mondani most is, hogy a budapesti talaj és a hazai ötvenezres közönség buzdítása *magyar győzelemhez* fogja segíteni a kiállított válogatott csapatot.

A magyar válogatott csapat gyenge pontja a védelem, mert *Rudas* is, *Balogh II.* is sérülés után vannak amellett klubcsapataikban is, de a válogatottban is kicsit könnyelműen vették a játékot, főként a lestaktikát illetően. A fedezetsor kitűnő, ha nem is egységes, ellenben a csatársor egységét biztosítja a négy ferencvárosi játékos, kiegészítve Puskással. Általában Sebes kapitány — igen helyesen — levonta a prágai kudarc tanulságait és kívánságunknak — egyúttal a közvélemény kívánságának — megfelelően *a Ferencvárosra alapított egységes csapatot* állította ki.

Az osztrák csapatban is a védelem gyengébb, hiszen két balhátvéd játszik egymás mellett, a fedezetsor ott is kiváló, csak a csatársorban látszik egy kis különbség a magyar csapat javára. Épen ezért bízunk a magyar válogatottak győzelmében.

Meg kell említeni, hogy az Ujpest csak 44.000 jegyet, 9000 ülő, és 35.000 állóhelyet bocsátott forgalomba, úgyhogy reméllhetően nem fognak megismétlődni a legutóbbi újpesti válogatott mérkőzésen tapasztalt jelenetek, amikor ötvenkétezer néző közül mintegy tízezren nem láttak. Sajnos, a jegyek elosztása most sem volt tökéletes és a mérkőzéseket állandóan látogató sportközönség nagy része fog épen a legnagyobb eseménytől kényszerűségből távolmaradni.

A Bécsben lejátszandó *B-mérkőzés* két kitűnő csapat *egyenlő játékát* fogja hozni. A magyar B-csapat igen jól sikerült, de az osztrák csapat is egységesebb, mint az A, hiszen a csatársorban négy Austria-játékos játszik.

Dr. Földessy János

A helyes Toto-szelvény — a válogatott mérkőzések nélkül

Szombaton a 19. Toto-szelvényen szereplő sportesemények közül nem kevesebb, mint tizet lejátszottak, úgyhogy vasárnapra csak a magyar-osztrák és Alsó-Ausztria—Délnyugat válogatott labdarugómérkőzések maradtak.

A Toto-eredmények a 4. mérkőzéstől kezdve (Bécs—Budapest mérkőzést törölték)

Sunderland—Birmingham 1:1 (X), Sheffield—Newcastle 0:0 (X), Aston Villa—Middlesbrough 1:1 (X), Bolton—Everton 1:0 (1) Huddersfield—Manchester City 1:0 (1), Manchester United—Portsmouth 3:2 (1), MTE—Csepel férfi kézilabda 8:10 (2). Kistext—Elektromos férfi kézilabda 9:5 (1). Csepeli Posztó—Vasas női kézilabda 11:5 (1), MTE—Csepel női kézilabda 4:3 (1).

Záporeső, zivatar

Várható időjárás vasárnap estig: Mérsékelt, időnként élénkebb szél. Változó felhőzet, többfelé, főleg a délutáni órákban záporeső, zivatar. A hőmérséklet egy-két fokkal csökken.

Lósport

A vasárnapi lóverseny eseménye az Alagi-dij, a hároméveseknek sokévtizedes hagyományos 2000 méteres versenye, mely minden időkben, a későbbi időpontban lefutásra kerülő Derby előfutamának számított. A verseny mindenkor a Millenimi-dij után, május vége felé került megrendezésre, ezúttal a szokottnál három héttel korábban gyüjti startjához a legjobb méneket és kancákat, sajnos, mindössze — négyet. Közülük csak Coronatom mén, de szereplése pillanatnyilag alig bir jelentőséggel, mert már a Káposztásmegyeri-díjban csődöt mondott, holott akkor még szakemberek is nagyon bíztak benne. Nos, Coronatom már 900 méternél verve volt és végül utolsó lett. A vasárnapi főverseny sportbeli jelentőségét mindenekfelett Lubica indulása adja meg, mely a tavalyi Szent László-díjban és utána a Budapest-díjban kivivott könnyű győzelmei után évjárata élére szökött és ezidőszerint nagy favoritja az idei klasszikus versenyeknek. Lubica, kanca és ugyancsak kanca egyetlen komoly ellenfele a csupaizom Pazar II., nemkülönben a negyedik induló, Redeeming Star is. Lubica olyan fölényesen oldotta meg nem is könnyű próba-feladatait a munkában, hogy győzelme alig látszik kétségesnek. De Pazar II. próbagaloppja is jól sikerült és trénere is bízik benne. A verseny tehát Lubica és Pazar II. párharcának ígérkezik, ha otthoni munkáik igazolást nyernek, a többiek messze lemaradnak mögöttük. Jelöltjeink a vasárnapi versenyre: I. Rámа —Pomme d'or. II. Viola T.—Analop. III. Szikra—Julika. IV. Remény III.—Rózsi. V. Lubica—Pazar II.. VI. Marika—Szubrett II., VII. Ringwell—Márta—Bikfic. VIII. Szemes—Evike. IX. Tell-me-now—Gina. X. Juno II.—Mutyi. A verseny délután fél 3 órakor kezdődik.

Így akarták most száz esztendeje elsőízben felrobbantani a Lánchidat

Clark Ádámnak és a szerencsének köszönhető, hogy Hentzi sötét terve nem sikerült

A Lánchíd regényének első fejezete 1848. utolsó napján végződött, amikor Kossuth Lajos rendeletére áthaladt rajta — illetve az ideiglenesen felszerelt pallókon — a szent koronát szállító hintó. (Ezt a kocsit azután néhány hónappal később széjjelzúzta egy Budáról elindított lövedék.) A második fejezet *Hentzi* Henriknek, Budavár osztrák védőjének nevéhez fűződik és elmondja a híd első felrobbantási kísérletének éppen százesztendős történetét.

„A gaz barbárt eltalálta Isten bosszuló keze"

Ezt a kísérletet egymásnak ellentmondóan adják elő az egykorú újságok és ismét másként a történetírók. A lényeg persze azonos. Buda ostromának előrehaladásával az osztrákok meg akarták nehezíteni a magyar csapatok mozgását és ennek a célnak érdekében elhatározták, hogy feláldozzák a Lánchidat. A híd sorsa époly kevéssé fájt nekik, mint csaknem egy évszázaddal később a rombolás dühétől megszállt náci vezéreknek.

Két idézetet iktatunk ide a napilapok akkori jelentéseiből:

A *Pesti Hirlap* ezt írja 1849. május 22-én: «A budai hídfőt *Alnoch* ezredes légbe akará röpíteni, hanem az csak keveset sérült. De a gaz barbárt eltalálta az Isten bosszuló keze, mert a felröpült pár kő őt sujtá agyon és csonkítá meg. Budára átmenni azonban mégsem szabad.»

A kolozsvári *Honvéd* pesti tudósítás alapján így mondja el a történteket: «Az osztrák ezredes a hídfő aknáiban volt nagymennyiségű lőport meggyujtotta, hogy a Lánchidat levegőbe röpítse. Azonban, talán mert állítólag Clark főmérnök az irtózatos tervet meghiúsítandó, titkon vizet öntetett a lőporba, a híd igen kevéssé sérült meg.»

Hentzi bejelenti a Lánchíd felrobbantásának tervét

Ezzel szemben mi is történt igazában?

A híd megsemmisítésének sötét terve a császári hadak főparancsnokainak egyában már jóval korábban megszületett. Április közepe táján hirdetmény jelent meg a város falain, amely szerint *Welden* táborszernagy bejelentette a hatóságoknak: ha a császári seregek «békés és rendes kivonulását» megzavarják, «kénytelen lesz» a virágzó Pestet és a Lánchidat elpusztítani. *Hentzi* néhány nappal később megismételte ezt a fenyegetést és hozzátette, hogy a hidat «vérző szívvel bár», de saját kezével fogja a levegőbe röpíteni.

Görgey Artúr azonnal válaszolt:

— Ha Ön az úgynevezett Budavárnak végsőig való megvédésével összekötendi a Lánchíd megrontását vagy Pest bombázását, honnét Ön megegyezésünk folytán megtámadástól egyáltalán nem tarthat és mely tett nyilván csak alávalónak lenne mondható, akkor Önnek becsületszavamat adom, hogy a vár bekövetkezett megvétele után az egész várőrség kardra fog hányatni.

Clark Ádám ravasz csellel menti, ami menthető

Közben Hentzi egészen komoly előkészületeket tett terve megvalósításához. Magához hivatta *Clark* Ádámot és meghagyta neki, bontassa szét az egész útpályát a vasváz és a merevítőtartók kivételével. Ezt a munkát polgári személyek és katonák el is végezték, Hentzi azonban további intézkedéseket is kívánt és közölte, hogy robbanóanyagot akar a hídon elhelyezni.

Clark ekkor elhatározta, hogy élete nagy művét megmenti a barbár pusztítástól. Tudta, hogy a híd legsebezhetőbb pontja a láncok végződésénél levő két mély üreg, mert ha itt történik robbanás, az az egész szerkezetet tönkreteheti. Clark erre felhasználta azt a körülményt, hogy a lánckamrákba felszivárog a talajvíz, amelyet rendszeresen kiszivattyúztak. Abbahagyta tehát a szivattyúzást és ugyanekkor széttörette a szivattyút hajtó gőzgép hengerét. (Ilyen hibát akkortájt Magyarországon nem tudtak megjavítani.) Azután betegnek tette magát, lefeküdt és amikor Hentzi érte küldött, azt válaszolta, hogy mozdulni sem tud. Hentzi kénytelen volt más, sokkal kevésbbé eredményes módhoz, a szabad levegőn való robbantáshoz nyúlni.

Május 21-én hajnalban végrehajtják a merényletet

Május 20-án kiadta a parancsot a puskaporos hordók elhelyezésére. Egyidejűleg elvonatott a soroksári Dunaágba és elsüllyesztetett egy hajót, amelyen a hídhoz szükséges tartalék alkatrészek voltak, hogy ezzel az esetleges gyors javítási munkálatokat megakadályozza.

Amikor azután május 21-én hajnalban a honvédek utolsó rohamra indultak Budavára ellen, Alnoch ezredes kiadta a parancsot a puskaporos hordók meggyujtására. A parancs végrehajtása azonban késett, a honvédek közben elárasztották a várat, Hentzit lelőtték, mire Alnoch maga rohant a helyszínre. Gyufát — vagy más verzió szerint égő szivart — dobott a puskapor közé. A robbanás bekövetkezett, azonban a híd láncát nem sértette meg, csak tizenegy keresztartót szakított le. Viszont Alnoch a felismerhetetlenségig összeégett és állítólag csak balkeze maradt épen, ezen is alaposan megpörkölődött a fehér tiszti kesztyű.

Még egy veszély: fel akarják égetni a hídburkolatokat

Görgey közvetlenül a robbanás után kiadta a parancsot a helyreállítás elkezdésére, amit 4—5 nap alatt nagyjából el is végeztek, úgyhogy a hídon ismét áthaladhattak a csapatok. A budai vár bevétele után, május utolsó napjáig állandóan közlekedtek rajta a hadsereg egységei, júniusban pedig meg akarták kezdeni a tervszerű munkát. Ekkorra azonban megváltozott a harctéri helyzet, a császári seregek már Győr környékén voltak és most — Dembinski tett előkészületeket a hídburkolat felégetésére, hogy az ellenség előrenyomulását ezzel feltarthassa.

Clark Ádám ezúttal is közbelépett. Megmagyarázta Dembinskinek, hogy a híd felégetése hiábavaló pusztítás volna. Az útpálya eltávolításával is el lehet érni, hogy a híd néhány napra járhatatlanná váljék, ennél több időre pedig amúgy sincsen szükség, mert közben elkészíthető a hajóhíd is.

1849 november 20: az ünnepélyes megnyitás

Így is történt. Nyolcvan láb hosszúságban leszedték az útpályát és a keresztartókat, úgyhogy legfeljebb a láncokon lehetett átmenni. Amikor pedig az osztrák csapatok elérték a Dunát, harmadszor kellett végrehajtani a helyreállítási munkát. Novemberre elkészültek ezzel is.

Az ünnepélyes megnyitást november 20-án tartották. Az első, aki átment rajta, — *Haynau* volt, törzskarának kíséretében. Katonák álltak sorfalat a híd két oldalán és közben zengett a Gotterhalte... Éjfélig ingyen járhatott rajta a nép, de attól kezdve «mindenki, még a nemes ember is» fizetett érette...

És itt befejezzük a Lánchíd regényét. Ami azóta történt, emlékezetes mindnyájunk számára. A hitleri vandalizmus pusztítása csakúgy, mint a magára talált magyarság újjáépítő hősiessége. És a Lánchíd hamarosan újra megnyílik, hogy hirdesse a magyar munka diadalát, a magyar alkotó politika sok oldalról annyira irigyelt eredményét.

Kemény István

Többfelé záporeső

A Meteorológiai Intézet jelenti: Szárazföldünk déli vidékein és Közép-Európa és Franciaország nagy részén felhős, esős az idő, a hőmérséklet fokozatosan emelkedik.

Budapesten szombaton 12 órakor a hőmérséklet 16 fok, a tengerszintre átszámított légnyomás 759 mm, gyengén süllyedő irányzatú.

Várható időjárás vasárnap estig: Mérsékelt keleti, délkeleti szél, változó felhőzet, többfelé záporeső, zivatar. A hőmérséklet — főleg nyugaton — fokozatosan tovább emelkedik.

OTI KÖRZETBEN
orvosi rendelő
teljes felszereléssel BÉRBEADÓ.
Ujpest, Deák-utca 23.
Özv. dr. Pajor Ákosné.

Az életszínvonal a Marshall-országokban és Budapesten

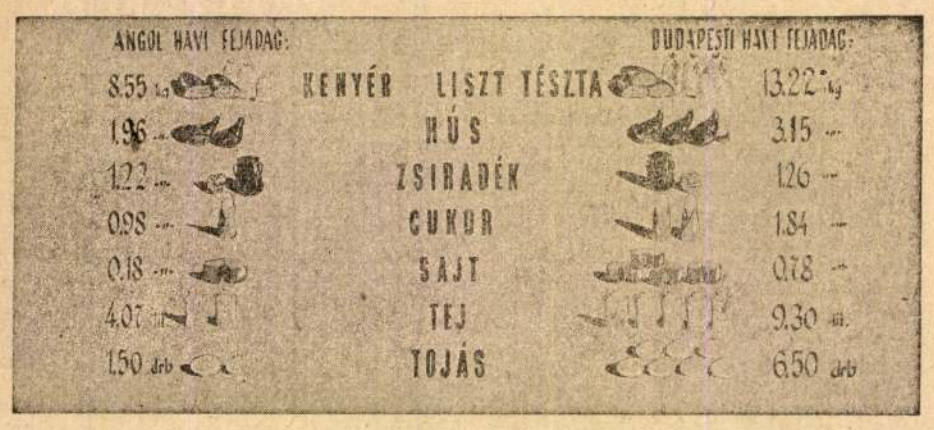

A magyar dolgozók életszínvonala élelmezési szempontból is igen alacsony volt az elmult rendszerben. Természetesen a háború pusztításai következtében még ez is alaposan lerontott. Hiszen például szarvasmarhaállományunk 66%-a elpusztult s ennek következtében úgy a hús, mint a tej- és tejtermékfogyasztás nagyot zuhant. Elpusztult sertésállományunk 83%-a, mindössze 1,113.517 sertés maradt meg. A cukorfejadag már a háború előtt is mindössze havi 0.86 kg volt. A háború baromfipusztítása következtében a tojás is sokkal kevesebb lett. Ma azonban már mindenben nemcsak elértük a háború előtti fogyasztás színvonalát, de a legtöbb közélelmezési cikkben túl is szárnyaltuk azt. Az ötéves terv további igen komoly javulást fog hozni és nemcsak kiadósabbá, de tartalmasabbá és frissebbé is fogja tenni úgy a város, mint a falu dolgozóinak élelmezését.

MINÉL TÖBB ÖRÖMET!

Tapasztalati igazság, hogy öröm nélkül nem lehet élni. Legalábbis egészséges életet nem. Ferdült világ, sápadt világ, beteg világ az örömtelen világ.

Az örömnek vannak külső és belső, fizikai és lelki feltételei. Ha erős a testem, ha megkapja a magáét, ha nincs semmi bajom, ha sikerül a munkám, jól megy minden körülöttem, akkor könnyebben megszületik az öröm is bennem. Az öröm, ami kitágítja a szívemet, a szellememet, ami megragyog a lelkemen, ami kimossa belőlem a szomorúság árnyékait, ami megsokszorozza az erőmet, ami egész egyéniségem határait messzebb viszi, ami vonz, ami kiteljesít, ami mint a villanyáram futja be azt a területet, amit fizikai és lelki, belsőmből kisugárzó énemmel beborítok, elfoglalok, és ami olyan békét jelent befelé és olyan tündöklést kifelé, hogy egyszerre szebbek, ragyogóbbak lesznek a sugaraban megfürdő emberek, szavak, érzések, gondolatok, tettek, az élet és az egész világ. És ami minél inkább darabjaira oszlik szét a mindenségben, annál inkább és annál kitöltöttebben megmarad nekem.

Az örömet lehet befolyásolni kívülről is. Lehet a megszületését elősegíteni. Vannak derülátó emberek, akik mellett érezhetőleg gyógyul a kedvünk és előbb-utóbb a magasba lendül. Az öröm megszületése azonban mindig belső titok szokott maradni. Elősegítheti egy jó, gondolatot ébresztő könyv is, valami határozott, előre mozduló és mozdító terv is, ami ránk kisugárzik.

Különösen nehéz helyzetekben, pusztulás és romok után és között jó az ilyen irányított és sugárzott optimizmus.

Időnként ki kell takarítanunk és rendeznünk kell a szívünket és a lelkünket. Mert ha ott rend van, összhang van, akkor ez a belső rend, összhang és a belőlük megszületlő békesség rendszerint kivetítődik a külső dolgainkra is és ezekről is nyugalmat, békét, rendet, megelégedettséget sugároztat belénk. És ezzel az állapottal együtt szokott járni valami állandó, csendes, nem lobogó, de áthatóan melegítő léleköröm.

Az ilyen emberek nem szeszélyesek. Nem hányódnak kedélyükben sem a végletek között. És az ilyen csendes belső öröm könnyebben lobog meg néha kifelé is nagy örömmé, olyanná, ami mámorosan megszállja egész testünket is és szétsugárzik, szétlobban a végtelenbe, ragyogó patakzással.

Az örömöt meg szokta rövidíteni és el szokta szürkíteni a féltől való félelem és az élet bizonytalansága. Ha ezeket ki tudjuk magunkból küszöbölni, akkor állandóbb lesz bennünk az öröm. És ez következik be, ha megvan bennünk a gondviselő Isten hite. Teljes hite és egész bizalma. A «mit féltek, kicsinyhitűek» óriási ereje; a «nézzétek a mezők liliomait, ki vigyáz azokra, pedig mik azok tihozzátok képest, hát mit aggódtok» — evangéliumi csodája.

A keresztény gondviselés-hit az öröm legkipróbáltabb fakasztója, kipattantója, növesztője és megtartója. A rendnek, a bizalomnak, a hitnek és békének csodálatos kék virága, aminek színeiben kinyílik a végtelen és illatában benne hullámzik és benne titkozódik ennek a kéklő végtelennek, ennek a titkos és elfogyhatatlan gazdagságnak minden csodája. Megfürödnek benne a gondolatok és ragyogóbbak lesznek, megkerülnek az érzések és tisztábbak lesznek, megsuhognak a szavak és biztatóbbak lesznek és érintésüktől megcsordul a kedv az emberben és zengőbb lesz a világ és jobbak, világítóbbak a cselekedetek és kevesebb lesz az ember — önmaga előtt is és a másik ember előtt is.

Az ember, aki nem élhet öröm nélkül. Ezért szánd meg öt és hints az útjára egy kis tündöklő kedvet a magadéból is.

Alföldi Pál

Háztartási tanácsadó szalmáknak

Intelligens ember már az első nap látja, hol a hiba. A háziasszonyok azért nem érik utól magukat, mert elaprózzák a dolgot. Nincs bennük semmi nagyvonalúság.

Feleségem családi ügyben vidékre utazott s negyedik napja magam vezetem a háztartást. Zökkenő nélkül. Mert látom a hibákat.

Kezdődik mindjárt az ágyazással. Az ágyazás, mint ilyen, merőben csacskaság. Annak az ágyneműnek úgy kell a friss levegő, mint a falat kenyér. Májusi reggeleken vétek bevetni és türni, hogy fülledjen az a drága ágynemű. Az ember, amikor fölkel, otthagyja kibontva, hadd járja az ózon. Nálam nincs befülledés, kelek, megyek és az ágynemű szellőzik estig. Szabadon. Az a szegény párna csak úgy szívja mellkasába az éltető napfényt és este valóságos felüdülés belezuhanni. Nem rongálódik, nem gyűrődik, sőt a harmadik este már helyezkedni se kell, kifeküdt teknő várja a fáradt tagokat.

Másik haszontalan csacskaság a söprögetés. A padlón ugyebár összegyülemlik sokminden és a söprögetés csak arra jó, hogy felkavarja és bacillusokkal árassza el a szoba levegőjét. Van erre szükség? Nincs. Nálam nagyedik napja ott eszi a fene a bacillusokat a padlón, majd megdöglenek az unalomtól. És amikor már a szemét miatt nem lehet közlekedni, a nagyját berugdosom a szekrény alá és kész.

Harmadik a mosogatás. Meleg víz? Csacskaság. Az ember odatartja azt a tányért a csap alá, amit levisz, levisz, ami marad, marad, tőlem maradhat a marha.

Na és a főzés? Csupa fontoskodás. Először is semmi szükség rá, mert legegészségesebb a nyerskoszt, ezt ma már minden gyerek tudja. Na már most, teszem azt, a negyedik nap únja az ember a zsíroskenyeret és a lekváros kenyeret, hát főz magának valamit. Mondjuk, rakott krumplit, azt mindenki szereti. Az ember feltesz egy fazék vizet, abba krumplit dobál és alágyujtja a gázt, hadd főjjön. Amikor aztán únja a rotyogást, leveszi, a krumplit kihalássza és a vízbe feltesz néhány tojást, hadd főjjön az is, nem igaz? Amikor únja, leveszi, kihalássza a tojásokat és megpróbálja leszedni a héját. Ha legyön, legyön, ha nem gyön, tőlem maradhat. Akkor aztán az ember harap a krumpliból és harap hozzá a tojásból. A héját kiköpi. Ha sótlan netán, harap a sóból is. És kenyeret is, aki kenyérrel szereti, de persze kenyér már nincs otthon, hát jobb is kenyér nélkül, legalább nem hízik az ember, mint a disznó. Ez a rakott krumpli. Nagyon egyszerű, intelligens ember percek alatt megtanulja.

Hát így megy a szalmaélet, derűs, vidor élet, főként nagyvonalú. Fontos, hogy az ember bízzon a maga erejében és higyjen abban, hogy éhenhalni annál kevésbbé fog, mert akkorra majd csak hazaérkezik a felesége.

Kisjó Sándor

✱ Baráti ekhó ✱

Azt olvastam a multkor, hogy egy ánglius kiszámította, miszerint egy hetvenéves ember élete folyamán hét teljes hónapot arra fordít, hogy cipőjét fűzze... Ijesztően hosszú idő, eme haszontalan foglalkozásra veszteglve! És magamban azon kezdtem gondolkozni: mennyi idő jut akkor hetven év alatt olyanra, amire az ember szívesen áldozza az idejét? Az eredmény megdöbbentően szomorú — a cipőfűző javára. Nézzük például a barátságot. Mennyi időt töltünk el a barátainkkal? Vegyünk egy gyermekkori iskolatársat. Az egy osztályban töltött idő még nem jelent igazi együttlétet (akkor a villamosban lévő idegenek is barátaink lennének), de vegyük úgy, mintha igen. Mondjuk öt évig együtt járunk a Barcsayba. Évi kétszázötven tannapot számítva, napi öt órával (bár a hittan nem biztos és ő tornából föl volt mentve!): az mindössze ötven nap. Na, most jön az egyetem, ahol már nem egy fakultásra kerültünk. Néha, mondjuk, az utcán vagy a beiratkozásnál, üdvözöltük egymást — szervusz, öregem, hallottad, a Fetti tanár úr meghalt —, pár év mulva a Protestáns-bálon belém karolt, mint egy valóságos miniszteri segédtitkárhoz illik, aki azért jóban akar lenni az újságírókkal. Mindez még mindig csak ötven nap és egy óra. Igaz, egyszer a Balatonon Siófoktól Füredig együtt ültünk a födélzeten (egy óra pontosan), politikai terveit magyarázta, mert manapság kérlekalássan az ember kényteleń vacsorákra járni stb. Aztán egy budai kiskocsmában véletlenül fuzionált a két társaság, az övé meg az enyém és elmerengtünk a régi időkről, a Schwartzról, aki megnősült, a Ramaszéderről, aki már eleve dilis volt, nemhiába rossz vége is lett stb. Kétperces telefonbeszélgetés: megígérte, — kérlekalássan, egy ilyen régi kedves barátomnak —, hogy elintézi a nagynénim adóhátralékát, de nem intézte el. Mikor államtitkárrá kinevezték, sablonos választ küldött a gratulációra. Tisztelt Barátom, gépi betűkkel, de a végén sajátkéz: meleg kézszorítással, Krix-Krax. Aztán... Summa summarum ötvenkét nap, bőven számítva.

✱

Vegyünk egy jobb esetet. Húsz éven keresztül évente kétszer meg vagy híva hozzájuk (ucsora, vacsora, névnapi sörözés). Százhúsz óra. Helenként egyszer együtt feketéztek az irodalmi kaffában. Kivéve mikor közbejön valami. Kétszáz óra. A leánya esküvőjén ott voltál a templomban. Egy óra. A miniszter fogadásán együtt büfféztek, amíg egy szépasszonyhoz el nem pártol. Fél óra. Visegrádon nyaralás, naponta félóra, kétszer paprikáscsirke a kiskocsmában, két hét: tizenkét óra, félnap. «Egyszer már szeretnénk jól kibeszélni magunkat»: két óra a fedettuszodában, utána egy óra haboskávé a szigelen. Autobuszon, egyirányban lakunk, havonként tíz perc. Mennyi mindent el lehet mondani, vagy el lehet hallgatni tíz perc alatt! Kettőezernégyszáz perc: negyven óra. Majd elfelejtettem: egy futballmeccsen véletlenül egymás mellett drukkoltunk: másfél óra. Adjuk össze. Háromszázhetvennyolc óra vagyis majdnem tizenhét nap. (Magam is kevesellem.) Pedig igen kedves, «gyermekkori pajtásom», soha nem szidtuk egymást háta mögött és nem irígyeltük egymás ellentétes karrierjét. De hol vagyunk még a cipőfűzés hét sovány hónapjától!

✱

Mi lehet az együttlét maximuma? Az álbarátokról ne is beszéljünk. Akik mondjuk hivatali kollégák és naponta együtt vannak velünk. Ők azok, akik folyton fúrnak bennünket a hátunk mögött. Itt az idő nem számít. Egyik közéleti nagyságunk aranymondása jut az eszembe, aki mikor bizalmasan besúgták neki, hogy kollégája állandóan fúrja, imígyen szóla: — *Pedig* nem emlékszem rá, hogy valaha is jót tettem volna vele... De vannak, akikkel talán csak összevéve egy hetet töltöttünk együtt, a barátságunk mégis elszakíthatatlanabb, mint a cipőfűző, ami esetleg hét hó napig tart.

Garázda Péter

Indokínai kultúra

Indokínában egy igen régi kulturát fedeztek fel, amelyről Krisztus utáni kínai krónikások már több említést tettek. *Fu-Nan* királyságról van szó, amelynek pontos helyzetét még eddig nem sikerült megállapítani. Most Louis *Malleret* francia tudós, aki Kokinkinában 1942 és 1945 között ásatásokat folytatott, most tett elsőízben jelentést kutatásairól. Ez az állam a *Mekong* deltájánál fekszik és archeológiailag eddig nem igen foglalkoztak vele. Malleret megtalálta *Oc-Eo* várost, amely 450 hektáron terjed el s amely *Funan* tartomány fővárosa lehetett. Az épületek között a legérdekesebb az a ház, amelynek nincsen bejárata, amelyet *„a hallgatás tornyának"* neveztek. Valószínüleg ide is temetkeztek.

Budapesti belterületi reáljogú
gyógyszertár eladó
tulajdonostól. — Megbízott:
dr. Szakál Antal, Andrássy út 81.

Kincseink a föld alatt

Jó húsz év előtt fedeztem fel nem ugyan a hőenergiabányászatot, hanem azt, hogy az olaszországi Toscanában, Larderello vidékén már valami huszonnégy évvel azelőtt megvalósították. Toscana ide vonatón is alig egynapi járás, mégis huszonnégy év kellett ahhoz, hogy egy új bányászati ágnak a híre, a huszadik században hozzánk is eljusson. Egész bizonyos, hogy van egy csomó ország ma is, ahol nem tudnak róla.

Arra azonban nem lehetünk túlságosan büszkék, hogy újabb húsz év alatt mi sem csináltuk meg. Nem rajtam múlott!

Bud János, akkori pénzügyminiszter figyelmét — mint minisztériuma bányászati kutatási osztályának geológusa — felhívtam erre a legolcsóbb energiaforrásra s ő 1928. tavaszán ki is küldött Toscanába egyhónapi tanulmányútra. A Magyar Bányászati Kohászati Egyesületben, a Mérnök- és Építész Egyletben s mint mondani szokás, boldog-boldogtalan helyen előadtam tapasztalataimat, a Többtermelési Ligától a budai egyesületekig. De soha semmiféle komoly technikai előkészítést vagy kísérletet nem tudtam kiverekedni arra, hogy legalább mutatóba pipáltassunk a magyar ugarral egy pici-kicsi semmiféle üzleti érdeket sem veszélyeztető, természetes gőzt.

HAJDUSZOBOSZLÓ, TISZAKÜRT...

1930-ban — mint mondani szoktuk — hidegre teitek, a Földtani Intézetbe osztottak be hatás- és munkakör nélkül. Évekig csak akkor dolgozhattam az Alföldön, ha Hajduszoboszló vagy Debrecen a későbbi kutak létesítésénél egyenesen az én munkámat kívánta.

Közben a hajduszoboszlói 127 és fél fokos fenékhőmérséklet után a tiszaörsi fúrás is mutatott 126 C.-fokot. Tótkomlóson az egyik német koncessziós fúrás 135 fokot ért el s a magyar kincstár tiszakürti fúrása 2311 méter mélyen pláne 143 C.-fokot s még a felszínre kiömlő víz is kilencvenhat fokos forró volt, vagyis csak négy fok hiányzott a forráspontiól. Én csak jó későre tudhattam meg imitt-amott valamit ezekről a hétpecsétes állami és vállalati titkokról. Hozzá- vagy beleszólni ezekbe ugyan hol lehetett volna?

Amikor 1943-ban «A sűrű fúrások káros következményei»-ről írtam a Hidrológiai Közlönyben pár sort, bizony vállalati kérdést csináltak belőle.

Én csodálkoztam a legjobban, amikor «Fűtött kazánon élünk» című cikkem megjelent. Ebből baj lesz, mondottam.

Nem hittem volna, hogy maga a *Gazdasági Főtanács* figyel fel egy kis újságcikkre s napok alatt tudós bizottságot küld ki a hőenergia lehetőségeinek kivizsgálására s ez a bizottság rövidesen a Tudományos Tanács légkörében úgy lehet már tettekkel fog az új bányászati ágazat, a természetes hőenergia bányászat terén kézzelfogható eredményeket produkálni — mindenesetre napok alatt több történt, mint megelőzően húsz esztendő alatt!

AMIRŐL MÁR SOKAT BESZÉLTÜNK

Vajjon hányan tudják, hogy a budai Lukács-fürdőben *Becsey* Antal és *Schafarzik* Ferenc kezdeményezésére 1919. óta egy új fúrt kút 64 C.-fokos forró vízével is fűtenek? Ki tudja, hogy a szolnoki kutam 56 fokos vízével fűtik a fürdőt, szállodát, színházat, hogy a városligeti második kutunk rengeteg 76 fokos vízéből egy kis rész elég a Széchenyi-fürdő fűtésére? Nem hiszem, hogy tanítanák valahol. Pedig de sokat lehetne arról beszélni, hogy mennyi egyébként elvesző hőenergiát hasznosít csak ez a három fürdő, mennyi egyébre való szén és emberi munkaerő fordul ezzel egyébre.

Mióta beszélünk arról, hogy azzal a sok kihasználatlanul elfolyó termális vízzel fűtsünk növénytermelő melegházakat is.

Mióta tudjuk már, hogy mi az orvossága a vezetékcsövezés eldugulásának, feloldódásának, hogy már 40 fokos vízzel is sikeresen lehet fal- és mennyezetfűtést csinálni, hogy megint egy magyar mérnök szabadalma szerint még a meleg fürdővíznél langyosabb víz is szolgálhat fűtésre.

Na, most végre nekifogunk!

TOSCANA PÉLDÁJA

De nem ez a lényeges — megfelelő helyen fúrva — már párszáz méter mélyről olyan aktivus vízgőzt bányásznak, hogy néhány értékes anyag (metán, borax!) leválasztása után éppen úgy turbinát hajt, mint a drága kazángőz s olyan — még olcsóbb — villamosságot fejleszt, mint a vízierők, amiből nekünk olyan kevés van. A fúrás 100 fokon felüli hőmérsékletű túlhevített vízének turbinahajtó gőzzé való átalakítása, a felső hideg kondenzáló béléscsövek hőszigetelése csak technikai, műszaki tudást, rátermettséget igényel. A helymegjelölés pedig csak geológiai tudást!

Az eredmény Toscanában és Kaliforniában olyan természetes gőzbányászat, *amelyik nem energia- és tőkeveszteséges eszegénylő üzlet, hanem energia- és tőkegyarapító, fokozódó jólétet teremtő emberszolgálat.*

HOL KEZDJÜK?

Van a Tisza mentén egy „hasznavehetetlen", nagy lyuk a földben s abból már jött kilencvenhat fokos víz. Vagy hat éve volt ideje felmelegíteni a csöveit és a földréteg környezetét. Ma kétszáz légköri nyomású vízoszlop áll a 134 C-fokos feneke felett. Nem tud forrni. Engedjük folyni ezt az, úgy hírlik, sok vizet, hadd legyen megint 96 fokos és melegítse fel a környezetét a felszínig s akkor műszakilag csökkentsük azt a zárónyomást addig, amíg felforrhat a 143 fokos túlhevített víz és gőz jöhet fel. Kell, hogy kitörjön. Így indítjuk meg a vízoszlop alatt lévő gázkutakat is.

Mi történhetik, ha a víz nem a fenékről jön, nem forr fel még, de 96 fokos marad? Majd csak felhasználjuk valamire, gyógyításra, növénytermelő üvegházak ingyen fűtésére. Ha már 96 fokos, bizony könnyebb tovább fűteni, hogy kazángőzzé váljék, mintha 10 fokossal kezdenénk s ha végre csak egy természetes gőzfürdőt akarnánk a magyar dolgozó népünknek adni, ott, ahol nincsen mesterséges sem, vajjon olyan kárhozatos baklövés lenne a sok tapasztalt tanulság mellett?

Már régen nevetek azon, hogy mi úgynevezett tudósok, mindig valami komplikált nagyon törjük a fejünket s elfelejtjük, amit a nagyanyánk csinált. Ők, ha fájt a foguk, fülük, mi egyebük, egyszerűen forraltak egy fazék vizet s föléje tartották a beteg részüket és alája takarództak egy vastag kendővel: helyi gőzfürdőt vettek addig, amíg meggyógyultak.

Nekünk van egy csomó 60—70—80, már 96 fokos természetes forróvizünk is, de még senkinek sem jutott eszébe, hogy ezek rádiumemanációs gőzért felfogja, kicsit lehűtse és természetes gőzfürdőben gyógyítsa sok beteg embertársunkat az olcsóbbal és bizonyára gyógyítóbbal.

Ha csak ennyit csinálunk annak a «medő» kincstári tiszamenti fúrásnak a forró vizéből, az is világviszonylatban unikum: természetes gőzfürdő. Mindenesetre valami, több, mint az eddigi, még úgy lehet, konkurrense is akad!

Pával-Vajna Ferenc

✦ A KEDÉLY – A LÉLEK DERŰJE ✦

Az anekdóta — Tóth Béla szerint — kis dolgokban mutatta meg a nagyot, adomában az igazságot, emberekben a századot, a kort. Valójában ez volt a humor gondolatkifejezésének legmagyarabb alakja. A parabolával — e formájában könnyed, de magvában mélyértelmű — műfajjal együtt. A parabola helyzeteket gyakran jobban megvilágított kötetnyi bölcsködésnél, felvillanó éle biztosan vágott át kibogozhatatlannak látszó gordiusi csomókat.

Deák Ferencnek az a közismert féltréfás, félkomoly «megállapítása», hogy becsületes ember megnősül, okos ember nem — iskolapéldája e parabolának s az a tanácsa, amit egy hozzáforduló öreg vőlegényjelöltnek adott, hogy a házasság más, mint a bot, mert a bot fiatal embernek parádé, öreg embernek támasz, de a házasság fiatal embernek támasz és öreg embernek parádé. Mikszáth hirdette, hogy a népnek mindent meg lehet mondani, de semmit sem egyenesen, mert a példát könnyebben megérti, mint az okoskodást. Ez ma nem lehet mottó, de akkoriban az volt. Ezért válaszolt így Benedek János Tiszának ama indokára, hogy a nép még nem érett meg a választói jogra: — ha minden ember eléggé érett arra, hogy hitvestársat válasszon, akkor arra is érett, hogy képviselőt is válasszon, hiszen a hitvestársat egész életre választja, azzal él együtt asztalnál-ágynál, a képviselőt pedig csak öt esztendőre választja s nem kell vele egy asztalnál-ágynál élnie.

Szállóigévé vált a nagyokatmondó Bernáth Gazsi lódítása: mikor lent járt az Alföldön, oly gyalázatos nagy sár volt, hogy az emberek ölben vitték ki a kutyákat ugatni az utcára. Barcsay Domokos, mikor egy cimbora arra kérte — írjon neki alá egy ezerforintos váltót, azt felelte: inkább ad neki kölcsön száz forintot, mert ha aláírja a váltót s a fiatal úr legközelebb újra váltót akar vele aláíratni, nem mondhatja, hogy nem tud írni, de azt mondhatja, hogy **nem tud penzt adni, mert nincs** egy fityingje sem. Barcsay Domokos főszolgabíró korában felhívatta egyik községe leggögösebb parasztját, hogy hordassa el disznóólját, melyet a hívek megbotránykozására közvetlen a templom mellett állított fel.

— Nem hordatom el, punktum, — szemtelenkedett a zsíros paraszt.

— Punktum, dehogy is punktum — szólt rá Beöthy —, előbb megbírságolom: vessző, azután hatóságilag hordatom el az ólát: pontosvessző; költséget fizet: kettőspont s ha tovább is szemtelenkedik, a tetejébe el is náspángolom: felkiáltójel; csak azután jön majd a punktum.

Fejérváry Géza báró rikácsolóan éleshangú, «Kraftausdruckokat» kedvelő, igazi «Bramasbas tábornok» volt, a honvédelmi miniszteri székben is úgy szónokolgatott, mintha vezényelne, alapjában véve azonban hadnagyos kedélyű öreg gyerek volt. Egyízben Marjay Péter 48-as képviselő mérges interpellációban támadta, mert a katonák nem kapnak vacsorát. Fejérváry — ez az öregségében s civil ruhában is daliás, Mária Terézián generális — erre megpödörte bajszát s így paltogott:

— Minden életrevaló legénynek van szakácsnéja, kap hát este libacombot, akinek pedig még szakácsnéja sincs, az vacsorára prófuntot sem érdemel.

Ezek a valóban «maradi» idők azonban« elmultak. S Teleszky János, aki mint pénzügyminiszter vezette be a hadikölcsönöket és mikor az első világháború után nem valorizálták ezeket, Teleszky elkeseredett követelése ellenére sem, holott ezek bevállását ő «a nemzet becsületbeli kötelezettségének» hirdette a kibocsátáskor, gyakran jegyezte meg:

— A magyar birkatürelemnek legkiáltóbb bizonyítéka, hogy én nyugodtan járhatok az utcán, nem üt le senki!

...Ez az igaz anekdóta azonban már nem tartozik a humor birodalmába: korrajz.

● Rengeteg anekdóta forgott valamikor közszájon a magyar narkózisról. Arról, hogy Kovács József, kora egyik legnagyobb sebésztanára — pofonnal narkotizálta betegeit. Hoitsy Páltól tudom, hogy neki Kovács így magyarázta a magyar ankdótakincsbe bekerült e módszerét:

— Oka van ennek. Sok beteget nem lehet elaltatni s én ha lehet, mindig elkerülöm a beteg szervezetére kártékony altatást. A beteg halálát jelenti ellenben, ha súlyos, finom operációnál megmoccan. Én izmos és goromba ember hírében állok. Operáció közben suttyomban, de feszülten lesem a beteg viselkedését s ha látom, hogy moccanni kezd, úgy pofonvágom, hogy belekábul s e váratlan inzultustól úgy megijed a beteg, hogy a leghosszabb s legveszedelmesebb műtétet is elvégzem anélkül, hogy a beteg megmoccanna. **Kun Andor**

Petőfi őrnagyi rangot kér Kossuthtól

Kár, hogy nincs meg a Kossuth válasza. A költőnek ez az ismeretlen levele a tüzes, tettrekész Petőfit állítja az olvasó elé.

Régebben vitás volt, hogy mikor született Petőfi. Vagy dec. 31-én éjfél előtt. Vagy január 1-én. Ebből a levélből bizonyos, hogy január 1-ét tartja születésnapjának. Ezt annyira jelentősnek tartja, hogy honvédtiszti rangját is erről a napról szeretné datálni.

Debrecenben, a Batthyány-utca később emléktáblás házában él a költő feleségével és 9 napos fiával. Levelét onnan írja és küldi Pestre Kossuthnak, a Honvédelmi Bizottmány elnökének.

Így címezi:

Kossuth Lajos polgártársnak tiszte eltel Pesten

A levél pedig ez:

Debrecen, 1848. december 24-én.

Tisztelt Polgártárs!

Nem kétek bocsánatot alkalmatlankodásomért, nem a magam, hanem a haza érdekében írom e levelet. Mindenki látja s Ön legjobban, hogy egynek vagyunk legnagyobb híjjában, a vezéreknek. Ha sejtésem nem csal — s az én sejtéseim nem szoktak csalni — bennem van annyi erő, hogy ha pályám nyílik, egyike leszek azon vezéreknek, kiknek Magyarország szabadságát fogja köszönni. Azért kérem Önt, nevezzen, vagy neveztessen ki engemet őrnagynak, hogy minél előbb saját számadásomra és felelősségemre játszhassam a hazamentés nagy tragédiájában. *Nevezzenek ki azon táborhoz, melynek legnagyobb és legnehezebb tennivalói lesznek, mert az én erélyem és bátorságom ott éri tetőpontját, ahol mások kétségbeesnek.* Legrosszabb esetben, ha a fátum könyvébe más volna írva, mint az én szívembe: szaporítani fogom azok számát, kik ha életükkel nem hozhattak is hasznot a hazának, legalább halálukkal becsületére váltak. Ismétlem: e kérelmemre semminemű önérdek, egyedül a hazaszeretet indított. Ha ambícióból tenném ezt, milyen nyomorú ambíció volna az, hogy valaki őrnagyságért folyamodjék, ki máshol, mint én a költészetben, már régen generális. És épen ez, eddig kivívott nevem kezeskedik afelől, hogy könnyelműen, komolyabb megfontolás nélkül, bizony nem akarhatok olyan helyet foglalni el, hol eddigi szép híremet tönkreteheti a balsors. Őszintén nyilatkoztam, mintha magammal beszéltem volna, meglévén győződve, hogy ha egyebet nem tesz is Ön, legalább nem fogja balramagyarázni soraimat. Ha jobbnak látja Ön kérésemet nem teljesíteni, szolgálni fogok a hazának, mint kapitány, vagy ha ezt is elveszik tőlem, mint közkatona. *Ha pedig kinevez Ön őrnagynak* (de honvédekhez, nem pedig nemzetőrökhöz) *arra kérem, hogy ez január 1-én történjék. Én csak február 1-én mehetek rendeltetésem helyére, de igen óhajtom, hogy kinevezetésem helyére, de igen óhajtom, hogy kinevezetésem az év első napjára essék, minthogy az születésem napja.* Én nagyot tartok az ilyen kicsiség felől. Isten Önnel, tisztelő polgártársa

Petőfi Sándor,

kapitány a 28. honvédzászlóaljnál.

A megszólítástól az aláírásig átízzik a sorokon Petőfi áthevültsége. Áttüzesíti őt a szabadság eszméje. Ebben fogamzik az a vágya, hogy ő a Kossuth-teremtette honvédségben is hazájának szolgáljon.

Ezért fordul magához Kossuthhoz.

Bízik benne. Érzi: nem érti félre.

Sejtései nem szoktak csalni. Ha életét kívánja áldozatul a szabadság eszméje, áldozza ifjúságát szívesen. Csak a szabadság népe lehessen a magyar.

Ebben a gondolatkörben teljesen egy Kossuthtal, akivel evangélikus hitében és temperamentumos magyarságában is egy.

Petőfi őrnagyi kinevezése tényleg bekövetkezett. Bizonyíték hiányában egyelőre nem tudom kimutatni, hogy ép ennek a levélnek a következtében.

Kossuth szívből megbecsülte Petőfit. Verskötete hontalanságában is ott a könyvtárában. S a költő lelkesítő emléke a szívében.

Hegyaljai Kiss Géza

KÉT AGGLEGÉNY

Budán vagyunk, a túlfűtött szívek földjén. A kávéházban a kutya meg a gazdája a legtávolabbi sarokasztalnál húzódnak meg. Az őszülő férfi büdös kis matrózpipát tart az agyarai közt s a külföldi képeslapokat forgatja. A tavaly nyári szám van épen a kezében. A képeken hol az ég lángol, hol a tenger tükre ég. Közben női trikók és testek ragyognak. Nevetések, virágok, vitorlák villognak. Széke mellett oldalt a földön ott fekszik a másik agglegény, a kutya. Ez a másik is megszokta már a magányt és gazdája lábainál fegyelmezetten unatkozik. Előrenyujtott lábaira hajtja fejét és időnként fel-felpislant. Felnéz a gazdájára és legalább egy simogatást kér. Gazdája azonban most nem ér rá, új pipára gyujt és olyan vonzó dámákkal szórakozik, akiket óceánjárók fedélzetén fényképeznek a fotoriporterek, amint sűrű hajuk lobog a tengeri szélben. Órák óta fürdőző, napozó, fésülködő nők körül settenkedik. A kutya sokat hallotta már gazdájától, hogy csalódni rossz és óvakodni kell a nőktől. Dehát akkor miért merül el beléjük és miért foglalkozik velük ilyen rettentő sokáig?... Ő meg itt únja agyon magát. Neki csak lenyujtja a csontokat, ledobja a maradékokat és aztán magára hagyja.

Benne van az okos állat szemében a vád, amint felnéz gazdájára, hogy te megcsalsz engem! Te hűtlen vagy saját elveidhez s engem félrevezetsz. Elámítasz. Elém nem rak a pincér képes újságokat, mint eléd, hogy te veszélytelenül élvezd a szép nőket. A szemedet órákon át legelteted a meztelen hátakon, velük tartasz a táncteremben s az erkélyen a duzzadó csillagokról suttogsz a fülükbe. Meddig dögöljek még itt a lábaidnál, ezen a piszkos, olajos parketten? Azt hiszed, én bírom? Nekem nem jár valami nyomorúságos pótlék?

A kávéházba most egy másik kutya is érkezett. Ezt hozták. Nő karján ült, a hölgy hóna alá szorítva s a kutya feje fehér krizantém volt, amelynek szőrszálai remegő fürtökben fénylettek. A férfi lábainál a fegyelmezett, a bölcsé dresszírozott másik agglegény a friss kutyaillatra lassan felemelte lázongó fejét és négy lábra állt. A következő pillanatban megfeszült a póráz, melyet gazdája a szék karjához erősített és a szék nagyot reccsent az olvasó férfi alatt, mert a kutya megindult a szépség felé és rántott egyet a széken. A férfi felriad s a nagyvilági nők özönéből lenézett okos kutyájára, hogy mi az.

— Csuj — mondta neki kiábrándultan —, mi történt veled? Megőrültél?...

Meg. Felrúgva minden bölcs agglegényi elvet, Csuj egész testében remegett, mind a négy lábizma megfeszült és szikrázó szemekkel nézte a nő karján a kutyacsodát. Arra tért magához, hogy gazdája nagyot rántott a póráz on és rásziszegett, hogy feküdjön le. Lefeküdt, felzaklatva és a száját nyaldosva, hogy a következő pillanatban felpattanjon és fékeveszetten ugatni kezdjen.

— Fizetni! — kiáltotta a botrányra a gazdája s hogy véget vessen a kínos jelenetnek, végigvágott Csujon. Csuj szemrehányóan nézett fel reá: Neked szabad, nekem nem?...

— Gyere csak haza! — sziszegte a gazda. — Majd otthon megtanítlak...

Haraggal lépkedtek egymás mellett. A nőn vesztek össze. A két agglegény...

a. i.

Országos eső

A Tiszántúl nagy részén újabb kiadós esőzés volt. Legtöbb csapadékot *Békés* megye kapta. A *Nyírségben* is bőségesen esett. *Turkevén* a csapadék mennyisége elérte a 22, *Szolnokon* a 14 millimétert. *Debrecenben* kisebbnagyobb megszakítással kiadós eső volt. A Dunántúlon is majdnem mindenütt esett.

Az őszi búzák erősen bokrosodnak és kalászosodnak. Megállapítható az is, hogy gyümölcsben rekordtermés lesz idén.

Kiránduló ruhák kedvezményes szabásmintái

A *Magyar Nemzet* olvasói e héten is kedvezményesen szerezhetik be a *Magyar Vasárnap* népszerű KHSZ (Kis Házi Szabász) boritékjait, amelyekben e héten (15. számú boriték) kiránduló-ruhák szabásmintái vannak. Aki sohasem szabott vagy varrt, az is könnyen elkészítheti bármelyiket a remek szabásminták alapján. A mellékelt szelvényre 2 forintért vásárolható meg az egyébként 4 forintos boriték a kiadóhivatalban (V, Bajcsy-Zsilinszky-út 34., vagy *postán megrendelve Budapest 62. postafiók, 162. számra* címezve. Technikai okokból *nem vehetünk figyelembe más postai rendelést*, csak amelyet erre a postafiókra címeznek 2 forintos bélyegekben mellékelve. Egyben közöljük, hogy ismét kaphatók az eddigi KHSZ-borítékok is.

Kis Házi Szabász szelvény 15.

Új Himalája-expedíció

Darjeelingből érkezett az a jelentés, hogy a *Lohner-Sulter* expedició, amely a Himalájában folytatott kutatásokat, visszatért eredeti bázisára. Az expedició 250 emberből áll, közöttük van az a hat svájci tudós, valamint azok a hindu vezetők, akik már több ilyen expediciót vezettek. A Himalája-expedició most visszatér a Nepál-tartományba. A nepali maharadzsa ugyanis minden feltétel nélkül megengedte nekik, hogy kutatásaikat folytassák. A svájci expedició elérte az 5015 méter magas *Kang-La* magaslatot, amely 200 méterrel magasabb a Mont-Blancnál. Az expedició tagjai azt mondják, hogy csodálatos megfigyeléseket és eredményeket értek már eddig is el.

Négyszeres női gyilkos

A kölni bíróság kötélhalálra ítélte Irmgard *Swinke* nevű nőt, aki négy asszonyt meggyilkolt és 9 asszonnyal szemben gyilkossági kísérletet követett el. Társai, egy Ernst *Himpel* nevű csavargót életfogytiglani fogházra ítélték. A gyilkos nő nagyon sokszor betegápolói kosztümöt öltött és egyedülálló asszonyokat keresett fel, akiknek a bizalmába úgy férkőzött, hogy velük imádkozott.

Clark Adam

Kert. Ung. 118. l.

Kertbeny:

Ungarns Männer der Zeit. Leipzig, 1862

Régi Magyar Könyvtár IV. 176.

Clark Adám

Lásd

Kremrégi Bp 46-1.

Kremmer D:

A régi Buda és Pest
könyvekben, képekben.
Bp. 1922

Clark Ádám

l. [Katona J.:

A 90 éves Dobány u. i
27. l. - Bp. 1949

m, hogy a m.kir. kereskedelemügyi mi-
tak igszgatóságához intézett folyó
11.926/eln. számu rendeletére Méltó-
asutak összes vonalaira az 1935. évben
ényes áru éves bérletjegy kiállitását,
r és 30 P. jegykiállitási illeték le-
olgáltatását engedélyezte.

Clark Tierney Vilma

és Clark Ádam

rád

Lechner Jenő dr –

Képek Buda és Pest

fejlődésének történeté-

ből. MMÉE Közl

1918. 1981. 1991.

Oltárszekrény 1495-ből?

Szobrcsoport: Krisztus a kereszten (Mag. 113 cm), Sz. Mária (Mag. 78 cm) és Sz. János ev. (Mag. 80 cm) ~~[illegible]~~ Gotikus, ~~[illegible]~~ XVI. sz. elége) 1905-ben mégegett.

A szekrény 144×110 cm.

Restaurálta 1933-ban Nikány Lajos

Garamszentbenedekről.

Apolyi: A besztercebányai egyházi műemlékek. Bp. 1878, 78 l.

Csánky Dénes: Szepeshelyi táblaképfesteszet. Az O. M. Szépm. Muzeum Évkönyvei, VIII – 1937, 13 l.

Clark Ádám

irod

Lechner Jenő dr.
Az alagutról. Budai
Napló 1921. febr. 30.

Clark Adam

Alapot architektúrája tőle

Zbp 194. l.

Lechner J: Bp. műemlékei. turk:- Bp. 1924.

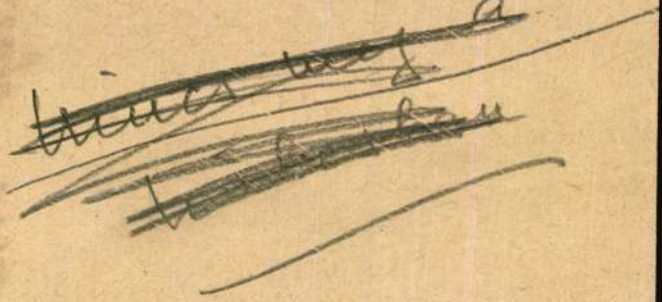

Ezüstpohár, talpas, 1714-ből, a sátoraljaújhelyi ref. egyház tulajd. V. 12.

C l a r k Á d á m

építész

Lechner Jenő dr.:Amig Pest-Budából Budapest lett. Az Ujság.1925. febr.15.

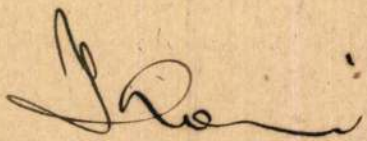

Clark

A Lánchíd. Irta Lengyel Géza. Nyugat, I. 17. sz.

Székesfehérvári járástörténet

VIII. 185.

Clark Ádám

mincs Clark William Tierny
ced

erod Lestrán S.: Pest-
budai rezelő
Bp. 1940.

Les Pbreg

150 l.

163 "

164 "

Clark Ádám

mincs cíd Clark Tierney Wilmus

lásd

Lestyán Sándor

A Lánchid

regénye -

Budapest 1945 -

I. čís. 1. szám

képekkel

C. Ádám arcképe

Barabástól

repr. -

„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-037.

Clark Ádám és
Tierney

irod

Lestyán Sándor:
A százéves Lánchid.
Ismeretlen írások a
hid történetéből –
Városi Szemle
1948. 197–198. l.

Kny. is

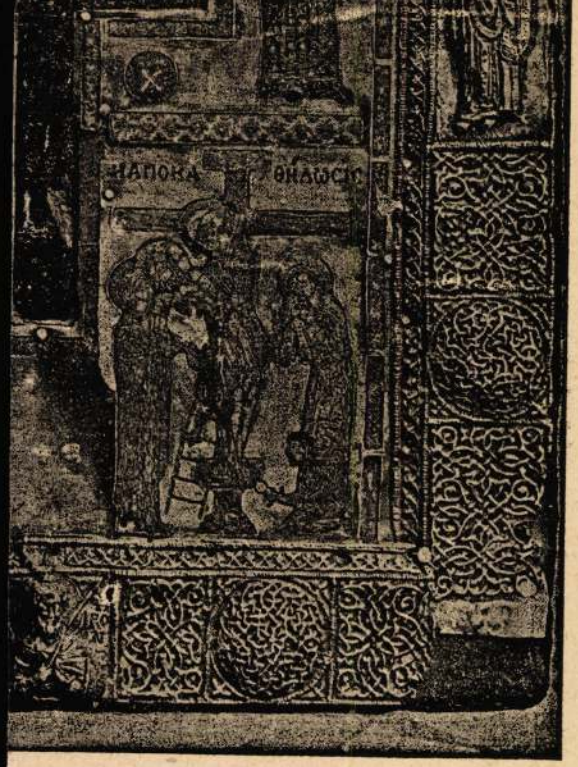

ók-tábla, XII. század.

Clark Ádám

Szinatéri Kütterve

l. Cserhalmi-Pacher:

Liber Bpest szobrai és emléktáblái. Bp. 1934.

68. l. 69. l.

167, 169. l. (74) 87.

Fenti Kütterv 1855-ből

repr. u. o. 74. l. 87. l.

ÁNT I

festőm

TEMÉNY

árcius 24-

Belépő

Igazgató: Schmidek Tibor dr.

A Lánchíd építője

— CLARK ÁDÁM ÉLETÉNEK REGÉNYE —

Az amerikai magyarság gyüjtést indított a Lánchíd újjáépítésére.

Mostanában mult nyolcvan esztendeje annak, hogy 1866 június 23-án hajnali négy órakor a budai Fő-utca 74. számú házban feleségének karjai között egy nemes, nagy szív utolsót dobbant. Clark Ádám suttogta e pillanatokban Áldásy Mária arcába ezeket a végső szavakat: — Én jó asszonykám, ennek az életnek az örömei immár elmultak! The joy of this world is gone!...

Buda és Pest, az akkor a Duna felett egymásnak már végleg testvérkezet nyujtott két város s velük az őket ekkor már tizenhét év óta összekötő s azóta is egyformán megcsodált nemzeti büszkeségünk, páratlan Lánchidunk, nemkülönben az ezzel mind műszaki, mind művészi tekintetben szinte egybeforrt, finom vonalú budavári alagutunk, most mély gyászba öltöztek. Az oroszlánok tátongó szájából ugyanúgy, mint az alagut merész ívének tetején fekete lobogókat lengetett a dunai szél.

A temetés 25-én délután folyt le, illően a főváros és a nemzet nagy halottjához. A ma róla elnevezett téren maga Török Pál szuperintendens, az evangélikus egyház feje áldotta meg a hamvakat. Legelső méltóságaink, a külföld képviselői éppen úgy, mint a két város lakosságának beláthatatlan tömegei adták meg neki a végtisztességet, hogy azután a Hűvösvölgy elején volt vizivárosi temetőben, a családi sírboltban nyugovóra tegyék.

A Lánchíd, a nagy alkotónak legnagyobb műve romjaiban hever. Csonkasága messzire, fel az égre jajgató intelemként fekszik elterülve a folyó hullámaiban. És mintha ugyanakkor valami furcsára torzult párhuzamot suttogna felénk egy sír is a kerepesi temetőből, ahová tetemét 1930-ban átvitték, mert itt azután egy obeliszknek a tövében, hatalmas kőlaptól takarva, szinte elfeledve pihennek ennek a heroszunknak a porai s eljár és kél előttük a fővárosnak és országnak apraja s nagyja, nem is sejtve, kinek a nevét rejtik el előle egy vaskerítés díszei.

*

A messze Skóciának fia volt Clark Ádám, aki ifjúi első álmait talán Kelsoban, avagy Bowban szövögette, miközben buzgó igyekezettel hordozta a lakatosládát gazdája, az öreg John Purvis után. Utjára indult pedig a csodálatos karrier a történelmi levegőtől átitatott dimbes-dombos királyvárosban, Edinburghban, ahol 1811 augusztus hó 14-én, mint Clark József, ugyancsak gépgyári munkásnak és Morton Erzsébetnek első fiúgyermeke, született s az Ádám Wilson névre keresztelték.

Az öreg Clarkéknak hat gyermekük volt, három fiú és három leány. A fiúk között a legidősebb Ádám, aki már egészen fiatal korában különös figyelemmel vonzódik a műszaki világ jelenségei, a gépek és a szerszámok munkája felé. Úgy tudom, csak alsófokú iskolákat járt, talán

Clark Ádám a kislányával

középfokúakat is, amikor már bekerül egy lakatosműhelybe; amikor pedig az egész család beköltözik Londonba, hol atyja azt reméli, hogy könnyebben jut esetleg önálló elhelyezkedéshez, Ádám fia a híres gépgyárban Hunter and Englisheknél kap alkalmaztatást. Gépeket montiroznak itt vagy szerelnek össze, de dokkok építését is vállalják s Ádám rövidesen egy különlegesebb munkát végző csoportnak lesz a vezetője. Közben esti gépészeti tanfolyamokra jár, hogy elméleti ismereteit valamennyire kiegészítse, rendszeresebb továbbképzésre azonban nem maradt ideje.

Ebben a gyárban kerül érintkezésbe Clark 1834 január 30-án gróf Széchenyi Istvánnal, aki ekkor az előző tanulmányútjáról már ismert híres angol hídépítő mérnöknek, Clark William Tierneynek a társaságában azért járt ott, hogy az első, a Dunára tervezett kotróhajónak a szerkezetét megrendelje. Talán nem szükséges ma már a magyar nagyközönség előtt külön is hangsúlyoznom, hogy a két Clark egymással semmiféle rokonságban, a név hasonlóságán felül, nem volt; ez a név Angliában elég gyakori, itt tehát csak a véletlen játszott közre. Széchenyiék a kotrógéphez való tíz lóerős gőzgépet is rendeltek ugyanakkor a Birmingham melletti sohói Boulton and Watt gyárban, ezután pedig Hunteréktől az egész gépezetnek az összeállítására, valamint a Bécs mellett már időközben készülő Andrews-féle hajótestbe való beépítésére, mint a kotrónak a Duna osztrák és magyar felsődunai ágában való munkáltatására is alkalmas gépészembert kértek. A gyár a legjobb hírnévnek örvendő előmunkását, Clark Ádámot ajánlotta a kitüntető feladatra s így került ő 1834 nyarán a Bécs melletti Florisdorf am Spitzre, illetve Fischamendbe, majd pedig a rákövetkező év tavaszára elkészült és Vidrának elkeresztelt kotróhajóval előbb a Duna Habern-ágába, majd Pozsony alá, azután a magyar Feldunára s végezetül az óbudai téli kikötő és a hajógyári Dunaág munkálataihoz. Az e nemben először látott Vidrát, mely óriási izgalmat váltott ki maga iránt, eljött megcsodálni maga a császári ház, de Metternich herceg, Kolowrat államminiszter, számos osztrák és magyar előkelőség, persze a nádori család is, miként a külföld számos szakembere mind az olasz, mind a lombard tartományokból; Velence városi tanácsa is sietett megszerezni a Vidrának legalább a rajzait és műszaki leírását, rövidesen Bécs is hasonló gépet készíttetett magának s így lett ismertté mindenütt ennek a hajószörnynek a munkáltató vezető gépmestere és szakértője Clark Ádám. Így indul el a fiatalember karrierje. Clark 1836 áprilisáig dolgozik még Óbudán, ekkorára számos szakmunkást is kiképzett már a gépezet ismeretére s ezután a legszebb dícserő elismeréseket tartalmazó írások kíséretében siet két hosszú esztendő után haza Londonba, a Waterloo-roadon fekvő, eddig annyira nélkülözött családi otthonukba.

A pihenő azonban aránylag rövid ideig tart s Ádám visszatér a Huntergyár szolgálatába. Sorsa azonban itt sem hagyja sokáig nyugodni s 1839-ben másodszor is el kell hagynia hazáját, hogy most már véglegesen hozzánk jöjjön, a Lánchíd munkálatainak legfőbb vezetésére.

Clark W. Tierney, a Lánchíd angliai mérnök-tervezője egyáltalában nem gondolt arra, hogy a több

Uj Idők 1946 szept. 7.-i 31. szám

— Az igaz, de hát ilyenkor... ha az ember szólna neki. Mondjuk, kérne valamit...

— Nem szoktak idegyünni. Nem szokás. Inkább az irodában.

— De ha, te szólnál egy szót. Rád hallgat — mindenki mondta... Várok én szivesen, amikor alkalmasnak gondolnád.

— Lehet, csak megitatok.

A lovak szürcsölve itták a vizet. Bódai pedig leült a zabosládára és nyugalmasan várakozott. Itatás után Ferkó ledobta kötényét.

— Benézek, — és elballagott.

— Bódai? — csodálkozott az ispán — persze, hogy bejöhet. Nem mondta, mit akar?

— Nem tudom, de a bajcát nagyon kihúzta az öreg.

— Jójó, — intett az ispán, mint aki Ferkó megfigyelésére nem kíváncsi — hát csak jöjjön.

Nemsokára hallatszott, hogy a nehéz csizmák hozzák az éjjeliőrt és kopogás után, kalapját a kezében tartva, belépett a szobába.

— Jóestét kívánok és kezét csókolom a tekintetes asszonyunknak.

A fiatalasszony elpirult az öregember kézcsókjától, hiszen unokája lehetett volna, de megakadályozni sem akarta, mert nem tudta, hátha megbántja.

— Üljön le, bácsi.

Bódai azonban az ajtóhoz cövekelte magát.

— Nem sokáig rontom szép estéjüket, csak az ispán úrhoz jöttem, ha meg nem sértem.

— Szóból értünk, Bódai.

— Úgy is van az, tekintetes uram. Mert az öreg nagyságos úr kiabál, de ott még csak tudja az ember, hányadán van, de a fiatalúr nem-igen veszekszik, aztán nem is tudja az emberfia, hányat ütött az óra. Már hogy a bányára gondolok. Aztán összevissza beszélnek az emberek, hát mondom, megkérdem én a tekintetes urunkat, hogy ha lehet, hát úgy is megmondja, ha meg nem lehet, hát nem tehessünk róla.

— Miket beszélnek az emberek?

— Azt mondják, instállom, hogy telefon ment a bányába, hogy az idevalósiakat ne vegyék fel, meg hogy — de ne tessék haragudni — a tekintetes ispán úr is ezért járt volna az igazgató úrnál.

Az ispán kedvetlenül dobolt az asztalon, felesége pedig csendben felkelt és kiment a szobából.

— Aztán mért kell ezt magának tudni. Maga is elkészül tőlünk?

— Én már nem megyek innen sehová, igaz, nem is kellenék, de ott van az unokám...

— ...meg a Karikás Jancsi. Azt mért hallgatja el? Maga se őszinte hozzám, Bódai?

— Nem hallgatok én el semmit se, de nem is beszélhetek róla, mert Isten a tanum, eddig nagyon elleneztem ezt a Jancsit. Ámbár most már nem ellenzem. Öregember vagyok én már, minek hazudoznék, aztán én rosszat a tekintetes úrtól sohse kaptam. Ha nem így lett volna, nem is mertem volna idetolakodni.

Az ispán felkelt és odaállt az öreg elé, aki önkénytelenül kihúzta magát, de szeme rebbenés nélkül nézett feljebbvalójára.

— Jól van, Bódai. Amiért maga jött, azt én már elintéztem. Az emberek mehetnek a bányába, de egyet ne felejtsen el. Maga nem ebben az ügyben járt nálam és én nem is mondtam semmit, mert ha eljár a szájuk, hát nem dolgoznak ott egy napot se. Megértette?

Folytatjuk

Színház

Holló a hollónak...

— A Madách-Színház újdonsága —

Osztrovszkij vígjátékát a nagy orosz író halálának hatvanadik évfordulója alkalmából tűzte műsorára a Madách-Színház. A magyar bemutató ünnepi tisztelgés egy nagy író emléke előtt.

Osztrovszkij, «az orosz irodalom Shakespeare-je», a mult század polgártársadalmának erkölcsrajzát írta meg darabjaiban. Megdöbbentő, drámai erejű életképekhez vitte színpadra ennek az erkölcseiben laza, álmaiban is közönséges, nagyravágyásában is kicsinyes világnak alakjait. A drámai stilizálás tömörségénél jobban izgatta a jellemrajzolás pszihológiai feladata. Ennek a vígjátékának meseszövése, szerkezete, technikája talán naivnak tűnik a mai színpadon, de a lélekrajzok démoni ereje a mai nézőt is megrázza. Pedig Osztrovszkij nem patetikus író. Csöndes, egyszerű, szinte szürke színekkel rajzol. Fanyar realista. Nem a színességgel hat, hanem az arányokkal. «Vígjátékának» alakjai jelenetről-jelenetre nemcsak tragikusabb figurákká válnak, hanem egyre világosabb jelképekké: egy erkölcsi tétel megrendítő képleteivé.

A «vígjáték» tragikus hőse, Bolsov, gazdag kereskedő. Nem valami elvetemült gazember, csak olyan világban él, melyben mindenki csal, s neki is kedve támad a csaláshoz. Agyafurt paraszti ésszel kieszeli, hogy legjövedelmezőbb üzlet a családd bukás. A hitelezők boldogok lesznek, ha követelésük huszonöt százalékát megkaphatják, s ő ezzel az ügyességgel egy csapásra hetvenöt százalékot megkeres... De éppen az játssza ki az agyafurt öreg medvét, akinek segítségével a csalást véghez akarja vinni. A segédje, nevelt fia, veje és társa a csalásban ugyanúgy gondolkozik, mint Bolsov. Ha mindenki csaló, mért ne csalhatna ő is?... A csalót megcsalni nem bűn... S megcsalja az öreget. Az egész ráiratott vagyont megtartja magának, s a hitelezőknek fizetendő huszonöt százalékot se engedi ki körmei közül. A fiatal csaló az öregnél nemcsak ügyesebb, megfontoltabb, modernebb gazember, de szívtelen is. Hagyja, hogy az adósok börtönében pusztuljon el a nyomorult öreg.

Egyszerű színekkel és kemény vonásokkal megrajzolt, jelképi jelentőségre emelt, s mégis élő emberalak mind a két figura. De élnek a darab mellékszereplői: a részeges öreg zúgügyvéd és a házasságközvetítéssel foglalkozó elszegényedett fiatal özvegy is. Ijesztő emberi szörnyeteg, s mégis élő, valóságos embernek elfogadható figura a bajba jutott kereskedő szép fiatal leánya, az öreg csalót megcsaló fiatal csalónak felesége is. Hideg, szívtelen közönnyel hagyja elpusztulni az apját, akinek sorsánál jobban érdekli őt egy új estélyi ruha csipkegallérja... A gyerekkori elnyomatás micsoda keserűségei oltották ki a szívét?!

Ennek a darabnak láthatatlan főszereplője *a Pénz*. Minden a Pénz körül forog, a Pénzért történik abban a világban, melyet Osztrovszkij elénk állít, leleplez. Riasztó társadalmi mélységet mutat meg, a család szétlazulásának veszedelmét, az önző haszonlesés sivár aljasságát.

A Madách-Színház előadása a realizmus tömör nagyvonalúsága helyett az aprólékoskodó részletgondosság túlzásaiba tévedt. Túlsok a hadonászó taglejtés, a fölösleges mozgás a színpadon. A díszletek ironikus «csiricsáré» hangossága is túlzó. A színészek játékát lelkes, odaadó igyekvés jellemzi. *Bartos* Gyula az öreg csaló tragikus figuráját meleg emberi lélekkel tudta megtölteni. *Orsolya* Erzsi egyszerűsége példája lehetett volna az egész előadás stílusának. *Bánky* Zsuzsa és *Hollós* Melitta játéka az erőssége még az előadásnak. *Alszeghy* Lajos és a fiatal *Rozsos* István gesztusokban és mimikában egyaránt kapkodó túlzásait le kellett volna fékezni a rendezőnek. A darab többi szerepét *Szilágyi* Bea, *Bálint* György és *Görög* Ilona játsszák.

SZEGI PÁL

évre terjedő e nagy munkát személyesen s a helyszínén irányítsa és vezesse le. E helyett azt akarta, hogy itt egy alkalmas munkavezető kezében összpontosuljon minden, ő maga pedig évente néhány hétre látogat majd el mindig hozzánk. Eredetileg Mr. Youngot szemelte ki magának erre a nem kis fontosságú feladatra, aki sorehami hídjának megépítését is annak idején megelégedésére vezette. Ámde Young beteges és öreg ember volt már, a családja sem akarta nekiengedni a messze külföldi világnak s így Tierney bizony igen nehéz helyzetbe került. Ekkor jutott ujból eszébe Clark Ádám, aki néhány éve már úgy is járt Magyarországon s ott pompásan bevált; azonnal tárgyalásokba bocsátkozott tehát vele s ezek eredménnyel is végződtek, Ádám kész volt újból Budapestre és pedig most már igazán hosszú évekre, elmenni. De ugyanekkor meg kell emlitenem azt az érdekes körülményt is, hogy viszont Ádám a maga szempontjából szintén elszámította magát. Tierney elképzelése szerint a hídnak mintegy öt év alatt kellett volna elkészülnie s arra sem gondolt a tervező, hogy a Dunának egészen különleges viszonyai, vízműtani, hídépítészeti, statikai s egyéb, végtelenül sok körültekintést, tapasztalatot és előrelátást megkivánó fontos feladatai, mint ezeknek gyakorlati megvalósítása, egészen kivételes műszaki képességet, alkalmasságot, találékonyságot teljesen önálló gondolkozást és intézkedést kivánt.

Mindezekre pedig bizony a jó öreg Young messziről sem lett volna alkalmas. Viszont arra sem volt kellő alapja Tierneynek, hogy Ádámnál mindezeket a tulajdonságokat feltételezhesse, mint ahogy ez sem sejtette és láthatta előre, minő óriási feladatot vállalt ő tulajdonképpen magára s hogyan volt merészsége is mindezekre magát alkalmasnak hinni? Hogy tehát a híd nem öt, de még tulajdonképpen tíz év alatt sem épült meg teljesen (inkább tizenegy évig tartottak a munkálatok) s hogy ebben fennakadás tulajdonképpen soha műszakilag be nem állott, az szinte *kizárólag* annak az egyik Clark oldaláról sem várt körülménynek volt köszönhető, hogy Ádám képességei s így legelsősorban az ő csodálatos szervező képessége, már ennél az első, igazán nagyszabású munkavállalásánál a legteljesebb mértékben kibontakozott s ezt még fokozta az, hogy Ádám természetesen ambicionálta, hogy minden vonalon eredményeket érjen el. Egészen kivételes lelki tulajdonságok rejlettek tehát Ádámban, így az önbizalomnak és a lelki egyensúlynak szinte páratlan mértéke.

1850 őszén fejezték be véglegesen a lánchídi munkálatokat, amikor

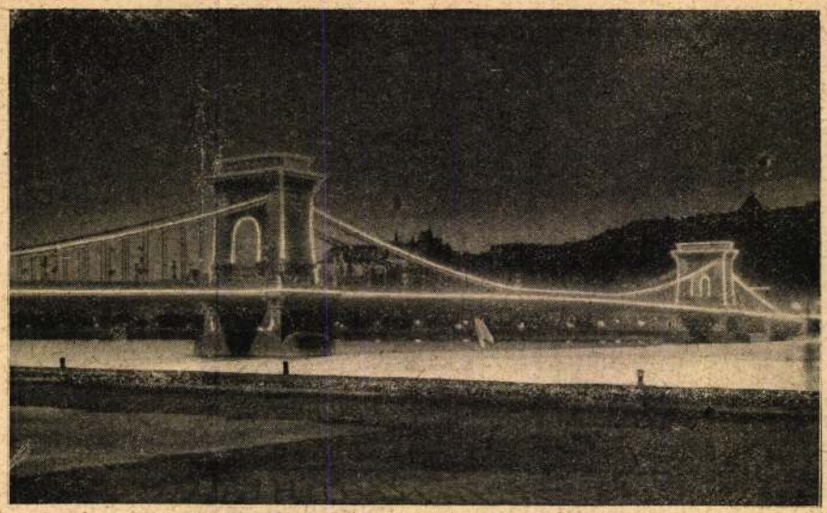

A Lánchíd egykor, ünnepi fényben

Clark egészen rövid pihenőre még egyszer meglátogatta forrón szeretett szüleit és testvéreit. Alig két évre rá azonban már a budavári alagutnak az építését vállalja el, mert hiszen időközben végleg köztünk telepedett meg. Az idősödő legénynek lángott fogott a szíve s rabja lett a budai városkapitány, Áldásy Antal szépséges leányának, az alig 19 éves Máriának, kit állítólag a budai arénában látott meg először. A budavári evangélikus egyháznak ma is meglévő anyakönyvi iratai szerint 1855 szeptember hó 6-án tartották meg az esküvőt s ennek a tanui Tasner Antal, a lánchíd-társaság titoknoka, Széchényi jobb keze és Karvassy Ágoston egyetemi tanár voltak.

Mária igazi feleségnek bizonyult, megértő, férjét mindenben kiegészítő, komoly és lélekkel teli élettársnak. Clark Ádám végtelenül szerény egyéniség volt, hamar megelégedő az élettel szemben is, bár telve volt mély és finom lelki igényekkel. Szerette mindenki, Buda város díszpolgárának választotta, tagja lett a Nemzeti Kaszinónak s számos más egyesületnek is.

A házasságból három leány és egy fiú született, de közülük az első alig egy hónapos, a második tíz esztendős, a harmadik huszonkét éves és két esztendős asszonyi korában halt meg, egy fiucska halva született s mindössze Simon nevű, később a nógrádmegyei Kisterenyén megtelepedett, majd onnan az 1930-as évek táján Pestre, a Molnár- és Sörház-utca sarkára költözött gyógyszerész fia ért el rendes életkort. Ennek az utódai (tudtommal két leánya és egy fia maradt) mind élnek s egy részük, mint a dédunokák is, fővárosi lakosok.

Az említett két legnagyobb alkotáson kívül Clark Ádám további műszaki munkásságáról édes-keveset tud ma még a nemzet.

Clark igen érdekes s anyagilag is nagyon jól gyümölcsöző kapcsolatba került bizonyos Neville nevű belga mérnökkel, ennek a szabadalmaztatott hídépítő

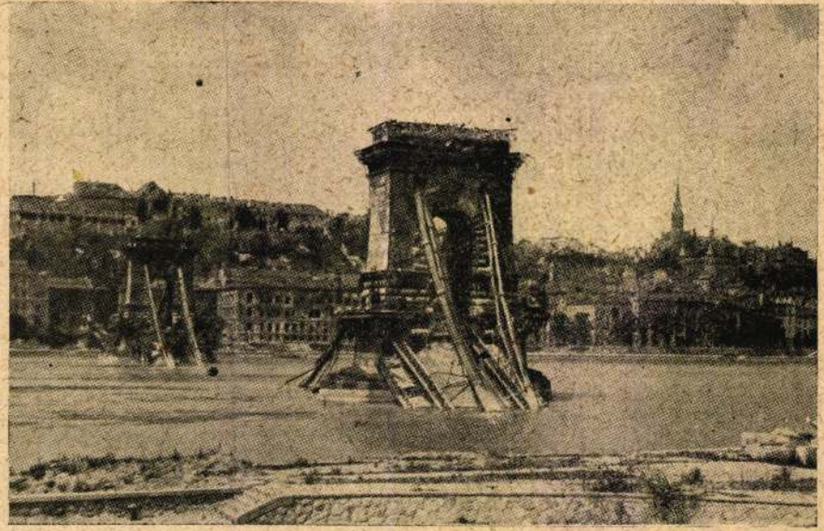

A Lánchíd ma

rendszerét propagálta Európa legtávolabbi országaiban s mindenfelé sikerült ilyen hidak felállítását elvállalniuk. Elsősorban a császári vasutak számára dolgoztak, mint Horvátországban, Olaszországban és sokfelé Ausztriában is. Clark számára a tulajdonképpeni műszaki feladat ezeknél a gyárakból, főleg a Rotschild-művekből a helyszínére szállított kész hídszerkezeteknek az aláépítéséből, majd felállításából adódott, ami természetesen nem kis gyakorlati tudást és mozgékony technikai felkészültséget kívánt. Így építette meg Clark Ádám a Wien folyó feletti, majd a leitmeritzi, preraui, odergraui, Gumpendorf-olsai, bialai, ostrovitzi, schönbrunni, azután hazánkban a Miskolc—kassai, nemkülönben a szegedi vonalakra megrendelt kisebb-nagyobb vasúti hidakat. Széchenyinek jóformán minden műszaki elgondolásánál komolyan igénybe vett segítőtársa volt. Így közreműködött az első pesti hengermalom, gép- és fegyvergyár berendezéseinek a megválasztásánál, a Duna-Tisza csatornának tervezésénél, a balatoni hajózás megindításánál, a budavári vízműtelep kibővítésénél, majd a budapesti első általános vízvezetéki tervezet megtárgyalásainál, az óbudai téli kikötő és hajógyár alapjainak lerakásánál, az első budapesti gázhálózat terveinek felülbírálásánál, a dunaparti, illetve pesti oldali első rakparti részek megépítésénél, a Tudományos Akadémia s az ez élé állított Széchenyi-szobor felülvizsgáló bizottságában szakértőnek hívták meg a bécsi, prágai és más nagyobb hidak építkezéseihez, ő tervezte meg az első dunai csónakházunkat a mai Lloyd-palota alatt, elősegítette az első pesti sétatér megalkotását is az Ujépület előtt, igen szellemes mentőszekrényt szerkesztett első dunai uszodánk számára, ő alkotta meg az első budai nyilvános szökőkutat a Rókus, későbbi Széna-téren, kikérték szakvéleményét a budai tébolyda építésénél, ellenőrző építésze volt a pesti zsidótemplom építkezéseinek, bútorokat, szekrényeket, ajtózárakat tervezett Széchenyi otthona számára Pesten és Cenken.

Megérthetjük mindezek után, hogy maga Széchenyi Clark Ádámot tartotta egyik legalaposabb és legmegbízhatóbb műszaki szakértőjének, őt kérte fel munkássága későbbi éveiben az angliai vasutak helyzetének részletes tanulmányozására s ezt az anyagot híres közlekedési tanulmányában majdnem egészen fel is használta. Utóbb műszaki tanácsadónak hívta meg közlekedési bizottságába, mikor pedig miniszter lett, a nádor miniszteri műszaki tanácsosnak nevezte ki Clarkot a gróf mellé.

Így ért el az oly messzi világból felénk sodródott skót lakatoslegény magas erkölcsi és közhatalmi pozíciókba, de ugyanakkor mind a hazai, mind a külföldi első szaktekintélyek sorába is.

Clark Ádám egész élete telve van fenkölt erkölcsi tanulságokkal. A kerepesi temetőben levő sír legyen mementó a számunkra, mert hálátlan soha sem volt ez a nemzet s nagy fiaiban, mint Clark Ádámban is, csak önmagát fogja mindenkor megbecsülni.

DARVAS ISTVÁN

Gyermekkori barátomhoz

Életemet, mint kisdedét
a megesett leány,
szorítom — óh, szörny éveim
térdepeltek reám!
Ha meglátsz újra, pillecsősz,
rám sem ismersz talán.

Mint céllövők labdája leng
táncos szökőkuton,
úgy szállok én is, áradó
korom magasba nyom,
de testembe az őrület
szivárog már vakon.

Hogy tipornám, kilőtt golyó,
szabad ösvényedet!
Kaucsuk repedj, vas, kő, fa mind
mi világként lebeg —
gyermekkoromba, hű barát,
zuhannék most veled.

Kitálalt étkünknél ülünk,
— szörnyű lakodalom —
mellettem ülsz, bár társaim
nem én magam hivom.
Vendéglátó lámpáimat
mikor is olthatom!

RÁBA GYÖRGY

Végső börtön

A hetedik körön belül
már minden salak lemerül
s az ember végre emberül
az utolsó fényre derül,
mely mint a villám csattan el
vakítóan és komorul
a börtön körfalára hull.

Utolsó fény és végső börtön.
Nem hogy büntessen, meggyötörjön,
de sorsként bús körénk mered,
hogy emberek,
jaj emberek
vagyunk.

BÓKA LÁSZLÓ

Érzelmes sírfelirat

Egyetlen ember nyugszik csak itt, ki
csúnyaságában is a szépség hitvese volt.
Mindenkit szeretett s meg is bántott olykor
mert úgy született ő is, mint a többi gyarló,
földi teremtmény, hogy végül meghalni legyen
kénytelen, bizonyságot téve arról, mint
végezte el a maga dolgát, mikor még
lobogott benne az élet, mely a legyőzhetetlen
halálból fogan.

BERDA JÓZSEF

Három vers

DAL

Szeretnék már szeretni,
hogy lényed megtanuljam,
én lennék a kisujjad,
és mondanád: kisujjam.

Szeretnék nem szeretni,
mint macska, heverészni,
magam sétálni menni,
s hogy merre, meg se nézni.

TÜKÖR ELŐTT

Leveszed lassan arcodról a színt
s az egész arcod szeretnéd levenni:
várod, hogy a fotel feláll, legyint,
s unottan fog mögötted megjelenni.

ELMÉLKEDŐ

A régi póz már nem felel meg.
Vegyünk egy ujat. Ezt lehet.
Oly mindegy, milyen öltözetnek
ígazítod a testedet.

Mindegy a ruha, de a test is,
a szellem meg — a mindenit!
nem sejti, merre hajtja Thespis,
mig orcájára színt derít.

NEMES NAGY ÁGNES

Clark Ádám

vód

Lipthay Sándor

Gróf Széchenyi István
műszaki alkotásai.
Bp. 1896. 39 és
kv. 11.

C. Tierney az építés
közvetlen vezetését 1842-
ben bízza fentire.

Az alapkövet 1842
aug. 24-én tétek le.

A tud 1848 nyarára Eszult el.

Clark Ádám

lásd

Lósy-Schmidt Ede:

Lánchíd. MMÉÉ kül. Havi Füzetei 1929.

L.

ADÉMIA
helyére a
Kir. Aka-
zobrászt,
zobrászat
1900-ban
i Brera-
intézet-
gyensúly,
mintázás
nagydíját
egy fiú

Clark

C.

LykaMagyműI800-50

462.C.
568

Clark

l

Lykanemzromantika

66-l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

zetességhez tartozó egyének, mint az emigrációban. Sehol sem lehet találkozni a jobb pozíciókban élőknek akkora, önmagukat elszigetelő önzésével, mint odakünn. Akinek van valamije, igyekszik megosztani ezt a valamit a másik nincstelennel. Anyagi vonatkozású társadalmi különbségek mellett mély árkokat vontak közöttük a különböző politikai különbségek, frakciók. Sulyok ráliczitál Pfeiffer Zoltánra, Pfeiffer Nagy Ferencre, valamennyire ráliczitálnak a horthysták, imrédysták, nyilasok, akik a Sulyok—Pfeiffer—Nagy-triót a demokráciával való kollaborációval vádolják és ezért felelősségrevonásukat hangoztatják.

A testnek és léleknek reménytelen állapota tehát az emigráció. Összekuszálódik benne a múlt, jelen és jövő. Politika és puszta létfenntartás elkeseredett harca. Reménytelenség sötétsége és felvillanó, hamis illúziók üdércfénye. Gyűlölet mindenki iránt, mert csak a gyűlölet és hosszúvágy tudja kompenzálni a meg nem valósult álmok üresség. Betegség, amely lassan, de biztosan öl. Ha nem is a testet, de a lelket. És lélektelen kísértethadsereggé válik a disszidensek serege, amelyet a végén már nem emberi érzések, csak a közös reménytelenség tart össze...

●● ÜGYVÉDI FELFÜGGESZTÉS megszüntetése. A Budapesti Ügyvédi Kamara dr *Balogh* József, dr *Miskey-Jugovics* Andor és dr *Petheő* Béla budapesti ügyvédek ügyvédi gyakorlatától való felfüggesztését megszüntette.

A Magyar Vöröskereszt sajtófogadásán *Kárász* Győző ügyvezető igazgató beszámolt a Magyar Vöröskereszt és a Nemzeti Segély egybeolvadásával kapcsolatos új feladatokról. Elmondotta, hogy ezer szociális intézménye volt Magyarországnak a háború előtt, amely a Szakszervezeti Tanács, a népjóléti minisztérium, a MABI és OTI szociális intézményeivel együtt több mint háromezerre szaporodott.

●● A MAGYAR KÖZLÖNY (256.) szombati számának rendeletei. A könyvjóváírások kérdésének rendezése. — Egyes főzelék-, gyümölcs-, hús-, baromfi és halkonzervek legmagasabb eladási árának új megállapítása. — Egyes zöldség, főzelék és gyümölcskonzervek legmagasabb árának újabb megállapítása. — A II. ellátási csoportba sorolt fogyasztók élelmiszerellátásának szabályozása.

Orvosi hír. *Dr Blich* Dóra orvosi lab. (anyagcs.-vizsg. is) újra működik V, Pannónia-u. 18. 124-600 —

●● ALFRED FIDERKIEWITZ budapesti lengyel követnek a magyar diákság képviselői ünnepélyes keretek között adták át a «Bem és a lengyel légió» című albumot, melyben összegyűjtötték a Magyar-Lengyel Társaság pályázatán díjat nyert irodalmi munkákat és rajzokat.

Vásárcsarnoki nagykereskedői árak: Gölöbába, őszirózsa 47—52, Ella 34—40, Krüger 32, cékla 40—60, kékhagyma 60—100, vöröshagyma 54, fokhagyma 140—330, sárgarépa kg 30—50, petr. kg 50—70, kelkáposzta 60, fejáskáposzta 16—20, vöröskáposzta 60—80, zeller 80—100, kalarábé 40—50, fejes saláta 30—40, karfiol tisztított 140—160, leveles 70—90, sóska 80—120, melegágyi 150—180, para 80—120, fekete retek 50—60, főzőtök 30—40, sütőtök 40—50, földpaprika 70—100, kecskeszarvú 80—100, tölteni 100—180, paradicsom 40—70, kelbimbó 400—500, parad. paprika 80—200, fürjbab 160—190, alma édes I. 200—380, közönséges 120—300, körte I. 260—400, II. 160—300, szőlő I. 300—350, közönséges 120—160, csem. szőlő 350—400, fekete 160—180, közönséges 180—200, birsalma 180—200, dió héjas 700—800, dióbél 1600—2800, citrom ládánként 390—460, db 120—220, gomba tömött csip. 800—1200, szárított 2000, lencse 280—320, gesztenye 300—600, torma 300—600, mák 780—800, naspolya 280—300, aszalt szilva 450—700.

Köszönetnyilvánítás. Mindazon ismerőseimnek tiszteletömnek, aki édesapám, néhai Malasits Géza elhunytával részvétüket fejezték ki, köszönetemet fejezem ki. *Malasits Erzsébet.*

Meteor-csillárt vegyünk, nem lesz csalódásunk. Podm.-u. 27. —

Házasság. Boros Béla és *Ivanovits* Erzsébet (Léváról) házasságot kötöttek. (M. k. é. h.)

Zoltán Antalné sz. Grosz Márta és *Tardos* Iván nov. 21-én, házasságot kötnek. (M. k. é. h.)

Dr *Lázár* Valéria és dr *Temesvári* Antal nov. 14-én tartották eskövőjüket a Hermina-úti kápolnában. (M. k. é. h.)

Komáromi Andor zeneszerző és *Fodor* Józsefné sz. Heszler Mária, a Statisztika tisztviselője november 14-én, a Szent Domonkos-rendi templomban egyházi esküvőt kötöttek.

Később a nyakkendőnél... Karácsonyra 3 művészi Kálmán-fotó. Ankerpalota. —

Első nászút Margitszigeti Nagyszálló. —

Háy Gyula „Ítélet éjszakája" szinművét kezdte próbálni a *Madách Színház.*

Jókai „megmagyarosításához"

Kaptuk a következő levelet:

Nagy érdeklődéssel figyelem azt a vitát, amelyet Laurentius indított el az Irodalmi krónikában, azzal a javaslatával, hogy az új Jókai kiadványokban fordítsák magyarra a latin kifejezéseket, hogy ezzel megközelíthetővé tegyék azok számára is, akik nem tudnak latinul. Kétségtelen, hogy ezeket az olvasókat elriasztják az idegen szavak, ha olyan sűrűn fordulnak elő, hogy akadozóvá teszik a szöveget. A vitában különböző vélemények nyilvánultak meg, sehol sem láttam azonban tárgyi adatokat. Ezért próbaképpen megszámoltam a legújabb Jókai-kiadvány, a „Rab Ráby" két oldalán a latin szavakat. Íme az eredmény: a 3. oldalon 27, a 7. oldalon 28 latin szó szerepel. Azt hiszem, ezekhez a számokhoz nem kell kommentár, beszélesen igazolják az eredeti javaslat helyességét.

Dr Demjén Béla

Leszállították a konzervárakat

A Magyar Közlöny szombati száma ismerteti a Gazdasági Főtanács zöldség és gyümölcskonzervekre vonatkozó legújabb rendeletét és megállapítja az idén legyártott konzervek árait. A főzelékkonzervek árát közel 20 százalékkal, a savanyított árukét 30, a cukrozott konzervfélék árát közel 40 százalékkal szállították le. A vegyes gyümölcsíz fogyasztási ára kg-ként 6.80, a szilvaíz 7.40, az átlört és darabos íz ára 12.50. A dobozos zöldborsó extra kivitelben 13.70, a tres fins 12.20 és a demi fins 9.15. Vajbab és zöldbab hordóban kg-ként 4.40, dobozban finomsági sorrendben 16—12.85, 10.40, lecsó 4.25, uborka és vegyes savanyuság 3.80, ecetes paprika 4.40, sózott tök 2.50. Az áru csomagolásán az előállító üzemek az áruk tiszta súlyát, a töltés idejét és a fogyasztói árakat kötelesek feljegyezni.

A két Clark

Most 99 éve — 1849 november 20-án — nyitották meg ünnepélyesen a Lánchidat. Az örömet komor nemzeti gyász fátyolozta, hiszen a hidat *Haynau* «nyitotta meg», a vérengző hóhér. De azért a tömegek könnyű vidámsággal özönlöttek át azon a régi napon az új hídon, hiszen aznap még «ingyen» kelhettek át, száraz lábbal a vén Dunán. Másnap már két garas hídvámot követeltek a szigorú hídvigyázók. S bár a Budára, főleg a krisztinai részekre igyekvőknek bizony még meg kellett másznlok a Várhegyet vagy megkerülni azt — hiszen alagút még nem volt —, mégis minden átkelő bálásan gondolt a híd nagy szervezőjére, Széchenyire és a *két Clarkra*. A tervezőre és az építőre!

Mert akkor még emlékeztek rá az emberek, hogy a hidat William Tierney *Clark* tervezte és Adam *Clark* építette. *Nem voltak rokonok.* Ebben *Szekfű* Gyula is tévedett, amikor Magyar Történet-ében azt írta: «... a tervező *Clark* unokaöccsére bízta a híd építésének vezetését». Egyszerű véletlen volt a nevek találkozása, hiszen Skóciában — ahonnan mindkét nagy mérnök származott — a *Clark* név olyan általános, mint nálunk a «Kovács».

Tierney *Clark*, az akkori Anglia, sőt egész Európa leghíresebb híd- és vízépítője volt. Széchenyi őt kérte fel a híd tervezésére. Mindössze ötször járt Magyarországon, a tereprajz és aztán a híd munkálatainak tanulmányozására, illetve ellenőrzésére.

Az építést azonban végig *Clark* Ádám vezette, a terveken is számos, szükséges módosítást eitve. Őt is Széchenyi hozta Angliából, de eredetileg csak egy dunai kotrógép felállítására, még 1834-ben. Az akkor alig húszéves Clark azonban annyi tudást, készséget és a körülményekkel számoló életrevalóságot árult el, hogy 1840-ben a híd építésének vezetésére is őt kérte fel «a Híd nagy Álmodója».

***Clark* Ádám tervezte és építette később az Alagutat is, hogy aztán — nagy művét befejezve — fiatalon, 52 éves korában, fáradtan és vagyontalanul pihenni térjen új hazája vér- és könnyáztatta földjébe. Az újjáépülő Lánchíd egy év multva újra büszkén hirdeti majd el nem múló dicsőségét.**

(—th—c)

Gazdasági hírek

●● A BANKJEGYFORGALOM a november 7-ikivel szemben 6.4 millió forinttal 2.514 millió forintra emelkedett.

●● A MAGYAR NEMZETI BANK főtanácsa november 19-én tartott ülésén *Sulyok* Béla iparigazgatót, a hitelügyi osztály vezetőjét a bank helyettes vezérigazgatójává nevezte ki.

Új vállalatvezetők. A kereskedelem és szövetkezetügyi miniszter a Hungária Országos Magyar Tejgazdasági Hazai és Alpesi Vaj-, Sajtház Rt. budapesti céghez *Juhász* Árpádot, a Bányai Miklós Textilnagykereskedő céghez *Schwartz* Gézát rendelte ki vállalatvezetőül.

●● ÚJ NEMZETI VÁLLALATOKAT LÉTESÍTETTEK. Hajdúsági Bőrgyár N. V. és „Tancsics Mihály" Cipőgyár N. V. cégek alatt. A nemzeti vállalatok székhelye Debrecen. Bőrművek N. V. cég alatt nemzeti vállalat létesült a Bőrművek Rt. és a Füredi Testvérek „Berté" Gépszíjgyár újpesti cégekből.

●● AZ IPARI KÖZPONTOK CÉGBEJEGYZÉSEI. A Cégbíróság bejegyezte a *Finomposztó Ipari Központot*, amelynek *Apró* József a vezérigazgatója, telephelye pedig V, Wekerle Sándor-utca 17, a *Selyem-Fonó és Szövőipari Központot*, amelynek *Demjén* György a vezérigazgatója és telephelye V, Deák Ferenc-utca 17, a *Szerves és Gyógyszervegyipari Központot*, amelynek dr *Mészáros* Ferenc a vezérigazgatója és telephelye IV, Irányi-utca 21/23, a *Szénfeldolgozó Vegyipari Központot*, amelynek *Honti* György a vezérigazgatója és telephelye Anker-köz 1 alatt van.

A Fasor Szanatórium kimondta felszámolását.

●● LANYHA A BORPIAC. A borpiacról az ország különböző részében lanyha irányzatot jelentenek. A badacsonyi borvidéken kis tételek 3—3.60 forintos áron kelnek el. A zalai borok 2.80—3.20 forint körül mozognak, a visontai borvidéken az új borárak 2—2.10 körül mozognak. Sopron vidékén az új borárak még nem alakultak ki. Kisebb tételek 1.50—1.60 körül keltek el.

●● A ZÜRICHI VALUTA- ÉS DEVIZAPIACON a forint szilárdabb, a schilling változatlanul 8.20—8.50, a dinár 1—1.50, a cseh korona 1—1.10, a prágai kifizetés 8.57—8.62, a dollár változatlanul 3.93—3.94, a newyorki deviza 4.28—4.31 svájci frank.

Az ingatlanpiac

Változatlanul erős volt a forgalom öröklakásokban és házrészekben. Több telekeladás is létrejött. Viszont csupán két bérház cserélt gazdát. Az ingatlanforgalom részletei:

Öröklakások és házrészek: II, Lánchíd-utca 15—17, öröklakás 22.000; II, Szent Anna-utca 4, 13.000; II, Csalogány-utca 50, 12.000; I, Attila-u. 35, romos 6500; II, Horváth-u. 10, romos 15.000; I, Avar-u. 7/a, két öröklakás 7500, 4500; II, Kumfi Zs.-u. 10, 352 n. ölön lévő ház ½ része 10.000; II, Fillér-u. 21, romos öröklakás 4500; II, Szabó Ilonka-u. 11, 7100; I, Fenyő-u. 11, két öröklakás 12.750, 5250; II, Jurányi-u. 5, 5000; III, Rókus-u. 22, 222 n. ölön ház 1/12 része 4170; IV, Váci-utca 12, 33/1000 része 22.000; IV, Semmelweis-u. 8, 16.000; V, Sallai Imre-u. 5/d, 15.000; VI, Dalszínház-u. 10, 24/1000 része 13.000; VI, Bajcsy Zsilinszky-út 61, 1/20 része 20.000; VI, Izabella-u. 69, 10.000; IX, Tolbuchin-körút 2, 1/12 része 20.000; XII, Kiss János altábornagy-u. 82, 7000; XI, Otthon-u. 28/b, 257 n. ölön sérült ingatlan ⅛ része 15.000; XII, Ugocsa-u. 12, 5750; XII, Margaréta-u. 5, 1/8 része 14.000; XIV, Gizella-út 49, 147/10.000 része 8500; II, Pasaréti-út 94, 117 n. ölön családi ház 1/5 része 14.000 Ft.

Családi házak és házrészek: II, Pálfrány-u. 27, földsz. adómentes családi villa 600 n. ölön 35.000; II, Pasaréti-út 125. em. adóm. villa 408 n. ölön 60.000; III, Repkény-u. 16, családi ház 53 n. ölön 26.000; III, Filatori dűlő 18770/22 hrsz. családi ház 180 n. ölön 17.500; XII, Kútvölgyi-út 28, földsz. adóköteles családi villa 1445 n. ölön 50.000; XII, Budenz-u. 6, em. adókötelezett ingatlan 382 n. ö. 20.000; XI, Minerva-u. 2/a, romvilla 316 n. ölön 19.620; XIV, Szugló-u. 220, földsz. adóm. családi ház 90 n. ölön 10.000; XIV, Öv-u. 161/a, 113 n. ölön 35.000; XIV, Cserebogár-utca 37, 92 n. ölön 13.500; XIV, Erzsébet kir.-út 27, adóköteles 341 n. ölön 12.000; XIV, Remény-u. 35, 78 n. ölön 20.000; XIV, Szobránc-köz 6, adómentes, 95 n. ölön 22.000; XI, Etcsi-út 16, földsz. adóm. ház 218 n. ölön 40.000; XII, Bíró-utca 1, emeletes villa 203 n. ölön 58.000 Ft.

Bérházak és kisebb házak: V, Pozsonyi-út 16, ötemeletes adóköteles bérház 100.000; XIII, Váci-út 111, földsz. adóköt. ház 1030 n. ölön 88.000 Ft.

Telkek: XI, Vércse-u. 15, 276 n. öl 7000; III, Testvérhegy 20053 hrsz. szőlő 979 n. öl 3822; XI, Vahot-u. 3475/9, 87 n. öl 1750; XII, Normafa-út 11, 591 n. öl 10.000; XII, Diósárok-út 6, 654 n. öl 25.000 Ft.

Lósport

A vasárnapi utolsó versenynap a nyílt handikapek napja, melyeknek érdekességét növeli, hogy minden számításba jöhető ló starthoz fog állni az utolsó lehetőségért, hogy megkeresse a télire való zabját. Az I./A. osztályú 2000 méteres versenyben Bombardon (46) és Bright Beam (43) látszanak érettnek a nyerésre, a nagyobb terhűek közül Intermezzo II. (58) az ellenfelük. Az I./B. osztályú 1200 méteres versenyben Rokoko (42½) és Amondó (46) a tippünk, a meglepetés lova Bánk (39½). — Jelöltjeink a vasárnapi versenyre: I. Márta—Guntram, II. Titike—Daisy, III. Mravik-idomítás—Puszta fa, IV. Csuli—Lutri, V. Bombardon—Bright Beam, VI. Rokoko—Amondó, VII. Czánt-idomítás—Lidérc II., VIII. Szubrett II.—Tétike, IX. Veda—Dóra, X. Szuhavölgy—Symion. A verseny délelőtt fél 11 órakor kezdődik.

Eocskó veset a győztes lovasok sorrendjében, miután a mai napig 61 győztest lovagolt. Utána következnek a sorban: Teltschik (49), Gutai (48), Kiss (35), Keszthelyi (30), Galica (24), Szentgyörgyi (21). — A trénerek sorrendjében Szigeti veset, akinek a lovai eddig 311.000 forintot nyertek. Kertész 307.000, Czánt 276.000, Csernovits 166.000, Balogh 163.000, Szabó 136.000, Hitch 147.000, Esch 142.000, Pejacsevich 132.000, Kovács 112.000 forintot nyert eddig lovaival.

●● A PÉNZÜGYMINISZTÉRIUM felhívást intézett mindazokhoz a magyar állampolgárokhoz, akiknek vagyontárgyait önhatalmúlag vagy hatósági rendelkezésre a német megszállás alatt Ausztriába vitték, visszajuttatás iránti igényeiket december 31-ig érvényesítsék a különleges osztrák döntőbizottságok előtt.

Kinevezés, felmentés. Az államfő *Poros* Tamás rendőrezredest a Kinevezési és Alkalmazási Bizottság létszámába, *Kolozs* Györgyöt az Országos Tervhivatal létszámában miniszteri tanácsossá nevezte ki. *Dr Vajda* Imre iparügyi minisztériumi politikai államtitkárt viselt tiszte alól saját kérelmére felmentette.

Délután 5—7-ig látogathatók a kórházi betegek

A főváros közegészségügyi szakbizottságának ülésén *Bakács* Tibor tisztifőorvos bejelentette, hogy a közegészségügyi szervezetet összevonták, a bürokráciát kiküszöbölték. A kórházi betegek élelmezése terén jelentős javulás történt, felemelték az adagokat, javították a minőséget. Megszűnt a kórházak penicillinhiánya is. Úgy a dolgozók, mint a betegek érdekében a kórházi látogatási időt a jövő hét közepétől kezdve délután 5—7 óra között állapították meg. Vasárnap a látogatási idő 2—4 óra között lesz.

●● MEGÉRKEZETT az 52. hadifogolyvonat pénteken. Ezzel a szerelvénnyel 1203 volt hadifogoly tért haza. (MTI)

A második ellátási csoportba sorolt fogyasztók nem részesülhetnek hatósági kenyérellátásban, olyan városokban és községekben, ahol az Országos Közellátási Hivatal a szabad kenyér forgalomba hozatalát engedélyezte. A földművelésügyi miniszter legújabb rendelete szerint e helyeken a II. ellátási csoportba sorolt fogyasztók részére kenyérszelvénynélküli H. jelzésű általános közellátási jegyet kell kiállni. Ahol a szabadkenyér forgalomba hozatala nincs engedélyezve, a II. csoportba soroltak a H. jelzésű általános közellátási jegyért december 1-étől kezdve a térítési díjon felül darabonként és havonként 10 forint árkiegészítési díjat fizetnek.

A Hollóczy-együttesnek vasárnap, 28-án este 8 órakor lesz a Zeneakadémián tízéves jubileumi hangversenye. Az est egyik meglepetése egy új conférencier bemutatása: dr *Dolmady-Pelczer* László.

Színházi hírek

Csárdáskirálynő

Hagyományaihoz híven a főváros egyetlen operettszínháza ismét reprízzel kedveskedik a könnyűzene kedvelőinek. Ezúttal *Kálmán* Imre immár klasszikussá vált operettjét, a Csárdáskirály-*nőt* (és nem Csárdáskirály-*nét*, mint a Stázi grófnő szerepét játszó művésznő állandóan említi) tartotta időszerűnek bemutatni a színház. Az az áporodott unalom azonban, ami erről a színpadról árad, annyira elviselhetetlen, hogy még a *Németh* Marika—*Gozmány* György-duó üde fiatalsága sem képes azt eloszlatni! Mert egyebet hiába vártunk tőlük. Az előadás egyetlen kellemes színfoltja a *Latabár* Kálmán vezénylete alatt működő 3 Latabár betétként ható artistaprodukciója.

A színház repríz-sorozatának ez az elszomorítóan sivár produkciója ezúttal a művészi vezetés szegénységi bizonyítványa. Ma, amikor a színházak kereshetetlen kutatnak korszerű darabok után, érthetetlen, hogy a Fővárosi Operettszínház mennyire nem óhajtja tudomásul venni: hogy egyetlen fővárosi zenés színházunknak más feladata is van, mint azt a műsorpolitikát folytatni, amit 1942-ben a «Mária főhadnagy»-gyal kezdett. A csökönyösségnek ez az állandósulása könnyen aggodalmat kelthet azokban, akik másfajta könnyű szórakozást kívánnak a napi munkában elfáradt közönségnek.

K. J.

Egyházzenei események. November 21-én, *vasárnap este 6 órakor a Bazilikában* a budapesti énekkarok együttesen adják elő a IX. gregorián misét. Utána a *Schola Regia* hangversenyez k. Vezényel dr *Werner* Alajos. November 22-én *hétfőn este 7 órakor a Belvárost főplébánián Palestrina* Marcel pápa miséje szólal meg. Vezényel *Berg* Ottó. A miseáldozat drámájáról *Ujházi* György ad elő. A belépés díjtalan.

Lohog a mécses a címe *Baráth* Endre színművének, amelyet *Táncics* Mihály életéről írt. A színdarabot december 4-én a Diósgyőri Vasgyár munkás-színjátszói mutatják be először a vasgyár felszabadulásának évfordulója alkalmából.

A főváros 10.000 forintos színdarab-pályázatának második határideje is lejárt. Ujabb 27 színdarabot nyujtottak be. A selejtező zsűri rövidesen őszszel, hogy a tagjai között szétosszák a beérkezett 120 pályaművet, amelyeknek egy részét már természetesen el is olvasták. Az a terv, hogy még az idén döntenek a 10.000 forintos pályadíj ügyében.

Hangversenyek

BRUCHOLLÉRIE
ZONGORA-EST 6-ÁN
Koncert mesterbérlet.
Jegyek keddtől. —

FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG

II. bérleti hangversenye 29-én, *hétfőn* este 8 órakor a *Városi Színházban*. Vez.: FERENCSIK. Jegyek: Városi, Opera, Koncert, Rádiópropaganda.

Magyar Muzsa estéje:
LILIAN MOORE
táncestéi hétfőn és szerdán.
«Egy táncosnő élete» stb. Z. 8.

NÁDOR JÓZSEF
szerzői est 28-án, Z. ¼ 6. Közr.: Bóka László, Doby Julia, Fodor Sándor, Kornai Mária, László Imre, Lontay-Rajner, Nemes Rózsa, Nyáry Erzsi, Sebő, Szigeti, Szöllősy, Sztáray, Vörös Sári, Szentiványi, Magyarádi, Ilniczky és Szendlay zenekarok.

PRO ARTE ANTIQUA
(Praha). Régi kamarazene régi hangszereken. Gótika — Renaissance — Barokk — Praeclassica. Dec. 5. Z. 8 Jegy 3—8 Ft.

Biró vonósnégyes dec. 7. —

EUROPA HANGV. RENDEZÉSE
Hét népszerű zenekari estje a MÁV Szimfónikusokkal bérletben. Vez.. Komor, közr.: Fischer Anny, Schneider Hédy, Garai György, Lukács Pál, Kadosa Pál, Mihály A. Első bérleti estje 23-án, kedden este 8-kor.

Olcsó bérletek 60 Ft-tól 3 havi részletre kaphatók Koncert, Zeneak. portásnál és Hirlapnál. Európa hangversenyiroda. —

Székesfővárosi Zenekar estéi:
SILVESTRI—DARRÉ 25-én Z. 8. Uj világ szimfónia, Ravel zongoraverseny stb. Mesterbérlet II. Nov. 30. Z. 8.
Vez.: Forrai. Bach: Magnificat, III. Brandenburgi, Bartók: Cantata Profana. Jegyek Népműv., Koncert.

Színházi műsor

Operaház: Aida (Bérletszünet) (7) Városi: MTE sportbemutató (½11), Első Színház és Mozi (d. u. 4) Szóljon az a kicsi zenekar (Chappy) (8) Nemzeti: Erdő (3) A fösvény (½8) Magyar Színház: Lélekbúvár (½8) Vígszínház: Uriemberek (½8) Belvárosi: Pódium Kabaré (8) Művészi: Édes flaim (½8) Pesti: Különös házasság (½8) Madách: Béke szigete (½8) Moderns: Élő férj (½8) Fővárosi Operett: Csárdáskirálynő (½8) Pódium: Az ügyvéd és a férje (8) K. Varietés: Női kiszolgálás (8) Józsefvárosi: Mosoly országa (½8) Meseházlang: Mesemüsor (5) Optimisták: Tisztelet a bevételnek (½9) Kis Színház: Éljen az egyenlőség (7)

Mozik műsora

ATRIUM (160-055): A győztes ország egy napja (4, ½7, ½9, v. ü. ½2 is) CORSO (182-818): Londoni fiúk (½5, ½7, ½9, vas. ünnepnap ½3 is) DÉCSI (121-545): Londoni fiúk, Hiradó (5, 7, 9, vasár., ünnepnap 3-kor is) FÓRUM (189-707): Egy férj feláldozza (½5, ½7, ½9) vasár., ünnepnap ½3) KÖRÚTI HÍRADÓ (222-499): Magyar hiradók, Itt a tavasz, Fejlődő út a kertben, Csodálatos laboratórium, Ultóró hiradó a szovjet ifj. életéről (Előadások reggel 9-től este 11-ig) LLOYD (123-043): Tengerészbecsület (5, 7, 9, vasár., ünnepnap 3-kor is) OMNIA (139-693): Londoni fiúk (½5, ½7, ½9, vasár., ünnep. ½3 is) ROYAL APOLLO (222-630): Győztes ország egy napja (½5, ½7, 8, v. ½3) SCALA (120-130): Egy férj feláldozza (5, 7, 9, szomb., vas., ünnepnap 3) URÁNIA (136-888): Tengerészbecsület (Előadások kezdete: 4, 6, 8 órakor) KORZÓ (UJPEST): Bűnnak a tárnák (4, 6, 8, vasár., ünnepnap 2-kor is) TÁNCSICS (CSEPEL): 1 férj feláldozza (4, 6, 8, vasár., ünnepnap 2-kor is)

MÁSODHETES MOZIK:

ADY: Szibériai rapszódia (4, ½7, ½9, v. ü. 2) ALFA: Pique Dame (4, 6, 8) ALKOTÁS: Lányok a lejtőn (½3, ½5, ½7, ½9) ASTORIA: Színésznő szerelme (½4, ½6, ½8) BÉKE Mellékutca (4, 6, 8) BELVÁROSI: Tűz (4, 6, 8, v. ü. 2, baller.: 5, 7. v. ü. 3 is) BETHLEN: Tűz (4, 6, 8, v. 2) BODOGRÁF: Lenni vagy nem lenni (4, 6, 8, vasár., ünnepnap 2-kor is) CAPITOL: 2 asszony közt (11 1 3 5 7 9) CITY: Szibériai rapszódia (¾4, 6, ½9, v. ü. ½2) CORVIN: Szibériai rapszódia (4, ½7, ½9) DAMJANICH: Sivatagi 13-ak (½4, ½6, ½8, v. ½2) DÓZSA: Lenni vagy nem lenni (¾6, ¾8, v. ü. ¾4) ELDORÁDÓ: Test őrdöge (½5, ½7, ½9, v. ü. ½3) ELIT: Ítélet tanuk nélkül (½11, ½1, ½3, ½5, ½7, ½9) ELŐRE: Kastély a ködben (6, 8, v. ü. 4) ÉVA: Győzelmes visszatérés (4, 6, 8, v. ü. 2) FLORIÁN Monsieur Verdoux (½5, ½7, ½9, v. ü. 2) HAZÁM: Robban a préri (½4, ½6, ½8, vas. ünn. ½2) HOMEROS: Utolsó emberig (½4, ½8, ½8, v. ½2) HUNNIA: Sivatagi 13-ak (4, 6, 8, v. ü. 2) IPOLY: Lenni vagy nem lenni (½5, ½7, ½9, v. ü. ½3) J. ATTILA: Tűz (4, 6, 8, v. ü. 2) KAMARA: Két asszony közt (½11, ½1, ½3, ½5, ½7, ½9) KRISZTINA: A kétarcú nő (½4, ½6, ½8, v. ü. ½2) KOSSUTH: Vihar Lisszabon felett (½5, ½7, ½9, v. ü. ½3) KULTÚR: Győzelmes visszatérés (4, 6, 8, vas., ünnep. 2 is) MAROS: Express szerelem (½4, ½6, ½8, v. ü. ½3) MARX: Éjjel-nappal jazz (4, 6, 8, v. ü. 2) NAP: Az óra körhéján (4, 6, 8, v. ü. 2) NÉP: Két balkezes (4, 6, 8, v. ü. 2) ÓBUDA: „Z" a fekete lovas (4, 6, 8, v. ü. 2) OLYMPIA Express szerelem (½11, ½1, ½3, ½5, ½7, ½9) OTTHON: Express szerelem (½4, ½6, ½8, v. ü. ½2) PALACE: Szibériai rapszódia (11, ½2, 4, ½7, 2) PÁRTIZÁN: Sivatagi 13-ak (4, 6, 8, v. ü. 2) PÁTRIA: Éjjel-nappal jazz (½5, ½7, ½9, v. ü. ½3) PETŐFI: Express szerelem (¾4, ½6, ½8, v. ü. ½2) PHÖNIX: Lenni vagy nem lenni (11, 1, 3, 5, 7, 9) RÁDAY: Örvény sodrában (4, 6, 8, v. ü. 2 is) ROXY: Express szerelem (11, 1, 3, 5, 7, 9) SAVOY: Éjjel-nappal jazz (4, 6, 8, v. ü. 2 is) STUDIÓ: Mellékutca (2, 4, 6, 8) SZABADSÁG: Tűz (½5, ½7, ½9, v. ü. ½3 is) TÁTRA: Lányok a lejtőn (4, 6, 8, v. ü. 1, 3, 5, 7, 9) TINÓDY: Tűz (4, 6, 8, v. 2)

A KOSSUTH mozi
megváltozott műsora
VIHAR LISSZABON FELETT

TURÁN: Ítélet tanuk nélkül (11, 1, 3, 5, 7, 9) UGOCSA: Express szerelem (¾4, ½6, ½8, v. ü. ½2) UJLAKI: Monsieur Verdoux (¾4, 6, ½9, v. ½2) VESTA: Lenni vagy nem lenni (10, 12, 2, 4, 6, 8) ZUGLÓI: Lányok a lejtőn (½5, ½7, ½9, v. ü. ½3) —

A színész szakszervezet kizárta tagjai közül *Mikes* Béla kunhegyesi szinigazgatót, mert sorozatos botrányt okozott állomáshelyén.

Hazatérkezett Oláh Gusztáv, az Operaház főrendezője, aki megállapodást létesített a párisi opera balett-igazgatójával. Megvan a lehetőség arra, hogy a párisi opera balettje Budapestre jön vendégszerepelni.

●● VASÁRNAP EGYHÁZI ZENÉJE: *Bazilika 10:* Harmat Szent Cecilia mise, vez.: Harmat Artur. Este 6: IX. gregorián mise, vez.: Werner Alajos, utána a Schola Regia hangversenye. *Belvárosi főplébánia 10:* Keresztly Missa votiva (a szerző 30 éves jubileumára), vez.: Berg Ottó. *Ciszterci templom 10:* Kersch Szent István mise, vez.: Forrai Miklós. *Mátyás templom 9:* Lotti Dór mise, vez.: Bárdos Lajos. *A népéneklés misék rendje:* «Szent vagy Uram»: 220., 126., 158., 53.

●● AZ IDEI KARÁCSONYFA szétosztást Nagy-Budapest területén a KÖZÉRT fogja végezni. Miután a fenyőállományunk nem elegendő, behozatal útján pótolják a hiányt. Ily irányú tárgyalások folyamatban van.

Ára:
60 fillér

Magyar Nemzet

Vasárnap
1948 november 21
IV. év 269. szám

Az emigráció testi és lelki állapota

Írta: Parragi György

Az osztrák szociáldemokrata párt lapjában, az *Arbeiter Zeitung* egyik e heti számában olvastuk a következő müncheni jelentést: «A dachaui menekülttábor 1300 lakója, akik sziléziai és szudétaföldi német átköltözöttek, azzal a kérelemmel fordult a bajor kormányhoz, hogy *elgázosításukkal, koncentrációs tábori módszerrel vessen véget nyomorúságos helyzetüknek.* A táborvégrehajtó bizottság elnöke kijelentette, hogy ezzel a határozattal kívánják felhívni a világ figyelmét a dachaui táborban uralkodó állapotokra.»

Ha egy szenzációhajhászó bulvár-ujságban olvassuk ezt a hírt és nem egy komoly politikai lapban, amelyet nem lehet meggyanúsítani azzal, hogy az amerikai hatóságokkal szemben, melyek fennhatósága alatt áll a dachaui tábor, ellenséges érzülettel viseltetik, akkor a müncheni hiradást a fantázia szüleményének minősítettük volna. Így azonban igaznak kell elfogadnunk minden hajmeresztő tartalma ellenére. Megrendülünk azon, hogy akad ma Bajorországban egy nagy embercsoport, amely az elviselhetetlen, embertelen nyomorúságból egyetlen kivezető utat lát, *a gázkamrát:* Hitlernek, Himlernek ezt a legborzalmasabb, legraffináltabban ördögi találmányát. Ebben a kétségbeesésből és reménytelenségből fakadó elhatározásban valami könyörtelen, magasabbrendü fátumnak az érvényesülését is felismerhetjük. Hitlerék a német faj istenitése, minden más nép feletti uralkodása, a *Deutschland über alles* faji gőgje jogcimén létesitették a gázkamrákat, amelyekben milliószám pusztitották el a legcsekélyebb lelkiismeretfurdalás nélkül a más «alacsonyabbrendüeknek» osztályozott fajokhoz tartozó embereket. Amikor sátáni rendszerük összeomlott, Hitler, Himler és sokan mások, az SS-ek ruhájába öltözött emberi fenevadak közül az öngyilkosság egyszerű, de gyáva szökési módját választották a felelősségrevonással szemben. De itthagyták a németek sok milliónt áldozatul, akik ma hontalanul nyomorognak az egykor oly dicsőnek, vonzónak látszott német «Mutterlandban» és kétségbeesésükben nem a Bach-féle «Jöjj édes halál» megbékitő, az életet a halállal kiengesztelő koráljat éneklik, hanem mint a Hitlerék által halálraitéltek, a gázhalál tébolyitó vizióját és kivánsága tölti el a reménytelenségben elmerült lelküket.

De nem is annyira a németek szempontjából elgondolkoztató a dachaui tábor lakóinak kérelme, mint magyar szempontból. Tudjuk, hogy akadnak szép számmal olyanok, akik Ausztria vagy még inkább Németország amerikai vagy brit zónájában látják az új Igéretföldjét és akik mindenáron szeretnének bejutni álmaik, sóvárgásaik paradicsomába. Azt hiszik vérmes reménykedéssel, hogy az amerikaiak, britek ölelő karokkal várják őket és elég, ha a mai magyar rezsim ellenségeinek vallják magukat, már is jó állásokba helyezik el őket, Carecsomagokkal kedveskednek nekik, az ifjakat besorozzák valamely titokzatos hadseregbe, az öregeket érvényes útlevelekkel sürgősen biztonságba helyezik valahol az Egyesült Államokban.

Sokan éltek a disszidálók között idehaza ilyen hamis illuziókban és ilyen elképzelések fütik azok fantáziáját is, akik még idehaza vannak és a disszidálás gondolatával foglalkoznak. Akiknek sikerült a disszidálás, azóta már megismerkedtek a nyugati zónák kiábrándító realitásaival, az emigráns lét kilátástalanságaival és reménytelenségével. Nemcsak az élet anyagi természetű nélkülözései, nyomorúságai sorvasztják napnap után ezt az emigrációs létet, de az egyre növekvő és súlyosodó lelki terhek. Az emigráns, akárcsak a koncentrációs táborok legtöbb lakója, állandóan rövid terminusokban él. Egyik rövid határidőtől a másikig vonszolja életét, mert nagyobb, hosszabb utakra nem telik a lelki erejéből. Hasonló a testi szenvedőhöz, a szivbántalmak által legyengített beteghez, aki csak ki-kihagyó lélegzetekkel, minden percben megmegállva, összegörnyedve tud felmenni a lépcsőkön.

Az emigráns élete addig tűrhető, amig tart a kicsempészett pénze és lelki ereje. Az egyik is, másik is rohamosan fogyni szokott. Az utóbbi odakünn gyorsabban foszladozik szét, mint idebenn, ahol az illúziók, a vakhírek, a suttogó propaganda, az idegen rádiók állandóan táplálják. Odakünn azonban a valóságok széttépik az illúziók rózsaszinü fátylát. Ott nincsenek vakhírek, mert minden hazug hir csak pillanatokig élhet. A határidős elméleteket megcáfolja az élet.

A külpolitika hírei, amilyen például az amerikai elnökválasztás eredménye, Csangkájsek marsall veresége, az emigráns lelkiállapotát örökös megrázkódtatásoknak, keserves csalódásoknak teszik ki. Reményeiket, amelyek itt olyan dúsan virágoztak, vágyaik melegházában mint a lucanapi búza a cserepekben, odakünn sorra veri el a brutális valóság jégesője. Lassan épúgy kikopnak álmaikból, mint ruhájukból. És testileg-lelkileg kopottan élik egyik napról a másikra egyre sivárabb életüket.

A lelki sorvadásnak ezt a betegségét még előmozditja, hogy a magyar nem emigráns, refugie-fajta. A magyar nem a „lágerek népe", sem nem a világ országútjainak vándora. A magyar nem tud tartósan lelki sérülések és bánatok nélkül barakokban, emeletes ágyakban, közös szalmán, közös paplan alatt lakni, élni, aludni. A magyar az otthon, a család embere, aki csak az övével érzi jól magát és nem idegenekkel. Nyelvének, származásának elszigeteltsége is hozzájárul ahhoz, hogy a magyar a lágerekben, blokkokban csak kutyául érezheti magát.

De az emigrációs életnek lelkibetegségeket előidéző körokozói mellett ott találjuk az anyagi bajok, elképzelhetetlen nyomorúság forrásait. Az *Arbeiter Zeitung* müncheni jelentése német táborlakók hátborzongató nyomorúságára hivja fel a figyelmet. Ha németeknek ilyen sorsuk van Bajorországban, mely a Trizóniának mégis csak mezőgazdaságilag leginkább müvelt és így legjobban ellátott vidéke, akkor milyen sorsot tartogathatnak e zónák lágerei a magyarok számára, akiket a németek sohasem tüntettek ki különleges szeretetükkel? Erre vonatkozóan kérdezzék meg azokat, akik olyan szerencsések voltak, hogy visszaszökhettek az ausztriai, németországi DP-táborokból.

Persze, a megátalkodottak azt válaszolják erre, hogy nem kell okvetlenül lágerbe vonulnia a disszidálónak, magánhelyen is elhelyezkedhet. Igen, tudunk mi is ilyen elhelyezkedésekről. De ez kizárólag parasztgazdaságokban történhetik meg. Mezőgazdasági munkához pedig nem mindenki ért és nem mindenki bírja ki. Másrészről a rabszolgaság kora óta nem szákmányoltak ki még emberi munkaerőt úgy, ahogy azt a magyar disszidálókat, nyugatosokat alkalmazó német és osztrák parasztgazdák teszik. Olcsóbb a magyar munkaerő, mint az állaté, mert ennek bőségesen enni kell adni, de a magyar alkalmazott a gazda kénye-kedvére ki van szolgáltatva és ezért úgy is bánik vele, úgy is dolgoztatja és élelmezi, mint a rabszolgát.

Ez a sors a disszidálók túlnyomó többségének sorsa odakünn. Hogy vannak egyesek, akik boldogulnak, ez a néhány kivétel csak erősíti a szabályt. Sehol sem válnak el egymástól annyira élesen ugyanazon nem-

(Folytatása a 2. oldalon)

Truman elutasította Csangkájsek újabb segélykérését

A kinai helyzettel kapcsolatban a legutóbbi órákban három nagyjelentőségü esemény történt.

1. A *New York Times* nankingi tudósitója azt jelenti, hogy *Truman elutasító választ adott Csangkájseknek.* Közölte, hogy nem vállalhat magára olyan kötelezettséget, amely meghaladja az érvényben lévő katonai és gazdasági segélyprogram keretét, megigérte azonban, hogy a segély folyósitását meggyorsitja.

2. A kanadai rádió Nankingból származó, de *eddig még meg nem erősített* jelentése szerint az amerikai nagykövet Truman megbizásából felhivta Csangkájseket: *igyekezzék tegyverszüneti tárgyalásokat kezdeni a népi demokratikus erőkkel.*

3. Végül a párisi rádió art jelenti, hogy *Truman Wedemeyer tábornokot, a kinai „polgárháború-szakértőt" különleges megbizatással repülőgépen Nankingba küldte.*

Döntő eseményeket várnak a fronton

Ami a front helyzetét illeti, nankingi katonai körökben nagy aggodalommal tekintenek a Pekingbe vezető úton folyó hatalmas csata kimenetele elé. A néphadsereg csapatai most két nagyarányú mozdulatot hajtanak végre és ha ezek találkoznak, a közbezárt kormánycsapatok sorsa megpecsételődik. Szucsautól közvetlenül keletre a nankingi csapatok erősítéseket kaptak, itt a népi erők kitértek az összetüzés elől.

A kinai néphadseregnek egy kisebb csoportja pénteken támadást hajtott végre Peking északi külvárosai ellen, majd egyórás csata után visszavonult. Katonai megfigyelők szerint *ez a rajtaütés nagyobb műveletek bevezetője.*

Szokolovszkij és Bramuglia a berlini helyzetről

Azok a hirek, amelyek *Bramuglia* újabb közvetítő javaslatának elfogadásáról szóltak, koraiak voltak, azonban mai jelentések szerint *Evatt* és *Lie* tovább folytatja közvetítő tárgyalásait. Bramuglia az UNO-rádióban mondott beszédet és kijelentette, hogy *meggyőződése szerint a berlini vita megoldható ó:*

Rendkivül érdekes az a nyilatkozat, amelyet *Szokolovszkij* tábornagy tett a négy berlini főparancsnok között folyt tárgyalásokról. Szokolovszkij határozottan cáfolta azt, mintha a szeptemberi tárgyalások a Szovjet magatartása miatt hiúsultak volna meg. Főleg a brit kiküldött volt az — mondja Szokolovszkij —, aki semmibe sem vette a kapott utasításokat és álláspontját amerikai társa később magáévá tette. *A Szovjetúnió részéről mindig a berlini kérdés pozitiv megoldására törekedtek,* valamennyi érdekelt fél jogosult kivánságainak figyelembevételével. Ez a beállitottság jut kifejezésre a Bramugliának küldött válaszban is.

Véget ért a leszerelési vita

Az UNO közgyülése pénteken befejezte a leszerelési vitát és *43 szavazattal 6 ellenében* elfogadta a többségi javaslatot.

A vita befejezése előtt *Visinszkij* rámutatott arra, hogy az emberiség a legutóbbi háborúban rengeteget szenvedett, tehát a Szovjetúnió nem engedheti meg újabb háború kitörését. Ez a gondolat sugallta a szovjet javaslatokat, viszont a többségi javaslat meg sem emliti az első és leglényegesebb kérdést, az atomfegyverek megtiltását. Visinszkij végül emlékeztetett *Sztálin* generálisszimusz ama kijelentésére, amely szerint *a Szovjetúnió szivesen latna «jó nemzetközi ellenőrzést», ez azonban természetesen nem je-*lentheti az ellenőrzésnek az amerikaiaktól javasolt formáját.

Felvette a bizalmi kérdést a francia kormány

A francia nemzetgyülésen *Duclos* válaszolt a kommunista párt nevében *Moch* belügyminiszternek és határozottan megcáfolta azokat a vádakat, amelyeket Moch a párt ellen emelt. Duclos kijelentette, hogy semmiféle olyan titkos ülést nem tartottak a Román Nemzeti Front párisi székházában, amelyen a francia kommunista párt vezetői jelen lettek volna, és a legcsekélyebb szabálytalanság sem állitható a kommunista pártnak az Északeurópai Kereskedelmi Bankban lévő folyószámlájáról. *Ön hamisitásokat mutatott be, miniszter úr* — mondotta Duclos — *és úgy hazudik, mintha könyvből olvasná.*

Az ülés végén a kormány felvetette a bizalmi kérdést. Szavazás kedden lesz.

*

Egyéb híreink a következők:

1. Az angolok elrendelték a wilhelmshafeni hajógyár felrobbantását.

2. A csehszlovák kommunista párt központi bizottságának ülésén *Gottwald* és *Stransky* nagy beszéde után *Fierlinger* helyettes miniszterelnök, valamint a tájékoztatásügyi miniszter beszámolt a csehszlovák menekült politikusok között mutatkozó bomlási tünetekről.

3. Az amerikai hatóságok megtagadták az osztrák átutazó vizumot Madame *Cottontól*, a Nemzetközi Nőszövetség elnökétől, aki a Szövetség budapesti kongresszusára készült.

Tömeges utcanévváltoztatások a fővárosban

A Közmunkatanács megszünése óta most első alkalommal élt a főváros az utcaelnevezés és utcanévváltoztatás jogával. *Rados* Kornél tanácsnok elnöklésével szombaton ülést tartott a városrendezési bizottság, amelyen bejelentették, hogy az előkészitő albizottság foglalkozott több utcanév megváltoztatásának és több névtelen utca elnevezésének kérdésével. Az albizottság javaslatait, amelyeket a helyi szervek kivánságainak figyelembevételével terjesztettek elő, a városrendezési bizottság is elfogadta. E határozat alapján a következő új utcaelnevezések lépnek életbe.

Az I. kerületi Karátsonyi utcát ezentúl Szabadságharcos-utcának nevezik.

A II. kerületi Darányi Ignác-utca új neve Achim-utca.

A Fillérlépcső elnevezését kiterjesztik a Gábor Áron-utcáig.

A Farkastorki-útból kiinduló lépcsős utca neve Táborhegyi-lépcső lesz.

A Prohászka Ottokár-utca nevét visszaváltoztatják a korábbi elnevezési Papnevelde-utcára.

A Klotild-utca új neve Stollár-utca lesz.

A Zápolya-utcát Vámbéry Árminról nevezték el.

A Gergely Győző elnevezését a Pozsonyi-útig kiterjesztik.

A Bókay-tér új neve — Bókay János érdemei elismerésének további fenntartásával — Ifjúság-tér lett.

A Nagyatádi Szabó-utca nevét szintén visszaváltoztatták a régi Kertész-utca elnevezésre.

Hasonlóképpen a Grassalkovich-utca is visszakapta a régi Szászház elnevezést.

A Mária Terézia-tér új neve Horváth Mihály-tér lett.

A Scitovszky-tér nevét Lőrinc pap-térre változtatták.

A Gróf Haller-utca Hámán Katóról kapta új elnevezését.

A X. kerületi Erdősi-utca elnevezését a Rákos-patakig kiterjesztették.

A Dömsöd-utca nevét a Nagyicce-utcáig hosszabbitották meg.

A X. kerületi Váltó-utcából kiinduló névtelen utcát Vájár-utcának, a Körösi Csoma-úttal párhuzamos névtelen utcát Csille-utcának, az Újhegyi-dűlőben lévő névtelen utcát Bányász-utcának, az Üllői-út 118-tól kiinduló névtelen utcát Albán-utcának, az Üllői-út 120-nál kezdődő névtelen utcát Görög-utcának, a Törökbecse-utcánál kezdődő névtelen utcát Falujáró-utcának nevezték el.

A Papp-Váry Elemérné-utca nevét Pap Károly-utcára változtatták.

A Baloghvár-utca nevét a Felvinci-útig terjesztették ki.

A Törökbálinti-út 25. számnál kezdődő névtelen utca neve Dalos-utca, a 39. számnál kiinduló névtelen utca neve Festő-utca, az 51. számnál kiinduló névtelen utca Szobrász-utca, a 38. számnál végződő névtelen utca Színész-utca lett.

A Vörös Hadsereg útja 44. számnál kiinduló névtelen utca neve Fuvola-utca.

Az Ágnes-út 13. számnál kiinduló az Üttörő Vasúthoz haladó útvonal neve Üttörő-utca.

A Galgóczy-utca 27. számnál kezdődő névtelen utca Gádoros-utca.

A Láng László-utca nevét Láng-utcára változtatták.

A Madarász Viktor-utca 37. számnál kezdődő névtelen utca neve Mesgye-utca, a 35. számnál kezdődő névtelen utca Ásó-utca lett.

A Faludi-u. 14. sz.-nál kezdődő névtelen útvonal Szántó-utca.

A Gyöngyösi- és Babér-utca között ezekkel párhuzamosan haladó névtelen útvonal Bölcső-utca.

A Babér-utca 18. számnál kezdődő névtelen útvonal Kaszörűs-utca, a 30. számnál kiinduló útvonal Vető-utca.

A Göncöl-utca 28. sz. háznál végződő névtelen útvonal Gáspár-utca.

A Máglya-utca elnevezést kiterjesztették a Göncöl-utcáig.

A József Attila kertvárosban lévő névtelen teret Nász-térnek nevezték el.

A Zichy Géza-utca nevét — a nagynevű zongoraművész emlékének tovább megbecsülésével Zene-utcára változtatták.

A Nemzetes-utca új neve Élmunkás-utca.

A Novara-utca nevét Tervutcára változtatták.

A Nürnberg-utca Bokányi Dezsőről kapta új elnevezését.

Az Istvánmezei-útnál kezdődő névtelen utca neve Labda-utca lett.

Az Élmunkás-utca 40. számnál kezdődő névtelen utca Kecel-utca lett.

A Dongó-utcánál kezdődő névtelen köz neve Ócsa-köz.

A még ki nem épült XI. kerületi Ajnácskő-utca elnevezést megszüntették.

A főváros részletesen megindokolta az új utcaelnevezéseket. A közeli hetekben még néhány névváltoztatást terjesztenek a bizottság elé és ezzel — legalább is igérik — hosszú időre lezárják az utcanevek változtatásának folyamatát.

Megnyilt a Magyar Munkásmozgalmi Intézet

Szombaton délben nyilt meg ünnepélyes formák között a Fő-utca 1. szám alatt a Magyar Munkásmozgalmi Intézet, ahol múzeumot és könyvtárat létesitettek. A megnyitáson, amely ünnepélyes formák között történt, megjelent *Szakasits* Árpád köztársasági elnök, *Dinnyés* Lajos miniszterelnök, a kormány tagjai közül *Gerő* Ernő, *Kossa* István, *Kádár* János, *Olt* Károly, *Ries* István, *Vas* Zoltán, *Erdei* Ferenc miniszterek, *Nagy* Imre, az országgyülés elnöke, valamint a magyar társadalmi és politikai élet kitünőségei közül nagyon sokan. Részt vett az ünnepségen *Luka* László román pénzügyminiszter is. *Révai* József mondott ünnepi beszédet.

— A Magyar Munkásmozgalmi Intézet megalapitása és megnyitása — mondotta *Révai* József — jelentős eseménye a magyar közéletnek. Duplán jelentős, mert ez a megnyitás egybeesik a Kommunista Párt megalapitásának 30. évfordulójával. A Magyar Munkásmozgalmi Intézet pártintézmény.

— 1919 óta sokat tanultunk a magunk hibáiból és nemzetközi tapasztalatokból. De akárhogy változott és fejlődött is a világ és vele a mi pártunk harminc esztendő alatt: az alapkérdésekben ugyanazt valljuk, mint amit vallottunk 1918-ban és 1919-ben.

— A Kommunista Párt maradt, ami volt, az osztályellenséggel szemben való kérlelhetetlenségnek, a szocializmus, a kommunizmus megvalósításáért folytatott harcnak, a proletár nemzetköziségeknek, a Szovjetúnióhoz való hűségnek, a marxizmus, leninizmus forradalmi tanításainak a pártja.

Révai azután rámutatott a magyar munkásság üldöztetésére. Hangsúlyozta, hogy a forradalmi ellenzék, a meg nem alkuvó ellenzék huszonöt éven át egy volt: a kommunista párt. A kisgazdapárt, az *Eckhardt* Tibor és *Nagy* Ferenc, valamint *Keresztes-Fischer* jóvoltából ugyanúgy a Horthy-rendszer tartalékereje volt, mint a szociáldemokraták, *Peyerék* jóvoltából. Az hogy a kisgazdapárt nem maradt meg Horthy és Keresztes-Fischer pártjának, az a kommunistákkal együttdolgozó Bajcsy-Zsilinszky Endrének és követőinek köszönhető, *Rákosi* vezetésével végezte el a kommunista párt azt a munkát, amelynek sikeres befejezése demokráciánknak, de az utolsó harminc évnek is legnagyobb vívmánya.

A budapesti szovjet nagykövetség köszönete

A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének magyarországi nagykövetsége, a szovjet kormány megbizásából, köszönetét fejezi ki az összes társadalmi, párt- és szakszervezeteknek, kollektiváknak, úgyszintén egyes személyeknek a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 31 éves évfordulója alkalmából a szovjet kormánynak és J. V. *Sztalin* generalisszimusznak küldött üdvözletükért és jókivánságukért.

Tizenkét évre itéltek egy kiskorú rendőrmerénylőt

Szombathelyi telefonjelentés:

A kalocsai államvédelmi rendőrség eljárást indított *Révész* Máté Domonkos 19 éves fiatalember ellen, aki nemrég tért vissza hadifogságból és a volt Hadifoglyok Bajtársi Szövetségében rendszeresen szidalmazta a demokráciát. Révésznek sikerült megszöknie Kalocsáról. Útját nyugat felé vette, de Szentgotthárdnál elfogták és mivel kellőképpen nem tudta igazolni magát, bekisérték a rendőrségre. Révész az őrszobában egy balatt pillantott meg, felkapta a teljes erejével a közelében lévő rendőrre sujtott, aki eszméletét vesztette. A baltás merénylő ezután még az őrszobában tartózkodó másik rendőrt is leütötte és futásnak eredt. Riadóztatták a szentgotthárdi rendőrséget, amely rövid hajsza után elfogta Révészt.

A szombathelyi törvényszék statáriális tanácsa szombaton délelőtt tárgyalta a fiatalkorú bűnöző ügyét, akit szándékos emberölés kisérletével vádolt az ügyészség. A bíróság Révészt **12 évi fegyházra itélte.**

Pester Tageblatt 1843

Kleine Stadtpost.

(Ofen.) Das prachtvolle Tagstheater des Herrn Director Huber, der sich schon an und für sich durch Errichtung dieser Baute ein besonderes Verdienst erworben, wird Heute mit dem vielbeliebten Vaudeville:

„Marie, die Tochter des Regiments"

eröffnet werden. Wir dürfen den Besuchern, die sich zweifelsohne in gedrängten Schaaren einstellen werden, eine genußreiche Unterhaltung im Voraus versprechen.

(Pesth.) Die Civilschwimmschule des Herrn Kammermayer mit einem neuen Apparate versehen. — Unter den vielen, im Gefolge der schönern Jahreshälfte neuerdings ins Leben tretenden Anstalten, die in diätetischer wie hygiastischer Beziehung so vielen Genuß gewähren, und deren Eröffnung man mit Ungeduld entgegenharrt, gehört die der Schwimmschulen gewiß in die erste Reihe. Um aber dieses Institut, das bis jetzt in allen seinen Einrichtungen wenig zu wünschen übrig ließ, auf den Gipfelpunkt der Vollkommenheit zu bringen, hat der verdienstreiche und energievolle Unternehmer durch den ausgezeichneten Brückenbaumeister Clark einen eben so ingeniösen, als kostspieligen Apparat anbringen lassen, wodurch jegliche Gefahr des Ertrinkens beseitigt wird, indem mittelst dieser Vorrichtung nicht nur die Entfernung der Schwimmenden aus dem durch das Schwimmlocale bedingten Wasserraume unmöglich gemacht wird, sondern durch welche Maschine die innerhalb des Netzes selbst befindlichen, durch irgend einen Zufall untersinkenden Individuen (und wären es auch hunderte zugleich) im Momente vermittelst eines Druckes der Maschine auf die Oberfläche gebracht werden. Wir sind überzeugt, daß dieses neue Opfer des wackern Unternehmers nach Verdienst gewürdigt, und der Zuspruch in diesem Jahre ein noch stärkerer werden wird, um so mehr, als Herr Kammermayer, die Bequemlichkeit seiner Abonnenten berücksichtigend, und die Anstalt dem Mittelpunkte der Stadt stets näher zu rücken bemüht, in diesem Jahre die Schwimmschule nahe am Brückenbauplatze aufgestellt hat.

— Der durch das neulich stattgefundene Brandunglück so hart bedrängte Kunstreiter Wolff wird Morgen im Neugebäude (k. k. Artillerie-Kaserne) noch eine Production sammt Wettrennen geben, und wendet sich in seiner Anzeige an den Edelsinn des Publikums, das er zum zahlreichen Besuche auffordert. Es wäre überflüssig diese Appellation an die Großmuth unsrer Bevölkerung durch weitere und dringendere Empfehlung unterstützen zu wollen. Es werden hoffentlich alle Plätze von Zuschauern dicht besäet sein.

— Von Seite des Pesther Kunstvereins wird Sonntag am 14. Mai l. J. Vormittag um 9½ Uhr, wegen der vorzunehmenden Wahl des Vereinblattes für das Jahr 1844; ferner wegen der Art und Weise einer neuerdings zu veranlassenden Subscribenten-Sammlung für die nächstfolgenden Vereinsjahre, und endlich wegen Entscheidung anderer wesentlichen Vereinsgegenstände — in den Localitäten des adelichen Casino's eine allgemeine Versammlung abgehalten werden, wozu die pl. t. verehrten Vereinsmitglieder zahlreich zu erscheinen geziemend eingeladen werden. Auf Anordnung des leitenden Ausschußes

Alexander Ritter,
Vereins-Secretär.

— Zum Vortheile des vielbeschäftigten Schauspielers J. Treumann wird Montag im deutschen Theater eine neue Posse von Nestroy, betitelt:

„Liebesgeschichten und Heiratssachen"

zur Aufführung kommen.

— Montag wird zum Vortheile der Mad. Lendvay zum Erstenmale im Nationaltheater gegeben:

„Páris éjjel."

Volksdrama in 5 Aufzügen, von Dupenty und Cormon, übersetzt von B. Egressy.

Aemtliche Anzeigen.

Wechselgerichtliche Vorladung.

4463. Ignaz Kohn, dessen Aufenthalt unbekannt ist, hat sich den 13. Juni d. J. Früh um 9 Uhr zur Verhandlung der gegen ihn durch Peter Fischer pto. 112 fl. 51 kr. C. M. anhängig gemachten Wechselklage vor dem Pesther k. Wechselgerichte erster Instanz einzufinden.

Gegeben zu Pesth am 1 Mai 1843 aus der bei dem k. Wechselgerichte erster Instanz abgehaltenen Rathssitzung.

Lizitation.

Zufolge einer Anordnung des löbl. Pesther Wechselgerichtes werden den 8. Mai um 9 Uhr Vormittags in der drei Trommelgasse im Hause zu den drei Trommeln verschiedene Mannskleider an den Meistbietenden lizitando verkauft.

Lizitation.

In Folge wechselgerichtlichen Bescheides Nr. 3801 werden den 24. Mai l. J. Vor-

(1) im Lande Oesterreich unter der Enns befindliche unbewegliche Vermögen des Stephan Edlen v. Medgyaszay, k. k. priv. Großhändler unter der protocollirten Firma: St. Medgyaszay gewilligt worden.

Daher wird Jedermann, welcher an erstgedachte Verschuldeten eine Forderung zu stellen berechtigt zu sein glaubt, anmit erinnert, bis den 5. August 1843 die Anmeldung seiner Forderung in Gestalt einer förmlichen Klage, wider den Doctor Theobald Rizzi als Vertreter der Concursmasse, für dessen Substituten Doctor Bätsches bestellt worden ist, bei diesem k. k. n. ö. Landrechte einzureichen, und in dieser nicht nur die Richtigkeit seiner Forderung, sondern auch das Recht, Kraft dessen er in diese oder jene Classe gesetzt zu werden verlangt, zu erweisen. Nach Verfließung des erst bestimmten Tages wird Niemand mehr angehört werden, und diejenigen, die ihre Forderung bis dahin nicht angemeldet haben, sollen in Rücksicht des gesammten beweglichen, und im Lande Oesterreich unter der Enns allenfalls befindlichen unbeweglichen Vermögens des oben benannten Verschuldeten, in so weit es die Gläubiger, die sich melden werden, erschöpfen, ohne Ausnahme auch dann abgewiesen werden, wenn ihnen wirklich ein Compensationsrecht gebührte, oder wenn sie ein eigenes Gut von der Masse zu fordern hätten, oder wenn auch ihre Forderung auf ein ligendes Gut des Verschuldeten vorgemerkt wäre, der-

Clark Adam

Einladung in das Bartfelder Bad.

Unterzeichneter läßt hiemit an ein pl. t. hohes Publicum seine ergebenste Einladung zur nächsten Saison in das seit jeher berühmte Bartfelder Mineralbad, das bereits seit einigen Jahren auch eine kalte Wasserbadanstalt besitzt, ergehen, und verspricht allen seinen hochverehrten Badegästen ihren Aufenthalt daselbst recht angenehm zu machen. Für Gesunde und Kranke ist durch eine wohlbestellte Küche und einen reichen Keller gesorgt, worüber billig taxirte Tarife sowohl in dem Speisesaal als auch in Privathäusern vorzufinden sind.

Mit Vorbestellungen der Quartiere beliebe man sich an den unterthänigst Gefertigten zu wenden. — Bartfeld, den 1. Mai 1843.

Christoph Siebert,
Bartfelder Bad-Arendator.

Ein Quartier

von acht Zimmern, einem Salon sammt allen dazu gehörigen Bequemlichkeiten ist im Donaubade Nr. 24 täglich zu verlassen. Auch kann selbes auf Verlangen abgetheilt, und hievon der Salon sammt zwei Zimmern ohne Küche separat vergeben werden.

Sommerhosen-Stoffe

zu 48 kr., 1 fl., 1 fl. 6 kr. und 1 fl. 12 kr. CM. per Hose,
(auch feinere bis zu 3 fl. 48 kr.) ferner:

wohlfeile Frauenkleiderstoffe u. Tüchel

sind frisch angekommen in der Niederlage des Gefertigten in Pesth in der großen Brückgasse, dem Theater gegenüber, beim „englischen Wappen."

W. Wilh. Iszer.

Weingärten- und Hausverkauf in Ofen.

Es wird hiemit bekannt gemacht: daß die zur weil. Stephan Dömötör'schen Verlassenschaftsmasse gehörende Grundstücke, nämlich ein Haus in der Wasserstadt, Hauptgasse Nr 151, ein Haus in der Christinenstadt neben der Kirche Nr. 43, dann Weingärten im Burgerberg, Martinberg, Kreidenbruch, Franciscsiberg und Marxengraben sammt hier anstoßenden kleinen Acker am 20. Mai l. J. im Grundbuchamte der k. freien Hauptstadt Ofen auf eigenes Verlangen der Erben lizitando veräußert werden.

Sämmtliche Realitäten sind theils ihres guten Zustandes, theils vortheilhafter Lage wegen, besonders aber das erwähnte Haus in der Wasserstadt aus Rücksicht der Nähe zur künftigen Kettenbrücke jedem Kauflustigen anzuempfehlen.

Anzeige.

Zu einem ganz gefahrlosen und lebhaft gehenden Geschäfte in Pesth wird ein Gesellschafter mit einer Einlage von 800 fl. C. M. gesucht, und ihm die Führung desselben ohne Einmischung des Eigenthümers allein übertragen. Nähere Auskunft ertheilt die Expedition dieses Blattes.

Beachtenswerthes für Schafzüchter.

Erzebanst Gefertigter bringe hiemit zur Kenntniß, daß ich mein kaltes Wollwaschmittel mittelst eines Arcanums in so hohem Grade verbesserte, daß mit einem Centner 3000 Schafe blank weiß gewaschen werden können, wozu man von der warmen zwei Centner benöthigen würde.

Da ich dies kalte Product zu eben den Preis gebe als sonst das warme, so ist schon beim Ankauf das Product eine Ersparung von 100 Procent, was meines Erachtens eine Beachtung verdient, und jeden pl. t. Herrn Schafzüchter mächtig ansprechen müsse.

Die genauen Beschreibungen, wie und mit was das Arcanum, was in einem jeden Sack dem Product separat beigepackt ist, aufgelöset werden muß — dann die Anwendungsmethode wie damit die Schafe in großer Anzahl gewaschen werden müssen, werden mit dem Product verabfolgt.

Der Herr Oeconomierath Ber. Pötri, Besitzer der echt spanischen Schäfereien zu Theresienfeld in Oesterreich, untersuchte mein kaltes Product mehrfach, und hat das obbesagte Resultat erlangt.

Ebenso haben auch mehrere um die Schafzucht hochverdiente Männer im Vaterlande dieses mehrfach geprüft, und die oben erwähnten Resultate gleichmäßig befunden, was sie auch glaubwürdig bestätigen. — Pesth im Monat Mai 1843

J. A. Preys,
Arzneikräuterhändler, wohnhaft Leopoldstadt, drei Kronengasse Nr. 270.

Allein zu bewohnende Herrschaftswohnung,

Göttergasse, Nr. 185, bestehend aus 10 Zimmern im 1. Stock, 2 zu ebener Erde, 1 Hafer- und Heuboden, 1 große Küche, Speis, Holzlage, Keller, 2 Stallungen auf 7 Pferde, Wagenschupfen für 4 Wägen und Gartenbenutzung täglich zu beziehen. Nähere Auskunft ertheilt der Hausmeister allda. Auch kann das ganze Haus vermiethet werden. Die untern Räume sind: 2 große auf die Gasse gehende Zimmer, welche auch zum obern Quartier gegeben werden können, 2 große Keller auf 4000 Eimer Weine, 3 Magazine nebst noch einem Schüttboden.

Das freundliche Sommerlokale in der innern Stadt, Schiffgäßchen, bei den drei Raben

habe ich mit allen Conforts versehen, für das hochgeehrte Publicum neu restaurirt, und werde dasselbe Samstag den 6. Mai Abends eröffnen.

Es werden den ganzen Sommer hindurch Mittag und Abend schmackhaft zubereitete, täglich frisch gekochte Speisen credenzt, so wie echte und unverfälschte Getränke, Bier und Wein stets frisch gereicht werden. Achtungsvoll

Johann Resler.

Gewölb-Veränderung.

Die

Pesther Tageblatt.

Vierter Jahrgang.

Pränumerations-Bedingnisse:
Für Pesth und Ofen: Halbjährig 4 fl. 30 kr., mit täglicher Zusendung 5 fl. Conv. Münze; für Auswärtige im Inlande; mit täglicher Postversendung 6 fl. 24 kr., mit wöchentlicher zweimaliger Postversendung 5 fl. Conventions Münze; Pränumeration übernimmt Gustav Heckenast's Buchhandlung in Pesth und sämmtliche Postämter.

Einrückungs-Gebühren:
Für den Raum der gespaltenen Petit-Zeile 3 kr., bei oftmaliger Insertion 2 kr. C. M. Beilag-Gebühr für ein Quartblatt 1 fl., für einen halben Bogen 1 fl. 30 kr., für einen ganzen Bogen 2 fl. Conventions Münze. Beilagen und Inserate sind in der Expedition dieses Blattes, Waiznergasse Nr. 15., dem Hotel Palatin gegenüber rückwärts im Hofe abzugeben.

№ 204. Sonntag, den 28. August. **1842.**

Schwert und Ring.

Scenen aus dem sechzehnten Jahrhundert.

(Schluß.)

Die Kunde von der geheimnißvollen Ermordung Lannoy's hatte sich mit Blitzesschnelle in Brüssel verbreitet. Mit Entsetzen glaubte man, die Zeiten nächtlichen Raubes und Mordes seien wiedergekommen, wo Niemand sicher durch die Straßen wandeln konnte. Indessen, an einen Raubmörder war in diesem Falle nicht zu denken; die Börse und die goldene Halskette des Ritters waren unangetastet geblieben. So mußte wohl irgend eine Privatrache die Ursache dieser blutigen That gewesen sein, oder Eifersucht, gekränkte Ehre vielleicht, die hier, nach echt spanischer Weise, ihr Opfer gefordert hatte. Doch wozu sich in zweifelhaften Vermuthungen ergehen? Steckte nicht in der Brust des Getödteten der Degen mit Herrman von Rossems Wappenzeichen? Wer aber konnte die Schöne sein, um welche ein so angesehener Edelmann, wie Lannoy, mit dem Pagen des Herrn von St. Aldegonde die Waffen messen mochte?

Umsonst bemühten sich die Bewohner der Stadt, das Geheimniß zu erforschen; denn von den Untersuchungen des Amtmanns über den Vorfall verlauteten nur unbestimmte Gerüchte. Nur hie und da behauptete man: die schönen Augen der Edeldame von Baude haben dieses Unheil angerichtet.

Es war ungefähr einen Monat nach dieser Begebenheit, als die Bewohner von Brüssel die schauderhafte Gewißheit erhielten, daß auf dem großen Markt vor dem Rathhause eine Hinrichtung stattfinden werde, gerade an demselben Platze, wo einige Jahre später die edlen Häupter der Grafen Egmont und Horne fallen sollten.

Das Gerüst war aufgeschlagen, und seit frühem Morgen wogte die Menge der Neugierigen umher, die den furchtbaren Augenblick kaum erwarten konnten. Sehr getheilte Gefühle gaben sich über das blutige Gericht kund, das über Lannoy's Mörder ergehen sollte; die Einen bedauerten ihn im Grund des Herzens; die Andern meinten, er habe sein Schicksal verdient.

Der Zeiger am Zifferblatte der Rathhausuhr hatte so eben die neunte Stunde erreicht. Die lauten, gemessenen Schläge der Glocke tönten über den Platz hin, da nahm das Gemurmel und das Schreien unter dem Volk plötzlich ein Ende; düsteres, banges Schweigen trat ein. Man hätte das Klopfen der Herzen, man hätte die beklommenen Athemzüge vernehmen können.

Das Thor des Stadthauses wurde geöffnet; alle Blicke richteten sich auf das Thor, denn ein schrecklicher Zug, ein Geleite des Todes, sollte aus diesem Thor kommen. Zuerst erschien ein Trupp Soldaten in blauen Waffenröcken, mit Piken bewaffnet; in ihrer Mitte sah man das blasse Angesicht eines jungen Mannes, welcher, von einem Dominikanermönch gestützt, daherschritt; ihm folgte ein Mann im rothem Mantel und zwei Knechte, wiederwärtige, unheilbringende Gestalten. Zuletzt folgte noch ein Haufen blauer Piknträger. Langsam bewegte sich der Zug dem Gerüste zu. Tiefgerührt betrachteten die Nahestehenden den bleichen Jüngling, der indeß fest und ergeben, mit sicherem Fuße seinem Lose entgegenging.

„So jung zu sterben, zu sterben, wenn man kaum zu leben anfängt!" sagten Viele, von Mitleid ergriffen.

„So zu enden, wenn einer so glücklich hätte sein können unter den Glücklichen der Erde!"

„Wie schön er ist, trotz der Todtenblässe seines Gesichtes, wie wohlgebaut, sein Haar so voll und schwarz, das Auge feurig, noch voll jugendlichen Muthes!"

„Mehr als eine Dame am Hofe unserer gnädigsten Statthalterin wird heute den Edelknaben des Herrn von St. Aldegonde beweinen!"

„Das Fräulein von Baude gewiß!"

„Und keine jener edlen Frauen hat ihn von diesem Tode retten können?" fragte ein Bürger.

„Keine," gab man zur Antwort. „Denn die Macht Derer von Lannoy ist seit der Schlacht bei Pavia so gewaltig, daß alle Versuche an ihr zu Wasser werden."

Das Gespräch brach ab; denn der Zug stand am Fuße des Schaffots. Herrman von Rossem schickte sich an, die Stufen hinabzusteigen, indem er fortwährend den Arm des Priesters gefaßt hielt.

Ein grausiges Stillschweigen lagerte sich über die Volksmenge; ja, es war, als wenn mit der bangen Erwartung des verhängnißvollen Moments die Stille wuchs und immer tiefer in jeden Busen drang. Alle durchfuhr ein elektrischer Schlag, als man den Scharfrichter das Beil in die Hand nehmen sah, während der Verurtheilte kniend den Kopf auf den Block legte, indeß der Diener des Hochgerichts schon seinen weißen Stab erhob, um dem Mann im rothen Mantel das Signal zu geben. Da brach aus der Todesstille, die über dem Volke herrschte, aus Aller Mund zu gleicher Zeit der Schrei hervor:

„Halt ein, halt ein!"

Der Henker erbebte, und der Gerichtsdiener hatte nicht den Muth, zu rufen: „Hau zu!"

Verwundert wandten sich alle Blicke nach der Hügelstraße zu; die Volksmassen thaten sich auseinander, um einem jungen Weibe Platz zu machen, das, weiß gekleidet, den Kopf mit einem Blumenkranz geschmückt, auf das Schaffot zueilte.

„Platz für die Jungfrau, welche kommt, das Leben des Verurtheilten zu lösen!" rief das Volk.

„Sie hat das Recht, Leben und Freiheit für ihn zu fordern, wofern sie gesonnen ist, ihn zum Ehegemahl zu nehmen, das ist ein alter Brauch!" riefen einige mit Ungestüm.

Die Menge klatschte Beifall, Freudengeschrei begrüßte die wunderbare Retterin, und der Platz, noch eben zu einem gräßlichen Schauspiel bestimmt, donnerte von dem Jubel vieler tausend Kehlen.

Unterdessen war die Jungfrau an dem Fuße des Blutgerüstes angelangt. Da versagten ihr die Kräfte, ihr Fuß bebte zurück, als er die erste Stufe berührte, sie schwankte und sank zusammen.

„Engel des Himmels!" rief Herrman aufspringend.

Er hatte sie erkannt, es war Amalie, die Geliebte, um deretwillen er seinen Kopf dem Henkersbeil preisgegeben hatte. Als die Ohnmächtige wieder zu sich gekommen war, fragte sie der Gerichtsdiener:

„Weib, was kommt Ihr, hier zu thun und zu begehren?"

„Ich komme, um dieses Mannes Leben zu fordern, auf daß er mein Gatte, mein Herr und Gebieter werde," antwortete die Jungfrau mit erlöschender Stimme.

„Herrman von Rossem" nahm darauf der Amtmann das Wort, „willigst Du ein, das Weib zur Ehe zu nehmen, welches Dich zum Gemahl verlangt?"

„Wenn sie den zweifachen Ring der Verlobung in Händen hat, werd' ich mit Freuden einwilligen, sie zum Ehegemahl zu nehmen!" gab der Jüngling zur Antwort.

„Nimm hier das Pfand unseres Bündnisses!" sprach das Mädchen und steckte dem jungen Mann den Ring auf den Finger.

„Herrman von Rossem, Du bist frei, im Namen des Kaisers!" sprach der Amtmann mit lauter Stimme; „Henker, der Mann da ist nicht mehr Dein!"

„Hoch lebe der Kaiser!" erscholl es wie aus einem Munde.

Wir überlassen es dem Leser, sich Herrmans Entzücken und die Gefühle seiner Geliebten vorzustellen, als die Beiden in diesem Augenblicke, an diesem Orte, in dieser Versammlung sich wiederfanden. Während das Volk jauchzte und mit erhobenen Händen und Hüten ihnen zuwinkte, blieben sie sprachlos sich umarmend, ohne die Scene wahrzunehmen, in deren Mitte sie standen.

Noch an demselben Abend wurden die Liebenden vor dem Altar in der kaiserlichen Schloßkapelle verbunden. Die Prinzessin Margaretha, gerührt durch die seltene Handlung der Liebe, ward ihre Beschützerin. Die Chronik, aus der diese Geschichte entlehnt ist, meldet uns, daß Herrman und seine Gattin sich in's Innere des Limburger Landes zurückzogen, wo sie eines stillen, ungetrübten Glückes genossen.

Ungarn und Siebenbürgen.

⁂ Kronstadt. Se. Excellenz der hochwürdigste Landesbischof Herr Nicolaus **Kovács** von **Tusnád**, hat wieder einen neuen Beweis seines hochherzigen Strebens, die Bildung der Jugend auf das Kräftigste zu befördern, gegeben. — Mittelst hohen Erlasses vom 8. August l. J. haben Se. Excellenz zur bessern Dotirung der bei den neuerrichteten Kronstädter römisch-katholischen Lateinschulen angestellten Professoren neuerdings 1000 fl. W. W. als Stiftung zu schenken geruht — und somit dieser schönen Anstalt eine festere Stütze gegeben.

— Die neuesten brieflichen Nachrichten lauten dahin; daß Se. Majestät mit a. h. Resolution die Sprachangelegenheit im Großfürstenthume Siebenbürgen dahin zu erledigen geruht haben: daß die ungarische Sprache als Geschäftssprache eingeführt werde, die Gesetze jedoch ungarisch und latein in Zukunft abgefaßt — so wie in zweifelhaften Fällen nach dem lateinischen Wortlaute ausgelegt und entschieden werden solle. Die sächsische Nation verbleibt in **Statu quo**: d. i., dieselbe kann sich in ihrem Mittel der deutschen, an das h. Gubernium und die übrigen Stellen der lateinischen Geschäftssprache bedienen. — Auch bleibt es ihr unbenommen in ungarischer Sprache zu correspondiren.

(Sieb. Wochenblatt.)

Bazar für ernste und heitere Laune.

Eine Prüfung.

Der Engländer Howe besaß ein unermeßliches Vermögen und war überdieß ein geistreicher Mann; er verheirathete sich mit Miß Julie Mallet, einem schönen Mädchen. Am Hochzeittage, nachdem er bei dem Frühstücke noch behauptet hatte, man könne nie auf die Liebe

und Treue einer Frau zählen, sagte er zu der seinigen, er müsse in Geschäften einen Gang machen. Mehrere Stunden darauf schickte er ihr ein Briefchen, in welchem er meldete, dringende Geschäfte riefen ihn sogleich nach Holland. Mad. Howe hoffte, diese Abwesenheit würde nicht von langer Dauer sein, aber sie irrte sich, denn sie hörte siebzehn Jahre nichts wieder von ihrem Gatten. Howe war indeß nicht abgereist; er nahm vielmehr eine kleine Wohnung am Ende derselben Straße, in welcher seine Frau wohnte, legte sich einen andern Namen bei und war, da er erst kurz vorher nach London gezogen, völlig unbekannt. In der Nähe des Hauses seiner Frau befand sich ein kleines Caffeehaus, das er öfters besuchte und wo er nach drei Jahren in einem Journale las, seine Frau habe sich an das Gericht gewendet, damit dasselbe die Angelegenheiten ihres Mannes ordne, der verschollen sei. Er folgte den Gerichtsverhandlungen, die sich nach dem Wunsche der Frau endigten, mit großer Aufmerksamkeit. Es vergingen wieder viele Jahre und seine Frau nahm ihre Wohnung bei einem gewissen Satt, den Howe in dem Caffeehause hatte kennen lernen und in dessen Hause er nun auch ein Zimmer miethete. Dieses Zimmer stieß an das Wohnzimmer der Mad. Howe und er konnte fast Alles hören, was da gesprochen wurde. Am siebzehnten Jahrestage ihrer Verheirathung erhielt endlich Madame Howe, als sie eben mit ihrer Schwester bei Tische saß, einen Brief ohne Namensunterschrift, in welchem sie ersucht wurde, sie möge sich am nächsten Abende an einer bestimmten Stelle in dem James-Parke einfinden. Sie übergab das Briefchen ihrer Schwester und sagte: „ob ich gleich alt geworden bin, habe ich doch immer noch Anbeter." Die Schwester besah den Brief aufmerksam und rief endlich: „es ist die Hand Howe's!" Die Frau, die ihren Mann wirklich geliebt hatte, sank in Ohnmacht. Man kam überein, daß sie am nächsten Abende mit ihrer Schwester und ihrem Schwager zu dem Stelldichein gehen sollte. Kaum waren sie fünf Minuten dort, als Howe ohne alle Verlegenheit erschien, mit seiner Frau sprach, als habe er sie erst den Tag vorher verlassen, sie küßte, ihr den Arm gab und mit ihr nach Hause ging. Jetzt leben sie glücklich mit einander, und Howe ist von seinem Wahne zurückgekommen, daß es keine treuliebenden Frauen gäbe.

Journalistischer Mischmasch.

— In dem Dorfe Vilmersur-Nicole feierte kürzlich ein junges Paar seine Hochzeit. Nachdem man den ganzen Tag tüchtig gezecht hatte, fing der Gatte, ein Maurer, ohne alle Veranlassung plötzlich des Abends an, sein Weib durchzuprügeln wie wahnsinnig. Die Aermste weinte, fiel auf die Knie und rief alle Heiligen an; allein je mehr sie schrie, desto ärger drosch der zärtliche Gespons auf sie los. „Was hab' ich dir denn gethan?" fragte die Mißhandelte schluchzend, „daß du mich schlägst wie ein Toller?" — „Du hast mir nichts gethan," antwortete der Wütherich; „aber du sollst dir einstweilen vorstellen können, wie es dir gehen würde, wenn es dir jemals einfiele, mir wirklich etwas zu thun!"

— (Heiratsgesuch.) Der „Berliner Figaro" enthält Folgendes: Abstracter Wissenschaft obliegender, gewöhnlichen Lebens gefordert, niedern Geschäften Muße zu widmen nicht Raum geben könnender noch wollender Mann, vernunftgeregelten Ansprüchen bescheidenst entsprechender Bemittlung sucht, was lieb ihm, dem, von niederem, nackte Selbstsucht heischendem Welttrieb unbeherrscht, Einfältiges, Gemüth, Selbsttreue, in anmuthiger Form classischer Bildezeit naturvoll wandelnd, liebenden wollenden, Tempel sein kann, still friedlich, mäßigender, heiter genügender Liebe. Wunsch, was Bedingung — kann ja kein sterblicher Mann jetzlebenden eigenen Wollens, fremden Begehrens bewußt, verargen — neben Liebe, disponibles Vermögen, wenn nur 30, besser 40 Tausend Gulden, besser Thaler, unantastbare, zinsgewährende, verheißende Jungfraun, Witwen, müd einsamen Trachtens, scheuend Verjährung, vertraunvoll Adressen geben dem Comptoir des Berliner Figaro sub X wollen.

— „Du Versener, hör mal!" rief ein Theaterarbeiter während der Probe, in der sich ein Tenorist producirte, zu einem anderen, „hör' mal die Stimme! Dunnerwetter! des kannste mir jloben, mit die Stimme kommt der Mensch durch die janze Welt." — „Na höre! wie meenste'n des?" — „Ick sage dir: mit die Stimme komme der Mensch durch die janze Welt. Den behält keen Theater."

Kleine Stadtpost.

Pesth. Nachstehendes ist der wörtliche Inhalt der unter dem Grundstein der „Ofner-Pesther Kettenbrücke" niedergelegten Urkunde:

A' Duna partjait Buda és Pest városai közt egybeköttendő állóhíd minélelőbbi létesitésének eszméjét Széchenyi István gróf eleinte néhány buda-pesti 's egyéb honi lakosok magány körében, később „Buda-pesti Hídegyesület" címe alatt alakult társaság előtt pendítvén meg, az e' czélra szolgálható adatok gyüjtéséhez fogott; ugyan e' végett 1832-ik évben Andrásy György gróffal Angliát is meglátogatta, és az ott tapasztaltakat, saját véleményadással kisérve, illy czím alatt „Gróf Andrásy György és Gróf Széchenyi Istvánnak a' Budapesti Hídegyesülethez irányzott Jelentése, midőn külföldről visszatérének, Pozsonyban 1833" külön röpiratban közrebocsátá. A' tárgy ekkép érlelve és előkészítve végre az akkori országgyülés elibe került, hol az a' haza jólétét gyarapitó köz intézetek mindenkori buzgó elősegitője, fenséges császári királyi ausztriai örökös főherczeg József Antal János, Magyarország szeretve tisztelt nádora 's helytartója és az országosan egybegyült rendek által pártoltatván, dicsőségesen uralkodó felséges Ötödik Ferdinánd Magyarország apostoli királya legfelsőbb helybenhagyása hozzájárultával, keletkezett az 1836-iki XXVI-ik törvényczikk, mellynél fogva Buda és Pest közt álló-hídnak részvénytársaság utján leendő épitése elhatároztatott, és a' tárgy minélelőbbi valósitása végett országos küldöttség lön kinevezve. A' hon javát 's diszét czélzó ujszerű törvény rendeletének életet adandó, hodosi és kizdiai báró Sina György Buda és Pest városai közt függő lánczhídnak, saját vezérlete alatt alakitandó részvénytársaság költségén és William Tierny Clark angol müvész terve szerint 's igazgatása alatt leendő fölépitésére ajánlkozván, ez iránt az országos küldöttséggel 1838-ik évi september 27-kén az 1840-iki XXXIX-ik törvényczikk által is később teljes erejünek nyilvánitott szerződést kötötte. Az ennek következtében 1839-iki october végével megkezdett épitési munkák azóta szakadatlanul haladván, e' lánczhíd

Talpkövét

ma augustus 24-ikén 1842-ik évben, dicsőségesen országló felséges Első Ferdinánd ausztriai császár, Magyarország e' néven Ötödik apostoli királya atyáskodó uralkodása alatt ő császári királyi fensége Károly Lajos János József Lőrincz ausztriai örökös főherczeg, aranygyapjas, M. Therezia vitézrendje és számos jeles rend nagy keresztes első osztályu vitéze, Csehország kormányzója 's főkapitánya, császári királyi tábori főmarsal, egy gyalog 's egy dsidás ezred tulajdonosa, mint ő császári királyi uralkodó felsége által saját legfelsőbb személyének ez alkalomra legkegyelmesebben megbizott képviselője szokott ünnepélyesség mellett és számos közönség jelenlétében kegyelmesen letenni méltóztatott. Minek emlékeül az alapkőbe jelen Irta ő császári királyi felségének dicsőségesen országló Első Ferdinánd ausztriai császár 's Magyarország e' néven Ötödik apostoli királyának többféle ez évben folyamatban levő arany- és ezüst pénzeivel együtt lezáratott.

*

Die Idee zur Errichtung einer stabilen Brücke zwischen den beiden Donauufern der Städte Ofen und Pesth wurde zuerst vom Grafen Stephan Széchenyi in dem Privatzirkel einiger Ofner-Pesther und anderer einheimischen Einwohner, und später in der unter dem Namen: „Ofner-Pesther Brücken-Verein" gegründeten Gesellschaft angeregt, und zu diesem Ende die darauf bezüglichen Daten gesammelt; der Graf besuchte nämlich im Jahre 1832 mit dem Grafen Georg Andrásy England, und gab die dort gemachten Erfahrungen, begleitet mit einem eigenen Gutachten in einer besondern Flugschrift heraus, welche den Titel führte: „Bericht der Grafen Georg Andrásy und Stephan Széchenyi an den Ofen-Pesther Brückenverein, als sie aus dem Auslande zurückkehrten. Preßburg 1833." So weit gediehen und vorbereitet kam der Gegenstand vor den damaligen Reichstag, wo derselbe von dem jederzeitig eifrigen Beförderer aller, den Wohlstand des Vaterlandes bezweckenden öffentlichen Anstalten, von Se. k. k. Hoheit dem Durchlauchtigsten Erzherzog Johann Anton **Joseph**, Ungarns ehrfurchtsvoll geliebten Palatin und Statthalter, und den versammelten Reichsständen unterstützt wurde, und mit der Allerhöchsten Genehmigung Se. Majestät des glorreich regierenden apostol. Königs von Ungarn, Ferdinand der Fünfte, wurde der XXVI. Gesetzartikel v. J. 1836 begründet, demzufolge die Erbauung der Ofen-Pesther stabilen Brücke durch eine Actien-Gesellschaft beschlossen, und zur baldigen Realisirung dieses Planes eine Reichs-Deputation ernannt wurde. Zur Inslebenrufung der Verordnung dieses, das Wohl und den Ruhm des Landes befördernden, neuen Gesetzes trug Baron Georg Sina von Hodos und Kiszdia an, die „Ofen-Pesther Kettenbrücke" auf Kosten einer unter seiner Leitung zu begründenden Actien-Gesellschaft, und nach dem Plane und unter der Direction des englischen Ingenieurs William Tierney Clark zu bauen, und schloß deshalb am 27. September 1838 einen Contract, welcher in der Folge auch durch den XXXIX. Gesetzartikel v. J. 1840 in volle Rechtskraft gesetzt wurde. Die in Folge dessen, Ende October 1839 begonnenen Bauarbeiten, wurden nun ununterbrochen fortgesetzt, und an dem heutigen Tage, am 24. August 1842, unter der väterlichen Regierung Se. Majestät des glorreichen Kaisers von Oesterreich, Ferdinand I. dieses Namens der Fünfte König von Ungarn, wurde der

Grundstein

der Kettenbrücke von Se. k. k. Hoheit dem Durchlauchtigsten Erzherzog von Oesterreich, Lorenz Joseph Johann Ludwig **Carl**, Ritter des goldenen Vließes und Großkreutz des Maria-Theresia- und anderer Orden, Gouverneur und Landeshauptmann von Böhmen, k. k. Generalfeldmarschall, und Inhaber eines Infanterie- und eines Uhlanen-Regimentes, als dem, von Se. k. k. apostol. Majestät zu dieser Gelegenheit ernannten Allerhöchsten Stellvertreter, mit der gewöhnlichen Feierlichkeit, und in Gegenwart eines zahlreichen Publicums gnädigst niedergelegt. Zu dessen Angedenken gegenwärtige Urkunde sammt verschiedenen in diesem Jahre gangbaren Münzen Se. Majestät des glorreich regierenden Kaisers von Oestrrreich Ferdinand I., dieses Namens der Fünfte apostol. Königs von Ungarn in dem Grundstein eingemauert wurde.

*

— (Frage.) Vor sechs Wochen kostete in Pesth ein Metzen Waizen 16 — 18 fl.; die Semmel waren winzig klein, die Kipfel noch kleiner, das Kunstgebäcke so klein, daß man es ohne Brille kaum sehen konnte; heute kostet der Waizen 8—9 fl., und die Semmel und die Kipfel und das Kunstgebäcke sind nicht um einen halben Zoll größer geworden:

„Erkläret mir, Ihr Bäcker von Oerindur,
„Dieses Räthsel der Natur."

Ist seit dieser Zeit, das Salz oder das Holz, oder das Wasser theuerer geworden? Backt Ihr darum so kleines Gebäcke, um den Leuten keine Magenbeschwerden zu verursachen? (Dieses ist bei der schlechten innern Beschaffenheit desselben kaum zu verhindern.) Oder befindet Ihr Euch besser bei der kleinen Form Eures Gebäckes? und gefällt es Euch so und nicht Anders zu handeln?

— Die Daguerreotypie hat auch in Pesth bedeutende Fortschritte gemacht. Wir sagen dies mit Beziehung auf die neuesten Daguerreotypen des Herrn Franz Porsch, die wir jedem Freund der Heliographie zur Ansicht empfehlen. Nicht nur daß in der Deutlichkeit und im Ausdruck der Bilder Vieles gewonnen worden ist, sondern Herr Porsch versteht meisterhaft zu gruppiren, Miniaturbilder aufzunehmen, die sich in Braceletten, Tuchnadeln u. s. w. fassen lassen. Man braucht nicht mehr als einige Augenblicke, um sein Conterfei in dem untrüglichsten Spiegel fixirt zu sehen. Die Buchhandlungen der Herren Hartleben und Heckenast sind so gefällig Proben zu zeigen, und die Adresse des Künstlers abzugeben.

— Die Verloosung der vom „Pesther Kunstverein" angekauften Kunstgegenstände findet heute um 9 Uhr Morgens in den städt. Redouten-Localitäten Statt.

Pesther Tageblatt.

Vierter Jahrgang.

Pränumerations-Bedingnisse:
Für Pesth und Ofen: Halbjährig 4 fl. 30 kr., mit täglicher Zusendung 5 fl. Conv. Münze; für Auswärtige im Inlande; mit täglicher Postversendung 6 fl. 24 kr., mit wöchentlicher zweimaliger Postversendung 5 fl. Conventions Münze; Pränumeration übernimmt Gustav Heckenast's Buchhandlung in Pesth und sämmtliche Postämter.

Einrückungs-Gebühren:
Für den Raum der gespaltenen Petit-Zeile 3 kr., bei oftmaliger Insertion 2 kr. C. M. Beilag-Gebühr für ein Quartblatt 1 fl., für einen halben Bogen 1 fl. 30 kr., für einen ganzen Bogen 2 fl. Conventions Münze. Beilagen und Inserate sind in der Expedition dieses Blattes, Waizner-gasse Nr. 15., dem Hotel Palatin gegenüber rückwärts im Hofe abzugeben.

№ 207. Donnerstag, den 1. September. **1842.**

Onkel und Neffe.

Von H***.

(Fortsetzung.)

Nun erst fand Auguste Worte; allein in die Ergießungen ihres liebenden, dankbaren Herzens mischte sie die ernstlichsten Bitten, Clermont möge Alles aufbieten, sich mit dem Onkel wieder auszusöhnen; „denn ich weiß, Charles," fügte sie hinzu, „wie tief Dich dieser Zwiespalt schmerzt; oft sah ich Dich trübsinnig und düster; nun bin ich gewiß, die wahre Ursache ergründet zu haben."

Clermont billigte seiner Gattin Ansichten vollkommen; er gestand ihr, daß er sich nach des Onkels Ankunft, obgleich er ihn noch nie gesehen, herzlich gesehnt; und daß er es tief bereue, unverschuldet dessen Gunst verscherzt zu haben; indessen," setzte er hinzu, „könne er sich nicht entschließen, sich seine Verzeihung zu erbitten, indem der Onkel denken möchte, daß ihn mehr Eigennutz als Herzensneigung leite.

„Ist der Onkel geneigt, Dir zu vergeben, mein Charles," entgegnete Auguste, „wird er nicht so denken; schreibe ihm herzlich, und er wird mit Freuden an Deine Aufrichtigkeit glauben; mögen auch unsre Feinde Dir solche Beweggründe unterschieben, denen sie selbst fröhnen; Selbstgefühl wird den Onkel bewahren, Deinen Schritt der Habsucht beizumessen. Schreibe, lieber Charles; sprich nur ohne Rückhalt die wahren Gefühle Deines Herzens aus, und der glückliche Erfolg wird sicherlich nicht fehlen."

Clermont versprach zu schreiben; „aber," zürnte er dann, „was in aller Welt konnte die Base vermögen, Dir durch Mittheilung dessen, was Du mir wieder erzähltest, Kummer zu machen? Ich bin so erzürnt auf sie, daß ich gute Lust habe, ihr mein Haus zu verbieten!"

Auguste schwieg, sie sah die Gefahr nur zu wohl ein, welche ihrem Seelenfrieden die Besuche eines solchen Weibes drohten, und fühlte, daß es ihr, obgleich sie gern in Frieden und Liebe mit der ganzen Welt lebte, unmöglich sein werde, bei dem beständigen Zugange einer so gehässigen Wiederkäuerin fremder Bosheit, die Ruhe ihres Gemüthes zu bewahren; schon schwebten die Worte: „Ja, Charles, verbiete diesem gefährlichen Weibe das Haus!" auf ihren Lippen, da bedachte sie, daß die Base ein hochbetagtes, armes, isolirtes Wesen sei, daß eine reichliche Mahlzeit an befreundeter Tafel ihr Bedürfniß, und der Platz in einer glänzenden Equipage ihr eine wahre Wonne sei; der Gedanke, dies Geschöpf seiner zwei höchsten Lebensgenüsse zu berauben, war dem guten Herzen Augustens so drückend, daß sie die gerechten Besorgnisse und den Unwillen, welche die Base in ihrer Brust aufgeregt, niederkämpfte und ihrem Gatten erklärte, obgleich die Geschwätzige ihr durch ihre Eröffnungen vielen Kummer verursacht und noch künftig bereiten werde, so schwinde doch dies kleine Ungemach, das sie erduldet und noch künftig erdulden möge, vor der Summe ihrer Freuden und häuslichen Glückseligkeit, während jenes bedrängte Geschöpf den Schmerz, sich das Haus verboten zu sehen, durchaus keine Freuden und sonstige Ergötzungen entgegen zu setzen habe; sie beschwöre also ihren Charles, gleich ihr selbst, der bösen Cousine Alles zu vergeben und zu vergessen.

„Mir aus der Seele gesprochen, Engelweib!" rief Charles in überwallendem Gefühl, „so sei es; die Wonne, Böses durch Wohlthaten zu vergelten, sei stets der Stolz Deines Herzens!"

Clermont zeigte Augusten seinen Brief an den Onkel; sie fand ihn ganz geeignet, dessen Herz zu rühren, allein unglücklicher Weise erhielt Morley das Schreiben, kurz nachdem er eine boshaft übertriebene Schilderung der Armuth Augustens und ihrer Verwandten und der unsinnigen Ausgaben, zu denen sie ihren Gatten verleite, angehört hatte. Ein Mann, der den besten Theil seines Lebens hindurch sich in der glühenden Sonne Indiens abgemüht, Schätze zu erringen, sieht leicht Reichthümer als das höchste Ziel und die unerläßliche Bedingung einer glücklichen Ehe an; gerade so dachte auch Morley; er beantwortete daher, erbitterter als jemals, des Neffen herzliche Zuschrift in den beleidigendsten Ausdrücken.

„Nun schmerzt es mich, Charles," seufzte Auguste, „daß ich Dich bewogen, ihm zu schreiben, nur mein allein ist die Schuld."

„Der Schimpf gilt uns Beiden," knirschte Clermont; „hätt' er's mir allein gethan, ich hätt' es nicht geachtet; aber er wagt's, Dich — Dich zu verunglimpfen! Doch, wir sind uns einander Beide selbst genug zum Glücke; was sollen uns der Aberwitz und die Bosheit Anderer kümmern?"

„Recht, Charles," fiel Auguste ein, verbrenne den Brief und laß uns zu vergessen suchen, daß ein Onkel lebt!"

* * *

Der Brief war verbrannt, und Morley's Name blieb aus dem Munde des Gattenpaares verbannt. Einige Monate später fand Clermont in den Zeitungen die Vermählung von Richard Morley, Esquire, mit Lady Susanna Delmore, der jüngsten Tochter des Lord S— und der Miß Blagrave mit Lord Delmore, Susannens Bruder, an einem und demselben Tage angezeigt.

„Auguste!" rief Clermont, seiner Gattin das Blatt reichend, „der Onkel ist verheirathet."

„Mag er glücklich sein! ich wünsch' es ihm vom Herzen; doch bezweifle ich es sehr bei seinem Alter und dem Charakter der Lady."

Morley's Name blieb im Clermont'schen Hause auch fortan auf immer vergessen.

Nach zwölf Monden beschenkte Auguste ihren Eheherrn mit Zwillingen, einem Sohn und einer Tochter; der überselige Clermont kehrte bei dem dadurch veranlaßten Freudenfeste fast das ganze Dorf bei seinem Landsitze um. Zur Kindtaufe ward ein ganzer Ochse gebraten; das Taufzeug der Kinder war fürstlich: vergebens machte die Wöchnerin Einwendungen gegen so kostspielige Uebertreibung.

„Warum in diesem Puncte sparen? liebe Auguste," erwiederte Clermont; wer weiß, beschenkst Du mich auch noch künftig mit dergleichen lieblichen Wesen, dann dient der flimmernde Tand ja immer wieder!"

„Bester Charles," versetzte mit einem leisen Seufzer die sorgsame Hausfrau, „wenn auch; viel solcher Tand erschöpft endlich ein glänzendes Vermögen."

Clermont fühlte sich von dieser Bemerkung Augustens ergriffen; er hatte gewähnt, ein Einkommen von 2900 Pfund und eine große Baarschaft seien unerschöpflich, doch bei der Prüfung seiner Hausrechnungen gefunden, daß sein baarer Vorrath allbereits seiner Erschöpfung nahe war.

„Theuerste Auguste," beschwichtigte er seine Gattin, „Deine Abgeschiedenheit läßt Dich manche Anforderungen der Welt nicht beachten und macht Dich düstern Gedanken zu empfänglich; glaube mir, ich bin an manchen Ausgaben wahrlich nicht Schuld, der Anstand macht sie unvermeidlich; das Taufzeug ist übrigens eine Kleinigkeit . . ."

„Ach Charles," unterbrach Auguste, „manches Weib hat ihren Gatten durch einen Schwall von solchen Kleinigkeiten zu Grunde gerichtet!"

Clermont starrte eine Weile ernst zu Boden, doch schnell kehrte sein eigenthümlicher Leichtsinn wieder. Er eilte die Treppe hinab, seine Anordnungen zu treffen; denn er hatte mehreren Freunden (die ihn übrigens stets nur mit mittelmäßigem Madeira oder Portwein bewirtheten) eine reiche Spende Champagner und Clairet, im Falle ihn seine geliebte Auguste mit einem Stammerben beschenken sollte, zugesagt. „Sie beglückte mich doppelt," dachte Clermont bei sich, „folglich mußt Du gegen die Freunde doppelt freigebig sein," und so geschah's denn auch.

Drei Jahre später veranlaßte ein zweites Wochenbett Augustens neue Festlichkeiten, Geschenke und andere bedeutende Ausgaben, in denen Charles weder Ziel noch Maaß kannte. Nach Augustens Genesung trat denn wieder ganz die frühere, nicht viel minder kostspielige Lebensweise im Clermont'schen Hause ein; täglich war die Mittagstafel mit vielen Hausfreunden besetzt und eben so rauschend ging's an den Abenden her. Immer dringender begann Auguste das Eintreffen ihrer bangen Ahnungen zu besorgen; besonders aber, als sie vernahm, daß die Stadt, in deren Nähe sie lebten, bei den nächsten Wahlen repräsentirt werden solle, und Charles es für seine Pflicht erklärte, in Ermanglung eines bessern Candidaten, sich selbst um die independenten Stimmen zu bewerben.

„Aber Charles," bemerkte Auguste, „ich bitte Dich, bedenke doch den Kostenaufwand einer bestrittenen Wahl!"

„Ich darf nicht, Auguste; wo es das Wohl meines Landes gilt, tritt mein eigenes geringes Interesse in den Hintergrund."

„Das Wohl Deines Weibes und Deiner Kinder nennst Du geringfügig, Charles? — Doch, ich ehre Deine Beweggründe und werde sie mit keiner Sylbe mehr bekämpfen."

Nach zwei Jahren ward das Parlament aufgelöst; Charles ward zum Candidaten von *** erklärt; sein Mitrepräsentant war schon so gut wie ernannt; nur Eines peinigte den neuen Candidaten, daß nämlich, im Verhältnisse mit dem Steigen seiner Hoffnungen, der Trübsinn Augustens zunahm. Als er ihn rügte, entgegnete das sinnige Weib mit erkünsteltem Lächeln:

„Theurer Mann, ich fürchte mich nur vor den großen Diners, die wir in London den Ministern und Oppositionshäuptern zu geben haben werden."

„Wie meinst Du das, Auguste?"

„Je nun, wenn Du obsiegst, müssen wir ja ein Haus in London machen."

„Wohl, und was dann?"

„Du wirst es dann nicht bewenden lassen, Deine Collegen häufig zu Tische zu bieten; Du wirst, hast Du einen Tag die Mitglieder der einen Partei aus Zuneigung eingeladen, am folgenden jenen der entgegengesetzten aus Zartgefühl gleiche Ehre erzeugen; große Bälle für die Damen jener Herren werden nicht fehlen

dürfen und so die Ausgaben, wenn Du einmal im Parlamente bist, den Aufwand, den es Dir, hinein zu gelangen, gekostet, noch weit überwiegen."

„Wohl, und was dann?"

„Dann gute Nacht, häusliches Glück und das Vermögen unserer lieben Kinder!"

„Du siehst Alles gar zu finster, gute Auguste," entgegnete der unangenehm aufgeregte, nicht überzeugte Gatte und eilte in die Versammlung seiner Freunde.

(Fortsetzung folgt.)

Ungarn und Siebenbürgen.

*** (Ungarisch-kroatische Flügelbahn.) Wir lesen im „Inneröstterreichischen Industrie- und Gewerbeblatte": „Aus directer Quelle erhalten wir so eben die folgende Mittheilung, welche die großen Vortheile darstellt, die sich für den projectirten Zug der Wien-Triester Eisenbahn über Cilli an der Sann hinab, nach den Ufern des Saustromes bis Laibach, und sofort bis Triest auf das Augenfälligste darbieten: 1) Kostet durch den Zug von Cilli bis Laibach die Ablösung der Gründe sehr wenig. 2) Geht die ganze Strecke durchaus eben fort, ohne hinderliches Steigen oder Fallen. 3) Besteht der ganze Boden und Gebirgszug, auf welchem sie durchläuft, durchaus aus sehr mildem Gestein von weißem und rothem Sandstein, Grauwackenschiefer und Kalkstein, der leicht zu durchbrechen ist und überall die besten Quaderstücke zum Baue liefert. 4) Ist hier Ueberfluß an dem besten und wohlfeilsten Kalk- und dem unübertrefflichen Dolomitsand, an Ziegeln, an unermeßlichen Tuffsteinbrüchen gerade am Wasser, kurz an Allem der besten Baumaterialien. 5) Befindet sich dieser Zug im besten Klima, ohne von größeren Schneemassen beunruhigt zu sein. 6) Sind alle Holzgattungen in der Nähe und leicht auf dem Wasser zu beziehen, viel Eichenholz ꝛc.

Dies wären die Vortheile in Hinsicht der Anlage und Erhaltung; allein in Hinsicht ihrer Benützung und Frequenz erhält der ganze lange, von Wien herziehende Zug der Südbahn seine Haupt-Bedeutung, seine große Wichtigkeit erst in dem Augenblicke, als sie an der Sann herab an ihrer Einmündung das Ufer des Saustromes bei Steinbruck erreicht, bis wohin die Schifffahrt mit gewöhnlichen Schiffen, künftighin aber die im Antrage begriffene und so leicht einzuführende Dampfschifffahrt verbunden mit einer an den Ufern des Saustromes vom Banat, Syrmien, Croatien, Slavonien an Agram vorübergehenden und an der Steinbruckner sich anschließenden Flügelbahn, auf welchen nun erleichterten Communicationswegen die gesammten ungeheuren Massen aller ungarischen Landesproducte, wie es die Karte nach der geographischen Lage so deutlich darstellt, von den Ebenen dieß- und jenseits der Theiß, der Donau und von allen südlichen Provinzen, die unermeßlichen Getreide- und Hülsenfrüchte, Weine, geistiges Getränke, Tabak, Knopern, Thierhäute, die Schaaren von Hornvieh, Schafen, Ziegen u. s. f. dort eintreffen, und in der kürzesten Zeit auf der Südbahn weiter nach den Hauptfahrten nach Triest, Venedig und wohin man nun will, gelangen.

In dieser Beziehung nun ist die Südbahn bei dem Eintreffen an den Gestaden des Saustromes für Ungarn, dessen Wohl Se. Majestät mit gleicher Liebe und väterlicher Sorgfalt zu befördern geruhen, der unentbehrlichste, der wichtigste und unberechenbar nützlichste Punct, von welchem der ganze unermeßliche Reichthum von Naturproducten ausgeführt und schneller in alle südlichen Länder abgesetzt werden kann, als es Odessa und andere Küstenorte auszuführen vermögen.

Aber auch die Zurückfuhr an Colonialwaaren in die meisten Provinzen Ungarns erfolgt hier in der kürzesten und schnellsten Richtung, durch welche zwei Hauptbeförderungen, nebst der sichern, dort bisher so erschwerten, nun eben so erleichterten Personenfrequenz, mehr als vom ganzen Hintergrunde der österreichischen Provinzen dahin gelangen dürften.

Endlich führt gerade jeder Theil der Südbahn an Steinbruck hinauf, (die ungarisch-kroatische Flügelbahn erlangt ihren Brennstoff aus den mächtigen Kohlwerken bei Reichenburg), an den unermeßlich reichen Kohlenlagern von St. Jacob, von Trifail, dann Sagor, Lokach und Katrodasch vorbei, wo sie die reinsten Glanzkohlen um einen unbedeutenden Preis erlangt, und wodurch die Transportkosten, welche blos auf das Feuerungsmaterial bei der Nordbahn im verflossenen Jahre 27 Procent der gesammten Auslagen betragen, bei der Südbahn kaum den vierten Theil ausmachen werden. Und so gelangen endlich durch diesen unermeßlich vortheilhaften Bahnzug auch alle so nahe gelegenen unerschöpflich reichen Kohlwerke gleich jenen in Böhmen, welche eine eigene Eisenbahn zu führen genöthigt, zu dem unschätzbaren Vortheil, ihre Kohlenvorräthe auch noch nach Triest absetzen zu können.

Journalistischer Mischmasch.

— In Bucharest lebte seiner Zeit ein Arzt, von Geburt ein Franzose, dessen besondere Liebhaberei darin bestand: Kranke zu pflegen. Sobald er gerufen ward, erschien er, und pflanzte sich neben dem Krankenbett fest, verrichtete sorgsam alle Dienste, selbst die, zu welchen die ganze Selbstverleugnung einer barmherzigen Schwester kaum ausreicht, und wich nicht eher von der Stelle bis die Krankheit gehoben war, sei es durch den Tod, sei es durch Genesung. In keinem Fall jedoch nahm er eine Belohnung an, und wies jede Aeußerung der Dankbarkeit zurück. Alle Welt, höchstens die Krankenwärter ausgenommen, verehrte ihn gleich einem Heiligen. Als die Cholera von Asien nach Europa überging, würgte sie unbarmherzig in Bucharest, Alt und Jung, und was fliehen konnte, floh. Nur er und einige fromme Mönche hatten den Muth, auszuharren. Er wich nicht von dem Schmerzenslager der Opfer, und Gott beschirmte seine Tage. Drei Monate wüthete die Seuche, bevor sie wich. Nach und nach kehrten die Flüchtlinge wieder zurück, die entvölkerte Stadt belebte sich aufs Neue, und endlich sprach man davon, dem wohlthätigen, heldenmüthigen Aeskulap eine Bildsäule zu errichten. Indessen ward er von schwerem Siechthum ergriffen, und da überdies die unheilbarste aller Krankheiten, das Alter, auf ihm lastete, so war sein nahes Ende vorauszusehen. Tag und Nacht drängte sich das Volk an seiner Thüre, und unter seinen Fenstern, um seine Erhaltung vom Himmel zu erflehen, während er selbst sich über seinen Zustand keineswegs täuschte, sondern die Nähe der Gefahr gar wohl erkannte, wenn es eine Gefahr heißen darf: seine Himmelfahrt vor sich zu sehen, denn er, oder sonst Niemand, mußte den Himmel vor sich offen schauen. Kurz zuvor, ehe das letzte Stündlein ihm schlug, befahl er seinem Diener, ihm ein gewisses Papier aus einem gewissen Fach zu bringen. Es geschah. — Der Sterbende nahm das beschriebene Blatt, bog es auf einer Zeile um, riß mit seinen schon in Todesschauern klappernden Zähnen ein Wort, ein einziges Wort aus dieser Zeile heraus, verschlang es, und starb. Bucharest legte Trauer an. Begierig griffen die Erben nach dem Nachlaß, und unter andern auch nach dem Papier, welches den Seligen in den letzten Augenblicken seines irdischen Daseins beschäftigt hatte; was sie lasen, lautete nach einer langen Einleitung: „Das beste, das einzige, aber auch untrügliche Mittel gegen die Cholera ist, eine Gabe.... zu verschlucken." Gerade das entscheidende Wort war herausgebissen.

— Die Professoren der Specialschule der Pharmacie zu Paris, entdeckten bei ihrem jährlichen Besuch bei den Krämern, daß mehrere ihr Salz verfälscht hatten, meist mit Gyps, aber auch mit Kalk, in einigen bemerkte man sogar Spuren von Kupfervitriol. Man forderte nun von den verschiedenen Krämern Proben ein, und unter 2023 fanden sich 309 verfälschte.

Local-Zeitung.

Die Grundsteinlegung

zur

Pesth-Ofner Kettenbrücke am 24. August 1842.

Beschrieben von einem Augenzeugen.

Ohne mich in poetische Ergießungen bei Beschreibung eines an sich so erhebenden Actes, als der der Grundsteinlegung war, einzulassen, will ich nur den Lesern dieser Blätter eine treue Schilderung sowohl der Oertlichkeit, wo diese Feierlichkeit Statt fand, als der feierlichen Handlung selbst geben, und demnach nach Uebergehung des bei Ankunft Sr. k. k. Hoheit des Erzherzogs Carl, als Stellvertreter Sr. k. k. apostol. Majestät unsers vielgeliebten Königs stattgefundenen festlichen Empfanges, der bereits in allen Blättern beschrieben: a) die Decorirung des Pesther Brückenkopf-Fangdammes, b) die erhabene Handlung der Grundsteinlegung schildern.

a) Das Innere des Fangdammes welcher, durch die in selben aufgerichteten Piloten in gleiche Felder abgetheilt, einem mit Säulen gezierten mächtigen Saale gleicht, war in den Distanzen dieser Piloten, auf drei Seiten längs der Umfangung des Fangdammes selbst von 22 Logen Abtheilungen umgeben, deren jede einzeln mit Terassenartig aufsteigenden Sitzreihen, je auf 80 Personen berechnet, versehen war. Nahe an der Spitze des Fangdammes gegen die Donau, waren rechts und links je eine breite Treppe angebracht, welche auf ein in der Hälfte der Fangdamm-Tiefe aufgerichtetes Plateau führten, von dem abwärts eine noch breitere Treppe hinab in den Fangdamm sich senkte, so daß jedem von selben Kommenden, sich der Anblick des auf der vierten Seite als dem Anfang des Pesther Brückenpfeiler-Fangdammes gerade der Treppe gegenüber sich befindenden Grundsteines, links diesem der für die k. k. Hoheiten bestimmte Loge, rechts jenem der Estrade für die das Gefolge Se. k. k. Hoheiten bildenden Herren, wie für die Großwürdenträger des Reiches, die Deputationen der Stände und das Comité der Brückenbau-Gesellschaft bestimmt, darboth. —

Indem noch zu erwähnen, daß durch die sich gegen die Mitte des Fangdamm's absenkende Treppe, und eine die Logen-Abtheilungen für die Hohen Herrschaften nächst der k. k. Loge von dem übrigen Raum trennend angebrachte Barriere, der ganze Fangdamm in drei Abtheilungen getheilt war, will ich die Decorirung, welche den ganzen so zu einem Amphitheater gestalteten Fangdamm, in einen mächtigen Salon verwandelte der von drei Seiten, beiläufig drei Klafter hoch von den Wellen eines der reissendsten Ströme der Welt umspielt, seines Gleichen kaum je finden dürfte, beschreiben. —

Die Farben Ungarns wechselten angenehm auf den mit Tuch überzogenen Treppen deren Stufen grün, und deren Geländer roth, wie auf den außer der Barriere angebrachten Sitzreihen, deren croiçirter Ueberzug grün, wie jener der zwischen den Sitzen aufwärts führenden Treppen roth war; aber am glänzendsten prangten diese Farben, inner der roth überzogenen Barriere, inner welchem Raume, nächst den links ganz mit rothem Stoffe überkleideten drei Sitzreihen, für die hohen Herrschaften, die prachtvoll grün weiß und roth decorirte mit vergoldeten Spangen und Rosetten glänzende Loge für die k. k. Hoheiten sich erhob.

Der Boden dieser Loge, so wie jener der längs der ganzen Uferfronte des Fangdammes der k. k. Loge in einer Fronte gleichlaufend angebrachten Estrade, waren mit prachtvollen Teppichen belegt, und sowohl das Innere der k. k. Loge als auch die ganze Estrade mit eleganten Arm- und Lehnstühlen versehen. In ersterer standen zwei teppichbedeckte Tische für die k. k. Hoheiten, am vorderen Rande der letzteren stand ein ebenso decorirter Tisch für die höchsten Würdenträger, Behufs der Unterzeichnung, der von Sr. k. k. apost. Majestät eigenhändig Ferdinánd unterfertigten in magyarischer Sprache verfaßten Urkunde, bestimmt.

Noch ist zu bemerken, daß die Piloten inner dem Raume der Barrieren sämmtlich roth überzogen, die eine Sitzreihe jedoch hinter der Estrade, sowohl als die rechts inner der Barriere fortlaufenden Sitzreihen eben so grün mit rothen Stufen, überzogen war, wie die übrigen außer der Barriere. —

Der Boden des Fangdammes, welcher gänzlich mit einer Lage Steine bedeckt, gegen das Ende desselben aufwärts sich hebt, während er bei Anfang des Fangdammes, wo die Kettenhäuser kommen bereits mit zwei Lagen Steine bedeckt ist, und wo zu der auf selben angebrachten k. k. Loge und der Estrade, grün und roth überzogene Treppen führten, erhob nicht wenig den großartigen Anblick des Ganzen. —

Aber prachtvoll für die in feierlicher Kleidung versammelten Gäste war der Anblick der die Logenreihen nächst der k. k. Loge wie die Estrade einnehmenden Versammlung der Herren und Damen, des höchsten weltlichen und geistlichen Ranges größtentheils im glänzendsten nationalen Costüme. —

Während eine feierliche Stille der Erwartung herrschte, und aller Blicke auf die Oeffnung gerichtet waren, die in den Grundstein zur Aufnahme der Urkunde bestimmt, gemacht worden, dröhnte Kanonendonner vom altergrauen Buda herüber, die Abfahrt Sr. k. k. Hoheiten vom kön. Schloße verkündend, und fortdauernd bis die höchsten Herrschaften durch die in der Brückgasse, den Theaterplatz,

und die Dorotheagasse, bis zum Brückenbauthor vom k. k. Militär gebildete Spalier, in glänzenden Hofequipagen gefahren, geleitet von den Magistratspersonen und den uniformirten Bürgern von Ofen und Pesth, und bewillkommt von dem Zurufe von tausend und tausend Éljen's, am Thore des Bauhofes anlangten.

b) Die Grundsteinlegung.

Jetzt ertönte vom äußersten Ende des Fangdammes die so erhebende Hymne: „Heil Oesterreichs hohem Sohne," und Se. k. k. Hoheit, Erzherzog Carl, ward im Brückenbauhofe angekommen, von Seinem Durchlauchtigsten Herrn Bruder, wie von dem Reichsprimas, den ersten Baronen des Reiches, der Generalität, den Comitats- und städtischen Behörden, und dem Comité der Brücken-bau-Gesellschaft ehrfurchtsvoll empfangen, wonach sich die erhabene Versammlung von dem mit den Nationalfahnen geschmückten Thore, längs der vom Militär gebildeten Spalier, über den mit Fahnen geschmückten Bauhof, links von dem Dampfmaschin-Gebäude, von dessen Dache, wie von den Steinsetzgerüsten des ersten und zweiten Fangdammes ebenfalls nationale und k. k. Flaggen wehten, in das auf der Werfte aufgerichtete Zelt verfügte, wo J. k. k. Hoheiten, die von dem Comité vorgelegten Pläne besichtigten, wonach sich unter fortdauerndem Spiel der Musik der feierliche Zug, über die Treppe hinab in den Fangdamm begab, wo wiederhohlter Éljen-Ruf, ihn begrüßte. —

Voran trug Graf Széchenyi im National-Costüme den politirten Schlägel, ihm folgten die Herren v. Gyra und Samuel Wodjaner, mit den silbernen Tassen, bestimmt, darauf J. k. k. Hoheiten die Kelle und den Schlägel zu überreichen, wonach Herr Secretär v. Tasner, eine verzinnte Rolle, die Urkunde enthaltend, Herr Baumeister William Tyrney Clark, die silberne Maurerkelle, Herr Ingenieur Adam Clark, die Pläne vortragend, J. k. k. Hoheiten die Erzherzoge Carl und Joseph sammt den Durchlauchtigsten Erzherzoginen Maria Dorothea, und Elisabeth und dem Erzherzog Joseph, von Sr. fürstl. Gnaden dem Reichsprimas, Sr. Excellenz dem Bischof von Waizen, Sr. Gnaden dem griechischen Bischof von Ofen, wie von den Grafen Andrásy, Majláth und einem großen Gefolge der Reichsbarone begleitet waren; welche letztere Herren die Estrade links der k. k. Loge einnahmen, während die höchsten Herrschaften selbst sammt dem Reichsprimas sich in die k. k. Loge begaben.

Nach einer Pause verfügte Herr Anton v. Tasner, Secretär der Brückenbau-Gesellschaft sich an die k. k. Loge, und las gegen die k. k. Hoheiten ehrfurchtsvoll gewandt die bereits erwähnte magyarisch verfaßte Urkunde vor; die Versammlung aber begleitete theilnehmend die in der Urkunde vorkommenden Namen Sr. k. k. apostol. Majestät, J. k. k. Hoheiten der Erzherzoge Carl und Joseph, der Herren Grafen Szechényi und Andrásy und des Freiherrn v. Sina mit donnernden freudigen Éljen-Rufe.

Nach geschehener Vorlesung überreichten Herr Graf Széchenyi und Freiherr v. Sina, J. k. k. Hoheiten die Urkunde zur Unterschrift, und nachdem Se. k. k. Hoheit der Erzherzog Carl als Stellvertreter Sr. k. k. apost. Majestät, unser erhabener in Pannonien ergrauter Palatin, wie auch dessen Durchlauchtigste Gemahlin und Kinder, k. k. Hoheiten, Ihre erlauchten Namen unterfertigt, folgten in Unterzeichnung der Urkunde, nach dem Reichsprimas und den Großwürdenträgern, dem Freiherrn v. Sina, dem Grafen Széchenyi, den Vorstehern der Behörden des Pesther-Comitates und der beiden Hauptstädte die Herren v. Tasner, Gyra, Schedius ꝛc. ꝛc. ꝛc. — wornach die Urkunde sammt den Münzen von Freiherrn v. Sina, Se. k. k. Hoheit dem Erzherzog Carl dargereicht, von Höchstdemselben in die ebenso überreichte verzinnte Rolle eigenhändig gegeben, diese dann verschlossen wurde, und nachdem selbe vom Freiherrn v. Sina dem Herrn William Tyrney Clark überreicht, von diesem als dem Baumeister dieses Riesenwerkes in die bewußte Oeffnung des Grundsteines gelegt wurde. — Nach Ausfüllung des noch freien Raumes dieser Oeffnung mit trokenem Sande, wurde von oben mittelst der so überaus zweckmäßigen Steinsetzmaschine, auf den Grundstein der erste Granitstein herabgelassen, und demnach von Se. k. k. Hoheit dem Erzherzoge Carl mit der auf einer silbernen Tasse durch Freiherrn v. Sina dargereichten silbernen Maurerkelle, wie mit dem ebenso überreichten politirten Schlägel im Namen Sr. k. k. apostol. Majestät unsers allergnädigsten Königs Ferdinand, symbolisch mit zweimaliger Bestreichung des Steines mit der Maurerkelle, und dreimal auf selben geführten Schlägen mit dem Schlägel als Beendigung der Grundsteinlegung vollbracht, welche Ceremonie von J. k. k. Hoheiten dem Erzherzog Palatin, der Erzherzogin Maria Dorothea, dem Erzherzog Joseph und der Erzherzogin Elisabeth, wie von dem Reichsprimas v. Kopácsy, dem Judex Curiae Herrn Georg v. Majláth, dem Tavernicus Grafen v. Keglevich, dem kön. Kronhüter v. Ürményi, dem Freiherrn Georg v. Sina, dem Grafen Stephan Széchenyi und zum Schluße von Herrn William Tirney Clark, unter freudigem Zurufe der so gewählten großen Versammlung und begleitet von dem eine passende erhabene Weise spielenden Musikchore wiederholt wurde, wonach sich der erlauchte Zug wieder aus dem Fangdamme zum Hauptthor verfügte, und J. k. k. Hoheiten in das k. Schloß zurückfuhren.

Und so endete diese großartige Feier, die in dem Gemüthe eines jeden Anwesenden einen unvergeßlichen Eindruck zurückgelassen, und gewiß in der Brust eines jeden Vaterlandfreundes im Anblicke des so weit vorgerückten Riesenbaues die großartigsten Hoffnungen erwecket, in Betrachtung der Folgen dieses Werkes wenn in wenig Jahren die letzte Hand an dessen Vollendung gelegt sein wird, und die Feier der Eröffnung dieser Pracht-Brücke nicht nur Pesth und Ofen, sondern vielmehr den Osten Europa's mit dem Westen, den Elementen und Jahreszeiten zum Trotze verbinden wird, und die Pfeilerbogen dieses Baues die Thore sein werden, durch die der Ost und West sich brüderlich die Hände zum gegenseitigen Wohle reichen, wie es so sinnreich auf der Rückseite der silbernen Maurerkelle angedeutet ist, deren Vorderseite den Anblick der Brücke gegen Ofen darstellt, während auf der Rückseite zwei Hände sich umschließen. Am beinernen Griffe dieser Kelle prangt Ungarns schönes Wappen, im rothen Felde rechts auf grünem Felsen das weiße Patriarchen-Kreuz, links die vier weißen Streifen des Landes, Hauptströme verstinnlichend. Das unterste Ende des Handgriffes aber schmückt die ungarische Reichskrone welche so wie die, die silberne Maurerkelle selbst umgebenden Arabesken, vergoldet ist.

Gebe Gott seinen Segen zu dem Werke, für dessen Gelingen gewiß jedes Herz aufrichtig theilnehmend schlägt!

A. v. H.

Kleine Stadtpost.

Pesth. (Theatralisches.) Daß Mad. Schoberlechner dall' Occa vorgestern im Nationaltheater bei erhöhten Preisen ein äußerst zahlreiches Auditorium versammelte, zeugt von der bewundernswerthen Meisterschaft unserer gefeierten Gastin und spricht noch beredter als unser Lob zu Gunsten der renommirten Künstlerin. Für den Referenten ist aber diese Thatsache ein neuer Beweis, daß die bei dem deutschen Theaterpublicum seit geraumer Zeit herrschende Mißstimmung und Unlust zum Theaterbesuche nicht in der Erhöhung der Preise allein, sondern in dem Mangel an Motiven zu einer solchen zu suchen sei. Unser kunstsinniges und genußliebendes Publicum hat sich noch nie unwillig oder theaterscheu gezeigt, wenn wahrhaft Kunstvolles oder Schauwürdiges bei erhöhtem Entrée geboten wurde, und nur das Mißverhältniß von ordinären Leistungen zu extraordinären Preisen ist vermögend, eine Kälte selbst bei eifrigen Theaterfreunden zu bewirken. Doch dies nebenbei und in Bezug auf ein in diesen Blättern bald folgendes Resumé der Leistungen jener Bühne nur vorläufig; wir kehren zu dem Gastspiele der gefeierten Gesangsvirtuosin zurück, die im ersten Acte der Oper: „Gemma di Vergy" die Titelpartie, und im dritten und vierten Acte der Oper „Il Giuramento" den Part der Elaisa sang. War durch eine momentane Indisposition die Künstlerin in der Intrada an der vollkommenen Entwickelung ihrer herrlichen Mittel verhindert, so traten diese in dem Finale so großartig und siegreich hervor, daß stürmische und endlose Beifallssalven die allgemein im Auditorium herrschende Bewunderung verkündeten. Mit nicht geringerer Meisterschaft trug die Virtuosin die Nummern in der darauffolgenden Tondichtung vor, und wenn nicht alle Gesangspiecen zur Wiederholung gefordert wurden, so war dies ein Zeichen, daß die Begierde, sich an solch herrlichen und seltenen Genüßen zu erlaben, durch eine schonungsvolle Discretion gezügelt wurde. Selten hat noch eine Künstlerin, die in diesen Räumen in fremdländischem Idiome sang, solch rauschende und einmüthige Beifallsbezeugungen erhalten, was die ausgezeichnete Künstlerschaft der liebenswürdigen Gastin, wie den Kunstsinn des Publicums in gleich erfreulicher Weise bekundet. Zahllose Hervorrufungen drückten der geschätzten Gastin die Verehrung aus, mit der alles Kunstschöne bei uns gehegt und gepflegt wird. Mit wahrer Sehnsucht sieht man dem Genuße entgegen, der heute in denselben Räumen uns zu Theil werden soll, indem die bewunderte Gesangsheroin die Antonina im ersten Akte des „Belisar" und sodann in mehreren Concertpiecen mit ihrer talentreichen Schülerin, Dlle. La Roche, singen wird. 3.

Ofen. Morgen wird den hiesigen Kunstfreunden ein seltener Genuß zu Theil werden. Es wird nämlich daselbst der 2te Act der Oper „Norma" gegeben werden, in welcher Mad. Schoberlechner den Part der Norma, Dlle. La Roche den der Adalgisa, Hr. Stoll den des Sever singen wird; sodann der 2te Act aus Donizetti's „Belisario," in welcher Oper Dlle. La Roche die Irene geben wird. Wir machen die Kunstfreunde der Schwesterstädte auf diesen Genuß besonders aufmerksam.

Wiener Börsen-Course.

29. August 1842

		Con. Mze.
Metaliques	à 5%	109 1/16
dto.	à 4%	100 1/8
dto.	à 3%	77
Darleihen mit Verlos. v. J 1834		—
dto. dto. dto. 1839		—
Bank-Actien das Stück		—
Kaiserliche Ducaten		—

Lotto-Ziehung.

Ofen am 24. August
71 27. 76. 68. 67.
Wien am 24. August.
9. 70. 41. 3. 47.

Markt-Preise

der Körnerfrüchte in Pesth am 29. August.

Pesther Metzen, Groschen W. W.

Waizen	160	bis	185
Halbfrucht	120	–	132
Roggen	90	–	104
Gerste	72	–	83
Hafer	60	–	65
Kukuruz	122		126

Früchten-Preise.

Der Preßburger Metzen, Groschen W. W.

	Wieselburg den 25. August. best.	mit.	ger.	Miskolcz den 26. August best.	mit.	ger.
Weizen	156	130	93	80	75	70
Halbfrucht	90	88	86	70	65	60
Korn	85	80	76	50	48	45
Gerste	65	62	58	40	38	35
Hafer	64	60	52	30	25	22
Kukuruz	90	85	80	—	—	—
Hirse	—	—	—	220	210	200

Bühnen-Repertoir.

Pesth, deutsches Theater

Tudor Maria.

Wasserstand der Donau

in der Brunnmaschine zu Ofen am 31. August Früh 8 Uhr 4′ 4′ 0‴ ober 0

Meteorologische Beobachtungen an der Ofner kön. Sternwarte am 30. August.

Zeit der Beobachtung	Barometer auf 0° Reaumur reducirt Pariser Maaß	Wiener Maaß	Thermometer Reaumur	Wind	Witterung
9 Uhr Vormittags	27, Zoll 530	28 Zoll 38 6P	+ 15, 95	NO. Sanft	Wolken
3 Uhr Nachmittags	, „ 478	2 9	+ 20. 86	O. Schwach	Wenig Wolken
9 Uhr Abends	, „ 449	2 5	+ 16. 29	SO. Sanft	Heiter

Nachrichten.

Lizitation.

Auf Anordnung des k. Pesther Wechselgerichtes wird hiemit bekannt gemacht, daß am 2. September 1842 und den folgenden Tagen verschiedene Schnittwaaren und Wollzeuge, — dann verschiedene Zimmer- und Küchengeräthschaften, und zwar die erstern in der auf dem neuen Marktplatz, zweiten Kreuzweg unter Nr 24 stehenden Markthütte; die letzteren aber in der drei Trommelgasse im Hause Nr 160 gegen gleich baare Bezahlung im Wege einer öffentlichen Lizitation verkauft werden. — Pesth, den 30. August 1842.

Actien-Amortisirungs-Edict. (3)

Vom dem k. Wechselgerichte zu Pesth, wird auf Ansuchen der Carolina Géczy, geb. Balogh, hiermit bekannt gemacht, es seien ihr 2 Stück k. k priv Wollenzeug- und Fein Tuchfabrik-Actien, namentlich de dato 1. August 1812 Nro 12 und 13 verloren gegangen, in Folge dessen wird der Inhaber dieser Actien hiermit aufgefordert, sich binnen 45 Tagen von heute angerechnet, bei dem Wechselgerichte zu melden, da sonst diese Actien für amortisirt erklärt werden würden. Gegeben zu Pesth, aus der bei dem k. Wechselgerichte erster Instanz am 25. August 1842 abgehaltenen Rathssitzung.

Lizitation

Am 2. September l. J. Vormittags 10 Uhr werden auf gerichtliche Anordnung im diesstädtischen Grundbuchamte Fürst Lichnovszky'sche Partialien sammt Coupons gegen baare Bezahlung veräußert

Concurse.

30708. Gegen den Färbermeister Johann Kolbenhayer wird vom Magistrate der Stadt Bortfeld der Concurs auf den 28. September l. J. angeordnet, und zum Masse Curator Emerich Drahoszovitz, Magistratsrath, zum Litis-Curator hingegen Samuel Herßlmann, Oberfiscal, ernannt. — Den 16. August 1842.

30335. Gegen die Masse des verstorbenen Bönyer Compossessorats-Besitzer Ludwig Roboz wird vom Raaber Comitate der Concurs auf den 19. September l. J. angeordnet, und zum Masse-Curator Stephan Zmeskal, Unternotär, zum Litis-Curator hingegen Alexander Zmeskal, Stadtfiscal, ernannt — Den 16. August 1842.

30356. Gegen den Pelbárthider Israeliten Joseph Steiner wird vom Bharer Comitate der Concurs auf den 14. November l. J. angeordnet, und zum Masse Curator Aron Bedö, Pelbárthider Notär, zum Litis-Curator hingegen August Tokody, Comitatsfiscal, ernannt. — Den 16. August 1842.

30353. Gegen den Csornaer Einwohner Paul Hackstock wird vom Oedenburger Comitate der Concurs auf den 25. September l. J angeordnet, und zum Masse-Curator Joseph Márkus, zum Litis-Curator hingegen Carl Szarka, beid. Advocat, ernannt. Den 16. August 1842.

30 07. Gegen den Händler Simon Reich, so wie gegen die Masse der verstorbenen Magdalena Reich wird vom Pesther Stadtmagistrate der Concurs auf den 17. October l J. angeordnet, und für Simon Reich zum Litis-Curator Aloïs Gabányi, beid. Advocat, für Magdalena Haringer aber zum Masse-Curator Heinrich Lutz, zum Litis-Curator hingegen Franz Cserepes, beid. Advocat, ernannt. — Den 16. August 1842.

Ankunft Abfahrt

der Dampfboote in Pesth.

Ankunft von **Wien** Abends
Abfahrt nach **Wien** Früh 7 Uhr } **Täglich.**
Ankunft von **Orsova** Vormittag jeden Montag und Freitag.
Abfahrt nach **Orsova** Früh 4 Uhr jeden Sonntag und Donnerstag.

Außerdem fährt das Waarenschiff Árpád jeden Mittwoch früh 6 Uhr nach Preßburg und Wien. Auf diesem Boote zahlt eine Person bis Wien am ersten Platz nur 6 fl. 30 kr., am Verdecke 4 fl., bis Preßburg am ersten Platz 4 fl. 40 kr., am Verdeck 3 fl. C. M.

Der Remorqueur **Erös** fährt jede zweite Woche nach Semlin und Drenkova.

Die mit allgemeinem Beifall aufgenommenen

Pariser Kerzen

aus reinster Stearinmasse erzeugt, kosten 40 kr. C M. das Pfund. Abnehmer von wenigstens 25 Pfd genießen den Engros-Preis. Die Fabriks-Niederlage befindet sich im Wurmhof an der Donau in Pesth.

Jom Kipur Stearin-Kerzen,

30 Stunden brennend 20 kr. C M das Stück.

In Joseph Wagner's Kunsthandlung

ist zu bekommen: das wohlgetroffene Bildniß

Ignaz v. Végh,

von F. Eybl nach der Natur gezeichnet und lithographirt. Preis auf weißen Papier 1 fl., auf chin. 1 fl. 20 kr. C M.

K. k. ausschl. Privilegium.

Waldstein, Opticus,

Besitzer der optischen Institute
in München und Wien,

macht hiemit die ergebenste Anzeige, daß er vielseitigem Wunsche entgegen kommend, in seiner Wohnung,

im Gasthofe zum Jägerhorn Nr. 45, 2. Stock

eingetroffen, und sich während einigen Tagen hier aufhalten wird.

Die Vorzüglichkeit seiner Augengläser, so wie die eigenthümliche Bestimmung derselben ist von der k. k. Gesellschaft der Aerzte in Wien und von berühmten Autoritäten des Auslandes für bewährt gefunden worden.

Optische Instrumente sind in allen Dimensionen vorhanden.

☞ Auch sind Apparate zur Verfertigung Daguerre'scher Lichtbilder nach der neuesten Einrichtung des Prof Petzwald verhanden, und werden durch einen eigens dafür bestimmten Portraitisten Portraits sowohl einzelner Personen als ganze Gruppen abgebildet.

Lose

auf das Gut Geyerau zur Ziehung am 3. September l. J.

wobei 24000 Treffer, Gulden W. W 615000 gewinnen, werden billigst verkauft, und Theilnehmer auf Gesellschaftsspiele mit 20 gewöhnlichen und 4 Gratislosen, Einlage 5 fl., können noch beitreten in der Handlung des Joseph Zöhls, „zum goldenen Apfel," Schlangengasse in Pesth.

Lizitations-Ankündigung.

Den 5. September l. J. werden bei der goldenen Flasche, Waiznergasse in Pesth, sämmtlich Wirthshaus-Geräthschaften, als Tische, Leder- und Strohsessln, dann Tischzeug, Eßzeug, Teller, Lampen, Spiegeln, Gußeisenöfen sammt Röhren, Glasgeschirr, große Schankpudl, Glasstellagen, Kupfergeschirr, Kellerganten, Faßgeschirr, ein großer gemauerter Sparherd, ein großer kupferner Fleischkessel, 4 Kübel sammt einem Krautstander gegen gleich baare Bezahlung hintangegeben.

Auch ist daselbst eine große Wiener Spieluhr mit 11 Walzen billig zu verkaufen. Auskunft beim Gastgeber im Hause. Auch kann man vor der Zeit mündliche Abschlüsse machen.

Bei Joseph Wagner,

Kunst- und Musikalienhändler in Pesth, ist so eben erschienen:

Marien-Polka,

für das Pianoforte von Johann Janotyekh v. Adlerstein. op. 5. 15 kr. C. M.

Von der k. k. ausschl. priv neuen Erfindung Schwarz'scher Masse

Universalmittel für schnelle Wanzenvertilgung,

b findet sich das Haupt-Depot für Ungarn in Pesth bei Herrn Anton Waldner, Königsgasse im v. Simony'schen Hause; bei Herrn Franz Amtmann, Hatvanergasse; bei Herrn Prückler, am Rosenplatz, und bei Herrn Lamotte, in der alten Postgasse.

Ein Seideltiegel kostet nur 20 kr. C. M.

W. Schwarz,
k. k. Privilegiums-Inhaber aus Wien.

Verlorne Brustnadel.

Eine Brustnadel, besetzt mit einem weißen, ansehnlich großen Diemanten und einem ähnlichen kleinen, ist am 30. August Nachmittags verloren gegangen. Der redliche Finder wird ersucht, selbe gegen eine Recompence von 40 fl. Conv. Mze. in der Expedition dises Blattes abzugeben.

Lose

auf das Dominical-Gut Geyerau,

wovon die Ziehung schon den

3. September d. J.

erfolgt, sind billigst zu haben in der Expedition dieses Blattes, Waiznergasse Nr. 15 rückwärts im Hofe.

Anerbieten.

Ein Mann von mittleren Jahren, als Ingenieur-Architect meistens in Italien gebildet, trägt als solcher hohen Herrschaften seine Dienste an. Ihre Bedingungen belieben sie in einem Schreiben an Franz v. Macsay, Pesth, poste restante, gefälligst zu bestimmen, und dero Wohnort zur Uebereinkunft anzugeben.

Verlorne Lose.

Vier Stück Lose von der Wohlthätigkeits-Lotterie des Pesther Armen-Kinderspitals in einer Brieftasche mit Nr 13749, 13756, 17789 und 19000 sind in Verlust gerathen, es wird daher Jedermann vom Ankaufe derselben gewarnt, und der redliche Finder wird ersucht, solche in der Expedition dieses Blattes gegen eine angemessene Remuneration abzugeben, widrigens selbe hiemit für amortisirt erklärt sind.

Die Leinwäschniederlage

des löbl Pesther Frauen-Vereins besteht fortwährend wohl assortirt bei F. B. Liedemann, zur schönen Ungarin, und wird der Aufmerksamkeit der geschätzten Abnehmer bestens empfohlen.

Fremden-Anzeige.

Königin v. Engl. HH. Fürst Milosch — Radossavljevics — Damilovics, Auditore. — Köller, Agent. — Gruber, Particulier. — Hütner, Beamter. — Natterer, Rabiner.

Palatin HH. Brodmann, Peyersteiner, Schmidt u. Sonnenberg, Kaufleute. — Csarada, Hofagent. — Zuber, Fiscal.

Gold. Adler HH. Vaizer, Stadtrichter. Stettner, Kando u. Bory, Grundherren.

☞ **Beilage: Fortsetzung der Nachrichten.**

48. SZÁM. 1899. BUDAPEST, NOVEMBER 26. 46. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek · VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre **12** frt, félévre — **6** | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **8** frt, félévre — **4** " | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre **5.**—, félévre — **2.50** | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

A BOER HADAK FŐVEZÉRE.

Az egész világot meglepte a Dél-Afrikában folyó háború eddigi eredménye, mely szerint a boer seregek szinte példátlan gyorsasággal, győzedelmesen haladnak előre minden irányban s oly nagy tömegekben, a milyet senki sem gondolt, legkevésbbé pedig az angol vezérkar, mely úgy látszik, nagy tévedésben volt a boerok haderejének nagysága és katonai értéke felől.

A német katonai körök sokkal jobban voltak tájékozódva, mert több német katonai iró már jóval a háború kitörése előtt, midőn annak még csak lehetőségét emlegették, a szaklapokban már azt bizonyítgatta, hogy a boer államok leigázására 100—150 ezer ember volna szükséges.

Az angolok azonban csak a németeknek a boerok iránt érzett ismert rokonszenvének tulajdonították ez állitást és nem kétkedtek benne, hogy a Dél-Afrikában levő nehány ezreddel is mihamarabb győzedelmesen bevonúlnak Pretóriába.

Mert igaz ugyan, hogy a boerok 1881-ben a híres majuba-hilli csatában teljesen megsemmisitették a Colley vezetése alatt állott angol sereget, minek következtében az angolok jónak látták békét kötni, s az is igaz, hogy az 1896-iki Jameson-féle angol betörés csúfos kudarczczal végződött, de hát ezen háborúskodásoknál csak kisebb angol csapatok szerepeltek, míg most már a megelőző diplomácziai tárgyalások alatt vagy huszonötezer embert gyűjtöttek össze az angolok déli Afrikában.

És ezt a haderőt teljesen elegendőnek hitték arra, hogy a boerokat mentől hamarább leverje. Mert azt tételezték fel, hogy a felkelő boerok, a kiknek rendes katonaságuk alig van, ha guerilla-harczokra alkalmasak is, de nem lesznek képesek rendes, nyílt csatában helyt állani az angol hadakkal szemben, tüzérségük pedig az angoloké mellett szóba se jöhet.

A boerok azonban mindjárt eleinte, a glencoei és dundeei csatákban igen komoly ellenségnek bizonyúltak, mely nemcsak jól állja az ágyútüzet, hanem a támadásban is kitünő, tüzérsége nagy és elég jó, vezérei pedig kiválók.

Csakhamar a boerok kezébe került a megerősített Glencoe és Dundee; *Yule* angol tábornok csak alig bírt csapatai maradványaival megmenekülni, míg pár száz huszár fogságba került.

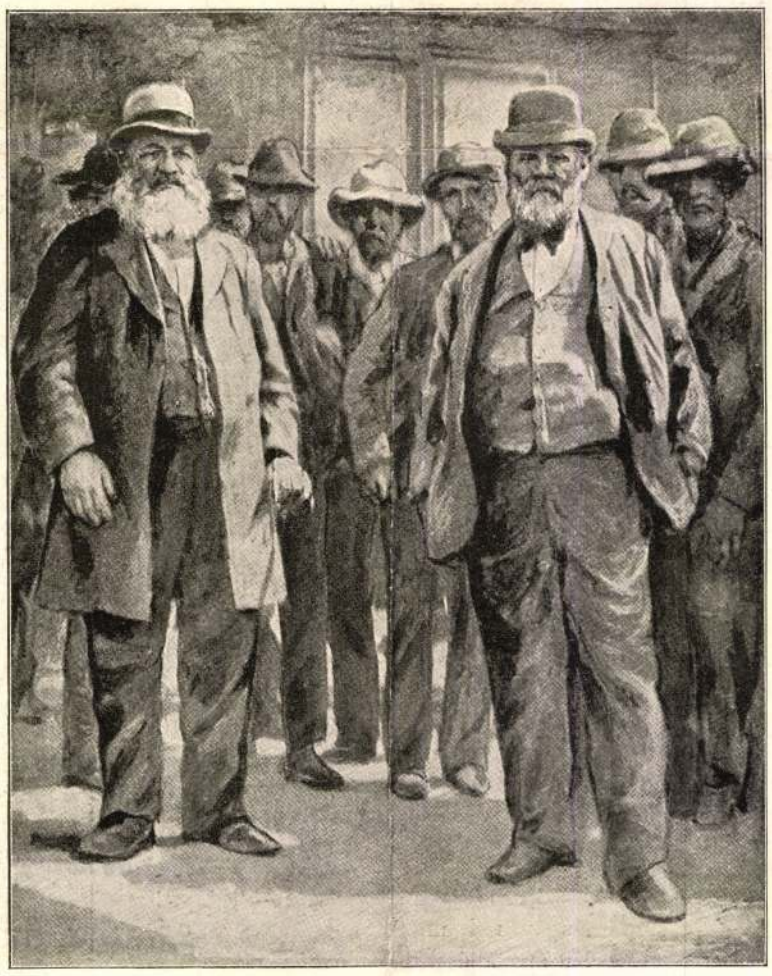

Joubert tábornok. Pillanatnyi fénykép után.

JOUBERT TÁBORNOK ELINDULÁSA A HARCZTÉRRE.

Erre a boerok nagy erővel nyomúltak Ladysmith felé, hol a fő angol sereget véres csaták után körülzárták, majd nyugaton Mafekinget, Kimberleyt ostrom alá fogták, míg egyes csapatjaik minden irányban betörtek az angol gyarmatokra.

S az angol intéző körök csak a glencoei és dundeei események után ébredtek tudatára, hogy mily komoly ellenség a boer, s hogy mily nagy haderő lesz szükséges legyőzésére.

Azóta mozgósitják aztán hadtesteiket egymás után s küldik lehető sietséggel a harcztérre, hol csapataik már oly sokat szenvedtek s még most is, miután sok segítő ezred érkezett, nagy szorúltságban vannak, a mit eltitkolni semmi mesterséggel sem lehet. Pedig az angolok minden rájuk nézve kedvezőtlen eseményt lehetőleg elhallgatni vagy szépíteni igyekeznek, a nekik nem tetsző sürgönyöket visszatartják, vagy megváltoztatva bocsátják útra.

Az angol képes lapok folyvást telve vannak angol tisztek arczképeivel, a melyek alá eme végzetes szavak vannak irva: killed, wounded, captured: elesett, megsebesült, fogságba került.

A boerok hadviselésének eddigi meglepő sikereiben pedig, ezen pásztornép rendkivüli vitézségén, szabadságszeretetén kívül főrésze van *Joubert*-nek, a fővezérnek, a kit most már az újabb kor legkiválóbb katonai lángelméi közé soroznak.

A Joubert család franczia eredetű, mely a hugonották üldözése idején menekült ki előbb Hollandiába, onnan déli Afrikába, a hol aztán végkép megtelepült s nyelvére nézve is hollandivá lett.

Joubert tábornok, keresztnevén Piet (Péter), már öreg ember. Fiatalabb éveiben gazdálkodással s kivált lótenyésztéssel és kereskedéssel foglalkozott s húsz éves koráig a biblián kívül egyebet alig olvasott. Később azonban nagy szorgalommal képezni kezdte magát s kiváló műveltségre tett szert. Egy alkalommal Krügerrel diplomácziai küldetésben Londonban is megfordúlt. Az elnökségre is kétszer volt már jelölve, de Krügerrel szemben kisebbségben maradt.

Joubert már nagyon sokat hadakozott a zuluk és más benszülött törzsek ellen, mely alkalmakkor gyakran adta jelét rendkívüli személyes bátorságának és hadvezéri képességének. De legfényesebb bizonyságát adta ennek az angolok ellen viselt 1881-iki háborúban, midőn a győzedelmet a boerok részére döntötte el.

A Jameson betörése alkalmával nem ő volt

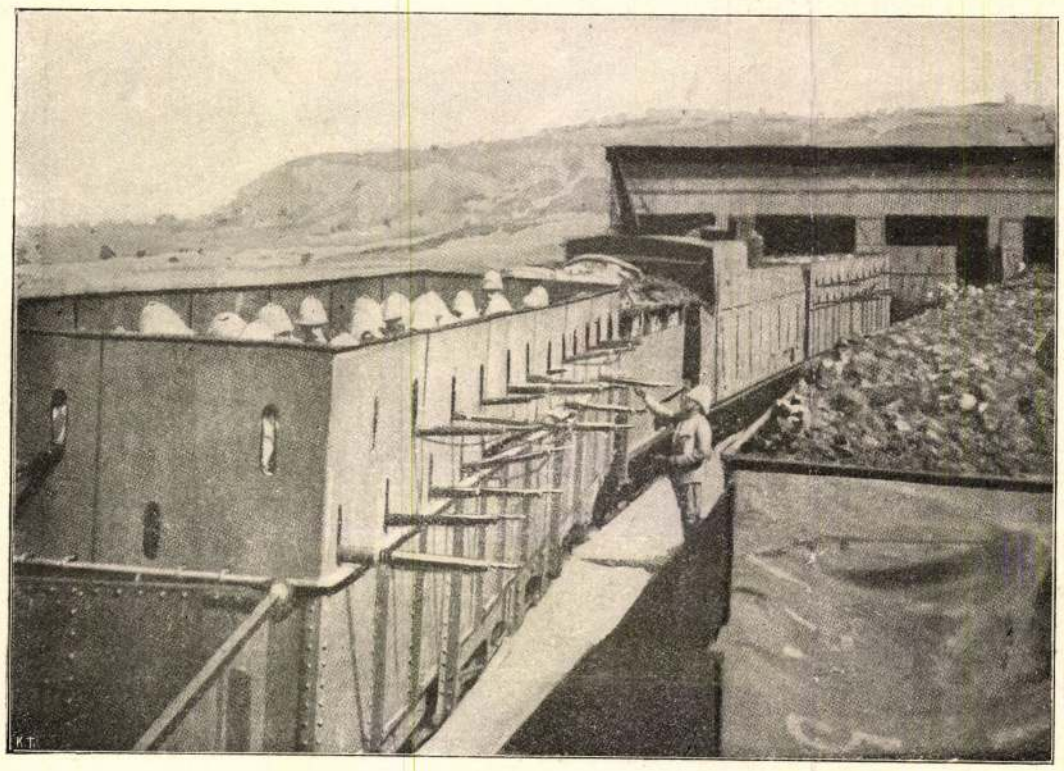

AZ ANGOL-BOER HÁBORÚBÓL. — Páncélos vonat harczra készen Ladysmith mellett.

ugyan a vezér, hanem a haditervet ő készítette, mely aztán csakugyan oly végzetes lett az angol betörőkre nézve a krügersdorpi csatában.

Egyébiránt Joubert rendkívül sokat tesz arra nézve, hogy a háború borzalmait lehetőleg enyhítse; csapatait mindenféle kegyetlenségtől visszatartja, a mit maguk az angolok is készségesen elismernek.

Alkalmunk van ezúttal e nagy hírű vezér legújabb arczképét, egy angol hirlaptudósító fölvétele után környezetével együtt bemutatni.

A kép fölvételének története elég eredeti.

Ugyanis Burleigh Bennet, a «Daily Telegraph» czimű angol lap tudósítója, midőn Joubert a háború kitörésekor a harcztérre indult, egy állomásnál, a mint Joubert tovább akart indúlni, vakmerően megállította a vonatot s egyenesen bement a fővezér szalonkocsijába. S mint Burleigh maga irja, eljárásának merészsége annyira meglepte Joubertet, hogy ez megbocsátotta neki tolakodását, sőt kedélyesen beszélgetett vele egész a következő állomásig. Itt pedig kiszállva, még azt is megengedte neki, hogy lefényképezhesse. E czélból környezete néhány tagjával a kocsik elé állt s türelmesen várta, míg a tudósító munkájával kész lett.

Így készült a kép, melynek a baloldalán látszó ősz szakállú, egyszerű megjelenésű aggastyánról bizony senki sem gondolná, hogy ez lehet a híres hadverő Joubert.

A RÓZSA.*

Mint üde arcza: oly fénylő zománczos,
Oly harmatos friss e sugár leány.
Oh, minden, a mi üdvözíthet
Szivében él, nem közelített,
Felfödözetlen kincs gyanánt.

Prédát áhító női hiuságok:
Szeszélyek, a mik játszva sebzenek:
Mérges fulánkú csalfaságok,
Mik felszítják a pokollángot:
Nem zaklatják még e szivet.

Most feslik épen ez a csudarózsa,
Tövise puha, kelyhe még csukott.
De, mire pompában ragyogva
Gyönyörű szirmait kibontja,
Tövise is karczolni fog.

Oh, hány szúrása vérez meg majd,
Míg ezt a rózsát én elérhetem;
Míg ittasúlok szépségétül
A gyönyöröknek gyönyöréül
És tüskéit letörhetem.

Koroda Pál.

* A Petőfi-Társaság november 12-iki ülésén felolvasott költemény.

DAL AZ ÉLETRŐL.

Nem sejtitek, ti boldog emberek,
Mennyit szenvedtem én;
Gyönyörben múlik a ti éltetek,
Haldoklás az enyém.
Beteg-szobámba csak nagynéha téved
Egy tiszta napsugár;
Szememben mégis gyönyörű az élet,
Az is boldog, ki csak szenvedve élhet,
Ha rá még egy-két édes óra vár!

Nehéz küzdelmek közt folyt ifjuságom,
Mint szirtek közt patak;
De harmattá vált könnyem a virágon,
Mely utamon fakadt.
Beteg munkásként ölt az élet gondja,
De pár perczem maradt,
Hogy lelkem fényes szárnyait kibontsa,
S bejárja, drága ifjukor! csapongva
Veszendő tündérbirodalmadat.

Ágról szakadt sihederként viódtam,
Hányódtam én sokat.
Kincs s rózsa intett. S megbotlám kigyóban,
S leltem kavicsokat.
Oh, százszor áldlak, mélabús barátok!
S szilaj, víg czimborák!
Kik nékem tűzhelyt, otthont pótolátok,
S velem megűlni mind készek valátok
A borba fojtott búbánat torát.

Bűbájos asszony! Föld legszebb leánya!
Kupám rád emelem;
Kit angyallá, majd ördöggé varázsla
A csodás szerelem.
Sírig siratlak! Százezerszer áldlak!
Benned megismerem:
Hogy a szép nő gyönyöre a világnak,
Ki a pokol örök tüzére ránthat!
Végetlen kéj s kín a nagy szerelem!

De nemcsak végetlen kéj s kín szivünknek,
Emléke is örök;
Bár, mint szinváltó fölhők, messzi tünnek
Fájdalmak, gyönyörök.
Szellem száll holdas kék éjen keresztül,
Kép, árny életre kél:
A költészet tündérvilága zendül,
S kiolthatatlan örök szerelemrül
El nem haló dalt zeng s csodát regél.

Oh, bár gyakorta nagyon fáj az élet,
S kínpad a beteg-ágy,
Oh, ne haljak meg! Hadd éljek, reméljek,
Míg lelkem szállni vágy.
Oh, hadd rajongjak, égjek, lelkesedjem
Minden fenségesért:
Költészet, ifjuság s te édes Egyem!
A lét rózsáit, sírva bár, de szedjem!
S hadd áldom Istent, kit szivem megért.

Igaz, hogy testvér a halál s az élet,
Születtünk s meghalunk;
De várj, te rém! míg szivünk lángra éled,
S van egy édes dalunk.
A legnagyobb áldás elmulni végkép,
Ha lelkünk összetört;
De míg lángolni készt az eszme s szépség,
S kápráztat a napfényes tiszta kék ég,
Kéjt ád az élet, végtelen gyönyört!

Bakó István.

FÁY ANDRÁS LEVELE A LÁNCZHÍDRÓL.

Közli Puky József.

A Lánczhíd megnyitásának 50-ik évfordulója alkalmát kivántam felhasználni arra, hogy közzé tegyem Fáy Andrásnak Puky Mártonhoz, Puky Gyula nyugalmazott királyi táblai elnök nagyatyjához intézett levelét, melyben a Lánczhíd tervének és építésének körülményeiről behatóan tudósítja nevezett rokonát.

Hogy mily emelkedett gondolkozású, s e mellett mily gyakorlati felfogású tudott lenni egy «táblabíró», a mely nevet megszoktunk az utóbbi időben csakis gúnyolódva emlegetni: annak ime egy példája Fáy Andrásnak, a «nemzet mindenesének» ezen levele is. Soha jobban, mint ma, — azt hiszem — nem érezte a nemzet szükségét, azaz hogy hiányát ezeknek a táblabiráknak, a kik oly sokat tettek a közért, s a kiknek vállain nyugodott hajdan az önkormányzat.

A hivatalos okiratok feltüntethetik az utókor előtt a múltak vázát; de színt, életet a múltnak a bizalmas jellegű iratok, emlékiratok, a levelek, stb. adhatnak csupán. S épen ezekben legszegényebb a magyar irodalom. Azt hiszem tehát, hogy kötelességünk volna mindazt, a mi ilyféle a múltak viharából fenmaradt, s a nemzet közéletére bármi tekintetben fényt vet, felhasználni.

Ime maga az említett levél:

Tekintetes Nemzetes és Vitézlő
Bizáki Puky Márton Úrnak
több Tettes Vármegyék Táblabirájának
szig. atyafiságos tisztelettel
Kíván.

Drága kedves Uram bátyám!

Sietek, ha bár iszonyú sok dolgom s elfoglaltatásom között csak rövideden tudósítani kedves Uram bátyámat a pesti híd s egyéb dolgok felől, mikkel jelenleg bajlakodunk.

Cziráky eleitől fogva a híd ellen lévén, az ő emberei Végh Itélőmester, Niczky Consil s még egy-kettő Gyürky Fő Ispánynyal előre készülve voltak, megbuktatni a kezdetet, abban vetvén meg lábaikat, hogy az ezen esztendei árviz megváltoztatott mindent, s addig hidat építeni nem lehet, mig a Duna nem szabályoztatik, és így elébb ezt kell kérnünk a dietától, addig pedig felfüggesztnünk az építést és alkut. Mi azt feleltük, hogy a műértők megegyeznek abban, hogy építeni lehet, s a híd sem nem gátolja, sem elő nem segíti az áradást, a Duna kiönthet híd nélkül is, és szintúgy kiönthet híddal, és igy ha bár elismérjük is, sőt kívánjuk, hogy a Duna szabályoztassék, ettől a hidépítést felfüggeszteni nem lehet, hanem a hid úgy is 4—6 esztendő alatt épűlvén, s addig Dieta tartatván, a dietán a szabályozás elrendeltethetik, a főszabályozási terv (planum) elfogadtathatik, s ezzel összefüggőleg, azon része a Dunának, mely a hid körül fog feküdni (a Margit-szigettől a Csepel-szigetig) a hidépítéssel egy időben szabályoztathatik előlegesen, annyival is inkább, hogy a hid épen nem fog ellent állni a szabályozásnak, azt gátolni nem

fogja. Mondtuk, hogy a törvény elhatározva szól, hogy legyen híd, s erről már vitatkoznunk is felesleges, s a hidépítést a Duna egész szabályozására halasztani, annyi mint azt akarni, hogy soha se legyen híd. Időközben a Palatinus, ki igen kivánja a hidat, felhivatá magához az ellenkezőket, s az egész dolog megváltozott egyszerre. Azok kik ellene voltak a hidépítésnek, egyszerre legforróbb pártolói lettek, úgy hogy most már az a bajunk, hogy mindent megadnának Báró Szinának. Szina egyesült Vodjánerrel és társaságával, s igy most nincs concurrentia, Szina kérhet a mit tetszik, s nehezen hiszem, hogy valamit engedjen. Hoffmannék is concurrálni kivántak, de annálfogva, hogy még ők csak 21 öles hidat épitettek, a Dunán pedig 224 öles hid kivántatik, s igy ők illy nagyszerű vállalathoz szükséges kezességet nem nyujthatnak, elvettettek. Már most nehány ülésben ezeket határoztuk el: Szina lesz a vállalkozó, ő felét az actiáknak az Országban adja ki, de úgy hogy ezen fele actiákból egy harmadrész Vodjanernek és társainak engedtessék. Az épitő mesterek közül akár Clarkot akár Renniet választhatja, akár mind kettőt. A hid függő lánczhid lesz két oszlopra s helye lesz a Nákó-féle ház irányában. A magyar szinház fundusa közel esvén a hidhoz, a Herczeget megkérjük rukkoltassa azt feljebb. A hid kerül mintegy 3 milliom pengő frtba. Semmi a műértők eleibe nem terjesztetik, hacsak azt Ő fge nem teszi, kinek úgy is minden a törvénynél fogva felterjesztetik. Ezen határozatok közül kettőben részemről meg nem egyeztem, s ha szükségét látom, a separatum votumot magamnak fenntartottam. A két tárgy ez, hogy 1-ör én egyenesen csak Clarkot akartam épitő művészünknek; minthogy ő egyenesen a lánczhidat javasolta, s ebben most az egész világon első, s a Hammerschutti és más több bámulandó lánczhidakat ő épitette. Rennie pedig nem igen kedvezően nyilatkozik a lánczhidakra nézve, s azokat nem javasolja, és nem is épitett lánczhidat soha. 2-or Azt kivántam, hogy mind technikai, mind hydrotechnikai tekintetben, ha bár csak a publicum megnyugtatására, s lehető szerencsétlenség esetére is felterjesztessék az elfogadott terv a műértők eleibe nem pro superarbitrio, hanem csak lehető észrevételeik s figyelmeztetéseik végett. Azonban az elsőre nézve gr. Széchenyi szavát adta, hogy Clark semmi esetre el nem mellőztetik. Még az üléseink a hidra nézve megtartnak egy hétig.

A tudós társaság nagy gyűlései is most állnak. A nagy jutalmat(melynek küldöttsége az én præsidiumom alatt ült össze) báró Jósika nyerte el. Kölcsey, a jeles, és Nyiri Prof. meghaltak. Báró Wesselényi igen le van verve, részint Kölcsey halálán, ki egy részét pere replicájának irta volt, részint pedig a miatt, hogy belső hályog miatt közel van mind két szemére a vakuláshoz, s instantiájára gyógyitása s pere elhalasztása végett a Palatinus nem kedvező választ adott.

Katókának kezeit csókolva s egész úri háza tisztelése mellett, tapasztalt atyafiságos grátiájában ajánlott maradtam.

Pesten, 7 bris 1838.

Drága kedves Uram bátyánk
alázatos atyafi szolgája
Fáy András.

P. S. A Herczeg, a mint némelyektől értettem, igen neheztel reám, a pesti utczák töltéseért; pedig úgy hiszem méltatlanul. Én csak az inditványt tettem, s e részben csak felvilágositást és megnyugtatást kértem, mi csak ugyan decisumba is ment. Hanem Földváry sarkasmusai és mások kétségeskedései a tiszta szándékban, rontották meg igen és tették gyűlöletessé a dolgot. Azóta csakugyan kezdetnek elhordatni a nem igen jól kiszámolt töltések.

A MILLIÁRDOK HAZÁJÁBÓL.

Amerika a nagy tőkék igazi hazája. A pénzgazdaság szertelen kinövései, a nagy vállalkozások, a nép millióinak kiszipolyozására alakult óriási részvénytársaságok, a fogyasztó közönség lelketlen kizsarolása sehol sem halmozott össze oly óriási vagyonokat, mint az Egyesült-Államokban, a melyeknek számszerű nagyságáról európai embernek fogalma sincs. A ki a gazdasági élet kinövéseit, a pénzforgalom meglepő alakulásait tanulmányozza, annak ismernie kell ama nagy üzletvilág belső életét, kiváló embereit, kiknek előkelő negyede a new-yorki ötödik Avenue, gyűjtőneve pedig a «négy-százak», a kik minden merész spekuláczió élén állanak s a dollárok szédületes tánczában a mozgató, az intéző kezet képviselik. Szerencse, szorgalom, hozzáértés és takarékosság azok a tényezők, melyek másutt az üzleti vállalkozás sikerét eldöntik. Amerika nagy vagyonainak erre semmi szükségük; ott a tőkék önmaguktól szaporodnak. Minden nap új milliókat varázsol elő, melyeknek roppant hatalma előtt minden meghódol s melyek, mint a nap a harmatcseppet, úgy szivják föl magukba a kis vagyonok egész seregét. Így von be a nagy tőke uralma mindent egyetlen nagy és láthatatlan érdekhálózatba, a mi nem egyéb, mint a pénz zsarnoksága a legkiméletlenebb elnyomás alakjában.

A petroleum-király.

Alig lehet ugyan a sok milliomos közűl a legtöbb millió urát kikeresni; de ha valaki a leggazdagabb amerikai tőkepénzesre volna kiváncsi, ilyennek kétségkivül *Rockfellert* jelölné ki a közvélemény, a kinek tavaly az ohióí főtörvényszék előtti pöre méltó bámulatot keltett messze földön is. Különben ez nem is egyetlen pöre volt; Rockfellerrel és az általa alapított petroleum-társaság, a «Standard Oil Company» ügyeivel ismételten foglalkoztak a biróságok, ismételten kimondották a társaság feloszlatását, de itéleteiknek soha sem tudtak érvényt szerezni.

Töméntelen az áldozatok száma, a kiket tönkretett s a kiknek rovására diadalmasan tört előre ez a lelkiismeretlen ember, a kit ma méltán megillet a *petroleum-király* czim. Kegyetlensége nem ismert határt versenytársainak letiprásában, virágzó üzleteket juttatott tönkre, de őt soha sem sikerült nyakoncsípni, mindig ügyesen kibújt, mint a kígyó, az amerikai törvények szigora alól, melyek keményen tiltják a *ringeket*. Rockfeller merészsége annyira ment, hogy védekezésében nem átallta azt állítani, hogy a fogyasztó közönségnek hasznára volt a petroleum-monopolium, a mi nyilvánvaló porhintés volt a közönség szemébe.

Hogyan jutott Rockfeller, a kinek vagyona 1855-ben még csak 15,000 frt volt, mai 750 millió forintra rugó vagyonához: elmondja egyik áldozata, George Riee, a ki nem rég az ohióí törvényszék előtt folyt tárgyalások idejében nyilvános helyen is arczába vágta Rockfellernek a becstelenség vádját. Ez a Riee, mint egy nagy virginiai petroleum-finomító vállalat tulajdonosa, még pár évvel ezelőtt is évenként százezer hordó nyers petroleumot termelt, a mi elég volt arra, hogy fölkeltse Rockfeller irigységét és áskálódásait. Ez azon kezdte, hogy versenytársa vevőinek literenként két krajczárral olcsóbban kinálta a finomított petroleumot. Mikor Riee utána járt, hogy megtudja a hirtelen árcsökkenés okát, kisült, hogy Rockfellernek titkos szerződése van a vasútakkal, melyek folytán ő csak a petroleum tiszta sulyáért fizetett, a mi neki vaggononként 250 frt nyereséget jelentett. Kiderült az is, hogy a petroleum-ring és az Egyesült-Államok vasúthálózatának egy ötödrésze ugyanegy társulat kezében van, minélfogva a szállítás költségeinek különbözetét a vasút részvényesei viselték.

Ilyen fegyverek ellenében nem lehetett megkisérteni a harczot, Rockfeller mindenütt 10–12 százalékkal olcsóbban bocsátotta piaczra a petroleumát; a kicsinyben elárusitók kénytelenek voltak tőle vásárolni, s ha akadt olyan, a ki ellenállt, annak boltját egyenesen kisajátította a szindikátus, maga nyittatott mellette boltot s kész volt még veszteségre is dolgozni, csak hogy versenytársait megsemmisitse. A finomítók egymás után oszlatták fel üzleteiket, nem birván ki az egyenetlen harczot. Így verte le a nagy tőke ebben az esetben is a kiskereskedők egész seregét.

Most aztán kipattant a titok, miként folyhattak büntetlenül ily üzelmek. Maga a főállamügyész, Monett lepte meg a világot a múlt márczius hóban azzal a vallomással, hogy Rockfeller két millió frankkal akarta megvesztegetni, csakhogy az ellene emelt vádat elejtse. Tanura hivatkozott, a ki jelen volt a megvesztegetési kisérletnél, melyet ő megbotránkozva utasított vissza.

A dolog tehát kellemetlen kezd lenni a gazdag milliomosra nézve, hacsak olyan másik birót vagy államügyészt nem talál, a ki kevesebb lelkiismeretességgel tekinti a dolgot s — a mi Amerikában épen nem ritka eset — beadja a derekát Rochfeller csábításai előtt. Rockfeller legroszabb esetben megkettőzi az ajánlatot; s mi ez olyan embernek, a ki minden reggel 110 ezer forinttal gazdagabbnak ébred fel? Sőt az irigy statisztikusok azt is kiszámitották, hogy ha mindennap az ötödik Avenuebeli lakásáról hivataláig menet minden teremtett léleknek, a kivel útjában találkozik, egy dollárt adna: ugyane napi gyarapodásának legfeljebb egy hatodát költhetné el akkor is.

Úgy látszik azonban, hogy a küzdelmek végre Rockfeller óriási erélyét is megtörték. Mind sűrűbben emlegeti barátai előtt és magánkörökben, hogy fáradt és visszavonúlni vágyik. Csak az okoz neki gondot, hogy megtalálja az alkalmas embert, a ki ezentúl helyettesitse. S a dolog nem olyan egyszerű, mint gondolnánk, mert Rockfeller nem kevesebb, mint *öt millió* évi fizetést igér annak a ritka lénynek, a ki egyesíti magában mindazokat a tulajdonságokat, melyeket megkövetel attól, a ki az ő helyét elfoglalni hajlandó; de eddig még ilyen ajánlattal sem sikerült az alkalmas személyt megtalálnia. Addig is pedig hova-tovább mind jobban erőt vesz a milliárdok hatalmas urán a búskomorság s a pénznek, mely eddig élete bálványa volt, mélységes megvetése. Legutóbb a a baptista ifjak egyesületében nyilatkozott így: «A legszegényebb ember, a kit ismerek, az, a kinek sok pénze van. Ha választhatnék ma, inkább szeretnék semmivel vagy kevéssel birni, de nemesebb életczél felett rendelkezni.»

A gyapot-király.

Ha valaki megérdemli, hogy mint a «munkások sanyargatójá»-t emlegessék Amerikában: megérdemli Knight Róbert, a gyapot-király. Ő nála tán senki sem keltett még maga iránt több jogosúlt gyűlöletet, pedig az ő ifjú évei is nélkülözés és nyomorgás közt teltek el.

Már nyolcz éves korában naponként 14 órát kellett dolgoznia egy szövőgyárban heti három forint bérért. Azonban éles esze és szorgalma hamar feltünt főnökének, a ki irodai munkára alkalmazta havi 200 frt fizetéssel. Alárendeltjei iránti szigora, pontossága, munkaszeretete és üzleti ismeretei aztán arra indították főnökét, hogy átengedje neki hitelügyletei felét, mintegy 350,000 frt összegben.

Ezen a réven már az első év végén 20,000 frt tiszta nyeresége lett, 26 éves korában pedig már magához váltotta az egész üzletet és fivérét vette maga mellé.

Első dolga volt szétrobbantani a Spragne-társaságot, mely akkor még Amerika egész gyapot-iparát kezében tartotta. Nehány rosz

üzleti művelet megadta neki erre a módot. Irgalmatlan háborút indított a társaság ellen, nehány tőkepénzesre támaszkodva, kiket meg tudott nyerni, s vállalkozása sikerült is: két év leforgása alatt csődbe kergette a Spragne-társaságot, a mi 3000 családot juttatott koldusbotra, kiknek üzleteit aztán potom árért magához váltotta.

Ma már az egész amerikai gyapot-ipar meghódolt Robert Knight előtt, a ki most 73 éves és óriási vagyon ura. Székhelye a Pawtuxet völgyben van, Providence államtól délnyugatra. Tizenöt falu fészkel itt magas kéményű, füstölgő gyárakkal, melyek mind hasonlók egymáshoz s melyekben minden a Knighté. A kettős sorban épült, egészségtelen munkáslakásokban 7000 mindkét nemű munkás szorong egymás hátán családjával együtt, a kiknek mindennapi kenyerét Knight adja. Ezek nem vásárolhatnak senki mástól, csak ő tőle; hússal, kenyérrel, czukorral, liszttel Knight látja el őket, természetesen jó haszonnal; sőt politikai meggyőződésökre sem átall befolyást gyakorolni.

Ez év elején Knightnek fivére is elhalt s jelenleg ő az egyedűli tulajdonosa 21 gyárnak és műhelynek s 30,000 lélek függ a kegyelmétől. Csak az a csodálatos, hogy ez a száraz, számító üzletember és kapzsi tőkepénzes némileg szelidebb hajlamokkal is bír. Rajong a természetért s különösen a szép fákért. White Rock melletti gyárát oly sűrű lombozatú jegenyék és nyárfák árnyékolják, hogy a világosság be sem hatolhat a munkatermekbe. De Knight inkább villamos világítást rendezett be nagy költséggel, mintsem kedvelt fáit kivágassa. Igaz, hogy ennek költségeit is munkásai viselik, de legalább Knight áldozhat szeszélyének.

(Folytatása következik.)

KÉT HAZAI VIZIMADÁR.

Mélyebb, halban is bővelkedő álló vizeink egyik legismeretesebb vendége a *búbos vöcsök*, mely téli szállásáról márczius végén szokott hozzánk érkezni. Nagyobb síkvízzel és nádasokkal váltakozó tavakon szeret tartózkodni, legkedvesebb tanyája azonban hazánkban a Velenczei-tó, a hol százával, ezrével bukdácsol, úszkál és pusztítja a halat.

A nép sok helyen «búvár»-nak hívja, nyilván azon tulajdonságáról, hogy a víz alá igen ügyesen és gyakran lebukik. Ha üldözik is, csak végszükségben igyekszik repüléssel menekülni, hanem lebukással s a víz alatt 150 méternyire is elúszva, úgy üti megint fel a fejét, hogy lélegzetet vegyen.

Fészkét közvetlen a víz színére rakja, mindenféle rothadó vízinövényekből s csak egyes szálakkal köti a nádhoz, hogy a víz el ne vigye. A fészken a hím és nőstény felváltva ülnek, de ha a fészket valami oknál fogva elhagyják, tojásukat valami gazzal mindig befedik, hogy az ellenség szeme elől elrejtsék.

Mihelyt a kicsinyek kikelnek, azonnal elhagyják a fészket s anyjuk hátára telepedve, úgy uszkálnak előre-hátra.

A vöcsök rendkívűl óvatos madár s jól megismeri a kifeszített hálókat, melyeket mindig gondosan kikerül. S nem is tudnak még rá esetet, hogy a vöcsök hálóba keveredett volna, míg az ilyesmi pl. a jeges búvárral gyakrabban megtörténik.

A Velenczei-tóban rendesen szoktak rájuk nagy vadászatokat tartani, a melyekre még a külföldről is eljönnek a legügyesebb puskások. Ilyenkor csolnakokon kerítik be az óvatos madarat, igyekezve azt a part felé szorítani; végre is kénytelen a vöcsök szárnyra kapni, a mikor aztán legtöbbet sikerül lelőni.

Egy-egy ilyen vadászaton a rendes zsákmány 100—300 között váltakozik, de volt már egy különösen szerencsés nap, midőn 499-et ejtettek el.

Ezt azonban meg sem érzik s másnap már megint annyi vöcsköt látni a tavon, mintha semmi se történt volna.

Másik nevezetes vizi madarunk a *nemes kócsag*, ez a gyönyörű, hófehér madár, melynek csak a csőre fekete s a lábai barnák.

Hazánk mocsaraiban hajdan nagy számmal tartózkodott e pompás madár s fészkelt is a Fertőnél, a Hanságban, az Ecsedi-lápon, a folyóink mellékén elterülő nagy mocsárokban, a Balaton berkeiben s egyebütt, de ma már rendkívül megritkult és sok vidékről teljesen eltünt. Ez időszerint tömegesebben már csak a Balatonnál fészkel, míg másutt igen ritkán. Fészkét letiprott nádcsomókra, vagy néha fűzfára is rakja, még pedig nádból, nádlevelekből.

Halakkal, férgekkel, bogarakkal és csigákkal él s nem oly kártékony halpusztító, mint pl. a szürke gém.

Az öreg kócsag vállairól tavaszszal és ősszel gyönyörű, finom fátyolszerű tollak csüngenek a fark fölé, a mely tollakat nálunk a legrégibb idő óta szivesen használták kalapdísznek, a mért az ilyen tollnak, kivált míg a lőfegyverek tökéletlenek voltak, igen nagy ára volt, úgy, hogy pl. egy 1621-ben kelt becslés Pálffy Istvánnak egy bokor kócsagtollát 1000 forintban állapította meg, a mi azon időben hallatlan összeg volt.

A vöcsökről és kócsagról egy-egy nagyon sikerült képet mutatunk be, a «Magyarország madarai» czímű nagy díszmunka most megjelenő második könyve után.

E hatalmas, 828 oldalas kötet a földmívelési miniszterium kiadványa. Irta *Chernel* István, képekkel ellátták *Háry* Gyula és *Nécsey* István, míg az egész munkát *Herman* Ottó intézte. Pompás mű ez, a maga nemében irodalmunkban egyedül álló. Részletesen leírja hazánk madarait, különösen kiterjeszkedvén gazdasági jelentőségükre. Öt műlap, negyven szines ábra és kilencz szövegkép ékesítik e könyvet, még pedig igazán művészi kivitelben s a legnagyobb természeti hűséggel.

Különben a könyv képeinek művészi becséről fogalmat nyujthat az általunk most mutatványúl közlött két kép is, mely, természet után készülve, *Háry* Gyula mesteri műve. Meg kell még jegyezni, hogy a szines képeket, melyet a legjobb angol kiadásokkal vetekednek, magyar műintézet sokszorosította.

A mű terjesztését a földmivelésügyi miniszter a kir. magyar Természettudományi Társulatra bizta.

BÚBOS VÖCSÖK. Háry Gyula rajza.

A GÓLYÁRÓL.

Irta Chernel István.

«Magyarország madarai» czímű művének közelebb megjelenő II-ik kötetéből.

A gólya Közép- és Dél-Európa vízgazdag, mocsaras rónáit lakja, észak felé ritkább. Kelet felé Közép-Ázsiáig honos.

Hogy nálunk mily közönséges, azt mindnyá-

Clark Ádám

— —

— —

— —

Clark Adam

Clark Thierry

rad A.
Michel 1003.1

Histoire de l'art.
VIII/3.K. Paris, 1929

Kardok III. 221

Clark Ádám

Clark Ádám

Nefelejts

1866. 313. l.

(A budai alapit)

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 135418

Pacher B.:

Bp. szt. képzm-i vásárlásai az elmult 2 évben

MM. 1928. 399. l.

(Clark Á-nak az Alaçút bejáratát ábrázoló vízfestménye

Paris III. 197

Clark Ádám

Clark Ádámné
arcképe György Alajos-
tól

LykaMagyműI300-50

568. l.

Átírva

Clark Ádám

röd
2

Passuth László:
Egy régi ház a Rózsa-
domb alján.

Budapest
1946. II. 4.-7.

Clark Ádám

a budai vízvezeték
tervezője

Lőrd

Pásztor M. Bp.

289. l.

Buda és Pest a
török uralom után.

Bp (1936)

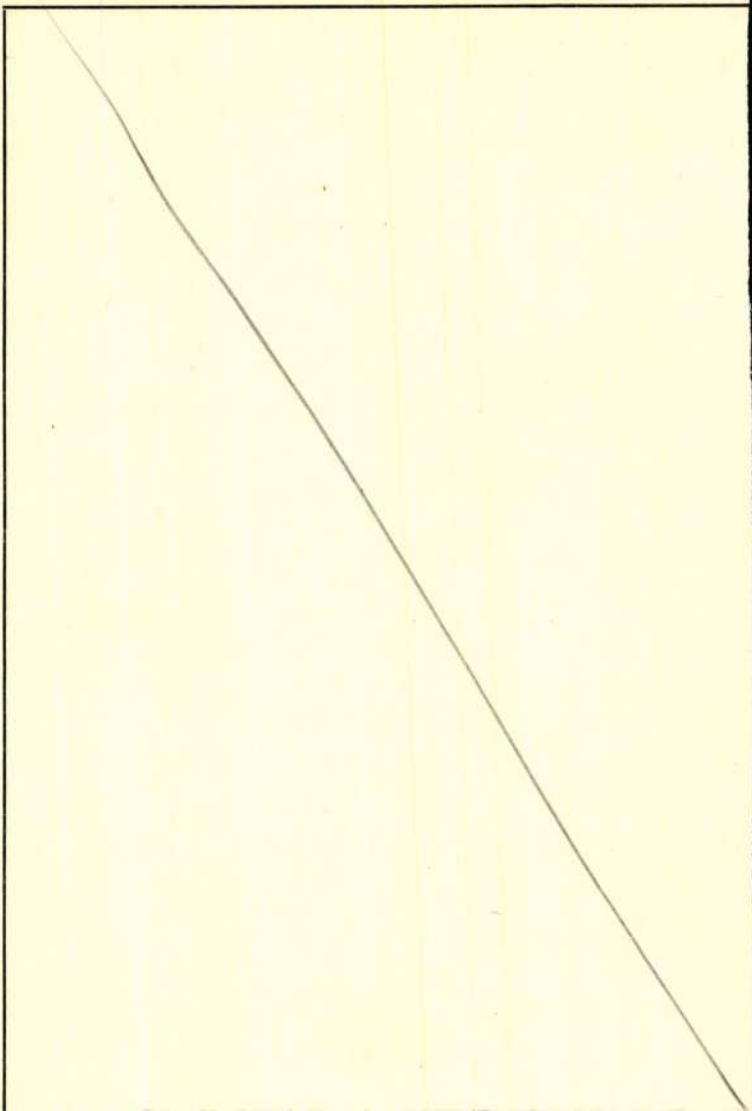

Clark Adám

Clark Tierney

vrád

Pásztor Mihály

A szárotven éves
Lánchid.
Pp. 1940-146-
148 l.

fehér vászon már szürke
halkul a felső rész meg
gasztalan sötétségébe é
megvilágított szenvedél
talan forma, mintegy a
dódásának utolsó fellob
ros egy nagy épülete pe
halkulást. Figyelemremé
szempontjából arimathia
ve áll, nincs rajta töb
masan pártfogói vonás,

Erősen dinamikus
ta" /1655./ rézmetszete
mint valami szeszélyes
lanatnyi rögzítése. A f
Ábrahám lelkében duló

< Clark Adam >

< > Einige Worte über den Bau der Ofner-Pesther Kettenbrücke
Pop ~~1[illegible]~~ 1843.
8-r. 37 l.

Duplum

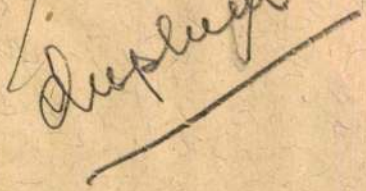

Darvas J:

a 2 Clark

Lejság 1942

jan. 4

Clark Ádám

l.

Bakó Imre: A magyar állami „Országos Fegyvergyár" működése 1848-49-ben. Bp. 1942 12. l. 24. l. 96. l.

Clark Ádám

Clark Tierny

(2) [Bányai Elemér]:
A Lánchíd bucsuz-
tatása. Uj. Idők.
1914. 8. sz

(1) [Bányai Elemér]:
Az alagut. Pesti
Napló 1907. ápr. 21

Nürnbergi munka, 1500 körül.
Réz, átm. 37·5 cm.

TÁL,
ornamentális dísszel.
Nürnbergi munka, 1500 körül.
Réz, átm. 47 cm.

KANÁL,
XVI. század.
Bronz, hossza 13·5 cm.

FEJ,
XVI. század.
Bronz, mag. 4·5 cm.

CSENGŐ,
két darab.
XVI. század.
Bronz, 10 és 8 cm.
Simor prímás megbízásából Czobor Béla vette külföldön.
Simor János bíbornok... Egyházművészeti Lap, VI., 1885., 351. l.

SZENTELTVÍZTARTÓ,
zománcos Madonna Jézussal, alatta kagyló.
Olasz munka, XVII. század.
Réz, mag. 11·6 cm.

Clark

Irod

Bányai Elemér dr.

A magyar Clark-ok.

Magyarország.

1914. márc. 8.

Clark Adám

Bártfai Szabó L.:
l. Széchenyi István és a
főváros.
Historia. 1931. IV
3-4. sz. 99. l. - 101. l.

Clark Ádám

cód

Bierbauer Virgil dr:

The Japanese Archi-
tect. 1931. okt.
(Keppel -)

28 Exaudi		Emil Görög: Nicet Izraelita: Sivan 3
Hétfő **29** Magdalena		Protestáns: Maxim Görög: Teodóz Izraelita: Sivan 4
Kedd **30** Sz. Jobb		Protestáns: Nandor Görög: Izác Izraelita: Sivan 5
Szerda **31** Angela	MÁJUS	Protestáns: Petronella Görög: Herma Izraelita: Sabuoth 1. n.
Csütört. **1** Pamfil	☽ Első negyed 12 ó. 53 pk.	Protestáns: Pamfil Görög: Juszün Izraelita: Sabuoth 2. n.
Péntek **2** Erazmus		Protestáns: Anna Görög: Nicefor Izraelita: Sivan 8
Szomb. **3** Klotild	1933 **JÚNIUS** 30 nap	Protestáns: Klotild Görög: Paula Izraelita: Sivan 9

22-ik hét. Nap kelte 4 ó. 10 pk. — Nyugta 19 ó. 44 pk.

Clark Ádám és

Tierney

cvid

→

író V: A m.

Borb klasszicizmus

71, l. építészete

Bp. 1948

Országos Bizottság!

...udományos ásatásaim uti-
...api díjaimnak 695 kor 40 fillér-
...re történt érvényesítése a
...eknek rideg, méltánytalan, sa
...kal homlokegyenest ellenkező
...ltekintve, kimeritő és nélkü-
...munkámtól, tőlem érzékeny
...t is követelvén mély tisztelettel
...intetetü bizottságot, figyelembe

Clark Vilmos

Lánchid.

Irod Buday-Orphanides:
Technikai fejlődésünk tört. 1867-1927.
Budtechnfejl. 20. l. Bp. 1928
432. l. 433. l. 437-438. l.

A Lánchid átépítését 1913-15. években hajtották végre hat és félmilliós korona költséggel.

mint a xxxiádx Gyula siremléknek. Ezt
tán megvalósult. A kápolna megoldása m
Cap.Pazzi kifejtett épitészeti gondola
6 Medici siremléket tervezett . Később
emlék egymással szemközt. Ide került v
Kelemen siremléke is. Maradt kettő Giu
több alakkal gondolta el.. A végén azo
épitészeti keretbe. Eredetileg ugy ter
allegorikus alak lesz fennt az elhunyt
két fekvő akt alak. Redukálnia kellett
két alsó alakot elagyta. Nem annyira a
szerződött a S.Lorenzo templom munkála
elkészitenie. Nagy hévvel ment neki a
Elment a márvány bányákba márványt vál
tiszta reneszansz archítektura fülkéit
kapta a megbizást a könyvtárra. Házat
ben. Az se volt ok, hogy összeveszett
azok melyek ezeket a terveket megvált
alkotásnak. De mégis mintha igy képzel

X.

(631—1010. Árverésre kerül 1936 február 10-én.)

Kikiáltási ár pengőben

631. ABRAHAM A ST. CLARA, Sämmtliche Werke. Passau. 1835—7. 8r., 12 kötet, félvászonkötések . . 24.—

632. D'ABRANTÉS, MADAME LA DUCHESSE, Mémoires sur la Restauration, ou souvenirs historiques. Paris, 1835—6. 8r., 6 kötet, félvászonkötések . . . 12.—

633. ABRICHTUNGS-REGLEMENT FÜR DIE K. UND K. K. CAVALLERIE. Wien, 1806. 8r., félvászonkötés 4.—

634. A BUDAPESTI TÁRSASÁG, Budapest. Pallas. 1886. 8r., fűzve . . . . . 2.—

635. A' BUDA 'S PEST KÖZT ÉPÍTENDŐ ÁLLÓ-HÍD TÁRGYÁBAN KINEVEZETT ORSZÁGOS KÜLDÖTTSÉG MUNKÁLATAI. Pest, Heckenast. 1837—8. 8r., 2 füzet 2.50

636. A' BUDA' 'S PEST KÖZT ÉPÍTTETNI JAVALLT ÁLLANDÓ HÍD TÁRGYÁBAN PESTRE KIKÜLDETETT ORSZÁGOS VÁLASZTÓBIZOTTSÁG JELENTÉSE. K. folio, fűzve . . . . . 3.—

637. ACSÁDY IGNÁCZ, Magyarország Budavár visszafoglalása korában. Budapest, 1886. 8r., fűzve . . 1.50

638. ACTENSTÜCKE ZUR GESCHICHTE DES UNGARISCHEN SCHUTZVEREINS, Leipzig, Brockhaus. 1847. 8r., fűzve . . . . . 3.—

639. ADLZREITTER, JOANNES, Annalium Boicae gentis. Francofurti ad Moenum. 1710. Folio, szép préselt disznóbőrkötés csatokkal . . . . . 25.—

640. A FÜGGETLEN MAGYAR MINISZTEREK ÉLETRAJZA. Pest, 1867. 8r., fűzve . . . . . 1.—

641. A' KELET NÉPE KÖZT EGY EMBER. Pest. Beimel, 1841. 8r., fűzve. Eredeti borítékban. Ritka! 2.50

642. ALBERTINUS, AEGIDIUS, Umständige und marhaffte Historie, vom Ursprung auf- und Niedergang der Ketzereyen, besonders in Teutschland, Böhmen, Ungern, Siebenbürgen ... für wunderbahrliche Veränderungen, Weltläufftigkeiten, Jammer, Noth und grosse Gefahren durch dieselbe verursacht worden. Cöllen, 1746. 4r., régi bőrkötés . . . . . 7.—

Kikiáltási ár pengőben

643. ALBUM VON OBERÖSTERREICH UND SALZBURG in 39 Ansichten mit erläuterndem Texte. Salzburg. Baldi, (1840 kör.) K. 4r., vkts. Acélmetszetek 8.—

644. ALETHEUS, THEOPHILUS, Polygamia Triumphatrix, id est discursus politicus de Polygamia. Londini Scanorum, 1682. K. 4r., pergamentkötés . . 3.—

645. ALLGEMEINES BÜRGERLICHES GESETZBUCH für die gesammten Deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie. Wien, 1814. 8r., 3 kötet egybekötve, félbőrkötés . . . . . 4.—

646. ALLGEMEINES OECONOMISCHES LEXICON. Nebst einem Anhange eines Land- und Haus-Wirtschaffts-Calender. Leipzig. Joh. Friedr. Gleditsch, 1731. 8r., préselt disznóbőrkötés kapcsokkal . . . 10.—

647. ALMANACH DE GOTHA. Gotha. Justus Perthes. Jahrgänge 1887, 1904—5, 1911—13. 6 kötet, er. vktsek 6.—

648. ALPMAND, A., Les promenades de Paris. Bois de Boulogne — Bois de Vincennes, parcs, squares, boulevards. Paris, 1872. Nagy ívrétű félbőrkötésű mappában Páris kert-, út- és parktervei . . . . 10.—

649. A' MAGYAR NEMZETI ÖRSEREGNEK KÖTELEZŐ SZABÁLYAI. Kiadja az országos nemzetőrseregi tanács. Pest, 1848. K. 8r., fűzve . . . . 2.—

650. A MAGYAR ROMÁNOK ÉS A MAGYAR NEMZET. A magyar főiskolák ifjúságának válasza. Budapest, 1891. 8r., fűzve . . . . . 1.—

651. AMBERT, Récits militaires. La Loire et l'est. 1870—1871. Paris. 8r., fűzve 1.50

652. AMMIANUS MARCELLINUS, Rerum gestarum qui de XXXI. supersunt. Biponti, 1786. 8r., 2 kötet egybekötve, félbőrkötés . . . . . 4.—

653. AMMON, G. G., A' tsikók jó és helyes tartásának módja. Ford. Cseremiszky Miklós. Béts, 1830. 8r., fve 3.—

654. AMPÈRE, ANDRÉ-MARIE ET JEAN-JACQUES AMPÈRE. Correspondance et souvenirs (de 1805 a 1864). Paris, 1875. 8r., 2 kötet, félbőrkötések . . 4.—

655. AMUSEMENTS PHILOLOGIQUES, Halle, 1778—1780. 8r., 3 kötet, félpergamentkötések . . . . 8.—

656. ANALECTA COMITIORUM anni 1790/1, praesertim in re Religionis. Folio, papírkötés. (Belekötve 86 országgyűlési nyomtatvány.) . . . . . 4.—

657. AN DIE UNGERN. Wien, 1798. 8r., fűzve . . . 1.50

658. ANDRÁSSY GYÖRGY GR., — SZÉCHENYI ISTVÁN GR.-nak, A budapesti híd egyesülethez irányzott jelentése, midőn külföldrül visszatérének. Pozsony, 1833. 8r., papírkötés 2.50

e pincelakóin meglátszik, hogy majdnem mindig valóságban is pincékben s az átlagos emberi standard-on mélyen alul fekvő exisztenciális szinvonalon fogantak, születtek, nőttek fel.

Elfujva imigy róluk a regényesség aranyködét, feltárul most már a leggyakrabban látható átlagos apache képe, azoknak az ezreknek a tipusa, akik a Montmartre zeg-zugos utcáiban, pince oduiban, düledező bódéiban, rosszhirü házaiban, éjjeli menedékhelyein rejtőzködnek, lebzselnek, terveiket szövik és gonosztetteiket elkövetik. Mint már mondtam, testileg is egy átlagalatti emberanyag ez; már csak azért is, mert az apache-világ egy tulnyomóan kiskoru társaság. Az iskola és az ipari vagy kereskedői pálya megkezdése közt elterülő kor-mesgye az, amelyről a legtöbb párisi gyerek a züllöttség e fertőjébe szédül. Gavroche, a bájos kis utca-gyerek, aki a februári és juliusi forradalmak alatt nem egy példányban a torlaszokon ontotta ki fiatal vérét, a nemi érés kritikus korában a sivár, de becsületes proletári avagy kispolgári élettávlat helyett valami regényes kaland-exisztencia délibábja után vetve magát, elzüllik, apache lesz. Nagyon soknál közrejátszik természetesen az öröklött terheltség; az általán nagyvárosi csenevészséget itt, Párisban, különösen fokozza a lues nemzedékeken át ható degeneráló ereje, mely különben is meglátszik a francia főváros lakóinak testalkatán, erkölcsein és szellemén.

A beteg vér züllesztő belső hatalmával egyesül természetesen a szociális környezet külső ereje. A mai munkásnak, sőt vagyontalan polgárnak is az élete egy oly sivár robotolás, hogy nagyon is érthető, ha a serdülő ifju fantáziája, sőt cselekvőképessége egész erejével menekül belőle. E menekülés lehet persze kétirányu; vagy a tehetség, a rendkivüli akaraterő, a szerencse szárnyain fel a társadalmi épület jólétkörben és dicsőségfényben fürdő orma, vagy a züllés, a kalandozás, a bün társadalmon kivüli mocsarai felé. A gyengék s főleg a szegény kalandvágyóak ide jutnak. Bizonvos, hogy minden nagyváros apache-ai, kik közt olykor a felsőbb osztályok legbukott fiai is találhatók, mintegy ellencsoportját alkotják a felsőbb tizezreknek, a hiresek, nevesek, arrivé-k, «jelenvoltak» tömegének. A negativ és pozitiv kiválasztottak, a negativ és pozitiv sark ellentéte ez. E két sark s két véglet a nagyvárosokban mutatható ki legrikitóbban: jele ez annak, hogy temérdek különbözőségük mellett is, mindkét csoportot, a mai társadalom bálványait és áldozatait egyaránt, jellemzi egy kalandra, szabad, erkölcsfölötti életre ittas lelkialkat, melynek kifejlődésére a nagyváros a legkedvezőbb környezet.

Tagadhatatlan, hogy a nagyvárosi külvárosok csavargója s főleg a párisi apache jónéhány fokkal öntudatosabban antiszociális, mint a puszta szegénylegénye, az országut utonállója vagy a világban szerte kalandozó, szétszórt kalandor- és csavargóhad. Az apache fejében, bár megértetlenül és torzul, de azért ott kavarog a társadalmi igazságtalanság egész lángoló és gyujtó tana, melyet a közvetlen közelében tobzódó páratlan fényüzés látványa s a levegőjében szétáradó anarchista, szindikalista, szociálista igazságok táplálnak. Kivülről az apache egy silány kis ember-patkány; de belül, tudatának homályos zugaiban ott van egész Páris, e város nagyszerü lendülete, szellemi mozgékonysága, kétkedési hajlama, bomlasztó, tulzó, tekintélyfitymáló jellege. Az apache — mint tulajdonképpen a legtöbb bünöző — a szindikalisták action directe-jének tudattalan, mindenesetre szervezetlen képviselője. S ezzel az apache-okat menteni igenis, de a szindikalistákat gáncsolni egyáltalában nem akartam.

Naiv lelkek gyakran vetik fel azt a kérdést, hogy miért nem végez a rendőrség egyszer végleg az apache-okkal. Miért nem zárja körül tiz ezred katonával a Montmartre-t s miért nem rendez körvadászatot eme hirhedt embervadra. A feleletek e naiv kérdésre rendesen megvannak. Sokak szerint az apache-had szövetségben van a rendőrséggel, mely őket egy esetleges proletárforradalom ellen, mint kémeket s zsoldosokat akarja kijátszani. Mindez természetesen arra a régi szokásra redukálódik, hogy a rendőrség e kétes elemek közt tart magának besugókat és árulkodókat. Mert az apache-ok kiirthatatlanságának az oka éppen az, hogy ez egy főként kétes, a tisztességes tömegbe lassu átmenetben bekapcsolódó s egyáltalában nem szigoruan zárt és elhatárolt osztály. Nagyon kevés olyan egyén, akire nemcsak a minden rendetlen külsejü proletárban apache-t látó idegen, de a rendőr is azt mondja, hogy apache, tartóztatható le azért egy-kettőre, vagy végezhető pláne ki, statáriális eljárással. Nem az apache-ság, nem valami nagyon elhatárolt daganat Páris testén, melyet holmi szociális sebészi beavatkozással, például egy alapos, könyörtelen razziával, egyszerüen ki lehetne vágni ebből a szervezetből. A mai polgárosultság s főleg torz-terméke, a világváros helytelen berendezkedésének eredménye ez. Minden nagyváros előbb-utóbb kifejleszti a maga apache-népét s talán csak a jövőbeli kollektivista társadalom, de mindenesetre csak egy, a mai nagyváros-tipus helyett kertvárosokban lakó kulturemberiség fog eme veszedelmes eleven szeméttől menten élni.

Szász Zoltán.

Egy érzés diagrammája

— Pillanatkép a földrengésről —

Budapest, julius 8.

A szeizmograf finom készülék. De az én idegrendszerem, amit feketekávé rontott, dohányfüst pácolt és finomitott: még finomabb készülék. Akkor, amikor a szeizmográfok inogni kezdtek, az idegeim is sejtelmes ábrákat rajzoltak a szoba sötétségére és reszkettek és végtelenné nagyitották a rengő föld hullámát. A messzinai katasztrófa oly természetesnek tetszett és minden tenger-tornyosulásával, pokol-szinével is hidegen hagyott, egy vagy több ujságcikk volt előttem, világszenzáció volt, de ez a csöpp földrengés oly visszhangot keltett, amely mostan is tovább zeng bennem. Mert a szereplője voltam. Sietve szeretném megrögziteni ezt az érzést. Valahogy lerajzolni az érzés diagrammáját, ahogy a földrengési obszervatórium gépei lerajzolják a földlökések kriksz-krakszait. Most már csak egy ijedt város képe mered elém. Kivilágitott ablakok mindenütt, reszkető emberek, a hotel vendégei szandálban, nyakkendő nélkül és ott távol a kapuban egy józsefvárosi csoport, a házmester és a lakók, többek közt egy öregasszony kibontott ősz hajjal, pongyolában. A kávéház most eléggé nyugalmas. Itt a derengő ég békéje alatt, bádoglombok és üres asztalok árnyában talán sikerül visszaidéznem az érzés különös izét, csak le kell hunynom a szememet és össze kell ráncolni energikusan, görcsös erővel a homlokomat. Emlékezni próbálok.

Milyen volt a földrengés? Arról beszéljenek mások. Mit éreztem én? Erre próbálok felelni s ezt próbálom most rekonstruálni. Két órakor éjjel egyedül ülök a szobámban és a sötétben szivarozom. Erkor egyszerre mintegy tréfaképpen összerándul a szobám, recseg a parkett, csikorog az ágy és én az első másodpercből világosan látom, hogy ez földrengés. Pedig először érzem életemben. Egy másodperc milliomod része alatt arra gondolok, hogy talán mégis csak szédülök és egy másik ily paránvi idő alatt arra gondolok, hogy ravaszul elhitetem magammal, csak képzelgés az egész. De erre nagyon különös dolog történik. A feltevésem ékesszóló, parancsszerü cáfolatát kapom. Hogy ez nem tréfa, nem képzelés, de az egyetlen komoly dolog, ami történt velem. Most már hallani is. Suttogást hallok, mintha a mezőn rövidre nyirt, sürü füszálak között babrál a szél, suttog és remeg az egész szobám, nyöszörög a megrémült föld. A földrengést a levegőben szálló madarak is megérzik. De most megérzik a butorok is, amelyek évek óta engem szolgálnak és szinte már gyökeret eresztettek a padlóba. Üzenetet kapnak a földtől. A telluris áram végignyilal rajtuk, a vén székek podagrás lábán, az asztalokon, amelyek a tölgyerdőkre gondolnak, ahonnan polgári használatra erőszakosan kiszakitották őket s ide helyezték raboknak, egy szobába. Nekem pedig csak az nyilvánvaló és bizonyos, hogy a földgolyón vagyok. A József-körut, amit megszoktam, unok és szeretek, az is a földgolyón van, most nincs más igazság és én sem vagyok budapesti és magyar és huszonhétéves, de a Föld és Naprendszer legnyomorultabb polgára vagyok. A föld idegessége végigbizsereg rajtam s tudom, ami eddig csak frázis volt előttem, hogy én ennek a vén hisztérikus asszonynak a fia vagyok. Beléjefogózkodom, a szoknyája mellé bujok és várok, mást nem tehetek.

Várom a második lökést. Felkelek, egy pár lépést teszek előre, de ösztönszerüen ledőlök az ágyra és eldobom a szivaromat. Eszembe jutnak mindazok a részletek, amiket a fizikai professzorom mesélt a földrengésről, a nagy lisszaboni földrengésről, amikor az állatok vakogtak, házak dőltek és egész fasorok megváltoztak. Budapest egy világkatasztrófa központja. Nem valószinü, a tudomány ellene beszél, de a világkatasztrófák nem tekintenek a tudományra és nem hivatkoznak precedensre. Ájulatos rémületben érzem a második lökést is. Az arcom a sötétben nagyon sápadt lehet. Bujni akarok. Nem tudom hová, az ágy alá, az ajtó mellé, de bujni, elbujni valahová. Nemsokára azonban leteszek erről a strucc-politikáról. Határozottan tudom, hogy ekkor egy krajcáros lap képe jutott eszembe, amely egy embert ábrázol, aki a messzinai földrengésben kitárt kezekkel menekül az ajtó mögé és ott ütik agyon a romok. Nem. Inkább megvárom békésen, itt az ágyon, de nem szolgálok modellül egy másik krajcáros lapnak, bátor leszek, holmi pózolt és utált hősiességgel. A négyemeletes kőház mozog, mint egy hadihajó valamely titáni földhullám ormán. Hová megyek? Egy egérke megadásával lapulok le a párnámra és várok, engedelmesen, alázatosan, oly alázattal, ahogy eddig sohase vártam.

Még egy pillanat. Most talán süllyedünk. A hullámvölgybe billen minden, egy fél milliméterrel bukok lefelé, de én millió mérföldet érzek magam alatt. Mert a tollszáram, amit lámpaoltás után az iróasztal peremén felejtettem, lebukfencezik a padlóra és gurulgurul. Ilyen lenne a halál? A tollam elgurul és vége mindennek. Másképpen gondoltam. Egy fehér párnán láttam a fejemet, a tifusz deliriumában, vagy egy párviadal hajnalán, vagy egy betegszobában őszen, ráncosan és csufan, csak most nem, éppen most nem akarok tudni róla, pedig talán-talán ez az a pillanat, az igazi, a nagyszerü, a kérlelhetetlen. Ma még örültem, hogy egy uj kifejezést találtam és szerettem a média-szivart és a meggy-fagylaltot habbal. Annyi gondom van, holnap tárgyalnom kell egy kávéházban, egy cikket kell irnom az ujságba és most jönne. Ez lehetetlen. Akárhogy suttog az éjszaka, nem hiszem el.

A keltő-órámat pont kilencre igazitottam be. Az jut eszembe, hogy ez az óra — megbizható hivatalnok — akármi is történik, holnap tört tükrök és dult butorok között pontosan csörömpöl, reggel kilenc órakor.

Oggi.

A Lánchid építője

—

Clark Ádám jubileuma előtt — Látogatás a fiánál Kisterenyén — A magyarrá vált Clark-család — A Lánchid felrobbantása — Legendák, ereklyék

Kisterenye, julius 8.

(Kiküldött tudósitónktól.) Augusztus 14-én száz éve lesz, hogy Clark Ádám, a nevezetes angol mérnök, a Lánchid épitője született. A magyar állam, Budapest főváros és senki sem siet, hogy bármiképpen emlékezetessé tegye jubileumát annak az embernek, aki Budapestnek gyönyörü szép, kecses hidját adta, mely függ finoman és könnyedén Buda és Pest között. Éppen most fogtak hozzá hivatalos kezek, hogy elcsufitsák, szépen hajló iveit beékelik, láncait kicserélik, gyalogjáróját kiszélesitik, hogy nehézkes, otromba vasszörnyeteggé váljék ez a lehelletszerü munka, mely könnyed, mint egy ötvöskézből kikerülő nyakék és mégis monumentális. Egy darab történelem ez a hid, mely összeköti a Duna két partját és amint nyári napok alkonyulatánál kikötő várossá varázsolódik a szürkületben a viz széles árja a Gellérthegy meredek sziklafalával, a vár hegyi architekturájával, a pislogó lámpáju hajókkal, ez a vékony lengő hid elénk kergeti a magyar történelmet. Megszentelt hely, mely a viz fölött megerősödött, a mi London-Bridgeünk, az, ami a párisiaknak a Pont-Neuf, ahonnan királyok, forradalmak szelleme integet és emlékeivel kisért a nagy Benvenuto Cellini.

A kisterenyei patikában

Ebben a pusztitó fővárosban, hol kő kövön nem marad és martalóc-kezekkel mennek neki az emberek mindennek, ami régi, ahol nincs öreg ház, ahol nincs mult, a jelenért mindent összetörnek, még csoda, hogy a Lánchid érintetlenségében megmaradt. Annál jobban elfeledték Clark Ádámot, a hid épitőjét. Budapest utcarengetegeiből egyetlen egy sem viseli a Clark nevét, szobor nem hirdeti, emléktábla nem őrzi és a magyar közönség semmit nem tud erről a nevezetes emberről. Pedig az angol Clark Ádám magyar állampolgárrá lett, a budai temetőben nyugszik és a fia magyar ember, Magyarországon él. Gyógyszerész a nógrádmegyei Kisterenyén. Itt látogattam meg, hogy az évforduló előtt megtudjak egyet-mást Clark Ádámról.

A falut háromezer palóc lakja. Ide kéklik a Mátra. A zsindelyes házak között a szomszédes bányákból egymásután zakatolnak el a szenesvonatok. Egyszerü falusi a patika és amint a tégelyek közül beljebb kerülünk, nyugodt, csöndes családi otthonában fogad a Clark Ádám fia, Clark Simon. Különösnek találtam, hogyan kerül ide egy kis magyar faluba patikusnak az angol Clark Ádám fia. Mosolygott:

— Pedig már itt élek huszonhárom esztendő óta. A magam emberségéből. Falusiasan és szerényen. Dolgozom.

Erős, magas, szélesvállu ember. Talán csak járásában, mozdulatainak tempójában van valami angolos. Keveset beszél, annál többet szólanak helyette a falak, melyeken régi fotográfiákon felvonul az egész Clark-család. Aztán fénykép-másolatok Clark Ádám régi arcképeiről, melyeket még Barabás Miklós festett s egy kicsi akvarelljén Barabásnak a Duna vizén csónakban, repkedő angol lobogó alatt ott ül Clark Ádám. Egy másik kép Barabás metszete 1846-ból; a Lánchid állványai előtt Clark, mérőpálcika a kezében, fehér mellénye mélyen kivágva, mélyen széthajló gallér, Musset-s nyakkendő, sápadt, sovány, hosszukás arc, merész orr, energikus szemek. Aztán régi metszetek és fotografiák a Lánchidról.

A Clark-család

Egy nagyobbacska pléh-ládikából előkerül sok-sok okmány, melyek mind a Clark Ádám életére vonatkoznak.

— A nagyapám, a Clark Ádám apja, József, — kezdett beszélni Clark Simon és egymásután teregette elém a papirosokat, mérnök volt. Régi angol köznemes családból. Az anyja Elis Morton, skottland régensekig viszi fel a származását. Érdekes, hogy Clark József volt a makaronitészta-gép feltalálója. Vagyont is szerzett vele. Mindezeket javarészt a nagybátyámtól, apám testvérétől, Henry Clarktól tudom, aki még él Londonban. Nyolcvannyolcéves az öreg ur, mérnök, két leánya van és Angliában egyedül ő a családi név viselője. Angolországban én soha nem jártam, csak levelezésben vagyok vele. A multkor meglátogatta egy ismerősöm és mondja, hogy ott őrzi büszkén a Lánchid képét s berámázva az apámról szóló régi magyar lapokat a szobája falán. Ő állitotta össze a családfánkat. Valószinüleg tévedett is, mert, — nézze csak, — azt jegyezte fel az apám születési helyénél at Kelso. Pedig, ha csak ez a Kelso nem Edinburghnak valami külvárosa, tévedett, mert itt van Clark Ádám hivatalos születési bizonyitványa, — és ezzel elémbe tett egy vékony papiroskát, akkorát csak, mint egy angol bankjegy:

Baptism Edinburgh 15 th. auguste 1811

Registrate to Josef Clark Mill Wright and Elisabet Morton His Spouse in old gray froms parish a Son Born the 14 th. current named Adam Wilson.

(Aláirva): Alex. Spence Elde.

— Az apám családi körülményeiről azt mondhatom, hogy 1855-ben nősült. Magyarországon. Magyar leányt vett el, Áldássy Máriát, aki előkelő budai családtól származik. Nagyapja Buda városának volt polgármestere, apja pedig tanácsnoka. Tizenegy évig élt házassága után az apám. 1866. junius 23-án halt meg. Budán, a vizivárosi temetőben nyugszik, az Áldássy-féle sirboltban. Több gyermekük volt, de csak hárman maradtunk életben: Nelly, aki dr. Gyurmán Emil, Szent János-kórházi igazgató, főorvoshoz ment nőül. Meghalt két évi házasság után, fia azonban, Clark Ádám egyik unokája él: dr. Gyurmán Jenő, pénzügyi titkár Budapesten. A másik testvéremet, Irént, igen szép és bájos leány volt, hasonlitott az édesanyámhoz, — elvitte az 1873-iki kolera-járvány. Clark Ádám gyermekei közül tehát egyedül én élek. 1888-ban, amint elnyertem a gyógyszerészi oklevelet, lejöttem ide és megházasodtam. Azóta mindig itt élek. (Amint a bepillantott irásokból látom, gyógyszertára érdemszerint a második a várinegyében) Három gyermekem van: Nelly, aki Hajós Géza, budapesti törvényszéki biró felesége, a másik kettő a Clark nevet viseli: Irén még leány és a fiam, Ádám, aki Losonczon másodosztályos gimnazista. — Gyere be, Ádám!

És a gyógyszertárból egy kurtanadrágos fiucska kukkint be. Igen értelmes arc, mozgékony, figyelő orrocska, egészséges magyaros fej: a Clark Ádám magyar unokája.

Tovább beszélünk a kis intermezzó után és megtudom, amiről igen kevés ember tud ma az országban, hogy Clark Ádám özvegye, Áldássy Mária is él, még pedig amint fényképei mutatják, nagyon szép, öreges fiatalságban és — amit még kevesebben sejtenek: Székely Ferenc igazságügyminiszter felesége. Clark Ádám özvegye 1877-ben másodszor férjhez ment dr. Székely Ferenc, akkori királyi főügyészhelyettheshez. Fia, Székely Aladár, országgyülési képviselő, tehát a Clark Vilmos mostohaöccse.

Egy önéletrajz

Az irások közül, melyek előkerültek a családi leveles ládából, egy öreg boritékból Clark Ádám gyászjelentését vesszük elő, — régi, egyszerü, vékonyszegélyü, gyászkeretes halotti cédula, — és egy önéletrajzát. Finom, női, német irás, mikor halálos ágyán feküdt, a feleségének diktálta. Néhány mondaton még ott a Clark Ádám javitása. Egyszerü az önéletrajz, rövid, száraz adatokat sorol fel és elmondja Clark életének pályáját. Érdekes, hogy alig volt több huszesztendősnél, amikor 1834-ben megismerkedett Londonban Széchényi Istvánnal. Széchenyi Londonban a Duna-szabályozáshoz gépeket rendelt, közöttük egy kotrógépet, a «Vidrá»-t és ezeknek a gépeknek felállitására magával hozta Clarkot. Mikor a munkát elvégezte, visszatért Angliába. Mikor a Lánchid eszméje felmerült és az angol William Thierry Clark (akihez Clark Ádámot nem füzte semmiféle rokoni kötelék) elkészitette a Lánchid tervét, Clark Ádámra bizták, mint «ausführender Ingenieur»-re az épités vezetését és ő 1839. végén visszajött Magyarországra. 1847-ben a kormány «technischer Consulent bei der Commission für Landes-Communication» nevezi ki, 1848-ban a kereskedelmi miniszterré lett Széchenyi kinevezi osztálytanácsossá. 1852-ben az Alagut tervét csinálja meg és 1857-ben átadja az alagutat a forgalomnak. Ezenkivül ő épitette még a bécsi Karolina-hidat és Csehországban a leitmeritzi hidat.

Széchenyi barátja

A Lánchidat Clark Ádám nem tervezte, csak az építési munkákat vezette, azonban nagyon sok átalakitást végzett a másik Clark tervén, amely elméleti terv volt és nem alkalmazkodott a makrancos Dunához. Clark Ádám végigélte az 1836-iki pesti árvizet és ennek alapján módositotta a tervet. A lánckamarák például sokkal magasabbra kerültek a hidfőnél, hogy az áradásnak ellentálljanak, mint ahogy az első terv számitotta. 1842-ben megtörtént a pesti oldalon az alapkőletétel és 1849 őszén átadták a hidat a forgalomnak.

— Széchenyi, — mondja Clark Simon — igaz, kedvelte az apámat, több levele is maradt tőle. Ezeket átengedtem a Tudományos Akadémia Széchenyi-muzeumának.

Láttam néhánynak a másolatát. Thierry Clarknak például igy ir Széchényi a hidépités megkezdése előtt:

«Kivánjuk, hogy az igazgató lehetetőleg külföldi legyen, mert itt igen sok a svindler, ki erre az állásra törekszik. Ezért a bizottság kimondotta, hogy csak az nyerheti el az épitkezés igazgatását, ki hitelesen tudja bizonyitani, hogy hasonló vállalatot vezetett, még pedig teljes sikerrel.»

Mialatt a hidépités folyt, igy irt Széchenyi Clarknak:

«Igen és igen bizom, hogy a mindenható mindkettőnket megtart addig, amig meglát-hatjuk nagy müvünk létrejöttét. De most, kedves Clark, mondaná meg, ha ön szives-kedik bizalommal lenni irányomban, mikor lesz az ön nézete szerint, mikor mi a mi hidunkon karonfogva sétálunk keresztül.»

A Lánchid megmentője

— A Lánchid felrobbantására is volt egy igen fontos iratom, — folytatta Clark Simon. Az a parancs, melyet az apám Dembinszkitől kapott. 1849. május 2-án tudvalevőleg Hentzi a budai jobboldali hidfőnél, a láncok alá puskaporos hordókat rakatott, hogy a hidat felrobbantsa az ostromló magyar sereg előtt. Előbb Clarkot akarta rákényszeriteni, hogy a hidját, mely már a befejezés felé közeledett, robbantsa föl. Clark tudta, hogy a lánckamrákat kell felrobbantani, ha elakarják pusztitani a hidat, ezért a lánckamrákat viz alá süllyesztette, a szivattyukat pedig — akkor még ismeretlen volt a szivattyu Magyarországon — széttörette. Hentzi a láncok alól akarta felrobbantani a hidat és május 21-én Alnoch ezredes maga dobta be szivarját a puskaporos vezetékbe. A Lánchid alig sérült meg, de ő maga összeégett.

— A Lánchid kiheverte ezt a merényletet, de nemsokára a magyar seregtől kellett apámnak rettegnie. Erre vonatkozik az az érdekes okirat, melyet szintén az Akadémiának adtam.

A másolata az iratok között van s a következő:

An den Herrn Clark, Oberingenieur bei der Pester Kettenbrücke.

Hauptquartier Pest, 8 Juli 1849.

Sie haben die Kettenbrücke angeblich ab-

tragen zu lassen, widrigenfalls bin ich genöthigt Befehle zu ertheilen, selbe zu zerstören.

Heinrich Dembinski

Feldmarschall-Lieutenant.

Láttam és helyeslem:

Mészáros Lázár

altábornagy.

Clark Ádám nem engedelmeskedett. A hidról a menekülő magyar sereg csak az uttest gerendáit szedte fel, amint ismeretes. A Lánchid ujra megmenekült. 1849. november 20-án nyitották meg Haynau jelenlétében. Az első nap az átkelők vámot nem fizettek. A Lánchid épitése különben 6,244.800 forintba került.

Egy érdekes levél

— Az apámról közvetlenül igen keveset tudok. Hiszen kicsi voltam, amikor meghalt. Az édesanyám beszélt sokat róla és ezek az iratok, amelyeket az anyámtól kaptam. Itt van közülök egy igen kedves, még sehol nem közölték. Megmutatom. Arról szól, hogy Buda «tiszteletbeli képviselőjévé» választotta.

4-ik szám.

Tekintetes ur,

Folyó évi böjtelő hó 18-án tartott közgyülésünkön egyhangulag elhatároztuk, hogy azon férfiak közül, kiket az alkotmányos szabadságtól megfosztott s annyit gyötört nemzet, a vész napjában nemtőiként tekinteni megszokott, kik az igenis szük határok közé szoritott sajtószabadság mellett a társadalmi téren ébresztették, istápolták a csüggedni nem tudó nemzet reményét s kik tudományos mivelségüknél fogva általában az emberiség, különösen pedig, mint e város birtokos polgár lakosai, — ennek érdekei körül szereztek érdemeket, — tiszteletbeli képviselőket választunk.

Ezen közakarattal megállapitott elv határozatba tett menetele folytán van szerencsénk tekintetes uraságodat értesiteni, miszerint általunk tiszteletbeli képviselőül megválasztatván, a közügyeink elintézésébeni részvétre ezennel a legszivesebben felhivjuk.

Kelt Budán, az 1861-ik Böjtelő hó 18-án tartott közgyülésükből.

Tekintetes Uraságod

kész köteles szolgái,

Buda főváros közönsége.

Az irás aztán kivül meg van cimezve: Tekintetes Clark Ádám mérnök urnak.

Clark naplója

A pléhládából lassanként apadtak a régi levelek, fakult irások és legvégén a Clark Ádám naplójához értünk. Vastag ives, összefüzött kék lapok ezek. A Clark Ádám irása mind. Jegyzetek 1839., 1842., 1847—48—49—50-ből. Két angol szó mindegyik füzet fedelén: Notes — News. Ajánljuk a Nemzeti Muzeum s a Fővárosi Könyvtár figyelmébe.

— Ezek javarészt a Lánchid történetére vonatkoznak, — mondotta Clark Simon — napi feljegyzések arról, hogyan haladt a munka, de van bennük igen sok lap, ami a szabadságharc epizódjaira vonatkozik és lehetnek közöttük fontosak, ha tekintetbe vesszük, milyen közeli jó viszonyban állott az apám Széchenyivel és más magyar politikusokkal. A naplóknak a Lánchid épitésére vonatkozó feljegyzéseit aztán levélben megirta Londonba William Clarknak, Bécsbe Rothschildnak, mert ő volt a Lánchid-társulat finanszirozója és Széchenyinek. Én nagyon nehezen tudok rajtuk eligazodni, mert gyors ceruza-jegyzetek, angolul.

Egykori ujságok, aztán kondoleáló levelek közül előkerül még néhány érdekes irás. A pesti izraelita hitközség Schossberger de Tornya aláirásával, arra kéri, hogy vizsgálja meg a dohány-utcai zsidó templomot (fizetnek érte 60 ducatot) és a felügyeletet végezze évenként (6 ducat-ért). A helytartótanács nevében gróf Majláth György 1861-ben felkéri, hogy az országos tébolyda épitkezésénél legyen szakreferens. Gróf Károlyi György a Lánchid R.-T. igazgatója, emlékbeszédet mond felette.

Egy régi magyar lap pedig Barabás Miklós visszaemlékezését közli. A Lánchid épitése alatt ugyanis hire szaladt, hogy Clark megszökött egy félmillióval. Ezt cáfolja meg Barabás, a festő, Clark testi-lelki jóbarátja, — aki a hir elterjedésekor éppen Clarkkal sétált a Dorottya-utcán.

— Nem tudja-e, — kérdezem Clark Ádám fiát, — mennyit kapott a Lánchid épitéséért az édesapja.

— 1400 forint évi fizetése volt és a hidépitő-társaság még kikötött 10.000 forint tiszteletdijat, ha a megszabott időre elkészül a Lánchid. Közbejöttek a 48-as zavaros idők, hátráltatták az épitést, a hid mégis készen lett pár hónappal a kikötött idő után, de apám nem kapta meg a 10.000 forintot. Barátai biztatták, hogy pereljen, de apám, — tudom, ezek voltak hiteles szavai, — ezt mondotta: «Nekem egy gróf Széchenyi Istvánnak, egy báró Sina Simonnak (ez a társulat egyik igazgatója volt s az én keresztapám) és Wodianer Albertnek barátsága és jóakarata a jövőben többet ér, mint ma tizezer forint.» Nem perelt és nem is kapta meg a tizezer forintot.

Legendák cáfolata

Az ereklyéknél tartottunk már. Hajfürtök. Egy utlevél, melylyel Pest felé igyekezett legelőször 1834-ben Clark Ádám és amelyet két esztendőn át szorgalmasan láttamozott a bécsi és pesti policáj. Az apja fényképe: egy tengerész, szakállas, öreg John Bull. Aztán egy négyszögü selyem angol zászló, melynek szövetét is alig érte lyuk és kopás: ezzel járta a Dunát a szabályozási munkáknál a «Vidra» kotrógépen Clark Ádám.

— Arra kérem, — mondotta Clark Simon, — cáfolja meg azokat a legendás hireket, melyek apám haláláról a közönség között még ma is élnek. Tudja, kérem, a suszterinas, aki meglátta, hogy az oroszlánnak nyelve nincs és ebbe beleőrült volna az édesapám. Aztán egy másik legenda, mely egy magyar lapban még a Lánchid jubileumakor is feltámadt: hogy a Lánchidfőről vetette volna apám magát a Dunába. Mind mesék ezek. Az igazság az, hogy sokáig, nagyon sokáig betegeskedett és ágyban halt meg — tüdővészben.

— Hogy a jubileumból lesz-e valami, gondolt-e reá a kormány, vagy valaki. — nem tudom. Pedig, hogy megemlékezzenek róla, — az apám megérdemelné.

Bucsuztam. És a vonaton emlékemben a Clark Ádám angol selyemlobogója integetett utánam, melylyel gyemekfejjel Magyarországba indult, a lobogó, melytől elszakadt, hogy magyarrá legyen a magyarok között, akik az épitőmestereiknek nem tudják tisztelni az emlékét. Clark Ádám gyönyörüséget szerzett nekünk. Egy gyönyöru hidat vert a Dunán. Hogy hazafiak legyünk és romantikusok, — kell-e több, — hidját meg is védte. Az alagutat ő furta nekünk, amikor magyar mérnökök egy kapavágást nem tudtak tenni. Lesz-e valaki, aki megemlékezik róla, hogy száz esztendővel ezelőtt született?

Julius elsejével

uj előfizetést hirdettünk lapunkra és tisztelettel kérjük azokat a vidéki előfizetőinket, kiknek előfizetése e napon lejárt, sziveskedjenek előfizetésüket idejekorán megujitani.

*

A Világ a legradikálisabb szabadelvüség lapja. Programmjában ott van az általános, egyenlő és titkos választói jog, a felekezetlen közoktatás, a progressziv adó és a szekularizáció követelése.

*

A Világ előfizetési árai:

A magyar korona országaiba, Ausztria és Bosznia-Hercegovinába:

Egész évre . . .	**28 kor.**	**— fill.**
Félévre	**14** „	**—** „
Negyedévre . . .	**7** „	**—** „
Egy hónapra . . .	**2** „	**40** „

SZINES MOZI

A létért való harc talán sehol sem oly megokolt, mint a reggeli és az esti lapok között. Az időrendi körülmények hozzák magukkal, hogy ezek örökös harcban állnak egymással és hogy tulajdonképpen az egész világ eseményeit csak két szempontból tudják mérlegelni: vajjon az esti, vagy a reggeli lapoknak történt-e valami? Természetesen, egyiknek sincs nagyobb ambiciója, minthogy a másik rovására határsértést követhessen el.

Ennek igazolása az alábbi eset is.

Szin az első számu esküdtszéki terem, ahol egy izgató bünper utolsó felvonása, sőt utolsó jelenete zajlik le. Az óramutató veszélyes gyorsasággal szalad a félkettő felé, vagyis, ahhoz az időhöz, ahol az estilapoknak pontot kell tenniök és a mondat folytatását kénytelenek átengedni a reggeli lapoknak, akkor is, ha a legnagyobb szenzációról van szó. A fentemlitett tárgyaláson már csak egy tanu kihallgatása volt hátra. A teremben rekkenő hőség, izgalom, az itélet kihirdetésétől alig félórára lehettek. Feltéve, ha a hátralévő tanuval gyorsan lehet végezni.

Reggeli és estilapok tudósitói farkasszemet néznek és mindegyiknek más-más a kivánsága. A padsorok szélén ülnek, ugy hogy a tanuk közvetlenül mellettük vonulnak be a terembe. Pont félkettőkor bevezetik végre a tanut. Jámbor vidéki ember, aki most riadtan néz körül a zsufolásig megtelt, zsibongó teremben és esetlenül, botorkálva vonul be a padsorok között az elnök elé. Lassan, óvatosan megy, meg-megáll, mint aki nem tudja a járást és aki bizony, azt sem tudja, hogy kinek a kedvében jár: az estilapoknak-e, vagy a reggelieknek? Mégegyszer meghányja-veti magában a vallani valót, mégegyszer végiggondolja az egész esetet, még egy kis leszámolást tart a lelkiismeretével és az emlékező tehetségével.

Elmulik néhány perc, neki egy pillanat, de örökkévalóság az estilapok munkatársainak, akik már tükön ülnek, akik félnek a lemaradástól és eleve dühöngenek attól, hogy a szenzáció csattanóját a reggeli konkurrenseiknek engedjék át. Az utóbbiak mosolygva ülnek helyeiken, gyönyörüséggel nézik az óramutatót, mely már a háromnegyednél settenkedik, — néhány perc és övék a szenzáció. Ebbe azonban az egyik estilap tudósitója sehogyan sem tud belenyugodni. Izgatottan, idegesen tekintget hátra, a lassan bandukoló tanura, akit ugy noszogat, siettet, mint a megtett, de elmaradó lovat a lóversenyjátékos.

Már háromnegyed kettő van, amikor a tanu az estilap türelmetlen munkatársa elé ér. Ez érzi, hogy perceken mulik a dolog, s a «vagy-vagy» problémája előtt nem sokat okoskodik, nem sokat töpreng. A tanu féllépésre már elébe került, még néhány perc és leér az emelvényhez — akkor pedig ő lemaradt. Ezt a néhány percet tehát, ha törik, ha szakad, meg kell röviditenie. A következő pillanatban tehát, mielőtt a tanu még egy lépést tehetne, fölpattan a helyéről, öklét meglóbálja a levegőben

és végül, általános megdöbbenésre, nagy puffogva a tanu hátán fejezi be müveletét. A tanu felordit, a közönség rémülten fordul az estilap munkatársa felé, aki azonban teljes lelki nyugalommal mondja a tanunak:

— Siessen! Siessen! — Estilap!!

Igy fizetett rá egy szegény és ártatlan vidéki ember arra, hogy a fővárosban nemcsak reggel, de este is jelennek meg lapok — holott ő egyiket sem olvassa.

Tizenötmilliós stájgerolás

163·9 millió korona lakásbért fizetünk

Budapest, julius 8.

Nyakunkon az augusztusi házbér-fertály és ezt a szomoru alkalmat arra használta föl a főváros központi adószámviteli hivatala, hogy kiszámitotta a budapesti háziurak jövedelmét. A hivatalos statisztikából, — amelyet ma a kerületek terjesztettek be a központnak — kiderül, hogy Budapest lakói az idén, jobban mondva a mult év végén 163 millió 911.843 koronát fizettek lakásbér fejében a háziuraknak. Százhatvannégymillió korona sok pénz, rengeteg pénz. Mennyit kellett robotolni, amig a lakók összedolgozták, összehordták ezt a százhatvannégymillió koronát. Olyan nehéz elhinni erről a nagy summáról, hogy ezt is krajcáronkint, meg forintonkint adogatták össze az emberek. Pedig mégis el kell hinni, mert ugy van. Ebben a nagy summában benne vannak a nyomorult ágyrajárók hat, meg tiz krajcárjai, és benne van a perdita lakásbére. Benne van ebben a summában a kiuzsorázott munkás lakásbére, meg az uzsorás pénze: gazdag és szegény: jó ember és rossz ember mind-mind adott hozzá, hogy gyarapitsa, hogy növelje. És ebben a summában már nem ismerik meg, hogy melyik volt a perdita öt forintja, melyik volt az ágyrajáró öt krajcárja. Nem lehet fölismerni többé, mert a pénznek nincs sem szaga, sem erkölcse, sem felekezete. A pénznek csak — becsülete van. És akié a pénz, azé a becsület is. Szóval a budapesti háziuraknak nagy a becsületük. Meg is érdemlik. Akik igy tudják emelni a házbért, mint a mi háziuraink, akik ilyen ügyesen, ilyen müvészettel tudják «gyümölcsöztetni» a házukat, azok minden elismerést megérdemelnek.

(A házbér)

De a főváros központi adószámviteli hivatalának a kimutatásában tulajdonképpen nem is az a legérdekesebb, hogy a főváros népe az idén 163,9 millió korona lakásbért fizet a háziuraknak, hanem az, hogy tavaly csak 148.9 milliót fizetett, ami azt jelenti, hogy a háziurak egy esztendő alatt kerek számban tizenötmillió koronával emelték a lakásbéreket. Hiszen a mi háziuraink nem mai gyerekek a stájgerolás mezején. Bizonyos, hogy van valamelyes gyakorlatuk ezen a téren. Viszont az is bizonyos, hogy még ekkorát — a mult esztendőt kivéve — sohasem emeltek azon a szerencsétlen lakásbéren. Az 1909—1910. évi emelés ugyanis 16.9 millió korona volt. Hogy az egyes kerületekben mennyivel emelkedett a házbérjövedelem, azt a következő számadatok mondják meg:

Kerület	1910. évben Korona	1191. évben Korona
I.	8.832,658	11.852,380
II.	6.727,903	7.589,268
III.	3.063,603	3.290,377
IV.	13.627,050	14.441,296
V.	20.317,557	21.900 561
VI.	29.446.865	32.394.486
VII.	31.267,507	33.657 259
VIII.	22.813,783	24.580,868
IX.	10.097,142	11.143,989
X.	2,776,507	3.061,359
Összesen	148.970,575	163.911,843

Ezeknek a számoknak a megértéséhez tudnunk kell, hogy a fiskus mindig az előző esztendő nyers házbérjövedelme alapján veti ki az adót. A házbérjövedelemre vonatkozó bevallásokat tehát augusztus—szeptember hónapban beszedi, hogy ennek alapján a következő esztendőre kivethesse az adót. Ezért a háziurak rendszerint novemberben és májusban stájgerolnak, hogy igy a stájgerolást legalább egy félesztendőre kivonják az adó alól.

(A Belváros és a Lágymányos)

Ami tehát ebben a kimutatásban az 1910. évi adatok gyanánt van feltüntetve, az tulajdonképpen az 1909. évi lakásbérbevételeket mutatja: a kimutatásban 1911. évi adatok gyanánt feltüntetett számok pedig a tavalyi lakásbérbevételeket mutatják. Ezekből a számadatokból különben kitetszik az is, hogy a lakásbérbevételek legjobban — hárommillió koronával — emelkedtek az első kerületben, utána jön a VI. kerület 2.95 millióval, a VII. kerület 2.39 millióval, a VIII. kerület 1.77 millióval, a IX. kerület egymillióval. Legkisebb az emelkedés Óbudán (227.000 korona) és Kőbányán (285.000 korona). A II. kerületben 862.000 korona az emelkedés, mig a Belvárosban 814.000 korona. A Belvárosban meglepően kicsiny az emelkedés, pedig nagyon jól tudjuk, hogy a IV. kerületben duplájára és némely házban triplájára emelték a régi házbéreket. Ennek a meglepő jelenségnek az az oka, hogy a Belvárosban a harmincesztendős adómentesség kedvezményének hatása alatt igen sok uj bérpalota épült, de ezekbe a palotákba csak az idén költözködtek be, vagy fognak beköltözködni. Ezeknek az uj házaknak a bérbevétele még nem szerepelhet abban a kimutatásban, amelyhez a vallomás-iveket még a mult év októberében szedte be a fiskus. De még nem szabad elfelejteni azt sem, hogy a Belvárosban az épitkezési láz közepette rengeteg sok régi bérházat lebontottak. Ezeknek a bérjövedelme tehát szintén nem szerepel a kimutatásban. Kétségtelen tehát, hogy a jövő évi és rákövetkező lakás'ér statisztika nem tizenötmillió koronás házbérbevételi többletet fog kimutatni, hanem sokkalta nagyobbat.

(Ötven százalék)

Egyébként, ha a házbérjövedelmeknek a régebbi esztendőkre vonatkozó statisztikáját végignézzük: rájövünk, hogy a háziurak régebben szerényebbek voltak és megelégedtek 3—4 millió koronás emeléssel, de nem emelték a házbért egyszerre tizenhét meg tizenötmillió koronával. Lássuk csak a régebbi esztendők számadatait:

1897-ben	89.5	millió	korona
1898-ban	96.7	»	»
1899-ben	102.0	»	»
1900-ban	104.7	»	»
1901-ben	107.3	»	»
1902-ben	101.0	»	»
1903-ban	102.7	»	»
1904 ben	104 9	»	»
1905-ben	106.6	»	»
1906-ban	109.2	»	»

volt a budapesti háziurak nyers házbérjövedelme. Amint ebből a néhány adatból kitetszik, a budapesti háziurak bérjövedelme 1899-től 1906-ig, szóval nyolc esztendő alatt mindössze 7.2 millióval (6.85 százalékkal) emelkedett. Igazában csak 1907-ben kezdtek hozzálátni a háziurak a stájgeroláshoz és négy esztendő alatt 54.1 millióval emelkedett a fővárosi házak bérjövedelme. Ez pedig kerek ötvenszázalékos emelkedés. Ebben az egyetlen számban benne van a mi lakásviszonyainknak minden szomorusága. A kiuzsorázott lakó panaszkodása, a lakásinség minden nyomorusága bele van fojtva ebbe az egyetlen számadatba.

(A telekspekuláció)

Nem érdekesség nélkül való már most kutatni, hogy a lakásinségen, a nagy bevándorláson és a háziurak kapzsiságán kivül mi idézi elő ezeket a nagy béremeléseket?! A telekspekuláció idézi elő, amely méreteiben kezd az 1898—99. évi spekuláció arányaival vetekedni. Ennek a spekulációnak, nagyon jól tudjuk, krach és épitőválság lett a vége. Most ismét épitkezik mindenki, pénz nélkül, hitelre. Az ingatlan forgalmi értéke az utolsó néhány esztendőben hihetetlen mértékben emelkedett. Egymásután támadnak a parcellázó-bankok, az ingatlanforgalmi részvénytársaságok. Adnak és vesznek részletre, a spekuláció és az eladott ingatlanok forgalma még sohasem volt olyan nagy Budapesten, mint most. A hires épitési krach előtt, 1896-ban 119.1 milliót, 1897-ben 148.3 milliót, 1898-ban 133.7 milliót, 1899-ben már csak 98.2 milliót, 1900-ban 77.7 milliót, 1901-ben 76.3 milliót és 1902-ben 69.9 milliót tett ki az eladott ingatlanok értéke. Most pedig ezek az adatok tájékoztatnak:

1906-ban 157.7 millió
1907-ben 124.4 »
1908-ban 108.9 »
1909-ben 154.6 »
1910-ben 186.4 millió értékü ingatlan cserélt gazdát. Az épitési válságot követő szomoru esztendőkben szintén magasak voltak a telekárak. Ezek az árak azonban nem voltak reálisak. Az ingatlan forgalmi értéke a kinálat és kereslet egymáshoz való viszonyából alakul ki. Ezekben az esztendőkben pedig csak kinálat volt, kereslet nem. A tulajdonos magasra szabta a telke árát, de vevő nem jelentkezett. Most pedig nincs magas ár. Minden telek elkél. A Kossuth Lajos-utca és a Muzeum-körut sarkán már 16.000 koronát is adtak egy négyszögölnyi telekért és gróf Károlyi Mihály hires egyetem-téri telkéért 12 millió koronát szeretne kapni, holott tiz-tizenkét esztendővel ezelőtt boldogult gróf Károlyi Sándor ezt a telekkomplexumot 1.6 millió koronáért ajánlotta föl megvételre a fővárosnak.

Már ott tartunk, hogy szántóföldeken épitenek ötemeletes palotákat. Most parcellázzák a Linczer- és a Vámosi-telkeket az Erzsébet királyné-ut mentén. Budán is, Pesten is egymásután támadnak családiház-kolóniák; egy-két esztendőn belül megkezdik az épitkezést a Tabánban és az Angyalföldön is. Ez azonban nem riasztja a telekspekulánsokat. Egyre emelkedik a telek ára és egyre emelkedik a lakásbér. Ennek a spekulációnak csak egy ujabb krach lehet a következése.

(A bérházak értéke)

Mit érhet ez a sok budapesti bérház, amely évente 164 millió koronát jövedelmez a gazdáinak?! A pénzügyminisztérium, ahol mindig attól reszketnek, hogy a fiskust becsapják az adóval és átirási dijakkal, mondom, a pénzügyminisztériumban kiszámitották, hogy a budapesti házak minimális értéke a nyers házbérjövedelem tizenháromszorosa. De ha a ház igazi értékét akarjuk megkapni, — mondja a pénzügyminiszter, — akkor a házbérjövedelem tizenháromszorosához még hozzá kell adnunk a minimális érték 22—24 százalékát. Nos, eszerint az adózó budapesti házak értéke tavaly 2,599.641,842 korona volt, 1909-ben pedig 2,362.673,319 korona. Egy esztendő alatt tehát értékben 236.9 millió koronával emelkedtek a budapesti házak. Ebbe, igen természetesen, nincs beleszámitva az állandó adómentességet élvező házak értéke.

Ime, igy fest Budapest, háziuraival és lakóival egyetemben.

Pásztor Mihály.

NAPIREND. Vasárnap, julius 9. — Róm. kath.: A. 5. Verona. — Prot.: A. 4. Gerő. — Görög-orosz: junius 26. B. 4. Dávid. — Zsidó: Thamus 13. — A nap kél reggel 4 óra 12 perckor, nyugszik este 7 óra 57 perckor. — A hold kél este 7 órakor, nyugszik éjjel 1 óra 49 perckor. — A miniszterek nem fogadnak. — A Petőfi ház (Bazja-u. 21), nyitva 10—2-ig. Belépődij kedd kivételével 1 korona. — Nyitva lévő muzeumok: Nemzeti Muzeum összes tárai 9—12-ig. — Aquincumi Muzeum 9—4-ig. — Erzsébet-muzeum 9—1-ig. — Földtani Muzeum 10—1-ig. — Népmüvészeti kiállitás az Iparmüvészeti Muzeumban 9—1-ig. — Mezőgazdasági Muzeum 10—1-ig. — Néprajzi kiállitás az Iparcsarnokban 9—7-ig. — Gyermektanulmányi Muzeum, Mária Valéria-utca 12. szám. délelőtt 9—12-ig. — Társadalmi Muzeum (Mária Valéria-utca 12 szám alatt), nyitva d. e. 9—12-ig. Fővárosi Muzeum 9—2-ig. — Közlekedési Muzeum 9—12-ig. — Tanszer Muzeum nyitva délelőtt 9—12-ig. — Technológiai Iparmuzeum 9—12-ig. — Nyitva lévő könyvtárak: Fővárosi könyvtár 9—12-ig. Kereskedelmi Muzeum könyvtára 9—12-ig. — Iparmüvészeti Muzeum könyvtára 9—12-ig. — Pedagógiai könyvtár nyitva délelőtt 9 órától 12 óráig. — Nyitva lévő képtárak: A bécsi «Secession» 10 tagjának kiállitása a Müvészotthonban, IV., Váczi-utca 9. Nyitva délelőtt 10 órától d. u. 2-ig. Belépődij 1 korona. — A Szépmüvészeti Muzeum összes tárai, nyitva 10—2-ig.

A százéves Lánchíd

Holnap, augusztus 24-én, lesz kerek száz éve annak, hogy gróf Széchenyi István legszebb és legmeredélyebb elgondolásai egyikének, a budapesti Lánchídnak alapkövét országos ünnepségek között lerakták.

1839-nek kora őszétől 1949 november havának 21-éig hivatalosan, de még 1850-ben is dolgoztak a szorgos kezek a hídon és az utómunkálatain, tehát több, mint az akkori időkben végtelenül hosszú tíz teljes esztendő kellett ahhoz, hogy Európának azóta is hydrotechnikai szempontokból talán legnagyszerűbb és legfínomabb alkotása életre kelhessen.

Kevés a hely ahhoz, hogy az építésnek erről a decenniumáról csak körvonalakban is képet rajzolhassunk. Pedig ezek az izgalmakban, technikai, gazdasági, politikai és erősen emberi problémákban oly gazdag munkaévek végtelen sok tanulságot is rejtenek magukban. Mennyi akaraterő, mennyi odaadás és főleg hit kellett ahhoz, hogy a híd építői megküzdjenek a támadt akadályokkal, így nem utolsó sorban hatalmas Duna folyónknak áramlásaival, mélységének titkaival, döbbenetes jégzajlásaival? Gondoljuk hozzá még, hogy ennek a hídépítésnek az élén s a munka delén nem kevesebb, mint majdnem 1200 embert igazgatva, egy törékeny testű, viszonyainkkal alig ismerős, a Dunát csak veszélyes oldalairól és hallomásból ismert angol ember állott, egy angol gép- és vasgyárnak eddigi törekvő, de mégis csak egyszerű előmunkása: a hős Clark Ádám, aki 1839-ben egyébként is még csak alig 28 esztendős volt! Ez az ember három évi megfeszített bevezető munka után, 1842. augusztus 24-én mégis eljutott odáig, hogy az u. n. Nr. 1. zárgáton, vagyis a pesti parti pilléren, az egész országnak, de egyenesen magának Európának is a közfigyelme és érdeklődése mellett, megtarthassák az alapkőletétel ünnepségét.

Az akkori magyar és külföldi ujságok, itthon főleg a Pesti Hirlap és a Jelenkor részletesen megírták ezeket a szertartásokat. Így a mi számunkra inkább az az érdekesebb és említésre méltó, hogy az akkori időknek közkedvelt híres festője, *Barabás* Miklós, maga is jó tollforgató ember, azután pedig dr. *Frommhold* Károly, Clarknak haláláig legmeghittebb orvosbarátja, megemlékezéseikben szintén kitértek az aktusnak a megörökítésére. Mi itt azonban, ahelyett, hogy ezeket ismertetnők, az emlékezetes alkalmat arra használjuk fel, hogy egyenesen magának Clark Ádámnak azt a kétrendbeli, szüleihez Londonba intézett igen kedves hangú levelét mutatjuk be személyes kutatásaink alapján a magyar nyilvánosságnak, amelyek eddig nálunk ismeretlenek voltak. A levelekből nemcsak képet nyerünk az alapkő letételének ünnepségeiről, de különösen a hídépítő két Clarknak személyi viszonyára nézve, teljesen új adatokkal szolgálunk a híd egyszer megírandó történetéhez.

Clark Ádám első levele szüleihez.

Az első levél, hű fordításban így hangzik:

„Pesti lánchíd, munkatelep, 1842 augusztus 26.

Kedves Szüleim!

Igazában nem is tudom, hol kezdjem el, annyi volna a mondanivalóm e rövid félóra alatt, ami rendelkezésemre áll.

Mr. Tierney Clark (ez volt tudvalevőleg a híd angol tervezőmérnöke, korának világhírű specialistája) 14-én érkezett meg s boldogan közölhetem Önökkel, hogy mindennel nagyon meg volt elégedve s a munkák állása teljesen megnyerte tetszését. Megjövetele óta természetesen nagyon el voltunk foglalva az alapkőletételnek előkészületeivel a Nr. 1-ben.

Az ünnepi szertartás 24-én folyt azután le. A császár nevében maga *Károly* főherceg, aki külön erre az alkalomra hajón érkezett ide, tette le az alapkövet. Mi a zárgátnak belsejét az ünnepségek céljaira egy valóságos szalon-teremmé varázsoltuk át. A padozatot maga a pillér nyujtotta, erre széksorokat helyeztünk el, vörös és zöld posztókkal letakartuk, a terem végében pedig egy emelvényt alkottunk, amelyet drága török szőnyegek borítottak s rajta egy pavillon állott selyem drapériákkal és dús aranyozásokkal a császári és királyi család számára (for the emperor and the royal family). Magyarországnak talán egész nemessége, mintegy 2000 ember, jelent meg díszes nemzeti viseletben a zárgátban. Higyjék el, ha azt mondom, gyönyörű látvány volt ez!

Egy tűzérségi üteg is felvonult és üdvlövéseket adott le s katonai zenekarok is szerepeltek.

Engem bemutattak a főhercegnek s egy csodaszép arany tubákosszelencét kaptam gyémántokkal kirakva tőle ajándékba (gold snuf box set with diamands). Nem tudom mit érhet, azt hiszem legalább nehány száz fontot. Természetesen Mr. Clark is kapott egyet, de sokkal drágábbat.

Higyjék el kedves Szüleim, alig tudom elhinni, hogy mindez nem álom, minden legmerészebb reményemen túl annyira sikerül nekem. Engem itt majdnem egyenlőnek tartanak a gazdámmal (ez alatt ő Tierney Clarkot érti), ami éppen eléggé bánt, hisz ő így gyakran azt hihetné, hogy túl akarok emelkedni az igazában nekem adott helyzeten. Pedig engem ezek a sikerek nem fognak elbódítani, én magam józannak érzem s inkább szomorú vagyok és kérem az Istent, hogy erőt adjon nekem ahhoz, hogy az állást, amelybe juttatott, be is tudjam tölteni.

Áldhatom azt a napot, amikor a nemes Széchenyi gróffal először találkoztam. Ő mindig meleg barátomnak mutatta magát s ezzel kitüntetve engem, mondhatnám országának legmagasabbjai közzé emelt, mint azzal is, hogy családi körébe is meghívott s szeretetreméltó grófnéja és leányai mindig úgy fogadtak, mint egy barátot, vagy akár egy testvért (brother).

A gyönyörű ajándékot a gróf kezéből vettem át s az a hízelgő mód, ahogy nekem a főherceg üzenetét közvetítette, amikor velem oly melegen kezet fogott s mint mondotta, őszintén kívánta nekem a további sikert, melyet megérdemeltem, mindez igazán majdnem könnyeket csalt a szemeimbe.

De én csak most veszem észre, hogy elérzékenyedtem, ahelyett, hogy a szertartást írtam volna le Önöknek, kedves Szüleim, ahogy az szándékomban volt. Miután ezt most nem tehetem meg, majd Mr. Clark, ha visszamegy Angliába .... (itt hiányzik a levélpapirosnak egy része) ... Órákat mesélhetnék mindezekről, ami részben meglepné, másrészt pedig mulattatná Önöket. Így br. Sina és családja is valósággal kényeztetnek engem. Az bizonyos, hogy sok ezer fontot takarítottam meg nekik, amióta itt vagyok. (Clark ez alatt azokat a megtakarításokat érti, amelyeket a híd munkáihoz szükséges cölöpanyagnak, kőnek stb., stb. élelmes itteni összevásárlásaival ért el a hídtársaság számára).

Mr. Clark elviszi majd kedves Szüleimnek a fényképemet. Csodálkozni fognak kinézésemen, én javamra változtam s szép magyar szokás szerint bajuszt viselek.

Szeretettel: Ádám."

A második levél

A második levél így szól:

„Mauthausen, 1842 szeptember 30.

Kedves Szüleim!

Félórám van, írok hát Önöknek s odaadom ezt a pár sort Mr. Clarknak, aki rövidesen otthon lesz. Majd értesíteni fogja Önöket, mikor menjenek ki hozzá Hammersmithbe s kapnak majd tőle nehány apróságot, így elsősorban a fényképemet, amelyről azt mondják, hogy nagyon hasonlít hozzám. Keretet nem küldhettem, mert sok helyet foglalt volna el, de csináltassanak egy széles arany keretet hozzá kedves Szüleim, ez lesz talán a legjobb. Kíváncsi vagyok, mit szólnak hozzá s jónak találják-e? Azt hiszem, megváltoztam egy kicsit, amióta onnan eljöttem. Mellékeltem nehány apróbb ajándékot is a nővéreim számára. Mr. Clark oly hírtelenül utazott el, hogy többet nem szedhettem össze, pedig szerettem volna.

Legutóbbi soraimban leírást adtam az alapkőletételnek a szertartásáról s miután azt is hallottam, hogy a Timesben cikk jelent meg róla, többet nem kell írnom. Olvasták kedves Szüleim s igaz, hogy a nevemet is megemlítik benne?

Szeretném, ha látnák azt a gyönyörű tubákosszelencét, amelyet kaptam s amelyről már említést tettem. A fedele gyémántokkal van borítva s 200—300 guineára értékelik itt. De az értéke mellékes előttem, a fő a megbecsülés! Bizony annyira hízeleg itt mindenki nekem s úgy dícsérnek, hogy az egy még nálam józanabb embernek is könnyen elfordíthatná a fejét. Néha félek, hogy Mr. Clark féltékeny szemmel fog rám nézni. Ezért is nagyon kérem Önöket, ha találkoznak vele, ne említsenek előtte semmi olyat, ami azt a hitet kelthetné benne, hogy akár én, akár pedig Önök azt képzelik, hogy nagy ember vagyok és egyenesen ő hozzá hasonló. Inkább, ha alkalom adódik, azt mondják el neki, hogy én az ő jóságáért mennyire hálás vagyok. Ebben a vonatkozásban még csak azt akarom mondani, hogy hamajd Mr. Clark kedves lenne Önökkel, megkérhetik arra, hogy mutassa meg az ő tubákosszelencéjét. Az érzésük úgyis meg fogja Önöknek súgni, hogyan beszéljenek!

Én őt Ennsig, Linz mellett és Mauthausenbe elkísértem s most a gránítbányáinkban maradok nehány napot, azután visszatérek Bécsbe és Pestre.

Most késő éjjel van, Önök már bizonyára mindnyájan alszanak. Az ember ilyenkor átgondolja, mi is történik vele s ezeken végig fut a szellemi szemeivel, akár egy laterna magicán ... Néha elfog a kíváncsiság, hova fogok elérkezni, néha úgy hiszem, hogy egy brilliáns és eredményteljes jövő vár reám, máskor meg nyomott hangulat vesz rajtam erőt, ha arra gondolok, mennyi ellenállást kell még leküzdenem. Én bízom abban, hogy a Gondviselés, amely eddig oly jó volt hozzám, továbbra is hű marad s én teljes igyekezetemmel és energiával fogom továbbra is teljesíteni a kötelességeimet, melyeket Isten reám kirótt, így a jelen tisztségemet is emberi alázattal igyekszem viselni, hogy annál jobban kiérdemelhessem és elérhessem azt a sikert, amelyet a Gondviselés nekem jóságában nyujtani akart.

És most én is feküdni megyek.

Kedves Szüleim! jó éjszakát, jó éjszakát kíván: Ádám

Egykorú tudósítások.

Közöltem e leveleket itt azért is, hogy a magyar közönség a közvetlen sorokból is láthassa, milyen szerény és szeretetreméltó egyéniség volt Clark Ádám, ez a nagy gyakorlati technikus zseni s hogy az ifjú nemzedéket is mennyire s minél előbb meg kellene ajándékozni ennek az igazi hősnek s egyben fővárosunk e nagy előmunkásának hozzá méltó életrajzával!

Visszatérve az ünnepségek dolgára, egy akkori cikkből adjuk még az alábbi sorokat:

„A Clark által az alapkőben meghagyott üregben helyezték el a *Tasner* Antal által szerkesztett s a híd keletkezésének rövid vázlatát tartalmazó okmányt, egy tokkba téve, mellé arany- és ezüstpénz darabokat s mindez egy 130 mázsás kővel takartatott be. Ekkor Ő Fenségeik egy Londonban ezüstből készült, 200 fontot érő, elefántcsontszerű ragaszthányó kanállal a kőre ragaszt tevének s egy e célra készült diófa kalapáccsal hármat-hármat ütének a kőre. Ugyanezt tevék a primás, az országbíró, tárnokmester, br. *Sina* György, gr. *Széchenyi* István és *Clark* urak, mindannyiszor a jelenlévők éljenzésével és az építés körül foglalkozó angolok hurráh-ival kísértetvén. Végül ágyúdörgések és a katonai hangászkar által játszott népzene hangjai mellett távoztak a fenségek."

Barabás Miklós az ünnepség ezen részletére vonatkozólag, a fent említett időszerű feljegyzéseiben kiemelte azt is, hogy a legnagyobb és a leglelkesebb akkor volt az általános éljenzés, amikor gr. Széchenyi István és Clark Tierney fogtak egymással meleg és barátságos kezet!

Had idézzük itt végül egy további cikkecskének alábbi pikáns ízű és a mai időkben is megszívlelésre méltó sorait:

„A vendégek meg valának kérve, hogy minden szerencsétlenség és zavar elkerülése végett ne terheltessenek magokat a szabott rendhez tartani, mit a közönség more patrio meg is tön, mert a tolás, rugás és taszigálás a bemenetelnél valóban betü szerint irgalmatlan vala s nem egy uri asszonyságot látánk feldult öltözettel visszatérni, csakhogy legalább lélekzetét megmenthesse. A hidépítés személyzete egyébként igen dicséretes mérséklettel igyekezék a rendet fenntartani, mintegy a közönség discretiójára bizván, hogy önmagát fékezze. A városi rendőrség is megtevé a magáét."

Ime, így folyt le nagyjában száz esztendővel ezelőtt a Lánchíd alapkő letételének ünnepélyes aktusa s ezzel elindult hazánk arra, az immár új csapásokon vezetett és európai missziós útjára, amelyen a jövőben is csak mind előbbre haladni, a mi mindenkori célkitűzésünk marad.

Éppen ezért, ha a mostani napokban, de bármikor is, ezen a szép és fenséges budapesti hidunkon vezet át téged magyarom az utad, vess egy elgondolkozó pillantást a néma szájjal ott őrködő komor oroszlánok alatt szürkülő márványtáblákra s olvasd ki azoknak szövegéből és a soraik között a nekünk annyira megszívlelendő és ma is teljesen időszerű, bölcs intelmet:

Egyesülésben van az erő s még inkább: a gyors eredmény!

Dr. Darvas István
ny. szfőv. tanácsjegyző.

Korszerű Jegyzetek

A *Magyarság* augusztus 14-i számában olvastuk *„Tegnap történt"* cím alatt *„Washington. A zsidó újév* alkalmából *Roosevelt* elnök, Knox tengerészetügyi miniszter és Ickes kereskedelemügyi miniszter *személyes jókívánatokat küldött a hitközségnek.* Roosevelt üzenetében a többi között hangsúlyozta, hogy a jelenlegi háború az egész zsidóság háborúja is." — A Nagy Fehér Főnök valószínűleg olyasféleképpen gondolkozott: was sicher, ist sicher, amit ma megtehetsz, ne halaszd *egy hónapra*, ki tudja, nyílik-e egyáltalán alkalom *szeptember 13-án* filoszemita érzelmeinek kinyilvánítására.

A *fekete-fehér-piros* színben tündöklő társadalompolitikai és szépirodalmi folyóirat harcot hirdet *„a magyar szellem felszabadításáért!"* — E szellemi szabadságharc győzelme érdekében még a rosszemlékezetű Fényes Lászlót is csatasorba állították. Csak azt nem tudjuk megérteni, hogy hebrogám írói házasságok hálószobatitkai kiteregetésének mi köze van a magyar szellem szabadságához??

A *Magyarság Útja* egyik külföldi levelezője most válaszol egy régebbi glosszánkra. Mert azt mondja ékes magyarsággal: *„Arra, hogy a cikkem ferde szemszögből legyen beállítva — mégis választ kíván."* Ezek után pedig kikéri magának, hogy a „Magyar Nemzet" őt stílusra és fogalmazásra tanítsa. Ez utóbbi szizi-fuszi munkát nem is vállalnók. A cikk — egy csomó zsidózó frázis után — ezzel a furcsa mondattal végződik: „Tekintve *a kényes beosztásomat*, amely pályámmal kapcsolatos, a „Magyar Nemzet" című lap érdeke is, a támadások és súrlódások elkerülése." — Minden tiszteletünk a cikkíró előttünk ismeretlen kényes beosztásáé, mindamellett ki kell jelentenünk, eleddig még nem igen volt szokás a magyar hírlapirodalomban, hogy valaki a pályájával kapcsolatos kényes beosztására való hivatkozással igyekezett volna megfélemlíteni a jogos bírálatot. Magyarországon, hála Istennek még nem tartunk ott, hogy *efféle szellemi terrorral* lehessen elnémítani a *szabad szó* jogát.

A *Magyar Futár* megrovásban részesíti a *szabadság* lázában égő *negyvennyolcas márciusi ifjúságot:* „A márciusi ifjúság ábrándképe a párizsi forradalmi világ volt. Lapjuknak több mint fele párizsi eseményekkel s párizsi forradalmi nevekkel volt tele... Párizsi napi történetét, eseményeit, a benne szereplőket s a fordulatok szövevényeit a márciusi ifjak tökéletesen ismerték, miközben a magyar sors — mult, jelen és jövő — helyes és valóságos tájékozottságától, sajnos, messze elmaradtak ... Amit a párizsi *La Reforme* írt, az postafordultával hű fordításban megjelent Pesten és szentírásnak számított. Noha valójában iskolapéldája volt *a külföldi felelőtlen izgatásnak ..."*

Egy lelkes mondat ütötte meg szemünket *A Nép*-ben: *„Ilyen harcosokkal élvezet harcolni."* Hirtelen azt hittük, hogy *haditudósítást* olvasunk s a cikkíró a magyar, német vagy olasz hős katonákért lelkesedik. De nem. Kiderült, hogy a *zentai nyilas mintaszervezetről* van szó. Ők — úgylátszik — ráérnek még egy külön *pártharcra* is akkor, amidőn a nemzet *élet-halálharcát* vívja.

Megint nyílt levelet kap Gruber Lajos *A Nép* hasábjain. Igen vicces levél. Írója szerint Gruber összetévesztette *„a vörös szalagot a fényes kaszával"* ...

Új nyilas biblia jelent meg: *Vágó és Toll* testvérek *„Munkaállam"* című műve. Csak aztán Szálasi testvér el ne olvassa, mert egy szép napon netán újabb *kizárásokra* ébredünk.

Kunszery Gyula.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy jóságos édesanyánk

Özv. Varga Sándorné

Beck Etelka

hosszas szenvedés után csendesen elhunyt. Temetése augusztus 24-én, hétfőn délután 2 órakor lesz a rákoskeresztúri temetőben.

Gyermekei: dr. Varga László és Varga Imre, menye: Eppinger Karla valamint a gyászoló rokonság.

Részvétlátogatások mellőzését kérjük.

Az ELSŐ KECSKEMÉTI KONZERVGYÁR RT. mély megilletődéssel jelenti, hogy igazgatóságának sok éven át volt érdemdús tagja,

Dévaványai

dr. Halasy Tibor

úr

munkás és önfeláldozó tevékenység után lelkét visszaadta Teremtőjének.

Bölcs és értékes egyéniségének emlékét mindig kegyelettel és szeretettel fogjuk megőrizni.

Kecskemét, 1942 augusztus 22.

Okmányainkrendezéséhez, nyilvántartásához az Oeconomus:

OKMÁNY-MAPPA és HÁZI-IKTATÓ

a két legkorszerűbb segédeszköz. Átnézhetők és kaphatók: „A rend könyvvel" kiadóhivatalában, Bpest, VI., Andrássy-út 35 és jobb papírüzletekben. Kérjen ismertetőt

Fahéj, fahulladék és fűrészpor

fuvar- és vagontételben

Telefon: 14-38-68.

Szentimrei Jenő:

A Helikon megszólalt

Harmadik esztendeje, hogy néma. 1940 nyarán meg sem szólalhatott, Turnu-Severin és a második bécsi döntés izgalmaktól fűtött napjaiban. Mult nyáron a kirobbant orosz hadjárat rebbentette szét a múzsafiakat, mielőtt összegyűlhettek volna Marosvécs sokat emlegetett tölgyei alatt. Valami hevenyészett értekezlet Kolozsvárott annyit elhatározott, hogy a Helikon további fennmaradását szükségesnek ítéli, de azontúl érdemleges megnyilatkozását hiába lesték azok, akik olyan sóvárgó, sőt türelmetlen érdeklődéssel vártak a hagyományos erdélyi szellem jeladására. Nehány író, hol az Erdélyi Szépmíves Céh, hol a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság színeiben, felbukkant ugyan irodalmi estélyeken Budapesten s nagyobb alföldi és dunántúli városokban, ám ez nem pótolhatta az írók szabad közösségének szavát. A hiányérzet már Erdély irodalmi köreiben is nem egy alkalommal szemrehányó megjegyzések alakjában jelentkezett. Egy fiatalabb írócsoport, mely a könyvnapokra értékes versgyüjteménnyel adott életjelt magáról, már új, kötetlen íróközösség alakítását határozta el, hogyha kiejtené kezéből a Helikon a stafétabotot, legyen kinek fölemelnie új pályakör lefutására. Július derekán aztán szétmentek a szokásos, névre szóló meghívók az augusztus 14-én összeülő a tizenötödik marosvécsi találkozó.

1926 óta nagy idő telt el. Akkor mi voltunk a türelmetlen fiatalok, kik most deres fővel halljuk a mostani fiataloknak csaknem szószerint azonos kifogásait az idősebb nemzedék sokadozó, kényelmes munkatempója ellen. Csak az Istenszéke áll hátteret ugyanazzal a méltóságteljes mozdulatlansággal a vécsi tájnak. Csak a Maros zubog a vár alatti rőzsegáton ugyanolyan szapora igyekezettel, mint akinek nem halasztható tennivalói vannak még arra lejjebb, Vásárhelynél, Enyednél és az aradi vár lábásál. S ugyanolyan szem- és idegpihentető a kilátás a görgényi hegyek zöld koszorújára.

A házigazda, ki akkor gyermek volt még, most a férfikor érett nyugalmával szólal meg. A pillanat e környezetben, hol a park útjainak minden fordulója a történet jelenvalóságára emlékeztet, százados tölgyeivel csakugyan történeti. *Első ízben ül együtt a Helikon szabad magyar földön.*

Ilyen hangulatban kell számvetést csinálni

az elmúlt időkről, lemérni a jelent s fölmérni a jövendő kifürkészhetetlen útjait. Egy kétségtelen: cselekedni kell. *Meg kell tanulnunk élni az új szabadsággal* — mondja az elnöklő *Tavaszy* Sándor —, mellyel a sors és a magyar katona ajándékozott meg. Eddig ezen az őrhelyen mi voltunk a katonák, a szellem és a gondolat szabadságának katonái.

Csöndesen számbavesszük előbb magunkat. Nem fogyatkoztunk meg s mégis kevesen vagyunk. Máskor sem ülte körbe a kert tisztását tizennyolchúsz embernél több, de most, a legelső alkalommal mindenki eljöhetett volna. Hogy kezet szorítsunk s egymás szemébe nézzünk, kik átvészeltük az idők nehezebbjét, mihez képest a mostani nehéz világ szinte szemünkbe kacag: még életed van s ép a hajlék fejed felett. Úgy vagyunk, mint Woodswoth árvája. Tizennyolcan vagyunk, uram, tizennyolcan. Igaz, hogy *Sipos* Domokos el se jöhetett már a legelső meghívásra. Szanatóriumba volt hivatalos, utolsó birkózásra a halállal. *Kuncz* Aladár, *Kovács* Dezső, *Szombati-Szabó* István, *Balázs* Ferencke, *Dsida* Jenő, *Reményik* Sándor egymás után hagytak itt bennünket, éppen heten. A halál nem volt válogatós, fiatalt, öreget, javakorú férfit ötletszerűen s mégis könyörtelen következetességgel ütött ki sorainkból. Az élőkből, akiknek nagyon jól megy s akiknek nagyon rosszul, azok hiányoznak. Kemény János nem hibás, ő mindenkit meghívott a régiek közül s még új fiatalokat is. Kimentő levelekben nincsen is hiány, hogy a hiányzókkal teljes legyen a névsor. Heten vagyunk, uram, heten.

Oszlassuk fel magunkat, mert nincs már szükség ránk a megnagyobbodott Magyarországon s Erdélyben? Vagy menjünk tovább, mert akad még tennivalónk így is a nap alatt? Ez a hamleti kérdés kondult el ezidén a vécsi tölgyek alatt. S a válasz rá néhány gépelt oldalon a számvetés önmagunkkal, mely házi használatra készült, de úgy ítéltetett, hogy nem árt, ha tudomást szereznek mások is róla

„Szívünkben hazává nőtt Erdély"

„Egyedül a népre építhettünk és az erdélyi századok hagyományaira s a Gondviselés megtartó erejébe vetett hitre." Ha sikerült valamit elérnünk, az sem érdem. Puszta kötelességtudás eredménye csupán, amiért külön elismerésre nem pályázik senki.

Igyekeztünk az Erdélyben együttélő népek között a jó békesség ügyét szolgálni, de hiszen *ez volt egyik feltétele saját létezésünknek.* Így tarthattuk meg, amit megtartottunk s így termelhettünk olyan értékeket, melyek messzire túlnőtték minőségben maroknyi lélekszámunk arányait.

Ez a mult, mely az erdélyi magyarság közművelődési életének minden területén igyekezett kivenni részét az alkotómunkából, mely beküldte a Helikon katonáit egyházakba, iskolákba, tudományos és műveltségterjesztő egyesületekbe és ki a nép közé, ahol veszendőnek indult már a magyar szó: *ez a mult kötelez.* Egyháznak, iskolának, iskolánkívüli népművelésnek, képző- és iparművészetnek, színháznak mi ismerjük a helyi körülményekben megszabott igényeit és szükségleteit. Éppen *ez* ad létjogosultságot a Helikonnak nemcsak Erdély, de az egész és egységes magyarság szolgálatában. És a fiatalok ehhez hozzáfűzték még, hogy népszerű irodalom- és tudományterjesztő kiadványokkal, falvak és külvárosok számára kitervelt előadássorozatokkal éppen a sokat hangoztatott nemzeti egység érdekében küldje ki embereit a Helikon a nép közé. Ahol nyomát látják társadalmi méltánytalanságoknak, álljanak ki a nemzeti egység egyedül parancsoló érdeke mellett, hogy *mindenki egyaránt részesévé válhasson az örvendetesen ránkvirradt nemzeti szabadságnak.*

Határozatba ment tehát, hogy

a Helikont fenntartani magyar és erdélyi kötelessé.g

Csak az ölünkbe hullott nagyobb mozgási szabadsággal élni tudó, mozgékonyabb élcsapatot kell kiküldeni, hogy mindig készen álljon állásfoglalással és cselekvéssel, ahol és amikor ennek az erdélyi magyar közművelődés területén szüksége mutatkozik. A Helikon eddig elnöktelen, titkártalan, vezérkar nélküli baráti munkaközösség volt, melynek képviseletében csak az évenként egyszer összeülő írótalálkozó emelhetett szót. Ezentúl sem áll szándékában alapszabályszerű, merev formákat erőltetni magára, de kiküld kebeléből hat embert olyan megbízással, hogy közös egyetértéssel képviseljék a közösséget és a hagyományos helikoni szellemet, ahol ennek szükségét látják. Ők lesznek azok, kik a helikoni összejövetelek utasításait végrehajtják, az új találkozókat előkészítik és ők javasolnak, de mindig teljes egyhangúsággal, új tagokat a házigazdának, meghívásra. A hat ember valójában azt a hat színárnyalatot képviseli, melyekből a Helikon mostani arca kialakult az idők során. *Bánffy* Miklós a Kuncz Aladárék nemzedékét, *Kós* Károly a transzilvánistákat, *Tamási* Áron a székely csoportot, *Kemény* János a tizenegyeket, *Tavaszy* Sándor a *Pásztortűz* baráti körét és *Kiss* Jenő a legfiatalabbak imént alakult munkaközösségét. Ők felelnek majd jövő ilyenkor, hogyan sáfárkodtak a közösség nevében a rájuk bízott javakkal.

A találkozó külső képe

különben erősen magán viselte a háborús világ bélyegét. A vendégek első este szépen leszámolták élelmiszerjegyeiket a kedves háziasszony asztalára. Jegy nélkül csak Úrvacsorát lehetett venni vasárnap délelőtt a kicsi falusi templomban, azt is a helikonista *Maksay* Albert teológiai professzor kezéből.

Az estebédek szellemidézés jegyében, megindult csöndben folytak le. Első este Kuncz Aladárt idézte Molter Károly, míg a másodikon Reményik Sándorra emlékezett Tavaszy Sándor, a kálvinista püspökhelyettes. *Jékey* Zoltán a legújabban meghívott tagok, *Asztalos* István, *Szabédi* László, *Makkai* László és *Vita* Zsigmond jókedvű társa pedig bemutatta a csodát, hogyan lehet megvendégelni négy-öt hallal egy húszfőnyi vacsorázó társaságot A halakat személyesen fogta a Marosból, az irodalmi tanácskozások szüneteiben.

Ennyi történt dióhéjban Marosvécsen, a felszabadulást követő első, háborús helikoni találkozón.

SZEPTEMBERBEN JELENIK MEG

LENDVAI ISTVÁN

NOMÁD LEVELEIBŐL

című könyve, az országszerte ismert és közkedvelt *„Nomád-levelek"* első gyüjteményes kiadása. A könyv, amelyhez Nomád írt *feltűnően érdekes előszót,* előre is megrendelhető a mellékelt szelvénnyel a kiadónál: *LINEA könyvkiadóvállalat,* Budapest, V., Csáky-utca 64—66. szám. Az ízléses kiállítású kötet ára fűzve 3.60 pengő, kötve 5 pengő.

*Megrendelem Lendvai István „Nomád leveleiből" című munkáját fűzve — kötve . . . . . példányban. Kérem utánvéttel küldeni — írát postai utalványon fizetem be — az összeg beküldésére kérek csekklapot.**

Cím: _____

_____

* A nem kívánt törlendő.

A fenti szelvényt levelezőlapra ragasztva a következő címre kell küldeni: LINEA könyvkiadóvállalat, Bp., Csáky-u. 64—66.

A horvát államvasutak

A *STUD* jelenti: Amikor a jugoszláv állam összeomlott, természetesen a jugoszláv állami intézmények is megszűntek. A horvát és szerb, továbbá a szomszédos államok — magyar, német, olasz és bolgár — kormányaira hárult az a feladat, hogy ezeket a megszűnt jugoszláv állami intézményeket aránylagosan felosszák az igénylő államok között. Így történt a jugoszláv államvasutakkal is.

A felosztásnál az újonnan alakult horvát állam is megkapta az őt illető részt és így lettek a JDZ jelzésű vasúti kocsikból HDZ jelzésűek. A kapott mozdonyok, teher- és személykocsik azonban nem voltak elegendőek ahhoz, hogy Horvátország számára biztosítsák a vasúti személyforgalmat és teherszállítást, hiszen Jugoszláviában sem volt elegendő sem a mozdonyok száma, sem a kocsiké, sem pedig a vasútvonalak hosszúsága. Sok és fáradságos munkára volt még szükség, míg sikerült a horvát államvasútat megszervezni. E szervezési munkálatok azért haladtak csak lassú ütemben, mert az európai háború amúgy is nagy feladatokat hárított a vasútakra.

Az államalakulás első néhány hetében a horvát államvasútak a horvát katonai véderő főparancsnoksága alatt állottak. 1941. június 24-én a poglavnik rendeletet adott ki a közlekedésügyi minisztérium megszervezésére. Ez időtől kezdve a közlekedésügyi minisztérium feladata a horvát államvasútak fejlesztése. Ma különben az államvasútak szervezete a következő:

Zágrábban és *Szarajevóban* van a székhelye a két horvát *vasúti igazgatóságnak.*

A horvát állam *vasútvonalainak hossza 3,959.806 km,* ebből 2,760.318 rendes nyomtávú, a maradék keskenyvágányú. A *kettős vágányú* vasút hossza Horvátországban mindössze *306 km.*

Jugoszlávia felosztott kocsiparkjából Horvátország eddig *994 személykocsit, 3190 zárt és 8872 nyitott teherkocsit* kapott. A horvát állam a bródi vagongyárban azonnal megrendelt több száz vagon, amelyből 200-at már át is vett. *A rendes nyomtávon alkalmazható mozdonyok száma mindössze* 703. Tekintettel arra a körülményre, hogy a szerbek az elmult 23 év alatt a horvát vasútak karbantartására *egyáltalán semmi gondot sem fordítottak,* jelenleg igen nagy összegeket emészt fel a már meglévő vasútvonalak és egyéb felszerelések javítása és modernizálása. *Több száz kilométer új vasútvonal építését vették tervbe,* amelyek nagy részének előmunkálatait már megkezdték, sőt egyes vonalak megépítése már a befejezéshez közeledik, vagy már át is adták a forgalomnak.

Az elmult esztendőben és még ma is igen nagy akadálya Horvátországban a vasúti forgalomban *a szerbek által tönkretett vasúti hidak,*

Máthé Lilla:

ASSZONYSORS

Fűzve 3.20 P Kapható minden könyvesboltban. Kötve 4.20 P

Nagy iparvállalat keres

magasszínvonalú, jól javadalmazott állásba elsőrangú, nagy tapasztalatokkal és gyakorlattal bíró

főkönyvelőt

Ajánlatokat csak elsőrendű, fenti követelményeknek feltétlenül megfelelő őskeresztény uraktól, eddigi működés, életrajz és referenciák feltüntetésével

„Nyugdíjas 7624"

jeligére Blockner J. hirdetőirodájába, IV., Városház-utca 10. kérünk.

S habár földjét csak széle érte,
Az aratott, bár — ő vetett!

A másik évben indiánok,
S csikóslegények, félvadak,
A kiknek vagy nincsen ruhájok,
Vagy csak kevés, — raboltanak.
Raboltak úgy, hogy elhajtottak,
A mennyi állatot csak tudtak,
S a mi nem mozgott, vagy szaladt —
Fölgyújtották, hogy útjuk lássék . . .
Az volt a fény! az volt az árnyék!
Az volt a rémes virradat!

Aztán egy évnek bő termése
Kárpótlást igért mindenért.
Kalászba' ringott dús vetése,
Aczélos magva kincset ért.
Le is aratta, el se verte
Se szél, se jég, megtelt a verme,
De hajh! mind ottan is maradt!
Ki elvinné, megvette volna,
Felé se nézett . . . városokba
Az út innen nem volt szabad.

Ott volt tehát, a hol a — mádi,
Az a bizonyos földije.
Hopp! földi? Ez baj! Ej no lám ni!
Mért épen — ez jár eszibe?
Azért se kell a honi példa!
Tud egy szamárról, — ez nem tréfa! —
A mely, mikor iá-za ép'
Török mezőn, — frankok követje
Elámultában ezt rebegte:
«Tout comme chez nous! Mon dieu! be szép!»

Igy járt hát ő is: ép mint otthon,
Saját zsírjába fult bele.
Hegyet átugrott, ám egy dombon
Megbotlott: nem számolt vele.
Keserves volt ez mindenképen,
De főleg itt, e vad vidéken,
A hol a napfény sem meleg,
A hol virág nincs, nem nevetnek,
A hol barát nincs, nem szeretnek,
Élnek csupán az emberek!

Van itt rend, van jog és szabadság,
De a rend még rendszertelen,
A jogban nincsen sok igazság,
És a szabadság szertelen.
A szent «egyén» itt túlteng szinte,
De a tömeg azért a lynch-re,
Legott és könnyen kapható, —
S a mit a bíró meg nem ítél:
«Qui vivra verra» — bölcs ki így él —
Megszerzi egy — pisztoly-golyó!

Lám Végit is egy őszi reggel,
Háznépe azzal lepte meg,
Hogy nyers erővel, durva kedvvel
Mije volt, mindent elszedett.
Közös és elszánt akarattal,
Nagyobb erővel, mintsem zajjal,
Kitették szűrét csöndesen,
S hogy ez a «formát» mégse sértse,
«Adás-vevési szerződés»-be
Foglaltak mindent rendesen.

Mehetett volna most panaszra
Bár jobbra, balra, hasztalan'!
— Ah well! — mondották volna arra,
— Hisz a papiros rendbe van! —
. . . De meg miért is visszakérni,
Miből meg úgy sem tudna élni!
Hisz ez kedélyes állapot! . . .
Szabad lett, nincsen többé földje,
Mi meddő vállalathoz kösse . . .
Isten veled farm! jó napot!

Emlékül még levág egy ágat,
A melynek czélja — úgy lehet —
Az lesz talán, ha rája támad;
Emlékkel űz el majd — ebet.
De hát emléket el mi kerget?
Elűzni súlyos lelki terhet
Egy ág, egy «hess»-szó mind kevés!
Ám erre nincs is semmi szükség,
Mit érez, nem bú, keserűség,
Sőt inkább — megkönnyebbülés!

Egy titkos hang azt mondja: Látod,
E honba' sincsen jobb hazád!
Hol a siker? mit lelked vágyott?

Bácsi sokácz menyecske.

Palonai leány.

SOKÁCZ NŐK A ZOMBORI KIÁLLÍTÁSON. — Krump Vilmos amateur-fölvételei.

S a nap, mely szebben sütne rád?
S te mégis gőgös, vak hevedbe',
Megsértve apró érdekedbe',
Szülő anyádra dobsz követ! . . .
Ez az! — riad föl most sötéten,
Anyám ő, s tőle bűn és szégyen,
Hogy eltaszított, s nem szeret!

S megint a régi dacz heviti,
Tagadja, hogy még ő magyar!
Ha kell, az éltét elveszíti,
De élni, küzdni — itt akar!
Lesz inkább koldús, béna, sánta,
Kész minden megpróbáltatásra,
De itt, s csak itt, mint számüzött! . . .
Lázong, de épen lázongása
Mutatja: elhagyott hazája
Szivén mi nagy sebet ütött!

. . . Megy hát előre czéltudatlan',
Azaz csak — egy czél kergeti,
(Mint kórót szél a sivatagban)
Hogy életét mint tengeti?
Nem finnyás: vállal minden dolgot,
Tányért törül, vagy őriz boltot,
Lovat hajt, s árul olvasót;
Lesz bányász, aztán ügynök «halba'»,
S a kik közé a sorsa hajtja:
Lesz német, lengyel, morva, tót!

Mindent megpróbál, semmi sem megy,
Alig kezd, mindent abba hagy,
A mit ma árul: omnibusz jegy,
S holnap már: tök, meg dinnye, nagy.
Egy hétig hordár, aztán misset
Tanít, hogy hajtson ponny-t, gigg-et,
Majd ismét táncz — s illemtanár, —
Ma nincsen egy falatja, s fázik,
Holnap meg jóllakik rogyásig,
Havannát szi, s a — clubba jár!

Megél hát, ah! de ez nem élet!
Alapja léha, ingatag!
Nyomorg a test, fás lesz a lélek,
Jól élnek így tán a vadak!
Már-már elcsügged, nézi, látja,
Mint züllik el sok új «barát»-ja,
— Kalandor-nép, mint ő maga . . .
De még nem enged, még egy tétje
Maradt: aranytermő vidékre
Csábít plakátok tűz-szava.

Föl hát szerencse-hadjáratra!
Ha mer, még nyerhet is talán.
S ha veszt? Ejn! mért gondoljon arra? —
Ebéd lesz hollók asztalán.
Mást nem veszíthet és az élet
Csak addig szép, a míg megélhet,
Éhezve, fázva kín, teher . . .
S nem mindegy az: sorból hol áll ki?
S a míg testéből lelke száll ki,
Hol sóhajt búcsút «for ever?» . . .*

* Örökre.

Föntt éjszakon, hol zord, kietlen
A hó- s jégfödte puszta táj, —
Aranyszem csillog a fövenyben,
S utána ezrek körme váj.
Éhezve, fázva, rongyba', sebbe'
Csörtet felé kincsások serge,
Sovárgó láztól mind beteg, —
Folyót felfognak, sziklát bontnak,
Szemébe néznek száz pokolnak,
Szivük csak kincsekért remeg!

(Vége következik.)

Széchenyi G.

EGY SZEMTANÚ A LÁNCZHÍD ÉPITÉSÉRŐL 1843-BAN.

Széchenyi leghatalmasabb emlékműve, hazánk tekhnikai büszkesége, a Lánczhíd, az idén tölti be elkészültének hatvanadik évfordulóját. Műszaki tekintetben ma már túlszárnyalták az öreg hidat, maga is roskadozó, mint az öregek, úgy, hogy javításra, erősítésre szorúl, de a maga idejében a magyarság hirének becsületet szerzett s nemzeti újjáéledésünknek impozáns monumentuma s jelképeként tekintjük.

Az utolsó lánczszemet 1848 julius 18-ikán húzták föl rá. Ekkor történt az a szerencsétlenség, mely Széchenyi életét is veszélyeztette. Egy láncz elszakadt s a lezuhanó óriás tömeg lerombolta a munkahidat. Több száz ember vizbezuhant, Széchenyi is. Borongó jóslattal mondta a legnagyobb magyar ekkor, hogy hazánk is így jár: a 12-ik órában törik össze minden.

A szabadságharcz kitörése a hídmegnyitást megakadályozta. 1849-ben az «összkormány» nevében Haynau nyitotta meg a hidat.

Családi leveleim közt érdekesre akadtam. Az öreg *Szász* Károly, a nagyenyedi tanár, 1843-ban londoni útjára indult. Pesten kiszállott, meglátogatta Széchenyit s maga a legnagyobb magyar vezette el az épülőben levő hídhoz s mutogatta neki épülő stádiumában. A mit látott, hallott a későbbi államtitkár, a kiváló státus szónok, azt levélben irta meg Vajda Dánielnek, a báró Kemény Simon fiai nevelőjének, régi jó barátjának.

Nem lesz érdektelen a «Vasárnapi Ujság» olvasói előtt, ha a levélből a Lánczhídra vonatkozó részt közöljük most, öreg hídunk jubiláris évében.

A levélnek ez a része itt következik:

Pest, III/17. 1843.

. . . Meghivott délután magához, hogy a hídépítéshez elvezessen, mi meg is történt

MELLÉKTEREM.

s az egyik legérdekesebb pesti expeditióm. Mind a négy zárgát készen van, de a belsejökbeni munkálatok eléhaladása nagyon különböző. Mig a Pest felőli szélsőben az oszlop addig van felvive, hol a lánczfő vagy bog beléhelyezendő, mi a viz középállású szinén alul circiter 8—9 talp — a budaiból most merik a vizet — valami differentia miatt, mely a kamarával közbejött s másfél évi scriptitatiót okozott. Minthogy pedig a négy oszlopnak körülbelől egyszerre szükséges emelkedni, azért az innensőknél csak lassan folytatták eddig a munkát; de a jövő héten, mint Széchenyi mondá, 1000 új napszámos áll bé a dologba. Kőberakást tehát most nem láttunk, de eléggé gyönyörködtem a már bérakottakban, melyekben az anyag, a béhelyezés pontossága, erőssége, mindenben a csinosság, praecisio bámulatos. Egy-egy darab kő 100—150 másás; egy ilyen legnehezebbet én magam is egyedül fölemeltem minden erőlködés nélkül. A köveket téglarakással is váltják föl részenként; de milyen téglával! Még a Farnoténál is jobbak, erősebbek,* s a mi szemembe ötlött, egyik lapja öblös, hogy a más benne jobban megálljon. Im itt a profilja hoszszában és keresztben.

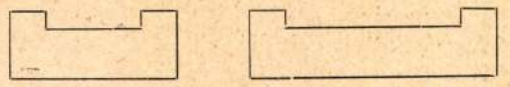

Egy helyt épen akkor bontották valami igazitásért a téglafalat, mely még csak néhány hetes vala, s máris alig tudtak haladni benne a leghegyesebb csákányokkal. A gránitot Austriából hozzák, egy csaknem hasonló keménységű föveny kőnemmel, közel Budától, s az oszlopok külsője ebből lesz, már nagyon kellemes tekintetet mutat kisimítva ez a sárgás-fejér szinű kőnem. De szebb volt magánál, a mint irám, most inkább csak veszteglő épitési munkánál, az épitési eszközök s készületek gyára, mely a híd fejénél a parton bekerítve, egy kis Cockerilli industria mása. Itt vas öntvények készülnek, amott tömérdek kalapácsokat még tömérdekebbek kalapácsolnak. Egyfelől egy gyönyörű gőzgép malmot forgat, mely a vizellenes meszet őrli, másfelől roppant kemenczék füstölögnek, ugyanezen meszet égetők. Zúg a fül a kőfaragók kopácsolásától, eltéved a szem a rendbe rakott, de végetlen külömbféleségű eszközök gyűjteményén. Egy szobában készül az egész híd mintája fából, széjjelszedhetőleg s összerakhatólag 1/40 nagyságban, s mellette áll az egésznek, miként készen fog kinézni, panorámája. —

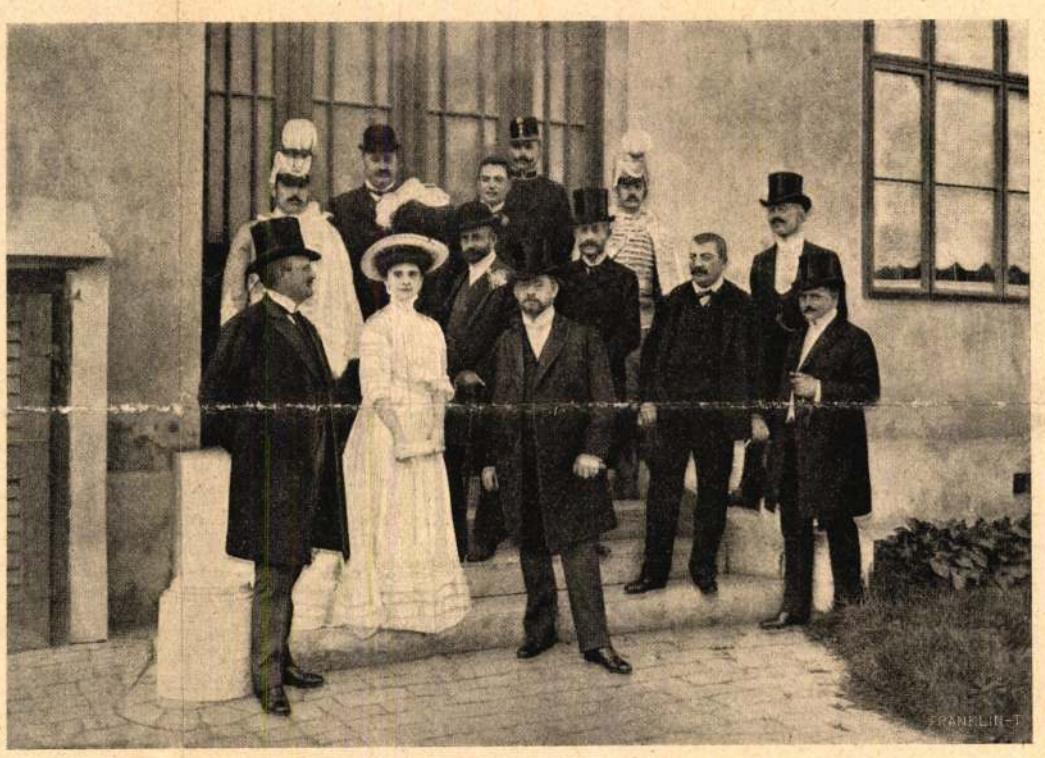

SZTERÉNYI JÓZSEF ÁLLAMTITKÁR ÉS FERNBACH KÁROLYNÉ, A KIÁLLÍTÁS VÉDNÖKNŐJE KISÉRETÜKKEL.

* A nagyenyedi kollégium gazdasági felügyelő tanára volt, ki házi téglagyárat létesített s vele évelődik, czélozva a gyár téglaproduktumára.

A KIÁLLÍTÁS NAGYTERME.

A ZOMBORI HÁZIIPARI KIÁLLÍTÁSBÓL.

Az egészet két ifjú Angol igazgatja. Clark, a mintegy 25 éves, s egy még ifjabb, körülbelül 20—22 éves gyerek forma (nevét elfelejtettem), 10 pf. napontai díjjal, s még tetemes remuneratióval a munka bévégzésekor. A zárgátokat Clark a főépitő kiadta bizonyos *Birge* nevűnek, s azoknak ez volt a mestere.

Bécs, 20. Mártz. 1843.

(Pesten bé nem végezhetvén levelem, itt folytatom.)

Maga az öreg Clark minden költségei megtérítésén kívüli jutalmul kapja az egész summának, melybe a híd kerülend, 5 pcentjét s különös, mint Széchenyi mondá, hogy Angolhonban ily alku legszokottabb, melyben tetszóleg a művész érdeke hozná magával, hogy a vállalkozót minél inkább megköltesse és mégis Clark soha egy művénél is felül nem haladta, sőt el sem érte költségben az előleges számitást . . .

*

A Lánczhíd alapkőletételének ünnepét Barabás Miklós festménye őrzi az utókornak. Épitése történetéhez Szász Károlynak ez az élénk leirása szerény rajzként odacsatolható. Szabadságharczunk idején képét egykorú rajzok őrzik. Közleményemmel tehát, úgy vélem, az öreg híd életrajzi adatait egészitem ki s járulok hozzá az általános örömhöz, melylyel e monumentumot minden igaz magyar megtekinti e jubiláris évében. *Székely Ödön.*

Clark Ádám

1811 — 1866

Ivód

Divald Mag. Univerml.

237. l.

Duplum

	a./ ÖSSZESEN:	2o.23
b./	Fütés, világitás:	
	Fütés.....	6.9o
	Világitás.....	5.53
	b./ ÖSSZESEN:	12.43
c./	Telefondijak.....	9.86
d./	Kárbiztositási dijak...	1.67
e./	Közlekedési költségek..	29.17
f./	Fuvarozási költségek:	
	Gépkocsikhoz anyag:	
	BP-961 személygépkocsi	1.6o
	BH-934 teher " "	2.5o
	BG-5o9 " " "	3.oo
	Gépkocsik karbantartása munkabérek:	
	BP-961 személy motorkerékpár.....	
	BH-934 tehergépkocsi...	
	BG-5o9 " " ...	
	Gépkocsik karbantartása:	
	BP-961 személy motorkerékpár.....	38
	BH-934 tehergépkocsi...	1.5o
	BG-5o9 " " ...	1.5o
	ÁTVITEL:	1o.48

Clark Adam

od

Divald 1927

146.1

duplicate

MAGYAR JENŐ

KÖNYVESBOLTJA ÉS ANTIQUÁRIUMA

BUDAPEST, IV., Muzeum-körut 31

Postacsekk számla 33269

Legnagyobb raktár szépirodalmi orvosi jogi, technikai stb könyvekben uj és ódon állapotban.

Az ország összes iskoláiban használatos tankönyvek raktáron. — Könyvtárakat és egyes könyveket a legmagasabb áron vásárolok. — Bárhol hirdetett könyv nálam ugyan azon áron, esetleg olcsóbban is beszerezhető.

Telefon: **188—364**

Budapest, 1942. XII. 5.

B. fiú. P. 37.

MAGYAR JENŐ

Magyar

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1971 OKT 28

DÉL MAGYARORSZÁG

Clark Ádám

MUNK

EMLÉKTÁBLA CLARK ÁDÁMNAK

Szerdán emléktáblával jelölték meg azt a helyet, — a mostani budapesti, I. kerületi Ybl Miklós tér 6. számú épületet — ahol Clark Ádám egykori háza állott, amelyben élete utolsó szakaszában élt, és halt meg 1866. június 23-án. A Lánchíd és a budai alagút építőjéről, Clark Ádám magyarországi pályafutásáról dr. Czére Béla címzetes egyetemi tanár, a Közlekedési Múzeum főigazgatója emlékezett meg.

ás van"
a Sajtó-

intelligens,
nagas férfi
keresi, 43

lalom. Hibás tranzisz-
toros rádiót veszek. Jó-
kai u. 9.
x

Garázs Odesszában ki-
adó, Érd.: telefonon:
14-586. délután 17 óra-
tól.

dr.D a r v a s I s t v á n nyug.szfőv.főjegyző./szül.Ungvár,1886.III.4./ iró és szakiró/lánchid,alagut stb./,volt kereskedelmi tanácsos,az Országos statisztikai értékmegállapitó bizottság volt rendes tagja,a Budapesti kereskedelmi és iparkamara külkereskedelmi bizottságának tagja.

M u n k á s s á g a :

1906/1907.
A kolozsvári Ellenzék napilap és a Kolozsvári Egyetemi Lapok munkatársa. Szépirodalmi, cikkek, szinházi-és zenekritikák.
1908/1909.
Az Ung hetilap munkatársa. Szépirodalmi cikkek, szinházi kritikák.
Határszéli Ujság ,, ,, ,, .
1911/1914.
Olasz irodalmi és zenei tanulmányok és cikkek a Budapesti Hirlapban, Népmüvelésben és A Cél-ban.
Az épitőmüvészet kritikája. Budapesti Hirlap.1913.XI.1.
Epitő Iparban: /1911-1914./
Kislakásos politika Olaszországban.1911.XII.24.és XII.31.
Kulturharc a veronai Piazza delle Erbe körül.1913.IX.7.
A stuttgarti pályaudvar áthelyezése.1913.XI.16.
A bostoni parkszövetség.1913.XII.7.
A budapesti terjedékegyezmény.1914.I.18.
A városkép megóvása Berlinben.1914.III.15.
Az erfurti templomok áthelyezése.1914.IV.12.
Városi Szemlében: /1912-1914./
Paoli Berozzi:La municipalizzazione dei publici servizi.Könyvkritika. 1912.3/4 sz.
dr.Tomcsányi Móricz:A közigazgatási jogviszony.Könyvkritika.1912.7/8 sz.
Városfejlesztési hivatal Düsseldorfban. ,, ,, ,,
Városi telekbecslő hivatal Stettinben. ,, ,, ,,
Az épitési szabályzat reformja Ausztriában. ,, ,, ,,
Városi telkek értékesitése Neukölnben. ,, ,, ,,
Kilométeres utczák a világvárosokban. ,, ,, ,,
A háztartási statisztikafejlődése. 1913.1/2 sz.
A strassburgi népház. ,, ,, ,,
A német községek statisztikája. ,, ,, ,,
A breslaui bekebelzések. ,, 3. sz.
Az osztrák épitmény-jog./külön lenyomatban is megjelent./ ,, 6/7 sz.
A düsseldorfi közigazgatási akadémia. 1914.1/2 sz.
Az autobusz térhóditása Londonban. ,, 3/4 sz.
A berlini teherpályaudvarok kihelyezésének kérdése. ,, ,, ,,
A közuti vasutak forgalma Bécsben. ,, ,, ,,
A párizsi katonai övezet felszabaditása. ,, 7 sz.
Amerikai biróság-magyar közigazgatás. Magyar Helikon.1921.X.15.
Szt.István jobbjának ereklyetartója. Ujság.1925.IX.11.
Modern lakáskulturánk és a tapéta. Epitőgyakorlat/Vállalkozás-és Epitkezés melléklete/.1935.V.
Tallózás az ungi multból. Kárpáti Hiradó.1941.IX.28.,X.1 és X.5.
A két Clark. Ujság.1942.I.4.
A százéves Lánchid. Magyar Nemzet.1942.VIII.23.

Ismeretlen,Pestet Budával összekötő Dunahid-tervezetek II.József és gr.Széchenyi István korából.Magyar Mérnök Egylet Közlönye.1943.III.21./különlenyomatban is megjelent./Átvette a Magyar Főváros 1943.V.20.számába. 1 tábla.
Die Kettembrücke abgerissen.Pester Lloyd.1943.VII.23.
Az első pesti Lánchid.Buvár.1943.XI./arcképpel/
A budai alagut ismeretlen első tervezői és tervei.Felolvasás a Magyar Tudományos Akadémia történeti/II./osztályának 1946.III.11-i ülésén.Megjelent a Városi Szemle 1946.3/4 számában,1 tábla/különlenyomatban is./
A dolphin.A Lánchid első jégcsatája.Rádióelőadás.1946.IV.23.
Clark Adám emlékezete.Rádióelőadás.1946.VI.22.
A Lánchid építője.Clark Adám életének regénye.Uj Idők.1946.IX.7.
Semmelweis vagy Szemerényi?Hirlap.1947.X.31.
Semmelweis névmagyarositása.Orvosok lapja.1947.XII.21.és 1948.II.22.
Egykoru drámai tudósitások a 48-as forradalom első napjairól.Világ.1948.III. 17.,18.,24.,28.,és IV.9.
Találkozásom Gorkijjal.Rádióelőadás/szines szőttesben/1948.VII.10.
Egy szemtanu levele a Lánchid leszakadásáról 1848-ban.Hirlap.1948.VII.18.
A Lánchidépitő Clark Ádám szerepe a budapesti Dohány-utcai templom épitésének történetében.Uj Élet.1948.VIII.5.
Az első pesti függőhid.Városi Szemle.1948.5/6 sz.1 tábla.

Tapeten Zeitung.Darmstadt.:
Ungarn.1924.I.15.
Ungarn und der Balkan.1926.I.15.
Deutsche Tapeten Zeitung.Stuttgart.:
Zur Lage in den Donaustaaten.1934.X.1.
Wandbilder aus Tapeten.1936.I.16.1 tábla.
Die Tapete.Berlin.:
Der Export in Tapeten.1925.XII.10.
Noch mehr Genauigkeit bei der Beurteilung der Tapetenlage in Russland. 1936.I.25.
Papiers peints et tentures.Paris.:
Un papier peint par Albert Dürer datant de 1515.1927.IX.és 1928.II.számban.

Lezárva 1948 szeptember hó 6-án.

Kivtam
ami Clarkra
vonatkozik

szükséges gépek ügyében járt az angol fővárosban. Széchenyi oly nagy bizalommal viseltetett az akkor még 23 éves C.-kal szemben, hogy magával hozta hazájába, s reá bízta a gépek felállítását. A munka másfél évig tartott, mely után C. visszatért Londonba s Széchenyi biztatására főleg vízépítő munkákkal foglalkozott. E téren csakhamar nevet szerzett, s mikor a budapesti Lánchídat építeni kezdték, őt hívták meg művezető mérnöknek. C. elfogadta a meghívást, 1839-ben Pestre jött, s a híd elkészültéig állandóan itt tartózkodott. Széchenyi más téren is értékesíteni óhajtván C. kiváló tehetségeit, kieszközölte, hogy az országos közlekedési bizottsághoz műszaki tanácsadónak nevezzék ki, 1848-ban pedig, mikor Széchenyi lett a közmunkaügyi miniszter, a minisztériumba műszaki tanácsosnak hívták meg. Széchenyi visszavonulásával ő is lemondott hivataláról s ettől kezdve kizárólag a Lánchíd építésének befejezésére fordította minden idejét. A szabadságharc alatt C. mindvégig a fővárosban maradt és kétszer mentette meg a hídat az elpusztítástól. 1849 máj. 21-én Hentzi robbantotta fel a még május elején a hídra rakott puskaporos hordókat, ezek azonban alig okoztak jelentékenyebb kárt. A robbantás csak az esetben válhatott volna végzetessé a hídra nézve, ha a láncszemekben történik. C. azonban neszét vevén Hentzi szándékának, vízzel árasztotta el azokat, a szivattyúkat pedig elpusztította, s így hozzáférhetetlenné tette a híd Achilles sarkait. 1849 júliusában Dembinski tábornok akarta felrobbantani a Lánchidat a visszavonuló magyar sereg védelmére, C. azonban ez alkalommal is megmentette azt.

A hídépítés befejezése után a jeles mérnök visszatért Londonba, de nem sokáig maradt ott, mert 1852-ben már ismét Pesten volt s az időközben megalakult Alagut-részvénytársulat megbízásából a budai alagút tervének elkészítéséhez fogott. A terv még ugyanez évben elkészülvén, 1853 febr. 10-én három oldalról kezdtek a munkálatokhoz, melyeket 1857-ben teljes befejezést nyertek. C. 1855-ben megnősülvén (neje Áldásy Irma volt), az alagút építésének befejezése után is

Clark Adam

Clark Ádám

levelezése és iratai
főleg a Lánchid
építésével kapcso-
latban 66 drb levél
és ugyirat, 29 drb
kenyrép, rajz vázlat
1841–1858. 4 r.

Bp 385/313. n. a.
a Hékesfővárosi
Könyvtárban
(X. évf. 1940. 338. l.
A könyvtár évkönyvé)

74 számos szakmunkást megtanított – gép ezet kezelésére s. 1836 tavaszán vállalmint Londonba. Mikor

W. Tierney Clark Lánchid tervét kivitelre elfogadták, alkalmas munkavezetőt keresett, aki ~~távolléteben~~ a hatalmas és nagy felelősséggel járó munkát távolléteben irányítsa, ~~vállalatása C-ra esett. C. felada~~ E. feladatra C-t. szemelte ki, aki a megbízást vállalva 1839. Pestre jött. Az eredetileg ~~öt~~ évre tervezett ~~de~~ munka ~~szinegy~~ évig tartott, de hogy ebben fennakadás mutatkilag be nem állott; C. csodálatos szervezőképességének ~~volt körszönhető~~ tulajdonítható.

* a Dunának különleges viszonyai
*, a megoldandó feladatok sokasága és sulyos volta miatt

Clark Ádám, angol mérnök, a budapesti Lánczhíd építője; szül. 1811 aug. 14-én Edinburghban (Skóczia), megh. 1866 június 23-án Budán. Londonban tanult, s 1834-ben ugyanitt ismerkedett meg Széchenyi István gróffal, ki akkor a Duna szabályozásához

Lakatos mesterséget tanult, ~~majd~~ azután munkás volt a londoni Hunter and English gépgyárban. Közben esti gépészeti tanfolyamokra járt, savállalat legjobb előmunkása lett. Széchenyi István 1834 ebben a gyárban rendelte meg az elsőt dunai kotróhajó szerkezetét, majd annak ~~[illegible]~~ szerelésére és üzembe helyezésére szakembert kért. A gyár C-t ajánlotta, aki 1834 ~~érkezett~~ nyarán érkezett Béesbe saz ~~[illegible]~~ már készen álló hajótestbe ~~beépítette~~ a gépezetet beépítette. A Vidrának keresztelt kotróhajó 1835. tavaszára elkészült és munkába állott. Ezzel a hajóval érkezett C. az év végére az obudai téli kikötőbe. fordítás

Clark Ádám

serverte állítólag
a pilisszántói
kastélyt.

Rados Jenő dr.

Magyar kastélyok.

~~[illegible]~~ 18. l.

~~[illegible]~~.

~~IV. [illegible]~~

Duplum

Ayaja

Fr. Francia? ar. mér
erüst
niello

earl of, három ízben angol külügyminiszter, szül. 1800 jan. 12-én Londonban, megh. 1870 jún. 27-én. Mint madridi követ támogatta a spanyol liberálisokat, 1848—52-ig Irország alkirálya volt. A krimi háború energikus folytatásáért küzdött, a párisi békekonferencián keresztülvitte, hogy Szardiniát hadviselő félnek ismerjék el. TÖRÖK P.

Clarendon Press, híres oxfordi könyvnyomda és betűöntőde. Lord Clarendon alapította 1713-ban az *Angol forradalom története* című munka jövedelméből. Elsősorban vallási iratok kiadásával és nyomtatásával foglalkozott.

Claretie *Jules* (családi nevén *Arnaud Arsène)*, francia író, szül. 1840 dec. 3-án Limogesban, megh. 1913 dec. 23-án Párisban. Hosszú időn át volt a Comédie-Française igazgatója is. Rendkívül termékeny író, de sokkal nagyobb szerepet játszott kora irodalmi életében, mint amilyen műveinek jut a maradandó értékek világában. Élénk kapcsolatban állt a magyarokkal; Pesten is járt s legnagyobb sikerét magyar tárgyú regényének köszönhette *(Le Prince Zilah*, 1884, később operának is feldolgozták). Ezt és sok más regényét magyarra is lefordították. Többi regénye közül kiemelkednek: *Madeleine Bertin* (1868), *Monsieur le Ministre* (1882), *Le Million* (1882) s különösen *Brichanteau, comédien* (1896). Mint kritikus is eleven összeköttetésben állt kora aktualitásaival. Emlékeiből írta meg a porosz-francia háborút követő kommunista forradalom történetét *(Histoire de la Révolution de 1870 à 1871)*. HANKISS J.

Clarias (áll.), a tulajdonképpeni *harcsafélék* (Siluridae) családjába tartozó ágasharcsák egyik nemzetsége. Ide tartozik az *angolnaharcsa*

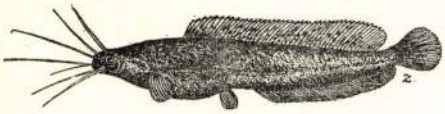

Clarias magur

(C. anguillaris C. V.), amely 60 cm hosszú. Egyiptomi neve: sarmut. A Nilus deltavidékén, kiöntésekben, tavakban és mocsarakban tömegesen él. Kopoltyúürege zacskóban folytatódik s ez lehetővé teszi számára a levegőből való lélegzést. Ha a víz kiszárad, a nedves iszapon kígyózva siklik tova, míg vizet nem talál. Nagyban halásszák. LEIDENFROST GY.

Clarino *(clarin, clairon, clarion)*, Mozartig a magas hangolású trombita neve. Még Bach vezérkönyveiben is a trombita (clarino) olyan magas hangfekvésig ért, hogy az akkori szólamok eljátszása ma szinte lehetetlenség. A Vietorisz-kódexben 60 darab egy és két clarinóra írt dallam található. *Clarin blasen* volt a neve a magas trombita játékmódjának. A klarinét a clarinótól nyerte nevét, mert alaphangjainak a duodecimába való átfúvásával, magas regisztere élességében a magas trombita vékony hangjához hasonlított. Clarino a neve az orgona 4′-as trombitajátékának is. SIKLÓS A.

Clark *Adam*, angol mérnök, szül. 1811-ben Edinburghben, megh. 1866-ban Budán. A Duna szabályozási munkálataihoz jött Magyarországba s itt annyira kitűnt, hogy Széchenyi reábízta a Lánchíd építésének vezetését, amelyet kiváló hozzáértéssel hajtott végre. 1848-ban érdemei elismeréséül műszaki tanácsosnak nevezték ki az új magyar közlekedési minisztériumba. A Lánchídnak nemcsak megépítése, de a fenmaradása is neki köszönhető, amenynyiben a szabadságharc folyamán sikerült neki meggátolnia, hogy Hentzi, majd Dembinszki a hidat felrobbantsa. Életének másik nagy alkotása a budai alagút építése volt. A Lánchíd teret róla nevezték el. NAGY S.

Clark *Alvan*, amerikai műszergyáros, szül. 1804-ben Ashfieldben (Massachusetts), megh. 1887-ben Cambridgeportban (Massachusetts). Mint rajzoló és rézmetsző kezdte pályafutását, majd optikai lencsék csiszolásával foglalkozott. 1836-ban gyárat alapított távcsövek készítésére; az akkori idők legnagyobb méretű teleszkópjai az ő műhelyéből kerültek ki. 1861-ben egy távcső objektívjának vizsgálata közben fölfedezte a Sirius kísérőjét. NAGY S.

Clark *Alvan Graham*, amerikai mérnök és műszergyáros, szül. 1832-ben Fall Riverben (Massachusetts), megh. 1897-ben New Yorkban. Hatalmas távcsőlencséket gyártott; többek között a kaliforniai Lick-obszervatórium 91·5 cm-es és chicagói Yerkes-csillagvizsgáló 102 cm-es refraktorát. NAGY S.

Clark *Latimer*, angol mérnök, szül. 1822 márc. 10-én Great Marlowban, megh. 1898 okt. 30-án Londonban. Mint az Electric Telegraph Company mérnöke és műszaki igazgatója távíróvezetékek és tengeralatti kábelek fektetésével foglalkozott. Ezen munkálatai közben a távíróvonalak és kábelek áramviszonyait tanulmányozta. Műszaki újításai közül legjelentősebb a nevéről elnevezett normál elem. KOROSSY-KHAYLL I.

Clark *Samuel*, angol lelkész és bölcselő, szül. 1675 okt. 11-én Norwichban, megh. 1729 május 17-én Leicesterben. Főleg az erkölcs és a vallás nagy kérdéseivel foglalkozott. Az

Gutenberg Lex VII.

kat; különösen fontos közülük a hard clam a. m. *Venus mercenaria*, soft clam a. m. *Mya arenaria*; az előbbi héjának a közepén lévő sötét folt szolgált csiszolva pénzül (wampum) az északamerikai indiánoknak. A hatalmas sea clam *(Mactra solidissima)* és a razor clam *(Solen americanus)* inkább állatok etetésére használatos. SOÓS L.

Clan (ejtsd: *klen)*, kelta szó, a. m. család, Irországban és Skóciában ősrégi hűbérintézmény, amelynek tagjai azt hitték, hogy ugyanazon őstől származnak. Ezért főnöküket (laird) úgy tekintették, mint a család legidősebb tagját és nem annyira a köteles hűbéri hűséggel, mint inkább a vérségi kapocs szeretetével szolgálták. Az 1745-i parasztlázadás alkalmával az angol kormány megszüntette a clanszervezeteket, melyeknek maradványai a skót felföldön csak itt-ott találhatók meg. Újabban az etnológiában is szerepel, mint általános megjelölése olyan természetes állapotban élő népek hordaszervezeteinek, melyek még a totemizmus fokán állanak. Itt a clan rendszerint több különböző törzset egyesít, a kívülállók ellen adandó alkalommal foganatosítja a vérbosszút, a saját tagjai közti ellentétet pedig kiegyenlíti. HAÁSZ I.

Claparède *Edouard*, svájci idegorvos, szül. 1873 márc. 21-én Genfben. A kísérleti lélektan tanára a genfi egyetemen. Főművei: *Les animaux sont-ils conscients?* (1901), *L'association des idées* (1903), *Psychologie de l'enfant* (1905).

Clapeyron (ejtsd: *klàpêro) Benoît Paul Emile*, francia mérnök, szül. 1799-ben Párisban, megh. 1864-ben ugyanott. Az École des Ponts et Chaussées tanára volt. Főként termodinamikával és szilárdságtannal foglalkozott; nevezetes érdemeket szerzett a gőzgép elméletének kiépítése, valamint a sztatikailag határozatlan, többtámaszú tartók megoldása körül. NAGY S.

Clapperton (ejtsd: *klepərtn) Hugh*, angol tengerészkapitány és Afrika-utazó, szül. 1788-ban, a skóciai Annanban, megh. 1827-ben Afrikában Szokoto közelében. 1822—24 között Denham és Oudney kíséretében a Szaharán és Szudánon keresztül először jutott el a Csad tó mentén fekvő Kukába. Innen Bornun keresztül a Niger folyóhoz hatolt s ennek a vidékét tanulmányozta. Második afrikai útját a guineai partvidékről, Porto Novóból kezdette meg s innen jutott Szokotóba, ahol utólérte a halál. Munkáit Barrow adta ki: *Denham, Clapperton and Oudneys travels in Africa* (1826) és *Clappertons journal of a second expedition in the interior of Africa* (1829) címmel. KARL J.

Claque (franc., ejtsd: *klàk)*, hangutánzó szó, a. m. taps. Jelenti egyúttal a fizetésért felfogadott tapsolók összességét. Már a rómaiaknál is szerepelt, Nero korában. Egy időben nálunk is; ma már csak egyes francia, olasz színházakban és némely német operában. Szerepük: a siker hangsúlyozása, növelése, a közönség tapsra ingerlése. A claque főnökei a mult század derekán a francia színházi világban nagy befolyásra tettek szert. A szerzők velük beszélték meg a felvonásvégeket, darabokat és színészeket segítettek sikerre és buktattak meg. Akadtak köztük olyanok, akik a szereposztásba is beleszóltak, sőt olyanok is, akiket megvásárolni sem lehetett. A kávéházakban tanyáztak híveikkel, ott osztották szét a jegyeket. «Chevaliers du lustre» (a csillár lovagjai) volt a tréfás nevük. Több alosztályra oszlottak: «rieurs», az előnevetők, «chatouilleurs», a kedvező hangulatcsinálók, «pleureurs», a meghatottak, «solitaires» az egyénileg működők stb. A párisi Opera utolsó «nagy» claque-főnöke évi 80.000 frankkal támogatta a színházat, bizonyos számú jegyek ellenében.

Clare (ejtsd: *klêr) John*, angol költő, szül. 1793-ban Helpstaneban, megh. 1864-ban Northamptonban. Szegény napszámos fia volt, már 13 éves korában írt Thompson hatása alatt egy verset, mely figyelmet keltett. A falusi életet és tájakat festő költeményei finom megfigyelésről és a kifejezés gyöngédségéről tesznek tanubizonyságot. Az elmebetegek házában halt meg. SCHÖPFLIN A.

Clarenbach *Adolf*, német evangéliumi szellemű egyházi reformprédikátor, mint eretneket mindennünen elűzték s végül 1529 szept. 28-án Kölnben hosszas fogság után egy társával együtt máglyán égették meg. WICZIÁN D.

Clarendon *Edward Hyde earl of*, angol államférfi, szül. 1609 febr. 18-án Dintonban, megh. 1674 dec. 9-én Rouenban. 1640-től a parlament tagja volt, 1643-ban kincstári kancellár. Mint a Stuart-restauráció első lordkancellárja (1660—1667), visszavétette a forradalom alatt eladott állami és egyházi birtokokat, helyreállította az anglikán egyház uralmát; a forradalom szereplői közül csak azokat üldöztette, akik részesek voltak I. Károly halálraítéltetésében. Működése a forradalom alatt keletkezett új pártokat nem elégítette ki. Az ellenzék vádjai menekvésre kényszerítették, pedig veje volt a yorki herceg (a későbbi II. Jakab király). Az angol forradalomról írt munkája mintegy húsz kiadásban jelent meg. TÖRÖK P.

Clarendon *George William Frederick Villiers*,

C alatt nem talált idegen szavak K alatt keresendők.

Clark Ádám

szemléjesen végzett statikai vizsgálatot a Molnár György mappa sinhárszulata által kibérelt és később sinhárra átépített régi épületen, a budai Láncidfőnél.

Néstesy Miklós: A Budai népsinház

Budapest, 1971. 12.sz. 36-38.l.

37. l.

Clark Ádám

szinezett tusrajz: Az Alagút keleti kapuzatának terve. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

91

Clark Ádám

lett a lánchíd építési vezetője.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

1531

Clark Ádám

1839-48 között épitette a Lánchidat.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia,
Budapest, 1970. 463 l.

103 l.

Clark Ádám

építész

~ a Lánchíd kivitelező építője.

Radó: Magyar építészettörténet 253.
Műszaki Kiadó 1971.

Clark, Adam

épitette a Lánchidat (T.W. Clark terve alapján)

Budapest, 1969. 10.sz. 47. 1.

Clark Ádám építész

a Lánchíd és a budai

Alagút építése és tervezője. Június

23. án van halálának 102. évfordulója.

Népszava 1968 június 23

10. old.

Clark Ádám

Tervei nyomán 1839-ben megkezdődik az első állandó Duna-híd, Lánchíd építése.

Perényi Imre: A város központja, tervezés és rekonstrukció, Budapest, 1970.

1957.

Clark Ádám

Horváth György: Tizenhárom új szobor Budapesten. /Mikus Sándor: Rózsa F. emlékkútja, Kerényi Jenő: Csontváry, Vigh Tamás: Madarász Viktor síremléke, Konyorcsik János: Hopp Ferenc síremléke, Kiss István: Apáczai Csere János, Kisfaludi Stróbl Zsigmond: ~~Zrínyi~~ Lengyel Gyula, Borics Pál: Clark Ádám, Grantner Jenő: Tormay Béla, Kamotsay István, Kiss Sándor, Szabó Iván, Olcsai Kiss Zoltán, erceg Klára, Farkas Aladár./ - Magyar Nemzet, 1967. ápr. 9.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. 1./

78. 1.

Clark Ádám

által tervezett Alagut 1857-ben nyílt meg.

Bácskai Vera: I. Források Buda, Pest és Óbuda történetéhez, Budapest, 1971.

331 1

2571

CIKKÜNK NYOMÁN

Koronaügyész Clark Ádám sírboltjában

A Régi szépségében látható a Nagy Ignác utcai unitáriusház című május 17-i cikk beszámolt az Újlipótváros közepén álló templomot és püspöki palotát magában foglaló épület helyreállításáról. Az írás megemlíti, hogy ifj. Bartók Béla hosszú ideig az egyház világi társvezetője, azaz főgondnoka volt. Sajnálom, hogy nem szól az írás a főbejárat melletti márványtáblán szereplő Székely Ferenc gondnokról, aki az építés idején Kozma Sándor országos főügyész egyik helyettese volt. Nemcsak a templomépítésben tevékenykedhetett sikeresen, hanem az 1874 nyarán megalakult Budapesti Rabsegély Egyesület elnökeként is. (A díszelnök Podmaniczky Frigyes volt!) 1900–1902 közt Budapest főügyésze, majd 1902– 1910-ig hazánk második koronaügyésze lett. 1910–1913 közt igazságügy-miniszterként több törvénykönyv (Polgári perrendtartás, Katonai Btk., nyugdíjtörvény stb.) parlamenti elfogadtatásával aratott maradandó sikert. A hírhedt tiszaeszlári per vizsgálati szakaszában a titokzatos tiszadadai vagy csonkafüzesi hulla helyszíni szemléje alkalmából azonban nem követelte Bary József vizsgálóbírótól, hogy minden lényeges körülményt jegyzőkönyvezzenek, mely miatt őt Eötvös Károly védőbeszédében és A nagy per című könyvében elmarasztalta. Krúdy A tiszaeszlári Solymosi Eszter című nagyszerű regényében írta: „...hanyagsága miatt elvadult a tiszaeszlári vizsgálat", majd hozzátette: „Csaknem azt mondta Eötvös Károly, hogy Székely Ferenc az oka annak, hogy már csírájában el nem fojtották a vérvádat." Az idén 80 esztendeje, hogy elhunyt Csengery utca 20. alatti lakásában mint a Lánchidat és az alagutat építő Clark Ádám özvegyének második férje. Ezért nyugodhat a Kerepesi temetőben, az Áldássy család sírboltjában együtt Clarkkal.

Itt jegyzem meg: jellemző a magyar lexikonokra, hogy a jogi élet nagy személyiségeiről nem írnak érdemeiknek megfelelően. A két éve megjelent Unitárius Kislexikon is „elfelejti" a Székelyről szóló cikkben megemlíteni jelentős építési érdemeit. Ugyanekkor az Alkotmány utcai Unitárius Könyvesboltban árusított leporelló – kissé idegenszerű megfogalmazással – megállapítja: „A székházat – amely a püspöki palota funkcióit is betölti – benne a templommal, 1882-től tervezték, dr. Székely Ferenc gondnok közbenjárására és fáradhatatlan igyekezete eredményeként, s az 1888–1890-ben épült, Petz Samu műegyetemi tanár építőművész tervei szerint."

Dr. Nagy Károly
ny. főügyészségi ügyész

Vakációs megoldások

Agyagozás, korrepetálás, varázslótanfolyam

Kevés szülő töltheti a nyári vakáció teljes időtartamát csemetéjével. A nagyszülők is csak rövidebb ideig vállalhatják iskolás unokájuk felügyeletét. Ezen a gondon próbálnak segíteni az iskolák és a művelődési házak napközis táboraikkal. A Fővárosi Művelődési Központ kiadványa, a MINI TIPP 2001 kiadványa köt csokorba számos lehetőséget. Az interneten www.mmi.hu /org/bmk/minitipp/ oldalon is megtalálhatják a kínálatukat.

MUNKATÁRSUNKTÓL

Több kerületben kézművestáborok közül lehet válogatni. A napi öt-hat órás foglalkozásokon növények, termések, természeti képződmények ábrázolása, rajz- és akvarelltechnikák tanulása szerepel. Lesz agyagformázás, gipszlenyomatok készítése, textilmunkák: szövés, batikolás, nemezelés.

Olcsóbb táborozási lehetőség napközis táborban megoldani a gyerek elhelyezését. Itt a fiatalokra általában reggel nyolctól délután négyig tanárok vigyáznak. Ezek a táborok is szakosodnak a gyerekek érdeklődési körei szerint. Azokat a 7–14 éveseket várják a Kamaraerdei Ifjúsági Parkba, akiket az artistaélet érdekel. A gyerekek belekóstolhatnak a cirkusz világába, lesz kötéltánc, egyensúlyozás, gólyalábazás, zsonglőrködés, akrobatika.

A drámapedagógiai táborba készülők a vállukra veszik a mesetarisznyát, és elindulnak a mesék és mesterségek világába – a Marczibányi Téri Művelődési Központ jóvoltából. A foglalkozások délelőtt kilenc órától déli egy óráig tartanak.

A Pannónia Filmstúdió rajzfilmes táborba invitálja az ügyes kezű gyerekeket egész nyáron, heti turnusokban az óbudai filmstúdió szép kertjébe.

Varázslással szerezhetnek szebb nyarat maguknak, akik a Marczibányi téri Harry Potter-táborban, a Roxfort Varázslóképző Iskola kihelyezett tagozatánál töltik a nyarat. Az ókori Egyiptom, Mezopotámia és Kína történeti és tárgyi kultúrájának felfedezése, előadások, közös kutatások, manuális foglalkozások szerepelnek a Rákoscsabai Közösségi Ház történelmi táborának programjában. Egy hét alatt senki sem lehet a parkett ördöge, de az alaplépéseket megtanulhatja minden táncos lábú fiú és lány a Corvin, a Csokonai és a Józsefvárosi Művelődési Ház napközis táboraiban. A szereplést és a színjátszást kedvelő gyereknek szerveznek báb- és színjátszó napköziket a Józsefvárosi Kulturális Központban és a Marczibányi téren.

Több helyen is szerveznek számítástechnikai foglalkozásokat: a Corvin Művelődési Házban, a Kispesti Munkásotthon Művelődési Házban, a Kőbányai Szabadidő Központban, a Csokonai Művelődési Házban és a Karinthy Frigyes Általános Művelődési Központban.

Az örökmozgó, sportolni vágyó fiatalok sem maradnak hoppon. A szakosztályok többsége egész nyáron várja az utánpótláskorú gyerekeket – a legtöbb művelődési házban.

Aki gyengébben teljesítők sem maradnak segítség nélkül. A Kondor Béla Közösség Házban magyarból, történelemből, matematikából, németből és angolból korrepetálnak heti kétezer forintos tandíjért.

Táborlakók FOTÓ: SZABÓ BERNADETT

Önköltséggel, kisebb csoportnak, szülői összefogással

A nyár hosszú ahhoz, hogy az éves szabadság kivételével megoldjuk a gyerekek elhelyezését. Ezért napközis táborba, nyári táborokba fizetjük be a nebulókat. Majd amikor a nagyszülők türelme és pénze is elfogyott, saját ötletességünkre támaszkodhatunk. Ha adott egy nyaraló, több hasonló gonddal küszködő szülő, kézenfekvő a megoldás: táboroztassunk magunk.

Öt-hat gyerek, akik kedvelik egymást, önköltségen elmehetnek egy hétre a családi nyaralóba. Mi kell hozzá? Egy, jó esetben két megszállott szülő. Kis szervezés, és máris indulhat a banzáj. Előkészületek: a helyszínt ugyan ismerjük, de most más szemmel kell végiggondolni a környéket. Egyrészt van-e olyan étterem, ahova befizethetjük őket? Ha nincs, akkor magunknak főzünk; ez macerásabb, de nagyobb élmény a gyerekeknek. Fel kell térképezni, hol van orvos a közelben. Ehhez fontos tudnivaló, hogy a gyerekek szüleitől előre el kell kérni a taj-számot, és azt, hogy mikor kapott a gyerek utoljára tetanuszoltást. A strandolással a kezdő táboroztató vigyázzon: ha a gyerek azt mondja, tud úszni, győződjünk meg róla!

Jó, ha a szülők közösen hozzák el a gyerekeket. Ez abból a szempontból is hasznos, hogy körülnéznek, és tudják, hol lesz a csemete. A másik lehetőség: a buszos, vonatos utazás, ekkor célszerű előre megvenni a jegyet, hogy ne kapkodjunk. Azt is fontos megkérdezni, milyen kedvezményt tudunk igénybe venni.

Az első két nap általában a szabad játék öröme, hiszen ők is élvezik ezt a furcsa tábort. Alakítsunk ki közös napirendet, így elkerülhető az „ezt otthon így szoktuk vagy úgy szoktuk" szöveg. Az üdülés második harmadától a változatos programokon, a fantáziánkon a sor.

Új közbiztonsági program készül

Az ügyosztályok kipipálandó feladatként kezelik a bűnmegelőzést

Nem került a közgyűlés elé Budapest főváros 2001. évi közbiztonsági és bűnmegelőzési programja. Az anyag, amely valójában cselekvési terv, azokat a feladatokat összegzi, amelyekkel a főpolgármesteri hivatal ügyosztályai, a maguk szakterületén és módján, képesek hozzájárulni a főváros közbiztonságának javításához. A programot a főpolgármester visszavonta, mert azt a szakbizottság előzetesen nem tudta megtárgyalni.

A kriminalisztikával foglalkozó szakemberek szerint a bűnmegelőzés hazánkban, így a fővárosban is gyakran amolyan szükséges rossz, az erre vonatkozó tervek elkészítése nem több, mint kipipálandó kötelesség. Ezzel *Danielisz Béla*, a közgyűlés városrendészeti bizottságának elnöke sem vitatkozik. Az ügyosztályok évről évre meghatározzák, milyen feladatokkal járulhatnak hozzá a főváros békéjéhez. Ezekből áll össze a cselekvési terv, amely a gyermek- és ifjúságvédelem, az oktatás, a szociálpolitika, a várostervezés és a hivatal többi ügyosztálya programjait tartalmazza, amelyekkel hozzájárulhatnak a bűnmegelőzéshez.

A városrendészeti bizottság elnöke szerint már az sem helyes, hogy az egész évre vonatkozó programot legfeljebb fél évre hitelesítik a városatyák. Az idei tervet például csak áprilisra lehetett összeállítani, majd májusban került a közgyűlés elé, a városatyák azonban nem fogadták el. A városrendészeti bizottság a múlt év végén határozatában javasolta: a koncepció, pontosabban a cselekvési program elkészítését úgy kellene időzíteni, hogy évente mindjárt az első ülésen, januárban kerüljön a közgyűlés elé. Logikátlan az a gyakorlat, hogy az éves programot az év közepén vitatják meg.

Danielisz Béla szerint új alapokra kell helyezni a főváros egész bűnmegelőzési gyakorlatát. Ezért a bizottság új bűnmegelőzési terv készítését javasolja. A jelenlegi még 1995-ben született, az akkori viszonyoknak megfelelően. Azóta változott a főváros, változott a bűnözés, mások a prioritások. A cél az volna, hogy ne pusztán kötelességből készített anyag határozza meg a bűnmegelőzési feladatokat, hanem az abban foglaltak valóban szolgálják a város biztonságát.

A szakemberek abban is egyetértenek, hogy a bűnmegelőzés igen költséges dolog. Ehhez képest az erre használható források is évről évre apadtak. 1999-ben forrásmegosztásból a közbiztonsági feladatokra 300 millió forintot fordított a főváros. Ez az összeg még tavaly is rendelkezésre állt. A BRFK-t több mint 170 millió forinttal támogatta a főváros, 20 milliót a Készenléti Rendőrség, 15 millió forintot a Budapesti Határőr Igazgatóság, ötöt pedig a polgárőrség kapott. A kerületek bűnmegelőzési pályázatait pedig nyolcvanmillió forinttal finanszírozták. Az idei forrásmegosztásból viszont már nem jutott pénz a feladatok végrehajtására. A kerületek ugyanis azt akarták, hogy a 80 millió forintot ne pályázat útján, hanem egyenlő arányban ossza szét a főváros. Ezért abban csak reménykedni lehet, hogy jutott közbiztonsági célokra is a pénzből. A fővárosnak saját költségvetéséből 230 millió forinttal kell támogatnia a közbiztonság megerősítését.

Danielisz Béla szerint mindenekelőtt új, átfogó program és ésszerű finanszírozás szükséges. Vagyis az eddigi gyakorlattól eltérően a fővárosnak nem az egyik zsebéből a másikba kellene átraknia a pénzt, hanem az ügyosztályok költségvetésébe eleve tervezni a bűnmegelőzési feladatokra szánt összeget. Ehhez azonban ki kell dolgozni az új elképzeléseket, amelyre már rendelkezésre áll egy ötmillió forintos keret. Nyilvános pályázatot írtak ki, amelyre bárki, vagyis az állampolgár is benyújthatja bűnmegelőzési programját. Emellett a bizottság felkért erre a szakmában jártas, neves szakértőket is. A pályázatokat augusztusban kell leadni, és elbírálásukra várhatóan szeptemberben kerül sor. Ezeknek hasznosítható elemeit ötvözve készül el a főváros új koncepciója, amely, a városrendészeti bizottság elnöke szerint, várhatóan a mindennapi életben is érezteti hatását.

S. I.

A KÖZBIZTONSÁGI CÉLKERET TAVALYI FELHASZNÁLÁSA
(ezer forintban)

BRFK támogatása	170 500	Fővárosi Közlekedésbiztonsági Tanács támogatása	6 500
Készenléti Rendőrség támogatása	20 000	Kerületi önkormányzatok részére kiírt közbiztonsági pályázat finanszírozása	80 000
Budapesti Határőr Igazgatóság támogatása	15 000	Közlekedésbiztonsági célokra	5 000
Budapesti Polgárőr Szervezetek Szövetségének támogatása	5 000	Aluljárók közvilágításának vandálbiztos kivitelű pótlására	5 000
Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézet támogatása	4 000	Fővárosi önkormányzat 2001. évi közbiztonsági, bűnmegelőzési program egyes feladatainak finanszírozására	10 176
Bűnmegelőzők Országos Egyesületének támogatása	2 000		

Forrás: Fővárosi Önkormányzat

Elérhető luxus

SEAT Toledo
Kedvező finanszírozással és casco-val

Egy autó, amelyet kompromisszumok nélkül terveztek. Ez az elegáns, mégis sportos limuzin többek között klímával, Aura rádióval és Mini Guard-dal van felszerelve, hogy a luxus Önt szolgálja!

Látogassa meg márkakereskedésünket!

SEAT Szabó
1165 Budapest, Újszász u. 45/B.
Telefon/fax: 407-2600
E-mail: seatszabo-szalon@matavnet.hu

SEAT

KOVÁCS BUDAPEST márkakereskedés

Nyílt hétvége a Peugeot Kovácsnál!
Június 16–17.

A Peugeot 307 új korszakot nyit!

Jelentkezzen tesztvezetésre és élje át egy fantasztikus autó vezetésének élményét.
Rendezvényünkön 10-től 17 óráig színes programok, értékes nyeremények várják.

Peugeot Kovács
A siker Kovácsa!

Peugeot Kovács
1039 Szentendre út 255. Telefon: 436-0580

307 PEUGEOT

Vitaest a szabadegyetemen

MUNKATÁRSUNKTÓL

Van-e Magyarországon szélsőjobboldali veszély? Ezzel a kérdéssel foglalkozik, illetve erre a kérdésre keresi a választ a Belvárosi Szabadegyetem következő, szerdai vitaestjének két vendége: R. Székely Júlia újságíró és Lévai Katalin szociológus. A beszélgetés délután 5 órakor kezdődik az V. kerület, Deák Ferenc u. 21. szám alatti klubban.

Újbuda legújabb arcai

A legnagyobb lehetőségekkel a Kopaszi-gát és a Lágymányosi-öböl környéke kecsegtet

A Goldmann tér – egyelőre látványterven

Újbuda folyamatos változást, fejlődést él meg manapság. Kerületszerte lépten-nyomon építkezésekkel találkozhatunk, különösen szembetűnő Lágymányos és a Madárhegy térségének gyökeres átalakulása.

A XI. kerület eddig is egyetemi városrésznek, iskolaközpontnak számított – kezdte az újdonságok felsorolását *Balás-Piri László* alpolgármester –, most pedig újabb elemmel bővül a felsőoktatási intézmények sora. Itt fog megtelepedni ugyanis a Gábor Dénes Főiskola egyik új egysége. Az önkormányzattól vásárolt telken, a Sas-hegy lábánál kezdenek építkezni.

A közfigyelmet felkelthette a Bartók Béla út 43–47. számú épület bontása. Ezen a telken irodaház épül osztrák beruházásban, jelenleg az építési engedélyezési eljárás folyik. Kezdettől nagy lakossági érdeklődés övezte a Petőfi híd lábánál, a Goldmann téren készülő beruházás tervét. Itt szintén első osztályú irodaház épül, ami a parkot féltők felzúdulását váltotta ki. A terv megfelelt a hatályos rendezési szabályzatnak, az önkormányzatnak nem volt lehetősége beavatkozni. A beruházó igyekezett mindent megtenni a zöldfelület védelmében: az ingatlan nem lesz bekerítve, a fákat lehetőség szerint átültették, így a park legnagyobb része megmarad továbbra is közhasználatú zöldterületnek.

Nem messze innen található a kerület egyik legnagyobb lehetőségekkel kecsegtető területe, a Kopaszi-gát–Lágymányosi-öböl térsége. Készül a szabályozási keretterv, amely a településszerkezet módosítását is tartalmazza. A fővárosi szabályozási kerettervben ez a térség zöldterületként szerepel, de gyakorlatilag már régen nem az: betonüzem, zsalugyár található itt, sok elhanyagolt romos épület mellett, nagy részén a Dunához lejutni is lehetetlen. Itt bármilyen környezetkímélő beruházás megoldást jelenthet – vélte az alpolgármester. Nemrégiben a Budapesti Műszaki Egyetem elsősei az egyetemi napok feladatául azt kapták, hogy a Kopaszi-gátra vidámparkot, szórakoztató-, sportcentrumot tervezzenek. Ezek egyelőre (a szabályozási keretterv megváltoztatásáig mindenképpen) persze még csak álmok, de mutatják a hasznosítás egyik lehetséges irányát: a terület mindenképpen valamilyen sport-szabadidő funkcióra alkalmas.

Régebben jobbára kihasználatlan volt a Gazdagrét és Budaörs közötti térség, a Madárhegy, Krupp-hegy környéke. A szabályozási terv elkészült, a csatornázás folyik, kiépülőben van itt egy színvonalas kertvárosi lakóövezet.

A XI. kerület azon ritka városrészek egyike, ahol új bérlakások is épülnek. Kerületi közalkalmazottak, köztisztviselők számára elkészült egy nyolcvan lakóegységes apartmanház. Ez nem végleges megoldás az itt élő családoknak, de az a cél, hogy ezek a garzonok is hozzájáruljanak a lakásmobilitáshoz. A lakók az előtakarékosság éveire találnak itt helyet maguknak, majd ha sikerült lakáshoz jutniuk, más fiatal családok költöznek a helyükre. Csak arra kell vigyázni, nehogy ez a rendszer „beduguljon" – tette hozzá az alpolgármester.

Az önkormányzat a Gazdasági Minisztérium pályázatán nyert pénzalap segítségével bérlakásprogramot is indított. A telket ingyen adta az önkormányzat, és az építésben saját cége is részt vesz. Első körben ötven önkormányzati lakás épülhet.

A kerület folytatja a pályázati munkát, további száz lakás megépítését tervezik. Az igények ennél is jóval nagyobbak, több száz új önkormányzati bérlakásra van szükség.

Cs. K. É.

Új bérlakások időseknek

MUNKATÁRSUNKTÓL

Tíz település összesen 2,4 milliárd forint állami támogatásban részesült az állami támogatású bérlakásprogram keretében. A Gazdasági Minisztérium döntése alapján ebből az összegből három egyház és hét önkormányzat összesen 342 lakást építhet idősek számára. A XI. kerületi önkormányzat, amely a pályázat egyetlen budapesti nyertese, 174 millió forint támogatást kapott. Ezt körülbelül 45 millió forint saját forrással kiegészítve – a tervek szerint – összesen több mint 218 millió forintot fordíthat az idősek otthona bővítésére, új lakások létesítésére.

A XI., Fraknó utca 5. szám alatti nyugdíjasházat a kerület 1997-ben vette át a fővárostól. Az intézmény azonban akkoriban nem volt népszerű, aminek fő oka a szociális ellátások hiánya lehetett, és az, hogy a bérlakások privatizációjakor a korábbi szociális lakások tulajdonná lettek, amelyeket a lakók (ha kisebb lakásba volt kénytelen költözni) inkább másként hasznosított.

Az önkormányzat úgy döntött, hogy a nyugdíjasházat átminősíti szociális intézménnyé, és 2000 januárjában megalapította az Idősek Háza – Nyugdíjasház és Idősek Emeltszintű Otthonát. Az új intézmény szakosított ellátást, tartós bentlakást, ápolást-gondozást biztosít. A nyugdíjasházi lakók kedvező feltételekkel léphetnek át az új ellátási rendszerbe.

A Szent Imre Kórház szomszédságában lévő épületben most 49 lakrész van, mindegyik 28 négyzetméteres alapterületű, amelyen lakó-, elő-, fürdőszoba és erkély osztozik. A most elnyert pályázattal az épület lapos tetejét építik majd be további 30 lakrésszel, és a földszinten is bővítik a közösségi és kiszolgáló helyiségeket.

Egészségpénztár tisztviselőknek

Két éve alakult meg a Budai Egészségpénztár, amelyet a XI. kerületi önkormányzat vezető tisztségviselői kezdeményeztek. Ez a régi-új forma, az egy területen dolgozók egészségpénztári intézménye valamikor általánosan ismert volt, az utóbbi években pedig újra elterjedőben van.

MUNKATÁRSUNKTÓL

Az önkormányzati köztisztviselők számára két éve alakították meg a Budai Egészségpénztárat – tájékoztatott *Csernus László,* az újbudai önkormányzat referense. A jegyző mint munkáltató szerződést kötött a pénztárral, hogy belépő munkavállalói után az önkormányzat hozzájárulást fizet. A pénztári tagok a fogorvosi és a házigondozói ellátásban előnyt élveznek, a kassza átvállalja a befizetett hozzájárulás összegéig ezek költségeit. Az alapbefizetés fejenként havi kétezer forint, ezt a polgármesteri hivatal állja 350 köztisztviselője helyett. Az önkormányzat pedig a kerület 3200 közalkalmazottja helyett vállalja az összeget, ha az illető belép a Budai Egészségpénztárba. A tagsággal egyéb előnyök, például adókedvezmények is járnak. Természetesen a belépők vállalhatnak nagyobb összeget is, akkor több pénzük lesz, ha valamelyik térítésköteles egészségügyi ellátást kell igénybe venniük. Ez azonban nem kötelező, a XI. kerületi önkormányzat köztisztviselői és közalkalmazottai egészségpénztári tagok lehetnek anélkül, hogy akár egy forintjukba is kerülne. Meglepő, hogy egyelőre mindössze félezer tagot számlál a pénztár. Többek között valószínűleg azért, mert – egy felmérés tanulsága szerint – az emberek a nyugdíjukról gondoskodnak ugyan, azzal viszont kevésbé törődnek, hogy mi lesz, ha megbetegednek.

Hogy a Budai Egészségpénztár valóban „budai" legyen, ne csak helyi kezdeményezés, a XI. kerületiek szívesen látnák más kerületi önkormányzatok, cégek csatlakozását.

Közvetlenebb érdekvédelem

A kerület a Fehérvári úti szakorvosi rendelőintézetet és intézményeit kéri a fővárostól

Az egészségügyi járóbeteg-szakellátás átvételéről döntött legutóbbi ülésén a XI. kerületi önkormányzat képviselő-testülete. A határozat szerint a kerület kéri a fővárostól a Fehérvári úti szakorvosi rendelőintézet és a hozzá tartozó intézmények átadását.

A szakellátás átvételének gondolata nyolc éve vetődött fel először – idézte fel *Juhos Katalin,* a XI. kerület polgármestere. Az első puhatolózások és felmérések után akkor egy időre levették a napirendről. Hét évvel ezelőtt viszont lezajlott a családorvosi ellátás átvétele. Azóta a kerület több százmillió forintot fordított az épületek, a felszerelések felújítására. Időközben a munkajogi feltételek is megváltoztak: mára a családorvosok és a fogorvosok szerződéses viszonyba kerültek az önkormányzattal. A ráfordítás hatékonynak bizonyult – hangsúlyozta a polgármester –, ha másként nem, a betegfogadás és az orvosi munka körülményeinek javulásában mindenképpen megtérült.

A kerület vezetői úgy vélik, hogy a szakorvosi ellátásban a kerületi önkormányzat közvetlenebbül tudja képviselni a lakosság érdekeit, mint ahogy fővárosi szinten lehetséges. Márpedig a XI. kerület a kevés híján százötvenezer főnyi lakosságával a főváros legnagyobb lélekszámú városrésze, és az itt lakók mindegyike évente legalább egyszer biztosan megfordul a Fehérvári úti szakrendelőben. Figyelembe vették azt is, hogy az egészségügyben dolgozók maguk is igényelték a változtatást. A legutóbbi testületi ülésen ezért a képviselők úgy döntöttek, hogy a teljes felnőtt és gyermek járóbeteg-szakellátás átadását kérik a fővárostól. Ehhez a Fehérvári úti tizenegy szakrendelő mellett három gondozó és kilencféle gyermekszakrendelés tartozik. Némiképp bonyolítja a helyzetet, hogy mindez ebben a pillanatban nem önálló intézmény, hanem a (fővárosi fenntartású) Szent Imre Kórház része.

A szakorvosi rendelőt a későbbiekben közhasznú társaságként szeretnék üzemeltetni.

Külső szakcég kapott megbízást a háttér és a feltételek teljes körű gazdasági, jogi, szakmai felmérésére, az esetszámoktól kezdve az OEP-finanszírozásig. A felmérésből kiderült, hogy a szakellátás (a fekvőbeteg-ellátástól elkülönítve) legalábbis önfenntartóvá, de akár gazdaságossá is tehető. 2000 júniusától augusztus végéig az intézményben több mint hetvenezer esetben kezeltek beteget, így az egész évre (a szezonális eltéréseket nem számolva) kalkulált betegszám több mint 283 ezer. Átlagolt OEP-pontértékekkel számolva a rendelő működése jelenleg nullszaldós vagy kismértékben veszteséges. A vizsgálat a szigetszentmiklósi, önállóan működő rendelőintézet adataival összevetve megállapította, hogy annak mutatói többszörösei a XI. kerületi rendelő mutatószámainak. Így hatékonyabb intézményműködtetéssel, a magas közvetett (a kórházzal közös igazgatásból fakadó) költségek csökkentésével az átszervezés után rövid idő alatt a gyógyintézet „nyereségessé" is tehető – ismertette az adatokat a polgármester.

A XI. kerületi önkormányzat átvételi igényét továbbították a fővároshoz. Az lenne a legszerencsésebb – tette hozzá Juhos Katalin –, ha a közgyűlés még a nyári szünet előtt döntene, és a szakellátás már szeptember elsejétől kerületi önkormányzati hatáskörbe kerülhetne. Legkésőbb 2002. január elsejétől mindenképpen számítanak erre a feladatra. Jogi akadálya nincs az átvételnek, hiszen a főváros egy korábbi határozatában elvi döntést hozott arról, hogy ha valamelyik kerület igényli, átadja az ellátási feladatot. Több önkormányzat már élt is a lehetőséggel.

Az indulásnál felmerülő költségekre az idén százmillió forintot különített el az önkormányzat. Ebből az átszervezés mellett az épület renoválását is elkezdik. A képviselő-testület mostani döntése arra is kiterjedt, hogy hasonló nagyságrendű összeget a következő években is biztosít majd erre. A munkálatokat üzemeltetés közben, folyamatosan végzik majd, átköltöztetésre, az épület teljes kiürítésére nem kerül sor. (Arról, hogy milyen állapotban van a szakorvosi rendelő, és mibe fog kerülni a felújítás, valamelyes tapasztalatuk van már a kerületieknek: a Fehérvári úton a családorvosok részére bérelnek néhány helyiséget, amelyek rendbetételének költségei körülbelül kilencmillió forintra rúgnak.)

A szakorvosi rendelőt a későbbiekben közhasznú társaságként tervezik üzemeltetni. Ebben a formában várhatóan a személyzet kereseti viszonyai is jelentősen javulnak, és az orvosok is hozzájárulnak a közös beruházásokhoz, például a műszerezettség és az épület állagának javításához.

Cs. Kiss Éva

HASZNÁLT AUTÓT BIZTOS KÉZBŐL!

2000-es forgalomba helyezésű, kevés kilométert futott, klímás VW Golf, Bora, Passat gépkocsik egyedi áron, kedvező finanszírozással, korlátozott darabszámban!

PORSCHE BUDA – Budapest XI. Prielle K. u. 45., Tel.: 382-8624

Clárk Ádám

Bejegyzések egy logaritmustáblázat borítóján

Clark Ádám leszármazottai ma is tartják a kapcsolatot a Skóciában maradt rokonokkal

Százharmincöt éve a mai napon halt meg a Lánchíd építője, Adam Clark. A Skóciából elszármazott mérnök a nagy mű elvégzése után Budán telepedett le, családot alapított. Köztiszteletnek örvendő polgár lett, de sosem vált igazán magyarrá, bár nevét ekkor már magyarosan, Clark Ádámnak ejtette mindenki. Leszármazottainak többsége ma is Magyarországon él. Egyikükkel, Hajós Tamás villamosmérnökkel az évforduló alkalmából beszélgettünk.

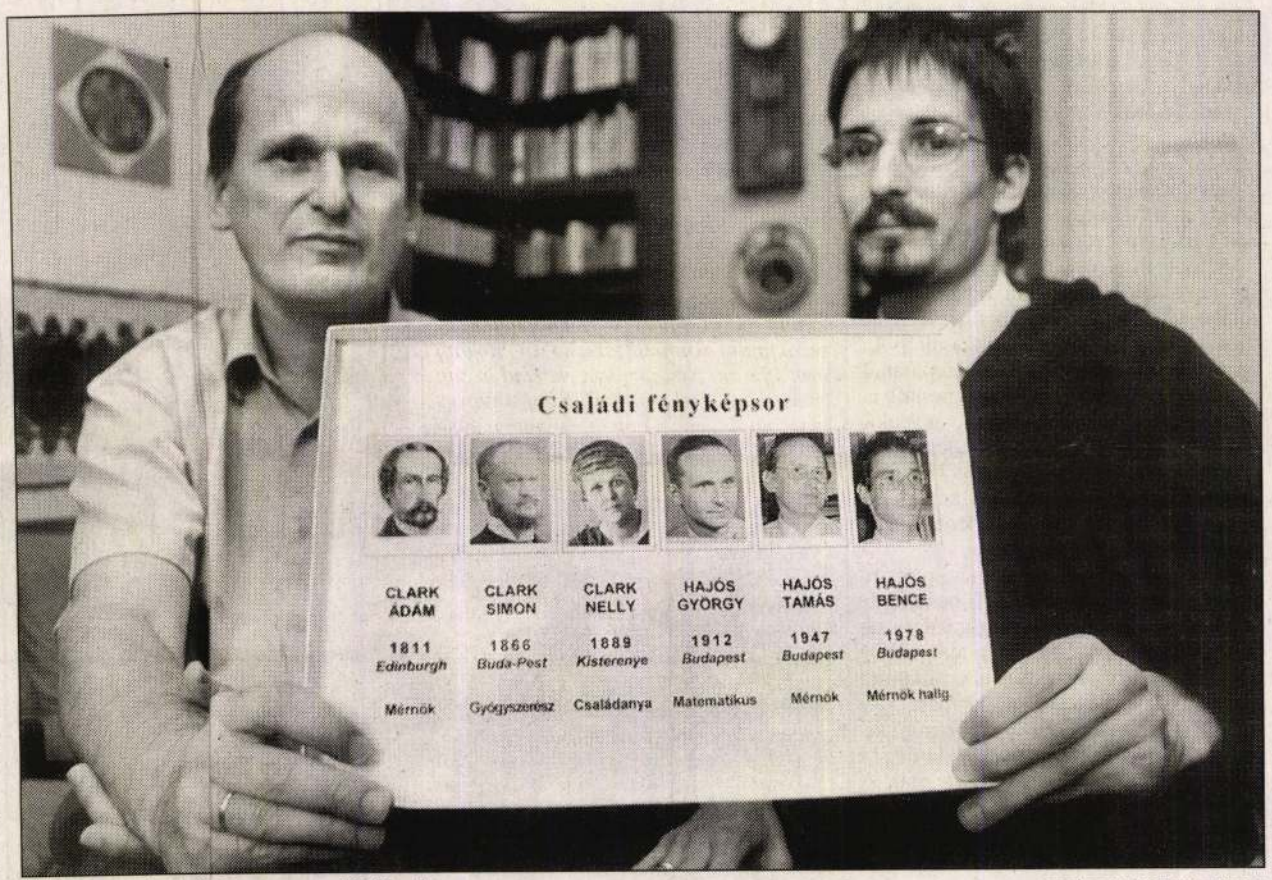

Hajós Tamás és fia Bence a családfával

FOTÓ: DOMANICZKY TIVADAR

– Hogyan lett Adam Clarkból Clark Ádám?

– Adam Clark Skóciában született, Edinburghban, 1811-ben. Tizenkét éves volt, amikor beadták inasiskolába. Apja mesterségét követve ő is gépésznek tanult. Az egyik fennmaradt levél tanúsága szerint Ádám ekkor még olyan kicsi volt, hogy nem bírta el a szerszámosládáját sem. Az apja cipelte helyette. Magyarországra huszonhárom éves korában, 1834-ben került, a Vidra kotróhajó építésére, s a kotrások irányítására szerződtették. Nagyon sok levele maradt az ideérkezése idejéből, ami annak köszönhető, hogy valamelyik otthon maradt nagynéni összegyűjtötte a szülőknek írt leveleket, s Ádám halála után elküldte őket az én dédapámnak, aki érdeklődni kezdett a család eredete iránt.

– Az ön dédapja Clark Simon, Clark Ádám legkisebb gyermeke, ráadásul az egyetlen fiú. Féléves sem volt, amikor az apja meghalt.

– Igen, ő 1866. március 18-án született, Clark Ádám pedig június 23-án halt meg. Ádámnak négy gyermeke volt: 1857-ben született Iphigéne, aki csak néhány napot élt, 1861-ben Helén, 63-ban Irén, ő tízéves korában halt meg, s végül Simon. Helén unokái és dédunokái közül ketten élnek még Németországban, Simon ágán viszont kiterjedt a rokonság.

– Az Angliában, illetve Skóciában maradt rokonokkal tartják a kapcsolatot?

– Tulajdonképpen igen. Maga Clark Ádám is tartotta a kapcsolatot az otthonmaradottakkal, anyagilag támogatta testvéreit, főleg Henry öccsét, aki hasonló pályára ment, mint ő.

– Látom a családfán, hogy Henry ágán is nagyon sokan élnek meg. A legkisebb leszármazott 1989-ben született.

– Érdekes az Elisabeth ágán maradt rokonság megtalálásának története. Három éve történt. Valaki ebből az ágból elkezdett érdeklődni a Magyarországra szakadt leszármazottak után. Annyit tudtak homályosan, hogy volt egy ember a családban, aki hidat épített Budapesten. Ez az érdeklődő skóciai rokon, George Walker el is jött Budapestre kapcsolatokat keresni, de nem talált semmit. Hazament, ám továbbra is izgatta őt a dolog. Meghallgatta például egy Edinburghban időző magyar hölgy előadását a témáról, aki megpróbált neki segíteni. A keresés fölkerült az internetre, ahol az egyik unokatestvérem Ausztráliában élő barátja felfedezte, s szólt nekünk. Azóta ismét Magyarországra utazott és megismertük egymást, sőt könyvet írt Clark Ádámról mint összekötő kapocsról a skót és a magyar nép között.

– Hogyan jutunk el a Clark névtől a Hajósig?

– Clark Simon lányát, Nellyt elvette feleségül Hajós Géza, a nagyapám.

– Szenvedélyesen kutatja a családfát?

– Nem szenvedélyesen, de a családtagok egymás közti topográfiája érdekel. Fiam, Bence azonban tudományos diákköri dolgozatot írt a Lánchídról és rövidesen átveheti mérnöki diplomáját. Szóval engem nemcsak Clark érdekel. Ő azért lett nagy ember, mert a híd, amit épített, különlegességnek számított. A maga korában ez volt a világ leghosszabb lánchídja, 202,62 méter fesztávolságú.

– Mit éreznek az utódok, amikor átsétálnak rajta?

– A Szabadság téren dolgozom, mindennap a hídon megyek át, gyalogszerrel. Jó érzés. Különösen akkor, amikor látom a turistákat, akik kíváncsian nézik.

– Visszatérve Clarkra: gépész létére hogy mert elvállalni egy ekkora feladatot, mint a Lánchíd építésének az irányítása?

– A gépész, az építésvezető, az ácsokat irányító főpallér tudásterülete nem állt még akkor olyan messze egymástól, mint ma. Ráadásul ő már helyismerettel is rendelkezett, hiszen a Vidra nevű kotróhajóval évekig dolgozott a Dunán. Az építkazés felvonulási területe a pesti oldalon volt, a mai Roosevelt téren, ahol előbb ki kellett építeni a partot. Ehhez Clark Ádám a londoni rakodópartot vette alapul. Levélben kérte apját, sétáljon ki a Temze partjára, s a sétapálcájával vegyen mértéket a londoni partról. Ez meg is történt. Nemsokára felépült a pesti rakodópart. Clark ott lakott a közelben, abban a palotában, amely a mai Belügyminisztérium helyén állt. Csak 1849-ben kellett elköltöznie onnan, amikor Hentzi ágyúztatta a Duna-parti palotasort. Clarknak a fürdőszobájába csapódott egy lövedék, s a szobája is kapott egy-két golyót.

– Ekkor veszélybe került a már majdnem kész Lánchíd is. Clark Ádámnak azonban sikerült megmentenie mind az osztrákokkal, mind a később visszavonulásra kényszerülő magyarokkal szemben.

– Amikor Hentzi parancsot adott a híd fölrobbantására, Clk elárasztotta vízzel a stratégiai fontosságú lánckamrát, így sikerült megakadályznia a rombolást. Majd alkudozásba ocsátkozott Hentzivel, személyesen mt fel hozzá a Várba, s a tárgyalásnak a lett az eredménye, hogy a híd pallóina felszedéséért cserébe a parancsnok elkintett a robbantástól. Viszont a bud parti nyílásra fölhordtak több láda szert és puskaport, azzal az utasításalllítva mellé az őrséget, hogy azonnal robantsák fel azt, ha a túlsó oldalon a magarok a hídra lépnének. A magyar katcaság ezt tiszteletben tartotta, nem ott jöek át a Dunán. De amikor a hídon hagott őrség látta, hogy a hátuk mögött a Vár elveszett, akkor bosszúból az otta parancsnok, Alnoch ezredes a szivarját puskaporos hordóba dobta. Ebből az le hogy ő maga felrobbant, ám a hídszerzetben csak minimális sérülés keletkezt.

– Clark másik vezetes megbízatása az Alagút építése.

– Itt az lepte eg a pest-budaiakat, hogy a hegy két oldaláról, valamint föntről, a Szent Gygy térről egyszerre kezdtek fúrni, s polgárok félelme az volt, hogy a járatohem fognak találkozni. Ennek ellenére a furatok csodálatos pontossággal találkoztak.

– Voltak kevésbé ismert munkái?

– Épített egy-egy hidat Bécsben és Csehországban, az Elbán. Egyik sincs már meg. Gépeket szerkesztett és készített. A lipótmezei elmegyógyintézet és a Dohány utcai zsinagóga kupoláját tervezte. Az újpesti kikötő építésében is részt vett. Ő tervezte az Áldási-palotát is, amely a Krisztina körúton, a mai Színháztörténeti Intézet helyén állt.

– Clarkot a tabáni temetőben temették el. Amit viszont később felszámoltak. Hol nyugszik ma Clark Ádám?

– A Kerepesi temetőben, az Áldási-sírboltban. Ha jól tudom, tbc-ben halt meg.

– Személyes emlékeket őriz a család?

– Egyetlen ilyet mutatnék. Ez a kötet egy tizenegy jegyű logaritmus-táblázat. Hátsó borítójának belső oldalán ceruzával írott, angol nyelvű bejegyzés látható, amely Clark Ádámtól való. Talált a könyvben két hibát, azokat helyesbíti. Alatta két másik beírás, szintén két hiba javítása, angolul. Az már nem az ő jegyzete: egyiket apám írta, Hajós György, aki híres matematikus volt, a másikat én.

– Ez olyan, mint egy családi Biblia.

– Én nem nevezném családi Bibliának. De megvan Clark Bibliája is a Kiscelli Múzeumban. Néhány személyes tárgya megmaradt a múzeumban és a rokonságnál. Megvan a körzőkészlete, a teodolitja, egy-két bútordarab, egy nyakkendőtű, volt még egy takaró is, amellyel gyerekkoromban még takaróztunk. Legalább négyszáz levél. Amit még mutatni szeretnék, ez a táblázat. Clark Ádám és felesége, Áldási Mária leszármazottai láthatók rajta. Áldási Mária apja, mint látja, Swirak Antal, aki magyarosított Swirakról Áldásira. Egy Morvaországból származó, német nyelvű család volt. Úgyhogy Clark Ádám és a felesége otthon egymás között németül beszélt. Valószínűleg Clark Ádám nem is tanult meg magyarul.

– Érzelmeiben mennyire lett magyar?

– Levelei között találtunk egy megjegyzést, mely szerint Magyarország Ausztriához képest sokkal kedvesebb. „A bor egészen kitűnő, olyan, ha nem jobb, mint a portói, s körülbelül négy pennybe kerül egy üveg" – írta 1835-ben, Pozsonyban. Hét évvel később a szüleinek már azt írja, hogy „szép magyar szokás szerint" bajuszt visel.

Csordás Lajos

Ambulanciát és klinikát nyit a Mammut II.

Egészségügyi központként is működik majd a szeptemberben megnyíló Mammut II. bevásárlóközpont. Az új épületben helyet kap egy klinika, amely huszonnégy órás ambuláns betegellátást is biztosít. Egyes egészségügyi szolgáltatásokat ingyen is igénybe lehet majd venni – hangzott el azon a tájékoztatón, amelyen a Mammut II. üzlethelyiségeinek bérlőit mutatták be.

A több mint ötvenezer négyzetméteres bevásárlóközpontban lesznek sportolásra és szórakozásra alkalmas létesítmények is: aerobic- és squashklub nyitja meg majd kapuit, ezenkívül kialakítanak egy gyermekszórakoztató központot is, ahol a gyerekek a szülőkkel vagy akár nélkülük is eltölthetik szabadidejüket. A felnőtteket huszonnégy pályás bowling, öttermes mozi, multimédiás központ – könyvpalotával, CD- és videobolttal – és internetkávézó várja.

A tájékoztatón elhangzott: a szeptember végén nyíló Mammut II.-ben szinte már az összes üzlethelyiség gazdára talált, a bérlők többségében divatárut, parfümöt, sportszereket kínálnak, valamint ingatlanközvetítéssel foglalkoznak.

A Mammut II. felépítése több mint kilencmilliárd forintba kerül. Jelenleg a ház külső burkolata is elkészült már. A bevásárlóközponthoz hatszáz férőhelyes parkolót is kialakítanak.

Sz. I.

Helyreigazítás

Lapunk 2001. május 15-i számában a Vagyona eladásából tud fejleszteni a BKV című írásban valótlanul híreszteltük, hogy a bérbe adott hajókra vonatkozó bérleti szerződés ez év végén lejár, és a járműveket tehermentesen lehet átadni a leendő új tulajdonosoknak. Ezzel szemben a valós helyzet az, hogy a bérflotta bérlői ez év végéig határozott időre szóló, de opció alapján 2003. december 31-ig meghosszabbítható bérleti szerződést írtak alá a BKV-val, mint bérbeadóval.

Tűzoltók szépítik a Világfát

A Szabadság napjának helyszíne lesz

BÁZS GUSZTÁV FELVÉTELE

Tíz évvel azután, hogy 1991. június 30-án Gödöllőn először ünnepelték meg a szovjet csapatok kivonulását, az idei ünnepséget is az utolsó júniusi szombaton tartják a gödöllői Alsóparkban. Este fél 9-kor kezdődik Koltay Gergely a Reménység temploma című oratóriumának előadása a Világfánál, a Magyar Televízió egyenes adásban közvetíti ezt. Az ünnepségre készülve a gödöllői városi tűzoltóság társadalmi munkában csinosította ki *Velkei József Lajos* 1 és fél méteres alkotását.

A Magyar Szabadság Napja Alapítvány kuratóriuma tavly hozta létre a Magyar Szabadság Napjdíjat, amelyet elsőként *Nemeskürty István* kapott meg. Idén *Antall Józsefné* vehetit a kitüntetést június 29-én, a gödöllői királyi kastélyban.

B. A. G.

Agresszív állattartók

Zuglóban háromszázan nem oltatták be kutyájukat

MUNKATÁRSUNKTÓL

Négy helyett öt kutyafuttató lesz Zuglóban – határozott a helyi képviselő-testület, amely egyúttal megtiltotta, hogy a macskákat kiengedjék a lakásokból a közös helyiségekbe.

Zuglóban 1999, azaz a helyi állattartási rendelet hatálybalépése óta mindössze egyetlen veszélyes ebet kobzott el gazdájától a hatóság, és a megengedett létszám feletti állatok eltávolítása sem volt gyakori. A bejelentők legtöbbje amiatt panaszkodott az önkormányzatnál, hogy a tulajdonosok nem akadályozzák meg kedvenceik közterületre való kijutását.

A kerületben a múlt hó végéig negyvenhárom állattartással kapcsolatos ügyben jártak el. A helyi rendőrség a rendelet hatálybalépése óta hatvankét feljelentést tett, főként a szájkosár vagy póráz nélküli, illetve a felügyelet nélküli sétáltatás miatt. A tapasztalat az, hogy a feljelentettek sokszor nem ismerik el a szabálysértést, és agresszívek a rendőrökkel. Kiderült az is, hogy a bejelentők zöme nem magánszemély, ők félnek ugyanis a boszszútól. A kutyák okozta sérülések okozta eljárások többnyire két kutyatartó incidense nyomán kezdődnek, a kisebb kutya gazdájának feljelentése nyomán. A házakban történt esetekre jellemző, hogy a lakótársak nem tanúskodnak a feljelentő ellen. Az állatbetegségek elleni védekezés elmulasztása miatt 306 eljárás indult a kerületben az elmúlt másfél évben. A delikvenseket – főként a védőoltás hiányában – általában négy-négyezer forintra büntették. A zuglói kerületőrség az idei első negyedévben 326 alkalommal intézkedett a szabályszegő állattartók ellen – derül ki a helyi jogi, igazgatási és közbiztonsági bizottság jelentéséből.

HIVATALOSAN KIJELÖLT KUTYAFUTTATÓK A XIV. KERÜLETBEN

1. A Korong utcán, az Uzsoki utca és a Columbus utca közti szakaszon, a füves sávban.
2. A Rákospatak utcán, a 79/A és a 97-es számú ház között.
3. A Róna utca 31-es számú házával szemben, a Pillangó park szélén.
4. A Városligeti körúton, az Olaf Palme sétány és a Hermina út között.
5. A Kerepesi út páros oldalán, a Sarkantyú utca és a Vezér út közti szakaszon.

ÍR AZ OLVASÓ

A gépé lett a fizetés

A pünkösd utáni első munkanapon szerettem volna felvenni ötvenezer forintot a kártyámról az egyik bank automatájából. A gép a kártyát és a bizonylatot kiadta, a pénzt nem. Újabb kísérletet tettem, de most sem jutottam a pénzemhez, de ekkor már azt írta ki az automata, hogy kimerítettem a keretemet.

A szolgáltató cég ügyintézője megnyugtatott, ő látja, hogy a gép hibát jelez, és mint mondta, erről jegyzőkönyvet készít. Azt mondta, reggel hívjam fel a bankomat, ahol már tudni fognak az esetről és megkapom a pénzem. A bankomnál semmiről sem tudtak, ezért ismét telefonáltam a szolgáltatónak és kértem, adjanak egy példányt a jegyzőkönyvből. Kérésemet az ügyintéző megtagadta, mondván, nem „szokták" odaadni, menjek be a bankba, töltsek ki egy reklamációs lapot, és pénteken, amikor feltöltik az automatát, nyilván „kiugrik" a pénz, amelyet – ha a bankomtól megkapják a reklamációs lapot –, visszautalnak.

Azóta több péntek is eltelt. Annyi történt, hogy az ügy „kivizsgálására" további egy-két nap türelmet kértek tőlem, amely viszont elfogyott, hiszen egész havi fizetésem lóg a levegőben.

Szilágyi Csabáné

SZEMÉLYI KÖLCSÖN

KÖNNYEN, GYORSAN PÉNZHEZ JUTHAT!

RENAULT

Most 100 000 Ft kedvezménnyel* lehet az

Clark Ádám

A Lánchíd felrobbantásának kísérlete

Közismert, hogy amikor 1945-ben a Vörös Hadsereg csapatai kiűzték Budapestről a német csapatokat, a fővárosi hidak már a Dunába robbantva roskadoztak. Nem kerülhette el sorsát a patinás Lánchíd sem, amely pedig egyszer már átvészelt egy robbantási kísérletet.

Százötven éve történt ez, 1849 tavaszán, amikor Görgey Artúr vezetésével a magyar forradalom és szabadságharc honvédserege ostrom alá fogta a Buda várában Heinrich Hentzi tábornok vezetésével védekező osztrák csapatokat. Bár Görgey indítványozta Hentzinek, ha megkíméli Pestet és a Lánchidat, szavatolja, hogy a pesti oldalról nem éri támadás a várat. Hentzi nem fogadta el az ajánlatot, és lövette a védtelen Pestet. De vajon mi volt a szándéka Hentzinek a Lánchíddal? Logikusnak tűnik, hogy a hidat is meg akarta semmisíteni, és ez az elképzelés gyökeret is vert a történettudományban. Elterjedésének kedvezett az 1848 utáni időszak éppúgy, mint az első világháborút követő rendszer vagy a szocializmus időszaka. Bizonyos jelek azonban azt mutatják, hogy Hentzi nem felrobbantani akarta a hidat, csupán ideiglenesen használhatatlanná tenni.

1849. május 21-én hajnali hat és hét óra között, vagyis azon napon, amikor Görgey seregei később bevették a várat, Alois Allnoch von Edelstadt ezredes robbantást kísérelt meg a Lánchíd budai hídfőjénél. Kiss Sándor honvédszázados, aki maga is részt vett az ostromban, így idézte fel az eseményt: „Rémítő duranás volt hallható, s a hídfőnél éppen a két oroszlán között irtózatos füst és porfelleg szállt az ég felé. Irtózatos látvány tárult szemeim elé. Allnoch ezredes, mert ő volt a szerencsétlen, aki a Lánchidat felrobbantani akarta, megcsonkítva feküdt a romok felett." Vagyis a merénylő életét vesztette a kísérletben, a Lánchíd azonban nem rongálódott meg komolyabban. William Tierney Clark szerint a robbantás a budai hídfő és a pillér között mintegy nyolcvan láb hosszú sérülést okozott, öt kereszttartó vas darabokra szakadt, három másik megsérült. Ezzel a híd alkalmatlanná vált a forgalom biztosítására. Görgey azonnal a helyszínre sietett, majd, mivel a vár még aznap kezére került, parancsot adott a károk helyreállítására, ami négy-öt napot vett igénybe, ez után a híd ismét használható volt.

A két oroszlán között irtózatos füst és porfelleg szállt az ég felé.

Hogyan lehetséges, hogy a robbantási kísérlet nem sikerült? Mindebben érdekes és némiképp ellentmondásos szerepet játszott a másik Clark. Adam Clark 1849 végén tárgyilagos hangú levélben tájékoztatta Tasner Antalt, a Lánchíd Társaság titkárát a robbantás körülményeiről. A levélből kiderül, hogy Clark többször is tárgyalt Hentzivel arról, hogyan lehetne a hidat járhatatlanná tenni, de anélkül, hogy helyrehozhatatlan károkat szenvedne. A hídért aggódó Clark azt javasolta, hogy szedjék fel faburkolatát, ami meg is történt, részben Clark, részben Hentzi felügyelete alatt. Hentzi azonban a biztonság kedvéért lőporos hordókat is elhelyezett a hídnál. Nem a legsebezhetőbb részénél, a hídláncokat a parton tartó kamrákba, mert azok a víz alatt voltak. Ezekről ugyanis rendszerint szivattyúzni kellett a vizet, de Clark, tudva, hogy felrobbantásukkal a híd összeomlana, összetörette a szivattyúkat. A lőporos hordók az egyik kereszttartó vashoz kerültek. Ezeket akarta felrobbantani végül Allnoch ezredes.

Clark levele alapján valószínűsíthető, hogy a cél eleve nem a megsemmisítés volt. Történészeink közül *Katona Tamás* már korábban felhívta a figyelmet, hogy Hentzinek rendelkezésére álltak azok az eszközök, amelyek szükségesek voltak a híd felrobbantásához, emellett, lévén korábban az osztrák aknászok parancsnoka, szaktudása sem hiányzott egy esetleges megsemmisítő erejű robbantás előkészítéséhez.

Bárhogy is volt, a híd átvészelte a robbanást, és Görgey parancsára rövid idő alatt helyre is állították a károkat. Amikor azonban 1849. július 8-án, a hadi helyzet szerencsétlen alakulásával a magyar csapatok elhagyták a fővárost, a Lánchíd ismét veszélybe került. Dembinszky Henrik tábornok, hogy megnehezítse a közeledő osztrák seregek átkelését, felvetette a híd felégetésének tervét. Ekkor lépett ismét színre Adam Clark, aki meggyőzte Dembinszkyt a terv értelmetlenségéről és javaslatára ismét megelégedtek azzal, hogy felszedette a fa útburkolatot, valamint több keresztvasat is, majd ezeket az alkatrészeket hajón leúsztatták a Dunán, nehogy osztrák kézre kerüljenek. A híd így is alkalmatlanná vált az átkelésre, és amikor az osztrák csapatok megérkeztek Budára, ismét helyre kellett állítani. Végül november 20-án, Pest díszpolgáraként, Haynau adta át a forgalomnak.

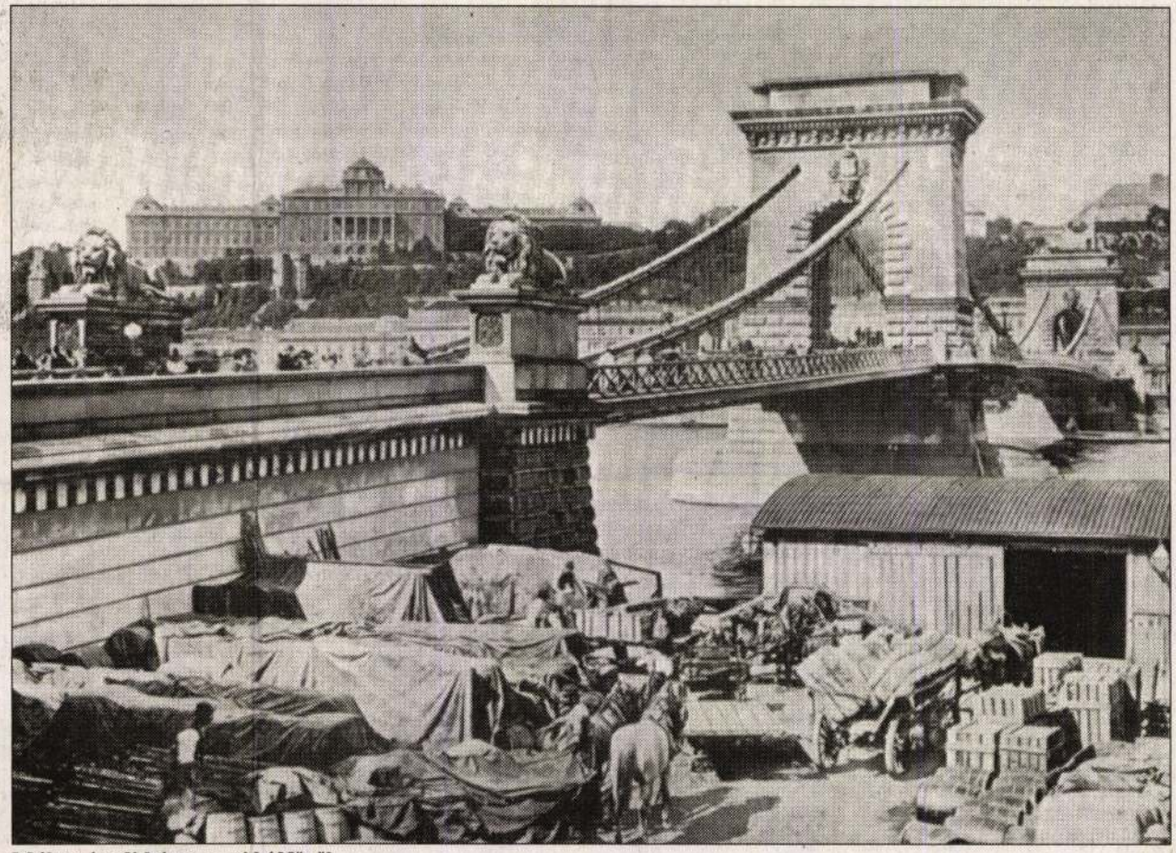

Múlt századi kép a pesti hídfőről

A források alapján összességében nem lehet megítélni, mi is volt Hentzi pontos célja a híddal. A robbantási kísérlettel foglalkozó írások általában egyetértettek abban, hogy célja kizárólag az értelmetlen rombolás volt, de egyfajta érzelmi töltettel. Vajda János, a költő feljegyezte a robbantásról, hogy „a megvetés legmélyebb fokát kelté a főváros lakóiban a barbarizmus azon neme." 1878-ban a Pesti Napló Bánffay Simon nevű olvasója levélben tudatta: neki Adam Clark barátja személyesen mesélte el, úgy akadályozta meg Allnoch tervét, hogy az ezredest megtévesztve, lebeszélte a hídtartó kamrák robbantásáról. A Fővárosi Lapok egy 1886-os száma egyenesen „hérosztratoszi tervként" jellemezte Allnoch kísérletét. A történet talán legérdekesebb tálalása viszont Vajda Pál 1947-ben – Gerő Ernő előszavával – megjelent könyvében olvasható. Eszerint Allnoch úgy robbantotta fel a lőporos hordókat, hogy az egyikbe belenyomta égő szivarját.

Az mindenesetre nyilvánvaló, hogy akár akarta Henzti és Allnoch, akár nem megsemmisíteni a hidat, a pesti és a budai lakosok nagy örömmel fogadták, hogy megmaradt a Lánchíd.

Száz év múlva azonban már nem hibáztak a megszállók.

Katona Csaba

Iskolatervek a XI. kerületben

Több száz szülő gyűlt össze csütörtökön a Váli utcai iskola tornatermében, hogy választ kapjon az intézmény jövőjét firtató kérdéseire. A kerületi vezetők ugyanis a térség iskolahálózatának átszervezésére tettek javaslatot, amelynek egyik lehetőségeként a Váli utcai iskola az Egry József utcaival egyesülne, a jelenleg azzal társbérletben lakó József Attila Gimnázium (JAG) pedig megkapná a Váli patinás épületét.

Azért került napirendre a Váli utcai iskola megszüntetése, mert osztálylétszámátlaga (20,3) nem éri el a törvényben előírt minimumot. Nemcsak a József Attila Gimnázium gondját kell megoldani, hanem a Váli utcai iskoláét is – hangsúlyozta a szülői fórumon *Szőke László* alpolgármester. A kerület szeretné az állami támogatás kiegészítésére adott önkormányzati hozzájárulást (amely összesen 1,2 milliárd forint) tanulónként százezer forint alá szorítani.

A Váli utcába 362 gyerek jár, az önkormányzat pedig körülbelül 46,5 millió forintot ad az iskola működéséhez. Így több mint tízmillió forintot kellene az intézmény éves költségvetéséből lefaragni – tette hozzá az alpolgármester. Példaképpen említett egy másik környékbeli iskolát, ahova 437 gyerek jár, és éves önkormányzati költségük harmincnégymillió. Erről a jelenlévők is tájékozottnak bizonyultak, így hozzátehették, hogy annak az iskolának a kihasználtsága viszont törvényellenesen magas, 127 százalékos, az osztályok létszáma harmincon felüli. (Az érvényes oktatási törvényben egyébként némi ellentmondás van, nyilván épp azért, hogy a gyerekek érdekében az intézmény vezetője megtalálhassa az ideális megoldást. Az I–VI. évfolyamban megszabja ugyanis a 21–26 főnyi létszámhatárokat, ugyanakkor kimondja, hogy ha 33-nál több tanuló iratkozik be, két osztályt kell indítani. Törvény írja elő azt is, hogy a gyerekeknek legalább két négyzetméternyi alapterülethez van joguk a tanteremben.)

A „számháború" azzal záródott, hogy a kerület vezetői felhívták az illetékes bizottság figyelmét: az oktatási koncepció kidolgozásakor a térség egészének helyzetét vizsgálja, és legyen tekintettel arra is, hogyan lehet egészségesebb létszámarányokat kialakítani a kerület iskoláiban.

A József Attila Gimnázium végleges elhelyezésére több elképzelés is van, végleges koncepció még nem született. Az Egry utcai épület bővítése nem kezdődött el, pedig az érvényes építési engedély és a beruházáshoz szükséges pénz is megvan. A kerület vezetői fontosnak tartják egy nívós, önkormányzati fenntartású gimnázium létét, ezért a JAG további erősítését tervezik – indokolta a fentieket az alpolgármester. A jelenlévők nem értették, mire alapozzák a gimnázium bővítését, ha csökken a gyereklétszám, és amiatt aggódnak, hogy – ha mégis emellett döntenek – az újbóli költözés nem zilálja-e szét a nagy múltú gimnáziumot.

Az alpolgármester javasolni fogja az oktatási bizottságnak, hogy vonja be az érintett intézmények képviselőit a koncepció kidolgozásába. Megígérte, hogy a tervezet megszületése után, az arról döntő testületi ülés előtt hasonló fórumon ad tájékoztatást a kerületi oktatási intézmények átszervezéséről.

Cs. K. É.

Kétmilliárdos menedzsmentdíj

A tavalyi évet 1,5 milliárd forintos veszteséggel záró Fővárosi Vízművek Rt. az elmúlt évi 1,2 milliárd forintnál is nagyobb, kétmilliárd forintos menedzsmentdíj kifizetését tervezi – tudta meg az *MTI* vasárnap fővárosi képviselőktől. Az rt. igazgatósága és felügyelőbizottsága a napokban már elfogadta ezt a javaslatot, amelyet rövidesen a közgyűlés elé terjesztenek. A tavalyi 13,8 milliárd forintos árbevételt elérő cégnek a menedzsmentdíj után 18 százalékos osztalékadót is fizetnie kell. Az idei üzleti terv 2,5 milliárd forintos veszteséggel, és hasonló nagyságú hitelfelvétellel számol. A menedzsmentdíj mértékét ugyancsak 2,5 milliárd forintban állapították meg.

Megmozdulnak a fákért

MUNKATÁRSUNKTÓL

Talán követésre talál más kerületekben is, amit az újpestiek kitaláltak: futnak a fákért. A versenykiírás szerint három alkalommal állnak rajthoz az indulók a Farkaserdőben. Az első versenyt április tizedikén már meg is rendezték, a következők pedig május 8-án és június 12-én lesznek. A tizedikei futamon hétszázhuszonhét induló küzdött a három és fél, valamint a hét kilométeres távval. Főként a helyi iskolások. Hogy e nemes cél érdekében vállalt megpróbáltatásaira mindenki szívesen emlékezzen, az összes futó pólót kapott ajándékba. Na de, miért jó ez a fáknak? Egyrészt azért, mert a nevezési díjból befolyt összeget az M0-ás körgyűrű menti fásítási programhoz használják fel, másrészt azért, mert aki ott volt és futott, az talán máskor is hajlandó lesz megmozdulni az egészségéért és a természetért.

Info '99

A Hungexpo első alkalommal rendezi meg önállóan az informatika és kommunikációtechnika szokásos tavaszi seregszemlejét. Az Info '99 elnevezésű rendezvény április 27. és 30. között tekinthető meg a kőbányai vásárvárosban.

Múlt, jelen és jövő egy fedél alatt. Röviden így összegezhető az Info '99 kínálata. A látogatók amellett, hogy találkozhatnak a következő évezred technikájával, megismerhetik a kezdeteket is. A szakma iránt érdeklődők számára ezúttal is rendeznek konferenciát, melyen az ezredfordulóval kapcsolatos problémákat, az elektronikus kereskedelmet, az információs közműveket, valamint a vállalkozók közötti kapcsolatot érintő kérdések lesznek terítéken. Az A pavilonban *Polgár Judit* sakkvilágbajnok várja a pepita tábla szerelmeseit. A szakmai programot színesíti a negyvenéves magyar számítástechnika történetét áttekintő bemutató a D pavilonban. A rendezvény naponta délelőtt tíz és este hat óra között látogatható ötszáz forint ellenében.

Sz. I.

Rendezett kert, rendetlen utca

A tavaszi kerti munkák „hozadékaként" több száz köbméternyi levágott faág, úgynevezett nyesedék került a fővárosi kertekből engedély nélkül az utcára. A Fővárosi Közterület-fenntartó Rt. napokban végzett felmérése szerint a legtöbb nyesedék – mintegy 450 köbméternyi – a XIV. kerületben található. A XII. kerületben 195, míg a XI.-ben hozzávetőleg 156 köbméternyi levágott faágat tettek ki az ingatlanok előtti járdára vagy az út menti árokba.

MTI-JELENTÉS

A Fővárosi Közterület-fenntartó Részvénytársaság tájékoztatása szerint a közterületek rendjét a Fővárosi Közgyűlés 1994-es rendelete szabályozza, amely tételesen meghatározza a háztulajdonosok teendőit, lehetőségeit. A nyesedék elszállítását a tulajdonosoknak meg kell rendelniük, de a fuvarról maguk is gondoskodhatnak: a közterület-fenntartó két telepére és a hulladékhasznosítóba is bevihetik kerti hulladékukat.

A Fővárosi Közterület-felügyelet diszpécsere elmondta: bírságot csak abban az esetben szabhatnak ki, ha rajtakapják az illetőt. A házak elé kitett hulladékból általában lehet következtetni arra, hogy honnan került oda a szemét, bizonyítani azonban szinte lehetetlen. Az esetek többségében az önkormányzatokra marad a nyesedék elszállíttatása.

A helyhatóságnak az önkormányzati törvény szerint nem feladata az ilyen jellegű hulladék elszállíttatása, de a közterületek tisztasága érdekében megteszi ezt – ismertette a XIV. kerületi önkormányzat településfejlesztési és városgazdálkodási osztályának vezetője.

Pálffy Imre elmondta, hogy a tavaszi kerti munkák idején hiába viszik el egyik nap a nyesedéket, másnapra újra tele lesznek az utcák. Hozzátette: amióta megdrágult a szemétszállítás, azóta az emberek egyéb szemetüket is kiteszik az utcára, gyakran saját portájuk elé, abban a tudatban, hogy az önkormányzat úgyis elszállíttatja. Erre a célra idén 18 millió forintot költenek a XIV. kerületben. Zuglóban egyébként a nyesedéket és az avart a komposztálóba viszik, ahonnan az anyag újrahasznosításra visszakerül a városrész zöldterületeire.

Törőcsik Éva, a Főkert Rt. kertészeti igazgatója az *MTI-nek* elmondta: a X. kerületben lévő településön 30 ezer köbméternyi növényi hulladékot dolgoznak fel, amelynek tizedrészét lehet komposztként hasznosítani. Az igazgató megjegyezte: településre nemcsak az önkormányzatok és parkfenntartók szállíttathatják be a kiskertekből kikerülő hulladékot, hanem magánszemélyek is. A kerti nyesedék befogadásáért és feldolgozásáért köbméterenként 1200 forintot kérnek, ezért cserébe tizedannyi komposztot adnak vissza.

SZÍNHÁZMŰSOR

Budapest Bábszínház: Ne most,drágám (7 – Madách Színház ea.). **Budapesti Kamaraszínház a Tivoliban:** Az öreg hölgy látogatása (7). **Shure Stúdió:** Hajlam (fél 8). **Játékszín:** A napsugár fiúk (7). **József Attila Színház:** Balfácánt vacsorára! (3, 7). **József Attila Színház Aluljáró:** A Fedák-ügy (fél 8). **Katona József Színház:** Thomas Mann (6 – Kortárs Drámafesztivál a Bydgoszczi-i Teatr Polski ea.). **Kamra:** Rosencrantz és Guildenstern halott (7). **Kolibri Színház:** A kék madár (10). **Kolibri Színház:** Paprika Jancsi visszatér (fél 11). **Komédium Színház:** Végjáték (7). **Lézer Színház:** Led Zeppelin 3D (fél 8). **Madách Kamara Színház:** Mezítláb a parkban (7). **Merlin Színház:** Kvartett (fél 8, 10 – Pécsi Harmadik Színház ea. – Kortárs Drámafesztivál). **Merlin Kamaraterem:** Szókratész védőbeszéde (fél 8). **Nemzeti Színház:** A kiátkozott (7). **Operaház:** Szilfai Márta és Fokanov Anatolij gálaestje (7). **Radnóti Színház:** Anconai szerelmesek (7). **Szkéné Színház:** Városban (8). **Thália Színház Új Stúdió:** A postás mindig kétszer csenget (fél 8). **Új Színház:** Az ördög három aranyhajszála (3 – az Új Színház és a Budapesti Gyermekszínház közös ea.). **Új Színház Stúdiószínpad:** Gyöngéd barbárok (7). **Vígszínház:** Vihar (7 – Ditrói-bérl., 4. ea.). **Vígszínház Házi Színpad:** Deszkatavasz (7). **Pesti Színház:** A nagy szemérmetlenség (7 – Pethes-bérl., 3. ea.).

Több név – egy író
22. oldal
Csillaglesen
22. oldal
Párizs szeme
23. oldal

Szombati
Magazin

Hernádi Judit premierre készül
24. oldal
A fehér galamb játék
26. oldal
Nyár Budapesten
27. oldal

Magyar Nemzet
1999. június 19., szombat

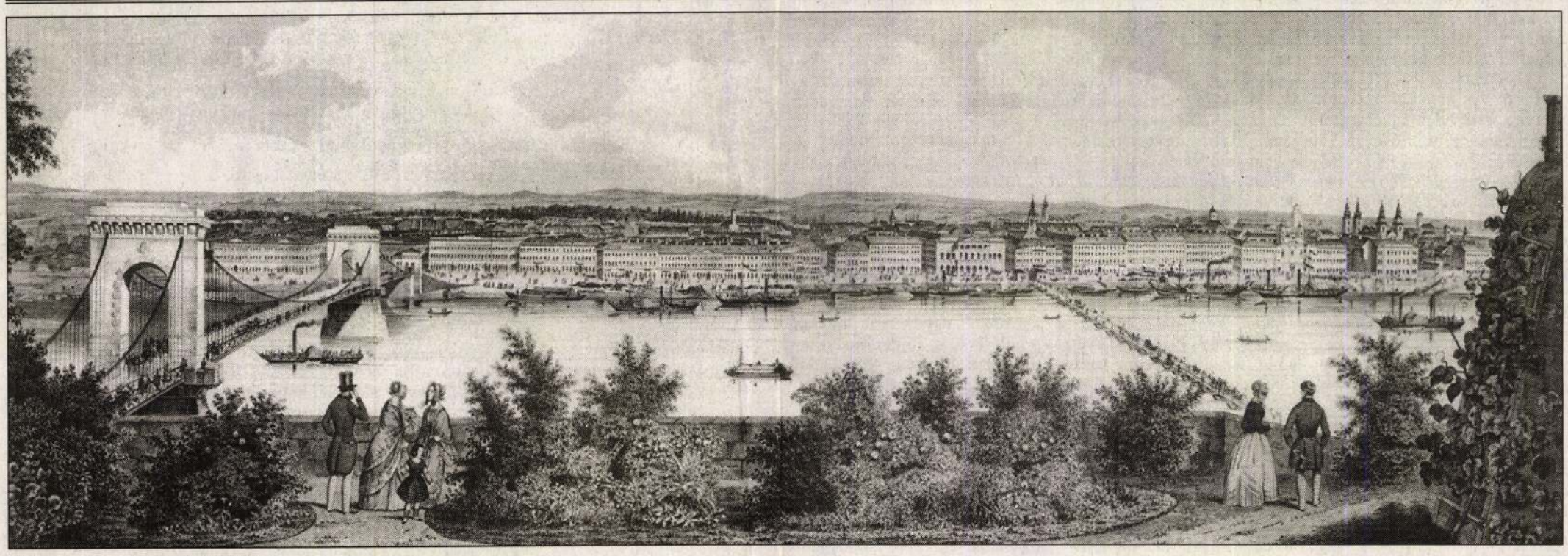

Fuchsthaller Alajos: Pest látképe

Két krajcárért bárki átmehetett rajta

Az örökifjú Lánchíd

Ez egy 150 éves, sőt annál is régebbi történet. Gróf *Széchenyi* István 1820-ban álmodta meg a művet, amely ma már nem áll társtalanul a Duna két partjára támaszkodva. A Lánchíd az elmúlt másfél évszázad alatt átvészelt több forradalmat, két világégést, ismét és megint újjáépült és emlékszik a múltra. William Tierney *Clark*, a méltatlanul mellőzött tervező nem jelent meg a híd avatásán. Széchenyi István, a legnagyobb magyar pedig soha nem mehetett át azon a hídon, amelynek megszületése neki köszönhető.

A végső lépésre – végre tegyen valaki azért, hogy állandó híd kösse össze a Duna két partját – Széchenyi István akkor szánta el magát, amikor 1820 decemberében édesapja temetésére igyekezett, s nem tudott átkelni Pestről Budára a zajló folyón. Egy hét sem telt el, hogy ott ragadt a túlparton, s a majdani Lánchíd születésének legfontosabb mondata leíratott: „Ma azt mondtam Brudernnak, hogy egy évi jövedelmemet fordítom rá, ha Buda és Pest közt híd épül, s hogy ezért, jóllehet Pesten lakni alkalmasint sohasem fogok, egyetlen krajcár kamatot vagy akár visszafizetést sem fogok követelni. Az a gondolat, hogy hazámnak fontos szolgálatot tettem, majd bőségesen kárpótol."

Megszületett hát az elhatározás, de a tervezésre, kivitelezésre még jócskán várni kellett. A pesti tanácsnál több tervező és vasgyáros ajánlkozott arra, hogy megépítsék a hidat, de előrejutás nem történt. A témára csak 1827-ben tért vissza Széchenyi, mikor Bécsből Pestre költözött. Ekkor jutott elhatározásra, s végleg elkötelezte magát a híd-eszme mellett, amit csak megerősített az a tény, hogy az ördöglovas gróf *Sándor* Móric csatlakozva barátja nagyvonalú kijelentéséhez, félévi jövedelmét ajánlotta fel az állandó Duna-híd megépítéséhez. Széchenyi a por és sár városában 1829 nyarán letette a polgáresküt, s elkezdett azon fáradozni, hogy Pest – és Buda – világvárossá fejlődjön. „A szívből buzog minden – Magyarország szíve Pest és Buda. A szegény szív persze poros és piszkos, ezen nem változtathatunk, de annál többet segíthetünk rajta. A szívet nem helyezhetem máshová, de megszépíthetem." Széchenyi hozzákezdett a szépítéshez: jól megfontoltan, aprólékosan kidolgozott tervek alapján. „Ha a magyar rendek saját zsebükből szabályoznák a Dunát az egész Monarchia számára – még lehetne valami Magyarországból – A. A Dunát szabályozni kell. B. és aztán egy híd, és nem fordítva!"

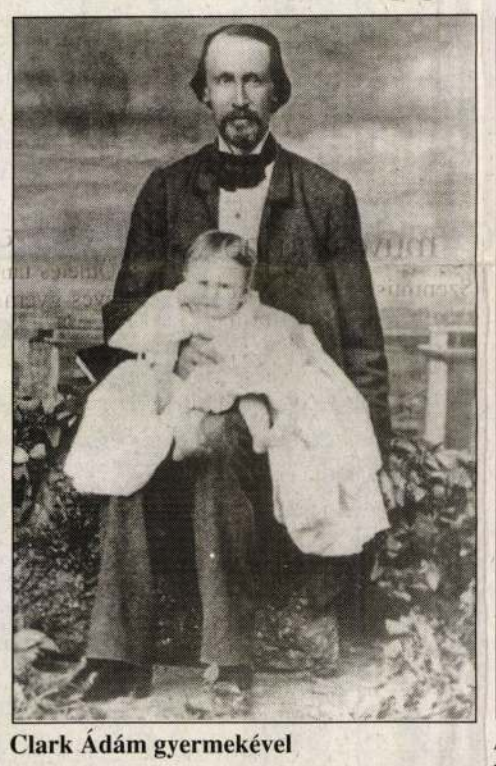

Clark Ádám gyermekével

„Tegyetek meg mindent, hogy Buda-Pest megszűnjön egy vak zsák lenni, s ennek elérése végett a Duna vizét hajózásnak s kereskedésnek nyitni kell." 1832. február 10-én, egy fagyos téli napon megalakult a Hídegylet, melynek 17 tagja között a születendő főváros legjelentősebb polgárai szerepeltek. Elnökükké *Stainlein Saalmenstein* Eduárd bajor bárót nevezték ki, aki azzal a kikötéssel vállalta el a kitüntető címet, hogy az alelnök maga Széchenyi lesz.

Andrássy Manó–Sterio Károly: Gróf Széchenyi István

Az állandó híd megépítésébe az egylet külföldi szakértőket kívánt bevonni, így kerülhetett arra sor, hogy Széchenyi Angliába utazott, ahol találkozott a Hammersmith híd építőjével, William Tierney Clarkkal, aki elkészítette a terveket. Tárgyalásaik alatt még arra is kitértek, hogy vajon milyen biztosító fizetheti a károkat a nagyobb jégzajlások idején.

A szállítók hada sorban állt a megbízásért, már csak a kivitelezőt keresték, és azt, aki a számlák kifizetéséhez hitelt teremt. A Hídegylet '33-as közgyűlésén elfogadta az általános vámfizetés elvét, s hogy a tarifát a vállalkozó, aki a költségeket állja, csak meghatározott ideig szedi, azután a már vámmentes híd a nemzetnek adományoztatik.

A tervező kiválasztásakor Széchenyit személyes érzelmei vezérelték, a hammersmithi híd fenséges látványa lenyűgözte. A kivitelezéssel pedig régi tárgyalópartnerét, Adam *Clarkot* bízta meg.

A két Clark nekünk oly fontos közszerepléséről sok ismeretlen adatot mesél el A Széchenyi-Lánchíd és Clark Ádám című kötetben az a három tanulmány, amely feleleveníti e két nagyszerű ember életét, levelezését, egymáshoz és Széchenyihez fűződő barátságát. Az évforduló alkalmából, a főváros kiadójának gondozásában megjelent munkában számos kitűnő szerzőtől olvashatunk a Lánchídról, megálmodóinak, megalkotóinak életéről, megépülésének előzményeiről, avatásáról, másfél évszázados múltjáról és jövőjéről. Clark Ádám leszármazottai intenzív levelezés után egy kis skóciai temetőben találkoztak először – írja előszavában *Hajós* Géza, Clark Ádám ükunokája. Így indulhatott útjára a könyv, amely megörökíti a százötven éves örökifjú történetének fejezeteit. Az első hídét, amelyen két krajcárért mindenki átmehetett, lett légyen bár főnemes vagy szabadságos cseléd. A Lánchíd a kezdődő polgárosodás és demokrácia valóságos szimbóluma volt a múlt században, s most, az 1900-as évek végén a magyarság és történelmünk szemtanúja, örök ékszere Budapestnek, a Dunának. **(b. zs.)**

Illusztrációk: A Széchenyi-Lánchíd és Clark Ádám (Városháza, 1999)

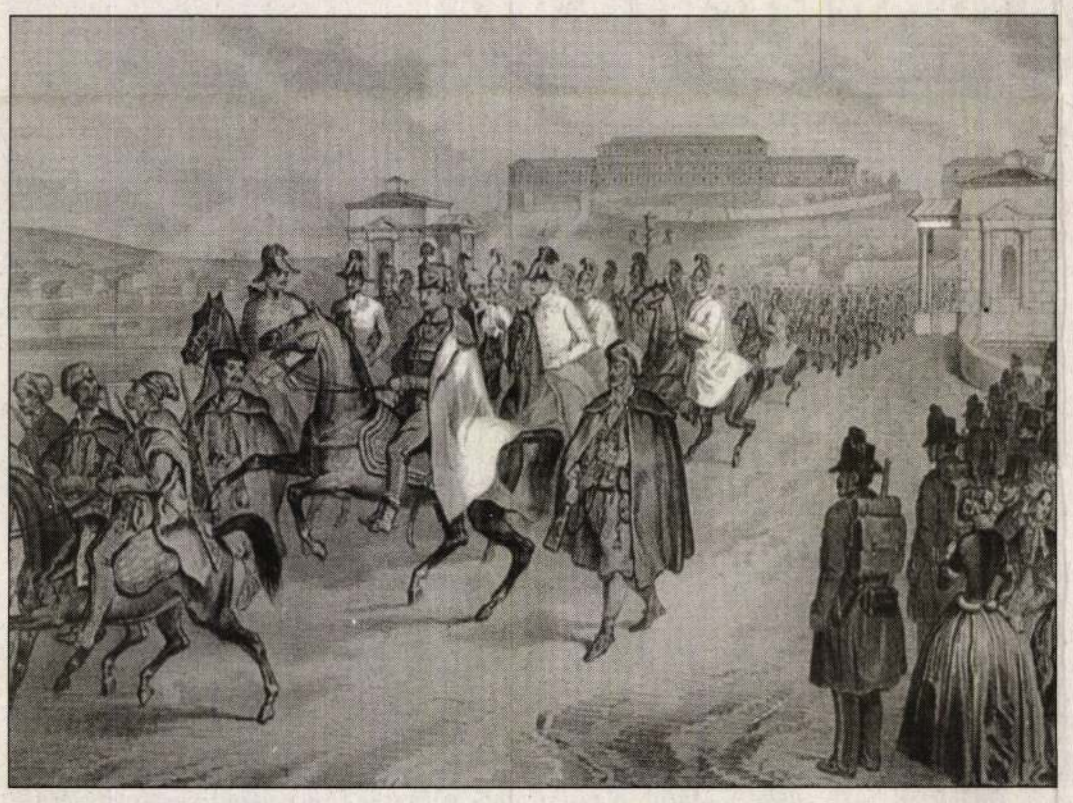

Wilhelm Ramming: Az osztrák csapatok bevonulása Pestre, 1849. január 5-én

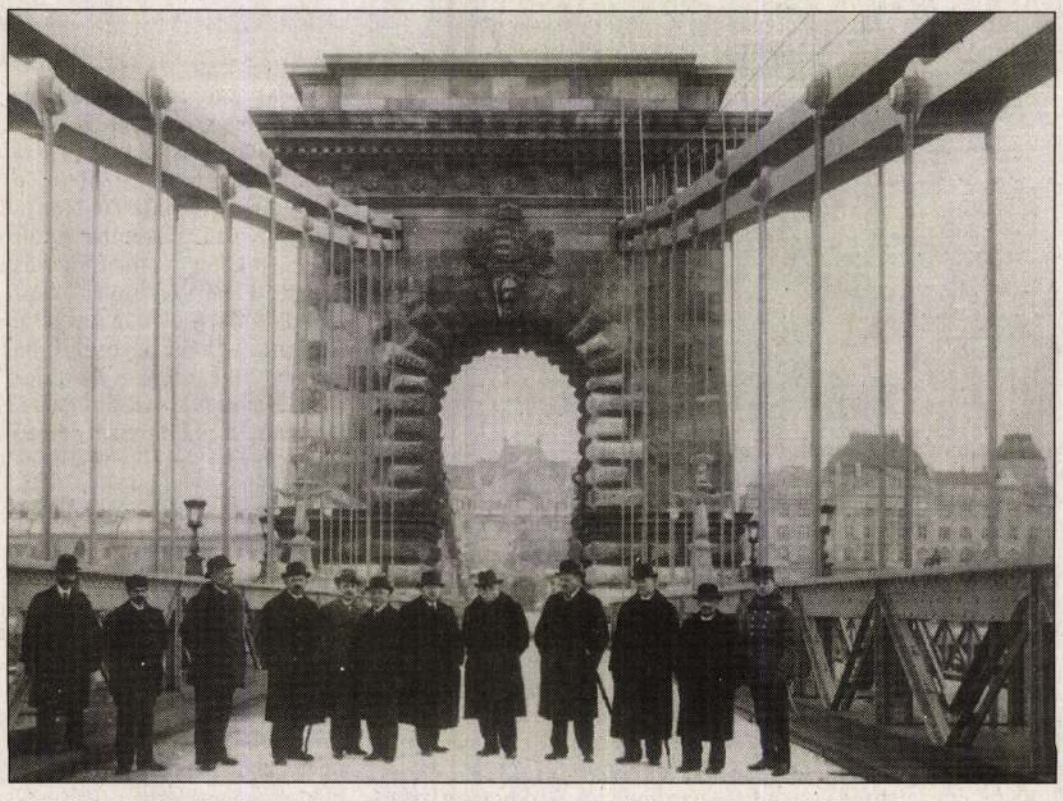

A felújított híd pályája az újonnan készült rácsos merevítőtartóval. 1914–15

Kalandregények és fantasztikus könyvek atyja

Több név – egy író

Egy óriásteknős társaságában Kenyában CSALÁDI KÉPEK

Kéttornyú, harmonikus homlokzatú ház Budán. Kertje ápolt, a kapu mellett megbízható házőrző ugat. Idilli környezet az íráshoz. Itt él és alkot a több néven is publikáló szerző, vendéglátóm *Lőrincz L.* László.

– Miként szólítsam? Leslie *L. Lawrence* könyvei legalább annyira keresettek a könyvesboltokban, mint Lőrincz L. Lászlóé.

– Egyformán ismernek, bár az elején Lawrence volt a híresebb szerző, majd a „másik" is felzárkózott mellé. Azért e két név, mert valójában két műfajban tevékenykedem. Lawrence – saját fordításom – kalandregényeket ír, a másik énem fantasztikus műveket. Párhuzamosan írtam a történeteket, nem szándékoztam megtéveszteni az olvasókat. Ezért a megkülönböztetés. Nem akarom elrejteni magam. Az olvasók szerencsére már mindkét témakörömhöz vonzódnak. Az író-olvasó találkozókon látom, magukkal hozzák az emberek a különböző köteteket.

– Kisfiú korabeli vágya teljesült azzal, hogy kalandokba bocsátkozott a valóságban és könyve lapjain? Átélt, kitalált történeteket szőtt tovább írásaiban, fantáziálásra serkentve olvasóit. Hogyan szemlélte a világot, és mit gondolt a saját sorsa felől?

– Kaposvárott, kisvárosban nőttem fel. Már kisgyermek koromban sokat olvastam. Főként *May* Károly könyvei kerültek a kezembe, de nem az indiános történetei, hanem az arab témájúak. Hatásukra mindenképp a Közel-Keletre akartam menni, Bagdadba és Sztambulba vágytam. Úgy gondoltam, hogy ő igazi utazó, és bejárja azokat a tájakat, amelyekről ír. Később tudtam meg, hogy soha nem volt arrafelé. A hátsó borítón levő szószedeteket is megtanultam. Közhasznú török szavak rögzültek az agyamban, melyeknek magyar megfelelői: nyolcágú tevekorbács, sivatagi ugróbolha, fekete kétfarkú skorpió.

– Ki adta a kezébe ezeket a könyveket?

– Nagyanyám és anyám is sokat olvasott, főként hölgyeknek való, polgári ízlésnek megfelelő könyveket. Működött az iskolakönyvtár-hálózat, én onnan kölcsönöztem az olvasnivalót. Az utcánkban lakott egy nálam idősebb fiú, jó barátok lettünk, egymás között cseréltük a köteteket, remek May Károly-műveket adott nekem. Keleti tárgyú novellával kezdtem írói pályafutásom. Környékünkön az egyetlen újság a Somogyi Néplap volt. Hozzájuk küldtem be pályázatra a művem. Díjaztak, közölték, boldog voltam. Ismét jelentkeztem, és második díjat kaptam. Elmentem érte személyesen. Alig akartak beengedni, rövidnadrágos kamasz voltam, csak 16 éves.

– A pályaválasztás eldőlt, a cél feltehetően a bölcsészkar volt.

– Hogyne, arab vagy török szakos akartam lenni, de nem indult ilyen 1957-ben. Magyar–történelem szakra jelentkeztem, és valaki tanácsára mongol szakra kértem a felvételemet. Kezdetben nem szerettem, nem is ment jól az elején. Aztán valahogy megérintett Belső-Ázsia világa, Mongólia, a Himalája. Vadul tanultam, és készültem a személyes találkozásra e tájjal.

– A világjárás mindenkit vonz, csak éppen akkoriban tőlünk nemigen utaztak az emberek. Önnek hogyan sikerült? Mikor, hová ment először felfedezőútra?

– Nekem óriási szerencsém volt. A diploma kézhezvétele után kineveztek a belső-ázsiai tanszékre gyakornoknak. Akadémiai státusba kerültem. A falak között töltöttem a nyarat. Egyszer csak csengett a telefon. A szakszervezettől hívtak, és közölték velem, hajóval utazhatok Pozsonyba. Mondtam, nincs rá pénzem. Mondták, akkor is menjek, ne 600 forintért, hanem a feléért, ők majd kipótolják. Mondtam nem, mert nekem az is sok. No nem húzom a történetet, még zsebpénzt is kaptam, és egy hétig úri módon gondoskodtak rólam. Felejthetetlen a számomra. A főnököm *Ligeti* Lajos keletkutató volt, hozzásegített, hogy az első nyugati utam Dániába vigyen. Attól kezdve a hetvenes évek végéig, amikor külkereskedők és diplomaták járták a világot, én közöttük lehettem. Mi ez, ha nem szerencse? Eljutottam Amerikába is, bár ehhez egy kollégám szimulált epilepsziarohama kellett... De ez egy más történet.

– Beszélt már akkor angolul?

– Én igazából németül tudok. Tanultam oroszul, németül, angolul. Mongóliában oroszok és németek között éltem, ezért megy jobban a német nyelv.

– Hány nyelvre fordították le a könyveit?

– Németországban jelennek meg sorra, a Bastei Verlag adja ki őket. Eddig öt látott ott napvilágot. Kiadták a könyveimet csehül, szlovákul, oroszul és ukránul. Mongolul nem, egyébként öt éve nem voltam arra.

– Pontosan tudja, hány kötete jelent meg?

– Megjelent 60–70 könyvem, ebből 45 kalandregény és 15 a fantasztikus kötetek száma. Ez utóbbiak éppenhogy köszönő viszonyban vannak a valósággal, nem tudományos, csak fantasztikus minősítést érdemelnek. A fantázia már velem élt gyermekkoromban is. A mozifilmeket tovább meséltem az iskolatársaimnak. Véget ért a történet, és én másképp fejeztem be, mint a filmen.

– Figyelemmel kíséri a tudományos kutatásokat?

– Sokat olvasok, szakfolyóiratokat is, szakcikkeket is. Igyekszem lépést tartani a szakirodalommal. Most például igen érdekes dolgokat olvastam a Stradivari hegedűk titkairól. Van egy olyan elmélet, miszerint a mester rákokat főzött ki, és annak a levében pácolta a hegedűnek való fát.

– Írás közben hallgat zenét?

– Soha, ahhoz nekem csönd kell, vagy a természet zaja, madárcsicsergés, vagy gőzkalapács. A kikapcsolódáshoz pedig igazi mai, ritmikus, keményebb zenét hallgatok. Felüdülést jelent a mozi is. A jó történeteket szeretem, némelyik remek ötlettel szolgál egy újabb kötethez. Egy évben két könyvem készül el – így állapodtunk meg a kiadóval –, az egyik kora nyáron a szabadságok előtt, a másik karácsony előtt lát napvilágot.

– Min dolgozik most?

– Lassan befejezem új művem, amely a Himalája játszódik. Műfaja kalandregény. Olyan szerzetesekről szól, akiknek a gondolata testet ölt, de előlegbe legyen elég ennyi...

– Hová utazik újabb alapötletért?

– Szeptemberben Mexikóba megyünk a feleségemmel a Yukatán félszigetre. Az lesz a következő regényem színhelye.

Várhegyi Andrea

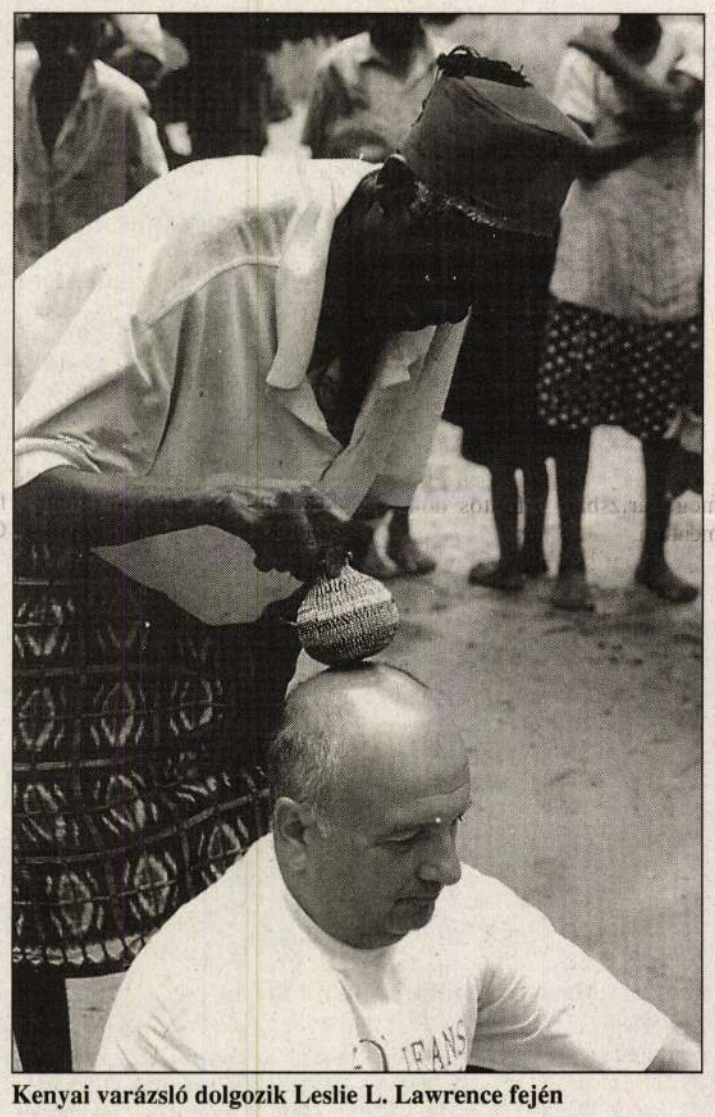

Kenyai varázsló dolgozik Leslie L. Lawrence fején

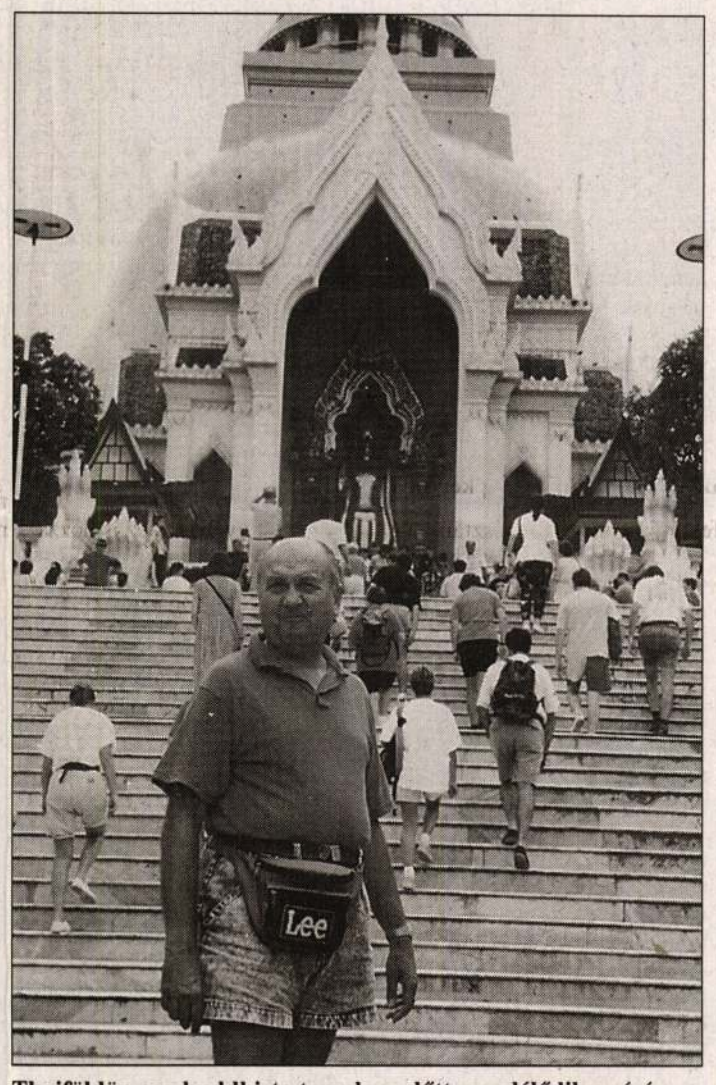

Thaiföldön egy buddhista templom előtt szemlélődik az író

Az űrkutatást nem lehet elég korán kezdeni...

Csillaglesen

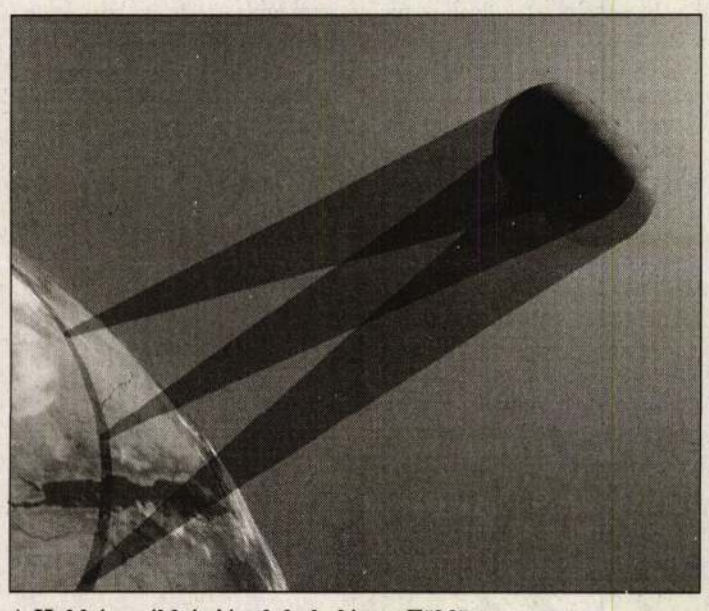

A Hold árnyékkúpjának haladása a Földön

Telescopium – Sarokbolt a Budafoki úton különleges áruval és névvel. Odabenn távcsövek, térképek, szemüvegek a napfogyatkozáshoz. Akik itt tanácsot adnak a vásárláshoz, felkészült fiatalok. Képzett fizikusok, csillagászok, az égbolt szakavatott ismerői. A számítógépnél szakállas ifjú ül: *Fűrész* Gábor. A különös égi jelenség, a napfogyatkozás augusztusban várható eseményéhez ő készített illusztrációt. Diapozítívra vitte fel a számítógép segítségével készült magyarázó rajzait. Néhány közülük már megjelent lapunk korábban napvilágot látott szakcikkében.

– Mi vitte közel a csillagászat ősi tudományához?

– Szegedre, a József Attila Tudományegyetemre járok, harmadéves, kutató-fizikus hallgató vagyok. Az előzményről annyit, hogy Székesfehérváron születtem, ott jártam általános iskolába, és tízéves koromban kezdtem e tárgykörrel foglalkozó könyveket olvasni. Kezembe került egy szép kötet, a címe: Föld és ég volt. Fehérvárott már akkor is működött a csillagvizsgáló. Amikor VII–VIII. osztályba jártam, elkezdtem a Csillagvizsgáló szakkörét látogatni. Indultam a TIT minden létező csillagászati vetélkedőjén, és nyertem. Az iskolában a földrajzórákon rendszeresen tartottam kiselőadást a többieknek. Középiskolába matematika–fizika tagozatos osztályba jelentkeztem.

– Hogyan került a Magyar Csillagászati Egyesülethez?

– Hallottam róluk, és tudtam, olyan táblázataik vannak, amelyekből minden várható égi jelenség megismerhető. Távcsővel járkáltam már akkor, és figyeltem a levegőeget. Gimnazistaként megkaptam az országos innovációs verseny első díját, így felvételi vizsga nélkül jutottam be az egytemre.

– Mivel foglalkozott a dolgozatában?

– Egy napfigyelő obszervatórium tervét készítettem el. Jelenleg fizikushallgató vagyok, de csillagász szeretnék lenni.

– Miként készültek a napfogyatkozás diái?

– Műholdfelvétel alapján számítógéppel, rajzprogram segítségével születtek. Azzal a céllal, hogy az iskolák földrajzóráin a diákok értsék e jelenség kialakulásának, periodicitásának okát. Ez utóbbiról annyit, 1842. július 8-án volt utoljára, és 2081 szeptember 3-án lesz újból látható Magyarországról.

– Ön honnan nézi majd a napfogyatkozást?

– Abban az időpontban *Szatymazon* leszek csillagászati táborban. Feltehetően összesen 2 perc 22 másodpercen át lesz látható, és *Szeged* környékén 12 óra 54 perc körül tekinthető meg a speciális szemüvegen át.

(v. a.)

Zárókép a sorozatból a Magyar Csillagászati Egyesület elérhetőségéről

Széchenyi elvesztette a fogadást

Százötven éves, egyben fél évszázados a Lánchíd

„A Lánchíd éktelenül hosszú. Próbálja meg egyszer, Uram, és nem bánja meg. Sétáljon át egy hölggyel Budára, és azután jöjjön vissza, lehetőleg ugyanazzal a hölggyel. Meglátja, szerelmet fog vallani, mert a híd olyan hosszú" – ígéri Szerb Antal az egyszeri Marslakó számára írott Budapesti Kalauzban. Nem tudhatjuk persze, megfogadta-e a Marslakó Szerb tanácsát, de ha balszerencséjére netán nem alkalmas hölgyet választott, bizony nagy meglepetés érhette. Hiszen a Lánchíd nem is olyan hosszú: 380 méter, oda-vissza tehát 760. Nem legyőzhetetlen távolság.

Az éppen ma százötven – és nem mellékesen: kereken ötven- – éves Lánchíd históriája szinte pontos mása a reformkori Pest-Buda történetének. Mint minden komoly mű esetében, itt is hosszú évtizedek teltek el az ötlet megfogalmazásától a tényleges munka megkezdéséig: eközben polémiáktól volt hangos a közélet, pártolók és ellenzők csaptak össze, a purparlé kellős közepében pedig természetesen ott volt – ki más, mint gróf Széchenyi István.

A XIX. század elején Pozsony és Újvidék között összesen öt helyen lehetett száraz lábban átkelni a Dunán: Pest és Buda között, akárcsak Komáromban és Újvidéken hajóhidat, Pozsonyban és Esztergomban pedig egy elmés, de körülményesen használható szerkezetet, úgynevezett repülőhidat használhattak a polgárok. Mindezt akkor, amikor Angliában már bő fél évszázada függőhídon kelhettek át a Tels folyó egyik partjáról a másikra igyekvők – derül ki Holló Szilvia Andrea tanulmányából, amely A Széchenyi-Lánchíd és Clark Ádám című, nemrégiben kiadott kötetben olvasható.

Az állandó híd építését célzó első konkrét elképzelések megszületése és a Lánchíd alapozásához szükséges első cölöp leverése között bő harminc év telt el. Megszámolni is nehéz, hány különböző tervet vetettek a lelkes honfiak ez idő alatt papírra: Campmiller József például ötnyílású, kőpilléres fahidat álmodott a Dunára 1819-ben, Ikafalvi Batiz György raguzai hadmérnök egy vasláncon függő híd elképzelésével állt elő a húszas évek közepén. Ami Széchenyi Istvánt illeti, őt személyes gondja ébresztette rá 1820. december 29-én a mű fontosságára. Történt ugyanis, hogy az édesapja temetésére igyekvő gróf az erős jégzajlás miatt nem tudott átkelni Pestről Budára, s így hosszú hetekre barátjánál, Brudern bárónál ragadt. Öt nappal később már ki is pattant fejéből a nagy ötlet: mint naplójában feljegyezte, máris kész volt egyévi teljes jövedelmét felajánlani a szent cél érdekében. Angliai tanulmányutak következtek ezután, temérdek szervezőmunka, végül a gróf annyira beleélte magát a tervbe, hogy 1825-ben nem átallott fogadást kötni a kávéháztulajdonos Kemnitzerrel, mondván, szerinte tíz éven belül állandó kőhíd fogja összekötni Pestet Budával.

Az édesapja temetésére igyekvő gróf az erős jégzajlás miatt nem tudott átkelni Pestről Budára, s így hosszú hetekre barátjánál ragadt.

Nem tudni, a fogadást a lovagiasság szabályai szerint rendezte-e végül a gróf és a kávés, de az biztos, hogy Széchenyinek ezúttal nem lett igaza. Tíz év alatt sok minden történt ugyan, de híd nem épült a Duna fölött. Megszületett viszont 1832. február 10-én a Hídegylet, tizenhét taggal, jeles polgárokkal és dúsgazdag arisztokratákkal a soraiban. Sőt a következő év nyarára a hídépítés alapelveit is megfogalmazta a testület: javaslatukban az általános vámfizetés elve mellett tették le a garast – kinyilvánították tehát, hogy a Lánchídra nézve semmisnek tekintenék a nemesi előjogokat –, hozzátéve, hogy amint a beszedett díjak elérik majd a beruházó költségeit, a híd a nemzet tulajdonába kerül. Az ezt követő hosszú egyeztetés idején Széchenyinek és a hídépítést mindig is támogató József nádornak nemcsak tekintélyét, hanem olykor ügyességét is latba kellett vetnie. Nemcsak némely nemesek, hanem a hajóhídból származó bevételek elvesztését fájlaló Pest és Buda polgárai is igyekeztek megvétózni a döntést. Tulajdonképpen maga a gróf is meglepődött, amikor 1836. május 2-án az Országgyűlés végül elfogadta a hídépítésről rendelkező XXVI. törvényt, és megválasztotta a híd ügyeibeneljárni hivatott Országos Küldöttséget – természetesen az ő elnökletével.

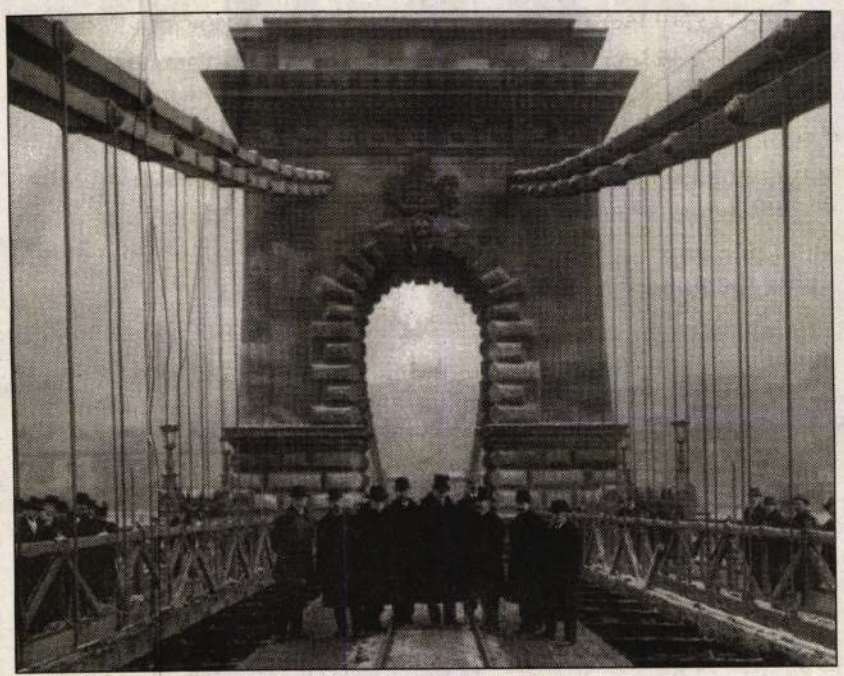

Eredetileg a jordát az úttesttől fakorlát választotta el

FORRÁS: A SZÉCHENYI-LÁNCHÍD ÉS CLARK ÁDÁM CÍMŰ KÖNYV

Korabeli karikatúra a dunai ügyekkel foglalkozó Széchenyi Istvánról

Azt hinnénk,innen már csak egy lépés volt az alapozásmegkezdése, de hát a hídnak még nem volt meg a pontos helye, szó sem volt végleges tervekről, nem beszélve azokról a milliókról, amelyek a munka megkezdéséhez még hiányoztak. Az 1837-ben Pestre érkező hídtervező mérnök, William Tierny Clark mindenesetre három rajzot is hozott magával, amelyeket az ügyancsak meghívott George Rennie további néggyel egészített ki – írja Gáll Imre a Városháza már idézett kötetében közölt tanulmányában. A hét terv közül a bírálóul felkért – természetesen angol – szakemberek a két mederpilléren nyugvó változatot tartották a legjobbnak, és azt a folyó legkeskenyebb pontjától valamivel távolabb véltek megvalósíthatónak. E szakvélemény birtokában született meg végül 1838. szeptember 18-án a határozat, amely Clark két mederpilléres lánchídjának a Nákó-ház előtti Duna-szakaszon való felépítéséről rendelkezett. Mire 1840-ben az Országgyűlés megalkotta a vonatkozó XXXIX. törvényt, már javában működött Sina György görög bankár célratörően Lánchíd Rt.-nek keresztelt részvénytársasága, amely később Wodianer Sámuel bankházát is bevonta a hídépítés finanszírozásába.

Az új társaság vezetői a tervező névrokonát, a skót Adam Clarkot bízták meg a kivitelezés irányításával. A Clark Ádámként tiszteletbeli magyarrá vált mérnök emberei az első két évben csak az alapozó gödröket vízmentesíteni hivatott jászolgátak kialakításán munkálkodtak: a több ezer cölöpre mért sok százezer kalapácsütésnek köszönhető, hogy 1842. augusztus 24-én a Duna medrében megtarthatták végre a Lánchíd alapkőletételét. Ami ezután következett, merő statisztika: téglahegyeket, cementdombokat, sok ezer tonna vasat építettek be a hatalmas alkotásba.

A híd már csaknem teljesen készen állt, amikor elérték az 1848/49-es szabadságharc Budáért folyó harcai. 1849. január elsején Kossuth rendeletére itt menekítette át Bódis Sámuel országos biztos a koronát a Debrecenbe induló vonathoz, pár nappal később hetvenezer osztrák katona és 270 ágyú kelt át rajta. Allnoch ezredes csaknem felrobbantotta – a merénynek végül ő maga esett áldozatul –, májusban viszont már rendszeresen használták a két város polgárai. Ekkor még, ritka kegyként, ingyen: november 21-én, a fényes avatóünnepség másnapján azonban már mindenki, polgár és nemes, kereskedő és messziről jött vándor egyaránt köteles volt megfizetni a hídvámot. Bő két évtizedbe telt, hogy a Lánchídon átkelők a maguk krajcárjaiból összeadják az építés költségeit fedező részvénytársaság által befektetett roppant összeget.

1870-ben aztán az állam tulajdonába került a híd. A megszokás mégis nagy úr: három évvel később a frissen egyesített főváros lakói még mindig arra panaszkodtak, hogy fizetniük kell, ha el akarnak jutni Budapest egyik feléből a másikba.

N. Kósa Judit

Tízéves a Ternipe együttes

MUNKATÁRSUNKTÓL

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei és budapesti fiatalok alapították. Ami közös bennük: roma anyanyelvűek, és törekszenek arra, hogy népzenéjüket és népdalaikat tiszta forrásként értékelje a köztudat.

Ráadásul nemcsak úgy általában óhajtják az autentikus roma zenekultúrát közkinccsé tenni – leküzdendő az előítéleteket –, hanem a közösségi és regionális értékek ápolására, továbbadására helyezik a hangsúlyt. Módszeresen nekiláttak hát összegyűjteni, feldolgozni, megrostálni a környezetükben még fellelhető cigány néphagyományokat, ezen belül a hangszeres és nem hangszeres népzenét, és az eredményt minél szélesebb körben igyekeznek bemutatni.

A Ternipe együttes idén tízéves, a jubileumi koncertet november 20-án este tartják az Almássy Téri Szabadidőközpontban. A helyszín egyáltalán nem meglepő: az erzsébetvárosi közintézmény gyakorlatilag „születésük" óta jelen van életükben, minden nagyobb koncertjüket, lemezbemutatójukat itt tartották az elmúlt évtizedben.

Ahogy a szakmában mások, ők is ifjúsági táborokban és művelődési házakban kezdték, lettek azután egyre népszerűbbek, már első kazettájukkal (O duj terne, 1991) harmincállomásos országos turnét tartottak. Naj man bulhi kalca című balladájuk elnyerte *Szász János* filmrendező tetszését, és a Woyczek című film főcímdala lett. Koncerteztek Franciaországban, Németországban, gyakori fellépői az évenkénti nemzetiségi népzenei gáláknak.

Két éve hozták létre a Ternipe Roma Művészeti Egyesületet, majd megszervezték – hagyományteremtő szándékkal – az első Ternipe Nemzetiségi Népzenei Fesztivált, melynek célja, hogy rendszeresen bemutassa a magyarországi kisebbségi kultúrákat.

Lemezük legutóbb tavaly jelent meg, a Del O Brishind multimédiás részt is tartalmaz. A szombat esti jubileumi műsoron a tervek szerint vendégként fellép a Fekete Vonat együttes.

Színpompás rovarok börzéje

Lepkék, sáskák, tarantellák

TEKNŐS MIKLÓS FELVÉTELE

A múlt heti ásványbörze és állatkiállítás után ezúttal az Almássy Téri Szabadidőközpontban rendeznek találkozót a rovarok iránt érdeklődőknek. A rendezvény kiállítási részén a Magyar Rovartani Társaság és a Papilio Alapítvány tagjainak gyűjteményét mutatják be Magyarország, Európa és a trópusi vidékek színpompás ízeltlábúiból. A vegyes kiállítás eltér a korábbiaktól, amikor egy-egy földrajzi régió, például Délkelet-Ázsia vagy Dél-Amerika állatait ismertették meg a közönséggel.

A szabadidő központ nagytermében lesz maga a börze, ahol hazai és külföldi rovarászok teszik ki közszemlére élő és feltűzött lepkéiket, sáskáikat, óriás tarantelláikat, skorpióikat Vásárlás és csere zajlik a teremben, amely a szervező, *Markó Anette* szerint olyan gazdag anyagot vonultat fel, mint egy múzeum. Nemcsak a szakértők találhatnak eszközöket, dobozokat, hanem a laikus érdeklődők is begyűjthetnek egzotikus lakásdíszeket, terráriumba való érdekességeket.

A kiállítás és börze vasárnap 10-től 16 óráig tart nyitva. A felnőtjegy 250, a gyerekbelépő 150 forintba kerül.

M. H. T.

SPORTAJÁNLÓ

A túrabakancsoknak a néhány centis hó ellenére sem kell pihenniük vasárnap, hiszen a Budapesti Természetbarát Kör több kiránduló útvonalat ajánl a Budapest környéki magaslatokra. Az egyik **budai-hegységbeli** túrát Adyliget és Nagykovácsi környékére vezeti *Jánoska István* túravezető, mégpedig reggel negyedkilenctől, a Moszkva térről. A táv tizenöt kilométer. Szintén a Budai-hegységet célozza meg reggel nyolc órától *Weigl József*, akihez a Moszkva téren lehet csatlakozni. A tizennyolc kilométeres, háromszáz méternyi szintkülönbséggel nehezített kirándulás útvonala a **Zajnát-hegyekben** lesz, és Pilisszántóig tart. Hasonló hosszúságú sétát tehetnek a **Pilist** jobban kedvelők fél nyolctól, ekkor várja ugyanis az érdeklődőket *Marosszéki Kálmán* az Árpád hídnál lévő Volánbusz-pályaudvaron. Az útvonal: Dobogókő–Szakó-nyereg–Két-bükkfa-nyereg–Pilisszentkereszt.

Ifj. Galambos Péter

SZOLGÁLTATÁS
EGÉSZSÉG • KÖRNYEZET • PIACTÉR

Környezetvédelmi Minisztérium közönségszolgálati iroda, I., Fő utca 44–50., 457-3437 • **Fővárosi Munkabiztonsági és Munkaügyi Felügyelőség,** 318-7388 • **Egészségügyi Minisztérium ügyfélszolgálati irodája** (közös ügyfélszolgálat a Szociális és Családügyi Minisztériummal), V., Akadémia utca 7., 311-8016 • **Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat Fővárosi Intézete,** XIII., Váci út 174., 329-0490-től 329-0499-ig, 349-0590-től 349-0599-ig • **ÁNTSZ fővárosi ügyelete,** V., Bajcsy-Zs. út 76. (Markó utca 24.), 311-7817 • **ÁNTSZ ügyfélszolgálati iroda,** XIII., Váci út 174., 329-0494, 329-0490, 349-0590/148, 508. m. • **ÁNTSZ központi ágygazdálkodási osztály** (Éjjel-nappali diszpécserszolgálat, érdeklődni lehet az aznapi kórházi ügyeletekről.) 311-6000.

S. O. S. a környezetért

A környezetben és a természetben okozott károk bejelentése nem túl egyszerű dolog. A környezetvédelemért ugyanis párhuzamosan több szervezet is, a fővárosi kerületek és a Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi Felügyelőség, sőt bizonyos esetekben az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (ÁNTSZ) is felelős. A szakemberek mindenesetre azt javasolják, hogy először bármilyen panasszal a területileg illetékes polgármesteri hivatal környezetvédelmi előadóját keressük meg.

A hulladékfeltöltés kizárólag az önkormányzatok illetékességi körébe tartozik, a bűz és a zaj pedig, ha ipari tevékenységből származik, akkor a felügyelőséghez, minden egyéb esetben pedig a városrészekhez vagy az ÁNTSZ-hez. A környezetvédelmi hatósághoz kell bejelenteni a veszélyes hulladékkal kapcsolatos panaszokat. Egyszerűsíti a helyzetet, hogy bárhova fordulunk, az államigazgatási szerv köteles bejelentésünket a megfelelő helyre eljuttatni. *(Munkatársunktól)*

Közönségszolgálat

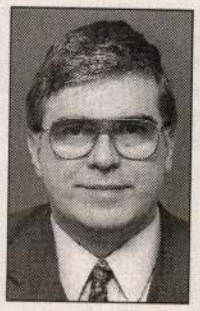

A Környezetvédelmi Minisztérium 1997-ben nyitotta meg közönségszolgálati irodáját az I., Fő utcában. Az intézményt eddig tizennégyezren keresték fel – tudtuk meg a minisztérium sajtófőnökétől Horváth Józseftől.

– Milyen információkhoz juthatunk az irodában?

– Segítünk azoknak, akik nem tudják, hogy hova kell fordulniuk, ha környezeti károkat szeretnének bejelenteni, ismertetjük a Környezetvédelmi Alap célfeladatai pályázati feltételeit. A közönségszolgálat kedd és szerda 9–15, csütörtök 9–18, pénteken pedig 9–13 között fogadják az ügyfeleket. Ingyenes telefonszámunk: (06-80) 401-111.

V. M. P.

HÍVÁSRA KIJÁRÓ KÖZPONTI GYERMEKORVOSI ÜGYELET

Kerület	Cím	Telefonszám	Kerület	Cím	Telefonszám
I.	II., Henger u. 1.	212-5979	XIII.	XIII., Gyöngyösi út 29.	320-8403
II.	II., Henger u. 1.	212-5979	XIV.	XIV., Bethesda u. 3.	343-5114
III.	II., Henger u. 1.	212-5979			343-3020
IV.	XIV., Bethesda u. 3.	343-5114	XV.	XIII., Gyöngyösi út 29.	320-8403
		343-3020	XVI.	X., Liget u. 6–10.	264-3314
V.	XIII., Gyöngyösi út 29.	320-8403	XVII.	XVII., Egészségház u. 40.	256-3576
VI.	XIII., Gyöngyösi út 29.	320-8403			256-2699
VII.	XIII., Gyöngyösi út 29.	320-8403	XVIII.	X., Liget u. 6–10.	264-3314
VIII.	X., Liget u. 6–10.	264-3314	XIX.	X., Liget u. 6–10.	264-3314
X.	X., Liget u. 6–10.	264-3314	XX.	X., Liget u. 6–10.	264-3314
X.	X., Liget u. 6–10.	264-3314	XXI.	X., Liget u. 6–10.	264-3314
XI.	II., Henger u. 1.	212-5979	XXII.	II., Henger u. 1.	212-5979
XII.	II., Henger u. 1.	212-5979	XXIII.	X., Liget u. 6–10.	264-3314

Tilos-maraton

BUDAPESTI SZÍNHÁZMŰSOR

ISMÉT KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

Búcsú a Mir űrállomástól

A végéhez közeledik az űrrepülés egyik fontos fejezete

A Mir űrállomás központi egysége tizennegyedik éve, 1986 februárja óta kering mintegy 400 kilométer magas Föld körüli pályán. A mai Mir azonban már távolról sem ugyanaz, mint ami akkor útnak indult. A kezdetben 20 tonnás szerkezet az 1987–96 között hozzákapcsolt kutatómodulokkal tekintélyes, mintegy 120 tonnás égi laboratóriummá növekedett, miközben csaknem százezerszer megkerülte a Földet.

TUDOMÁNY

■ DR. BOTH ELŐD

Több mint 13 éves története során a Mir többféle szerepet töltött be a szovjet, az orosz, illetve a nemzetközi űrkutatásban. Mindenekelőtt – alapfeladatának megfelelően – tudományos kutatólaboratórium és műszaki fejlesztési kísérleti eszköz volt. Pályafutása első felében azonban korántsem elhanyagolható propagandaeszközként is igénybe vették. Ugyanis a szovjet űrkutatás világelsőségét kellett hirdetnie. Ez ugyan általánosságban egyáltalán nem volt igaz, az azonban elismert tény, hogy az űrkutatás egy szűk szeletében, nevezetesen az űrállomások üzemeltetésében és ezzel együtt a hosszú időtartamú emberes űrrepülések során felmerülő problémák megoldásában, az ember tartós világűrbeli jelenlétének biztosításában az orosz űrkutatók a világon egyedülálló tapasztalatokra tettek szert.

Meglepően hangozhat, de a Mir fontos bevételi forrást jelentett a kilencvenes években a komoly pénzügyi gondokkal küszködő orosz űrkutatás számára. Elmúlt ugyanis az az időszak, amikor a politikai érdekszférába tartozó vagy éppen oda bevonni kívánt országok űrhajósait „barátságból", azaz ingyen utaztatták a világűrben. Az orosz űrkutatási ügynökség ügyesen értékesítette a nemzetközi piacon a Mir nyújtotta kutatási kapacitást.

Meghibásodások

A külföldi űrhajósok néhányszor tízmillió dollár befizetése ellenében részesültek a szükséges kiképzésben, és vehettek részt a rövidebb-hosszabb űrrepülésben. Ez az orosz űrkutatás számára pótolhatatlan bevételi forrást jelentett, enélkül valószínűleg már sokkal hamarabb megpecsételődött volna a Mir sorsa. Végül, de nem utolsósorban, élete alkonyán a Mir – az anyagi vonatkozásoktól függetlenül is – fontos szerepet játszott a nemzetközi űrkutatási együttműködésben, hiszen a NASA–Mir közös űrrepülések jelentőségét aligha lehet túlbecsülni. A politikai vonatkozásokon túl fontos tény, hogy számos amerikai űrhajós a Mir fedélzetén szerezte meg a nemzetközi űrállomáson végzendő munkájához szükséges tapasztalatokat.

Eközben azonban alaposan eljárt a Mir felett az idő, hiszen működési idejét öt évre tervezték. Az űrállomás helyzete 1997-ben vált kritikussá. A fedélzetén tűz ütött ki, később az egyik kutatómodul egy űrhajóval történt ütközés miatt súlyosan megsérült, és végleg használhatatlanná vált. A karambol miatt gondok voltak az energiaellátással. Számtalan apró hiba mellett súlyos problémát okozott a fedélzeti számítógépek rendszeres meghibásodása. A helyzet 1998-ra stabilizálódott ugyan, de nyilvánvalóvá vált, hogy a Mir használatáról előbb-utóbb végleg le kell mondani. A megsemmisítés időpontjára vonatkozóan vita volt az amerikai és orosz szakértők között. Az oroszok szerették volna a Mirt minél tovább használni, lehetőleg addig, amíg a nemzetközi űrállomáson munkába állhat az állandó személyzet. Az amerikaiak viszont kétségüket fejezték ki, hogy az oroszok ki tudnak-e szolgálni egyszerre két űrállomást. Ezért az amerikaiak a Mir minél előbbi megsemmisítését javasolták.

Korábban, a NASA–Mir program végén a Discovery amerikai űrrepülőgéppel meglátogatta a Mirt *Valerij Rjumin* veterán űrhajós, a program orosz vezetője. Rjumin szerint a Mir még legalább egy évig biztonságosan üzemeltethető, bár még őt is meglepte a fedélzeten uralkodó rendetlenség, zűrzavar, zsúfoltság. Azt is kifogásolta, hogy a belső zsilipajtók nyílásán utólag elektromos kábeleket vezettek át, ami újabb szivárgás esetén lehetetlenné tenné a sérült rész elszigetelését.

Mentőötletek

Kétségtelen, hogy Rjumint igazolta az idő, hiszen azóta több mint egy év telt el, és az űrállomás használható maradt. Még optimistább nyilatkozatot tett a közelmúltban *Jean-Pierre Haignere* francia űrhajós, aki 1993-ban három hetet töltött a Mir fedélzetén, idén pedig az utolsó alaplegénység tagja volt. A francia elismerte a fedélzeti hőmérséklet és páratartalom ingadozásait, valamint a Földdel való kapcsolattartás nehézségeit. Egy távközlési műhold meghibásodása miatt 90 percenként csak 8-10 percre tudtak kapcsolatot teremteni a Földdel, akkor is rossz minőségben, ami napjaink követelményeinek már nem felel meg. Megemlítette, hogy zavaróan poros a levegő a Mir belsejében, elsősorban a kutatómodulokban, mert az egyetlen pormentesítő berendezés a központi egységben működik. Túlzásnak tartja azonban azokat a sajtóvéleményeket, amelyek szerint a Mirre látogató űrhajósok „halált megvető bátorságról" tesznek tanúbizonyságot. Sajtótájékoztatóján kijelentette, hogy az űrállomás mint élettér nem elég komfortos, de kutatólaboratóriumként jó műszaki állapotban van, hat hónapos repülése során nem kerültek szembe komoly technikai problémával.

A 27. és egyben utolsó alapszemélyzet még az űrállomáson dolgozott, miközben javában folyt a szervezőmunka a Mir megmentése érdekében. Számos megvalósíthatónak látszó, s néhány képtelen ötlet is felmerült. Korábban szóba került, hogy a Mir még használható, legújabb moduljait

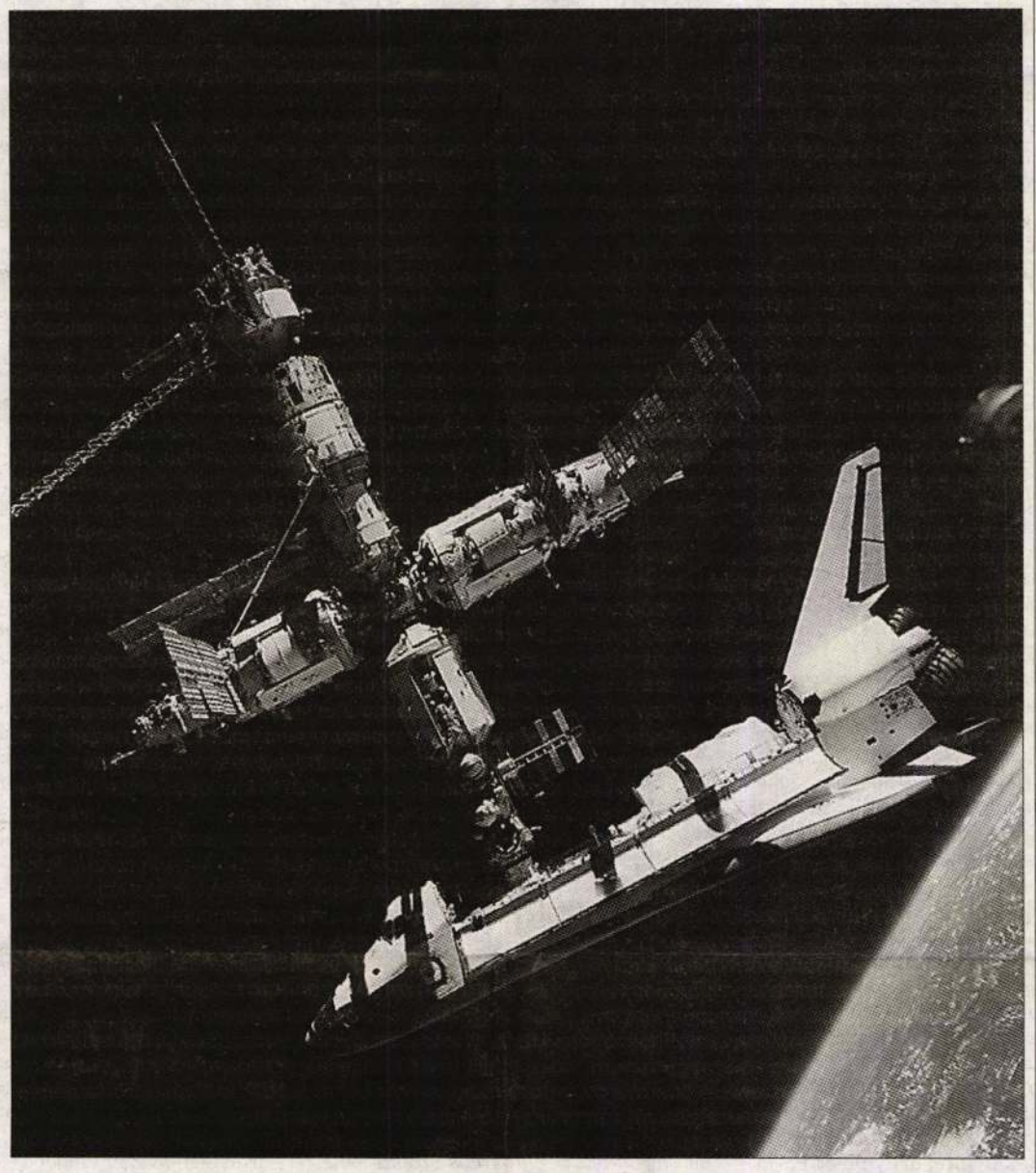

A Columbia űrrepülő dokkolása a Mirhez FOTÓ: ARCHÍV

át lehetne kapcsolni a nemzetközi űrállomáshoz, erről azonban letettek. 1999 elején egyes híradások egy titokzatos befektető felbukkanásáról számoltak be, aki 2002–2003-ig állta volna a Mir üzemeltetésének költségeit, az üzletet azonban – ismeretlen okokból – nem sikerült nyélbe ütni.

Áprilisban, az űrhajózás napján az orosz űrkutatási ügynökség vezérigazgatója még abban reménykedett, hogy egy orosz származású kanadai üzletember 100 ezer dolláros adománya lehetővé teszi augusztusban egy újabb alapszemélyzet felküldését. Mint tudjuk, ez sem sikerült. Ugyancsak áprilisban röppent fel a hír, amely szerint a Gagarin Űrhajóskiképző Központ szerződést kötött az Orosz Állami Filmbizottsággal. Eszerint a Mir fedélzetét eredeti helyszínként vették volna igénybe egy játékfilm forgatásához. Komoly vevőként került szóba továbbá a kínai kormány. Kína ugyanis foglalkozott a gondolattal, hogy kiképezi saját űrhajósát, akit saját hordozórakétával és saját fejlesztésű űrhajón küld a világűrbe. Számukra nyilván nagy műszaki előrelépést jelentett volna, ha jutányos áron hozzájuthatnak a még használható Mirhez. Végül ezt az üzletet sem kötötték meg.

Ugyancsak áprilisban került szóba, hogy egy brit üzletember hajlandó lenne 100 millió dollárt fizetni azért, hogy augusztusban egy hetet tölthessen a Mir fedélzetén. (Egy évvel korábban a CNN hírtelevízió is hajlandó lett volna hasonló nagyságrendű összegért elküldeni egyik tudósítóját a Mirre, a tárgyalások azonban akadoztak, a kiszemelt riporter pedig időközben autóbaleset áldozatává vált.) A brit jelölt állítólag túl is esett az első orvosi vizsgálatokon, sőt májusban Moszkvába érkezett a kiképzésre, az utolsó pillanatban azonban visszalépett az üzlettől.

Két volt űrhajós gyűjtést próbált szervezni, nem sok sikerrel. Szerintük a Mir megsemmisítésére fordítandó üzemanyag elegendő lenne ahhoz, hogy ellenkező irányban működtetve a hajtóműveket, biztonságos magasságba emeljék az űrállomást. Az interneten (www.space-frontier.org) bárki figyelemmel kísérheti a Mir megmentéséért indított kampány részleteit, a megsemmisítés ellen és a pályán tartás mellett szóló érveket.

Foglaljuk össze röviden a Mir további sorsát illető lehetőségeket! Az állomás jelenlegi műszaki állapotában is komoly értéket képvisel, súlyos döntés tehát a megsemmisítést választani. Egy gekbe. Ott felizzik, de nagy tömege miatt nem tud maradéktalanul elégni, darabjai a Földre hullanának, amint az az amerikai Skylab és a szovjet Szaljut–7 esetében is történt. Ha az el nem égett részek lakott területre esnek, komoly kárt okozhatnak.

Halálos ítélet?

Az elképzelések után lássuk a tényeket és a néhány hónapon belül várható eseményeket! Augusztus végén az utolsó állandó személyzet elhagyta az űrállomást. Néhány nappal korábban kicserélték a fedélzeti számítógépet, nehogy a néhány hónapos automatikus üzemmód idején fellépő hiba veszélyhelyzetet teremtsen. Szeptember 8-án lekapcsolták a legtöbb fedélzeti rendszert, a Mir hibernált állapotban várja sorsának további alakulását. Sajnos, a korábbi tapasztalatok azt mutatják, hogy a magukra hagyott üreszközökben jelentős a meghibásodás valószínűsége, és nincsenek jelen az űrhajósok, akik közbe tudnának avatkozni. Ha a Mir februárig irányíthatatlanná válna, akkor elkerülhetetlenül becsapódik valahová. Csak reménykedni lehet, hogy ebben az esetben nem lakott területre hull. Mindamellett az orosz szakemberek szerint kicsi a súlyos hiba valószínűsége.

Ha sikerül februárig mostani állapotában megőrizni a Mirt, akkor februárban vagy márciusban *Szergej Zaletyin* és *Alekszandr Kareli* – esetleg az Európai Űrügynökség egy űrhajósának társaságában – utoljára látogatja meg a Mirt, hogy végrehajtsa a „halálos ítéletet". Hacsak addig valamilyen csoda folytán nem győzedelmeskednek az érzelmek a józan ész fölött, és nem döntenek mégis a szerkezet megtartása mellett. Aki szeretné februárig a saját szemével megpillantani a Mirt, az interneten, a www.heavens-above.com/main.asp címen megtalálja, mikor halad el lakóhelye fölött a fényes csillagként, méltóságteljesen vonuló űrállomás.

Az űrállomásprogram azonban semmiképpen nem szenved csorbát, hiszen némi késéssel ugyan, de kezd összeállni a jövő kutatóeszköze, a nemzetközi űrállomás. Előreláthatólag nem sokkal a Mir megsemmisítése után megkezdi a munkát az első személyzet az új űrállomáson. Az ehhez vezető utat jórészt a Mir követte ki, érdemei elévülhetetlenek.

Öngyilkos gyermekek

Egy öngyilkosság mindig megrázó élmény a környezet számára. Felejthetetlen a kísérlet is. Az életét eldobni akaró környezetének minden tagja újra meg újra felteszi a kérdést: mit kellett volna másképpen cselekednem? És minden tisztességes ember talál hibát a saját tetteiben. Nehéz és lassú a feloldozás. Így van ez a saját életük felett felelősséggel rendelkező felnőttek esetében is, de a gyermekek öngyilkossága százszorosan szörnyűséges. Baj az is, hogy keveset beszélünk róla. Most Láng Klára főorvos asszonyt, a Heim Pál Gyermekkórház toxikológiai osztályának vezetőjét faggatom.

EGÉSZSÉGÜGY

■ DR. PATAKI LÁSZLÓ

– Hosszú évek óta 60-80 gyermeket szállítanak osztályunkra évente – mondja a főorvosnő. – Az előfordulási gyakoriság nem változik, sem csökkenést, sem növekedést nem tapasztalunk, de egy kórházi osztály adataiból nem szabad általános következtetéseket levonni. Nagyon jó, hogy tavaly egyetlen öngyilkos gyermeket sem vesztettünk el, de nem tudjuk, hányan vannak, akik nem értek ide. Talán sokan elcsodálkoznak, de betegeink döntő többsége a 10-12 éves korosztályból kerül ki. Az osztály 16 éves korig veszi fel az öngyilkossági kísérletet elkövetett gyermekeket, a nagyobbak felnőttkórházba kerülnek. A legfiatalabb betegünk hétévesen követte el kísérletét. Különös a nemek közötti arány is. A lányok csaknem ötször nagyobb számban szerepelnek az öngyilkosok listáján, mint a fiúk. Könnyű lenne ezért egyszerűen érzékenyebb alkatukat okolni, ám az ügy valószínűleg sokkal bonyolultabb. Köztudott, hogy számos lelki eredetű, szorongásos hátterű betegségben a fiúk aránya magasabb, de ebben az egyben a lányok vezetnek.

– Sokan vállrándítással reagálnak az úgynevezett egyszerű esetekre, amelyekben a bevett gyógyszermennyiség talán egy jó alvásra sem elég, vagy a gyermek villával, zsilettel kicsit megkarcolta a karját.

– Van ilyen, de már az is kóros, ha valaki ilyen módszerekkel akar vagy kénytelen egy kis figyelmet, szeretetet kicsikarni a környezetéből. A zsarolásnak ez a sajátos, autoagresszív – annyi mint önmaga ellen irányuló agresszió – módja is mindenképpen betegségnek tekintendő. Tudni kell, hogy már a szándék is kóros. Ha a gyermek bejelenti, hogy meg akart halni, és bevett két Kalmopyrint, akkor is kórházba kell szállítani. Lehet, hogy az orvosoknak nem sok dolguk lesz vele, de jobb, ha a pszichológus mondja meg, mikor engedhető haza „védett" környezetébe.

– Hogyan reagálnak a szülők az eseményre?

– Széles a skála. A jajgató, összetört, önmagát vádoló szülő látványa nem ritka, de előfordul, hogy nyugodtan hazamegy, és este telefonon érdeklődik a gyomormosás eredményéről. Ez utóbbi esetben kevés esélyünk van arra, hogy a pszichológiai, esetenként pszichiátriai utókezeléshez együttműködő partnert találjunk.

– Milyen módszereket választanak a gyermekek?

– Itt is a felnőtt a minta. A leggyakoribb a gyógyszerbevétel, de előfordul önakasztás, áramhoz folyamodás, erek felvágása is.

– Minden esetben a környezet a felelős?

– Nem feltétlenül. Bizonyos öröklött lelkialkat, depresszióra hajlamos személyiség is szerepelhet a háttérben, de a környezetnek gyermek esetében kutya kötelessége észrevenni és komolyan venni a gyanús jeleket. Ha a gyermek csavarog, nem beszél sokat, de feltűnően sokat foglalkozik a halál gondolatával, ha csupa sötét dolgokat: temetőt, akasztást, vízbefúlást rajzol, ha csak komor, az elmúlással kapcsolatos zenét hallgat, ha sokat ül tétlenül, magába roskadva, befelé fordulva, törődni kell vele, amíg nem késő. Lássa pszichológus!

– Előfordul-e, hogy egy gyermek többször is öngyilkossági kísérletet tesz?

– Betegeink 8-10 százaléka másodszor, harmadszor is megpróbálja kioltani a saját életét.

„Buda és Pest városok között állandó hídnak építése határoztatik"

Százötven éve avatták fel a Széchenyi lánchidat

Másfél századdal ezelőtt született meg a Habsburg-ház trónfosztását kimondó Függetlenségi Nyilatkozat, halt meg Petőfi, tették le a fegyvert Világosnál, végezték ki a tizenhármat Aradon. 1849 meglehetősen mozgalmas év volt. S még valami történt épp 150 éve: 1849. november 21-én adták át a forgalomnak a Lánchidat. Ez látszólag nem kapcsolódik sem a forradalomhoz, sem a szabadságharchoz. De amint a csodálatos reformkorból következett 1848 márciusa, majd a szabadságharc, úgy ívelte át a Lánchíd története is ezeket az izgalmas évtizedeket. Nálunk még egy híd sem lehet pusztán praktikus célokat szolgáló műtárgy, hanem szerves része a magyar történelemnek.

■ Ungváry Zsolt

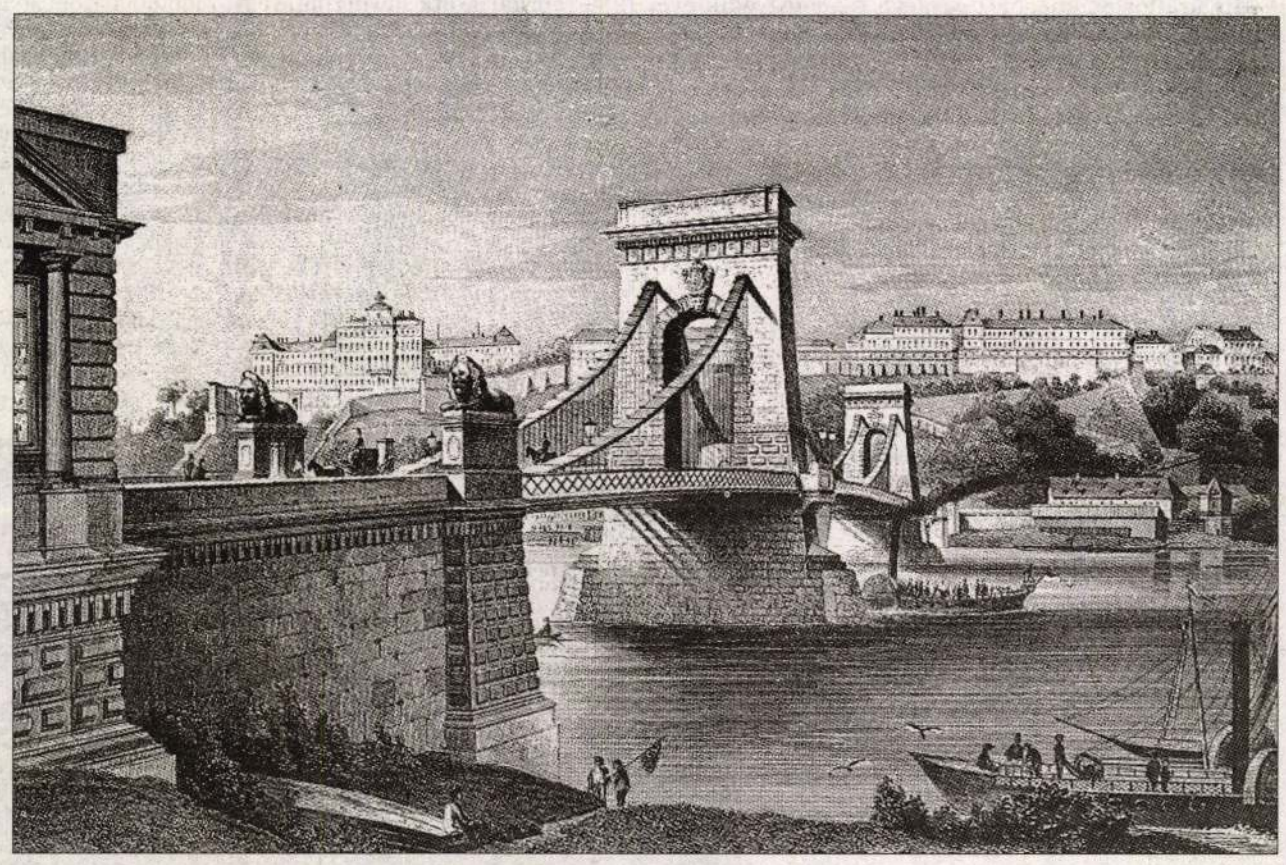

Rohbock Lajos metszete

Története talán 1832-ben kezdődött, amikor *Széchenyi István* megalapította a Hídegyletet, és Angliába utazott, hogy Marlow-ban megnézze a *William Tierney Clark* mérnök által tervezett lánchidat. Hosszas küzdelem árán az országgyűlés 1836-ban megalkotta a XXVI. törvénycikkelyt, amely így rendelkezett: „Az országon keresztül folyó Duna jobb és bal partjai között szükséges szakadatlan közösülés fenntartása végett Buda és Pest városok között állandó hídnak építése határoztatik. (...) felépítésének eszközlése részvényes társaságnak feladása lesz. (...) A részvényes társaság költségén Buda és Pest között építendő állandó hídon hídvámot kivétel nélkül mindenki fizetni tartozik."

Ez utóbbi mondat a köztehervíselés megvalósulásának – s így a polgári átalakulásnak – egyik első lépését jelzi, hiszen rést ütöttek a nemesi adómentességen. (Nem szabad elfelejteni, hogy ezt a törvényt maga a nemesség hozta.)

Két hídavatás

Az építés előkészületei 1839-ben elkezdődtek, de az ünnepélyes alapkőletételre – a Duna medrében kialakított, gerendákkal biztosított „fülkében" – csak 1842. augusztus 24-én került sor. (Az esemény *Barabás Miklós* híres festményén is megcsodálható; szerepel rajta a kor valamennyi nevezetessége.) Tervezője a már említett W. T. Clark, kivitelezője – különös véletlen! – a névrokon *Adam Clark*. A minél kevesebb pillér elérése érdekében a háromnyílású lánchídtípust választották. Az építőanyagok mindenfelől érkeztek: cement Horvátországból, mészkő Sóskútról és Vácról, gránit Mauthausenből, faanyag Szlovéniából, vas Angliából.

Szerkezete szerint függőhíd. A két mederpilléren álló, diadalív formájú kapuzaton átfűzött kettős láncok végeit a partokon föld alatti lánckamrákban rögzítették, föléjük leterhelő kapuépítményeket emeltek. A járdákat az úttesttől rácsos vas vázkorlát választja el, amelyre díszkandelábereket tettek. A hídfőket oroszlánok – *Marschalkó János* művei – vigyázzák. Nyelvük valóban nincs, de az alkotóról terjesztett romantikus legendából – miszerint felismerve hibáját öngyilkos lett – semmi sem igaz.

A kormány 1870-ben hétmillió forintért megvette, amint arról a budai hídfő bal oldali felirata is tudósít; *I. Ferenc József* országlása és *Andrássy Gyula* miniszterelnöksége idején a híd az 1870. évi X. tc. alapján kötött, 1870. évi XXX. tc. által jóváhagyott szerződés folytán megváltatott. 1870. június 30-án éjjel 12 órakor a magyar állam tulajdonába került.

A híd hossza 380 méter. Vasszerkezetét 1913-ban nagyobb teherbírásúra cserélték. Világháborús sorsáról így tudósít minket az 1949-ben a pesti oldalára felvésett szöveg: „1945 januárjában a fasiszták Budapest többi hídjával együtt a Lánchidat is lerombolták. Egy hónappal később a győztes Vörös Hadsereg felszabadította a fővárost és hamarosan az egész országot. A magyar népi demokrácia négy és fél év alatt a háború és a fasizmus pusztítását jóvátette, ezt a hidat is újjáépítette." S vele szemben még mindig olvashatjuk *Gerő*, a hídverő dicsőségét, ekképpen: „Újjáépült a 3 éves népgazdasági terv 20 hónapja alatt. Hirdesse ez a híd is a felszabadított nép teremtőkészségét, a magyar munkás, mérnök és tudós alkotóerejét és munkalendületét!" A pillérkapukat 5,40-ről 6,45 méterre szélesítették, hogy két busz elférjen egymás mellett. A négy vámszedőházat is ekkor bontották le, és mindkét hídfőnél körforgalmat alakítottak ki. A századik évfordulón, 1949. november 21-én avatták fel újra.

Az alagutat 1856-ban adták át, terveit Clark Ádám készítette. A kedves történetet, amely szerint ide tolják be éjszakára a hidat, bizonyára mindenki mesélte már gyermekeinek. (Sokáig én is elhittem.)

Széchenyi

Mondhatni évezredes álom a szélesen – hajdan talán kéken – hömpölygő Duna partjainak összekapcsolása. A római korban már épült egy híd, nagyjából az Árpád híd helyén. A 16. századtól hajóhidak biztosították az átkelést. Ezeknek a fő baja az volt, hogy a hajók áthaladásához ki kellett nyitni, jégzajláskor el kellett bontani őket. Ezután maradtak a csónakok.

Ha befagyott a folyó, gyalog vagy szekéren lehetett átjutni a túloldalra. Többen is terveztek állandó hidat Pest-Budára: királyaink közül például *Zsigmond*, *Mátyás*, *II. József*. (Lám, ilyen a történiánk; az első tervek után a megvalósításra 500 évet kellett várni. Mátyást, híd híján, a Duna jegén voltak kénytelenek megválasztani kortársai.) *Vásárhelyi Pál* a londoni Tower mellettihez hasonló, de szétnyitható hidat álmodott. Végül aztán jött Széchenyi, aki nem érte be az álmodozással, tervezgetéssel, hanem cselekedett.

Az első ösztönzést neki is egy személyes bosszúság adta. 1821 januárjában apja temetésére sietett a Dunántúlra, de Pesten rekedt a jégzajlás miatt. Ekkor mondta: „Egyévi jövedelmemet adnám, ha Buda és Pest között híd létesülne, és én, bár valószínűleg sohasem fogok Pesten lakni, soha egy krajcár kamatot, vagy éppen visszafizetését nem fogom kívánni. A gondolat, hogy hazámnak jelentékeny szolgálatot tettem, teljesen kártalanítani fog." E pátosszal mondott szavakban az az izgalmas – okulásul mai hencegőknek –, hogy ez az ember valóban így is gondolkodott; amint azt egész életével bizonyította.

Kezdetben sokan ódzkodtak az ötlettől, aminek két oka volt: a félelem az árvíztől, valamint a pénzhiány. Abban sem jutottak dűlőre, hány pillérre s hová építsék.

Széchenyi az angliai tanulmányút után itthon igyekezett népszerűsíteni elképzeléseit. Ma úgy mondanánk, komoly marketinges tevékenységet végzett, amelyben segítségére volt a legkedveltebb *Habsburg, József* nádor is. A lendő híd végre összekötné az ország két felét, kedvezne a kapcsolattartás mellett a kereskedelemnek is. Nem utolsósorban pedig hozzájárulna a két szomszédos város, Pest és Buda egyesüléséhez. Talán nem túl merész dolog azt állítani, hogy Budapest fogantatásának pillanata a Lánchíd elkészülte volt.

1838-ban jött létre a szerződés egy „kétoszlopú, minden célra és teherre számított, s így a szakadatlan közösülésre alkalmas" lánchíd – William Tierney Clark tervei szerinti – felépítésére. Addig persze sok csatát kellett megnyerni, többek között az országgyűlésben. Állítólag akadt képviselő, aki már meglehetősen idős lévén, a híd ügye ellen szavazott, mondván, minek neki arra a kis időre.

Széchenyi mindvégig a saját személyes felelősségének érezte az ügyet, s naplóbejegyzései is utalnak rá, mennyire fontos volt neki mindaz, ami az építéssel kapcsolatban történik. 1835. január 9-én írta: „Híd. Hogy fölvegyék-e, vagy sem (tudniillik a kérdés azonnali megvitatását az országgyűlés napirendjére). Nagy többséggel átmegy." Négy nappal később: „Híd a kerületi ülésen. A fizetés elve nagy többséggel átmegy. Mindenki ámul – győzelem óriási. Az ülésen sokan dicsérnek. (...) Nagy hazafi. Világos Pista – ezek a neveim."

Az alapkőletétel napja igazi megdicsőülése volt, kiderül azonban, hogy nem a népszerűség kedvéért cselekedett; a tiszteletére készülődő fáklyásmenet kifejezetten zavarja. „Felkísérem Tierney Clarkot. Ő is és Adam is dohányszelencét kap. Az alapkőletétel ceremóniája jól folyt le! (...) Fáklyák jönnek. *Kiss* beszél... nem vagyok otthon. Lassanként elvonulnak. *Kossuthhoz* mennek. Ő engem magasztal... Széchenyi, híd etc. Éjfél után hazasompolygok."

A végzet azonban többször is közbeszólt. 1848 nyarán – amikor a politikai események alakulása miatt Széchenyit önvád gyötri, hogy a nemzet a pusztulásába rohan, s ennek ő is okozója –, július 18-án leszakad az egyik lánc, amikor éppen a helyére próbálják tenni. A lezúduló vastömeg felborítja a csónakot is, amelyből a gróf a munkálatokat figyeli. Noha a sportos férfi (pedig ötvenhét éves) könnyedén partra úszik, baljós előjelet lát az esetben. Úgy hiszi, a híd sosem készül el, itt áll majd torzóként a Duna közepén, s ő nem láthatja élete egyik legnagyobb álmának megvalósulását. (Ez utóbbiban igaza lett, hiszen 1848 szeptemberében Döblingbe szállítják, s ott is marad haláláig.)

A történelem

Szerb Antal szerint a Lánchíd hangulatában téli. Ennek fő oka, hogy azelőtt télen nem volt itt híd, hiszen a hajóhidat – amelynek közepén aranyos köntösben ült *Nepomuki Szent János* szobra – elbontották a hideg beállta előtt. „Ha nem fagyott be, csak zajlott, egészen Bécsig kellett felkerülnie annak, aki mondjuk a Krisztina téren akart vacsorázni" – írja Szerb a Budapesti kalauzban.

Amíg a hidat a részvénytársaság üzemeltette, csak pénzért lehetett átmenni rajta. Az egyik oldalon megvásárolta az ember a hídbárcát, a túloldalon leadta. Ezekből a bárcákból több is forgalomba került 1918-ig, a vám megszűnéséig. Az első hídbárcák – értelemszerűen – csak a Lánchídra voltak érvényesek, a későbbieken már ilyen feliratot találunk: Budapesti államhidak. Az elsőn aranyszínben a Lánchíd képe, az előtérben kis csónakos a Dunán. Volt lyukas is, továbbá hatszögletű, koronás kis címerrel, felirattal: Budapesti Magyar Királyi Államhidak-bérlet.

Ágai Adolf így ír erről Utazás Pestről Budapestre című könyvében: „Én csak akkor megyek át Budára, mikor ott nincs dolgom. Elém is vág mindahány, tolnak jobbra-balra, mialatt a kőpárkányon fényesre sikálom a rézbárcát, hogy a súrlódás által meghevült érckarika (háromszög vagy kocka) szinte süti a kezemet." (A hajdani vámbódékat ma már csak a Szabadság híd pesti oldalán megőrzött kettő idézi.)

Az első kocsi még az átadás előtt, 1849. január 1-jén haladt át rajta. A koronát vitte Budáról Debrecen felé. A szabadságharc alatt többször fel akarták robbantani a még el sem készült hidat, magyarok és császáriak egyaránt. Szerencsére sikertelenül. Az egyik kísérletet maga Clark akadályozta meg a lánckamrák elárasztásával.

1874-ben 33 ezer ember kelt át a két városrész között, 70 százalékuk a Lánchídon gyalogosan. (A többiek csónakkal.) A forgalom többször változott az idők folyamán a többi híd átadásával, drasztikusan azonban a metró megnyitása csökkentette. 1970-ben 147 ezren, 1989-ben 57 ezren vették igénybe. Ezt ugyan nehezen hiszi a csúcsforgalmi dugóban Buda vagy Pest felé lassan pöfögő autós, a két szám közötti különbséget azonban a buszközlekedés visszaszorulása okozza.

A Lánchíd névadója lett egy tüntetéshez kapcsolódó lövöldözésnek, amely 1918 októberében történt, s főleg a kommunista történészek hivatkoztak rá a Monarchia kegyetlen államrendszerének jelképeként. A második lánchídi csatáról sokáig csak suttogtunk, de mára sem épült be eléggé a köztudatba: a nyolcvanas évek közepén békés tüntetőkkel úgy számolt le *Kádár* rendőrsége, hogy amikor a Buda felé tartó tömeg felért a hídra, az egyenruhások lezárták a két végét, s aztán gumibottal ütöttek-vágtak, kit hol értek. Erre emlékezve is néztük sokáig bosszankodva, hogy a rendszerváltás dacára nem tűnt el a búzakalászos, vörös csillagos címer a kapuk fölül. Először csupán letakarták (talán bíztak benne, hogy újra aktuális lesz?), de végül, nagy sokára, felvésték az igazi magyar címert az Árpád-sávval, kettős kereszttel, hármas halommal és a Szent Koronával.

Sok mást is látott az öreg híd, amiknek felsorolása is meghaladná szűkre szabott kereteinket. Elég, ha a pesti oldalon hajdan az ország valamennyi vármegyéjéből összehordott földből emelt koronázódombra utalunk, ahonnan Ferenc József a négy égtáj felé vágott kardjával, s maga sem hitte, mi mindent szabadít majd erre a jobb sorsra érdemes hazára. A teret *Rooseveltről* nevezték el, akinek annyi köze van Budapesthez, hogy Jaltában nagylelkűen az oroszoknak adta, valamint légierejével párszor jól megszőnyegbombázta. Úgy érzem, a Széchenyi tér elnevezés szerencsésebb lenne, már csak az Akadémia szintén itt található épülete miatt is. Ezzel némiképp beteljesülhetne az az óhaj, amely a budai hídfő jobb oldali oroszlánja mellett olvasható: „Isten áldása legyen e művön, s alapítóinak emlékezete éljen a hazában!"

A marlow-i testvér

■ Veress Kata

Évekkel ezelőtt, amikor először hallottam arról, hogy valahol Angliában létezik a mi Lánchídunknak egy elődje, vettem fel útiterveim hosszú álomlistájára Marlow városát. Ám mivel az álmok arra valók, hogy időnként megvalósítsuk őket, s mert ez a kisváros Londontól nem messze fekszik, és én nemrég éppen az angol fővárosba készültem, tudtam, hogy álomlistámról egy tételt ki fogok pipálni.

A Paddington pályaudvarról egyórás vonatozás és átszállás után jutottam el a Temze-parti kisvárosba. Eltéveszteni sem lehetett, mert innen már nem megy tovább a vonat, hanem óránként fordul. Az állomás fotókkal illusztrált várostérképe szerint – mint vidéken oly sok helyütt – a templomtornyot kellett irányzékul vennem. Jellegzetesen angol, vöröstéglás kertes házak, a főutca és egy folyóparti liget mellett elhaladva, tízperces séta után bukkant fel a templom s mellette utam célpontja.

Kicsinyke a marlow-i függőhíd nagy testvéréhez, a Lánchídhoz képest. Vadlibás, vadkacsás, idilli hangulatú folyópartokat köt össze. Tán a vidék békés voltából fakad, hogy az autósok mindkét szűk pillérkapunál lámpa nélkül is udvariasan kivárják, hogy a szembejövő áthaladjon.

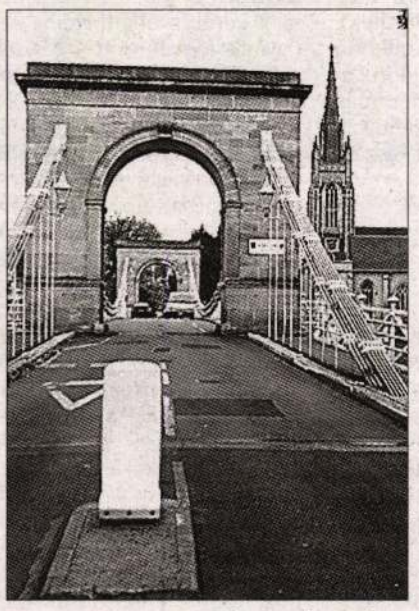

A szerző felvétele

A város 1227-ben épült, egyre nagyobb forgalmat bonyolító fahídja 1828-ban összeroskadt. Akkor bízták meg *William Tierney Clark* mérnököt, hogy tervezze meg és vezesse le egy új híd építését. A 235 láb (egy láb 0,3048 méter) hosszú függőhíd 1832-re készült el. Azóta csak egyszer, 1965-ben újították fel.

A marlow-iak városuk hídjának leírásakor nem felejtik el megemlíteni, hogy az angol mérnök eredetileg négy hidat tervezett (a hammershmith-it, a shorehamit, a marlow-it és a leghosszabbat, a budapestit), amelyek közül csak a marlow-i és a budapesti maradt fenn. Utóbbiról tudják, hogy *Széchenyi István* gróf a marlow-i hidat látva bízta meg William T. Clarkot a Duna felett megépítendő, nagyobb híd tervezésével. Tudják továbbá, hogy a mérnök névrokona, *Adam Clark* végezte a kivitelezést, hogy a római idők óta a Lánchíd volt az első állandó híd Bécs alatt, hogy 666 láb hosszúságával egy ideig a világ leghosszabb függőhídjaként tartották számon, s hogy miután a második világháborúban lebombázták, az eredeti tervhez hűen építették újjá.

A két híd különleges kapcsolatáról nem könnyű megfeledkezniük a helyieknek: az idén, miután a Gróf Széchenyi Ödön Hajózási és Jacht Egylet egyik jachtja 25 napos, 2300 kilométeres vízi és kisebb szárazföldi út megtétele után eljutott Marlow-ba, a korábbi mellé újabb emléktábla került a Budapesthez fűződő szálak megerősítéséül.

A Széchenyi lánchíd máig élő üzenete: ne kompország, hídország legyünk

Százötven esztendő Pest és Buda között

A legnagyobb magyar, gróf *Széchenyi* István kitartása kellett hozzá, hogy a reformkorban végre testet öltsön sokak régi álma: az állandó híd Pest és Buda közt. Széchenyi angliai tanulmányútján találta meg a híd megtervezésére alkalmas mérnököt, William Tierney *Clarkot,* akinek marlow-i Temzehídja volt az „ajánlólevele". *Sina* György bécsi bankár lett a hídépítő részvénytársaság vezetője (róla mintázta *Jókai* Az arany ember főhősét, *Timár* Mihályt). Ha lassan is, de haladtak a dolgok. Az uralkodó szentesítette az 1836:XXVI. tc.-et a Lánchíd építéséről, „Clark Vilmos Tierney" megrajzolta a terveket, a Széchenyitől már 1834-ben hazánkba csábított *Clark* Ádám pedig nekilátott a kivitelezésnek.

A Széchenyi lánchíd még múlt századi pompájában

Folyt a szorgos munka, amelyet Clark Ádám és a hívására jött angolok vezettek, kik közül sokan végleg letelepedtek nálunk. Az egyetlen „üzemi baleset" az utolsó láncszakasz beemelésekor történt, 1848. július 18-án a felvonólánc elszakadt. Egy munkás meghalt, sokan a Dunába estek, köztük maga Széchenyi, aki ekkor már közlekedésügyi miniszter. A legnagyobb magyar rossz jelnek tekintette a balesetet, egyesek szerint ez is hozzájárult lelkiállapotának romlásához, ami végül a döblingi elmegyógyintézetbe juttatta. Nem is kelt át soha az 1849. november 20-án felavatott, háromnyílású, kőpilléres, merevítőtartós, klasszicista stílusú függőhídon, amely 1899 óta az ő nevét viseli.

A Lánchíd teljes hossza 380, szélessége 14,5 méter, ebből a kocsiút 6,45 méter. A híd vasszerkezete 5194 tonna. A mederpillérek 48 méterre emelkednek a Duna „nulla vízszíne" fölé, ám a budai mélyebbre nyúlik lefelé, mivel ott a teherbíró altalaj mélyebben található. Építészetileg egyébként pillérnek számít a két hídfő is, amelyeknek lánckamráiban rögzülnek a tehertartó névadó láncok, szám szerint kétszer kettő a jobb, illetve a bal oldalon. Egy-egy „láncszem" valójában lemezköteg, amely 36 cm magas, és a szegecseknél, ahol a „szemek" találkoznak, 70 cm vastag. A mederpillérek tetején vannak a láncnyergek, amelyeken a súly a pillérekre nyomul. A láncokról az egymástól 3,6 méterre sorjázó függesztővasakon lóg a hídpálya. A *Marschalkó* János faragta négy kőoroszlán 1850 óta őrzi a felhajtókat. Az építés költsége 4 412 628 pengő forintra rúgott.

A pillérek burkolatát és jégtörő éleit mauthauseni gránitból faragták. A vasöntvények és -láncok Angliából származtak, a lehorgonyzó vastömböket Bécsből rendelték meg, a keresztmerevítőket *Andrássy* György dernői vashámorában készítették.

Ma nem azt a hidat láthatjuk, amelyet Clark és Széchenyi épített. A megnövekedett forgalomtól mind veszélyesebben kilengő hidat 1913–15-ben *Beke* József, *Gállik* István és *Kherndl* Antal tervei alapján megújították. Az új vasszerkezet Diósgyőrben készült, a kivitelezés ugyancsak magyar munka. A megújult híd zömökebb az eredetinél. Megvastagodtak a láncok, a keresztmerevítők. A két hídfőpillért a lánckamrák megerősítésére öt-ötezer köbméter betonnal megnagyobbították – lefelé, úgyhogy ebből nem látszik semmi.

A Lánchíd osztozott a magyarság sorsában: 1849. január 1-jén *Bónis* Sámuel kocsija hajtott át először a még csak félkész hídon, amely a koronát menekítette *Windischgrätz* közeledő csapatai elől Debrecenbe. *Hentzi,* Budavár osztrák parancsnoka nevezte a Lánchidat a világ nyolcadik csodájának, de ez nem akadályozta meg a császáriakat abban, hogy *Görgey* diadalának hajnalán *Allnoch* ezredes személyében kísérletet ne tegyenek a fölrobbantására. Allnoch azonban a „merényletben" meghalt, a hídban minimális kár esett. Az avatáskor, százötven éve a hóhér *Haynau* kelt át elsőként a hídon.

Sajnos 96 évvel később a náciknak „sikerült" a pusztítás: 1945. január 18-án reggel hétkor robbantották fel a pesti hídfő lánckamráját. A tartás megszűnt, a Dunába rogyott a hídpálya, amelyet már amúgy is ronccsá lőtt a szovjet tüzérség. A *Sávoly* Pál, *Méhes* György és *Faber* Gusztáv tervei alapján újjáépített híd annyiban változott meg, hogy elmaradtak a vámszedőházak, létesült viszont villamosalagút a pesti hídfőben, illetve gyalogos-aluljáró a budaiban. Az átadás a híd centenáriumán, egy másik hóhér, *Rákosi* Mátyás jelenlétében történt. A híd történetében 1973 tavaszán volt az utolsó nagy rekonstrukció.

A diktátorok elmúltak, Széchenyi lánchídja áll. Összeköti egységes fővárossá a két partot, és jelképesen is a legnagyobb magyar győzött vele. Százötven éve nem született olyan ember, olyan magyar, akinek ne tetszene, aki ne szeretné. A mű azt üzeni ma is, hogy hazánk ne kompország legyen Kelet és Nyugat közt, hanem hídország.

Nyiri János

Halász Csilla kapta a Mihályfi Ernő-díjat

Huszonnyolcadik alkalommal ítélte oda a Magyar Nemzet szerkesztőségének vezetősége a Mihályfi Ernő-díjat. Ebben az elismerésben évről évre a szerkesztőség azon fiatal újságírója részesül, aki a díjazás esztendejében cikkeivel figyelemre méltó, kiemelkedő teljesítményt nyújtott. Az idei díjjal a lapvezetés a gazdasági rovat munkatársát, *Halász* Csillát jutalmazta. *Somogyi* József Kossuth-díjas szobrászművész plakettjét és a pénzjutalmat – az 1972-ben elhunyt főszerkesztő fia, dr. *Mihályfi* János jelenlétében – péntek délután bensőséges háziünnepség keretében nyújtották át a kitüntetettnek.

A víziló és a bálna közeli rokonok

A látszat néha csal

A bálna legközelebbi élő rokona a víziló – állapították meg japán kutatók a két emlős genetikai jellemzőin alapuló tanulmányukban, amelyet az amerikai tudományos akadémia kiadványa adott közre. A tokiói műszaki intézet kutatói az öröklődésben szerepet játszó kromoszómák alkotóelemeit vizsgálták. Ezek egybevetésével a különböző külső ellenére is meg tudják találni a közös eredetet, írja az MTI. Az új azonosítási mód az állatfajták osztályozásának teljes átalakításához vezethet, hangsúlyozzák a kutatók. A bálnák és a patás állatok kromoszómáinak az összehasonlítása nyomán megállapítható, hogy ezek a tengeri óriás emlősök – akárcsak a delfinek – közelebb állnak a tehenekhez, a tevékhez és a disznókhoz, mint a lovak vagy az elefántok.

Pandaparadicsom Atlantában

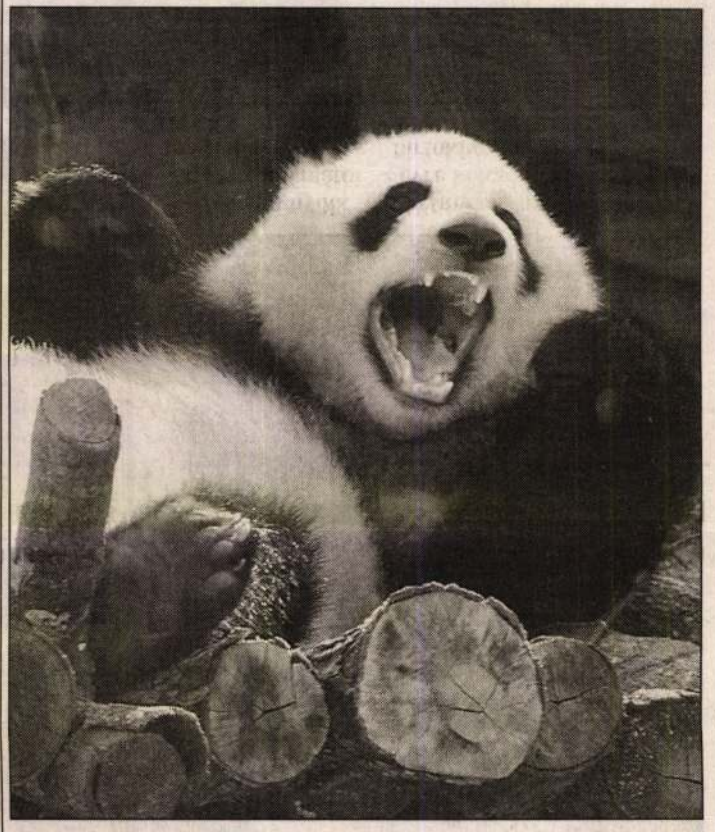

Atlanta állatkertjében ma nyílik az a hétmillió dollárért megépült óriáspandalak, amelyet a Kínától tíz évre kölcsönkapott Lun Lun (képünkön) és társa, Jang Jang vesz birtokba REUTERS-FOTÓ

NÉVNAP

Jolán **és** ***Emiliána***
nevű olvasóinkat köszöntjük ma.

A Jolán görög, magyar név, jelentése: a viola virága; jó leány. A hercegnők, királynék viselték. II. Endre – Gertrud királyné halála után – második felesége, a Courtenay görög hercegnő is a Jolán névre hallgatott, és leányuk – aki később Jakab aragóniai király felesége lett – is ezt a nevet viselte. IV. Béla királyunknak is volt egy Jolán nevű leánya, Jámbor Boleszlav kálisi herceg felesége, akit példás életviteléért az egyház boldoggá avatott. Mint irodalmi figura, Dugonics András Etelka című regényében találkozni e névvel, amit az Árpád-kori témához a szerző a magyar Jóleánból és a görög Jolanthából alkotott.

Az Emiliána latin eredetű név, jelentése: az Aemilius nemzetségből származó. Ez a szép női név nálunk igen ritka.

Olivér, Mária **és** ***Kolumbán***
nevű olvasóinkat köszöntjük vasárnap.

Az Olivér latin eredetű név, jelentése: olajfaültető. A mindennapi életben ritka. A könnyűzene idősebb kedvelői bizonyára emlékeznek a jóképű, szép hangú énekesre, Lantos Olivérre. Mint irodalmi figurával, Dickens regényének – Twist Oliver – címszereplőjeként találkozhatunk, Abafi Olivér pedig Jósika regényének címadó hőse, a Roland-énekek egyik fő alakja Olivér lovag.

A Mária a gyakori nevek közé tartozik, s az évnek nincs olyan hónapja – kivéve júniust –, amelyben két vagy három alkalommal ne ünnepelhetnénk. Ma az egyház Szűz Mária bemutatására emlékezik.

A Kolumbán latin név, jelentése: galamb.

A civil szervezetek készek a tehervállalásra

Fából készült kisvonat, kézi szövésű textilszőnyeg, biodzsem, malátás rozskenyér. Néhány termék azok közül, amelyekre a Pesti Vigadóban rendezett árubörzén bukkanhatunk. Az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány támogatásával működő, megváltozott munkaképességű és hátrányos helyzetű munkavállalókat foglalkoztató szervezetek seregszemléjén huszonnégy alapítvány és vállalat képviseltette magát. A kiállítás demonstrációs célzattal született, bizonyíthatja, hogy a civil szervezetek jelentős terheket készek és képesek vállalni a társadalom szociális és foglalkoztatási problémáinak megoldásában – tudtuk meg *Nemoda* Istvántól, az OFA szakmai igazgatóhelyettesétől.

Az OFA 1992–97 között 2,2 milliárd forinttal támogatta a civil szervezeteket. **(magyar)**

VÁRHATÓ IDŐJÁRÁS

	SZOMBAT				VASÁRNAP				HÉTFŐ			
	ÉNY	DNY	ÉK	DK	ÉNY	DNY	ÉK	DK	ÉNY	DNY	ÉK	DK
Fronthatás	HIDEG	HIDEG	HIDEG	HIDEG	HIDEG	HIDEG	HIDEG	HIDEG	HIDEG	HIDEG	HIDEG	HIDEG
Éjszakai/nappali hőmérséklet	-2/0	-2/1	-1/-1	0/3	-3/1	-5/-2	-7/-2	-5/0	-5/-2	-6/-3	-6/-3	-3/0

Időjárási körkép

	Szombat		Vasárnap		Hétfő	
ATHÉN	felhős	20	változó	21	változó	22
BÉCS	borult	1	havazás	-1	változó	1
BRÜSSZEL	felhős	4	változó	6	változó	7
ISZTAMBUL	esős	18	felhős	17	változó	18
JERUZSÁLEM	változó	28	változó	28	változó	28
LONDON	változó	7	változó	10	változó	12
LOS ANGELES	felhős	19	változó	19	napos	22
MIAMI	változó	27	változó	26	változó	27
MOSZKVA	borult	-7	változó	-5	változó	-6
NAGYVÁRAD	borult	1	felhős	3	borult	4
NEW YORK	borult	16	felhős	18	változó	17
PÁRIZS	felhős	5	változó	5	változó	6
POZSONY	havazás	1	havazás	0	változó	0
PRÁGA	hózápor	-2	havazás	-2	hózápor	0
RÓMA	esős	12	zápor	11	esős	10
SYDNEY	változó	22	zápor	23	zivatar	24
UNGVÁR	havazás	-1	hózápor	-2	változó	-1
ÚJVIDÉK	felhős	3	változó	2	változó	3
VANCOUVER	esős	10	borult	5	esős	4

Napkelte: 6 óra 57 perc
Napnyugta: 16 óra 02 perc

Hójelentés

Kékestető	(H)	30 cm
Bánkút	(H)	25 cm
Dobogókő	(H)	- cm
Pian Rosa	(I)	- cm
Tarvisio	(I)	9 cm
Mariazell	(A)	17 cm
Rax	(A)	10 cm
Sonnblick	(A)	110 cm
Villach	(A)	25 cm
Rogla	(SLO)	- cm
Vogel	(SLO)	18 cm
Chopok	(SK)	18 cm
Lomnici-csúcs	(SK)	32 cm
Kasprowy-csúcs	(PL)	25 cm
Sniezka	(PL)	25 cm
Omu-csúcs	(RO)	12 cm

Fontosabb telefonszámok

Orvosmeteorológia	(120 Ft/perc)	06-90304612
Távolabbi kilátások		06-90304631
30 napos előrejelzés		06-90304628
Széljelentés		06-60505055
Repülésmeteorológia	(240 Ft/perc)	06-90504002
Speciális tájékoztatás		06-90504001

Készítette: OMSZ

Bio- és közlekedésmeteorológia

Az ország nagyrészén már nem valószínű jelentősebb mennyiséget adó havazás, így a hóeltakarítási munkáktól függően javul az utak járhatósága. Az érzékeny szervezetűeknél a hidegfrontokkal együttjáró tünetek jelentkezhetnek.

Észsömör

(T)rendben mennek a dolgok.
*
Fall – a berlini fal.
*
K. u. K.-n is csomót keres.
*
Porított irodalomtörténet: Tamási Áron – Ábel tornya.
*
Presidentist: az elnök fogorvosa. **(marafkó)**

Elfogytak az üdülési csekkek

Szünetel januárig az üdülési csekkek forgalmazása, mivel elfogyott az üdültetés szociális célú támogatására és az inaktív rétegek számára biztosított idei pénzkeret – a Magyar Nemzeti Üdülési Alapítvány közleménye szerint. A rendelkezés a nyugdíjasokat, a gyermekgondozási segélyben részesülőket, a tanulókat, valamint a felsősoktatási intézmények nappali tagozatos hallgatóit érinti – írja az MTI.

Lóverseny

Tippek a szombati ügetőversenyekre
I. Carbonaro (11), Crazy Place

Robbanás a Rákóczi úton

Leleplezett grúz bűnözők

Emberölési kísérlettel, fegyverrel és lőszerrel való visszaéléssel, valamint emberrablással gyanúsítja a BRFK azt a három grúz bűnözőt, akik közül kettőt november 10-én este negyed nyolckor a II. kerületi Nyúl utca egyik házában, harmadik társukat pedig kedd este kilenc óra után a Klauzál téren fogtak el. A harmadik bűnöző Klauzál téri elfogását egy késelés előzte meg. A bejelentés szerint a többször megszúrt és megvert férfi bemenekült a 10-es számú házba. Az áldozatot a rendőrök a vérnyomokat követve találtak meg a pincében. A férfinál több millió forintot találtak, aminek eredetével – előzőleg elfogott társaihoz hasonlóan – ő sem tudott elszámolni.

A három grúz férfi közül ketten gyanúsíthatók a józsefvárosi Teleki téren lakó egyiptomi kábító-szerkereskedő elleni, októ-

MOZAIK

ÉJSZAKAI GYAKORLAT a metróban. A 3-as metró óvóhelyi jellegű berendezései, létesítményei a rendszeres és jó karbantartásnak köszönhetően üzemképesek, mivel a BKV az egyre nehezedő anyagi körülmények között is figyelmet fordít erre – állapították meg a péntekre virradó éjszaka tartott polgári védelmi gyakorlat befejezése után. Ezúttal azt vizsgálták, hogy a békeidőszak katasztrófái esetén miként nyújthat védelmet a metró.

AJÁNDÉK sérült gyerekeknek. Az Amerikai Kereskedelmi Kamara (AmCham) magyarországi szervezete – hárommillió forint készpénzt, valamint másfél millió forint értékű eszközöket ajándékozott a pásztói sérült gyermekeket nevelő intézménynek. A pásztói óvoda, általános iskola és diákotthon 160 gyermeket oktat, gondoz, a gyerekek egy része

GYERMEKÁLDÁS Blaireknél. A csütörtök késő esti londoni híradók vezető hírben jelentették: anyai örömök elé néz Cherie Blair, a brit miniszterelnök felesége. A házaspárnak már három gyermeke van, a 15 éves Euan, a 14 éves Nicky és a 11 éves Kathryn. Cherie Blair bár 45 éves, fel sem merült a családban, hogy esetleg lemondjanak a nem várt kis jövevényről.

TŰZ ÜTÖTT KI eddig tisztázatlan körülmények között péntekre virradóan a Budapest Bank paksi kétszintes székházában. A tűzoltók rövid idő alatt lokalizálták, majd eloltották a lángokat. A kétszintes ház tetőszerkezete égett, a lángok átterjedtek az épület alsó szintjére is. Oltás közben az emeletre vezető lépcső leszakadt, és egy tűzoltó súlyos, de nem életveszélyes sérülést szenvedett. Az anyagi kár tetemes. A

Clark Ádám

Betűzsetonvetés a Merlinben

A versenyzők az Értelmező Kéziszótárt tekintik etalonnak – Jordán Tamás saját tábláján folyik a verseny

Scrabble. Az angol szó egykor azt jelentette: négykézláb keresgélni valami után. Ma már viszont szinte mindenkinek az idén ötvenéves szókirakós társasjáték jut eszébe róla. Budapesten, a Merlin Színházban másfél éve versenyezni is lehet. Minden második hétfő este.

A metrón nem honorálják a hónom alatt cipelt játéktáblát. Külön snájdig nejlonszatyrot is kerítettem pedig, hogy abba burkoljam bele, de ezzel sem dobtam megjelenésemen. Mindegy, a Merlin Színház nincs túl messze.

– Szkrebülözni jött, mi? – A pénztáros sem tűnik barátságosnak. – Na, háromszáz, de siessen, mert mindjárt kezdenek.

Szókeresztek

Fent, a színházterem előtti kávézóban már zsibonganak az emberek, az előadásra várók és a társasjátékosok. Hogy ki mire készül, az asztalából derül ki. Vagy van rajta tábla, vagy csak színházba jött. Én is leülök a csapatomhoz, jó látványosan megigazítom a táblánkat, így láttuk a szomszéd asztal játékosainál is. Biztos már jó régen ide járnak, a helyi szokásoknak nem árt engedelmeskedni.

Na lássuk. Van egy zacskó betűzseton, azokból kell majd húzni, a húzott hét kis zsetonból pedig szavakat kirakni. Minden zseton pontot ér, így jön ki a szó értéke, aztán keresztezni kell a szavakat. Mindezt azért, hogy a végén mindenféle rafinált megoldással amolyan nagyon primitív keresztrejtvény alakuljon ki, mi pedig közben jót szórakozzunk. Csak menni fog.

A társasjátékozó jellegzetes állatfaj. Történő fény ragyog a szemében, és mindent nagyon logikusan szemlél. A mellettünk ülő család tízéves Tomikája például szépen ábécésorrendbe rakta a betűket (dicséret begyűjtve), úgy várja a játék kezdetét. Nyugodtan ülnek, a jegy bármikor felmutatható pozícióban lapul zsebükben, fölényesen szemlélik a még csak most készülődőket. Kérdezősködnék, de a szervező nincs itt. A játékvezetőt (mert nemcsak egyesével fogunk játszani a táb-

aki nemsokára jön, állítólag nem nehéz megismerni, jó nagy.

Kisvártatva tényleg jön felfelé a lépcsőn, akkora jó nagy, hogy egy fikarcnyi kétségem sincs kiléte felől. Ő *István György,* a Rejtvényfejtők Országos Egyesületének elnöke, ma este showman is. „Szevasztok, mindjárt kezdünk, csak beüzemeljük a számítógépes közvetítőt."

Úgy érzem magam, mint egy nemzetközi rangú bridzsversenyen. Körben lambéria, kávézóasztalok, kis színpad, mindenfelé monitorok mutatják az eredményt, most még mindenkinek nulla pont. Mi vagyunk a hetes asztal. Az szerencseszám, a sárkány fejei, a hét napjai, a gonoszok, már éppen kezdenénk élcelődni a szerencsés csillagzatunkon. Hamar kiderül azonban, kik is ülnek a nyolcas asztalnál: a Mensa HungarIQua tagjai. Az ugyebár olyan klub, ahova okos embereket vesznek fel, aszerint, hogy milyen okosak. Ezek az Agy Sándorok aztán különböző rendezvényeken jó nehéz feladványokat vágnak széjjel borotvaéles elméjükkel. Ütemesen csapkodni kezdem öklömmel a tenyerem. Na jól van, most figyeljetek, lesz itt alázás.

A győztes a „faváz"

A dobogón nagy tábla, olyan, mint a mienk, rajta kis fachok a nagy fa betűzsetonoknak. István György előkerül, számítógép beüzemelve, csapjunk a lovak közé. Húz hét betűt, mindenki húzza ugyanazt. A csapatok összedugják fejüket, mi kirakjuk: „faváz". Mindenkit lefőztünk, a nyolcas asztal minden IQ-ját igénybe veszi, hogy lecserélje szavát a miénkre. (Mindig annak a szava marad a táblán, aki a legtöbb pontot érte el, de mindenkinek a saját pontja számít, hogy értelme is legyen versenyezni.) Második kör, rakunk: „tábláz". Marad. Játszik a csapat, minden ellenfél cserél, mi meg mosolyogva nézzük. Már legalább tíz ponttal vezetünk.

Harmadik kör, csattanós válasz a nyolcas asztaltól: „gyű". Állítólag benne van az etalonnak tekintett Értelmező Kéziszótárban, kénytelenek vagyunk elfogadni. Azt jelenti, hogy „menjetek, lovak",

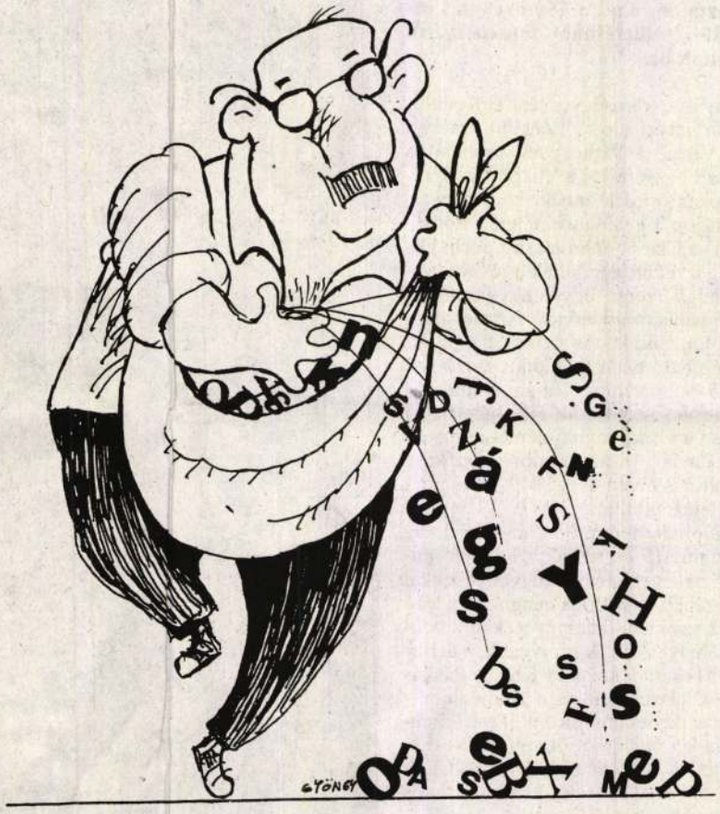

GYÖNGY KÁLMÁN KARIKATÚRÁJA

tájszólásban. Sőt mivel jó helyre tették, keresztbe-kasul vagy negyven pontot hoz nekik a konyhára. Ennyit a vezetésünkről. Egyre gyakrabban ismétlődik meg ez a malőr, végül aztán visszacsúszunk a kezdőktől még mindig elfogadható tizenkettedik helyre. Pedig olyan szavakat is alkotunk, mint az állítólag szinte példátlanul hosszú „táblázatos".

A hangulat egyre fesztelenebb. István György csokitojásokat dobál az egyes körök győztes asztalainak, néha családiasan lefagy a számítógép, fondorlatos agyak kattognak, két óra múltán sem lankad senki (csak mi). Erre szükség is van, mert a kiszabott másfél perc kevés a gondolkodásra. Ak[illegible]

zen tartja magát a tempóhoz. Tíz óra után valamivel végül kihirdetik az utolsó kör és az egész este győztesét. A Mensa IQ-tündérei sokadszor hódították el a trófeát, és vele az egy-egy jutalomszínházjegyet a Merlinbe.

– Így szokták: Kösz, Józsikám, csak a kólámat – szusszan a pincérnek István György, mellénk ülve. – Ritkán lehet kifogni rajtuk. Néha panaszkodnak is kezdők, hogy nem sportszerű egy agyi teljesítmény alapján összeválogatott csapattal indulni ilyen versenyeken, de egyrészt vannak köztük nem klubtagok, másrészt őket is sokszor legyőzték már. Ilyen ez a játék.

István György nemcsak scrabble-ben jeleskedik. Tizenhat éves korában már nevet szerzett magának a rejtvényfejtő csapatok körében. „Fireszként", Fiatal Rejtvényfejtők Szövetségeként emlegették egy barátjával az országos csapatbajnokságokon. Huszonhárom évesen világbajnokságon indult, huszonhatodik évére pedig mindent elért, amit a honi rejtvényfejtő-társadalomban lehet. Ma ő a Rejtvényfejtők Országos Egyesületének (ROE) elnöke, a scrabble-versenyek játékmestere, őszre pedig világbajnokságot szervez Budapestre.

Angolul jobb?

– Pedig a scrabble csak afféle melléktermékként oldalgott be az életembe – meséli István. – A rejtvényfejtő hétvégéken, esti kikapcsolódásként játszották sokan, akkor még az Angliából hozott változatot. Mondanom sem kell, azonnal beleszerettem. Önszerveződő alapon három éve indult az első bajnokság. A Merlin Színházba végül *Jordán Tamás* révén került, aki néhány éve egy turné során látta először. A sztori szerint először nem is igazán értette, mit akarnak a sok műanyag lapocskával, aztán azonban hajnali négyig nem tudott felállni a játékasztal mellől. A scrabble iránti szeretete annyira közismertté vált, hogy egy alkalommal a Merlin társulata hatalmas, otthon készített táblával lepte meg, óriási betűkkel. Ezt látod most a pódiumon. Eleinte egyébként még maga Jordán vezette a versenyeket, én csak később vettem át tőle a mikrofont.

A játékosok lassan elszivárognak. Mi is megyünk, Gyuri még eljön velem egy darabon.

– Persze a scrabble is jobb angolul, kevesebb fajta betű, főleg sokkal kevesebb magánhangzó van, így könnyebb variálni. A rejtvényvébén általában az angol változattal ütjük el az időt. Azt képzeld el, mikor egy szlovák, egy magyar, egy kínai és egy mexikói angol szavakon töri a fejét, egymás ellen, és ezt nevezi kikapcsolódásnak!

Tényleg furcsa egy állatfaj.

Dunai Márton

Egyéves a Parkinson Klub

Becslések szerint minden ezredik ember szenved Parkinson-kórban. E remegéssel és olykor súlyos mozgászavarral járó betegséget csak kezelni lehet, gyógyítani nem. A terápiában hatalmas sikereket értek el a honi szakemberek. A fennállásának egyéves évfordulóját ünneplő budapesti Parkinson Klub beváltotta a hozzá fűzött reményeket, tagjainak életminősége látványosan javult.

A Parkinson-kór nemcsak betegség, hanem állapot, amellyel meg kell tanulni együtt élni. Jóllehet e főként időskorban jelentkező, mozgáskoordinációs zavarral járó betegség tüneteit manapság igen eredményesen tudják (gyógyszerekkel, idegsebészeti beavatkozásokkal és mágneses kezeléssel) enyhíteni, a teljes gyógyulás azonban – a tudomány mai állása mellett – egyelőre csak vágyálom. Az orvos egyetlen lehetősége, hogy némileg csökkentse a betegek – néha több évtizeden át tartó – szenvedését. Lényegét tekintve *dr. Fazekas András* neurológus osztályvezető főorvos sem tett többet. Mégis, betegeinek életminősége az elmúlt egy esztendőben jelentősen javulni kezdett.

Mindazok, akik a háttérben valamilyen speciális gyógymódot sejtenek, közel járnak az igazsághoz. Fazekas doktor titka nem más, mint egy klub, ahol a betegek rendszeresen találkozhatnak sorstársaikkal, megoszthatják egymással (és szakértőkkel) a problémáikat. A klubalapító egy Argentínában rendezett Parkinson-kongresszuson döntött úgy, hogy a kezeléseket csoportos foglalkozásokkal egészíti ki. Az orvos kezdeményezésére tavaly áprilisban felhívást tettek közzé a fővárosi Szent István kórházban. Az első összejövetelre több mint harmincan mentek el. Jóllehet a betegek tisztában vannak azzal, hogy gyógyulási esélyük szinte a nullával egyenlő, ennek ellenére – az egészségeseket megszégyenítő erővel – nap mint nap igent mondanak az életre. Megtanultak együtt élni e betegséggel és azzal a kínnal, amit a legegyszerűbbnek tűnő mozdulatok jelentenek számukra.

Szigeti Ildikó

Lánchíd-ünnep

Megint szabadságot kap a Lánchíd – jelentette ki Schiffer János főpolgármester-helyettes azon a tegnapi sajtótájékoztatón, ahol a 150 éves híd június 19-i születésnapi ünnepségéről számoltak be.

A tavalyi, városegyesítési évfordulónak már helyet adott a Lánchíd, amely a budai Várral, a Várheggyel, a budai és pesti part házsoraival a Világörökség része. Sokan örültek annak, hogy a nyári mulatságon a gyalogosoké lett a Roosevelt tér, a Clark Ádám tér, a Lánchíd és az Alagút. Ezért gondolták a főváros vezetői, hogy évente legyen egy járművek nélküli napja az átkelőnek. Az idei alkalom: a Lánchíd kettős születésnapja. Az ország első dunai kőhídját százötven éve, 1849. november 20-án avatták fel hivatalosan. A második világháborúban azonban a visszavonuló német csapatok 1945. január 18-án felrobbantották; a helyreállítás ötven éve, 1949. november 20-án fejeződött be.

Hagyományteremtő szándékkal az idén június 19-én tartják a Lánchíd ünnepét – zenével, utcai mutatványosokkal és a korabeli Pest-Buda hangulatát idéző utcai árusokkal, kézművesekkel, vendéglátóhelyekkel. A szervezők – a Budapesti Fesztiválközpont Kht., a Puskás & Meskó Produkció és a Komédium – azt tervezik: délelőtt tíz órától este kilencig minden órában öt-öt tagú lovas csapat indul a híd két oldaláról. A Clark Ádám tér közepén egy századfordulós körhinta áll majd.

Pályázatot ír ki a főváros a hidat ábrázoló festmények, grafikák, fényképek és kisplasztikák készítésére. A pályaművekből az Alagútban rendeznek kiállítást. Az Alagút tetején lévő teraszon irodalmi kávéház várható, ahol írók, színészek és közéleti személyiségek az elmúlt százötven év történelméről beszélgetnek, és felolvassák az ez alkalomra született hídverseket.

A budai oldal a zenéé, a pesti a színházé, az irodalomé és a játéké. A híd történetét – a tervek szerint – élőképekkel mutatják be, s az elképzelések között szerepel egy játszóház a gyerekeknek.

A hídfőkhöz közel alkalmi hajóállomások épülnek, ahonnan a Mahart kishajói szállítják majd az utasokat a túlpartra. Napközben hat lovas kocsi fuvarozza – ingyenesen – a mulatozókat. A záró program este kilenckor kezdődik, s lesz benne tűzijáték és utcabál is.

A híd több születésnapi ajándékot kap – derült ki a tegnapi tájékoztatón. Az egyik legszembeötlőbb – a General Electric Tungsram Rt. jóvoltából – a technikailag és esztétikailag megújuló díszvilágítás. Az átkelő jubileumára a Magyar Posta emlékbélyeg és blokk kiadását tervezi. A fővárosi önkormányzat A város arcai sorozatában jelenteti meg a Széchenyi Lánchíd és Clark Ádám című kötetét.

Szemere Katalin

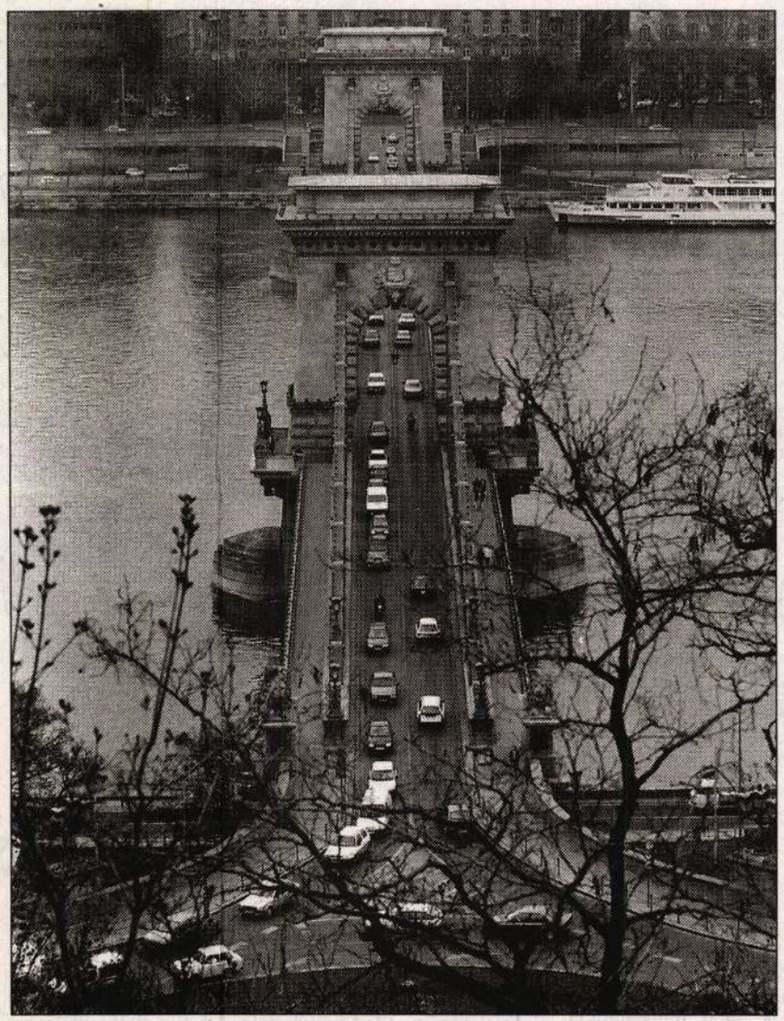

Egy napra kitiltják az autókat legidősebb hídunkról VELLEDITS ÉVA FELVÉTELE

MARGÓ

Új fények az Astoriánál

A korábbinál feleannyi áramot fogyaszt az a közvilágítási rendszer Budapesten, az Astoria Szállónál található útkereszteződésben, amelyet csütörtökön ajándékozott építője, a Thorn Lighting Hungary Kft. a Fővárosi Önkormányzatnak. A tizenhat új lámpa kisebb fényveszteségű, nem is káprázt annyira, mint a környezetében lévő régi világítótestek. Az új lámpák karbantartása tizedannyi költséget igényel. A rendszer kiépítése másfél millió forintba került.

Hídmosás szombaton

A Fővárosi Közterület-fenntartó Rt. holnap és holnapután mossa a Lágymányosi hidat. A munka reggel kilenctől délután kettőig tart, szombaton a Budáról Pestre vezető, vasárnap pedig a másik sávot zárják le. *(Munkatársunktól)*

Közös képviselők klubja

A XI. kerületben működő közös képviselők klubja április 12-én, hétfő délután négy órakor tartja következő összejövetelét a Polgármesteri Hivatal földszinti nagytermében (XI. kerület, Bocskai út 39–41.). A téma: a felújításhoz igénybe vehető, kedvezményes kamatozású hitellehetőségek, továbbá hasznos tudnivalók a társasházi mérlegbeszámoló elkészítéséről. A program meghívott vendégei: Az év legtakarékosabb társasházának járó különdíjat elnyert épület, a Kérő utca 18–20. szám alatti ház képviselői. *(Munkatársunktól)*

Százmillió a belvárosi társasházakra

Belváros-Lipótváros önkormányzata idén százmillió forintot különített el a kerületi társasházi lakóépületek felújításának támogatására. Az ingatlanok gépészeti, külső és belső építészeti, valamint egyéb tatarozási munkáinak költség-kiegészítéséért az idén könnyített feltételekkel minden társasház pályázhat. A kiírás szövegét április 12-től az V. kerületi polgármesteri hivatal ügyfélszolgálati irodájában lehet átvenni. *(N. H. E.)*

Verses előadás a Rátkai Klubban

Ma este hét órakor a Rátkai Márton Klub-

CLARK Ádám

Adam-Ádám Pest-Budán

Százhetvenöt éve, 1811. augusztus 14-én született Clark Ádám, a Lánchíd és az Alagút építője.

Évkönyv 1986. Bp. 1985

Clark Ádám

Clark Ádám nevét hiába keressük a tízkötetes „Magyarország története" című sorozatnak a XIX. század derekát tárgyaló köteteiben. Ebből azonban elhamarkodottság lenne azt a következtetést levonni, hogy történelmünknek egyik, méltán a feledés homályába vesző alakja volt. Kimaradásának oka nem lehet más, mint fatális véletlen, vagy – ha kicsit szigorúbbak vagyunk – aligha menthető figyelmetlenség. Ennek ellenére az utókor nem igazságtalan: emlékét örök időkre őrzi a Lánchíd és az Alagút közötti tér, meg persze – amíg a századok el nem emésztik őket – e két remekmívű építmény.

1811. augusztus 14-én született a skóciai Edinburgh-ban. Az apja malmokkal és gépekkel foglalkozott – valahol félúton volt a munkás és a mérnök között. A fiát hasonló mesterségre szánta, s már tizennégy éves korában elszegődtette egy londoni üzembe. Az ifjú ember ott is meg a következő munkahelyén is megbecsülte magát. Nem volt hát véletlen, hogy amikor 1834-ben egy magyar gróf a Duna kotrására való hajó vásárlásakor sokoldalú szakembert is keresett a *Vidrá*nak keresztelt szerkezet üzemeltetésére, rá esett a választás. Széchenyi István – ő volt a dunai hajózás föllendítésére Angliába utazó hazánkfia – nem csalódott benne. Igaz, mindent meg is tett azért, hogy a szülőföldjétől messzire kerülő fiatalember jól érezze magát nálunk.

Clark elégedetten írta a szüleinek, hogy nem kívánnak tőle fizikai munkát, legföljebb olyan dolgokban, amilyenekkel a különben a maga belátása szerint kiválasztott magyar munkatársai egyedül még nem tudhattak megbirkózni. Aztán a mindennap-

jairól számolt be: „Jelenleg egy kanálist mélyítünk a Dunán, kb. 16 mérföldnyire Pozsonytól, egészen a vadonban, 4 vagy 5 mérföldnyire minden falutól. Semmi sem látható, csak fák és víz. A gőzhajó hetenként egyszer halad el mellettünk ... A kabinban alszom a hajón. Reggel fél 6-kor kelek, akkorra a fűtőm már gőzt fejleszt. Olajozok és kb. 6 órakor indulunk. 7 óra körül reggelizem a fedélzeten, hogy a gép közben ne álljon meg. 12 órakor csónakba szállunk, s kievezünk árnyas házunkhoz ebédelni. Asztalunk csodálatosan szép fehér abrosszal van leterítve. Ebéd után elszívunk egy pipát, megisszuk borunkat, majd 2 órakor visszatérünk a hajóra, és dolgozunk 7 óráig."

De az idill nem elégítette ki, két év múlva a szíveslátás ellenére is hazautazott. Indulás előtt a pártfogója megkérte, hogy mondjon véleményt egy dunai állandó híd lehetségességéről. Sem Clark, sem Széchenyi nem gondolhatta, hogy „az a híd" újra összekapcsolja majd az életüket.

Időközben ugyanis megkezdődtek a Lánchíd előmunkálatai. Hosszas hazai viták után – a végül is kedvező döntést sokáig az akadályozta, hogy a kiváltságait féltve őrző nemesség inkább lemondott volna a Pest és Buda közötti állandó összeköttetésről, mintsem hogy majdan hídpénzt kelljen fizetnie – William Tierney Clark elvállalta a tervezést ... azzal a feltétellel, hogy a hidat a lehető legjobb, többnyire Angliából való anyagokból csinálják meg. W. T. Clark 1839-ben Magyarországra küldött néhány angol szakembert. Köztük Adam Clarkot is. Ez utóbbi zsebében ott volt William Tierney-nek – névrokonának – megbízása: „Uram! Alkalmazom Önt, mint ügyintézőt a vezetésem alatt létesítendő hídmunkáknál Pesten, Magyarországon. Ha munkáját megelégedésre végzi, fizetek Önnek az első évben 350 fontot, s minden következő évben 400 fontot mindaddig, amíg alkalmazottja az említett munkának."

A még mindig csak huszonegynéhány éves vendéggel ismét szerencséje volt Széchenyinek – és a leendő hídnak. Az Adamból lassanként Ádámmá gyökeresedő angol nálunk addig alig ismert energiával és pontossággal vetette bele magát a munkába. A híd fémanyagának zömét a szülőhazájából kapta ugyan, de a többit – a pillérekhez szükséges kőanyagot, különleges minőségű agyagot és temérdek szálfát – Magyarországon kellett beszereznie. Amikor végre Szlavóniában megfelelő erdőt talált, két óriási cölöpöt bárdoltatott: az egyik ott maradt mércének, a másikat magával vitte Pestre, hogy maga is ellenőrizhesse a szállítmányokat.

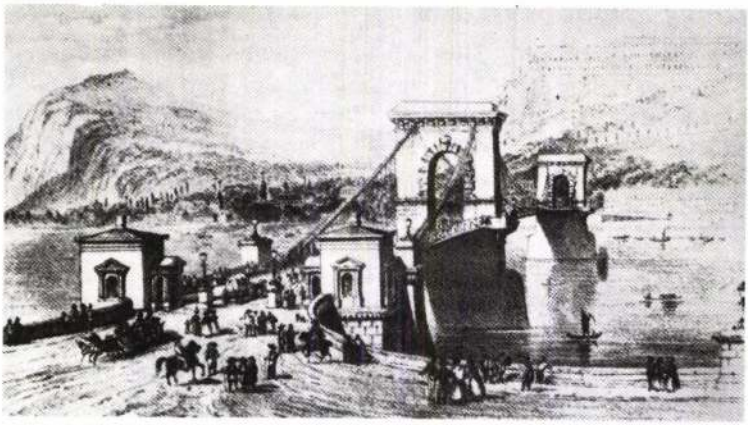

William Clark Lánchid-terve 1839-ből (G. Hawkins rajza)

A legelső cölöpöt 1840 nyarán verték le a mederbe: A pillérek helyét háromszoros gyűrűvel vették körül, a cölöpök közét keményen megtömték agyaggal, aztán kiszivattyúzták a vizet, hogy az immár száraz munkaterületen megkezdődhessen az alapozás. Tél végén következett az első próba, hogy vajon elég erős-e a cölöpépítmény. Clark márciusban ezt írta a szüleinek: „8-án indult meg a jégzajlás . . . A gáton egy magányos férfi állt, prémbundájába burkolózva . . . Ez a magányos férfi a maguk Ádám fia volt. Néhány perccel este 11 után megindult a jég . . . a fokozódó hangorkánban hatalmas dördülések közepette szinte hozzám magasodott föl . . . azt hittem, itt a vég." De a védőmű erős volt.

Az egyre-másra hangoztatott dicséretek, a megannyi elismerés könnyen elkényeztethette volna a fiatal építésvezetőt (némiképp hajlott is rá). De 1843-ban kijózanítóan kemény támadás érte. A kesztyűt maga Széchenyi vette föl, a *Jelenkor* hasábjain kelt ki a sok hirtelen vérszemet kapó rágalmazó ellen: „Miután minden sánczaibul kilöketék, végre azon gondolatra jött: a rágalomnak árnyéklatilag valami egészen új szemétdombja mögé vonulna, honnét a lánczhíd építésére helyben felügyelő másodmérnök Clark Ádám becsületessége ellen puskázhassa sár- és piszokgolyóit . . . hogy az érintett mérnök, a híd sikerülhetésén kétségbeesve – mert a zárógátak télen át vízzel megtelvék – 600.000 pengő forinttal bizony odébb állott . . . De ezen sánczaibul is rövid napi éldelet után ki lőn vetve, mert Clark Ádám úr, a hídhoz szolgáló külön kőbányák megtekintése után éppen nem mint szökevény . . . a lehető legjobb egészséggel köztünk

megint megjelent." Széchenyi azt is megmagyarázta a támadóknak és az értetlenkedőknek, hogy a cölöpkerítésen belüli területet szándékosan töltötték meg vízzel, mert a gyűrű a téli munkaszünet idején „üresen" nehezebben dacolhatott volna a folyó erejével.

De még a híd leghívebb támogatói is okoztak néha – többnyire akaratlanul – gondokat. Az anyagiak előteremtésében talán a legtöbbet magára vállaló nagybirtokos bankár, Sina György korántsem volt egyedül, amikor azt sérelmezte, hogy a két Clark roppant költséggel szinte mindent Angliából hozat az építkezéshez. A munkálatok vezetője megtalálta a középutat: a viszonylag egyszerűbb alkatrészeket a továbbiakban a magyar műhelyekben rendelte meg (például Ganz Ábrahám akkor még kicsiny üzemében, amelyik aztán részben e megrendelés okán indulhatott gyors fejlődésnek).

Több mint ezren dolgoztak a hídon. A munkások fele Pest-Budán, a többiek az ország más részein. De hiába voltak sokan, az építkezés a tervezettnél lassabban haladt. Csak 1847-ben lettek készen a pillérek, s csak 1848. március 28-án emelhették be az első óriási lánctagot. Négy hónap múlva került sor a legutolsó láncszemre. Ám akkor a csörlő szakadása miatt a vízbe zuhant a sok tonnás elem. Szerencsére emberéletben nem esett kár, az eset csak késést okozott. Decemberben már használhatták az ideiglenes hídpályát a szabadságharc katonái, néhány nap múlva pedig a császári sereg 70 000 embere és 700 ágyúja vonulhatott át rajta.

Aztán nagy veszélybe került a még nem is egészen kész alkotás. Amikor 1849 tavaszán fordult a hadi szerencse, és a magyar csapatok Buda megvívására készültek, a védők a híd felrobbantásával fenyegették a támadókat. Az ördögi terv szerencsére nem valósult meg, a robbanás csak az ideiglenes hídpálya egy szakaszát rongálta meg. A híd lelke, a láncszerkezet – többek között Clarknak is köszönhetően – épen maradt. Ismét fölvetődött a robbantás gondolata, amikor nem sokkal később Dembinszky visszavonulásra kényszerült. Clark közbenjárására volt szükség, hogy az útpálya árán megmeneküljön a tartólánc.

Még annak az évnek a novemberében sor került az avatásra. Széchenyi, W. T. Clark és hősünk közös műve immár állandó kapoccsal fogta össze a két várost. Több mint egy évszázad múltán Lengyel József elgondolkodtató, történelmi tényeken alapuló irodalmi emléket állított nekik, nem tagadva, hogy rokonszenve első renden az utóbbié: „A harmadik építő, Adam Clark, az épí-

tésvezető ... nem rokona a diplomás mérnöknek. Egy malommunkás és egy szakácsnő fia. Ő vitte véghez, valósította meg, amit a másik kettő csak kigondolt, kitervezett. És azt is, amit kitervezni nem lehetett, amit ott a helyszínen, a folyómederben kellett kitalálni, megtalálni, felfedezni neki és munkatársainak."

Az avatás után Clark hazalátogatott. De nem sokáig maradt már Angliában. Magyarországon újabb tennivalók várták. Része volt a budai vízvezeték létrehozásában (gőzszivattyúval emelték a vizet a Várhegyre), a prágai lánchíd állapotának vizsgálatában, jó néhány építendő híd véleményezésében – ám mindezeknél fontosabb volt az a munka, amelynek az Alagút lett a gyümölcse. Az az építmény, amelynek köszönhetően nemcsak a budai partot, hanem az addigi kényszerű kerülőt levágva egész Budát közvetlenül elérhették a hídon átkocsizók vagy átgyaloglók.

Nem tudjuk, hogy pontosan mennyi része volt Clarknak a tervezésben. Az azonban bizonyos, hogy a végrehajtás az ő nevéhez fűződik. S abban is ismétlődik a sorsa, hogy – akárcsak a Lánchídnál – ezúttal is akadtak ellendrukkerek. Éppen tíz évvel a legsúlyosabb lánchídi rágalom után most azt várták a kárörvendeni akarók, hogy a két oldalról elkezdett „nyomvonalfolyosók" majd elkerülik egymást. De ezúttal is Clark győzött. Idézzük a nevezetes eseményről beszámoló levelét: „Amikor a nyilvános megnyitás alkalmával az utolsó sziklaréteget a katonai és a polgári hatóságok jelenlétében leküzdve, átláthattunk a tárna egyik végétől a másikig a hegyen keresztül, bizony nagy csodálkozás fogta el a jó népet. Hiszen sok okos fej a munka folyamán azt jósolgatta nekünk, hogy mi majd csak keresni fogjuk egymást a hegy belsejében anélkül, hogy egyáltalán valahol találkozni tudnánk. Persze, ezek a megjegyzések nagyon mulatságosak voltak előttem. Jól tudtam én, micsoda finom és érzékeny vízszintezőm van nekem és hogy az utóbbi évek alatt mely nagy gyakorlatot szereztem ezek használatában. Bizony az én ún. próbaalagutam oly egyenes lett, akárcsak egy vonal."

Az 1853-ban elkezdett munka viszonylag gyorsan haladt, s 1857-ben készen állott a Pest és Buda központját biztonságosan összekötő útvonal.

Közben Clark feleségül vette a budai városkapitány lányát, Áldásy Máriát. Jó anyagi körülmények között, a másikat megbecsülve éltek együtt több mint egy évtizeden keresztül. Mindennapjaikat háromszor keserítette meg az abban a korban nem ritka tragédia: egy gyermekük néhány napig élt csupán, két másik

halva született. Annál több gonddal nevelték három életben maradt gyermeküket.

Az Alagút elkészülte után négy esztendővel nagy megbecsülés érte a hazájának immár végleg Magyarországot választó Clarkot: „Tekintetes Úr! – írta neki Buda főváros közönsége. – Közgyűlésünkön egyhangúlag elhatároztuk, hogy azon férfiak közül, akiket az alkotmányos szabadságtól megfosztott és annyit gyötört nemzet a vész napjaiban vezetőiként tekinteni megszokott, kik az igenis szűk határok közé szorított sajtószabadság mellett a társadalmi téren élesztették, istápolták a csüggedni nem tudó nemzet reményeit . . . tiszteletbeli képviselőjüknek választják."

De már nem sokáig örülhetett az elismerésnek. A tüdeje gyógyíthatatlanul megbetegedett, s bár házának építését még képes volt irányítani, a beköltözést már nem élte meg. 1866. június 23-án meghalt. A temetés idején a Lánchídon fekete zászlókat lobogtatott a szél . . .

Egy ötven évvel ezelőtti méltatója szerint – s ezt a véleményt aligha kérdőjelezhetjük meg – „Budapest szépségének kialakításában olyan nagy része volt, amilyennel kevés ember dicsekedhet e város története során."

(D. Gy.)

Irodalom: Horvai Károlyné: Clark Ádám. Budapest, 1968.
Vajda Pál: A Lánchíd története. Budapest, 1947.
Lengyel József: Három hídépítő. Szépirodalmi Könyvkiadó 1960.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Clark Ádám

SZOLNOK MEGYEI HÍRLAP

1971 AUG 14

Clark Ádám

Százhatvan évvel ezelőtt, 1811. augusztus 14-én született Clark Ádám angol mérnök, a Budát Pesttel összekötő Lánchíd építésvezetője, a budai Alagút tervezője.

A skóciai Edinburgban született, s 23 évesen, fiatal mérnökként 1834-ben Széchenyi Istvánnal jött Magyarországra; itt telepedett le, egész életműve hazánkhoz kötötte. 1866-ban itt is halt meg, Budán.

Előbb a Duna-szabályozásánál tevékenykedett, majd 1839-ben névrokonától, T. W. Clarktól, a Lánchíd tervező főmérnökétől megbízást kapott a híd építésének vezetésére; ezeket a munkálatokat 1842-től 1849-ig irányította.

A szabadságharc idején, amikor Henczi osztrák tábornok szorult helyzetében fel akarta robbantani a Lánchidat, Clark Ádám kinyittatta a Duna és a Lánchíd lánckamrái közt lévő zsilipeket, a szivattyúkat pedig összetörette. A lánckamrákhoz így nem lehetett hozzáférni, s a hídra rakatott puskaporos hordókkal Henczi magában a hídban nem sok kárt tudott tenni. Clark Ádám 1852-ben megtervezte a budai Alagútat; ez 1857-re készült el.

20.45: Örök út. Ciprusi költők versei.
20.55: A sanzonest közvetítésének folytatása.
22.00: Kórusmuzsika.
22.15: A trófeától a természetvédelemig.
22.30: Közvetítés a Nemzeti étteremből. Bobe Gáspár Ernő népi zenekara játszik.
23.10: Barokk zene.

U R H:

18.05: Tánzenei koktél. ism.)
18.50: Mozart-művek.
20.13: Feleségek felesége. Petőfi Sándor vesei. (ism.)
20.21: Gabos Gábor zongoraestje a Zeneakadémia nagytermében.
21.39: A dzsessz kedvelőinek: Dave Pike együttese játszik.
21.58: Bartók: A kékszakállú hereg vára. Egyfelvonásos opera.

TELEVÍZIÓ:

16.18: Hírek.
16.25: Szombathelyi Haladás—MTK bajnoki labdarúgó mérkőzés közvetítése.
18.20: Bartók bemutatók nyomában.
18.45: A Román Szocialista Köztársaság nemzeti ünnepén.
19.05: „Egészségünkért...” Az Egészségügyi Felvilágosító Központ műsora.
19.15: Esti mese.
19.30: Tv-híradó.
[illegible] Montelo 8. része

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

Clark Ádám

KÖZMŰ ÉS MÉLYÉPÍTŐ
Budapest

1971 AUG 13

DÖMJÉN MIKLÓS

Pillantás a múltba

CLARK ADAM

Nagy folyamok hatalmas területeket, akár országokat, városokat, akár kisebb településeket, emberek közösségeit választják el egymástól. A történelem legrégibb feljegyzéseiből tudjuk, hogy az akaraterő, az alkotóképesség ezeket a választó vizeket leküzdeni akarta, hogy emberek közelebb kerüljenek egymáshoz.

A XIX. század első felében már virágzó ipari vállalkozás volt a hídépítés. A hajók, csónakok munkáját messze túlszárnyalta, amikor „száraz" lábbal kerülhettek át hatalmas tömegek az egyik partról a másikra. Megteremtődött a közvetlen gazdasági kapcsolatokat, a kereskedelmi érintkezést szolgáló közlekedés új eszköze: a híd.

A fejlődésnek ezeket a problémáit a legkitűnőbb magyar elmék egyike, Széchenyi István is megoldani kívánta. Már a harmincas évek legelején tanulmányozta az angol hídépítést és meghívásra egy fiatal mérnök jött hazánkba, hogy felépítse az első láncszerkezetű vashidat.

Ez a fiatal angol mérnök Clark Adam volt. 1811-ben született. Apja, nagyapja is hídépítő volt. 1842-ben kezdte meg munkáját és 1849-ben megnyitotta a Lánchidat.

Ezekben az években olyan szoros barátságot kötött Széchenyivel, hogy munkája befejezése után úgy határozott, végleg letelepedik Magyarországon.

A nagytudású mérnök a Várhegy problémáit is sikerrel oldotta meg az 1857-ben megnyílt impozáns művével, az alagúttal, ami a budai Dunapartot a Krisztina körúttal kötötte össze.

Ritka esetben találkozik a megemlékezés olyan jellegzetesen találó formában, mint a kitűnő mérnök két alkotásánál, amikoris a Lánchíd és az alagút közötti terepet az 1866-ban, hazánkban elhalt Clark Adam nevéről nevezték el.

Maga nem is tudja, hogy milyen érdekes volt. Látom, hogy csodálkozik. Tudja, pár iskolát végeztem csak. Éppen annyit, amennyit muszáj volt. Mégis írni akarok.

— *Mióta dolgozik itt?*

— *Három és fél éve. Nagyon szeretem a munkahelyem.*

— *Persze, ez nem olyan fárasztó.*

— *Dehogynem. Tizenkét órát eltölteni éppen elég. A gép miatt szeretek itt lenni. Tudja, mindig öröm tölt el, amikor a morajját hallom. Az jut eszembe, hogy milyen jó nekem, hogy most élek. Lám, a gép dolgozik nekem. Néha duruzsol is. Mintha hízelkedve kérne egy kis lazsálási időt. De dolgozni kell. Éjjel, nappal! Azért gép. Nem igaz?*

— *Honnan szívja ez a gép a vizet?*

— *A kutakból. Van itt három kút. Majd megnézheti. Csodálatos kutak ezek.*

— *Hány köbméter víz van bennük?*

— *Nem tudom, csak azt, hogy huszonöt méter mélyek, meg hogy négy-öt méter bennük a víz. A motor meg száz kilowattos. Óránként 250—270 köbméter vizet szív és nyom.*

Váratlanul cseng fel a telefon. A „Paraszt vendéglő" jelentkezik. Baj van. Nincs víz, az idő meg délfelé jár. Jönnek a vendégek ebédelni. Sürgősen tenni kell valamit. Víz nélkül megbénul az üzemeltetés. Udvardy megnyugtatja őket. Csak pár percre zárták el a vizet azon a környéken, csőjavítás miatt.

Nemsokára a csőhálózat emberei jelentkeznek. Tudatják, hogy végeztek a „Paraszt vendéglő" környékén.

— *Látja* — szól hozzám a telefonálás után — *nem unalmas foglalkozás az én munkaköröm. Mindig van mit tenni.*

A telefon is mintha igazolni akarná. Újra megszólal. A Kossuth Lajos utca 114-ből értesítik, hogy nincs víz. A hang szinte kétségbeesetten szól.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748, 340-726

19 OKT 28

PEST MEGYEI HÍRLAP

Clark Ádám

Clark-emléktábla

Szerdán emléktáblával jelölték meg azt a helyet — a mostani I. kerületi Ybl Miklós tér 6. számú épületet —, ahol *Clark Ádám* egykori háza állott, amelyben élete utolsó szakaszában élt és halt meg 1866. június 23-án. A Lánchíd és a budai alagút építőjéről, Clark Ádám magyarországi pályafutásáról dr. Czére Béla címzetes egyetemi tanár, a Közlekedési Múzeum főigazgatója emlékezett meg ünnepi beszédében.

jó hírű intézet falai már szűkek a zavartalan kutatómunkához. Bővítésre újabb épületet emelnek, s ennek szerdán megtartott ünnepélyes alapkőletételén megjelent és beszédet mondott *dr. Tétényi Pál*, a MTA főtitkárhelyettese.

— Nincs még egy éve annak, hogy Debrecenben elké-

FŐVÁROSI MOZIMŰSOR 1999. FEBRUÁR 11-TŐL 17-IG

A szövegben a gyártó országot csak kezdőbetűvel vagy rövidítve jelöljük. Egyéb rövidítések mb.: magyarul beszélő, *14 éven alul nem ajánlott; **Csak 16 éven felülieknek; ***18 éven felülieknek; K: kísérőfilm; H: híradót is játszanak. A budapesti mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt egy órával, aznapra és egy napra előre. Csak délután működő mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt másfél órával, aznapra és három napra előre.

A hét filmbemutatói:

A GALAMB SZÁRNYAI (The Wings of the Dove) Színes, feliratos angol film* **Puskin.** 6:3, AVAGY JÁTSZD ÚJRA TUTTI Színes magyar film. **Átrium, Cineplex Odeon, Cinema City, Corvin Filmpalota, Hollywood Multiplex Duna Plaza, Hollywood Multiplex Lurdy Ház, Metro.** RÉMSÉGEK KÖNYVE (Urban Legend) Színes, feliratos amerikai film*** **Cineplex Odeon, Cinema City, Corvin Filmpalota, Duna, Hollywood Multiplex Duna Plaza, Hollywood Multiplex Lurdy Ház, Hunyadi, Uránia.** ÖRÖKKÖN-ÖRÖKKÉ (Ever After – A Cinderella Story) Színes, magyarul beszélő amerikai film **Cineplex Odeon, Cinema City, Corvin Filmpalota, Hollywood Multiplex Duna Plaza, Hollywood Multiplex Lurdy Ház, Horizont, Kőbánya, Olimpia.** REJTÉLYES ALKONY (Twilight) Színes, feliratos amerikai film* **Corvin Filmpalota.**

BUDAPEST FILM
SZEMÉLYES FILMINFORMÁCIÓS SZOLGÁLAT
Telefonszáma: 459-5055. Mindennap 10-20 óráig.
Felvilágosítás filmekről, moziműsorról!

ALKOTÁS Nyugdíjas-mozibérletre 50% kedvezmény! Lege sztereó hangrendszer. **Egyiptom hercege** (mb. am. rajzfilm) 3. 13-14-én de. f12 is. **Ha eljön Joe Black** (am.)* 5. **Átkozott boszorkák** (am.)* 8. **Félelem és reszketés Las Vegasban** (am.)* éjjel 10. **Mulan** (mb. am. rajzfilm) 13-14-én de. 10. **Z, a hangya** (am.) 13-14-én f2.

ÁTRIUM Este 7 óráig nyugdíjas-mozibérletre 50% kedvezmény! Minden hétköznap a délelőtti előadásokra 16 óráig bezárólag 10% kedvezmény a Pesti Est-klubkártya-tulajdonosoknak! Dolby sztereó hangrendszer. 6:3, AVAGY JÁTSZD ÚJRA TUTTI (magyar) 11, 1, 3, 5, 7, 9. 12-13-án éjjel 11 is.

BUDA STAGE Elfelejtett filmek mozija. Ritkán vagy sosem látható művek a vásznon – 17-én 7.

CINEPLEX ODEON PÓLUS MOZI Jegyrendelés 10-22 óráig: 419-4224. Film- és műsorinf.: (06-30) 9800-900/5131 kód. Helyár: 390-590 Ft. Gyerek- és nyugdíjasjegy: 390 Ft. Keddi egységes helyár: 390 Ft. A hét minden napján matinéjegyár, 16 óra előtt 390 Ft. Pénteken, szombaton éjféli előadások. Dolby sztereó, dolby digitális, dts digitális hangrendszerek. 6:3, AVAGY JÁTSZD ÚJRA TUTTI (magyar) f1, 3, n6, h8, éjjel 10. 12-13-án éjjel 12 is. 13-14-én de. 10 is. ÖRÖKKÖN-ÖRÖKKÉ (mb. am.) n2, 6. 13-14-én de. f11 is. RÉMSÉGEK KÖNYVE (am.)*** h4, h9. 12-13-án éjjel 11 is. **Egy bogár élete** (mb. am. komputeranimációs) n1, n3, n5. 13-14-én de. n11 is. **Psycho** (am.)** 5, n8, f10. 12-13-án éjjel 12 is. **A közellenség** (am.)** n7, 9. 12-13-án éjjel h12 is. **Penge** (am.)*** 4, n10. 12-13-án éjjel h12 is. **Ha eljön Joe Black** (am.)* 2, f8. **Ronin** (am.)* 12-13-án éjjel n12. **Keresd a nőt!** (mb. am.)* f2, f7. 13-14-én de. 11 is. **Kalózok** (magyar)* h1, h3. **Dr. Dolittle** (mb. am.) 13-14-én de. h11. **Egyiptom hercege** (mb. am. rajzfilm) 12, f6. 13-14-én de. 10 is.

CORVIN BUDAPEST FILMPALOTA Helyár: 390-590 Ft, szerdán egész nap 390 Ft. Premier előtt: 690 Ft. Dolby sztereó, dolby digitális hangrendszerek. 6:3, AVAGY JÁTSZD ÚJRA TUTTI (magyar) 10, h12, f2, n4, 5, h7, f9, éjjel f11. 12-13-án éjjel n1 is. RÉMSÉGEK KÖNYVE (am.)*** n11, 12, 2, 4, 6, 8, éjjel 10. 12-13-án éjjel n1 is. ÖRÖKKÖN-ÖRÖKKÉ (mb. am.) 10, n1, f3, h5. REJTÉLYES ALKONY (am.)* 7, 9, éjjel 11. **Egy bogár élete** (mb. am. komputeranimációs) f11, f1, n3, 4. **A közellenség** (am.)** h6, n9, éjjel h11. **Ámbár tanár úr** (magyar) f5, n7. **Félelem és reszketés Las Vegasban** (am.)* 8. 12-13-án éjjel h12 is. **Ha eljön Joe Black** (am.)* h12, h5. **Egyiptom hercege** (mb. am. rajzfilm) de. 10, 3. **Psycho** (am.)** 8. **Penge** (am.)*** n3, éjjel 10. **Halloween, 20 évvel később** (am.)*** éjjel n11. **Kalózok** (magyar)* de. n11. **Keresd a nőt!** (mb. am.)* 12.

CINEMA CITY CSEPEL PLAZA Dolby digitális hangrendszer. **Egy bogár élete** (mb. am. komputeranimációs) f2, f4, f6, 8. 13-14-én de. f12 is. **A közellenség** (am.)** h3, n6, h8, éjjel n11. 13-14-én de. 11 is. **Keresd a nőt!** (mb. am.)* 2, 8, éjjel n11. 13-14-én de. f12 is. **Ha eljön Joe Black** (am.)* f5. ÖRÖKKÖN-ÖRÖKKÉ (mb. am.) h3, n6, h8. 13-14-én de. n12 is. **Psycho** (am.)** éjjel n11. RÉMSÉGEK KÖNYVE (am.)*** n2, f4, h6, 8, éjjel n11. **Ronin** (am.)* éjjel n11. **Dr. Dolittle** (mb. am.) 13-14-én de. n12. 6:3, AVAGY JÁTSZD ÚJRA TUTTI (magyar) n2, f4, h6, 8, éjjel n11. 13-14-én de. 11 is. **Penge** (am.)*** h3, n6, h8, éjjel n11. **Egyiptom hercege** (mb. am. rajzfilm) 13-14-én de. f12.

DUNA Este 7 óráig nyugdíjas-mozibérletre 50% kedvezmény! Minden hétköznap a délelőtti előadásokra 16 óráig bezárólag 10% kedvezmény a Pesti Est-klubkártya-tulajdonosoknak! Dolby sztereó hangrendszer. RÉMSÉGEK KÖNYVE (am.)*** 11-12-én és 15-17-ig 11, 1, 3, 7, 9. 13-14-én 7, 9. 12-13-án éjjel 11 is. **Egy bogár élete** (mb. am. komputeranimációs) 5. 13-14-én de. 11, 1, 3 is.

FLÓRIÁN Hétfőn és kedden 50%-os kedvezmény! Lege sztereó hangrendszer. **Egy bogár élete** (mb. am. komputeranimációs) 13-14-én de. 10, h12, f2, n4. **Egyiptom hercege** (mb. am. rajzfilm) 13-14-én 5. **A közellenség** (am.)** n8, f10. 11-12-én és 15-17-ig 5 is.

HOLLYWOOD MULTIPLEX DUNA PLAZA Helyár 16 óráig: 420 Ft, 16 óra után: 620 Ft, premier előtt: 750 Ft. Mindennap 16 óráig jegyének 35%-át mi fizetjük! Pénteken, szombaton az éjszakai előadás (Sikoly 2.) előtt ajándéksorsolás. Dolby sztereó, dolby digitális, dts digitális, sdds digitális hangrendszerek. **Egy bogár élete** (mb. am. komputeranimációs) 10, 12, 2, 4, 6, n9. 11-én és 14-17-ig éjjel f11 is. Dolby digital. **A közellenség** (am.)*** 10, f1, 3, f6, 8, éjjel h11. Dolby digital. **Penge** (am.)*** 10, n1, h3, n6, h8, éjjel n11. Dolby digital. **Ha eljön Joe Black** (am.)* 11-12-én és 15-17-ig f1, h4, 7, éjjel f11. 13-14-én n11, f2, 7, éjjel f11. Dts digital. **Egyiptom hercege** (mb. am. rajzfilm) 13-14-én 5. Dolby digital. ÖRÖKKÖN-ÖRÖKKÉ (mb. am.) h11, n2, h4, n7, f9. Dolby digital. RÉMSÉGEK KÖNYVE (am.)*** 11, n2, f4, n7, h9, éjjel 11. Dolby digital. 6:3, AVAGY JÁTSZD ÚJRA TUTTI (magyar) h10, h12, h2, h4, h6, 8, éjjel 10. 12-13-án éjjel 12 is. Dolby sztereó. SIKOLY 2. (am.)*** Premier előtt! 12-13-án éjjel f11. Dolby digital. **Keresd a nőt!** (mb. am.)* n5, f7, 9. 13-14-én de. n12, h2 is. Dolby sztereó. **Dr. Dolittle** (mb. am.) 13-14-én de. n11, n1, n3. Dolby sztereó. **Ronin** (am.)* f5, n8, h10. 12-13-án éjjel n1 is. Dts digital. **Rajtaütés** (am.)* éjjel 11. Dolby sztereó. **Mulan** (mb. am. rajzfilm) 13-14-én de. h11. Dolby sztereó. **Psycho** (am.)** n4, f6, f8, f10. 12-13-án éjjel f12 is. 13-14-én h1 is. Dts digital. **Átkozott boszorkák** (am.)* 4, 6. 13-14-én de. f12, f2 is. Dolby sztereó. **Ryan közlegény megmentése** (am.)** éjjel n11. Dolby digital. **Kalózok** (magyar)* este n9. Dolby sztereó.

HOLLYWOOD MULTIPLEX LURDY HÁZ Telefonos jegyrendelés: 456-1165. Inform.: 456-1400. Helyár 17 óráig: 420 Ft, 17 óra után: 620 Ft, premier előtt: 750 Ft. Dolby digitális, dts digitális, sdds hangr. **A közellenség** (am.)** n3, 5, 8, éjjel h11. 13-14-én de. f12 is. Dts digital. RÉMSÉGEK KÖNYVE (am.)*** f1, h3, n6, h8, éjjel 10. 12-13-án éjjel n1 is. 13-14-én de. n11 is. Sdds digital. 6:3, AVAGY JÁTSZD ÚJRA TUTTI (magyar) 12, 2, 4, 6, n9, éjjel f11. 13-14-én de. 10 is. Dolby sztereó. SIKOLY 2. (am.)*** Premier előtt! 12-13-án éjjel f12. Dolby digital. **Egy bogár élete** (mb. am. komputeranimációs) 12, 2, 4, 6. 13-14-én de. 10 is. Dolby digital. **Psycho** (am.)** n9, éjjel f11. Dolby digital. ÖRÖKKÖN-ÖRÖKKÉ (mb. am.) 11-13-ig és 15-17-ig n3, h5, f8, éjjel 10. 14-én h12, n3, h5, éjjel 10. 13-án de. h12 is. Dolby digital. **Penge** (am.)*** n2, h4, f7, 9. 13-14-én de. h11 is. Dts digital. **Ha eljön Joe Black** (am.)* f2, 5. 13-4-én de. 10 is. Dts digital. **Ronin** (am.)* este h9. 12-13-án éjjel n12 is. Dts digital. **Egyiptom hercege** (mb. am. rajzfilm) 13-14-én de. n12, n2. Dolby digital. **Kalózok** (magyar)* n4, f6, 8. Dolby sztereó. **Az utolsó dobás** (am.)** éjjel n11. Dolby digital. **Dr. Dolittle** (mb. am.) 1. 13-14-én 11 is. Dolby digital. **Átkozott boszorkák** (am.)* n4, f6, h8. Dolby digital. **Rajtaütés** (am.)* éjjel n11. 12-13-án n1 is. Dolby sztereó. **Ryan közlegény megmentése** (am.)** f3. Dolby digital. **Keresd a nőt!** (mb. am.)* n7, 9. 12-13-án éjjel f12 is. Dolby digital.

HORIZONT Nyugdíjas-mozibérletre 50% kedvezmény! Lege sztereó hangrendszer. **Egy bogár élete** (mb. am. komputeranimációs) 11, f1, f3, 4. ÖRÖKKÖN-ÖRÖKKÉ (mb. am.) 6, 8, 10.

HUNYADI A matinék helyára: 130 Ft. Helyár: 380 Ft. **Egy bogár élete** (mb. am. komputeranimációs) f5. Egységes helyár: 300 Ft. RÉMSÉGEK KÖNYVE (am.)*** f7, f9. Egységes helyár: 380 Ft. **Rajtaütés** (am.)* 13-án éjjel f11. Egységes helyár: 380 Ft. Matiné: **Kalózok** (magyar)* 13-án de. n10. **Átkozott boszorkák** (am.)* 13-án de. n12. **Ha eljön Joe Black** (am.)* 13-án n2. Egységes helyár: 300 Ft. **Z, a hangya** (am.) 14-én de. 9. **Egyiptom hercege** (mb. am. rajzfilm) 14-én de. f11. Egységes helyár: 250 Ft. **Mulan** (mb. am. rajzfilm) 14-én n1. **Keresd a nőt!** (mb. am.)* 14-én n3.

KŐBÁNYA Helyár: 400 Ft. Matiné: 200 Ft. Dolby digitális hangrendszer. ÖRÖKKÖN-ÖRÖKKÉ (mb. am.) f4, h6, 8.

METRO Este 7 óráig nyugdíjas-mozibérletre 50% kedvezmény! Minden hétköznap a délelőtti előadásokra 16 óráig bezárólag 10% kedvezmény a Pesti Est-klubkártya-tulajdonosoknak! Lege sztereó hangrendszer. 6:3, AVAGY JÁTSZD ÚJRA TUTTI (magyar) 10, 12, 2, 4, 6, 8, éjjel 10. Kamaraterem: **Csenő manók** (mb. am.) 13-14-én de. 11, 1. **Sikoly** (am.)*** 11-én, 13-14-én és 16-17-én 3. **A nagy Lebowski** (am.)* 5. **Szikiszökevény** (mb. am.) 7. **Démoni csapda** (am.)* 9.

OLIMPIA Helyár: 380 Ft. Dolby digitális hangrendszer. **Egy bogár élete** (mb. am. komputeranimációs) 5, 7. ÖRÖKKÖN-ÖRÖKKÉ (mb. am.) 9.

SOTE A játékos (Makk K., ang. nyelvű, magyar felirattal) 13-án f10. **Mint a kámfor** (am.)* 13-án éjjel f12, f2.

TÁTRA Helyár: du: 300 Ft, este 8-tól: 350 Ft. Hétvégi matiné: 200 Ft. MIKÖZBEN NÉZI A FILMET, NÁLUNK MEGVACSORÁZHAT! **Átkozott boszorkák** (am.)* 6. **Rajtaütés** (am.)* 8.

UGOCSA Helyár: 320-400 Ft. Dolby sztereó hangrendszer. **Egyiptom hercege** (mb. am. rajzfilm) 13-14-én 2. **Keresd a nőt!** (mb. am.)* 4. 12-13-án éjjel n11 is. **A közellenség** (am.)* 6, n9. **Dr. Dolittle** (mb. am.) 13-14-én de. 11. **Mulan** (mb. am. rajzfilm) 13-14-én f1.

URÁNIA Helyár: 400 Ft. Dolby digitális hangrendszer. RÉMSÉGEK KÖNYVE (am.)*** 12, 2, 4, 6, 8. 12-13-án éjjel 10 is. 14-én de. 10 is.

ART MOZI HÁLÓZAT

BEM Helyár: 260-340 Ft. **Mulan** (mb.am. rajzfilm) 4. **Angyalok városa** (am.)* 11-én és 16-án 6. **Latin vér** (olasz)* 12-én 6. **A suttogó** (am.)* 12-én h8. 13-án f6. Tekintettel a film hosszúságára, helyár: 370 Ft. **Hét év Tibetben** (am.)* 14-én f6. **Ragyogj!** (ausztrál)* 15-én 6. **Z, ahangya** (am.) 13-14-én 2. 17-én 6. **Alul semmi** (am.)* 11-én és 14-én 8. **Truman-show** (mb. am.)* 13-án n9. 17-én 8. **Keserű méz** (am.)** 15-én 8. **Szép remények** (am.)* 16-án 8. **Kalózok** (magyar)* 13-án éjjel 10. **Egyiptom hercege** (am. rajzfilm, eredeti nyelven, magyar felirattal!) 13-14-én de. 10. **Dr. Dolittle** (mb. am.) 13-14-én de. 12.

BLUE BOX MOZIKLUB Helyár: 200-300 Ft. **Nyugattól keletre, avagy a média diszkrét bája** (magyar) 11-én 4. **Titkos gyilkos mama** (am.)** 11-én 6. **Az utolsó belövés** (ang.)** 11-én 8. **Mielőtt befejezi röptét a denevér** (magyar)* 12-én 4. **A festőnő szerelmei – Carrington** (ang.-fr.)*** 12-én 6. **Keserű méz** (am.)** 12-én 8. **Citromdisznó** (magyar) 13-án 4. **Alkonyattól pirkadatig** (am.)* 13-án 6. **Truman-show** (mb. am.)* 13-án 8. **Mulan** (mb. am. rajzfilm) 14-én de. 10. **Iván gyermekkora** (szovjet) 14-én 4. **Tükröződések** (magyar) 14-én f6. **Hét év Tibetben** (am.)* 14-én 8. **12 majom** (am.)** 15-én f5. **TIT filmklub** 15-én 7. **Punta grande** (magyar) 16-án 4. **Palmetto** (am.)** 16-án 6. **Karambol – Crash** (am.)*** 16-án 8. **Hajnali háztetők** (magyar) 17-én 4. **Káma-Szútra** (am.-indiai)** 17-én 6. **A rémkirály** (német-fr.)** 17-én 8.

CIRKO-GEJZÍR Vérvörös (mexikói-sp.-fr., A. Ripstein)*** f7, f9. **Gabbeh** (iráni-fr., M. Makhmalbaf) 11-15-ig és 17-én f8. **Törökfürdő** (A. Gassmann) 11-15-ig és 17-én h9. **Bukott angyalkák** (hongkongi, Kar-vaj)** 11-én f5. **Almodóvar: Kika** (sp., P. Almodóvar)** 11-én f6. **Lisszaboni történet** (W. Wenders) 12-én f6. **Karambol – Crash** (am., D. Cronenberg)*** 12-13-án f5. **Rövid film a szerelemről** (lengy., K. Kieslowski)** 13-án 4. **A bűn mélysége** (L. von Trier)** 13-án f6. **Rablóhal** (am., F. F. Coppola)* 14-én 4. **Latcho Drom** (T. Gatliff) 14-én f6. **Lopott szépség** (B. Bertolucci)* 14-én f5. **Stalker I–II.** (A. Tarkovszkij) 15-én f5. **A rémkirály** (német-fr., V. Schlöndorff)** 15-én f5. **A síró játék – The Crying Game** (ang., N. Jordan)** 16-án f5. **Tükör** (A. Tarkovszkij) 16-án 4. **Négy szoba** (mb. am.)** 17-én f5. **Nosztalgia** (A. Tarkovszkij) 17-én f6. Antineuralgica filmklub: **Gyalog a mennyországba** (Fehér I.) 16-án 6. **Hekus lettem** (Fejér T.) 16-án 8.

EURÓPA Helyár: 250-400 Ft. Csütörtökönként egységes: 250 Ft. **Szép remények** (am.)* 11-13-ig n1. **Tökéletes gyilkosság** (am.)** 14-17-ig n1. **Mint a kámfor** (am.)* f3. 12-13-án éjjel 10 is. **Lesz ez még így se!** (am.)* 11-13-ig h5. **Armageddon** (am.)* 14-17-ig h5. **Ryan közlegény megmentése** (am.)** n8. Tekintettel a film hosszúságára, helyár 400 Ft. Kamaraterem: **A patrióta** (am.)* 11-12-én és 15-17-ig f2. **Z, a hangya** (am.) 13-14-én f2. **X-akták – A jövő a tét** (mb. am.)** 11-13-ig n4. **Vad vágyak** (am.)*** 14-17-ig n4. **Átkozott boszorkák** (am.)* f6. **Az ördög ügyvédje** (am.)** f8. **Dark city** (am.)** 12-13-án este h10.

HUNNIA Helyár: 350 Ft. Matiné: 200 Ft. Nyugdíjas-mozibérlettel 50% kedvezmény! **Shop-stop** (ff. am.)** 11-én 4, 15-én 6. **Ponyvaregény – Pulp Fiction** (am.)*** 12-én f4. **Babe** (mb. am.) 13-án 4. **Csenő manók** (mb. am.) 14-15-én 4. **Comic strip – Képtelen képregény** (am.)** 16-17-én 4. **Presszó** (magyar)* 11-13-ig 6. **Alul semmi** (am.)* 14-én és 17-én 6. **Az utolsó belövés** (ang.)** 16-án 6. **Kalózok** (magyar)* 11-én és 13-17-ig éjjel 10. **Angyalok városa** (am.)* 8. **Kolorlokál** (magyar, angol felirattal!) 12-én éjjel 10. Egységes helyár: 200 Ft.

MŰVÉSZ Este 7 óráig 50%-os kedvezményt adunk az ifjúsági és nyugdíjas-mozibérletre. 15 főtől 50%-os csoportos kedvezményt biztosítunk minden előadásra. Minden csillaggal (**) jelölt film előadására 10% kedvezmény a Pesti Est-klubkártya-tulajdonosoknak! Minden magyar filmre – előadáskezdéstől függetlenül – az ifjúsági mozibérlet érvényes! **Chaplin-terem: Nekem lámpást adott kezembe az Úr Pesten** (Jancsó M.)* 4, 6, 8, 10 (3. h. prol.) (**). **Bunuel-terem: Gengszterfilm** (Szomjas Gy.)** f8. 13-14-én f6 is (**). **Félelem és reszketés Las Vegasban** (am., T. Gilliam)* este f10, 11-12-én és 15-17-ig n6 is (**). **Tarkovszkij-terem: Eladó** (fr., L. Masson)** 11-13-ig 5, 9 (**). **Sue** (am., A. Kollek)** 11-13-ig 7 (**). **Sekély sírhant** (D. Boyle)** 14-15-én 5, 9 (**). **Trainspotting** (D. Boyle)** 14-15-én 7 (**). **Eleven hús** (sp., P. Almodóvar)** 16-án 5, 9 (**). **Presszó** (Sas T.)* 16-án 7 (**). **Az élet sója** (D. Boyle)* 17-én 5, 9.10. **A nagy Lebowski** (am., J. Coen)** 17-én 7 (**). **Bódy-terem: Az élet sója** (am., D. Boyle)* 11-13-ig f6. **Presszó** (Sas T.)* 11-13-ig f8 (**). **A nagy Lebowski** (am., J. Coen)** 11-13-ig f10 (**). **A játékos** (Makk K., angol nyelvű, magyar feliratos!)* 14-én f6 (**). **Szenvedély** (Fehér Gy.)** 14-én f8 (**). **Két angol lány** (ang., M. Leigh)* 14-én h10 (**). **Ponyvalevél** (norvég)* 15-én f6 (**). **Eső előtt** (ang.-macedón)* 15-én f8 (**). **Az ikrek visszavágnak** (K. Allen)** 15-én h10 (**). **Tűzvirágok** (japán)* 16-án n6 (**). **Hullámtörés** (L. von Trier)* 16-án n8 (**). **Lost Highway – Útvesztőben** (am., D. Lynch)** 16-án éjjel 10 (**). **Tiltott nő** (fr., P. Harel)* 17-én 5 (**). **Túl a felhőkön** (M. Antonioni, W. Wenders)* 17-én 7 (**). **Cigányok ideje** (E. Kusturica)* 17-én 9 (**). **Huszárik-terem: Veszettek** (A. Bird)** 11-én h5 (**). **A selyem sikolya** (Y. Marciano)* 11-én h7 (**). **Ponyvalevél** (norvég)* + Kísérőfilm: **A villamos** - 11-én h9 (**). **Rizsporos intrikák** (fr., P. Leconte)* 12-én h5 (**). **Éjszaka a Földön** (J. Jarmusch)* 12-én h7. **Az erőszak vége** (W. Wenders)** 12-én 9 (**). **Két angol lány** (ang.)* 13-án h5 (**). **Félelem és reszketés Las Vegasban** (T. Gilliam)* 13-14-én h7 (**). **Eső előtt** (ang.-macedón)* 13-án 9 (**). **Priscilla, avagy a sivatag királynőjének kalandjai** (ausztrál)* 14-én h5 (**). **Az utolsó belövés** (V. C. Hall)** 14-én 9 (**). **Salo, avagy Sodoma 120 napja** (Pasolini)** 15-én h5 (**). **Lepkevadászat** (O. Joszeliani) 15-én 7 (**). **A cseresznye íze** (iráni, A. Kiarostami)* 15-én 9 (**). **EXTrémek** (holland)*** 16-án h5 (**). **Underground** (E. Kusturica)* 16-án h7 (**). **Vérfagyasztó** (R. Braddock)** 16-án h10 (**). **Sue** (am., A. Kollek)** 17-én 5 (**). **Lost Highway – Útvesztőben** (am., D. Lynch)** 17-én 7 (**). **Tiltott nő** (P. Harel)* 17-én n10 (**).

ÖRÖKMOZGÓ Helyár: 220-300 Ft. **Hosszú az út Gibraltárig** (fr.-olasz, C. Chabrol) 11-én f5. **Lavardin felügyelő** (fr.-svájci, C. Chabrol) 11-én f7. **A ceremónia** (fr., C. Chabrol) 11-én f9. **Zártkörű előadás** - 12-én f5. **A méhkas szelleme** (sp., V. Erice) 12-én f7. **Pepi, Luci, Bom és más lányok a tömegből** (sp., P. Almodóvar) 12-én f9. 14-én f7. **Az állatnak meg kell halnia** (fr., C. Chabrol) 13-án f5. **Budapest-filmek: Összeállítás 1945 előtti kisfilmekből** - 13-án f7. **Airbag** (sp.-német-portugál, J. B. Ulloa) 13-án f9. **Finom holttest** (sp., V. Aranda) 14-én f5. **Senki többet** (fr., C. Chabrol) 14-én f9. **Felvonáskóz** (fr., R. Clair) + **A költő vére** (fr., J. Cocteau) 15-én f5. **A hentes** (fr., C. Chabrol) 15-én f7. **Holttest az erdőben** (sp., J. Jordá) 15-én f9. **Riffi a férfiak közt** (fr., J. Dassin) 16-án f5. **Limonádé Joe** (csehszl, O. Lipsky) 16-án f7. **Pascual Duarte** (sp., R. Franco) 16-án f9. **Modern idők** (am., C. Chaplin) 17-én f5. **Babfilm** (Nepp J.) + **Gyula vitéz télen-nyáron** (Bácskai Lauró I.) 17-én f7. Vetítés után vendégünk a videogalérián Hirsch Tibor filmtörténész. **Fata Morgana** (sp., V. Aranda) 17-én f9.

PUSKIN Helyár: de: 350 Ft. du.+este: 490 Ft. Kedd: PUSKIN-NAP – egész nap 350 Ft. Este 7 óráig – kedd kivételével – az ifjúsági és nyugdíjas-mozibérletek érvényesek. Dolby sztereó, dolby digitális hang. **Metropolis terem:** A GALAMB SZÁRNYAI (angol)* 4, 6, 8. 12-13-án éjjel 10 is. 13-14-én de. 10, 12, 2 is. **Amarcord terem: Vigo** (ang.-fr.)* 11-15-ig n5. **Presszó** (magyar)* 16-17-én n5. **Téli vendég** (ang., A. Rickman)* n7. **Egy hölgy arcképe** (ausztrál)* n9, 13-14-én f2 is. **Macskafogó** (magyar rajzfilm) 13-14-én de. 11. **Körhinta terem: Angyalok városa** (am.)* f5. **Nekem lámpást adott kezembe az Úr Pesten** (Jancsó M.)* f7, n9, 13-14-én f3 is. **Téli vendég** (ang., A. Rickman)* 12-13-án éjjel 10, 14-én de. 11 is. **Mikrokozmosz** (fr. természetfilm) 13-14-én n2.

SZINDBÁD Este 7 óráig ifjúsági és nyugdíjas-mozibérletre 50% kedvezmény! A bérlet ára 300 Ft, illetve 200 Ft, kaphatók a pénztárban. 15 fő felett 50% kedvezményt adunk minden előadásra. Fotókiállításnak helyet biztosítunk. Minden csillaggal (**) jelölt film előadására 10% kedvezmény a Pesti Est-klubkártya-tulajdonosoknak! **Latinovits-terem: 2000, ahogy én látom... Az első éjszakám** (sp., M. Albaladejo)* n5, f8, 9 (**). **Ámbár tanár úr** (magyar) h6 (**). **Dajka-terem: Turisták** (fr.) 12-én f5, 16-án f7 (**). **Káma-Szútra** (am.-indiai)** 13-án f5, 17-én n7 (**). **Megint a régi nóta** (fr.) 14-én f5, 15-én n7 (**). **És a nyolcadik napon...** (belga-fr.)* 15-én f5 (**). **Gyóntatószék** (kanadai-ang.-fr.)* 16-án f5 (**). **Mint a királyok** (fr.)* 17-én f5 (**). **2000, ahogy én látom... Tamás és Juli** (Enyedi I.) 11-én 7 (**). **Időn kívül** (fr., L. Cantet)* 12-13-án h7 (**). **Presszó** (with English subtitles)* 14-én f7 (**). **Ezer hold** (am.)* n9 (**).

TABÁN Este 7 óráig ifjúsági és nyugdíjas-mozibérletre 50% kedvezmény! A hétvégi matiné-előadásokra kedvezményes 200 Ft-os egységes helyár! Minden csillaggal (**) jelölt film előadására 10% kedvezmény a Pesti Est-klubkártya-tulajdonosoknak! A 30. FÜGGETLEN FILM- ÉS VIDEOSZEMLE DÍJNYERTES ALKOTÁSAIBÓL: III. díj: **Külön, Kemse a király, Korrekt női vonal, Pacsawatch, Zsófi.** Különdíj: **Szokványos történet, Hrabal, Bonus Track** – 11-én n7. Födíjasok: **Óz, a nagy varázsló.** II. díj: **Variációk Csenyétére, Tavasz, Ördögi kör** – 11-én f9. Közönségdíj: **VIII. ker.** Elismerő oklevelek: **Mérsékelt évek, Gabika és Húgó, Pátemoszter, Rossz Álom, Mókus őrs, Love story, Veled is Ponyvapotting, Kár, Kártevők** - 12-én 6. **Budapest-retró** (Életképek a '60-as, '70-es évekből) (Papp G. Zs.) 12-én és 15-én h9, 17-én 7. **Vakond a nagyvárosban** (rajzfilm-összeállítás) 13-án f4. **Tündér Lala** (magyar mesefilm) 13-án f5. **Angyalok városa** (am.)* 13-án 6. **A festőnő szerelmei – Carrington** (ang.-fr.)*** 13-án 8. **A vakond és a sün** (rajzfilm-összeállítás) 14-én 4. **Hugó, a vízilló** (magyar-fr. rajzfilm) 14-én 5. **Ámbár tanár úr** (magyar) 14-én h7. **Vigo** (ang.-fr.)** 14-én f9 (**). **Hullámtörés** (dán-finn- fr.-német-norvég)** 15-én 6 (**). **Mina Tannenbaum** (fr.) 16-án h6 (**). **Ezer hold** (am.)* 16-án 8 (**). **Meztelen diplomata** (magyar) 17-én f6. **Teljes napfogyatkozás** (angol)** 17-én f9 (**).

TOLDI Helyár: 150-400 Ft. Minden kedden 50%-os kedvezmény! **A suttogó** (am.)* f4. **Z, a hangya** (am.) f7. **Kalózok** (magyar)* n9. **Varázsige: I love you** (am., W. Allen)* 11-én f5. 13-14-én 7. **Kundun** (am.) 11-én f7, 12-14-ig 9. **Gummo** (am.)* 11-én 9. **Furcsa pár 2.** (am.) 13-14-én n4. **Hét év Tibetben** (am.)* 15-én és 17-én h9. BBS- programok - Zenés filmek: **Időt töltök** (Trabant, Balaton, Európa Kiadó) 13-án n6. **Ex Kódex** (Kontroll csoport) 14-én n6. **Jégkrémbalett** (Bizottság) 15-én h5. BBS nyilvános ülés: **Fősikolás vizsgafilmek** – 16-án 6. **„Kedd fél kilenc"** BBS történeti sorozat: **Kertész utcaiak** (Mihályffy S.) 16-án f9. A 30. MAGYAR FILMSZEMLE SIKERFILMJEIBŐL: **Cukorkékség** (Hauzai A.-Pohárnok G.) éjjel 10. **Valaki kopog** (főiskolás vizsgafilmek) I–IV. rész: 12-én n5. V–VIII. rész: 12-én h7. **A dunai exodus** (Forgács P.) 16–17-én 5. **A tequila banda** (Lénárt I.-Hudák L.) + **„Kelet felől, hegy ormáról fehér fényben támad a hold"** – 15-én és 17-én n7.

VÖRÖSMARTY Helyár: 150-400 Ft. Minden hétfőn 50% kedvezmény! Dolby sztereó hang. **Mulan** (mb. am. rajzfilm) 13-14-én f2. Egységes helyár: 150 Ft. **Félelem és reszketés Las Vegasban** (am., T. Gilliam)* 3, 5, 7. **Ha eljön Joe Black** (am.)* 9.

KAMATMENTES HITEL AZ SPQR-NÉL!

Kamatmentes részletre, akár 25% előleggel.
Használt gépkocsik nagy választékban az SPQR-nél!
Féléves bemutató Fiat Punto-Brava,
null km-es Marea Sedan és Weekend gépkocsik,
kétéves Brava 1.6 SX gépkocsik
légkondicionálóval vagy napfénytetővel!
Várjuk Önt szalonunkban és bemutató termünkben!

SPQR KFT.
1085 Budapest, József krt. 35 Tel: 267-4946 Fax: 317-4941
SPQR Márkaszervíz
1097 Budapest, Dandár u. 22. Tel./Fax: 215-4466

Fiat Punto és Seicento gépkocsik
már 20% előleggel, 10% kamatra!
A Fiat Punto gépkocsik már 375 800 Ft kezdőbefizetéssel
elvihetők, és egy évig mi fizetjük Casco Biztosítását!

FIAT FINANSZÍROZÁS
fortissimo 2000
FIAT TOP GARANCIA

FILMEK TOPLISTÁJA

Listavezető a Közellenség

MUNKATÁRSUNKTÓL

Egy szenátor sétáltatja kutyáját a tóparton. Nem szokták őt ilyenkor zavarni. Most mégis jön egy fekete autó, ismerős száll ki belőle két kísérővel. Kényszeres beszélgetés kezdődik: az öreg szenátort meg akarják venni. De ő nem eladó, ezért aztán az alkalmatlankodók a tettek mezejére lépnek, ott helyben elintézik, és kocsijával együtt beleeresztik a tóba. A kutya meg ott marad a parton. Tiszta munka. Ám ekkor a víz túloldalán terepjáró fékez, fiatal ornitológus száll ki belőle, hogy a madarak mozgását figyelő kamerában kicserélje a kazettát. A kazettát, melyen véletlenül rögzítve van a gyilkosság. És megkezdődik a nagy hajsza a bizonyítékért. Szegény madarászt hamar elteszik láb alól, de ő előbb még továbbadja az anyagot egy ügyvédnek, aki ezzel hatalmas erők játékává válik. Így indul Tony Scott új filmje, a Közellenség, amely első számú lett a héten Budapesten, legalábbis nézőszámban.

Mivel a toplistán amúgy nem sok a változás, szólnék inkább arról, hogy ezen a héten mutatták be Jancsó Miklós új filmjét. Címe nem olvasható az első tíz között, amúgy is hosszú kicsit (én is gondolkodtam, hogy nekifogjak-e leírásának): Nekem lámpást adott kezembe az úr Pesten. Hát így. Egyébként jó film. Rendkívül sokat röhögtem a három sírásón, Szarvas József-fen, Scherer Péteren és Mucsi Zoltánon, de főleg utóbbin, aki szerintem az év arca a magyar filmben. A szemlén legalább három, de lehet, hogy négy történetben is láttam, mindig Schererrel együtt. Fedezzék fel őket önök is, ha Szomjas György Gengszterfilmjében még nem tették volna. Jancsónál mai történeteket vezetnek elő, a nemzeti pantheon sírásóinak hétköznapi, de rendkívül eredeti stílusában.

Úgy tűnik, a budapesti össznézőszám most már tartósan százhatvanezer körül lebeg. Ez körülbelül tízezerrel több a tavaly év végi átlagnál.

A JANUÁR 28. ÉS FEBRUÁR 3. KÖZÖTTI HÉT TÁJÉKOZTATÓ ADATAI

| | A film címe (forgalmazó) | Heti jegybevétel (ezer Ft) | Heti nézőszám | Hány hete

Az újjáépítés ideológiai háttere

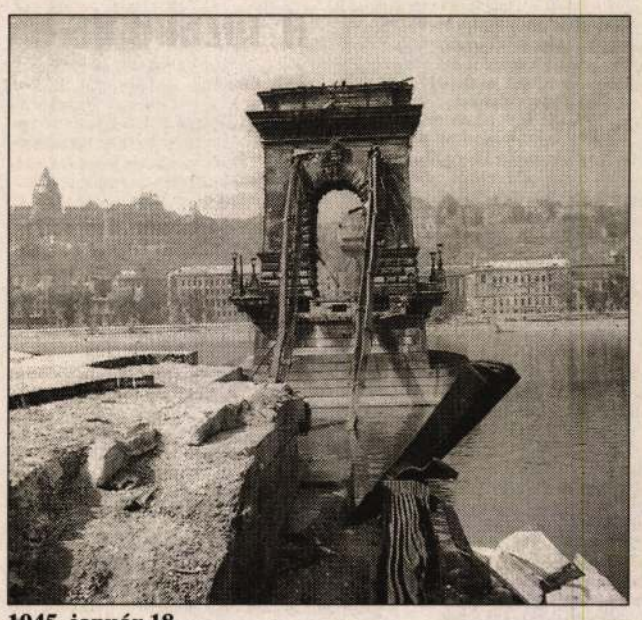

1945. január 18.

1949. november 20. Az újjáépítés szimbólumává vált fényárban úszó híd avatása

A második világháború nem kímélte a fővárost sem. 1945 tavaszán, amikor a Vörös Hadsereg győztes alakulatai bevonultak az elfoglalt Budapestre, a sokat szenvedett főváros meglehetősen siralmas képet mutatott. Az elhúzódó ostrom rengeteg áldozattal járt. Az ekkor elszenvedett károk hosszú listáját gyarapították a felrobbantott hidak is, amelyeknek csonka maradványai szomorú mementóként árválkodtak a Dunánál. Amikor megindultak Budapest helyreállítási munkálatai, előkelő helyet foglalt el a hidak újjáépítésének terve, mivel a megbénult forgalom helyreállítása értelemszerűen rendkívül fontos volt. De a folyamatos közlekedés a két városrész, Pest és Buda között nem csupán gyakorlati jelentőséggel bírt. A hidak szervesen hozzátartoztak a városképhez, így egyfajta presztízst is jelentett, hogy minél előbb régi díszükben pompázzanak. Különösen igaz volt ez a legrégibb – s talán legszebb – hídra, a Lánchídra, így aztán a Gerő Ernő vezette közlekedési tárca hamarosan rövid távú célul tűzte ki, hogy a hídnak az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc centenáriumára állniuk kell. Annál is inkább ragaszkodott ehhez az időponthoz Gerő, mert nem csupán a forradalom százéves évfordulója esett 1849-re; a hidat is 1849-ben adták át. Az átadási ceremóniát akkor, 1849. november 20-án, ugyan Julius von Haynau vezette, mint Pest város díszpolgára, de erről mélyen hallgattak az illetékesek, amikor Gerő minisztériuma óriási propaganda-hadjárattal már 1947-ben megkezdte az újjáépítés előkészületeit, különös tekintettel az ideológiai háttérre.

A széles körű propaganda kezdődött, hogy – utalva a kettős centenáriumra – nagy hírverés közepette 1947-ben létrehozták az úgynevezett 1848 tagú Lánchíd Bizottságot. A névsor önmagában felér egy korrajzzal, csupán néhány név ennek érzékeltetésére a minisztériumokból és a nemzetgyűlésből delegált bizottsági tagok közül: Donáth Ferenc, Fenyő Miksa, Münnich Ferenc, Andics Erzsébet, Apró Antal, Bajcsy-Zsilinszky Endréné, Dinnyés Lajos, Dobi István, Losonczi Géza, Kádár János, Nagy Imre, Marosán György, Ortutay Gyula, Tildy Zoltán, Vámbéry Rusztem. Az országos lapok és a minisztériumok is delegáltak tagokat a reprezentatív bizottságba, hasonlóképp a hídépítésben részt vevő műszaki szakemberek. 1947 decemberében a propaganda elérte csúcspontját, ekkor hirdették meg a Szilveszter a Lánchídért akciót. A bizottság értesítette az országos lapokat, hasonlóképp a rádiót is, hogy tegyék közzé az alábbiakat, mint az akció lényegét: „A szórakozóhelyeken a Lánchíd javára minden számlára és minden jegyhez egy-egy forintot hozzászámolnak és a magánlakásokban megtartott szilveszteri mulatságok résztvevői is gyűjtenek az újesztendő első órájában egymás között a Lánchídért". Az akció valamennyi nyilvántartott vendéglátó-ipari egységet érintette, így értesítést kaptak a polgármesterek is. A befolyó összegek ellenőrzésével pedig megyei szinten a főispánokat bízták meg. Az adományok mértékét szilveszterre módosították. A III. osztályú vendéglők 50 fillérrel, a II. osztályúak 1 forinttal, az I. osztályúak 2 forinttal, az osztályon felüliek pedig 3 forinttal számláztak túl december 31-én. Megnőtt az önkéntes adományok száma is. 1948 januárjában egymás után érkeztek a kisebb-nagyobb összegek a közlekedési tárcához, rendszerint azzal a fordulattal megfejelve, hogy „...a közlekedés újjáépítéséért folytatott szakadatlan harcot kívánjuk segíteni". A különféle vendéglátóhelyekről érkezett összegeket külön listákon összesítették. Tudjuk például, hogy Budapesten a Fekete Bikában 34 forint, a Kis piszkosban 5 forint jött össze a Lánchíd javára, de a Négy szürkében 52, míg a Makk hetesben 76 forint volt a bevétel, az előkelő Metropolban pedig kereken 700. Az így is befolyt összegeknek köszönhetően az újjáépítés a megfelelő ütemben haladt és 1949 tavaszán már látnivaló volt, hogy a kívánt határidőre, azaz november 20-ra a híd készen áll majd az átadásra. 1949 augusztusában azonban egy komoly, ideológiai indíttatású probléma merült fel az átadással kapcsolatosan: a Lánchíd pillérein látható faragott koronás címerek ügye. Még ez év nyarán történt, hogy mind több illetékesnek szúrt szemet a híd pillérein látható régi koronás címer. A Szabad Nép ezzel kapcsolatosan egy felháborodott olvasói levelet is kapott, amelyet aztán egyből továbbítottak a minisztériumhoz. A levél írója arról számolt be, hogy a villamoson utazva arra figyelt fel, hogy két férfi, akik véleménye szerint pártonkívüli ügyvédek voltak, örömmel nyugtázták az újjáépítési munkálatokat, de különösképpen azt, hogy a címer tetejéről nem tüntették el a koronát. A levél így folytatódott: „Mindkettőnek szeme felcsillant az örömtől. Ők még mindig abban bíznak, hogy minden jog és hatalom eredendő forrása a misztikus szentkorona és nem a nép. A reakció a Lánchídon lévő koronába is belekapaszkodik. Nemcsak az iskolák, minisztériumok, közhivatalok falairól tüntessük el a koronát, hanem a százéves Lánchídról is, ha úgy akarjuk újjáépíteni, mint amilyen Széchenyi István korában volt. A mostani hidat a magyar népi demokrácia építette újjá és nem egy gróf."

Gerő Ernő 1949. augusztus 5-én utasítást adott, hogy a koronás címereket azonnal el kell távolítani, és a helyükre az új népköztársasági címert kell elhelyezni: „A kormányzat határozott kívánsága, hogy a Lánchíd pilléreinek felső részén lévő régi koronás címereket, amelyek kőből vannak kifaragva, leszedjük. A leszedett címerek helyébe az új magyar címert kell tenni. Az új címer az új alkotmánytervezetben kerül pontos meghatározásra."

Haynau, a „hídavató díszpolgár"

Már másnap, 6-án tárgyalták Gerő javaslatát. A megbeszélésen többek között részt vett, természetesen Gerőn kívül, a Műemlékek Országos Bizottsága részéről dr. Gerevich Tibor, valamint Kiss Tibor, a Lánchíd esztétikusa (érthető volt a sietség, hiszen vészesen közel volt az átadás tervezett időpontja). A jegyzőkönyvben feltüntették, hogy Kiss – ideológia ide vagy oda – „esztétikailag vizsgálja a kérdést és hangsúlyozza, hogy a pillér műemlék jellegének fenntartása miatt nagyon felelősségteljes tervezéssel lehet csak megoldásra jutni". Az új címer elhelyezésére több változatot dolgozott ki a minisztérium, ezek közül a Művészeti Tanácsnak kellett kiválasztania a végleges megoldást. A Művészeti Tanács azt javasolta, hogy a híd boltívének oroszlános zárókövét mindenképp hagyják meg, függetlenül a címercserétől, mivel az „integráns részét képezi a boltívnek". Ezzel kapcsolatosan nem kisebb személyiség, mint Kodály Zoltán ragadott tollat a Művészeti Tanács tagjai közül. Kodály az alábbiakkal érvelt: „Az oroszlánfős zárókő nem csupán díszítő elem, hanem a kapunyílás nyomatéka s ezt a gócot jelentőségteljesebbé teszi úgy, hogy architektúrai szerepe is van. Ez az oroszlánfő a megterhelés kifejezője. Nélküle a címer nyomaték nélkülinek és így erőtlennek hatna." Ezt a javaslatot el is fogadták és az új címer megmintázásával Pátzay Pál szobrászművészt bízták meg, aki a feladatot el is vállalta. A híd felújítása, amelynek tervét Sávoly Pál, Méhes György és Fáber Gusztáv készítette, s amelynek kivitelezését Széchy Károly és Palotás László irányította, zavartalanul folyt tovább, de, hogy az ideológia és ehhez kapcsolódva a megnyitási ceremónia mennyire fontos eleme volt az újjáépítésnek, azt jól példázza, hogy 1949. november 12-én még mindig csak javasolt költségvetés létezett az átadás költségeiről. Az akkori adatok szerint az erre szánt összeg 240 ezer forintra rúgott, de ebben benne volt a dísztribünök felállításától az emléklapok elkészítéséig minden, sőt az is, hogy az újjáépítésben résztvevő fizikai munkásoknak ebédet adjanak a megnyitó alkalmából. A kapkodó és megkésett költségvetés ellenére azonban 1949. november 20-án minden gond nélkül sor került az ünnepélyes átadásra, a Lánchíd ismét büszkén ívelt át a Duna fölött, pillérein az új címerrel, amely azonban – elődjéhez hasonlóan – nem kerülte el sorsát: a rendszerváltás után a régi címer került vissza a főváros legrégibb hídjára.

Katona Csaba

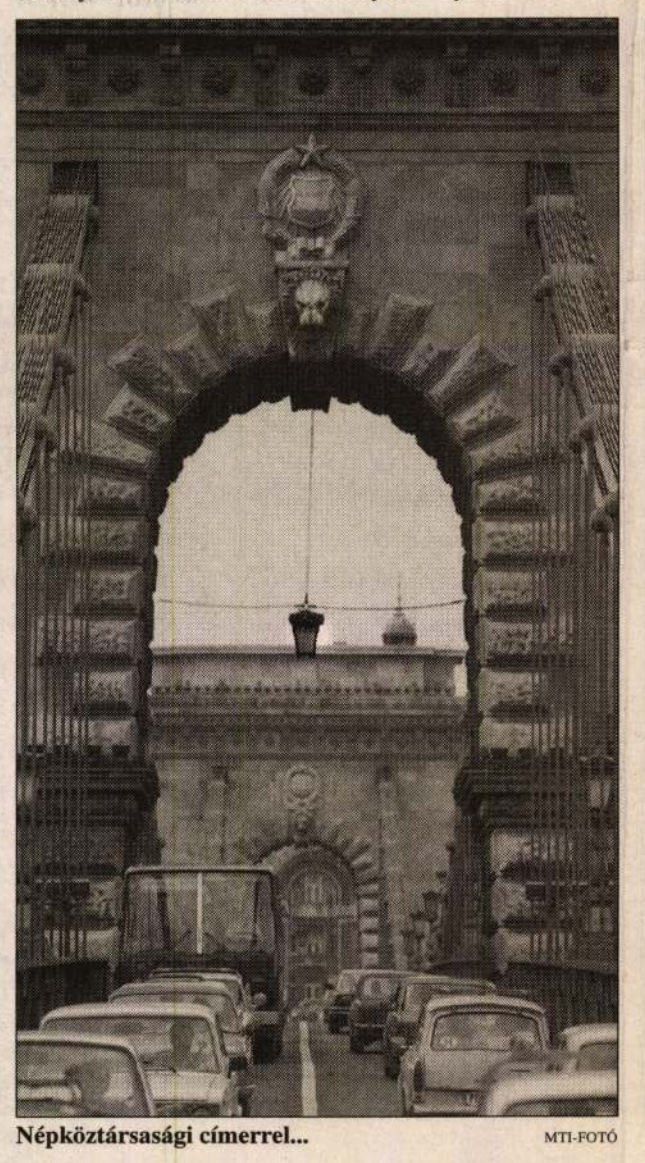

Népköztársasági címerrel... MTI-FOTÓ

...és visszahelyezik az eredetit VELLEDITS ÉVA FELVÉTELE

—CIKKÜNK NYOMÁN—

Védett barlangok

Nagy érdeklődéssel olvastam Katona Csaba A Gellért-hegyi sziklakápolna című cikkét a február 6-i Budapest mellékletben. Sajnos nem ismerem Szatucsek Tibor számítógépes adattárát, és azt sem, hogy milyen mértékben épült erre a cikk, ezért néhány kiegészítést tennék az egyértelműség kedvéért.

A római kori Contra Aquincum helyén létrejött Pest, mint dunai átkelőhely a folyó mindkét partján állt, budai oldalát „Kisebb Pest"-nek, vagy egyszerűen Kispestnek is nevezték (később Alhévíz).

Budát németül Ofennek hívták, ami szintén valószínűleg az Iván-barlang üregéről kaphatta nevét, mivel ez kemencét, kemenceszerű üreget is jelentett.

Az a megállapítás, hogy „a hegy lábának a Duna felé eső részén szerteszét nyomorúságos viskók adtak otthont" csak egy adott korba helyezve igaz. Szabó József, a múlt század legelismertebb geológusa Budapest geológiai tekintetben című 1879-ben megjelent művének III. táblája hitelesen ábrázolja a Dunaparti házsort a „Sáros-fordótól" (mai Gellért) a Rudasig. Biz' isten hangulatosabb, mint ma!

A barlang történetének érdemleges epizódja, hogy a második világháború végén, Budapest ostromakor szükségkórház volt benne. „A szállót (Gellért) csak estére sikerült Kozma József katonái segítségével a Gellért-hegy felől érkező szovjet csapatoknak megtisztítaniok, akik 19 órakor a Sziklakápolnában berendezett szükségkórházat is elfoglalták." (Ungváry Krisztián: Budapest ostroma, Corvina, 2., javított kiadás, 1998)

A cikkben feltétlenül meg kellett volna említeni, hogy a sziklakápolnát rejtő Iván-barlang 1982. óta a „fokozottan védett" barlangok között van.

Legalább utalni kellett volna a sziklakápolnából 1962-ben mélyített karsztvízszint-figyelő kút lemélyítése során feltárt Aragonit-barlangra. (N. Kósa Judit: Barlangtani kiállítás a Gellért téren – Népszabadság, Budapest melléklet, 1994. március 11). Meggyőződésem, hogy ebben egy kis kiállítást lehetne és kellene berendezni a budai barlangokról, fürdőkről, meleg forrásokról. Vendégforgalmilag telitalálat a hely, és nem zavarná a Sziklakápolnába járókat sem. Mindez megvalósítható lett volna a 4-es metró Gellért téri állomásépítéséhez kapcsolódóan, erre azonban egyenlőre nincs kilátás.

Szablyár Péter

Távol az ideálistól

A *Kinek a pénzén csökken a távhő ára?* (január 29.) címmel megjelent írásban az új távhőtörvény következményeivel foglalkoztak. Ezzel kapcsolatban szeretném megjegyezni, hogy a háztartási energiahordozók árának folyamatos és drasztikus emelkedése egy sor védekezési mechanizmust váltott ki a lakosságból. Ezek közé tartozik a fogyasztás önkéntes csökkentése (csak egy szobát fűtünk), energiatakarékos eszközök használata (kompakt fénycső), épületgépészeti megoldások (falak, nyílászárók hőszigetelése) és az egyedi mérések forszírozása (majd mi pontosan mérnünk!). A távfűtéses lakások tulajdonosai, bérlői között futótűzként terjedt el az a nézet, hogy az átalánydíj helyett az egyedi mérés lesz az ideális megoldás és ez számottevő megtakarításhoz fog vezetni.

Véleményem szerint azonban a szolgáltatott hőmennyiség egyedi (háztömb, ház, esetleg lakás) mérése semmit sem old meg, sőt újabb költségnövekedések forrásává válik. A távfűtés ugyanis azért drága, mert „messziről" jön a meleg és a távvezetéknek hőveszteségе van, amelyet a fogyasztónak kell megfizetnie.

Az egyedi mérőberendezést, a hőközpontok eszközeit meg kell venni, fel kell szerelni, és rendszeresen karbantartást igényelnek. Az elfogyasztott hőmennyiséget regisztrálni kell. Nem lesz két egyforma hónap, két azonos számla. Mindez többletköltséggel és többlet adminisztrációval jár. Tíz- és tízezer család most sem tud fűtési díjat fizetni. Ebből a szempontból mindegy, hogy az átalánydíjas számlát, vagy a hőmennyiség mérése szerint kiállítottat nem tudják fizetni.

A távhőtörvény előírása szerint a hőközpontok kialakítása „a számítások szerint legalább húszmilliárdba kerülne" – olvasható az írásban. Ez csak a főváros negyedmillió távfűtéses lakására vonatkozik, vagyis lakásonként nyolcvanezer forintba kerülne a feltételek megteremtése. Vállalják ezt a lakástulajdonosok, a lakásbérlők? És akkor hol vagyunk még a lakásonkénti méréstől?

Láng Róbert

Clark, Adam építész

Gerencsér Miklós

Pillantás Széchenyi hídjára

1.

Ritka az a nap, hogy ne gondolnék erre a monumentális műtárgyra, amelyet elkészültekor a világ nyolcadik csodájának neveztek a fővárosunkra kíváncsi korabeli külhoni utazók.

Hiszen csodálatos is: bárki, aki először látja a Széchenyi Lánchidat, úgy érzi magát, mintha megemelné kissé valamely könnyed álomszerűség. Szelíden ünnepélyes kedélyünk valahol a mesebeli hangulat és az erőteljes valóság határvonalán lebeg. Az aztán teljesen mindegy, mely korban, minő divatozások idején, mekkora tudással pillantunk a Duna fölé szerkesztett, acélból való tökéletes matematikai egyenletre. Az egészen finom, pezsgőmámorhoz hasonló érzés ugyanúgy hatalmába kerítette a híd láttán a viktoriánus idők passziós világjáróit, mint ahogy a mai félvezetős civilizáció racionalistái is kellemesnek érzik a lengekönnyű bódulatot, ha a szemükbe szökken William Tierney Clark legszebb alkotása.

Valamennyi nagy mű közös sajátossága, hogy teljes mibenlétüket lehetetlenség egyszer s mindenkorra megismerni. Nem kell-e újra és újra tanulnunk a kilencedik szimfóniát, Michelangelo Dávidját, az antik drámákat, Goethét, Heinét, Petőfit? Hiszen éppen ez a meg-megújuló értékfelismerés a halhatatlanság szívverése. Minél nagyobb a mű, annál magasabbra emeli a szellem választékosságát, s minél iskolázottabb a gondolat, annál tisztelettudóbb felelősséggel kezeli a mércét, amely hitelesen mutatja a mulandó és a maradandó közötti különbséget.

Persze, úgynevezett nagy szavak ezek, de ítélje meg ki-ki a maga belátása szerint: létezhetnek-e a szavak sokaságában oly nagyok, amelyek fölérnének a heroikus tettek értékéhez? Valóban, szédítőbb a híd látványánál az a titáni munka, amit Széchenyi véghezvitt. Minél alaposabban tájékozódunk küzdelmeiről, annál bizonyosabban látjuk géniuszának megdöbbentő monumentalitását. Szenvedése a mitológiai óriásé, akit kínoznak a közönséges élet méretei. Mert a tett sohasem önmagában nagy, hanem a körülmények és a lehetőségek viszonylatában. Széchenyit korának kiábrándító körülményei és a lehetőségek liliputisága kényszerítette a tragikummal való örökös birkózásra. Innen van, hogy összes alkotása a végzettel szembeni remény diadalának szülötte.

Mindenekelőtt a híd. Benne elcsendesül ugyan a láva forrongása, a kínlódások hánykolódó indulata, mégis csalóka a gyönyörködtető monumentum légies nyugalma. Nem más az, mint a feszültségek legdrámaibb egyensúlya: az íj idegének, a lant húrjainak harmóniája.

2.

Ama értékeink egyike a híd, amelyekhez életre szóló a kötődésünk. Mikor hallottam róla, mikor láttam képen először? Nem tudom. Tekintélyes létéről megszokott gyermeki ismereteim voltak már, midőn a nyilasok lármás fenyegetőzés közepette hozzánk is, mint a vidéki külváros valamennyi proliházába kényszerrel beszállásoltak egy német katonát. Sokan voltak a hívatlan vendégek. Budapest

környékéről futottak egészen Győrig a bő havú februárban. A reánk tukmált fiatal hadnagy nem volt az a sematikus náci, amilyennek általában ábrázolni szokták Hitler katonáit.

Ez a mosolygós, udvarias hadnagy alkonyattól másnap hajnalig időzött nálunk. Mielőtt lefeküdt, kiteregette családi asztalunkra a petróleumlámpa világánál a magyar főváros ékességeit ábrázoló drága képeslapokat. Köztük a Lánchídét. A hídon is este volt, csak éppen békebeli, pompázatos, fényáradattól káprázó este. Úgy tündökölt a zománcos felületű fényképen a híd, mint a bánthatatlan szépség, mint az érinthetetlen tökéletesség, mint a rombolások fölé emelkedő méltóságos örökkévalóság.

Holott akkor már kirügyezett Illyés Gyula fölsebzett idegágain a jajkiáltásos vers:

A legszomorúbb látvány
ez volt: a betörött
gerincű néma hidak
a két város között,
ahogy feküdtek sorban,
mint leölt állatok
a bűnben és mocsokban
ők, az ártatlanok.

Ott, az ország nyugati szélén nem merték bevallani hivatalosan a budapesti hidak felrobbantását. A szörnyűséges szóbeszédnek meg nem akartunk hitelt adni. Jó volt hinni, hogy talán...

Hanem aztán tisztázódott a valóság a mindörökre tisztázhatatlanról. Álljon itt a neve annak a Pfeiffer-Wildenbruck SS-generálisnak, aki 1945. január 18-án virradóra, a jégzajlásos, sötét éjszakában parancsolta meg műszaki különítményének a még ép budapesti hidak leölését. A vers szavával „kínjukban felugrottak azon az éjszakán" — először az Erzsébet-híd, majd a Lánchíd, végül a Margit-híd maradéka, a sziget és a budai part közötti szárny.

A horribilis anyagi károk súlya is szörnyű, de elviselhetetlenebb ennél a meggyalázottság, amelyet a szépségnek, a védtelenségnek, az ártatlanságnak kellett elszenvednie.

3.

Ha már elénk meredtek a hadi komorságok, vessünk számot velük, mielőtt még fölemlítenénk néhány másféle epizódot a híd viszontagságos élettörténetéből.

Még javában épült, éppen csak a pályatest vázára fektetett pallókon járkálhattak a munkások, de Mars máris igényt tartott a használatára. Először 1848 utolsó napjaiban, amikor sarkköri hidegben menekültek át rajta a vert honvédsereg morzsalékai. Ó, mivé lettek a pákozdi hősök! A Mór határában lezajlott dermesztő mészárlás vére ráfagyott a lovak patájára, a kengyelekre, a csontos-borostás huszárarcokra. Nyomukban mindjárt újév után annál nyalkábban masírozott át a zúzmarától hamvas híd dübörgő pallóin Windischgrätz hetvenezer katonája hétszázhúsz ágyúval.

Ez volt a Lánchíd első igazi teherpróbája.

Pesten és Budán aligha akadt olyan ember, aki akár egy penészes rézgarast adott volna a jóslatért, hogy tavaszra ellenkező lesz a hadi helyzet színe és visszája. A várba szorult Hentzi őrkülönítményt rendelt a budai hídfőnél lévő vízmű védelmére, hogy a föntiek szomjan ne pusztuljanak. És hát a Lánchíd birtoklása is elsőrendű katonai érdek volt. A feladat jelentőségéhez mérten Hentzi tábornok egyik legbátrabb emberét, a hidegvérű Alnock von Edelstadt ezredest állította a különítmény élére.

Gondos munkát végzett a folyvást szivarozó ezredes. Hasztalan apellált Clark Ádám, bizony aláaknázta négy mázsa lőporral a budai partra támaszkodó pályatest kereszttartóit. Alnock von Edelstadt óbester, híven hidegvérűségéhez, igen körültekintőn készítette elő az esetleges robbantást. Nehéz kövekkel terheltette meg a lőportömeget, hogy minél pusztítóbb legyen a detonáció, s hogy a netalántáni eső se akadályozza a végrehajtást, vízhatlan csőben helyezte el a kanócot a part és az akna között.

Láthatta, hogy a vár számos helyén kitűzték már a rebellisek trikolorját, de ő még ellenállt. A feléje tartó közhonvédet aggály nélkül lelőtte, majd a kanóc meggyújtása helyett egyenesen az aknához ment, a terhelő kövek között a lőporba nyomta égő szivarját. A robbanás őt magát valósággal szétfröccsentette, a pályatest szerkezetét néhány helyen eltépte, de a kárt könnyen helyreállították az erélyes Görgey rögtöni parancsára. Öt nap múlva, május 26-án már megint használhatták a Lánchidat.

Nem sokáig. Haynau fergeteges hadjárata kikényszerítette a főváros feladását, és július 7-én Dembinsky fel akarta égetni a még el nem készült híd fából való ideiglenes pályaborítását. Most meg a honvédtábornoknál kellett bizonygatnia szegény Clark Ádámnak a szándék ártalmasságát. Dembinsky méltányolta az építő érveit. Beérte annyival, hogy lebontották a pallókból és gerendákból ácsolt járótáblákat, s a kéthajónyi rakományt aláúsztatták a Dunán Nagytétényig. Július 11-én érkezett Budapestre a bősz Haynau. Tajtékzó dühöngéssel villogtatta szemeit a Lánchíd használhatatlan, pucér vasvázára.

Tudunk, amit tudunk erről a rossz hírű emberről. A kegyetlenségnek ez a féktelen őrültje időnként úgy pityergett érzelgős perceiben, mint valamely harmatlelkű nagyanyó az aranylakodalmán. De mi köze ennek a Lánchídhoz? Annyi, hogy Haynau a könnyekig meg volt hatódva a híd felavatásakor. A meglehetős cinizmussal Magyar Hírlapnak nevezett újság betű szerint ennyit közölt 1849. november 21-én: „A Lánchíd ma délben tizenkét órakor megnyittatott. Elsők b. Haynau és Geringer őnagyméltóságok voltak, kik fényes generalitás kíséretében átmentek. Hosszú sorban katonák voltak kiállítva. Az *Isten tartsd meg* zenéltetett. Maga a híd gyönyörű. Európában legremekebb mű, mely Clarknak, az építőmesternek fényes tehetségét tanúsítja. Ma ingyen volt az átmenet — holnaptól kezdve mindenki, még a nemesember is fizet rajta. Isten áldása vele!"

Ez volt a híd második terhelőpróbája.

Bámulatos csoda, hogy nem szakadt le ott a Neugebade közelében, ahol még javában akasztatott a fényes generalitás. Bizony, bizony, a szentimentális Haynau akkor nagyon meg volt hatódva. Eszébe sem jutott, hogy minél zabolátlanabb a hiúság, annál visszataszítóbb ízléstelenségekre képes.

És Széchenyi? Annak semmi köze az egészhez. Ilyen személy nincs. Soha nem is létezett.

4.

Némely ténybeli és más tévedések — tudományosak is — kiirthatatlan szívóssággal származnak át egyik nemzedék ismereteiből a másikba. Így maradt meg a nyereg alatt puhított hús buta meséje, így változott süvegre a fejrevaló sümeg neve egy nyomdai felületesség miatt. Hasonló a helyzet Széchenyi hídépítő fogadalmával.

Legjobb tudomásom szerint olvastam az összes érdemleges forrásmunkát, s kivétel nélkül vala-

mennyiben az az epizód található, hogy a fiatal huszártiszt állomáshelyére siet Debrecenbe, s Budáról Pestre percekkel a jégzajlás megindulása előtt, istenkísértő kockázattal, borsos áron — huszonöt pengőforintért — fuvarozzák át a Dunán a dereglyések. A tévedést magam is átvettem korábbi írásomban, mígnem egyenesen Széchenyi naplói igazítottak helyre.

Eszemben sincs pedánskodni a tények körül. Ahhoz pedig végképp semmi kedvem, hogy feddhetetlen Széchenyi-kutatók balfogását hozzam napvilágra. Sokkal mélyebb indíték teszi kötelességemmé a korrekciót. Mert az állandó Duna-híd megépítési szándékának fogantatása, a célért való tántoríthatatlan küzdés fogadalma hasonlíthatatlanul drámaibb élményhez kötődik, mint a téli folyamon való átkelés egyszeri, esetleges veszedelme. Széchenyi különben sem ijedezett a természeti veszedelmektől, sőt folyvást kacérkodott velük. Majdnem hihetetlen az a fizikai szerencse, ami újra meg újra kimentette a bajból, mint akkor, 1821. január 5-ének alkonyatján Pestről Budára kelve át a gabonásdereglyén.

Utazásának-sietésének okát ez a naplójában szereplő, de figyelmünket mindeddig elkerülő feljegyzés magyarázza: „1820. december 13-án 1/4 10 órakor meghalt szeretett atyám. A hírt 20-án kaptam meg Nagyváradon." A haláleset miatt kényszerül a Szilágyságból Debrecenen át Bécsbe sietni. Nem akárkit gyászol: apja az a Széchényi Ferenc, aki már közel két évtizeddel korábban megalapította a nemzet múzeumát és könyvtárát; aki a felvilágosult testőrtisztek gárdájához tartozandó, a Festetics Györgyök és Bessenyei Györgyök hitvallásával igyekezett egyenlőségjelet tenni haza és haladás közé. Ilyen apa ihletésében élt a családi testamentum tudomásulvételére Bécsbe igyekvő Széchenyi, miközben már tudta, vállalta azt a másik apai örökséget, amely a közjó szolgálatára utasította. Még nem kellett a dereglyésekkel alkudoznia, még nem tudta, minő viszontagságok közt jut át Pestről Budára, de már a naplójába írta 4-én a gyász ünnepélyes hangulatában: „Ma azt mondtam Brudernnak, hogy egy évi jövedelmemet fordítom rá, ha Buda és Pest közt híd épül, s hogy ezért, jóllehet, Pesten lakni alkalmasint sohasem fogok, egyetlen krajcár kamatot vagy akár visszafizetést sem fogok követelni. Az a gondolat, hogy hazámnak fontos szolgálatot tettem, majd bőségesen kárpótol."

Íme tehát az a magasabb szempontú ok, amiért érdemes kiigazítani a tévesen ismétlődő legendát a híd építésére tett fogadalom keletkezéséről.

5.

Széchenyi immár nemzeti kincsnek számító naplófolyamában ettől az első bejegyzéstől a csillagjárások ismétlődésével tér vissza a Híd témája. A fogadalomtevő titáni munkáját, géniuszának megdöbbentő monumentalitását emlegettem. Ezek valóban csak nagy szavak, a betű tehetetlen próbálkozása a cselekedet igazi nagyságának érzékeltetésére.

Már az állandó híd puszta gondolata is európai méretekre terjedt ki, minden értelemben, hiszen tudjuk: a kontinens valamennyi jelentős hídja nem csupán ellentétes partokat, hanem népeket, kultúrákat, a helyi érdekek fölött álló gazdasági működéseket köt össze. A Lánchíd sokáig elsőrendűnek számított a fontosság rangsorában, mivel az egyetlen kapocs volt a két part között a Duna teljes hosszában azon a kétezer kilométeres szakaszon, amely az európai civilizáció dolgában nemzetközi tényezőnek számít s számított, különösen a polgári fejlődés mindent átalakító hőskorában.

Még a híd hiánya is a nélkülözhetetlenséget bizonyította. Pár hónappal az után, hogy Széchenyi fogadalomra kötelezte magát — 1821 tavaszán —, a dunántúli Táncsics, a jobbágysorsból menekülő kóbor rebellis eljutott a Duna bal partjára szerencsekereső vándorlásában. Amikor Apostagon a Duna—Tisza közére tette a lábát és egyhuzamban egészen Izsákig gyalogolt, ámulatból ámulatba esett. Hiába kapott a gondviseléstől gazdag képzelőerőt, alig hitt a szemének, tapasztalva, mily hihetetlen a különbség egy ugyanazon ország két szomszédos része között.

Ennyit jelentett a Duna mint elválasztó földrajzi hatalom.

Könnyű felfognunk, miként hathatott ugyanez a táji élmény a világlátott, féltucatnyi nyelvet beszélő, politikában, gazdaságban, kultúrában hatalmas horizontú Széchenyire. Épp a nem létező, de nélkülözhetetlen értékek hiányától szaggatták máját a keselyűk. Nem szűnő gyötrelmei a kibírhatatlanságig kínozták úgy is, mint magyart, úgy is, mint európait. Valóban óriássá kellett válnia a Himalája magasságú akadályok leküzdéséhez.

A küzdelmek antik mérete bármennyire ihlető, még mindig várat magára a lezajlott valóságdráma irodalmi megörökítése. Kétségtelen, azzal magyarázható a késlekedés, hogy eddigi legnagyobb íróink, ha éreztek is kötelező kényszert a héroszi munka ábrázolására, elrettentette őket a vállalkozástól a lezajlott nagyszabású viadalok tehertömege, a feszültségek hosszú időn át tartó, szokatlan kiélezettsége, a fejlemények, ütközetek, állhatatossági próbák és ellenakaratok szinte áttekinthetetlen szövevényessége.

Mert egyszerű lenne véglegesíteni azt a primitív képletet, hogy volt a reformer Széchenyi az ő néhány elvbarátjával, s voltak az ellenlábas, minden újtól irtózó, alacsonylelkületű maradiak.

Minden sematizálás a visszájára fordul. Kivételes dicsőség-e erőt venni az együgyű ellenfeleken? Széchenyi naplója lényegében hátborzongató olvasmány. Örökké a lelki összeroppanás határán birkózik a démonokkal. S ezek a démonok nem mások, mint szintén okos, gyakorta módfelett tehetséges emberek. Azok a maradiaknak nevezett ellenzők — eltekintve a valóban butáktól, a valóban alacsony erkölcsűektől — a közjogi tudomány minden hájjal megkent, százpróbás matadorai voltak. Egyháznagyok, tündöklő mágnások, a követhetetlenségig dörzsölt köznemesi táblabírák. Valamennyiük élén a nagyhatalmi politika immár világtörténelmi alakja, Metternich Kelemen. Dehogy volt ő ellensége a gazdasági-technikai haladásnak. Nagyon is pontosan értette Ausztria szemszögéből, miért *nem* szabad éppen Pest és Buda között állandó hidat építeni. A vérbeli politikai stratégia értelmében Széchenyinél is jobb látnoknak bizonyult. De a reformkor gleccserét ő sem állíthatta meg. Annak ellenére nem, hogy Ferenc császár ideális médiumának bizonyult. Komolyan megneheztelt Széchenyire, ott ártott, ahol tudott, és ezzel magyargyűlölete ellenére hatékony szövetségese lett azoknak a lármás magyaroknak, akik a karok és rendek disputáin demagóg dacoskodással szokták kinyilvánítani Béccsel szembeni álbátorságukat.

1821-től 1848-ig vívta Széchenyi körkörös harcát a híd érdekében, miközben hajózhatóvá tette az Al-Dunát, elkezdte a Tisza szabályozását, gyárakat alapított, megteremtette a dunai és balatoni hajózást, kibontakoztatta a hazai lótenyésztést, megírta a nemzeti boldogulás alapterveit tartalmazó könyveit.

Az ország és a jövő szerencséjére a hatékony támogatókat sem nélkülözte. Magyar részről akkora egyéniségek szegődtek szövetségeséül, mint Batthyány Lajos, Deák Ferenc, Kossuth Lajos, Wesse-

lényi Miklós, Andrássy György, Döbrentei Gábor, Klauzál Gábor, Szemere Bertalan. Bécs bizalmatlan politikusait a birodalom legtekintélyesebb pénzhatalmasságai szoktatták hozzá a terv elfogadásához. Ha már Sina György, Rotschild Salamon és Kaprionari Wodianer Sámuel milliókat mert kockáztatni, eltűnődött a kamarilla, nem lenne-e okosabb felülvizsgálni a megkövesedett előítéletet.

E bonyolult évtizedes viták, amelyek kimeríthetetlennek látszottak újabb és újabb idegborzoló fordulatokban, aligha érnek véget az 1842. évben az ünnepélyes alapkőletétellel, ha nélkülözni kényszerül Széchenyi a nádor állhatatos pártfogását. A Habsburg József főherceg méltán tartozik a nagy magyar történelmi személyiségek sorába, és szívesen tekintünk szobrára fővárosunk szívében, a nevét viselő téren, ott a Lánchíd közelében.

6.

És persze számunkra mindig ragyogni fog az angolból szintén magyarrá lett Clark Ádám neve. Kétségtelen, minden nagy áttörésre érvényes, hogy „kezdetben vala az eszme", amely diadalra jut, ha kellő erkölcsi elszántság és a semmiképp nem nélkülözhető anyagi erőforrás társul hozzá. Ez utóbbinak előteremtéséről gondoskodott a három főbankár közel hétmillió forint erejéig. Mesébe illő összeg. Minden tekintetben ember legyen a talpán, aki az optimum szabályai szerint képes gazdálkodni vele. Akár szerencse volt, akár pontos ítélőképesség vagy mindkettő: Széchenyi megtalálta a legalkalmasabb embert.

A tervező és a kivitelező azonos családi neve teljes véletlenség. William Tierney Clark és Adam Clark között nem volt semmi atyafiság. Rokonság igen — az ügyszeretet, a jellemesség, a vállalkozói tisztesség rokonsága. Kevéssé méltatott tény, hogy a pénzek kezelését elejétől végig mintaszerű szabályosság jellemezte. Clarkék minden pillanatban számot tudtak adni a rájuk bízott összegekről a krajcároktól a milliókig. Vessük össze ezt a szép tényt azokkal a zajos botrányokkal, elképesztő szélhámosságokkal, csillagászati sikkasztásokkal, amelyek megestek a világ szinte valamennyi nagy építkezésén végig a XIX. század folyamán.

Clark Ádám még a műszaki alkotóvágy klasszikus megszállottai közé tartozott. Munkabírás, kivitelezői szellemesség, szervezői erély és irányítói rátermettség dolgában valódi hősköltemény, amit véghez vitt. A legjobb anyagok előteremtéséhez bejárta a Habsburg-birodalom összes számba jöhető tartományát. Csak a cölöpök kedvéért alapos tanulmányutat tett Felső-Ausztriában Stájerországban és a Szerémségben. Végül itt, az ősi Szirmium tölgyeseiben választotta ki az erdőt, ahonnan hétezer szál húsz-huszonöt méter hosszú gerendát szállíttatott az építkezéshez. A cementgyártáshoz való márgát szintén a Szerémségből, Beocsinból hozatta, és cementégető üzemet építtetett a budai hídfőnél. Oly ritkaságnak számított akkoriban a cementgyártás, mintha például televíziója lett volna Magyarországnak századunk harmincas éveiben.

A munkálatok kibontakoztával egyre nőtt a százezernél valamivel több pesti meg a negyvenezernél valamivel kevesebb budai lakos hitetlenkedő ámulata. Legkevésbé azt foghatták fel tagadást csóváló fejükkel, miként lehetséges építkezni a félelmetesen hömpölygő Duna tizenkét—tizennyolc méter magas víztömege alatt. Nos, éppen ehhez kellett a hétezer darab szerémségi tölgygerenda, amelyeket meghegyeztek, mint a ceruzát, az óriási nyársakra mázsás vashegyet kalapáltak, s munká-

hoz láthattak az egy tonna súlyú cölöpverők. Egyenként négyszáz ütés rögzítette a cölöpóriásokat a folyammeder talajába. S amikor elkészült a kettős szádfal, szigetelőagyagot döngöltek a tölgypalánkok közé, majd kiszivattyúzták a vizet az úgynevezett munkagödörből. Ekként valóra vált az elképzelhetetlen: körben örvénylett a Duna tizenkét—tizennyolc méter magasságban, alant pedig százával bányászták a sziklás-kavicsos fenéktalajt, hogy megalapozhassák a toronypilléreket.

Nem haladt ez olyan röpke sebességgel, mint a tollhegyen át lefutó emlékezés. Évek teltek közben, s az eleinte hitetlenkedő budaiaknak—pestieknek volt idejük hozzászokni ahhoz, amit eleinte a csodánál is hihetetlenebbnek gondoltak.

Hanem Andersen, a halhatatlan dán, aki meseköltő létére mindent lehetségesnek tartott, ugyancsak elámult, amikor Pesten jártában láthatta, mit művelnek a munkások a Duna sodrában. 1842 tavaszán volt ez, a serénység tetőpontján, mert Clark Ádámék még a nyár folyamán túl akartak lenni az ünnepélyes alapkőletétel ceremóniáján, melyre bezzeg már Bécsben is javában készültek. Miért ne: őszinte meggyőződéssel vallották magukénak a fő érdemet, hiszen végtére is a császár és környezete kegyeskedett engedélyezni a vállalkozást.

Káprázhat a szemünk, oly fényes az alapkőletételi ünnep résztvevőinek névsora. Hosszú lista ez Ferdinánd Károly trónörökös főhercegtől Tölgyesi János pesti polgármesterig. Kényes mágnáshölgyek, frakkos-cilinderes arisztokraták, ájtatos-nyájas főpapok büszkélkedhettek azzal a hallatlan bátorsággal, hogy lemerészkedtek a keszonba, ahol tizenöt méternyi magasan ostromolták körülöttük a szádfalakat a Duna örvényei!

Valamennyiük neve olvasható az ünnepi okmányon. Akik nap nap után, télen-nyáron végezték ugyanitt meg az ideiglenes munkahídon kenyérkereső kötelességüket, azokról csak egy száraz, hozzávetőleges adat maradt fenn. Körülbelül nyolcszázan építették a hidat. Azt végképp nem tudhatjuk, kik és hányan dolgoztak Anglia acélgyáraiban, ahol a láncszemeket hengerelték, a budai Ganz gyárban, a gömöri Dernő és a beregi Munkács olvasztókemencéinél, ahol a híd öntöttvas részeit készítették.

Amiként érdemes emlékezni rá, hogy tiszta kézzel bántak a vállalkozás pénzügyeivel, úgy a balesetmentes munkavégzés is a legnagyobb ritkaságok között említendő. Évszázadok statisztikai bizonyossága, hogy nagy építkezés csak elvétve fejeződik be emberhalál nélkül. A mi Lánchidunk e tekintetben is a ritkaságok közé tartozik.

Pedig történt baleset, nem is akármilyen.

1848. július 18-án, egy keddi napon csörlőzték a magasba a meder fölött ívelő tartóláncok utolsó darabját. Késődre járt, sötétedett. Már kezdtek fellélegezni, alig néhány feszítés hiányzott a csörlőszerkezeten, amikor elszakadt az emelőlánc. Hatvan mázsa híján nyolcszáz tonna súlyú acéltömeg zuhant alá húsz méternyi magasságból. Vagy félszázan tartózkodtak a munkahídon, köztük Széchenyi, aki kezdettől jelen volt minden fontos mozzanatnál, úgy is, mint illetékes miniszter. Ez valóban csoda volt: habár szilánkokra zúzódott a munkahíd s pozdorjává törtek a pontonok, senkinek a haja szála meg nem görbült. Legfeljebb vizesek lettek. Alig négyen-öten lehettek, akik nem tudtak úszni. Segélykiáltásukra rögtön megindultak a mentőcsónakok. Széchenyi nem a félelemtől, hanem az aggodalomtól esett kétségbe, amikor szárazra kapaszkodott a budai parton. Clark Ádám sem tudta megnyugtatni, pedig az építkezés sok viszontagságot megért irányítója teljes felelősségtudattal ígérte, hogy egy hónap múlva a helyére emelik azt az ominózus utolsó láncot.

Úgy lett. Közben a derék Clark úgy járt-kelt Pest és Buda között a már helyükön feszülő tartólánccokon, mintha csak promenádozott volna a Feldunasor fehér palotái előtt. Széchenyi mint barát és miniszter ezért keményen megfeddte a magyar-angol mérnököt, de mint a hídalkotás megszállottja, képtelen volt ellenállni a kísértésnek — maga is átsétált a folyam felett a láncok pőre ívén, sőt magával vitte az istenkísértő útra tizenegy éves Béla fiát is.

Aztán már csak egyszer ment át a hídon. Nem tudták, ki az utasa a pallókon tovadübörgő batárnak. Mellette ült a lefüggönyözött fülkében hű házidoktora, Orsova Balogh Pál. Szerda volt, 1848. szeptember 5-e.

Esztergomnál pihentették a lovakat először. Az ötvenhét éves beteg utas a Dunába vetette magát, sebesen úszott a sodorvonal felé, hogy mielőbb végezzenek vele az örvények.

Döblingig aztán gyengéd szigorral vigyáztak rá. Soha nem látta az elkészült hidat, amelyet minden emberi teremtménynél jobban szeretett.

7.

Ha igaz, hogy a megszokás az ember második természete, akkor nekem természetemmé lett a Széchenyi Lánchíddal kötött külön személyes barátság. 1948 őszén láttam először valóságosan is, amikor már teljes erővel folyt az újjáépítése. Jóformán semmi adatszerű ismeretem nem volt róla. De mint látvány még kivételes hírnevét is felülmúlta. E látvány monumentalitását csak növelte a munkaállványzat roppant szerkezete.

Minden embert hősnek hittem, aki részese lehetett a híd újjáépítésének. Túlságosan nagyot talán nem is tévedtem.

Napi munkám befejeztével azonmód, malterosan, cementporosan siettem a várhegy oldalába, az alagút kapuzata fölötti sétányteraszra, hogy nyomon kövessem, mekkorát növekedett a híd új teljessége felé. Meg nem közelíthettem, mert akkoriban sokkal szigorúbban tartották távol a nagy építkezésektől a kívülállókat, mint manapság.

De kitűnően megfelelt nekem, a kamasznak az a díszpáholynál is ünnepélyesebbnek tudott sétányterasz, pedig akkor még az 1945 januári—februári várostrom apokalipszisének maradványai borították a hegyoldal elvadult bozótosát. Önfeledt nézelődéseimkor olyannyira hatalmába kerített a bálványimádók áhítata, hogy vasárnapi szórakozásként is el-eljártam hídépítést csodálni. Így telt el 1949 tavasza, nyara, kora ősze. Csak természetes, hogy november dereka táján ködben, hideg esőben ólálkodtam végig estéről estére a fővárosiak ezreivel a terhelő, majd világosító próbákat.

Elkészül a főnix-híd, tündöklő újdonságával nem lehetett betelni. Vasárnapra, november 20-ára szétoszlott a köd, eltűnt a hideg és az eső, megérkezett a verőfény. Kellemes délnyugati szélsuhogásban ragyogott az ünnepnap. Tolongva, nevetve, hömpölygő sokadalomban áradtunk át Pestről Budára, Budáról Pestre. Megint és megint. Ki tudja, hányszor?

8.

Ki tudja, hányszor: ezt mondjuk valamennyi életmozzanatunkra, amely ismétlődik időnk múlásával. Semmiféle számolószerkezet meg nem mondhatja utólag, hány alkalommal kereszteztük a Du-

nát a híd darázsderekú ívhajlatán azóta, hogy 1949 novemberében átnyújtották újjáépítve a munkás mérnökök, a mérnökpontosságú munkások a régi-új alkotást a hazának, a holnapi történelemnek, amely egyébként a jelenben mindig olyan hétköznapi, mint járni-kelni a hidakon ügyes-bajos, ritkán emlékezetes dolgaink során.

S íme, e prózai jövésmenésben megint annyi évtized úszott le a folyamon, hogy ismét szükséges lett a híd felújítása. 1987 egyik felhőtlen fényű őszi napján, amikor légsűrítők, hegesztőkészülékek, festékszórók, homokágyúk süvöltöttek, dübörögtek, sziszegtek és sóhajtoztak a műtét alá fogott pályatesten, én voltam a legkorosabb ember a jelenlévők között. A felújítást irányító Tímár László mérnök éppen harmincéves. Higgadt, mosolygó, nagyon udvarias és nagyon féltő házigazda. Sportos termetű fiatalember, dús haja melegszőke. Se nem barnás, se nem vöröses — olyan színű, amit nem lehet pontosan leírni. Annál pontosabban érzékeltem viszont, hogy karnyújtásnyira ragaszkodott a közelségemhez: mentő mozdulattal kaphasson utánam, ha ne adj isten...

Szívszorító tapasztalás volt, de úgy tettem, mintha észre se venném.

Aggodalmas arcú, mosolytalanul tűnődő férfi szólította meg őrző kalauzomat. Kék munkaruhát viselt, de látszott rajta, feladatköre fontosabb, mint a beosztott munkásoké. Sűrűn hallottam az építésvezető szájából a technikai lárma feleselő hangzavarán át: Bandi bácsi, Bandi bácsi... Becsülgettem, mennyi idős lehet ez az aggodalmas arcú, zárkózottan tűnődő Bandi bácsi. Hízelgő reám nézve, ha nálamnál csak tíz évvel véltem fiatalabbnak. Ez esetben az első osztály kezdetén tarthatott az iskolában, amikor újjáépült a híd. S lám, mondhatni, szertartásos fontosságtudattal viselte a munka sűrű szövevényében az életkorral érlelődő tekintélyt, amit szemmel láthatóan tisztelt az 1957-ben született mérnökfőnök.

Érthető, ha ez a csendes, nyájas, fizikai biztonságomra oly tapintatosan vigyázó fiatalember néma elképedéssel csodálkozott rám, amikor arra kértem, hadd kapaszkodjam fel a nyaktörő állványerdőn a budai pillértorony tetejére.

9.

Ami most következik, az a mese és a valóság különös elegyének nevezhető. Az előbbire vonatkozóan szó sincs tündérmeséről. Súlyos, sötét mese, amelyről oly felszabadultan mondhatjuk: milyen jó, hogy a valóságban ilyesmi nem fordulhat elő.

De lássuk a derűsebb valóságmesét. A gyermekien együgyűt, a mosolyogni valóan érzelmeset.

Már említettem, hogy Andersen meseköltő járt Magyarországon, látta a keszonok építését, hosszasan figyelte, mint döngölik a cölöpverő bikák a tölgyóriásokat a megáradt Duna tavaszi hömpölygésében. Minden valószínűség szerint itt ünnepelte harminchetedik születésnapját a kis dán vargamester nagyra hivatott fia. Lázas mehetnék hajszolta a költőt, fürge kalandozásokkal csillapította a világ iránti kíváncsiságát. De 1861-től haláláig ki sem tette a lábát szülővárosából, Koppenhágából.

Mi okkal időzöm el nála? Egy meseköltőien gyermeki vágya miatt. Öreg korában finom gesztussal jelezték az udvartól, hogy óhajtson valamit, mert szeretnének a kedvében járni. Hát óhajtott: boldog lenne, ha a király hintóján kocsikázhatna Koppenhága belvárosában. E meseköltőhöz illő vágyát gördülékeny könnyedséggel teljesítették.

Vállalom a szerénytelenség bélyegét a magam mindmáig eltitkolt kívánsága miatt. Kamasz koromban, a sétányteraszról nézelődve sóvárogtam, mily boldog lennék, ha egyszer a Lánchíd valamely toronypillérének tetejéről láthatnám a főváros panorámáját.

Réges-rég elfogadtam, hogy akkori sóvárgásom a kamaszkori romantika soha nem teljesülő óhajai között marad, s most íme, kapaszkodhattam fel a budai pillértorony magasába, nem is számlálva az állványzat emeleteinek sokaságát. Mögöttem a korosabb emberért titkon aggodalmaskodó fiatal építésvezető.

A kapuboltozat zárókövénél fújtuk ki magunkat először. Egész emeletmagasságot tölt itt ki a diadalív záróköve a reá faragott morcos oroszlánfejjel. Míg pihentünk, Tímár László elmondott néhány adatot a felújításról, amely voltaképpen csak nagykarbantartás rozsdátlanítással, újrafestéssel. Az igazi felújítás — a szerkezet teljes cseréje, a teherbírás megkétszerezése — 1913—15-ben volt, s nagyrészt annak köszönhettük 1948—49-ben a gyors újjáépítést, hogy a kiváló minőségű diósgyőri acélanyagot úgyszólván hiánytalanul felhasználhattuk.

Már fent cibált a szél az ónbádoggal borított pillértetőn, amikor újra meggyőződtem róla, nem szabad megengednünk az időnek, hogy elkérgesítse, pudvássá tegye hangulati érzékenységünket mindaz iránt, ami valóban páratlan. Mennyivel másabb volt onnan a minden procikájában jól ismert főváros látványa! És a történelem bölcsen ironikus derűje sem hiányzott ebből a látványból. Mily hevesen ellenezték egykoron, hogy ide épüljön a híd. Lehetetlenül messzinek tartották a város központjától a Nákó-ház vonalát, amely mellett Széchenyi végül is megállapodott. A Nákó-ház helyén ma a Gresham-palota áll. Midőn izzott a vita, akkoriban az Országház környéke is elhagyatott partszakasz volt, hínárral, mocsárral borított nádas, ahonnan harsány békabrekegés hallatszott nyári estéken. Látszólag tehát komoly okossággal füstölögtek a tiltakozók: mi ütött ebbe a hóbortos Széchenyibe, hogy a városon kívül akarja megépíteni Európa legdrágább hídját?

Abban van a történelem ironikusan bölcs derűje, hogy az idők során egészen Dunakeszi határáig, a Székes-dűlőig tágította a Duna mellett a hajdan tenyérnyi Pest területét. Az a hóbortos Széchenyi ugyanis pontosan tudta, hogy minden folyamparti város, amely ígéretes jövő előtt áll, elsősorban a folyás ellenében növekszik. Ezért harcolt a híd itteni helyéért, ezért tett meg minden tőle telhetőt a Lipót-külváros nagyszabású fejlesztéséért abban az időben, amikor az óbudai hármas szigetcsoport, a mai Margitsziget még szűzies vidéknek számított, ahova esztendőnként egyszer csak a vállalkozóbb pesti polgárok szoktak kirándulni.

Bizony, őrződjék meg hangulati érzékenységünk, ünnepélyességre való fogékonyságunk mindaz iránt, ami valóban páratlan. Mint ez a híd. Amikor épült, sok hozzá hasonló volt Angliában, Amerikában. Valamennyi eltűnt, csak ez a pesti — a legszebb, a legnagyobb — maradt meg. Igaz, egyik sem épült annyi erkölcsi és szellemi küzdelemmel, annyi áldozattal és fáradalommal, mint a Dunát ékesítő monumentum.

A pillértorony tetején állva nem is hatott pontosnak ez a kifejezés, hogy monumentum. Hiszen úgy éreztem, nem is voltak alattunk azok a rettenetes méretű, nyolc—tíz tonna súlyú kőidomok, amelyekből összerakták a diadalkapus pillértornyot. Akárha sárkányrepülő szárnyán nyújtóztam volna neki az ellenszélnek. Szembe hömpölygött a Duna, én úsztam fölfelé zajtalan egyenletességgel, s majdnem elhittem, hogy percek múltán a Margitsziget fölött leszek.

Pedig a helyükön vannak azok a rettenetes méretű kőidomok. Erről halhatatlan lelkiismeretességgel gondoskodott a hazánkfiává lett Clark Ádám. Olyannyira, hogy még kőfejtőket is Angliából hívott, mert bár a Habsburgok birodalmában bőven találhattak vésővel bánni tudó mesterembereket, a különleges feladat megkívánta a különleges gyakorlottságot. De mielőtt dolgukhoz láttak volna az angliai iparosok, Clark Ádám épp olyan gondosan válogatta meg a kőbányákat, mint a tölgyerdőket.

Maga a pillértorony negyvennyolc méter magas. Tehát bőven kitelne belőle tizenöt becsületes panelházi emelet. A hozzá való elsőrangú homokkő föllelésében ritka szerencséje volt a derék Clarknak: önként kínálta magát a Budával csaknem szomszédos Sóskút. Kéznek engedelmes, jó természetű, amellett szép küllemű portéka ez a sóskúti homokkő. Szívesen megsimogatja az ember finomra csiszolt felületét, akár a kapuzati oroszlán vicsorító szájánál. Különösen azóta elegáns, hogy újjátisztítottan bebalzsamozták, óvandó a légköri kénsav pusztításától.

Hanem az a nagyvonalúan kecses talapzat, amely a csónakforma szépségével hajlítja össze két ívét a vízfolyás irányában, az nem épülhetett homokkőből. Jeges árvizek rohamával, fagyos telek repesztő-pattantó erejével szemben csakis valódi gránit állhat helyt, semmi más. Mégpedig azért valódi gránit, mert van ugyan hétféle ebből a kőzetfajtából, de csak a legelső az igazi, az úgynevezett kétcsillámú gránit. Ez az, aminek minden négyzetcentimétere elbírja a háromezerötszáz kilogrammot. Fagynak, hőnek, vízkoptatásnak pedig az idők végezetéig ellenáll.

Ilyen gránitot kellett találnia a minden tekintetben lelkiismeretes Clark Ádámnak. Nyakába vette a birodalmat, elment szerencsét próbálni, szakasztott úgy, ahogy a mesében. Nem, nem a mindenáron való tündérmesében, mert amint mondtam, vannak sötét mesék is. De a jóhiszemű Clark Ádám semmi ilyesmire nem gondolt. Tüzetes keresgélése közben eljutott egészen Felső-Ausztriába, a világ legmesésebb tájainak egyikére. Mindjárt az Alpoktól északra, az Osztrák Felvidék, a Röhmer Wald meg a Greiner Wald egymáshoz kapcsolódó szépséges területeire. Linztől kissé alább, a Duna mentén, az Enns folyócska torkolatával átellenben rálelt egy úgyszintén szépséges városkára. Itt találta meg a buzgón keresett valódi gránitot.

A városka neve: Mauthausen.

Sokáig csakis arról volt nevezetes, semmi másról, hogy Skandinávia és az Ural kivételével csakis itt bányászható nagyobb mennyiségben a kétcsillámú, az igazi gránit. Amikor Andersen Pesten járt, már javában faragták a Duna-parton a pillértorony talapzatához szükséges góliáti gránitidomokat. Ez a talapzat sem csekélység: attól a vonaltól, ahol ráilleszkedik a homokkő pillértorony, tizenhat méter mélységbe merül alá, hogy valósággal hozzáhegesztődjék a Duna szilárd fenekéhez.

Az a legelső kőtömb is, amelyet alapkőnek hoztak a keszonba a fényes ceremónia alkalmából, első fokozatú valódi gránit volt. Kőzettanilag kifogástalan, méltán jó hírű mauthauseni gránit.

Ha csak erről lenne híres, bodogabb gondolattársítás kötné Pestet Mauthausenhez. Akkor a pesti Duna-parton sem maradtak volna árván hagyott, kihűlt gyermekcipők. Illyés Gyulának egy jeremiási verssel kevesebbet kellett volna írnia, s én talán észre se vettem volna onnan a pillértorony mesés-légies tetejéről, hogy mily kemény rajzolatú árnyékot vetnek a folyamra a híd könnyed ívelésű vonalai.

Kiss Dénes

Szélbe szórt beszéd

Péter Károlyéknak

A lombok is elszálltak a nyárral
szélbe foszló lobogók alatt
Falevelek verdesve repülnek
s lehullnak mint avarmadarak

Már csak csonkok erdői merednek
az ősz és tél szürkült vázai
Zörgő-hörgő mezők szigetében
a madár már nem tud játszani

Hová lettek fülnek édes füttyök?
Száraz bozót ilyent nem terem
Varjak sötét rongycsomója foszlik
szakadássá fagymarta helyen

A domboldal kopott horpaszában
még foltokban mállik el a hó
Úgy hevernek szürkén egymás mellett
mint tetem mely temetnivaló

Ez az évszak roppant enyészése
Ez a szívig sötétülő gyász
eresedik márványló fehérben
mint holttestben a véralvadás

Ami gyötör: maga a valóság
Múlás része minden születés
A szépségnek úgy hódolnak rózsák
hogy torkukat elvágta a kés

A zöld lombok elszálltak a nyárral
mint szétfoszlott harci lobogók
De az ég is elszállt a madárral
Rozsdás roncs lett erdő és bozót

És most nézem szent tavaszra várva
a létezés nagy üzenetét
Megdiderget hangtalan dalárda
odatúlról szélbe szórt beszéd

1998 február

Isteni rengés

Ahogy felépül egy-egy mondatunk
tapasztalatok talapzatára
Születő szónak is magunk vagyunk
arányos oka csillag-iránya

Mert épre épülhet ékes épség
s okra okosság nevet növelve
Szívmeleg belső emberi szépség
lényegét játszódja nemes elme

Szent muzsika is a mi beszédünk
édes ütemre lüktető dallam
Évezredekre vele emlékszünk:
minden mi történt él a szavakban!

Mi tán feledtük de a nyelv tudja
ragok regéit s a jelek okát
Szavak méhéből föltámad újra
a múltunk s minket szül hogyha magát

A nyelvünk táncos fénylő muzsikánk
Didergő mélyből messzi merengés
Simogat mintha ölelne anyánk
s átvág a szíven isteni rengés

Lyuk a hegyben

A bugyuta és már gyerekkorom óta szakállasnak számító vicc szerint az Alagút, ugye, arra való, hogy oda tolják be eső idején a Lánchidat. Amiből világos, hogy a híd és a folytatásában megépített alagút két, egymástól elválaszthatatlan építmény. Ez persze érthető is, hiszen gondoljunk csak bele: ha nem volna ez a praktikus luk a hegyen, mindenkinek, aki a Krisztinavárosba igyekszik, át kéne kelnie a Váron, vagy kerülnie kellene egyet a Szarvas tér irányába. Ez esetben tehát – legalábbis ami az ésszerűséget illeti – semmi nem különböztetné meg a Lánchidat a Szabadság vagy az Erzsébet hídtól.

Az ötlet kiagyalói tehát eleve úgy gondolták – a múlt század harmincas éveinek vége felé –, hogy a Pestet és Budát összekötő állandó kőhidat alagúttal egészítik ki. A megvalósítás azonban már nem lett ennyire koherens, hiszen míg a Lánchídon már 1849 elején megindult a forgalom, a hegy gyomrában ekkor még egy kapavágást sem végeztek. Az 1845-ben elkészült tervek kivitelezéséhez ugyan már 1848-ban hozzá akartak fogni, ám ez az elképzelés hamar elvesztette aktualitását. A Helytartótanács, majd a császár küldöttei mindent szívesebben láttak volna, mint hogy a székhelyükül szolgáló Vár alatt serény magyar bányászok dolgozzanak.

A pesti vállalkozó azonban nem olyan, akit könnyen el lehet téríteni céljától. Ürményi József már 1850-ben társaságot hozott létre az alagút megépítésére, és 1853-ban végre el is kezdhették a fúrást. A munka persze klasszikus bányászati módszerekkel folyt, az angol mérnök, Clark először a hegy két oldaláról indulva iránytárót hajtatott, majd azt bővítette a kívánt nagyságra. 1856 márciusában a gyalogosok birtokba is vehették az alagutat, 1857. április 30-tól pedig a kocsik is áthajthattak rajta, alkonyattól gázvilágítás mellett. Az alagútvám fizetésére vonatkozó kötelezettség is ekkor lépett életbe, annak ellenére, hogy a szemet gyönyörködtető díszek – például a dór oszlopokkal ékített, klasszicizáló kapuzatok – csak később készültek el.

A második világháború rombolását 1949-ben állították helyre az erősen megsérült Alagúton, teljes megújulására azonban a főváros egyesítésének századik évfordulójáig, 1973-ig kellett várni. Akkorra a megnövekedett forgalom és az autók füstje már halaszthatatlanná tette a rekonstrukciót: féléves munkával kicserélték az útburkolatot, szigetelték, és csehszlovák gyártmányú fehér-kék mintás üvegmozaikkal burkolták a falat, amelyet így könnyű volt tisztítani a direkt e célra szerkesztett mosógéppel. Új, a korábbiaknál hússzor nagyobb teljesítményre képes ventilátorokat állítottak a kiszolgált régiek helyébe, a higanygőz lámpákat pedig nátriumgőz égőkre cserélték. Clark megoldását – aki az alagút mennyezetét úgy alkotta meg, hogy a közepe felé lejtsen, s így világosabbnak tűnjék – ugyancsak modernizálták: az autósok szemének alkalmazkodását elősegítendő az építmény belsejében sűrűbben szerelték fel a világítótesteket, mint a szélein.

Az azóta eltelt negyedszázadot illetően ilyen léptékű változásokról nem számolhatunk be. Hacsak az nem számít reformnak, hogy néhány éve az Alagút mindkét bejáratához kitettek egy táblát, rajta a felirattal: az a gyalogos avagy kerékpáros, aki kényes tüdeje viszonylagos tisztágasságára, saját érdekében kerülje el ezt a helyet.

N. Kósa Judit

Naptárak, kalendáriumok

1495-ben jelent meg az az Érvágó kalendárium, egyleveles, fóliaméretű latin nyelvű levél, vörös és fekete színnel nyomtatva, mely az érvágásra alkalmas napokat gyűjtötte össze. Sokáig eltűntnek hitték ezt az anyagot, de mikor előkerült, a könyvtár fakszimile kiadásban megjelentette.

A gyűjtemény legrégebbi kalendáriumát német nyelven 1616-ban adták ki. Ez az úgynevezett Új és régi előjegyzési naptár. A gyűjtemény hasonlóan értékes darabja az 1664-ben készült, magyar nyelvű kézírással ellátott „Új és ó Kalendárium...", amelynek ismeretlen írója 1664-ben részt vett Zrínyi Miklós török elleni téli és tavaszi hadjárataiban. A hadjáratban feltárt dokumentumokat a kézőket.) A katalógusban a Budapest gyűjtemény vezetőjével, *Sándor Tiborral* az V., a VII. és a XV. kerülethez sorolt művekből válogattunk. Az V. kerületről szólnak például Devecseri Gábor visszaemlékezései, Déry Tibor novellái vagy Jókai Mór kritikai hangulatú költeménye a mai Roosevelt téren egykor állt koronázási dombról. Sőt Örkény Istvánnak a Kálvin térről szóló egypercese is itt található. A VII. kerületről szól Arany János Egy beszédtöredéke a Magdolna utcáról, Babits Mihály a Reviczky utcáról, Cholnoky Viktor a József körút éjszakai hangulatáról és – többek mellett – Gelléri Andor Endre elbeszélése a Kissalétrom utcáról. A XV. kerülettel kapcsolatos művek közül Bercsik Árpád Veteránok című írását választottuk ki, melyben az író Rákospalota legjellegzetesebb figuráit mutatta be 1892-ben. És az a könyv, mely bármelyik kerülethez besorolható: Hevesi Lajos Karczképek az ország városáról című műve.

Szemere Katalin

Örkény István: Apróhirdetés Örök nosztalgia

„Joliot Curie téri, ötödik emeleti, kétszobás, alkóvos, beépített konyhabútorral fölszerelt, Sas-hegyre néző lakásomat sürgősen, ráfizetéssel is elcserélném Joliot Curie téri, ötödik emeleti, kétszobás, alkóvos, beépített konyhabútorral fölszerelt lakásra, a Sas-hegyre néző kilátással."

Csak háztartásban használatos mennyiségeket szolgá

megtakarítás 20000.-

79900.-

99900.- helyett

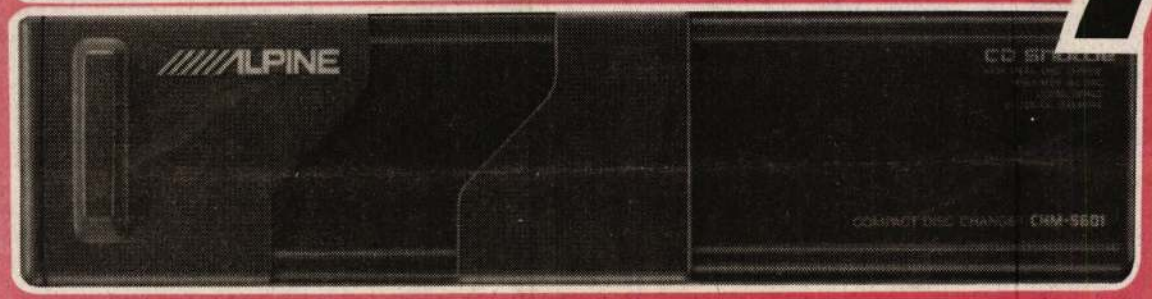

ALPINE TDM 7543 M
RÁDIÓMAGNÓ+6 LEMEZES CD TÁR
teljesítmény 4x25 W, erősítő kimenet, magnó: AUTÓREVERSE, rádió: 30 programhely, CCIRT

Europark Kispest
1191 Budapest, Üllői út 201-231.
Tel. 347-1650, Fax: 347-1651

Új nyitvatartás
Hétfő-Vasárnap: **9.00-20.00**

Áraink az ÁFA-t tartalmazzák.

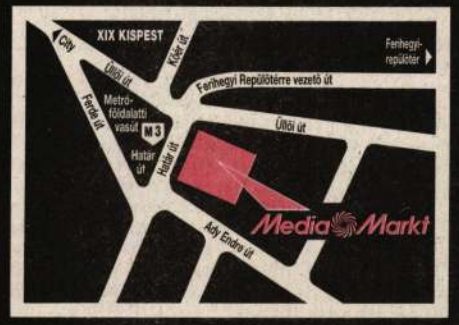

Media Markt

Mi más.

Barabás Miklós: Clark Ádám

Konrádyné Gálos Magda dr.

Clark Ádám családi otthona Budán

Harmonikus építészeti alkotás az egykori Áldásy ház, a Krisztina körút 57. sz. alatt. Itt talált családi otthonra Clark Ádám. Áldásy Antal építtette ezt a palotát — akkor legalábbis annak nevezték —, a múlt század negyvenes éveiben.

A domb koszorúzta, festői vidéken már gombamódra szaporodtak a házak, rohamosan fejlődött az addig falusias külváros, amelynek a betelepítését az előző század derekán az akadékoskodó osztrák katonai hatóság „várvédelmi okok" ürügyén hátráltatta. A tájat még sok rét, gyümölcsös, szőlőskert, fákkal beültetett terület tarkította. Ezért és mert a Várhegy elzárta a nagyvárosiasodó Pesttől, ahová még befújta a szél Rákos homokját, sokan ide építettek nyaralót. Áldásyék háza mellé azonban már télennyáron használt, állandó épületek zárkóztak fel. Akkoriban még földszintes volt a ház, tizenöt szemöldökpárkányos, könyöklős ablakkal nézett az utcára. A díszes, tágas szobák alatt hatalmas, boltozott pince húzódott. A pilléres folyosóba futó kapualj változatlan, és az udvaron ma is ép az akkori falikút.

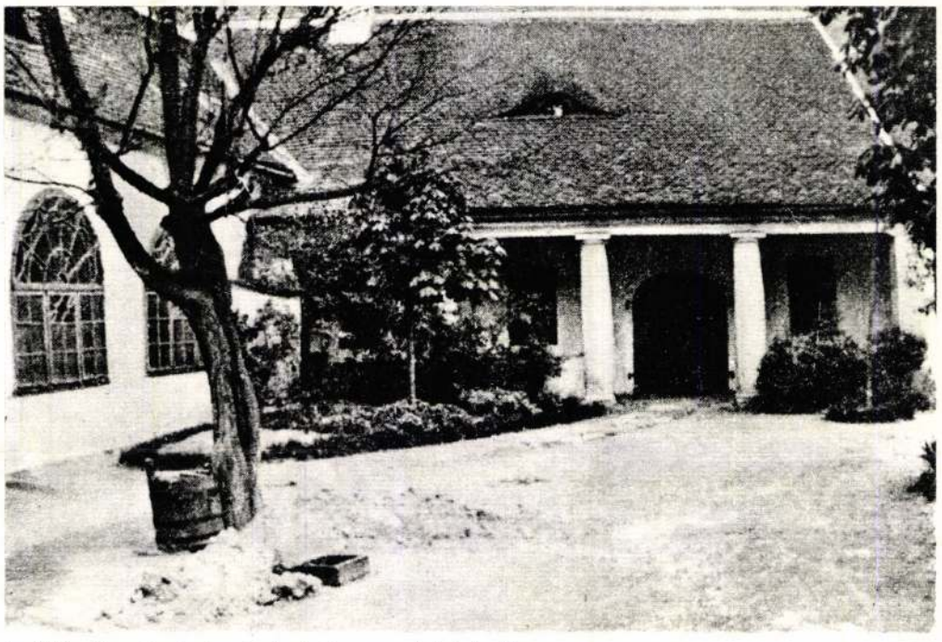

Az Áldásy ház udvari szárnyának részlete — az átépítés előtt

*

Clark Ádám már régen magyarrá vált, amikor életútja ebbe a házba vezette.

Régi, népes skót család fia volt. Apja hivatását követve a glasgow-i műszaki főiskolát végezte el, azután londoni gyárakban, gyakornoki állásban fejlesztette tudását. Éppen kotrógépgyárban dolgozott, amikor Széchenyi István a Duna medrének tisztítására a Vidra kotrógépet megrendelte, és annak irányítására a megnyerő egyéniségű és jó szakértőnek talált ifjú Clark Ádámot szerződtette. Ez 1834-ben történt.

Clark a munka megkezdése előtt és közben kis vitorlásán végighajózta a Duna szakaszait. A vadregényes Skócia fia megismerte és megszerette az országot, ahol „minden lejtőn amit nap ér, csak szőlő látható" és „a síkságon hullámzik a búza". Nagyszerű embereknek találta a magyarokat, és nyelvünket is tanulni kezdte. Két év múlva, amikor munkáját befejezte, fájó szívvel hagyta el hazánkat.

1839-ben boldogan tért vissza, amikor névrokona, T. William Clark, a Lánchíd tervezője és Széchenyi István a Lánchíd építésével őt bízták meg. A hídépítésen kívül sok más tervébe és munkájába is beavatta őt

A Dísz téren állott evangélikus templom

Széchenyi. Szoros barátság alakult ki közöttük. Gyakran lovagoltak együtt; Széchenyi sokszor látta asztalánál vendégül Clark Ádámot. Mindketten hívei voltak az evezésnek és maguk is gyakran eveztek. 1842-ben fából csónakházat építtettek a Duna-partra, a Casino vonalában. Meghonosították a regattaversenyeket. A Honderű 1843 márciusában beszámol egy „csolnakverseny"-ről, amelynek „az első nyertese a hídépítő Clark úr lett".

Amikor Széchenyi 1848-ban a közlekedési tárcát elvállalta, Clark vezette a minisztérium egyik osztályát. Akkoriban már tökéletesen beszélte nyelvünket és érzéseiben lelkes magyarrá lett. Széchenyivel együtt szőtték az Alagút és a Várhegyre vezető út terveit. 1848-ban Clark megfesttette magának Barabás Miklóssal Széchenyi arcképét — amint ez a festő naplójában is olvasható.

1849-ben Clark hősiessége mentette meg a Lánchidat. A Szarvas tér feletti lakásából lerohant néhány emberével, nagy erőfeszítéssel megnyitották a zsilipeket, hogy a hídkamrák vízzel teljenek meg, a szivattyúkat pedig összetörték — így Hentzi nem tudta felrobbantani.

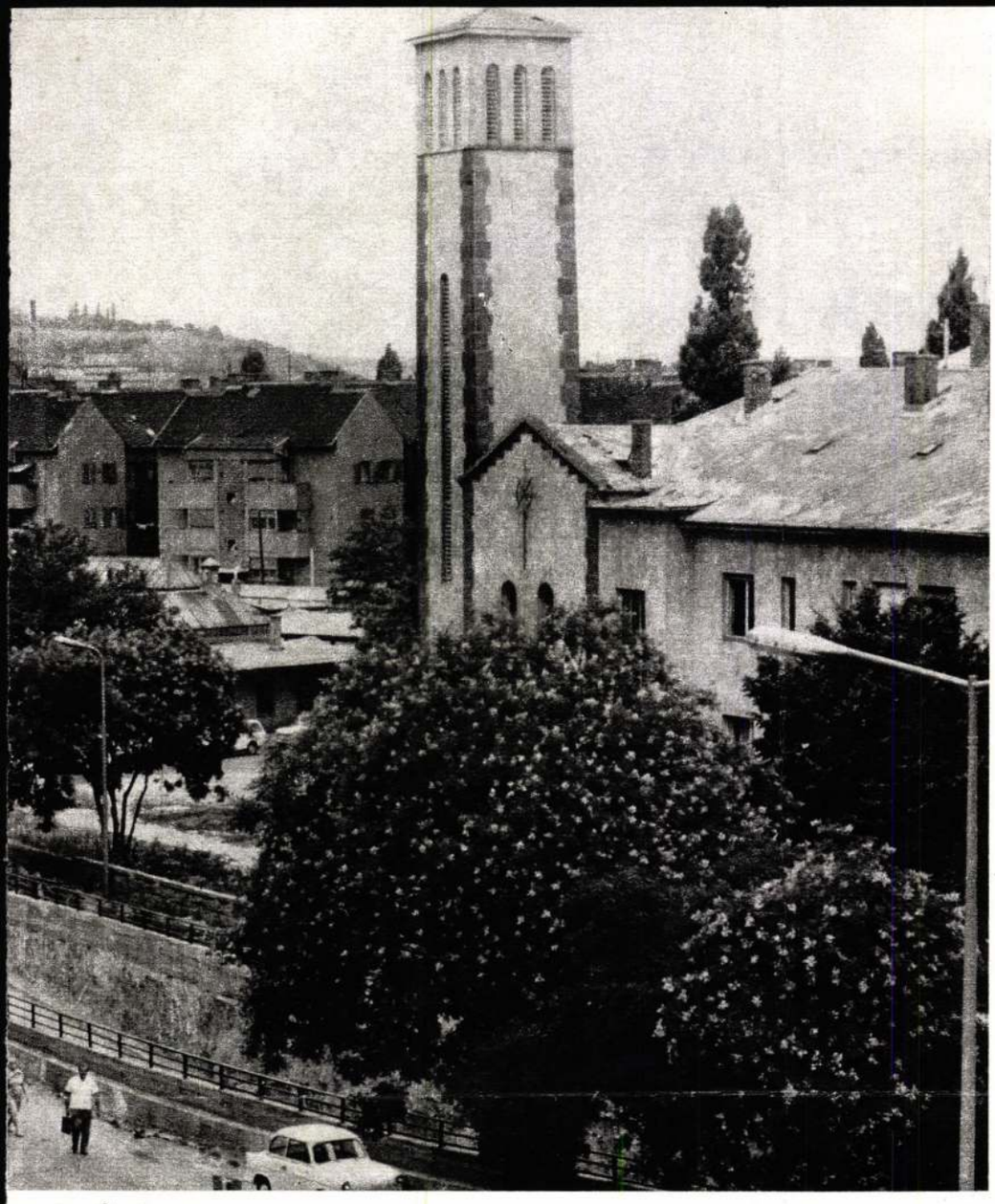

Óbudai épületek (1941—42) **Siklós Péter felvételei**

Vihar u. — Verőfény u. sarok (1941—42)

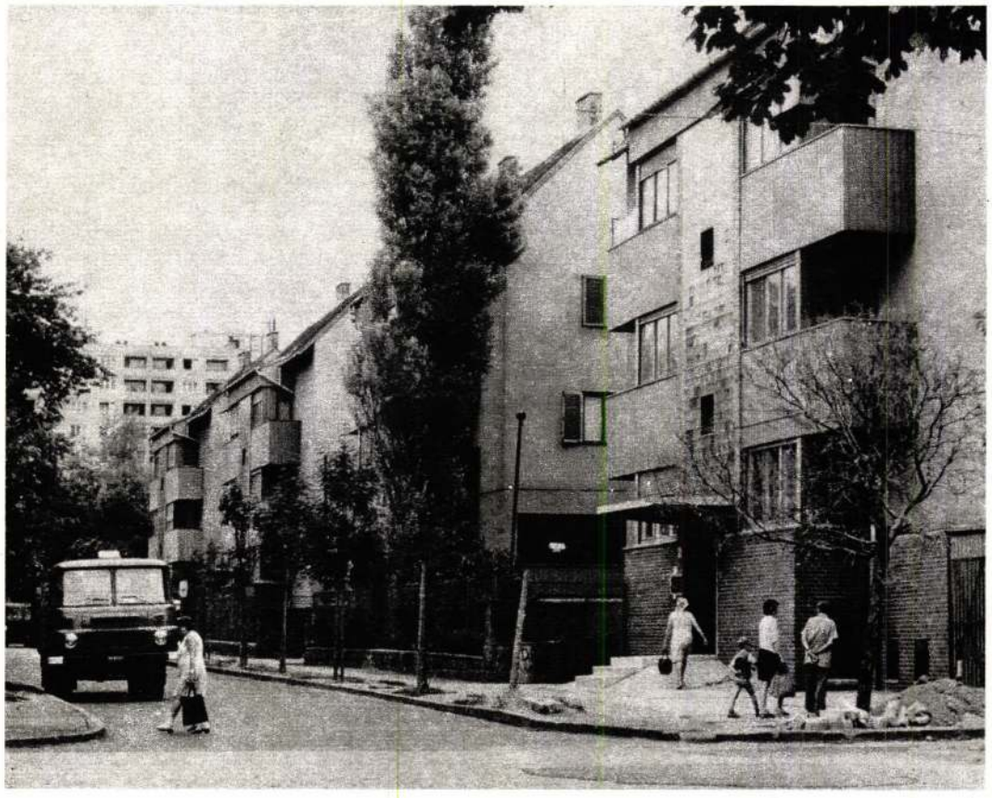

két hálófülkés, valamint kétszobás-konyhás lakások; mindegyik előszobával és W.C.-vel. Óriási haladásnak számít, hogy eltűnt az addig uralkodó szoba-konyhás típus. Minden lakásban van legalább két hálóhelyiség, a gyerekek már külön alhatnak a szülőktől. A lakókonyha ugyan nem ideális lakószoba, de ha tekintetbe vesszük, hogy a faluról városba településnek milyen sokáig még elsőrendű tartózkodási helyük a konyha, hogy a konyhában dolgozó anya kis gyermekeit itt tudja leginkább szemmel és szóval tartani, akkor nyugodtan elfogadhatjuk azt a megoldást, amely a lakás központi helyiségévé a 16 m² alapterületű, jó arányú, világos lakókonyhát teszi — és ehhez kapcsol két összesen 16 m² területű hálófülkét.

Ez az OTI-kölcsönből épült lakótelep a felszabadulás előtti munkáslakás-építések legjava; majdnem európai színvonalú lenne, ha a lakások nem épültek volna fürdőszoba nélkül. A telepen külön épületben elhelyezett zuhanyfürdők adtak bizonyos tisztálkodási lehetőséget, de távolról sem pótolták a lakáson belüli fürdőszobát, vagy zuhanyozófülkét.

Ugyanebben az építési akcióban elkészült még 3 bérház, összesen 243 lakással (III., Tímár u. 19., XIII., Taksony u. 14., VIII., Nagyfuvaros u. 22—24.). Ezekben a házakban is lakókonyhás-két hálófülkés, illetve kétszobás lakások épültek. A Nagyfuvros utcai foghíjbeépítés azért érdemel külön említést, mert ott minden lakáshoz van külön zuhanyozófülke. Tudomásunk szerint ez az első eset nálunk, amikor a viszonylag nagyon olcsó, de tisztálkodásra elsőrendűen használható megoldást munkáslakások építésénél használják. (Németországban a 20-as években már általánosan alkalmazták a zuhanyozófülkét; építészeink egy része nálunk is szorgalmazta volna azóta — mindhiába — mint jól bevált átmeneti megoldást.)

1940-ben az Álmos és a Siménfalvi utcában 51 ikerházból álló telep épült. A telepen kétszobás-konyhás-fürdőszobás, komplett családi házak épültek, az átlagos kispolgári igényeknek megfelelően. (Érdemes lenne a levéltári anyagban utánanézni, hogy a különböző lakástípusokat milyen szempontok szerint utalták ki.)

A következő évben, 1941-ben a főváros úgy létesített új kislakásokat, hogy a Mária Valéria-telepen levő téglaépületeket átalakíttatta. 914, főként egyhelyiséges lakásból 534 szoba-konyha-kamra-előszoba-W.C.-s lakást alakítottak ki. Az Aszódi és a Füleki úti telepen is ehhez hasonló jellegű épületeket létesítettek, összesen 470 lakással. Ez a két telep a tízes évek kislakás-telepeihez volt hasonló, bár azokénál valamivel jobb lakásokkal.

1941—42-ben a XI., Hamzsabégi úton épült fővárosi kislakásos telep, összesen 312 lakással. A telep — bár kisebb — lényegében a két évvel korábbi kőbányai Tomcsányi és Pongrác úti telep elvei szerint épült. A beépítés sávos rendszerű, keleti-nyugati tájolású lakásokkal. Itt is két lakástípust alkalmaztak: a lakókonyhás- két hálófülkéset és a két szoba-konyhásat. (Az előbbiből 240, az utóbbiból 72 épült.) Itt sincs a lakásokban fürdőszoba, és itt is van közös fürdőépület.

Egyidejűleg folytak kislakásépítkezések Óbudán is. Említést érdemel a Fővárosi Közmunkák Tanácsa által a Vihar, Verőfény, Szél és Derű utcák által határolt tömbben épített 4 lakóház, házanként 24, összesen 96 lakással. A lakások közül 16 egyszobás, 72 egyszobás-hálófülkés, 8 pedig kétszobás. A lakásokhoz előszoba, konyha, kamra, WC és mosdófülke (a kétszobásakhoz fürdőszoba) épült. A minden lakáshoz tartozó mosdófülke már új szintet jelent: itt a mosdófülkében már ülőkád is van.

A budapesti közületi kislakásépítkezések témáját az elmondottakkal még nem merítettük ki, hiszen a fővárosin kívül állami támogatással is épültek lakások (pl. Wekerle-telep). Sőt, a nagyobb üzemek (Elektromos Művek, Gázművek, Ganz-MÁVAG stb.) is építkeztek. A jelentős intézmények közül pedig az OTI pl. a legmagasabb szintű építkezéseket produkálta.

A télikert

és Kossuth is jelen volt, 1895-ben, az akkori Honvédelmi Minisztérium építésekor, lebontották.)

Az új pár a Krisztina körút 57. számú Áldásy ház egyik részét foglalta el. Clark házassága első évében fejezte be az Alagút építését. Ugyanakkor a szomszéd telken épülő, romantikus stílusú Karácsonyi palotának az épületgépészeti munkáit irányította. Az épület belseje igen korszerű és pompás volt; a szemtanúk nagy elismeréssel beszéltek tökéletes színházterméről.

A későbbiekben Clark még több műszaki feladatot és a közéletben képviselőséget is vállalt. Közben igen boldog családi életet éltek Áldásy Máriával. Három gyermekük született. A népes Áldásy családdal együtt

Falikút az Áldásy ház udvarán

Később is Budán lakott, a Buday László út és a Rózsahegy utca sarkán álló Áldásy-házban. Passuth László írónk még látta ebben a lakásban Clark különleges, angol rendszerű kályháit és a ház tetején kis faépítménybe szerelt teleszkópját, amelyen a Lánchídig láthatott. Ezt a faalkotmányt a második világháború kitörésekor szerelték le, mert tűzveszélyes volt.

Clark többször is járt Széchenyinél Döblingben; az utolsó látogatók egyike is ő volt...

*

Már negyvenharmadik évében járt, amikor házigazdájának, Áldásy városkapitánynak a leányába beleszeretett, és még ugyanabban az esztendőben, 1855-ben feleségül is vette Áldásy Máriát. Esküvőjükön alig fért be a sok jóbarát a Dísz tér sarkán álló evangélikus templomba. Clark tanújaként az anyakönyvben Tasner Antal, Széchenyi barátja és titkára szerepel. (E templomot, amelynek felavatásán 1847-ben Széchenyi

A lebontott Karácsonyi palota közép-rizalitja

laktak, s már a tágas ház sem bizonyult elegendőnek. Apósa Clarkéknak adta a Koronaőr (ma Kosciuszko Tádé) utcáig felhúzódó hatalmas kert felső részét, hogy ott családi házat építsenek.

Ám mielőtt az új otthonba beköltözhettek volna, Clark Ádám 1866-ban — éppen száztíz évvel ezelőtt — tüdővészben meghalt. Áldásyék vízivárosi családi sírboltjában helyezték nyugalomra. (A temető megszüntetésekor tetemét a Kerepesi úti temetőbe vitték át.) A temetést megelőző napon a Lánchíd és az Alagút közötti — ma róla elnevezett — téren nemzeti gyászünnepséget tartottak, amelyről a sajtó is beszámolt. „Magyar nyelvű beszédben" búcsúztatták el és méltatták alkotásait. A térre, úgy tervezték, felállítják majd a szobrát — de ez a kezdeményezés nem valósult meg.

*

Családjából fiának, Clark Simonnak a leányági leszármazottai élnek, ők szolgáltattak adatokat a családi hagyományok gazdag tárából. Ők őrzik a Clark Ádámról és feleségéről készült festményeket, Clark gyertyatartóit és egy megmaradt szekrényét is. Fényképe, útlevele és körzőkészlete Nagycenken, a Széchenyi Emlékmúzeumban van.

A Koronaőr utcai háznak még a nyomait is elpusztította a második világháború.

A romantikus Karácsonyi palotát, Pan József művészi alkotását 1938-ban bontották le. Birodalmi német iskolát terveztek a helyére. Felépítésére azonban már nem került sor. Ma a KGMTI épülete áll a telken.

Az Áldásyak átépítették házukat. A földszinti ablakokra szépvonalú, copf stílusú rácsok kerültek. Az U alakú épület hátsó falait összekötötték, így körül lehet menni az épületben. Végül egy emeletet építettek rá, s ott télikertet, könyvtárat alakítottak ki. 1944-ben a ház gazdája Áldásy József volt. Vele a név is kihalt.

Ma az épület földszintjén hivatalok vannak. Emeletét 1954 augusztusában a Színháztörténeti Múzeum kapta meg. A kiállítások a Bajor Gizi Múzeumban vannak; itt a Színháztudományi Intézet gyűjtő és tudományos munkája folyik.

Az épületen Clark Ádám emlékét semmi sem hirdeti. A kertből, ahol egykor az Áldásy és Clark gyerekek hancúroztak, most is vidám zsivaj hallatszik: óvodai játszótér lett belőle.

Az Áldásy ház ma: Színháztudományi Intézet

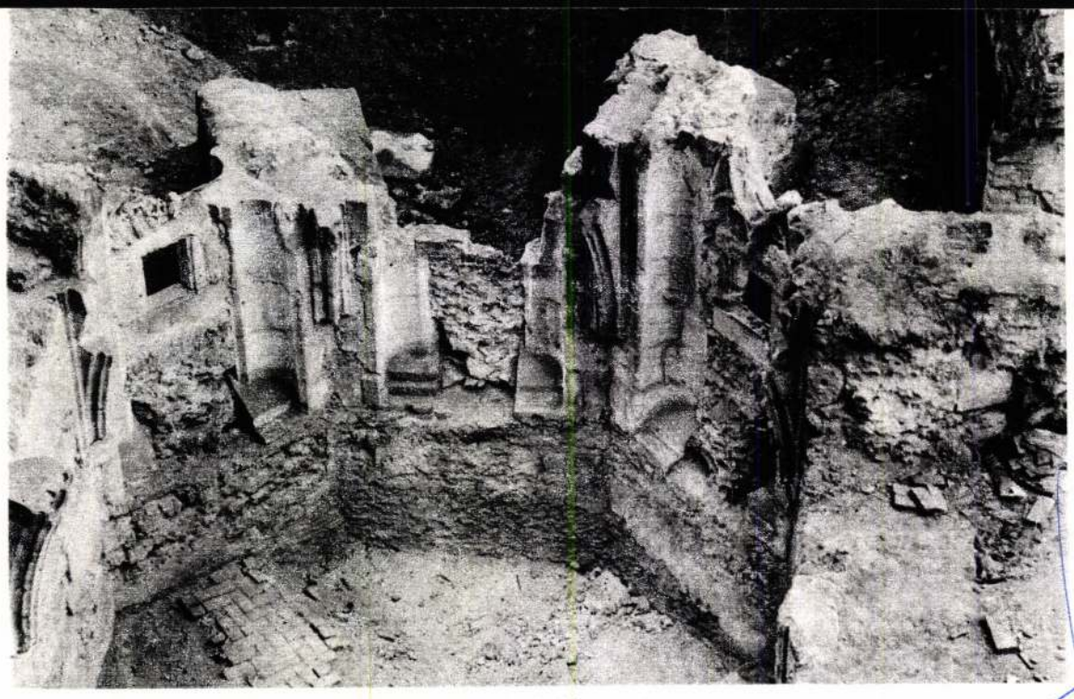

A budai gótikus palota egyik téglapadlója (Molnár János felvétele)

Zolnay László

Régi budai téglavetők hagyatéka

Középkori téglaboltozat a Táncsics Mihály u. 9. romterületén (Vörös Emőke felvétele)

Szerémi György tolla írta le — latinul — a Mohácsot követő évtizedekben: „...*mázas cseréptetők alá egymagasságúra emelné az palotákat...*" Gritti kormányzó budai városszépítési terveiről szólván említi hajdani kőművesek és tetőfedő cserepesek füstbement plánumait. Igaz, Gritti tervei meghiúsultak, de mégis sok művészi emlék tanúskodik egykori mestereink remekműveiről.

A XV. század elején leírt Budai Jogkönyv úgy mondja: a budai polgár háza kőből vagy fából épül. A régészeti emlékek azonban annak tanúi: régi századaink kőművesei — a kövön s a fán kívül — a *téglát* s a *tetőcserepet* is kedvelt építőanyagukként használták. Azt, hogy Budán és Pesten kik voltak a középkori első téglavetők, nem tudjuk. A téglát *falazó*anyagként elsősorban olyan tájakon használták, ahol kevés volt a kő. (Így a Nagyalföldön, belső Zalában. Itt még a várak — például Gyula vára — s a templomok — például a zalai Türje — is téglából épültek.) Ám téglára még a falazókőben gazdag vidékeken is szükség volt! Használták is mindenütt, mert a fából ácsolt, tűzveszélyes síkfödémeket igyekeztek téglaboltozatokra kicserélni. Ugyanígy szolgálta a tűznek, a „vörös kakasnak" elriasztását a tetőcserép is, a fából való zsindely helyett.

XII. századi főváros-elődünknek, Esztergomnak területén két helyen is találkozunk a korai tégla-építés emlékeivel. Esztergom-Szentkirálynak — a buda-felhévízi keresztesek kolostorával iker — monostora romjai közt két évtizede még magam találtam óriás méretű falazótéglákat. Ám érdemes egy percre bekukkantanunk az esztergom-várhegyi hajdani királyi palotának alagsorába is. Ennek egyik, Dunára tekintő, középpilléres termét ma is ugyanaz a XII. századvégi — tehát immáron nyolcszázéves — téglaboltozat fedi, amelyet még III. Béla királyunk kőművesei építettek — s „mennyezői" festettek ki. (A tégla megmaradt, a festés lehullott.)

Egyébiránt ez a helyiség ma Magyarországnak legrégebbi boltozott „lakószobája".

Patics, mészkő, márga

Budán, a Várhegynek azokon a lelőhelyein, ahol a tatárjárás előtti hegyi falunak — talán Kispest, Minor Pesth volt a neve — nyomait világosan kitapinthatjuk, az Árpádkor századaiban főként a helyi követ, a Várhegyen bányászott mészkövet s az ugyanitt bányászott agyagos márgát használták. De ezeken a korai telephelyeken — például a Táncsics Mihály utca 9. sz. telken, a Mátyás templomtól délre eső térszakasz alatt, a Tárnok utca 9—13. sz. alatti egykori ásatási területemen s végül a királyi palota régi előudvarán — minduntalan fel-felbukkannak románkori rétegekből ún. patics-darabok is. Rosszul égetett cserépféleségek ezek, kezdetleges hant- vagy földházak alacsony hőfokon égett fél-cserép, fél-agyag maradványai;

Clark Ádám
építén

v. terve a Bp.-i Alagut /1856/

Gáll: Régi magyar lidak 243.
Múzeuki K. 1970.

Clark Ádám

Kapott megbízást a Lánchid építésének a végrehajtására.

Merza László, Mernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

211 l

Clark Ádám

tervei szerint építették meg 1853-ban a budai Alagutat.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc

stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973.

1335 l

Clark Ádám

Tervei szerint épült 1857-ben a Várhegy alatti alagút.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 10 p.

Clark Ádám

Alagút Duna felőli kapuzatának terv-változata (repro)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 89 p.

Clark Ádám

A Lánchíd építésvezetője, az Alagút is az ő tervei szerint készült.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 96 p.

C L A R K ÁDÁM, hidépitő mérnök

A Nagycenki Széchenyi István Emlékmúzeum Kiállitásán az emeleti folyosói benyilóban a Lánchid korai ábrázolását, modelljét bemutató kiállitás emléket állit a hid épitőinek Tierney Clarknek és a munkálatok vezetőjének Clark Ádámnak. 381.old

KÖRNYEI ATTILA: A Nagycenki Széchenyi István Emlékmúzeum 353.old

ARRABONA, A Xantus János Múzeum Évkönyve. 16. Győr. 1974.

Clark Ádám, angol mérnök (1811-1866).

(K): Amikor a Duna még kék volt...

A múlt század 30-as éveiben megnyílt Duna-fürdőt Depiny Péter alapított. — Walter József 1852-ben alapított Duna-fürdője kizárólag a hölgyek úszóoktatására létesült. — Az evezősportot Széchenyi István honosította meg Pest-Budán. A Hajós Egylet 1841-ben alakult meg. 1842, márc. 19-én a Lánchid építésén dolgozó magyar, angol munkások és olasz utászkatonák részvételével megrendezett evezősverseny, amelynek a Clark Ádám kormányzásával hajózó magyar csapat volt a győztese. Az egyesület rövid létezés után, 1844-ben föloszlott.

Budapest folyóirat, 1988., 5., 10-11-old.

CLARK Ádám

Brestyánszky Ilona: 135 éves a Lánchíd.
= Dél Lapja, 1985. máj. 16. 14-15. ill

CLARK, Adam

D. GY. [DAVISS György]: Adam-Ádám Pest-Budán.
= Évforduló, 1986 (1985) 251-256. ill

CLARK Ádám

Horváth Árpád

A Lánchíd és az Alagút építője. Clark Ádám születésének 175. évfordulójára

Népszabadság, 1986. aug. 16. 11.

lévi munkaterve

gi állásfoglalás.

evente, Minya Mária, Kovács Gyula, Kótai József, Koffán

gyása írásos előterjesztés alapján.
a: Keve Mária, Nagy Szidónia
an rendezendő kiállításokra.
kó

Bálványos Huba, Attalai Gábor, Thúry Levente, Majoros

atainak megvitatása, állásfoglalás kialakítása
etségünk tagsága az állami vezetést aktuális feladatainak

Sváb Kultúrdélután

A Belváros-Lipótváros Német Önkormányzata november 16-án kirándulásra invitálta az önkormányzat képviselőit és dolgozóit Tarjánba, egy Sváb Kultúrdélutánra. Tarján egy kis község Tatabányától 16 km-re, ahol a 2800 fős lakosságnak közel háromnegyede németajkú. A faluban kétnyelvű általános iskola működik 400 tanulóval, de a gyerekek már az óvodában tanulnak németül. Zeneiskola is működik itt, ahol folyamatosan képzik az utánpótlást, a már meglévő 6 hagyományőrző együttes számára. Ezeket a számokat nézve nem csoda, hogy szinte minden családban él zeneértő, és zenélő vagy énekes családtag. A legkisebbtől kezdve az idősebb korosztályig mindenki őrzi a hagyományokat. A zenekarok sokat vendégszerepelnek külföldön Németországban, Ausztriában, Franciaországban, de jártak már Hollandiában és Dániában is.

Az ősz beköszöntével elérkezett a szüret és az újbor készítésének az ideje. A tarjáni borgazdák a látogatókat már az idei saját fejtésű fehér és rosé borokkal kínálták. A Sziget vendéglőben forralt borral, pogácsával és sramli zeneszóval fogadták a kirándulókat. Majd megtekinthették a hagyományos sváb disznóölést, aminek lényege, hogy a magyar hagyományokkal ellentétben előbb leforrázzák a malacot, majd lekaparják a szőrt róla így teljesen tiszta marad a bőr, s

csak ezután perzselik és dolgozzák fel. A feldolgozás is különbözik hiszen a svábok rén fára húzzák fel és így bontják szét a már előkészített sertést. Így sokkal tisztább lesz a kibontott hús.

Séta következett a Szőlőhegyre a Palatin pincéhez, ahol borkóstoló mellett friss töpörtyűvel fogadták az éhes vendégeket.

Ezután meglátogatták az iskolatörténeti kiállítást is. Végül a nap három fogásos disznótoros vacsorával és kulturális műsorral ért véget, ahol fellépett a Szuper–Mini–Sramli Zenekar, a Pávakör énekkar és a helyi Mazsorett csapat. **K. G.**

Az alábbiakban közöljük Rajna György helytörténeti kutató gyűjtése alapján

A Széchenyi-Lánchíd feliratait

A Lánchíd budai oldalán a déli szobortalapzaton ma is látható eredeti felirata:

„V. Ferdinánd király országlása alatt gróf Széchenyi Istvánban támadt gondolat Buda és Pest városokat lánchíddal összekapcsolni s a nagy hazafi ezen óriási mű kivitelére báró Sina Györggyel egyesült ki József főherceg Magyarország nádora mint az országos küldöttség elnökével az 1840. XXXIX. T. cz. által helybenhagyott szerződést kötvén annak alapján még báró Rotschild Salamon és kapriorai Wodainer Sámuel József csatlakozott a vállalathoz.

Az Építmény Tierney Clark Vilmos angol mérnök tervei szerint, helyettese Clark Ádám mérnök által tíz év alatt vitetett véghez és a híd 1849. nov. 21-én adatott át a nyilvános közlekedésnek.

Isten áldása legyen e művön és alapítóinak emlékezete éljen a hazában."

A budai északi szobortalapzaton lévő felirat:

„I. Ferencz József király országlása gróf Andrássy Gyula miniszterelnöksége alatt a nemzet közóhajának megfelelőleg az ország két felét, valamint Buda és Pest fővárosokat összekapcsoló ezen Lánchíd az 1870. X. T. cz. alapján kötött és az 1870. XXX. T. cz. által törvényhozásilag jóváhagyott szerződés folytán megváltott és 1870. június 30-án éjjeli 12 órakor minden jogokkal, szabadalmakkal, jövedelmekkel és tartozékokkal a Magyar Állam tulajdonába ment át.

Isten áldása legyen továbbra is e mű és a nemzet felett, mely azt magának megszerzé."

A pesti északi pillér új felirata:

„1945. januárjában a fasiszták Budapest többi hídjával együtt a Lánchidat is lerombolták, egy hónappal később a győztes Vörös Hadsereg felszabadította a fővárost és hamarosan az egész országot.

A fasiszták népelnyomó uralma alól a magyar népi demokrácia négy és fél év alatt a háború és a fasizmus pusztítását jóvátette, ezt a hidat is újjáépítette. 1949. nov. 20-án első megnyitásának százéves fordulóján újból átadta a forgalomnak."

A pesti déli pillér felirata:

„Újjáépült a 3 éves népgazdasági terv 20 hónapja alatt. Hirdesse ez a híd a felszabadított nép teremtőkészségét. A magyar munkás, mérnök és tudós alkotóerejét és munkalendületét!"

A hídkapu címereit kicserélték a régi koronás címer helyett előbb a Kossuth címer, majd 1949-ben – helyreállítás közben – a Népköztársaság akkori címere került. 1973-tól az ún. Kádár címer, 1996. óra újra az eredeti címer látható. Az időközben elkészült kandelábereken ma is a Kossuth címer látható.

1852-ben került a híd budai pillérére a Széchenyi és a Sina címer.

1899. XI. 18 óra a híd neve **Széchenyi Lánchíd.**

A 4 kőoroszlán a híd forgalomba helyezését követő évben került a hídra.

A budai pillér déli oldalán emléktábla volt. 1945-ben lebontották, szövege:

„E helyen szenvedtek vértanúhalált a rémuralom alatt 1919. április 22-én kislődi HOLLÁN SÁNDOR nyugalmazott államtitkár és fia dr. HOLLÁN SÁNDOR a Szent István rend vitézei. Nemes egyéniségük, munkás életük, borzalmas végzetük emlékét kegyelettel őrzik a tisztviselők, kartársaik és minden jó magyar."

RAJNA GYÖRGY

Clark Ádám

Vállalkozóknak

A kamarai szolgáltatások ingyenesek

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara két regionális irodát működtet a fővárosban, harmadik – a közlekedési centrum – várhatóan az idén nyílik meg. Túl ezen – ha nem is minden kerületben, de a főváros egészét lefedve – az elmúlt években felállították a kerületi irodákat is. Az V. kerületi szolgáltató iroda másfél éve működik, saját objektum hiányában átmenetileg a Kossuth téri Baross Gábor Szolgáltató Irodában, vele mintegy karöltve.

– A kerületi irodák létrehozása többcélú – mondja Gyarmati György, a Belváros-Lipótvárosi Szolgáltató Iroda vezetője. – Egyrészt közvetítjük mindazokat a szolgáltatásokat, amelyeket a regionális irodák kínálnak, s természetesen ingyenesen. Másrészt ezek azok a szervezetek, amelyek a kerületi vállalkozók munkáját segítik. A jövőben – a kamara reményei szerint – a hatósági feladatokat is a kerületi irodák látnák majd el. Így például mi foglalkoznánk a vállalkozói engedélyek kiadásával, telephelyek engedélyezésével – általában olyan feladatokkal, amelyek most az önkormányzatok ipari és kereskedelmi osztályait és más szakhatóságokat terhelnek. Hogy az így legyen, ahhoz természetesen törvénymódosításra lesz szükség. Végül is ezekért a célokért hozták létre a köztestületi kamarákat.

– A vállalkozók körében nem fogadta egyöntetű lelkesedés a kamarák létrehozását. Ön is így látja?

– Valóban, a vállalkozók többsége jelenleg nem lát mást a kamarában, mint egy rejtett adóztatási formát. De igazán nem is értik a szervezet szükségességét, nem értik, miért kötelező a kamarai tagság. De szolgáltatásaink egyre szélesebb körben válnak ismertté, és a vállalkozók igénylik segítségünket. Így, év elején, leginkább az adózással és a tb-járulékkal kapcsolatos jogszabályváltozásokról kérik tájékoztatásunkat. Természetesen mi tájékoztatást adunk, nem pedig tanácsot, nem javaslatot. Azt már csak azért sem tehetjük, mert nem vagyunk egy személyben szakvizsgázott jogászok, adószakemberek és társadalombiztosítási szakértők. Szerepünk az, hogy a vállalkozókkal együtt igyekezzünk megfejteni, értelmezni a jogszabályokat, törvényeket, a teendőket. Tehát, ha az ügyfél azt kérdezi, hogy akkor most mit tanácsolnak, mi csak azt mondhatjuk: nem tanácsolunk semmit, de ezek és ezek a lehetőségek – döntenie pedig neki magának kell. Végül is szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a Baross Gábor Szolgáltató Irodában működhetünk, hisz rendelkezünk mindazzal az infrastruktúrával – a számítógéptől az internetig –, amelyet a regionális iroda kínál ügyfeleinek. Viszont – bár ez nem hátrány – nem mindig különül el egymástól a két szervezet munkája.

– A kamarai szolgáltatások körében markánsan fogalmazódik meg az érdekképviselet. Miképp értelmezik ezt a vállalkozók?

– Nem munkavállalói, szakmai, vagy ágazati egyéni érdekeket képviselünk, hanem általános érdekképviseletet látunk el. Tehát összvállalkozói érdekeket igyekszünk érvényesíteni, országosan és kerületenként. Célunk, hogy – a kerületi kamarai tagcsoport megalakulása után – tanácskozási joggal részt vegyünk Belváros-Lipótváros önkormányzatának munkájában is.

– RP –

Kedvezményes lehetőség kisösszegű lakossági devizaszámlák megszüntetésére, összevonására az OTP Bank Rt-nél

Részlet Kolossváry Ádám vezérigazgató helyettes 1997. január 9-én tartott sajtótájékoztatójából

Mivel a kisösszegű, „mozdulatlan" (legalább egy éve nem történt a számlán forgalmazás) lakossági devizaszámlák az ügyfélnek nem jelentenek kedvező befektetést, külföldi utazásra megfelelő fedezetet nem biztosítanak, s a kezelésük az OTP Banknak is rendkívül költséges, a bank a következő kedvezményes lehetőségeket kínálja az érintett számlatulajdonosoknak:

- Ügyfeleink a korábbi években elhelyezett 300 USD alatti devizabetéteiket devizavételi árfolyamon jutalék felszámítása nélkül átutalhatják lakossági folyószámlára vagy forintra átváltva felvehetik a pénztárban. E kedvezményes forintosítási lehetőség azokra a 300 USD alatti számlákra vonatkozik, amelyeken 1996-ban nem volt forgalom. Ha az ügyfél még nem rendelkezik forintalapú bankkártyával, az akció ideje alatt ingyen juthat forint alapú (nemzetközi) OTP bankkártyához, amennyiben megfelel a kártyához jutás banki feltételeinek.
  Két néven vezetett devizaszámla, illetve alszámla megszüntetés és lakossági folyószámlára történő átutalása esetén mindkét ügyfél csak abban az esetben jogosult a kedvezményes kártya akcióra, ha a lakossági folyószámlát is kettejük nevén vezetik (ebben az esetben külön-külön mindketten jogosultak kártyát igényelni).
- A forintellenérték jutalékmentes, átutalása más bankhoz történő átutalásokra is érvényes, de a költségmentesség nem vonatkozik a devizában történő átutalásokra.
- Költségmentes átváltási (konvertálási) lehetőséget biztosít az OTP a 300 USD érték feletti összköveteléssel rendelkező ügyfeleinek a korábban elhelyezett, 1996-ban nem forgalmazó, 300 USD érték alatti alszámlákra, ha az összevonás eredményeként 300 USD értéket meghaladó USD, DEM, vagy ATS számla keletkezik.
- Amennyiben az ügyfél egy 300 USD érték feletti, USD, DEM vagy ATS devizaszámlával és további, 300 USD alatti alszámlákkal rendelkezik, utóbbiakat költségmentesen hozzáteheti a 300 USD feletti megtakarításhoz.
- Azon ügyfelek, akik:
  - 1996-ban forgalmaztak ugyan, de megfelelnek a meghirdetett feltételeknek (300 USD alatti összkövetelés, illetve 300 USD alatti alszámlák),
  - 1997. évi forgalom utáni csökkenéssel érik el a feltételeket,

  az akció időtartama alatt a kedvezményeket igénybe vehetik.

A kedvezményes akció 1997. január 2-ától 1997. március 28-áig tart. A kedvezmény becslések szerint legalább 1 millió számlát érint.

A meghirdetett kedvezményekkel az OTP Bank a jelenlegi heterogén szerződésállomány megújítását szeretné folytatni. Az akció fontos lépés a lakossági devizaszámla-tulajdonosok igényeit kielégítő, új, egyszerűsített konstrukció létrehozására, amely a lakossági folyószámla-rendszer ismert előnyeit és kényelmét biztosítja az ügyfelek részére. (X)

Várostörténet

A LÁNCHÍD LEGENDÁI

Talán néha még jó is, hogy a Lánchídon állandó csúcsforgalom uralkodik: várakozás közben legalább el lehet merülni a híd szépségének részleteiben és elgondolkozhatunk azon is, hogy miért is hívják Lánchídnak legrégebbi hidunkat? Nevét onnan kapta, hogy a két tartóoszlopon, melyek klasszikus diadalívekre emlékeztetnek, vasláncok függnek. Tehát a Lánchíd tulajdonképpen függőhíd.

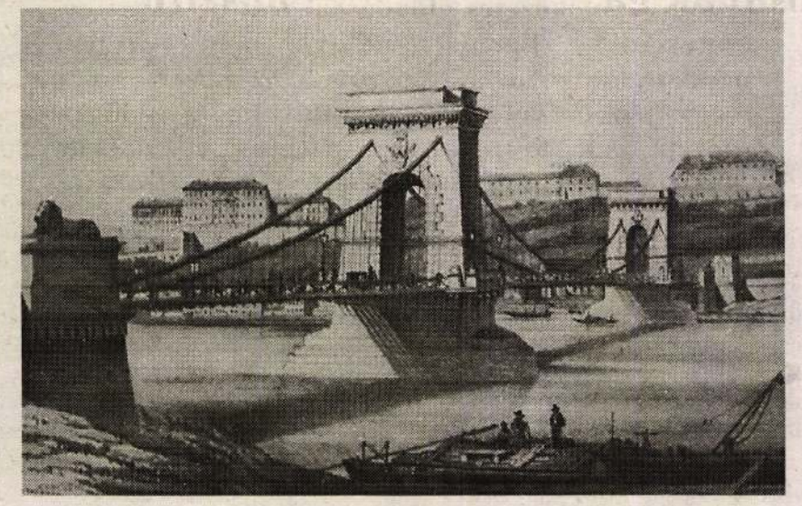

Megépítésével született meg a város első állandó hídja, mely Budát és Pestet összekötötte. Az építést a **gróf Széchenyi István** által 1832-ben alapított Hídegylet kezdeményezésére kezdték meg, a kőhíd létrehozását az 1836. évi XXXVI. törvénycikk rendelte el. A munkálatok 1839-1849-ig tartottak, az ünnepélyes alapkőletétel 1842. augusztus 24-én volt. A terveket az angol **Tierney William Clark** készítette, az építést névrokona, a szintén angol **Adam Clark** vezette. Az utóbbi Clark egyébként annyira megszerette az országot, hogy magyar lányt vett el feleségül, és végleg Magyarországon telepedett le. A híd helyét, angol szakértők javaslata alapján nem a folyó legkeskenyebb részén jelölték ki. Azért, hogy a távolság minél kevesebb pillérrel áthidalható legyen, technikai megoldásként a háromnyílású lánchidat választották. Eredeti hossza 375 méter, középső támaszköze 203 méter. A klasszicista stílusban épült híd jelenlegi állapotában 380 méter hosszú és 15,7 méter széles. A szerkezeti elemeket testvérvárosunk, Rozsnyó környékén készítették a rima-murányi vasöntődében. Egy ilyen tartórész ma a szomszédos Krasznahorka várának múzeumában látható.

A híd elkészülte éppen a szabadságharc idejére esett, így messzemenően ki volt téve mindenféle támadásnak. Az egyik láncot például a Várból ágyúlövés is érte. A robbantás nyolc kereszttartót tett tönkre, a császári haderő a lánckamra felrobbantásával a lehorgonyzás – gyakorlatilag az egész tartószerkezet – tönkretételét is tervezte, ezt Adam Clark a lánckamrák elárasztásával, a szivattyú szétszerelésével, és egyes alkatrészek összetörésével akadályozta meg. Az első kocsi 1849. január elsején haladt át a hídon, a koronát vitte a veszélyeztetett Budáról Debrecenbe. Külön ékességei a Lánchídnak a hídfőnél található kőoroszlánok, **Marschalkó János** alkotásai, melyeket 1850-ben helyeztek el. Sokféle mendemonda kering az oroszlánokról, például, hogy nyelvüket lefelejtette a szórakozott művész. Egy anekdota szerint a szobrok leleplezési ünnepségén éppen az alkotásokat dicsérték, mikor egy kisfiú a szobrászhoz szaladt, és odakiáltotta: „ Hiszen az oroszlánoknak nincs is nyelvük! „ Erre az önmagával meghasonlott művész a Dunába vetette magát. Természetesen Marschalkó János még állítólagos halála után is sokáig élvezte az oroszlánjait körüllengő titokzatosságot; tény, hogy a kőszobrok nem mindennapiak és más művészeket is megihlettek, hogy csak **L. Rohbock**-ot említsük, aki romantikus metszeteket készített róluk.

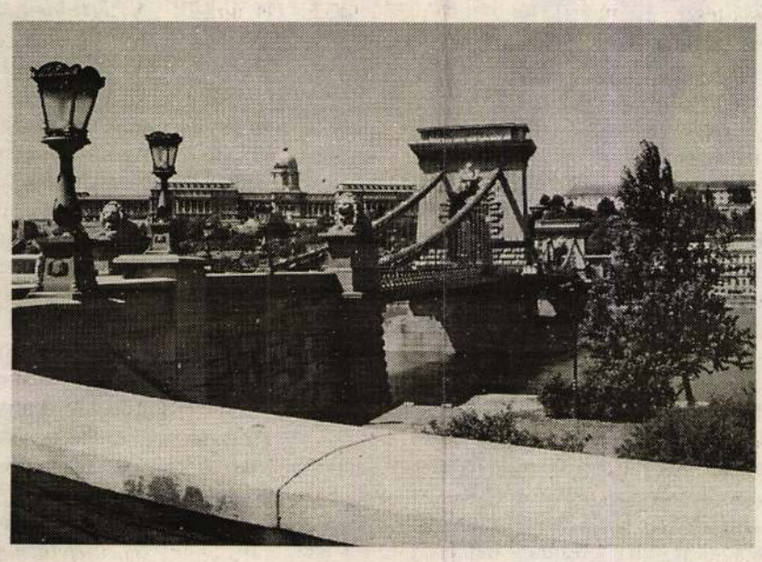

Másik legendája az építménynek az úgynevezett „ hídpróba „. Ahogy elkészült a híd, ugyebár meg kellett bizonyosodni afelől, hogy megbízható átjutást eredményez-e. A hídpróba azt jelentette, hogy a tervezők és építők anyósait egyszerre engedték rá a hídra, és hát ha alattuk nem szakad le a híd, úgy más is rá teheti a lábát. Hogy ez a hölgyrokonokra nézve nem éppen hízelgő hídpróba valóban lezajlott-e, nos ez igen kétséges, viszont ha mégis, úgy egészen bizonyos, hogy sikerrel járt, mert a krónikákban nem maradt fenn feljegyzés tömeges anyós-halálról.

Az építőművészet egyik szép eseménye a Lánchíd példája, ugyanis miután a II. világháborúban felrobbantották, a hidat eredeti alakjában építették újjá. Így ma is ugyanazon formájában csodálhatjuk meg a Lánchidat, ahogy azt a múlt században megtervezték.

S.D.

Clark, Adam

REMEKMŰVET REMEKÜL

A 85 éves Csenki Imrét, a magyar kórusélet kiemelkedő egyéniségét ünnepeljük

„Csenki Imre hosszú karvezetői pályáján számos emlékezetes előadással írta be nevét évkönyveinkbe. Bartók rendkívül nehéz magyar népdalfeldolgozásait először ő szólaltatta meg meggyőző erővel. Saját karműveim is sokszor szerepelnek műsorain, a ritmus és dallam plasztikus kifaragásával, a hangszínek változatos keverésével, a szerkezetek szilárd felépítésével."

KODÁLY ZOLTÁN 1966.

– Imre bácsi, hogyan idézné fel a pályakezdő éveket?

– Abban az időben nagyon nehéz volt állást kapni Magyarországon. Kerékpárral mentem át Mezőtúrra a poros országúton. Mikor megérkeztem és bementem a gimnáziumba, egy Sűrű bácsi nevű pedellus fogadott, aki olyan volt, minthogyha az édesapja lett volna ennek a régi intézetnek. Mi járatban van a tanár úr? – kérdezte. – Én ide pályázom, szeretnék itt ének-zene tanár lenni és szeretnék az igazgató úrral beszélni. – Akkor engedje meg a tanár úr, hogy lekeféljem, mert poros ruhában nem lehet az igazgató úr elé járulni. – Öreg lokálpatrióta kollégáim pedig azzal fogadtak, hogy: – Imre, remélem, hogy ezt a „Bertókot" meg „Kodálit" nem fogod tanítani. – Én meg tanítottam a Kodály Köszöntőt, nem mertem kiírni a nevét, helyette azt írtam, hogy „ismeretlen mester". Idős kollégám, András bátyám megdicsért. Én meg bevallottam, bizony ez Kodály volt. Mire úgy megneheztelt rám, hogy egy évig nem szólt hozzám.

– Hogy került kapcsolatba Kodály Zoltánnal?

– A népzenei órákra én is három évig hozzá jártam és a cigánynépdalokat, amiket az öcsémmel gyűjtöttünk, elvittük hozzá megmutatni. Azon kívül, mikor én a Magyar Állami Népi Együttes vezetője lettem, időnként érdeklődött, hogy mi újság az Állami Együttesben.

– Mi indította arra, hogy a cigányfolklórral kezdjen foglalkozni?

Ez nagyon érdekes történet. Sándor öcsém, miután elvégezte a négy polgárit szülőfalunkban Püspökladányban, Kisújszálláson érettségizett, ahol előbb különbözeti vizsgát kellett tennie latinból. Az udvaron tanulgatta a nyári szünetben a latin szavakat. Járt hozzánk egy öreg cigányasszony, Mari néni és megkérdezte: Mit tanul a fiatalurasom? Sándor mondta, hogy latint. – Mi az? – Az egy nyelv. – Mér nem tanul fiatalurasom cigányul, az „valóságos anyanyelv". – Jót nevettünk rajta. Akkor Sanyi megkérdezte, az ablak mit jelent cigányul és a latin szó mellé odaírta. Egyszerre tanult meg cigányul és latinul. Aztán Mari néni kivitte „Borbástó" községbe, ahol a cigányok laktak és ott meghallott egy szép dalt, és az öreg Zoga bácsitól lejegyezte a meséket. Egy olyan gazdag cigányfolklór lelőhelyen laktunk, mely egy aranybánya volt. Régi cigányballadákat csak a mi gyűjtésünk alapján ismer a cigányfolklór tudomány. Az első cigányul megjelent balladák éppen Kodály hatvanadik születésnapjára kiadott emlékkönyvben jelentek meg.

– Imre bácsi feldolgozta ezt a folklórt, nemcsak gyűjtötte.

– Mikor az Állami Népi Együttes műsorgondokkal küzdött, akkor írtam a Cigánytáncok, cigánydalok című darabomat. Ezt a Margit-szigeten meghallgatta Kodály is. Másik kedves darabom Arany János: A bajusz című elbeszélő költeménye alapján íródott.

– Hogyan is volt a Kállai kettős története? Mert annak is komoly személyes vonatkozása van Kodály Zoltánnal.

– Többször is kértem a tanár urat, hogy legyen szíves valamit írni nekünk. Kodály tanár úr félévig hallgatott és egyszercsak telefonált: – Jöhet az új műért. – Mikor elmentem, leült a zongorához és eljátszotta a „Felülről fúj az őszi szél" dallamát. Odaadta a kottáját és azt mondta: – Tanulják meg és majd szóljanak. Abban az időben a Fészek klubban próbáltunk, itt hangzott fel először, Kodály jelenlétében a Kállai kettős. Az operaházi megnyitón 1951-ben a Kállai kettős bemutatójával indultunk – ez volt egyben a nagy premierje az 1950-ben megalakult Magyar Állami Népi Együttesnek is. Aztán vittük a világ minden tájára. Én magam közel ezerszer dirigáltam. Pekingtől, Londonig, Párizson keresztül.

– Hogyan jellemezné az 1950 és 1957 közötti időszakot, amíg művészeti vezetője volt ennek az együttesnek?

– A pártállamban azok kaphattak funkciót, akik párttagok voltak. Ez így önmagában tévedés. Magam nem voltam párttag. Az Állami Népi Együttes alapító okiratában az volt, hogy a népművészetet szolgálja énekkar, tánckar és zenekar – én ezt tartottam szem előtt. Igaz, hogy Marosán azt mondta, hogy énekeljék a párt harcidalait. Nem volt könnyű időszak, hiszen akkoriban Kodályt narodnyiknak, Bartókot formalistának, Palestrinát klerikális reakciósnak bélyegezték. Persze amikor a művészetet összekeverik a politikával, ott a művészet mindig vesztes.

– Érezhető volt a szovjet mintaátvétel a kóruséletben is?

Kész csatorna építésére kért pénzt Óbuda

Hatvanmillió forintos kárt okozott Óbuda-Békásmegyer lakóinak, hogy már elkészült csatornaberuházásokra kért és kapott az Országgyűléstől támogatást a helyhatóság – állítják a III. kerületi szocialisták. Az ügy kivizsgálására és a felelősök megállapítására alakult bizottság szerint azonban anyagi veszteség nem érte az önkormányzatot. A beruházási ügyosztály vezetőjét mindenesetre menesztették.

Jelentős kárt okozott Óbuda-Békásmegyernek, hogy már elkészült csatorna építésére kért és kapott az Országgyűléstől támogatást az önkormányzat – állítja a III. kerületi szocialista frakció vezetője, *Bihary Gábor.* Az időközben elkészült infrastruktúra kiépítésére elnyert összeget, hatvanmillió forintot ugyanis nem veheti fel a kerület, pedig a megítélt támogatásból – szabályos pályázat esetén – további területeket lehetett volna csatornázni.

Az ügy 2000 őszéig nyúlik vissza, a képviselő-testület akkor fogadta el a három évre szóló csatornázási koncepciót. Ez a terv határozza meg, hogy mikor és hol kell a közműveket lefektetni. A hatalmas költségű munka elindításához két éve pályázott először a kerület az Országgyűlésnél. Az elutasítás miatt Óbuda tavaly újra több mint másfél milliárdos céltámogatásért fordult a palamenthez, de ennek elbírálása előtt hozzákezdtek hat utca csatornázásához. A városrész utóbb elnyerte a kért összeget, az időközben elkészült beruházásokat viszont nem vették ki a pályázati anyagból. Tehát az Országgyűlés olyan célra is adott pénzt, hatvanmillió forintot, ami már megvalósult. A hibás pályázat eredményeként viszont ezt az összeget a kerület nem tudja felhasználni. Az előkészítésért felelős beruházási ügyosztály vezetőjét leváltották. Ellene most fegyelmi eljárás folyik, mégis belső ellenőrként tevékenykedik a polgármesteri hivatalban.

Az eset kivizsgálására munkacsoport alakult, amely a napokban megállapította, hogy az önkormányzatot anyagi kár nem érte. A hat utca csatornázási költségét ugyanis nem saját forrásból, hanem fővárosi juttatásból finanszírozták. A beruházás előkészítése azonban nem felelt meg az előírásoknak.

Felújítják a Lánchíd láncait

Néhány év múlva lezárással járó nagyrekonstrukcióra lesz szükség

Hamarosan megkezdődik a Lánchíd láncfolyosóiban lévő lánckötegek felújítása, miután lezárult a beruházásra kiírt pályázat. Az idei rekonstrukció nem jár jelentős forgalomkorlátozással, lezárásra majd öt-hat év múlva, a teljes körű felújításkor kerülhet sor. Egyes elképzelések szerint a jövőben a kisbuszok és a kerékpárok kivételével minden járművet kitiltanának a hídról.

MUNKATÁRSUNKTÓL

Mint arról korábban beszámoltunk, a fővárosi önkormányzat a számos idei felüljáró- és útrekonstrukció mellett két híd, a Lánchíd és az Erzsébet híd korrózióvédelmi munkáit pályáztatta meg. A Lánchíd láncfolyosóinak és a terepszint alatti láncok korrózióvédelmére kiírt nyílt közbeszerzési eljárás lezárult a napokban. A 195 millió forint értékű felújítást a Hídtechnika Kft. végezheti el.

A megbízás magában foglalja a láncfolyosók 1400 négyzetméter belső felületeinek kézi tisztítását, a láncfolyosóban lévő lánckötegek 3300 négyzetméter felületének tisztítását, korrózióvédelmét. El kell végezni 300 méter hosszon a láncfolyosók és horgonykamrák repedéseinek injektálását, ezerkétszáz négyzetméteren a belső falfelület mélyimpregnálását, valamint 450 négyzetméter vasbeton felület javítását. A tenderre három ajánlat érkezett. A győztesen kívül pályázott még a Betonplasztika Kft. és a Pannonkor Korrózióvédelmi Osztrák–Magyar Kft. is.

Rábai László, a Fővárosi Közterületfenntartó Rt. híd-, műtárgyosztályának vezetője lapunknak elmondta, hogy a Lánchíd legutolsó teljes körű felújítására 1988–1989-ben került sor, ekkor a teljes acélszerkezet korrózióvédelmét, a vasbeton pálya szigetelését végezték el, valamint új burkolatot kapott az út, és átépítették a járdaszerkezetet. Legközelebb 5-6 év múlva lesz szükség teljes körű rekonstrukciós munkára, amikor a szokásos korrózió- és kővédelmen kívül a pályalemezt is át kell építeni. Rábai hozzátette: a lánchídi közúti forgalom leállítását, és ezzel egy időben a csak kerékpáros, valamint gyalogosközlekedés bevezetését korábban kezdeményezték, de a kérdés most nincs napirenden.

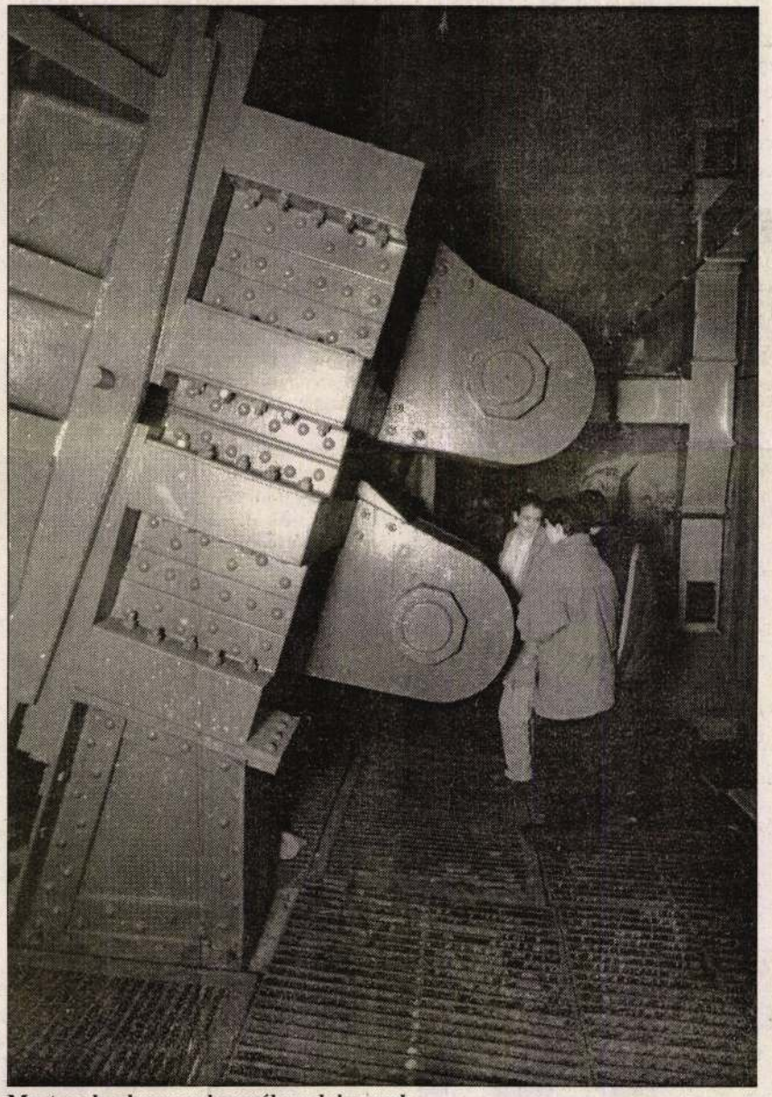

Most csak a horgonykamrában dolgoznak FOTÓ: TEKNŐS MIKLÓS

Ugyanakkor Budapest közlekedési rendszerének nemrég elfogadott fejlesztési terve kimondja: a több mint 150 éves Lánchíd kora és állapota a közeljövőben megköveteli a híd teljes, többéves lezárással járó felújítását. Tekintettel a híd történelmi környezetére és kialakítására, ezen időpontig dönteni kell a híd további forgalmi szerepéről. A fejlesztési terv több lehetséges változatot említ. Így például azt, hogy a jövőben csak gyalogosok, kerékpárosok és kisbuszok közlekedhetnek rajta. Az is elképzelhető, hogy a hidat csak tömegközlekedés használja majd, de lehet, hogy funkciója a maihoz hasonló marad.

Kis dolog?

A minap egy cikkünkben cáfolta a McDonald's, hogy üzleteikben egyöntetűen pénzt kérnének az illemhelyek használatáért. Hasonlóképpen nem tervezik más gyorsétkeztető láncolatokban sem vécédíjak kérését.

Kis hírek a kisdolgokról. De kis dolog-e a kisdolog, ha nem egy nagyvonalú üzlethelyiség közelében tör ránk a kényszer? Budapesten gyakran kérnek pénzt az illemhelyek használatáért. Sok éteremben, sörözőben kifejezetten tiltják, hogy az utcáról betérő ember elvégezhesse dolgát. Az engedékenyebb helyeken a fogyasztók ingyen járulhatnak a fajanszhoz, a kívülről érkezettek pedig leszurkolhatják az ötven és száz forint között ingázó alkalmi díjat. Máshol viszont mindenki köteles lepengetni az obulust.

Hogy milyen színvonalú szolgáltatást kapunk mindezért, az legalább annyira sokféle, mint a vendéglátóhelyek száma.

Eszembe jut minderről egy francia barátom kislánya. A vendégeskedő család legkisebb tagja addig soha nem engedte meg, hogy leüljünk az asztalhoz, amíg nem vizitált a mellékhelyiségben. Mondanom sem kell, őt nem az érdekelte, kell-e fizetni, tehát nem is a drágaság, hanem a toalettviszonyok miatt fordultunk ki tíz étterem közül kilencből. Arra viszont jó volt a felderítőakció, hogy megismerjem Budapest éttermi mellékhelyiségeit.

Ezek többségében ma sem boldogulok fizetség nélkül.

Mondhatják erre, hogy külön üzletágról van szó. Általában kiadják egy vállalkozónak, aki vagy tisztán tartja a helyiséget, vagy nem.

De ha szétnézek például a közeli Bécs belvárosában, látom, hogy nem kérnek pénzt a sörözőkben, éttermekben, de még a neves Sacher cukrászdában sem az illemhely használatáért. Nincs is Bécsben levizelt fal, összerondított kapualj, parkok bokraiba dobott intimbetét. Gyorsan hozzáteszem: tudom, ez nem csupán a WC-k szabad használatán múlik.

De az tény, hogy ott a kisdolgot sem tekintik kis dolognak.

Szendrei Lőrinc

UTAK ÉS UTASOK

❶ Budán, az Árpád fejedelem útján, a Margit híd alatt a hídra – Pest irányába – jobbra felvezető sávot felbontották.

❷ Felbontották a Thököly úton a külső sávot a Hernád utca előtt befelé, a Verseny utcánál pedig kifelé, mert gázvezetéket javítanak. Ugyanezen az úton, a Cházár András utcánál jelzőlámpás gyalogos-átkelőhely építése kezdődik, ezért útszűkületre kell felkészülni.

❸ A Hungária körúti felüljárón – a felújítás újabb ütemében – az Árpád híd felé két, míg az ellenkező irányban egy sávon haladhat a forgalom. A gyors 32-es busz most csak a Mexikói útig közlekedik Kőbányáról.

● A Lánchíd Buda felé vezető oldalán lezárták a járdát felújítás miatt.

● Az Örs vezér terén, a végállomásnál az úthibákat javítják, ezért július 15-ig a 78-as éjszakai buszok megállóját a 85gy buszok megállójába helyezik át, az éjszakai 144-esekét pedig a 76gy buszok megállójába. A 85-ös Rákoskert-busz, valamint a 61-es és a 168-as busz végállomási megállóit is áthelyezik.

● A Dózsa György úton a Thököly út felé haladóknak útszűkületre kell számítaniuk a Hősök tere után, valamint a Damjanich utca és a Dembinszky utca közötti szakaszon. A Marek József utca után az Ajtósi Dürer sor felé balra kanyarodó belső sávot nem használhatják.

● A Rottenbiller utcában, a Wesselényi utca után felbontották a Baross tér felé haladó külső sávot, mert gázvezetéket javítanak.

● A Kerepesi úton, a Százados útnál kifelé a középső sávot, befelé pedig a külső sávot felbontották, mert gázvezetéket építenek.

● A Baross utcában, a József körút és a Mária utca között építkezés miatt sávlezárásra és sáveltolásra kell számítani.

● A IX., Epreserdő utcát az M5-ös autópálya fővárosi szakaszánál útépítés miatt lezárták. Kerülőút: Napfény utca.

● A Fehérvári úton, a Móricz Zsigmond körtér után, a Szabolcska Mihály utcánál a Bocskai út felé vezető oldalon közműbekötés miatt sávlezárást kell kikerülni.

● A Bartók Béla utat a Szent Gellért tér és a Tétényi út között lezárták. Ezen a szakaszon csak a BKV autóbuszai és a taxik közlekedhetnek.A terelőút a Műegyetem rakpart–Irinyi József utca–Október huszonharmadika utca útvonal.

● A Budafoki utat a Szent Gellért tértől a Karinthy Frigyes út felé egyirányúsították.

● A Budai alsó rakpartot a Lágymányosi híd és a Bertalan Lajos utca között

Forrás: Fővinform NÉPSZABADSÁG-grafika

Bartók Béla út felé vezető oldalon irányonként egy sáv járható.

● A Bartók Béla úton a villamospályát átépítik, emiatt pótlóbuszok közlekednek 19V jelzéssel az Etele és a Batthyány tér között 5 percenként, valamint 47V jelzéssel a Móricz Zsigmond körtér és a Deák Ferenc tér között 3-4 percenként. A 47-es villamos a Városház tértől a Móricz Zsigmond körtérre viszi az utasokat. Nem közlekedik A 19-es és a 49-es villamos, valamint a 18-as a Döbrentei tér és a Móricz Zsigmond körtér között. A 7-es buszcsalád járművei az építés ideje alatt végig a Bartók Béla úton járnak, de megállóikat esetenként áthelyezik. A 40E autóbusz ideiglenesen módosított útvonalon, a Villányi úton éri el a Móricz Zsigmond körteret, ezért nem érinti a Kosztolányi Dezső téri megállóhelyet. A Budaörsi úton mindkét irányban megáll a Dayka Gábor utcánál, ahol közvetlenül át lehet szállni a Baross térre közlekedő Sasad-buszra. A 86-os autóbuszok a Kosztolányi Dezső tér felé az eredeti útvonalon közlekednek, ellenkező irányban pedig a Budafoki út helyett a Bartók Béla úton haladnak. A Tétény-buszok a Camponától a Móricz Zsigmond körtérig járnak.

● A XI., Szerémi úton, a Hauszmann Alajos utca és a Galvani utca között, valamint 6-os főút fővárosi szakaszán a Kitérő út és a Vilmos utca között szélesítik az útpályát, ezért sávlezárásokra számítsanak.

● A XVII. kerületben, a Péceli út és a Szabadság sugárút kereszteződésénél jelzőlámpás csomópont építésének előkészületei miatt módosítják az útszegélyt, és buszöblöt építenek, ezért sávlezárásra kell számítani. A Péceli úton, a Temető utca és a Színes utca között csatornát épí-

KILÁTÓ

Lesz-e új reptér Schönefelden?

Az építkezés híveit és ellenzőit nem csak a pártvonalak osztják meg

Schönefelden nem fog az (új) idő sem. Igaz, az 1989–1990-es fordulat után nyugatnémet pénzből némileg kipofozták, elegánsabb, vesszisebb lett a korábbi évtizedekben vészesen keletnémet küllemű, lepusztult berlini légikikötő, ám egészében véve a szélre szorult. Ide ereszkednek le a kevésbé fontos járatok, az almati, a szentpétervári, a moszkvai masinák, innen indulnak a turistákkal megtömött chartergépek Tuniszba, Mallorcára, míg a komolyabb forgalmú nyugati járatok (Budapestet beleértve) nagyrészt Tegelre szállnak le. Ide akarja nemsokára gépeit irányítani a filléres repülés legújabb európai bajnoka, a Ryanair légitársaság is.

Berlin délkeleti csücskében, az egykori termelőszövetkezeti rozstáblák által körülölelt hatalmas schönefeldi betoncsíkok a minap a reptér legjobb üzletének, az ILA nemzetközi polgári és katonai repülőgépvásárának adtak teret. De a néhány napos ILA reptéri bevételekre gyakorlatilag a Schönefeld helyén több mint kétmilliárd euróért (ötszázmilliárd forintot meghaladó összegért) megépítendő új repülőtérnek, a BBI-nek (Berlin-Brandenburg Internationalnak).

Akkor, amikor a berlini repülőterek forgalma amúgy is enyhén visszaesik 2001. szeptember 11. sokkhatása miatt, a tavalyi 12,6 millió utas helyett az idén csak alig több mint 12 milliót várnak. Akkor, amikor Berlin mint gazdasági-pénzügyi központ helyzete tartósan nem fog javulni, és *Gregor Gysi* gazdasági szenátor – miután pártja, a PDS tüntetést szervezett a májusban Berlinbe látogató *George W. Bush* elnök ellen – a napokban kénytelen Amerikában kilincselni a tengerentúli befektetők kegyeiért. A három berlini légikikötőből kettő: Schönefeld és Tempelhof veszteséges.

A harmadik: az egykori nyugati városrészben, a francia zónában lévő, nyereséggel üzemelő Tegel, amely ma Berlin szenátornak, Gregor Gysinek is meggyűlt a baja, és az egyik legtehetségesebb, leginkább kommunikációképes német politikusnak minden adottságát be kellett vetnie, hogy leszerelje a dühös polgárokat, akik leárulózták, mondván, amíg nem volt szenátor, addig a PDS színeiben repülőtér-ellenes álláspontot képviselt. Ám Gysi is ködösít, azt mondja, kell az új reptér, de esetleg nem Schönefelden, hanem másutt építenék fel. A Schönefeld-fiaskó majdnem Páris almájává vált a berlini koalíciós kormányzat két pártja, a szocdemek és a PDS között. Az SPD vezetését aggasztja, hogy koalíciós partnere, a PDS – amely a két párt között kötött városkormányzási szerződésben vállalta a repülőtér ügyének felkarolását – voltaképpen továbbra is ellenzi a projektet, és ez tükröződik a berlini szenátusban lévő PDS-szenátorok tevékenységében is.

A BVBB legújabb csodafegyvere a dioxinszennyeződés. Szakértői a reptér

A BERLIN-BRANDENBURG INTERNATIONAL TERVE MADÁRTÁVLATBÓL

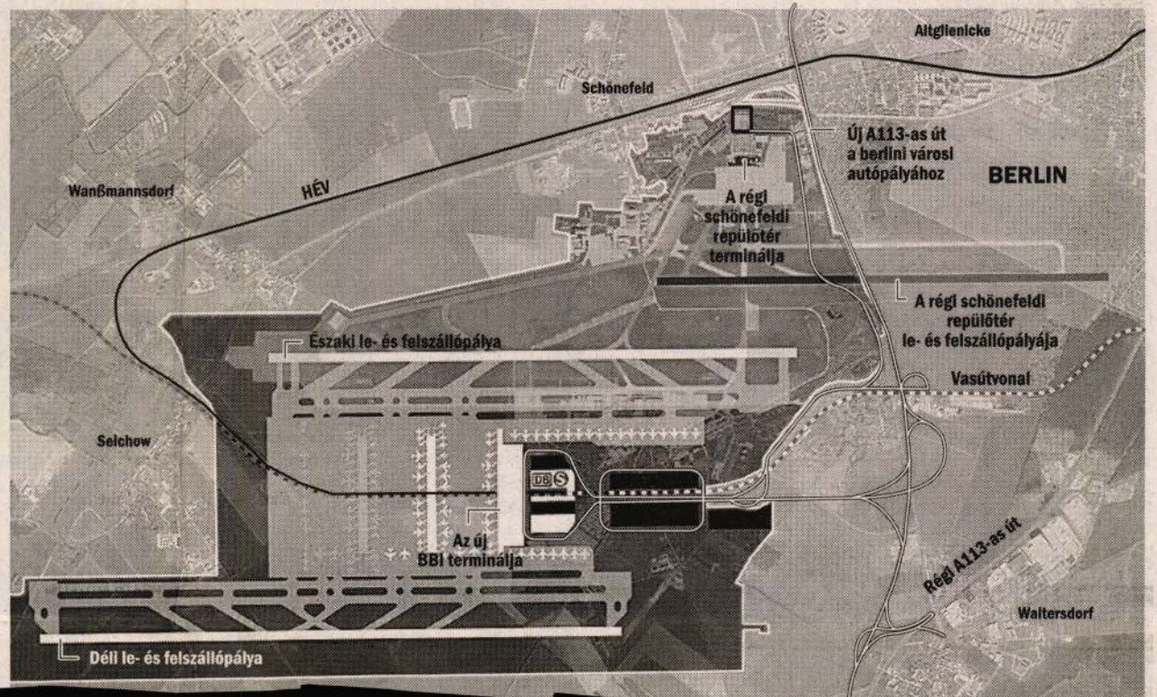

Clark, Thierney M.D.K.

A budapesti Lánchíd architekturájának tervezője

Épitő: Clark Adám repr.

Kampis Antal: A képzőművészetek története 681.1
A Kultura Világa Bp. 1963.

Clark, Tierney -2- MDK

angol mérnök

elsőizben 1834-ben jott magar-
országra. A híd munkálatai
1839-ben kezdődtek
Ínem tudott Pesten maradni,
de szakértőcsoport, köztük
Adam Clark helyettesítette.
1948 márc 28. az első lánc behe-
lyezésének időpontja
Vernon Duckworth Barker: Széchenyi and his
"English Bridge"
The Hungarian Quarterly 1938 II - . 463 . o.

Clark Vilmos

Tervezte a Lánchidat (pesti)

Dr. Radmai Lóránt: Hidak a pesti Dunán

Élet és Tudomány 1961 febr. 272. l.

MDK

Clark Vilmos

Fölirás a budapesti lánczhidon. Vas. Ujs. 1861. szept. 455 l.

MEK

Clark Vilmos

Lánchid

22.o.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hídépítés története. Bp. 1960.

Clark Vilmos

MDK

Lánchid

24.o.

Dr. Mihailich Győző : A XIX. és XX. századbeli magyar hidépités története. 1960. Bp.

-Clark W.Th.

MDK

1839-ben W.Th . Clark tervei szerint
Adam Clark épiette a lánchidat.

Repr : 155.156. / 248. kép.

94.o.

Borsos - Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1959.

Clark, William Tierney

Angol mérnök a Lánchíd tervezője.

Gerö László „Magyar Építészet"

THE NEW HUNGARIAN QUARTERLY, Vol. IV. No. 10. 1963

165 l.

M. D. V.

CLARK, William Thierry mérnök

Megbízást kap a budapesti lánchid

tervezésére és építésére (1839.)

Preisich Gábor: Bp. városépítésének

története ... Bp. 1960. 54. l.

R.D.K.

CLARK TIERNEY Vilmos

Bp. Lánchid

Gravasztói Pál: A magyar építészet
Vilenc évszázada
Magyar Építőművészet 1958 (VII.) 6. sz. 193. l.

(137) Honi ipar
H 1837. márc. 12., 16.—21., 22. sz. 162—163, 170—171.
(138) Dunaparti rajzképek s tájtörténet
T 1837. márc. 23., 25. — 23., 24. sz. 89—90, 93—94.
(139) Hazai kastélyok [Gödöllő, Fót]
H 1837. ápr. 9., 13. — 29., 30. sz. 225—229, 234—235.
(140) Kórházak elrendezése iránti vélemény
H 1837. ápr. 20., 23. — 32., 33. sz. 250—253, 258—260.
(141) Corregio festvényei a bécsi képtárban
H 1837. ápr. 30. — 35. sz. 274—277.
(142) Architektura iránti vélemény
H 1837. máj. 7., 11. — 37., 38. sz. 290—291, 298—299.
(143) Művészeti nézetek vagy észrevételek
H 1837. máj. 13., 18. — 39., 40. sz. 306—308, 314—316.
(144) A kertművészetről nehány szó
H 1837. máj. 28., jún. 1. — 43., 44. sz. 338—340, 345—349.
(145) Remek festvények a berlini kir. képtárban
H 1837. jún. 4., 8., 11., 18., júl. 9., szept. 7. — 45., 46., 47., 49., 55., 72. sz. 356, 364, 370—372, 388—389, 435—436, 570—572.
(146) Egyetemi épületek
H 1837. jún. 25., 29. — 51., 52. sz. 404, 411—412.
(147) A királyi burg Prágában
HM 1837. júl. 8. — 3. sz. 17—20.
(148) Óbudai nevezetességek
T 1837. júl. 8. — 54. sz. 213—214.
(149) Még nehány szó a kertművészetről
H 1837. júl. 13., 16. — 56., 57. sz. 443—445, 449—452.
(150) Budai várkastély
HM 1837. júl. 22., 26. — 7., 8. sz. 49—53, 57—64.
(151) Schönbrunn jelességei
HM 1837. aug. 5., 9., 12. — 11., 12., 13. sz. 81—86, 89—94, 102—104.
(152) Kerti díszépítvények
H 1837. aug. 10., 13., 17., 20. — 64., 65., 66., 67. sz. 507—508, 514—516, 522—524, 530—532.
(153) Bécsi cs. residencia
HM 1837. aug. 23., 26., 30. — 16., 17., 18. sz. 125—127, 131—135, 137—141.
(154) Kahlen- s' Leopoldhegy Bécs mellett
R 1837. szept. 14., 17., 21. — 74., 75., 76. sz. 585—589, 593—597, 603—605.
(155) Hricsó várlak
HM 1837. okt. 4., 7. — 28., 29. sz. 217—221, 231—232.
(156) Buschetto
H 1837. okt. 5., 8. — 80., 81. sz. 634—637, 643—645.
(157) Hazai ügy [William Tierney Clark pesti látogatása]
HM 1837. okt. 25., 28. — 34., 35. sz. 269—272, 277—280.
(158) Montbijou-i olajfestvények
H 1837. okt. 26. — 86. sz. 683—684.
(159) Hazai ügy [a Lánchíd-építés kérdése]
I 1837. nov. 16., 23. — 10., 11. sz. 90—92, 93—94.
(160) Építvények charaktere
H 1837. nov. 23., 26., 30. — 94., 95., 96. sz. 747—748, 755—757, 763—764.
(161) Figyelmeztetés [Förster Allg. Bauzeitung-jának ismertetése]
HM 1837. dec. 13. — 48. sz. 383—384.
(162) Raphael-Sanzio, mint architektus
H 1837. dec. 17., 21., 24. — 101., 102., 103. sz. 802—804, 810—812, 819—820.
(163) Figyelmeztetés (H. Mulatságokból némely hozzáadással)
I 1837. dec. 21. — 15. sz. 109—110.
(164) Nehány szó a kandallók iránt
H 1838. jan. 11., 14. — 3., 4. sz. 18—21, 26—27.
(165) Színadás tájfestvényeknél
H 1838. jan. 18., 21., 25., 28. — 5., 6., 7., 8. sz. 34—37, 43—44, 51—52, 58—61.
(166) Nehány szó a faszerkezményről
H 1838. febr. 1., 4. — 9., 10. sz. 65—68, 73—77.
(167) Magyarországban s a hozzákapcsolt tartományokban, az épitkezést tárgyazó, legfensőbb helyről eredt rendszabások
I 1838. febr. 1., 8., 15., 22. — 5., 6., 7., 8. sz. 17—20, 21—24, 25—28, 31—32.
(168) Egy humoristának nézete s javaslata [a Nemzeti Színház elhelyezése]
HM 1838. febr. 3., 7. — 10., 11. sz. 74—78, 86—87.
(169) Nehány szó a fahidakról
H 1838. febr. 15., 18., 22. — 13., 14., 15. sz. 97—100, 105—109, 113.
(170) Lánczhidak
I 1838. febr. 22. — 8. sz. 29—31.
(171) Nehány szó a hidakról
H 1838. gebr. 25, másrc. 1 — 16., 17. sz. 122—125, 129—130.
(172) San-Gallo
H 1838. márc. 25. — 24. sz. 180—181.
(173) Julius Romanus
H 1838. márc. 29. — 25. sz. 187—188.
(174) Perspectivtan iránti nézetek
H 1838. márc. 29., ápr. 1. — 25., 26. sz. 188—189, 195—196.
(175) Nehány szó a világ- s árnyék-tanról
H 1838. ápr. 14., 19., 22. — 30., 31., 32. sz. 228—229, 235—236, 242—243.
(176) Pisa
H 1838. máj. 3., 6. — 35., 36. sz. 266—269, 274—277.
(177) Cassel regényes tájéka
R 1838. máj. 10., 13. — 37., 38. sz. 283—286, 289—293.
(178) Ammanati
H 1838. máj. 27. — 42. sz. 322—325.
(179) Bramante, Peruzzi, Sansovino, Maderno
H 1838. juni. 24., 28. — 50., 51. sz. 387—389, 395—397.
(180) Feistritz
R 1838. aug. 2., 9. — 61., 63. sz. 473—478, 491—492.
(181) Quarini és Galilei
H 1838. aug. 9. — 63. sz. 492—493.
(182) Nehány szó a légperspectíről
H 1838. aug. 16., 19., 23., 26., 30. — 65., 66., 67., 68., 69. sz. 509—511, 515—517, 523—525, 531—533., 538—539.
(183) Építvényalkatok
HL 1838. szept. 15., 22., 29., okt. 6. — 11., 12., 13., 14. sz. 81—83, 89—91, 99—100, 107—109.
(184) Friedland
R 1838. szept. 20., 23., 27., 30. — 75., 76., 77., 78. sz. 589—590, 593—597, 601—605, 612—615.
(185) Az épülettetők formáiról
H 1838. okt. 11., 14., 18. — 81., 82., 83. sz. 634—637, 642—644, 649—652.
(186) Művészet haladta
HL 1838. okt. 13., 20., 27. — 15., 16., 17. sz. 117—118, 125—127., 133—134.
(187) A törvényszék épületekről
HL 1838. okt. 27. — 17. sz. 130—131.
(188) Angelo Buonarotti Mihály mint szobrász és képiró
HL 1838. okt. 27., nov. 3., 10., 17., 24., dec. 1., 8. — 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23. sz. 132—133, 141—142, 150—152, 159—160, 166—168, 174—176, 181—184.
(189) Egyházak elrendezése
H 1838. okt. 28., nov. 1., 4., 8., 15., 18. — 86., 87., 88., 89., 91., 92. sz. 674—677, 681—685, 689, 697, 713—714, 722—724.

CLARK, Tierny

Művtört.Ért. 1989 1-4

William Clarke épitei

M.D.K.

A Lauchid tervezője

Dudumi Demeter: Pester Briefe über Literatur, Kunst, Theater... Pest 1856, 66

MDK

William Thierney Clark építész

Lánchid. Eredeti terveinek másolata "Suspension bridge across the river Danube " c. munkájában London 1852/53.

Rados J: A magyar klasszicista építészet hagyományai. Bp. 1953 22,

MDK

William Thierney Clark építész

A Lajchid (regis. 11 l.)

Rados J.: Architecture of Hungarian Classicism. Műegyetemi Közlemények 1948 2. 11 l.

William Clark (1783-1852) } M.O.K.
Adam Clark (1811 - 1866) } építészek

a Lánchíd építői

K. Divald: Old Hungarian Art. London 1931

224

Clark, W. Thierney

Novák Dániel: Néhány só a vas tüggő hidakról c., a Honművészben megjelent cikkében írja, hogy W. Thierney Clark a hammersmithi hid építője fogja a budapesti hidat is építeni az előbbi mintájára.

Scheiber Mária; Novák Dániel, 22. l.
Budapest, 1959

Clarc, William Tirney -1- MÉK

angol építész
függőhidat épített Szentpétervárott
Angliában ő építette a Hammersmith-
hidat, Shoreham és Marlow-hidakat
és a Gravesend Pier-t.
Széchenyi és Andrássy felkérésére 3
tervet készített a Pest-Budai hídhoz

Vernon Duckworth Barker: Széchenyi and his "English Bridge"
The Hungarian Quarterly 1938 II 456-7.o.

M.D.K.

William Thierry Clark, mérnök

nevét cuclitsa Lánchiddal kapcsolatban, mint tervezőt:

Ervin Seenger: A Town's History through Prints and Water Colours

BUDAPEST, 1968. Bp. VI. évf. ápr. különsz. 18-19. old. ang. ny.

M.D.K.

Thierney Clark, angol mérnök

és névrokona Ádám Clark
nevéhez fűződik a Pesti Lánc-
hid felépítése. Utóbbi végleg ill
telepedett le és ő tervezte az Alag-
út dunai homlokzatát.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

217 old.

M.D.K.
200-204

Clark W. Tierney, mérnök öt levelét, melyeket 1838-39. folyamán Szécsényihez, illetve Sina György bankárhoz címzett, s melyekben a híd szerkezeti és műszaki kérdéseire vonatkozó véleményét adja elő, közli:

Lestyán Sándor: A százéves Láncnid.
Városi Szemle, 34.évf. 1948. 200-204.old.

M.D.K.

Clark William Tierney, mérnök

nevéről nevezi Széchenyi első segítőtársát a Lánchíd- és az Alagút körüli elgondolásaiban. Ő készíti el mindkettőhöz az első terveket, melyek közül az Alagútra vonatkozó, a Tierney 1852-ben bekövetkezett halála után is, a kivitelezés kiindulási alapját képezhette.

Darvas István: A budai alagut ismeretlen első tervezői és tervei. Városi Szemle, 32.évf. 1946. 3-4.sz. 274.old.

M.D.K.

Clark William Tierney, mérnök

274.

hívja magyarországra Clark Ádámot, aki egyszerű gyári munkásból, szerződtetése révén küzdötte fel magát odáig, hogy mint Tierney alkalmazottja és legmegbízhatóbb munkatársa később önállóan, maga fejezte be az Alagút építési munkálatait, illetve arról legfelsőbb irányításával. A két Clark közötti testvéri, vagy rokoni viszony tisztázatlan.

Dárvas István: A budai alagut első ismeretlen tervezői és tervei. Városi Szemle, 32.évf.1946. 274.o.

Chark Ádám
építész

M.D.K

A Lánchid tervezője.

Leslyán Sándor: A vízeves Lánchid
Városi Szemle, 1948 – 198 lap

MDK

Clark Árám

Darvas István cikke. Uj Élet, 1948.aug.5. 12.l.

-3-

M.D.K.

Clark William Tierney, mérnök

276

Széchényi legbennfentesebb szakértője, a lánchidi munkálatok befejezése után, 1850-ben horráfogott a tizéves nagy munka műszaki történetének megírásához. Ez a mű 1852-53-ban jelent meg először a George R. Burnell-féle hidépítéstani műszaki füzetek 3-6. sorozataként, majd önálló alakban John Weale kiadásában, Londonban

Darvas István: A budai alagut ismeretlen első tervezői és tervei. Városi Szemle, 32.évf. 1946. 276.old.

M. D. K.

CLARK, W. T.

1837. évi első hidtervét Mahlknecht Perlasca és mások reprodukálják

1839-ben módosítja tervét, G. Slavkins nézszerűsíti ezt a variánst.

Budapest müemlékei II. Bp. 1963. 126. l.

Clark Thiernay Vilmos, [hidtervező] MDh

Műve: a Lánchíd, a Repülősor 2 forintos bélyegén látható.

Tájékoztató

– : Bélyegsorozat 64-65. l.

Bp. 1961. 1. sz.

MŰEMLÉKvédelem

M.D.K.

CLARK, William Thierry épitész

Br. Lánchid

ades Jenő: Magyar épitészettörténet Bp. 1961. 244. l.

M. D. K

CLARK THIERNAY Vilmos

Lánchia

a „Repülősor" bélyegen ábrázolva

2 Ft-oson

Bélyegsorozat magyar várakról

Műemlékvédelem 1961. 1. sz. 65. l.

MDK

Clark, Willian Tierney angol mérnök

Széchenyi lánchid 1839-49.

Tantó Pál: A mérnök és épitész együttmük. a bp.i dunahidak épitésében. Épitészet, 1942, 2.f. 45.1.

ár:

neszánsz kisbronz.

t:

czy, Csontváry, Culácsy, Mednyánszly,
Egry müvei.
ad kompoziciók, 3. más festők képei

ányok

William Tierney Clark

Láncchid

Repr. 51. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
34.1.

C

M.D.V.

TIERNEY CLARK Vilmos

Láuchia (1839-49) tésve

Építést vezette Clark Á

Gerő László - Magyar építészet kala-
dó hagyományai Bp. 1957. 51. l.

M.D.K.

William Tierney Clark

Tervei alapján Adam Clark épitette a Lánchidat.

Budapest und Umgebung. Budapest. 148.

MDK

Clark T.W.

Alagut / Clark Ádám tér/

Zs/ Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961. 15-16.l.

M.D.K.

William Tierney Clark építei

A Lánchid építője (1848)

Benedekné Győri Lujza: A empire építészet Pesten. Bp. é.n. 45

MDK

William Thierney Clark építén

A Lánchid építője

Rados J: A magyar klasszicista építészet emlékei. Bp. 1952 12

M DK

Thierney William Clark

Lánchid

62.ó.

150.o.

Székely László /szerk./: Budapesti zsebkalauz.
Bp.1959.

Clark, William Tierney

NDK

Láncfid

242.0.

Borsos - Sódor - Zádor: Budapest. Bp. 1959.

Clark William Tierney

Lánchid.

168.o.
Repr.: A lánchid a budai dunapartról /Fénykép/
163.o. 155. kép.
X Budát és Pestet összekapcsoló Lánchid
a Várlejtőről.
164.o. 156. kép.

Borsos - Sódor - Zádor: Budapest. Bp. 1950.

Tierney Clark Vilmos
építészmérnök

M.D.K

Angol építész. Clark tervei alapján épült az első állandó híd: a Lánchíd.

Dr. Lechner Jenő: Budapest műemlékei

Dr. Lechner Jenő: Budapest műemlékei József nádor korától a Fővárosi egyesítésig. 1914.

Bp. 1924.

M.D.K.

Clark W. Tierney, mérnök

200.

1837. szeptemberében érkezett Pestre Széchényi és Sina György bankárok meghívására, hogy az állandó pesti-budai pontonhíd építési terveit elkészítse a helyszínen tanulmányozva.

Lestyán Sándor: A százéves Lánchíd.
Városi Szemle, 34.évf. 1948. 200.old.

M.D.K.

381

Clark W. Tierney, mérnök

1825-1827. körött épitette a London melletti Hammersmithnél egy Themze feletti függőhidat, mely a mi Lánchidunknak első, kisebbik elgondolása, s amelyet Párisban a Szajnán (Verges francia mérnök tervei szerint) ugyszólván megismételtek. Ezt a párisi hidat Széchényi nemcsak megcsodálta, de naplójában (1832. nov. 16) rajzban meg is örökitette

Darvas István: Az első pesti függőhid. Városi Szemle, 34.évf. 1948.381.old.

CLARK VILMOS
angol mérnök

a budapesti Lánchid formájának megadója

Andai Pál: A mérnöki alkotás története, 1959. 254.l

MDK

Clark v. . . .

M.T.Akad. Széch, Muzeuma. 1902. máj. 1.

3, 14, 15 l.

Clark William Tierney

a Lánchíd tervezője.

Merza László, Mernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

2121

William Tierney Clark

rajza nyomán készült litográfia: „A Lánc-hid tartóláncainak felszerelése." 218. sz. reprodukció. 1852.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest 1973 5751.

TIERNEY CLARK, hidépitő mérnök

A Nagycenki Széchenyi István Emlékmúzeum Kiállitásán az emeleti folyosói benyilóban a Lánchid korai ábrázolását, modelljét bemutató kiállitás emléket állit a hid épitőinek Tierney Clarknek és a munkálatokat vezető Clark Ádámnak. 381.old

KÖRNYEI ATTILA: A Nagycenki Széchenyi István Emlékmúzeum 353.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974.

TOLLHEGYEN

Egészségünk Kovácsa

Az Egészségbiztosítási Önkormányzat keddi közgyűlésén felállt Kovács Pál elnök (egykori szocialista miniszter), és kijelentette: nem ért egyet Orbán Viktor elképzeléseivel, már ami a társadalombiztosítás reformjait illeti. Rossz elképzelései vannak ennek az Orbán Viktornak, tájékoztatott Kovács elnök, majd lábjegyzetként hozzátette, a Fidesz nem is ért a társadalombiztosításhoz, ezzel szemben mégis belekotyog.

Szép tömör volt a mondat, benne szunnyadt a kovácsi lényeg: Orbán buta, a Fidesz pediglen amatőr. Kétségkívül bátor és gerinces volt a nyilatkozat, semmi kétértelműség, semmi taktikai mellékmondat, semmi hehehe, hogy így meg úgy, netalántán, akkor viszont esetleg mégis...

Kovács egészségbiztosító nemes egyszerűséggel az NB II-be utalta a választásokon győztes pártot elnököstül, mindenestül – igaz, egyelőre csak a társadalombiztosítási bajnokságban.

Okuljunk a történtekből, nézzük, mit mondott Orbán Viktor.

Azt mondta Orbán Viktor, hogy az Egészség-, illetve Nyugdíjbiztosítási Önkormányzat ebben a pillanatban Magyarország korrupciós melegágya, mindkettőt szét kell zavarni mielőbb, a főkolomposoknak nehézvas, a beosztott sumákoknak két kapitális pofon. (Lehet, hogy nem pontos az idézet, de ez a lényeg.) Ki kell pucolni a társadalombiztosítást a milliárdokat lenyelő parazitáktól.

Szerintem szép és emelkedett volt ez az orbáni gondolat, érző magyar embernek máris viszketni kezdett a tenyere. Ehhez képest Kovács egészségbiztosító durcásan az asztalra csapott és egy kalap alatt leamatőrözte a komplett fiataldemokráciát, hogy semmit sem értenek az egészből így meg úgy, nem fogják fel, nincs pénz a kasszában. Ami egyébként tény. Elvitték.

PILHÁL GYÖRGY

Kisgazda bölcsesség

Emléktábla a Lánchídon

Emlékéktáblát avattak tegnap a Lánchídon a tervező, William Tierney Clark tiszteletére. Az ötlet a Budapesti Városvédő Egyesület és Marlow Society tagjainak fejében született meg.

Clark hazájában is épített hasonló függőhidakat, ám közülük máig csak egy maradt meg, a Marlow-ban álló hetvenkét méter hosszú Temze-híd. Két éve a marlowbéli hídon – amely hasonmása a mi Lánchidunknak – a londoni magyar nagykövet jelenlétében avattak emléktáblát. A budapesti táblát a hazánkba akkreditált brit nagykövet, *Nigel Thorpe*, és Marlow polgármestere jelenlétében avatta fel a városvédő egyesület.

A Lánchíd nemcsak Budát köti össze Pesttel, de a múltat is a jövővel, illetve szimbolikusan Magyarországot Nagy Britanniával. Nigel Thorpe ugyanezt hangsúlyozta beszédében: a két ország sokrétű, gazdag kapcsolatát szimbolizálja a két híd, és William Tierney Clark munkássága is. A nagykövet elmondta: csodálatos, hogy az a híd, amelyet Budapesten többször lerombol-tak, s a budapestiek többször újjáépítettek az eredeti terveknek megfelelően, még mindig áll.

G. K.

A brit küldöttség FOTÓ: SOMOSKÖVY BÉLA

Vad, bor, zene

„Vendégvárás Kácson" címmel kezdődik rendezvénysorozat június 28-án a hatszáz lakosú Kács községben. Az első napon megrendezésre kerülő vadételfőző versenyen bemutatott ételek és a versenyzők által nevezési díjként beadott receptek mindegyike bekerül a „Kács és környéke" című receptgyűjteménybe.

A versenyre – amelyen a vadhúst és a tűzifát a támogatók biztosítják – június 10-ig a kácsi önkormányzaton lehet benevezni. A főzőversenyt követően a faluban és a szomszédos Tibolddarócon a borpince-tulajdonosok borkostolóra várják a látogatókat. Este pedig a Storyville egyesület dixiland-zenével szórakoztatja a jóllakott vendégeket.

Z. N.

Hamis okmányok Romániából

Romániából próbált hamis közokiratokat és éles pisztolylőszert becsempészni a tompai határátkelőhelyen H. Árpád magyar állampolgár. Az üggyel kapcsolatban Szűkné dr. Szentirmai Mária őrnagy, a Vám– és Pénzügyőrség Országos Parancsnokságának sajtóreferense lapunk kérdésére elmondta: a vámvizsgálat során a 48 éves magyar férfi Opel Kadettjében kialakított rejtekhelyen 68 darab kitöltetlen svájci forgalmi engedélyt, két darab szintén kitöltetlen magyar biztosítási zöldkártyát valamint két darab bélyegzőlenyomattal is ellátott magyar forgalmi engedélyt találtak a vámosok.

A sajtószóvivő cáfolja, hogy információgyűjtés alapján vizsgálták át az Opel gépkocsit, állítása szerint rutinellenőrzésen bukott le a csempész. A férfi személyes átvizsgálásakor kabátjának zsebéből két darab Makarov típusú éles pisztolylőszer is előkerült. A vámhivatal a lőszereket és az iratokat – melyekről kiderült, hogy hamisítványok – a gépkocsival együtt lefoglalta és H. Árpáddal együtt átadta a Kiskunhalasi Rendőrkapitányságnak.

I. M.

Százmilliós csalás Csongrádban

A Csongrád megyei Rendőrfőkapitányság gazdaságvédelmi osztálya magánokirat-hamisítás, társadalombiztosítási és adócsalás, csalás bűntettének alapos gyanúja miatt indított eljárást V. F. Gy. 49 éves büntetett előéletű szegedi lakos ellen. Az ügy részleteiről *Tóth Molnár István* rendőr alezredes tegnap sajtótájékoztatón számolt be.

Az eddigi nyomozás során megállapították, hogy a gyanúsított az utóbbi három év alatt a Varga és Társa Bt. – amely tavaly április 25-e óta felszámolás alatt áll – valamint a Grekko Bt. nevében a számlaérték átlagosan 10 százalékáért el nem végzett munkákról készpénzes közületi számlákat bocsátott ki. Ami bizonyítható, V. F. Gy. 281 darab számlát állított ki mintegy 50 vállalkozó részére, amelyeken összesen közel 250 millió forintot tüntetett fel. A vállalkozók a fiktív számlák alapján mintegy 40-50 millió forintot igényeltek vissza áfa címén. Egyes vállalkozások feketemunkásokat alkalmaztak, akik után természetesen nem fizették be a különféle járulékokat. Azért, hogy az áfát visszaigényelhessék, az említett emberek által elvégzett munkák után V. F. Gy.-hez fordultak bizalommal, aki készséggel állította ki a fiktív számlákat.

Tóth Molnártól megtudtuk, hogy a minap újabb vállalkozások kerültek a rendőrség látókörébe, ezért tovább folytatják a nyomozást. A rendőr alezredes azt is elmondta, hogy a megyei főkapitányságon megalakult a fogyasztóvédelmi nyomozócsoport. Tevékenysége során folyamatos munkakapcsolatot alakítanak ki azokkal a gazdasági egységekkel, ellenőrző szervekkel, érdek-képviseleti szervezetekkel, amelyek időben észlelik a gazdaságban a fogyasztóvédelemmel összefüggő negatív és bűnügyileg értékelhető folyamatokat. Ugyanakkor a lakosság segítségére is számítanak.

Fővárosi moziműsor

1998. május 28–június 3.

FELE/MÁS (Separate Live) Színes, feliratos amerikai film** CINEPLEX ODEON, KOSSUTH

TŰZVIHAR (Firestorm) Színes, feliratos amerikai film** ÁTRIUM, BARTÓK, BÁSTYA, CINEMA CITY, CORVIN FILMPALOTA, HOLLYWOOD MULTIPLEX, METRO, OLIMPIA

ALKOTÁS: Helyár: de. 250 Ft, du. 280 Ft, éjjel 300 Ft. Nyugdíjasmozi-bérletre 50% kedvezmény! A kis hableány (mb. am. rajzfilm) 30–1-ig de. 10. (lege stereo) Space Jam – Zűr az űrben (mb. am.) 30–1-ig 12. (lege stereo) Hét év Tibetben (am.)* f2 (lege stereo) Sikoly (am.)*** 4. (leges stereo) Lesz ez még így se (am.)* 6. (lege stereo) Szép remények (am.)* 8. (lege stereo) A vadon foglyai (am.)** éjjel 10. (lege stereo)

ÁTRIUM: Nyugdíjasmozi-bérletre 50% kedvezmény! Minden hétköznap a délelőtti előadásokra 16 óráig bezárólag 10% kedvezmény a Pesti Est- klubkártya-tulajdonosoknak! TÚZVIHAR (am.)** 10, 12, 2, 4, 6, 8. 29–31-ig éjjel 10 is. (dolby stereo)

BARTÓK: Helyár: de. 300 Ft., du. + éjjel 350 Ft. Nyugdíjasmozibérlet-kedvezmény a délelőtti és az első délutáni előadásokon a helyár 50%-a. TÚZVIHAR (am.) 28–29-ig és 2–3-ig 10, 12, 2, 4, 6, 8. 30–1-ig 2, 4, 6, 8. Charlie – Minden kutya a mennybe jut (mb. angol–am. rajzfilm) 30–1-ig de. 10, 12. Egységes helyár: 150 Ft. Emma (am.) 29–30-ig éjjel f11.

BÁSTYA: Helyár: de. 300 Ft, du. + éjjel 390 Ft. Nyugdíjasmozibérlet-kedvezmény a délelőtti és az első délutáni előadásokon a helyár 50%-a. Deep Impact (am.)* 11, n2, f4, h6, 8. (lege stereo) TÚZVIHAR éjjel 10. (lege stereo)

BROADWAY: Helyár: 400 Ft. Dobermann (fr.)*** este 9. (lege stereo) Óvakodj az idegentől (am.)** 28–31-ig 5. (lege stereo) Alkonyattól pirkadatig (am.)* 28–31-ig 7. (lege stereo) Johnny Mnemonik – A jövő szökevénye (am.)** 1–3-ig 5. (lege stereo) Ponyvaregény – Pulp Fiction (am.)*** 1–3-ig f7. (lege stereo)

BUDA STAGE: 1021. Bp. Tárogató út 2–4. Telefon: 274–2085 Hét év Tibetben (am.)* 2-án f8. Az ördög ügyvédje (am.)** 3-án f8.

CINEPLEX ODEON MULTIMOZI (Pólus Center) Telefonszám: 419-4224, 419-4225, 419-4226, 419-4227, 410-2453. Helyár: 550 Ft. Gyermek- és nyugdíjasjegy: 350 Ft. Keddi egységes helyár: 350 Ft. Hétköznap 16 óra előtt minden jegy: 350 Ft. Minden pénteken és szombaton éjféli előadások (sdds digital, dolby digital, DTS) FELE/MÁS (am.)** n1, n3, n5, f7, h9. 29–30-ig éjjel n12 is. Gyilkos donor (am.)** n4, f6, h8, éjjel 10. Boogie Nights (am.)** h5, 8. 29–30-ig éjjel 11 is. Deep Impact (am.)* h1, f4, n7, 9. 29–30-ig éjjel h12 is. Alibi törzs (am.) f3, f5. Sikoly (am.)*** este f8. Ft. Jegyrendelés: 303-1525, 313-9897 reggel 9–22 óráig. Nonstop jegyrendelés: 303-1500. Magyarországon egyedülálló módon – internetes jegyrendelés: www.corvin.hu Corvin-klubkártya info: 333–5707. Corvin nyerő szám: 06-60-556-666 (minden 25. telefonáló jegyet nyer!) Minden délelőtt az első előadásokra nyugdíjasmozi-bérlettel 50%-os kedvezmény! Minden hétköznap a délelőtti előadásokra 16 óráig bezárólag 10% kedvezmény a Pesti Est-klubkártya-tulajdonosoknak! Corvin Parkolóház a Futó utcában (mozijeggyel kedvezményes parkolás). TÚZVIHAR (am.) 11, 1, 3, 5, 7, 9, éjjel 11. (dolby digital) Deep Impact (am.)* h11, 1, n4, f6, h8, éjjel 10. (dolby digital) Boogie Nights (am.)** h8, éjjel f11. (dolby stereo) Kell egy hét együttlét (koncertfilm) h6. Sikoly (am.)*** 28–2-ig n11, n1, h6, h9. 3-án n1, h6, h9. (dolby digital) Titanic (mb. am.)* de. 10, n3. (dolby digital) Tekintettel a film hosszúságára a helyárak de.: 490 Ft, du.: 790 Ft. Különösen veszélyes (am.)** f2, h4. (dolby digital) Szép remények (am.)* f4. (dolby stereo) Lesz ez még így se (am.)* 6. (dolby stereo) A vadon foglyai (am.)** 28–2-ig n2, éjjel h11. 3-án n2. (dolby digital) A vasálarcos (mb. am.)* n8. (dolby digital) Játsz/ma (am.)** este h10. (dolby stereo) A gömb (am.)* de. h12. (dolby digital) A kis hableány (mb. am. rajzfilm) de. n11. (dolby stereo) GYILKOSOK GYILKOSA (am.)** Premier előtt! Corvin- klubkártyával! 3-án éjjel h11. (dolby stereo)

DUNA: Nyugdíjasmozi-bérletre 50% kedvezmény! Minden hétköznap a délelőtti előadásokra 16 óráig bezárólag 10% kedvezmény a Pesti Est-klubkártya-tulajdonosoknak! Gyilkos donor (am.)** 28–29-ig és 2–3-ig 11, 1, 3, 5, 7, 9. 30–1-ig 1, 3, 5, 7, 9. (dolby stereo) Anastasia (mb. am. rajzfilm) 30–1-ig de. 11. Egységes helyár: 200 Ft.

FLORIÁN: Helyár: hétfőn és kedden 50% kedvezmény! Deep Impact (am.) f5, f7, f9. (lege stereo) Anastasia (mb. am. rajzfilm) 30–1-ig de. 10. (lege stereo) Spice world (angol) 30–1-ig f12. (lege stereo) Egértanya (mb. am.) 30–1-ig 1, h3. (lege stereo) Tudom, mit tettél tavaly nyáron (am.)*** 29–30-ig éjjel f11. (lege stereo)

HORIZONT: Helyár: de. 300 Ft, du. 380 Ft, éjjel 400 Ft. Nyugdíjasmozi-bérletre 50% kedvezmény! Alibi törzs (am.) 11, f1, 2. (lege stereo) A vadon foglyai (am.)** f4, h6, 8. (lege stereo) [illegible] éjjel 10. (lege

Gyermeknapi meglepetés! 30–31-ig de. f11. (dolby stereo) Egértanya (mb. am.) Gyermeknapi meglepetés! f5. 30–31-ig de. n11, n1, f3 is. (dts digital) Boogie Nights (am.)** n5, f8, éjjel h11. 30–31-ig du. 1 is. (dolby stereo) Sikoly (am.)*** f7, h9, éjjel 11. (dolby stereo) Alibi törzs (am.) de. h12, h2, 7. 30–31-ig de. h10 is. (dolby digital) Lesz ez még így se (am.)* h4, 9. 29–30-ig éjjel h12 is. (dolby stereo) A vasálarcos (mb. am.)* 4, h7. 30–31-ig de. 10, h1 is. (dolby stereo) A gömb (am.)* este h10. 29–30-ig éjjel f1 is. (dolby stereo) Szép remények (am.)* h3, n10. 31-én 7 is. (dolby stereo) Titanic (mb. am.)* 28–30-ig és 1–3-ig n6. 30–31-ig de. h11 is. (dolby stereo) Tekintettel a film hosszúságára, a helyár de.: 490 Ft, du.: 790 Ft. Ál/arc (am.)** 29–30-ig éjjel f12. (dts digital)

KOSSUTH 4 MOZI: Helyár: 350 Ft. Csütörtöktől–vasárnapig: 16 óra után. 1-2 terem: 460 Ft 3–4 terem: 400 Ft. Boogie Nights (am.)** f11, f2, f5, f8, éjjel f11. (2. h. prol.) (sdds) Tekintettel a film hosszúságára, helyár: de. 400 Ft, du. 550 Ft. Deep Impact (am.)* 10, f1, 3, f6, 8, éjjel f11. (3. h. prol.) (dolby digital) Egértanya (mb. am.) 10, 12, 2. (9. h. prol.) (dts digital) FELE/MÁS (am.)** f11, f1, f3, f5, f7, f9, éjjel f11. (dolby stereo) A vasálarcos (mb. am.)* 4, n7, f9, éjjel 11. (7. h. prol.) (dolby stereo)

KŐBÁNYA: Helyár: 350 Ft. Gyilkos donor (am.)** 4, 6, 8. 29–31-ig éjjel 10 is. (dolby stereo)

LUX: ZÁRVA!

METRO: Nyugdíjasmozi-bérletre 50% kedvezmény! Minden hétköznap a délelőtti előadásokra 16 óráig bezárólag 10% kedvezmény a Pesti Est-klubkártya-tulajdonosoknak! TŰZVIHAR (am.)** 10, 12, 2, 4, 6, 8, éjjel 10. (lege stereo)

Kamaraterem: Flubber – A szórakozott professzor (mb. am.) 30–1-ig de. 11, 1. Egységes helyár: 200 Ft. Zimmer Feri (magyar) 3. Bean – Az igazi katasztrófafilm (am.) 5. Sikoly (am.)*** 7. Játsz/ma (am.)** 9.

OLIMPIA: Helyár: 350 Ft. TŰZVIHAR (am.)** 5, 7, 9. (dolby digital)

PUSKIN: FELÚJÍTÁS MIATT NEM ÜZEMEL!

SOTE: Anastasia (mb. am. rajzfilm) 30-án f10. A vasálarcos (mb. am.)* 30-án éjjel f12. Vörös sarok (am.)** 30-án éjjel f2.

UGOCSA: Helyár: 320–400 Ft. Deep Impact (am.)* 4, 6, 8. (dolby stereo) Lesz ez még így se (am.)* 29–31-ig éjjel 10. (dolby stereo) Anastasia (mb. [illegible]

Értelem és érzelem (am.) 31-én 8. Mr. Universe (magyar) 1-jén 4. Lopott szépség (olasz–ang.–fr.)* 1-jén 6. III. Richard (ang.–am.)* 1-jén 8. Csinibaba (magyar) 2-án 4. Lisszaboni történet (német) 2-án 6. Ragyogj! (ausztrál)* 2-án 8. Goldberg-variációk (magyar) 3-án 4. A gyűlölet (fr.)** 3-án 6. Larry Flynt, a provokátor (am.)* 3-án 8. Sárkányszív (am.) 30–31-ig de. 10.

Kamaraterem I.: Rock 'térítő (magyar) 28–29-ig f7. Kutya éji dala (magyar) 30–31-ug f7. Nyugattól keletre, avagy a média diszkrét bája (magyar) 1–3-ig f7.

Kamaraterem II.: Punta Grande (magy.–német–argentin)*** 28–29-ig 7. Kereszteződések (magyar) 30-án és 1-én 7. Forradalom után (magyar) 31-én és 2-án 7. Zártkörű vetítés: 3-án 6.

CINETRIP VÍZI MOZI: (Rudas gyógyfürdő) 31-én este 10 órától hajnali 5 óráig: Filmkülönlegességek a filmgyártás hőskorából. A filmeket kísérik a Budapest Filmharmonikusok: Minimal Headz, Shurriken, Cadik, Palotai, Purple (Dragon Fly-London). Strandauditórium az aulában: Naga, Arab, Christian. A Cinetrip-előadásokon 1936 óta először nőknek is nyitva a gőz! A gőzben: Ambient, Selection by Kaszi. Belépés kizárólag fürdőruhában vagy strandöltözetben! Klubtagsági a helyszínen váltható.

CIRKÓ–GEJZÍR: Helyár: 300 Ft. Törökfürdő (olasz–török)** 28–31-ig 7. Latcho Drom (T. Gatliff) 28-án 9. Vad éjszakák (C. Collard)*** 29-én 9. Éjszaka a Földön (J. Jarmusch)* 30-án 9. Párnakönyv (P. Greenaway)** 31-én 9. Element of crime – A bűn mélysége (L. von Trier)** 1-én 7. Lost Highway – Útvesztőben (am.)*** 1-én 9. Etüdök gépzongorára (Ny. Mihalkov) 2-án 7. Rablóhal (F. F. Coppola)** 2-án 9. Stalker I–II. (A. Tarkovszkij) 3-án 6. Titkok és hazugságok (M. Leigh)* 3-án 9. „Bada Dada Cirkáló a Cirkogejzírben" kiállítás június 3-ig!

EURÓPA: Helyár: 200–350 Ft. Csütörtökönként 200 Ft. A Sakál (am.)** 28–30-ig n1. Az ötödik elem (mb. fr.)** 31–3-ig n1. Az ördög ügyvédje (am.)** f3. Titanic (angol nyelven, magyar felirattal)* h5. Tekintettel a film hosszúságára, minden előadás helyára 450 Ft. Szép remények (am.)* 8. A jaguár (fr.) 29–30-ig éjjel 10.

Kamaraterem: A gömb (am.)** 28–30-ig h1. Az elveszett világ – Jurassic park (mb. am.)* 31–3-ig h1. Comic Strip – Képtelen képregény (am.)** 28–30-

Chaplin-terem: Tiltott nő (fr. P. Harel)* 5, 7, f10. (**)

Tarkovszkij-terem: Az utolsó belövés (am. V. C. Hall)** n5, 8, h10. (**) A maconi gyermek (P. Greenavay)** 28-án 6. (**) Teljes napfogyatkozás (A. Holland)*** 29-én 6. (**) Az erőszak vége (W. Wenders)** 30-án 6. (**) Holdfényszelence (am. T. Dicillo)* 31-én 6. (**) Kansas City (R. Altman)* 1-jén 6. (**) Intim kapcsolatok (P. Goodhew)** 2-án 6. (**) A folyó (tajvani, T. Ming–liang)** 3-án 6. (**)

Bunuel-terem: Eső előtt (ang.–macedón)* 28-án h5. (**) A selyem sikolya (Y. Marciano)* 29-én h5. (**) Sekély sírhant (D. Boyle)** 30-án h5. (**) Túl a felhőkön (M. Antonioni, W. Wenders) 31-én h5. (**) Rizsporos intrikák (P. Leconte)* 1-én h5. (**) Salo avagy Sodoma 120 napja (Pasolini)*** 2-án h5. (**) Trainspotting(D. Boyle)** 3-án h5. (**) Tűzvirágok (japán, T. Kitano)** h7, n10. (4. h. prol.) (**)

Bódy-terem: Éjszaka a Földön (J. Jarmusch)* 28-án és 30-án n6. Lost Highway – Útvesztőben (am.)** 28-án f8. 29-én és 3-án f10. (**) EXTrémek (holland)*** 28-án h10. (**) Párnakönyv (P. Greenaway)** 29-én n6. (**) A játékos (Makk K. angol nyelvű, magyar feliratos!)* 29-én és 30-án f8. 1-én n6. (3. hónapja műsoron!) (**) A folyó (tajvani, T. Ming-liang)** 30-án f10. (**) Underground (E. Kusturica)* 31-én h5. (**) Witman fiúk (Szász J.)** 31-én 8. (7. hónapja műsoron!) Ifjúsági mozibérlet minden előadására érvényes! Intim kapcsolatok (P. Goodhew)** 31-én h10. 1-jén f10. (**) Kaukázusi fogoly (Sz. Bodrov)* 1-jén f8. (**) Az erőszak vége (W. Wenders)** 2-án n6. (**) Cigányok ideje (E. Kusturica) 2-án f8. (**) Sekély sírhant (D. Boyle)** 2-án 10. (**) Holdfényszelence (am. T. Dicillo)* 3-án n6. (**) Ördögsziget (izlandi, F. T. Fridriksson) 3-án f8. (**)

Huszárik-terem: Fújhatjuk! (M. Herman)* 28-án f5. (**) Hullámtörés (L. von Trier)** 28-án és 2-án f7. (**) Holdfényszelence (am. T. Dicillo)* 28-án n10. 30-án f7. (**) Priscilla avagy a sivatag királynőjének kalandjai (ausztrál)* 29-én f5. 31-én éjj. n11. (**) Jeruzsálem (B. August)* 29-én f7. (**) Cigányok ideje (E. Kusturica) 29-én n10. 1-jén f5. (**) Rizsporos intrikák (P. Leconte)* 30-án és 3-án f5. (**) Trainspotting (D. Boyle)** 30-án éjjel n11. (**) Egy fiatal méregkeverő kézikönyve (angol)** 31-én f5. (**) [illegible]

Godard) 2-án f7. Hétszer 24 (brit, S. Meadows) 2-án f9. 3-án f7. A vasprefektus (olasz, P. Squitieri) 3-án f5. Szerelem és halál Long Islanden (brit–am. R. Kwietniowski) 3-án f9.

SZINDBÁD: Pénztárnyitás 3 órakor. Jegyrendelés a 349-2773 telefonszámon az egész műsorhétre. Este 7 óráig ifjúsági és nyugdíjasmozi-bérletre 50% kedvezmény! Minden csillaggal (**) jelölt film előadására 10% kedvezmény a Pesti Est-klubkártya-tulajdonosoknak! Közkívánatra újra háború előtti magyar filmek minden hétfőn és csütörtökön 4 órától 200 forintos helyáron! Latinovits-terem: Leányvásár (magyar) 28-án 4. Mikrokozmosz (fr.) 29-én n5. (**) Világok arca: Baraka (am.) 30-án 4. (**) Káma–Szútra (am.–indiai)** 31-én 4. (**) Éjféli gyors (magyar) 1-én 4. Szájból szájba (sp.)* 2-án f5. (**) Csendszimfónia (am.) 3-án 4. Kell egy hét együttlét (magyar koncertfilm) 28-án és 1–3-ig f7. 29-én f6.

CINEMA 68

68 MÁJUSA HARMINC ÉV TÁVLATÁBÓL

Szindbád mozi V. 28.–VI. 3.

28-án 8.: Üzemek Egyetemek Egység

29-én 7.: Fellendülés

30-án 6.: Nagy álmok és a kiábrándító valóság

8.: Van valami vörös a levegőben I. rész: Törékeny kezek

31-én 6.: Munkások kontra Wonder

8.: Van valami vörös a levegőben II. rész: Törött kezek

1-jén 8.: Meghalni harminc évesen

2-án 8.: Generáció VII–XI. rész.

VII. rész: Berkeley Saigon Nanterre

VIII. rész: Az egyetemista közösség

IX. rész: Május ígéretei

X. rész: A tovatűnt forradalom

XI. rész: Május... és ami utána jött

3-án 8.: A szabadság friss illata

A filmeket eredeti nyelven, hangalámondással vetítjük.

A sorozat a Francia Intézet és a Budapest Film közös rendezvénye.

Dajka-terem: Kell egy hét együttlét (magyar koncertfilm) 30–31-ig f7. (**) Playtime (fr. J. Tati) 28–29-ig n7. (**) Kisvárosi ünnep (fr. J. Tati) 1-én n7. (**) Hulot úr nyaral (fr. J. Tati) 2–3-ig n7. (**) Hét év Tibetben (am.)* 4, n9.

TABÁN: Helyár: 300 Ft. Este 7 óráig ifjúsági és nyugdíjasmozi-bérletre 50% kedvezmény! Gyerekeknek hétvégén, az első előadásra félárú jegy váltható. Minden csillaggal (**) jelölt film előadására 10% kedvezmény a Pesti Est-klubkártya-tulajdonosoknak! Blue (ang. D. Jarman) 28-án 6. (**) Kazo (magyar, Papp G. Zs.) 28-án f8. Koko (Muhi A.) 29-én n6. 1-jén f6. 2-án f5. Teljes napfogyatkozás (ang. A. Holland)** 29-én f7. (**) Egykoron harcosok voltak (új-zélandi, L. Tamahori)** 29-én f9. 3-án h5. Égigérő fű (magyar, Palásthy Gy.) 30-án f4. Mikrokozmosz (fr. C. Nuridsany, M. Perennou) 30-án n6. [illegible]

kungen vers. v. W. v. Wurzbach. 4 Bde. Lpzg., (1905) 2 rote orig. Lwdbände. 8°. (Hesses Klassiker Ausg.) **8.—**

148 **Chamisso.** Werke. 3 Teile in 1. Hsg. u. mit e. Lebensbild vers. v. Max Sydow. Berlin, Lpzg., o. J. roter orig. Lwd. 8°. Mit 1 Portrait. (Gold. Klassiker Bibl.) **6.—**

149 **Chappon, L.** Theoretisch-practische Anleitung zur Fecht-Kunst. Pest, 1839 br. (orig. Umschlagbll.) quer gr. 8°. Mit 1 Portrait u. 80 lithogr. Tafeln. Ritka első kiadás. **24.—**

150 **Cházár, Andr.** Hungaria, semper sua, ad explicandam, e legibus regni conscriptionem recentissimam proposita. Eperies, 1785. régi fbörkts. 8°. **12.—**

151 **Chernel István.** Magyarország madarai különös tekintettel gazdasági jelentőségükre. Képekkel ellátták Háry Gy. és Nécsey I. Intézte Herman Ottó. 2 kötet. 40 szines táblával, 16 műlappal és 58 szövegképpel. Bpest, 1899. ered. vászonktsek. Lex. 8°. **80.—**

152 **Chevalier, Nicolaus.** Histoire métallique de Guillaume III. roi de la Grande Bretagne. (Amsterdam), 1691. (etw. beschäd) alt. Lederbd. Folio. Mit Titelkupfer, Kupfertitel, zahlr. numism. Abbildgen i. Text u. 12 blattgrossen Kupferstichabbildungen (von R. de Hooghe). Graesse II. 132. **60.—**

153 **Christ, H.** Eine Frühlingsfahrt nach d. Canarischen Inseln. Mit 26 Ansichten. Basel, 1886. orig. Lwd. 8°. **6.—**

154 **Cicero.** Lélius vagy beszélgetése a barátságról. Magyarázta Virág Benedek. Pest, Trattner, 1802. fzve. n. 8°. Rézm. címképpel. **8.—**

155 — Az üdösb Kátó vagy M. T. Cicerónak beszélgetése az öregségről. Magyarázta Virág Benedek. Pest, Trattner, 1803. fzve. n. 8°. Arcképpel. **8.—**

156 **Clarke, Edw. Dan.** Travels in various countries of Europe, Asia and Africa. 6 vols. London, 1810—1823. With 1 portrait and 184 copper plates and many illustrations in the text. — The tomb of Alexander. With 5 copper plates. Cambridge, 1805. 6 damaged old leather bindings. 4vo. Graesse II. 192. **300.—**

Vol. II. 3. cont. Journey from Constantinople to Vienna, and: **Gold mines of Transylvania and Hungary.** — Ezen nevezetes és kimerítő utazási mű IV. kötetében a 641—650. oldalokon leírja Pestet és Budát, ezenkivül leir igen sok magyar és erdélyi várost és főképpen a magyarországi bányavidékeket.

157 **Clarke, E. D.** Travels in various countries of Europe, Asia and Africa. 11 vols. (I—VIII. 4. ed.) London, 1816—24. (damaged) old leather bindings. L. 8vo — With portrait, 36 maps and plates and about 150 illustrations in the text. Supplem. of Vol. VIII. cont. Journey from Constantinople to Vienna and: Gold mines of Transilvania and Hungary. **250.—**

E nevezetes és kimerítő utazási mű leirja a 334—346. oldalakon (VIII. kötetében) **Budát és Pestet,** azonkivül ugyanily részletességgel a magyarországi **Bányavidékeket,** Temesvárt, Szegedet, Kecskemétet, Esztergomot, Selmecbányát, Pozsonyt, Bukarestet, sok erdélyi várost stb.

158 **Clusius, Carolus.** Rariorum aliquot stirpium, per Pannoniam, Austriam et vicinas quasdam provincias observatarum historia, quatuor libris expressa. Antverpiae, Plantin, 1583. Számos fametszetü növényképpel. — Stirpium nomenclator Pannonicus. Antverpiae, Plantin, 1584. (8 lev.) régi préselt pergt. 8°. Szabó I. 205. Apponyi I. 498. Graesse II. 204. **240.—**

A nomenclator szerzője tudvalevőleg Beithe István. A ritka magyar botanikai szakmunka teljes példánya, 2 levele kevéssé sérült, több levele barnult.

159 **Cluverus, Ph.** Introductio in universam geographiam tam veterem, quam novam, olim studio et opera Joh. Bunonis multis locis emendata etc. nec non 46 tabulis geographicis aucta. Jam vero non solum notis interpersis sed atque emendatior á Jo Fr. Hekelio. Guelferbyti, Joh. Bismarci, 1686. alt. Pergament. 4°. Mit Titelkupfer u. 46 Kupferstichkarten. Ss. 33—340. De Pannonia. **36.—**

160 **Colland, F.** Kurzer Inbegriff von dem Ursprung der Wissenschaften, Schulen, Akademien u. Universitäten, besonders aber der Akademien u. hohen Schule zu Wien. Mit 1 Kupferblatte. Wien, 1796. fvászon. 8°. **8.—**

Ranschburg Budapest 1941. 155. n. könyvjegyre

Pengő

los. 2 kötet. La Haye, J. Neaulme, 1739. régi bőrkts. 4°. II. Rákóczy Ferencz 2 rézm. arcképével és Magyarország nagyalaku rézm. térképével. **50.—**

130 **Brückner, Ed.** Dalmatien u. d. österreichische Küstenland. Wien, 1911. br. gr. 8°. Mit zahlr. Abbildungen. **5.—**

131 **Brunner, Sam.** Ausflug über Constantinopel nach Laurien im Sommer 1831. St. Gallen, 1833. alt. Ppbd. gr. 8°. Mit lithogr. Titelbl. u. 6 gefalt. Ansichten. **12.—**

132 **Buchenberger, A.** Grundzüge d. deutschen Agrarpolitik. 2. Aufl. Berlin, 1899. orig. Lwdbd. gr. 8°. **10.—**

133 **Büchler Sándor.** A zsidók története. Budapesten a legrégibb időktől 1867-ig. Bpest, 1901. vászonkts. 8°. **10.—**

134 **Buckle H. T.** Anglia müvelődésének története. Magyarul kiadják Endrődi S., Fendler J. stb. 10 kötet. Pest, Aigner, 1873—1881. 5 (kissé sérült) fvászonkts. 8°. **18.—**

135 **Buday Á.** Rómaikori köemlékeinkből. Számos képpel a szövegben. Bpest, é. n. fzve. k. 4°. (K. ny.) — Francia nyelvü kivonattal. **3.—**

136 **Buddeus, Jo. Franc.** Selecta juris naturae et fontium. Halae Sax., sumptibus Orphanotrophi, 1717, alt. Lederbd. 8°. (35 u. 904 u. 56 Ss.) **36.—**

137 — Elementa philosophiae instrumentalis, seu institutionum philosophiae eclecticae Ed. VI. 2 tomi. (Tomus II.: Elementa philosophiae theoreticae. Ed. V.) Halae Saxonum, typis Orphanotrophi, 1717—1715. alt. Lederbd. 8°. Mit 7 Kupfertafeln. **20.—**

138 **Lord Byron.** The complete works. From the last London edition now first collected and arranged. With notes by W. Scott, F. Jeffrey and to which is prefixed the life of the author by J. Galt. Paris, Baudry, 1835. Hlederbd d. Z. 4°. Mit 2 Facsimilia. Am Titel Name. **30.—**

139 — Sämtliche Werke in 9 Bden. Übers. v. Ad. Böttger. Hsg. usw. v. W. Wetz. Lpzg., (1901.) 3 orig. Lwdbde. 8°. Mit Bilder- u. Facsimilia Beilagen u. Abbildgen i. Text. (Dtsche Klassiker-Bibl. Hesses Klassiker Ausg.) **12.—**

Pengő

140 **Casaregi, Gius. M.** Il consolato del mare. In questa prima Veneta impressione altre tutto cio che s'attrova nell edizioni di Firenze, e di Lucca aggiotovi molte leggi della republica di Venezia attinenti alta materia. Con Il portolano del mare d'alvise da mosto nobile Veneto. Venezia, 1737. veau anc. in 4°. **60.—**

141 **Carlyle, Thomas.** Critical and miscellaneous essays. The early kings of Norway etc. 8 vols. in 3. London, 1903. biegsame orig. Ganzlederbde. 8°. Mit 3 Portraits. (The Edinburgh edition.) **24.—**

142 **Carte géographique** ou theatre de la guerre en general representant le royaume de Hongarie, la principauté de Transylvanie, et les royaumes de Croacie, de Dalmacie, de Esclavonie, de Bosnie, de Servie, les principautés de Moldavie, de Valaquie, les provinces de Bessarabies, de Bulgarie et de Romanie avec une grande partie de l'état de Pologne; Augsbourg, Lotter, é. n. Szinezett rézm. térkép cartouche-al (XVII. sz. közepe.) 96:120 cm. **25.—**

143 **Carlin, G.** Die Indianer u. d. während e. achtjährigen. Aufenthalts unter d. wildesten ihrer Stämme erlebten Abenteuer u. Schicksale. Übertragen v. H. Berghaus. Neu hsg. v. Ad. Sommerfeld. Berlin, 1924. orig. Lwd. gr. 8°. Mit 24 z. T. farb. Bilderbeilagen. **12.—**

144 **Cato.** — A jó erkölcsre tanító Kátónak bölts versei, mellyeket magyar nyelvre ford. P. Pius Füssi. Kassa, 1762. régi kkts. 8°. (39 old.) **6.—**

145 **Cellini, Benvenuto** önéletírása. Ford., bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Szana Tamás. 2 kötet. Számos önálló és szöveg közé nyomott képpel. Bpest, 1890—91. ered. díszes vászonkötések. n. 8°. **15.—**

146 **Cervantes.** Az elmés nemes Don Quijote de la Mancha. Spanyolból ford. s bevezette Győry Vilmos. Kiadja a Kisfaludy Társaság. 4 kötet. Bpest, 1873—76. szép egyk. fvászonktsek. 8°. Első teljes magyar kiadás. **24.—**

147 **Cervantes Saavedra, Miguel de.** Don Quixote von la Mancha. Übers. v. Ludw. Tieck. Jubileums-Ausg. mit 1 Titelbild. Mit e. biogr. kritischen Einleitung u. erklärenden Anmer-

KISHIRDETÉS

KISHIRDETÉS ÁRA 4 P ★ ÁLLÁS—OKTATÁS 2 P

jó befektetés:
ÉBNER BUTOR
VIII. KARPFENSTEIN-U. 2/A.

Mégis csak a legjobb!
MÄRY luxus melltartó

„OLLA"

Sternberg
Világmárkás
ZONGORÁK PIANINÓK
nagy választékban. Részlet, kedvezmény
Vétel. — Bérlet. — Csere. — Javítás.
HANGSZERPALOTA, RÁKÓCZI-UT 60.

TANC ÉS MŰVÉSZ
Elmex 80 FRL-TÓL
HASZNÁLTAK. -GRAMOFONOK.
LEMEZCSERE. ÁRJEGYZÉK!
Központi Gépraktár
RÁKÓCZI-ÚT 80. AZ UDVARBAN!

Használt férfi, női
és egyenruhákért, cipőkért, feloszlatott háztartásért legtöbbet fizet Freund Dobozi-u 27 Tel.: 142-673. Hívásra házhoz megy. Szövetkezet

HUNGÁRIA T. 144-521
TAXIGÉPIRÁS
1 óra P 1.30 CÍMÍRÁS, SOKSZOROSÍTÁS

Törött fogsorát
2 óra alatt 3 P-ért megjavítom MŰFOG P 3. fehér fémfog P 8. aranyfog P 18. FOGHUZÁS. FOGTÖMÉS. TRAUTMANN áll. vizs. fogász. Podmaniczky-utca 18. I. em 5. Tel.: 128—101

ÁGYNEMÜRE
FEHÉRNEMÜRE
ARANYEGYPT

SZŐNYEGEIT
lakásán is. MŰVÉSZIESEN MEGJAVÍTOM.
POLLÁKNÉ, VII., Sajó-utca 2. II. emelet 19.

RÉGI LEVELEZÉST,
BÉLYEGET GYŰJTEMÉNYT vesz. levélbeli ajánlatot kér KAUFMANN PÁL, VI. ker., Paulay Ede-utca negyvenhárom III. em. 20.

Sokszorosítás, gépírás olcsón, gyorsan, precizen minden nyelven
HAMVAI ILA leíró irodájában V., Alkotmány-u. 27. Tel.: 112—473. Fotokópia megrendelés.

ENGLISHMAN
experienced teacher, Jeffery, Rákóczi-út 57b II. 4 Telefon: 33-67-73.

Garanciaképes szőlőoltványtelep
sok fajtáról ingyen küld árjegyzéket.
Fülöp János, Abasár 48. sz.

ÖSSZECSUKÓSÁGVAK
AGYSODRONY, VASÁGYAK, CSŐBUTOROK, AFRIKMATRACOK PROHÁSZKA GYÁRBÓL, Gr. Zichy Jenő-utca 46. Fióküzlet: Üllői-út 7.

SZOBA-HALLOS vagy KETTŐSZOBÁS, központi fűtéses és melegvizes lakást KERESEK azonnalra, esetleg decemberre, Margit-híd közelében, vagy a Rózsadombon. Levelek „Margit-híd" jeligére a kiadóhivatalba.

ŐSKUTATÁS
és nemesség, leszármazás, előnév, címer megállapítása és igazolása tárgyában forduljon a HERALDIKA irodához. IV., Gróf Károlyi-u. 14. Telefon: 381—199 184—644

MINDENFAJTA
levélboritékot papírzacskót
legolcsóbban gyárt és cégnyomással is szállít PÓSA, GARAY-U. 36. T. 13-55-25
Mintával, áraláplattal szolgálok.

A jól öltözködő hölgy
tökéletes melltartója
és gumifűzője
amazon

ESŐ-BALLON RAGLÁN
LÓDEN- ÉS VIHARKABÁT
MÁRTON ÉS SZÁSZ
Bálvány-u. 3. Címre ügyelni. Ezen hirdetés felmutatója 5 SZÁZALÉK engedményt kap

KERESZTÉLY
hirneves zongoraterme
VILMOS CSÁSZÁR-UT 66. Legjobb zongorák legolcsóbban
RÉSZLETRE IS!
Családás sohasem érhető!

10 RAKTÁRBAN
100 KÉSZÍTŐ
1000 BÚTOR
UNIVERSAL
VII., WESSELÉNYI-U. 8
IRODABÚTORGYÁR. TEL.: 137—842. 135—869

Fürdőszobaberendezési
cikkek, csövek legolcsóbban
mindennemű BÖHM, Király-u. 85

EREDETI-HŰ
Fehér fotokópia TEL. 115-90
MEGVÁRHATÓ SCHULMAN LAJOS
KÁDÁR U. 4 NYUGATINÁL
MOTOROS KÜLDÖNC

Szt. István-körút 29. sz. a.
saroküzlethelyiség
KIADÓ! (Esetleg megosztva is.)

ZONGORÁÉRT
PIANINÓÉRT
legmagasabb árat fizetünk.
HANGSZERPALOTA, Rákóczi-út 60. T.: 1360-68

GYÖNGYSELYEM
PRIMA VILÁG MÁRKA
DONNA
GUMIKÜLÖNLEGESSÉG

Ragyogóan takarít
lakást, irodát, festett falat, tapétát, ablakot tisztít SERES TAKARÍTÓ VÁLLALAT, VI., Lázár-utca 8. Telefon: 114—513.

TÜKRÖK
Használt belga tükrök legolcsóbb árban. Üvegezés, képkeretezés. Népszínház-u. 33. T. 337-476

KOMBINÁLT hét drb-ból, új P
BERENDEZÉS 297
BUTORMAGAZIN, Mária-utca 46—48. szám.

Füstölt libacomb
orth. kóser P 2.80, mellel P 3.10. Libaszalámi P 3.80. Libazsír P 2.70. Libabőr hájjal P 2.20. 5 kg-nál franko. SCHWARTZ, Debrecen, Pásti-utca 2.

GANZGYÁRI ÚJ ELEKTROMÓTOROKAT egy éves jótállással raktárról szállít, felszerel Székely mérnök, Árpád fejedelem útja 44 Telefon: 152—991. Tekercselések, mótorkölcsönzés, egyenirányító készülékek.

VENNÉK varrógépet használtat
legmagasabb áron, zálogjegyen is. T.: 139—193

LEICA fényszűrővel, táskával, teljesen felszerelve olcsón eladó. KRÁMER, Gerlóczy-utca 7.

ALKALMI VÉTEL!
Férfidivatszövetek
árusítása, RÓTH MIKLÓSNÉ, Kinizsi-utca 3.

Néhány szép művészlemezt
csak privátnak olcsón eladnék. Szíves megkeresést «Zenekedvelő» jeligére a lap kiadóhivatalába kérek.

AMÍG A 90 ÉVES LÁNCHÍD
eljutott az első alapkőig

1849 november 21-én adták át a forgalomnak a Lánchidat, amely tehát e héten lépett 91-ik esztendejébe. Ez a jubileum arra csábít, hogy elmondjuk száraz adataiban is regényszerű és izgalmas folyamatát annak, hogyan jutott el a Lánchíd az első alapkőletételig.

1767-ig Budát Pesttel csak hajóhidak kötötték össze. Állandó hajóhidat először 1767-ben építettek, amely a *Petőfi-térnél*, később pedig *a mai Türr István-utca irányában kötötte össze a két partot.* A hídbérletek körül felmerülő viták és a jégzajlásokból eredő folytonos zavarok érlelték meg az állandó híd- és Dunaszabályozás kérdését. A vitát eldöntötte az 1838-i árvíz és annak szomorú tanulságai. *Az* állandó állóhíd gondolata azonban nem ekkor született meg, hanem sokkal régebben, hiszen *gróf Széchenyi István már 1832-ben felvetette a nyilvánosság elé vitte ezt a problémát* és az eszmével kapcsolatban megalapította a *Hídegyesületet.* A híd megépítésének költségeit «*nemzeti kölcsönpapirral*» akarta összegyűjteni és a nemesség vámmentességének ideiglenes felfüggesztését tervezte a kölcsöntőke törlesztésére. Azonban éppen ez az építkezés gondolatával szervesen összefüggő «*egyenlő teherviselési elv*» volt az a legdöntőbb nehézség, amely *majd nem két évtizeden át* megakadályozta a nagyszerű mű megszületését. Hogy milyen nehézségekkel kellett gróf Széchenyinek megküzdenie, mi sem bizonyítja jobban, mint egyik naplófeljegyzése:

«Oh szegény híd, vagy inkább szegény elve az egyenlő fizetésnek, milyen nehezen tudsz te megszületni.»

A harc mégis az eszme diadalával végződött, mert 1849 november 21-én átadták a hidat a forgalomnak.

Báró Sina György szerepe

A híd születését megelőző vajúdás legérdekesebb mozzanatai közé tartoznak azok a harcok, amelyet a különböző vállalkozók folytattak az ország nádorával, sőt egymás között és a közvéleménnyel is. A Duda és Pest közt építendő állóhíd megépítésére először báró *Sina* György nyújtott be ajánlatot 1837 május 3-án. Vele egyidőben tett ajánlatot *Wodianer Fia és Társai* cég. Báró Sina a maga részéről *William Tiernei Clark* angol mérnök terveit nyújtotta be, Wodianerék pedig a francia *George Rennie* által készített terveket és rajzokat terjesztették a nádor elé. A két vállalkozó közt a harc 1838 augusztus 20-án egyszerre megszűnt. A Wodianer-féle vállalkozás ugyanis csatlakozott báró Sina György vállalkozásához, sőt még a Remnie-féle terveket és rajzokat is átengedték a Sina vállalat javára.

A Clark-féle tervek alapján legalkalmasabbnak azt tartották, hogy a Budát Pesttel összekötő híd *„függő lánchíd"* legyen. Clark terve szerint a hídnak Pesten a Nákóhoz, Budán pedig az ottani katonai raktárak irányában kellett volna épülni. Ez az elgondolás a két város közötti közlekedésnek és a kereskedés kívánalmainak teljes mértékben megfelelt volna. Clark tett még egy ajánlatot a híd felépítésének helyét illetőleg, még pedig a *Gellérthegyi szorosnál* egy olyan egynyílású híd tervét vetette fel, amelynek két oszlopa a medren kívül egészen a két partra épült volna. Ennek a hídnak azonban a teljes biztonságáért és használhatóságáért minthogy annak láncvonata oly «*iszonyú hosszú*» lenne, csak annyiban lett volna hajlandó kezességet vállalni, ha „az átjárás rajta bizonyos rendszabályok mellett történne." A rendszabályok meghatározását magának tartotta fenn és ezeknek értelmében például egyszerre csak bizonyos „meghatározott számú nép" mehetett volna át a hídon, *a kocsikat embereknek kellett volna húzni, vagy ha ezt nem is, a hvak csak lépésben mehettek volna át.*

Remnie maga is négy különböző lánchíd tervét nyújtotta be, amelyeket később össze akartak egyeztetni Clark terveivel.

Angol vas

Báró Sina György, aki a Lánchíd építésében Clarket tartotta Anglia akkor legnagyobb «művészének», a vállalkozásában kikötötte magának, hogy a felállítandó közlekedési eszköz mindenkori szabad használásáért, egyszersmindenkorra *150.000 pengőforint készpénzfizetést kap és ezenkívül kérte a budai részen lévő élelemraktáraknak tulajdonába való átengedését.* Fenntartotta magának azt a jogot is, hogy sem hajó, komp vagy csónak, sem gőzhajó a két város és Óbuda körönai mezőváros határaiban egyik partról a másik partra semmit sem szállíthat pénzért az ő előzetes engedélye nélkül. Társasága részére *100 esztendőre terjedő kiváltságot akart biztosítani* és amikor ekörül számos vita merült fel, azzal védekezett, hogy Franciaország a kisebbszerű hidakért is 99 kiváltsági évet szokott adni, Anglia pedig nem hogy 100 évet, hanem a vállalkozó örököstől tulajdonát biztosította egy-egy hídnál. Ami a részvények kibocsátását illette, felét Magyarország és a két város számára akarta fenntartani, mégpedig úgy, hogy amennyiben hat hónap elteltével ezek a részvények nem keltek el, azok ismét átmennek az 6 tulajdonába. Ajánlatában 4 évre tervezte a híd felépítését.

A közönséget megmozgatta a nagy szenzáció. Mindenki erről beszélt. Igen sok ellenvetés merült fel, *főképpen a vámot sokalták.* Hibáztatták azt is, hogy egy ilyen nagy vállalkozást miért akarnak külföldnek adni.

Erre báró Sina az 1837 június 11-i határozattal kimondatta, hogy csakis olyan vállalkozóknak adhatják ki a munkát, aki hasonlót már alkotott. *Ilyen pedig Magyarországon még nem volt.* Hogy a magyar vas helyett az angol vasat akarta a hídépítéshez felhasználni és hogy a szerszámokat és a különféle erőműveket is Angliából akarta szállíttatni, ezt azzal indokolta, hogy az angolok vasgyártása főkép lánchidakra olyan tökéletes, amilyen kezdetleges még a mienk. A szerszámok pedig nem csak, hogy ismeretlenek nálunk, de még a nevüket sem tudjuk. Vagyis, ha a saját nyersanyagunkat használnók fel, — mondotta, — az veszélyeztetné a híd értékállóságát, amíg pedig megtanulnók a vas gyártását, az annyi idővel és költséggel járna, hogy az angol anyaggal ezalatt a híd már régen el is készült. Ez érvek alapján ki is kötötte, hogy a híd építéséhez szükséges nyersanyag behozatalát vámmentesítsék.

300.000 font építési költség

Felvetődött az a kérdés is, hogy a Budát és Pestet összekötő híd felállításából a két városrészre *nem háramlik-e több kár, mint haszon.* Ezt a félelmet az tette indokolttá, hogy *a Duna még nem volt szabályozva.* Féltek attól is, hogy a hídoszlopok jégtorlódás esetén fokozni fogják az áradás veszélyét. Ezzel szemben *Plews* és *Slater* angol szakértők, akik hosszú hónapokon keresztül figyelték a Duna jégzajlását, megállapították, hogy éppen ellenkezőleg: a hídoszlopok a jégtorlódásra kedvezően hatnának, mivel a nagyobb jégtáblákat megtörve, azok *könnyebben csúszhatnának le a Dunán.*

Sokáig vitatkoztak afölött is, hogy *kőből vagy vasból kell* építeni a hídat. Clark véleménye szerint a függő lánchíd építése mellett döntöttek, mivel a kő- vagy vashídnál egyszerre *négy oszlopot kellett volna lefektetni, míg a lánchíd építésénél csak kettőt.* Ez utóbbi esetben egyik oszlop a másik után épülhetne és a munka folyamata alatt minden akadály egyetlen zárgát ból állna, ellentéthen a négyoszlopos hídnál szükséges négy zárgáttal. A híd építését *300.000 fontsterlingben* állapították meg. A magas összeg ellenében garanciát vállaltak, hogy az angol hídakhoz hasonló erős hídat fognak építeni.

A hídépítést megelőző izgalmas társadalmi, politikai, szociálpolitikai vonatkozású előjáték után megindult a munka, amelynek eredménye a most jubiláló gyönyörű Lánchíd.

Perlaky Mária

DIVATKURIR

Van új külföldi áru vagy nincs? — ez a kérdés foglalkoztatja most a Belváros hölgyközönségét.

A Semler cég látványosságszerű portálsora azt bizonyítja, hogy — van. Egyetlen pillantás erre a pazar 12 kirakatra mindenkit meggyőz arról, hogy Budapest a nagyvilág színes divatforgatagától egyetlen lépésnyire sem maradt el. És a Semler cég rendkívül élénk forgalma ékes bizonyítékot ad a vásárló közönség elégedettségéről.

A hidegre fordult időjárás a szőrmepiacon hatalmas fellendülést okozott.

Ez a fellendülés elsősorban a perzsabundákra vonatkozóan érezteti hatását, de sportcélokra a mosómedve és ocelot-bundákat is erősen keresi a közönség. Az igények felfokozott volta ismeretes — annál nagyobb jelentősége van annak a szolgálatnak, amelyet Schmideg Leó tesz vásárlóinak, amikor bőséges raktárából minden igényt ki tud elégíteni.

Előkelő hölgytársaságban egyre többet beszélnek a Smart levendulakölnivizéről. Bécsi-u. 9.

Az új amerikai arcrúzs olyan összetételű, hogy a bőr természetes hamvas pírját tökéletességgel adja vissza.

Ilyen Fehér Jolán kozmetikus Fe-Yo-Ko neoplasztikus arcrúzsa letompított színekben száraz, zsíros bőrre egyaránt alkalmas. Ára 2.— P. Az intézet Vilmos császár-út 15/a. sz. alatt szaktanáccsal ditalanul áll a hölgyek rendelkezésére.

Hét magyar művész

Egy esztendő után, a tavalyi jelentős siker, nagyjából újra együtt tartotta azt a kis alkalmi művészi csoportot, amely a «Műterem» *Kossuth Lajos-utcai* helyiségében állította ki munkáit. Öt festő, két iparművész közül ezúttal is szerepel *Jánosa* Lajos festő, akinek kompenáló ereje ma talán még mozgalmasabb, gazdagabb, mint tavaly. Zsanerjei, tájképei mellett ez évben portréval is szerepel. A 23. sz. arckép. *Baranyai* Lipótné képmása igen jeles alkotás.

Varga Nándor Lajos is tagja a kis csoportnak, ő is arcmások sorozatával bővíti gyűjteményét. Rézkarcai között *Szeleczky* Zita portréja emelkedik ki. Hidegtű vízfestmény tanulmányainak új példányai, csak megerősítik jó véleményünket.

G. Fekete Géza szobrász tavaly is erőssége volt a kiállításnak. Ezúttal is hoz a többi jeles alkotás között egy kimagaslóan szép szobrot. A *fésülködő nő* életnagyságú figurája méltó ahhoz a szoborremekhez, amelyet tavaly a főváros szerzett meg múzeuma számára. Portréi élnek, zsánerjeinek mozgása tökéletes. Új a festők között

Teleki Ralph gróf. Kitűnő grafikus, de mestere a festőtechnika minden terén. Színei és tájlátása formában a festőiség mellett is tárgyilagos, linó-, metszetei dekorativak, rézkarcai, vízfestményei az impressziók változatos és költői megnyilatkozásai egy tehetséges festőnek.

Arató Gyula is új ebben a csoportban. Grafikai tudása uralkodik képein, amelyeknek a dekoratív hatás a jellegzetességei. A mozgások artisztikus, káprázatszerű megörökítése (67., 68., 69., 70.) feltűnő értékei gyűjteményének.

Jáki Béla ólomüvegcsiszolási és metszési munkái már tavaly is nagy sikert arattak. Ezúttal az üvegformák különös szépségei is emelik a mesteri alkotások értékét, s újra meg kell állapítani a rajzok bámulatos tökéletességét.

Új tag *Duma* György keramikus. Vázáinak formája gazdag változatban viselik az ötletesen, néhol tréfás fantáziával alkalmazott színeket. *(—lo.)*

Felhivás.

Az Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ m. sz. Budapest, XI., Horthy Miklós-út 113. szám alatti cég, megvásárolni kívánja a Tejtermelő és Ipari Rt. budapesti Abonyi-út 17. sz. alatti bejegyzett cég üzletét.

Felhívjuk a Tejtermelő és Ipari Rt. hitelezőit, hogy esetleges követeléseiket, a jelen hirdetés megjelenésétől számított 5 napon belül az Országos Magyar Tejszövetkezeti Központhoz, mellőzés terhével, jelentsék be.

ORSZÁGOS MAGYAR TEJSZÖVETKEZETI KÖZPONT m. sz.

A német birodalomnak nincs szándékában Magyarország megtámadása

Genf, november 25.

(Magyar Távirati Iroda.) A berni Bund „Vészhírek Magyarországon" cím alatt első oldalon budapesti tudósítója tollából cikket közöl.

A tudósító szerint nemcsak a német birodalom sajtója, hanem a magyar sajtó is határozottan állást foglal azokkal a hírekkel szemben, amelyek szerint a német birodalomnak szándékában áll Magyarország megtámadása.

A magyar lapok Hitler ismételt kijelentéseire és arra a körülményre hivatkoznak, hogy a német birodalom megkapja Magyarországtól mindazt, amire élelmiszerellátása és nyersanyagok tekintetében szüksége van.

A híreket a jóviszonyt megzavarni és pánikot akaró kísérleteknek tekintik, amelyek a mindenben Magyarország mellett álló olasz nemzet részéről is élénk ellenhatást váltottak ki.

A német külügyi hivatalhoz közelálló lapokból arra lehet következtetni, hogy a német birodalmat nem érinti kellemetlenül, ha a keleteurópai államok továbbra is semlegesek maradnak. Így tehát maguktól dőlnek dugába az említett hírek.

Elítélték egy szélhámos-társaság két tagját,

akik ismert közéleti férfiak nevével visszaélve folytatták üzelmeiket

A főkapitányság bűnügyi osztálya néhány évvel ezelőtt széleskörű nyomozást indított *egy vakmerő szélhámos társaság kézrekerítésére. Magas állású férfiak, közéleti tényezők bejelentették a főkapitányságon, hogy nevükben egy társaság szélhámoskodik.*

Mint védnököket szerepeltetik őket egy meghívón, holott nem adták beleegyezésüket nevük felhasználására.

Az ügy előzményei három évvel ezelőtti eseményekre nyúlnak vissza. *Fütyü* Ferenc magántisztviselő megállapodást kötött *Börzsönyi Brandeis* Béla íróval, hogy annak darabját előadják. A siker érdekében *Fütyü* azt ajánlotta, hogy

a jövedelem egy részét valami jótékony célra kell adni.

Rábeszélte az írót, hogy szerezzen kapcsolatot a «Hősök temetője» vezetőségével és ajánlja fel a jövedelme húsz százalékát. *Börzsönyi Brandeis*

jóhiszeműleg vállalata a közvetítést,

a megállapodást meg is kötötte a Hősök temetőjének intézőségével. Fütyü a megállapodás után nyomban

díszes meghívókat nyomatott. Magasállású politikusok, gazdasági előkelőségek mint védnökök szerepeltek a meghívókon.

Ügynökei felkeresték a meghívókkal ezeket az urakat, akik azután *a jótékony cél érdekében jelentős összeggel támogatták a vállalkozást.*

Nem sokkal később azután kiderült, hogy az egész vállalkozás egyéni célokat követ, mire egymásután érkeztek följelentések a főkapitányságra. *Fütyü* és társai a rendőrségre kerültek. Kihallgatásuk során kiderült, hogy

a társaság nagy része sokszorosan büntetett előéletű.

A megindult bűnvádi eljárás után az ügyészség vádiratot adott ki csalás és okirathamisítás címén *Fütyü* Ferenc magántisztviselő, *Börzsönyi Brandeis* Béla író, *Petőfi* János, *Kürti* Géza és *Kasparik* Kálmán ügynökök ellen. Ügyükben már többször tűzött ki tárgyalást vitéz *Vass* Lajos törvényszéki egyesbíró, de *az évek óta húzódó nagyarányú csalási ügyben csak ma hangzott el az ítélet, mert hol az egyik, hol a másik vádlott távol maradt.*

Fütyü nem jelent meg a mai főtárgyaláson, így a törvényszék ügyét elkülönítette

és megkezdte a többi vádlott kihallgatását.

A vádlottak

Böszörményi Brandeis Béla ártatlanságát hangoztatta. *Jóhiszeműségével védekezett. Elmondotta, hogy a legtisztább cél vezette akkor, amikor bekapcsolódott a vállalkozásba.* Mint írónak, célja volt darabjának előadása.

Nem tudott arról, hogy szélhámos társasággal került össze.

Kürtiről kiderült, hogy *amikor a rendőrség már a bűnügy kipattanásakor lefoglalta bűnjelként a meghívókat,*

egy csomó meghívót kilopott és azzal folytatta tovább üzelmeit.

Sikerült is neki többeket megtéveszteni és így pénzt szerezni. Egyébként részben beismerő vallomást tett.

Kasparik Kálmán tagadta bűnösségét. Elmondotta, hogy őt mint ügynököt alkalmazta Fütyü. Megbízatása alapján járt el egyes hivatalok vezetőinél, nem tudta, hogy szélhámosság rejlik a vállalkozás mögött.

A törvényszék *Fütyü* ügyében nem hozott ítéletet. *Börzsönyi Brandeis* Bélát, miután kétségtelenül kiderült jóhiszeműsége,

felmentette a rád és következményei alól,

ellenben *Petőfi* Jánost és *Kürti* Gézát bűnösnek mondotta ki a vádirat értelmében, ezért

az előbbit hétnapi, az utóbbit hathónapi börtönnel sujtotta.

Az elítéltek megnyugodtak az ítéletben és miután a vádhatóság képviselője sem jelentett be fellebbezést, az ítélet jogerőre emelkedett.

A meg nem jelent *Fütyü* ügyében, aki

már számtalanszor volt büntetve különböző bűncselekmények miatt,

a legközelebbi napokban hoz ítéletet a törvényszék. Fütyü egyébként most másik bűnügyében tölti büntetését, ezért nem lehetett elővezetni a mai tárgyalásra.

Hat és félhónapi börtönre ítélték Úri község volt főjegyzőjét

A pestvidéki törvényszék vitéz *Somody* János-tanácsa ma tárgyalta *Maróthy Rupprecht* Jenő 45 éves felfüggesztett községi főjegyző bűnügyét, akt az ügyészség

kétrendbeli közokirathamisítás bűntettével vádolt meg.

A vád szerint *Maróthy Rupprecht* Jenő, aki *Úri* község vezető jegyzője volt, közhivatalnoki hatáskörében követte el az okirathamisításokat azáltal, hogy

a község pecsétjével és saját névaláírásával látott el egy helytelenül keltezett okiratot, amely Just Ödönné, szül. báró Révay Helén 211 holdas birtokának eladására vonatkozott.

A főjegyző ugyanis *Pest megye* gazdasági albizottságához tett jelentéseiben *azt a valótlan tényt igazolta, hogy a birtokeladást kidoboltatta, holott ez nem történt meg és ennek elmaradása folytán, akik*

földbirtokpolitikai célból az állam elővásárlási jogának megfelelően igényt tarthattak volna a vételre, arról nem szereztek tudomást.

A birtokot ilymódon *olyanok vették meg, akiknek amúgyis volt már nagyobb birtokuk.*

Maróthy Rupprecht Jenő a mai főtárgyaláson *beismerte,* hogy a vármegyei gazdasági bizottsághoz *a tényeknek meg nem felelő jelentést küldött,* de azzal védekezett, hogy a közhírré tétel *az ügy sürgőssége miatt maradt el* és hogy ebből senkire sem háramlott jogsérelem. A kihallgatott tanuk nagy részben *Maróthy ellen vallottak.*

Dr. *Fábián* Károly ügyész súlyos ítélet kiszabását indítványozta, míg a védő *felmentést* kért. A bíróság *6 hónapi és 14 napi* börtönre ítélte a volt főjegyzőt. Az ítélet *nem jogerős.*

— **Nyilatkozat.** Dr. *Miskolczy* Ágost koronaügyészhelyettes úr a «Sajtó» című folyóiratban a «Jelenések évei» című versemmel olyan beállításban foglalkozott, hogy kitételei valódinak bizonyulásuk esetén rám súlyos következményekkel járnának. A törvényes úton való elégtételért a cikk írója ellen az eljárást a mai napon folyamatba tettem. *Fodor* József író.

Kiadja a Libertas irodalmi és Lapkiadó Vállalat Rt.
A szerkesztésért és kiadásért LOVÁSZY MÁRTON felelős
Hungária Hirlapnyomda Rt.
Budapest, V., Vilmos császár-út 34. — Felelős: vitéz Bánó Lehel igazgató.

TŐZSDÉK

ÉRTÉKTŐZSDE

A részvénypiacon ma általában egyenlőtlen volt az áralakulás, mert egyes részvények iránt kereslet mutatkozott, amelyek közé tartozott többek között a Nemzeti Bank, Salgó, Magyar Acél, Szegedi Kender, viszont némely forgalmasabb részvénynél inkább lebonyolító műveletekből állott a forgalom

Ennek következtében természetesen nem is tudott egységesebb irányzat kialakulni és zárlatkor is egyenlőtlen maradt különböző részvénykategóriáknál az irányzat. Emelkedett a Nemzeti Bank, Magyar Acél, Szegedi Kender 2, Nasici 1 pengővel, szilárdabb volt a Salgó irányzata is, viszont a Bauxit 3, Kőszén 2.5, Délcukor 1.5 pengővel olcsóbbodott.

A forgalom természetesen nem volt nagyobb méretű, akár lebonyolításokról, akár vásárlásokról volt szó, ami pedig a *kötvénypiacot* illeti, az 1914-es 2 pengővel zárult alacsonyabban a többi kötvénykategóriánál és a bankrészvényeknél nem változott az irányzat.

A mai hivatalos árfolyamok

	Előző napi zárlat	Előfordult kötések	Zárlat
Nemzeti B.	178.—	180	180.—
I. Bp. malom	—	12.9	12.9
Hungária	25.5	24.5	24.5
Bauxit	213.5	210.5—210	210.5
Beocsini	14.—	—	14.—
Szentlőrinci	5.25	—	5.25
Kohó	23.—	—	22.25
Kőszén	366.—	361—364	363.5
Nagybát.	37.—	37.5	37.25
Salgó	36.4	36.6—37.15	37.1
Urikányi	37.—	36.5	36.6
Fegyver	41.3	41—40.1	40.—
Ganz	19.6	19.55	19.6
Láng	37.—	—	37.—
Acél	33.5	36	35.5
Rima	87.8	89—87.5	87.5
OFA	—	—	11.—
Nasii	77.—	77.75—78	78.—
Levante	0.25	0.25—0.20	0.20
Trust	49.—	49.75—49	49.—
Délcukor	97.—	95—96	95.5
M. cukor	89.—	89—89.9	89.5
Georgia	22.5	22.5	22.5
Stummer	48.—	48—49	48.—
Dreher-H.	—	161	161.—
Gyapjúmosó	3.50	—	3.50
Goldberger	47.—	—	47.—
Pamutipar	34.5	35.1	35.—
Óbudai	25.—	25	25.—
Sz. kender	44.—	46—47	46.—
Danica	2.—	—	2.20
Brassói	31.—	31.5—32	31.5
Gumi	56.75	57	56.75
Vasúti forg.	19.—	19	19.—
Telefon	8.90	—	8.70

Államadósság, kötvények, záloglevelek:

1939. évi ptjegy 100 (100), 1914. évi fővárosi kötvény 4.5% 315.5—313.5 (314), 1927. évi 6% 95.5—96 (95.875).

GABONAPIAC

A búzapiacon a megállapított árak keretében történtek üzletkötések, de a vételkedv és a kínálat tekintetében ma sem volt lényegesebb változás észlelhető. Ha a malmok könnyebben juthatnak búzához, szívesen vásárolják, úgyszintén kiviteli célokra is van érdeklődés, mert a megállapított kontingensnek keretére állandóan vannak vásárlások.

A *pestvidéki rozs* 14.90—15.15, más származású 15.10—15.35, de a forgalom mérsékelt, mert takarmányozási célokra tartják vissza és így a gazdák kínálata mérsékelt.

A középminőségű *takarmányárpa* 16.90—17.15, a kiváló sörárpa 22 pengő, a zab (középminőségű) 19.05—19.15.

A gyenge kínálattal szemben jobb vételkedv észlelhető. A *tengeripiacon* a tiszántúli újtengeri 17.10—17.20, más állomású 16.45—16.60 pesti paritásban.

A *magvak* piacán elkelt lóheremag 138—140 pengőn, fb. áru 185 pengőn, biborhere 60 pengő mellett.

KÜLFÖLDI TŐZSDÉK

Zürich, november 25.

Kezdő és záró árfolyamok: Páris 9.92—9.92 és fél, London 17.50—17.51 és fél, Newyork 446.—, 446.—, Brüsszel —, 73.95, Milánó 22.50—22.50 Amsterdam 236.70—236.70, Berlin 178.50—178.50, Stockholm 106.25—106.25, Oslo 101.37—101.37, Koppenhága 86.10—86.10, Szófia 5.40—5.40 (áru), Belgrád 10.— 10.— (áru), Athén 3.40—3.40 (áru), Isztanbul 3.50—3.50 (áru), Bukarest 3.40—3.40 (áru), Helsinki 9.05, —, Buenos Aires 104.—, 103.75, Yokohama 104.50—104.—.

— **Erkölcsi munkásvédelem.** Értékes iparegészségügyi előadást tartott az *OMAE* munkásvédelmi szakosztályában dr. *Pályi* Márton főorvos. Ismertette azokat az egészségügyi kívánalmakat, amelyek nélkül korszerű munkásvédelem nem alapozható meg. Felsorolta az ipari életnek azokat az eseteit, amikor a szociális védelmet az erkölcsi vonatkozásúnak kell kiegészítenie. Beszélt az alkoholkérdésről, a gyermek- és női munkáról. Az előadás hangsúlya az volt, hogy *a munkásság szakoktatásával kapcsolatban olyan erkölcsi nevelő munkának kell megindulnia, amely alkalmassá teszi a dolgozó társadalmat a valódi nemzetépítő munkára.* A nagyszámú hallgatóság nagy tetszéssel fogadta *Pályi* dr. szakszerű és emellett is élvezetes előadását.

— **Bajtárskeresés.** *Ackermann* Lipót volt szolgálatvezető őrmester felhívására dr. *Jász* Béla ügyvéd (Jászberény), a volt 11. honv. gyalogezred c. é. önk. tizedese közli, hogy *Propper* Ernő volt 11-es főhadnagy jelenlegi lakhelye Humenne, Szlovákia, dr. *Keresztessy* Ferenc volt 11-es honv. főhadnagy pedig jelenleg ügyvéd Jászberényben.

— **Bajtársi találkozó.** A *volt cs. és kir. 25-ik losonci* gy. e. altiszti és legénységi tagjai *f. hó 26-án, vasárnap* tartják szokásos havi összejövetelüket a Schulz-féle vendéglőben. (Aréna-út és Thököly-út sarok.)

KISHIRDETÉS
10 mm-es kishirdetés 4 P. Állás—oktatás 2 P

ÖLTÖNY 150
mérték után, 2-szeri próbával P
BLUM ÉS TESTVÉRE
angol úriszabóság,
IV., VÁCI-UTCA 33. Piarista palota.

Új, keveset használt hordozható és irodai
írógépek
legolcsóbban, garanciával
Goldberger Géza
írógépvállalatánál
Bpest, VI., Jókai-u. 11. Tel.: 128-168

EGYSZOBA HALLOS
vagy KÉTSZOBÁS
öröklakást keresek
Ajánlatokat ármegjelöléssel „KONYHA és ERKÉLY" jeligére a kiadóba.

SVÁBHEGY
legjobb helyén átépítendő 10 szobás penzióhoz tőkés bérlőt keresek. Teljes című válaszokat „Kitűnő" jeligére kérek.

NINCS TÖBBÉ LÉGHUZAT! Ablak-, ajtó-, légréselzáró, gáz és eső ellen is véd a fémkeretes tömítőléc. Árlap, bemutatás díjtalan. T.: 140—051. Wesselényi-u. 40. Tóth István.

80 fillérért
frankónt írógépemmel lakására megyek. Este is. Incze Margit, V., Szt. István-körút 5.

Nagyméretű szoba
kettőságyas, két vagy több személynek, (üresen is), reggeli, ebéddel KIADÓ. Bővebbet telefon 116—197, 11—3-ig.

Hansa Cabriolet
1.7-es, FORD—EIFEL prima kisautók, Topolino-alkatrészek is OLCSÓN ELADÓK. Lipótvárosi Lépcső-utca 25.

KISHIRDETÉS
10 mm-es kishirdetés 4 P. Állás—oktatás 2 P

Hölgyeim! Le a kötőtűvel!
Itt a XX. század szenzációja, a szab.
RAPID
KÉZIKÖTŐKÉSZÜLÉK
Munkája kézimunka. Minden kötési minta köthető. Néhány óra alatt köthet magának pullovert, blúzt vagy ruhát. Kezelése egyszerű. Ára 35 P. Kérje 16 ismertetőt Áruforgalmi kft. IV., Sütő utca 2., félemelet 3.

Képek, márkás mesterművek
és lakberendezési műtárgyak olcsón eladók. Megekinthető 10—2-ig. VII., Síp-utca 7, I. 5.

BETÁRSULNA
penzióba vagy bármilyen rentabilis üzletbe tőkével, közreműködéssel, diplomás úriasszony. Ajánlatokat „Komoly" jeligére kiadóba.

NÉMET LEVELEZÉSÉT, (könyvelési restanciák feldolgozását stb.) vállalja elsőrendű, komoly, keresztény munkaerő. Megkeresést „Óra vagy pausál" jelígére Blocknerhez, Városház-u. 10.

SEALBUNDA
elegáns, modern, alig használt, sürgősen eladó. VII., István-út 9, I. 6. Megtekinthető vasárnap délelőtt.

Elhelyezkedést keres harmincas, nőtlen, izr.
elektromérnök
nagy prakszissal. Választ „Rádió" jeligére kiadóba kér.

GYERMEKEKET
angolul tanít komoly, fiatal hölgy, kitűnő, EREDMÉNYES módszerrel. Telefon: 126—120. Délután 2—3 óra között.

NEWYORKBA
UTAZOM. MEGBIZÁSOKAT VÁLLALOK. Telefon hétköznap: 124—865.

SZÉPEN BUTOROZOTT
UTCAI SZOBA
fürdőszobahasználattal, 1 személynek KIADÓ. Akadémia-utca 13, III. em. 23.

Macskabunda
PERZSALÁBBUNDA, TÉLIKABÁTOK, RUHÁK OLCSÓN ELADÓK. Eötvös-utca 30, II. 11.

Pesther Tageblatt.

Dritter Jahrgang.

Pränumerations-Bedingnisse.

Für Pesth und Ofen: Ganzjährig 8 fl., mit täglicher Zusendung 9 fl.; halbjährig 4 fl. 30 kr., mit tägl. Zusendung 5 fl. C. M.; für Auswärtige im Inlande: mit tägl. Postversendung 6 fl. 24 kr., mit wöchentlich zweimaliger Postversendung 5 fl. C. M. Pränumeration übernimmt G. Heckenast's Buchhandlung in Pesth und sämmtl. Postämter.

Einrückungs-Gebühren.

Für den Raum der gespaltenen Petit-Zeile 3 kr., bei mehrmaliger Insertion 2 kr. C. M. Beilag-Gebühr für ein Quartblatt 1 fl., für einen halben Bogen 1 fl. 30 kr., für einen ganzen Bogen 2 fl. C. M. Beilagen und Inserate sind in der Expedition dieses Blattes, Waiznergasse Nr. 15, dem Hotel Palatin gegenüber rückwärts im Hofe abzugeben.

№ 218. Dienstag, den 14. September. **1841.**

Petit-Diable.

Um die Mitte des Juli-Monats 1830, ungefähr um 6 Uhr Abends, trat ein Individuum von hohem Wuchs und schon in der Neige des Alters aus dem Walde von Compiègne und bewegte sich nach einem der Zugänge, die zur Stadt und zum Schlosse führen; es war in einen blauen, bis ans Kinn zugeknöpften Ueberrock gekleidet, trug einen weißen Hut und hirschlederne Handschuh, schritt mit der Leichtigkeit eines Mannes umher, der sich nicht um die Zukunft kümmert, und schien mit Wollust den würzigen Duft einzuathmen, der aus dem Walde strömte und die Atmosphäre erfrischte. Das Individuum, von welchem wir gesprochen, wollte eben einen kleinen Fußpfad einschlagen, der es auf der geradesten Linie zu seinem Ziel führen sollte, als es am Fuße eines Baumes und in kurzer Entfernung von den ersten Häusern von Compiégne einen kleinen Greis bemerkte, welcher in eine Jacke von Goldflittern und mit Koth beschmutzten Trikot gekleidet, mit einem langen Stabe bewaffnet war und ein junges Mädchen züchtigte. Das arme Kind schrie entsetzlich. Zugleich gewahrte die Person im blauen Ueberrock und weißen Hut ein zwischen zwei Pfosten ausgespanntes Seil und nun änderte sie ihre Richtung und verdoppelte ihren Schritt.

— Was hat denn dies arme Kind gethan, daß Ihr es so schlagt? fragte sie den alten Seiltänzer, denn das war er augenscheinlich.

Dieser hielt an und da er den Unbekannten wahrscheinlich für einen Gendarmerie-Capitain in Civil hielt, antwortete er achtungsvoll:

— Es ist Nichts, Herr Officier, die Kleine hat ihren schlechten Tag und die Kinder müssen in Zucht gehalten werden.

— Ist das Euer Kind?

— Ich bin sein Großvater.

Der Unbekannte zog einen seiner Handschuhe ab, knöpfte seinen Ueberrock auf und zog ein Goldstück aus seiner Weste, welches er dem jungen Mädchen hinreichte. Es war eine hübsche Brunette von sechszehn bis siebenzehn Jahren, groß und dem Anscheine nach ganz für das Geschäft geeignet, zu welchem ihr Großvater sie abgerichtet; ein abgetragener Spencer von grünem Sammet bezeichnete ihre Taille, und ein weißes sehr kurzes Röckchen ließ ihre feingebaueten Beine sehen und ihre kleinen Füße, welche in schlechten Schuhen von rothem Atlas steckten ..... Sie verneigte sich, als sie das Goldstück erhielt, und ihr sonnenverbranntes, aber anmuthiges Gesicht nahm den Ausdruck der Freude an.

— Nun, Caroline, bedanke Dich bei dem Herrn, sagte der Greis und reichte seiner Enkelin den Stab, mit dem er sie so eben gezüchtigt und der nichts Anderes war, als eine Balancirstange; laß ihn sehen, was Du verstehst.

Caroline schwang sich mit der Behendigkeit eines Affen auf das Seil.

— Du hast die Kreide vergessen, sagte der Greis; sie hat Talent, Herr Officier, Sie werden sehen, sie ist eine Schülerin von Petit-Diable.

— Von Petit-Diable!

— Der bin ich selbst, Herr Officier, Ihnen zu dienen.

— Wie! Du bist Petit-Diable?

— Vielleicht hat der Herr mich in Mailand tanzen sehen, bei der Krönung Sr. Majestät des Kaisers Napoleon zum König von Italien ... Damals war ich noch schön.

— Ah! Du bist Petit-Diable, wiederholte der Unbekannte und schien seine Erinnerungen zu sammeln.

— Ach, Herr Officier, sagte der alte Seiltänzer mit einem Seufzer des Bedauerns, ich war nicht gemacht, so auf der Landstraße zu enden, ich bin der erste Seiltänzer Frankreich's gewesen, ich habe zuerst gezeigt, was man auf dem gespannten Seil mit oder ohne Balancirstange machen könne. Vor den Ravel's, den Forioso's habe ich ganz Paris zusammenströmen machen .... Wissen Sie, daß die Revolution mich ruinirt hat .... Aber, Caroline, vorwärts, tanze etwas für den Herrn.

Das junge Mädchen, welches den Gegenstand seiner Thränen vergessen zu haben schien, stand schon auf dem Seil, den Rücken an den dicken Gurt gelehnt, der die Kreuzstangen hielt; schon prüfte sie mit dem Fuß die Spannung des Seiles, aber der Unbekannte, der ohne Zweifel begierig war, Petit-Diable zum Schwatzen zu bringen, sagte:

— Laß das Kind ausruhen und erzähle mir Dein Unglück.

— Ach, Herr Officier, die Revolution hat mich ruinirt.

— Wie manchen Andern, sagte der Unbekannte.

— Verzeihung in verschiedener Art. Ich hatte das Unglück, ein so großes Talent auf dem Seile zu besitzen, daß ein Prinz Unterricht bei mir nahm, um seine Erziehung zu vollenden. Der Graf von Artois, Herr Officier, derselbe, der jetzt der König Karl X. ist, war mein Schüler. Seit der Rückkehr der Bourbons wollte ich auf meine Anschlagzettel setzen: Petit-Diable, früherer Lehrer Sr. königlichen Hoheit, Monseigneurs, des Grafen von Artois; aber die Polizei hat es nie gelitten.

— Sie hat wohlgethan, sagte der Unbekannte lächelnd.

— Möglich, aber mir hätte das Schüler verschafft. Uebrigens war es ein herrlicher Schüler, Herr Officier, dieser Graf von Artois; groß, wohlgebaut, behende, hatte er kaum zwanzig Stunden gehabt, als er schon sehr hübsch tanzte. Ich erinnere mich dessen, als wenn es gestern wäre; es war in Trianon, in einem niedrigen Saal, wo man Acajou-Stäbe, mit Sammt überzogen, aufgestellt hatte; Se. königliche Hoheit war in Beinkleidern und einer Atlasjacke. Eines Tages kam die Königin hinzu .... Diesmal übertraf mein Schüler sich selbst. Einige Zeit nachher wollte er ohne Balancirstange tanzen, und meiner Treu ....

— Das waren Jugendthorheiten, sagte der Unbekannte, die man dem Alter zu Gute halten muß, in welchem sich der Graf von Artois damals befand; wenn das aber wahr ist, was Ihr erzählt, Petit-Diable, warum habt Ihr nicht, als die Bourbons zurückkehrten, den Grafen von Artois, der damals Monsieur war, an diesen Umstand erinnert? Der Prinz würde sicher seines früheren Lehrers gedacht haben, und vielleicht wäret Ihr nicht mehr genöthigt, das Geschäft zu treiben, was Ihr treibt.

— O, Herr Officier, als die Bourbons zurückkehrten, war ich im Elsaß, wo ich eine Truppe von Tänzern hatte, die mir gute Einnahmen lieferten, und als ich nach Paris zurückkam, gab man mir zu verstehen, daß es Erinnerungen gebe, welche zurückzurufen sich nicht zieme, dazu gehörten unglücklicherweise die meinigen. Außerdem war ich kein Royalist ...

— Wie! Petit-Diable! sagte der Unbekannte, und brach in ein Gelächter aus, Du hast eine Meinung?

— Was wollen Sie, Herr Officier; ich bin ein Pariser Kind.

— Hat Dir vielleicht der Zufall, daß Du dem Grafen von Artois Unterricht im Seiltanzen gegeben, in der Revolutionszeit geschadet? Ohne Zweifel hat man Dich als einen Anhänger der Bourbons verfolgt ....

— Das nicht, das nicht, antwortete Petit-Diable; im Jahre 89 dachte man, daß ein Tänzer so gut Patriot sein könne, wie jeder Andere, und man ließ mich für das Volk tanzen; bloß daß ich unter dem Wohlfahrtsausschuß keine Schüler hatte. Ich verheirathete mich und ich erhielt einen Sohn, den Vater dieses kleinen Mädchens ... Ach! der wäre ein guter Tänzer geworden! Aber er wollte Soldat werden. Er starb für das Vaterland im Jahre 1812; er war Sergeant, Herr Officiere und wenn er nicht todt wäre, so wäre er vielleicht jetzt Capitain, und ernährte seinen alten Vater.

— Also Bonaparte hat Dir Dein Kind geraubt, Petit-Diable?

— Ein braver Mann, der, Herr Officier; Sie müssen es wissen, wenn Sie unter ihm gedient haben; ein guter Soldat .... Ach! Als er fort war und man die Kokarde abschaffte, welche mein Sohn trug, als er starb, blutete mir das Herz. Dann auch, fügte der Seiltänzer hinzu und gab sich seinen Eindrücken hin, war der Kaiser ein dankbarer Fürst; hätte ich das Glück gehabt, ihn zum Schüler zu haben ...

— Nun! sagte der Unbekannte stolz.

— Nun! antwortete Petit-Diable, ohne sich irre machen zu lassen, er vergaß seine alten Lehrer nicht, der da; er hat einen von ihnen zum Oberst gemacht und das war doch nur ein Lehrer der Mathematik.

Obgleich die Selbstgenügsamkeit des Akrobaten nur komisch war, schien der Unbekannte doch ungern das Lob, selbst ein lächerliches Lob des Kaisers zu hören, und sich an das junge Mädchen wendend, wollte er von ihr wissen, weßhalb Petit-Diable sie mißhandle! aber das arme Kind, durch die Gegenwart seines Großvaters eingeschüchtert, schlug die Augen nieder und gab keine Antwort.

— Man muß alle Abend wieder von vorne anfangen, sagte Petit-Diable und schwang die Balancirstange, deren er sich von Neuem bemächtigt hatte.

(Schluß folgt.)

Andeutungen
über
zeitgemäße Verbesserung des Gesindewesens.

Von
Gustav Steinacker.

(Schluß.)

Gleichwohl dürfte diese, zur Verbesserung des Gesindewesens durchaus nicht hinreichen, wenn nicht auch von Seiten des gesindehaltenden Publicums die Hand dazu geboten wird, und zwar vorzüglich durch die streng eingehaltene Verpflichtung: jedem abgehenden Dienstboten mit unparteiischer Gewissenhaftigkeit ein Attestat auszustellen und nach Verlauf einer gewissen festgesetzten Frist keine Dienstboten ohne Attestate mehr aufzunehmen. Hat nur erst der bessere und angesehenere Theil der in einem Orte wohnenden Familien jenem so heilsamen Uebereinkommen die Bahn gebrochen, so dürften sich nach und nach alle übrigen bald in ihrem eigenen Interesse mit anschließen, und die dienende Klasse somit gezwungen sein, sich durch ein ordentliches und pflichtgemäßes Betragen — wenigstens durch Vermeidung grober Fehler — sein Fortkommen für die Zukunft zu sichern. Freilich müßte dann jenes unzeitige Mitleid, und jene übelangebrachte Nachsicht und Schonung von Seiten der Herrschaften aufhören, wonach viele derselben, um dem weitern Fortkommen entlassener Dienstboten nicht im Wege zu stehen, noch öfter aber aus Selbstsucht, um sich nicht „ins Geschrei" zu bringen, und so um so viel schwerer Gesinde zu bekommen, selbst auf directe Anfragen über die bei ihnen in Dienst gestandenen Individuen schlechterdings keine Antwort geben, auch selbst grobe Fehler derselben verschweigen. — Vor Allem käme es darauf an, bei der dienenden Klasse dem stets mehr um sich greifenden Hang nach Dienstveränderung entgegen zu arbeiten, und sie zu der, gegenwärtig fast ganz mangelnden Einsicht zu bringen: daß ihre Ehre und ihr Vortheil gleich sehr mit ihrem längeren Bleiben in einem und demselben Dienste verbunden seien, während sie jetzt gerade das Gegentheil anzunehmen geneigt ist. So leicht dies auch bei gutem, pflichtgetreuen Gesinde durch eine angemessene, freundliche Behandlung, und eine, im Verhältniß zur Dauer der Dienstzeit steigende Verbesserung des Lohnes bewerkstelligt werden zu können scheint, so schwer ist es bei rohen, einfältigen, vor strenger Zucht, Ordnung und Regelmäßigkeit zurückschreckenden Dienstboten, wie die Mehrzahl der heut zu Tage aufzufindenden in der That erscheint.

Das Meiste könnten hiezu, — wenn auch nicht für die Gegenwart, doch für die nächste Zukunft — die Bemühungen eines zur Verbesserung der dienenden Klasse überhaupt zusammentretenden Vereines, oder mehrerer derartigen Vereine wirken, deren Aufgabe es wäre, die Ursachen jener stets allgemeiner zunehmenden Verschlimmerung genauer zu erforschen, und in Verbindung mit den geeigneten Ortsbehörden Mittel und Wege zu deren Abhilfe, wie zur Regulirung jener Angelegenheit überhaupt vorzuschlagen und zu verfolgen. Im Allgemeinen dürfte hier in Betracht zu ziehen sein: die ohnehin bereits kräftig angeregte und im Werke begriffene Verbesserung des Volksunterrichts mit weiser Berücksichtigung des auf die dereinstige dienende Klasse bezüglichen Elementes, die Vermittlung einer bessern Polizei und Beaufsichtigung der Dienste suchenden und außer Dienst befindlichen Individuen, eine weise Beschränkung der stets mehr überhandnehmenden Brantweinschenken, die Gründung öffentlicher Arbeits- und Beschäftigungshäuser für Dienst- und Verdienstlose Personen, besonders in größern Städten, die zugleich zu Pflanzschulen ordentlicher, arbeitsamer Dienstboten eingerichtet werden könnten*), ferner ausgesetzte Prämien und öffentliche Belobungen für ausgezeichnetere Diener und Dienerinen; eine zweckmäßigere Einrichtung hinsichtlich der Art der Auffindung und Erwerbung tauglicher, noch unverdorbener Dienstboten mittelst besonderer, unter der Controlle jener Vereine stehender Commissions- und Kundschaftsämter u. s. w. — Vorzüglich könnte auch eine zweckmäßige Einrichtung der Kleinkinderbewahranstalten für die Heranbildung künftiger besserer Dienstboten — vorzüglich einer besondern Klasse derselben — von unberechenbarem Nutzen sein. — Dieß führt uns auf das besonders ins Auge zu fassende dringende Bedürfniß geeigneter, den Anforderungen unserer Zeit entsprechender Dienstboten zur Beaufsichtigung und Wartung der Kinder, die sogenannten Kindermädchen und Kindfrauen. Und hier kann der Verf. es sich nicht versagen, statt aller abstracten allgemeinen Bemerkungen als nachahmungswerthes Beispiel auf ein jugendliches Unternehmen hinzuweisen, dessen segensreiche Begründung ein schönes Zeugniß von dem rühmlichen Eifer und der thätigen allgemeinen Theilnahme liefert, deren sich ähnliche Anstalten, besonders von Seiten edler Frauen und Jungfrauen, in dem durch echte Bildung so hochstehenden Deutschland zu erfreuen haben. Wir meinen den Fröbel'schen „Kindergarten" in Blankenburg oder die allgemeine Anstalt zur Verbreitung allseitiger Beachtung des Lebens der Kinder, wie zur Bildung der für die verschiedenen Lebensbedürfnisse und Verhältnisse geeigneten Kinderpfleger und Pflegerinen, Kindermädchen und Kinderwärterinen, Erzieherinen und Erzieher. — Doch hievon Nächstens mehr in einem besondern Artikel.

*) Siehe hierüber eine beherzigenswerthe Abhandlung in einer der frühern Nummern des Századunk.

Ungarn und Siebenbürgen.

Ofen-Pesther Kettenbrücke.

Der Oest. Actionär enthält folgende Zuschrift:

Man beschäftigte sich vor mehreren Tagen mit vielfachen Gerüchten über die Entlassung vieler Arbeiter bei dem Brückenbau. Ich habe mich angelegentlichst um die Sache bekümmert und kann Sie und Ihre Leser versichern, daß von allen den Gründen und Ursachen, die man davon verbreitet, keine einzige wahr ist. Daß mehrere entlassen worden seien, ist allerdings wahr; dies wird jedoch Niemanden befremden, der den vorgerückten Stand der Arbeiten betrachten, und sehen wird, daß bei den Fangdämmen, besonders bei jenem am Pesther Ufer sich die Pilotenreihen schon völlig schließen, aus welcher natürlichen Ursache die Schlagwerke wohl ruhen müssen, da ihre Arbeit gethan ist, und man die Arbeiter nicht bezahlen wird, um unthätig neben ihren müßigen Schlagwerken zu stehen, am entgegengesetzten Ufer aber keine Arbeiten begonnen werden können, da dort die Expropriation wohl de jure, aber noch nicht de facto erfolgt ist, und man also nicht eine Spanne Raum, vielweniger einen Bauhof besitzt. Freilich, wenn alle Actionäre eine gleiche Standhaftigkeit beseelte, und sie ihre Einzahlungen so unterließen, wie das ganze löbliche Spekulantenheer gewinnsüchtiger Agiotagisten, die bei der Actienunterzeichnung die Hände rangen über die kleine Anzahl der, dem Publikum zugänglichen Actien, und später wieder laut gegen die Ungerechtigkeit der Repartition, die ihre Ansprüche noch beschränkte, klagten, nun aber auch diese ihnen zugesprochenen, ihrer schriftlichen, mit eigener Namensunterschrift bekräftigten Erklärung zum Trotz im Stiche lassen — freilich, wenn die Unternehmung auf keine solidere Basis, als auf Zuverlässigkeit der Honorirung solcher Dokumente beruhte: dann, ja dann hätte freilich etwas dergleichen, wie man wähnte, eintreffen können! Bei einem Unternehmen aber, das sich auf einen Namen und auf Kräfte, wie dieses gründet, und woran sich das Haus Rothschild sogleich ohne Weiteres mit 1600, sage: Tausend sechshundert Stück Actien betheiligt: da ist die Sache wohl auf guten Wegen, und ich bin wenigstens außer Sorgen. Was Clarks Abreise betrifft, so geschah sie nur, um mit dem in der Herreise begriffenen Herrn W. Tierrey Clark noch einige Granitbrüche zum Behufe der Brückenpfeiler zu besüchen. Beide sind übrigens bereits wieder in Pesth angekommen.

Ein Actionär.

Omnibus für Theater.

Ludwig Dessoir auf der Mainzer Bühne.

Ludwig Dessoir vom Karlsruher Hoftheater hat mit dem Ferdinand in „Kabale und Liebe" sein Gastspiel auf hiesiger Bühne eröffnet, und mit dieser ersten Darstellung die Probe hoher Meisterschaft abgelegt. Die Eile, mit welcher ich über dieses Debüt Dessoirs berichten muß, um bei den sich schnell aufeinanderfolgenden Gastvorstellungen Dessoirs das Publicum auf das Erscheinen dieses interessanten Künstlers hinzuweisen, gestattet mir nicht, die erste Leistung dieses Darstellers kritisch zu analysiren, so viel sei gesagt, daß sie in jeder Beziehung trefflich, geistvoll erfaßt und durchgeführt, voll originaler Characteristik, rührend uud erschütternd war. Dessoir hat uns einen Ferdinand vorgeführt, wie wir ihn in so eigenthümlich-neuer geistiger Conception noch von keinem Darsteller gesehen. Der Beifall war stürmisch, die Aufnahme so eclatant-beifällig, wie sie nur Emil Devrient hier erlebt — die Aufmerksamkeit der versammelten Gesellschaft bis zum Fallen des Vorhangs in continuirlicher Steigerung! Während der letzten Momente Ferdinands war auch nicht Ein Athemzug im Hause vernehmbar — die Herzen, nicht die Augen weinten! Heute spielt Dessoir den „Bolingbroke." Wir werden hier den geistig-feinen, Formen-abgegrenzten Characterdarsteller zu bewundern Gelegenheit finden.

(Rheinland.)

Omnibus für Literatur.

Griechische Mythologie in althebräischen Dichtungen.

(Eine antiquarische Silhouette.)

Keine Dichtungsweise steht, ihrer Wesenheit nach, der griechischen Götterlehre und ihren phantasiereichen Blüthengestalten so ferne, als die Hebräische. Schon der geläuterte Glaube von der Einheit Gottes stand der hebräischen Sprache von jeher in poetischer Beziehung hinderend im Wege, so sehr sich auch die Götteratribute, dem einigen Wesen in den unsterblichen Hymnen der heiligen Urkunden zugeschrieben, die Kenntniß der griechischen Fabellehre der Sache nach, wenn auch nicht den Namen nach bei den alten Hebräern voraussetzen.

Die hebräischen Dichter aber einer spätern Zeitperiode, die sich die poetische Weltanschauung fremder Völker, im Laufe der Zeiten, angeeignet, und dem eigenthümlichen Ihrer Begriffe auch das Fremde amalgamirt haben, emanzipirten in ihrer freiern, weniger gebundenen und beschränkten Poesie, auch die duftigen Gestalten der glücklichen Hellenwelt; und es ist eine eigne Lust für den Sprach- und Alterthumsforscher, die zwei sich widerstrebenden Elemente in der hebräisch-griechischen Poesie harmonisch vereint zu sehen.

Ich will hier einige der bedeutendern Dichtungen dieser Art erwähnen, die mir durch bedeutende Konexionen und mühevolle mehrjährige Studien zugänglich geworden sind.

I. Das bedeutendste und größte von allen diesen Gedichten ist unstreitig eine Art Paraphrase der Ovid'schen Verwandlungen, unter dem Titel: „Schire hachliphos" (Gesänge der Verwandlungen), in ottave rime, mit großer Kunst- und Sprachfertigkeit bearbeitet von Sabtei vita Marini, Doctor der Medizin, Kanzelredner und Oberrabiner in Padua (Blühte 1624). Diese großartige Dichtung befindet sich in Manuskript in der De-Rossi'schen Büchersammlung (nunmehr einverleibt der herzogl. Bibliothek in Parma). Ich besitze eine, von einem italienischen Gelehrten geleitete genaue Abschrift dieser Seltenheit, und gedenke, dieses Werk — wie ich es bereits mit andern seltenen Handschriften gethan — durch den Druck zu veröffentlichen.

II. Misphat Salom, eine alegorisch-mythologische dramatische Dichtung von Romanelli, der noch andre Dramen dieser Art selbst herausgegeben.

III. „Jom Supha" (Tag des Sturmes) ein von Raphael Halavi im 14ten Jahrhundert gedichtetes

Clark Tierney

cród

Széchenyi István gróf
citke Telenkor
1843. marc. 2.

Fenti: Suspension Bridge
c. műve a Lánc-
hidra vonatkozóan

Clark William Thierney:

An account of the suspension bridge across the river Danube. London 1852-53. John Weale, 8 r.

Cum nuve.

idezve Bp musz. 354. l.

Clark, Tierney William

angol vízépítő

L. Kendrey-kenti ványi

308. 1.

Clark William
Tierney

Tasner Antal: A budapesti lánchid talpköveben foglaltató oklevél eredeti szövege.
Hazaink. 1858. I. évf
100 – 102. l –

2021

Emléklapok a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet negyedszázados jubileumára. Budapest, 1893. 25. l. — *Honderű.* 1843. II. 279. l. — 1847. 218. l. — *Ismertető.* 1840. II. 181. l. (A Buda-Pesti Lánczhíd programmja.) — *Jelenkor.* 1842. 62. sz. — *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Heti Értesítője.* 1893. 48, 90. l. — *Meller Simon:* A magyar művészet kialakulása a XIX. század első felében. *Művészet.* 1911. 178. l. — *Pallas Lexikon.* IV. 417. l. — *Palugyay Imre:* Buda-Pest szabad királyi városok leírása. Pest, 1852. 222. l. — *Regélő.* 1842. 584, 681, 730, 746. l. — 1843. II. 501, 564. l. — *Vasárnapi Ujság.* 1861. 370. l. — 1899. 721. l. (arczképpel), 782. l. — Lásd még Clark Ádám irodalmát. — *Arczképe* Barabás Miklóstól a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet arczképgyűjteményében. Egy ugyancsak Barabástól való vízfestésű arczképe a Budapest Székesfővárosi Múzeumban.

Clark, Tierney William

Garrison

17-1-

	150.–
	135.–
	135.–
Összesen	3.232.50
ra 10%	323.25
...rpince helyreáll. összege	3.555.75
...reállitása	19.591.74
" "	3.555.75
...összeg kor.	23.147.49

...yszáznegyvenhét korona 49 fillér
...ruár 20 án

Mölleroxová
mü épitész

Seefehlner J. L., Budapest.

Clark William Tierney

wód

Palotás László: A Lánchid. Természet és Technika 1949. 716-721. l.

u. a.: A Lánchid ujjáépült. M. Technika × 1949. 10-11 sz. 53-55. l.

× Magyar Technika

Clark, William

Tierney

Gemmünd

17.

Clark, William

l.

Zádor - Rados

1.354/391

355.

404. l

A klasszicizmus épí-
tészete Magyarországon

Dp. 1943

C l a r c W i l l i a m

épitész?

Lechner Jenő dr.:Amig Pest-Budából Budapest lett. Az Ujság.1925. febr.15.

Clark William

irod

Lipthay Sándor: Gróf Széchenyi István műszaki alkotásai. Bpest, 1896.

Dupl

Clark, W. Tierney

l.

Schoen Pest-Buda

61. l.

Mücsulitsek Országos Bizottsága

I. 126, 129.

átírve

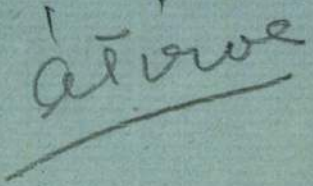

Érkezett 1904. július 12.

524/1904. Q. (Kassa, 1904. július 10-én 174. Q. a.)

A kassai múzeum miniszteri biztosa beterjeszti a 24000 koronás könyvtári nagy segélyből beszerzett könyvek jegyzékét és a 2396·34 kor. túllépésére az idei államsegélyből kér fedezetet (Leirat az igazgatósághoz, 1904. VII. 30.)

Clark, William Thierney

erőd

Horváth Elemér:

Tanulmányok a régi Pest-Budáról. A Duna és hídjai. (Budapest 1937.)

Dupl.

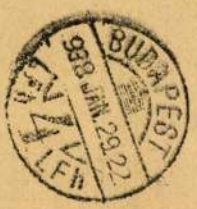

BUDAPEST
938 JAN. 29. 22.
LFh 4 Vh

Clark Tierney

vod
z

Jblképzőm

320 l

A képzőművészetek
M. országon.

Lukács G.: Magazok
a kulturáért. Bp.
1929.

~~Barabás Miklós~~

Clark Thierney

Thierney Clark
arckeje, fenti
kőrajza után
repr.

Zichy A. Rech

I. 497. 1.

gr. Széchenyi István
életrajza. I. k.
Bp. 1896.

Clark Tierney William
(1792–1852.)

426. KÓKUSZSERLEG FEDŐVEL, aranyozot
427. PSZUMINTARTÓ, filigrán ezüst. Torony
428. TALPAS ÖRÖKMÉCS, ezüst, trébelt és
429. KÉT GYERTYATARTÓ, ezüst, hengere
430. OVÁLIS CUKORTARTÓ, ezüst, felnyiló
431. TINTATARTÓ, ezüst, trébelt és vésett
432. TEÁSKANNA, ezüst, trébelt rokokó diss
433. MUSTÁRTARTÓ, ezüst és köszörült üv
434. OVÁLIS DISZTÁL, aranyozott ezüst.
435. OVÁLIS DISZTÁL, aranyozott ezüst.
436. DISZTÁL, aranyozott ezüst.
437. FALI DISZTÁL, aranyozott ezüst.
438. KÉT GYERTYATARTÓ, ezüst, csavaro
439. BOT, aranyozott ezüst fogóval. Német,
440. BOT, ezüst fogóval, Német, XVIII. sz.

más. Jelezve. Miniatur dobozon. 7 cm átm. 200.—

ztus és az Emmausi vándorok. 500.—

—1742). Labancok és kurucok. 150.—

E, Szt. Lucia mártiriuma. Vászon, 154×110 cm. 500.—

46). Szt. Ferenc extázisa. Vászon, 63×49 cm. 100.—

modorában. Legelésző állatok. 500.—

cm. 20.—

műve. 120.—

rozott fakeretben. Empire. 50.—

rvány, öntött bronz diszitéssel. Francia. Louis 600.—

n a kőmüves céh jelvénye. Osztrák, 1641. 220.—

három nőalakkal. Késő empire. 80.—

anyozva, Krisztus mennybemenetelét ábrázoló

Clark, Tierney William

irod

Vas. Ujs. 1896. 869, 870. l. (A Lánchid alapkövének letétele. Barabás Miklós festménye, Képpel.) —

cím.

279

279/1

279

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium rés

A r o v a t o k m											
K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f
✓											
1000 -		elszámolva				132987 911					
84		elszámolva				132987 911					

Clark

mind a čettő

vöd
2

Vajda Pál dr:

A szárevés Lánc-
hid. Bp. 1942.

dr. Szentiványi

Clark Vilmos

cód
2

Szilágyi Sándor:

Nagy-Budapest.

Épect, 1927-33. l.

Életkép.

Karácsonyi játékok.

Balra a napkeleti bölcse
ki mellett kivont karddal száz
zsidó tudós fut.

Aquarell, mér. a

245-95-26.

Clark Tierney

L.

l. Siklóssy F K T tört.

69. l.

76. l.

77. l.

A Föv. kőjm. Tan. Tört.
Hogan épült Bp. ?
(1870-1930) Bp. 1931.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Clark William Tierney

d. Schoen A. 1948

28 – 36 d.

I

Fővárosunk 1800-1873
Között. Bp. Szfv. Tört.
Muz. kiáll. Bp. 1948.

Metternich

Kroszországban.

A jobbr

viselő herczeg, ki b

~~hat~~ verset énekl

körül ketten pén

a kép fölött:

„Mettern

az alatt négy sorb

„Metternich sing

alól balra: „A....

e fölött: „F. Weiss"

s jobbra: „Lith. A. F.

Könyom

Clark Tierney William

l.

Scholen (A.) Pest-Buda egzistése
emlékére.
Landes rt. Ind.
antiqu. XXVII.
sz. pagére

Bp. 1923

61, 64. l.

~~Muzsla h. n. I. 111.~~

?

1904. XI. 3.

Alsókubin

Blöch József és dr. Holmár Géza művei (879/1904)

Clark Vilmos Tierny

ivód

Roh Hunf

I. k. 77. l.

78. l.

Rohbock - Hünfalvy:

M. ország és Erdély eredeti

Nejchben. I. k.

Darmstadt, 1860

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

..... délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Clark, William Tierney

MAGYAR MŰVÉSZET

1926. [illegible], 241–2.

Rédeyné Hoffmann M.:

Barabás Miklós a lánchídról.

MM 1926

241-42. l.

...gunk

...ndketten boldogok voltunk

...tni, igazán szeretni tudunk.

...

...

vagyok én? mond meg Te!

...gy Te? mondjam meg én?

Dejó élni...

...i élni, szeretjelni;

...

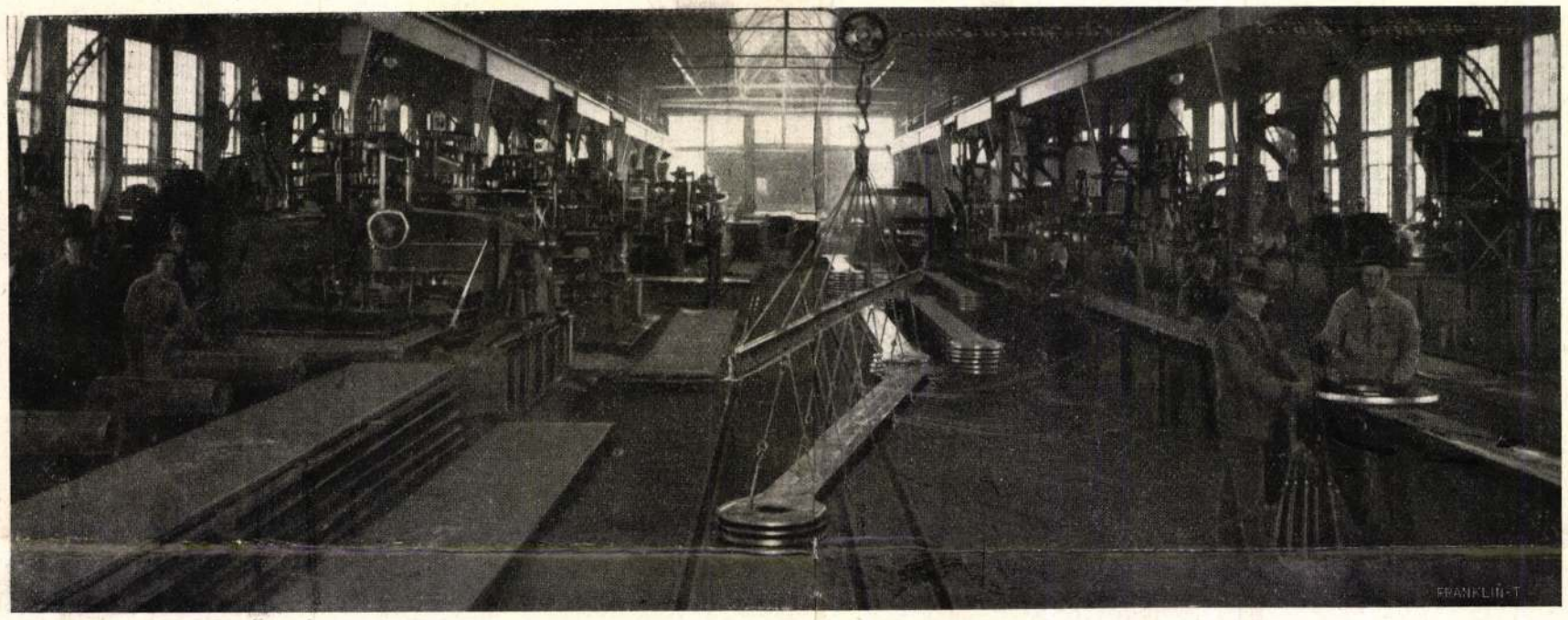

A LÁNCZTAGOK MEGMUNKÁLÓ MŰHELYE. (Jobbról látható a láncztagok reszelése).

Paál J.

KÉSZÜL AZ ÚJ LÁNCZHÍD.

A legnagyobb magyar hatalmas alkotása, a Pestet Budával összekötő legelső vashíd már öreg. Két emberöltő telt el majdnem azóta, hogy a híd elkészült, az erős láncszemeket, a melyeket hiába igyekeztek megsemmisíteni erőszakos úton, megviselte az idők járása, szakértők megállapították, hogy a kovácsolt vasból, Angliában készült lánczlemezek a sok rázkódtatástól szemcséssé váltak és a Lánczhidat ezért restaurálni kell. Február elsején elzárták a híd forgalmát és a jövő esztendő végéig új alkatrészekkel cserélik ki a Lánczhíd minden tagját. Az új Lánczhíd külső alakjában teljesen hasonló lesz a régihez, olyan marad, mint a minőnek valamikor régen Tierney William Clark nagyszerű alkotó zsenije megtervezte. Különbség a régi és az új Lánczhíd között az egyes lánczszemek méreteiben van csak, a mennyiben a régi Lánczhíd lánczlemezei három és fél méteresek, az új Lánczhídnál ellenben hét méter húsz czentiméter hosszúak lesznek az egyes csomók lemezei.

A Lánczhíd elkészítését a pénzügyminiszterium, a melynek hatáskörébe az állami hidak kérdése tartozik, a kereskedelmi miniszteriumra bizta és csak a pénzügyi rész lebonyolítását tartotta meg a maga hatáskörében. A kereskedelmi miniszterium az állami gépgyárban rendelte meg az alkatrészeket és ez a gyár végzi a felszerelés nehéz munkáját is, a Lánczhíd szerkezetét pedig a pénzügyminiszterium hatáskörébe tartozó diósgyőri állami vas- és acélgyár végzi. Ide 1912 november közepe táján érkezett meg a megrendelés és az egyes lánczszemek elkészítését épen egy esztendővel ezelőtt kezdték meg. A míg a régi Lánczhíd szerkezete kovácsolt vasból készült, addig az új Lánczhíd teljes egészében acélból készül és ezzel a munkával sokkal rövidebb idő alatt készül el a gyár, mint a meddig az esküténi híd munkája tartott. Ez a munka huszonegy hónapot vett igénybe, és bár mennyiségében, méreteiben jelentékenyen nagyobb volt, mint a Lánczhíd, mégis ez az utóbbi munka csak tizenhárom hónapig foglalkoztatja az üzemet, az egyes alkatrészek összeszerelése Budapesten a helyszinen történik, a gyár csak az anyagot szállítja. A rendelés 3274 darab különböző alaku lánczszemre, 176 horgany-lánczlemezre, 356 betétlemezre, 216 csaphengerre, 432 csavaranyára történt, az egész anyag súlya 26,834 métermázsa, ennek a súlynak legnagyobb részét azonban a lánczszemek teszik ki, a melyek 240 vaggonrakomány súlyának, pontosan 23,184 métermázsának felelnek meg. A csaphengerek 757, a csavaranyák 243 és a vegyes acél öntvények — a melyek a lánczok megerősítéséhez szolgálnak — 650 métermázsa aczéltartalommal birnak.

A lánczszemekhez szükséges lemezek hengerelését 1912 deczember 17-ikén kezdte meg a gyár, de ezek kikészítéséhez csak a múlt évi január 27-ikén fogtak. Az első küldemény november 27-ikén indult el Budapestre, azért nem előbb, mert itt nem lett volna hely, a hol elhelyezzék a hatalmas lánczszemeket, a melyekből azóta naponkint három vaggon érkezik a fővárosba.

Legfontosabb alkatrészei a híd szerkezetének a lánczszemek, a melyek hatalmas aczéllemezekből készülnek. A kész lánczszemeket elszállítás előtt a kereskedelmi miniszterium kiküldöttei *Beke* József és *Gállik* István műszaki főtanácsosok egyenkint megvizsgálják. Ha a lemezek szilárdsága megfelel az előirásnak, a rakodóra szállítják, a hol vaggonokba helyezik el. Egy vaggonba 12—13 lemez fér el és ennek a mennyiségnek teljes elkészitése — az aczélöntést ide nem számítva — 88 munkásnak és a gépek egész sorának teljes huszonnégy órai idejét veszi igénybe.

A régi Lánczhíd annak idején 6.220,428 pengőforintba került, ha ebből az összegből leszámítjuk a megmaradt anyagszerek és gépek értékét és a térvásárlásra kiadott összesen 1.619,294 pengőforintot, megállapítható, hogy az építési költség 5.601,134 pengőforintot tett ki. Most majdnem ugyanennyi koronára — pontosan 5.100,000 koronára — tervezték az átalakítási költséget, de ez összeg 1.554,000 koronával emelkedett, mert ekkora összegbe kerül a hidfők megerősítése.

*

A gyár, a hol a Lánczhíd alkatrészei készülnek, Magyarország legnagyobb ipartelepe, tizezernél több munkásnak ad kenyeret. Páratlanul álló jóléti intézményekkel büszkélkedik és harminczkét tanító végzi az oktatás nehéz munkáját az iskolákban. Lövedékgyára hires az egész világon és legutóbb már a dreadnaughtokhoz is itt készítették el egyes, óriási méretű alkatrészeket. Rohamosan fejlődött a gyár az utolsó esztendőben és mindezért a fejlődésért elsősorban *Allender* Henrik fő bányatanácsost, a gyár igazgatóját illeti az elismerés. Ő teremtette meg a modern munkás-házakat, a melyeket most tovább épitenek és az ő tevékenységét dicséri az a sok alkotás, a melyeknek légiója világszerte becsültté teszi a magyar aczélipart. A Lánczhíd alkatrészeinek pontos elkészítésére is a főbányatanácsos ügyel föl, a kinek alkotó ereje különben is meglátszik a gyár minden részében.

Paál Jób.

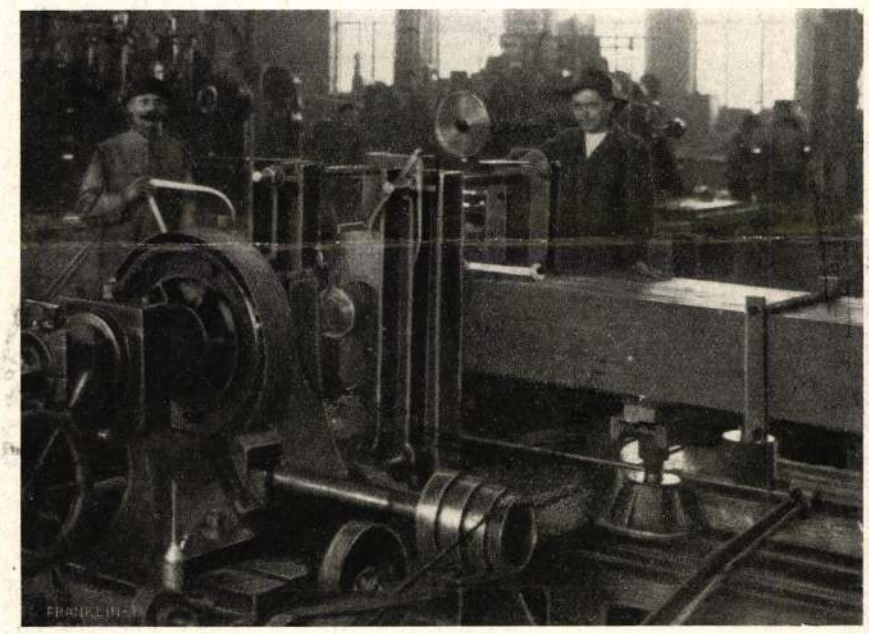

A LÁNCZTAGOK EGYÜTTES FÚRÁSA.

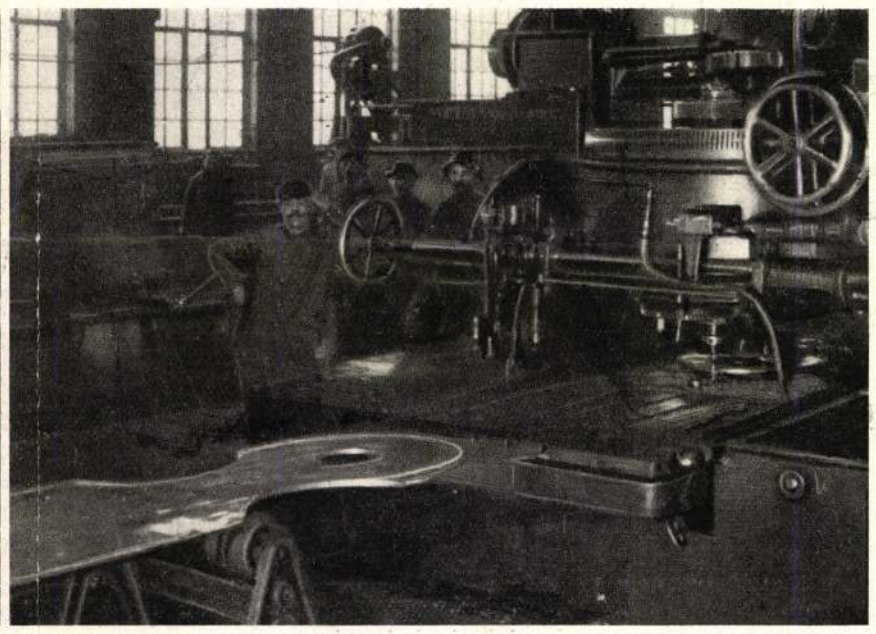

A LÁNCZTAG KÖRÜLMARATÁSA.

A LÁNCZHÍD ÚJ ALKATRÉSZEINEK KÉSZÍTÉSE A DIÓSGYŐRI VASGYÁRBAN.

LEROSZI ROMOK.

A MONDA FORRÁSÁNÁL.

Archeologiai kutatások az égei szigeteken.

Miközben egész Európa aggódva lesi a diplomáczia szavát az égei-tenger szigeteinek végleges sorsát illetőleg, Olaszország már meg is kezdte földjükön az újjáélesztés munkáját. Új közlekedési útakat nyitott, hidakat emelt, hatalmas, műveletlen földeket állított a kenyérszolgáltatás munkájába, a higienikus rendszabályok betartását kötelezővé tette, megsokszorozta az iskolák számát. Legutóbb megkezdte a nagyobb szigetek rendszeres régészeti átkutatását s az eddigi dús eredményeken fölbuzdulva tervbe vette a kisebbek archaeologiai földerítését is. A földerítési munkát az athéni olasz régészeti intézet végzi.

A legfontosabb kutatások Rhodos szigetének tengerparti részein folytak, kivált a Rhodos városától délnyugati irányban húzódó zónán. E terület nemcsak azért érdekes, mert a szigetnek Homérosztól is említett két legjelentékenyebb városát, Jaliszoszt és Kamiroszt magában foglalja, hanem mert rajta emelkednek a legfontosabb romok, Hagiosz, Fokasz, Vazilika és Kretinai romjai, a mely utóbbi várost — a monda szerint — a krétai hős, Althaimenes alapította volna. Althaimenes, midőn egy oraculum azt jósolta, hogy atyját, Katreust, Minos király fiát a saját fia meg fogja ölni, Krétából Rhodos szigetére ment nővére, Apemosyne kiséretében, s ott megalapította Kretinai városát; majd Atabyrios hegyén, a sziget legmagasabb pontján, a honnan az egész szigetet áttekinthette, hazájának szokása szerint oltárt emelt Zeusz tiszteletére. S bár a vészes jóslat elől elmenekült, a végzet mégis elháríthatatlanúl teljesedett be rajta. Nemcsak atyjának, hanem nővérének is gyilkosa lett. Úgy történt, hogy Hermes kivetette hálóját Apemosynére. A leány futott, menekült előle, s Hermes látva, hogy nem tudja utólérni, friss bőrt dobott elé, melyen megcsúszott s zsákmányává lett. Althaimenes azonban nem hitt a leány elbeszélésének, bűnösnek tartotta, s hogy a gyalázattól megszabaditsa, megölte. Katreusnak Apemosynén kivül még két leánya volt, Aërope és Klymene. Velük sem volt azonban szerencséje. Rosz viselkedésükön felbőszülve, átadta őket Naupliosnak, hogy adja el a fejére szégyent hozó két leányt idegen földön. Az öreg király egyedül maradt, s belefáradva bajaiba, trónját fiának, Althaimenesnek akarta átadni. E czélból Rhodos szigetére ment; partra szállását azonban a lakosság meg akarta akadályozni s az e közben kifejlődött harczban Althaimenes, nem ismerve föl az idegenben atyját, megölte őt.

Csudálatos föld! A monda alakjainak hatalmas lépteit halljuk rajta némán hangzani. A déli ég ragyogásába a mondai hősök gigászi konturjai rajzolódnak bele s a tenger titokzatos zúgásába a romok költészetének halk ritmusa vegyül.

A Fileremo-hegy földerítése után, melyen egybehangzóan szokták Jaliszosz fellegvárát keresni, az olasz régészek megállapították, hogy a hegytől északra, a tenger felé dór városnak s annak helyén előbb mikénei, majd fönicziai telepnek kellett léteznie. Ma buja déli növényzet lepi el a régi város helyét; valószinű, hogy romjaira a föld alatt sem fognak bukkanni, mert már Strabo idejében jelentéktelen helylyé, szinte faluvá vedlett, mely a középkorban a rhodosi lovagoknak a triandai öböl mentén elszórt villáihoz szolgáltatta az épitési anyagot.

Pompás látványt nyújt Fileremo hegye. Hatalmas, klasszikus oszlopok emelkednek rajta, gazdagon faragott korintusi oszlopfők, antik márvány dombormüvek izzanak a déli nap tüzében s mellettük középkori tornyok és gotikus klastrom-maradványok daczolnak a vad tengeri szél rohamával. A romokhoz fantasztikusan simuló dús növényzet egészíti ki a megragadó képet. Villanovában is két világ romjai ölelkeznek egymással: mészkőbe faragott ókori sirok, a közeli Santa Marina oratoriumával.

A Villanova és Kalavarda közti úton Apollo Erethymiosnak szentelt ókori templom maradványai merednek égnek. A pogány templom egykori papjainak névsorát föltüntető márványtáblát a Theologos falutól néhány lépésnyire fekvő Sz. Spiridion kápolna kapuja fölé falazták be.

Az archeologiai expedicziò Hagia Minasz, Fikellura Papaszilurész, Hekraki és Patellesz környékén számos sirt ásott ki, a közelben föltételezhető homeroszi városnak, Kamiroszsnak maradványaira azonban nem sikerült bukkannia. Kazirri ormán kőoltárt találtak, melynek föliratja elmondja, hogy a helyén álló épületeket 222-ben Kr. e. földrengés pusztitotta el.

A tengerparton haladva, Kalavardától 13 kilométernyire délnyugatra Lerosz helységbe jutunk, melyet minden valószinűség szerint a lelioszok ősi törzse lakott. A tenger szintjének magasságában széles sikság terül itt el. Részben talán még alluviális képződésü föld, folyó szeli keresztül s félkörben halmok övezik. A háttérben az impozáns Atabyrios-hegy tünik fel, melyhez a krétai hős, Althaimenes mondája fűződik. E vidéken terülnek el Kretinai városának és temetőinek maradványai, a Kréta és Rhodos közötti ősi kapcsolatok tanui. A város legnagyobb temetője a leroszi sikságot szegő halmok keleti végén szunnyad, mig a hegykoszorú tulsó szélén, sziklás ormon tornyos középkori erőd nézi magát a tenger tükrében. A sikságon átkanyargó folyó partján, bástyaszerű hegyen ókori fellegvár emelkedik. Sziklák, törmelékek közt keskeny ösvény kúszik föl az óriási kőtömbökből összerótt kapuhoz s innen néhány lépcsőfok vezet a várba, melynek közepén sziklába vájt két kerek medenczét találunk. Valószinű, hogy itt emelkedett a hérosz Althaimenes szentélye s hogy a medenczék az áldozathoz szükséges folyóviz gyüjtésére szolgáltak.

A sziget keleti partján s bátran mondhatjuk, — Lindos kivételével — az egész szigeten Akramitesz-hegy környéke a leggazdagabb emlékszerű maradványokban. A Siana modern falutól északra eső hegyen a rhodosi lovagok idejéből való pompás várrom áll. A hegy lábánál hellén város romjai hevernek, nagyrészt márvány romok, a miért a népnyelv az egykori várost Marmuruliának nevezte el. Harmincz méter hosszú és három méter magas falak állnak még itt! A sírokból kiásott vázák alakjaiból és ábrázolásaiból megállapítható, hogy e város a mikénei időktől a klasszikus korig virágzott.

Az évezredes sirból kiásott kulturák mindig csudálatos erővel hatnak ránk. A hatást e földeken még fokozza az a vágy, hogy a szép öblök partján új kikötők épüljenek új emberek számára s a büszke ormokon régi akropoliszok helyett új templomok emelkedjenek a tenger és a föld halhatatlan istenségeinek. Az ősi mondák sziklás tájai, a homéroszi városok mohos romjai most itt új életről, új népek új hőseiről álmodnak.

Róma, 1914. január. *Arduino Colasanti.*

TRIANDA ÖBLE ÉS FALUJA, JALISZOSZ TEMETŐJE (1-EL JELÖLVE) S JOBBRA A FILEREMO HEGYÉN A LOVAGVÁR ROMJAI.

Clark Vilmos

(William Tierney)

írod

Mesterházy Jenő: A

szárevés Lánchid.

Búvár ♀ 1941. 87–

90. l. képekkel.

♀ Búvár.

Clark Tierney
William

l.

MMÉEÉvk

1934.18.l

MELOCCO PÉTER
CEMENTÁRU GYÁR
ÉS
ÉPITÉSI VÁLLALAT
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
ITKEZÉS:
ÉMEK, BOLTOZATOK
PILLÉREK KÉSZÍ-
ÉSÉT VASBETONBÓL
MONIER ÉS RABITZ
RENDSZER SZERINT
KULÖNÖSEN ÁRU-
HÁZAKAT, SILOS
ÉS GAZDASÁGI
ÉPÜLETEKET.

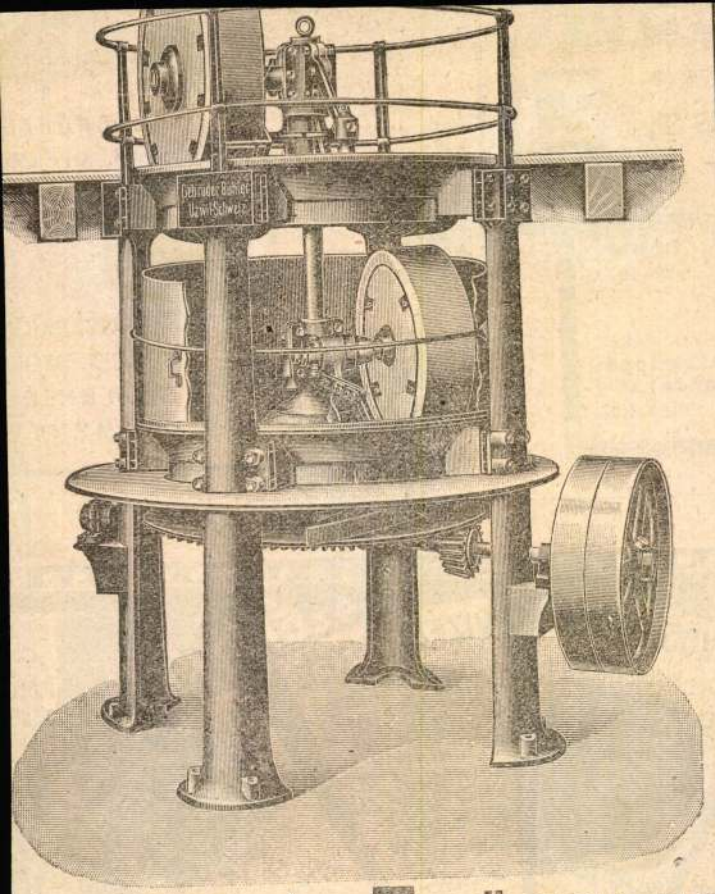

Elsőrendű referenciák.

ÜHLER ÉS DRÖSSLER

26—79. **Budapest, VI., Andrássy-ut 51.** TELEFON 26—79

Hirdetések és előfizetések

felvétetnek a kiadóhivatalban

BUDAPEST,

Clark, Tierney W.

l.

Mag. N.M. Cent

118.119.l.

Clark, Tierney

wód

Lipthay Sándor =

Gróf Széchenyi István
műszaki alkotásai.
Bp. 1896. 26 és kv. ll.

T i e r n e y C l a r c Vilmos
építész

Lechner Jenő dr.: Amig Pest-Budából Budapest lett. Az Ujság.1925. febr.15.

Clark Tierney

és Adam

rőd

Lestyán Sándor:

A száréves Lánchid.

Bp [1948]. 14. l.

Kutony a Városi

Szemlébőt.

Ádámnál is

megvan

Med. Univ.
Dr. SÜMEGH LIPÓT
orvostudor
sebész, szemész, szülész és gyermekorvos
BUDAPESTEN.

Clark Tierney V.

Wod
Z

Lbp. 1941:

Lechner J:

Bpest műemlékei.
szerk:- Bp. 1924,

Ezüstkanna, fedeles, aranyozott, a XVII. század.
Ból, a sátoraljaújhelyi ref. egyház
tulajd. V. 12, 13.

Clark Vilmos

ired.

Horváth Elemér:

Tanulmányok a régi Pest-Budáról

Bp. 1931. 9. l.

15. l.

Clark, William Tierney

cród

J. V:

Haeufler 1854

I. 32 l. a kv. ll.

Historisch-topographische Skizzen von Ofen u. Pest u. deren Umgebungen. Pest, 1854

AJÁNDÉK ÁTADÁSA.

Holland vidéki műhely, XVII. század eleje. A gazdag bordür négy medaillonában Herakles tettei.

Gyapjú, 300×236 cm.

Az Ipolyi-gyűjteményből.
Radisics Ipolyi 5. szám. — Dutka, 71. l. — Lepold—Lippay 56. l.

OROSZLÁN MEGTÁMAD EGY RÓMAI KATONÁT (213. kép)

Flamand, Jacob Goebels köre, XVII. század eleje. Rongált bordürjén a négy elem.

Gyapjú és selyem, 348×374 cm.

Az Ipolyi-gyűjteményből.
Radisics Ipolyi 2. szám. — Radisics Jenő: Az Ipolyi-gyűjtemény falkárpítjai és keleti szőnyegei. Művészi Ipar, II., 1887., 171. l. — Ipolyi Biharvármegye, 341. szám. — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 56. szám. — Dutka 73 l. (képe 73. l.) — Lepold—Lippay 56. l.

KRISZTUS KERESZTELÉSE

Felirata K. N. 1631 Johannes doft Jezu.

Északnémet 1631-ből, KF monogrammista műve.

Széles bordürrel, gyapjú, 240×160 cm.

Az Ipolyi-gyűjteményből.
Ipolyi Biharvármegye, 326. szám. — Egy-

Clark Vilmos

Lenchid

irod

Gent Bpestnuo

64. l

Gentron I:

Bp. múltja és művészete

Bp. 1932.

Műemlékek Orsz. Bizott

Bpost

F. Hőgyész End

Clark Vilmos

Erőd

3

Elek Artur:

A Lánchid.

A Kávekönyve

1913. V. k.

Laid

Clark Tierney

[illegible]

[illegible] A.)

Edw. Bp

426-430 l.

Bp. mužari ut-
mutatoje.

Bp. 1896

Clark Vilmos

irod

Genth, Budapest

154. l.

Genštron - Nyilas-kolb:

Bpi képeskönyv. Bp. (1933)

Utóbb hosszabb időt töltött Nápolyban és Nancyban, másfelé is járt, de 1627-ben állandóan Rómában telepedett le. Már korai képein, amelyeken még nagy szerepet játszanak a többnyire Róma romvilágából merített, kulisszaszerűen elrendezett építészeti motivumok, fellép a fényhatásoknak az az erős hangsúlyozása, amely egészen új volt a tájképfestés történetében és amely az ő érett alkotásaiban a valóságot ünnepélyes, boldogítóan bűvös hangulattal hatja át. Ekkor már az építészeti részletek és a kis léptékű alakok, sőt maga a természet is elvesztik kézzelfogható jelentőségüket és zengő lírai költeménnyé alakulnak át. Képei közül, amelyekről ő maga hitelesítésül rajzokat készített (a Devonshire herceg birtokában levő híres «Liber veritatis», amelyeket Earlom a XVIII. században rézmetszetben reprodukált), a következő főművek szemléltetik fejlődését: Campo vaccino (Louvre); A gázló esti hangulatban (Madrid, Prado; ugyanennek a témának változata a budapesti Szépművészeti Múzeumban); Szent Orsolya hajóra szállása (London, National Gallery); Kikötő ködben (Louvre); Pihenés az Egyiptomba való menekülés közben (Róma, Doria képtár); Sába királynőjének hajóra szállása (National Gallery); Európa elrablása (London, Buckingham palota); A hegyi beszéd (London, Westminster herceg); Kikötő napkelténél (Louvre); A római birodalom fénykora és hanyatlása (2 kép, Westminster herceg); Egeria (nápolyi múzeum). Rézkarcokat is készített. Claude Lorrain hosszú ideig igen nagy hatást gyakorolt a tájképfestésre és míg egyrészt az ideális tájkép mesterei belőle merítenek, másrészt az impresszionizmus is hivatkozhatik arra a döntő szerepre, amelyet a fényhatásoknak juttatott. Életrajzát megírták: *Pattison* (1884), *Dullea* (1887), *Friedländer* (1921). ÉBER L.

Claudianus *Claudius*, római költő, szül. Kr. u. 360 körül Alexandriában. 395-ben Rómába került, itt I. Theodosius főemberének, a vandal Stilichónak kegyeltje lett. Az V. sz. elején, mindenesetre 404 után, halt meg. Panegirikoszokat és époszokat írt *(De laudibus Stilichonis, De bello Getico)*, legértékesebb *De raptu Proserpinae* (P. elrablása) c. hőskölteménye. KARDOS L.

Claudius, mint római császár *Tiberius C. Caesar Augustus Germanicus*, uralkodott Kr. u. 41—54, szül. Kr. e. 10-ben Lugdunumban (Lyon). Testi és szellemi fogyatkozásai miatt kevés gondot fordítottak nevelésére; unokaöccse, Caligula császár állandóan gúnyolta, így nevetség tárgyává lett az egész udvar előtt. Caligula meggyilkolása után, rémült vonakodása közben kiáltották ki császárrá a pretoriánusok. Szabadosai (Narcissus, Pallas) és felesége (Messalina) uralkodtak fölötte. Nero uralomrajuttatása kedvéért mérgezte meg Agrippina. C. kitolta a római birodalom határait Britanniában és Mauretaniában, kiépíttette Ostia kikötőjét és a claudiusi vízvezetéket (aqua Claudia). TÖRÖK P.

I. Claudius pénze

Claudius *II. C.*, mint római császár *Imperator Caesar M. Aurelius C. Augustus*, uralkodott 268—270, szül. 220 körül. Gallienus meggyilkoltatása után a katonák kiáltották ki. Legyőzte az alemannokat a Garda-tó mellett, a gótokat Naissusnál. Sirl iumban pestisnek esett áldozatul. TÖRÖK P.

II. Claudius pénze

Claudius *Appius*, decemvir; 450-ben csak őt választották újra a decemvirek közül. Elbizakodva 449-ben is megtartotta hivatalát; egy előkelő plebejus leány, Virginia ellen tervezett merénylete buktatta meg, fogságban öngyilkosságot követett el. TÖRÖK P.

Claudius *Appius C. Caecus* (a vak), cenzor volt 312-ben Kr. e. Szabadosok leszármazottjait is fölvette a szenátusba, küzdött a birtoktalanok jogaiért. Ő építtette a róla elnevezett via Appiát. TÖRÖK P.

Claudius *Matthias* (írói nevén *Asmus*), német népies író, szül. 1740 aug. 15-én Reinfeldben, megh. 1815 jan. 21-én Hamburgban; *Wandsbecker Bote* néven is emlegetik ilyen című nagyon népszerű folyóirata után. Egyébként tanult teológus. Egyszerű, mélyérzésű, természetszerető és vallásos jellegű lírájáért ma is joggal híres. Összes munkáit ő maga rendezte sajtó alá: *Asmus omnia secum portans, oder Sämtl. Werke des Wandsbecker Boten* címen (1775 és 1790—1812). Újabb kiadása a Hesse-féle (1916) és Buddeféle (1921). KOSZÓ J.

Claudopus, a *sutalábú gombák* tudományos neve.

Claus *Karl*, német zoológus, szül. 1835 jan. 2-án Kasselben, megh. 1899 jan. 18-án Bécsben, amelynek egyetemén 1873—96-ig az állattan tanára s egyben a trieszti zoológiai állomás

angol felvilágosodás korszakának egyik vezető alakja volt. Az erkölcsiség az Isten által teremtett dolgokban benne van s éppen ezért nem függ az erkölcsi törvény sem az Istentől, sem az emberektől. Az Isten úgy teremtette az embereket, hogy az erkölcsi törvényt éppen olyan bizonyossággal közvetlenül ismerjék meg, mint a matematikai axiómákat. Leibnizzel szemben az akarat szabadságát vitatta. *The Scripture Doctrine of the Trinity* c. művében (1712, 1719) az egyház ariánizmust látott s perbe fogta. Összegyüjtött művei 4 kötetben jelentek meg *Philosophical Works* címen, beszédei *(Sermons)* 10 kötetben 1730-ban. BARTÓK GY.

Clark *Tierney William*, angol mérnök, szül. 1783-ban Bristolban, megh. 1866-ban. Korának egyik legkiválóbb hídépítőmérnöke volt s mint ilyent, bízta meg őt Széchenyi a Lánchíd tervezésével. Az elkészült tervek alapján aztán névrokona, Clark Adam építette meg a hidat 1840-től 1849-ig, míg ő csak fölülvizsgálta a munka folyamatát évenként néhány héten át. A Lánchídról egyébként ismertető munkát is írt, amely 1852-ben jelent meg Londonban. NAGY S.

Clarke (ejtsd: *klàrk) Edward sir*, angol jogász és politikus, szül. 1841 febr. 15-én Londonban. Ügyvéd, hosszabb ideig a Morning Herald és a Standard c. lapok alsóházi tudósítója volt. 1880-ban az alsóház tagja lett, majd lord Salisbury második kormányában Solicitor-General (1886—1892). 1899-ben a délafrikai politika ellen harcolt. 1906-ban ismét az alsóház tagjává választották, mandátumáról azonban betegsége miatt lemondott. Beszédei három kötetben jelentek meg (1890., 1894., 1900). Munkája: *The story of my life* (1919). SZŐLLŐSSY A.

Clarke *Frank Wigglesworth*, északamerikai kémikus, szül. 1847 márc. 19-én Bostonban. 1873-ban a washingtoni, 1874-ben a cincinnatii egyetem tanára. 1883 óta az Egyesült Államok geológiai intézetének első kémikusa. Sokat foglalkozott a szilikátokkal, a földkéreg összetételével. Munkáiban a kémiának a geológiai kutatásban való alkalmazására új utakat jelölt ki. BÁLINT J.

Clarkia *Pursh.*, a Myrtiflorae sorozat Oenotheraceae családjának génusza, öt faja Északamerikában honos. A *C. elegans* Lindl. és *C. pulchella* Pursh., kedvelt dísznövények. PALIK P.

Clary und Aldringen, fejedelmi család Ausztriában és Csehországban. IV. Károly korában vándorolt be Firenzéből, 1637-ben örökölte az Aldringen grófok címét és vagyonát, 1767-ben emelkedett fejedelmi rangra. *Clary Manfréd* (1852—1928) 1899—900-ban osztrák miniszterelnök volt. TÖRÖK P.

Classen *Alexander*, német kémikus, szül. 1843-ban Aachenben. 1879-ben szülővárosában egyetemi tanári címet nyert, majd gyors egymásutánban lett az ottani egyetemen az anorganikus kémiai intézet igazgatója és az elektrokémiai tanszék vezetője; 1921-ben nyugalomba vonult. Classen az elektrolitikus kémiai analízis megalapítója, mely téren számos módszert dolgozott ki és sok készüléket szerkesztett. Főmunkái: *Handbuch der analytischen Chemie* (7. kiadás, 1919), *Quantitative chem. Analyse durch Elektrolyse* (6-ik kiadás, 1920). BÁLINT I.

Clathrus, a *kosárgomba* tudományos neve.

Claude (ejtsd: *klód) Georges*, francia fizikus és kémikus, szül. 1870-ben Párisban. Számos találmánya van, különösen a kémiai ipar és az elektrotechnika terén. Szélesebb rétegek számára a nevét azok a sikeres kísérletei tették ismeretessé, amelyek folyamán a tenger vizének hőmérsékletkülönbségeiben rejlő energiát munka végzésére, gépek hajtására értékesíteni tudta. Az Académie des Sciences 1924-ben tagjai sorába választotta. NAGY S.

Claudel (ejtsd: *klodel) Paul*, francia költő és drámaíró, szül. 1868 aug. 6-án Villeneuve-sur-Fèreben. Konzuli, majd a háború után diplomáciai szolgálatban állt (Rio de Janeiro, Kopenhága, Tokio, Washington). Az újabb francia irodalom egyik legnagyobb alakja, akit a valláshoz és a katolikus egyházhoz való engedelmes ragaszkodás, miszticizmus, szimbolizmus, egész Európát átfogó emberszeretet, gazdag és színes stílus s a szabad ritmus jellemez. Még egyetemi hallgató korában írta első drámáját *(Tête d'or*, 1889). További drámái: *La Ville* (1893, átdolg. 1897); *Le repos du septième jour* (1901); *L'Annonce faite à Marie* (1912, magyarra «Kinyilatkoztatás» c. fordították); egy trilógia, melynek darabjai *L'Otage* (1910—11), *Le pain dur* (1918); *Le père humilié* (1920), *Le soulier de satin* stb. *Cristophe Colomb* címen reformoperaszöveget írt *D. Milhaud* számára (1930). Fontosabb verskötetei: *Cinq grandes odes* (1911); *Deux poèmes d'été* (1914); *La Messe là-bas* (1919). Elméleti, ill. leíró művei közül megemlítendők: *Connaissance de l'Est* (1900); *Art poétique* (1907). HANKISS J.

Claude Lorrain (ejtsd: *klód lorẽ) Claude*, tkp. *Gellée (Gelée)*, francia festő, minden idők egyik legnagyobb tájképfestője, szül. 1600-ban Chamagneban (Lotharingia), megh. 1682 nov. 23-án Rómában, ahova már 14 éves korában került és ahol Tassi Agostino tanítványa lett.

C alatt nem talált idegen szavak K alatt keresendők.

Gutenberg Lex. VII. K.

Clark, William Tierney

Magyar Művészet
1926. ~~183~~, ~~231-37~~, 241-2

Bierbauer V:

W. T. Clark és A. Clark
ramekmüve, a Szécsényi-
lánchid.

MM. 1926.
231-37. l.

Árzári lelet X. 52.

Clark Tierney

vid

A Buda és Pest közt épitendő álló-hid tárgyában kinevezett orsz. küldöttség munkálatai.

Pest 1837

Egyetemi nyomda. 1912.

Clark, William Tierney

Magyar Művészet
1926. ~~183~~, ~~231-37~~, 241-2

Bierbauer V:

W. T. Clark és A. Clark
remekműve, a Széchenyi-
lánchíd.

MM. 1926.

231-37. l.

Ászári lelet X. 52.

Clark Tierney

vod

"A Buda és Pest közt épitendő álló-hid tárgyában kinevezett orsz. küldöttség munkálatai".

Pest 1837

Egyetemi nyomda. 1912.

Clark Tierney

Pataky 1957

225.1

NAGY VIRGIL
TANÁR.

A műemlékek
országos tekinte

Vonatkozással a f.é. s
kelt átiratra van szerem
tetes országos bizottságg
püspöki palata kápoln
másik nyjben tett utaz
tam s igy külön vasuti

Clark W. T.

ired

Bánrévy György:
Buda és Pest Lánchid-
pöre. Budapest 1947,
233–234. l.

tábla

Bologna
Fava et Garagnani
1875

Clark, W. Tierney

írod

Darvas István dr.

Ismeretlen, Pestet és Budával összekötő Dunahidtervezetek II. József és gr. Széchenyi István korából

MMÉEKözl

1943. 42. l.

Buske

Clark Vilmos

1783 – 1852.

Irod

Dávald Magyarország.

237. l.

Morsiéj mův. chelébei

Bp. 1927

1.-	13.895.59	19.159.-
o.-	7.481.o9	8.928.43
o.-	7.o35.17	4.967.96
o.-	14.516.26	13.896.39
o.-	1o.7o5.12	1o.429.99
o.-	1.694.53	1.642.o9
o.-	23.8o2.33	23.728.79
o.-	758.74	632.22
o.-	2.877.8o	1.989.71
o.-	2.578.97	2.217.34
-.-	115.o5	5o4.6o
-.-	168.11	361.16
-.-	325.18	3.25o.43
o.-	788.55	1.262.66
o.-	1.176.39	1.57o.47
o.-	678.o1	6.o27.28
o.-	9.466.8o	17.815.87

Clark Vilmos

vád
2

Dívald 1927
146 l.

M. mův. Tört.
Bp. 1927.

Dr. Pajor Szanatórium Budapest, VIII., Vas-utca 17. Telefon: 146-284.

7227 törzskönyvi szám.

1943

Igazoljuk

hogy Dr Lentvanyi Gyula

1943 évi II 13 n ápolás alá vettük és

itt még most is gyógykezelés alatt van.

innen 194 — évi — elbocsátottuk.

Budapesten, 1943 II 15

Dr. PAJOR SZANATÓRIUM

Clark W. T.

a Lauchid terveröje.

Irod

Feleky Géza: Könyvek, képek, évek, Brest 1912. (A Lauchid, 119—132. l.)

Clark T. W

Tört.-i visszapillantás régebbi Dunahidjainak éjtésére.

Gállik J.:

Technika 16, 17, 18, 21. l.

1941. műszaki rajzokkal.

I. - XI. + 1. - 263. ll.
I. - XI. képes tábla

Strassburg
Heitz
1917

Clark Tirney W.

Irod

Hoffmann Henrik

Ruszkabánya története. 1803–1857.
(Pályázat a pest-budai állandó híd (Lánchid) építésére. Gróf Széchenyi István szerepe.)

MMÉEKözl

1944 229. l.
231. l.

Clark William T.

Arcképés, (miniatur) Barabástól megszerezte az alábbi múzeum

Repr.

Horváth Henrik: A régi Buda és Pest a művészet tükrében. (A Székesfővárosi Történeti Múzeum újabb szerzeményeihez.) Magyar Művészet 1937. 10. l. (arcképpel)

1620

52

Clark T.

wid

Jajczay János:

A szarevés Lánc-
lud. Élet

1942. 39. sz.

MAGYAR KIR. POSTA
20f
MÓR
1942 OKT. 22 17.

Clark T. W

ivód

R. L. dr: A Széchenyi-
hánchid alapkőleté-
telének vázéves for-
dulójára-

MMÉEKözl.

1942. 204, 205 l.
képpel

„A Híd alapja letéve, benne a polgári egyenlőség elve lőn szentesítve...“

A Pesti Hirlap egykorú tudósítása a Lánchíd alapkőletételéről

Ma száz éve tették le a Lánchíd alapkövét. Az ünnepségről a *Pesti Hirlap* egykorú száma a következőkép számolt be:

Nagy nap volt ez nemzetünk életében és hazánk jövő felvirágzásának bevezető korszakában; annyi vágy és remény hát mégsem dagasztás hasztalan a hazafi kebelt; a kétségnek utolsó vonása is eloszolt; még egy pár rövid év, és a két fővárost Magyarhon két nagy felét, *nem választja el többé a délczeg Duna*, a kereskedési és társasági közlekedés nem leend többé annyi esetleges körülménynek, annyi balesetnek alávetve, és Magyarország *egy középülettel birand, mellyhez hasonló egész Európában nem létezik.*

Aug. 24.-kén volt tehát azon nap, mellyen e roppant építménynek alapköve letétetett. Az ünnepély délután öt órára vala rendelve. A katonság díszruhában a hídbemenettől majdnem a Dorottya-utczának a német színház felé eső végeig két hosszu sorban vala fölállítva. *Tömérdek nép* lepé el az utczákat, és az uton levő házak ablakait és karzatait. *Az építőudvarba és zárgátba menni kivánóknak* belépti jegy mellett ötödfélig álla szabadon a bemenet.

A vendégek meg valának kérve, hogy minden szerencsétlenség és zavar elkerülése végett *ne terheltessenek magokat a szabott rendhez pontosan tartani*, mit a közönség more patrio meg is tőn, mert a tolás, rugás, taszigálás a bemenetelnél valóban *betű szerint irgalmatlan vala*, s nem egy úri asszonyságot láték feldult fejdisszel és össze-vissza tépett öltözettel visszatérni, *csak hogy legalább lélekzetét megmenthesse.* A hídépítés személyzete igen dicséretes mérséklettel ügyekezék a rendet fentartani, mintegy a közönség discretiójára bizván, hogy önmagát fékezze; a városi rendőrség is megtevé a magáét.

A zárgátban nagyobb volt a rend, a vendégek számára számos ülések valának készítve, és az egész zárgát telve volt diszesen öltözött úri hölgyekkel és urakkal, kik közt *számosan magyar díszöltözetben* jelentek meg.

A Fenségek érkezése

Öt órakor megdördültek *ös Budánk bástyáiról az ágyúk*, ő cs. kir. fenségök *Károly* főherczegnek, mint ő felsége apostoli királyunk a híd alapkövének letételére kinevezett képviselőjének és a *nádornak* indultát jelentők. Mintegy jó óranegyed mulva megzendült a hídudvar bemenetelénél felállított katonai hangászkar zenéje, az *»Isten tartsd meg«* népdal melódiáját hangoztatván az érkező fönségek elébe. Majd báró *Sina* György és *Széchenyi* István gróf vezetése alatt a fenséges főherczegek s nádorné ő cs. k. főhgségével s *József* főherczeggel és *Erzsébet* főhgnővel együtt, a Budapesten levő világi, katonai és egyházi főméltóságok kíséretében megérkezvén, többszörözött szíves *»éljen«*-nel fogadtatának.

A fenséges személyek a számukra készített háromszínű sátorban helyt foglalván, fölolvastaték *Tasner* hites ügyvéd és m. academiai levelező tag által *a híd keletkeztének rövid vázlata*, melly ekkép következik:

A híd keletkezésének története

»A Duna partjait Buda és Pest városai közt egybekötendő álló-híd minélelőbbi létesítésének eszméjét Széchenyi István gróf eleinte néhány budapesti s egyéb honi lakosok magánykörében, később »budapesti hídegyesület« címe alatt alakult társaság előtt pendítvén meg, az e czélra szolgálható adatok gyüjtéséhez fogott; ugyan e végett 1832-ik évben *Andrássy* György gróffal Angliát is meglátogatta és az ott tapasztaltakat saját véleményadással kísérve, illy czím alatt »Gr. Andrássy György és gróf Széchenyi Istvánnak a buda-pesti hídegyesülethez irányzott jelentése, midőn külföldről visszatérének. Pozsonyban 1833-ik, külön röpiratban sajtó által közrebocsátá. A tárgy ekkép érlelve és előkészítve, végre az akkori országgyűlés elébe került, hol az a haza jólétét gyarapító közintézetek mindenkori buzgó elősegítője fenséges császári királyi ausztriai örökös főherczeg *József Antal János*, Magyarország szeretve tisztelt nádora s helytartója és az országosan egybegyűlt rendek által pártoltatván, dicsőségesen uralkodó felséges ötödik *Ferdinánd* Magyarország apostoli királya legfelsőbb helybenhagyása hozzájárultával keletkezett az *1836:XXVI. t. cz.*, mellynél fogva Buda és Pest közt álló-hídnak részvénytársaság útján leendő építése elhatároztatott, és a tárgy minélelőbbi valósítása végett országos küldöttség lőn kinevezve.

A hon javát s díszét czélzó újszerű törvény rendeletének életet adandó, hodosi és kizdiai b. *Sina* György Buda és Pest városai közt függő lánczhídnak, saját vezérlete alatt alakítandó részvénytársaság költségén és William Tierney *Clark* angol művész terve szerint s igazgatása alatt leendő felépítésére ajánlkozván, ez iránt az országos küldöttséggel 1838-ik évi september 27-kén és 1840:XXXIX. t. czikk által is később teljes erejűnek nyilvánított szerződést kötötte. Az ennek következtében 1839-iki october végével megkezdett építési munkák azóta szakadatlanul haladván, e lánczhíd talpkövét ma, agust. 24-kén, 1842-ik évben, dicsőségesen országló felséges első *Ferdinánd* ausztriai császár, Magyarország e néven ötödik apostoli királya atyáskodó uralkodása alatt, ő császári, királyi fensége *Károly Lajos János József Lőrincz* ausztriai örökös főherczeg, aranygyapjas, M.-Therézia vitézrendje és számos jeles rend nagykeresztes és elsőosztályú vitéze, Csehország kormányzója s főkapitánya, császári, királyi tábori főmarsall, egy gyalog- s egy dzsidásezred tulajdonosa, mint ő császári, királyi uralkodó felsége által saját legfelsőbb személyének ez alkalomra legkegyelmesebben megbízott képviselője, szokott ünnepélyesség mellett és számos közönség jelenlétében kegyelmesen letenni méltóztatott.

Minek emlékeül az alapkőbe jelen irat, ő császári királyi felségének, dicsőségesen országló első Ferdinánd ausztriai császár s Magyarország e néven ötödik apostoli királyának többféle ez évben folyamatban levő arany és ezüst pénzeivel együtt lezáratott. — Aláírások: *Ferdinánd* s. k., *Károly* főherceg s. k., *József* nádorispán s. k., *Mária Dorothea* s. k., *József* s. k., *Erzsébet* s. k. stb.«

Elefántcsontnyelű ezüst vakolókanállal...

Ez oklevél, melly még több főrangu személy által is aláiratott, egy e végre készült tokba rejteték, és a hozzáadott arany és ezüst pénzdarabokkal együtt *Clark* ur által az alapkőben hagyott üregbe tétetek, melly azonnal *egy 130 mázsás kővel takartatott be.*

Ekkor ő fenségük egy *Londonban ezüstből készült, 200 font sterlinget érő elefántcsont-nyelü ragaszhányó-kanállal a kőre ragaszt vetének, és egy e czélra készült diófakalapácscsal hármat-hármat ütének a kőre:* ugyanezt tevék a primás, országbiró, tárnok, báró Sina György, gr. Széchenyi István s Clark urak, mindannyiszor a jelenlevők »éljen«-eivel és az építés körül foglalkozó angolok »hurrah«-jaival kisértetvén. Ez ünnepélyt hasonlag *ágyudörgések* hirdeték a két fővárosnak.

Ekkor a fens. főhgek és főhgnők, úgyszinte a jelenvolt főszemélyek a katonai hangászkar által játszott népzene közt eltávozának, és az ünnepélynek hetedfél órakor vége lőn. És így már most a híd nem hypothesis többé; alapja letéve, s vele egyszersmind egy nagy elv lőn szentesítve; mert institutióinknak ezen első találkozása az örök joggal, legelső követ tevé le *a polgári egyenlőségnek*, legelső lépést tőn *a terhek közös viseletére.* És e híd, mellyel annyi küzdés és várakozás után végre csakugyan létesülni enged a magyarok istene, legyen intő kéz, mellyel előttünk az ember és polgár kötelességének ösvényére mutasson.

„Millió ajak magasztalandja nevét a nagy honfinak“

Eljövend egy szebb kor, midőn ennyi küzdelmek, mellyekkel jövendőnk előkészítésében megvívnunk kell, nem igénylendemek többé az utónemzedéktől illy erőmegfeszítést, midőn a jelennen kivetett magnak érett gyümölcseit élvezendik az utók és akkor e híd emlékül álland, egy lehúnyt nagy időre emlékeztetvén az utókort, midőn *a polgárnak lemondással és a jelennek nélkülözésével kelle a boldogabb jövendőért harczolnia;* és akkor ezerszeres fényben ragyogandnak *azon jelesek nevei, kik soha nem csüggedő lélekkel munkálkodának e hon jövendőjén* és millió ajak magasztalandja nevét *a nagy honfinak*, ki a tespedés és elaljasultság korában merészen emelvén föl férfiszavát, *villám gyanánt szórta az igazságot az alvó nemzet közé*, ki fáradatlan munkássággal ügyekezett jólétet teremteni e honban s ki sikerrel koronázott tetteivel dicsőbb emléket épite magának, mint minőt nekie a művészet nyujthatna.

Az új rádiók
megrendelhetők és kiváló hangszerek
zavartalanul meghallgathatók és kiválaszthatók a
zenepalotában
Sternberg
hangszergyár
Rákóczi-út 60.
az ország legnagyobb és legszebb zongora-, rádió- és gramofon terme

Két halottja és több sebesültje van a Hadikújfalu határában lefolyt tömegverekedésnek

Szabadka, augusztus 24. *(A Magyarország szabadkai tudósítójának telefonjelentése.)* A Szabadka közelében levő *Hadikújfalu* határában szombaton este *véres háborúskodás zajlott le többszáz résztvevővel, melynek már két halottja és több életveszélyes sebesültje van.* A határban vízlecsapolási munkálatokat végeznek. Ezeknél több tavankúti munkás dolgozik. A munkások betértek a Varga-féle vendéglőbe, ott egy ideig iddogáltak, majd gyalog elindultak a vasúti töltés mellett *Tavankútra.*

Amikor már teljesen besötétedett, a vasúti töltésnél *Hadikújfalu határában egy botokkal, fejszével, ásóval, vasvillával és lapáttal felfegyverezett tömeg feltartóztatta a munkásokat és tömegverekedés kezdődött.*

Néhány pere mulva már segélykiáltások riasztották fel a közelben lakókat, akik a csendőrségre siettek. Mire a csendőrség a helyszínre érkezett, már *holtan találta Vilov* István 24 éves tavankúti napszámost. *Életveszélyesen megsebesült Vukovics* András 54 éves gazdálkodó, aki Szabadkára szállítása közben *belehalt sérüléseibe.* Három sebesültnek kisebb sérülésekkel sikerült Tavankútra menekülni. Több sebesültet beszállítottak Bajmokra és ott ápolják őket.

A csendőrség Hadikújfalun számos letartóztatást eszközölt. *Csak többnapos nyomozás után sikerül majd megállapítani, mi idézte elő a tömegverekedést és kik voltak annak előidézői.* A letartóztatottak közül többen máris beismerésben vannak.

Ma este a teljes siker jegyében befejeződik a Nemzetközi Vásár

A komoly idők és a nemzeti gyász jegyében egyszerű harangszó fogja este hét órakor jelezni, hogy az 1942. évi, elsőízben »háborús jelleggel« rendezett Budapesti Nemzetközi Vásár véget ért.

A Vásár befejeztével megállapíthatjuk, hogy ez az intézmény újból teljesen beváltotta azokat a reményeket, amelyeket a kiállítók tömege hozzá fűzött és eleget tett minden vonatkozásban azoknak a különleges feladatoknak, amelyeket a kormány gondolása és a háborús gazdasági élet szüksége a Vásár ezévi célkitűzéseként jelöltek meg. A »Háborús Vásár« nagy iskolája volt a nemzetnek, gazdasági szaktanfolyam, amelynek keretében a feldolgozóipar, kereskedelem és fogyasztó egyaránt elsőízben nyert valóban kimerítő képet további lehetőségeiről és háborús feladatairól. Meggyőződhetett a Vásár közönsége arról, hogy a háború győzelmes befejezése érdekében kötelességek háramlanak mindenkire.

A termelő rétegek önként is kötelesek a nyersanyaggal takarékosan gazdálkodni, felkutatni minden lehetőséget, mely elképzelhető annak érdekében, hogy a hiányzó vagy fontosabb célokra szükséges régi nyersanyagok helyett új, pót- és műanyagokat alkalmazzanak. A kereskedő hazafias kötelessége az új anyagokból készült áruk nemcsak raktáron tartása, hanem népszerűsítése, azok elterjesztésének minden megengedhető eszközzel való előmozdítása. A fogyasztók millióinak pedig a haza és az egyéni létfentartás szempontjából legközvetlenebb önös érdeke is, hogy a háborús körülményekhez alkalmazkodva, azok parancsoló szükségét átérezve, megértéssel fogadják a mai termelési és fogyasztási lehetőségeket, bizalmukkal előmozdítva azt is, hogy a »háborús szükséggazdálkodás« zavartalan ütemben termeljen, kenyeret adva ezzel százezreknek.

Óriási teljesítményt jelentett a Vásár a MÁV és a dunai hajóvállalatok szempontjából is, amikor lehetővé tették, hogy a korlátozott háborús forgalom ellenére egyidőben bonyolítsák le a Vásár és a Szent István-hét rövid tíz nap alatt több mint negyedmilliós utasforgalmát, minden panasz, minden fennakadás nélkül.

Rád Illés tanácselnök vette át a Schadl-tanács vezetését

A büntetőtörvényszék elnöke, dr. *Szemák* Jenő ma úgy intézkedett, hogy a tragikus hirtelenséggel elhúnyt dr. *Schadl* Ernő tanácsát a mai naptól kezdve dr. *Rád* Illés tanácselnök veszi át. Az elnöki intézkedés értelmében dr. *Rád* Illés ezentúl nem mint egyesbíró fog tárgyalni büntetőügyeket, hanem tanácsban. A volt Schadl-féle ügy-aktákat már a mai déli órákban átvette dr. *Rád* Illés tanácselnök.

Földrengés Bukarestben

Bukarest, augusztus 24. *(Magyar Távirati Iroda.)* Augusztus 23-án reggel 8 óra 47 perckor és délután 17 óra 41 perckor Bukarestben földrengés volt. A második földrengés erőssége 3 és 4 fok között váltakozott.

A nyárutó legkellemesebb
Siófokon
Szobarendelés Váci-utca 27.
Telefon: 380-114, 380-132 és Siófok 1.

HIREK

— **BEFIZETÉSI LAP AZ AUGUSZTUS 31-I LEJÁRATOK MEGÚJÍTÁSÁRA.** *Vidéki előfizetőink lappéldányaihoz, amennyiben előfizetésük augusztus 31-én lejár, ma befizetési lapot mellékelünk. Kérjük előfizetőinket, hogy a megújításra szánt összeget mielőbb adják fel, nehogy a lap küldésében fennakadás legyen.*

— **BOEMER KÁROLY tanár, a németbirodalmi propagandaminisztérium külföldi sajtóosztályának vezetője, minisztériumi igazgató, aki mint főhadnagy részt vett a Charkov melletti harcokban, haretéri sebesülése következtében a krakói hadikórházban 42 éves korában meghalt.**

— **BOLGÁR IFJÚSÁGI CSOPORT INDULT BUDAPESTRE** szombaton *Cvetkov* csoportvezetővel az élén. *Jungerth-Arnóthy* Mihály szófiai magyar követ és a követség személyzete vett búcsút a pályaudvaron a bolgár ifjaktól. *(MTI)*

— **REPÜLŐBALESET ÁLDOZATA LETT** pénteken Gablenz német vezérőrnagy légügyi minisztériumi hivatalfőnök és Krümmel, ugyancsak minisztériumi hivatalfőnök. Velük együtt Klär főtörzsőrmester, a repülő távirásza is életét vesztette. A gép szolgálati úton volt Berlinből Dél-Németország felé, de motorhiba miatt lezuhant.

— **ZSÍRÁRDRÁGÍTÁSÉRT EGYHAVI FOGHÁZRA** ítélte a szolnoki törvényszék *Kovács* Domokos tiszasasi gazdálkodót.

— **BÉREMELÉSI KÖVETELÉSEIK ELUTASÍTÁSA MIATT abbahagyták a munkát az amerikai alumíniumipar munkásai.** *(MTI)*

— **TÁVHÁZASSÁG.** *Kaiszter* Ili és *Faragó* József, a keleti harctéren szolgálatot teljesítő tartalékos zászlós távházasságot kötöttek.

— **A JAPÁN HADSEREG tájékoztató irodájának közlése szerint propagandaosztagok alakultak, hogy rádió és sajtó útján ismertessék Japán céljait az angolszászok ellen vívott harcban. Az osztagok Burmában kezdik meg működésüket.** *(MTI)*

— **HÁZASSÁG.** *Szilágyi* Frigyes igazgató, körzeti felügyelő és *Ugrik* Mariska leányát, *Katalint* augusztus 23-án délután 4 órakor vezette oltárhoz Budapesten, a Deák-téri evangélikus templomban *Solymár* András MÁVAG főellenőr és *Klausmann* Mária fia, *András* komádi evangélikus lelkész.

— **SEFKI BERKER szófiai török követet Menemencsoglu külügyminiszter helyébe külügyi államtitkárrá nevezték ki.**

— **ORVOSI HIR.** Dr. *Pásztor* Mihály szülész-nőgyógyász, MABI h. főorvos szabadságáról visszaérkezett és ismét fogad d. u. 3—4-ig *Budapest, VIII., József-körút 9. Uj telefon 132—825.*

— **KAIRÓ ÉS NEWYORK KÖZÖTT megnyílt a közvetlen légiforgalom. A gépek három és fél nap alatt teszik meg az utat.**

— **OLCSÓ, JÓ ÉS TÁPLÁLÓ** ételek, egytálételek és gyümölcsös tészták készítését, továbbá zöldfőzelékek helyes eltevésének módját mutatják be az Elektromos Művek esküti villamos konyhájának főzőelőadásain. Délutáni előadás: szerdán 5 órakor, délelőtti előadások: hétfőn, csütörtökön és pénteken 10 órakor. Részvétel díjtalan.

— **GYÁSZROVAT.** Vitéz mumoki *Várjon* Zoltán nyugállományú vezérezredes felesége, nemes *Fest* Márta a sárosmegyei Pécsújfalun elhúnyt.

Dévaványai *Halasy* Tibor ügyvéd, Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tb. főügyésze Budapesten augusztus 21-én elhúnyt.

Molnár Imréné harasztkereki *Horváth* Anna 87 éves korában Pécsett elhúnyt. Molnár Kálmán pécsi egyetemi tanár édesanyját gyászolja benne.

Dr. *Kertész* Istvánné *Hann* Mária elhúnyt Budapesten. Augusztus 26-án délután félnégykor Nagyváradon az Olaszi-temetőben helyezik végső nyugalomra a családi sírboltban.

— **SZÉTSZAGGATOTT A CSÉPLŐGÉP EGY GYERMEKET.** *Kerkabarabás* községben *Barabás* Gyula 11 éves fiú belesett a cséplőgép dobjába. A gép valósággal *szétszaggatta a gyermeket.*

— **GYILKOS BIKA** Kiskőrösön *Banya* József 53 éves gulyást a bika megtámadta és oly súlyosan sebesítette meg, hogy rövidtől utóbb a kórházban meghalt.

A béke minőségű tangóharmonika árusítása Rákóczi-út 60, **Sternberg** hangszergyár.

SZINHÁZ és FILM

Óriási sikert aratott az ESTÉLYIRUHA KÖTELEZŐ

A harmadik és negyedik premierhét a Nemzeti (Royal) Apollóban és Korzóban

Jávor Pál

Réthy Eszter

Közel két hete már, hogy a Nemzeti (Royal) Apolló és a Korzó filmszínház bemutatta a Délibáb Film legújabb zenés vígjátékát, az Estélyiruha kötelező című rendkívül szellemes és mulatságos történetet, amely egy bonyodalmas szélhámosság útvesztőibe viszi a nézőt, a mulattatásnak azzal a tiszta és önfeledt szándékával, amely a végeredményben nem a mese erőszakolt fordulataival és meglepő változásaival ragadja meg a néző figyelmét, hanem a szívből jövő kacagás andalító kedvességével. A történet hőse az a szélhámosnak nézett talpig úriember, ki frakkban szabadul világos reggel a fegyházból, ahová neve bitorlójának »jóvoltából« került. Ebből a vígjátéki magból bonyolódik aztán a történet sok kedves szála, amelyet elsősorban Pethes Sándor, a történet vígjátéki vonalának főmozgatója kuszálgat a végtelenségig a közönség nagyobb örömére. Az Estélyiruha kötelező női főszereplője Réthy Eszter, a bécsi operaház világhírű magyar énekesnője, ki csodálatos hangjának minden szépségét beleöntötte a film zenés részeibe. Partnere Jávor Pál, akit a moziközönség már meglehetősen régen látott magyar filmben. Jelentős szerepet játszik még Juhász József, Raffay Blanka, Alszeghy Lajos, Kökény Ilona, Misoga László, Weszely Pál, Sárossy Andor, Mihályfi Béla, Solthy György és számos neves színész. Az Estélyiruha kötelező nagy sikerére a legjellemzőbb különben az, hogy a film már a harmadik és negyedik premierhetében aratja sikereit s előreláthatólag még jóideig műsordarabja lesz a két bemutató filmszínháznak.

Az Uránia és Atrium mellett mától kezdve a Corvin is játssza az ŐRSÉGVÁLTÁS-t

Páger Antal

Az elmult héten mutatta be átütő nagy sikerrel az Uránia és Atrium filmszínház az Őrségváltás című legfrissebb magyar filmújdonságot, amely a Pannónia Film produkciójában készült. Ez a történet Tóth Miklósnak, a film írójának meghatározása szerint az új honfoglalás filmje, nagyszabású társadalmi körkép, amely a mese során megmutatja az elmult tíz esztendő magyar társadalmának átalakulását és éles, pontos helyrajzot ad a legégetőbb sorsproblémákról. A film bizonyos vonatkozásban vádirat, de egyben oktatás is: megmutatja a célhoz vezető utat. A filmet Bánky Viktor rendezte, ami újabb biztositéka annak, hogy a közönség jót kap, hiszen Bánky Viktor az elmult esztendőkben csak jó filmmel ajándékozta meg a magyar filmgyártást. Az Őrségváltás pedig nagyon jó film, lebilincselő, érdekes munka, amely a művészet nemes eszközeivel védi és támadja hőseinek erényeit és hibáit. A szereplőgárda remek, különösképpen Csortos Gyula, ki feledhetetlen alakításával örökíti meg a film jellegzetes főhősének figuráját. Páger Antal, Hidvéghy Valéria, Mihályfi Béla, Toronyi Imre, Fáy Béla, Ignáth Gyula, Ladomerszky Margit, Vizvári Mariska és Kertész Dezső játszik még vezetőszerepet a filmben, amelyet mától kezdve az Uránia és Atrium mellett a Corvin filmszínház is műsorára tűzött.

SZIRIUSZ

Herczeg Ferenc fantasztikus regényének filmváltozata a közeljövőben kerül a közönség elé *Sziriusz* címmel. A filmet a *MIF* produkciójában *Hamza* D. Ákos rendezte, rendkivüli bőkezűséggel és pazar kiállításban, de nem egyszer amerikai méretű díszletek közé helyezve az érdekes, merőben szokatlan és újszerű történetet. A *Sziriusz* a magyar filmgyártás egyik mestermunkája, aminek legékesebb bizonyítéka az, hogy a hó végén kezdődő *Biennalen résztvevő három magyar film közül az egyik a Sziriusz.*

A film bemutatója iránt mind a közönség, mind pedig a szakma köreiben a legnagyobb érdeklődés nyilvánul meg, hiszen *a »Sziriusz« valóban rendkivüli csemegéje lesz az őszi szezónnak*, már csak azért is, mert ebben a filmben látja elsőizben viszont az új évadban a közönség a magyar film legérdekesebb sztárját, *Karády* Katalint. A nagyszabású Herczeg-film férfifőszereplője *Szilassy* László, ki élete legkomolyabb filmszínészi feladatát oldotta meg a »Sziriusz«-ban.

ÚJ MIKSZÁTH-FILM

Dsentrifészek címmel új magyar film kerül nemsokára a közönség elé, megelevenítve *Mikszáth* Kálmán hasonló című regényének ízes, pompás, aranyos figuráit. A mese, mint minden *Mikszáth-történet*, az emberi fonákság kimeríthetetlen humortárából táplálkozva, a pénz és szerelem komédiáját mondja el. *Tolnay* Klári, *Hajmássy* Miklós, *Csortos* Gyula, *Vaszary* Piri, *Mihályfi* Béla, *Fáy* Béla és *Pethes* játszik vezetőszerepet a filmben, amelyet báró *Podmaniczky* Félix rendezett.

CSÓKOLJ MEG

Radius

Svéd revűfilm, teli élettel, muzsikával, dallal és jókedvvel. A történet rendkívül mulatságos és pompásan gördül, ellentétben a revűfilmek megszokott döcögős meséivel. A *Csókolj meg* újabb biztosíték annak, hogy *az európai filmgyártás rövidesen teljesen be tud rendezkedni az önellátásra és mint ez a film is bizonyítja*, például a pazar kiállítású amerikai revűfilmeket is helyettesíteni tudják már az európai produkciók.

A *Csókolj meg* jó film, érdemes megnézni; mulatságos, változatos történet keretében mondja el egy kis táncosnő csodálatos karrierjének színes és igényes történetét. A revűrészek, amint már mondottuk, monumentálisak, pazarak és remekül rendezettek.

IDEÁL
Tosti romantikus szerelme
CAPITOL Esperia-film

A Madách Színház

szombaton délelőtt tartotta szezonkezdő társulati ülését, amelyen *Pünkösti* Andor intézett beszédet a tagokhoz. Az ülés után megkezdték a szezonnyitó darab, *Darvas* József *Szakadék* című színművének próbáit. A fiatal népi író első *darabjával szeptember 11-én nyit a Madách Színház.* A *Darvas-darab* főszereplői: *Bordy* Bella, *Várkonyi* Zoltán, *Greguss* Zoltán, *Szakáts* Zoltán, *Tapolczay* Gyula, *Toronyi* Imre, *Danis* Jenő, *Egyed* Lenke, *Szende* Mária, *Pápay* Klári, *Fáykiss* Dóra, nádi *Szabó* Gábor. Rendező *Danis* Jenő, a díszleteket *Jaschik* Álmos tervezi.

Az OPERAHÁZ

ezúton is *kéri zenekari és férfiénekkari* tagjait, hogy *szerdán délelőtt 10 órakor jelenjenek meg az Operaházban.*

Újra sarjad az élet

A francia filmgyártás új korszakának legérdekesebb alkotása az *Újra sarjad az élet* című francia filmremek, amelyet Marcel *Pagnol*, a világhírű francia színpadi író írt és vitt felvevőgép elé *Giono Regain* című hasonlóképpen világhírű regényéből. A nagyhatású film főszereplője *Fernandel*, az ismert párisi komikus, aki ebben a történetben élete első drámai szerepét játssza csodálatos valószerűséggel és emberi mélységgel.

Éjféli hangverseny

zajlott le az egyik éjjel a Mátyás-templomban, ahol a lezárt kapuk mögött csodálatosan szép tenor zengett versenyt az orgona búgásával. *Sárdy* János énekelt a koronázó főtemplomban a főtemplom *híres gyermekkórusának kíséretével a most készülő új Kárpát-film*, a *Horthy Miklós katonája vagyok* felvételei során. A mély hazafiságtól átitatott film meséjét *Babay* József írta, a külső felvételeket az egyik festői népviseletű faluban forgatják *Deésy* Alfréd rendezésében.

SZÍNHÁZI HÍREK

A Fényes Cirkusz ma három előadást tart, ½3, ½6 és ½9 órai kezdettel. Az előre megváltott jegyeket a cirkusz pénztára becseréli ezekre az előadásokra.

•

Gyulai Gaál Ferenc, a Royal Revűszínház karnagya vasárnap eljegyezte Sacher Irént, a Royal Revűszínház tánctanárnőjét.

•

A Német Filmkamara meghivására tizenhat magyar filmszínész és filmszínésznő augusztus végén tiznapos tanulmányútra Németországba utazik.

•

Dániel Ernő, az ismert fiatal magyar zongoraművész nagy sikerrel hangversenyzett Berlinben, a Külföldiek Klubjában.

•

A Gyöngyös Bokréta vezetősége közli, hogy a Bokrétának hétfőre kitűzött bemutatója az országos gyászra való tekintettel elmarad.

RÁDIOMUSOR

HÉTFŐ:

BUDAPEST I.: 17.00 Hirek szlovák- és ruszin nyelven. 17.15 A Széchenyi-Lánchid nemzeti jelentősége. 17.45 Rádiózenekar. 18.35 Az orosz beavatkozás 1849-ben. 19.00 Hirek magyar, német és román nyelven. 19.20 Dalol a tengerszem. A bukovinai székelyek történelmi játékának közvetítése Bácsjózseffalváról. 20.10 Operaházi Zenekar. 21.40 Hirek. 22.10 Üzen az otthon. 23.00 Hirek német, olasz, angol, francia és finn nyelven. 24.00 Hirek.

HARMÓNIA
Bérletváltás a „Harmónia" Mesterbérleteire
A »Harmónia« Művészeti Szövetkezet felkéri régi bérlőit, hogy »A« és »B« sorozatunk bérleteire lehetőleg folyó hó 31-ig eszközöljék előjegyzéseiket. Előjegyzés hétköznapokon 10—3-ig, Mária Valéria-u. 12. Tel.: 184-501. Az előjegyzett bérletek kiadása, valamint uj bérletek váltása szeptember 1-től d. e. 10—2-ig és d. u. 4—6-ig.

Clark T. William

vöd

Majláth Béla:

A lovichid története.

Budapesti hende

1882.

Barabás Miklós

ród

Magyar Mineszet

1930. 358. l.

Clark Vilmos

vied
z

Meller Simon = A magyar
müvészet kialakulása a
XIX. sz. első felében -
Müvészet 1911.) 179. l.
(178.

II. Rákóczy Ferenc:

Mellig s kissé bal
hoja, szemöldöke
leberetvált. Nyakke
kék. Mentekötőjének
a „MATER AMABILI
vinádkozik. Fejét d
lástja kék, szűk v

Vaspléh, méretes

Vetetett 1885. mo
Ara 15 fr

Clark W. Tierney

kapott megbízást a Lónchíd tervezésére.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

1531

Clark Tierney William

angol mérnök a Sánchid tervezője

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970. 463l

100l

Clark, William Tierney

levelek a Láuchidak (ép. Clark Ádám)

Budapest, 1969. 1o.ss. 47. l.

megyva

Clark, William Tierney

Źród

z

Asztalos Miklós:

Az árvíz története -

Neinethy Károly:

A pest-budai árvíz

1838-ban. Bp. 1938.

11. l. 12. l.

Állatorvosi osztály.

2006 09 27 / 2006 10 16

árnyékból out of the shadows

agi clark • new york

galéria N&n

1065 budapest, hajós utca 39. • 36 1 301 04 50 • 302 45 96 • galeria@nagybalint.hu • www.nagybalint.hu

az N&n galéria tisztelettel meghívja önt és barátait

N&n gallery cordially invite you and your friends

2006. szeptember 27-én, szerdán 18 órára

on 27th september 2006, on wednesday at 6 pm

to the opening of the exhibition

árnyékból

out of the shadows

clark ágí • new york

kiállításának megnyitójára

agi clark • new york

megnyitja: halas istván fotóművész

opening by istván halas photographer

a kiállítás megtekinthető: 2006. október 16-ig

the exhibition is open to the public until 16 october 2006

következő kiállítás • alaptalaj nélküli építészet • kapitány andrás • 2006 10 04

the next exhibition is plan-less architecture • andrás kapitány • 04 10 2006

támogatók • sponsors • budai építészműhely • c3 kulturális és kommunikációs központ alapítvány • dobai építésziroda • epiteszforum • hap • htsart nyomda és kiadó • mányi istván építész stúdió • m-teampannon • műhely rt • nemzeti kulturális alap • oktatási és kulturális minisztérium • puhl antal építész irodája • roth és társai építészműterem • studio metropolitana • vadász és társai építőművész kft

nka
Nemzeti Kulturális Alap

N&n kft.
Nagy Bálint & tsai